

॥ ज्ञानप्रदीपक ॥

यह ग्रंथ लोग हितार्थ

श्री श्री सायुजी माहाराज श्री श्री १००८ श्री श्री पृज्य श्री श्री
नानजी ऋप महाराजके समुदायके मुनीराज श्री श्री १००८

श्री श्री एवता ऋपजी महाराज तस्य शिष्य श्री
श्री १००८ श्री श्री विलोक ऋपजी महाराजकृत

सो

अहमदनगर रहिवासी

पितलिया मगवानडासजी तब पुत्रचन्दनमलने अपनी माता
रभावार्थ उनकि आज्ञासे धर्मबुद्धिके वास्ते

मुबई मध्ये

मगाविण्णु-खेमराज इनके “ श्रीवैकटेश्वर ” छापखानेमे छपाकर प्रसिद्धकिया

सबद १९४७ शाके १८१२ सन १८९० ईसवी

यहग्रंथ सन १८६७ के २९ के ऐक्ट मूजव रजिष्टरी कराके सन हक प्रसिद्ध कर्त्ताने अपने म्नाधीनरसादि

॥ अथ प्रस्तावना ॥

सर्वज्ञ स्वप्न साधर्मिक मनुष्यास्तु एहविन्तीछे के प्रथमहीज आपणा छोकमे नानपणेसे टावरनि ससारतरफनी कमाणी कर्नानो उद्यमसीपावे लिपवो तथा पढवो पिणधर्ममार्गमे जाणपणो करावे नही पीछे तरुणपणामे काइक सगतपी उल्लसणाहोवेते वपतेपण बुद्धीमदपढिबाय सीपवारो उद्यमघणोकरे पणअसरचढेनही तिणनु घमोर्थ काम एतीनां माहिलो एकहीअर्थसमेनही पिणइणतरेसुं विचारणोजोइजेके मनुष्यमवदयदटातेकरीदुईमछे तेहीम आपणे पायोछेतो घर्मकरवानी बुद्धिनिणतरेसुं शुद्धिपाय तिणतरेसुंकरवि नवतत्यादि जीवानीवउलरववा शास्त्रमुणवा पोसापढिकमणाकरवा घर्मनी शुद्धिकरणेघारते एहजिज्ञानमदीपकनामे ग्रंथछपावी प्रसिद्धकरचोछे तेग्रंथमाही अनेकजातिना तथम सहाय हदपव रतुति थोकडा सामाधिकपढिकमणादि बहुसरघनाछे पिणवाच्यांपी माछमपढे ज्ञानरुपी उमवालो करेछे एहग्रंथवणौज मनुष्यनिउपयेगीछे घणीम घर्मनी उल्लसणारहरये तेघारते सर्वज्ञस्वमनोने एहमिअर्नेछेके एह पुस्तकबहुत्वउत्तमछे पणेनपरिअमसेशुद्धययिछे तेमाहीपणअशुद्धहोयतो विद्वज्जन हमारे उपरछुपाहछि मेहरवानगीकरीने शुद्धकर्नो हमारेसे कोइठिकाणे काना मात अक्षर अनुस्वार पढचो होयतो क्षमाकरजो ॥ *

ए पुस्तकछापीयोसवत १९४७ का मीती आरवण शुद्ध २

विषय	पृष्ठांग	विषय	पृष्ठांग
१ नवकारयत्रअर्थसहित	१	१५ सामायकलेखानी पाटीयां	३२
२ तिरतुचारी पाटी अर्थसहित	१	१६ सामायकपाठी पारवानीविधि	३२
३ ईरियावहिनी पाटी अर्थसहित	२	१७ सामायक करवानीविधि	३३
४ तस्तोत्तरीनी पाटी अर्थसहित	३	१८ दशमोपोसो पचसणेकीविधी	३३
५ लोगस्सरी पाटी अर्थसहित	४	१९ दशमोपोसो पाछेपारणेकीविधी	३४
६ करेमियंते अर्थसहित	५	२० दशमोपोसो पारवानो पाठ	३४
७ नमोदुण अर्थसहित	६	२१ इग्यारमो पोसो लेणेकि विधी	३४
८ सामायक अर्थसहित	७	२२ इग्यारमो पोसो पचसणेको पाठ	३५
९ सामायकनी विधि	७	२३ इग्यारमो पोसो पारवानोपाठ	३५
१० पांचपडिकमणाअर्थविधिसहित	८	२४ पोरसीका पचसणां	३५
११ पांचपडिकमणानीविधी	३०	२५ एकासणारा पचसणां	३५
१२ श्रावकरो विधिनो आचार	३२	२६ तपयासरा पचरवाण	३६
१३ चवदेनेमरानांम पानो३१मोदुजो	३१	२७ अठाइरा पचसणां	३६
१४ छकायरानांम पानो३१मोदुजो	३१	२८ सामायक नकरे तिणरोयंद	३६

विषय	पृष्ठांग	विषय	पृष्ठांग
३९ सामायकका ३२ दोषकानांय	३३	४३ रुपी अरुपीरो योक्ढो	५७
३० पोसारा १८ अठारावोपकानाम	३७	४४ निर्जरातत्त्वरो योक्ढो	५८
३१ श्रावकरा २१ इक्वीसगुण	३७	४५ अरिहतजिनस्त्वनछंद	६२
३२ विसबोलकरी तीर्यकरगोत्रवाये	३८	४६ सिद्धमहाराज छंद	६४
३३ १९ उगणीसवोपटालने काउसगकरणो	३९	४७ आचार्यछंदमरहठोमे	६५
३४ ३२ वचीससूत्रांकानाम	४०	४८ उपाध्यायछंद	६६
३५ वीसअसमाधिना यानक	४१	४९ साधूजीनो छंद	६७
३६ इक्वीससबला दोष	४१	५० परमेष्ठीछंद अर्द्धनारायमे	६८
३७ धावन अनाचार	४२	५१ अरिहत छंव मोतिदांम	६८
३८ दश श्रावकनो योक्ढो यत्रसहीत	४४	५२ महावीरजीनो छंव भिमगी	६९
३९ सौमग्यमलजीछत पदवीद्वार-	४५	५३ जिनवाणी छंद	७०
४० उवालोक्ढो योक्ढो यत्रसहित	५०	५४ २४ तीर्यकरजिनछंद	७०
४१ त्रिछालोक्ढो योक्ढो यत्रसहीत	५२	५५ मयग्रजनअर्द्धतजिनछंद	७१
४२ निचालोक्ढो योक्ढो यत्रसहित	५४	५६ परमेष्ठीपरमानदगुणछंद	७४

अनुक्रमणिका

विषय	पृष्ठांग	विषय	पृष्ठांग
५७ समगतछत्तीसी	७५	७१ देवस्तुति पद	१३९
५८ ४ गतआयुचघण सम्राय	७७	७२ गुरुस्तुतिपद	१३९
५९ श्रायकठ्ठीसी	७८	७३ धर्मस्तुति पद	१३९
६० सायुवदणा	८०	७४ ज्ञानिगुणोपदेशपद	१३९
६१ बृहतआलोवणा	८५	७५ सम्यक्तत्त्वपदेशपद	१४०
६२ वरावैफामिकनी १५ सम्राय	१०३	७६ चारित्र्यपद	१४०
६३ अरिहस्तस्त्वन	११६	७७ तपोपदेशपद	१४०
६४ मिद्धस्तवन	११७	७८ त्रौषनिवारण पद	१४०
६५ आचारजस्तवन	११७	७९ माननिवारण पद	१४०
६६ उपाध्यायस्तवन	११८	८० मायानिवारण पद	१४१
६७ सायुजीरो स्तवन	११८	८१ लोभहरण पद	१४१
६८ २४ तीर्थकरनार २४स्तवन	१२०	८२ उपदेशी पद	१४१
६९ २० विहरमान २० जिनस्तवन	१३१	८३ आवकधर्म उपदेशपद	१४२
७० चोवीसजिनहितोपदेशपद	१३८	८४ पाप फलोपदेश पद	१४३

विषय	पृष्ठांग	विषय	पृष्ठांग
८१ काटोरेरे कालकी फ्रासी पद	१४२	९९ शग्रहछत्तीसी	१५८
८६ रहोरेरे घरमधनवसीया पद	१४२	१०० सीतलानो स्तवन	१६०
८७ वेतोरेरे कुटुपेके वेगारी पद	१४२	१०१ मभूजी भलेविराजो जीस्तवन	१६१
८८ मानोरेरे अचलसुखगरजी पद	१४२	१०२ सुकव करलेरे मूजी	१६१
८९ मानोरेरे सीपाभणपेरी पद	१४२	१०३ तिनमनोरयरी लांवणी	१६२
९० मतिअकळे जोवनके मठके पद	१४२	१०४ जपदेशी लांवणी	१६३
९१ किउमूलोरे जोवनये अकळीपद	१४३	१०५ महावीर स्वाभीजीरी सुखळी	१६४
९२ सवगुरुजी फदे जमसपना पद	१४३	१०६ चोरीस वीर्यकर ध्यानपद	१६६
९३ समचे परमेष्टीस्तवन	१४४	१०७ देवस्तुति पद	१६६
९४ समचे वीस जिनस्तवन	१४४	१०८ ज्ञानगुणोपदेश पद	१६६
९५ समचे वीस विहरमानस्तवन	१४४	१०९ श्रीसीमधर स्वामी स्तवन	१६७
९६ महावीरस्वामीरो चोठालियो	१४५	११० उपदेशी पद रचढीयापामे	१६७
९७ मेतारन ऋषीनो चोठालियो	१४६	१११ अध्यात्म पद	१६७
९८ आणव आवणकनो चोठालियो	१४६	११२ अस्यत्तम दशरावाकी लांवणी	१६८

अनुक्रमणिका

विषया	पृष्ठांग	विषया	पृष्ठांग
५७ समगतछत्तीसी	७५	७१ देवस्तुति पद	१३९
५८ ४ गतमायुचंघण सम्राय	७७	७२ गुरुस्तुतिपद	१३९
५९ आयकछत्तीसी	७८	७३ धर्मस्तुति पद	१३९
६० साधुवदना	८०	७४ ज्ञानगुणोपदेशपद	१३९
६१ दृढतमालोचना	८५	७५ सम्यक्तत्त्वपदेशपद	१४०
६२ यशैकालिकनी १५ सम्राय	१०३	७६ चारित्र्यपद	१४०
६३ अरिहृतस्त्वन	११३	७७ तपोपदेशपद	१४०
६४ सिद्धस्त्वन	११७	७८ क्रोधाभिवारण पद	१४०
६५ आचारजस्त्वन	११७	७९ माननियारण पद	१४०
६६ उपाध्यायस्त्वन	११८	८० मायानिवारणपद	१४१
६७ साधुजीरो स्त्वन	११८	८१ लोभहरण पद	१४१
६८ २४ तीर्थफरना २४स्त्वन	१२०	८२ उपदेशी पद	१४१
६९ २० विहरमान २० जिनस्त्वन	१३१	८३ श्रावकधर्म उपदेशपद	१४२
७० बोधीसजिनहितोपदेशपद	१३८	८४ पाप फलोपदेश पद	१४२

अनुक्रानिका

६

अनु०

॥ ३ ॥

विषया	पृष्ठांग	विषया	पृष्ठांग
११३ सवैया	१७९	१२४ सुभाषित दुहा	१८३
११४ महावीरस्वामीजीनोबशोटण	१७१	१२५ नियाकी सझाय	१८३
११५ जिनस्त्वदनदेशी फागरी	१७३	१२६ सीवासतीको स्तवन	१८४
११६ घर्मफाग उपदेशी स्तवन	१७६	१२७ राखडी पुनमनी सझाय	१८५
११७ घमाखीरी लांघणी	१७७	१२८ घनतेरसनी सझाय	१८६
११८ नेमनायजीरो स्तवन	१७८	१२९ रूपचवदशनी सझाय	१८६
११९ आरज्याजीनो स्तवन	१७९	१३० लांघणी सुकृतयनलीजो	१८७
१२० श्रीमदिरस्वामीजी स्तवन	१७९	१३१ उपदेशी स्तवन	१८७
१२१ २४ बढकचपर २३ पववीनो स्तवन	१८०	१३२ मर्मयजणकुमतिचपेटोम	१८७
१२२ मरदडी मापाये लांघणी	१८१	ओचरवर्षासझायमाला	
१२३ भजासकी खीयाकाकवित	१८२	१३३ भोलपछपीसी	१९६

इति अनुक्रानिका समाप्तः

॥ श्रीः ॥

॥ श्रीपरमेश्वराय नमः ॥

॥ श्रीनवकारमंत्रव्यषीष्टद्वयैश्री ॥

॥ एमो अरिहताण ॥ एमो सिद्धाण ॥ एमो आयरियाणं ॥
॥ एमो उवझायाणं ॥ एमो लोए सुवसाज्जणं ॥ एमो पच
॥ एमुक्कारो ॥ सुवपावप्पणसणो ॥ मंगळाणच सवेसिं ॥ पढमं
॥ हवइ मगलं ॥ इतिश्रीनवकार ॥ १ ॥

॥ नवकारनो अर्थ लिप्यते ॥

एमो केहता नमस्कारहोजो, अरिहताण के० कर्मरूपसत्तुनें हाणनार, जेणें चा
रधनघाती कर्मटाल्या तथा जेनार्या कोईं लानोनथी, अने ते चोत्रास अतीशायकरी

॥ इति अनुक्रमणिका समाप्तः ॥

॥ तिखुतारी पाटीको अर्थ है ॥

तिखुत्तो के० तीनवार आयाहिण के० बेदाथ जोडीने जीमणा कानसू मावा का नताई पयाहिण के० प्रदक्षणा करिने, वदामि के० गुणग्रामकरुछु, नमसामि के० मस्तक नमायने नमस्कार करुछु, सक्कारेमि के० सत्कार देवुछु सम्माणेमि के० सन्मान देवुछु कछाण के० कल्याणकारी, मगलं के० मगलकारी, देवय के० धर्मदेव समान, चेश्य के० ज्ञानवतते उकायका जीवने सुखदायक, पज्जुवासामि के० म न वचन कायासू करने सेवाकरुछु, मत्तणुण वदामि के० मस्तकें करीं नमस्कार करुछु

॥ अथ शरियाविहिपाटीको अर्थ है ॥

इच्छा कारण कहतां तुमारी इगपूर्वक सदेसद कहतां आज्ञाकरोतो भगवन् के देतां महाभाग्य ज्ञानवत शरियाविहिय केहेता चालधाना मार्गमाहे जीववाधा दीक सपापक्रिया तेहर्याकि पडिक्कमामि केहेतां निवर्तुछु पनेगुरुक्के पडिक्केमेह के० निवर्त्तो पाप टालो पणे शिष्यक्के, इच्च केहेता प्रमाणे इच्छामि वहेतां इच्छुं पडिक्कमिव केहेता पापकर्मसू निवर्तणवास्ते शरिया कहेता रस्तामाहे वहियाणु

तथा ३५ स प्रकारनि वाणीयेकरी विराजमान एहवा अरिहतने षाड सिद्धाणं के० सर्वे कार्यसाध्या, आठकर्म पपावि मुक्तेपोता तथा एकतिसगुणेकरिसहित एहवा जे सिद्ध तेहने, वादिइ आयरियाण के० जे पाचआचारनेपाले, बिजाप्राणिने पढावे तथा ठत्तोस गुणेकरिसहिते एवा आचारजजीने, वाद्लु तवश्चायाण के० जे शुद्ध सू त्रार्थज्ञे, ज्ञणवे तथा पचिस गुणेकरिसहित एहवा श्री तपाध्यायजीने वाद्लु लोए के० लोकअढीदीपनामनुष्यक्षेत्रने विपे सवसाहूण के० सर्व साधूने, जे ज्ञानदर्शनचा रित्र तपना साधनार तथा सत्तावीस गुणेकरिसहिते, वली एसो के० अरिहतादिक सबधी पचणमुक्कारो के० पांचनमस्कारे, ते केवाळे, सवपाव के० ज्ञानावरणादिक सर्वपाप तेहना, प्पणासणो के० विनासकर्णद्वारे, मंगलाणच के० सर्वमगलिकमदि, सव्वेसि के० सर्वमे पढम के० मुख्य, हवइ के० ठे, मगल के० कल्याणकारक

॥ अथ तिखुत्तारी पाटी बिरव्यते ॥

॥ तिखुत्तो आयाहिण पायाहिण वदामि नमसामि सक्कारेमि सम्माणेमि कक्षाण मगल देवय चैश्य पज्जुवासामि मत्तएणवदामि ॥ ३ ॥ इति ॥ २ ॥

ग ७ जेने पंचिदिया केहे० पाचइद्रीवाला शरीर मुख नाक आख ने कान होय ते
 जखचर थलचर खेचर ए तिर्यच तथा मनुष्य देवता नारकी सर्व ससारी जीव ते अ-
 भिहया के० सामा आवता हएया होए वत्तिया केता एक ढीगले करिया तथा धू,
 अमे बक्याहोए लेसिया केहतां नोमीमे घस्या तथा लगारेक मसल्या होय, संघा
 इया केहतां माहोमाहे शरीरनें मेळविने एकठा मेलन्या होए संघट्टिया केहतां थोडो
 स्वर्ग करवेकारे दुहव्या होए परियाविया केहतां सर्व प्रकारे ताप्या पीमा उपजावी
 होए क्लामिया केहता गाढे दुख उपजाव्यो मृतकप्राए किधा होयउद्वविया
 के० त्रास देने हानि चालि सके नही एवा किधा ठाणाल के० एकस्यानकथी उपानी
 ने ठाए के० बिजा ठिकाणे सकामिया के० मूक्याहोय, जीवियान के० जी
 षतयकी ववरोविया के० मारियाहोय नाशकीधो, तस्स केहता तेसबंधी अतिचार
 लाग्या ते मित्रामिउक्कड केहता पाप मुजने निष्फल थाजो इति

॥ अथतस्सउत्तरीपाटीकोअर्थे ॥

तस्स के० तेने उत्तरी केहता विशेषकरीगुद करणेण के० करवासारू पा

કહેતા જાવતા વિરાઢણાં કહેતા દુઃખદિનો હોણ ગમણાગમણે કહેતા જાવતાં ને
 જાવતાં પાણ કહેતા પ્રાણી ક્રમણે કહેતા પર્ગેકરી ચાપ્યા હોણ બીય કહેતાં બી-
 જને ક્રમણે કહેતાં • ચાપ્યા હોણ દરિય કહેતા દિરબી વનસ્પતી વગેરે ક્રમણે કહે-
 તા ચાપી હોણ, તંસા કહેતા સૂક્ષ્મ અપકાય આકાશથી પડેતે ઊર્તિગ કહેતા કીઢી-
 આનાજાલા પ્રમુખજીવ પશુગ કહેતા પાંચવર્ણી નીલ ફૂલણ દગ કહેતા પાણી
 મટ્ટી કહેતા કાચીમાટી મક્કડા કહેતા કોલિઆવઢા સંતાણા કહેતા મર્કટના સ-
 તાન સક્રમણે કેતા ઇસર્વને પર્ગેકરી પીઢ્યા તથા મસટ્યા જે કે • જેકોઈ, મે કહેતા
 મેપોતે જીવા કે • જીવને વિરાહિયા કે • દુઃખદીનો હોણ ઇર્ગેદિયા કેહ • જેને
 સરીરરૂપ ઇકજ ઇઢ્રી હોણ તે પૃથ્વી પાણી અમિ વાયુ વનસ્પતીના જીવ વેદિદિયા
 કે • શરીર તથા મુલ્લ દોણ ઇઢ્રીવાલાજે શપ શીપ ગમેલા અલ્લસીયા ઇવા જેને-
 પગ ન હોણ તે વેદી તેદિદિયા કે • તીનદ્વીવાલા શરીર મુલ્લ નાક હોય તે
 કુથુવા જુ, લોપ, માકણ, કીમ્તી ચર્ચરિદિયા કેહે • આર ઇઢ્રી સરીર મુલ્લ નાક ને
 આલ્લ હોણ તે માલી મલ્લ મસ વિહુ ઇમરો ટીમ જે સમ્મારા તે અગર આગ

ग० जेने पंचिदिया केहे० पाचइब्रीवाला शरीर मुख नाक आख ने कान होय ते
 जलचर यलचर खेचर ए तिर्यंच तथा मनुष्य देवता नारकी सर्व ससारी जीव ते अ-
 भिह्या के० सामा आवता हएया होए वत्तिया केता एक ढीगले करिया तथा धू,
 क्षमे ढाक्याहोए क्षेसिया केहतां जोमीमे घस्या तथा लगरिक मसल्या होय, संघा
 इया केहतां माहोमाहे शरीरनें मेलाविने एकठा मेलव्या होए संघट्टिया केहतां थोडो
 स्पर्श करेकरि दुहव्या होए परियाविया केहतां सर्व प्रकारें ताप्या पीमा उपजावी
 होए किधामिया केहता गाढो दुख उपजाव्यो मृतकप्राए किधा होयउहविया
 के० त्रास देने हानि चालि सके नही एवा किधा ठाणउ के० एकस्थानकयी उपानी
 ने ठाए के० पिजा ठिकाणे संकामिया के० मूक्याहोय, जीवियाउ के० जी
 वतयकी ववरोविया के० मारियाहोय नाशकीधो, तस्स केहता तेसबंधी अतिचार
 लाग्या ते मित्रामिडुकुड केहता पाप मुजने निष्फल थाजो इति

॥ अथतस्सउत्तरीपाटीकोअर्थेने ॥

तस्स के० तेने उत्तरी केहता विशेषकरीशुद्ध करणेणं के० करवासारू पा

प्रतिक्र०

॥ ३ ॥

यच्चित्तं के० प्रायश्चित्त पापनि आलोषण, करणेण के० करवासारु विसोहि के०
 विशुद्ध, निर्मल करणेण के० करावासारु विशिष्टी के० १ माया २ नियाण
 ३ मिथ्यात् एतेन सत्परहित करणेण के० करावासारु पावाण के० ससारहे
 तूना पाप कम्माण के० कर्मने निग्घायणं के० टालवाने झाए के० अर्थे वा
 भिकरेमि के० एकठामे रहौनकरुछु कावस्सग के० कायाने हल्लाववी नही
 ते अन्नत्त के० आगेकबामुजब काया हबे तेहनो आगार माफीने तस्ससि
 एण के० उचोत्तासलेवाथी निस्ससिएण के० नीचो स्वासमूकवाथी स्वासिएणं
 के० खासी खोख्खा थकि झीएण के० बीकआयाथकी जन्नाइएणं के० जा
 न्नि अगर बगासू लेवाथकि लुट्टएण इकारआव्या थकि वायनिसग्गेण के० वायु
 निक्खता थका नमलिए के० अकस्मात् चक्री आवाथकि पित्तमुच्चाए के० पि
 त्तनाकोपसू मूर्धाआव्याथका सुज्जेहि के० सूक्ष्म योडोक अंगसचालेहि के० ना
 रिरइल्लावार्थी सुज्जेहि के० योडो खेससचालेहि के० भेष्म तथा मुयना थूक
 ना चालवायकि कफगील्लवाथकि सुज्जेहि के० सूक्ष्मयोडी दिट्ठिसंचालेहि के०

चक्षुर्दृष्टिबाधवाथी एवमार्दुरहिं के० एआदिकरिने बीजा आगारेहिं के० स
 र्प नीत पडतिऊवै अग्नी लागोहोय, राजारो कोष मजारी प्रमुष हिसक जीव अने
 रा जीवतपरेब्रल घालि नै बेठाइतरादीकाने कावसगपाडेतो भग नहीं आगार खे
 ताथका अन्नगो के० अग्निनही स्वप्ति होवेनही अविरादिले के० हानी पोचे
 नहीं उक्त के० होजो मे के० हारो कावस्सगो के० काया स्थिरराख
 वि जाव के० ज्यासुधी अरिहताण भगवताण के० अरीहतभगवानने नमु
 क्कोरेण के० नमस्कारकरू त्या सुधी नपारेमि के० पारुनही ध्यानसपूर्णकरू
 ताव के० त्यासुधी काय के० ह्यारीकायने शरीरने गणैणं के० एकठिकाण
 स्थीरपणे राखिने मोणेण के० अचोबो रहीं झाणेण के० एकाग्रध्यान तेऐकरी
 ने अप्पाण के० महारीकायातेप्रते वोसिरामि के० ऊ तजुछु आ पाटीकहींने काल
 सगग करणो इरियावहीकीपाटी मनमादे कदणी नवकार कहींने पछी कावसगग पारिपु

॥ अथ लोगस्सकी पाटीको अर्थ है ॥

लोगस्स के० पचास्तिकायप्रमुष लोकनेविषे, उज्जोगरे के० उयोतना करणहार

प्रतिक०

॥ ३ ॥

यच्चित्तं के० प्रायश्चित्तं पापानि आलोचयन्, करणेण के० करवासारु विसोहि के०
 विशुद्ध, निर्मल करणेण के० करवासारु विशुद्धी के० १ माया २ नियाण
 ३ मिथ्यात् एतान् सत्पराहित करणेण के० करवासारु पावाण के० ससारहे
 तूना पाप कम्माण के० कर्मने निग्घायण के० टालवाने ठाण के० अर्थे न
 मिकरेमि के० एकतामे रहनेकरुद्धु कावस्सगं के० कायाने ह्वाववी नही
 ते अन्नत्त के० आगेकणामुज्ज काया ह्वे तेहनो आगार माफ्ति वस्ससि
 एण के० उचोस्वात्सलेवाथी निस्ससिएण के० नीचो स्वासमूकवाथी स्वासिएण
 के० त्वासी खोखला थकि वीएण के० ठीकआयाथकी जन्नाइएण के० जा
 न्नि अग्नर बगासू लेवाथकि उहुएण इकारआव्या थकि वायनिसगणेण के० वायु
 निरुद्धता यका जमसिए के० अकस्मात् चक्की आयाथकि पित्तमुद्वाए के० पि
 त्तनाकोपसू मूर्वाआव्याथका सुज्जेहि के० सूक्ष्म थोडोक अग्नसचलेहि के० न
 रिह्लावाथी सुज्जेहि के० थोडो खेसचलेहि के० क्षेप्प तथा मुपना थूक
 ना चासवायकि कफगीलवाथकि सुज्जेहि के० सूक्ष्मथोडो दिट्ठिसंचलेहि के०

नाथजीने च के० बलि मल्लि के० श्रीमछिनाथजीने घदे के० वादुछुं मुनिसुवय के०
 श्री मुनीसुवतस्वामीप्रत्ये नमिजिण के० श्रीनमिजिनने च के० बली वदामि
 के० नमस्कारकरूछु रिठनेमि के० श्रीअरिष्टनेमिप्रत्ये पास के० श्रीपार्श्वनाथस्वामी
 प्रत्ये तह के० तथा वद्धमाण के० श्रीवर्द्धमानस्वामिप्रत्ये च के० बली एवके० एप्रकारे
 मणु के० महारे जीवे जे अभियुआ के० नामपूर्वकस्तन्याहे ते चोविस
 परमेश्वर केहवागे विज्य के० टाल्यागे रयमला के० कर्मरूपी रजतया मल प
 हीण के० अतिशयकरीने क्षयकत्योगे जरमरणा के० जरा तथा मरणने जेणे क्ष
 यकत्याछे चववीसपिके० चोविसतीर्थकर तथा अन्य जिणवरा के० जिनवर ति
 थ्ययरा के० तीर्थकर ते, मे के० महाराउपर पसीयतु के० प्रसन्नहोवो, कितिय
 के० सुन्नवणंजोगेकरी कीर्तितगे, वंदिय के० वदवायोग्यगे, महिया के० पूज्य
 छे इद्रादिकपूजेगे एहवा जे के० जेतार्थकर ए के० एप्रत्यक्ष व्योगस्स के० दो
 कर्नेअग्नीहीपविषे लत्तमा के० उत्तम एहवा सिद्धा के० सिद्धजगवतथया तुमे
 मुजने आरुग के० द्रव्य तथा जाव रागरहित बोहिदात्र के० श्री जिनधर्मनी

धम्म के० धर्म तिथये के० च्यारतीर्थना करणार, जिणे के० रागद्वेषनाजितणार एह
 वा, अरिहते के० अरिहतने, कितइस्स के० कीर्तिकरुछु चववीसपि के० कषणा
 दिक् चोविस परमेश्वर तथा अन्यनी, केवली के० केवलज्ञानातीर्थकरना नाम कहेहे
 वसन्न के० श्रीक्षत्रदेवस्वामी, मजियच के० श्रीअजितनाथप्रत्ये वदे के० वाडु
 छु सन्नव के० श्रीसन्नवनाथप्रत्ये मणिणदण के० श्रीअन्निनदननाथप्रत्ये च
 के० वली सुमइ के० श्रीसुमतिनाथने च के० वली पवमप्पह के० श्री पद्मप्रभु
 स्वामीप्रत्ये सुपास के० श्रीसुपाश्वनाथजीने जिणेके० रागद्वेषना जितणार च
 के० वली चदप्पह के० श्रीचद्रप्रभुजीने वदे के० वांडुछु सुविहि के० श्रीसुविधि
 नाथजीने च के० वली पुप्फदते के० श्रीपुष्पदत्तजीप्रत्ये सीयल के० श्रीशीतल
 नाथजीने सिक्खसे के० श्रीश्रेयासनाथजीनेवासुपुळ के० श्रीवासुपूज्यस्वामीप्रत्ये चके०
 वली विमल के० श्रीविमलनाथजीने मणत के० श्रीअनतनाथजीने च के० वली जि
 ण के० राग द्वेषना जीतनार एहवा धम्म के० श्रीधर्म नाथजीने संति के० श्रीशतिना
 थजीने च के० वली वदामि के० वाडुछु कुथु के० श्रीकुथुनाथजीने अर के० श्रीअर

सावय व्यापाररूपपापने प्रंते के० हेनगवत पडिक्कामामि के० निवर्तुटु निंदामि
के० हु आत्मानिंसांरि निडुछु गरिहामी के० गुरून.सार्ले जु विशेषे निडुछु अप्पाणं
के० मारी आत्माने तेडुष्ट क्रिया थकि वोसिरामि केतां वोसिरावूछु वासेसे करीत्पजुछु.

नमुनुणनोअर्थन्ने

नमुनुण कहे० नमस्कारहोवो अरिहताण के० श्री अरिहतदेवने भगवताण के०
भगवतने आइगराण के० धर्मना आदिना करनाने तिन्नयराण के० तीर्थना स्या
पणार पटले साधु साधवी श्रावक श्राविका अने पचारजातना तीर्थना स्यापणार
सयसबुद्धाण के० पोतेमोध सम्यक् प्रकारे तत्त्वना जाणथया पुरिसुत्तमाणं के० पुरु
समाहे उत्तम पुरिससीहाण के० पुरुषमाहे सिंहसमान पुरिसवरपुडरीयाणं के०
पुरुषमाहे पुम्मीक कमल समान पुरिस के० पुरुषमाहे वर के० प्रधान गंधद्वीण
के० गंधद्वस्ती समानने लोगुत्तमाण के० लोक माहे उत्तमने लोगनाहाण के० लोक ना
नायने लोगदियाण के० लोकना हितकारीने लोगपर्इवाण के० लोकने विषे दीपक समा
नेने लोगपज्जीयगराण केहेता० लोकमाहे उभोतना करणार अन्नयदयाणं के० अन्नयदा

समगतप्राप्तिनो लाभ यवानेअर्थे समादिवर के० प्रधान समाधि उत्तम के० उ
 स्फुटीकची हणधि दितु के० देवो चदेसु के० चद्रमार्थीअधीक० निम्मलयरा के०
 अत्यत निर्मत्रने आइच्चेसु के० सूर्यसमुदायथकी पण अहिय के० अधिक प
 यासयरा के० प्रकाशनाकरणहार सागरवर के० प्रधानगेओ स्वयभूरमण नामा
 समुद्र तेनीपेरें गन्निरा के० गुणकरी गन्नीरगे सिद्धा के० एहवा जे सिद्ध ते सिद्धि
 के० मुक्तिमें मम के० मुजने दिसलु के० देवो

करेमिभ्रतेनोअर्थ

करेमि के० इ करूछु हेपुज्य सामाइय के० समतापरिणामरूप सामायिकने सावक
 के० पाप तेणें करीसहित एहवा जोगिके० मनवचन कायाना योग्य तेप्रते पच्चरकामि
 के० पचखूछु निषेधकरूछु जावके० ज्यासुधी नियमकेह० सामायिक व्रतना नियमने
 पञ्जुवासामिके० इ सेषुठु रहत्यासुधी विह के० दोयरुणसु कर्णों करावणो तिवि
 देणं के० तीनजोगसू नकरेमि के० ह्करूनहो नकारवोमि के० छुडजापासे नकरावुं
 मणसा के० मनेकरी वयसा के० वचनेकरी कायसा के० कायाएकरि तस्स के० ते

सावय व्यापाररूपपापने प्रंते के० हेभगवत पडिक्कामि के० निवर्तुलु निंदामि के० ह् आत्मानिसाँबे निडुलु गरिहामी के० गुरून, सार्ले ऊ विवोये निडुलु अप्पाण के० मारी आत्माने तेडुष्ट क्रिया थकि वोसिरामि केतां वोंसिरावूळु वासेसे करीत्यजुळु.

नमुनुणनोअर्थे

नमुनुण कहे० नमस्कारहोवो अरिहताण के० श्री अरिहतदेयने भगवताण के० भगवतने आइगराण के० धर्मना आदिना करनारने तिन्नयराण के० तीर्थना स्था पणार एटले साधु साधवी श्रावक श्राधिका छ्येने एचारजातना तीर्थना स्थापणार सयसबुद्धाण के० पोतेबोध सम्यक् प्रकारे तत्त्वना जाणथया पुरिसुत्तमाण के० पुरु समाहे उत्तम पुरिससीहाण के० पुरुषमाहे सिंहत्तमान पुरिसवरपुंडरीयाण के० पुरुषमाहे पुम्मीक कमल समान पुरिस के० पुरुषमाहे वर के० प्रधान गंधद्वीण के० गंधद्वस्ती समानगे लोगुत्तमाण के० लोक माहे उत्तमगे लोगनादाण के० लोक ना नाथगे लोगदियाण के० लोकना हितकारिगे लोगपर्इवाण के० लोकने विषे दीपक समा नेगे लोगपज्जीयगराण केहेता० लोकमाहे उचोतना करणार अन्नयदयाण के० अन्नयदा

प्रतिक०

॥ ६ ॥

नना देणार चरकुदयाण के० ज्ञागरूप चक्रुना देणार मगदयाण के० मोक्ष मागना देणार सरणदयाण के० सरणना देणार जीवदयाण के० सजमजीवितव्यनादेनार बोहिदयाण के० सम कित रूप बोधना देणार धम्मदयाण के० धर्माना देणार धम्मदेसियाण के० धर्म ना उपदेशना देणार धम्मनायगाण के० धर्माना नायक धम्मसारहीण के० धर्म रूप रयना सारथी धम्म के० धर्म विषे वर के० प्रधान चावरत के० चार गतीना अत कर्षा माटे चक्खवीणी के० चक्रवर्ति समानगे दिवो के० बेटसमान ताण के० दुखना निवारण करनार सरण के० आधार गइ के० चार गतिमाहे पइण के० पम्ताजीवने अप्पडिदय के० नही हणणो एवू वर के० प्रधान नाण के० ज्ञान दं सण के० केवल दर्शण एट्ठे देयवू घराण के० घरणार विश्रुट के० गयूठे ज्ञ माण के० उअस्य पणु एट्ठे कर्मरूपी आवरण जिणण के० राग द्वेषने जीत्याठे जावियाण के० विजाने रागद्वेषयकी जिताव्याठे तिन्नाण के० ससार रूपी समुद्रतत्त्वाठे तारया ण के० विजाने ससार समुद्रथी तारेठे बुद्धाण के० पोते तत्त्वज्ञानने समज्या बोहि याण के० विजाने तत्त्वज्ञान समजावणार मुत्ताण के० पोते चातुर्गतिक विपाक वि

चित्र कर्म थकि मुकाणां तथा मोयगाणं के० बीजा न्रव्य प्राणीनें कर्मयकि मुकाव
 णाढे सवन्नूण के० सर्व ज्ञानढि सवदरिशीणं के० सर्वपदार्थना देखणाढे सिव के०
 सर्व उपद्रव रहित मयल के० अचल मरूगु के० रोग रहित मणत के० मर्ण रहित
 मरकय के० सर्वकाल निश्रल मद्वाबाढ के० बाधा पीनारहित म्पुणरावित्ति के० जे
 गती थकि फीरी ससारने बिषे अवतार लेवोनथी एवि सिद्धिगइ के० सिद्धिगतढि
 नामधेय के० जे एवु नाम ठाण के० एवु स्थानक संपत्ताणं के० मोक्ष नगर प्रत्ये
 पाप्म्याढे एवा अरहित जणी नमो के० नमस्कारदांजो जिण्ण के० कर्मरूपी सज्जुने
 जितणार तथा श्री

नवमासामायकव्रतनोअर्थे

पंचअइयारा के० पांच अतीचारढे ते जाणियवा के० जाणवा नसमायरीयवा के० आ
 चरवानहि तजहा के० जेमढे तेम तेआसोले के० ते कज्जु मण्डुप्पणिहाणे
 के० मने मागो वरत्युहोय वयडुप्पणिहाणे के० वचनमांदु वर्युहोए कायडुप्पणि
 हाणे के० कायामाठी प्रषर्ताविहोए सामाइयस्सइ के० सामायकने अकरण्याए

जिणमयनिउणेणज्जावएण सा मयणसुदरीबाला । तह सिक्खविया जह जिणमयमि कुसलत्तण पत्ता ॥ ६२ ॥
 एगा सत्ता दुविहो नओ य कालत्तय गइचउक्क । पचेव अत्थिकाया, दव्वलक्क च सत्त नया ॥ ६३ ॥
 अट्ठेव य कम्माइ नवतत्ताइ च दसविहो धम्मो । एगारस पडिमाओ चारस वयाइ गिहीण च ॥ ६४ ॥
 इच्चाइ वियाराचारसारकुसलत्तण च सपत्ता । अन्ने सुहुमवियारेवि मुणइ सा निययनाम व ॥ ६५ ॥

जिनमतविषये निपुणेन अध्यापकेन-पाठकेन सा मदनसुन्दरीकन्या तथा शिक्षिता-शिक्षां ग्राहिता यया जिनमते कुशलत्व
 प्राप्ता ॥ ६२ ॥ सतो माव' सत्ताऽस्तित्वमित्यय , सा सर्वेष्वपि पदार्थेषु एकैव वर्तते, च पुनर्द्विविधो नय' द्रव्यपर्यायादित्वरूप-
 तथा कालत्रय गतिचतुष्कं पञ्चैव अस्तिकाया-धर्मधर्माकाशपुद्गलजीवस्वरूपा सन्ति, च पुनर्द्रव्याणां-धर्मोस्तिकायादीनां
 कालद्रव्यपुक्तानां पदक्रमस्ति तथा नैगमाद्या सप्त नया सन्ति ॥ ६३ ॥ ज्ञानावरणीयादीनि अष्टव कर्मणि सन्ति, च पुनर्जीवादीनि
 नव तत्त्वानि सन्ति, तथा क्षान्त्यादिको दशविधो यतिधर्मो विद्यते, एकादश एकादश दर्शनाद्या श्रावकप्रतिमा सन्ति, च
 पुनर्गृहिणां स्यूलग्राणातिपातविरमणादीनि द्वादश व्रतानि सन्ति ॥ ६४ ॥ सा मदनसुन्दरी इत्यादयो ये विचाराचारयो
 सारारहस्यभूतपदार्था तेषु कुशलत्वं-निपुणत्वं सम्प्राप्ता । च पुन साज्यान्-एतद्रथतिरिक्तान् मूर्खविचारानपि निजकृतामवद-
 द्यति-जानाति ॥ ६५ ॥

कम्माण मूळुत्तरपयडीओ गणइ मुणइ कम्मठिइ । जाणइ कम्मविवाग, बद्धोदयदीरण सत ॥ ६६ ॥
 जीसे सो उज्झाओ, सतो वतो जिइविओ घीरो । जिणमयरओ सुबुद्धी, सा किं नहु होइ तस्सीला ? ॥ ६७ ॥
 सयलकलागमकुसुला, निम्मलसम्मत्तसीलगुणकलिया । लज्जासज्जा सा मयणसुन्दरी जुव्वण पत्ता ॥ ६८ ॥
 अन्नदिणे अब्भितरसहानिविट्ठेण नरवरिंदेण । अज्झावयसहियाओ, अणाविआओ कुमारीओ ॥ ६९ ॥

अष्टौ मूलप्रकृती-पुनः सा कर्मणां मूलभेदान् तथाऽष्टपञ्चाशदधिकशतसु च प्रकृतीर्गणयति, तथा-कर्मणां स्थितिं त्रिशत्कोटी-
 कोटीसागरोपमादिकां जानाति, पुनः कर्मणां विपाकं शुभाशुभानुभवस्वरूपं जानाति, तथा-कर्मणां बन्धोदयोदीरणया (णा) सत्ता-
 स्वरूपं जानाति ॥ ६६ ॥ यस्याः सुबुद्धिर्नाम श्रावक उपाध्याय-पाठक सा मदनसुन्दरी तच्छीला-गुरुषुल्यस्वभावा किं नहि
 भवति ? भवत्येवेत्यर्थः, कीदृशः स ? इत्याह-शान्तः क्षमायुक्तः, तथा दान्तो-मानमदमयुक्तः, पुनर्जितेन्द्रियस्तथा, धीरो-धैर्यवान्,
 बुद्धिमान् वा पुनर्जिनमते रक्त ईदृशो यस्याः गुरुः सा तादृशगुणवती कथं न भवेत् ? सा मदनसुन्दरी यौवनप्राप्ता, कीदृशी सा ?
 इत्याह-सकलफलागमेषु-समस्तकलाशास्त्रेषु कुशला-निपुणा पुनर्निर्मला ये सम्यक्त्वशीलगुणास्तैः कलिता-युक्ता तथा लज्जायां
 सज्जा-परिपूर्णा प्रगुणा इत्यावत् एवंविधा मदनसुन्दरीकन्या धाल्यावस्थामतिक्रम्य यौवनावस्थां प्राप्तवतीत्यर्थः ॥ ६८ ॥
 अन्यस्मिन् दिने अभ्यन्तरसमायां निविष्टेन-उपविष्टेन नरवरेन्द्रेन-राज्ञा अध्यापकाभ्यां सहिते द्वे अपि कुमार्यौ आनायिते स्वपार्श्वे
 इति शेषः ॥ ६९ ॥

विण्मोणयाउ तामो, सरूवलावन्नखोहिअसहाओ । विणिवेसिआउ रत्ता, नेहेण उभयपांगेनु ॥ ३० ॥

हरिसवसेण राया, तासि बुद्धिपरिक्खणनिमित्त । एग देइ समस्ता-पय दुग्गिन्हापि ममछान्न ॥ ३१ ॥

यथा“पुञ्जिहि” लब्धमइएहु, ”तो तक्काल अइचचलाइ, अच्चतगव्वगहिंलाणामुरमुदरीइ भणिय, इउ पुंणि निमुने” ३२

यथा-धणजुव्वण सुवियवुपण, रोगरहिअ निअ देहु । मण वल्लह मेलानउउ, पुनिहिं लब्धमउ एहु ॥ ३३ ॥

तं सुणिय निवो तुद्धो, पसंसए साहु साहु उज्झाओ । जेणेसा सिक्खनिया, परिनायि भोइ नयन्ति ॥ ३४ ॥

विनयेन अवन्ते-नम्रे तथा स्वरूपलावणेन क्षोभितान्चमत्कारं प्रापिता, ममापाभ्यां ते एगसिं ते इहे सन्वे गमा म्मेनेन स्वस्य उभयो पार्थवोः विनिवेदिते-स्यापिते उपवेक्षिते इतियावत् ॥ ७० ॥ रात्रा हंपवेनेन तवोपुदिपगिआनिदिम तान्नां दान्नानानि कन्नाभ्यां समकाल एक समस्यापव ददाति ॥ ७१ ॥ एतत् समस्यापव राक्षा दत्त, तत्तन्मदनन्तरं न कालमुगुन्दयां प्रणिता प्रहो प्रदे एतां समस्यां पूरयामि, यूय मृणुत, कीदृश्या सुसुन्दर्यो-अतिचञ्चलयाअतिगुणेन चपलया पुनरत्सन्ना दन्नेमप्रोपिनया ॥ ७२ ॥ धनयौवनं सुविदग्धत्वं छेकत्वमित्यर्थः तथा रोगरहितो निजदेहः-स्वगरीर तथा मनगो वत्तुम-प्रियो य-पुरुषादिभ्येन माद्र मेल-सम्बन्ध एतद्वस्तुवृन्द पुण्यैर्लभ्यते ॥ ७३ ॥ तव सुसुन्दरीवानय धृत्वा नृपो-राजा तुष्टः सन् प्रशमने-इत्यर्थे प्रशमो क्रोगेति अ, कथमित्याह-उपाध्यायोऽस्याः पाठको-गुरुः साधु-समीचीन इत्यर्थः, येनैषा पुत्री इत्थं शिक्षिता-पाठिता, तदा पपंदरि म्मन्ति-हे महाराज ! इदं सत्यं-अत्र किमपि मृषा नास्तीत्यर्थः ॥ ७४ ॥

सौ रन्ता आइहा, मयणा वि हु पूरए सँस्सं त । जिणवयणरया सता दता सँसहावसारिच्छ ॥ ७५ ॥
 यथा-विणयविवेयपसणमणु सीलसुनिम्मलदेहु । परमप्पहमेलावडउ, पुणेहि लब्भइ एहु ॥ ७६ ॥
 तो तीए उवझाओ, मायावि अ हरिसिआ न उण सेसा । जेण तचोवएसो न कुणइ हरिस कुदिट्ठीण ॥ ७७ ॥
 इओ अ-कुरुजगलमि देसे, सखपुरीनाम पुरवरी अत्थि । जा पच्छा विक्खाया, जाया अहिच्छत्तनामेण ॥ ७८ ॥

ततो राज्ञा आदिष्टाब्रुवाता सती मदनसुन्दर्यपि तां समस्यां पूरयति, कीदृशी मदनसुन्दरी?—विनवचनेषु रता-रक्ता-
 पुन शान्ता-उपशमयुक्ता तथा दान्ता-इन्द्रियादिदमवती कीदृशीं समस्यां?—स्वस्वभावेन सदृक्षांसदृशीम् ॥ ७५ ॥ विनय-
 पूज्यादिषु वन्दननमस्कारादिरूप विवेको-वस्तूनां भेदपरिज्ञान सदसद्विवेचनमित्यर्थ, तथा शीलेन-ब्रह्मचर्येण सुनिर्मल-
 त्पुञ्ज्वलो देह, तथा परमउत्कृष्ट पन्था-मार्ग परमपथ मोक्षमार्ग इत्यर्थ तेन सह मेलः—सम्बन्ध एतद्वस्तुवृन्दपुण्यैर्लेभ्यते
 ॥ ७६ ॥ ततस्तदनन्तर तस्या मदनसुन्दर्या उपाध्यायो-हर्षित—स्तुष्टश्च पुनर्मातापि हर्षिता न पुन श्रेया राजादयो लोका ते हर्ष न
 प्राप्ता इत्यर्थः, कुतइत्याह—येन कारणेन त त्वोपदेशे कुदृष्टीनां मिथ्यात्विलोकानां हर्ष न करोति, अय माव—तस्या वाक्य
 तत्त्वोपदेशरूपं राजादयस्तु कुदृष्टयः तेन तत् श्रुत्वा ते हर्ष न प्राप्ता इति, उक्तं च—गुणिनि गुणज्ञो रमतेइत्यादि ॥ ७७ ॥ इतश्च
 अतः परं यज्जातं तदाह—कुरुजगलदेशे बहुपुरीनाम प्रधानशरी अस्ति, या पुरी पश्चात्—कियत्कालानन्तरं अहिच्छत्रानान्ना
 विल्याता—प्रसिद्धा जाता ॥ ७८ ॥

विणओणयाउ ताओ, सरुवलावअखोहिअसहाओ । विणिवेसिआउ रत्ता, नेहेण उभयपासेसु ॥ ७० ॥

हरिसवसेण राया, तासिं बुद्धिपरिक्खणनिमित्त । एग देइ समस्सा-पय दुविन्हपि समकाल ॥ ७१ ॥

यथा“पुन्निहि” लब्भइएहु, ”तो तक्काल अइचचलाइ, अच्चतगव्वगहिलाएसुरसुदरीइ भणिय, हुहु पूरेमि निसुणेह ७२
यथा-घणजुव्वण सुवियदुपण, रोगराहिअ निअ देहु । मण वल्लह मेलावडउ , पुन्निहि” लब्भइ एहु ॥ ७३ ॥

त सुणिय निवो तुट्ठो, पससए साहु साहु उज्झाओ । जेणेसा सिक्खविया, परिसावि भणेइ सच्चमिण ॥ ७४ ॥

विनयेन अवनते-नञ्जे तथा स्वरूपलावण्येन क्षोभिता-चमत्कार प्रापिता, समायाभ्यां ते द्वे कन्ये रात्रा स्नेहेन स्वस्व उभयो पार्श्वयोः विनिवेशिते-स्थापिते उपवेशिते इतियावत् ॥ ७० ॥ राजा हर्षवशेन तयोर्बुद्धिपरीक्षानिमित्त ताभ्यां द्वाभ्यामपि कन्याभ्यां समकालं एकं समस्यापदं ददाति ॥ ७१ ॥ एतत् समस्यापदं राज्ञा दत्त, तत्तत्तदनन्तरं तत्काल सुसुन्दर्या भणित, अद्वौ अह एतां समस्यां पूरयामि, यूपं मृणुत, कीदृश्या सुसुन्दर्या? अतिचञ्चलया अतिशयेन चपलया पुनरत्यन्त गर्व्येण ग्रथिलया ॥ ७२ ॥ घनयौवनं सुविदग्धत्वं छेकत्वमित्यर्थः तथा रोगरहितो निजदेह-स्वशरीरं तथा मनसो बल्लभ-प्रियो य पुरुषादिस्तेन सांद्रं मेल-सम्बन्ध एतद्वस्तुवृन्दं पुण्यैर्लभ्यते ॥ ७३ ॥ तत्र सुसुन्दरीवाक्यं श्रुत्वा नृपो-राजा तुष्ट सन् प्रशसते-इत्थ प्रशसां करोति स्म, कथमित्याह-उपाध्यायोऽस्याः पाठको-गुरु साधु-समीचीन इत्यर्थः, येनैषा पुत्री इत्थं शिथिता-याठिता, तदा परंपर्यापि भवति-इह महाराज ! इदं सत्यं-अत्र किमपि मृषा नास्तीत्यर्थः ॥ ७४ ॥

5

11

॥ ७७ ॥

नामैषेण ॥ ७८ ॥

—

रत्ना-रत्नवा

तत्थत्थि महीपालो कालो इव वेरिआण वमिआरी । पइवरिस सो गच्छइ, उज्जेणिनिवत्स सेवाए ॥ ७९ ॥

अन्नदिणे तप्पुत्तो, अरिदमनो नाम तारतारुओ । संपत्तो पिअठाणे, उज्जेणि रायसेवाए ॥ ८० ॥

त च निवपणमणत्थ, समागय तत्थ दिव्वरुधर । सुरसुदरी निरिक्खइ, तिक्खकडक्खेहि ताडती ॥ ८१ ॥
तत्थेव थिरनिवेसिअदिट्ठु दिट्ठु निवेण सा बाला । भणिया य कहसु वच्छे ! तुज्झ वरो केरिसो होउ ? ॥ ८२ ॥

तो तीए हिट्ठुए, थिट्ठुए मुक्कलोअलज्जाए । भणिय ताथपसाया, जइ लब्भइ मरिगय कहवि ॥ ८३ ॥

तत्र-तस्यां नगर्यां वैरिणां काल इव-कालसदृशो दमितारिर्नाम महीपालो राजाऽस्ति, स राजा वयं वयं प्रति प्रतिवयं उज्ज-
यिन्या नगर्यां-उज्जयिन्या नगर्यां नृपस्य-राज्ञः सेवार्यै-सेवार्यं गच्छति ॥ ७९ ॥ अन्यस्मिन् दिने तत्पुत्रो अरिदमनो नाम
कुमारो राज्ञः सेवार्यं पितृस्थाने स्वयं उज्जयिनीं सम्प्राप्तः, कीदृशो अरिदमनः ?-तारमुद्रट तारुण्य-यौवन यस्य स तारत रूप्य ॥ ८० ॥
तदा नृपस्य प्रणमनार्यं नमस्कारार्थं तत्र समागत दिव्यरूपधरं-अद्भुतसौन्दर्यधारकं तं अरिदमनकुमारं सुरसुन्दरीं नृपकन्या तीक्ष्णं
कटाक्षं-नेत्रग्रान्तैस्ताडयती निरीक्षते बिलोकयतीति ॥ ८१ ॥ तत्र-तस्मिन्नेव कुमारे स्थिर-निश्चल यथा स्यात्तथा निवेद्यिता स्यापित
दृष्टिर्यथा सा एवाविधा सा सुन्दरी-बाला नृपेण दृष्टा भणिता-उक्ता च हे वत्से ! त्वं कथयस्व त्ववरो मर्तो कीदृशो भवतु ? ॥ ८२ ॥
ततः-उदनन्तरं दृष्टया इयं प्राप्तया पुनर्दृष्टया दृष्टत्वमुक्त्या तथा मुक्ता लोकलज्जा यथा सा तथा मुक्कलोकलजाया तथा सुरसुन्दर्या
मुणितं-उक्तम्, किमुक्तमित्याह-ततस्त-पितुः प्रसादात् यदि कथमपि मार्गितं लप्स्यते ॥ ८३ ॥

तो सव्वकलाकुसलो, तरुणोवररुवपुण्णालायसो । एरिसओ होउ वरो, अहंवा ताओचिअ पमाण ॥ ८४ ॥
 जेण ताय तुम चिय, सेवयजणमणसमीहियत्थाण । पूरणपवणो दीससि, पञ्चम्बो कप्परुक्खव्व ॥ ८५ ॥
 तो तुढो नरनाहो, दिट्ठिनिवेसेण नायतीद्वमणा । पमणेइ होउ वच्छे ! एसऽरिदमणो वरो तुज्झ ॥ ८६ ॥
 तो सयलसमालोओ, पमणइ नरनाह ! एस सजोगो । अइसोहणोऽहिक्खीपूगतल्लण व निब्भत ॥ ८७ ॥
 अह मयणमुदरीवि हु, रत्ता नेहेण पुच्छिया वच्छे ! । केरिसओ तुज्झ वरो, कीरउ ? मह कहसु अविलव ॥ ८८ ॥

तहं सर्वकलासु कुशलं चतुर पुनस्तर्कणो-यौवनवयं स्थस्तथा वररूपेण-प्रधानाकृत्या पुण्यं-पवित्रं लावण्यं-मौन्दर्यं यस्य स वर-
 ईदृको योज्यः पुमान् पुरोवर्ती स वरो भवतु, अथवा तात एव प्रमाणं तातो य ददाति स एव वरोऽस्तु इत्यर्थः ॥ ८४ ॥ अथ सा निजेषुसिद्धयर्थं
 पितरं स्तौति, हे तात ! येन कारणेन त्वमेव सेवकजनस्य मनः समीहितार्थानां मनोवास्तितकार्याणां पूरणे प्रवणः, स्वत्परो इत्यसे, क
 इव ?-अत्यस्य कल्पवृक्ष इव ॥ ८५ ॥ ततो नरनाथो-राजा तद्वचनप्रवणस्तुष्ट सन् प्रभणति वक्ति, किं-वक्ति ? इत्याह-हे वत्से ! एषोऽ
 रिदमन कुमार तव वरोऽस्तु, कीदृशो नरनाथ ?-दृष्टिनिवेसेन-कुमारे इष्टिस्थापनेन ज्ञात तस्या मनो येन स ॥ ८६ ॥ तातः सकल-
 समस्तं समालोक्य प्रमणति-हे नरनाथ ! एषोऽज्योः सयोगो निजान्तं-निस्सन्देहं अतिशोभनः सज्जात इति श्रेयः, कयो-रिव ?-अहिवल्ली
 पूगवर्ती-रिव-नागवल्ली-कुमुदकपृष्ठयो-रिव यथा तयोः सयोगो अतिशोभनोऽस्ति तथाऽज्योरपीत्यर्थः ॥ ८७ ॥ अथानन्तरं राज्ञा मदन-
 सुन्दर्यपि स्नेहनं पृष्टा-हे वत्से ! तव कीदृशको वरो भवति भया क्रियतां ? ममाग्रेऽविलम्बं यथास्यात्तथा शीघ्रमित्यर्थः कथयस्व ॥ ८८ ॥

सा पुण जिणवयणवियारसारसंजणियनिम्मलविवेआ । लज्जागुणिक्कसज्जा, अहोमुही जा न जपेइ ॥ ८९ ॥
ताव नरिदेण पुणो, पुट्ठु सा भणइ ईसि हसिऊण । ताय ! विवेयसमेओ, म पुच्छसि तसि किमजुच ॥ ९० ॥
जेण कुलबालिआओ, न कहति हवेउ एस मज्झवरो । जो किर पिजहिं दिओ, सो चेव पमाणियव्वुत्ति ॥ ९१ ॥
अम्मापिउणोवि निमिच्चमिच्चमेवेह वरपयाणमि । पाय पुव्वनिवद्धो, सवधो होइ जीवाण ॥ ९२ ॥
ज जेण जया जारिसमुवज्जिय होइ कम्म सुहमसुह । त तारिस तथा से, सपज्जइ दोरियनिउद्ध ॥ ९३ ॥

जिनवचनानां यो विचारसारस्तेन सञ्जनित-समृत्पादितो निर्मलो विवेको यस्या साञ्च एव लज्जागुणे एकसज्जा अद्वितीय-
तत्परा सा पुनर्मदनसुन्दरी अघोमुखी सती यावन्न(नुचर)वृदाति ॥ ८९ ॥ तावन्मरेन्नेण पुन पृष्टा सा इपद्वमित्वा भणति, राजान प्रति
कथयति-हे तत्त ! त्वं विवेकसमेवो-विवेकयुक्तोऽसि, मां प्रति अयुक्तं किं पृच्छसि ? विवेककलितस्य भवतो मां प्रति एतत्प्रच्छनम-
युक्तमिति माव ॥ ९० ॥ कुत इत्याह-येन कारणेन कुलबालिका-सुकुलोत्पन्ना कन्या एव न कथयन्ति, मम एव वरो भवतु, किन्तु य-
त्किंल मातापितृभ्यां दत्तं स एव वर-अभाणयितव्यं प्रमाणीकर्षेव्य ॥ ९१ ॥ इह-संसारे वरप्रदाने-कन्याया भर्तृप्रदानत्रियये मातापित-
रावपि निमिच्चमात्रमेव न पुनस्त्वात्त्विककारणमिति भावः, प्रायो-बाहुल्येन जीवानां पूर्वेस्मिन् भवे निबद्धो रचित सम्बन्धो न
भवति, प्रायः येन सह सम्बन्धो रचितो मवेत् तेनैव सह इह सम्बन्धो भवतीत्यर्थः ॥ ९२ ॥ येन प्राणिना यदा यस्मिन् काले
घट्-यादृशं शुभमष्टमं कर्म उपाज्जितं भवति तस्य प्राणिनस्तदा तस्मिन्काले-तत्पादश कर्म सम्पद्यते-उदयमायाति, कीदृशं तत् ?
क्षेरिकयानिषदमिव दोरिक्कानिषदम् ॥ ९३ ॥

जा कना बहुपुत्रा, दिमा कुकुलेवि सा हवइ सुहिया । जा होइ हीणपुत्रा, सुकुले दिमावि सा दुहिया ॥ ९४ ॥
 ता ताय ! नायतचस्स, तुज्जनो जुज्जए इमो गव्वो । ज मज्झ कयपसयापसायओ सुहडुहे लोए ॥ ९५ ॥
 जो होइ पुन्नबलिओ, तस्स तुम ताय ! लहु पसीएसि । जो पुण पुण्णविहूणो, तस्स तुम नो पसीएसि ॥ ९६ ॥
 भवियव्वया सहावो, दव्वाइया सहाइणो वावि । पाय पुव्वोवब्बियकम्माणुगया फल दिति ॥ ९७ ॥
 तो दुम्मिओय राया, मणेइ रे तसि मह पसाएण । वत्थालकाराइ, पहिरती कीसिम भणसि ? ॥ ९८ ॥

या कन्या बहुपुण्या भवेत्, सा कुकुले-दरिद्रादिगृहे दद्यापि सुखिता-सुखिनी भवति, या तु हीनपुण्या भवति सा सुकुलेपि दत्ता दुःखिता भवति ॥ ९४ ॥ तस्मात्कारणात् हे तात ! ब्रूत तत्त्व येन स ज्ञातव्यं तस्य तत्त्वज्ञस्य त गर्वो न युज्यते, यन्मम कृतप्रसादाज्जसादतो लोके सुखदुःखे भवत, मत्कृतप्रसादतो दुःखं भवतीत्यर्थः । अयं गर्वस्तव न युज्यते ॥ ९५ ॥ यं पुमान् पुण्यबलिकः-पुण्येन बलवान् भवति, तस्योपरि हे तात ! त्वं लघु-शीघ्रं प्रसीदसि-प्रसन्नो भवसि, यं पुन पुण्यहीनो भवेत् तस्योपरि त्वं न प्रसीदसि ॥ ९६ ॥ भवितव्यता ? स्वभावोऽ वा पुनर्द्रव्याद्या-द्रव्यक्षेत्रकालभावादयः साहाय्यकारिणोपि पूर्वस्मिन् भवे उपार्जितानि यानि कर्म्मणि तानि अनुगता-तत्सम्प्लिता एव फलं ददति, न तु तद्व्यतिरिक्ता ॥ ९७ ॥ ततश्च-तद्वचनध्वनानन्तरं च राज्ञा दुर्मनस्की भूतः सन् भणति, पुत्रीं प्रति कथयति, रे ! त्वं मत्प्रसादेन वस्त्रालङ्कारादि विविधाभूतनेपथ्याभूणादि परिधानासि, इदं प्रागुक्तं, पुनः कथं भणसि ? ॥ ९८ ॥

हसिऊण भणइ मयणा, कयसुकयवसेण तुज्झ गेहमि । उप्पन्ना ताय ! अह, तेण माणेमि सुक्खाइ ॥९९॥
 पुव्वकय सुकय चिअ, जीवाण सुक्खकारण होइ । दुकय च कय दुक्खाण, कारण होइ निम्मत ॥ १०० ॥
 न सुरासुरेहिं, नो नरवरेहिं, नो बुद्धिबलसमिद्धेहिं । कहवि खलिज्झइ इतो, सुहासुहो कम्मपरिणामो ॥ १०१ ॥
 तो रद्धो नरनाहो, अहो अहो अप्पयुत्तिमा एसा । मझ कय किपि गुण, नो मन्नइ दुब्बियहुयाय ॥ १०२ ॥

तदा मदनसुन्दरी हसित्वा मणति, हे ताव कृतसुकृतवशेन प्राग्भवोपार्जित पुष्पवलात् अह तव गृहे उत्पन्नास्मि
 तेन सुखानि मानयामि अनुभवामि ॥ ९९ ॥ हे ताव जीवानां पुर्वकृत प्राग्भवोपार्जित सुकृत पुण्यमेव सुखस्य कारण हेतुर्भवति,
 च पुन' दुष्कृतं पाप प्राग्भवेकृतं सत निर्मान्तं निस्सन्देह दुःखानां कारण भवति ॥ १०० ॥ इत्येति आयन् उदयमागच्छन्
 शुभाशुभ कर्मणां परिणाम' कथमपि केनापि प्रकारेण सुरासुरैर्देवदानवैर्न स्वल्पते, न निराक्रियते नो नरवरे भूपतिमि स्वल्पते,
 न पुनर्बुद्धिबलसमृद्धै' स्थलति, बुद्धिसमृद्धा महाबुद्धयोवलसमृद्धा' महाफलवन्तस्तेरपि न दूरीक्रियते इत्यर्थ ॥ १०१ ॥ ततस्त-
 द्बचनप्रवणानन्तरं नरनाथो राजा खट कुपित' सन् इत्युवाचेति श्रेय', अहो अहो लोका एषा कन्या अल्पपुण्यिका हीनपुण्या च
 पुनर्दुर्विदग्धा चातुर्यरहिताऽस्ति, अतएव मत्कृत किमपि गुणं न मन्यते ॥ १०२ ॥

पद्मणेइ सहालोओ, सामिय ! किमिय झुणेइ मुद्धमई ? । त चेव कप्परुक्खो, तुद्धो रुद्धो कयतो य ॥ १०३ ॥
मयणा भणेइ धिच्ची, घणलवमित्तिथिणो इमे सब्बे । जाणतावि हु अलिअ, मुहप्पिय चेव जपति ॥ १०४ ॥
जइ ताय ! तुह पसाया, सेवयलोआ हवति सब्बेवि । सुहिया ता समसेवानिरया किं दुक्खिया एगे ? ॥ १०५ ॥
तम्हा जो तुम्हाण, रुच्चइ सो ताय ! मज्झ होउ वरो । जइ अत्थि मज्झ पुन्न, ता होही निग्गुणेवि गुणी ॥ १०६ ॥
जइ पुण पुन्नविहीणा, ताय ! अह ताव सुदरोवि वरो । होही असुवरुच्चिय, नूण मह कम्मदोसेण ॥ १०७ ॥

अय समालोक प्रमणति कथयति स, हे स्वामिन्-इय सुग्घमतिर्यदुद्विर्नाला किं जानाति?, त्वमेव तुष्ट सन् कल्पवृक्षोऽसि
वांछितार्थदायकत्वात्, च पुन रुष्ट. सन् कृतान्तो यमतुल्योऽसि सद्योनिग्रहकरणात् ॥ १०३ ॥ एतत्समालोकवच श्रुत्वा मदन-
सुन्दरी मणति, एतान् विग् विग् अस्तु इमे सर्वे लोका घनस्य लवमात्र अर्ययन्तेऽमिलपन्तीत्येवंशीला घनलवमात्रार्थिन जानन्तोऽपि
हु निश्चितम् अलीक-मिथ्यावचन मुखप्रिय-मुखमिष्टमेव जल्पति ॥ १०४ ॥ हे तात ! यदि तव प्रसादात् सर्वेऽपि सेवकलोका
सुखिनो भवन्ति तत्तर्हि समा-तुल्या या सेवा तस्या निरता-तत्परा एके केचित्सेवकलोका दुःखिता. कथः? सर्वेऽपि सुखिन एव
युज्यन्ते इति भावः ॥ १०५ ॥ तस्मात् हे तात ! यो युष्मभ्यं रोचते स एव मम वरो भवतु, यदि मम पुण्यमस्ति तर्हि मवदत्तो
निर्गुणोऽपि वरो गुणी-गुणवान् भविष्यति ॥ १०६ ॥ यदि पुनर्हे तात ! अह पुण्यविहीनाऽस्मि तर्हि सुन्दरोऽपि वरो नूनं-निश्चित मम
कर्मदोषेण-मदीयदुष्कर्मदोषात् असुन्दर एव भविष्यति ॥ १०७ ॥

तो गाढयर राया, रुद्रो चितेइ दुब्बियझाए । एयाइ कओ लहुओ, अह तओ वैरिणी एसा ॥ १०८ ॥

रोसेण वियहभिउढीमीसणवयण पलोइऊण निव । दक्खो मणेइ मती, सामिय । रडवाडियासमओ ॥ १०९ ॥

रोसेण धमघमतो, नरनाहो तुरयरयणमारूढो । सामतमतिसहिओ, विणिग्गओ रायनाडीण ॥ ११० ॥

जाव पुराओ बाहिं, निगच्छइ नरवरो सपरिवारो । ता पुराओ जणवद, पिच्छइ साडनरमियत ॥ १११ ॥

तो विम्हिण्ण रत्ना, पुट्ठो मती स नायवुत्ततो । विज्जवइ देव निसुणह, कहेमि जणवदपरमत्थ ॥ ११२ ॥

लघुक कृतस्त्वत्तस्मात्कारणात् एया मम वैरिणी वर्त्तते नतु पुत्रीतिमात्र ॥ १०८ ॥ गेयेण-कोपेन विक्रान्त-रिक्काला या
मुकुदी तया मीपण-मयानक वदन-मूख यस्य स त तथाविधं नृप प्रलोक्य-दृष्ट्वा दक्षधतुरो मन्त्री भगति, व्यामिन्
राजवाटिकागमनसमयो वर्त्तते ॥ १०९ ॥ तदा रोपेण धमघमायमानो नरनाथ तुरगरत्न-प्रवराध आरूढ मामन्तर्मन्त्रिभिश्च
सहितः सन् राजवाटिकायां निर्गतः ॥ ११० ॥ यावन्नरवरो-राजा सपरिवारः-परिवारमहितः पुरादक्षिर्निर्गच्छति,
तावत् पुरतोऽत्र साङ्गम्बरं-आङ्गम्बरसहितं आयान्तं जनवृन्द-भनुष्यसमूहं प्रेक्षते-यस्यति ॥ १११ ॥ ततो ज्ञातो वृत्तान्तो
येन स ज्ञातवृत्तान्तः स मन्त्री अमात्यो विस्मिन्नेन राज्ञा पृष्टः सन् विज्ञपयति, हे देव ! हे महाराज ! यूयं निगृणत अहं जनवृन्दस्य
फलार्थं-मावार्थं कथयामि ॥ ११२ ॥

सोमिय ! सरुवपुरिसा, सत्तसया नववयौ ससोडीरा । दुट्ठकुट्टुभिभूया, सव्वेएगत्थ सभिलिया ॥ ११३ ॥
एगोय ताण बालो, मिलिओ उअरयवाहिगहियगो । सो तेहिं परिगहिओ, उबरराणुत्ति कयनामो ॥ ११४ ॥

वरवेसरिसारूढो, तयदोसी छत्तधारओ तत्स । गयनासा चमरधरा, धिणिधिणिसद्दा य अग्गपद्दा ॥ ११५ ॥
गयकन्ना घटकरा, महलवद्द अगरक्खगा तत्स । दडुल थइआइत्तो, गलीअगुलि नामओ मती ॥ ११६ ॥

हे स्वामिन् ! सप्त शतानि-सप्तशतसङ्ख्याका नवं वयो येषां ते नववयसो युवान इत्यर्थ, मशौण्डीर्या-पराक्रमवन्त
सरूपा-रूपवन्त पुरुषा दुष्टकुष्ठरोगेण अभिभूता-पीडिता एते सर्वे एकत्र सम्मिलिता सन्ति ॥ ११३ ॥ च पुनस्तेषां
कुष्ठिपुरुषाणां एको बालो मिलितोऽस्ति, कीदृशो बाल !-उम्बरकव्याधिना-कुष्ठरोगविशेषेण गृहीतमङ्ग यस्य स
तथोक्त स बालस्तै कुष्ठिपुरुषै परिगृहीत-सङ्गृहीत कीदृश !-उम्बरराणउ-इति कृत नाम यस्य स तथोक्त ॥ ११४ ॥
स बालो वरां-श्रवणानां वेसरीमश्वतीं आरूढोऽस्ति, त्वन्दोपी-धेतकुष्ठी पुमान् तस्य उम्बरराजस्य छत्रधारकोऽस्ति, गतनासो
गल्विनासिकौ पुरुषौ चामरधरी स्त, तथा रोगवशात् धिणि धिणि इत्येवशब्दो येषां ते एवविधा नरा तस्याग्रप्रथा सन्ति अग्रे
पन्था येषां ते अग्रगामिन इत्यर्थ ॥ ११५ ॥ गतौ-गलितौ कर्णौ येषां ते एवंविधा नरा तस्य घण्टाकरा घण्टावादिन सन्तीत्यर्थ,
रक्तमण्डलरोगवन्त पुरुषास्तस्य अङ्गरक्षका सन्ति, (दडुल)सि दर्द्रोगी पुमान् “थइयाइत्तोति” व्यङ्गीधरस्ताम्यूलधरोऽस्तीत्यर्थ,
तथा-गलिताइगुलिनामको मन्त्री अस्ति ॥ ११६ ॥

केवि पसूइयवाया, कच्छादब्भेहिं केवि विकराला । केवि विउचिअपासासमन्त्रिया सेवगा तत्स ॥ ११७ ॥

एव सो कुट्टिअपेढएण परिवेढिओ महीवीढे । रायकुलेसु ममतो, पजिअदाण पणिण्हेइ ॥ ११८ ॥

सो एसो आगच्छइ, नरवर ! आढवरेण सजुत्तो । ता मग्गमिण सुत्तु, गच्छह अन्न दिस तुब्भे ॥ ११९ ॥

तो बल्लिओ नरनाहो, अन्नाइ दिसाइ जाव ताव पुरो । तो पेढयपि तीए, दिसाइ वल्लिय तुरिअ तुरित ॥ १२० ॥

राया भणेइ मत्ति, पुरओ गत्तूणिमे निवारेसु । मुहमग्गियपि दाउ, जेणेसि दसण न सुह ॥ १२१ ॥

तस उम्बरराजस्य केऽपि सेवका प्रद्यतिकवातरोगयुक्ता सन्ति, केऽपि कच्छुद्भभि-विकराला मन्ति, केऽपि विचर्विकापासासमन्विता सन्ति, विचर्विकाजातीया या पासा तथा संयुक्ता सन्तीत्यर्थः ॥ ११७ ॥ एवममुना प्रकारेण स उम्बरराजः कुष्ठिकानां पेटकेन-समूहेन परिवेष्टितः-समन्तात्परिवृतो महीपीठे-पृथ्वीतले भ्रमन् राजकुलेषु-चृपाणां गृहेषु 'पञ्चियसि' मुखमार्गितं दानं प्रगृह्णाति ॥ ११८ ॥ हे नरवर ! हे महाराज ! स एष उम्बरराज आढम्यरेण संयुक्तं आगच्छति, तत्तस्मादिमं मार्गं श्रुत्वा-त्यक्त्वा यूयं अन्यां दिशं गच्छत ॥ ११९ ॥ ततो नरनाथो-राजा यावदन्यत्सां दिशि बलितस्तावत्पुरोऽग्रे ततः कुष्ठिपेटकमपि त्वरितं त्वरितं तस्यां दिशि बलितम् ॥ १२० ॥ तदा राजा मन्त्रिण प्रति ममति, त्वं पुरतो-अप्रतो गत्वा श्माम् निवारयस्व, किं कृत्वा ?-मुखमार्गितमपि दत्त्वा येन कारणेन एषां कुष्ठिनां दर्शनं क्षुभं नास्ति ॥ १२१ ॥

ज्ञात करेइ मती, गलिअगुलिनामओढुय ताव । नरवर पुरओ ठाउ, एवुमणिउ समाढचो ॥ १२२ ॥
 सामिअ ! अम्हाण पढू, उबरनामेण राणओ एसो । सब्वत्थ वि मन्निज्जइ, गरुएहिं दाणमाणेहिं ॥ १२३ ॥
 तेणऽम्हाण घणकणयचीरपमुहेहिं कीरइ न किपि । एतस्स पसायेण, अम्हे सब्वेवि अइसुहिणो ॥ १२४ ॥
 किंच-एगो नाह ! समत्थि, अम्ह मणचिंतिओ विअप्पुत्ति । जइ लहइ राणओ राणियति ता सुदर होइ ॥ १२५ ॥
 ता नरनाह ! पसाय, काऊण देहि कन्नग एग । अवर्रेण कणगकप्पडाणेण तुम्ह पज्जत्त ॥ १२६ ॥

भावचन्तुपमणित वचन मन्त्री करोति, तावद्गलिताङ्गुलिनामको मन्त्री द्रुत-शीघ्र नरवरस्व-राज्ञ पुरतोऽग्रत स्थित्वा एव
 मणितु-कथयितु समारब्ध-आरम्भं कृतवान् ॥ १२२ ॥ हे स्वामिन् ! एयोऽस्माकं प्रभु-स्वामी उम्बरनाम्ना राजा सर्वत्रापि
 गुरुकर्महृद्भिर्दानमानैर्मान्यते-नृपादिभिः सत्क्रियते इत्यर्थः ॥ १२३ ॥ तेन कारणेन अस्माभिर्धनकनकचीरमसुखैः
 किमपि न क्रियते, घनस्वर्णवस्त्रादिभिरस्माकं किमपि कार्यं नास्तीत्यर्थः, एतस्य-उम्बरराज्ञ प्रसादेन वयं
 सर्वेऽपि अतिशयेन सुखिनः स्म ॥ १२४ ॥ परं हे नाथ ! एकोऽस्माकं मनश्चिन्तित इत्येवंस्वरूपो विकल्पो-
 विचारोऽस्ति, यदि अस्माकं राजा इत्येवंस्वरूपां स्वोचितामित्यर्थः, राक्षीं लभते तर्वाहिं सुन्दरं भवति-शोभन स्यात्
 ॥ १२५ ॥ तच्चस्मात् हे नरनाथ ! हे राजन् ! प्रसादं कृत्वा एकां कन्यकां देहि अपरेण-अन्येन शुष्माकं कनकवस्त्रादिदानेन पर्याप्त-
 सृत् अपरेण नास्माकं कार्यमित्यर्थः ॥ १२६ ॥

तो भणइ रायमती, अहो अजुच विमगिअ तुमए । को देइ निय धूय, कुट्टुकिलिट्टुम्म जाणतो ? ॥ १२७ ॥
गलिअगुलिणा भणिय, अम्हेहिं सुया निवस्सिमा किच्ची । ज किर मालवराया, करेइ नो पत्थणाभग ॥ १२८ ॥
तो सा निम्मलकिच्ची, हारिज्जउ अज्ज नरवरिदस्स । अहवा टिज्जउ काव्हिहु, धूया कुकुलेवि मभूया ॥ १२९ ॥
पमणेइ नरवरिदो, दाहिस्सइ तुम्ह कम्मगा एगा । को किर हारइ किच्ति, इत्तियमिच्चेण रुज्जेण ॥ १३० ॥
चित्तेइ मणे राया, कोवानलजलियनिम्मलविवेगो । नियधूय अरिभूय, त दाहिस्सामि एयम्म ॥ १३१ ॥

तवो राजमन्त्री मणति, अहो ! त्वयाऽयुक्त विमर्गित कृष्टरोगेण म्लिष्टाय-स्लेगयुक्ताय पुरुषाय ज्ञानं
सन् क पुमान् निर्वा पुत्रीं वदति ? अपि तु न कोऽपि ददातीत्यर्थ ॥ १२७ ॥ एतन्पुमन्निवच भुन्या गलिनाहू-
लिमन्त्रिणा मणितम्-अस्माभिर्नृपस्य इय कीर्तिः श्रुताऽयूत् यत् किल मालवदेशस्य राजा प्रार्थनामद् न करोति, य
कोऽपि यद्वस्तु याचते तस्मै तद्वदातीत्यर्थ ॥ १२८ ॥ ततस्तस्मात्कारणात् अय नरवरैन्द्रस्य मा निर्म्मलकीर्तिर्दोषे-
ताम्, अथवा कापि कुकुलेऽपि सम्भूता-कुत्सितकुलेऽप्युत्पन्ना कन्या दीयताम् ॥ १२९ ॥ तदा नरवरैन्द्रो राजा प्रमथति-रूप-
यति स्म युष्मभ्य एका कन्यकाऽस्माभिर्दास्यते, किल निश्चित एतावन्मात्रेण कार्येण क स्वकीयां कीर्तिं हारयति ? ॥ १३० ॥
कोपानलेन-क्रोधाग्निना ज्वलितो निर्म्मलो विवेको यस्य स एवविष सन् राजा मनसि चिन्तयति, किमित्याह-अद तां अरिभूता-
कुत्सुत्यां निजकन्यां एतस्मै कृष्टिने दास्यामि ॥ १३१ ॥

सैहसा वलिऊण तओ, नियआवासमि आगओ राया । बुछावइ त मयणासुदेरिनाम निय वूय ॥ १३२ ॥
 हु अज्जवि जइ मन्नसि, मज्झ पसायस्स समव सुख । ता उत्तम वर ते, परिणाविय देमि भूरि घण ॥ १३३ ॥
 जइ पुण नियकम्म चिय, मन्नसि ता तुज्झ कम्मणाणीओ । एसो कुट्टिअराणो, होउ वरो किं वियप्पेण ? ॥ १३४ ॥
 हसिऊण भणइ बाला, आणीओ मज्झ कम्मणा जो उ । सो चेव मह पमाण, राओ वा रक्खाओ वा ॥ १३५ ॥
 कोवधेण रन्ना, सो उवराणओ समाहूओ । भणिओ य तुममिमीए, कम्माणीओसि होसु वरो ॥ १३६ ॥

सहसाज्जस्मात्तत्तस्मात् स्यानात् वलित्वा राजा निजवासे-स्वमन्दिरे आगतः, आगत्य च ता मदनसुन्दरीनाम्नी
 निजां पुत्रीं आह्वयति ॥ १३२ ॥ आहूय च किं कथयतीत्याह—हु इत्यनादरे अरे ! त्व अद्यापि यदि मम प्रसादसम्मव
 मत्प्रसादोत्पन्न सुख मन्यसे तर्चाहि ते-तुभ्य उत्तम-ग्रधान वरं-भर्तारं परिणाय्य भूरि-प्रचुर धन दन्नि (दामि)-प्रयच्छामि
 ॥ १३३ ॥ यदि पुनर्निजकर्मैव त्व मन्यसे तर्चाहि तव कर्मणा आनीत एष कुष्ठिकराजो वरो भवतु, किं विकल्पेन ?
 इह विकल्पस्य-विचारस्य किमपि कार्य नास्तीत्यर्थ ॥ १३४ ॥ एतन्नृपवच श्रुत्वा मदनसुन्दरीवाला हसित्वा मणति,
 यो मम कर्मणा आनीत स एव वरो मम प्रमाण राजा वा भवतु रक्खातो-रक्षुषुत्रो वा भवतु ॥ १३५ ॥ एतत्कन्यावच
 श्रुत्वा क्षोपान्धेन राज्ञा स उम्बरराज समाहूत-स्वसमीपदेशे आकारितो मणितश्च । किं मणित इत्याह-त्वं अस्या कर्मणा
 आनीतोऽमि तेन त्व अस्या वरो भव ॥ १३६ ॥

तेषुच नो जुच, नरवर ! युचुपि तुज्ज इय वयण । को कणथरयणमाल, वधइ कागस्स कठमि ? ॥ १३७ ॥
 एगमह पुव्वकय, कम्म मुजेमि एरिसमणज्ज । अवर च कहमिमीए, जम्म बोलेमि जाणतो ? ॥ १३८ ॥
 ता भो नरवर ! जइ देसि कावि ता देसु मज्झ अणुरुव । दासिविलासिणिधूय, नो वा ते होउ कल्लाण ॥ १३९ ॥
 तो भणइ नरवरिदो, भो भो महनदणी इमा किपि । नो मज्झकय मन्नइ, नियकम्म चेव मन्नेइ ॥ १४० ॥
 तेण विअ कम्मेण, आणीओ तसि चेव जीइ वरो । जइ सा निअकम्मफल, पावइ ता अम्ह को दोसो ? ॥ १४१ ॥

एतन्नृपवच श्रुत्वा तेन उम्बरराजेनोक्तं हे नरवर ! हे राजन् ! तव इत्येतद्वचनं वक्तुमपि न युक्तम् । कथमित्याह—काकम्प-
 निन्द्यपक्षिण कण्ठे-गले कनकरत्नमालां-स्वर्णमणिमालां को वध्नाति ? न-कोपीत्यर्थः । एतावताह काकुत्स्थ इय स्वर्णमालातुल्या अतो
 नेय मद्योगैवेतिमाव ॥ १३७ ॥ एकं तु अह ईदृशं अनार्यं अशुभं पूर्वकृतं कर्म भुञ्जामि, अपरं च अन्यत् पुनर्नानन् मन् अह-
 अस्या उचमकन्याया जन्म कथं ब्रीडयामि, ममैवतत्कार्यं कर्तुमयुक्तमितिमाव ॥ १३८ ॥ तवत्तस्मात् भो नरवर ! हे राजन् ! यदि
 कामपि कन्यां ददासि तच्छहिं-ममाञ्जुराणां-मम योग्यां दास्या विलासिन्या वा पुत्रीं दत्स्व-देहि, वाञ्छया ईदृशी कापि न भवेत्तर्हि
 ते-तव कन्यार्थं भवतु मम सृष्टमित्यर्थः ॥ १३९ ॥ ततो नरवरेन्द्रो राजा भणति, भो भो उम्बरराज ! इय मम पुत्री मत्कृतं किमपि
 न मन्यते, केवलं निजकर्मैव मन्यते, स्वकृतं कर्मैव प्रमाणीकरोतीत्यर्थः ॥ १४० ॥ तेनैव कर्मणा त्वमेव अस्या चरो-भर्ता
 शुनीतोऽसि साम्प्रतमिह प्रापितोऽसि, यदि सा इय मत्पुत्री निजकर्मणा फलं प्राप्नोति त्वच्छहिं अस्माकं को दोषः ? ॥ १४१ ॥

तत्सोऽज्ज्वा बाला, उट्टिचा झत्ति उबरस्सं कर । गिण्हइ निययकरेण, विवाहं पुग्गव साहती ॥ १४२ ॥

सामतमतिअतेउरीड वारति तहवि सा बाला । सरयससिसरिसवयणा, मणइ सई सुच्चिअपमाण ॥ १४३ ॥

एगत्तो माउलओ, एगत्तो रुप्पसुदरी माया । एगत्तो परिवारो, रुयइ अहो केरिसमजुत्त ? ॥ १४४ ॥

तहवि न नियकोवाओ, वलेइ राया अईव कट्ठिणमणो । मयणावि मुणियतत्ता, निअसत्ताओ न पचलेइ ॥ १४५ ॥

तन्नूपवच श्रुत्वा मदनसुन्दरीबाला कन्या तु उत्थाय झटिति-शीघ्र निजकरेण-स्वहस्तेन उम्बरराजस्य करं गृह्णाति, किं कुर्वतीव ? विवाहलङ्घनं साधयन्तीव ॥ १४२ ॥ सामन्ता-मन्त्रिण. अन्तं पुर्योऽन्तं पुरनार्यश्च वारयन्ति, तथापि सा बाला शरच्छशिसदृशवदना-शूरबन्धुतुल्यमुखी सती मणति, मम एव वरं प्रमाणं नान्येन कार्यमित्यर्थः ॥ १४३ ॥ तस्मिन्नवसरे एकतः-एकस्यां दिशि मदनसुन्दर्या मातुलो-मातुर्भ्राता पुण्यपालो रोदिति, एकस्यां दिशि रूप्यसुन्दरीमाता रोदिति, तथा एकतः परिवारस्तत्परिकरो रोदिति, अहो ! इदं कीदृशमयुक्तं कार्यं जातमिति चिन्तयन्तस्ते सर्वे रुदन्तीत्यर्थः ॥ १४४ ॥ तथापि राजा निजकोपात्-स्वकृतक्रोधात् प्रवर्तते इत्यर्थः, कीदृशो राजा ? अतीव-अत्यन्तं कठिन-कठोरं मनो यस्य स कठिनमना, मदनसुन्दर्यपि च निजसत्त्वात्स्ववैर्यात् प्रचलति । कीदृशी सा ? मृणित-ज्ञातं तत्त्वं यथा सा मृणिततत्त्वा ॥ १४५ ॥

त वेसरिमारोविअ, जा चलिओ उबरो निअयठाण । ता भणइ नयरलोओ, अहो अजुच अजुचति ॥ १४६ ॥
 एगे मणति धिद्धी, रायाण जेणिम कयमजुच । अच्चे मणति धिद्धी, एय अइदुव्विणीयति ॥ १४७ ॥
 केवि निंदति जणणिं, तीए निंदति केवि उवझाय । केवि निंदति दिव्व, जिणघम्म केवि निंदति ॥ १४८ ॥
 तहवि हु वियसियवयणा, मयणा तेणुवरेण सह जति । न कुणइ मणे विसाय, सम्म घम्म वियाणती ॥ १४९ ॥
 उबरपरिवारेण, मिलिएण हरिसनिब्भरगेण । निअपहुणो मत्तेण, विवाहकिचाइ विहियाइ ॥ १५० ॥

तदनन्तरं स उम्भरो राजा तां कुमारीं वेसरीमय्यतरीमारोप्य यावन्निनक म्यान प्रति चलिता, तावन् नगल्लोक इति
 इत्य मणति, किं इत्याह-अहो अयुक्त अयुक्तं इदं कार्यमिति शेष ॥ १४६ ॥ तस्मिन्नावसरे एकं केविद्धोका मणन्ति राजान
 चिक्क-चिक्कारोञ्छु इत्यर्थः । राज्ञा इदं अयुक्तं कार्यं कृतम्, अन्ये पुनर्लोक इति मणन्ति, एतां अतिदुर्विनीतां कन्या चिरुधिर
 यया पितुर्वचनं नाङ्गीकृतमित्यर्थः ॥ १४७ ॥ पुनस्तदा केपि लोकास्तस्या कन्याया अनर्णी मातरं निन्दन्ति, केपि तस्या
 उपाध्याय पाठकं निन्दन्ति, केपि दैवं माग्यं निन्दन्ति, केपि पुनर्जिनघम्मं निन्दन्ति ॥ १४८ ॥ 'हु' इति निश्चितं तथापि
 मदनमुन्दरी कन्या विकसित-विकस्वरं वदन् मुखं यस्या सा एवम्भूता सती तेन उम्भरेण महं यान्ती-गच्छन्ती, मनसि विषादं न
 करोति, अत्र हेतुगर्भं विशेषणमाह-कीदृशी सा ? यतः सम्यक् धर्मं विजानन्ती ॥ १४९ ॥ ततो मिलितेन उम्भरपरिवारेण
 विवाहकृत्यानि-विवाहकार्याणि विहितानि-कृतानि कीदृशेन उम्भरपरिवारेण-हर्षनिर्भराद्नेन हर्षेण निर्भराद्नेन निर्भर-यतः अहं
 एव स तेन, पुनः कीदृशेन ? निबन्धो-स्वस्त्राणि भक्तेन ॥ १५० ॥

इन्धो-रन्ना सुरसुदरीइ वीवाहणत्थमुज्झाओ । पुट्ठो सोहणलग्ग, सो पमणइ भ्राय ! निसुणेसु ॥ १५१ ॥
 अज्ज चिय दिणसुद्धी, अत्थि पर सोहण गय लग्ग । तइया जइया मयणाइ, तीइ कुट्ठिअकरो गहिओ ॥ १५२ ॥
 राया मणेइ हुहु, नाओ लग्गस्स तस्स परमत्थो । अहुणाविहु निअधूय, एय परिणावइस्सामि ॥ १५३ ॥
 रायाएस्सेण तओ, खणमिच्चेणावि विहिअसामग्गि । मतीहिं पहिट्ठेहिं, विवाहपव्व समाढत्त ॥ १५४ ॥
 त च केरिस— ऊसिअतोरणपयडपडाय, वज्जितरूरगहीरनिनाय ।

नच्चिरचारुविलासिणिघट्ट, जयजयसद्वकरतमुमट्ट ॥ १५५ ॥

इत. पर राज्ञा सुरसुन्दर्या द्वितीयपुत्र्या विवाहकरणार्थं उपाध्यायोऽध्यापक शुभलग्न पृष्टस्तदा स प्रमणति-वदति, हे राजन् त्वं मृतु ॥ १५१ ॥ अथैव दिनशुद्धिरस्ति, इदं सम्पूर्णमपि दिन शुद्धमस्तीत्यर्थं, परं केवलशोभन लग्न तु तदा गतं यदा तया मदनसुन्दर्या कुष्ठिकस्य उम्बरराजस्य करो गृहीत ॥ १५२ ॥ हु हु इत्यनादरे । ततो राजाज्जादरेण मणति, ज्ञातस्त्वस्य लग्नस्य परमार्थो यत्तया कुट्टी परिणीत इति भावः, अधुनापि च-साम्प्रतमपि च एतां निजपुत्रीं परिणाययिष्यामि ॥ १५३ ॥ ततस्तदनन्तरं राजादेशेन-चुपाञ्चया प्रहृष्टैर्पूरितैर्मित्रभिरमात्यैः विवाहपर्व-विवाहोत्सवं समारम्भ-आरम्भ, कीदृशं विवाहपर्वं ? क्षणमात्रेणापि विहिता-कृता सामग्री यस्य तत् विहितसामग्री ॥ १५४ ॥ तत्र विवाहपर्वं कीदृशं ?-तदाह-उच्छ्रितेषु-ऊर्ध्वीकृतेषु तोरणेषु प्रवृत्ता पताका-ध्वजा यत्र तत् तथोक्तं, पुनर्वाद्यमानानि यानि तुरा(र्ग्य)णि-चाटिग्राणि तेषां गम्भीरो निनादो-ज्वनिर्यत्र

पट्टमुयघट्टओलिज्जमाल, कूरकपूरतबोलविसाल ।

घवलदिअतसुवासिणिवग्ग, बुद्धपुरधिकहिअविहिमग्ग ॥ १५६ ॥

सग्गणजणदिज्जतमुदान, सयणसुवासिणिकयसम्माण ।

महलवायचउप्पल्लोय, जणजणवयमणि जणियपमोय ॥ १५७ ॥

तत्तथोक्तं, तथा नृत्यन्-नृत्यं कुर्वन् चारु-मनोञ्चा (नाम्) विलासिनीना-विलासवत्तरीणां वैश्यादीनां 'घट्टत्ति' समुदायो यत्र तत्तथोक्तं, पुनर्जयजयशब्दं कुर्वन्तं सुष्ठु-शोभना महा-महलोका यत्र तत्तथोक्तं ॥ १५५ ॥ तथा-पट्टांशुर्कैर्विविधवर्णोत्तमवर्णरन्वितो मण्डपो यत्र तत् तथा, कूरमभादि तन्मोज्जोपरि दीयमानानि कर्पूरेण-धनसारेण युक्तानि यानि ताम्बूलानि-नागवल्लीपत्राणि तानि विशालानि-विस्तीर्णानि यत्र तत् तथा, घवलं ददानो-मङ्गलगानं गायन् सुवासिनीनां-चपूटीना वर्गं-ममूहो यत्र तत् तथोक्तं, तथा-बुद्धा-सुरश्च पुत्रदुहित्रादिपरिवारयुक्ता साध्यं स्त्रियस्तामि कथितो विधिमागो-विवाहविधानमार्गो यत्र तत् तथोक्तम् ॥ १५६ ॥ तथा-मार्गणजनेभ्यो-याचकलोकेभ्यो दीयमानं सुष्ठु-शोभनं दानं यत्र तत्, पुन स्वजनानां-स्वकीय-सम्बन्धिलोकानां सुवासिनीनां च कृतं सन्मानो-भक्तुमानो यत्र तत् तथा, मार्दलाना-मृदङ्गानां वादो-वादनं तेन चतुर्गुणा लोका यत्र तत् तथा, जनानां-पौरलोकानां जनपदानां च देयवासिलोकानां मनसि-चित्ते जनित-उत्पादितः प्रमोदो-हर्षो मेन्द्र-तत् तथा ॥ १५७ ॥

कारिअसुरसुवरिसिणगारै, सिंगारिअरिदमणकुमार ।

हथलेवइ मडलविहिचग, करमोयणकरिदाणसुरग ॥ १५८ ॥

एव विहिअविवाहो, अरिदमणो लद्धहयगयसणाहो । सुरसुदरीसमेओ, जा निगच्छइ पुरवरीओ ॥ १५९ ॥

ता मणइ सयललोओ, अहोऽणुरूवो इमाण सजोगो । धन्ना एसा सुरसु-दरी य जीए वरो एसो ॥ १६० ॥

केवि पससति निव, केवि वर केवि सुवारिं कन्न । केवि तीएँ उज्झाय, केवि पससति सिवधम्म ॥ १६१ ॥

तथा कारित सुरसुन्दर्या कन्यायाः शृङ्गारो यत्र तत् पुनः शृङ्गारितोऽरिदमनकुमारो यत्र तत् पुन पाणिग्रहणसमये ब्राह्मणेन क्रियमाणो यो मण्डलविधिलोकाप्रसिद्धस्तेन चक्र-रम्य, तथा करमोचने-हस्तमोचनसमये राज्ञा कृत हस्त्यश्वादिदानेन सुरङ्गाम् ॥ १५८ ॥ एवमुक्तप्रकारेण विहित-कृतो विवाहो यस्य स तथा, लब्धा-प्राप्ता ये हया-अश्वा गजाश्च-हस्तिनस्तैः सनाथ-सहितः, पुन सुरसुन्दर्या-निजस्त्रिया समेतो-युक्तोऽरिदमनकुमारो वर्या पुर्या यावदुज्जयिनीतो निर्गच्छति ॥ १५९ ॥ तावत् सकलोऽपि-नगरलोको भजति, अहो ? इति आश्चर्येऽनयोः-कुमारकन्ययोरुत्तुर्यो-योग्य संयोग-सम्बन्ध-सञ्जात इति शेषः, च पुन एषा सुरसुन्दरीकन्या धन्यास्ति यस्या एषोऽरिदमनकुमारो वरो-भर्त्ता जातः ॥ १६० ॥ पुनः तदवसरे केऽपि लोका-राजानं प्रशसन्ति, केऽपि वरं-कुमारप्रशंसन्ति, केऽपि सुरसुन्दरीं कन्यां प्रशंसन्ति, केऽपि लोकास्तस्याः-कन्याया उपाध्याय-गुरुं प्रशसन्ति, केऽपि पुनः शिवधर्मं प्रशसन्ति ॥ १६१ ॥

अमायस्या-पूर्णिमातिथिषु पर्युपणापर्वणि कन्याणकतिथिषु च सति सामर्थ्ये सत्यवकाशे पौषघः कार्यः शङ्खादिवत्, तदभावेऽपि न कर्त्तव्योऽपि शतक्रविवत्, परमेता अष्टम्यादितियः पौषघकर्त्तव्यताया सन्ति, न अन्या ।

ननु-यदि पर्वदिवसेषु एव पौषघकरणं न अन्येषु, तदा नन्दमणिकारेण श्रीज्ञाताधर्मकथाया, उदायनमूपेन श्रीभगवत्या कथं पर्वान्यदिवसेषु अपि पौषघो व्यव्यापि ? । तथा च तत्पाठः-(पृष्ठम् १७८)

“तएण नन्दमणिआरसेह्नी अण्णया निम्बकालसमयसि वेट्ठामूलमासस्मि अट्टममत्त परिगिण्हति परिगिण्हसा पोसहसालाए जाव विहरति” इति । श्रीज्ञाताधर्मकथायां त्रयोदशाध्ययने । भगवत्यामुदायनपाठो यथा-(पृष्ठम् ६१८)

“तएण से उदायणे राया अण्णयाकयाइ जेणेव पोसहसाला पोसहिए एगे अवीए पक्खिअ पोसहं पडिजागरमाणे विहरति ।” इति ।

उच्यते-यद्यपि अत्र उभयत्र आलापकेषु पर्वपदं नास्ति, तथापि अशीत्यधिकैकादशशत ११८० प्रमितवर्षे वर्त्तमाने श्रीविजयसिंहाचार्यकृताया श्रीभ्रावकप्रतिक्रमणचूर्णे नन्दमणिकारस्य अधिकारे पर्वपदमरूपितमस्ति । तथाहि-

“पर्वदिवसस्मि कम्मि, अट्टममत्त पणिण्हइ नंदो । पोसहसाल पविसइ, पोसहमादाय बट्ठइ अ ॥” इति ॥ १ ॥

तथा उदायनभूपाधिकारेऽपि श्रीचक्षुराध्ययनचूर्णे (पृष्ठम् ६१८) ‘पक्खिअ पोसह’मिति पाठेन पक्षिकाणां पर्वयुक्तायां पौषघघट्टनं सूचितं, तथा च तत्पाठः—

कारे, तथाहि—“आद्य निधर्मं पञ्जुवासाह” इति, नियमश्च जघन्यतो मुहूर्त्तमानः, उत्कृष्टतोऽहोरात्रमानकाल इति, पौषधश्च शास्त्रे त्रिषा व्याख्यातः, तथाहि—‘पडिपुञ्ज पोसह सम्म अणुपालेमाणे’स्ति, प्रतिपूर्णमहोरात्र यावत्तृतीयाङ्गे तृतीयाश्वासाधिकारे (पृष्ठम् २३७) अन्यत्रापि ग्रन्थे ‘पडिपुण्ण’पदव्याख्यानं अयमेवार्थो व्याख्यातोऽस्ति, ततोऽयमहोरात्रमान उत्कृष्टः पौषधः १, तथा—‘पोसहं बुहज्जो पक्ख एगरायं न हायप’ इत्यत्र रात्रिग्रहणं दिवाव्याकुलतया कर्त्तुमशक्नुवन् रात्रावपि पौषधं कुर्यादिति श्रीचत्तराख्यनदृष्टौ व्याख्यानात् रात्रिपौषधोऽपि द्वितीय २, सर्वगच्छीयगीतार्थाचरणया साम्प्रत क्रियमाणो देवसिक्कपौषधस्तृतीयः ३, ननु—भवतु नाम सुबाहोरधिकारेऽपि पर्वान्यदिवसेषु पौषधप्रतिपेधः, पर अभयकुमारेण पर्वदिनानि विनापि पौषधत्रयं व्यधायि । तत्र का वार्त्ता ? तथा च श्रीज्ञातासूत्रे (३० पत्रे) तत्पाठः—

“अत्थि णं मज्झं सोहम्मकप्पवासी पुवसगतिए देवे महिह्दीए जाव महासोक्खे, त सेय खलु मम पोसहसालाए पोसहि यस्स धम्मचारिस्स उम्मुक्कमणिस्सुवन्नस्स धवगयमालावन्नगविलेवणस्स निक्खित्तसत्थमुसलस्स एगस्स अवीयस्स दब्भस-
धारोवगयस्स अट्टममत्त परिगिणिहत्ता पुवसगतिय देवं मणसि करेमाणस्स विहरित्तए, तत्ते ण पुवसगतिए देवे मम जुल्ल-
मानयाए धारिणीए देवीए अयमेयारूवे अकालमेहेसु षोहल विणेहिहि, एव सपेहेति सपेहित्ता जेणेव पोसहसाला तेणा-
मेव उवागच्छति उवागच्छिच्चा पोसहसाल पमज्जति, पमज्जित्ता उच्चारपासवणभूमिं पडिलेहेइ पडिलेहिच्चा दब्भसथारग
पडिलेहेइ पडिलेहिच्चा दब्भसथारग बुरुहइ बुरुहिच्चा अट्टममत्त परिगिणिहत्ता पोसहसालाए पोसहिए धम्मयारी
जाव पुवसगतिय देव मणसि करेमाणे करेमाणे चिट्ठइ” इत्यत्र । उच्यते—अत्र ‘अट्टममत्त’ इति पाठात् अभयकुमारेणापि,

तस्मात् हेतोः पर्वणि एव तस्य पौषघव्रतस्य निष्ठा अपि परिपूर्णत्वं समभूत्, तथा च नन्दस्य पर्वणि एव पौषघग्रहणनिष्ठे समुपदिष्टे । अथवा सन्वेददोषावलीभूतश्चतुर्षु तु श्रीजिनपालोपाध्याया ज्येष्ठपूर्णिमायां पौषघव्रतनिष्ठस्य प्राहुः (पत्रं ५८) तथाहि—“जेष्ठा=मूलसि मासंसी” इति, ज्येष्ठपूर्णिमायां अष्टमे भक्ते तृतीयदिवसे पर्वणि एव त्रिदिवसिकं प्रतिमान्तरात्रो कार्योत्सर्गवत् पौषघस्य संभवात्, कथं नन्दमणिकारदृष्टान्तेन पौषघस्य अपर्वानुष्ठानता ? इति, अत्र एकत्रनिष्ठाकालं चतुर्दश्यान् अन्यत्र तु पञ्चदश्यां, ततः कथं न विरोधः ? उच्यते—भवतु नाम चतुर्दशी वा पूर्णिमा वा निष्ठाकाले, परचमयत्राऽपि पर्वदिनत्वं तु वर्तते एव, अस्माकं न अत्र विचारः । ननु विपाकसूत्रे प्रथमाध्ययने (पृष्ठम् ९३) “तदेतं ण से सुवाहुकुमारो अन्नया कयाइ चावइसहुमुविट्ठुणमासिणीसु सेणैव पोसइसाला तणेव उवागच्छति, उवागच्छिता पोसइसाल पमज्जति, ममत्त पणिणइ, पणिणइत्ता पोसइसालाप पोसइते अट्टममत्तिप पोसइ पडिजागरमाणे विहरति” इति ॥ सुवाहुकुमारस्य अष्टमः प्रतिपादितः तत्र किं समाधानं ? उच्यते—अयं नन्दमणिकारोदायनवत् सुवाहोरपि अष्टमस्य संभवात् न दोषः, सुवाहुः अन्यथा कस्मिंश्चित् काले अष्टमेन उपवासत्रयेण युतः सन् चतुर्दशी—अष्टमी—चद्दिष्टा पौर्णमासी—रूपपर्वदिवसेषु पौषघव्रतं अकार्षीत् । पर्वदिनतः प्रागुपवासद्वयं कृतं, चतुर्दश्याद्विपर्वदिने तु पौषघव्रतं, न तु चतुर्दश्याद्विपर्वदिन आदित इत्या एकदिनकृतं पौषघं दिनत्रयोऽपि अनुवर्षयति, सर्वगच्छीयगीतार्यानां अनभिमतत्वात्, यतः—पौषघस्तु सामायि-काऽवियुतः सामायिककालस्तु सत्कृतोऽपि अष्टप्राहरिकः, यदुक्तं—श्रीश्रीचन्द्रसूरिभिः प्रतिष्क्रमणसूत्रद्वयौ सामायिकादि-

प्रतिष्ठापितः तद्धिने तस्याः दिनत्रय अभिकार्यत्वात् अष्टमोऽधूतः । ३ ननु-भवतु नाम श्रीअभयकुमारस्य सावधयोगप्रवृ-
 त्तत्वेन अष्टमे पौषघ्नतत्वाभावः, पर श्रीविजयेन राक्षा सप्तदिवसानि यावत् पौषघ्नः पालित श्रूयते, तत्र किं कर्तव्यम् ? तद-
 धिकारः श्रीघसुदेवहिण्डौ एकोनविंशतिलम्बे (पत्र ३१६) यथा “चतुर्थेण भणियं-माहणेण आशुहो पोयणादिवस्स अस-
 णिघाओ, न सिरिविजयस्स रण्णो, त सेय णे सत्तरस अण्ण राय ठावेच ति, ततो निमिस्सिणा भणिय, ‘साहु भो महामती !
 सि, एयं कायव, रण्णो जीवियपरिरक्खणनिमिच्च अहमवि आगओ, नियमजुत्तो राया नित्थरिहिति एवसग्ग, निमिस्सिव-
 यण च परिगहेऊण राया जिणायतणमागतो सत्तरोहो, मतीहि वि से वेसमणपढिमा पगइसमग्गेहिं अहिसिच्चा सेविज्जए
 रामोघयारेण, सिरिविजयो वि दम्मसथारोवगतो सत्तरस परिचत्तारमपरिगहो वमयारी सविग्गो पोसह पालेइ, सत्तमे
 य दिवसे समततो मेहा पाचन्भूया सलिलभारग(रु)या पवणवेगपवित्थरमाणा विजुज्जोइयपासा भयजणणनिट्ठरगजियड-
 सणा, ततो मज्झण्हकाले महयासहेण पासाद वेसमणपढिम च चुण्णयती इदासणी पढिया, राया अभिनदिओ पगतीहिं
 ‘नमो अरिहताणं’ ति निगतो पोसहसालाओ सि, ‘विट्ठो य तुहेण परियणेण” इति । अत्र उच्यते-श्रीविजयेन सप्ताह पौषघो
 गृहीतः, स च इहलोकार्थं विद्युत्पातलक्षणेपव्रवटाल्नबुद्ध्या प्रवृत्तत्वात् पर न मोक्षार्थं, तत्रापि न स पौषघो व्रतरूप
 सोच्चारः तस्य, यतस्तेन मध्याह्ने एव विद्युत्पातानन्तर ‘नमोऽर्हभूम्यः’ इत्युत्तथा पौषघ पारयित्वा तदैव पौषघागाराश्रिग-
 मनं व्यधायि, पौषघपारणविधेस्तु मिश्रत्वात्, अहोरात्रावसाने च पौषघपारणसमणयत्वाच्च न व्रतरूपः पौषघः, तेन सप्ताह,
 पौषघविधानेनाऽपि न दूषणावकाशः ॥ ४ ॥

'अष्टमभक्त' अष्टमभक्तसन्ध्यायम् सपवासत्रयमेव व्यधायि, न पौषघघ्नत्रयम्, कुतः? पौषघघ्नत्रयम् तु "तस्मिन्कए पठइ पोत्यय वा वापइ, धम्मज्झाण वा श्रीआयइ, जहा एए साधुगुणा अह मवभगो न सम्मत्थो धारेत् एवमाइ विभासेति ।" श्रीआवश्यकचूर्णिपाठात् (पृष्ठम् ३०४) धर्मस्थान व्यातन्यम् । अनेन तु अकालमेघधृष्ट्याशारूपसावद्यव्यापारचित्तेन आचक्ष्यान व्यातम् । ततो नेदं ब्रतरूपपौषघघ्नं, तदङ्गीकारे तु श्रीज्ञाताया पोषघघ्नयने (पत्र २१४) "तते ण से पव-
 मनाने राया कञ्जुल्लारयत्स अतिए एयमहु सोच्चा निसम्म दोषईए देवीए रुवे य मुच्छिप दोषईए अज्जोवयन्ने जेणेव
 'पोसइसाला तेणेव सवागच्छई सवागच्छिप्ता पोसइसाल जाव पुवसगइअ देव" इत्यादिपाठात् पद्मनामकृतपौषघस्यापि पौषघ
 प्रवत्वापत्तिः, सा च न कस्यापि इष्टा, जिनधर्मवासनाया अपि तस्मिन् अभावात् । एव ठाणावृत्तौ—“समयम्मि तओ कण्हो,
 पोसइसालाए अहुम भत्तं । हरिणेगेमेस्सिदेवं, मणम्मि काठं पणिण्हेइ ॥ १ ॥ उम्मुक्कमणिसुवण्णो, ववगयमाला विलेवणो
 तत्थ । तणसंयारनिसण्णो, चिट्ठइ जा अहुम पुण्ण ॥ २ ॥” इति वाक्यात् श्रीकृष्णस्य पौषघशब्दवाचकत्वमष्टम मात्रैव
 वक्षितम्, अपि वा सो जनाभावे प्रत्याख्यानमन्तरेणाऽपि तृतीयदिने अष्टम स्यादेव, यदुक्त—श्रीहरिभद्रसूरिभिः श्रीआवश्य-
 कचूर्णवृत्तौ (पत्र २२२) ; तथाहि—“तत्थ सामी पोसचहुलपाखिपइ इमं पयाणुरुव अभिगह अमिणिण्हइ चचबिह दबओ १
 खिचओ २ कालओ ३ भावओ ४ दबओ कुम्मासे सुप्पकोणेण, खिचओ पल्लय विक्खमइत्ता, कालओ नियत्तेसु भिक्खा-
 यरेसु, भावओ जहा रायधुया दासत्तण पत्ता, नियहब्बत्ता, मुंढियसिरा, रोयमाणी, अहुमभत्तिया एव कप्पति सेस न
 कप्पति” अत्र चन्दनया न स्वयं अष्टमप्रत्याख्यानं कृतं, १ नाऽपि कस्याऽपि समीपे प्रत्याख्यातं, २ किन्तु यदिने भगवान्

सूत्रकृताद्भृशौ 'तद्विष्टा'शब्दव्याख्याने कल्याणकदिवसेषु पौषधो दर्शित ॥ ३ ॥ सर्वगच्छीयगीतार्थाचरणया च उप-
धानतपोवहने पौषधग्रहण लिखितम् ॥ ४ ॥ एवमेतैः सूत्रवृत्त्याद्याश्चरैः इमाभि पूर्वोक्तयुक्तिभिः अनेन च गुरुसम्प्रदायेन
पौषधग्रहणनिरूपण लिखितम् । पुनर्यज्ञगवयुक्तं तत्प्रमाणमिति ॥

॥ इति पर्वदिने एव पौषधाचरणाधिकारः ॥ २ ॥

ननु-श्रीमहावीरदेवस्य कैश्चित् कल्याणकपञ्चकमेव प्रोच्यते, श्रीस्वर्तरगच्छे तु कल्याणकपट्टः, तत्र किं सिद्धान्तादिसा-
ध्यम् ? उच्यते—सर्वत्र-सूत्र-वृत्ति-स्वर्परगच्छीयप्रकरणादौ कल्याणकपट्टस्य एव प्ररूपणात् कल्याणकपट्टमेव ।

यवुक्तं-श्रीआचाराङ्गद्वितीयश्रुतस्कन्धे भावनाऽध्ययने—(पत्र ३८७) तथाहि—

“तेन कालेन तेन समएण समणे भगव महावीरे पचहत्थुत्तरे यावि होत्था, तंजहा-हत्थुत्तराहिं जुए चइत्ता गब्भ वक्कंते
१ हत्थुत्तराहिं गब्भाओ गब्भ साहरिए २ हत्थुत्तराहिं जाए ३ हत्थुत्तराहिं मुढे भविस्ता अगाराओ अणगारियं पघइए
४ हत्थुत्तराहिं कसिणे पढिपुण्णे निषाघाए निरावरणे अणते अणुत्तरे केवलवरनाणदसणे समुप्पण्णे ५ साइणा भगव
परिनिबुद्धे ० ६ ।” इति सूत्रम् । तद्धुत्तरियम्—‘तेन कालेन’ति दु-पमसुपमादिना ‘तेन सम-
येन’इति विवक्षितेन विशिष्टेन कालेन सता सत्पत्त्यादिकमभूदिति सम्बन्धः । तत्र “पचहत्थुत्तरे आऽवि होत्था” इत्येवमा-
दिना “आरोमारोग पसूया” इत्येवमन्तेन ग्रन्थेन भगवतो श्रीवर्द्धमानस्वामिनो विमानच्यवन ब्राह्मणीगर्भाधानम् ? तत-
श्चाक्रादेशात् त्रिशलागर्मसंहरण २ मुत्यप्ति ३ आभिहिता , ‘तत्थ पचहत्थुत्तरे होत्थ’त्ति, हस्त उत्तरो यासामुत्तरफाल्गु-

ननु-यदि पर्वदिवस १ कल्याणक २ पर्युष्णाणक ३ तिथिर्विना पौषग्रहणं निषेधश्चक्रे । तर्हि उपधानतपोवाहनमन्ये
किमिति पौषग्रहणं सदा कार्यते ! सध्यते-तत्र यद्यपि महानिशीयावौ उपधाने सदा पौषग्रहणं नोक्तं, तथापि सर्वगी-
तार्थैः सर्वगच्छीयगीतार्थसम्मततया सर्वेष्वपि सुविहितगच्छेषु नियततया स्वस्वोपधानदिनप्रमाणविधितया स्वस्वतपो-
योगविधिप्रकरणेषु निबद्धं दृश्यते, तथैव च तद्गच्छीयोपासकैः क्रियते च । तथाहि-श्रावकश्राविकाणां तु एकस्मिन्नुप-
धानेऽग्रेऽपि गुर्वाक्षया अनुज्ञानन्वी विधीयमाना दृश्यते, परमैतैरहोरात्रपौषादिनां पञ्चादपि शीघ्रं सविशेषं पूरणी-
यानि, इति श्रीचन्द्रगच्छीय-श्रीअजितसूरयः त्रिसप्तत्यधिकद्वादशशत १२७३ वर्षकृते योगविधिप्रकरणे प्रोक्तुः । १ ।
पुनरपि पौषग्रहणपुरस्सरं उपधानतपो विधेयमिति उपधानविधिरुच्यते, इति श्रीअभयदेवसूरिशिष्यपरमानन्दसूरिकृत-
सामाचारीग्रन्थे । २ । तथाहि "पौषधक्रिया तु यद्यपि महानिशीये साक्षाश्नोक्ता तथापि यथा साधोयोगेषु अतिशायि क्रियावत्त्व
सर्वप्रतीतम्, तथा श्राद्धानामपि उपधानेषु विलोक्यते" इति श्रीतपागच्छीयश्रीरत्नशेखरसूरिकृते श्रीआचारप्रदीपे (पत्रे १९)
। ३ । एव श्रीबृहद्गच्छीयसामाचार्याम् । ४ । श्रीमानदेवसूरिकृते कुलके । ५ । श्रीखरतरगच्छीय-श्रीजिनपतिसूरिकृतद्वाद-
शकुलकवृत्तौ । ६ । श्रीजिनप्रमसूरिकृतविधिप्रपायाम् । ७ । अन्येष्वपि सामाचारीग्रन्थेषु, आचरणया उपधाने पौषग्रहण
प्रमाणीकृतमस्ति, अत्रास्य मावार्थः, -श्रीस्थानाङ्ग १ सूत्रकृताङ्ग २ श्रीचरतराध्ययनलघुबृहद्वृत्ति ३ योगशास्त्रवृत्ति ४ श्री
औपपातिकवृत्ति ५ ठाणावृत्ति ६ प्रमुलग्रन्थेषु पर्वदिवसेषु पौषध प्रतिपादितः ॥ १ ॥ तथा-भावदयकबृहद्वृत्ति १ भावकप्र-
शसिवृत्ति २ पञ्चाशकचूर्णिवृत्ति ३ प्रमुलग्रन्थेषु पर्वान्यदिवसेषु पौषधनियेचः प्रत्यपादि ॥ २ ॥ तथा श्रीलाङ्गचार्यकृत-

ननु-अत्र पूर्वलिखितालपकेषु कापि स्यानपदमुक्तं, कापि च वस्तु पदं, परं कापि व्यवनगर्भापहारादीनां नामग्राहकल्याणकशब्दाभिधेयत्वं स्पष्टमुद्दिष्टमस्ति ।, उच्यते-अनेकशः तत्प्रतिपादनात्, यत्तु-श्रीचन्द्रकुलाम्बरतरणि-श्रीशी-लम्बरसूरिः तच्छिष्यशार्ङ्गभरीयनृप्रतिबोधश्रीधर्मधोषसूरिः-तच्छिष्यः श्रीयशोभद्रसूरि तच्छिष्यः श्रीदेवसेनगणिः तच्छिष्यः श्रीपृथ्वीचन्द्रसूरि तद्विरचिते श्रीपुरुषणाकल्याणकल्पदिप्पनके । तथाहि-“हस्त उत्तरो यासा ता, बहुवचन बहुकल्याणकापेक्ष” इति ॥ १ ॥ पुनरपि श्रीपुरुषणाकल्याणकल्पननिरुक्ते श्रीविक्रमासत्त्वगुणेन्दुवर्षे १३२५ निर्मिते श्रीविनयेन्दुसूरयोऽप्यवोचन् । तथाहि-“तेण कालेण” इति तस्मिन् काले यः पूर्वतीर्थङ्करे श्रीवीरस्य व्यवनादिहेतुर्ज्ञातं कथितञ्च, यस्मिन् समये तीर्थङ्करव्ययनं स एव समय उच्यते, समय-कालनिर्धारणार्थं, यतः-कालो वर्णोऽपि, तथा “हस्त उत्तरो यासा ता हस्तोत्तरा उत्तराफाल्गुन्यः, बहुवचन बहुकल्याणकापेक्ष, तस्या हि विमोक्ष्यवनम् १, गर्भाद्वर्मसङ्क्रान्ति” २, जन्म ३, व्रत ४, केवल ५, चाऽभवत्, निर्धृतिस्तु स्वातौ ६, ॥ २ ॥ एव श्रीजिनप्रभसूरयोऽपि सन्देहविषोपपत्त्या कल्याणकशब्दं प्रोक्तुं (पत्र २), तथाहि-

“पञ्चसु व्यवन १ गर्भापहार २ जन्म ३ वीक्षा ४ ज्ञान ५ कल्याणकेषु हस्तोत्तरा यस्य स तथा, व्यवनादीनि पञ्च उत्तरफाल्गुनिषु जातानि, निर्वाणस्य स्वातौ समूतत्वादिति भावः” ॥ ३ ॥ एव श्रीसङ्ख्यपट्टकबृहद्भुक्तौ (पत्र ५९६) चैत्र कूटीयप्रशस्तिस्तत्कालव्याख्यानावसरे । तथाहि-“क्षुद्राणां लिङ्गिना आचीर्णानि सिद्धान्तोक्तमपि श्रीमहावीरस्य पठ्य गर्भापहारकस्याणक लब्धनीयत्वात् न कर्तव्यमित्यादिका आचरणा” ॥ ४ ॥ पुनरेतत्सम्प्रतिप्रतिपादिकं गुणचन्द्रकृतप्राकृतधीरचरित्रम्

नीना ता हस्तोत्तराः ताश्च पञ्चसु स्थानेषु गर्भाधान १ सहरण २ जन्म ३ दीक्षा ४ ज्ञानोत्पत्ति ५ रूपेषु सवृत्ता , अतः पञ्च-
हस्तोत्तरो भगवानभूदिति ॥ १ ॥

एष-श्रीस्थानाङ्गसूत्रयुक्तौ पञ्चमस्थानप्रथमोद्देशकेऽपि (पत्र ३०७), तथाहि-“समणे भगव महावीरे पञ्चहस्त्यु-
त्तरे होत्या, त ज्जहा-हस्त्युत्तराहिं सुए चइत्ता गर्म्म वक्कते १ हस्त्युत्तराहिं गम्भाओ गम्भ साहरिए २ हस्त्युत्तराहिं जाए ३
हस्त्युत्तराहिं मुंढे भविस्सा अनाराओ अणगारिअं पवइए ४ हस्त्युत्तराहिं अणते अणुत्तरे जाव केवलवरनाणदसणे समु-
प्पन्ने । ५ । साइणा भगवं परिनिबुद्धे । ६ ।” वृत्तिर्यया-“समणे”इत्यादि, हस्तोपलक्षिता उत्तरा हस्तोत्तरा, हस्तो वा
उत्तरो यासां ता हस्तोत्तराः-उत्तराफाल्गुन्यः, पञ्चसु व्यवनगर्मापहरणादिषु हस्तोत्तरा यस्य स तथा ‘गर्भात्’, गर्भस्यानात्,
गर्भ’न्ति गर्भे-गर्भस्थानान्तरे, संवतो-नीताः, निर्वृत्तस्तु स्वातिनक्षत्रे कर्त्तविकामावास्यायामिति ॥ २ ॥

इत्यमेव दक्षाश्रुतस्त्वध्वचूर्णावपि अष्टमाध्ययने कल्याणकपट्टमेवामाणि । तथाहि-

“तेण कालेण तेण समएण ओ भगवता वसमसामिणा सेसतिथकरेहि य भगवओ वद्धमाणसामिणो चवणादीण छण्ह
वत्थूण कालो पाओ विट्ठो वागरिओ अ ।”

“तेण कालेण तेण समएण”ति कालान्तर्गतः

इत्यस्व वसराओ जाओ हस्त्युत्तराओ गगणं च पडुच्च हस्त्युत्तरो आसिं तातो हस्त्युत्तराओ वत्तरफण्णुणीओ ज्झी अहोर-
वत्स रत्तीए पुब्बरचावरत्तसि” ॥ ३ ॥

ननु-अत्र पूर्वलिखितापकेषु कापि स्यान्पदमुक्तं, कापि च वस्तु पदं परं कापि व्यवनगर्भापहारादीना नामग्राहकस्याणकशब्दाभिधेयत्वं स्पष्टमुद्दिष्टमस्ति । उच्यते-अनेकशः तव्यतिपादनात्, यतुक्तं-श्रीचन्द्रकुलाम्बरतरणि-श्रीशी-लम्बरसूरिः तच्छिष्यशाकम्भरीयनृप्रतिबोधकश्रीघर्मबोधपसूरिः-तच्छिष्यः श्रीयशोभप्रसूरिः तच्छिष्यः श्रीदेवसेनगणि-तच्छिष्यः श्रीपृथ्वीचन्द्रसूरिः तद्धिराचिते श्रीपर्युष्णाकल्याध्ययननिरुक्ते श्रीविग्रमाप्तत्वगुणेन्दुवर्ये १३२५ निर्मिते श्रीविनयेन्दुसुरयोऽप्य-कापेषु” इति ॥ १ ॥ पुनरपि श्रीपर्युष्णाकल्याध्ययननिरुक्ते श्रीविग्रमाप्तत्वगुणेन्दुवर्ये १३२५ निर्मिते श्रीविनयेन्दुसुरयोऽप्य-वोचन् । तथाहि-“तेन कालेण” इति तस्मिन् काले यः पूर्वतीर्थङ्करैः श्रीवीरस्य व्यवनाविहेतुज्ञातं कथितञ्च, यस्मिन् समये तीर्थङ्करव्यवहनं स एव समय उच्यते, समयः-कालनिर्धारणार्थः, यतः-कालो वर्णोऽपि, तथा “हस्त उत्तरो यासां ता हस्तोत्तरा उत्तराफालान्यः, बहुवचनं बहुकल्याणकापेषः, तस्या हि विमोक्ष्यवनम् १, गर्माद्गर्भसङ्क्रान्तिः २, जन्म ३, प्रव ४, केवल ५, चाऽभवत्, निर्धृतस्तु स्वातौ ६, ॥ २ ॥ एव श्रीजिनप्रमसूरयोऽपि सन्वेदहविर्पापस्थाय कल्याणक-शब्दं प्रोचुः (पत्र २), तथाहि-

‘पञ्चसु स्वयन १ गर्भापहार २ जन्म ३ दीक्षा ४ ज्ञान ५ कल्याणकेषु हस्तोत्तरा यस्य स तथा, ज्ययनादीनि पञ्च उत्तर-
फलानिपु जातानि, निर्वाणस्य स्वातौ समूतत्वादिति भावः” ॥ ३ ॥ एव श्रीसङ्ख्यपट्टकबृहद्भूतौ (पत्र ५९६) चैत्र कूटीयप्र-
शस्तिसत्ककाव्यव्याख्यानावसरे । तथाहि—“क्षुद्राणा लिङ्गिना आचीर्णानि सिद्धान्तोक्तमपि श्रीमहावीरस्य पष्ठ गर्भापहारक-
ल्याणकं लज्जनीयत्वात् न कर्त्तव्यमित्यादिका आचरणा” ॥ ४ ॥ पुनरेतत्सम्मतिप्रतिपादिकं गुणचन्द्रकृतमाकृतधीरध्वनित्रम्

नीना ता हस्तोत्तराः ताश्च पञ्चसु स्थानेषु गर्माधान १ सहरण २ जन्म ३ वीक्षा ४ ज्ञानोत्पत्ति ५ रूपेषु सवृत्ताः, अतः पञ्च-
हस्तोत्तरो भगवानभूषिति ॥ १ ॥

एवं-श्रीस्थानाङ्गसूत्रवृत्तौ पञ्चमस्थानप्रथमोर्ध्वक्षेपेऽपि (पत्र ३०७), तथाहि-“समणे भगव महावीरे पञ्चहस्त्यु-
त्तरे होत्या, त जहा-हस्त्युत्तराहिं पुण चक्षसा गर्भं वकते १ हस्त्युत्तराहिं गन्माओ गन्म साहरिए २ हस्त्युत्तराहिं जाए ३
हस्त्युत्तराहिं मुंढे भविता अगाराओ अणगारिअ पवइए ४ हस्त्युत्तराहिं अणते अणुत्तरे जाव केवलवरनाणदसणे समु-
प्पन्ने । ५ । साइणा भगव परिनिबुडे । ६ ।” वृत्तिर्यथा-“समणे”इत्यादि, हस्तोपलक्षिता उत्तरा हस्तोत्तरा, हस्तो वा
उत्तरो यासा ता हस्तोत्तराः-उत्तराफाल्युन्या, पञ्चसु व्यवनगर्भापहरणादिषु हस्तोत्तरा यस्य स तथा ‘गर्भात्’, गर्भस्थानात्,
गर्भ’न्ति गर्भे-गर्भस्थानान्तरे, सइतो=नीता, निर्दुष्टस्तु स्वातिनक्षत्रे कार्षिकामावास्यायामिति ॥ २ ॥

इत्यमेव दद्याद्भुतस्कन्धचूर्णावपि अष्टमाध्ययने कल्याणकषट्कमेवामाणि । तथाहि-

“तेण कालेण तेणं समएण ओ भगवता उचमसामिणा सेसतित्यंकरेहि य भगवओ वद्धमायसामिणो चवणादीण छण्हं
वत्थूण कालो णाओ विट्ठो वागरिओ अ ।”

“तेण कालेण तेण समएण”ति कालान्तर्गतं समयः, समयादिष्व कालः सामण्यकालो एव विसेसकालो, समओ
इत्यस्य उत्तराओ जाओ हस्त्युत्तराओ गगणं च पडुअ हस्त्युत्तरो जासिं तातो हस्त्युत्तराओ उचरफग्गुणीओ छ्मी अहोर-
वत्स रसीए पुअरसायरत्तसि” ॥ ३ ॥

ननु-अत्र पूर्वलिखितापकेषु क्वापि स्थानपट्टमुक्, क्वापि च वस्तु पट्ट, पर क्वापि ह्यवगर्भापहारादीना नामग्राह-
कल्याणकशाब्दाभिधेयत्वं स्पष्टमुद्दिष्टमस्ति १, उच्यते-अनेकशः तत्प्रतिपादनात्, यतुक्त-श्रीचन्द्रकुलाम्बरतरणि-श्रीशी-
तम्बरसूरिः तच्छिष्यशाकम्भरीयनृपप्रतिबोधकश्रीधर्मघोषसूरिः-तच्छिष्यः श्रीयशोभद्रसूरिः तच्छिष्यः श्रीदेवसेनगणिः
तच्छिष्यः श्रीपृथ्वीचन्द्रसूरिः तद्विरचिते श्रीपर्युषणाकल्याणनिरुक्ते श्रीविक्रमात्तत्त्वगुणेन्दुवर्षे १३२५ निर्मिते श्रीविनयेन्दुसुरयोऽप्य-
क्वापेक्ष” इति ॥ १ ॥ पुनरपि श्रीपर्युषणाकल्याणनिरुक्ते श्रीविक्रमात्तत्त्वगुणेन्दुवर्षे १३२५ निर्मिते श्रीविनयेन्दुसुरयोऽप्य-
वोचन् । तथाहि-“तेण कालेण” इति तस्मिन् काले य पूर्वतीर्थङ्करैः श्रीवीरस्य ह्यवनादिहेतुर्ज्ञात कथितश्च, यस्मिन्
समये तीर्थङ्करच्यवन स एव समय उच्यते, समयः-कालनिर्धारणार्थः, यत -कालो यणोऽपि, तथा “हस्त उत्तरो यासा
ता हस्तोत्तरा चसराफारगुन्यः, बहुवचन बहुकल्याणकापेक्ष, तस्या हि विभोक्त्यवनम् १, गर्भाद्गर्भसङ्क्रान्तिः २, जन्म
३, व्रत ४, केवल ५, चाऽभवत्, निर्वृतिस्तु स्वातौ ६, ॥ २ ॥ एव श्रीजिनप्रभसूरयोऽपि सन्देहविर्षापध्या कल्याणक-
शब्द प्रोक्तुः (पत्र २), तथाहि-

“पञ्चसु ह्यवन १ गर्भापहार २ जन्म ३ दीक्षा ४ ज्ञान ५ कल्याणकेषु हस्तोत्तरा यस्य स तथा, ह्यवनादीनि पञ्च उत्तर-
फाल्गुनिषु जातानि, निर्वाणस्य स्वातौ संभूतत्वादिति भावः” ॥ ३ ॥ एव श्रीसङ्गपट्टकबृहद्भूतौ (पत्र ५९६) चैत्र कूटीयप्र-
शस्तिसत्कान्यव्याख्यास्यानावसरे । तथाहि-“धुद्राणां लिङ्गिना आधीर्णानि सिद्धान्तोक्तमपि श्रीमहावीरस्य पष्ठ गर्भापहारक
ल्याणक लज्जनीयत्वात् न कर्त्तव्यमित्यादिका आचरणा ” ॥ ४ ॥ पुनरेतत्सम्मतिप्रतिपादिक गुणचन्द्रकृतप्राकृतवीरचरित्रम्

नीना ता हस्त्रोत्तराः ताश्च पञ्चसु स्थानेषु गर्भाधान १ सहरण २ जन्म ३ वीक्षा ४ ज्ञानोत्पत्ति ५ रूपेषु सवृत्ता, अतः पञ्च-
हस्त्रोत्तरो भगवानभूदिति ॥ १ ॥

एव-श्रीस्थानाङ्गसूत्रधृत्तौ पञ्चमस्थानप्रथमोद्देशकेऽपि (पत्र ३०७), तथाहि-“समणे भगव महावीरे पञ्चहस्तु-
चरे होत्या, त ज्जहा-हस्तुत्तराहिं खुप चइत्ता गन्म वकते १ हस्तुत्तराहिं गन्माओ गन्म साहरिए २ हस्तुत्तराहिं जाए ३
हस्तुत्तराहिं मुढे भविता अगाराओ अणगारिअ पणइए ४ हस्तुत्तराहिं अणते अणुत्तरे जाव केवलवरनाणदत्तणे समु-
प्पन्ने । ५ । साइणा भगव परिनिबुद्धे । ६ ।” वृत्तिर्यथा-“समणे”इत्यादि, हस्त्रोपलक्षिता उत्तरा हस्त्रोत्तरा, हस्त्रो वा
उत्तरो वासां ता हस्त्रोत्तराः-उत्तराफाल्गुन्यः, पञ्चसु व्यवनगर्भापहरणादिषु हस्त्रोत्तरा यस्य स तथा ‘गर्भात्, गर्भस्थानात्,
गर्भ’न्ति गर्भे-जर्मस्थानान्तरे, संवृतो-नीताः, निर्वृत्तस्तु स्वातिनक्षत्रे कार्त्तिकामावास्यायामिति ॥ २ ॥

इत्यमेव दशाश्रुतस्कन्धधूर्णाधिपि अष्टमाध्ययने कल्याणकथद्वैमेधामाणि । तथाहि-

“तेण कालेण तेण समयण जो भगवता वसमसामिणा सेसतिथ्यकरेहि य भगवओ वद्धमाणसामिणो ववणादीण छण्हं
वत्थूण कालो णाओ दिट्ठो वागरिओ अ ।”

“तेण कालेण तेण समयण”ति कालान्तर्गतः समयः, समयादिष्व कालः सामण्यकालो एव विसेसकालो, समओ
इत्यस्य उत्तराओ जाओ हस्तुत्तराओ गगणं च पटुञ्च हस्तुत्तरो जासिं तावो हस्तुत्तराओ उत्तरफल्गुणीओ छट्ठी अहोर-
तस्य रत्तीए पुब्बरत्तावरत्तसि” ॥ ३ ॥

ननु-अत्र पूर्वलिखितालापकेषु क्वापि स्थानगद्गमुक्तं, क्वापि च वस्तु यद्ग, परं क्वापि व्यवनगर्भापहारादीना नामग्राहकल्याणकशब्दाभिधेयत्व स्पष्टमुद्दिष्टमस्ति !, सच्यते-अनेकशः तत्प्रतिपादनात्, यदुक्तं-अथन्द्रकुलाम्बरतरणि-श्रीशीतलभद्रसूरिः तच्छिष्यशाकम्भरीयनृप्रतिबोधकश्रीधर्मघोषसूरिः-तच्छिष्यः श्रीयशोभद्रसूरिः तच्छिष्यः श्रीदेवसेनगणिः तच्छिष्यः श्रीपृथ्वीचन्द्रसूरिः तद्धिरचिते श्रीपर्युषणाकल्याणटिप्पणके । तथाहि--“हस्त उत्तरो यासां ताः, बहुवचन बहुकल्याणकापेक्ष” इति ॥ १ ॥ पुनरपि श्रीपर्युषणाकल्याण्यननिरुक्ते श्रीविक्रमाचतुर्वर्गणेन्दुवर्ये १३२५ निर्मिते श्रीविनयेन्दुधरयोऽध्यवोचन् । तथाहि-“तेण कालेण” इति तस्मिन् काले य पूर्वतीर्थङ्करे श्रीवीरस्य व्यवनादिहेतुज्ञातः कथितश्च, यस्मिन् समये तीर्थङ्करव्यवन स एव समय सच्यते, समय -कालनिर्धारणार्थं, यतः-कालो वर्णोऽपि, तथा “हस्त उत्तरो यासां ता हस्तोत्तरा उत्तराफालगुन्यः, बहुवचन बहुकल्याणकापेक्ष, तस्या हि विभोक्त्यवनम् १, गर्भाहर्मसङ्क्रान्ति २, जन्म ३, व्रत ४, केवलं ५, चाऽभवत्, निर्धूतित्सु स्वातो ६, ॥ २ ॥ एवं श्रीजिनग्रभसूरयोऽपि सन्देहविपौपद्या कल्याणकशब्द प्रोचुः (पत्र २), तथाहि-

“पञ्चसु ब्यवन १ गर्भापहार २ जन्म ३ दीक्षा ४ ज्ञान ५ कल्याणकेषु हस्तोत्तरा यस्य स तथा, ब्यवनादीनि पञ्च उत्तर-
फाल्गुनिषु जातानि, निर्वाणस्य स्वातौ समूतत्वादिति भावः” ॥ ३ ॥ एव श्रीसङ्गपट्टकबृहद्भूतौ (पत्र ५९६) चैत्र कूटीयप्र-
शस्तिस्तत्काल्यव्याख्यानावसरे । तथाहि—“क्षुद्राणां लिङ्गिना आचीर्णानि सिद्धान्तोक्तमपि श्रीमहावीरस्य पञ्च गर्भापहारक
ल्याणक लज्जनीयत्वात् न कर्त्तव्यमित्यादिका आधारणा” ॥ ४ ॥ पुनरेतत्सम्मतिप्रतिपादिक गुणचन्द्रकृतप्राकृतवीरचरित्रम्

॥ ५ ॥ प्रवचनसारोद्धार ॥ ६ ॥ श्रीभावश्यकसूत्रवृत्ति ॥ ७ ॥ प्रमुखग्रन्था वहव सन्ति, तदर्धिना ते मिळोद्घर्नायाः ।
अथ च श्रीपञ्चाशकसूत्रे श्रीहरिभद्रसूरिकृते (पत्र १५८) “इय ते दिणा पसत्या” इत्यादिगायात्रिके श्रीमहावीरस्य
कल्याणकपञ्चकमेवोक्तम्, श्रीअभयदेवसूरिणाऽपि तत्तथैव व्याख्यातम्, न तु नाऽस्तीति निषेधपर उच्यते, तदभिप्राय
तु त एव बहुश्रुता वा स्यान्ति ।

अत्र प्रवादीत कोऽपि प्रतिवादी-ननु व्यवनादीनां चतुर्णां कल्याणकत्वं भवतु, पर गर्भोपहारस्य नेति । मैत्रम्—यतः,
उक्तपूर्ववक्ष्यमाणसूत्र-वृत्ति चूर्णि-प्रकरणेषु कुत्रापि एव विवेचन पूर्वसूरिभिः पापमीरुभिर्नोक्तं, यदुत श्रीमहावीरस्य
व्यवनादीनां कल्याणकत्वं गर्भोपहारस्य नेति, तर्हि स्वचित्तविकल्पितफुल्लिकत्वेन केन उरसूत्रादिना ? उच्यते—अपि च
व्यवनापातन्तर्वर्तिनो गर्भोपहारस्य कल्याणकत्वे तत्समुदायाद् अपनीयमाने व्यवनादीनापि अकल्याणकत्वापत्तिरापद्येत ।
तथा च हेमन्यायसूत्रम्—‘संक्रियोगशिष्टानामेकापायेऽन्यतरस्याप्यपायः ।’ अतो हेतोः पञ्चहस्तोत्तरो भगवानभूत् इत्यु-
क्त्याह (व्यवन) भवनक्रियायाः सर्वत्र समानत्वात् । यदि व्यवनादीनि चत्वारि कल्याणकानि, तर्हि गर्भोपहारस्य कल्या-
णकत्वं निराकर्तुं साक्षादिन्द्राणामपि अशक्यं, न च धाव्य गर्भोपहारस्य आश्चर्यभूतत्वाद् अनाराध्यत्वम्, एवं चेत्तर्हि
मक्षिजिनस्यापि स्त्रीत्वे तीर्थङ्करस्य आश्चर्यभूतत्वेन अमान्यत्व भावि । तथा च सति श्वेताम्बरधर्मोऽपि विगम्बरधर्मत्वा-
न्युपगमः स्यादिति १ । पुनरपि एकसमये श्रवणमाद्यष्टोत्तरशत सिद्ध, तस्यापि उरकुटावगाहनाया सिद्धत्वेन आश्चर्यभू-
तत्वाद् अनाराध्यत्वेन अवन्ध्यत्वापत्तिः स्यात् २ ततश्च व्यवनाविषय गर्भोपहारस्यापि कल्याणकत्वं आराध्यत्वं युक्तिमत् ।

तथैव श्रीभागमिकगच्छीय-श्रीजयतिलकसूरयोऽपि सम्यत्तत्त्वसम्भवनाम्नि महाकाव्ये सुलसाचरित्रे (पत्र ८६) सम्य-
तश्लोकप्रन्याये सम्यत्तत्त्वपरीक्षणनाम्नि पष्ठे सर्गे अम्बडमुनिकृतवर्द्धमानस्वामिपट्टकल्याणकस्तधनाधिकारे पट्टकल्याणका-

ना आराध्यत्वेन स्तुतिष्ठाक्रिरे । तथाहि—

“देवानन्दोदरे श्रीमान्, श्वेतपष्ठया सदा शुचि । अवतीर्णोऽसि मासस्यापा ऽऽढस्य शुचिता ततः ॥ १ ॥ त्रिशला सर्व-
सिद्धेच्छा, त्रयोदश्यामभूद्यतः । तवावतारस्तेनैषा, सर्वसिद्धा त्रयोदशी ॥ २ ॥ शुक्लत्रयोदश्या यश्चाऽच्चल मेरु प्रचालयन् ।
चित्रं कृतवाँस्तथोगाच्च, चैत्रमासोऽपि कथ्यते ॥ ३ ॥ यस्याद्यदशम्यां दुर्ग-मोक्षमार्गस्य शीर्षकम् । चारित्रमादृतं युक्ता,
मासोऽस्य मार्गशीर्षता ॥ ४ ॥ दशम्या यस्य शुक्लाया, केवलश्रीरहो त्वया । ह्यादत्ता तेन मासोऽस्य, युक्ता माधवता प्रभो !
॥ ५ ॥ तव निर्वाणकल्याणं, यद्दिनं आगमिष्यति । ततो न वेप्सि नायोऽह, मादृशोऽध्यक्षवेदिन ॥ ६ ॥ सिद्धार्थराजा-
ङ्गवदेवराज !, कल्याणकैः पङ्क्तिरिति स्तुतस्त्वम् । तथाविधे ह्यन्तरवैरिपट्कं, यथा जयाम्याशु तवप्रसादात् ॥ ७ ॥ इति
स्तुत्वा शिनाधीश, त्रिं प्रणम्याऽम्बडो मुनि । विस्मितास्यः समासीनोऽश्रौपीच्च धर्मदेशनाम् ॥ ८ ॥” इति ॥ १ ॥
तथा कोटिमितसमवायाङ्गसूत्रे (पत्रं १०५) श्रीगभयदेवसूरिकृततट्टीकाया च श्रीमहावीरस्य गर्भापहारस्य पोष्टिलभ-
वात् पञ्चमभवत्वेन प्रमाणीकृतत्वात् । तथाहि—“समणे भगव भद्रावीरे तित्थगरभवगहणाभो छट्टे पोष्टिलभवगहणे एग
वासकोहिं सामण्यपरिभागं पावणिच्चा सहस्सारे कल्पे सवट्ठे विमाणे देवत्ताए सववण्णे ।”

वृत्तिर्यथा—‘समणे’त्यादि, यतो भगवान् पोष्टिलमिधानो राजपुत्रो बभूव, तत्र च वर्षकोटिं प्रव्रज्या पालितवान् इत्येको भवः

१ । ततो देवोऽभूदिति द्वितीयः । २ । ततो नन्दनाभिधानो राजसूनुः 'छत्राग्र'नगर्यां जज्ञे इति तृतीयः । ३ । तत्र भवे
 यर्पलक्षं सर्वदा मासक्षपणेन तपस्वत्वा दशमे देवलोकं पुण्योत्तर प्रवरविजयपुण्डरीकाभिधाने विमाने देवोऽभवदिति चतुर्थ
 । ४ । ततो ब्राह्मणकुण्डग्रामे अथमदत्तस्य ब्राह्मणस्य भार्याया देवानन्दाऽभिधानाया कुक्षौ उत्पन्न इति पञ्चम । ५ । तत
 व्यशीतितमे विवसे क्षत्रियकुण्डग्रामे नगरे सिद्धार्थमहाराजस्य त्रिशलाभिधानभार्याया कुक्षौ इन्द्रवचनकारिणा हरिणेगमेयि-
 नास्त्रा देवेन संवृतः, तीर्थकरतया ज्ञात इति षष्ठः । ६ । एकमवग्रहण विना हि नान्यद्भवग्रहण पष्ठ श्रूयते भगवत
 इति, एतदेव पष्ठमवग्रहणतया व्याख्यात, यस्माच्च भवग्रहणादिदं पष्ठं तदपि एतस्मात् पष्ठमेव इति सुप्तु उच्यते, तीर्थकर-
 भवग्रहणात्पष्ठे षोडशमवग्रहणे इति ॥ २ ॥

ननु-तपागच्छीयप्राक्तनद्विरकृतग्रन्थेऽपि कापि गर्भापहारस्य कल्याणकता प्रतिपादिताऽस्ति ? उच्यते—तपागच्छीय-
 श्रीकुलमण्डनसूरिणा कल्पसूत्रावचरौ स्पष्टं तन्मणनात्, तथाहि—“यच इत्युचरे होत्य चि” हस्तादुत्तरस्या दिशि वर्त्तमानत्वात्
 हस्तोत्तरा हस्त उत्तरो यासा ता हस्तोत्तरा=उत्तराफाल्गुन्यः, बहुवचन-बहुकल्याणकापेक्ष पञ्चसु व्यवन १ गर्भापहार २ जन्म ३
 दीक्षा ४ ज्ञान ५ कल्याणकेषु हस्तोत्तरा यस्य सः, तथा निर्वाणस्य स्वातौ जातत्वादिति ६ ॥ ३ ॥
 पुनः श्रीकुलमण्डनसूरिकृतटिप्पनकेऽपि, तथाहि—
 पञ्चहस्तोत्तर आसीत्, हस्त उत्तरोऽग्रेसरो यासा ता उत्तराफाल्गुन्यः, बहुवचन=बहुकल्याणकापेक्ष, तस्यां हि विभो

व्यवनम् १, गर्भाद्वर्मसङ्क्रान्तिः २ जन्म ३ ज्ञान ४ केवल ५ नाममत् निर्वाणस्य स्वातौ ६ ॥ ४ ॥

ननु-तर्हि कथं तपागच्छीया गुरवो गर्भापहारस्य कल्याणकत्वं न श्रद्दधन्ति ? वक्ष्यते—ते एव जानन्ति-तेषामेव च जिनवचनलोपस्य निजगुरुपरारम्भ्यलोपस्य च दोषो भावी, का हानिः अस्माक इति ॥

॥ इति श्रीमहावीरदेवस्य पट्टकल्याणकाचिकारः ॥ ३ ॥

ननु-केऽपि परविघ्नसन्तोषिणः प्रलपन्ति यदुत नवाङ्गीकृतिकारकः श्रीस्त्वम्भनकपार्श्वनाथप्रकटकः श्रीअभयदेवसूरिः श्रीखरतरगच्छे न बभूव, किन्तु अन्यगच्छे इति, तत्र केषां ग्रन्थानां सम्मत्या एतादृशः प्रभावकः श्रीअभयदेवसूरिः श्रीखरतरगच्छे एव बभूवेति निश्चीयते ? वक्ष्यते—येषा गच्छे श्रीअभयदेवसूरीणां गुरुशिष्यपरम्परा मिलति तेषामेव गच्छे श्रीअभयदेवसूरिर्जात इति, सा तु तस्य परम्परा श्रीखरतरगच्छे पर, नाऽन्यगच्छेषु । यदुक्तं गुणचन्द्रगणिना एकोनचत्वारिंशद्विकैकादशशतवर्षं ११३९ निर्मितस्य पञ्चविंशत्यधिकद्वादशसहस्र १२०२५ प्रमाणस्य श्रीवीरचरित्रस्य प्रशस्त्रौ, (३३९ पत्रे) तयाहि—

इयं सुक्कञ्जाणाणल निदहुघणघातिकम्मदारुत्त । गोयमपहुत्तस सहसा, उप्पन्न केवल नाणं ॥ १ ॥ चारसवासाणि वि-
वो-हिऊणमवे सिव गण तमि । भयव सुहम्मसामी, निवाणपहं पयासेइ ॥ २ ॥ तम्मि वि चिरकाल विहरिऊण सिरिजबु-
सामिणो दाउ । गच्छणाणमणुअ, सपत्ते सिद्धिवासम्मि ॥ ३ ॥ एव विज्जाहुरसुरर-सुरिंदसंदोहवदणिजेसु । सम-
इकंतेसु महापद्दसु सेज्जंभवाईसु ॥ ४ ॥ अइसयगुणरणनिही मिच्छत्ततमंघलयदिणनाहो । दूरुच्छारिअवइरो, चइर-
त्तामी समुप्पन्नो ॥ ५ ॥ साहाइ तस्स चदेकुलम्मि निप्पळिमपसमकुलभवणं । आसि सिरिवद्धमाणो, मुणिनाहो सजमनि

द्विष ॥ ९ ॥ बहलकलिकालस्तपस्-रूपरिचासेचविसमसमभागो । दीवेण व मुणीण, पयासिओ जेण मुत्तिपहो ॥ ७ ॥
 मुणिवइणो तस्स हरि-इहाससिअवसपसाहियासस्स । आसि बुवे वरसीसा, जयपयडा सूरससिणोष ॥ ८ ॥ भग्जलहिबी-
 इसमं-त्तमविअसताणतारणसमत्थो । बोद्धित्थोव महत्थो, सिरिसूरिजिणेसरो पढमो ॥ ९ ॥ गुरुसाराओ धवलाओ, 'सुविहिआ'
 खेरयसाहुसतई आया । हिमवंताओ गंग-व निगया सयलखणपुजा ॥ १० ॥ अण्णो अ पुण्णिमाच-दमुदरो बुद्धिसागरो
 सूरि । निम्मखिअप्परवारण-छदसत्थो पसत्थमई ॥ ११ ॥ पुरंतवायविलसिर परवाइकुरंगभगसीहाण । तेसिं सीसो
 जिणच-दसूरिनामा समुप्पण्णो ॥ १२ ॥ सवेगंरंगसाला, न केवल कवविरइणा जेण । भवजणविग्गहयकरी, विहिया
 सवमपविचीडवि ॥ १३ ॥ ससमयपरसमयम्भू, विसुद्धसिद्धंतेदसणाकुसलो । सयलमहिबलयविचो अन्नोऽभयदेवसूरित्ति
 ॥ १४ ॥ जेणालकारधरा, सलक्खणा वरपया पसम्मा य । नवंगवित्तिरयणे-ण भारई कामणिघ कया ॥ १५ ॥ तेसिं अत्थि
 विणेवो, समत्थसत्थयबोद्धकुसलमई । सूरि पसण्णचंदो, बंदो इव जणमणाणवो ॥ १६ ॥ तवयणेण सिरिसुम-इवाइ-
 गाणं विणेकलेसेण । गणिणा गुणचवेण, रइवं सिरिबीरचरिअमिम ॥ १७ ॥ अग्रे २३ पद्यानि सन्ति-नद सिहिरुइ-
 संखे, ११३९ वीकते विक्रमाच्च कालमिम । जेठुस्स सुद्धतइया, तिहिमिम सोमे समत्थमिम ॥ ५० ॥—अत्रेय गुरुशिष्य-
 परम्परा-धान्त्रे कुले श्रीविद्धमानसूरिर्बभूव, तस्य शिष्यद्वयम्, प्रथमः श्रीजितेन्द्रसूरिः, द्वितीयो बुद्धिसागरश्च, तयोः

१ देवचन्द्र-काकमाई-वैमर्सकाद्वारा सुविष्टपुस्तके तु 'वारयसाहुसतई आया इत्यत्र 'सुविहिआ (विष्णुका ३) काहुसतई आया' इति परित्यक्तत्वात् ।
 अन्वये, किं तु स वासमीचीण, डॉ भी पीटसेच मिलेकेन ३०५ पृष्ठेऽपि उपरिस्तरावृत्त्यात् इव पठितत्वात् ।

शिव्यद्वय श्रीजिनचन्द्रसूरिः नवाङ्गीकृतिकारकः श्रीअभयदेवसूरिश्च, तयोः शिष्यः श्रीप्रसन्नचन्द्राचार्यं तद्वचनेन श्रीसु-
मतिवाचकशिष्येण पं० गुणचन्द्रगणिना इदं श्रीवीरचरित्रं रचितम् इति ॥ १ ॥

पुनरपि श्रीअभयदेवसूरीणामेव शिष्याः वर्द्धमानसूरयः पद्याधिकैकादशशत ११६० वर्षकृतैकादशसहस्र ११०००
प्रमिते श्रीआदिनाथचरित्रे प्रशस्तौ प्रोचुः, तथाहि—“खमदमसंजमगुणरोद्धणो विजिअबुज्जयाणगो । आसी सिरिवच्चमाणो,
सूरी सबत्थमुपसिद्धो ॥ १ ॥ सूरिजिणेसरसिरिबुद्धिसागरा सागरोच्च गभीरा । सुरगुरुसुक्कसरित्था, सहोअरा तस्स दो
सीसा ॥ २ ॥ वागरणच्छदनिर्घट्टु—कव्वंनाढयपमाणसमपसु । अणिवारिअप्पअरा, जाणमईसवसत्थेसु ॥ ३ ॥ ताण विणेओ
सिरिअम—यदेवसूरित्ति नाम विक्खाओ । विजयक्खो पच्चक्खो, कयविक्कयसगहो धम्मो ॥ ४ ॥ जिणमयभवणब्भतर-
गूढपयत्थाण पयडणे जस्स । दीवयसिहिइ विमला, विसुद्धबुद्धी पवित्थरिआ ॥ ५ ॥ ठाणाइनवंगण, पचासयपमुह-
पगरणाणं च । विवरणकरणेण कओ, उचयारो जेण सघरस ॥ ६ ॥ इक्कोव दोव तिसिक्खि, कहवि तु लग्गेण जइगुणा
हुति । कलिकाले जमि पुणो, बुच्छ स सब्बहि वि गुणेहि ॥ ७ ॥ सीसेहि तस्स रइअ, चरिअमिण चच्चमाणसूरीहि । होउ
पढत सुणता—ण कारण मोक्खसुक्खस्स ॥ ८ ॥ विक्कमनिक्कालाउ, सएसु एक्कारसेसु सट्ठेसु । सिरिजयसिंहनरिंदे, रज्ज
परिपालयंतमि ॥ ९ ॥ खभाइत्थठिण्हि, सियपक्खे चित्तविजयदसमीप । पुत्सेणं सुरगुरुणो, समत्थियं चरियमिय ति
॥ १० ॥ लोगुत्तमचरियमिणं, काऊण जमज्जिय सुह किं पि । उत्तमगुणाणुराओ, भवे भवे तेण मह होज्ज ॥ ११ ॥ पुधा-

हिप ॥ ६ ॥ बहलकलिकालसमपसरपूरिआसेसविसमसमागो । दीवेण व मुणीणं, पयासिओ जेण मुसिपहो ॥ ७ ॥
 मुणिवइणो तस्स हरि-दहाससिअअसपसाहिआसस्स । आसि दुवे वरसीसा, अयपयढा सूरससिणोव ॥ ८ ॥ भवजलहिवी-
 इर्सभं-तमधिसंतानतारणसमत्थो । बोद्धित्योव महत्थो, सिरिसूरिजिणेसरो पढमो ॥ ९ ॥ गुरुसाराओ ववलाओ, 'सुविहिआ'
 खेरयसाहुसतई जाया । हिमवताओ गंग-व निगया सयलअणपुज्जा ॥ १० ॥ अण्णो अ पुण्णिमाच-दसुदरो बुद्धिसागरो
 सूरी । निम्मधिमपरवागरण-छंदसत्थो पसत्थमई ॥ ११ ॥ एगंतयायविलसिर-परवाइकुंरंगमगसीढाण । तेसिं सीसो
 जिणच-दसूरिनामा समुपण्णो ॥ १२ ॥ संवेगरंगसाला, न केवलं कवविरइणा जेण । भवजणविग्गहकरी, विहिया
 संजमपविसीडवि ॥ १३ ॥ ससमयपरसमयभू, विमुद्धसिद्धंतदेसणाकुसलो । सयलमहिबलयवित्तो अन्नोऽमयदेवसूरिसि
 ॥ १४ ॥ जेणालकारधरा, सलक्खणा वरपया पसआ य । नवगविस्तिरयणे-ण मारई कामणिव कया ॥ १५ ॥ तेसिं अत्थि
 विणेओ, समरयसत्थयवोहकुसलमई । सूरी पसण्णचंदो, चंदो इव अणमणाणदो ॥ १६ ॥ तवयणेण सिरिसुम-इवाइ-
 गाणं विणेअलेसेण । गणिणा गुणचंदेणं, रइअ सिरिवीरचरिअमिमं ॥ १७ ॥ अग्गे २३ पथानि सन्ति-नद सिहिरुद-
 सत्ते, ११३९ वीकते विक्कमाच कालम्मि । जेतुस्स सुद्धतइआ, तिहिम्मि सोमे समत्तमिम ॥ ५० ॥—अत्रेयं गुरुशिष्य-
 परम्परा—चान्द्रे कुले श्रीवर्द्धमानसूरिर्बभूव, तस्य शिष्यद्वयम्, प्रथमः श्रीश्विनेश्वरसूरिः, द्वितीयो बुद्धिसागरश्च, तयोः

१ देवचन्द्र-काव्यमाई-चैतन्यसंज्ञाद्वारा मुक्तिपुत्रकले ॥ 'कारवसाहुसतई जाया' इत्यत्र 'सुविहिआ' (निम्माका ३) साहुसतई जाया' इति वरिचसिपयाठ
 कगपत्ते, किं तु स बासमीचीका, डॉ पी पीटर्सन् रिपोर्टका १-०५ पृष्ठेअपि उपरिलिखन्मुद्रणात् पुनः पठितव्यात् ।

शिष्यद्वय श्रीजिनचन्द्रसूरिः नवाङ्गीकृतिकारकः श्रीअभयदेवसूरिश्च, तयोः शिष्यः श्रीप्रसन्नचन्द्राचार्यः तद्वचनेन श्रीसु-
मतिवाचकशिष्येण पं० गुणचन्द्रगणिना इव श्रीवीरचरित्र रचितम् इति ॥ १ ॥

पुनरपि श्रीअभयदेवसूरीणामेव शिष्याः वर्द्धमानसूरय पद्याधिकैकादशशत ११६० वर्षकृतैकादशसहस्र ११०००
प्रमिते श्रीआदिनाथचरित्रे प्रशस्तौ प्रोबुः, तथाहि—“समदमसज्जमगुणरोहणो विजिअटुज्जयाणगो । आसी सिरिवज्जमाणो,
सूरी सवत्थसुपसिद्धो ॥ १ ॥ सुरिज्जिणेसरसिरिबु द्विसागरा सागरोव गमीरा । सुरगुरुसुक्कसरित्था, सहोअरा तस्स दो
सीत्ता ॥ २ ॥ वागरणछ्छदनिघट्टु-कव्वंनाढयपमाणसमएसु । अणिवारिअप्पआरा, जाणमईसवसत्थेसु ॥ ३ ॥ ताण विणेओ
सिरिअम-यदेवसूरिति नाम विक्खाओ । विजयक्खो पच्चक्खो, कयविक्रयसगहो धम्मे ॥ ४ ॥ जिणमयभवणन्मतर-
गूढपयत्थाण पयढणे जस्स । दीवयसिद्धिब विमला, विमुच्चबुद्धी पवित्थरिआ ॥ ५ ॥ ठाणाइनवगाण, पचासयपमुहु-
पगरणाण च । विवरणक्कणेण कओ, सवयारो जेण सघस्स ॥ ६ ॥ इक्कोव दोव तिम्वि, कहवि तु लग्गेण जइगुणा
हुति । कलिकाले जमि पुणो, बुच्छ स सब्बेहि वि गुणेहि ॥ ७ ॥ सीसेहि तस्स रइअ, चरिअमिण वज्जमाणसूरीहि । होड
पढव सुणंता-ण कारण मोक्खसुक्खस्स ॥ ८ ॥ विक्कमनिक्कालाव, सएसु पक्कारेसु सट्ठेसु । सिरिजयसिंहनरिदे, रज्जे
परिपालयंत्तमि ॥ ९ ॥ लंभाइत्थठिपहि, सियपक्खे विचविजयदसमीप । पुत्सेणं सुरगुरुणो, समत्थिय चरियमिय ति
॥ १० ॥ जोगुत्तमचरियमिण, कारुण जमजिय सुहं किं पि । उत्तमगुणाणुराओ, भवे भवे तेण मह होज ॥ ११ ॥ पुवा-

धरेण गणिय-स्स सबसत्ता इमस्स गंयस्स । एक्कारस व सहस्सा, सलोगसत्ताइ नायथा ॥ १२ ॥ अत्राऽपि गुरुशिष्य-
पारम्पर्यं इदं-चान्द्रे कुले श्रीवर्धमानसूरिः बभूव, तस्य शिष्यौ श्रीजिनेश्वरसूरि-श्रीबुद्धिसागरौ, तयोः विनेयः स्थानाङ्गादि-
नवाद्दीधृत्तिस्कारकः श्रीअभयदेवसूरिः, तस्य शिष्यै श्रीवर्धमानाचार्यैः इव श्रीआदिनाथचरित्रं रचितमिति ॥ २ ॥

तथा तथैव गुरुशिष्यपारम्पर्यं, श्रीछन्नापल्लीयश्रीविबुधप्रमसूरिशिष्य-श्रीपद्मप्रमसूरिभिरपि चतुर्नवत्यधिकद्वादशशत-
यप १२९४ चिन्तिमिंते श्रीमुनिसुव्रतस्थामिचरित्रे भवत्रयनिबद्धे पर्वत्रितयप्रमाणे पञ्चदशप्रस्तावे स्पष्टीकृतः; तथाहि-“पूर्वं
चान्द्रकुले बभूव विपुले श्रीवर्धमानप्रभुः, सूरिर्मग्न्यभाजन सुमनसां सेव्यः सुवृत्तास्पदम् । शिष्यस्तस्य जिनेश्वर- समञ्जनि
स्याद्वादिनामग्रणीः, बन्धुस्तस्य च बुद्धिसागर इति त्रैवेद्यापारङ्गमः ॥ १ ॥ सूरिः श्रीजिनचन्द्रो-ऽभयदेवगुरुर्नवाङ्गवृत्तिकर
श्रीजिनभद्रमुनीन्द्रो, जिनेश्वरविभोक्त्यः शिष्याः ॥ २ ॥ चक्रे श्रीजिनचन्द्रसूरिगुरुभिर्भुज्युः प्रसन्नामिध-स्तेन प्रमथ्यच-
तुष्टयीस्फुटमतिः श्रीदेवभद्रप्रभुः । देवानन्यमुनीश्वरोऽभवदतश्चारित्रिणा ग्रामणीः, ससाराम्बुधिपारगमिजनताकामेषु काम
सत्ता ॥ ३ ॥ यन्मुत्तावासास्त्राव्या, व्यवस्यति सरस्थती । गन्तु नाऽन्यत्र स न्यायः, श्रीमान् देवप्रभः प्रभुः ॥ ४ ॥ मुकु-
रतुलामकुरयति, वस्तुप्रतिषिम्बविशदमतिवृत्तम् । श्रीविबुधप्रमप्विषं, न विषसे वैपरीत्य तु ॥ ५ ॥ तत्त्यदपद्मचमर-अक्रे
पद्मप्रमश्चरितमेतत् । विक्रमतोऽतिक्रान्ते, वेदग्रहरवि १२९४ मिते समये ॥ ६ ॥ इत्यादि ॥ अत्राऽपि चान्द्रे कुले श्रीव-

धर्मानसूरिः बभूव, तस्य द्वौ शिष्यौ-श्रीजिनेश्वरसूरिः श्रीबुद्धिसागरश्च, श्रीजिनेश्वरसूरेः त्रयः शिष्याः-श्रीजिनचन्द्रसूरिः,
नचाङ्गवृत्तिकारकः श्रीअभयदेवसूरिः, श्रीजिनभद्रसूरिश्च इत्यादि ॥ ३ ॥

एवमेव गुरुपरम्परायां श्रीरूपक्षीयस्वरतरश्रीसङ्घतिलकाचार्या अपि सप्तविंशत्यधिकचतुर्दशशत १४२७ वर्षे कृताया
सम्यक्त्यसप्ततिकावृत्तौ (२३७ पत्रे) प्रोचिवांसः, तथाहि-

‘श्रीवीरशासनमहोदधितः प्रसूतः, प्रोद्यत्कलाभिरभितः प्रथितः पृथिव्याम् । माद्यन्महप्रसरनाशिततामसोऽस्ति, श्री-
चन्द्रगच्छ इति चन्द्र इयाऽद्भुतश्रीः ॥ १ ॥ तत्राऽऽसीच्चरणेन्द्रवन्द्यचरणः श्रीवर्धमानो गुरु-स्तप्तष्टे च जिनेश्वरः सुविहि-
तधेणीशिरःशेखरः । तच्छिष्योऽभयदेवसूरिरभयव्रजभवाङ्गीमहा-दृत्तिस्तम्भनपार्श्वनाथजितराइमूर्त्तिप्रकाशैककृत् ॥ २ ॥
तत्पट्टपूर्वाचलचूलिक्रया, मास्त्वानिव श्रीजिनधलभाख्यः । सच्चक्रसम्योधनसाधान-बुद्धिः प्रसिद्धो गुरुमुख्य आसीत्
॥ ३ ॥ तच्छिष्यो जिनशेखरो गणधरो जज्ञेऽतिविज्ञाग्रणीस्तत्पादाम्बुजराजहससहश श्रीपद्मचन्द्रः प्रभुः । तत्पट्टाम्बु-
धिपर्वने कुवलयप्रोद्यत्प्रबोधैकधीः, श्रीमान् श्रीविजयेन्दुरिन्दुवदभूच्छषट् कलालङ्कृतः ॥ ४ ॥ पट्टे तदीयेऽभयदेवसूरि-रा-
सीद्वितीयोऽपि गुणाद्धितीयः । जातो यतोऽय जयतीह रुद्र-पक्षीयगच्छ सुतरामतुच्छः ॥ ५ ॥ तत्पादाम्भोजभृङ्गोऽजनि
जिनसमयाम्भोजपाथोधिजन्मा, सूरिन्द्रो देवभद्रोऽनुपमशमरामभयोपमानः । तस्याऽन्तेवासिसिमुख्यः कुमतमतितम-
श्चण्डमार्तण्डकम्पः, कल्पद्रुः कल्पितार्थप्रवितरणविधौ श्रीप्रमानन्दसूरिः ॥ ६ ॥ ज्योतिस्तोमैरमानै प्रतिद्वतजगतीवर्त्तिते-
जस्वितेज-स्फूर्त्तितत्पट्टपूर्वाचलधिमलसन्मौलिमौलीयमानौ । श्रीमान् श्रीचन्द्रसूरिर्विमलशशिगुरुश्चाऽप्रमेयप्रभावौ, जातौ

श्रीराजहस्तायिष भविष्यजिनष्युहवोधैकदशौ ॥ ७ ॥ आकास्मीरमरीणचारुधिपणान् वादीन्द्रवृन्दारकान्, माद्यद्वादविधौ
विजित्य जगति प्राप्तप्रतिदोषयाः ॥ सूरिन्द्रा गुणदोषराः सयहराः शृंगारचन्द्रक्षमाधीशाभ्यर्च्यपदाम्बुजा समभयस्तपट्ट-
शृंगारिणः ॥ ८ ॥ श्रीसंघतिलकाचार्या-स्तपदाम्भोजरेणवः ॥ सम्यक्स्वसप्ततेर्युतिं, विदधुस्तत्त्वकौमुदीम् ॥ ९ ॥ अस्म-
च्छिष्ययरस्य सोमतिलकाचार्यानुजस्याधुना, श्रीदेवेन्द्रमुनीश्वरस्य वचसा सम्यक्त्वसत्सप्तते ॥ श्रीमद्विक्रमवत्सरे द्विनयना-
ग्मोधिष्यपकृत्(१४२२)प्रमे, श्रीसारस्वतपत्तने विरचिता दीपोत्सवे वृत्तिका ॥ १० ॥ सा सोमकलशवाचकवरानुजैरत्र विहित-
सा-हाय्यै ॥ प्रथमाऽऽवर्धे लिखितो-पाध्यायैः श्रीयशःकलशैः ॥ ११ ॥ मेधामान्यात्प्रमादाच्च, यदवद्यमिहाजनि ॥ तत्प्रसद्य
महाविद्याः, शोधयन्तु विचारदाः ॥ १२ ॥ द्वादशात्मेव सद्गुरैर्द्वादशात्मेव बोधकृत् ॥ इय सम्यक्त्वतत्त्वाना, कौमुदी
द्योतता भुवि ॥ १३ ॥ इत्यादि ॥ ४ ॥

पुनः श्रीरुद्रपल्लीयस्वरतरकृतप्रवन्धे एषा एव परम्परा । तथाहि-चान्द्रे कुलेऽस्मिन्नमलक्षरित्रैः, प्रमुर्वभूवाऽभयदेव-
सुरि । नवाङ्गवृत्तिच्छलतो यदीय-प्रद्यापि जागर्ति यद्य-धरीरम् ॥ १ ॥ तस्मान्मुनीन्नुजिनबल्लभो यस्तथा प्रमामाप
निजैर्गुणैः । विपक्षितां संयमिनां च वर्गे दुरीणता तस्य यथाऽधुनाऽपि ॥ २ ॥ तेषामन्ययमण्डनं समभवत् सजीवनं
बुलमा-मूर्छालस्य (१) मुनिव्रतस्य भवन निःसीमपुण्यश्रियः । श्रीमन्तोऽभयदेवसूरिगुरवस्ते यद्वियुक्तैर्गुणैः, दृष्ट तादृश-माह-
शान्तरमहो दिक्चक्रमाक्रम्यते ॥ ३ ॥ यत्पितरिण्य देवभद्रनामा, समजनि तस्य पदावतसदेक्ष्यः । दधुरभरितभाव-
रोगयोगा-प्रगति रसायनता यदीयकाच ॥ ४ ॥ तदीयपदे प्रतिभासमुद्रः, श्रीमान् प्रभानन्यमुनीश्वरोऽभूत् । स भीतराग-

स्त्वनेष्वमीषु, विनिर्ममे दुर्गपदप्रकाशम् ॥ ५ ॥ 'एष सपादशतयुत-र्विंशतिशतपरिमितप्रबन्धोऽयम् । लिखितः प्रथमादर्शः,
गणिता हर्षेन्दुना शमिना' ॥ ६ ॥ अत्राऽपि शिष्यपरम्परा एष-चन्द्रकुले नवाग्नीष्टृत्तिकारकाः श्रीअभयदेवसूरयोऽभूवन्,
तेषां शिष्यः श्रीजिनवज्रसूरिः, तदन्वयेऽभयदेवसूरिः, तत्पट्टे श्रीदेवभद्रसूरिः, तत्पट्टे प्रमानन्दसूरिः, इत्यादि इति ॥ ५ ॥

तथा श्रीजिनपतिसूरिर्मितपञ्चालिङ्गीविवरणप्रशस्तौ (पत्रे १८६) अपि च इत्थमेव गुरुशिष्यपरम्परा अस्ति, तथा-
हि- 'न रज्ज्निक्वत्साफल्य, सदा न नक्षत्रबुधपरिग्रहीतम् । अस्ति कुलं चान्द्रमहो, न तमो हृत्या येन प्रथितम् ॥ १ ॥ तत्र
न वियति प्रसितो, बुधो नवीनो न सूर्यसहचरितः । अनिशापतितनयः श्री-जिनेश्वरः सूरिरजनिष्ट ॥ २ ॥ यस्मिन् गोष्ठया-
कलयति कला हेलया जल्पकेलौ, कण्डूलानामपि निरवधिस्वेदधाराप्रवाहम् । शङ्के सारस्वतरसरय क्षोभतापानुपङ्गा-
दङ्गान्यन्तःप्लवनशुभग वाविनामुद्गमन्ति ॥ ३ ॥ सप्राप्तेऽनुविधेयतापदमिति चोलुक्यमाणिक्यता, श्रीमहुर्लभराजि जल्प-
कयया वल्गद्विकल्परुपश्ला । प्रत्याख्यायत दैवदेवकुलिकान् दर्पाक्षमत्कन्धरान्, संधिग्रप्रतिना विहारपदवीं श्रुत्या समा-
धत्त यः ॥ ४ ॥ शिष्यौ बभूवतुमुख्य मनुष्यमौलेर्विकूलमुद्ग्रहयशःप्रवहप्रबन्धौ । आद्यस्तयो प्रतिकल स्वनिवेशसिन्धौ,
विद्याप्रसादवदनो जिनचन्द्रसूरिः ॥ ५ ॥ नर्तयितु सवेगं, पुनर्नृणां लुप्तनृत्यमिव कलिना । सवेगरङ्गशाला, येन विद्याला
व्यरचि रुचिरा ॥ ६ ॥ द्वितीय प्रज्ञातोऽभवदभयदेवो मुनिपति-र्विविक्तादेयायास्तरितमपनीयान्तरपटीम् । अकार्षीद् यो
गुह्यस्वरसरसवेदनकृते, नवाक्ष्यास्तन्वज्ञास्तनुविवरण कामुक इव' ॥ ७ ॥ इत्यादि ॥ ६ ॥

इत्यमेव श्रीरुद्रपङ्कीयस्वरतरंगच्छमण्डनश्रीतिलकोपाध्यायविरचितगौतमपृच्छाप्रकरणप्रशस्तौ गुरुपरम्परा दर्शिताऽस्ति ।
 तथाहि—‘श्रीवर्धमान इति चन्द्रकुलाम्बरार्क-स्तस्माज्जिनेश्वरमुनीश्वर एव जज्ञे । रङ्गधवाद्भविष्यतिप्रयनप्रसिद्ध-माहात्म्य-
 भूरभयदेवगुरुस्ततश्च ॥ १ ॥ सूरिवर्धभूव जिनवल्लभनामधेय-स्तत्पादपद्ममधुकृज्जिनशेखराख्यः । पद्मेन्दुरिन्दुनिभकीर्त्ति-
 भरो वभूव, सूरिस्ततो यतिपतिर्विजयेन्दुनामा ॥ २ ॥ तस्माद्भूवाऽभयदेवसूरि-विध्यस्तविस्तारिकुणादिगर्व । श्रीदेवम-
 द्रोऽप कृतोरुभद्र-स्ततः प्रमानन्दमुनीश्वरश्च ॥ ३ ॥ श्रीचन्द्रसूरिः सुगुरुस्तदीये, पट्टावतत्सप्रतिमोऽधुनाऽस्ति । अस्य
 द्वितीयस्तु धियाऽद्वितीयो, जज्ञे मुनीन्द्रो विमलेन्दुनामा ॥ ४ ॥ आचार्यधुर्यत्वमवापिता श्री-श्रीचन्द्रसूरिप्रनरैख्योऽमी ।
 श्रीचारुचन्द्रो जिनभद्रसूरि-गुणाम्बुधिः श्रीगुणशेखरश्च ॥ ५ ॥ एतैरेव वितीर्णो-पाध्यायपदो मुनीश्वरोत्तमैः । श्रीदेव-
 भद्रयतिपति-शिष्यः श्री-श्रीतिलकनामा ॥ ६ ॥ गौतमपृच्छाप्रकरण-विधरणमिदमल्पबुद्धिविभवोऽपि । भव्यजनोपकृति-
 कृते, कृतवानभ्यर्थित कृतिभिः ॥ ७ ॥ छन्दोलङ्घितिलक्षण-योगैर्बुद्धमस्ति किमपीह । तदखिलमपि मदनुग्रह-बुद्ध्या
 शोध्य विमलधीभिः ॥ गगनतले परिखेलति ॥ ९ ॥ कल्याणाचलमूर्धिका ॥ १० ॥ इत्यादिद्वादशपद्यानि, अत्राऽपि
 गुरुपरम्परा इयं-चन्द्रे कुले वर्धमानसूरिः वभूव, तत्पट्टे श्रीजिनेश्वरसूरिः, तस्य शिष्यो नवाङ्गीरुसिक्कारकः श्रीअभयदेव-
 सूरिः तत्पट्टे श्रीजिनवर्धभसूरिः इत्यादि ॥ ७ ॥

अपि च रुद्रपल्लीयस्वरतरगच्छाधिपति-श्रीवभयदेवसूरयोऽपि अष्टसप्तत्यधिकद्वादशशत १२७८ वर्षकृतद्वादविंशति-
शतश्लोकमानजयन्तविजयकाव्यप्रशस्तौ (१६८ पत्रे) अमुमेव परम्परां कथयामासुः । तथाहि—

“आसीन्नन्द्रकुलाम्बराम्बरमणिः श्रीवर्धमानप्रभोः, पादाम्भोरुहचखरीकचरितश्चारित्रिणामप्रणीः । स श्रीसूरिजिनेश्व
रस्त्रिपथागापायःप्रवाहैरिव, स्वैर यस्य यशोभैरिजिगतः पावित्र्यमासूत्रितम् ॥ १ ॥ अभवदभयदेव सूरिरस्मात् स
यस्य, प्रमुरमजत तोप स्तम्भने पार्श्वनाथः । प्रकटितविकटार्यो सहस्राबाज्यवृक्षै, व्यधित निधिसमाना यश्च दृष्टिं नवा-
ङ्गमाः ॥ २ ॥ तच्छिष्यो जिनवल्लभः प्रमुरमूर्द्धिन्स्वम्भरामिनी-भास्वशाललामकोमलयशःस्तोमः शमाराभ्यूः । यस्य श्री-
नरवर्मभूपतिशिरःकोटीररसाङ्कु-ज्योतिर्जालजलैरपुष्यत सदा पादारविन्दद्वयी ॥ ३ ॥ अत्रापि सूरिगुरुपरपरायामेव चन्द्र-
कुले श्रीवर्द्धमानसूरिर्वभूव, तच्छिष्यः श्रीजिनेश्वरसूरिः तस्य शिष्यः श्रीस्तम्भनपार्श्वनाथमूर्तिप्रकटको नवागीवृत्तिकारक
श्रीवभयदेवसूरिः, ‘तच्छिष्या श्रीजिनर्धल्लमसूरिः’ इत्यादिनवपद्यानि ॥ ८ ॥

पुनः श्रीरुद्रपल्लीयस्वरतरगच्छाधिपति-श्रीवेदेन्द्रसूरयोऽपि गुरुशिष्यक्रमं तथैवाऽऽहुः श्रीप्रश्नोत्तररत्नमालावृत्तौ एको-
नत्रिंशदधिकचतुर्दशशत १४२९ वर्षकृताया (पत्रं ५६७), तथाहि—“श्रीवर्धमानजिनशासनमेरुभूपा-भूते सुधर्मगणा-
यकमद्रशाले । श्रीकोटिकाख्यगणकल्पतरौ सुवज्र-शास्त्रेऽत्र गुच्छ इव राजति चन्द्रगच्छः ॥ १ ॥ तस्मिन् महोज्ज्वलफलो-
पसितिं वधानः, श्रीवर्धमान इति सूरिवरो वभूव । यस्याऽप्रतः समगुणोद्भरणोरेन्द्रः, सूरिन्द्रमन्त्रविविधोपनिपत्प्रका-
रान् ॥ २ ॥ ततोऽस्रदोपो नियत विषस्वान्, जिनेश्वर सूरिवर समासीत् । नो चेत्कथ श्रीधनपालचित्ता-न्महातम-

इत्यमेव श्रीरुद्रपक्षीयस्वरतरंगच्छमण्डनश्रीतिलकोपाध्यायविरचितगीतमपृच्छामरुणप्रान्तो गुरुतरंगरा दग्निगान्नि ।
तथाहि-‘श्रीवर्धमान इति चन्द्रकुलाम्बरार्क-स्रस्माजिनेश्वरमुनीश्वर एव जज्ञे । रत्नमगद्गिरित्तिप्रयागप्रतिष्ठ-गादात्त्य-
भूरमयेवगुरुस्तथा ॥ १ ॥ सूरिर्वभूव जिनवह्मनामधेय-स्रत्पादपद्मपुङ्गवज्जिनशेखराख्यः । पद्मेन्दुरिन्दुभिर्भक्षितो-
मरो बभूव, सूरिस्तवो यतिपतिर्विजयेन्दुनामा ॥ २ ॥ तस्माद्बभूवाऽभयदेवसूरि-रिष्यस्तयिज्ञारिकुगादिगणं । श्रीदेवम-
द्रोऽथ कृतोरुमद्र-स्रतः प्रमानन्दमुनीश्वरश्च ॥ ३ ॥ श्रीचन्द्रसूरिः सुगुह्यदीये, पट्टानतमप्रतिमोऽधुनाऽस्ति । अस्व-
द्वितीयस्तु धियाऽद्वितीयो, जज्ञे मुनीन्द्रो विमलेन्दुनामा ॥ ४ ॥ आचार्यधुर्यत्नमवापिता श्री-श्रीचन्द्रसूरिप्ररंजयोऽमी ।
श्रीचारुचन्द्रो जिनमद्रसूरि-गुणाम्बुधि श्रीगुणशेखरश्च ॥ ५ ॥ परंतरेव वितीर्णो-पाख्यायपदो मुनीश्वरोत्तमः । श्रीदेव-
मद्रयतिपति-श्लिष्यः श्री-श्रीतिलकनामा ॥ ६ ॥ गौतमपृच्छाप्रकरण-विवरणमिदमल्पबुद्धिविभवोऽपि । भव्यजनोपकृति-
कृतं, कृतवानभ्यर्थितः कृतिभिः ॥ ७ ॥ छन्दोलङ्कृतिलक्षण-दोषैर्बुष्टमस्ति किमपीह । तदस्त्रिलमपि मयनुग्रह-बुद्ध्या
शोध्य विमलधीभिः ॥ गगनतले परिखेलति ॥ ९ ॥ कल्याणाचलभूर्विका ॥ १० ॥ इत्यादिद्वादशपद्यानि, अत्राऽपि
गुरुपरम्परा इयं-चन्द्रे कुले वर्धमानसूरिः बभूव, तत्पद्रे श्रीजिनेश्वरसूरिः, तस्य शिष्यो नवाङ्गीबृत्तिकरकः श्रीअभयदेव-
सूरिः तत्पद्रे श्रीजिनवह्मसूरिः इत्यादि ॥ ७ ॥

अपि च रुद्रपल्लीयस्वरतरगच्छाधिपति-श्रीअभयदेवसूरयोऽपि अष्टसप्तत्यधिकद्वादशशत १२७८ वर्षकृतद्वार्षिद्यति-
शतश्लोक्तमानजयन्तविजयकाव्यप्रशस्तौ (१३८ पत्रे) अमुमेव परम्परां कथयामासुः । तथाहि—

“आसीच्चन्द्रकुलाम्बराम्बरमणिः श्रीवर्धमानप्रभो, पादाम्भोरुहचस्त्रीकचरितत्वारित्रिणामप्रणीः । स श्रीसूरिजिनेश्वर-
रत्नपथगापाथःप्रवाहैरिव, स्वैर यस्य यशोभरैस्त्रिजगतः पवित्र्यमासूत्रितम् ॥ १ ॥ अभवदभयदेवः सूरिरस्मात् स
यस्य, प्रमुरमञ्जत तोप स्रम्भने पार्श्वनाथः । प्रकटितविकटार्थां सहस्राबाज्यवृक्षै, व्यधित निधिसमाना यश्च वृत्तिं नवा-
ङ्गाः ॥ २ ॥ तच्छिष्यो जिनवल्लभः प्रमुरमृद्धिभ्रमरामामिनी-भास्यन्नाललामकोमलयशःस्तोमः शमारामम् । यस्य श्री-
नरवर्मसूपतिशिरःकोटीररसाङ्कुर-ज्योतिर्जालजलैरपुष्पत सदा पादारविन्दद्वयी ॥ ३ ॥ अत्रापि सूरिगुरुरपररायामेव चन्द्र-
कुले श्रीवर्धमानसूरिर्वभूव, तच्छिष्यः श्रीजिनेश्वरसूरिः तस्य शिष्यः श्रीस्तम्भनपार्श्वनाथमूर्तिप्रकटको नवागीवृत्तिकारकः
श्रीअभयदेवसूरिः, ‘तच्छिष्या श्रीजिनवल्लभसूरिः’ इत्यादिनवपद्यानि ॥ ८ ॥

पुनः श्रीरुद्रपल्लीयस्वरतरगच्छाधिपति-श्रीदेवेन्द्रसूरयोऽपि गुरुशिष्यक्रम तथैवाऽऽहुः श्रीप्रश्नोत्तररत्नमालावृत्तौ एको-
नविंशदधिकचतुर्दशशत १४२९ वर्षकृताया (पत्र ५६७) ; तथाहि—“श्रीवर्धमानजिनशासनमेरुभूपा-भूते सुधर्मगणना-
यकमद्रशाले । श्रीकोटिकस्यगणकल्पतरौ सुवस्त्र-शाखेऽत्र गुच्छ इव राजति चन्द्रगच्छः ॥ १ ॥ तस्मिन् महोज्ज्वलफलो-
पमितिं दधानः, श्रीवर्धमान इति सूरिवरो धमूव । यस्याऽग्रतः समगुणोद्धरणोरगेन्द्रः, सूरिन्द्रमन्त्रविविधोपनिपत्प्रका-
रान् ॥ २ ॥ ततोऽस्तदोपो नियत विवस्वान्, जिनेश्वर सूरिवरः समासीत् । नो चेत्कथं श्रीधनपालचिन्ता-न्महातम-

इत्थमेव श्रीरुद्रपक्षीयस्वरतरंगच्छम्पहनश्रीतिलकोपाध्यायधिरचितगौतमपृच्छाप्रकरणप्रशस्तौ गुरुपरम्परा दर्शिताऽस्ति ।
तथाहि-‘श्रीवर्धमान इति चन्द्रकुलाम्बरार्क-स्तस्माज्जिनेश्वरमुनीश्वर एव जज्ञे । रङ्गधवाद्भविवृत्तिप्रयनप्रसिद्ध-माहात्म्य-
भूरभयदेयगुरुस्ततश्च ॥ १ ॥ सूरिर्वभूव जिनवह्मभनामधेय-स्तत्पादपद्ममधुकृजिनशेखराख्यः । पद्मेन्दुरिन्दुनिभकीर्त्ति-
भरो वभूव, सूरिस्त्वो यतिपतिर्विजयेन्दुनामा ॥ २ ॥ तस्माद्भूवाऽभयदेवसूरि-र्विष्वस्तविस्तारिकुवादिगर्ग । श्रीदेवम-
द्रोऽथ कृतीरुमद्र-स्तव प्रमानन्दमुनीश्वरश्च ॥ ३ ॥ श्रीचन्द्रसूरिः सुगुरुस्तदीये, पट्टावतसप्रतिमोऽधुनाऽस्ति । अस्य
द्वितीयस्तु धियाऽद्वितीयो, जज्ञे मुनीन्द्रो विमलेन्दुनामा ॥ ४ ॥ आचार्यधुर्यत्वमवापिता श्री-श्रीचन्द्रसूरिप्ररैखयोऽमी ।
श्रीचारुचन्द्रो जिनमद्रसूरि-र्गुणाम्बुधिः श्रीगुणशेखरश्च ॥ ५ ॥ एतैरेव वितीर्णो-पाध्यायपदो मुनीश्वरोत्तमैः । श्रीदेव-
मद्रयतिपति-शिष्यः श्रीश्रीतिलकनामा ॥ ६ ॥ गौतमपृच्छाप्रकरण-विवरणमिदमल्पबुद्धिविभवोऽपि । मव्यजनोपकृति-
कृते, कृतवानम्यार्यित कृतिभिः ॥ ७ ॥ छन्दोलङ्घृतिलक्षण-दोषैर्बुद्धमस्ति किमपीह । तदखिलमपि मवनुग्रह-बुद्ध्या
शौच्य विमलधीभिः ॥ गगनतले परिखेलति ॥ ९ ॥ कल्याणाचलमूर्विका ॥ १० ॥ इत्यादिद्वादशपद्यानि, अत्राऽपि
गुरुपरम्परा इव-चन्द्रे कुले वर्धमानंशूरिः वभूव, तत्पट्टे श्रीजिनेश्वरसूरिः, तस्य शिष्यो नवाङ्गीरुचितकरकः श्रीभर्मभयदेव-
सूरिः तत्पट्टे श्रीजिनवह्ममसूरिः इत्यादि ॥ ७ ॥

अपि च रुद्रपल्लीयस्वरतरगच्छाधिपति-श्रीवभयदेवसूरयोऽपि अष्टसप्तत्यधिकद्वादशशत १२७८ वर्षकृतद्वादविंशति-
शतश्लोकमानजयन्तविजयकाव्यप्रशस्तौ (१३८ पत्रे) अमुमेव परम्परा कथयामासुः । तथाहि—

“आसीच्चन्द्रकुलान्वराम्बरमणिः श्रीवर्धमानप्रभोः, पादाम्भोरुहचक्षरीकचरितत्वारित्रिणामप्रणीः । स श्रीसूरिजिनेश्व
रस्त्रिपथगापाथःप्रवाहैरिव, स्वैर यस्य यशोमरैस्त्रिजगतः पवित्र्यमासूत्रितम् ॥ १ ॥ अभवदभयदेव सूरिरस्मात् स
यस्य, प्रसुरमज्जत तोप स्तम्भने पार्श्वनाथः । प्रकटितविकटार्थां सङ्घसास्वाज्यधृद्भ्यै, व्यधित निधिसमाना यश्च वृत्तिं नवा-
ङ्गमाः ॥ २ ॥ तच्छिष्यो जिनवल्लभः प्रसुरभूद्विश्वम्भराभामिनी-भास्वशालललामकोमलयश स्तोम-शमाराभम् । यस्य श्री-
नरवर्मभूपतिशिरःकोटीररत्नाङ्कुर-ज्योतिर्जालजलैरपुष्यत सदा पादारविन्दद्वयी ॥ ३ ॥ अत्रापि सूरिगुरुपरपरायामेव चन्द्र-
कुले श्रीवर्धमानसूरिर्बभूव, तच्छिष्य श्रीजिनेश्वरसूरिः तस्य शिष्यः श्रीस्तम्भनपार्श्वनाथभूर्तिप्रकटको नवागीवृत्तिकारक
श्रीवभयदेवसूरिः, ‘तच्छिष्या श्रीजिनवल्लभसूरि’ इत्यादिनवपथानि ॥ ८ ॥

पुनः श्रीरुद्रपल्लीयस्वरतरगच्छाधिपति-श्रीदेवेन्द्रसूरयोऽपि गुरुशिष्यक्रमं तथैवाऽऽहु श्रीप्रश्नोत्तररत्नमालावृत्तौ एको-
नविंशदधिकचतुर्दशशत १४२९ वर्षकृताया (पत्र ५६७), तथाहि—“श्रीवर्धमानजिनशासनमेरुभूषा-भूते सुधर्मगणा-
यकभद्रशाले । श्रीकोटिकाख्यगणकल्पतरौ सुवस्त्र-शालेऽत्र गुच्छ इव राजति चन्द्रगच्छ ॥ १ ॥ तस्मिन् महोज्ज्वलफलो-
पमितिं दधानः, श्रीवर्धमान इति सूरिखरो बभूव । यस्याऽग्रतः समगुणोद्भरणोरेन्द्र, सूरिन्द्रमन्त्रविविधोपनिपत्प्रका-
रान् ॥ २ ॥ ततोऽस्तदोपो नियत धिवत्सान्, जिनेश्वर सूरिवरः समासीत् । नो चेत्कथ श्रीधनपालचित्ता-न्महातम-

स्त्रोमपाकरोद्गाक् ॥ ३ ॥ तस्माद्भूवाऽभयदेवसूरि-र्यः स्रग्मने पार्श्वजिनेन्द्रमूर्तिम् । प्रकाश्य शस्याश्च नवाद्भूत्ती
कृत्वा कृतार्यं स्वजनस्तवान् ॥ ४ ॥ तदनु शिनयल्लास्यः, प्रख्यातः समयकनकपट्टः । यत्प्रतिबोधनपटहो, -ऽधुनाऽपि
दन्धन्यते जगति" ॥ ५ ॥ इत्यादित्रयस्त्रिंशत्पद्यानि सन्ति ॥ ९ ॥

एव पुनः श्रीदशगणचरसंबन्धगर्भित-श्रीपार्श्वनाथपरित्रे १२१६७ श्लोकमिमे वसुरसरुद्र ११६८ वर्षे श्रीदेवभद्राचार्ये
अपि प्रशस्तौ प्रोक्तः । तथाहि—

“तित्यमि बह(त)ते तस्स, भगवओ तियसबदणिज्जमि । बवकुलमि पसिज्जो, वित्ताए वइरसाहाए ॥ १ ॥ तिरिवद्ध-
माणसूरी-अहेसि तवनाणकरणरयणनिही । जस्सवि सुमरतो, लोगो रोम च मुवहइ ॥ २ ॥ तस्साऽसि दोमि सीसा,
जयविक्खाया विवायरससिद्ध । आयरिअधिणेसरुद्धिसागरायरिअनामाणो ॥ ३ ॥ तेसिं च पुणो जाया, सीसा दो
महियलमि सुपसिद्धा । जिणबवदसूरिनामो, धीओऽभयदेवसूरिचि ॥ ४ ॥ सिद्धतवित्तिविरयण-पगरणउवयरियमवल्लो-
याण । को ताण गुणलव पि दु, होज्ज समत्थो पवित्थरिच ॥ ५ ॥ तेसिंधिणेअस्स पसन्नचवदसूरिस्स सबगुणनिहिणो ।
पयपउमसेवगेहिं, सुमइसवज्जायसिस्सेहिं ॥ ६ ॥ सर्वेगरासाला-राहणसत्थ जगमि वित्थरिअ । रइअ च बीरअरिअ,
जेहिं कहरयणकोसो(सा)य ॥ ७ ॥ सोषसिद्धियमडिअ-मुणिसुबयवीरभवणरमणीय । भरुअच्छे तेहि ठिए, सुमंभरे

आमदत्तस् ॥ ८ ॥ सिरिदेवमहसूरिर्हि, विरह्मं पासनाहचरिअमिम । लिहिय पढमिहुय पोत्ययमि गणिअमलचंदेणं”
॥ ९ ॥ इत्यादि ॥ १० ॥

एव श्रीअर्जुदाचले श्रीवस्तुपालवसतौ देवकुलिकाप्रशस्तौ अपि लिखितमस्ति ॥
स्वस्ति श्रीनृपविक्रमसः १२९३ मिति वैशाखशुक्ल १५ दिने शनौ, अथेह श्रीअर्जुदाचलमहातीर्थे अणहिल्लपुरवास्त-
व्याग्राग्वाद्दशतीय-श्रीचन्द्र० इत्यादिवहुनामानि सन्ति, ततः श्रीशान्तिनाथविम्ब कारित, प्रतिष्ठित च नवाङ्गीवृत्तिकारक-
श्रीअभयदेवसूरिचन्तानीयैः श्रीधर्मधोपसूरिभि इत्यादि । अत्र मधुकरश्रीस्वरतरगच्छीय-श्रीधर्मधोपसूरयो ज्ञेया ॥ ११ ॥
एवमेव श्रीद्वीपासन्न-श्रीचन्तानगरे भूमिगृहान्तर्वर्त्तिप्रतिमाप्रशस्तौ अपि लिखितमस्ति, यथा “नवाङ्गीवृत्तिकारकश्रीअ-
भयदेवसूरिचन्तानीयैः श्रीधर्मधोपसूरिभिः प्रतिष्ठित” ॥ १२ ॥

एव श्रीवीजापुरनगरे स्वरतरश्रावकहम्मीपुरनरेश्वरमन्त्रिविजयपालपुत्रमन्त्रिदेवाकारितदेवगृहपट्टिकाया चहूनि प्रशस्ति-
क्ताव्यानि लिखितानि सन्ति, तत्र श्रीवर्धमानसूरित आरभ्य लघुभिनेश्वरसूरिं यावत् एकैकेन काव्येन श्रीवर्धमानसूरि ४
१ श्रीबुलभराजपर्वत् स्वरतरविरुदप्राक्-श्रीजिनेश्वरसूरि २ श्रीजिनचन्द्रसूरि ३ नवाङ्गीवृत्तिकारक-श्रीअभयदेवसूरि ४
श्रीजिनवल्लभसूरि ५ श्रीजिनदत्तसूरि ६ प्रमुखा वर्णिता सन्ति, सा पट्टिका श्यामवर्णा सांप्रत वीजापुरे सयतशालामध्ये
भित्तौ स्थापिताऽस्ति स्वय मया दृष्टा च, पुनः कौतुकिना तत्र गत्वा द्रष्टव्या ॥ १३ ॥

१ श्रीमहुदिसागरसूरिकृतविभापुरचरमुत्तान्त्रग्रन्थस्य प्रस्तावनायां ‘५ पन्ने, ९२’ श्लोकात् ११५ श्लोकपर्यन्तम् ।

ननु-श्रीअभयदेवसूरिमिरपि स्वयं क्वापि ग्रन्थे पूर्वोक्तगुरुशिष्यपरम्परा प्रोक्ताऽस्ति ? उच्यते-बहुशो यत श्रीस्याना-
ङ्गवृत्तौ विंशत्यधिकैकादशशतवर्ष ११२० कृताया द्विशतद्विपञ्चाशदधिकचतुर्दशसहस्र १४२५२ प्रमाणाया प्रान्ते
(पत्र ५२७) सकम्, तथाहि-“श्रीस्यानाङ्गस्य महानिधानस्य इव सन्मुद्रणमिव अनुयोग प्रारभ्यते इति । तच्चन्द्र-
कुलीनप्रवचनप्रणीता प्रतिवद्धविहारहारिचरित्र-श्रीवर्द्धमानमुनीन्द्रपादोपसेविनः प्रमाणादिव्युत्पादनप्रवणप्रकरणप्रबन्ध-
प्रणायिनः प्रबुद्धप्रतिबन्धकप्रबुद्धप्रवीणाप्रतिद्वतप्रवचनार्थप्रधानवाक्यप्रसरस्य सुविहितमुनिजनमुख्यस्य श्रीजिनेश्वराचा-
र्यस्य तदनुजस्य च व्याकरणादिशास्त्रकर्मः श्रीबुद्धिसागराचार्यस्य चरणकमलचञ्चरीकल्पेन श्रीमदभयदेवसूरिनान्ना-
मया महावीरजिनराजसन्तानवर्तिना महाराजवंशजजन्मेव सविभ्रमुनिवर्गप्रवरश्रीमदजितसिंहाचार्यन्तेवासि-यशोदेवग-
णिनामधेयसाधोः उत्तरसावकस्य इव विद्याक्रियाप्रधानस्य साहाय्येन समर्थितम् ॥ १४ ॥ एवमेव श्रीसमयायाङ्गसूत्रवृत्तिप्र-
शस्तौ (१६० पत्रे) अपि पट्टानुक्रमोऽस्ति, तदर्थिनाऽते ग्रन्था विलोकनीयाः ॥ १५ ॥ एवमेव श्रीभगवतीवृत्तिप्र-
शस्तौ (१८० पत्रे) अपि ॥ १६ ॥ एवमेव श्रीज्ञाताधर्मकथावृत्तिप्रशस्तौ (२५४ पत्रे) अपि ॥ १७ ॥ एवमेव श्रीअनु-
चरोपपातिकदशावृत्तिप्रशस्तौ (८ पत्रे) अपि ॥ १८ ॥ एवमेव श्रीप्रश्नव्याकरणवृत्तिप्रशस्तौ (१६५ पत्रे) अपि ॥ १९ ॥
एवमेव श्रीपञ्चाशकवृत्तौ (३०१ पत्रेऽपि) सा एव गुरुपरम्परा, तथाहि-“यस्मिन्नतीते श्रुतसयमश्रिया-वप्राप्तु-
वत्यावपरं तथाविधम् । स्वस्या(स्या) श्रयं स्वसतोऽतिबुःस्थिते, श्रीवर्धमानः स यतीश्वरोऽभवत् ॥ १ ॥ शिष्योऽभव-
त्तस्य जिनेश्वराख्यः, सूरिः कृतानिन्यविशिष्टाश्रयः । सदा निरालम्बविहारवर्ती, चन्द्रोपसङ्गमन्त्रकुलाम्बरत्न ॥ २ ॥

अन्योऽपि वित्तो भुवि बुद्धिसागरः पाण्डित्यचारिभ्रगुरैरनो(न)पमैः । शब्दादिलक्ष्मप्रतिपादकानघ-अन्यप्रणेता प्रवर-
समावताम् ॥ ३ ॥ तयोरिमा शिष्यवरस्य वाक्याद्, वृत्तिं व्यधात् श्रीजिनचन्द्रसूरेः । शिष्यस्तयोरेव विमुग्धबुद्धि-अन्यार्य-
बोधेऽभयदेवसूरिः ॥ ४ ॥ बोधो न शास्त्रार्थगतोऽस्ति तादृशो, न तादृशी वाक्पटुतास्ति मे तथा । न चास्ति टीकेह न
वृद्धनिर्मिता, हेतु परं मेऽत्र कृतौ विमोर्वचः ॥ ५ ॥ यदिह किमपि दृढं बुद्धिमान्धादिरुद्धं, मयि विहितकृपास्तब्धी-
घनाः शोधयन्तु । निपुणमतिमतोऽपि प्रायशः साधृतेः स्यात्, न हि न मतिविमोहः किं पुनर्मादृशस्य ॥ ६ ॥ चतुरधिकवि-
श्रातियुते, वर्षसहस्रे शते च सिद्धेयम् । धवलङ्कपुरे वसतौ, धनपत्योर्वकुलधविक्रयोः ॥ ७ ॥ अणहिलपाटकनगरे, सद्यैर्वर्त-
मानबुधमुख्यैः । श्रीद्रोणाचार्यै-विद्वद्भिः शोधिता चेति” ॥ ८ ॥ इत्यादि । एव एषा एव गुरुपरम्परा श्रीअभयदेवसूरिभिः
स्वकृतानेकग्रन्थप्रशस्तौ लिखिताऽस्ति, विज्ञासुभिः ते ग्रन्था विलोकनीयाः ॥ २० ॥

ननु-अन्यगच्छीयसूरिभिः अपि इदमेव गुरुशिष्यपारम्पर्यं श्रीअभयदेवसूरिणा क्वापि ग्रन्थे लिखितमस्ति ? उच्यते-
अनेकेषु ग्रन्थेषु अनेकैः लिखितं वरीवर्ते । तथाहि-

“लिणवल्लहगणिलिहिय, सुहुमत्थवियारवमिण सुयणा । निमुणंतु मुणंतु सय, परे वि बोद्धितु सोद्धितु ॥ १५२ ॥”
व्याख्या-‘जिनवल्लहगणि’सि श्रीजिनवल्लभगणिनामकेन मतिमता सकलार्थसद्भाहिस्यानान्नाद्यङ्गोपाङ्गपञ्चाशकादिशास्त्र-
वृत्तिविधानावाप्तावतकीर्तिं-सुधाधवलितधरामण्डलानां श्रीमदभयदेवसूरिणां शिष्येण लिखितं कर्मप्रकृत्यादिगंभीर-

शास्त्रेभ्यः समुच्चृत्य हृग्धं ध्विनवह्नमणिलिखितम् । इति सार्द्धशतकवृत्त्या (९९ पत्रे) एकसप्तत्यधिकैकादशशतत्रयं ११७१
कृतायां श्रीचित्रावालगच्छीय-श्रीधनेश्वरसूरयः प्राहुः ॥ २१ ॥

ननु-सपागच्छीयसूरिभिः अपि श्रीअभयदेवसूरीणां पूर्वोक्ता गुरुशिष्यपरम्परा कापि प्रोक्ताऽस्ति ? उच्यते-श्रीकल्या-
न्तर्वाच्ये तपागच्छीयश्रीहेमहससूरिभिः मिश्रमिश्रगच्छप्रभावकाधिकारे तथैव प्रतिपादिताऽस्ति, तथाहि—‘श्रीउपकेशवशे
श्रीरत्नाप्रभसूरि हुआ, जियै कोरंटे नगरइ अनइ ओसिए समकालै एकसमै एकलनै प्रतिष्ठा कीधी १ । चित्रावालगच्छीय-
श्रीवादिदेवसूरि हुआ । जीप हेमराज अनातणै, आस्थानि गुणचन्द्र विगम्बर जीती २ । नवाङ्गीवृत्तिकारक श्रीअभय-
देवसूरि जिये धंमणै सेही नदीनै उपकंठि श्रीपार्श्वनाथतणी स्तुति करी, धरणेन्द्रसाहार्ये श्रीपार्श्वविभ्यप्रत्यक्ष कीघो,
इणै अनुक्रमइ श्रीस्वरतरपखइ सूरिवर अनेक हुआ सातिघय’ इत्यादि ॥ २२ ॥

पुनः तपागच्छनायक-श्रीसोमसुन्दरशिष्यमहोपाध्याय-श्रीचारित्रगणिविनेय प० श्रीसोमधर्मगणिविरचिताया (स०
१५०३ वर्षे) श्रीउपदेशसप्ततिकायां निष्पन्नाया द्वितीयाधिकारे सप्तमोपदेशे (पत्र ४३), तथाहि—

॥ १ ॥ पुरा श्रीपद्मने राज्य, कुर्वाणे मीममूपतौ । अभूवन् मृतले ख्याताः, श्रीजिनेश्वरसूरयः ॥ २ ॥ सुरयोऽभयदेवा-
ख्या-स्तेषां पट्टे दिदीपिरे । येभ्यः प्रतिष्ठामापन्नो, गच्छः स्वरतराभिषेचः ॥ ३ ॥” इत्यादि ॥ २३ ॥

पुनः उपदेशतरङ्गिण्यां श्रीमुनिमुन्वरसूरयोऽपि प्रोचुः । तथाहि—“व्याख्याताभयदेवसूरिरमलप्रज्ञो नवाङ्गाः पुन-भ-
न्याना जिनदत्तसूरिरददादीक्षा सहस्रस्य तु । प्रौढः श्रीजिनवल्लभो गुरुरभूद् ज्ञानादिलक्ष्म्या पुन-भन्यान् श्रीतिलकश्चकार
विधिषाँश्चन्द्रप्रभाचार्यवत् ॥ १ ॥” इति ॥ २४ ॥

एव श्रीअणदिल्लपत्तने सं० १६१७ मिते युगप्रधानश्रीजिनचन्द्रसूरिभिः सम श्रीअभयदेवसूरि आश्रित्य तपागच्छी-
यधर्मसागरेण विवादे प्रारब्धेऽनेकग्रन्थदर्शनपूर्वं चतुरशीतिगच्छाचार्यै एकीभूय धर्मपक्षं कक्षीकृत्य—अक्षीकृत्य च सर्व-
गच्छीयसङ्घसमक्ष साक्ष्य प्रदत्त स्वहस्ताक्षरैः मतानि लिखितानि । यदुत श्रीस्तम्भनकपार्श्वनाथमूर्तिप्रकटको नवाङ्गीवृ-
त्तिकारकः श्रीअभयदेवसूरि श्रीखरतरगच्छे एव नाऽन्यत्र गच्छे वभूव इति । इयं वार्त्ता आवालगोपाल प्रसिद्धा अस्ति,
पुनस्तदर्थिना इदं मतपत्रं द्रष्टव्यम्—

अत्र मतपत्रमिदम्—

“सं० १६१७ मिते कार्तिक सुदि ७ दिने शुक्रवारे श्रीपाटणनगरे श्रीखरतरगच्छनायकवादिकन्दकुहालभट्टारक-श्री-
जिनचन्द्रसूरि चौमासी कीर्षी । तिवारइ ऋषीमती धर्मसागरै कुह्मी चरचा माढी, ज उ अभयदेवसूरि नवाङ्गीवृत्तिकर्त्ता
श्रीयभणापार्श्वनाथप्रकटकर्त्ता, ते खरतरगच्छे न हूआ । एहवी वात सामली तिवारै श्रीजिनचन्द्रसूरि समस्तदर्शन
एकठा कीधा, पछै समस्त दर्शन नइ पूछयो, जे श्रीअभयदेवसूरि नवाङ्गीवृत्तिकर्त्ता थभणपार्श्वनाथप्रकटकर्त्ता किसै गच्छइ
हूआ ? तिवारै समस्त दर्शन मिली अनै घणा ग्रन्थ जोया । पछै इम कह्यो—जे श्रीअभयदेवसूरि खरतरगच्छे

द्रवा सही, सत्य समस्त दर्शन घणा ग्रथ जोई नई सही कीधी, सही चार १०८ ॥ अत्र साखिभट्टारककर्ममुन्दरसूरि-
 मत १, सिद्धान्तीया-घढगच्छा-श्रीधिरचन्द्रसूरिमत २, जावडीयागच्छे श्रीहृष्यविनयमतम् ३, नीगमीया-तपागच्छे
 श्रीकल्याणरत्नसूरिमत ४, बृहत्तपागच्छे श्रीसिद्धसूरिमतम् ५, विवदणीक चारे जिया-खडखडता-तपागच्छे श्रीपरमानन्द-
 सूरिमत ६, सिद्धान्तीया-वढगच्छा-श्रीमहीसागरसूरिमतम्, ७ काछेला-पुनमीयागच्छे उदयरत्नसूरिमतम् ८, पीपलिया-
 गच्छे विमलचन्द्रसूरिमतम् ९, त्रांठाडीया-पूनमिआगच्छे श्रीविद्याप्रभसूरिमतं १०, ढढेरिया-पुनमीयागच्छे श्रीसयम-
 सागरसूरिमतम् ११, कुतवपुरा-तपागच्छे श्रीविनयतिलकसूरिमतम् १२, वोकडियागच्छे देवानन्दसूरिमत १३, सिद्धा-
 न्तीयागच्छे पन्यासप्रमोदहसमतम् १४, पाल्हणपुरागच्छे वादिनयकीर्त्तिमतम् १५, पाल्हणपुरीशाखातपागच्छे वा० रग-
 निधानमतं १६, अचलगच्छे पं० भावरत्नमत १७, छापेरियापुनमीयागच्छे पं० उदयराममतं १८, साधुपुनमीयागच्छे
 पं० वा० नगामत १९, मलघारीगच्छे पं० गुणतिलकमत २०, ओसवालगच्छे पं० रत्नहर्षमत २१, घवलपर्वीबाबाब-
 लीयागच्छे पन्यास रगामत २२, चित्रावालगच्छे वा० केमामतं २३, चिन्तामणीया पाढा वा० गुणमाणिक्यगणि-
 मत २४, आगमीया उपाध्यायसुमतिशेखरमतम् २५, वेगडाखरतर पं० पद्ममाणिक्यमत २६, बृहत्खरतर वा० मुनि-
 रत्नमतम् २७, चित्रावालजोगीवाढई पं० राजामतं २८, कोरण्टवालगच्छे चेला-हासामत २९, विवदणीक-लिरालुआमत
 ३०, आगमीया मोकलमत ३१, खरतर-उपाध्याय श्रीअयलाममत ३२, काँचिकसुदि ७ शुक्रवारे सर्वदर्शनी म्बिबी, मन्-
 लस कीधी, धर्मसागर ऋषिमती तेडाब्यौ, पुनि धर्मसागर दर्शनमादि न आब्यण, चार तीम मन्लक करी तेडाब्यौ, फळे

छिपी रह्यो, पण न आवे, तिवारै काती सुदि १३ दिने सर्वदर्शन मिली घरचाये पोदो जाणीने निहव थाप्यौ, जिन-
दर्शन वाहिर कीचौ सही । सही १०८ । सर्वदर्शनसम्मत श्रीअभयदेवसूरि नवाङ्गीवृत्तिकर्ता थमणा पार्श्वनाथ प्रकट-
कर्त्ता ते खरतर गच्छइ हुआ, पत्तनीयसमस्तदर्शनिभिः विचार्य मत लिखितम्” ॥

अथ ग्रन्थसाक्ष्य लिख्यते—श्रीतपागच्छीय—हेमदससूरिकृतकल्यान्तर्वाच्ये १, भावहृदाकृत—गुरुपर्वप्रभावकग्रन्थे २, तपा-
लघुशास्त्रालघुपद्यावल्या ३, तपाकृते आचारप्रदीपे ४, सन्देशदोलावलीखरतरग्रन्थप्रामाण्यसाधके ५, कुमारगिरिस्थिततपा-
सामग्रीसाधुपद्यावल्या ६, श्रीजिनवल्लभसूरिकृत—सार्धशतककर्मग्रन्थमध्ये ७, श्रीचित्रावालगच्छीयश्रीधनेश्वरसूरिकृत—वृत्ति-
परम्परासाधके ८, तपाकल्याणरससूरिचिरन्तनटिप्पनकव्ये ९, छापरीया—पुनमीया—पद्मावल्यां १०, साधुपुनमीयापद्या-
वल्या ११, गुर्वावलीग्रन्थे १२, प्रभावकचरित्रे चन्द्रप्रमसूरिप्रणीते १३, सर्गे (१६१ पत्रे) श्रीअभयदेवसूरिचरित्रे १३, तथा
पद्मीवालगच्छीय म० श्रीआमदेवसूरिकृतप्रभावकचरित्रे १४, पीपलीया—चदयरसप्रारम्भेण जीवानुशासने १५, तथा
तपा—श्रीसोमसुन्दरसूरिराज्ये कृतोपदेशसप्ततिग्रन्थे १६, किं बहुना ४१ ग्रन्थमध्ये । हुडी—श्रीअभयदेवसूरि नवाङ्गीवृत्ति-
कर्त्ता श्रीस्तम्भनकपार्श्वनाथप्रकटकर्त्ता खरतरगच्छे बभूव—सर्वदर्शनमिमतोपेतं मूलपत्रं अणहिल्लपत्तनभाण्डागारे मुक्त अस्ति,
तद् आलोक्य एतल्लिखित अस्ति, ये च न मन्यन्ते ते निह्वाः ।

अथ स्तम्भतीर्थमतानि लिख्यन्ते—स्वस्ति श्रीस्तम्भनाधीशं नत्वा श्रीस्तम्भतीर्थमध्ये समस्तदर्शनिभिर्लिखितम् । श्री-
अभयदेवसूरि श्रीयंभणपार्श्वनाथ प्रकटकारक नवाङ्गीवृत्तिकारक खरतरगच्छे हुआ, केई एक इम नथी सरदहिता, राग-

ह्रवा सही, सत्य समस्त दर्शन घणा ग्रथ जोई नइ सही कीधी, सही वार १०८ ॥ अत्र साखिभट्टारकचममुन्दरसूरि-
 मत १, सिद्धान्तीया-बढगच्छा-श्रीथिरचन्द्रसूरिमतं २, आवढीयागच्छे श्रीहर्षविनयमतम् ३, नीगमीया-तपागच्छे
 श्रीकल्याणरत्नसूरिमत ४, बृहस्पगच्छे श्रीसिद्धसूरिमतम् ५, विवदणीक चारे जिया-खडखडता-तपागच्छे श्रीपरमानन्द-
 सूरिमत ६, सिद्धान्तीया-बढगच्छा-श्रीमहीसागरसूरिमतम्, ७ काछेला-पुनमीयागच्छे उदयरत्नसूरिमतम् ८, पीपलिया-
 गच्छे विमलचन्द्रसूरिमतम् ९, ब्राठाढीआ-पुनमिआगच्छे श्रीविद्याप्रभसूरिमत १०, ढढेरिया-पुनमीयागच्छे श्रीसयम-
 सागरसूरिमतम् ११, कुतचपुरा-तपागच्छे श्रीविनयतिलकसूरिमतम् १२, वोकडियागच्छे देवानन्दसूरिमत १३, सिद्धा-
 न्तीयागच्छे पन्यासप्रभोदहसमतम् १४, पात्हणपुरागच्छे वादिनयकीर्त्तिमतम् १५, पात्हणपुरीशाखातपागच्छे वा० रग-
 निधानमतं १६, अचलगच्छे पं० भावरत्नमत १७, छपरियापुनमीयागच्छे पं० उदयरजमतं १८, साधुपुनमीयागच्छे
 पं० वा० नगमत १९, मलघारीगच्छे पं० गुणतिलकमत २०, ओसवालगच्छे पं० रत्नहर्षमत २१, घवलपर्वीबाबाब-
 लीयागच्छे पन्यास रंगमत २२, चित्रावालगच्छे वा० क्षेत्रामतं २३, चिन्तामणीया पाढा वा० गुणमणिकवगणि-
 मत २४, आगमीया तपाध्यायसुमतिशेखरमतम् २५, वेगढाखरतर पं० पद्ममणिकयमत २६, बृहत्खरतर वा० मुनि-
 रत्नमतम् २७, चित्रावालजोगीवाढई पं० राजामतं २८, कोरण्टवालगच्छे बेला-हासामत २९, विवदणीक-तिराहुआमत
 ३०, आगमीया मोकलमत ३१, खरतर-तपाध्याय श्रीजयलाभमत ३२, कासिकसुवि ७ शुक्रवारे सर्वदर्शनी मिळी, मन्-
 लस कीधी, धर्मसागर ऋषिमती तेढाप्पौ, पुणि धर्मसागर दर्शनमाहि न आब्यस, बार तीन मन्त्रकल करी तेढाप्पौ, फौ

छिपी रह्यो, पण न आवे, तिवारै काती सुद्धि १३ दिने सर्वदर्शन मिली चरचाये पोदो जाणीने निहव धाप्यौ, जिन-
दर्शन वाहिर कीधौ सही । सही १०८ । सर्वदर्शनसम्मत श्रीअभयदेवसूरि नवाङ्गीकृतिकर्ता धमणा पार्श्वनाथ प्रकट-
कर्त्ता ते खरतर गच्छइ हुआ, पत्तनीयसमस्तदर्शनिभिः विचार्य मत लिखितम्” ॥

अथ ग्रन्थसाक्ष्य लिख्यते—श्रीतपागच्छीय—हेमदससूरिकृतकल्मान्तर्वाच्ये १, भावहठाकृत—गुरुपर्वप्रभावकग्रन्थे २, तपा-
लघुशाखालघुपद्यावल्या ३, तपाकृते आचारप्रदीपे ४, सन्वेहदोलावलीखरतरग्रन्थप्रामाण्यसाधके ५, कुमारगिरिस्थिततपा-
सामग्रीसाधुपद्यावल्या ६, श्रीजिनवल्लभसूरिकृत—सार्द्धशतककर्मग्रन्थमध्ये ७, श्रीचित्रावालगच्छीयश्रीोधनेश्वरसूरिकृत—वृत्ति-
परम्परासाधके ८, तपाकल्याणरत्नसूरिचिरन्तनटिप्पनकव्ये ९, छापरीया—पुनमीया—पद्यावल्या १०, साधुपुनमीयापद्या-
वल्या ११, गुर्वावलीग्रन्थे १२, प्रभावकचरित्रे चन्द्रग्रमसूरिप्रणीते १३, सर्गे (१६१ पत्रे) श्रीअभयदेवसूरिचरित्रे १३,
पक्षीवालगच्छीय म० श्रीआमदेवसूरिकृतप्रभावकचरित्रे १४, पीपलीया—उदयरत्नप्रारम्भेण जीवानुशासने १५, तथा
तपा—श्रीसोमसुन्दरसूरिराज्ये कृतोपदेशसप्ततिग्रन्थे १६, किं बहुना ४१ ग्रन्थमध्ये । हुडी—श्रीअभयदेवसूरि—नवाङ्गीकृति-
कर्त्ता श्रीस्तम्भनकपार्श्वनाथप्रकटकर्त्ता खरतरगच्छे बभूव—सर्वदर्शनिमतोपेत मूलपत्र अणहिल्लपत्तनभाण्डागारे मुक्क अस्ति,
तव् आलोक्य एतल्लिखित अस्ति, ये च न मन्यन्ते ते निह्वाः ।

अथ स्तम्भतीर्थमतानि लिख्यन्ते—स्वस्ति श्रीस्तम्भनाधीश नत्वा श्रीस्तम्भतीर्थमध्ये समस्तदर्शनिभिल्लिखितम् । श्री-
अभयदेवसूरि श्रीधमणपार्श्वनाथ प्रकटकारक नवाङ्गीकृतिकारक खरतरगच्छे हुआ, केई एक इम नथी सरदहिता, राग-

ह्रवा सही, सत्य समस्त दर्शन घणा अथ जोई नइ सही कीधी, सही चार १०८ ॥ अत्र साखिभट्टारकरुमंमुन्दरसूरि-
 मतं १, सिद्धान्तीया-चढगच्छा-श्रीथिरचन्द्रसूरिमतं २, जावढीयागच्छे श्रीहृषीकेशसूरिमतम् ३, नीगमीया-तपागच्छे
 श्रीकल्याणरत्नसूरिमत ४, बृहत्तपागच्छे श्रीसिद्धसूरिमतम् ५, विषदणीक घारे जिया-खडखडता-तपागच्छे श्रीपरमानन्द-
 सूरिमत ६, सिद्धान्तीया-चढगच्छा-श्रीमहीसागरसूरिमतम्, ७ काछेला-पुनमीयागच्छे उदयरत्नसूरिमतम् ८, पीपलिया-
 गच्छे विमलचन्द्रसूरिमतम् ९, ब्राठाढीया-पुनमिआगच्छे श्रीविद्याप्रभसूरिमत १०, ढढेरिया-पुनमीयागच्छे श्रीसयम-
 सागरसूरिमतम् ११, कुतबपुरा-तपागच्छे श्रीविनयतिलकसूरिमतम् १२, चोकडियागच्छे देवानन्दसूरिमत १३, सिद्धा-
 न्तीयागच्छे पन्यासप्रमोदहसमतम् १४, पाखणपुरागच्छे वादिनयकीर्त्तिसमतम् १५, पाल्हणपुरीद्याखातपागच्छे वा० रग-
 निधानमत १६, अचलगच्छे प० भावरत्नमत १७, छापेरियापुनमीयागच्छे प० उदयरत्नमतं १८, साधुपुनमीयागच्छे
 प० वा० नगमत १९, मलधारीगच्छे प० गुणतिलकमतं २०, ओसवालगच्छे प० रत्नहर्षमत २१, धवलपर्वीबाबाब-
 लीयागच्छे पन्यास रगमत २२, चित्रावालगच्छे वा० द्वेयमतं २३, चिन्तामणीया पाढा वा० गुणमणिक्कयगणि-
 मतं २४, आगमीया तपाच्यायसुमतिशेखरमतम् २५, वेगढाखरतर प० पद्ममणिक्कयमत २६, बृहत्खरतर वा० पुनि-
 रत्नमतम् २७, चित्रावालजोगीयाढई पं० राजामत २८, कोरण्टवालगच्छे चेला-हासामत २९, विषदणीक-खिराछुमामत
 ३०, आगमीया मोकलमत ३१, खरतर-तपाच्याय श्रीजयलाममतं ३२, काचित्कसुखि ० शुक्रवारे सर्वदर्शनी सिद्धी, मन्त्र-
 लस कीधी, धर्मसागर अष्टमिती तेढाब्यो, पुनि धर्मसागर दर्शनमांदि न आब्यस, बार तीन मन्त्रकड करी तेढाब्यो, पळे

छिपी रह्यो, पण न आवे, तिवारै कात्ती सुदि ११ दिने सर्वदर्शन मिली खरबाये कोटो जाणीने निहव थाप्यो, खिन-
दर्शन वाहिर कीचो सही । सही १०८ । सर्वदर्शनसम्मत श्रीअभयदेवसूरि नयाङ्गीपृथिसिक्ता यमणा पार्श्वनाथ प्रकट-
कर्त्ता ते खरतर गच्छइ हुआ, पञ्चनीयसमस्तदर्शनिभिः विचार्य मत लिखितम् ॥

अथ ग्रन्थसाक्ष्य लिख्यते—श्रीतपागच्छीय—हेमहससूरिकृतकल्पान्तर्वाच्ये १, भायहडाकृत—गुरुपर्वप्रभायकग्रन्थे २, तपा-
कृत्ता ते खरतर गच्छइ हुआ, पञ्चनीयसमस्तदर्शनिभिः विचार्य मत लिखितम् ॥
अथ ग्रन्थसाक्ष्य लिख्यते—श्रीतपागच्छीय—हेमहससूरिकृतकल्पान्तर्वाच्ये १, भायहडाकृत—गुरुपर्वप्रभायकग्रन्थे २, तपा-
कृत्ता ते खरतर गच्छइ हुआ, पञ्चनीयसमस्तदर्शनिभिः विचार्य मत लिखितम् ॥
अथ ग्रन्थसाक्ष्य लिख्यते—श्रीतपागच्छीय—हेमहससूरिकृतकल्पान्तर्वाच्ये १, भायहडाकृत—गुरुपर्वप्रभायकग्रन्थे २, तपा-
कृत्ता ते खरतर गच्छइ हुआ, पञ्चनीयसमस्तदर्शनिभिः विचार्य मत लिखितम् ॥

अथ ग्रन्थसाक्ष्य लिख्यते—श्रीतपागच्छीय—हेमहससूरिकृतकल्पान्तर्वाच्ये १, भायहडाकृत—गुरुपर्वप्रभायकग्रन्थे २, तपा-
कृत्ता ते खरतर गच्छइ हुआ, पञ्चनीयसमस्तदर्शनिभिः विचार्य मत लिखितम् ॥

अथ ग्रन्थसाक्ष्य लिख्यते—श्रीतपागच्छीय—हेमहससूरिकृतकल्पान्तर्वाच्ये १, भायहडाकृत—गुरुपर्वप्रभायकग्रन्थे २, तपा-
कृत्ता ते खरतर गच्छइ हुआ, पञ्चनीयसमस्तदर्शनिभिः विचार्य मत लिखितम् ॥

अथ ग्रन्थसाक्ष्य लिख्यते—श्रीतपागच्छीय—हेमहससूरिकृतकल्पान्तर्वाच्ये १, भायहडाकृत—गुरुपर्वप्रभायकग्रन्थे २, तपा-
कृत्ता ते खरतर गच्छइ हुआ, पञ्चनीयसमस्तदर्शनिभिः विचार्य मत लिखितम् ॥

ह्या सही, सत्य समस्त दर्शन घणा प्रथ जोई नइ सही कीधी, सही चार १०८ ॥ अत्र साखिभट्टारकक्रमंमुन्दरसूरि-
 मत १, सिद्धान्तीया-वदगच्छा-श्रीथिरचन्द्रसूरिमत् २, जावडीयागच्छे श्रीहर्षविनयमतम् ३, नीगमीया-तपागच्छे
 श्रीकल्याणरत्नसूरिमत् ४, बृहत्तपागच्छे श्रीसिद्धसूरिमत् ५, विवदणीक चारे लिया-खडखडता-तपागच्छे श्रीपरमानन्द-
 सूरिमत् ६, सिद्धान्तीया-वदगच्छा-श्रीमहीसागरसूरिमत् ७, काछेला-पुनमीयागच्छे उदयरत्नसूरिमत् ८, पीपलिया-
 गच्छे विमलचन्द्रसूरिमत् ९, ब्रांठाडीया-गूनमिखागच्छे श्रीविद्याप्रभसूरिमत् १०, ठढेरिया-पुनमीयागच्छे श्रीसयम-
 सागरसूरिमत् ११, कुतबपुरा-तपागच्छे श्रीविनयतिलकसूरिमत् १२, वोकडियागच्छे देवानन्दसूरिमत् १३, सिद्धा-
 न्तीयागच्छे पंन्यासप्रमोदहसमतम् १४, पाल्हणपुरागच्छे वादिनयकीर्त्तिमतम् १५, पाल्हणपुरीशाखातपागच्छे वा० रग-
 निधानमतं १६, अचलगच्छे पं० भावरत्नमत १७, छापूरियापुनमीयागच्छे पं० उदयरजमत १८, साधुपुनमीयागच्छे
 पं० वा० नगमत १९, मलघारीगच्छे पं० गुणतिलकमतं २०, ओसयालगच्छे पं० रत्नहर्षमत २१, धवलपर्वीयाभाब-
 लीयागच्छे पन्यास रगमत २२, चित्रावालगच्छे वा० क्षेत्रमत २३, चिन्तामणीया पाडा वा० गुणभाणिकवगजि-
 मतं २४, आगमीया तपाध्यायसुमतिशेखरमतम् २५, वेगढाखरतर पं० पद्मभाणिकयमत २६, बृहत्खरतर वा० मुनि-
 रत्नमतम् २७, चित्रावालगोतीवाढई पं० राजामतं २८, कोरण्टवालगच्छे चेला-हासामतं २९, विवदणीक-लिरालुभामतं
 ३०, आगमीया मोकलमत ३१, खरतर-तपाध्याय श्रीजयलाममत ३२, कास्तिकमुदि ७ शुक्रवारे सर्वदर्शनी मिस्त्री, मन्त्र-
 लस कीधी, चर्मसागर ऋषिमती तेडाब्यो, पुनि चर्मसागर दर्शनमादि न आब्यस, चार तीन मन्त्रकड करी बेडाब्यो, फळे

पट्टे विदीपिते । येन्यः प्रतिष्ठामापन्नो, गच्छः खरतराभिघः ॥ ३ ॥ तेषामाचार्यवर्याणां, मान्याना भूयतामपि । कुष्ठव्या-
 विरग्रूढे, प्राच्यकर्माऽनुभावत ॥ ४ ॥ तत श्रीगुर्जरत्राया समाणकपुर प्रति । शक्त्यल्पत्येऽपि ते चक्रुर्विहार मुनिपुङ्ग-
 वाः ॥ ५ ॥ रोगग्रस्ततथाऽत्यन्त, सम्भाव्य स्वायुष क्षयम् । मिथ्याबुद्धतदानार्थं, सर्वं सङ्ग समाह्वयत् ॥ ६ ॥ तस्यामेव
 निशीथिन्या, स्वप्ने शासनदेवता । प्रभो ! स्वपिपि जागर्षि, किं ? वेत्याह गुरु प्रति ॥ ७ ॥ रोगेण क्वास्ति ? मे निद्रे-त्युक्ते
 देवी गुरु जगौ । वन्मोदयत तर्ह्येताः सूत्रस्य नव कुर्कुटी- (कुर्कुटीः ?) ॥ ८ ॥ शर्करमावात्किं कुर्वे ? साऽह मेव वचो
 वद । त्वमद्यापि नवाङ्गा यद्-वृत्तिः स्फीताः करिष्यसि ॥ ९ ॥ श्रीसुधर्मकृतग्रन्थान्, कथमर्थापयाम्यहम् ? । पद्मो प्रत्येति
 को नाम ? मेवरोहणकौशलम् ॥ १० ॥ देव्याह यत्र सन्वेष्टा, सत्तुर्व्याऽह त्वया तदा । यथा भिनन्नि तान् सर्वान्, पृष्ट्वा
 सीमन्धर जिनम् ॥ ११ ॥ रोगग्रस्तं कथं मात !, करोमि विवृतीरहम् ? । माऽवादीस्तत्प्रतीकारे, किन्तूपायमिमं शृणु
 ॥ १२ ॥ अस्ति स्तम्भनकग्रामे, सेढीनाममहानदी । तस्या श्रीपार्श्वनाथस्य, प्रतिमाऽस्त्यतिशायिनी ॥ १३ ॥ यत्र च
 क्षरति क्षीर, प्रत्यहं कपिलेति गौः । तत्सुरोत्खातभूमौ च, द्रक्ष्यसि प्रतिमामुत्तमम् ॥ १४ ॥ तदेव सप्रभाव तद् विम्ब
 वदस्व भावत । यथा त्वं स्वस्यदेहं स्याः, इति प्रोच्य गता सुरी ॥ १५ ॥ प्रातर्जागरितास्तेऽथ, स्वभार्यमवबुध्य च । सम
 समग्रसङ्गेन, चेलु स्तम्भनकं प्रति ॥ १६ ॥ तत्र गत्वा यथा स्थाने, प्रेक्ष्य पार्श्वजिनेश्वरम् । उल्लसत्सर्वरोमाश्चा, एव ते तुष्टु-
 बुमुदा ॥ १७ ॥ “जय तिहुयणमरकप्परुक्ख जय जिणघञ्जंतरि, जय तिहुयणकल्लाणकोस दुरिअकरिकेसरि । तिहुयणजणअधि-
 ठंघियाण भुवणत्तयसामिय, कुणसु सुहाइ जिणेसपास थमणयपुरद्धिय ॥ १ ॥” वृत्ते तु पोढशे साऽर्चा, सर्वार्द्धं प्रकटाऽभ-

द्वेपना वाद्या कुडुद्धि वाद्या, ते वापद्या बुखीहुत्ये सही १०८, सिद्धान्तनैमेलि नवागीधृत्तिने वृद्ध सम्प्रदायने मेलि, तेद
 न मानइ ते घणा कूढा पढे छे । समस्त वर्धन वैसी श्रीनवागीप्रशस्ति जोई वृद्धसम्प्रदाय जोईने सही कीधी, जे श्री-
 अमयदेवसूरि खरतरगच्छे हूआ । अत्र साखि-ओसवालगच्छे ५० सीहामत १ अचलगच्छे ५० लक्ष्मीनिधानमत २ वृद्ध-
 शालीयतपागच्छे श्रीसौभाग्यरत्नसूरिमत ३ चढागच्छे ८० विनयकुशलमत ४ कोरटनालगच्छे ५० पद्मशेखरमत ५ पूर्णिमा-
 गच्छे ५० रत्नवीरमत ६ बहगच्छातपागच्छे ५० रत्नसागरमत ७ मलघारीगच्छे क्षमासुन्दरमत ८ अचलीयागच्छे पूर्ण-
 चन्द्रमत ९ साढेरा-समयरत्नमत १० आगसीयागच्छे क्षपिराममतम् ११ सुधर्मघोषगच्छे क्षपिरत्नसागरमत १२ कङ्क-
 आमती-पोमसीमतं १३ श्रीखरतरगच्छे श्रीअमयदेवसूरि स० ११११ श्रीयभणो पार्श्वनाथ प्रगट कीर्णो, स० ११२० श्रीन-
 वाङ्गीवृत्ति कीधी, स० १२०४ श्रीरुद्रपङ्कीगच्छे अमयदेवसूरि बीजा हूआ न माने ते अभागीया, खोडु बोलीने चारित्र
 गमाढे छै । तथा के इक कदाग्रही इम कहै-जे श्रीअमयदेवसूरि नवाङ्गीवृत्तिकर्त्ता श्रीयभणपार्श्वनाथप्रकटकारक खर-
 तरगच्छे न हूआ, ते महाचत्सूत्रवादी जाणिवा, जिणे कारणे तपागच्छनायक श्रीसोमसुन्दर सूरिना शिष्यनी कीधी
 चण्देससत्तरी ग्रन्थ तेमाहि १२ मइ उपदेशे (४६ पत्रे) ते कालना गीतार्थ सवेगी हूआ । तिणे खरतरगच्छे कया
 छे ते हुबी लिखी जइ छे ॥

जयत्यसौ सुम्मनपार्श्वनाथः, प्रभावपूरैः परितः सनाथः । स्फुटीषकाराभयदेवसूरि-यां भूमिमयस्थितमूर्तिमिहम् ॥ १ ॥
 पुण श्रीपञ्चने राग्य, कुर्वीणे सीमभूपती । अभूवन् मृतले ख्याताः, श्रीजिनेश्वरसूरयः ॥ २ ॥ सूरयोऽमयदेवाख्या-स्तेषा

३४ श्रीसर्वदेवसूरि ३५ श्रीअजितदेवसूरि ३६ श्रीविजयसिंहसूरि ३७ श्रीसोमप्रभसूरि ३८ श्रीमुनिचन्द्रसूरि ३९ श्रीअ-
 जितसिंहसूरि ४० श्रीविजयसेनसूरि ४१ श्रीमणिरत्नसूरि ४२ श्रीजगन्मन्द्रसूरि ४३ श्रीदेवेन्द्रसूरि ४४ श्रीधर्मयोग्यसूरि ४५
 श्रीसोमप्रभसूरि ४६ श्रीसोमतिलकसूरि ४७ श्रीजयानन्दसूरि ४८ श्रीदेवसुन्दरसूरि ४९ श्रीज्ञानसागरसूरि ५० श्रीकुलमण्डन-
 सूरि ५१ श्रीसोमसुन्दरसूरि ५२ श्रीजयचन्द्रसूरि ५३ श्रीमुनिसुन्दरसूरि ५४ श्रीरत्नशेखरसूरि ५५ श्रीलक्ष्मीसागरसूरि ५६ श्री-
 सुमतिसाधुसूरि ५७ श्रीहेमविमलसूरि ५८ श्रीमानन्दविमलसूरि ५९ श्रीविजयदानसूरि ६० श्रीहीरविजयसूरि ६१ श्रीविज-
 यसेनसूरि ६२ श्रीविजयदेवसूरिप्रमुखाः ६३ । एवमन्येषु अपि आगमिक १ पूर्णिमापक्षीय २ विधिपक्षीयादि ३ गच्छेषु पट्टा-
 वल्या एतादृशप्रभावक-श्रीभयदेवसूरिनाम न क्वाऽपि लिखितमस्ति, ततो यस्य पितामहगुरुः श्रीवर्द्धमानसूरिः गुरुश्च श्री-
 ज्ञानेश्वरसूरिः सतीर्थश्च श्रीजिनचन्द्रसूरिः शिष्यो यस्य श्रीजिनवल्लभसूरिः प्रशिष्यश्च श्रीजिनदत्तसूरिः स्वयं च श्रीस्तम्भ-
 नकपार्श्वनाथमूर्तिप्रटको नवाङ्गीवृत्तिकारकश्च, एतादृशः प्रभावकः श्रीभयदेवसूरिः श्रीखरतरगच्छे एव जातः, नाऽन्यत्र ।

॥ इति श्रीभयदेवसूरः खरतरगच्छेशत्वाधिकारः ॥ ४ ॥

ननु-आत्मीयगच्छे प्रतिक्रमणान्ताः साधवः-“आयिरिय वयञ्चाए”ति, गाथा त्रिक कथं न पठन्ति ? उच्यते-आव-
 श्यकादिषु साधूनां नामग्राहं तस्य अनुकत्वात् । ननु-तर्हि श्रावकाः कथं कथयन्ति ? सत्यं, श्रीजिनवल्लभसूरिभिः निज-
 सामाचार्यां वक्तृत्वात्, तथाहि-“दाक्षेण वदणं तो, पणगाइसु जइसु खामए तिसि । किइकम्म किरिअ ठिओ सहो गाहा
 तिग पढई ॥ १६ ॥” अत्र आह परः-“ननु-श्रीप्रवचनसारोद्धारबृहद्भूतौ रात्रिप्रतिक्रमणाधिकारे (४० पत्रे) “वदणय गा-

यत् । अत एवाऽप्रवृत्तेः, पञ्चवत्सेति पदं कृतम् ॥ १८ ॥ “फणिफणफारफुरतरयणकररजियनहयल, फलिणीकदलदल-
 तमालनीलुपलसामल । कमठाधुरलचवसगवगसंसगवगजिय, जय पञ्चक्वलिणिसपास थंभययपुरद्विय ॥ १८ ॥” एत-
 द्वात्रिंशता वृत्तैः, तुष्टुदुः पार्श्वतीयम् । श्रीसङ्कोऽपि महापूजाद्युत्सवोत्सव निमित्ते ॥ १९ ॥ अन्य वृत्तद्वयं तत्र त्यक्त्वा देव्युप-
 रोधतः । चक्रिरे त्रिशता वृत्तैः, स प्रभावं स्तव हि ते ॥ २० ॥ तत्कालरोगनिर्मुक्ताः, सूरयस्तेऽपि जज्ञिरे । नव्यकारित्वेन च,
 प्रतिमा सा निवेशिता ॥ २१ ॥ स्यानाङ्गनिनचाङ्गनां, चक्रुस्ते विधृती कमात् । देवतावचनं न स्यात्, कल्यान्तेऽपि हि
 निष्कलम् ॥ २२ ॥ इत्यादि समस्तवृत्तान्तजाणी करी जे सवेगी गीतार्थं छै ते समस्तसिधा कहिस्यै, वत्सुवयी बीहता
 यका बीजाई पूर्वाचार्य अनैरे गच्छि ह्या तेहिं हम कया जे श्रीअभयदेवसूरि नवाङ्गीवृत्तिकर्त्ता थभणायार्थनाथ
 प्रकटणहार “जयविठ्ठलयण बरीसी” कारक श्रीत्तरतरगच्छि ह्यासही सन्नेह नहीं ॥ न च वाच्यं एतादृशः प्रभावक
 श्रीअभयदेवसूरिः तपागच्छे न चमूव, कय तत्पद्यावल्या तन्नाम असवत् ? । तत्पद्यानुक्रमस्तु अयम्—“श्रीवर्धमान १
 श्रीसुबर्न २ जम्बू ३ प्रभव ४ श्रीसिद्धभव ५ श्रीयशोभद्र ६ श्रीसम्भूतिविजय ७ श्रीसुलभद्र ८ श्रीस्वहस्ति ९ श्रीसु-
 स्थित १० श्रीइन्द्रदिल ११ श्रीविष्णुसूरि १२ श्रीसिंहगिरि १३ श्रीवज्रस्यामि १४ श्रीवज्रसेन १५ श्रीचन्द्रसूरि १६ श्री-
 सामन्तभद्रसूरि १७ श्रीदेवसूरि १८ श्रीप्रद्योतनसूरि १९ श्रीवादिदेवसूरि २० श्रीमानतुङ्गसूरि २१ श्रीवीरसूरि २२ श्रीज-
 यदेवसूरि २३ श्रीदेवानन्दसूरि २४ श्रीविक्रमसूरि २५ श्रीनरसिंहसूरि २६ श्रीसमुद्रसूरि २७ श्रीमान देवसूरि २८ श्री-
 विजयभद्रसूरि २९ श्रीजयानन्दसूरि ३० श्रीरविप्रभसूरि ३१ श्रीयशोभद्रसूरि ३२ श्रीविमलचन्द्रसूरि ३३ श्रीब्रह्मोत्तनसूरि

चित्तां शोकेन १ दृष्टचिच्छां हर्षेण २ यक्षाधिष्ठा=देवताधिष्ठितां ३ इन्माद्यप्राप्तां वातादिना ४ उपसर्गप्राप्ता तिर्यङ्मनुष्या-
 दिना नीयमानां ५ साधिकरणा कलहयन्तीं ६, पङ्क्तिः स्थानैः वक्ष्यमाणैः निर्ग्रन्थाः—साधवो निर्ग्रन्थ्याः च साध्यः तथाविध-
 निर्ग्रन्थ्यामाधे भिन्नाः सन्तः साधर्मिक—समानधर्मयुक्तं साधुं इत्यर्थः, 'समाथरमाणे'सि समानधर्ममाणे—साधर्मिकं प्रति
 आदरं कुर्वाणाः समाचरन्तो वा उत्पादनादिव्यवहारविषयीकुर्वन्तो, न अतिक्रमन्ति आज्ञां स्त्रीभिः सह विहारं १—स्वा-
 ध्याया २—वस्थानादि न कार्यं इत्यादिरूपा, पुष्टालम्बनत्वात् इति 'अतोर्हितो व'सि गृहादेः मध्यावू वह्निर्नयन्तो वाशब्दा
 विकल्पार्थाः, वाहिर्हितो व'सि गृहादेः वहिस्तात्पर्यादिति 'अतोर्हितो व'सि गृहादेः मध्यावू वह्निर्नयन्तो वाशब्दा
 ध्या-व्यापारोपेक्षा अव्यापारोपेक्षा च, तत्र व्यापारोपेक्षया त उपेक्षमाणा तद्विषयाया छेदनवन्धनादिकाया समयप्रसिद्ध-
 क्रियाया व्याप्तिप्रमाणा इत्यर्थः, अव्यापारोपेक्षया च मृतकस्त्वजनानिभिः त सक्रियमाणा उपेक्षमाणाः तत्र उदासीना
 इत्यर्थः, तथा 'उवासमाण'सि पाठान्तरेण 'मयमाण'सि वा रात्रिजागरणात् तदुपासना विदधानाः, 'उवसामेमाणा'सि
 पाठान्तरे त क्षुद्रव्यन्तराधिष्ठितं समयप्रसिद्धविधिनोपशमयन्त इति, तथा 'अणुशब्देमाणा'सि तत्स्वजनादीन् तत्परिष्ठा-
 पनाय अनुज्ञापयन्तः, 'तुसिणीप'सि तूष्णीभावेन समग्रजन्तः तत्परिष्ठापनार्थं आगमानुज्ञातत्वात् सर्वं इदं आज्ञाऽतिक्र-
 माय न भवति इति ।" अत्र स्पष्टमेव साधूनां साध्वीभिः समं विहारो न्येपेधि ॥ १ ॥

तथा पुनर्निषेधमाह—“त्वे मिक्खु आगंतागारे जाव परिआवहेसु वा एगो एगित्थिप सद्धिं विहार वा करेज सज्झायं
 वा करेज्ज असणं वा पाण वा खाइम वा साइम वा आहारेज्ज सद्धारपासवणं वा परिट्ठवेइ, अणयर वा (अणारिअ) आणा-

चिन्मते न पठति च" इति श्रीभाषदेवसूरिकृतयतिदिनचर्याया (८३ पत्रे) । अय पञ्चवस्तुकसूत्रे साधुप्रतिक्रमणाधिकारे (७७ पत्रे) 'आयरिय सवज्जाप' इत्यादि गाथात्रिक भणितमस्ति, तत्रापि तद्गच्छीयसामाचारी एव प्रमाणम् ॥ अथया 'तत्त्व पुनः केवलिनो विदन्ति' यथाऽस्ति तथा प्रमाणं, नाऽस्माक कोऽपि अभिनिवेशः, अस्मद्गच्छसामाचारी चेयम्, यत्साधवः, 'आयरिय सवज्जाप'चि गाथात्रिक न पठन्तीति ॥

॥ इति आयरिय सवज्जाप आधकपठनाधिकारः ॥ ५ ॥

ननु-केयाचिद्वच्छे साम्प्रत साधूनां साध्वीभि सम विहारो दृश्यते, आत्मगच्छे तु तन्निषेधः, तत् कथम् ? अत्रोच्यते, सूत्रवृत्त्यादौ साधूनां श्रीभि सह विहारः १ स्वाध्यायः २ अवस्थानादेः ३ निषेधात्, यदुक्तं स्थानाङ्गसूत्रे पटस्थानके प्रथमोद्देशके (३५२ पत्रे), तथाहि—

"छहिं ठणेहिं निगये निगायी गिण्हमाणे वा अवलमाणे वा नाइकमति, त जहा-खित्तच्चित्त १ दित्तच्चित्त २ जक्ख्वा इहं ३ वम्मायपत्त ४ सवसगपत्त ५ साहिकरण ६ ॥ छहिं ठणेहिं निगया निगंयीओ अ साहम्मिअ कालाय समायर-माणा नाइकमति, तज्जा-अतोहिंतो वा वाहिं गीणेमाणा वा १ वाहिं हिंतो वा निबाहिं गीणेमाणा २ सवेहमाणा वा ३ उवा-समाणा वा ४ अणुअवेमाणा वा ५ तुसिणीते वा सपयमाणा ६ ॥ तटीक्का-अनन्तरं गणधरगुणा उक्काः, गणधरकृत-मर्यादया च वर्चमानो निर्धन्यो न आइअ अतिक्रमति इति एतत् सूत्रद्वयेनाऽऽह-तत्र प्रथम पञ्चमस्थानके व्याख्यातमेव, तथापि किंविदुच्यते गृह्णन्=ग्रीवादौ अवलम्बयन् .

चित्ता शोकेन १ हृष्टचित्तां हर्षेण २ यक्षाविष्टा=देवताविष्टितां ३ सन्मादप्राप्तां वातादिना ४ उपसर्गप्राप्ता तिर्यङ्मनुष्या-
 विना नीयमाना ५ साधिकरणा कलहयन्तीं ६, पङ्क्तिः स्थानैः वक्ष्यमाणैः निर्ग्रन्थाः-साधवो निर्ग्रन्थाः च साख्यः तथाविध-
 निर्ग्रन्थाभावे मित्राः सन्त साधर्मिक-समानधर्मयुक्तं साधुं इत्यर्थः, 'समायरमाणे'ति समाद्रियमाणाः-साधर्मिकं प्रति
 आदर कुर्वाणाः समाचरन्तो वा सत्पादनादिव्यवहारविषयीकुर्वन्तो, न अतिक्रामन्ति आज्ञा स्त्रीभिः सह विहार १-स्वा-
 व्याया २-वस्थानादि न कार्यं इत्यादिरूपा, पुष्टालम्बनत्वात् इति 'अतोहिता व'ति गृहावे' मध्यावृ वहिर्नयन्तो वाशब्दा
 विकल्पार्थाः, वाहिहितो व'ति गृहावेः वहिस्तात् निर्वाहिः-अत्यन्तवहिः वहिस्तात्तरा नयन्तः, 'उपेक्षमाणा' इति उपेक्षा द्विवि-
 द्वा-व्यापारोपेक्षा अव्यापारोपेक्षा च, तत्र व्यापारोपेक्षया त उपेक्षमाणा तद्विषया छेदनबन्धनादिकाया समयप्रसिद्ध-
 क्रियाया व्याप्रियमाणा इत्यर्थः, अव्यापारोपेक्षया च मृतकत्वजनादिभिः त सत्क्रियमाण उपेक्षमाणाः तत्र उदासीना
 इत्यर्थः, तथा 'उवासमाण'ति पाठान्तरेण 'भयमाण'ति वा रात्रिजागरणात् तदुपासना विदधानाः, 'उवसामेमाणा'ति
 पाठान्तरे त क्षुद्रव्यन्तराविष्टितं समयप्रसिद्धविचिनोपशमयन्त इति, तथा 'अणुन्नवेमाण'ति तत्त्वजनादीन् तत्परिष्ठा-
 पनाय अनुज्ञापयन्तः, 'तुसिणीप'ति तूष्णीभावेन समग्रजन्तः तत्परिष्ठापनार्थं आगमानुज्ञातत्वात् सर्वं इदं आज्ञाऽतिक्र-
 माय न भवति इति ।" अत्र स्पष्टमेव साधूना साध्वीभिः समं विद्धारो न्यपेक्षि ॥ १ ॥

तथा पुनर्निषेधमाह-"जे मिक्खु आर्गतागारे जाव परिआवहेसु वा एगो एगित्थिए सद्धिं विहार वा करेज्ज सज्जायं
 वा करेज्ज असणं वा पाण वा साइम वा साइम वा आहारेज्ज उच्चारपासवण वा परिट्ठवेइ, अण्णयर वा (अणारिअं) आणा-

चिन्मते न पठति च" इति श्रीमाधवेवसूरिकृतयतिचिन्मर्याया (८३ पत्रे) । अथ पञ्चवस्तुकसूत्रे साधुप्रतिक्रमणाधिकारे (७७ पत्रे) 'आयरिय सबज्जाप' इत्यादि गाथात्रिक भणितमस्ति, तत्रापि तद्गच्छीयसामाचारी एव प्रमाणम् ॥ अथ 'तत्त्वं पुन' केवलिनो विदन्ति' यथाऽस्ति तथा प्रमाणं, नाऽस्माकं कोऽपि अभिनिवेशः, अस्मद्गच्छसामाचारी चेयम्, यत्साधवाः, 'आयरिय सबज्जाप'चि गाथात्रिक न पठन्तीति ॥

॥ इति आयरिय सबज्जाप आवकपठनाधिकारः ॥ ५ ॥

ननु-केयांचिह्नच्छे साम्मतं साधूनां साध्वीभिः समं विहारो दृश्यते, आत्मगच्छे तु तन्निषेधः, तत् कथम् ? अत्रोच्यते, सूत्रवृत्त्यादौ साधूनां स्त्रीभिः सह विहारः १ स्वाध्यायः २ अवस्थानार्थः ३ निषेधात्, यदुक्तं स्थानाङ्गसूत्रे पष्ठस्थानके प्रथमोद्देशके (३५२ पत्रे), तथाहि—

"छहिं ठणेहिं निगये निगयी गिण्हमाणे वा अवलमाणे वा नाइकमति, त जहा-खित्तचित्तं १ वित्तचित्तं २ जक्खत्ता इहु ३ इत्थमायपत्त ४ सबसगपत्त ५ साहिक्करणं ६ ॥ छहिं ठणेहिं निगया निगयीओ अ साहम्मिअ कालगय समायर-माणा नाइकमति, तज्जहा-अतोहिंतो वा भाहिं गीणेमाणा वा १ धाहिं हिंतो वा निवाहिं गीणेमाणा २ उव्वेहमाणा वा ३ उवा-समाणा वा ४ अणुअवेमाणा वा ५ तुसिणीते वा संखयमाणा ६ ॥ तट्ठीका-अनन्तर गणपरगुणा उक्काः, गणपरकृत-मर्यादया च वर्तमानो निर्मन्थो न आशा अतिक्रमति इति एतत् सूत्रद्वयेनाऽऽह-तत्र प्रथम पञ्चमस्थानके व्याख्यातमेव, तथापि किंचिदुच्यते एहन्=प्रीवादौ अवलम्बयन्, इत्थवज्जाज्जलादौ गृहीत्वा न अतिक्रमति आशामिति गम्यते । विष-

चित्तां शोकेन १ हृष्टचित्तां हर्षेण २ यक्षाविष्टा—येवताधिष्ठिता ३ उन्मादप्राप्ता यातादिना ४ उपसर्गप्राप्ता तिर्यङ्मननुज्या-
 दिना नीयमाना ५ साधिकरणां कलहयन्ती ६, पङ्क्तिः स्थानैः वक्ष्यमाणैः निर्ग्रन्थाः—साधवो निर्ग्रन्थाः च साख्यः तथाविध-
 निर्ग्रन्थाभावे मिश्राः सन्तः साधर्मिक—समानधर्मयुक्तं साधु इत्यर्थः, 'समायरमाणे'ति समाप्रियमाणा—साधर्मिकं प्रति
 आदर कुर्वाणाः समाचरन्तो वा उत्पादनादिव्यवहारविषयीकुर्वन्तो, न अतिक्रामन्ति आज्ञा स्त्रीभिः सह विहार १—स्वा-
 क्षयाया २—वस्थानादि न कार्यं इत्यादिरूपा, पुष्टालम्बनत्वात् इति 'अतोर्हितो व'ति गृहावेः मध्यावु वह्निर्नयन्तो वाशब्दा
 विकल्पायाः, बाहिर्हितो व'ति गृहावे वहिस्तात् निर्वाहः—अत्यन्तबहिः बहिस्तात्तरा नयन्तः, 'उपेक्षमाणा' इति उपेक्षा द्विवि-
 धा—व्यापारोपेक्षा अव्यापारोपेक्षा च, तत्र व्यापारोपेक्षया तद्विषयाया छेदनबन्धनादिकाया समयप्रसिद्ध-
 क्रियाया व्याप्रियमाणा इत्यर्थः, अव्यापारोपेक्षया च मृतकस्वजनादिभिः त सत्क्रियमाण उपेक्षमाणाः तत्र उदासीना
 इत्यर्थः, तथा 'उवासमाण'ति पाठान्तरेण 'भयमाण'ति वा रात्रिजागरणात् तदुपासना विदधानाः, 'उवसासेमाणा'ति
 पाठान्तरे त क्षुद्रव्यन्तराधिष्ठित समयप्रसिद्धविधिनोपशमयन्त इति, तथा 'अणुस्रवेमाण'ति तत्स्वजनादीन् तत्परिष्ठा-
 पनाय अनुज्ञापयन्तः, 'तुसिणीए'ति तूष्णीभावेन समप्रजन्तः तत्परिष्ठापनार्थं आगमानुज्ञातत्वात् सर्व इद आज्ञाऽतिक्र-
 माय न भवति इति ।" अत्र स्पष्टमेव साधूनां साध्वीभिः सम विहारो न्यपेक्षि ॥ १ ॥

तथा पुनर्निपेधमाह—“जे भिक्खु आगंतगारे जाव परिआवहेसु वा एगो एगित्थिए सद्धिं विहार वा करेज्ज सज्झायं
 वा करेज्ज असणं वा पाण वा खाइम वा साइम वा आहारेज्ज सच्चारपासवण वा परिट्ठवेइ, अण्णयर वा (अणारिअ) आणा-

रिअं निट्ठुर असमणपात्तगं कह कहेइ कहंतं वा साहिज्जति तं सेवमाणे आवज्जइ चावम्मोसिय परिहारट्ठाण अणुग्घादयं”
इत्यादि इति श्रीनिशीयेऽष्टमोदशके ॥ चक्रः सप्तमः, इदानीं अष्टम “तत्स इमो सवधो कहितो”-

“कहिया खलु आगारा, ते च कहिं ? कतिविहा ? य विसेया । अगतागारादीसुं, सविगारविहारमादीया ॥ ३ ॥” सत्तममत्तल
अतसुत्ते(इ)त्थी पुरिसागारा कहिता, ते कहिं हवेज्ज ? अगतागाराविसु, ते आगतागारादी इह समति कतिविहा गाने
अगारा निण्णेया ? इह अपुवक्खियाणि-

व्याख्या-एगो साइ एगाए इत्थिआए सद्धिं समाणं गामाओ गामतर विहारो अहवा गयागय चक्रमण सग्गाय करेइ,
असणाविअ वा आहारेति चत्तारं पासवण वा परिठवेइ, एगो एगत्थिआए सद्धिं विहारभूमिं गच्छति, अणारिआ कामकहा
निरन्तर वा अप्पिय कहं कहेति, काम निट्ठुरकहाओ एता पेव असमणपात्तगा, अथवा देसभत्तकहादी जा सज्जमोबका-
रिक्का ण भवति, सा सबा असमणपात्तगा ॥

“आगतगारे आरामागारे कुलावसत्थे । पुरिसित्थिएगण्णे चचक्रमयणा, बुयक्खेऽवि ॥२॥” एगो एगित्थिए सद्धिं, एगो
अणेगित्थिए सद्धिं, अणेगा एगित्थिए सद्धिं, अणेगा अणेगित्थिए सद्धिं, जा कामकहा सा च होइ अणारिया तत्तव लोइया
णरवाइणदधिकया लोगुत्तरिया तरंगवती मलयवती मगधसेणादी, चत्तरिया निट्ठुरमहीकहण भागवयदोसलामणया ॥ ३ ॥

“अधि मायर पि सद्धिं, कहावि एगाणियस्स पडिसिन्हा । किं पुण ? अणारिगादी, तद्धजित्थीणं सहगवस्स ॥ ४ ॥”

माइमगिणिमादीहिं अगमित्थीहिं सद्धिं एगागिअस्स घम्मकहावि काउ ण वट्ठइ, किं पुण अण्णाहिं सरुणित्थीहिं सद्धिं ?
“अण्णावि अप्पसत्थासु थीसु कहा किमु अणारिय असग्ग भक्कमणपाणभोजणे उच्चारेतुं तु सयिसेसो ॥ ५ ॥”

“भयणपयाण चत्तण्हं, अण्णयसुत्ते अ संअए सत्ते । जे भिक्खू विहरेज्जा, अहया करेज्जा सज्जाय ॥ ६ ॥” भयणपया चत्तभगो
पुब्बुत्तो । असणादि वा आहारे उच्चारें उच्चारें च आचरिज्जाहिं निहुमसा(हु) जहुत्त । अन्नयर कह जो कहेइ, ॥ ७ ॥ सो आणा
अणवत्थ, मिच्छसखिराइण तथा बुविह, पावति जम्हा सेणं एए पया विघज्जेज्जा ॥ ८ ॥ विट्ठे सका भोगादि जम्हा एए दोसा तम्हा
न कप्पंति विहाराइ कावं, कारणे पुण करेज्जावि ॥ ९ ॥ वितियपदमणप्पज्जे, गेलणुवसगरोहगिज्जाणे । संभमभययासानु
य, खति समादीण निक्खमणे ॥ १ ॥ दाराहा-अण्णच्च अण्णप्पज्जो सो सघाणि विहारादीणि करेज्जा, इआणि गेलण्णे
उदेसंमि चत्तये गेलण्णे जो विही समक्खाओ सो खेव य वितिअप गेलण्णे अट्टसमुदेसे ॥ १० ॥ कठा । इयाणि
उवसोगेत्ति तत्थिम उदाहरण-कुलवसंमि पहीणे, सत्तगभसगेहिं होइ आहरण । सुकुमालिअपज्जा, सपचयाया य
फासेण ॥ ११ ॥ इत्यादि निशीयभाष्यचूर्ण्यौ अटमोदेशके-किंच यत्र सयत्यो भवन्ति तत्र क्षेत्रे अपि जनयस्यान
साभूनां आस्ता विशारादि ॥ २ ॥ तथा षोडशकल्पसूत्रभाष्यवृत्तिषु द्वितीयतण्डे-“ते गामसि या नाए राए,
हाणींसि वा एगगवढाप एगदुवाराए एगनिक्खमणपवेसाए नो कप्पइ निगगधान य निगगयीण य एगसाउ यत्तप” ॥
अथाऽस्य सूत्रस्य कः सम्बन्धः ? इत्याह-गामनगरादयस्तु तेऽपि अ लेत्तेसु कथ्य यसिअप ? जत्तय न यमति गुमणीम-

म्मासे निगमपदे वा, ग्रामनगरादिषु तेषु पूर्वसूत्रोक्तेषु क्षेत्रेषु कुत्र वस्तव्य इति चिन्ताया अनेन सूत्रेण प्रतिपाद्यते, यत्र “अन्यासे” प्रतिश्रयासम्मे “निर्गमपदे वा” निर्गमनद्वारे अमण्यो न वसति भवन्ति तत्र वस्तव्यं इति । + + + “अहा तस्स रायपुचस्स वेओहिं अबणा अपत्थिप्पि क्कावं पड्डिसिद्धा, तथा भगवयाऽपि साहूण अर्धभपड्डिसेवा इह परत्थ य अपत्थिप्पि क्काव पड्डिसिद्धा, तप्परिहरणे वा ओअ इत्थीपमुपडगसंचत्ताए वसहीए सजयखेत्ते अ ण ठायव ॥” एता-
वता साधुभिः साध्वीभिः समं न विदुर्लब्धम्, यत्र च साधवः साध्वीः प्रतिक्षेत्रान्तरं नयन्ति, तत्राऽपि अमी एव न-
यन्ति, नाऽन्ये । यदुक्तं, पञ्चानां=आचार्योपाध्यायप्रवर्तकस्थविरगणावच्छेदकानां एकतरः सयतीः नयति, ताश्च स्त्रीसा-
र्थेन समं संविद्येन परिणतवयसा नेतव्या । इति बृहत्कल्पभाष्ये चतुर्थोद्देशके ॥ ३ ॥

गणधरस्य एव साध्वीना क्षेत्रान्तरनयने अधिकारः, तत्प्रकारश्च निशीयभाष्यचूर्णो अष्टमोद्देशके जीतकल्पे च प्रोक्तः—“जया खेत्ताओ खेत्त संजतीओ संचारिअति तदा निम्मए निरावाहे साहू पुरओ ठिआ, ताओ मगगओ पड्डिआ आगच्छति, भयाइ कारणे पुण साधूना पुरओ ममओ संजतीओ संचारिअति, तथा निम्मए निरावाहे साहू पुरओ ठिआ ताओ य मगगओ पड्डिआ आगच्छति, भयाइकारणे पुण साधूण पुरओ मगगओ पक्खापक्खिय वा समंतओ वा ठिआ गच्छति, “णिपच्च गाहा” सजतीण सवधिणो वे सजया तेहिं सहिओ गणधरो अप्पवित्तिओ अप्पवित्तिओ वा निपच्चवाए गेति सपच्चवाए सत्थेण समं गेति, ओ वा सजओ सहस्सओचाती सत्थे वा कयकरणो तेण सहिओ गेति, “तमयद्वा० गाहा” एते आयरिआ भणति पुरओ वि ठिआ संयतीओ गच्छंति, किं कारणम्? आह, काइअसण्णाणिवेहुसजयं भावणीए लहिति सोववर्णं तम्हा पुरओ गच्छतु त ण

जुञ्जति कम्हा ! तासिं अधिणओ भण्णति 'लोगविरुद्ध ष' तम्हा उभय जयणाए कारेजा, का जयणा ! जत्य पगो काइ-
असण्ण दोसिरति, तत्य संबेपि चिट्ठति, ततो (सज्जइओ) वि चिट्ठते दहुं मगतो चेव चिट्ठति, ताओ वि पिण्डओ सरी-

साध्वीना क्षेत्रान्तरनेता गणचरम् ईदृग् इष्यते—

सार्ध्वीना क्षेत्रान्तरनेता गणधरा इष्टगुं इत्यत—
 सुतत्याधिक गणाहिवर्द्ध ॥ १ ॥”

“पिण्डघम्मे दहघम्मे, संविगेज्जज्जओअतेजस्सी । सगहुवग्गह कुसला, सुसत्तापज्ज भवतां ।
व्याख्या—“पिण्डघम्मो०” प्रिय इष्टो धर्मः श्रुतचारित्ररूपो यस्य स प्रियधर्मः, यस्तु तस्मिन् एव धर्मे हृदो द्रव्यक्षेत्रा-
द्यापदुदयेऽपि निश्चलः स दहघर्मो राजदन्तादिवत् दहशब्दस्य पूर्वाभिप्रायः, सविमो द्विधा-द्रव्यतो भावतश्च, तत्र द्रव्यतो
मृगः सदैव त्रस्तमानसत्वात्, भावतो यः संसारभयोद्विग्नः पूर्वात्रापरात्रकाले संप्रेक्षते—‘किं मया कृतं !, किं वा कर्तव्य-
ज्ञेयं !, किं वा शक्यमपि तपःकर्मादिकं किं अहं न करोमि !’ इत्यादि, ‘वज्रिच्छि’ अकारप्रभेदाद् अवधं=पाप, सूचनात्
सूत्रं इति कृत्वा तस्मीरुः अवधमीरुः, ओजः तेजश्च तभयमपि वक्ष्यमाणलक्षणं तद् विद्यते यस्य स ओजस्वी तेजस्वी चेति,
‘संग्रहो’ द्रव्यतो वस्त्रादिभिः भावतः सूत्रार्थाभ्यां, ‘उपग्रहो’ द्रव्यत औपधादिभिः, भावतो ज्ञानादिभिः, एतयोः सयति-
विषययोः संग्रहोपग्रहयोः कुशलः, तथा ‘सूत्रार्थविद्’ गीतार्थः, एष एवविधो गणधराधिपतिः आर्यिकाणां गणधरः स्याप-
नीयः । अथ ओजस्वी इति व्याचष्टे—

‘त्वे भिक्खु’ सगणद्धिआए परगणद्धियाए निर्गंथीए सम गामाणुगाम वूइअमाणे पुरओ गच्छमाणे ओइयमणसकप्पे चिंतासोगसारं सपविट्ठो करयलपन्नत्थमुहे अइअमाणोवगए विहार करेइ जाव करैत वा साइअति जाव त सेयमाणे आकअति चारम्मासिअ परिहारह्माण’ अणुगधइय” इति ॥ ६ ॥

अत्रेदं तात्पर्यम्—श्रीत्यानाङ्गवृत्त्यभिप्रायेण साधूनां स्त्रीभिः समं विहारो निषिद्धः, तथा निशीथभाष्याभिप्रायेण साधूना स्त्रीभिः समं धनुर्मन्त्रादपि विहारो न्यवेचि, करणे तु बहवो दोषाः प्रतिपादिताः, ग्लानादिनिमित्ते तामिः समं विहारविधिः उक्तः, स तु कारणिकः, अपवादपदं उत्सर्गपदे स्याप्यमानं तु उत्सूत्राय भवतीति । तथा श्रीबृहत्कल्पभाष्यवचनप्रामाण्यात्—श्रीआचार्योपाध्यायप्रवर्तकस्य विरगणावच्छेदकानां बहुश्रुतानां परिणतवयस्कानां संविमाना अन्यतरः कोऽपि स्त्रीसम्बन्धिसार्ययोगेन साध्वीः क्षेत्रान्तरे नयति, तत्रापि आचार्यैः संवेगी निर्विकारो आत्रादिः सहस्रयोविंशच्छक्लकुशलौ द्वित्रिसाधुसमन्वितौ विलोक्यते नाऽन्यः, एतादृशाः पूर्वोक्तनिशीथभाष्यबृहत्कल्पविधिना साध्वीः क्षेत्रान्तरे प्रापयति न यादृशः तादृशः, अतोऽत्र इदं आकृतम्—सामान्यसाधूनां तु साध्वीनां क्षेत्रान्तरे प्रापणं निषिद्धं, आचार्योदियश्चक प्रापयति तत्र तु कारण उक्तं, तथा पुनः साध्वीभिः समं विहारनिषेधसूत्रं तु स्पष्टमेव पूर्वं उपदिष्टमस्ति, तथा लोकविरुद्धाथम्—ताभिः समं विहारः ये केऽपि पश्यन्ति तेऽपि निन्दन्ति—अहो ब्रह्मचर्यधारिणोऽमी योगियोगिनीवत् ये धनिताभिः विरहिता दिनमपि स्यातुं न शक्नुवन्ति । अपरं च तेषामपि मध्ये केचिद्भुक्भोगाः, केचिदमुक्भोगाः, केचिद्युवानः, ततस्तेषां ता इदं कथं वेतोद्यतौ कलाकेलिकेलयो जलधिजललेला इव प्रसरन्त्यो धारयन्ते, तदनिवारणेन कदाचित्कथंचित्

शीलव्रतभङ्गे द्वयोरपि बोधिवीजनाशः स्यात् । यदुक्तम्—“चेद्वयदवविणासे, १ रिसिघाए पषयणस्स उड्ढाहे । संअइ ष्व इत्यमगे, मूलगीबोद्विलाभस्स ॥ १ ॥” इत्यादि, न च सर्वेऽपि साम्प्रतीकाः साधवः श्रीस्थूलभद्रस्वामिसधर्माणः सन्ति, तत्समयेऽपि तत्समतां न केऽपि सिंहगुहावासितत्सतीर्थ्यसाधुप्रमुखा लेभिरे, ततः सम्प्रति तथाविधाः कथं भवेयुः ? तत-
 स्तासां सङ्कतिः एव असङ्गता ओतोः इवाऽऽखुनाम् । यदुक्तं श्रीसत्तराध्ययनसूत्रे ३२ अध्यायने (६२५ पत्रे)—
 “जहा विराळावसहस्स मूले, न मूसगण वसही पसत्या । एमेव इत्थीनिलयस्स मज्जे, न वमयारिस्स खमो निवासो”
 ॥ १३ ॥ इत्यादि ॥ ७ ॥ तत आधुनिकसाधुभिः साध्वीभिः समं विशेषतो विहारो न कार्यः, विनाशमङ्गात् । तत्प्रसङ्गेन

महाननर्यकोटिप्रादुर्भावाच्च ॥

ननु-तपागच्छे साम्प्रत किमिति साध्वीभिः समं साधवो विहार कुर्वन्ति ? उच्यते-सिद्धान्तादिषु निष्कारण प्रकट निषेधे अपि, तपागच्छीयश्रीविजयचन्द्रसूरिणा एकादशनवीनाऽऽचरणासु साध्वीभिः समं साधूना विहारस्य स्थापि-
 तत्वात्, यदुक्तं तपागच्छीयप्रबन्धे, तथाहि—

“श्रीजगच्चन्द्रसूरिणा वीजापुरे स० १२८५ ‘तपा’ इति नाम लब्ध द्वादशवर्षाचाम्लकरणेन, तच्छिष्यौ श्रीदेवेन्द्र-
 सूरि १ श्रीविजयचन्द्रसूरी २ तत्र प्रथमो देवेन्द्रसूरिः तत्पद्रे स्थापितः, द्वितीयस्तु आचार्यत्वेन गच्छप्रवर्तकः तदनु ॥
 श्रीदेवेन्द्रसूरो मालवकं गते, गूर्जरधरित्र्या विजयचन्द्रसूरिणा सर्वगच्छावर्जनार्थं निर्विकृतिकप्रत्याख्यानं निर्विकृतिकग्रह-
 णम् १, साधुभिः समं साध्वीविहारस्थापनं २, तत्कालीनोष्णोदकग्रहणं ३, साधुसाध्वीना वस्त्रपोष्टिकाप्रदानम् ४, हरितफल-

सद्यस्त्रितीयव्याख्याने, बहुविधसम्भृतगोधूममण्डकं व्याख्यातं, ततः पर्युपितद्विदलपर्युपितगोधूममण्डकयोः द्वयो-
रपि ग्रहणं स्वयं अङ्गीकरणेन भगवता साधूनामपि अनुज्ञातम् । एवमाचाराद्वचूनां अपि, तथाहि-‘सुचिते णाम कुसणिं त
असूचितं भक्त, सीतर्पितो-वासी ततःकुरो पुराणकुम्भासो वि पञ्जसिअकुम्भासो अतु वक्कस पुलाग वा लद्धे पिठे अलद्धप
दविप, एकतो पुराणवण्णवक्कसं पुराणसतुगा च पुराणगोरसो वा पुराणगोधूममण्डको वा, पुलाग णाम अययवो निष्का-
वादि, लद्धेवि पञ्चत्ते, दविओ नाम न रागं गच्छति” इत्यादि, अत्राऽपि पर्युपितद्विदलगोधूमयोः ग्रहण व्याख्यात ॥ २ ॥
न च वाच्यं, श्रीमहावीरदेवस्य लोकातीतमार्गत्वात् भवतु नाम पर्युपितद्विदलादिग्रहण, पर विधिवादेन साधुमि अपि
कुत्राऽपि तद्ग्रहण व्यधायि ! उच्यते-श्रीज्योत्पतिरूपयमोपाङ्गे (३९ पत्रे) चाद्यतपोऽधिकारे श्रीमहावीरशिष्यसाधुभिः
तद्ग्रहणं कृतं, तथाहि-

‘तेनं ब्रह्मेण इत्यादि, तावत्, अन्नगिलायप’ ततश्च-“अरसाहारे विरसाहारे अताहारे पताहारे लुहाहारे सेत रस
परिखाए’ इत्यादि ॥”

व्याख्या-‘अन्नगिलाय’सि अन्न-भोजन विना ग्लायति, अन्नम्लायकः, स च अभिग्रहविशेषात् प्रातरेव दोषात् न “अर-
साहारे”सि सुगिति इत्यादि, “अरसो” द्विगवादिभिः असंस्कृतः आहारो यस्य स तथा, “विरसाहारे”सि विगतरसः पुरा-
णधान्यौदनादिः “अंताहारे”सि, अन्ते भवं अन्त्य-अधन्यधान्यं वलादि “पताहारे”सि, प्रकरणेन अन्त्यं ब्रह्माद्येव भुक्तावशेषं
पर्युपितं वा ‘लुहाहारे’सि रुच्य-रुच्यस्वभाव’, इत्यादि, अत्रापि पताहारवत्प्रादिग्रहण साधूनामपि अनुज्ञात-

मेव ॥३॥ एव सूत्रकृताङ्गेऽपि क्रियास्थानकाधिकारे साधुवर्णके (३३३ पत्रे), तथाहि—“अदुत्तर च ण सक्खित्तचरगा × × अत-
चरगा पतचरगा × × अताहारा पताहारा अरसाहारा विरसाहारा लूहाहारा तुच्छाहारा अतजीवी पतजीवी” इत्यादि ॥४॥

तथा स्थानाङ्गेऽपि पञ्चमस्थानके प्रथमोद्देशके साधूनां अभिग्रहाधिकारे (२९६ पत्रे), तथाहि—

“पंच ठाणाइं समणाण आव अब्भणुत्तायाइ भवति, त जहा सक्खित्तचरते निक्खित्तचरते अतचरते पतचरते लूहच-
रते” व्याख्या—इतश्च साधुधर्मभेदस्य बाह्यतपोविशेषस्य वृत्तिसंक्षेपाभिधानस्य मेधाः ‘सक्खित्तचरण्’ इत्यादिना अभिधीयन्ते,
तत्र सत्सिष्ठ स्वप्रयोजनाय पाकभाजनात् सञ्चृत तदर्थं अभिग्रहविशेषात् चरति—तद्गवेपणाय गच्छति इति सत्सिष्ठचरकः
१, एव सर्वत्र, नवर निक्खिप्त=अनुञ्चुत २, अन्ते भव आन्त=मुकावशेषं वल्लादि ३, प्रकृष्ट आन्त=प्रान्त तदेव पर्युपित ४,
लूहं=निःक्षेहं इति ५, इह च भावप्रत्ययग्रथानत्वेन सत्सिष्ठचरकत्वं इत्यादि द्रष्टव्यं, एव उत्तरत्राऽपि भावप्रधानता दृश्या,
इह च आद्यौ भावाभिग्रहौ इतरे द्रव्याभिग्रहाः, अत्राऽपि प्रान्तशब्देन पर्युपितवल्लादि व्याख्यातम् ॥ ५ ॥

पुनरपि श्रीस्थानाङ्गे चतुर्थस्थानके द्वितीयोद्देशके (२१९ पत्रे), तथाहि—

“चत्तविहे आहारे पन्नत्ते तजहा—सवक्खरसपन्ने १, सवक्खल्लसपन्ने २, सभावसपन्ने ३, परिजुसियसपन्ने ४” व्याख्या—
सपस्क्रियते अनेन इति सपस्क्रो हिस्त्ववादि, तेन सपन्नो युक्तः सपस्करसपन्नः तथा सपस्करण सपस्कृत=पाक इत्यर्थः, तेन
सपन्न ओदनमण्डकादिः सपस्कृतसपन्नः पाठान्तरेण नो सपस्करसपन्नो—हिस्त्ववादिभिः असस्कृत ओदनादिः, स्वभावेन—
पाक विना सपन्नः—सिद्धो द्राक्षादिः स्वभावसपन्नः, ‘परिजुसिय’ति पर्युपित=रात्रिपरिवसन तेन सपन्नः पर्युपितसपन्नः

साम्यद्वितीयव्याख्याने, बहुविधसम्भृतगोधूममण्डकं व्याख्यात, ततः पर्युपितद्विदलपर्युपितगोधूममण्डकयोः दूयो-
रपि ग्रहणं स्वयं अङ्गीकरणेन भगवता साधूनामपि अनुज्ञातम् । पवभाचाराद्गच्छूणां अपि, तथाहि-‘मुचिते णाम कुञ्जणे त
असूचित भक्त, सीतपिबो-यासी तवकूरो पुराणकुम्भासो वि पल्लुसिअकुम्भासो अतु चकसं पुलाग वा लडे पिठे अलद्वए
दधिप, एकवो पुराणधणवकसं पुराणसतुगा च पुराणगोरसो वा पुराणगोधूममण्डको वा, पुलाग णाम अवययो निष्का-
वादि, तच्चेवि पल्लसे, दधिसो नाम न रागं गच्छति” इत्यादि, अत्राऽपि पर्युपितद्विदलगोधूमयो ग्रहण व्याख्यात ॥ २॥
न च वाच्य, श्रीमद्वागीरदेवस्य लोच्यतीतमागत्वात् भवतु नाम पर्युपितद्विदलादिग्रहण, पर विधियादेन साधुमि अपि
कुत्राऽपि तद्ग्रहणं व्यधायि ? उच्यते-श्रीमौपपातिकप्रयमोपाङ्गे (३९ पत्रे) वाद्यतपोऽधिकारे श्रीमहावीररक्षिष्यसाधुभि
तद्ग्रहणं कृतं, तथाहि-

‘तेनं कालेण इत्यादि, तावत्, अन्नगिलायए’ ततश्च-“अरसाहारे विरसाहारे अताहारे पताहारे लुहाहारे सेत रस
परिखाय’ इत्यादि ॥”

व्याख्या-‘अन्नगिलाय’सि अन्न-भोजन विना ग्लायति, अन्नग्लायकः, स च अमिग्रहविशेषात् प्रातरेव दोषात् न “अर-
साहारे”सि मुगिति इत्यादि, “अरसो” द्विग्यादिसिः असंस्कृत आहारो यस्य स तथा, “विरसाहारे”सि विगतरसः पुरा-
णपान्यौदनानिः “अताहारे”सि, अस्ते भव अन्त्य-अप्यपान्यं यल्लादि “पताहारे”सि, प्रकर्षेण अन्त्ये यल्लायेव मुक्तावशेषं
पर्युपितं वा ‘वृद्धाहारेचि क्ख-क्खस्वभाण’, इत्यादि, अत्रापि पंताहारव्याख्याने पर्युपितवलादिग्रहण साधूनामपि अनुज्ञात-

मेव ॥३॥ एव सूत्रकृताङ्गेऽपि क्रियास्थानकाधिकारे साधुवर्णके (२३३ पत्रे), तथाहि—“अनुसर च ण वस्त्रसचरगा x अत-
चरगा पतचरगा x x अताहारा पताहारा अरसाहारा विरसाहारा लूहाहारा तुच्छाहारा अतजीवी पतजीवी” इत्यादि ॥४॥

तथा स्थानाङ्गेऽपि पञ्चमस्थानके प्रथमोद्देशके साधूना अभिग्रह्याधिकारे (२९६ पत्रे), तथाहि—

“एव णाणं समणाण जाव अग्गमुष्णायाइ भयति, त जहा वस्त्रसचरते निक्खिस्सचरते अतचरते पतचरते लूहच-
रते” व्याख्या—इतच्च साधुधर्ममेदस्य बाह्यतपोविशेषस्य वृत्तिसंश्लेषाभिधानस्य मेदाः ‘वस्त्रसचरण’ इत्यादिना अभिधीयन्ते,
तत्र वस्त्रिस्व स्वप्रयोजनाय पाकभाजनात् सञ्चत तदर्थं अभिग्रहविशेषात् चरति—तद्वेषणाय गच्छति इति वस्त्रिसचरक
१, एव सर्वत्र, नवर निस्त्रिस्व=अनुद्धृत २, अन्ते भव आन्त=मुक्तावशेष वस्त्रादि ३, प्रकृष्ट आन्त=प्रान्त तदेव पर्युपित ४,
स्त्रिस्व=निःस्त्रेहं इति ५, इह च भावप्रत्ययप्रधानत्वेन वस्त्रिसचरकत्व इत्यादि द्रष्टव्य, एव उत्तरत्राऽपि भावप्रधानता दृश्या,
इह च आद्यौ भावामिग्रहौ इतरे द्रव्यामिग्रहाः, अत्राऽपि प्रान्तशब्देन पर्युपितवस्त्रादि व्याख्यातम् ॥ ५ ॥

पुनरपि श्रीस्थानाङ्गे चतुर्थस्थानके द्वितीयोद्देशके (२१९ पत्रे), तथाहि—

“धवविहे आहारे पन्नत्ते तज्जहा—उवक्खरसपन्ने १, उवक्खरसपन्ने २, सभावसपन्ने ३, परिजुसियसपन्ने ४” व्याख्या—
उपस्क्रियते अनेन इति उपस्क्रो हिस्त्रवादि, तेन सपन्नो युक्त उपस्करसपन्न तथा उपस्करण सपस्कृत=पाक इत्यर्थ, तेन
सपन्न ओदनमण्डकादि उपस्कृतसपन्न पाठान्तरेण नो उपस्करसपन्नो—हिस्त्रवादिभि असस्कृत ओदनादिः, स्वभावेन—
पाक विना सपन्नाः—सिद्धो द्राक्षादिः स्वभावसपन्नः, ‘परिजुसिय’ति पर्युपित=रात्रिपरिवसन तेन सपन्नः पर्युपितसपन्नः

इदुरिकादिः, यतः ताः पर्युपितकञ्जनीकृताः अम्बरसाः भवन्ति, आरनालस्यिताघफलादिः वा इति, अत्राऽपि पर्यु-
पितशब्दस्य तथैव अर्थव्याख्यानान् ॥ ६ ॥ एव ओषनिर्गुक्तिसूत्रवृत्त्योः अपि (६७ पत्रे), तथाहि-

“सिच तिहा करेत्ता, दोसीणे नीणिअमि अ वयति । अन्नो लद्धो घहुओ, घोत्र दे मा य रुसेज्जा ॥ १४५ ॥ अहण ण
दोसीणं चिय, जायामो देहि दहि घयं खीरं । खीरे घयगुहफेज्जा, योवं योवं च सधत्य ॥ १४६ ॥” व्याख्या-देवं त्रिधा कृत्या
त्रिभिः भागैः विभज्य एको विभागः प्रत्युपसि एव हिण्यते, अपरो मध्याह्ने हिण्यते, अपरो (अन्यो) अपराह्ने, एव ते
मिहां अटन्ति, ‘दोसीणे नीणिअमि च वयसि’ ‘दोसीणे’ पर्युपिते आहारे निस्सारिते सति वदन्ति-‘अण्णो लद्धो घहुओ’
अन्य आहारो लब्धः प्रचुरः ततश्च ‘योवं दे’ति लोको दत्तस्व-स्वल्पं प्रयच्छ, ‘मा य रुसेज्ज’ति मा वा रोप ग्रहीष्यसि
अनादरजनितम्, एतच्चाऽसौ परीक्षार्थं करोति, किं अयं लोको दानशीलो न वा ? इति, अत्राऽपि ‘दोसीण’पदव्याख्यानं पर्यु-
पिताहारग्रहणं अनुसृतं ॥७॥ पुनरपि ओषनिर्गुक्तिं तत्र वृत्तिपाठः पर्युपितद्विवला-ऽऽहारग्रहणसमूचकं (१८७ पत्रे) तथाहि-
“अंतंत मोक्खामि-चि वेसए मुंजए य सह वेव । एस ससारणिविट्ठो, ससारओ वट्ठिओ छाह् ॥ ५७१ ॥” व्याख्या-
इदानीं ससारः कदाचिद् मुंजनाथं उपविशन् भवति कदाचिद् उपविष्टः कदाचिद् उत्थितः, एतत् प्रदर्शनाय आह-
‘अंतंत’ अन्य-प्रत्यक्षर वल्लभणकादि तदपि अन्य पर्युपितं वणकादि अन्य अपि अन्य अन्त्यान्तं भक्षयिष्यामि इति,
एवंविधेन परिणामेन उपविष्टो मण्डस्या मुञ्जे यः तथैव एव साधुः शुभपरिणामत्वात् ससार उपविष्टः ससारश्च उत्थित-
तस्य शुभपरिणामस्य अप्रतिपत्तितत्वात्, एवमेष भक्तत्रितयं योजनीयं, तत्र प्रथमो भक्तः ससारो निष्क्रियो यसारो उद्विग्नो,

ससारो निविद्धो असारो छट्ठिओ भंगो २ असारो निविद्धो ससारो छट्ठिओ तइओ भंगो ए असारो निविद्धो असारो
छट्ठिओ एस चत्थो भंगो ४ सारखाऽत्र ज्ञानादि, आदिग्रहणाव दर्शन चारित्र चेति तेन ज्ञानादिना सहितो य-सायुः
स ससारो भण्यते इत्यादि ॥ ८ ॥

एव प्रश्नव्याकरणे प्रथमसवरद्वारे (१०० पत्रे) “अंतचरणहि” इत्यादि-व्याख्या-अन्त-यहचणकादि, प्रान्त-
तदेव मुक्तावशेष पर्युपितं वा ॥ ९ ॥

ननु-यथा विधिवादेन पर्युपितद्विदलाविकग्रहण दृश्यते तथा चरितानुवादेनाऽपि क्वाऽपि अस्ति? उच्यते-अस्तीति,
श्रीभगवतीसूत्रे नवमशतके त्रयस्त्रिंशत्तमोद्देशके (४८४ पत्रे), तथाहि-जमालिना पर्युपितद्विदलयहचणकादिग्रहणात्
तथाहि-“तते णं तस्स जमालिस्स अणगारस्स तेहिं अरसेहि” इत्यादि । “अरसेहि अ”ति हिङ्ग्यादिभि असकृतत्वात्
अविद्यमानरसै, ‘विरसेहि य’चि-पुराणत्वात् विगतरसै, ‘अतेहि य’त्ति अरस्तया सर्वधान्यान्तवात्तिभि यहचणकादिभि,
‘पतेहिअ’चि तैरेव मुक्तावशेषत्वेन पर्युपितत्वेन वा प्रकर्षेण अन्तर्वर्तित्यात् प्रान्ते, ॥ १० ॥ तथैव ज्ञाताघर्मकयाया पञ्च-
माख्ययने (१११ पत्रे) सेलकाचार्यैरपि शैथिल्यावस्थायाः प्रागपि तद्ग्रहणात् तथाहि-“तते ण तस्स सेलगरस्स रायरि-
सिस्स तेहिं अतेहि य पतेहि य तुच्छेहि य” इत्यादि-व्याख्या-‘अतेहि य’त्ति इत्यादि अन्तैः=यहचणकादिभि,
प्रान्तैः-तैरेव मुक्तावशेषे पर्युपितैः वा इत्यादि ॥ ११ ॥

ननु-तपागच्छीया आधुनिकाः पर्युषितवह्मचरणकपूपिकादीना ग्रहण श्रीआचाराङ्ग-सूत्रकृताङ्ग-स्थानाङ्ग-भगवती-ज्ञा-
ताधर्मकथा-औपपातिक-ओघनिर्मुक्त्याषिसूत्रवृत्तिषु साक्षाद्भगवताऽनुज्ञातमपि निषेधयन्तो दृश्यन्ते, पर तद्गच्छीयप्राक्-
नसूरिकृतग्रन्थेऽपि निषेधोऽस्ति न वा ? उच्यते-निषेधो दूरे तिष्ठतु, प्रत्युत तद्ग्रहण अनुज्ञातमस्ति, यदुक्त तपागच्छीयरत्न-
शेखरसूरिभिः पदविकपञ्चदशशतवर्षे १५०६ कृताया श्रीआञ्जप्रतिक्रमणवृत्तौ विधिकौमुदीनाभ्या चतुर्मासिकाभिर्महाधिकारे
आवकानविकृत्य पर्युषितद्विदलपूपिकापर्यटवटकादि-शुष्कशीततन्दुलीयकादि-पञ्चशाकदुष्परकषादिरिकलज्जूरद्राक्षाखण्ड-
शुष्क्यादीना फुल्लिङ्गन्वीलिकादिसंसक्तिसम्भवात् त्यागः, औपचादिविशेषकार्ये तु सम्यक् शोधनादियतनया एव तेषां
ग्रहणमित्यादि, एतावता चतुर्मासिके पर्युषितद्विदलादीना निषेध इवता च आचार्येण शीतकालादौ तद्ग्रहण अप्रतिषेधात्
तद्ग्रहण उक्तमेव । पुनर्विधिकौमुद्यामेव तपागच्छनायक-श्रीरत्नशेखरसूरिणा पर्युषितपूपिकानां निषेधो न कृतः, किन्तु
पर्युषितद्विदलपूपिकानिषेधः ! काकोक्तिः इयं । तथाहि-

पर्युषितद्विदलपूपिकादि १ केवलज्वलराक्षकुरादि २ तथाऽन्यदपि सर्वं कुथिताञ्ज पर्युषितौदनपकाभादि वा अभक्ष्यत्वेन
वर्जनीयमिति, तन्निषेधश्च अस्माभिरपि सर्वैः क्रियते एव, को नाम कुथिताञ्जपर्युषितद्विदलपूपिकाः स्वीकरोति ? इति ।
ननु-ये च तपागच्छीयाः पर्युषितवह्मचरणकमाषादिविदलानां पर्युषितगोधूममण्डकपूपिकादीनां च ग्रहणनिषेधं कुर्वन्ति, ते ?
किं सूत्राश्रयाणि दर्शयन्ति, किं वा स्वगच्छसूत्रपरम्परा वदन्ति ? उच्यते-स्वगच्छपरम्परा मेव, यदुक्त तपागच्छाचार्य-श्री-
रविजयसूरिप्रसादीकृतप्रश्नोत्तरसमुच्चये नवमप्रश्ने (३९ पत्रे), तथाहि-

“औपपातिकसूत्रे साधुयर्णनाधिकारे ‘पताहारे’ इत्यस्य वृत्तौ पर्युपितं वल्लघणकादीनि इति व्याख्यातमस्ति, तथा च पर्युपितपूर्विकाभक्षणावराणां साद्यादीनां तद्विषये दोषोद्धट्टनं कथं युक्तिमत् ? इति प्रश्नाः, तत्रोत्तरं तत्र-“निष्पावचणकमाह्वयं अतः पत च होश् धावश्” इति बृहत्कल्पभाष्ये विनकल्पिकाधिकारे, एतद्वृत्तौ च ‘धावश्’शब्देन विनष्टमिति व्याख्यातमस्ति, तत्त्वं तु तत्त्वविद्वेद्यम्, आत्मनां तु पर्युपिताग्रहणेऽविच्छिन्नवृद्धपरम्पराधनं सप्तकिसम्भावे तद्दोषवर्जनं च गुणाय एव इति बोध्यम् ॥९॥” इत्याद्यक्षरैः श्रीह्रीरविजयसूरिभिरपि स्वगच्छीयसर्वगीतार्यसम्मततया वृद्धपरम्परैव प्रमाणीकृता नाऽन्यत् किमपि, तथा पुनस्तपगच्छीय-श्रीमुनिसुन्दरसूरिकृतपदावश्यकालावबोधेऽपि “मज्जे महम्मि मंसम्मि नवणीयम्मि” इत्यादि गाथायां अभक्ष्यन्याख्यानाधिकारे चलितरसशब्देन कुयिताक्षमेव व्याख्यात, न पर्युपिताक्ष । तथा च तत्पाठः-

“चलितरस जे कुद्विचमश्च १ चववीस पट्टरजो ओदनाविक २ सोलपहुर सपर दही ३” इत्यादि ।

पुनरप्याह कश्चित्-ननु-रात्रिरक्षितं प्रातर्वल्लघणकमापादिद्विदलं गोधूममण्डकं च विनश्यति, ततश्चलितरसत्वेन अभक्ष्यं भवेत्, कथंकारं सुविहितसाधुभिः गृह्यते ? सध्यते-सत्यं, अत्राऽयं परमार्थः, यदा यच्चलितरसं ज्ञायते तदा तत्र ग्राह्यमेव, तत्राऽपि अयं निश्चयो नाऽस्ति, यद् रात्रिरक्षितं प्रातर्वल्लघणकादि गोधूममण्डकादि विनश्यते एव, तद्दिनसत्कं नेति, चमयथापि विरोधदर्शनात् कथं कदाचिच्छीतकालादौ रात्रिरक्षितमपि न विनश्यति ? कदाचित्तु लघ्णकालादौ तद्दिनसत्कवत्तादि गोधूममण्डकादि तत्कालमपि कस्यापि सयोगे विनश्यत् दृश्यते । तत आत्मना गच्छेत् एषा सिद्धान्ताद्यक्ष

ननु-तपागच्छीया आधुनिकाः पर्युपितवल्लचणकपूपिकादीना ग्रहण श्रीआचाराङ्ग-सूत्रकृताङ्ग-स्थानाङ्ग-भगवती-ज्ञा-
ताधर्मकथा-औपपातिक-ओषनिर्गुत्तयाविसूत्रवृत्तिषु साक्षाद्भगवताऽनुज्ञातमपि निषेधयन्तो हस्यन्ते, पर तद्गच्छीयप्राक्
नसूरिकृतग्रन्थेऽपि निषेधोऽस्ति न वा ? उच्यते-निषेधो दूरे तिष्ठतु, प्रस्युत तद्ग्रहण अनुज्ञातमस्ति, यदुक्त तपागच्छीयरत्न-
शेखरसूरिभिः पञ्चविंशत्यवशतययै १५०६ कृताया श्रीआङ्गप्रतिरुमणवृत्तौ विधिकौमुदीनाभ्या चतुर्भासिकाभिर्महाधिकारे
आयकानधिकृत्य पर्युपितद्विदलपूपिकापटवटकादि-शुक्लशीततन्दुलीयकादि-यत्रशाकटुप्परकखादिरिकलज्जूरद्राक्षाखण्ड-
शुण्ड्यादीना फुल्लिङ्गुन्ध्वीलिकादिसप्तसकिसम्भवात् त्यागः, औषधादिविशेषकार्ये तु सम्यक् शोधनादियतनया एव तेषां
ग्रहणमित्यादि, एतावता चतुर्भासिके पर्युपितद्विदलादीना निषेध वदता च आचार्येण शीतकालादौ तव् अप्रतिषेधात्
तद्ग्रहण उक्तमेव । पुनर्विधिकांमुद्यामेव तपागच्छनायक-श्रीरक्षशेखरसूरिणा पर्युपितपूपिकाना निषेधो न कृतः, किन्तु
पर्युपितद्विदलपूपिकानिषेधः ? काकोक्तिः इय । तथाहि-

पर्युपितद्विदलपूपिकादि १ केवलजलराक्षकूरादि २ तथाऽन्यदपि सर्वं कुथितास्य पर्युपितौदनपकान्नादि वा अमह्यत्वेन
वर्जनीयमिति, तन्निषेधश्च अस्माभिरपि सर्वैः क्रियते एष, को नाम कुथितास्यपर्युपितद्विदलपूपिकाः स्वीकरोति ? इति ।
ननु-यै च तपागच्छीयाः पर्युपितवल्लचणकमाषादिद्विदलानां पर्युपितगोघूममण्डकपूपिकादीना च ग्रहणनिषेध कुर्वन्ति, ते ?
किं सूत्राखराणि वक्ष्यन्ति, किं वा स्वगच्छवृद्धपरम्परा वदन्ति ? उच्यते-स्वगच्छपरम्परामेव, यदुक्त तपागच्छाचार्ये-ही-
रविजयसूरिप्रसादीकृतप्रश्नोत्तरसमुच्चये नवमप्रश्ने (३९ पत्रे), तथाहि-

वेसु पसत्यो जिणमए तहा जोगो । अट्टमी पसरसीसुय, निअमेण ह्विअ पोसहिओ ॥ १ ॥” पुन तत्रैव “चउदसिअट्टमि-
 पुण्णमासिणीसु पडिपुअ पोसह सम्म अणुपालइ” इति ॥ १५ ॥ कल्पसूत्रे (३५ पत्रे), यथा “नवमछई नवलेच्छई कासीको-
 सलगा अट्टारस वि गणरायाणो अमावसाए पाराभोय पोसहोववास पट्टविंसु” इति, पुनरपि श्रीवृहत्तच्छाधीश्वरश्रीसर्वदेव-
 सूरिशिष्यविनयचन्द्रोपाध्यायशिव्यमुनिचन्द्रेण अब्धिमुनिरुद्र ११७४ यें विरचिताया श्रीउपदेशपदवृत्त्या (५३ पत्रे)
 कृष्णपक्षो अमावास्यापर्यन्तः शुक्लपक्षश्च पौर्णमासीपर्यन्तः प्रोक्तः, तथाहि—

“इह चन्द्रमासस्य द्वौ पक्षौ—तत्र आद्यः कृष्णो द्वितीयश्च शुक्लः, तत्र च कृष्णपक्षो अमावास्यापर्यन्तः शुक्लश्च पौर्णमासी
 परिनिष्ठितः । एव च अमावास्या पक्षसञ्चितया व्यवहियते । पौर्णमासी च माससन्धितया, ततो अमावास्या इय सचिः
 अमावास्यासन्धिः, अत्रेतनपञ्चात्यन्तसंघिषानलक्षणः तस्मिन् सम्राष्ट इति योगः ॥ १७ ॥ इत्यादिसिद्धान्ताक्षरैः पञ्चदश्या
 एव पक्षस्य पूर्तिप्रतिपादनात् पञ्चदश्या एव पाक्षिकप्रतिक्रमण शुक्ल, प्रयोगश्च पञ्चदश्यां एव पाक्षिकप्रतिक्रमण सम्पूर्णं
 पक्षत्वात्, यत्र न सम्पूर्णं पक्षः, तत्र न पाक्षिकप्रतिक्रमण, यथा द्वादश्या सपूर्णपक्षो न भवति, न अय अनुष्णं तेजोऽव-
 यवी इत्यादिवत् प्रत्यक्षविरुद्धः, पञ्चदश्या एव पाक्षिकप्रतिक्रमणस्य आगमे दृश्यमानत्वात् नास्ति सर्वज्ञ इत्यादिवत्
 पञ्चदश्या पाक्षिकप्रतिक्रमण, अय पक्षः आगमविरुद्धः नास्ति इति उक्ते कोऽपि ग्राह—अहो ! आगमविरुद्धोऽय पक्ष,
 यतः—आगमे चतुर्दश्या पाक्षिकशब्दस्य प्ररूपणात्, यतः श्रीव्यवहारवृत्तिसिंहः—पाक्षिक कृष्णचतुर्दशीरूप

लप्रमाणः चान्द्रो मास, एकपौर्णमासीपरावर्तनः चान्द्रो मास इति यावत् ॥ १० ॥ अथवा चन्द्रचारनिष्पत्त्याद् उपचारतो मासोऽपि चान्द्रः २, यः समुच्चये, दीर्घत्वं आर्पत्वात्, इत्यमेव श्रीसूर्यप्रज्ञस्या अपि चान्द्रमासप्ररूपणा ॥ ११ ॥ किं च पाश्चि कक्षामणकावसरे त्रिःकृत्वः कस्याणोदन्तप्रश्नेन पाक्षिकप्रतिक्रमण पञ्चदश्या एव सूचित, तदेवाऽऽह—“दिवसो पोसहो पक्वो वइक्तो अघो मे ! कक्षाणेण” इति, एतदूर्णोः—“पोसहो अटुमीचवइसीसु उववासकरण” वृत्तिश्च (यथोदेऽकृता- वृ ७३ पत्रे) दिवसो=दिनः, किञ्चिदः ? पौषध=पर्वरूपः, तथा पक्षोऽर्धमासरूपो व्यतिक्रान्तोऽतिरुद्धित, अन्यच्च पक्ष इति वर्तते, ‘मे’ भवता शुभेन=कल्याणेन युक्त इति गम्यते ॥ १२ ॥ अत्राह कोऽपि स्थूलमति । ननु-उपवासादि पाक्षिककृत्य चतुर्दश्यामेव वक्तुं, तद्वलेन च पाक्षिकप्रतिक्रमणमपि चतुर्दश्यामेव युज्यते ? मैवम्, तदभिप्रायापरिज्ञानात्, यतो दशा- श्रुतस्कन्धसूत्रे पञ्चदशायाम्, तदूर्णो च पाक्षिकसम्बन्धस्य चतुर्दशीतः पार्यक्येन भणनात्, तथाहि—

‘पक्खिअपोसहिप्पसु समाहि पप्पाण ति’ सूत्र । चूर्णिर्यथा—“पक्खिअ पक्खिअमेव पक्खिअ पोसहो पक्खिअपोसहो वा चावइसी अटुमीसु वा समाहिपप्पाण” । अत्र यदि ‘पक्खिअ’शब्देन चतुर्दशी गृहीता अभविष्यत् तदा पार्यक्येन चतु- र्दशीग्रहणं नाऽकारिष्यत् व्यर्थत्वात्, तस्मात् ‘पक्खिअ’शब्देन पञ्चदश्येव, तत्र पाक्षिके पौषध उपवासाश्चतुर्दश्यामष्टम्या चेति ॥ १३ ॥ पुनर्यवहारसूत्रदशमोद्देशके, (४३ पत्रे) तथाहि—“पक्खिअपोसहिप्पसु कारयति तव सय, करोति च । भिक्खायरिण तहा निज्जति पर सय दा वी ॥ ३०८ ॥ व्याख्या—पाक्षिके अर्धमासपर्वणि पौषधिके च अष्टम्यादिषु पर्वसु पर तपः कारयति स्वयमपि करोति च ॥ १४ ॥ एवं आवश्यककूर्णो अपि, (सप्त० ३०४ पत्रे) तथाहि—“सवेसु कालप-

वेष्टु पसत्यो जिणमप तद्वा जोगो । अट्टमी पक्षरसीसुय, निममेण ह्विज्ज पोसहिओ ॥ १ ॥” पुन तत्रैव “घटइसिअट्टमि-
पुण्णमासिणीसु पडिपुअ पोसह सम्म अणुपालइ” इति ॥ १५ ॥ कल्पसूत्रे (३५ पत्रे), यथा “नवमछई नवलेच्छई कासीको-
सलगा अट्टारस वि गणरायाणो अमावसाए पारामोय पोसहोववास पट्टविंसु” इति, पुनरपि श्रीबृहत्तच्छाधीश्वरश्रीसर्वदेव-
सूरिशिष्यविनयचन्द्रोपाध्यायशिष्यमुनिचन्द्रेण अञ्चिमुनिरुद्र ११७४ वर्षे विरचिताया श्रीउपदेशपदवृत्त्या (५३ पत्रे)
कृष्णपक्षो अमावास्यापर्यन्तः शुक्लपक्षश्च पौर्णमासीपर्यन्त मोक्षः, तथाहि-

“इह चन्द्रमासस्य द्वौ पक्षौ-तत्र आद्यः कृष्णो द्वितीयश्च शुक्लः, तत्र च कृष्णपक्षो अमावास्यापर्यन्तः शुक्लश्च पौर्णमासी
परिनिष्ठितः । एव च अमावास्या पक्षसंघितया व्यवहियते । पौर्णमासी च माससन्धितया, ततो अमावास्या इव संधिः
अमावास्यासन्धिः, अग्रेतनपक्षाल्यन्तसन्निधानलक्षण तस्मिन् समाप्त इति योग ॥ १७ ॥ इत्यादिसिद्धान्ताक्षरैः पञ्चदश्या
एव पक्षस्य पूर्त्तिप्रतिपादनात् पञ्चदश्यां एव पाक्षिकप्रतिक्रमणं युक्तं, प्रयोगश्च पञ्चदश्या एव पाक्षिकप्रतिक्रमण सम्पूर्णं
पक्षत्वात्, यत्र न सम्पूर्णं पक्षः, तत्र न पाक्षिकप्रतिक्रमण, यथा द्वादश्या संपूर्णपक्षो न भवति, न अय अनुष्ण तेजोऽव-
यवी इत्यादिष्वत् प्रत्यक्षविरुद्धः, पञ्चदश्या एव पाक्षिकप्रतिक्रमणस्य आगमे दृश्यमानत्वात् नास्ति सर्वज्ञ इत्यादिवत्
पञ्चदश्या पाक्षिकप्रतिक्रमणं, अय पक्षः आगमविरुद्धः नास्ति इति उक्ते कोऽपि ग्राह्यः—अहो ! आगमविरुद्धोऽयं पक्षः,
यतः—आगमे चतुर्दश्या पाक्षिकशब्दस्य प्ररूपणात्, यतः श्रीन्यवहारवृत्तिकारः श्रीमलयगिरिः—पाक्षिक कृष्णचतुर्दशीरूप

प्रोक्तवान्, नैष, सम्यग् परिज्ञानाभावात्, तथाहि-न तत्र पाक्षिकप्रतिक्रमणाधिकारः सिन्तु विद्यासाधनविचार एव,
तथाहि-(पष्ठविभागे ४५ पत्रे)

“विज्ञानं परिवारी, पक्षे पक्षे य इति (वेति) आयरिया । मासद्वमासिआण, पय पुण होइ मज्झ तु ॥२५१॥ पक्खस्स
अट्टमी सल्लु, मासस्स य पक्खिस्सं सुणेयवं । अस्सपि होइ पव, उवराओ चदसूराण ॥२५२॥” व्याख्या-आचार्योऽप्येति पूर्वणि
विद्यानां परियादीः ददसि, विद्याः परावर्तन्ते इति भावः, अयं पूर्व किमुच्यते ? तत् आह-मासार्थमासयोः मध्य पुनः पुनं भवति,
एतदेवाऽऽह-अर्थमासस्य पक्षात्मकस्य मध्यं अट्टमी सा सल्लु पूर्व, मासस्य मध्य पाक्षिक पक्षेण निर्वृत्तं ज्ञातव्यं, तच्च कृष्णच-
तुर्दशीक्य अवसातम्, तत्र प्रायो विद्यासाधनोपचारभावात् “बहुलादिका मासा” इति वचनाच्च, न केवल एतदेव पूर्वं सिन्तु
अन्यदपि पूर्वं भवति, यत्र उपरागो ग्रहण चन्द्रसूर्ययोः, एतेषु च पूर्वसु विद्यासाधनप्रवृत्ते ॥ २५१ ॥ २५२ ॥ अत्र सूत्र-
कारेण चतुर्दस्या नामाऽपि न गृहीत । चूर्णिकारेण-‘कण्हपक्खस्स चवदसीए विज्जासाहणोचचारो ।’ इत्यादिभिः अक्षरैः
तच्च ‘कृष्णचतुर्दशीक्य’ इत्याद्यक्षरैः दृष्टिकारेणाऽपि विद्यासाधनं सक्तं, न पाक्षिकप्रतिक्रमणं, तच्च पाक्षिक कृष्णचतुर्दशी-
क्य प्रोक्तं मलयगिरिणा तदभिप्रायं न जानीम, तत्र कय आगमविरोधः ? अयं यदि कृष्णचतुर्दस्या एव पाक्षिक तदा
एकस्या चतुर्दस्या पक्षो द्वितीयचतुर्दस्या मासः, एव च कृते मासस्य मध्य पाक्षिक भवति, परन्तु पूर्वोक्तपक्षस्य मध्यं
माट्टमी न भवति ‘बहुलादिका मासा’ इत्यपि विरुध्येत, किंच विशेषणं व्ययच्छेदक इति कृत्वा तच्च कृष्णचतुर्दशीक्यं,
एतद्वलेन चतुर्दस्यां पाक्षिकं चूर्वाणेन मासे मासे पाक्षिकप्रतिक्रमणं कर्तव्यं भाव्यपवशुक्लपञ्चम्यां एव पर्युषणाप्रतिक्रमण-

घट्, यथा पर्युपणाप्रतिक्रमणस्य सांयत्सारिकं नाम तथा पाक्षिकप्रतिक्रमणस्याऽपि मासिक इति नाम युक्तं परन्तु तथा न दृश्यते, तेन चतुर्दश्या पाक्षिकप्रतिक्रमण इति धवतां स्थाने महान् विरोधः, तेन च पञ्चदश्या एव पाक्षिकप्रतिक्रमणं प्रतिपद्यते, येन न सिद्धान्ताविद्यालौः सम विरोधः, अन्यथा पदे पदे विरोधो भावी, तथा आलोचनाऽपि च पञ्चदश्यां न निषिद्धा, यदुक्तं व्ययहरभाष्ये—(द्वितीयधामने ४० पत्रे)

‘पक्षिकुट्टेलगदिवसे, वज्रिज्जा अट्टमिं च नवमिं च । छट्ठिं च चवर्त्तिं च चारसिं तुण्णपि पक्खाणं ॥ भा० १२६ ॥’ एतेन नाना तत्र पाक्षिकप्रतिक्रमणं घटते ? इति चेत् तर्हि चतुर्दश्या अपि आलोचना निषिद्धा, यदुक्तं श्रीआयदयके—(४७१ पत्रे) “चावदसिं पण्णरसिं च वज्रिज्जा अट्टमिं च नवमिं च । छट्ठिं च चवर्त्तिं चारसिं च तुण्हपि पक्खाण ॥ १ ॥” पर एतदालोचना-न्तरं अपेक्ष्य भविष्यति, यदुक्तं श्रीपर्युपणाकृत्ये—‘पक्खि आ आरोवणा’ पक्षे पक्षे आलोचना ग्राह्या, तेन पञ्चदश्यामेव आलोचना आदाय तत्रैव प्रतिक्रमण विधेय नाऽत्र कोऽपि दोषः, आवश्यकचूर्णौ (११३ पत्रे) तथा ‘ततो सागरचंदो कमलामेला य सामिसगासे घम्म सोऊण गहिआणुबयाणि सावगाणि सबुत्ताणि, तओ सागरचंदो अट्टमीचवइसीसु सुण्णघरे सुसायेसु वा एगाराइम्म पडिम ठाई” इत्याद्यनेकालापकैः नानासिद्धान्तोक्तैः अष्टम्या चतुर्दश्या उपवासादि कृत्य उक्तमस्ति, यदि तरपाक्षिककृत्यं इति कृत्वा चतुर्दश्यां पाक्षिकप्रतिक्रमणं स्थाप्यन्ते तथा अष्टम्या अपि पाक्षिकप्रतिक्रमणं कर्तव्यं स्यात्, प्रयोगश्च अष्टम्यादि अपि पाक्षिकप्रतिक्रमणं तत्राऽपि पाक्षिककृत्यस्य क्रियमाणत्वात् यत्र यत्र पाक्षिककृत्यं क्रियते तत्र तत्र पाक्षिक-

प्रोक्तवान्, नैवं, सम्यग् परिज्ञानाभावात्, तथाहि-न तत्र पाक्षिकप्रतिक्रमणाधिगारं विन्दुं विद्यासाधनविचार एव, तथाहि-(पष्ठविमर्गे ४५ पत्रे)

“विज्ञानं परिवाही, पक्षे पक्षे यं दिति (वेति) आयरिया। मासद्वमासिबाण, परं पुण होइ मज्झ तु ॥२५१॥ परस्मै
अट्टमी खलु, मासस्वयं पक्षिस्वयं मुणेर्यं। अत्रापि होइ पक्ष, उवराओ चदसुराणं ॥२५२॥” व्याख्या-आचार्योः पत्रणि परंणि
विद्याना परिपटीः ददति, विद्याः परावर्तन्ते इति भावः, अथ परं किमुच्यते? तत् आह-मासार्धमासयोः मास्य पुन-परं भवति,
एतदेवाऽऽह-अर्धमासस्य पञ्चात्मकस्य मास्य अष्टमी सा सष्ठु परं, मासस्य मास्य पाक्षिक पक्षेण निवृत्तं ज्ञातव्यं, तच्च कृष्णच-
तुर्दशीरूप्य अवसातव्यं, तत्र प्रायो विद्यासाधनोपचारभावात् “बहुलादिका मासा” इति वचनाच्च, न केवल एतदेव परं विन्दु
अन्यदपि परं भवति, यत्र उपरागो ग्रहण चन्द्रसूर्ययोः, एतेषु च परं विद्यासाधनप्रवृत्ते ॥२५१॥ २५२॥ १८॥ अत्र सूत्र-
कारेण चतुर्दश्या नामाऽपि न गृहीत। चूर्णिकारेण-‘कृष्णपक्षस्व चतुर्दशी ए विज्ञासाहणोपयारो’ इत्यादिभि अवरोः
तच्च ‘कृष्णचतुर्दशीरूप्य’ इत्याद्यध्वरैः दृष्टिकारेणाऽपि विद्यासाधनं चक, न पाक्षिकप्रतिक्रमण, तच्च पाक्षिक कृष्णचतुर्दशी-
रूपं प्रोक्तं मलयगिरिणा तदभिप्रायं न जानीमः, तत्र कथं आगमविरोधः? अथ यदि कृष्णचतुर्दश्या एव पाक्षिक तदा
एकस्या चतुर्दश्यां पक्षो द्वितीयचतुर्दश्यां मासा, एव च कृते मासस्य मास्य पाक्षिक भवति, परन्तु पूर्वोक्तपक्षस्य मास्य
अष्टमी न भवति ‘बहुलादिका मासा’ इत्यपि विरुध्येत, किंच विशेषणं व्यवच्छेदक इति कृत्वा तच्च कृष्णचतुर्दशीरूपं,
एतद्वलेन चतुर्दश्या पाक्षिकं चूर्वाणेन मासे मासे पाक्षिकप्रतिक्रमणं कर्तव्यं मात्रपदशुद्धपञ्चम्या एव पद्युषणाप्रतिक्रमण-

पूआ तवो नाम, पयदो तस्य कसवो" ॥ ८३ ॥ इति । पुन - 'नयरम्भि घरावासे' इत्यादि कालिकाचार्यकथाया पदप-
ञ्चाशत्प्रमाणगाथाया अङ्काष्टयसु १३८९ वर्ये श्रीधर्मप्रभसूरिकृताया, तथाहि-

"आयरेणा वि द्रु पञ्जो-सविअ तो निवो भणइ तुहो । मयव ! अणुगाहिउ ह, ज महे अतेचरीण तु ॥ ४२ ॥

"पक्खोववासपारण-दिवसमि भत्तमेसणासुद्ध । साहूणुत्तरपारण-दिवसमि भविस्सए बहुअ ॥ ४३ ॥" इति ॥

ननु-यदि पञ्चदश्या पाक्खिअतिक्कमण आसीत्, तदा कथं साम्प्रतं चतुर्दश्या विधीयते ? उच्यते-श्रीकालिकाचार्ये

आधीर्णत्वात्, यदुक्तं ठाणावृत्तौ श्रीहेमाचार्यगुरुश्रीदेवचन्द्रसूरिभिः । तथाहि-

"एव च कारणे ण कालगायरिण्हि चत्थीए पञ्जोसवण पवत्तिअ, समत्यसवणे य अणुमन्निअ, तवसेण य पक्खिअईणि
चत्तइसीए आयरियाणि, अस्सइ आगमुत्ताणि पुण्णिमाए'सि ।" एव श्रीकालिकाचार्यकथाया अतिजीर्णया ३६९ श्लोक-

मिताया अपि उक्तं, तथाहि-

"राशणा भणिअ-अइ एव तो चत्थीए भवतु, सूरिहिं भणिअ-एव होउ नलिय अणत्थो सो भणिअमागमे "आ-
येरेणा वि पञ्जोसविअक्क"मिति तवो हरिसवसुफुल्ललोअणेण जयिअ राशणा मयव ! महापसाओ महतो अम्हाणम-
णुगहो जओ मम अतेउरिआण पक्खोववासपारणए साहूण उत्तरपारणय भविस्सइ, तवो गिहे गतूण समाइड्डिवाओ
अतेउरिआओ तुम्हाण ममावसाए उववासो होही पारणेअ साहूण उत्तरपारणय भविस्सइ, ता तस्य अहा पवत्तेहि
भत्तपाणेहिं साहुणो पडिहामेह, जओ भणिअमागमे--"पहसतगिलाणमि अ, आगमगहणे अ लोअकरणे अ । उत्तर-

प्रतिक्रमण, यथा चतुर्दश्या तथा यथा अष्टम्या न भवति तथा चतुर्दश्या अपि मा भवतु, किंच चतुर्दश्या पाक्षिकप्रतिक्रमण अङ्गीकुर्वता सूत्रोक्ता पूर्णिमां विहाय चतुर्मासिक अपि तत्र एव प्रतिक्रमणीय, यत चतुर्मासिके अष्टौ पक्षा भवन्ति ते च तन्मते चतुर्दश्यां एव पूर्णतां अगच्छन्, पाक्षिकस्य तत्र एव करणत्वात्, अयं चतुर्मासिकसवन्धी पक्ष प्रतिपद आरम्यते पाक्षिकसंवन्धी तु अन्यस एव इति चेत् तर्हि कोऽयं अर्धज्वरतीन्यायः ? तथा च सति महान् सूत्रविरोधः तत्र ईदृग् अर्थस्य अवर्णनात् न युक्त एव, ततश्च कृष्णचतुर्दशीक्य इति चेत् तर्हि सकलमपि पूर्वोक्त दूषणकदम्बक तत्पञ्चाङ्गम अनुधावति, किंच एवं चतुर्दश्यां पाक्षिकप्रतिक्रमण कुर्वता पूर्णमास्या चतुर्मासिक आचरता चतुर्मासिकसवन्धि तपो वाच्यते स्थानाज्जवासे पाक्षिकचतुर्मासिकयोः मध्य दिनाभावात्, ननु किमर्थं तद्दिन ईक्षते ? उच्यते—पाक्षिके चतुर्थस्य करणात्, चतुर्मासिके पष्ठसंभवात् मध्यं दिनं अन्तरेण तच्च न घटते, तस्मात् युक्त्याऽपि पाक्षिक पञ्चदश्या एव युज्यते, पुनरपि प्रयोगो न चतुर्दश्या पाक्षिकप्रतिक्रमणं अपूर्णपक्षत्वात्, यत्र यत्र असपूर्णं पक्षत्व तत्र तत्र न पाक्षिकप्रतिक्रमण यथा दशम्या, किंच श्रीश्रालिकाचार्यकथायां द्यतगाथाप्रमाणाया श्रीभावदेवसूरिकृताया पक्षोपवासपारणे साधूना अष्ट-मोत्तरपारणस्य प्रोक्त्वात् पाक्षिकं पर्वं पञ्चदश्या एव आगतं, तथाहि—

“मम अवेचरी पक्षोपवासपारण ए ज्यो । साह्ण फासुहं भर्त्तं, होही उत्तरधारणे ॥ ८१ ॥ एव पर्वं चतुर्थीए, कय कालगसूरिणा । एव पज्जोसवणाकण, सबसंवेण मज्झिअ ॥ ८२ ॥ साह् पुआरजो लोओ, आजो तप्पभिइ तजो । साह्

सारोद्धारसूत्रवृत्त्योः (एद्वित्रिंशदुत्तरशततमद्वारे (२५५ पत्रे) स्वकायपरकायशब्दोपहत प्रासुक जलं साधूना ग्रहणोचित
प्रत्यपादि, तथाहि—

“चसिणोदग तिवसु-कलिम फामुअजल च अइ कप्प । नवरि गिलाणाइकए, पहरतिगोवरिवि धरिअव ॥ ८८१ ॥
जायइ सचिचया से, निग्गहस्मि पहरपचगस्सुवरिं ॥ चउपहरवरिं ससिरे, वासासु पुणो तिपहरवरिं ॥ ८८२ ॥

त्रिभिर्दण्डैः—उत्कालैः उत्कलित=आवृष यदुष्णोदकं, तथा यत् प्रासुक स्वकायपरकायशब्दोपहतत्वेनाऽचिचीभूत
जल तदेव यतीना कल्प्य-ग्रहीतु उचित, इह किल प्रथमे दण्डे जायमाने कश्चित् परिणमति कश्चिन्न इति मिश्रः १,
द्वितीये प्रभूतः परिणमति स्त्रोकोऽवतिष्ठते २, तृतीये तु सर्वोऽपि अप्कायोऽचिची भवतीति दण्डत्रयग्रहण, इदं च
सर्वमपि ग्रहणत्रयमभ्ये एव उपभोक्तव्य, ग्रहरत्रयादूर्ध्वं पुनः कालातिक्रान्तदोषसम्भवेन उपभोगानर्हत्वात् न धारणीयं, नवर
केवलं ग्लानादिकृते ग्लानवृद्धाना अर्याय ग्रहरत्रिकादपि ऊर्ध्वं धर्त्तव्य,—॥ ८८१ ॥ ‘जायइ’ इत्यादि गाहा । जायते=भवति
सचिचता ‘से’ति, तस्य उष्णोदकस्य प्रासुकजलस्य वा ग्लानाद्यर्थं घृतस्य ‘ग्रीष्मे’ उष्णकाले ग्रहरपञ्चकस्योपरि—ग्रहरपञ्च-
कादूर्ध्वं कालस्याऽतिरूपत्वात् चिरेण एव जीवससकिसम्भावात्, तथा शिशिरे=शीतकाले कालस्य स्निग्धत्वात् ग्रहरचतु-
ष्टयादूर्ध्वं सचिचता भवति, “वर्षासु” वर्षाकाले पुनः कालस्याऽतिस्निग्धत्वात् प्रासुकीभूतमपि जल भूयः ग्रहरत्रयादूर्ध्वं
सचिचीभवति, तदूर्ध्वमपि यदि ध्रियते तदा क्षारः प्रक्षेपणीयः—सर्जिकादिकं क्षेप्य, येन भूयः सचित्त न भवतीति
॥ ८८२ ॥ इति ॥ ४ ॥

पौष्यां (१४४ पत्रे) श्रीजिनप्रभसूरिभिः 'सुद्धविमर्ह'त्ति, शुद्धविकटं सप्पणोदक १ घर्णान्तरादिप्राप्त शुद्धजल २ चेति, घर्णान्तरादिप्राप्तजलस्य प्राक्काल्येन उक्तत्वात् । न च वाच्य श्रीजिनप्रभसूरिभिः कस्य ग्रन्थस्य सम्मत्या व्याख्येय व्यवधानीति । श्रीकुलमण्डनसूरिकृतायां श्रीकल्पसूत्रावच्छूर्णौ तथैव व्याख्यानात्, तथाहि—

“वासवास पञ्जोसविमर्हस्स अट्टमभत्तिग्रस्स भिक्खुस्स कप्पति ततो पाणगाइ पडिगाहिच्चए, त ज्झा-आयामे वा १ सो-वीरे वा २ सुद्धविमर्हे वा ३ । अत्र 'सुद्धविमर्ह'त्ति, शुद्धविकट सप्पणोदक १ घर्णान्तरादिप्राप्त शुद्धजल २ चेत्यादि ॥ १ ॥

एवमेव श्रीयतिदिनचर्यासूत्रवृत्त्योरपि (६५ पत्रे) । तथाहि—

“निण्हिज्ज आरनालं आविल्लोवणतिददकल्लम । वण्णतराइपत्त, फासुमसलिलपि तदभावे ॥ १०२ ॥ व्याख्या-पिण्डग्रहणसमये साधुः आरनाल=अवभ्रावण गृहीयात् १ आग्निर्लं=काञ्चिक २ तन्दुलादिघावनजल ३ त्रिदण्डोत्कलित सप्पणोदक ४ घर्णान्तरादिप्राप्त अन्यत् प्राप्तुकञ्जलमपि ५ गृहीयादिति योगः, पर तदभावे-तस्य सप्पणोदकस्याऽप्राप्तौ यदाहुः,—“उत्सेइम १ ससेइम २ तंवुल ३ तिल ४ तुस ५ अवोदगा ६ ऽऽयाम ७ । सोवीर ८ सुद्धविमर्ह ९ अवह १० अना-दय ११ कविट्ठ १२ ॥ १ ॥ मारलिंग १३ दक्खा १४ दाहिम १५ खजूर १६ नालियर १७ कयर १८ वयरफल १९ । आमलय २० पिचापाणगाइ २१ पढमगभणिगाइ ॥ २ ॥

पुनः श्रीआचार्यवृत्तौ शस्त्रपरिज्ञाऽध्ययने तृतीयोद्देशके (४२ पत्रे), तथाहि—

अतो यद्वाद्यशस्त्रसम्पर्कात् परिणामान्तरापन्नं वर्णादिभिः तत् अविच्छ साधुपरिभोगाय कल्पते इति ॥ ३ ॥ एव प्रवचन-

पुनः निशीथभाव्यचूर्णिर्यथा—‘फासुअमुवग’ति जं बुतं तस्स इमा वक्खा—“तुबरे फले अ पत्ते रुक्खसिलो तुप्पमइणा-
ईसु ।” इत्यादि । तुबरसदो रुक्खसदे संबद्धो तुबरः-दृष्टः, सो अ समूलपत्तपुप्फफलो जम्मि उदगे पडिओ तेण परिणा-
मिअं धिप्पइ, अहवा तुबरफला इरीतक्यादयः तुबरपत्राः पलाशपत्रादयः ‘रुक्ख’सि-रुक्खकोटेरे कडुफलपत्तपरिणा-
मिअ धिप्पइ‘सिल’सि, कविच्छिलाया अनन्तर रुक्खछली कुट्टिआ तम्मि अ सठिअ उदगं त परिणामिअ धिप्पइ जरथ
वा सिलाए तुप्परिणामिअ उदग त धिप्पइ, “तुप्पो” पुण मयगकलेवरयसा भणइ, “मइणाइसु” हस्त्यादिमदित
आविसदो हस्त्यादिकमर्दने इत्यादि । एव पिण्डनिर्युक्तिवृत्त्योरपि । तथाहि—

“दवओ परिणओ तिल्लतूबरईहिं दवेहिं ।” विभीतकादिकपायद्रव्ये अपि मिश्रोदकानि वर्णो(दी)नि परिणतानि
प्राप्तुकानि, अत्र आदिशब्दाव् यथासम्भव वर्णाविपरिणामहेतूनि गोमयरक्षादिद्रव्याणि सर्वाणि ज्ञेयानि, । पुन ओप-
निर्युक्तौ (१३१ पत्रे), तथाहि—

“सीउण्हखारखत्ते, अग्गी लोणूसअविले नेहे । वफ्तजोणिणण, पओयण तेणिम होति ॥ ३४६ ॥

एतद्वृत्ति—“सीउण्ह”-पसिद्धा, “खारो”—तिलकरीरखाराई, रास-उफरटिआ कयवरो, अग्गीओणा पमिआओ मो
पसुखारदल, अविल-सोयीराई, ‘नेहो’-तिष्ठययवसाई, एएहिं जो परिणओ’ इति । पुन निशीथभाप्ते यथा—

“सीएअरफासु चउहा, दवे ससट्टमीसग खित्त । काले पोरसि परओ, यण्णाई परिणयं भावे ॥ १ ॥” इति, एव तमेत-

पुनरपि सुविहितसाधूनां पानीयत्रिकग्रहणे कषायद्रव्यमिश्रितपानीयस्य ग्रहीतुं कल्पत्वेन उक्तत्वात्, तथाहि—

“अम्रजल १ चण्ड वा २ कसायदवेहिं मीसिअ वावि ३। कप्पइ अईण नडण्ण, सुविहिअ कप्पट्टिआण च ॥ २ ॥” इति ॥ ५ ॥ पुनः घर्णगन्धरसस्पर्शैः परिणत पानीयं प्रासुक संयतो गृहीयाद् इति विधिवादेनाऽपि प्रोक्तत्वात्, तथाहि—

“यण्णरस-गधपणं, परिणय फरसेण वा । अनीवं फासुअ नच्चा, पडिगाहेज्ज सजए ॥ १ ॥” इति ॥ ६ ॥

ननु-वर्णान्तरप्राप्तपानीय साधूना योग्य च सम्मत्या दर्शित तत्तयैव, पर कै द्रव्ये केन च विधिना प्रासुक तत् स्यात्, केतु च ग्रन्थेऽपि प्रोक्तम् ? इत्याह—श्रीबृहत्कल्पशास्त्रे, तथाहि—

“यण्णरसगघफासा, अह दवे अम्मि उक्कहा वुति । तह तह चिर न चिट्ठइ, अणुमेसु सुमेसु कालेण ॥ १ ॥” व्याख्या—यस्मिन् द्रव्ये यथा घर्णरसगन्धस्पर्शा उत्कटा-उत्कटतरा भवन्ति, तथा तथा तेन तेन द्रव्येण सह मिश्रित उदक चिर न तिष्ठति, किंप्रं क्षिप्रतर परिणमति, किं अवशिष्टेण ? न इत्याह—येऽणुभा वर्णादय उत्कटा तेषु एव क्षिप्र परिणमति, ये तु शुभा वर्णादयः तेषु उत्कटेषु कालेन परिणमते चिरादित्यर्थ, अत्रैव निर्दर्शनमाह—“जो चदणे कटुरसो, ससट्ठज-लेण दूसेणा जामो । सो लसु दगत्स सत्थ, फासो उ उवगाई कुणइ ॥ १ ॥” व्याख्या—इह तन्पुलोदक चन्दनेन काऽपि मिश्रित तत्र चन्दनस्य यः कटुरसो रसः स तन्पुलोदकस्य शास्त्र, पर यः स्पर्श-शीतलः स जलस्योपग्रह करोति इति कृत्वाऽचिरेण तत्परिणमति, एव संसृष्टजलस्यापि या दूषणा आम्लरसता सा उदकस्य शास्त्र, स्पर्शस्तु शीतलत्वाद् उपग्रहकारी अतः चिरेण परिणमति, इति ॥

श्राद्धाः प्राय उष्णोदक न पिबन्ति, तत्रापि त्रिवण्डोत्कलितमेव कल्पते, नाऽन्यथा, तादृश तु प्रायशो दुर्लभं साधूनुद्दिश्य क्रियमाण तु आधाकर्मदोषभाक् भवति, सति च तस्मिन् द्वयोरपि दातृग्रहीत्रो अहिताय अल्पायुष्याय च भवति, कसे-
ल्लकप्रासुकनीर तु आरमना गच्छे श्राद्धा विशेषत आद्धिकाश्च पिबन्ति, तैस्तु तत् स्वार्थं क्रियमाणमस्ति, तन्मध्ये साधु-
भिरपि यतनया गृह्यमाण न दोषाय स्यात्, ततः सिद्धान्तमूलत्वेन गच्छपरम्परया च कसेल्लकप्रासुकपानीय गृह्यते इति ॥ ९ ॥

॥ इति कसेल्लकपानीयविचारः (अधिकारः) ॥ ९ ॥

ननु-श्रीखरतरगच्छीयाः श्राद्धा आचाम्ले द्रव्यद्वय गृह्णन्ति, नाऽधिक, तत्किम् ? उच्यते-श्रीमज्जिनवल्लभसूरिशिष्य-
श्रीजिनदत्तसूरिभिः सन्देहदोलावलीसूत्रे (११६ पत्रे) द्रव्यद्वयस्य एव प्रतिपादितत्वात्, तथाहि-

“निहिणो इह विहि आय विलस्स कप्पति तुम्हि दवाइ । एग समुच्चिमल्ल, वीअ पुण फासुअ नीर ॥ १०४ ॥” इति ॥

अत्र उचित अपि नीरमेव, न तु काञ्चिका १ अवस्रवण २ तर्के ३ झुरसादीनि ४ तेया हि पानकाहारत्वेऽपि शुद्ध्य-
हेतुत्वेन आचमनादिकार्यस्य अनर्हत्वात्, अत एव प्रत्याख्यानचूर्णावपि जलमेव उक्तं । तथाहि-

“जावइअ उवजुज्जइ, तावइअ भायणे गहेऊणं । जलविब्बुड काठ, मुत्तव एस इत्थ विही ॥ १ ॥

एवं द्रव्यद्वयातिरिक्तद्रव्यनिषेधः श्रीखिनपतिसूरिभिरपि सामाचारीमध्ये २५ लिखितः ॥ १ ॥ तथाहि-

“आयविले पप्पइ १ धुगघरिआ २ वेढमिआ ३ इङ्गुरिआ ४ तक्काइ ५ निसेहो चि ॥२॥ पुनः जीर्णपुस्तकेषु अपि आचाम्ल-

प्रत्याख्यानपाठे-“सूरे उगगए पुरिमइ पच्चक्खामि तिविह चउविहं पि आहार असण पाण खाइमं साइम अन्नत्थणाभोगेण

कपानीय प्रासुकत्वेन तपागच्छेद्यहीरविजयसूरि-प्रसादीकृतप्रश्नोत्तरसमुच्चये तच्छिष्य ५० कीर्त्तिविजयगणिसमुच्चिते ५० अगमालगणिकृतत्रयोदशप्रश्नेऽपि (३६ पत्रे) प्रोक्त, तथाहि-

वर्णान्तरप्राप्त कसेलकनीर प्रासुक भवति न वा ? तत्रोत्तर-वर्णान्तरप्राप्त कसेलकनीर प्रासुकं भवति पर आत्मीयबुद्धे-
अनाचीर्ण इति ज्ञेय, एवं पुनस्तत्रैव ग्रन्थे हीपवन्दरसङ्कृत १५ प्रश्नेऽपि (८४ पत्रे), तथाहि-मतान्तरीयस्य कदा-
चित्पुपवासादिप्रत्याख्यानं कथ्यते, तत्र 'पाणस्से'स्युच्चारणमाश्रित्य किं विधेय ? यतस्तस्य कसेलकादिपानीयपाने कथं तत्पा-
लनं भवतीति ? तत्रोत्तरम्-अत्र मतान्तरीयस्य प्रत्याख्यानकरणे 'पाणस्से'स्युच्चारणे स यदि कसेलकादिपानीयं पिबति तदा
प्रत्याख्यानभङ्गो ज्ञातो नाऽस्ति, यतः कसेलकक्षेपेऽपि पानीयं प्रासुकं भवति, पर आत्मना नाऽस्तीति नो गृह्यते
इति । ननु-त्रिविधाहारप्रत्याख्याने कसेलकस्य स्वादिमत्वात् कथं न प्रत्याख्यानभङ्गः ? उपवासप्रत्याख्याने च कथं न
द्रव्यद्वयापसिर्भवेद् ? उच्यते-कसेलकस्वादो हि तथा नीरेण समं तदात्मना परिणतो यथा न नीरात्पृथग्भूतो ज्ञायते,
अतो न प्रत्याख्यानभङ्गो नाऽपि च द्रव्यद्वयापत्तिः, एव चेष्टा सम्प्रदाये त्रिफलापानीयं पीयमानमस्ति तैरपि यद्यपि हरी-
तकीविभीतके स्वादिने आमलकाद्य अशने, तथापि तन्मिश्रितोदकपानेन त्रिविधाहारप्रत्याख्यानभङ्गो मन्यते, नापि
उपवासप्रत्याख्याने द्रव्यप्रयगणना, अन्यथा प्रत्याख्यानभङ्गः सम्पद्येत इति ॥

ननु-पूर्वमुष्णोदकाभावे वर्णान्तरप्राप्तपानीयग्रहणं उपपिष्टं, साम्प्रतं तु वर्णान्तरप्राप्तमेव प्रासुकोदकं गृह्यते तत्कि-
मिति ? उच्यते-नाऽस्माभिः एकान्तेन कसेलकप्रासुकपानीयमेव गृह्यते, किन्तु तृष्णोदकमपि गृह्यते, पर साम्प्रतं

आज्ञाः प्राय उष्णोदकं न पिबन्ति, तथापि त्रिवण्डोत्कलितमेव कल्पते, नाऽन्यथा, तादृशं तु प्रायशो तुल्यं साधुनुपदिश्य
क्रियमाणं तु आधाकर्मदोषभाक् भवति, सति च तस्मिन् द्वयोरपि दातृगृहीतोः अपिताय अत्पायुष्याय न भवति, कसे-
लकम्पासुकनीरं तु आत्मनां गच्छे आद्या विशेषतः आद्विकाश्च पिबन्ति, तैस्तु तत् स्वार्थं क्रियमाणमस्ति, तन्मग्नौ साधु-
भिरपि यथनया गृह्यमाणं न दोषाय स्यात्, ततः सिद्धान्तमूलत्वेन गच्छपरम्परया न करोताकप्राप्तुक्तानीयं दृग्गते इति ॥ ९ ॥

॥ इति कसेलकपानीयविचार (अधिकारः) ॥ ९ ॥

ननु-श्रीखरतरगच्छीयाः आद्या आचाम्ले द्रव्यद्वय गृह्णन्ति, नाऽधिक, तत्किम् ? उच्यते-श्रीगङ्गापतागदुरिविध-
श्रीजिनदत्तसूरिभिः सन्देहदोलावलीसूत्रे (११६ पत्रे) द्रव्यद्वयस्य एव प्रतिपादितत्वात्, तथापि-

“निहिणो इह विहि आय चिलस्त कप्पति दुस्सि दयाइ । एग समुच्चिअसलं, चीअं पुण पायुअं नीरं ॥ १०॥ ” इति ॥
अत्र उचित अपि नीरमेव, न तु काञ्जिका १ अवस्रवण २ तर्के ३ धुरसायीनि ४ तेषां हि पानकापारलेऽणि इत्थन-
हेतुत्वेन आचमनादिकार्यस्य अनर्हत्वात्, अत एव प्रत्याख्यानचूर्णापि अत्रमेव उक्तं । तथापि-

“जावइअ उवजुअइ, तावइअ भायणे गहेऊण । जलविब्बुद काअं, गुप्ताअं एत इरा विही ॥ १ ॥
एव द्रव्यद्वयातिरिक्तद्रव्यनिषेध श्रीजिनपतिसूरिभिरपि सामाचारीमग्नौ २५ उल्लिखितः ॥ १ ॥ तथापि-

“आयचिले पप्पड १ धुग्घरिआ २ वेढमिआ ३ इक्षुरिआ ४ तफाअ ५ निरोयो ति ॥ २॥ पुनः अरिणपुत्तोअ ७णि आचाराः
प्रत्याख्यानपाठे-“सूरे उगाए पुरिमट पचक्खामि तिथिह चउविणं पि आएर अत्तणे पाणं ताअणं साअणे अत्तणपाणोमणे

सहस्रगारेण पञ्चश्रकालेण दिसामोहेण साधुवयणेण महत्तरगारेण सवसमाहिवसियागारेण आयत्रिल पञ्चक्वामि अन्नत्य-
णाभोगेण सहस्रगारेण लेवालेवेण चक्खित्तविवेगेण गिरुत्थससट्ठेण पारिद्वानियागारेण महत्तरगारेण सयसमाहिवसिया-
गारेण एकासण पञ्चक्वामि तिविह्वि आहार” इत्यादि, दधविसए सधनिअमा अन्नत्यणाभोगेण सहस्रगारेण महत्तरगा-
रेण सधसमाहिवसियागारेण वोसिरामि” अय पाठ” श्रीजेसलमेरुमाण्डागारे स० १२१५ लिखितपुस्तिकाया अस्ति ॥ ३ ॥

ननु-मूलग्रन्थे क्खण्डिय द्वब्बद्वय प्रतिपादित अस्ति! उच्यते-महानिशीथसूत्रे तच्चूर्णो च “दोहिं दयेहिं आयविलेहिं”
॥ ४ ॥ एवं श्रीआवश्यकबृहद्वसू, तथाहि—“एव जइस्से मज्झिमे उक्कोसेऽवि आयविले दधदुगेण सद्यथ भणिअय” । पुन
अत्राऽयं सूत्रमधिया श्रीहरिमद्रसूरिकृतावश्यकबृहद्वसूतिः विचारणीया, तत्पाठस्तु (८५५ पत्रे) अयम्—

“एत्थ आयविल च भवति आयविलपाचग्ग च, तत्थोदणे आयविल आयविलपाचग्ग च, आयविला सकूरा, जाणि
कूरविहाणाणि आयविलपाचग्गं, तंनुलकणिआउ कुहतो पीट्ट पिट्ठगा पिट्ठपोवलियाओ रालगा मदगादि कुम्मासा पुब
पाणिण्ण कट्ठिस्सति, पक्खा उललीए पीसति, ते तिविहा-सण्हा मज्झिमा धूला, एते आयविल आयविलपाचग्गाणि,
पुण जे तस्स तुसमीसा कणिआउ ककडुगा य एयमादि, सन्नुमा जवाण गोधूमाण विहिआण वा, पाउग पुण गोधूम-
मुज्जिया पित्तुगाला य जाव मुंजिआ जे अ जतएण ण तीरति पीसितु, तस्सेव णिदारे कणिक्कादि वा, एयाणि आय-
विलपाचग्गाणि, त तिविह्वि पि आयविल तिविह्व उक्कोस १ मज्झिम २ जहण्ण ३ च, दवओ कलमसालिकूरो उक्कोस जं
वा अस्स पत्थं रुद्ध वा रालगो सामागो वा जहण्णो, सेसा मज्झिमा, ओ सो कलमसालिकूरो सो रस पट्ठ” तिविजो

उक्कोसं ३ तं चेष तिविधं पि आयविल गिज्जरागुण पखुख तिविध उक्कोसो गिज्जरागुणो, मज्झिमो जहण्णोत्ति, कलम-
 सालिकूरो दवतो उक्कोस, दवं चउत्थरसिपण समुत्तिसति, रसओ वि उक्कोस तस्सच्चएणडवि आयामेण उक्कोस रसओ,
 गुणतो जहण्ण योवा गिज्जरति भणित भवति, सो चेष कलमोदणो जदा अमेहिं आयामेहिं तदा दयतो उक्कोसो,
 रसतो मज्झिमो, गुणतो वि मज्झिमो चेष, सो चेष जदा उण्होदएण तदा दयतो उक्कोस, रसतो जहण्ण, गुणओ
 मज्झिम चेष, जेण दवओ उक्कोस न रसओ, इआणिं जे मज्झिमा ते चाउलोदणा तेन दयओ मज्झिमा आयविलेण
 रसओ उक्कोसा गुणओ मज्झिमा तहेव च उण्होदएण दवओ मज्झ, रसओ जहण्ण, गुणओ मज्झ, मज्झिम दयति
 काऊण, रालगतणकूरा दवओ जहण्ण, आयविलेण रसओ उक्कोस, गुणओ मज्झ ते चेष आयामेण दयओ जहण्ण,
 रसओ मज्झ, गुणओ मज्झ, ते चेष उण्होदएण दवओ जहण्ण, रसओ जहण्ण, गुणओ उक्कोस नहुणिज्जरत्ति भणित
 होति, अहवा उक्कोसे तिप्पि विभासा-उक्कोसउक्कोस उक्कोसमज्झिम उक्कोसजहण्ण कजियआयामउण्होदएहिं जहण्णा
 मज्झिमा उक्कोसा गिज्जरा, एव तिसु विभासितव ॥ ५ ॥ एव श्रीहरिभद्रसूरिकृतश्रानकधर्मप्रज्ञप्तिवृत्ती अपि एतादृश एव
 पाठोऽस्ति ॥ ६ ॥ तथा-द्वार्षिद्यत्यभ्यधिकै-कादशवत्सरशतैस्तु विक्रमतः। अकृतैना नमिसाधु, शिष्य श्रीशालिसूरीणाम् ॥ १ ॥
 इति प्रशस्तिसम्भावेन ११२२ वर्षे नमिसाधुकृतपद्मावदयकवृत्तौ विशेषो यथा विशेषस्तु कलमशालिचतुर्थरसकाद्युत्कृष्ट
 शेषकूरः चतुर्थरसकादिष्व मध्यमः उण्णोदकादिष्व जघन्यो गुणतश्च वहुी निर्जरा उत्कृष्टे मध्यमा मध्यमेऽल्पा च जघन्ये
 चेति, एव च स्थिते कलमशालिकूर कलमशालिकञ्जिकेन उत्कृष्ट, उत्कृष्टेन यदा भुज्यते तदा जघन्या=निर्जरा अल्पे-

सहस्रगारेण पञ्चम्रकालेण विसामोहेण साधुवयेण महत्तरागारेण सधसमाह्वित्तियागारेण आयविल पञ्चस्वामि अन्नत्य-
णाभोगेण सहस्रगारेण लेवालेवेणं सविस्वत्तविवेगेणं गिहृत्यससष्टेण पारिष्टावणियागारेण महत्तरागारेण सधसमाह्वित्तिया-
गारेण एकासण पञ्चस्वामि तिविद्वपि आहार” इत्यादि, दधविसप सधनिअमा अन्नत्यणाभोगेण सहस्रगारेण महत्तरागा-
रेण सधसमाह्वित्तियागारेणं वोसिरामि” अय पाठः श्रीजेसलमेरुभाण्डागारे स० १२१५ लिखितपुस्तिकाया अस्ति ॥ ३ ॥

ननु-मूलग्रन्थे क्वऽपि द्वयद्वय प्रतिपादित अस्ति? उच्यते-महानिशीथसूत्रे तच्छूर्णौ च “दोहिं दधेहिं आयविलेहिं”
॥ ४ ॥ एवं श्रीआवश्यकबृहद्वसौ, तथाहि—“एव जहस्रे मज्झिमे उक्कोसेऽवि आयविले दधदुगेण सधत्य भणिअध” । पुन-
अत्राऽयं सूत्रमाधिया श्रीहरिमद्रसूरिकृतावश्यकबृहद्वसि विचारणीया, तत्पाठस्तु (८५५ पत्रे) अयम्—

“एतय आयविल च भवति आयविलपात्तग च, तत्थोदणे आयविल आयविलपात्तग च, आयविला सकूरा, जाणि
कूरविहाणाणि आयविलपात्तग, तंदुलकणिआत्त कुहतो पीट्ट पिट्ठुगा पिट्ठुपोवलियाओ रालगा मढगादि कुम्मासा पुब
पाणिण कम्पित्ति, पच्छा तखलीए पीसंति, ते तिविहा-सण्हा मज्झिमा यूला, एते आयविल आयविलपात्तगणि,
पुण जे तस्स तुसमीसा कणिआत्त ककडुगा य एवमादि, सत्तुआ अवाणं गोधूमाण विहिआण वा, पात्तग पुण गोधूम
मुज्झिया पिचुगाला य जाव मुंजिआ खे अ जत्तएण ण तीरति पीसितु, तस्सेव णिद्धरे कणिक्कादि वा, एयाणि आय-
विलपात्तगणि, त तिविह पि आयविल तिविह उक्कोस १ मज्झिम २ जहण ३ च, दधओ कलमसालिकूरो उक्कोस जं
वा जस्स पत्तं रुद्ध वा रालगो सामागो वा जहणो, सेसा मज्झिमा, जो सो कलमसालिकूरो सो रस पडुच्च तिविधो

उक्कोसं ३ तं चेव तिविध पि आयविल णिज्जरागुण पडुच्च तिविध उक्कोसो णिज्जरागुणो, मज्झिमो जहण्णोत्ति, कलम
 सालिकूरो दयतो उक्कोस, दयं चउत्थरसिपण समुदिसति, रसओ धि उक्कोस तस्सच्चण्डवि आयामेण उक्कोस रसओ,
 गुणतो जहण्ण घोवा णिज्जरति भणित भवति, सो चेव कलमोदणो जदा अझेहिं आयामेहिं तदा दयतो उक्कोसो,
 रसतो मज्झिमो, गुणतो वि मज्झिमो चेव, सो चेव जदा उण्होदण तदा दयतो उक्कोस, रसतो जहण्ण, गुणओ
 मज्झिम चेव, जेण दयओ उक्कोस न रसओ, इआणिं जे मज्झिमा ते षालोदणा तेन दयओ मज्झिमा आयविलेण
 रसओ उक्कोसा गुणओ मज्झिमा तहेव च उण्होदण दयओ मज्झ, रसओ जहण्ण, गुणओ मज्झ, मज्झिम दयति
 काऊणं, रालगतणकूरा दयओ जहण्ण, आयविलेण रसओ उक्कोस, गुणओ मज्झ ते चेव आयामेण दयओ जहण्ण,
 रसओ मज्झ, गुणओ मज्झ, ते चेव उण्होदण दयओ जहण्ण, रसओ जहण्ण, गुणओ उक्कोस बहुणिज्जरत्ति भणित
 होति, अहवा उक्कोसे तिणि विमासा-उक्कोसउक्कोस उक्कोसमज्झिम उक्कोसजहण्ण कजियआयामउण्होदयहिं जहण्णा
 मज्झिमा उक्कोसा णिज्जरा, एव तिसु विभासितव ॥ ५ ॥ एव श्रीहरिभद्रसूरिकृतभावकधर्मप्रज्ञसिधुत्तौ अपि एतादृश एव
 पाठोऽस्ति ॥६॥ तथा-द्वाविंशत्यभ्यधिकै-कादशवत्सरशतैस्तु विक्रमत । अकृतैना नमिसाधुः, शिष्यः श्रीशालिसूरीनाम् ॥१॥
 इति प्रशस्तिसम्भावेन ११२२ वर्षे नमिसाधुकृतपदावश्यकवृत्तौ विशेषो यथा विशेषस्तु कलमशालिचतुर्थरसकाद्युत्कृष्ट
 शेषकूरः चतुर्थरसकादिश्च मध्यम उष्णोदकादिश्च जघन्यो गुणतश्च बह्वी निर्जरा उत्कृष्टे मध्यमा मध्यमेऽल्पा च जघन्ये
 चेति, एव च स्थिते कलमशालिकूरः कलमशालिकस्रिकेन उत्कृष्टः, उत्कृष्टेन यदा मुज्यते तदा जघन्या=निर्जरा अल्पे-

त्यर्थः, तथा उत्कृष्ट द्रव्य जघन्यरेसेन भुष्यते, तदा मध्यमो निर्जरा गुण इत्यादिभङ्गेका द्रष्टव्या इति, अयमर्थो द्रव्य-
रसयोः द्वयोः उत्कृष्टत्वे जघन्या निर्जरा एकैकोत्कृष्टत्वे मध्यमा द्वयोर्जघन्यत्वे उत्कृष्टा निर्जरा इति, अपि चात्र सर्वेज्यपि
पूर्वोक्तेषु भङ्गेषु जघन्य १ मध्यमो २ उत्कृष्टरूपेषु ३ शालिप्रमृतीना अन्नाना मध्यादेकतरत् अन्न, अयं च काञ्चिकप्र-
मृतीनां नीराणां च मध्यात् एकतरक्षीरं आचाम्लमन्त्रे ग्राह्यत्वेन प्रोक्तं, परं न कुत्राऽपि एवरूपो भङ्गको लिखितो,
यदुत-एकस्मिन् आचाम्ले शालिप्रमृत्त्यन्नानां मध्यात् अन्नद्वयं तत्रयं वा अयं च काञ्चिकप्रमृतिनीरमध्यात् नीरद्वयं
तत्रयं वा ग्राह्यमिति ॥ ७ ॥ ननु द्रव्यद्वयस्य एव ग्रहणे नियमिते कथं दन्तशोधनं विना मुखशुद्धिः ?-तत्राऽर्थे सन्देहदो-
षावली गायत्र्या (११७ पत्रे) यथा-

जो पुण सिलिआई विणा, मुहसुद्धिं कचमित्यमसमत्यो । सो कडुअकसायरस, सिलिअ गिणहइ न से भगो ॥ १०६ ॥
अनाहारत्वात् ॥ ८ ॥ यत्तुक्तं-‘निषार्णं’ गाहा, अतो बहुनिर्जराहेतुत्वेन उत्कृष्टाऽऽचाम्ले द्रव्यद्वयग्रहणं युक्तं, पुन अत्रार्थे
बृहत्परंपरागतसामाचार्येव प्रमाणं, किमेतत्प्रामाण्यात् निर्विकृतिकाऽऽचाम्लोपवासादिषु सचिच्चनियममेव न कुर्वन्ति श्राद्धाः
किञ्च उपवासे एकमेव द्रव्यं न गृह्णन्ति, ततो यथा सूत्राक्षरादर्शनेऽपि अत्र अवश्यतया सचिच्चनियमः क्रियते, एव द्वाधिक-
द्रव्यनियमोऽपि इति सन्देहदोषावलिबृहदुत्तिवचनप्रामाण्यात् बृहत्परम्परागतसामाचार्यो उत्कृष्टाऽऽचाम्लत्वेन द्रव्यद्वयमेव
आचाम्ले गृह्यते, ततो यन्मगधत्वेकवलिभाषितं तत्प्रमाणं नाऽत्राऽस्माकं कोऽप्यभिनिवेशः इति ॥

॥ इति आचाम्ले द्रव्यद्वयग्रहणाधिकारः ॥ १० ॥

ननु-केचिद्वदन्ति अपक्वदुग्धेन सम द्विदलमक्षण अमक्ष्यदोषभाक्, तत् किम् ? उच्यते—न चैतत् सङ्गतिमङ्गति,
काऽपि तदोपस्याञ्जुष्मत्वाद् इति, आह परः, उच्यते—

ननु-भो ! “आमगोरससम्पृक्त-द्विदलाविषु जन्तवः । दृष्टाः केचलिभिः सूक्ष्मास्तस्मात् तानि विवर्जयेत् ॥ ७१ ॥”,
इति श्रीहेमाचार्यकृतश्रीयोगशास्त्र (१७१ पत्रे) षचनप्रमाणयावु आमगोरससम्पृक्तद्विदले सूक्ष्मजन्तुत्पत्तिसम्भावेन तद्व-
र्जनस्य सुतरा प्रोक्तत्वात् तदुदृष्टता एव समागता । न च चाच्य गोरसशब्देन दधितक्ते । पर दुग्ध न ? उच्यते—
श्रीहेमाचार्यैः गोरसशब्देनाऽभिधानचिन्तामणौ (१६७ पत्रे) दधि १ दुग्ध २ घोल ३ रूपार्थत्रयस्य प्रोक्तत्वात्,
तथाहि—“दुग्ध तु सोमज, गोरसः क्षीरमूषस्य, स्तन्य पुसवन पय ॥ ६८ ॥ १ तथा (१६८ पत्रे) “क्षीरज=दधि
गोरसश्च २” पुनः (१६९ पत्रे) “दण्डाहते कालशेष-घोलारिष्टानि गोरसः रसायन ३” इति । तत् आमगोर-
सेन सम द्विदलमक्षणे स्पष्ट अमक्ष्यदोषः ? सत्य, यद्यपि आमगोरसशब्देन अपक्वदुग्धमपि समायात, पर द्विदलदोषाधि-
कारे आमगोरसशब्दस्य प्रवृत्तिः अनुत्कालितदधितक्रयोः एव विषये, तयोः द्वयोः एव ग्रन्थादौ व्याख्यातत्वाद्, यदुक्तं
“श्रीतपागणसरोजरविश्रीदेवसुन्दरगणेन्द्रविनेयः, श्राद्धवर्गविहिताग्रहत श्रीसोमसुन्दरगुरुः कुरुतेऽद ॥ १ ॥” इति ग्रन्थादौ
सम्भावेन तपागच्छनायकश्रीसोमसुन्दरसूरिभिः श्रीयोगशास्त्रवालावबोधे, तथाहि—

“आमगोरससंपृक्त, द्विदल पुष्पितौदनम् । दध्यहर्द्वितयातीतं, कश्चिन्नाश्च विवर्जयेत्” ॥ ७ ॥

व्याख्या—“आम गोरस-अणकफाल्या दूध दही छसि ते मांहि मिल्यौ विदल कठउल अने वासीकटूउल अने आदि शब्द लगे फूल्यो जे रान्ध्यो उदन १ दुहणादिक २ तथा विधिहहो-सोल पट्टुर ऊपहरा दहीमाहि ३ अनइ वासीयकठउलादिक कुहिआ अन्न ४ पतलां सधि हि माहि दृष्टा केवलज्ञानीचै सूक्ष्मजीव सपजता दीठा, ते भणी ए सगला ही श्रावके वर्जिना इति ।” अत्रार्थे योगशास्त्रावचूर्णिरपि विलोकनीया, “तत्राऽऽमगोरसशब्देन अनुकालितदधि-तक्रवस्तुद्वयस्य एव व्याख्या-नात्”, तथा विहाय एक कषिद्र गच्छं, अन्येषु गच्छेषु आमदुग्धमध्ये द्विदलग्रहणनिषेधो नाऽस्ति, प्रत्युत प्रवृत्तिं वर्त्तते, अयं क्वाऽपि ग्रन्थेऽप्यक्रदुग्धमध्ये द्विदलनिषेधः प्रोक्तो भवेत्, तथा स ग्रन्थो विचार्येत, परं स ग्रन्थो नाऽस्तीति सम्भाव्यते इति ॥

॥ इति अपक्रदुग्धमध्ये द्विदलग्रहणाधिकार ॥ ११ ॥

ननु—आत्मनां गच्छे सुप्तादीनामपि द्विदलत्व गणयते, केपाचिद्गच्छे तु न इति, तत्र को विचारः? उच्यते,—श्रीश्विनवत्सूरियुगप्रधानैः उत्सूत्रपर्वोद्धृते सङ्गरादीनां द्विदलत्वे अमन्यमाने उत्सूत्रस्य प्ररूपितत्वं चक्रमस्ति, तथाहि—“कडुअसगरियाओ न हुति विदलति विरुहगाऽणत इति उत्सूत्र”, ॥ १ ॥ एवमेव श्रीजिनप्रभसूरिभिः विधिप्रपाया सम्यत्त्वारोपणविधौ प्रत्यपादि, तथाहि—

सगरफलिआमुगमत्तमासमसूरकलायचणयचवलवत्सुकुलत्थमिस्थिआ, कडुअगोआरमाइ निदलाइ गोरसेण सह न जिमेअबाई एएसिं राइसिम न कायब” इति ॥ २ ॥

इत्यमेव चैत्यवन्दनकुलकेऽपि, (९७ पत्रे) तथा हि—

“संगरफलिमुगमुहडुमासकडूअपमुक्खबिदलाइ । सह गोरसेण न जिमेए य रायसिअं न करे ॥ १८ ॥
 अम्मि य पीलिअते, मणय पि न नेहनिगमो दुष्सा । बुद्धिअदलाइ दीसति मित्थिगार्इण जह लोए ॥ १९ ॥” ॥ ३ ॥
 ननु-पूर्वाचार्यग्रन्थेऽपि काऽपि सक्करादीनां द्विदलत्वसम्मतौ अस्ति ? उच्यते—यद्यपि साम्प्रत प्रवर्तमाना श्रीसिद्धसे-
 नसूरिकृता श्रीप्रवचनसारोच्चारवृत्तिः तत्र सा नाऽस्ति, पर श्रीआनन्दसूरिभिः श्रीप्रवचनसारोद्धारगाथाद्वितीयाद्धं व्या-
 ख्यानयद्भिः स्ववृत्तौ तथैवोक्तं, तथाहि—

“दहिए विगयगयाइं, घोलवहाँ घोलसिहरिणि करवो । लवणकणदहिअमहिअ सगरगाइम्मि अप्पडिए ॥ १ ॥”
 व्याख्या-लवणकणैः जीरकलवणलेशैः युक्तं दधि हस्तेन मथितं वखेण गालितं तदपि राश्र्युपितं सत् कल्पते, निर्विकृति-
 कप्रत्याख्यानवतां, काऽपि देशे सक्कराद्यपि तत्र प्रक्षिप्यते, इत्याशङ्क्याऽऽह, पर सक्करादौ अपतिते सति, तत्र तु द्विदलदो-
 यसम्भवात् न कल्पते इत्यर्थः ॥ ४ ॥ एवं यतिदिनचर्याया अपि, तथा हि—“फलियावगे तह सगर यहा चवला य होला
 येति” ॥ ५ ॥ ननु-सक्करादीनां मुक्कादीनामिव द्विदलत्वसाधकं लक्षणमस्ति न वा ? उच्यते—चाट अस्तीति ब्रूम, तथा हि—
 न य सगरवीयाओ तिळुप्पसिं कयाइवि सभवइ । दलिए बुद्धि दलाइ मुगार्इण च दीसति ॥ १ ॥ इत्यादि ॥ ६ ॥
 पुनः केवलानां दृष्टं सत्यमिति ॥

॥ इति सक्करप्रमुखाणां द्विदलत्वाधिकारः ॥ १२ ॥

ननु-कैपाचित् गच्छे श्राद्धानपि साधूनिव “पाणस्स लेवाहेण वा” इत्यादिपानपढागारा सञ्चारयन्ति, आत्मना गच्छे तु न इति, तत्र किं निदानम् ? सञ्च्यते-

शास्त्रे निषिद्धत्वात्, वृद्धाना असंमतत्वात्, युक्तियुक्तत्वाच्च, यतः श्राद्धाना पानकागारपट्कनिषेध श्रीजिनदत्तसूरयः सत्सुत्रपयोद्धृते प्रोचिवासः, तथाहि-

“अज्जिअज्जलाहारगिही पाणागारे समुच्चरइ” तदुत्सूत्रमिति ॥ १ ॥ एव श्रीजिनपतिसूरयोऽपि निजसामाचार्यां १२ लिखन्ति स्म; तथाहि-“सावयाण पाणस्स लेवाहेण वा इच्चाइ पाणगागार अणुच्चारण” इति ॥ २ ॥ ननु-पूर्वसूरिभिरपि काऽपि ग्रन्थे तन्निषेधो भणितोऽस्ति ? सञ्च्यते-श्रीबृहन्नाम्ने; तथा हि-“प प छ आगारा साहूणं, न पुण सहाण” इति ॥ ३ ॥ एवं श्रीप्रत्याख्यानभाष्ये त्र्यशीत्यधिकैकादश ११८३ शतवर्षे निर्मिताया तद्धृतौ च, तथा हि-“एते पानकगारा यतीनामेव, न तु श्राद्धानां, न लघु श्राद्धाः सर्वविरतयः इति” ॥ ४ ॥ ननु-वृद्धानां असमतत्वं युक्तियुक्तत्वं च कथं ? इत्याह-धूयतां सावयानीभूय विचार्यता च चक्षुषी निमील्य, अत्र अयं परमार्थः—यतीना एकश-नाधिप्रत्याख्यानवतां भिक्षावृत्तिस्त्वेन यथालब्धसर्वपानकानि गृह्णतां पिबता च तदपवादभूताः, “पाणस्स लेवाहेण वा” इत्यादि पढागारा अपि सञ्चारयितुं कल्पन्ते एव, परं सचित्तपरिहारिणा गृहस्थाना एकाशनादिप्रत्याख्यानवतां आत्म-वशित्वेन पानकापवादसेवार्यं पढागारान् सञ्चारयितुं न घटमाटीकते । न च वाच्यं गृहस्थाना अपि भिक्षावृत्तिः अस्तु,

को दोषो गृहस्थानां एकादशप्रतिमाया अर्वाकृ भिक्षावृत्तेः अष्टकग्रन्थादौ पौरुषपत्नीत्वेन निषिद्धत्वात् । अथ यतिन इव
 गृहस्था अपि पानकपहागारान् उच्चरिष्यन्ति, तदा गृहस्था अपि यतिन इव उपवासादित्रिविधाहारप्रत्याख्यानमध्ये सौवीरा-
 वध्रावणादिपानीयानि अपि पास्यन्ति, न च एषा सौवीरादिपानीयपानप्रवृत्तिः, केपाचिदपि गच्छे दृश्यते । तदपाने च
 तदपवादागाराणां अपि समुच्चारणे स्पष्टं असंगतिरेव, नहि विशेष्याभावे विशेषणसम्भवः, प्रत्युत पानकपहागारोच्चारण
 अन्तरेणाऽपि सर्वगच्छेषु सच्चिदपरिहारिणः श्राद्धाः सन्ध्याया द्विविधत्रिविधाहारदिवसचरिमप्रत्याख्यानकरणानन्तर
 रात्रौ प्रासुकपानीय पिवन्तो दृश्यन्ते । अपि च यथा दिवसचरिमप्रत्याख्याने अनुच्चारितेषु अपि पानकागारेषु रात्रौ गृहस्थाः
 शुद्धोदक पिवन्ति, तथा अन्येषु अपि दैवसिक्प्रत्याख्यानेषु पानकोच्चारं विनाऽपि पानीय पिवन्तु, का विचारणा ? समयत्र
 समानत्वात्, किं च स्वर्जूर-तिल-तन्दुलघावना-ऽवश्रावणादीनि पानकानि, यथा रात्रौ गृहिणा अपेयानि तथा दिवा अपि
 अपेयानि एव, तत्पानस्य धर्मो अभिमुखानां अप्रतिपत्तिहेतुत्वेन अप्रतिपन्नधर्माणां, विपरिणामहेतुत्वेन वैधर्मिकाणां,
 विनधर्मस्य निन्दाकृतौ प्रेरकत्वेन च महादोषत्वात् तेन पानकोच्चारणं अनर्थक एव, आह परः-न तु तद्व अनर्थक, यतो
 यद्यपि फोगरज्ज-दाडिमल्लह्यादिभिः प्रासुकीकृतं जलं त्रिविधाहारेण पातु कल्पते एव, तथा कपायवृक्षफलछल्लीचूर्णत्वेन
 अनाहारकत्वात्, तथापि विमीतकाविना प्रासुकीकृतं न कल्पते एव, तस्य च स्वादिमाहारत्वादिति । तदर्थं पानकागा-
 रान् उच्चरन्तु गृहस्थाः इति चेत् ? न, वस्तुगत्या विमीतकादेः अपि कदुफलत्वेन अनाहारकत्वात्, न च वाच्य पानमङ्गभिमिया

तेण । जसेण होइअबं, सुहाणुधधप्यहाणेणं ॥ ४ ॥ संभवइ अकाले वि हु, कुसुम महिलाण तेण देवाण । पूयाए अहि गारो, नओ ह्यो होइ सुसुत्तो ॥ ५ ॥ लोगुत्तमदेवाण समुच्चणे समुविओ इह नेओ सुइगुण जिट्ठत्तणओ, लोए लोउत्तरे पुरिसो ॥ ६ ॥ न छिवति जहा देहं, ओसरणे भावजिणवरिदाणं । तह तप्पडिम पि सय, पूअति न जुवनारीओ ॥ ७ ॥” इत्यादि, अत्र इदं रहस्यम्-श्रीश्विनदत्तसूरिभिः इदं निषिद्धं, यदुत तरुणस्त्री मूलप्रतिमा स्वकरोण चन्दनाविविलेपनेन पूजयेदिति न अन्यत् किमपि । ननु-तर्हि या बाला वृद्धा च सा अन्यगन्धीयबालवृद्धस्त्रीयत् प्रतिमापूजा कुर्वती कथं न दृश्यते ? उच्यते-तथाविधाया रुढेः दुर्वार्यत्वात्, कुर्वन्तु ता, प्रतिमापूजा को निवारकः ? कुर्वन्ति अपि च ता बालाः वृद्धाश्च काश्चन स्त्रियः कुत्रचित् ॥

॥ इति तरुणस्त्रिया, मूलप्रतिमापूजानियेधाधिकार ॥ १४ ॥

ननु-आत्मीयो गच्छः सुविहितः तर्हि साम्रत श्राद्धाः “दत्तण १ वय २ सामाइय ३ पोसह ४ पडिमा य ५ बभ ६ सच्चिचे ७ । आरंभ ८ पेस ९ उद्विट्ठ १०, वज्जप समणमूए अ ॥ १ ॥” इत्येवरूपा एकादश प्रतिमाः कथं न बहंति ? उच्यते-सप्रति काले बुधमकालानुभावेन संहनन-साहस-बलधैर्याभावात्, निरतिचारसम्यक्त्वादि पालयितुं न शक्यते, पुनः कायोत्सर्गप्रतिमाया पञ्चमासीं यावत् शून्यग्रहे क्षमशाने वा चतुरः प्रहरान् कायोत्सर्गं कृत्वा पौषधिकीरात्रिः अति-वाहयितुं अशक्या । पुनः मृत-प्रेतव्यन्तराविषुष्टानिष्टेयतायिकृतोपसर्गे सति प्रादुर्युतप्रभृतमीत्या च मनोधैर्यं क्षणमपि न तिष्ठति, प्रत्युत अपायापत्तिश्च स्यादिति तद्वहननिषेधो युक्तिमान् । ननु-कैः तद्वहननिषेधोऽकारि ? उच्यते-युगप्रधान-

श्रीजिनदत्तसूरिप्रमुखैः । कथं ? कस्मिन् ग्रन्थे ? इत्याह—“पुरिसित्थीओ पडिमा, वहंति तत्थाइमा चचरो ॥ ६ ॥” तदुत्सृज्य इति श्रीजिनदत्तसूरिकृतोत्सृज्यपदोद्धट्टनकुलके पष्ठगाथाया ॥ १ ॥ एव श्रीजिनपतिसूरिभिरपि निजसामाचार्या तन्निषेधो लिलिखे, तथाहि—“सपइ काले सावयपडिमाओ न वदिज्जते ॥ २ ॥” ननु—तत् प्राक्तनग्रन्थेऽपि क्वाऽपि प्रतिभाव-
हननिषेधो दृश्यते ? उच्यते—तीर्थोद्धारप्रकीर्णके तद्व्यवच्छेदस्य प्रतिपादना, तथाहि—

साह्मजगोयरओ बुच्छिओ दूसमाणुभावाओ । अज्जाण पणवीसं सावयधम्मो अ बुच्छिओ ॥ १ ॥ एतज्जाथार्यस्तु अय तथाहि—साधूनां—महात्मना पूर्वं प्रमादात्पत्वेन ‘अगोऽयरओ’ स्ति अग्रवेत्तारः (अग्रवतारः) परिधानविशेषः साधुजनप्रतीतः आसीत्, स सप्रति व्युच्छिन्नः, कटिपट्टकस्य अन्यथा करणात् कस्माद् दुःपमानुभावात् ? तथा आर्यि-
काणां साध्वीना पञ्चविंशत्युपकरणाना आसन्, सप्रति तानि अपि व्यवच्छिन्नानि २ तथा श्रावकधर्मः श्रावकैकादशप्रतिमारूपो धर्मोऽपि व्यवच्छिन्नः ३ न च धाव्य श्रावकधर्मशब्देन सम्यक्त्वमूलस्थूलद्वादशमतरूपो धर्मो व्यवच्छिन्नः, एतद्वचनस्य द्वाद-
शमतरूपश्रावकधर्मस्य प्रत्यक्ष क्रियमाणत्वेन अघटमानत्वात्, तद्व्यवच्छेदस्य तु साधुधर्मव्यवच्छेदेन सहभावित्वाच्च, साधु-
धर्मस्तु आदुःप्रसहसूरिं स्यास्यति, ततः तत्सहभावित्वेन श्रावकधर्मोऽपि द्वादशमतरूपः तावन्त कालं स्यात् । ननु—तीर्थोद्धार-
प्रकीर्णकगाथातुर्यपदस्य केन अर्थो व्याख्यातः ? यदुत ‘एकादशप्रतिमारूपो धर्मो व्यवच्छिन्नः’ ? उच्यते—तरुणप्रभसूरिणा
स्वकृतपदावश्यककालावबोधे इत्यमेव प्रतिपादितत्वात्, तथाहि—

“साह्मंजोयरओ, बुच्छिओ दूसमाणुभावाओ । अज्जाण पणवीस, सावयधम्मो अ बुच्छिओ ॥ १ ॥” अत्र साधु-

गाहिसप तं० तिलोदग वा सुसोदग वा अयोदग वा । वासावासं पञ्चोसविमस्स अट्टमभच्चियस्स भिक्खुस्स कप्पति, तज्जो-
 पाणगाइ पट्टिगाहिसप तं० आयामे वा सोवीरे वा सुद्धविमहे वा इत्यादि” श्रीदशाश्रुतस्कन्धाष्टमाध्ययनाविषु (कल्प-
 सूत्रे सामाचार्या) चतुर्थपष्ठाष्टमादिप्रत्याख्यानस्य स्पष्ट नामश्रवणात् । कथङ्कारं नो सफलभः?, सत्य, श्रूयतां श्रुती दत्त्वा,
 विचार्यता च क्षण चक्षुषी निमील्य । अत्र इदं रहस्यं—एतानि चतुर्थ—पष्ठाष्टमादीनि प्रत्याख्यानकारापणक्षणे नामग्राह-
 न उच्चार्यते किन्तु केनाऽपि एकोपवासः कृतः तस्य उपवासस्य चतुर्थं इति सज्ञा १, एव उपवासद्वयस्य पष्ठ इति सज्ञा २,
 उपवासत्रयस्य अष्टम इति सज्ञा ३, यावत् षोडशोपवासानां चतुर्ल्लिख्यचम इति सज्ञा वर्तते, तथैव श्रीस्थानाङ्गवृत्तौ अपि
 तृतीयस्थाने चतुर्थस्य अर्थ एकोपवासः, एव पष्ठस्य अर्थ उपवासद्वय, अष्टमस्य अर्थ उपवासत्रय इत्यादि व्याख्यात-
 मस्ति । तथा च तद्वृत्तिपाठः (१४७ पत्रे)—चतुर्थेत्यादिसूत्राणि चतुर्वेश व्यक्तानि, केवल एक पूर्वदिने, द्वे उपवासदिने,
 चतुर्थपारणकदिने भक्त=भोजन परिहरति यत्र तपसि तत् चतुर्थं भक्त, तदस्य अस्ति स चतुर्थं भक्तिक, तस्य एवं अन्य-
 त्राऽपि, शब्दव्युत्पत्तिमात्र एतत् प्रवृत्तिस्तु चतुर्थं भक्तादिशब्दाना एकाद्युपवासादियु इति । अथ च श्रीआवश्यकसूत्रेऽपि
 उपवासपाठस्तु अय (८५३ पत्रे) तथाहि—“सूरे उगए अम्भसठ्ठं पच्चक्खाइ” इत्यादि, पर न तु एव यदुत ‘सूरे उगए
 चतुर्थ पच्चक्खाइ’ एवं छट्ठमत्तं अट्टममत्तं यावत् चतुर्थीसमत्त । अथ यदि पुनः प्रथमदिने एव पष्ठविधायिनः पष्ठसज्ञा
 स्यात् तदा पष्ठमक्तिकमुनेः प्रथमदिनेऽपि पूर्वोक्तानि तिल-गुण-जवोदकानि द्वितीयदिने कल्पनीयानि उपादेयानि स्यु-
 पष्ठमक्तिकत्वात्, पर न च चतुर्थप्रायोग्यपानीयानि, न च एवं प्रवृत्तिः कुत्राऽपि, एव अष्टमभक्तिकत्वाऽपि साधो-

प्रथमदिने तृतीयदिनप्रायोग्याणि आयाम-सौधीर शुद्धविकटानि त्रीणि पानकानि आद्याणि स्युः अष्टमभक्तिकत्वात्, परं न चतुर्थपष्ठप्रायोग्याणि पानकानि, एव विकटभक्तिकत्वाऽपि महामुनेः प्रथमदिने एव वृष्णविकटमेव पानीयं उपादेय स्यात् न तत्त्वेदिमादिक, असंगत च एतत्, यत् तृतीयदिनात् उपर्येव तच्छरीर देवताधिष्ठित इति, प्रथमद्वितीयतृतीय-दिनेषु विकटभक्तिकस्य शेषपानकानां अस्वीकारे भगवदाज्ञाभङ्गः स्यात्, यतो विकटभक्तिकस्य एक वृष्ण विकटमेव पानकं अनुज्ञात्, यदाह-श्रीभद्रबाहुस्थामी श्रीकल्पसूत्रे साधुसामाचार्या, तथाहि-

‘विकटभक्तिअस्स मिक्खुस्स कप्पति एगे वसिण विथेहे’ इति, किं च युगपत् अष्टमप्रत्याख्यानं प्रथमदिने चतुर्विधा-हारपरिहारिणः अभिमदिनद्वये पानकाहारकर्तुः अष्टमप्रत्याख्यातुः प्राग्दिने कथं प्रत्याख्यानं सगतिं अङ्गतिः । तथा अष्टमप्रत्याख्यानकृत्, उपासकाः पाष्मासिकतपश्चिन्तनावसरे आद्यदिने अष्टमं कर्तुं शक्नोमि इति उक्तौ सत्या, द्विती-यदिने किं तपः कर्तुं शक्नोमि इति ब्रूयात् ? एव तृतीयेऽपि दिने किं ब्रूयात् ? न च वाच्यं दिनत्रयेऽपि अष्टमं कर्तुं शक्नोमि इति वक्तव्यं अनवस्थाप्राप्तेः, कथं तृतीयदिनेऽपि ? यदि अष्टमप्रत्याख्यानं करोति तदा पुनः उपवासद्वयं अग्रेऽपि कर्तव्यं स्यात्, तदकरणे च अष्टमशब्दप्रतिज्ञाभङ्गः स्यात्, तथा अष्टाहिकां कर्तुकामस्य श्राद्धादेः प्रथमदिने एव अष्टादशभक्त्युगपत्प्रत्याख्याने एकस्य कत्वाऽपि कथंचित् उपवासस्य भङ्गे अष्टाहिकाया अपि भङ्गे आपद्येत, पुनरपि केनाऽपि उपवासद्वयं कृतं आसीत्, पश्चात् अकस्मात् तृतीयोपवासः कृतः तस्य अष्टमं कथ्यते न वा ? । अथ यदि पञ्चाष्टमादीनां उच्चाररूपता स्यात्, तदा अभक्त्यर्थो विषत् तेषामपि आकारयत्वापत्तिः स्यात् न च सा क्वाऽपि दृष्टा

गाहिसप तं० तिलोदगं वा तुसोदग वा अवोदगं वा । वासावासं पञ्चोसविजस्त अष्टमभसियस्त भिक्खुस्त कप्पति, तज्जो
 पाणगाइ पडिगाहिच्चप तं० आयामे वा सोवीरे वा सुद्धविजटे वा इत्यादि” श्रीदशाश्रुतस्कन्धाष्टमाध्ययनाविषु (कल्प-
 सूत्रे सामाचार्या) चतुर्थपष्ठाष्टमादिप्रत्याख्यानस्य स्पष्ट नामश्रवणात् । कथङ्कार नो उपलभः १, सत्य, श्रूयता श्रुती दत्त्वा,
 विचार्यता च क्षण क्षण्य निमील्य । अत्र इद रहस्य—एतानि चतुर्थ—पष्ठाष्टमादीनि प्रत्याख्यानकारापणक्षणे नामग्राह
 न उच्चार्यते किन्तु केनाऽपि एकोपवासः कृतः तस्य उपवासस्य चतुर्थ इति सज्ञा १, एव उपवासद्वयस्य पष्ठ इति सज्ञा २,
 उपवासत्रयस्य अष्टम इति सज्ञा ३, यावत् षोडशोपवासानां चतुर्दशोत्तम इति सज्ञा वर्तते, तथैव श्रीस्यानाङ्गवृत्तौ अपि
 तृतीयस्थाने चतुर्थस्य अर्थ एकोपवासः, एव पष्ठस्य अर्थ उपवासद्वय, अष्टमस्य अर्थ उपवासत्रय इत्यादि व्याख्यात-
 मस्ति । तथा च तद्वृत्तिपाठः (१४७ पत्रे)—चतुर्थेत्यादिसूत्राणि चतुर्दश व्यक्तानि, केवल एक पूर्वदिने, द्वे उपवासदिने,
 चतुर्थपारणकदिने भक्त=भोजन परिहरति यत्र तपसि तत् चतुर्थं भक्त, तदस्य अस्ति स चतुर्थं भक्तिकं तस्य एवं अन्य-
 त्नाऽपि, शब्दव्युत्पत्तिमात्र एतत् प्रवृत्तिस्तु चतुर्थं भक्तादिशब्दाना एकाद्युपवासादिषु इति । अथ च श्रीआवश्यकसूत्रेऽपि
 उपवासपाठस्तु अय (८५३ पत्रे) तथाहि—“सूरे उगए अरुमत्तुं पञ्चक्खाइ” इत्यादि, पर न तु एव यदुत ‘सूरे उगए
 चउत्थ पञ्चक्खाइ’ एवं छट्टमस्त अष्टमस्त यावत् चतुर्थीसमस्त । अथ यदि पुनः प्रथमदिने एव पष्ठविधायिनः पष्ठसज्ञा
 स्यात् तदा पष्ठभक्तिकमुनेः प्रथमदिनेऽपि पूर्वोक्तानि तिल-तुप-अवोदकानि द्वितीयदिने कल्पनीयानि उपादेयानि स्यु
 पष्ठभक्तिकत्वात्, परं न च चतुर्थप्रायोग्यपानीयानि, न च एवं प्रवृत्ति कुत्राऽपि, एव अष्टमभक्तिकत्वाऽपि साधो-

प्रथमदिने तृतीयदिनप्रायोग्याणि आयाम-सौवीर-शुद्धविकटानि त्रीणि पानकानि स्युः अष्टमभक्तित्वात्, परं न चतुर्थपष्ठप्रायोग्याणि पानकानि, एव विकटभक्तिकस्याऽपि महामुनेः प्रथमदिने एव उष्णविकटमेव पानीयं उपादेयं स्यात् न तत्स्वेदिमादिक, असंगतं च एतत्, यत् तृतीयदिनात् उपर्येव तच्छरीरं देवताविष्ठितं इति, प्रथमद्वितीयतृतीयदिनेषु विकटभक्तिकस्य शेषपानकानां अस्वीकारे भगवदाज्ञाभङ्गः स्यात्, यतो विकटभक्तिकस्य एक उष्ण विकटमेव पानकं अनुज्ञातं, यदाह-श्रीभद्रबाहुस्वामी श्रीकल्पसूत्रे साधुसामाचार्या, तथाहि-

‘विकटभक्तित्वं निवृत्तं कल्पति एते तृतिष्ठे विद्ये’ इति, किं च युगपत् अष्टमप्रत्याख्यानं प्रथमदिने चतुर्विध-हारपरिहारिणः अग्रिमदिनद्वये पानकाहारकर्तुः अष्टमप्रत्याख्यातुः प्राग्दिने कथं प्रत्याख्यानं संगतिं अङ्गतिः ? । तथा अष्टमप्रत्याख्यानकृत्, उपासकः पाप्मासिकतपस्विन्तनावसरे आद्यदिने अष्टमं कर्तुं शक्नोमि इति उक्तौ सत्या, द्वितीयदिने किं तपः कर्तुं शक्नोमि इति ब्रूयात् ? एव तृतीयेऽपि दिने किं ब्रूयात् ? न च बाध्यं दिनत्रयेऽपि अष्टमं कर्तुं शक्नोमि इति वक्तव्यं अनवस्थाप्राप्तेः, कथं तृतीयदिनेऽपि ? यदि अष्टमप्रत्याख्यानं करोति तदा पुनः उपवासद्वयं अग्रेऽपि कर्तव्यं स्यात्, तदकरणे च अष्टमशब्दप्रतिज्ञाभङ्गः स्यात्, तथा अष्टाहिकां कर्तुं कामस्य श्राद्धादेः प्रथमदिने एव अष्टादशभक्त्युगपत्प्रत्याख्यानं एकस्य कस्याऽपि कथञ्चित् उपवासस्य भङ्गे अष्टाहिकाया अपि भङ्गो आपद्येत, पुनरपि केनाऽपि उपवासद्वयं कृतं आसीत्, पश्चात् अकस्मात् तृतीयोपवासः कृतः तस्य अष्टमं कथ्यते न वा ? । अथ यदि पञ्चाष्टमादीनां सप्चाररूपता स्यात्, तदा अभक्तार्थाविवत् तेषामपि आकारयत्वापत्तिः स्यात् न च सा क्वाऽपि दृष्टा

श्रुता च, ततः आद्यादिः चतुर्य-यष्ट-अष्टमं वा यावत् षष्ठुल्लिख्यतमं वा करोतु पर प्रत्यह प्रत्याख्यानं एकापवासस्य एव कार्यते न तु पष्ठाष्टमादीनां तेषां सप्तममात्रत्वात् । अत्राऽऽह परः—ननु—प्रथमदिने अष्टमकर्तुं अष्टमकर्तृत्व न उच्यते, तदा तृतीयदिने तस्य कुतो अष्टमकर्तृत्वं अभ्यागतम् ? उच्यते—आगमादेव, क आगम ? इत्याह श्रीम-

गद्यतीसूत्रे सप्तमशतकं नवमोद्देशके (३२० पत्रे), तथाहि—

‘तते ण से वरुणे नागन्तुए अण्णया कयाइ रायाभिओगेण गणाभिओगेण वलाभिओगेण रहुमुसले सगामे आणत्ते समाणे छट्ठमसिए अट्ठममच्च अनुवट्ठेति अट्ठममच्च अनुवट्ठेत्तां कोडुविअपुरिसे सदावेइ सदावेइत्ता’ इत्यादि । पुन-

श्रीपञ्चमाङ्गे एव तृतीयशतके (१७१ पत्रे)

तथाहि—“ते ण काले ण ते ण समएणं अह गोयमा ! छठमत्यकालिआए एक्कारसवासपरिआए छट्ठ छट्ठेण अणिक्खित्तेण तवो कम्मेण सज्जेण तवसा अप्पाण भावेमाणे पुद्धानुपूर्विं चरमाणे गामाणुगाम दूइज्जमाणे जेणेय सुसमारपुरे नगरे, जेणेव असोअवणसठे सज्जाणे, जेणेव असोअवरपायवे, जेणेव पुढविसीलायट्ठओ तेणेव उवागच्छामि उवागच्छित्ता असो-गवरपायवस्स हेट्ठा पुढविसीलापट्ठयमि अट्ठममच्च परिगिण्हामि, दोवि पाए साहट्ठ-वग्घारिअपाणी एगपोगलनिविट्ठविट्ठी अणिमिसनयणे ईसिपन्मारगएण काएण अहापणिहिएहि गत्तेहिं सविंविएहिं गुत्तेहिं एगराइय महापडिम उवसपज्जिआण विहरामि” इति, अत्र उभयधरुण १ श्रीमहावीरयोद्धितीयदिने षष्ठमच्छिकनमत्वे सति तृतीयदिने अष्टमभक्षिकत्व आत, पर प्रथमद्वितीयदिनयोर्न अभूत् इति, तथा “अण्णे मणंति एव चित्तेअव-किं मए पञ्चवस्सातव ? जइ आवस्सगमादि-

आणं जोगाणं सक्केति संघरणं काउं तो अन्मत्तद्ध ववसति, असक्केतो पुरिमहायथिलेगट्ठाण, असक्केतो निधीयं असक्केतो पोरिसमाइ विभासा, अह वल्लथमत्तिओ छट्ठ ववसइ छट्ठमत्तिओ अट्ठमत्तिओ विभासा” इति श्रीआवश्यकचूर्णो (२६४ पन्ने) अत्राडपि चतुर्थमत्तिको अभूत् प्रथमदिने, अथ च द्वितीयदिने तपश्चिन्तनावसरे पष्ठमनोरयो जातः, ततः पष्ठः कृतः ततो विचारयन्तु, तस्य पष्ठकर्तुः प्रथमविवसे चतुर्थमत्तिकत्वं कथित, न पष्ठमत्तिकत्वं, एव छट्ठमत्तिओ अट्ठम ववसइ, अत्राडपि अष्टमकर्तुरपि द्वितीयदिने पष्ठमत्तिकत्वेन प्रोक्तमिति । इति प्रत्यह प्रत्याख्यान एकोपवासस्य एव कार्यते न पष्ठाष्टमादीनां इति ॥ १६ ॥

॥ इति अनेकोपवासप्रत्याख्याननिषेधाधिकार ॥ १६ ॥

ननु-श्रीस्वरतरंगच्छीयाः श्राद्धाः सामायिकदण्डकोच्चार वारत्रय कुर्वन्ति, तत्स्वगच्छपरम्परया किं वा ग्रन्थानुसारेण ? उच्यते-ग्रन्थानुसारेण एव, कथं ? इत्याह-श्रीजिनपतिसूरिभिः स्वकृतसामाचार्यां सामायिकदण्डकोच्चारस्य वारत्रय पठनोपदेशाद्, तथाहि-“पढिक्कमणाइसु सामाइदढगो नवकारो अ वारतिग भणिज्जइ ?” एव श्रीजिनप्रभसूरिभिरपि अभणि, तथाहि-“नमुक्कारतिगपुव्व करेमि भते ! सामाइय इच्चाइ दढग वोसिरामि पज्जत वारतिग कहुिअ खमासमणेण इरिय पढिक्कमिअ” इत्यादि २ इत्थमेव श्रीतरुणप्रभसूरिभिरपि स्वकृतवालावबोधे प्रोचे, तथाहि-“मुहपत्ती पडिलेही एक खमा० सामाइय संदिसावेमि, वीय ख० सामाइय ठापमि ती० ख० देइकरी अर्धाधनतगात्र हु तउ तिण्ह नमस्कार कही त्रिणि वार करेमि भते० इसत्त सामायिक सूत्र त्रिणि वार कहइ” इत्यादि ३ । ननु-क्काडपि जीर्णग्रन्थेऽपि सामायिकदण्डकोच्चार

पाठो धारत्रय पठितोऽस्ति ! उच्यते-श्रीव्यवहारभाष्ये षट्पुर्योदशके यतीनां वीक्षामहणे (५८ पत्रे) प्रोक्तत्वात्, तथाहि-
“अण्णो वा थिरहत्थो, सामाअतिगुणमट्ठगण च । तिगुण पादक्खिण्ण, नित्थारग गुरुगुणविवद्दी ॥ ३०९ ॥” तट्टीका-
कारैः मलयगिरिभिरपि त्रिकृत्वः सामायिकोच्चारणं व्याख्यातमस्ति ४, पुनर्व्यवहारभाष्यटीकाया तत्रैव लिखित
“यतीनां प्रतोच्चारं कार्यमाणे सति एकैकं प्रत गुरुर्यदि वारत्रयं नोच्चारयति तदा गुरोश्चतुर्लघुनामप्रायश्चित्तापत्ति
स्यात्”, तथाहि- (५८ पत्रे) “अण्णसे अकहिसे अण्हिगय अपरिच्छ अइक्खमे पासे । एक्केको चचगुरुगा, चोअग सुत्त तु
कारणिजं ॥ ३११ ॥” तत्र अतिक्खमे एकैकस्य प्रतस्य वारत्रय अनुच्चारणे एतेषु सर्वेषु प्रत्येक एकैकस्मिन् प्रायश्चित्ते चत्वारो
गुरुकाः । ४ । ननु-इदं सामायिकदण्डकोच्चारण वारत्रयं तु यतीनां वीक्षामहणादौ प्रतिपादितं, न आवकाणा नामग्राह !
सत्य, यद्यपि आवकाणा नामग्राह न उक्तं, तथापि आवकाणामपि सामायिकनवमप्रतोच्चारं कथं वारत्रय न उच्चार्यते ?
प्रतोच्चारविधिः सर्वेषां सर्वत्र समानत्वात् आवकाणा साच्चतुर्गामिक्रियाकरणत्वोपदेशत्वाच्च । न च वाच्य खरतरगच्छे
एव वारत्रयं दण्डकोच्चारण, अन्येष्वपि बहुषु गच्छेषु सम्यक्त्वप्रतशीलप्रताद्युच्चारं वारत्रयं तदुच्चारस्य पठ्यमानत्वात् ।
ननु-आवश्यकचूर्णि १ तट्टीका २ पञ्चाशकवृत्ति ३ नवपदप्रकरणविवरण ४ पौषधविधिप्रकरणादिषु ५ कथं सामायिकोच्चा-
रस्य बहुत्व न दर्शितम् ! उच्यते-सत्राऽपि सामान्यतया उक्तौ अपि जात्यैकवचनमिति न्यायेन बहुत्वं ज्ञेयम् । यतो यथा
ओषधिर्युक्ता “सामाअय समयकाल पडिळेहा” इति पाठे सामान्यतया सामायिकशब्द उक्तः, तथापि तद्वृत्तिकृता श्रीद्रो-
णाचार्येण ‘सामाअय ति’ सामायिक वारत्रयमाकृष्य स्वपितीति व्याख्यातम् । एव उत्तराध्ययनेष्वपि पडिंशाध्ययने प्रतिक्रमणा-

स्वयनाधिकारे (५४४ पत्रे) “काचस्सग्ग तओ कुब्जा” अय पाठः सामान्यतः कायोत्सर्गभिषायी अपि टीकाकृता “कायो-
 त्सर्ग-चारित्र १ दर्शन २ श्रुतज्ञान ३ शुद्धिनिमित्तं कायोत्सर्गत्रयलक्षणं जातौ एकवचनं, ततो गुरुवन्दनाद् अनन्तर-
 कुर्याद्” इति व्याख्यातं, एव अत्राऽपि आवश्यककष्टपूर्व्यादिषु सामान्यतः सामायिकाभिधानेऽपि अन्यग्रन्थसम्मत्या सप्रदा-
 याच्च तत् त्रयं अवसेयम् । ननु-रात्रिपौषधिकानां शयनाधारे सामायिकदण्डकत्रय तु साक्षात् दर्शितं=तत्सत्य-पर अन्यत्र
 अन्यदा सामायिकग्रहणसमये न तत् त्रित्वं दर्शितं, सत्य, यदि शयनसमयेऽपि तत्रयं अन्यनुज्ञातं तदा सामायिकत्रय-
 त्वद्वयं सन्निः संनिः विशेषतः तत् त्रित्वं वाच्यम् । तथा निशीथचूर्णौ अपि सामायिकदण्डकत्रयोच्चारणं स्पष्टं दृष्टि अस्ति,
 तथाहि-“एव जहा जाय वाय वामपासे वि अस्स आयरिओ भणइ इमस्स साहुस्स सामाइअस्स आरुहावण करेमि काउ-
 स्सग्ग, अन्ने भणति उच्चारणं करेमि काचस्सग्ग”, उभययाऽपि अविरुद्धं “अन्नस्य ऊससिपणं जाव वोसिरामिच्छि, लो-
 गस्स उज्जोयगरे चितेता वा नमो अरिहंताण पढित्ता पच्चा पत्तावणवेण सेहो सामाइय तिक्खुत्तो कहुइ” इत्यादि ॥

ननु-यदि भवता गच्छे सामायिकग्रहणाधिकारे वारत्रयं सामायिकदण्डकोच्चारः, तदा भवत्पूर्वजैः श्रीजिनवज्रभसू-
 रिभिः पौषधविधिप्रकरणे । सामायिकोच्चारणधिकारे किमिति वारत्रयं सामायिकदण्डकोच्चारो न प्रतिपादितः ? उच्यते-
 सत्य, यद्यपि श्रीजिनवज्रभसूरिभिः आवश्यककष्टचित्तिचूर्ण्यनुसारेण (३२ पत्रे) “पचमगलं कट्टित्ता भणइ करेमि भते ? सामा-
 इय” इत्यादिपाठः सामान्यतया एव लिखितः, तथापि तेषां अभिप्रायः तच्छिष्य-प्रशिष्यैः एव ज्ञायते न अपरैः, अत-
 एव तत्पदपरम्परागतैः श्रीजिनप्रभसूरि १ श्रीजिनपतिसूरि २ श्रीतरुणप्रभसूरिभिः ३ तदभिप्रायं जानन्निः विधिप्रपा १

पाठो धारत्रय पठितोऽस्ति ? उच्यते—श्रीव्यवहारभाष्ये षतुर्धोदेशके यतीना दीक्षाग्रहणे (५८ पत्रे) प्रोक्तत्वात्, तथाहि—
“अण्णो वा थिरहत्थो, सामाइअतिगुणमङ्गुगहणं च । तिगुणं पादक्खिण्ण, नित्थारग गुरुगुणविवह्णी ॥ ३०९ ॥” तटीका-
कारैः मलयगिरिभिरपि त्रिःकृत्यः सामायिकोच्चारणं व्याख्यातमस्ति ४, पुनर्व्यवहारभाष्यटीकाया तत्रैव लिखित
“यतीनां प्रतोच्चारं कार्यमाणे सति एकैकं प्रत गुरुर्यदि वारत्रयं नोच्चारयति तदा गुरोश्चतुर्लघुनामप्रायश्चित्तापत्ति
स्यात्”, तथाहि— (५८ पत्रे) “अप्यसे अकहिसे अणहिगय अपरिच्छ अइक्कमे पासे । एकैको चतुर्गुणा, चोअग सुत्त तु
कारणिअ ॥ ३११ ॥” तत्र अतिक्रमे एकैकस्य प्रतस्य वारत्रय अनुच्चारणे एतेषु सर्वेषु प्रत्येक एकैकस्मिन् प्रायश्चित्त चत्वारो
गुरुकाः । ४ । ननु—इदं सामायिकदण्डकोच्चारण धारत्रयं तु यतीना दीक्षाग्रहणादौ प्रतिपादितं, न श्रावकाणा नामग्राह ?
सत्य, यद्यपि श्रावकाणां नामग्राहं न उक्तं, तथापि श्रावकणामपि सामायिकनवमध्वतोच्चारं कथं वारत्रय न उच्चार्यते ?
प्रतोच्चारविधिः सर्वेषां सर्वत्र समानत्वात् श्रावकाणां साध्वनुगामिप्रियाकरणत्वोपदेशत्वाच्च । न च वाच्यं खरतरगच्छे
एव धारत्रय दण्डकोच्चारणं, अन्येष्वपि बहुषु गच्छेत्तु सम्यक्त्वध्वतशीलव्रताद्युच्चारं वारत्रय तदुच्चारस्य पठ्यमानत्वात् ।
ननु—आवश्यकधूर्णि १ तटीका २ पञ्चाशकधृति ३ नवपदप्रकरणविवरण ४ पौषधविधिप्रकरणादिषु ५ कथं सामायिकोच्चा-
रस्य बहुत्वं न दर्शितम् ? उच्यते—तत्राऽपि सामान्यतया सकौ अपि जात्यैकवधनमिति न्यायेन बहुत्वं ज्ञेयम् । यतो यथा
ओषधिनिर्युक्तौ “सामाइय उभयकाल पडिलेहा” इति पाठे सामान्यतया सामायिकशब्द उक्तः, तथापि तद्वृत्तिकृता श्रीद्रो-
णाचार्येण ‘सामाइअं ति’ सामायिक धारत्रयमाकृष्य स्वपितीति व्याख्यातं । एव उत्तराध्ययनेष्वपि पद्मिशाध्ययने प्रतिक्रमणा-

बलबलई करी प्रमार्जिवानुंज फार्ज करइ, पणि महात्मानी परि मुख आगइ धरइ नही, तिहा आचरणाल प्रमाण इत्यादि” एवं तपागच्छाधिराजश्रीरत्नशेखरसूरिणाऽपि स्वकृतश्राद्धविधिविनिश्चये लिखितमस्ति, कायोत्सर्गकरणावसरे वन्दनकदानावसरे च “रजोहरणं चरणपार्श्वे मोक्षव्यमिति भणितमस्ति” ननु-तपागच्छीयसूरिप्रमुखैः साधुवत् रजो-हरणधरणा निषिद्ध वर्तते तर्हि कथं तपागच्छीयश्राद्धा-क्रिया कुर्वन्तः साधुवत् रजोहरणं विन्यति ? उच्यते-तत्राऽर्थे तद्वदपि एव प्रष्टव्याः, न वयं काञ्चन निन्दामः ॥ १८ ॥

॥ इति श्रावकाणां बलबलक नैश्चयिकं न भवतीति विचारः ॥ १८ ॥

ननु-आत्मीयगच्छे पौषधिकाः सत्यपि सामायिकप्रते पुनरपि रात्रिपश्चिमप्रहरे सामायिकं नवीनं गृह्णन्ति, तत्कथं ? उच्यते-युक्तियुक्तत्वात्, का युक्तिः ? इत्याह-श्रूयता, सामायिकस्य जयन्यो मुहूर्त्तमेकं, उत्कृष्टश्च अष्टौ यामा कालो, ध्यानशतकेऽभ्यधायि, ततो गतरात्रे मुहूर्त्तशेषे सामायिकं गृहीत आसीत्, पुनरग्निमरात्रेरपि मुहूर्त्तं शेषे अष्टौ यामाः सपूर्णां बभूवुः, तत्सपूर्णातामवनेन सामायिककालोऽपि अष्टप्रहररूप उत्कृष्टः सपूर्णोऽजनिष्ट, पौषधश्च सामायिकानुगतोऽतः सामायिकं नवीनं अवश्य ग्राह्यमेव ॥

ननु-नवीनसामायिकग्रहणे शास्त्राक्षराणि अपि सन्ति ? उच्यते-सन्तीति, कानीत्याह-श्रीजिनवल्लभसूरिभिः पौषध-विधिप्रकरणे (१८ पत्रे) उक्तत्वाविति तथाहि-“ततो राईए चरमे जामे लहेऊण इरियावहिअ पडिक्कमिअ सक्कथएण

पुनः सङ्गाचारवृत्तौ तपागच्छीयश्रीधर्मकीर्त्युपाध्यायेनाऽपि “खेलिणकविद्वुं दुगं पुण, अगीयसे हाहयाण सभाव । संभवइ गिहरयाण वि, कयाइ एगत्तभावमि ॥ १ ॥” इत्युक्त्वात्, खेलिणकविद्वुकायोत्सर्गदूषणद्वय, अगीतार्यशिष्याणां छगत् प्रोक्त, गृहस्थस्य तु एतदूषणद्वयं, कदाचित् एकत्वभाव गतस्य भवतुफ पर न सर्वदा, एकत्वभावश्च गृहस्थस्य एकादशप्रतिमायामेव न अर्वाक् । अत्र इदं रहस्यम्,—कदाचित् यतनानिमित्तं आद्धो रजोहरण विभक्तिं तथापि क्रिया कुर्वन् साधुवत् न मुक्ताप्राप्तौ रक्षति, यतः श्रीमनुयोगद्वारसूत्रवृत्त्योः (३० पत्रे) अपि रजोहरणादीनां ययोचितव्यापारनियोगे अर्पितत्वेन युक्तत्वमणनात्, तथाहि—

“से किं तं लोगुत्तरिमं भावावत्सय जण इमे समणे धा समणी वा सावओ वा तच्चित्ते तम्मणे तल्लसे तदज्झवसिए तच्चिद्वज्झवसाणे तदद्दोववत्ते तदप्पिमकरणे तवभावणाभाविए (एगमणे अधिमाणज्जिणनयणधम्मरागरत्तमणे) अणत्थ कत्थइ मण अकरेमाणे सभओकाल आवत्सय करेति । से तं लोगुत्तरिमं भावावत्सयं”, अत्र “तदप्पिमकरणे” इति पदस्य वृत्तिर्यथा तदर्पितकरणाः करणानि तत्साधकतमानि, वेह-रजोहरणमुखवस्त्रिकादीनि तस्मिन् आवश्यकं ययोचितव्यापारनियोगेन अर्पितानि—नियुक्तानि येन स तथा सम्यक् यथास्यानन्यस्तोपकरण इत्यर्थः ।

पुनरपि तपागच्छनायकश्रीसोमसुन्दरसूरि-श्रीजयचन्द्रसूरि-श्रीविद्यालराजसूरि-श्रीरत्नशेखरसूरि-श्रीवदयननन्दसूरिपद-कमलसेधिना शिष्यहेमहसगणिना आश्रवराम्यर्थनया कृते श्रीषट्ठावश्यककालावबोधेऽपि लिखितमस्ति यथा—“श्रावको वन्दनं ददन् षष्ठ्यलकेन प्रमार्ज्यनस्य एव कार्यं करोति न तु महारभवत् मुसामे रक्षति, तथाहि—“वादणा वेतव श्रावक

चलवलइ करी प्रमार्जिवानुंज कार्ज करइ, पणि महात्सानी परि मुख आगइ घरइ नही, तिहा आचरणजि प्रमाण इत्यादि” एव तपागच्छाधिराजश्रीरत्नशेखरसूरिणाऽपि स्वकृतश्रान्धविधिविनिश्चये लिखितमस्ति, कायोत्सर्गकरणावसरे वन्दनकदानावसरे च “रजोहरणं चरणपार्श्वे मोक्षव्यमिति भणितमस्ति” ननु-तपागच्छीयसूरिप्रमुखैः साधुवत् रजोहरणघरण निषिद्ध वर्तते तर्हि कथं तपागच्छीयश्राद्धाः क्रिया कुर्वन्तः साधुवत् रजोहरण विभ्रति ? उच्यते-तत्राऽर्थे तदुपर एव प्रष्टव्याः, न वयं काश्चन निन्दामः ॥ १८ ॥

॥ इति श्रावकाणां चलवलक नैद्ययिक न भवतीति विचारः ॥ १८ ॥

ननु-आत्मीयगच्छे पौपचिकाः सत्यपि सामायिकप्रते पुनरपि रात्रिपश्चिमप्रहरे सामायिक नवीन गृह्णन्ति, तत्कथं ? उच्यते-युक्तियुक्तत्वात्, का युक्ति ? इत्याह-श्रूयता, सामायिकस्य जघन्यो मुहूर्त्तमेक, उत्कृष्टश्च अष्टौ यामाः कालो, ध्यानशतकेऽन्यथायि, ततो गतरात्रे मुहूर्त्तशेषे सामायिक गृहीत आसीत्, पुनरग्रिमरात्रेरपि मुहूर्त्तं शेषे अष्टौ यामाः संपूर्णा बभूवुः, तत्संपूर्णताभवनेन सामायिककालोऽपि अष्टप्रहररूप उत्कृष्टः संपूर्णोऽञ्जनिष्ट, पौपघश्च सामायिकानुगतोऽतः सामायिक नवीन अवश्य ग्राह्यमेव ॥

ननु-नवीनसामायिकग्रहणे शास्त्राक्षराणि अपि सन्ति ? उच्यते-सन्तीति, कानीत्याह-श्रीजिनवज्रमसूरिभिः पौपघविधिप्रकरणे (३८ पत्रे) उक्तत्वादिति तथाहि-“ततो रात्रे चरमे जामे उद्वेज्ज इरियावहिअ पडिक्कमिअ सक्कथएण

पुनः सङ्घाचारवृत्तौ तपागच्छीयश्रीधर्मकीर्त्युपाध्यायेनाऽपि “खेलेणकावदु दुग पुण, अगायस हाइयाण सभाय । सभचण्णिहत्याण वि, कयाइ पगच्चभावमि ॥ १ ॥” इत्युक्त्वात्, खेलेणकविदुकायोत्सर्गदूषणद्वय, अगीतार्थशिष्याणां लगत् प्रोक्त, गृहस्थस्य तु पतङ्गपणद्वयं, कदाचित् एकत्वभाव गतस्य भवतुक्त पर न सर्वदा, एकत्वभावश्च गृहस्थस्य एकादशप्रतिभायामेव न अर्वाक् । अत्र इदं रहस्यम्,—कदाचित् यतनानिमित्त आद्धो रजोहरण विभर्ति तथापि क्रिया कुर्वन् साधुवत् न मुखाप्राप्तौ रक्षति, यतः श्रीअनुयोगद्वारसूत्रवृत्त्योः (३० पत्रे) अपि रजोहरणादीनां यथोचितव्यापारनियोगे अर्पितत्वेन युक्तत्वमणनात्, तथाहि—

“से किं तं लोगुच्चरिअ भावावत्सय जण्ण इमे समणे वा सवओ वा सविआ वा तच्चिसे तम्मणे तहसे तदञ्जवत्तिप तच्चिअवसाणे तदद्दोवत्ते तदपिअकरणे तब्भाषणाभाविण्ण (एगमणे अविमाणज्जिणवयणयम्मरागर-समणे) अण्णत्थ कस्यइ मण अकरेमाणे उभओकाल आषत्सय करेति । से त लोगुच्चरिअ भावावत्सयं”, अत्र “तदपिअकरणे” इति पदस्य वृत्तिर्यथा तदपितकरणः करणानि तत्साधकतमानि, वेह-रजोहरणमुखवच्चिकादीनि तस्मिन् आवश्यक्ये यथोचितव्यापारनियोगेन अर्पितानि—नियुक्तानि येन स तथा सम्यक् यथास्थानन्यस्तोपकरण इत्यर्थः ।

पुनरपि तपागच्छनायकश्रीसोमसुन्दरसूरि-श्रीजयचन्द्रसूरि-श्रीविशालराजसूरि-श्रीरत्नशेखरसूरि-श्रीवदयनन्दसूरिपद-कमलसेविना शिष्यहेमहसगणिना आद्धवराभ्यर्थनया कृते श्रीषट्पावकवालवबोधेऽपि लिखितमस्ति यथा—“आवको यन्दन दवन् चलयलेकेन प्रमार्जनस्य एव कार्यं करोति न तु महात्मवत् मुखाग्रे रक्षति, तथाहि—“वादणा वेतव आवक

५९२ ॥” पुनस्तत्रैव अन्य

५९२ ॥” पुनस्तत्रैव अन्य

५९२ ॥” पुनस्तत्रैव अन्य

५९२ ॥” पुनस्तत्रैव अन्य

५९२ ॥” पुनस्तत्रैव अन्य

५९२ ॥” पुनस्तत्रैव अन्य

तथा गृह्येति” । ५ । एवमेव श्रीभावश्यकलपुष्टावपि तिलकाचार्य

भय्यां क्षीशीतलाचार्यसवन्धिवन्दनाधिकारे (५१२ पत्रे), तथाहि—“ले तुज्झ भाइणल्ल

परिहृत्वा, तेन कहिअं, तुहो, इमेसिं पि रत्तिं सुहेण अज्झवसाणेण चउण्हवि केवलणाण समुत्पन्न, पभाए

दिचाए पलोएइ, एसाहे मुहुत्तेणं एहिंति, पोरिसिंत्तिं सुत्त मण्णे करेति अच्छति, उग्याढाए अत्यपोरिसिंति अतिचिरा-

परिहृत्वा ! भगवति-चलो मे पडिहायति सो धितेति-अहो बुद्धसेहा निहज्जति” । ७ । इत्यमेव श्रीआनन्दकृष्णायपि

५९२ ॥” पुनस्तत्रैव अन्य

५९२ ॥” पुनस्तत्रैव अन्य

५९२ ॥” पुनस्तत्रैव अन्य

५९२ ॥” पुनस्तत्रैव अन्य

५९२ ॥” पुनस्तत्रैव अन्य

५९२ ॥” पुनस्तत्रैव अन्य

चेष्टए वंदिअ पुवं व पुत्तिं पेहिअ नमुकारपुवं सामाइयसुच कहिअ सदिसाविअ सज्जाय कुणइ जाव पडिफमणजेला,
 तओ पुवधिहिणा पढिक्कमिअ पढिलेइणाइअ करेइ” । १ । एव श्रीजिनप्रभसूरिभिरपि विधिप्रपाया अभाणि—
 “तओ पच्छिमरथणीए उट्ठिअ इरियावहिअ पढिक्कमिअ कुसुमिणदुसुमिणकानसग सय उत्सास, मेहुणसुमिणे अट्टुत्तरस-
 यउत्सास करिअ सक्कथय भणिय पुवुत्तविहिए सामाइय काठ सज्जाय सदिसाविअ ताव करेइ जाव पडिफमणजेला” । २ ।
 एयमेव श्रीतरुणप्रभसूरिकृतपहावम्यकपालावबोधेऽपि ज्ञेय ॥ ३ ॥ ननु—जीर्णग्रन्थस्याऽपि एतत्सम्मतिरस्ति ? उच्यते,
 श्रीपञ्चाशकचूर्णौ तथैव प्रोक्त्वात् तथाहि—“तओ राइए चरमज्जामे उट्ठिऊण इरियावहिअ पडिफमिअ पुपि च पोत्ति
 पेहिअ नमुकारपुव सामाइयसुच कहिअ सदिसाविअ सज्जाय कुणइ” ॥ ४ ॥ इति ॥ १९ ॥

॥ इति पौषधिकाना पश्चिमरात्रौ नवीनसामायिकग्रहणाधिकार ॥ १९ ॥

ननु—तथागच्छप्रमुखगच्छेषु साधवः पादोनप्रहरे प्रतिलेखनासमये “उग्याढा पोरिसी” इति न भगन्ति किन्तु “बट्टु-
 पढिपुष्पा पोरिसी” इति, आत्मनां गच्छे तु “उग्याढा पोरिसी” इति भगन्ति तत्र किं गच्छाचारः प्रमाण ? किं वा शास्त्रो-
 किः ? उच्यते—शास्त्रोक्तिरेव, का शास्त्रोक्तिः ? इत्याह—श्रीविधिप्रपाया (१४ पत्रे) श्रीजिनप्रभसूरिभिः तथैव भणनात्,
 तथाहि—“तस्य देवसिअ पढिक्कम रयणिपढमपहर जाव सुज्झइ, राइय पुण आधस्तथचुण्णिअभिप्पायेण उग्याढापेरिसिं
 जाव, ववहाराभिप्पाएण पुण पुरिमहु खाव सुज्झइ” इत्यादि । १ ।

एवमेव श्रीतरुणप्रभसूरिनिर्मितक्षीपहावम्यकपालावबोधेऽपि । २ । ननु—प्राक्तनपूर्वाचार्यविरचितग्रन्थेष्वपि एत-

त्सम्मतिरस्ति ? उच्यते—अस्तीति, कथं ? इत्याह—श्रीप्रवचनसारोद्धारसूत्रे (१६६ पत्रे) ५९२ गाथाशकले तथैव
 उक्त्वात्, तथाहि—“नवगरणचतुस्रसंगं, पडिलेहिजाइ विणत्स पहरतिगे । उग्घाडपोरिसीए उ पत्तनिजोगपडिलेहा
 ॥ ५९२ ॥” पुनस्तत्रैव ग्रन्थे (४८ पत्रे) १०६ गाथाव्याख्यानं “साधुवचन-उद्धाटा पौरुषी” इत्यादिक विभ्र-
 मकारणम् । ४ । पुनः श्रीहरिभद्रसूरिधिरचितावश्यकधृष्टदुष्टौ (८५२ पत्रे) प्रत्याख्याननाधिकारेऽपि, तथाहि—“साहुणो
 भणति-उग्घाडापोरुसी ताव सो पजिमितो, परिचा मिणति अण्णो वा मिणति, तेण से भुजतत्स कहित ण पूरितति
 तावे ठाइदबं इति” । ५ । एवमेव श्रीआवश्यकलघुधृत्तावपि तिलकाचार्यकृताया । ६ । पुन श्रीआवश्यकदृत्ता हारि-
 भद्रा श्रीशीतलाचार्यसबन्धिवन्दनाधिकारे (५१२ पत्रे), तथाहि—“जे तुज्झ भाइणिजा ते आगया वियालोत्ति न
 पविट्ठा, तेण कहिअ, तुडो, इमेसिं पि रत्तिं सुहेण अज्झयसाणेण चउण्हवि केवलणाण समुप्पन्न, पभाए आयरिया
 वित्ताउ पलोएइ, एत्ताहे मुहुत्तेण एहिंति, पोरिसिंत्ति सुत्त मण्णे करेति अच्छति, उग्घाडाए अत्थपोरिसिंत्ति अतिचिरा-
 विएय ते देवकुलिअ गया, ते वीजरागाणा न आढयति, दडओडणेण ठविणो पडिफत्तो, आलोइए भणति-ऊओ
 वंदासि ! भणति-ऊओ मे पडिहायति सो चितेति-अहो दुडुसेहा निहज्जति” । ७ । इत्यमेव श्रीआवश्यकर्णानपि
 ‘उग्घाडाए जत्थ पोरिसिंत्ति, अतिधिराविए देवकुलिअ गया ते अ वीजरागाणा ठायंति, दडओ ठविउ पडिफत्तो” इत्या-
 ने । ८ । ननु-उपागच्छीचसूरिकृतेऽपि ग्रन्थे क्काडपि उग्घाडा पोरिसी भणिताऽस्ति ? उच्यते-अनेकेषु ग्रन्थेषु तथा
 पडिले श्लेषागच्छनापकक्षीरसनेत्तरसूरिणा त्वरुत्थात्सिधिकौमुद्या (४२० पत्रे), तथाहि—“तच्च प्रतिक्रमण पयमेद

दैवसिक्तं रात्रिकं दैवसिक्तं चार्तुर्मासिकं सावत्सरेरिक्तं चेति । एषां कालस्तु उत्सर्गेण एव त्रकः, “अथ निबुद्धे विवे, सुच कश्चुति गीअत्था । इअवयणपमाणेण, देवसि आवस्सए कालो ॥ १ ॥” रात्रिकस्य चैव आवस्सगत्स समए, निहामुह षयंति आयरिआ । तह तं कुणति जह वस-पडिलेहणतरं सरो ॥ २ ॥” अपवादस्तु दैवसिक्तं विवसवतीयमहरादवाक् अर्ध-रात्रं यावत् । योगशास्त्रवृत्तौ तु मध्याह्नादारभ्य अर्धरात्र यावत् इत्युक्तं, रात्रिकं अर्धरात्रादारभ्य मध्याह्ना यावत् । उक्तं च-
 “उग्घाढपोरिसिं जा, सइ अवस्सयस्सचुसीए । ववहाराभिप्पाया, भणति पुण जाव पुरिमहुं ॥ २ ॥” पाक्षिक-
 चार्तुर्मासिकसावत्सरिकाणि तु पक्षाद्यन्तेषु च स्युः । १ । पुनरपि श्रीदेवेन्द्रसूरिविरचितश्रीश्राद्धविनकृत्यवृत्तौ अपि अस्माणि, तथाहि-“साधुवचन उग्घाढा पोरिसी इत्यादि विचमकारण । १० ।” पुनरपि श्रीदेवेन्द्रसूरिकृतप्रत्याख्यान-
 भाष्येऽपि तथाहि-“साधुवयण उग्घाढा पोरिसी तणुसुण्छया समादित्ति” इत्यादि २५ गाथायाम् । ११ ।

॥ इति उग्घाढा पोरिसी भणनाधिकारः ॥ २० ॥

ननु-श्रीखरतरगच्छे पुत्रादिवन्मनि तन्मरणे च जातमृतक सूतक गण्यते, तत्राऽपि पुत्रस्य एकादशदिनानि पुत्र्याश्च द्वादशदिनानि यावत् तद्गृहे खरतरसाधवो भिक्षां न गृह्णन्ति, तपागच्छादिगच्छेषु तु केषुचित् न सूतकशङ्काशङ्कः, तत्र मूलतः काऽपि शास्त्रे सूतकगृहवर्जनं समुपदिष्टं वर्तते न वा ? उच्यते-श्रीजिनपतिसूरिभिः निजसामाचार्यां प्रोफत्वात्, तथाहि-“सधवइसूरिपयकुलेसु वि दसाह सुअसूअगकुलाण च एगारसाह पुत्तिआ सूअग चारसाह मयगकुलाण च वज्जणं ॥ २१ ॥” एव तरुणममसूरिकृतश्रीपढावश्यकमालावबोधे २ पुनरन्यग्रन्थीयगाथावालावबोधव्याख्यानेऽपि यथा-

“छक्कायदयायंतो यि, मंगओ पुणउ सुखइ ओहिं । आहारे नीएने, पुगछिण निउसाणे अ ॥ ३ ॥” इत्यत्र भूमिच्छिण
 विठगहणे अ सुतेरु धृतक रत्नकै घणकर प्रगृहिक ते छद्द युगच्छिण णिउ सुखइ अगन्तात् स्यादिय स्यादिय-
 रूप तणइ प्रहणि हुमइ इति संसंध करियउ । ३ । अनु-काटि मूळभूय-भूणि मूळभासो अणि अमगणि मणिम २
 उच्यते-सन्तीति, श्रीसूयकृदस्मृत्वगृहयोः (२८० पत्रे), तथैव उच्यमान, तथाहि-“अमगामि भयकिरिण, मगणागननाणि
 अ । मागारिअ च पिंठ च, न यिउ नरिजानिआ ॥ २९ ॥” व्याख्यारुतेऽ-मागारिकाः अच्यमान, मामं निण्ड आमारं, अदि
 वा सागारिकपिण्ड इति मूळकगृहपिण्ड इगुच्छिण यणोपमद्विण्डं वा, अद्यत्तः समुच्चय । अमगामं पिण्डान् अमरिअमा
 परिज्ञाय प्रत्याख्यानपरिज्ञया च परिसंभेदिति” ० अथ्ययने २९ गाथायात् ॥ ४ ॥ पुनः श्री-मागामस्य सिंभीमश्चमकः
 प्रथमाध्ययने चतुर्थदिशकं (२०० पत्रे),

तथा हि-“मिक्क्यागा नामेने लयमाःसु ममाणा या यममाणा वा गाताणुगास मूळ-अमगं ॥ ३० ॥ अथ ‘मिं गाते
 सनिरुद्धाप नो मशकाग ने हंता अयतागं यादिग्माणि गागाणि विषमपायदिशाण मयल’ इति । मूळभूय-भूणि यथा-
 ‘यसमानाः’ मासकन्यथिहारिणः ते मयंभूताः, प्राचूर्णोन्नात् ममायागात् प्रागात्प्राये मूळमा-नात् मच्छमः मयं द-भा-
 ‘यथा धुइकोउय प्राप्तः अत्यगृहभिभावा वा, तथा मनिरुद्ध-मूलमदिता, ते मल-म’ इति ‘हृत्तम’ इति मल-म-
 लार्थ, अतिशयेन धुइक इत्यर्थः, ततो एतत् । इति नामअण, मयं अयत्ता मूळमा अदिप्रोपमं निशाचमामं प्र-म
 येव नूयात्” इति । ५ । पुनः आनिदियसाम्य-भूणि यथा “ते निममू, मूर्तिः मूर्तिः अलगाइ-अलगाइ-अलगाइ-

दैवसिकं रात्रिकं पाक्षिकं चातुर्मासिकं सावत्सरिकं चेति । एषां कालस्तु उत्सर्गेण एव उक्तः, “अत्र निबुद्धे विवे, सुत कद्वति गीअत्था । इअवयणपमाणेण, वेवसि आधस्सए कालो ॥ १ ॥” रात्रिकस्य चैव आवत्सगस्स समए, निदामुद भवयति आपरिआ । तह तं कुणति अह वस—पडिलेहाणतरं सरो ॥ २ ॥” अपवावस्तु दैवसिक विवसत्तीयप्रहरादवाक् अर्ध-रात्रं यावत् । योगशास्त्रवृत्तौ तु मध्याह्नादारभ्य अर्धरात्रं यावत् इत्युक्तं, रात्रिकं अर्धरात्रादारभ्य मध्याह्ना यावत् । उक्तं च-
 “उग्घाढपोरिसिं जा, सह अदस्सयस्सखुद्धीए । ववहाराभिप्पाया, भणति पुण जाव पुरिमहुं ॥ २ ॥” पाक्षिक-
 चातुर्मासिकसावत्सरिकाणि तु पक्षाद्यन्तेषु च स्युः । १ । पुनरपि श्रीवेवेन्द्रसूरिविरचितश्रीश्राद्धदिनकृत्यवृत्तौ अपि अमाणि, तथाहि—“साधुवचन उग्घाढा पोरिसी इत्यादि विस्ममकारण । १० ।” पुनरपि श्रीदेवेन्द्रसूरिकृतप्रत्याख्यान-
 भाव्येऽपि तथाहि—“साहुवयण उग्घाढा पोरिसी तणुसुब्बया समाहिचि” इत्यादि २५ गाथायाम् । ११ ।

॥ इति उग्घाढा पोरिसी भणनाधिकारः ॥ २० ॥

ननु—श्रीखरतरगण्डे पुत्रादिजन्मनि तन्मरणे च आतमृतक सूतक गण्यते, तत्रापि पुत्रस्य एकादशदिनानि पुत्र्याश्च द्वावशदिनानि यावत् तद्वहे खरतरसाधवो मिष्ठां न गृह्णन्ति, तपागच्छाविगण्डेषु तु केषुचित् न सूतकशङ्काशङ्कुः, तत्र मूलतः क्काऽपि शास्त्रे सूतकगृहवर्जनं समुपदिष्टं वर्तते न वा ! वच्यते—श्रीजिनपतिसूरिभिः निजसामाचार्यां प्रोक्तत्वात्, तथाहि—“सधवइसूरिपयकुलेसु वि दसाह सुअसूअगकुलाण च एगारसाहं पुत्तिआ सूअग चारसाह मयगकुलाण च यज्जणं ॥ २१ ॥” एव तत्तणप्रमसूरिकृतश्रीपढावधयकशालावबोधे २ पुनरन्यग्रन्थीयगाथावालावबोधव्याख्यानोऽपि यथा—

“छक्कायदयावंतो वि, सज्जओ कुणइ बुद्धह बोहिं । आहारे नीहारे, दुगछिए पिहगहणे अ ॥ १ ॥” इत्यत्र दुगछिए पिहगहणे अ सूतक मृतक रजकै वणकं प्रमृतिक जे छइ दुगछित निर्दित कुल तिहा पिह असन-यान-खादिम-स्वादिम-रूप तणइ ग्रहणि हुसइ इति संबध करिषत् । ३ । ननु-क्काडपि मूलसूत्र भाष्य-चूर्णि-वृत्त्यादौ अपि अक्षराणि सन्ति ? चत्थते-सन्तीति, श्रीसूत्रकृदङ्गसूत्रवृत्त्यो (१८० पत्रे), तथैव चत्वात्, तथाहि-“सपसारी कयकिरिए, पसिणायतणाणि अ । सागारिअ च पिह च, त विज्ज परिजाणिआ ॥ १६ ॥” न्याख्यालेखः-सागारिकः=शय्यातरः, तस्य पिण्ड=आहार, यदि वा सागारिकपिण्ड इति सूतकगृहपिण्ड जुगुप्सित वर्णापसदपिण्ड वा, चशब्दः समुच्चये । एतत्सर्वं विद्वान्=ज्ञपरिज्ञया परिज्ञाय प्रत्याख्यानपरिज्ञया च परिहरेदिति” ९ अध्ययने १६ गाथायाम् ॥ ४ ॥ पुनः श्रीआचाराङ्गे द्वितीयश्रुतस्कन्धे प्रथमान्वयने चतुर्थोद्देशके (३०५ पत्रे),

तथा हि-“भिक्षागा नामेगे एवमाहसु समाणा वा वसमाणा वा गामाणुगाम दूइजमाणे खुट्ठाए खलु अय गामे सनिरुद्धाप नो महालए से इता भयतारो वाहिरगणि गामाणि भिक्षायरिआए वयह’ इति । वृत्त्येकदेशो यथा-‘वसमाना’ मासकल्पविहारिणः ते एवमूता, प्राधूर्णिकान् समायातान् ग्रामानुग्राम दूयमानान् गच्छत एव कचुः-‘यथा झुलकोडय ग्राम अल्पगृहभिक्षादो वा, तथा सनिरुद्ध-सूतकादिना, नो महान्’ इति पुनर्वचन आदरल्या-पनार्थ, अतिशयेन झुलक इत्यर्थ, ततो हन्त ! इति आमन्त्रण, यूय भवन्तः=पूज्या वह्निग्रामेषु भिक्षाचर्यार्थं व्रजत इत्येव व्रयात्” इति । ५ । पुन श्रीनिशीथभाष्यचूर्णौ यथा “जे भिक्षू दुगछिअकुलेसु असणाइ-चत्याइ-चसहि-

दैवसिक्तं रात्रिकं पाक्षिकं चातुर्मासिकं सांवत्सरिकं चेति । एषा कालस्तु उत्सर्गेण एव सक्तः, “अब्र निबुद्धे धिवे, सुप्त क्कम्हति गीअरथा । इअवयणपमाणेण, देवसि आवस्सप कालो ॥ १ ॥” रात्रिकस्य चैव आवस्सगत्स समए, निधामुह वयति आयरिआ । तह तं कुणति जह वस-पखिलेहाणतरं सूरौ ॥ २ ॥” अपवावस्तु दैवसिक्तं दिवसतृतीयप्रहरादवोक्त्तं अर्ध-रात्रं यावत् । योगशास्त्रवृत्तौ तु मध्याह्नादारभ्य अर्धरात्रं यावत् इत्युक्तं, रात्रिकं अर्धरात्रादारभ्य मध्याह्नं यावत् । उक्तं च-
“उग्घाढपोरिसिं जा, सइ अवस्सयस्सचुभीए । ववहारामिप्पया, भणति पुण जाव पुरिमहु ॥ २ ॥” पाक्षिक-
चातुर्मासिकसावत्सरिकाणि तु पक्खान्तेषु च स्युः । ९ । पुनरपि श्रीवेवेन्द्रसूरिविरचितश्रीआब्बदिनकृत्यवृत्तौ अपि
अभाणि, तथाहि-“साधुवचनं उग्घाढा पोरिसी इत्यादि विस्ममकारण । १० ।” पुनरपि श्रीदेवेन्द्रसूरिकृतप्रत्याख्यान-
भाष्येऽपि तथाहि-“साधुवयण उग्घाढा पोरिसी तणुसुच्छया समाहिचि” इत्यादि २५ गाथायाम् । ११ ।

॥ इति स्रग्धाया पोरिसी भणनाधिकारः ॥ २० ॥

ननु-श्रीखरतरगच्छे पुत्रादिखन्मनि तन्मरणो च ज्ञातमृतकं सूतक गण्यते, तत्रापि पुत्रस्य एकादशदिनानि पुत्र्याश्च द्वादशदिनानि यावत् तद्द्वहे स्मरतरसाधवो भिक्षां न गृह्णन्ति, तथागच्छादिगच्छेषु तु केषुचित् न सूतकशङ्काबाहुः, तत्र मूलतः कापि शास्त्रे सूतकगृह्यवर्जनं समुपविष्टं वर्तते न वा ? उच्यते—श्रीजिनपतिसूरिभिः निजसामाचार्या प्रोक्तत्वात्, तथाहि—"सध्वइसूरिपयकुलेसु वि दसाह सुअसूअगकुलाण अ पगरसाइ पुत्तिआ सॊअ ग वारसाह मयगकुलाण अ चजणे ॥ २१ ॥" एवं तरुणाग्रभसरिकृतथीपदावश्यकबालाद्यधीसे = धनग्नायाउरीगगाजापाउतेतएवएवने-मि -

“छक्कयदयावतो वि, ससजो कुणइ दुछइं वोहिं । आहारे नीहारे, दुगछिए पिंढगहणे अ ॥ १ ॥” इत्यत्र दुगछिए पिंढगहणे अ सूतक मृतक रजक वणकंर प्रभृतिक जे छइ दुगछित निंदित कुल तिहा पिंढ असन-पान-खादिम-स्वादिम-रूप तणइ ग्रहणि हुतइ इति संबंध करिवर । ३ । ननु-काऽपि मूलसूत्र भाष्य-चूर्णि-वृत्त्यादौ अपि अक्षराणि सन्ति ? उच्यते-सन्तीति, श्रीसूत्रकृदङ्गसूत्रवृत्त्यो (१८० पत्रे), तथैव उक्तत्वात्, तथाहि-“सपसारी कयकिरिए, पसिणायतणाणि अ । सागारिअ च पिंढ च, त विज्ज परिज्जणिआ ॥ १६ ॥” व्याख्यालेखः-सागारिकः=शय्यातरः, तस्य पिंढ=आहार, यदि वा सागारिकपिण्ड इति सूतकगृहपिण्ड जुगुप्सित वर्णापसदपिण्ड वा, चशब्दः समुच्चये । एतत्सर्वं विद्वान्=ज्ञपरिज्ञया परिज्ञाय प्रत्याख्यानपरिज्ञया च परिहरेदिति” ९ अध्यायने १६ गाथायाम् ॥ ४ ॥ पुनः श्रीआचाराङ्गे द्वितीयश्रुतस्कन्धे प्रथमाध्ययने चतुर्थोद्देशके (३०५ पत्रे),

तथा हि-“भिक्षागा नामेगे एवमाहसु समाणा वा वसमाणा वा गामाणुगाम दूइजमाणे खुट्टाप खलु अय गामे सनिरुद्धाप नो महालप से हता भयतारो वाहिरगणि गामाणि भिक्षायरिआए वयहं इति । वृत्त्येकदेशो यथा-‘वसमानाः’ मासकल्पविहारिण ते एवंभूताः, प्राधूर्णिकान् समायातान् ग्रामानुग्राम दूयमानान् गच्छत एव ऊचु-‘यथा सुल्लकोऽय ग्राम अल्पगृहभिक्षादो वा, तथा सनिरुद्धः-सूतकादिना, नो महान्’ इति पुनर्वचन आदरख्या-पनार्थ, अतिशयेन सुल्लक इत्यर्थ, ततो हन्त ! इति आमन्त्रण, यूय भवन्त=पूज्या वद्विग्रामेषु भिक्षाचर्यार्थं व्रजत इत्येव ब्रूयात्” इति । ५ । पुनः श्रीनिशीथभाष्यचूर्णो यथा “जे भिक्षू दुगछिअकुलेसु असणाइ-यत्थाइ-यसहि-

सगुणाय वा करेइ" इत्यादि षष्ठतुल्य तेषिं एसो मे दोसरुव षष्ठविहा गाहा इत्तरिअत्ति सूअगगाहा निज्झा जे ठप्पा-
 कया सितागा पठिअत्ति, आपकहिआ जे जत्य वीसए आदि जुगिआ जहा दक्खिणापहे लोहगार कलाला लाइसु,
 नट-यरुवचम्मकारादि एए आवकहिआ १ आवकहिआ २ इमे इत्तरिआ सूअगगाहा कालावहीए जे ठप्पाकया ते
 गाहा, समासो संखेवे, लोइन दुविहा इत्तिआ १ आवकहिआ २ इमे इत्तरिआ सूअगगाहा कालावहीए जे ठप्पाकया ते
 निज्झा जेसि कुला जत्य विसए जुगिआ अमोज्या इत्यर्यः । कम्मेण वा जाइए वा कम्मे एहा वि आसाधिक
 मोरपोसगा सिम्मेहिहा एहाविआ तेरिमापतकरा निहेवा जातीए पाणा दुया मोरुत्तिआय, खलुशब्दो अवधारणे, ते
 वेय अन्नतय जुगिआ जहा सिंचूए निहेवगा इत्यादि । ७ । पुनरेवमेव श्रीनिशीयपोवदशोद्वेक्षकभाज्यचूर्णिपु अपि तथाहि-
 "दुविहा दुगच्छिआ खलु, इत्तरिआ हुंति आवकहिआ य । एएसिं नाणत्त, बुच्छामि आणुपुवीए ॥ १ ॥ सूअगम-
 यकुलाइ, इत्तरिआ जे हवति निज्झा जे जत्य जुगिआ खलु, ते हुती आवकहिआ च ॥ २ ॥ तेसु अत्तण यत्थाई,
 वसही विप्परिणामो तहेव कुच्छिआ । तेषिं पि होइ संका, सबे एवारिसा मझे ॥ ३ ॥" इति भाष्यम् । अत्र चूर्णिन्याल्या-
 सूअगगाहा कालावहीए जे वप्पाकया ते निज्झा, भकपानग्रहणादी निपिदाः १ जे कुला जत्य विसए जुगिआ दुग-
 छिआ अमोज्या इत्यर्यः, कम्मेण १ सिम्मेण वा २ जाइए वा ३, कम्मे न्हावियाइणो १ सिम्मे वि ठार न्हाविआइणो २ दि-
 द्धान्हाविया तेरिमाजाइए पाणाइणो ३, पुनरपि श्रीवशवैकालिकसूत्रे पञ्चमाध्ययने श्रीहरिभद्रसूरिकृतायां तद्वसौ
 (१६६ पत्रे) सूतकादिकुले प्रवेक्षस्य वर्जनीयत्वेन चकत्वात्, तथाहि-

‘पण्डितकुलं न पविसे, मामग परिषज्जप । अणियत्तकुल न पविसे, विअत्त पविसे कुल ॥ १७ ॥ व्याख्या-प्रतिकुट्ट कुल द्विविधम्-इत्वरं यावत्कथिक च, इत्वरं सूतकपुष्कं, यावत्कथिकं अभोज्य, एतन्न प्रविशेत् शासनलघुत्वप्रसंगात् ।

अत्राऽर्थे प्रशामरतिसूत्रवृत्ती अपि (४० पत्रे), तथा-

‘लोकः सत्त्वाधारः, सर्वेषा ब्रह्मचारिणा यस्मात् । तस्माद्लोकविरुद्धं च सत्याज्यम् ॥ १३१ ॥ व्याख्या-लोको जनपदः, सल्लुशब्दो अवधारणो, लोक एव आधारः सर्वेषा ब्रह्मचारिणा, यस्मात् ब्रह्म-संयम सप्तदशभेद, तद्योगात् सयमिनः तेषां सर्वेषामिति गच्छवात्सिना गच्छनिर्गताना च, तस्मात् लोके यद्विरुद्धं जातं-मृतक-सूतक समूह-निराकृतादियेहेतु भिन्नाविग्रहण अभोज्येयु च परिहार्यं, तथा चाऽऽर्वे-

“क्षे जहिं वुगुच्छिआ सल्लु, पवावणवसहिमत्तपाणेसु । विणवयणे पण्डितुहा, वज्जेअया पयत्तेण ॥ १ ॥” यच्च लोके-कदेशे विरुद्धं मद्य-मांस-छशुन-वीक्षानन्तकायादि धर्मसाधनविरुद्धं अनेकं तदपि परिहार्यमिति ॥ १३१ ॥ इतश्च लोके-कदातान्वेषण श्रेयोहेतुः इति दर्शयति । ननु-दशदिनादिमान अपि कुत्राऽपि प्रोक्तमस्ति ? उच्यते-श्रीव्यवहारभाष्यवृत्तौ श्रीमलयगिरिसूरिभि दशविनमानं उक्तं अस्ति, तथाहि-“जातसूतक नाम जन्मानन्तरं दशाऽहानि यावत्, मृतकसूतक मृतानन्तरं दश दिवसान् यावत् । १ । पुनरपि व्यवहारभाष्यवृत्तौ प्रथमोद्देशके, तथाहि-“लौकिक द्विधा, इतर यावत्-यिकं च, तत्र इत्थर मृतकसूतकादि; तथाहि-लोकैः सूतकादि दश दिवसान् यावत् धर्ज्यते इति, यावत्कथिकं बरुह-छिम्प-क-चर्मकार-दुम्बादि पत्रे हि यावज्जीव क्षिपैः समोगाविना धर्ज्यन्ते इति । २ । पुनः निशीथचूर्णो परिहारनिदोषाधिकारे

“लोइओ बुविहो इत्तरिओ आवकहिओ अ, इत्तरिओ सुयगाविसु दसाविदियसपरिवज्जण, आवकहिओ जहा नट्ट-यरुह-
 छिपग-धम्मार उवा य, ओउत्तरिओ सेज्जावाण-अभिगमसङ्गादि आवकहिओ रायपिहो इति ३ । पच्चपुराणेऽपि चत्तम्-
 “मृते स्वजनमात्रेऽपि, सूतक जायते किल । अस्तंगते विवानाये, भोजन क्रियते कथम् ? ॥ १ ॥” तथा लौकिकसूत-
 कमपि पद्यं, तथाहि-“सूतक वृद्धिहानिभ्या, दिनानि त्रीणि द्वादश । प्रसूतिस्थानमासैक, वासराः पञ्च गोत्रिणाम् ॥ १ ॥
 प्रसूतिं च मृते बाले, देशान्तरमृते रणे । सन्ताने मरण चैव, दिनेक सूतक मतम् ॥ २ ॥ यदिने सूतके जाते, गते
 द्वादशके दिने । जिनामिपकपूजायां, पात्रदानेन शुद्ध्यति ॥ ३ ॥ पञ्चहा सूतक क्षत्रे, शूद्रे पक्षैकसूतकम् । दशहा ब्राह्मणे
 विद्धि, द्वादशहा वैश्यमाचरेत् ॥ ४ ॥ सतीसूतक इत्या च, पापं पाण्मासिक भवेत् । अन्येपामात्महत्याना, यथापाप च
 कल्पयेत् ॥ ५ ॥ अश्वी-वेदिका-महिषी-गोप्रसूतिर्गृहाङ्गणे । सूतक दिनमेक स्यात्, गृहवाद्ये न सूतकम् ॥ ६ ॥ दासी
 दासस्तथा कन्या, जायते वियते यदि । त्रिरात्र सूतक श्रेय, गृहमग्येऽतिदूषितम् ॥ ७ ॥ यदि गर्भविपत्तिः स्यात्, श्रवणे
 याऽपि योपिताम् । यावन्मास स्थितो गर्भ-स्त्वावहिनानि सूतकम् ॥ ८ ॥ महिषीपक्षकं क्षीर, गोक्षीर च दिना दश ।
 अष्टक च अजाक्षीर, पश्चात् क्षीरं प्रवर्त्तकम् ॥ ९ ॥ इत्यादिस्वशासनपरशासनसम्मत्या समर्थितं सूतकवर्जनम् ॥ २१ ॥

॥ इति जातमृतकसूतकपिण्डनिषेधाधिकारः ॥ २१ ॥

ननु-सरतरगच्छीयाः आद्याः प्रतिक्रमणसूत्रान्ते सत्तिष्ठन्तः “तस्स धम्मस्स केवलपिण्डसस्से ति” वाक्य न कथयन्ति,
 वाचा अनुस्मरन्तो मनस्येव सदर्थं ध्यायन्तीति, अत्र काऽपि ग्रन्थसम्मतिरस्ति ? उच्यते—अस्तीति, श्रीजिनपतिसूरिभि

सामाचार्या स्पष्ट उक्त्वात् । तथाहि—“साधया पहिकमणसुत्तते तस्स धम्मस्स केवलपन्नत्तस्सेति न भणति”, इति ॥ १ ॥ पुनरपि श्रीतरुणप्रभसूरिकृतपद्मावश्यकवालावबोधेऽपि, तथाहि—“तस्स धम्मस्स केवलपन्नत्तस्स” इसत्त पद श्रावक प्रति-
क्रमणमिति आम्नायतणा अभावश्च तयो केइएक पढइ, तथापि हि “अब्भुट्ठिओमि आराहणाए विरओमि 'धेराहणाए” ए पद जुगलु तिहाजि सबधियु छइ, तिण कारणि मतिवर्तमानु जाणिबु (१५२ पन्ने) ॥ २ ॥ एव
श्रीचन्द्रसूरिकृतप्रतिक्रमणवृत्तौ अपि तथैव उक्तम्, तथाहि—“तस्स धम्मस्स केवलपन्नत्तस्स” इत्यादि द्वादशाक्षरी वाचा
अनुस्मरन् श्राद्ध उचिष्ठतीति ॥ ३ ॥ एव श्रीजिनप्रभसूरिकृतविधिप्रपायामपि “तस्स धम्मस्स केवलपन्नत्तस्सेति” वाक्य
न लिखितमस्ति, तथाहि—तत्पाठः—“तयो पुत्तीए कट्ठासण पाचछण वा पडिहेहिअ, वाम जाणु हिट्ठा दाहिण च उहुं
काच करजुअगहिअपुत्ती सम्म पहिकमणसुत्त भणइ, तयो दधभावुट्ठिओ अब्भुट्ठिओमि इच्चाइ दढगं पठित्ता वदण
दाच”, इत्यादि ॥ ४ ॥ २२ ॥

॥ इति तस्स धम्मस्स केवलपन्नत्तस्स कयननिषेधाधिकार ॥ २२ ॥

ननु—आत्मना गच्छे श्रावणस्य वृद्धौ द्वितीयश्रावणद्वितीयपक्षे, भाद्रपदवृद्धौ प्रथमभाद्रपदद्वितीयपक्षे, श्रीपर्युपणा-
पर्वकरणात् आपाढचातुर्मासकात् पञ्चाशता दिनैरेव यत्पर्युपणापर्वं क्रियते, तत्कुत्र तदक्षराणि सन्ति ? उच्यते—श्रीजिन-
पतिसूरिभिः निजसामाचार्या ११ तथैव उक्त्वात्, तथाहि—“सावणे भदवए वा अहिगमासे चउम्मासाओ पण्णासइमे
दिणे पज्जोसवणा कायवा न असीइमे” इति ॥ ११ ॥ ननु—यैः आपाढचातुर्मासकात् अशीत्या दिनैः श्रीपर्युपणापर्वं विधी

कारयेदिति । पुनः श्रीपर्युपणाकृत्यटिप्पणकेऽपि चक्रे “नो से कप्पइ त रयणिं ति” भाद्रपदशुक्लपञ्चमी अतिक्रमिषु
 इत्यादि, एव सर्वत्र पर्युपणाकर्तव्यस्य भाद्रपदशुक्लपञ्चम्यामेव प्रोक्तत्वात्, न काऽपि श्रावणे तत्कर्तव्यता दृश्यते इति
 घक्तव्य, कथं ? इत्याह—मूलपक्षे आपातवृद्धौ “नो तं रयणिं उवायणाविस्तए ति” सामान्यसूत्रापेक्षया “अभिषट्ठिअमि
 वीसेति” विशेषसूत्रस्य बलीयस्त्वात्, श्रावणेऽपि पर्युपणासत्त्वसर्वकर्तव्यकरणात्, ततोऽस्माकं लौकिकटिप्पणकानुसारेण
 श्रावणवृद्धौ आपातवृद्धौ इव श्रावणेऽपि पर्युपणापर्वकुर्वतां सिद्धान्तपक्षिकरणात् को दोषः ? पुनरपि कार्तिकचातुर्मास-
 काधिकारे तु चन्द्रसवस्तरापेक्षया पर्युपणातो विनैः सप्तत्या एव तस्य जैनास्त्रायेन अवर्धितचर्पेऽपि सप्तत्या दिनैः तस्य
 समवः पौषापातयोः एव वृद्धेः, लौकिकटिप्पणकानुसारेण तु भाद्रपदाश्वयुजवृद्धौ दिनशतसमवः स्यात्, वीपमालिकाऽनन्त-
 रमेव चतुर्मासकसंभवात्, शैलकक्षाते कार्तिकपूर्णमाया चतुर्मासकप्रतिक्रमणस्य चकत्वादिति, न च असक्रान्तिमासोऽधि-
 कमासः स्फुट स्यादिति भास्त्राचार्योक्तत्वात्, असक्रान्तिमासे कथं पर्युपणा ? इति वाच्य, तस्मिन् लग्नकार्यस्य एव निवि-
 दत्त्वात्, वीक्षा-स्यापना-प्रतिष्ठालग्नं नाज्यत् धर्मकर्म, यत चक नारचन्द्रीयद्वितीयप्रकरणे (१४५ पत्रे), तयाहि-

“रविश्वेग्रगते जीषे, जीवक्षेत्रगते रवौ । दीक्षामुपस्थापना चाऽपि, प्रतिष्ठां च न कारयेत् ॥ ४५ ॥ वर्षशुद्धि-हरि-
 शयनेऽधिकमासे, गुरुशुक्रमासे न लग्नमन्वेष्य, लग्नेष्टाश्चाधिपयोर्नीचाऽस्त्रमने च न शुभ स्यात् ॥ ४६ ॥” ततो असक्रान्ति-
 मासे पर्युपणाकरणप्रतिषेधो न घटते, इत्यल विस्तरेण ॥ तत इदं स्थित श्रावणवृद्धौ द्वितीयश्रावणशुक्लचतुर्थ्यां, भाद्रपद-

बृद्धौ प्रथमभाद्रपदशुक्लचतुर्थ्यां पर्युषणापर्यं कर्तव्यं न अशीत्या दिनैः, इदं च स्थलं बहुगम्भीरार्थं, मया तु पूर्वगीतार्थप्रतिपादितसिद्धान्ताक्षरयुक्त्यनुसारेण लिखितं अस्ति, न स्वगृहकल्पितं, पुनर्यथाऽस्ति तथा बहुश्रुता विदन्ति ॥ २३ ॥

॥ इति श्रावणभाद्रपदयोः बृद्धौ ५० पञ्चाशद्दिनैः पर्युषणा कार्यो इत्यधिकारः ॥ २३ ॥

ननु-श्रीस्वरतरंगच्छे कदाचित् कुत्रचित् कल्पसूत्र गीतार्थो नव वाचनानि वाचयन्ति, कदापि क्वाऽपि एकादशवाचनाभिः, कदापि कुत्राऽपि त्रयोदशवाचनाभिः वाचयन्ति, तपागच्छीयादिगीतार्थास्तु नवभिरेव वाचनानि नाऽधिकन्यूनानि, तत्र किमपि नियामकं वर्तते न वा? उच्यते-सत्यं, भोः! पूर्वो मूलविधिः कल्पसूत्रश्रवणस्य श्रूयता, तथाहि-"तथा गिह-त्याणं अन्नतिल्यन्नाणं गिहृत्यीणं अन्नतिर्य्यीणीणं चसेणाणं संजईणं च अगमो पञ्जोसवणाकप्यो न कहुिअवो, सम्मी-सवाससकाइदोसप्पसंगाओ, पञ्जोसवणाकप्यो दिवसओ कहुिउ न वेव कप्पइ, जत्थं वि खेत्तं पडुच्चं कहुिअइ, जहा दिवस-ओ, आणदपुरे मूलचेइयहरे सबज्जणसमक्खं कहुिअइ, तत्थं वि साहू नो कहुइ, पासत्थो कहुइ, तं साहू सुणिआ न दोसो, आणंदपुरं नाम सपइ वढनगरं महाठाणं भणइ, पासत्थाणं कहुगस्स असइ दंडगेण वा जब्भत्थिओ सहेहिं वा साहू ताहे दिवसओ सभाए सयं कहुइ, पञ्जोसवणाकप्ये यं कहुणे इमा सामायारी । अप्पणो उवस्सए पादोसिए आवस्सए कए कालं वेसु काले सुद्धे वा असुद्धे वा पट्ठवित्ता कहुिअइ एगो कहुइ सेसा उद्धट्ठिआ सुणति, एव चउसु वि राईसु पज्जोसवणा-राईए पुण कहुिए सबे (साहवो) साहू कप्पसम्पावणिअं काउस्सगं (करेति) करिता पज्जोसवणाकप्यस्स सम्पावणिअं करेमि काउस्सगं जं खहिअं जं विराहिअं जं न पढिपूरिअं जं तस्स उचरीकरणेण जाव वोसिराभित्तिं सवो दंडओ कहुिअवो

जाय दोसरामिच्छि लोगस्स सज्जोअगरं चित्तिरुण वस्सारित्ता पुणो लोगस्स उज्जोअगर कहित्ता सवे साहुणो निमीअति,
 जेण कह्णिओ सो ताहे कालस्स पडिक्कमइ, तावे वरिसाकाल ठवणा ठविज्जइ, एसो विधि भणियो जइ उ कह्णिज्जते गिहत्वा
 अण्णतित्थिआ वसण्णा च आगच्छिज्जा तो वि ण विज्जा इत्यादि” इति श्रीनिशीयचूर्णो दशमोद्देशके, इत्यमेव श्रीदशाश्रुत
 द्दकन्धचूर्णो अपि, एवमेव श्रीसन्देशविषयविधिवृत्तिग्रन्थेऽपि, एतद्ग्रन्थानुसारेण पूर्वं पञ्चरात्रं प्रतिक्रमणानन्तरं पादिकस्-
 त्रपाठवत् साधूना कल्पसूत्रश्रवणं उपलभ्यते, पर अयं विधिः व्यवस्थितः । सांप्रत तु श्रीवीरनिर्वृतेः नवसु वर्षशतेषु अशी-
 त्यधिकेषु गतेषु आनन्दपुरे पुत्रमरणार्चद्विवसेननृपसन्तोषनिमित्तं सभासमक्ष कल्पो वाचयितुं प्रारब्धः, यदुक्तं श्रीकल्प-
 सूत्रावधौ, तथाहि—केचित्तु इदं आहुः यत् “इत्यल्कालातिक्रमे द्युवसेननृपस्य पुत्रमरणार्तस्य समाधये आनन्दपुरे सभायां
 अयं ग्रन्थो वाचयितुं प्रारब्ध इति” अन्यत्र तु सर्वसम्मतचिरन्तनग्रन्थेषु कुत्रापि वाचनानियमो न कृतः, पूर्वसूरिभिः
 प्रस्तुत निशीयचूर्णो प्रोक्तमस्ति “ये नववाचनाभिः कल्पं वाचयन्ति ते पार्ष्वस्था इति” अत एव ऐदयुगीना—गीतार्या-
 प्रतिगच्छ स्वपरम्परया ययारुषि वाचना विदधानाः सन्ति, न च वार्ष्यं यय मूलविषयनुसारेण पञ्च दिनानि कल्पं वाच-
 यन्तो नववाचनानियमः कुर्वाणाः स्मः, कथं तद्विधिलेशस्याऽपि अभावात्, कथं तदनुसारिता ! कथं इत्याह—मूलविषयो
 रात्रौ पार्ष्वस्थपार्ष्वश्रवणं, सांप्रत तु दिवसे, पूर्वं तु गृहस्थादीनां असमक्षं, संप्रति तु तत्समक्षं, पूर्वं तु एकवारं, अधुना तु
 दिवसमध्येऽपि बारह्मय वाचनं, अथ ये नववाचनातो अधिकवाचनावाचने जिनाशायास्तत्र यदस्ति तेषामपि इदं अज्ञा-
 नविजृम्भितं, यतोऽत्र सूत्रोक्तविधिविपरीतत्वेन गीतार्याचरणतो गच्छपरम्परा वर्तते । पुनः श्रीवीरविजयसूरिप्रसादीकृत-

प्रश्नोत्तरसमुच्चये (६२ पत्रे) तच्छिष्य प० कीर्तिविजयगणिसमुच्चिते ग्रन्थे प० वेलश्रमपिगणिकृतप्रश्नाधिकारे प्रथमप्रश्नेऽपि प्रोक्तं, तथाहि—“नवक्षणैः कस्मसूत्रं वाच्यते, कैश्चिदधिकैरपि वाच्यते, तदक्षराणि क्व सन्ति ? इति, तत्रोत्तरम्—कल्पसूत्रं नवक्षणैः वाच्यते परम्परात् १ अन्तर्वाच्यसम्यगे नवक्षणविधानाक्षरसमावाचेति २ अत्राऽपि नववाचनावाचने गच्छपरम्परा पृथक्, प्रत्युत्तरिता न तदक्षराणि दर्शितानि, अन्तर्वाच्यं तु तत्कृत आधुनिकं च, तत इदं रहस्यं आगतम्—मूलपक्षः कोऽपि नाऽस्ति क्वाऽपि, पश्चात् येषां नववाचनानां गच्छपरम्परा ते नववाचनाभिः वाचयन्तु, अथ च येषां गच्छे नवाधिकवाचनानां परम्परा ते तदेकादशक तत्रयोदशक वा कुर्वन्तु, न कस्याऽपि निन्दा कार्या धर्माधिभिः गच्छपरम्परायां व्यवस्थायाश्च स्वरुच्यनुयायित्वात् ॥ २४ ॥

॥ इति कल्पसूत्रवाचने नवयाचनानियमाभावविचारः ॥ २४ ॥

ननु-“करेसि मते ! पोसह आहारपोसह देसओ सवओ च” इत्यादिपाठसम्भावात् पौषधो द्विविधो देशतः सर्वतश्च सर्वत्र प्रतिपादितः, ततो यथा देशतः पौषधोच्चारं श्रावका पानीय पिबन्ति तथा एकादानादिकरणेन भोजनमपि कथं न कुर्वन्तु ? देशत इति पाठस्य अत्रापि भङ्गाभावात्, उच्यते-सत्यं, पर उपधान विना पौषधे त्रिधाहाप्रत्यारथानस्य चतुर्धाहाप्रत्याख्यानस्य वा उपधासस्य एव घटमानत्वात् पौषधोपवासरूपशब्दव्याख्यानस्याऽपि श्रीतत्त्वार्थभाष्यवृत्तौ

(१२ पत्रे) तथैव चक्रत्वाच्च, सयाहि-

पौषधोषवासो नाम इत्यादिना पौषधस्वरूप निरूपयति, तद्व्या पौषधशब्दः पर्वसु वर्तते, पर्वाणि च अष्टम्यादि-

तिथयः पूरणात् पूर्वं धर्मोपचये हेतुत्वात्, तत्र=पौषधे पर्वणि सपथासः पौषधोपवासः त्रिविधस्य चतुर्विधस्य वाऽऽहारस्य छेदः इत्यादि, एवमेव श्रीसमवायाङ्गसूत्रवृत्तौ श्रीअभयवधेवसूरिभि व्याख्यानात् (१९ पत्रे), तथाहि—“पौषध पर्व-
दिन अष्टम्यादिः तत्रोपवासोऽनन्तार्थं पौषधोपवास इति इय व्युत्पत्तिरेव, प्रवृत्तिस्तु अस्य शब्दस्य आहोराशरीरसत्का-
रमन्त्रार्थव्यापारपरिवर्जनेषु इति ध्वेयमिति” । ननु—तर्हि श्रीजिनवल्लभसूरिभिः श्रीपौषधविधिप्रकरणे (३५ पत्रे) कथं
पौषधमध्ये भोजनं प्रतिपादितम् ? तथाहि—

“जो पुण आहारपोसही देसज्यो सो पुण्णे पच्चवखाने तीरिए अ खमासमण्डुगेण मुहपत्तिं पडिलेहिअ खमासमणेण
यदिय भणइ—इच्छाकारेण सदिसह पारावह पोरिसी पुरिमहु चरबिहाहार एगासण निधीय आयविल वा कय, जा का-
यि वेला तीए पारावेमि, तज्यो सक्कथएण चेइए वंदिअ सज्जाय सोलस वीस वा सिलोणे काठ जहासभवममितिहिस-
विभाग दाउं मुह इत्यपाए पडिलेहिअ नवकारपुबमरसदुहो मुखइ”, इति । अत्रोचरं—यद्यपि अत्र पौषधमध्ये भोजनं
नरु, पर एतदुपधानं आश्रित्य अन्यथायि, येषां पुनः गच्छे पौषधमध्ये भोजनं अनुज्ञातं तेषां अपि अपवादतः एव न
उत्सर्गतः । तथा चोक्तं तपागच्छीयसोमसुन्दरसूरिशिष्यहेमहसगणिकृतपढावश्यकबालावबोधेऽपि, तथाहि—

“तृतीयशिक्षाव्रतं पौषधोपवासः, स च पर्वतिथिषु अहोरात्रं यावत् चतुर्विधाहारपरित्यागेन, तथा न शक्नोति चेत्
तदा त्रिविधाहारपरित्यागेन, एवमपि अशक्नौ अपवादतः आचाम्लादि समुच्चार्यं भोजनं क्रियते इत्यादि” न च अपवाद-
पदं उत्सर्गपदे क्षेत्रव्य, तस्य षड्भङ्गा भिन्नत्वेन अभिधानात्, उपधानविचारस्तु अयम्—उपधानानि श्रीमहानिशीथसूत्रे

सामान्यतया प्रोक्तानि, पर यद्यपि तत्र उपधानतपसि पौषघ्नत न सक, तथापि समस्तगच्छीयगीतार्थसम्मततया सर्वेषु अपि धर्मगच्छेषु नियत यथा स्वस्वोपधानादिप्रमाणतया तत्र स्वस्वतपोयोगविधिप्रकरणेषु गीतार्थः निबद्ध दृश्यते, तै कार्यमाणा च उपासकैः उपलभ्यते । तत्र श्रीअभयदेवसूरिशिष्यपरमानन्दकृतयोगविधिग्रन्थे चतुश्चत्वारिंशदधिकद्वादशशतवर्षे १२४४ लिखिते यथा “पौषघ्नप्रहणपुरस्सर उपधानतपो विधेयमिति अत उपधानविधिः उच्यते इति १” पुनः श्रीचन्द्रगच्छीय-श्रीअजितदेवसूरिकृतयोगविधौ त्रिसप्तत्यधिकद्वादशशतवर्षे १२७३ कृते यथा “श्रावकश्राविकाणा तु एकस्मिन् उपधाने अब्यूढेऽपि गुर्वाज्ञया अनुज्ञानन्दी विधीयमाना दृश्यते, पर एतैः अहोरात्रपौषघ्नदिनानि पञ्चादपि शीघ्र सविशेष पूरणीयानि २” पुनरपि-तपागच्छीय-श्रीरत्नशेखरसूरिकृते श्रीआचारप्रदीपे (१९ पत्रे), यथा-

पौषघ्नप्रहणक्रिया तु यद्यपि श्रीमहानिशीथे साक्षात् नोक्ता, तथाऽपि यथा साधो योगेषु अतिशायि क्रियावत्त्व सर्वप्रतीत तथा श्राद्धाना अपि उपधानेषु विलोक्यते ३” पुनरपि श्रीस्वरतरगच्छाधिपति-श्रीजिनपतिसूरिकृतद्वादशकुलकवृत्ति-वहगच्छीयजीर्णसामेाचारी-श्रीजिनप्रमसूरिकृतविधिप्रैपा-श्रीमानदेवसूरिकृतकुलैकप्रमुखग्रन्था विलोकनीयाः ॥

ननु-श्रीविधिप्रपाया “मुह्यपत्तिं पक्षिलेहिअ वदिअ भणइ भगवन् ! भातपाणी पारावेह, उवहाणवाही भणइ-नयकार-सहिअ चवविहाहार, इवरो भणइ-पोरिसिं पुरिमहुं वा तिविहाहार चवविहाहार वा पगासण निविइअ आयविल वा जा काइ वेलातीए भसपण पारावेमि चि”, श्रीजिनप्रमसूरिभिः ‘उवहाणवाही भणइ इवरो भणइ’ इति भेदद्वयोक्त्या पौषघ्न-मये उपधान विनाऽपि कथं भोजन अनुज्ञातम्? उच्यते-तत्परमार्थ लघुस्वरतरगच्छीया श्रीजिनप्रमसूरय एव जानन्ति,

सुरेः हि श्रीमत्प्रपदेवशिष्यस्य न व्यभिचरति शिशपत्वे वृक्षत्ववत् । तथा तपागच्छीयमन्येऽपि सुरिप्रतिष्ठा एव स्थाने स्थाने
 हृदयते, यदुक्त-तपाश्रीसोमसुन्दरसूरि-तच्छिष्यमहोपाध्याय-श्रीचारित्रगणितद्विनेय-५० सोमधर्मगणिविरचिताया उप-
 देशसप्ततिकायां द्वितीयाधिकारे अष्टमोपदेशे (३८ पत्रे), तथाहि-“निर्मापित पासिलसंज्ञकेन, श्रद्धावता श्राद्धवरेण
 चैत्यम् । आरासणे श्रीगुरुदेवसूरि-प्रतिष्ठितं तीर्थममृत क्रमेण ॥ १ ॥” पुनः अत्रैव सम्बन्धग्रान्ते (४० पत्रे)—

“गोगाकस्य सुतेन मन्दिरमिदं श्रीनेमिनाथप्रभो-सुज्ञं पासिलसंज्ञितेन सुधिष्या श्रद्धावता मन्त्रिणा । शिष्यैः श्रीमुनिचन्द्र-
 सूरिसुरोर्निर्ग्रन्थचूडामणे-र्वादीन्द्रैः प्रमुदेवसूरिगुरुभिर्नेमैः प्रतिष्ठा कृता ॥ १ ॥” एतदक्षरानुसारेण सुरिः एव प्रतिष्ठाकृत
 संभाव्यते, पुनः यथार्थता यथार्थवेदिगम्या इति ॥ २६ ॥

॥ इति सुरेः प्रतिष्ठाधिकारः ॥ २६ ॥

ननु-आत्मना गच्छे चतुर्दशीहानौ चतुर्दशीकृत्य पौषचमूहणपाक्षिक्रतिचारलोचनादिक पूर्णिमाया क्रियते, अन्यग
 र्छेयु तु केषुचित् त्रयोदश्यां विधीयते तत्कथं ? उच्यते-पूर्णिमायाः पर्वतियित्वेन मूलपक्षे सिद्धान्ते प्रत्याख्यातत्वात्
 पूर्णिमायां एव तत्संज्ञतिं अङ्गतिः, अपि च पर्वमूलां पूर्णिमां अमावास्या वा विहाय अपर्वभूताया त्रयोदश्या कथं पाक्षिक-
 कृत्य क्रियेत ? को नाम विज्ञमन्यो निकटवर्तिनीचूडस्वप्नाहा गन्ता तीर्थभूता विहाय अतीर्थभूते कूपे स्नान समाचरेत् ?,
 पुनः त्रयोदश्या तिथ्या तत्करणे तु आगमाचरणयोः द्वयोः मध्ये एकस्याऽपि पक्षस्य अनाराधितत्वं स्यात् । यदुक्तं श्रीजि-
 नप्रभसूरिभिः विधिप्रपाया, तथाहि-

“नवर चाठम्मासिए तह चतहसीहासे पुण्णिमा जुज्झइ, तेरसीगहणे आगमआयरणाण अन्नतरपि न आराहिअ होज्जा” इति, ननु-एतदर्थसवादिका जीर्णग्रन्थे सम्मतिः अपि अस्ति ? उच्यते—अस्त्येव, कथं ? इत्याह—श्रीहरिमद्रसूरिभिः स्वकृततत्त्वविचारसारग्रन्थे तथैव उक्तत्वात्, तथाहि—“भवइ जहिं तिहिहाणी, पुढतिही विद्धिआ य सा किरइ । पक्खी न तेरसीए, कुज्जा सा पुण्णिमासीए ॥ १ ॥ इति”, । एवमेव श्रीरमास्वातिवाचका अपि स्वकृताया आचारवल्लभाया प्रोचुं, तथाहि—“तिहिपहणे पुढतिही, कायवा जुसाधम्मकज्जेसु । चाचइसी विलोवे, पुण्णिमिअ पक्खिपडिकमण ॥ १ ॥” इति, इत्यमेव श्रीज्योतिष्करण्डेऽपि अकथयि, तथाहि—“छट्टिसहिआ न अट्टमि, तेरसिसहित न पक्खिअ होइ । पडिवयसहिअ न कया वि, इअ मणिअ वीअरागेहि ॥ १ ॥” ? इति, ननु-यथा चतुर्दशीद्वानौ अग्रिमतिथिपूर्णिमाया अमावास्या वा पाक्षिक कर्तव्यं क्रियते, तथा अष्टमीद्वानौ नवमीतिथौ अष्टमी कर्तव्यं क्रियतां, परं सप्तम्या कथं क्रियते ? उच्यते—सत्यं, भो यौक्षिक ! श्रूयतां, पूर्णिमायास्तु पूर्वतिथित्वेन तत्र पाक्षिककृत्य घटा आदीकृते, परं नवमी तु अपर्वतिथिः, ततो नवमीतिथेः अपर्वतिथित्वेन सप्तम्या साम्येऽपि अष्टमीसत्कर्मयोगबहुलत्वेन धरं सप्तम्या एव अष्टमीकृत्य, यदुक्तं श्रीजिनप्रमसूरिभिः विधिप्रपात्रग्रन्थे, तथाहि—

“जया य पक्खिआइपढतिही पढइ तथा पुढतिही चेव तन्मुत्तिवहुला पच्चक्खाणपूआइसु चिप्पइ, न उत्तरा तन्भोगगधस्स वि अमावाजो इति”, एतदर्थसवादिका गाथा अपि च श्रीसूर्यप्रज्ञसौ श्रूयते । तथाहि—“पज्जुसणे चचमासे, पक्खिअपवड्ढमीसु कायवा । जाए उदए सूरु, ताओ तिहिओ न अभाओ ॥ १ ॥” इति, न च ‘क्षये पूर्वा तिथिः ग्राह्या’ इति

सुरे हि श्रीऋषभदेवशिष्यत्व न न्यमिष्यरति शिष्यपत्वे वृक्षत्ववत् । तथा तपागन्धीयग्रन्थेऽपि सुरप्रतिष्ठा एव स्याने स्याने
 दृश्यते, यद्युक्त-तपाश्रीसोमसुन्दरसूरि-सृष्टिष्यमहोपाध्याय-श्रीचारित्रगणितद्विनेय-५० सोमधर्मगणिविरचिताया उप-
 देशसप्ततिकायां द्वितीयाधिकारे अष्टमोपदेशे (३८ पत्रे), तथाहि-“निर्मापित पासिलसङ्गकेन, श्रद्धावता श्राद्धवरेण
 चैत्यम् । आरासणे श्रीगुरुदेवसूरि-प्रतिष्ठितं तीर्थममृत क्रमेण ॥ १ ॥” पुनः अत्रैव सम्बन्धप्रान्ते (४० पत्रे)—
 “गोगाकृत्य सुतेन मन्दिरमिद श्रीनेमिनायप्रभो-सुङ्गपासिलसंज्ञितेन सुधिया श्रद्धावता मन्त्रिणा । शिष्यैः श्रीमुनिचन्द्र-
 सूरिसुगुरोर्निर्ग्रन्थचूडामणे-र्वादीन्द्रैः प्रमुदेवसूरिगुरुमिर्नेमेः प्रतिष्ठा कृता ॥ १ ॥” एतदक्षरानुसारेण सूरि एव प्रतिष्ठाकृत
 समाव्यते, पुनः यथार्थता यथार्थवेदिगम्या इति ॥ २६ ॥

॥ इति सुरेः प्रतिष्ठाधिकारः ॥ २६ ॥

ननु-आत्मनां गच्छे चतुर्दशीहानौ चतुर्दशीकृत्य पौषघग्रहणपाक्षिकातिचारालोचनादिक पूर्णिमाया क्रियते, अन्यग-
 र्हेषु तु केषुचित् त्रयोदश्यां विधीयते तत्कथं ? सञ्चयते—पूर्णिमाया पर्वतिथित्वेन मूलपक्षे सिद्धान्ते प्रत्याख्यातत्वात्
 पूर्णिमाया एव तत्सङ्गति अङ्गति !, अपि च पर्वभूता पूर्णिमां अमावास्या वा विहाय अपर्वभूताया त्रयोदश्या कथं पाक्षिक
 कृत्य क्रियेत !, को नाम विज्ञमन्यो निष्कटवर्तिनीबृहस्पत्याद्या गङ्गा तीर्थभूता विहाय अतीर्यभूते कूपे स्नान समाचरेत् ?,
 पुनः त्रयोदश्या तिथ्या तत्करणे तु आगमाचरणयोः द्वयोः मध्ये एकस्याऽपि पक्षस्य अनाराधितत्वं स्यात् । यद्युक्त श्रीजि-
 नप्रभसूरिभिः विधिप्रपायां, तथाहि-

पौषधं पर्वदिनानुष्ठान, तच्च द्वेषा-इष्टजनभोजनदानादिरूप, आहारादिपौषधरूप च, तत्र शङ्कः इष्टजनभोजनदानरूप पौषध कर्तुं कामः सन् यदुक्तवान् तद्दर्शयत-इदं उक्त इति, अथ यदि शतकादिश्रावकैः भोजनानन्तर पौषधो गृहीतो अभविष्यत् तदा तत्र पौषधपारणप्रस्तावोऽपि प्रोक्तो अभविष्यत्, पर न उक्तः इति नो गृहीतः, न च वक्तव्यं यथा तथा पौषधक्तरण भव्य एव, एवं चेत्तर्हि प्रभाते भुक्त्वा पौषधः कर्तव्यः, ततः पुनरपि सन्ध्याया पौषधमध्ये भुक्त्वा पौषधकरणं पौषधस्य आराधनं कर्तव्यं, न च अयं पौषधो लाभाय भवेत्, यदि अतिप्रसङ्गनिवारणार्थं भोजनद्वयी पौषधो गीतार्थैः निषिद्धः, तदा अस्माकीनगीतार्थैः अपि अतिप्रसङ्गनिवारणार्थं पौषधमध्ये भोजनं निषिद्धं अस्ति, पुनः सिद्धान्तवचनं प्रमाणं, न अस्माकं कोऽपि पक्षपातः ॥ २९ ॥

॥ इति भोजनानन्तर पौषधग्रहणनिषेधाधिकारः ॥ २९ ॥

ननु-श्रीखरतरगच्छे यदि चतुष्पर्वी कस्याणकादितिर्थिं च विना पौषधग्रहणं निराकृतं, तर्हि उपधानमध्ये कथं श्राद्धानां सदा पौषधग्रहणं कार्यते ? उच्यते-सत्यं, यद्यपि उपधानाधिकारे श्राद्धानां श्रीमहानिशीथसूत्रे पौषधग्रहणं न अलेखि, तथापि समस्तगच्छीयगीतार्थसम्मततया सर्वेषु अपि धर्मगच्छेषु गीतार्थे स्वस्वोपधानदिनप्रमाणतया तत्र स्वस्वतपोयोग-विधिप्रकरणेषु निबद्धं, ततो अस्मन्गीतार्थवृद्धैः अपि अन्यगीतार्थसम्मतया आचरणया उपधानमध्ये पौषधग्रहणं प्रमाणीकृतं, उपधानमध्ये पौषधग्रहणपारणादिसर्वविधिः श्रीखरतरगच्छाधिपतिश्रीजिनवल्लभसूरिभिः श्रीपौषधविधिप्रकरणे प्रोक्तोऽस्ति, तथैव श्रीजिनपतिसूरिभिः द्वादशकुलकवृत्तौ, पुनः श्रीजिनप्रभसूरिभिः विधिप्रपाया, अपि च श्रीअभयदेव-

मेण जुत्ताओ । ता अवसरविद्वयधरा, वि हुज्ज न हु पुबतबिठ्ठा ॥ ४ ॥” इति, “क्षये पूर्वा तिथिर्ग्राह्या, वृद्धौ ग्राह्या तयो सत्ता” इदमपि वाक्य श्रीरत्नशेखरसूरिणा विधिकौमुदीग्रन्थे समास्वातिवचनपरिघोषतया लिखित अस्ति ॥ २८ ॥

॥ इति तिथिवृद्धौ प्रथमा तिथिः मान्या इत्यधिकारः ॥ २८ ॥

तनु-श्रीखरतरगच्छे श्रावकाः मुक्त्वा पौषध कय न गृह्णन्ति तपागच्छीयश्रावकधत् ? चध्यते,—भुक्त्वा पौषधग्रहण जीर्णग्रन्थेषु सर्वसम्मतेषु केषुचित् अपि दृष्ट श्रुतं वा नास्ति, न च श्रीभगवतीसूत्रे द्वादशशतकप्रथमोद्देशके शङ्ख-श्रावकाधिकारे—(५५२ पत्रे) ॥

“तए णं से संखे समणोवासए ते समणोवासए एव वयासी-तुन्मे ण देवाणुप्पिआ ! विवळ असण पाण खाइम साइम सुवक्खहावेह, तए ण अम्हे त विवळ असण पाण खाइम साइम आसाएमाणा विसाएमाणा परिमुजेमाणा परिमाएमाणा पक्खिअं पोसह पडिजागरमाणा विहरिस्सामो” इति अक्षरदर्शनात् वक्तव्य, अत्र भोजनानन्तर पौषधग्रहण प्रतिपादितं अस्ति तदभिप्रायापरिज्ञानात्, अतोऽत्र पौषधग्रहणेन व्यापारपौषधो व्याख्यातोऽस्ति, न तु आहारपरित्यागरूपः । यदुक्तं पतवालापकदृशौ (५५५ पत्रे) तथाहि—

“पक्खिअ पोसह पडिजागरमाणा विहरिस्सामो त्ति” पक्षे=अर्धमासि भत्र पाक्षिक पौषध=अन्यापारपौषध प्रतिजाम्र-तोऽनुपालयन्तो विहरिष्यामः=स्यामः, यच्च इह अतीतकालीनप्रत्ययान्तत्वेऽपि चार्तमानिकप्रत्ययोपादानं तद्भोजनानन्तर एव अक्षेपेण पौषधाम्पुगमप्रदर्शनार्थं, एव सत्तरत्राऽपि गमनिका कार्या इत्येके, अन्ये तु व्याचक्षते—इह किल

पौषधं पर्वविनानुष्ठान, तच्च द्वेधा-इष्टजनभोजनदानादिरूप, आहारादिपौषधरूप च, तत्र शङ्ख इष्टजनभोजनदानरूप पौषध कर्तुंकामः सन् यदुक्तवान् तदर्थयत-इदं उक्त इति, अथ यदि शतकादिश्रावकैः भोजनानन्तर पौषधो गृहीतो अमविष्यत् तदा तत्र पौषधपारणप्रस्तावोऽपि प्रोक्तो अमविष्यत्, परं न उक्तः इति नो गृहीतः, न च वक्तव्यं यथा तथा पौषधकरणं मन्व्य एव, एव चेत्तर्हि प्रभाते भुक्त्वा पौषधः कर्तव्यः, ततः पुनरपि सन्ध्याया पौषधमध्ये भुक्त्वा पौषधकरणं पौषधस्य आराधनं कर्तव्यं, न च अयं पौषधो छाभाय भवेत्, यदि अतिप्रसङ्गनिवारणार्थं भोजनद्वयी पौषधो गीतार्थे निषिद्धः, तदा अस्माकीनगीतार्थे अपि अतिप्रसङ्गनिवारणार्थं पौषधमध्ये भोजनं निषिद्धं अस्ति, पुनः सिद्धान्तवचनं प्रमाणं, न अस्माकं कोऽपि पक्षपातः ॥ २९ ॥

॥ इति भोजनानन्तर पौषधग्रहणनिषेधाधिकारः ॥ २९ ॥

ननु-श्रीखरतरंगच्छे यदि चतुष्पर्वी कल्याणकादितिर्यं च विता पौषधग्रहणं निराकृतं, तर्हि उपधानमध्ये कथं श्राद्धानां सदा पौषधग्रहणं कार्यते ? उच्यते-सत्यं, यद्यपि उपधानाधिकारे श्राद्धानां श्रीमहानिशीथसूत्रे पौषधग्रहणं न अलेश्चि, तथापि समस्तगच्छीयगीतार्थसम्मततया सर्वेषु अपि धर्मगच्छेषु गीतार्थैः स्वस्वोपधानदिनप्रमाणतया तत्र स्वस्वतपोयोग-विधिप्रकरणेषु निबद्धं, ततो अस्मिन्गीतार्थवृद्धेः अपि अन्यगीतार्थसम्मत्या आचरणया उपधानमध्ये पौषधग्रहणं प्रमाणीकृतं, उपधानमध्ये पौषधग्रहणपारणादिसर्वविधिः श्रीखरतरंगच्छाधिपतिश्रीखिनवल्लभसूरिभिः श्रीपौषधविधिप्रकरणे प्रोक्तोऽस्ति, तथैव श्रीखिनपतिसूरिभिः द्वादशकुलकधृत्तौ, पुनः श्रीखिनप्रभसूरिभिः विधिप्रपाया, अपि च श्रीअमयदेव-

मेण जुत्ताओ । ता अवरविद्धअवरा, वि हुज्ज न हु पुषतबिद्धा ॥ ४ ॥” इति, “क्षये पूर्वो तिथिर्प्राज्ञा, धृद्धौ प्राज्ञा तयो-
चरा” इदमपि वाक्य श्रीरत्नशेखरसूरिणा विचिकीमुदीग्रन्ये उमास्वातिवचनपरिधोषतया लिखितं अस्ति ॥ २८ ॥

॥ इति तिथिवृजौ प्रथमा तिथिः मान्या इत्यधिकारः ॥ २८ ॥

ननु-श्रीस्वरतरगच्छे श्रावका मुक्त्वा पौषघ कय न गृह्णन्ति तपागच्छीयश्रावकवत् ? उच्यते,—मुक्त्वा पौषघग्रहण
जीर्णग्रन्थेषु सर्वसम्भवेषु केषुचित् अपि दृष्टं श्रुतं वा नास्ति, न च श्रीमगवतीसूत्रे द्वादशशतकप्रथमोद्देशके शङ्ख-
श्रावकाधिकारे- (५५२ पत्रे) ॥

“तप नं से संखे समणोवासए ते समणोवासए एव वयासी-तुग्मे ण देवाणुप्पिआ ! विचल असण पाण स्वाइम साइम
सवक्खवावेह, तप ण अन्हं त विचल असण पाण स्वाइम साइम आसाएमाणा विसापमाणा परिमुजेमाणा परिमाएमाणा
पक्खिअ पोसह पडिजागरमाणा विहरिस्सामो” इति अक्षरदर्शनात् वक्तव्य, अत्र भोजनानन्तर पौषघग्रहण प्रतिपादितं
अस्ति तदभिप्रायापरिज्ञानात्, अतोऽत्र पौषघशब्देन व्यापारपौषधो व्याख्यातोऽस्ति, न तु आहारपरित्यागरूपः । यदुक्तं
पतदालापकवृत्तौ (५५५ पत्रे) तथाहि-

“पक्खिअ पोसह पडिजागरमाणा विहरिस्सामो सि” पक्षे=अर्धमासि मत्र पाक्षिक पौषघ=अन्यापारपौषघ प्रतिजाम्र-
तोऽनुपालयन्तो विहरिष्यामः=स्थास्यामः, यच्च इह अतीतकालीनप्रत्ययान्तत्वेऽपि चार्तमानिकप्रत्ययोपादानं तद्भोजना-
नन्तर एव अक्षेपेण पौषधाम्युपगमप्रदर्शनार्थं, एव उत्तराश्रादपि गमनिका कार्या इत्येके, अन्ये तु व्याचक्षते-इह किल्

उत्सर्गतः प्रावरणग्रहण नाऽस्ति, पर अपवादत श्रीजिनदत्तसूरियुगप्रधानैः सन्वेदहदोलावल्या (६८ पत्रे) काष्ठदाहशीता-
दिकारण आश्रित्य प्रावरणत्रय उक्त अस्ति, तथाहि-

“उत्सर्गनपूर्णं सावगस्त परिह्वण साहगादवर । कप्यद्वा पावरणाइ, न सेसमवायवो तिणि ॥ ४६ ॥”

ननु-मूलग्रन्थे तु न काऽपि श्रावकाणा प्रावरण दृश्यते ? सत्य, पर सामाधिकस्यः श्रावको यतितुल्य सर्वत्र प्रति-
पादित । यतीनां तु शीताद्यपवादे कस्यत्रयस्य क्रमेण प्रावरणं उक्त, तथाहि ओघनिर्युक्तिभाष्य-“जाहे तह वी न तरे, ताहे
निविट्ठण पावणे खोम । तेण वि असंयरंतो, दो खोमी पावणा ताहे ॥ १ ॥ “तहवी असंयर तो तइआणं ओणिण पावणे” इति
ततः “पागुरण संदिसावेमि पागुरण पडिघायमि” इति क्षमाश्रमणद्वय दत्त्वा, गुरोः पार्श्वे आदेश लात्वा, प्रावरणं गृह्यता
सांप्रतीना शतत्यमावे अपवादपद अङ्गीकुर्वता न दोषभाक्त्वम् । ननु-केपाषित् गच्छे गुरो पार्श्वे “पागुरण सदिसावेमि
पागुरण पडिघायमि” इति क्षमाश्रमणद्वय अदत्त्वा एव पागुरणं गृह्यते तत्कथम् ? उच्यते-दोष एव तेपा समाव्यते, तत्राऽर्थे
ते एव प्रष्टव्याः, तत्क्षमाश्रमणद्वय कुत्राऽन्तर्भवतीति वा ॥ ३४ ॥

॥ इति सामायिकादौ उत्सर्गसः प्रावरणनिषेधाधिकारः ॥ ३४ ॥

ननु-प्रतिक्रमणस्थापने आत्मना गच्छे क्षमाश्रमणचतुष्क दीयते, तत्कुत्र प्रतिपादित अस्ति ? उच्यते-“यदित्तु चेइआइ,
दाव चवराइ खमासमणे । भूनिहिअसिरो सयला-इयारमिच्छुक्कह देई ॥ १ ॥” इति श्रीजिनवह्मसूरिकृत‘प्रति-

ननु-श्रीस्मरतरगच्छीयाः श्राद्धाः प्रामाणिकसामायिकग्रहणे पूर्वं वइसण सदिसापमि वइसण ठापमि, पञ्चात् सज्झाय सदिसापमि सज्झायं करेमि इति यदन्ति, सायन्तनसामायिकग्रहणे तु पूर्वं सज्झाय सदिसावेमि सज्झाय करेमि, पञ्चात् यइसण सदिसावेमि वइसण ठापमि इति भुवते, तत्र किं व्यत्ययकथने कारणम् ? सामायिकविषे तुल्यत्वात् उभयत्र, उच्यते-सत्य, पर श्रीखिनवल्लभसूरिकृतपौषधविधिप्रकरणे श्रीखिनप्रसूरिधिरचितश्रीविधिप्रमाणान्ये श्रीपञ्चाशकचूर्णों च रात्रिपौषधिकग्रहणस्य सामायिकग्रहणावसरे प्रातः वइसणाक्षमाश्रमणद्वयदानात् अनु स्वाध्यायक्षमाश्रमणद्वयदान प्रोक्त, पुनः तत्रैव पञ्चाशकचूर्ण्यादौ पौषधिकस्य साय प्रथम स्वाध्यायक्षमाश्रमणद्वयदान, तदनु वइसणाक्षमाश्रमणद्वयदान उक्त, यथा पौषधे तथा सामायिकेऽपि उभयत्राऽपि क्रियायाः तुल्यत्वात्, तथा श्रीआवश्यकचूर्णों प्रामाणिकसामायिकग्रहणे “उवविट्ठो पढइ” इत्यादिपाठ्यामाण्यात्, “उवविट्ठु”शब्देन वइसणा क्षमाश्रमणे, “पढइ”शब्देन स्वाध्याय-क्षमाश्रमणे, सायन्तनसामायिकग्रहणे तु सर्वेष्वपि स्वाध्यायक्षमाश्रमणाभ्यां, अनु वइसणाक्षमाश्रमणदान समेत एव इति किं विचार्य ? अत्र पौषधविधिप्रकरण-विधिप्रमाण-पञ्चाशकचूर्णि-आवश्यकचूर्णि-पाठस्तु तत्तद्व्यविलोकनेन ज्ञातव्यः ॥

॥ इति सामायिकग्रहणे प्रभाते पूर्वं वइसणं ततः स्वाध्यायम् इति अधिकारः ॥ ३३ ॥

ननु-“पावरणं पमुष्णं गिण्हसा सुहपत्तिव । वर्यकायविसुद्धीय करेइ पोसहा इअ ॥ १ ॥” इति व्यवहारचूर्णेवचनात्, तथा “सो अ किर सामाइअ करितो मवढ अवणेइ कुड्डलाणि नाममुह तत्रोलपावारगमाइ वोसिरइ” इति आवश्यकचूर्णिपाठ्यामाण्याच्च, प्रावरणनिषेधे सति किमिति सामायिकपौषधादौ आर्चकैः प्रावरणं गृह्यते ? उच्यते-यद्यपि

उत्सर्गतः प्रावरणग्रहण नाऽस्ति, पर अपवादतः श्रीजिनवचसुरियुगप्रधानैः सन्वेद्वदोलवल्यां (६८ पत्रे) काष्ठदाहशीता-
दिकारणं आश्रित्य प्रावरणत्रयं चरु अस्ति, तथाहि-

“उत्सर्गनपण साधगस्त्य परिहाण साहगादवर । कप्पइ पावरणाइ, न सेसमववायओ तिणिण ॥ ४६ ॥”

ननु-मूलग्रन्थे तु न क्वाऽपि श्रावकाणां प्रावरणं वृत्तयते ? सत्य, पर सामायिकस्यः श्रावको यतितुल्यः सर्वत्र प्रति-
पादितः । यतीनां तु शीताद्यपवादे कल्पत्रयस्य क्रमेण प्रावरणं उक्तं, तथाहि ओघनिर्युक्तिभाष्य-‘जाहे तह वी न तरे, ताहे
निविट्ठेण पावणे खोम । तेण वि असथरतो, दो खोमी पावणा ताहे ॥ १ ॥ “तहवी असथर तो तइआणं ओणिण पावणे” इति’
ततः “पांगुरण सदिसावेमि पांगुरण पडिघायमि” इति क्षमाश्रमणद्वयं दत्त्वा, गुरोः पार्श्वे आदेश्य लात्वा, प्रावरणं गृह्यतां
साप्रतीनां शक्त्यभावे अपवादपदं अङ्गीकुर्वतां न दोषभाक्त्वम् । ननु-केपाचित् गच्छे गुरो पार्श्वे “पागुरण संदिसावेमि
पागुरण पडिघायमि” इति क्षमाश्रमणद्वयं अदत्त्वा एव पागुरणं गृह्यते तत्कथम् ? उच्यते-दोष एव तेषां सम्भाव्यते, तत्राऽर्थे
ते एव प्रष्टव्याः, तत्क्षमाश्रमणद्वयं कुत्राऽन्तर्भवतीति वा ॥ ३४ ॥

॥ इति सामायिकादौ उत्सर्गतः प्रावरणनियेधाधिकारः ॥ ३४ ॥

ननु-प्रतिक्रमणस्यापने आत्मना गच्छे क्षमाश्रमणचतुष्कं दीयते, तत्कुत्र प्रतिपादितं अस्ति ? उच्यते-“वंदिजु चेइआइ,
दावं चवराइ खमासमणे । भूनिहिअसिरो सयला-इयारमिच्छुक्कव देई ॥ १ ॥” इति श्रीजिनवल्लभसुरिकृतं प्रति-

क्रमणसामाधारी' पाठसञ्ज्ञावात् । पुनः "इरिया कुसुमिणुसगो, सकस्यय साहुनमण सञ्ज्ञाय । चररो वि स्वमासमणा,
 सपस्स वि वृत्तो वेव ॥ १० ॥" इत्यादि भाववेषसूरिकृत(८ पत्रे)यतिदिनचर्याग्रन्थसम्मत्या च क्षमाश्रमणचतुष्कं
 एव सङ्गतिं अङ्गति, एवं तरुणप्रभसूरिकृतवालावधोचे अपि, तथाहि—"देववन्दना अनन्तरं तओ पाछइ एक स्वमासमणि
 आचार्यमित्र चादीयइ १ बीअ स्वमासमणि सयाध्यायमिअ बादीयइ २ तओ पाछइ एक स्वमासमणि भगवत वर्तमान-
 गुरु बादीयइ ३ चरयी स्वमासमणि सर्वसाधु बादीयइ ४ इसी परे चररादि स्वमासमण देइ करी गोडिलिया होइ, मायउ
 मुइ लिंगाणी, मुइपत्ति मुहि दीघा हुति हाय ओडिण "सवस्स वि देवसिअ" इत्यादि कहीये छेहि, "इच्छाकारेण सदि-
 स्सह" इमु पद न कहियइ, तस्स मिच्छामि दुक्कह करी उमा थइ करेसि भते ! इत्यादि, एवमेव रात्रिप्रतिक्र-
 मणस्यापनासमयेऽपि क्षमाश्रमणचतुष्कं लिखित अस्ति, एव श्रीजिनप्रभसूरिकृतविधिप्रपाया अपि क्षमाश्रमणचतुष्क
 एव, तथाहि "वेइआइ धंविट्टु चरराइ स्वमासमणेहिं आयरियाई धविअ भूनिहियासिरो "सवस्स वि देवसिअ" इच्चाइ दड-
 नेण सयलाइयारमिच्छामि दुक्कह दावं" इत्यादि । ननु-तपागच्छीयगीतार्थः अपि काऽपि प्रतिक्रमणप्रारम्भे क्षमाश्रमणचतु-
 ष्टय उक्त अस्ति ! उच्यते—तपागच्छीय-श्रीजयचन्द्रसूरिभिः प्रतिक्रमणहेतुगर्भग्रन्थे स्पष्ट तस्य प्रतिपादनात्, तथाहि-
 "चतुरादिक्रमाश्रमणैः श्रीगुरुन् वन्द्यते" इत्यादि । ननु-तर्हि साम्प्रतीनाः तपागच्छीयाः साध्यादयः "भगवन् ! देवसिअ
 पठिकमणु ठावं" इत्येवरूप पक्षम क्षमाश्रमण अनुक्त अपि कथं ददते ? उच्यते—तत्राऽर्थे ते एव प्रष्टव्याः, पुनः तपा-

गच्छीयाः प्रथमक्षमाश्रमणे श्रीभगवन् धातुं इति धवन्ति, तत्र भगवच्छब्देन किं देवो वा गुरुः वा ? न देवः, तस्य च देववन्दनाधिकारे पूर्वं वन्दितत्वेन पुनरुक्तदोषसंभवात्, नाऽपि गुरुः, गुरुवन्दने आचार्यवन्दनस्य पृथक्क्षमाश्रमणेन प्रतिपादितत्वात्, नाऽपि आचार्यात् अधिको गुरु कोऽपि सभाव्यते, अत्र बहु विचार्यमपि तेयाम् ॥ इति ॥ ३५ ॥

॥ इति प्रतिक्रमणस्थापने क्षमाश्रमणचतुष्क एव न तत्पञ्चकम् ॥ ३५ ॥

ननु-लौकिकटिप्पणकानुसारेण कार्तिकवृक्षौ कस्मिन् कार्तिके चतुर्मासिकप्रतिक्रान्त्यादिकृत्य क्रियमाण अस्ति ? उच्यते-प्रथमकार्तिके एव, यदुक्त श्रीस्वरतरगच्छीयसामाचारीपत्रे, तथाहि-“काती वधइ तउ पहिलीइ काती चउमासउ की-जइ । १ ।” इत्यनेव श्रीजिनपतिसूरिसामाचार्या अपि, तथाहि-“कत्तिअबुह्रीए पढमकत्तिए चेव चारम्मासिअ पढिक्किमि-जइ, सेसमासबुह्रीए पंचसु मासेसु चउमास कीरइ” इति १४ सामाचारी । २ । ननु-यथा श्रीस्वरतरगच्छे कार्ति-कवृक्षौ प्रथमकार्तिके एव चतुर्मासिकप्रतिक्रान्त्यादिकृत्य क्रियते, तथा अन्यगच्छेषु अपि क्वाऽपि एव धर्तते न वा ? उच्यते-श्रीतपागच्छीयपट्टावल्यां अवदातवर्णनाधिकारे, श्रीसोमप्रभसूरय प्रथमकार्तिके एव प्रतिक्रम्य विहृताः सन्ति, तथाहि तत्पट्टावलीप्रबन्ध -“सं० १३१० वर्षे श्रीसोमप्रभसूरिणा जन्म २१ दीक्षा ३२ सूरिपद, श्रीगुरुदत्तमन्त्र-पुस्तिका “चारित्र मे प्रयच्छत मन्त्रपुस्तिकां न” इत्युक्त्या न गृहीता, अपरयोग्याभावात् गुरुभिः जले वोलिता सा, श्रीसोमप्रभसूरिणा एकादशाज्ञाना सूत्रार्थौ कण्ठस्थौ, मीमपह्या चतुर्मासी अवस्थिता, एकादशसु अपरेषु आचा-

क्रमणसामाचारी' पाठसद्भावात् । पुनः "इरिया कुसुमिणुसगो, सक्स्थय साहुनमण सञ्ज्ञाय । चतरो वि खमासमणा, सयस्स वि दढओ चेव ॥ १० ॥" इत्यादि भावदेवसूरिकृत(८ पत्रे)यतिदिनचर्याग्रन्थसम्भत्या च क्षमाश्रमणचतुष्क एव सङ्गतिं अङ्कति, एवं तरुणप्रमसूरिकृतबालावबोधे अपि, तथाहि—"देववन्दना अनन्तर तओ पाछइ एक खमासमणि आचार्यमिअ बांदीयइ १ बीअ खमासमणि सपात्त्यायमिअ बांदीयइ २ तओ पाछइ एक खमासमणि भगवत वर्तमान-गुरु बांदीयइ ३ चरयी खमासमणि सर्वसाधु बांदीयइ ४ इसी परे चररावि खमासमण देइ करी गोडिलिया होइ, मायउ मुइ लिंगाठी, मुहपसि मुहि दीघा हुति हाय जोरिप "सबस्स वि देवसिअ" इत्यादि कहीये छेहि, "इच्छाकारेण सदि-स्सह" इहुं पद न कहियइ, तस्स मिच्छामि बुद्ध करी समा थइ करेमि भते ! इत्यादि, एवमेव रात्रिप्रतिक्र-मणस्यापनासमयेऽपि क्षमाश्रमणचतुष्कं लिखितं अस्ति, एव श्रीजिनप्रमसूरिकृतविधिप्रपाया अपि क्षमाश्रमणचतुष्क एव, तथाहि "चेइआइ वंदिनु चरराइ खमासमणेहि आयरियाई वदिअ मूनिहिअसिरो "सबस्स वि देवसिअ" इच्चाइ दढ-गेण सयलाइयारमिच्छामि बुद्धं वाच" इत्यादि । ननु-तपागच्छीयगीतार्थः अपि काऽपि प्रतिक्रमणप्रारम्भे क्षमाश्रमणचतु-ष्टय चक अस्ति ! उच्यते—तपागच्छीय-श्रीजयचन्द्रसूरिभिः प्रतिक्रमणहेतुगर्भग्रन्थे स्पष्ट तस्य प्रतिपादनात्, तथाहि— "चतुरादिसमाश्रमणैः श्रीगुरुन् वन्दते" इत्यादि । ननु-तर्हि साम्प्रतीनाः तपागच्छीयाः साध्यादय "भगवन् ! देवसिअ पढिकमणु ठावं" इत्येवंरूप पञ्चम क्षमाश्रमणं अनुक्त अपि कथं दयते ? उच्यते—तत्राऽर्थे ते एव प्रष्टव्याः, पुनः तपा-

सागा, मुग्गगय आमगोरसुम्मीस । संसञ्जाए अ इयरा, तहवि हु, नियमा तु दोसायसि ॥ १ ॥” इति आत्मसंयमविराध-
नारूपी द्वौ दोषौ इत्यर्थः ॥ पुनरपि तथैव श्रीकुमारपालभूपालशुश्रूषितश्रीहेमचन्द्रसूरिभिः अपि उक्तं, तथाहि—

“आमगोरससंपृक्त—द्विदलादिषु जन्तवः । दृष्टा केवलिभिः सूक्ष्मा—स्तस्मात् तानि विषर्जयेत् ॥ १ ॥” अत्र इदं रहस्य—अत्र
सर्वत्र एवं प्रतिपादित यदुत अनुत्कालितगोरसेन सम मीलिते द्विदलाभे समूर्च्छत्सूक्ष्मत्रसजीवविराधनादोषो भवति । ननु—मुखे
यदा आमगोरसद्विदलाभयोः संयोगो भवति, तदा सूक्ष्मत्रसजीवा समूर्च्छन्ति इति बहवो लोकाः प्रतिपादयन्ति तत्र किं सत्त्वं
रम् ? उच्यते—तयोः मुखसयोगे तदुत्पत्त्यक्षराणि न दृष्टानि, प्रत्युत नियेवो दृश्यते । यदुक्त श्रीजिनभद्रसूरिपट्टालङ्कारश्री-
जिनचन्द्रसूरिविजयराज्ये श्रीमेरुसुन्दरनाभोपाध्यायैः स्वकृतसाधिकशतप्रश्नोत्तरग्रन्थे, तथाहि—“विदल किम जीव उपजइ
तत्रार्ये श्रीबढाकल्पना भाष्यमाहे गाहा कही जइ—“जइ मुग्गमासपमुहं, विदल कच्चमि गोरसे पढइ । ता तसजीवुप्पत्ति,
भणति दहिए वि तिदिणुवरि ॥ १ ॥” अत्र काचा गोरसमाहि विदलाभ पढइ तिवारइ असजीव उपजइ, पणि कठताल्लुया
नइ योगइ नही कञ्जा, वलि जिणदिहाढइ विदल जिमइ छइ तिणदिहाढइ गोरस केइ नही जिमता, ते स्यु कारण ?
तत्रार्ये ते वात अयुक्ता, जे भणी विदलाभ जेतलइ जिमठ तेतलइ उदराभियोगि ते परिपक्क हुयठ, ते भणी तिवारइ
तक्रादि लीजइ तउ दोष न हुवइ, तेह तक्रादिक उदराभि मुखि पढता सामानि परिपक्क थायइ तेहभणी एह दोष नहीं,
यतो “विदलं कच्चमि गोरसे पढइ” इतिवचनात्, इति ६४ प्रश्ने” ॥ ३७ ॥

॥ इति अनुत्कालितगोरसेन समं मीलिते द्विदलाभे दोषाधिकारः ॥ ३७ ॥

येषु वारयस्तु अपि कार्तिकद्वये प्रथमे कार्तिके मते, न तु पक्षः, ते आचार्योऽवतुर्मासके प्रतिक्रम्य विहृताः” इत्यादि ॥
 ॥ इति कार्तिकद्वयोः प्रथमकार्तिके चतुर्मासिकप्रतिक्रमणाधिकारः ॥ ३६ ॥

ननु-आमगोरसेन समं द्विदलाश्च मुञ्जानानां दोषः प्रतिपादितः सर्वत्र, तनु सङ्गतिं अङ्गति, पर स दोष किं स्या-
 त्यादिभोजनादिभाजनस्थितेन आमगोरसेन समं मीलिते द्विदले भवति १ किं वा मुखे प्रक्षिप्तं २ किं वा गिलनान-
 न्तर ३ ? उच्यते—आद्ये विदल्ये द्विदलदोषो भवति, पर न मुखे प्रक्षिप्तं, नाऽपि गिलनानन्तर, यतः श्रीसन्देशदोला-
 घलीसूत्रवृत्त्यो (१३ पत्रे) आमगोरसमध्ये द्विदले पतिते दोषो भवति, इत्यमेव उक्तत्वात्, तथाहि—

“सकलित्वमिति तर्के, विदल्येवे वि नस्यि तदोसो । अतसगोरसमि य, पडिअ संसपण विदल ॥ ६६ ॥”

व्याख्या—‘सकलित्वे’ अग्नितापात् अस्युष्णीभूते, ‘तर्के’ गोरसे तर्क गोरसमेदानां दध्यादीनां उपलक्षण, द्वे दले यस्य
 तद्विदल-मुद्गादि, तस्य ‘क्षेपे’ऽपि न्यासेऽपि, किं पुनः द्विदलकवलगिलनानन्तर सत्कालिततत्क्रायात्मकप्रवले अवलेहादि-
 पाने, इति अपेः अर्थः, ‘नाऽस्ति’ न भवति तदोषो=द्विदलदोषो जीवधिराधनालक्षण । अत्र हेतु आह-यत इति अध्या-
 हायं, यतः कारणात् ‘अतसगोरसे’ आमगोरसे ‘पतित’ सगत् ‘द्विदल’ पालक्यालङ्कशाकमुद्गादि ससर्पति=ससज्जति
 समूर्च्छस्मप्रसवीषयुक्त भवति इत्यर्थः ॥ इत्यमेव श्रीपुर्लभराजसमालङ्घजययादश्रीजिनेश्वरसूरिभिः अपि उक्तम्, तथा-
 हि—“जइ मुग्गमासपमुहं, विदल आममि गोरसे पडइ । ता तसजीवुप्पत्ती, भणंति दहिअमि तिदिणुवर्णि ॥ १ ॥”
 ननु-पूर्वाचार्यग्रन्थेषु अपि इत्थं प्रतिपादित अस्ति न वा ? उच्यते—श्रीकल्पभाष्ये तथैव प्रतिपादना, तथाहि—“पालकलट्ट-

॥ अथ द्वितीयः प्रकाशः ॥

॥ श्रीमत्पार्श्वनाथाय नमः ॥

ननु-श्रीजिनशसनं संप्रति कति आगमाः सन्ति ? उच्यते-पञ्चषत्वारिंशत्, यथुक्त-“इकारस अगाइ ११, वारसजव-
गाइ २३ दस पइण्या ३३ य । छ ळ्छेअ ३९ मूलचरौ ४१, नदी ४४ अणुयोगदाराइं ४५ ॥ १ ॥” यथुक्क पृथक् नामानि
अपि इत्थ-श्रीभाषाराइ १ सूत्रकृताइ २ स्थानाइ ३ समवायाइ ४ भगवती ५ ज्ञाताधर्मकथा ६ उपासकदशाइ
७ अन्तकृदशाइ ८ अनुत्तरोपपातिकदशाइ ९ प्रश्नव्याकरण १० विपाकश्रुत ११ चेति एकादश अङ्गानि । औपपातिक १
राजप्रश्नीय २ जीवाभिगम ३ प्रज्ञापना ४ सूर्यग्रज्ञप्तिः ५ जम्बूद्वीपप्रज्ञप्तिः ६ चन्द्रग्रज्ञप्ति ७ निरयावली ८ कल्यावत-
तिका ९ पुष्पिका १० पुष्पचूलिका ११ वह्निदक्षोपाइ १२ चेति द्वादश उपाङ्गानि पूर्वमीलने २३ । चतुःशरणप्रकीर्णक १
चन्द्रावेम्भकः २ आतुरप्रत्याख्यान ३ महाप्रत्याख्यान ४ भक्तप्रत्याख्यान ५ तन्तुलवैकालिक ६ गणविद्या ७ मरणस-
माधिः ८ देवेन्द्रस्तवः ९ संस्तारकप्रकीर्णक १० चेति दश प्रकीर्णकानि पूर्वमीलने ३३ । निशीथ १ महानिशीथ २
व्यवहार ३ बृहत्कल्पः ४ जीतकल्पः ५ दशाश्रुतस्कन्धः ६ चेति पट् छेदग्रन्थाः पूर्वमीलने ३९ । ओघनिर्युक्तिः १ पिण्ड-
निर्युक्तिः २ दशवैकालिक ३ उत्तराध्ययन ४ चेति चत्वारि मूलसूत्राणि । काऽपि विचारामृतसग्रहादौ ओघनिर्युक्तिस्याने

स्वरतरंगच्छापीक्षा, खिनचन्द्रयुगप्रधानगुरुराक्षाः । श्रीपातसाहिमान्या, समभूवन् भूमिविख्याता ॥ १ ॥
 श्रीपूज्यमुख्यशिष्याः, दक्षाः श्रीसकलचन्द्रनामानः । महुरवो गुणगुरव-स्तेषामेव प्रसादो मे ॥ २ ॥
 सप्तत्रिंशन्मितैरेवं, पूर्णं प्रश्नोत्तरोः स्फुटम् । प्रकाश प्रथम चक्रे, गणिः समयसुन्दरः ॥ ३ ॥
 इति श्रीसामाचारीशतके पञ्चप्रकाशे श्रीसमयसुन्दरोपाध्यायविरचिते प्रथमः प्रकाशः सम्पूर्णः ॥ १ ॥

इति श्रीसमयसुन्दरोपाध्यायविरचिते सामाचारी-

शतके प्रथमः प्रकाशः समाप्तः ॥

महानिशीथ २ दशप्रकीर्णक १२ अनुयोग (द्वाराणि) १३ एते त्रयोदश, तेषां पूर्वाचार्यछद्मस्थप्रणीतत्वात्, मम मनस्तु गणधरदेवभाषित एव प्रीतिं जनयति न अन्यत्, अत्रार्थे रे मनोमतिशिष्य ! शृणु निश्चलमनोदानेन गणधरदेवभाषिता तु द्वावशास्त्री अभूत् मूलतः, तत्राऽपि हृष्टिवादः सूत्रार्थाम्यां व्यवच्छिन्नः, साप्रत एकादश अङ्गानि गणधरभाषितानि, अन्यागमाः सर्वेऽपि छद्मस्थैः पूर्वाचार्यैः अङ्गैर्म्यः सन्ति, यथा प्रज्ञापना श्रीश्यामाचार्येण कृता, यदुक्तं प्रज्ञापना प्रथमपादे (५ पत्रे) अन्यकृत गाथाद्वयं इदम्, तथाहि—‘घायगवरवसाओ, तेवीसइमेण धीरपुरिसेण । दुद्धरघरेण मुणिणा, पुवसुयसमिद्धुद्धीण ॥ १ ॥ सुयसागरा विणेऊ—ण जेणं सुअरणमुत्तम दिस्स । सीसगणस्स भगवओ, तस्स नमो अज्ज-सामस्स ॥ २ ॥ एतद्दीकायां एतद्गाथाद्वयव्याख्यान अपि अस्ति, श्रीश्रुतिमण्डलसूत्रेऽपि १९१ गाथायाम्, यथा—‘निज्जूढा जेण तया, पन्नवणा सबभावपन्नवणा । तेवीसइमो पुरिसो, जाओ सामज्जनानुत्ति ॥ १ ॥ स च श्रीश्यामाचार्यः श्रीमहा-वीरात् ३३५ वर्षे जातो, यदुक्तं विचारसारे—‘सिरिवीरात्त गणसुं, पणतीसहिणसुं तिसयवरिसेसुं । पढमो कालिगसूरी, जओ सामज्जनानुत्ति ॥ १ ॥’ ॥ १ ॥ तथा दशाश्रुतस्कन्धस्तु श्रीमद्रबाहुस्वामिना चतुर्दशपूर्वधरेण श्रीमहावीरदेवत सप्तत्यधिकशत १७० वर्षे जाते तेन विनिर्मितः ॥ २ ॥ श्रीदशवैकालिकसूत्रमपि श्रीसुधर्मस्वामिनः चतुर्थपट्टधरेण श्रीशर्यं-भवसूरिणा विहितम् ॥ ३ ॥ श्रीचत्तराध्ययनसूत्रं तु श्रीपाक्षिकवृत्तौ “श्रुतिभाषितानि चत्तराध्ययनानि” इति व्याख्यातत्वात् श्रुतिभाषित ॥ ४ ॥ एव अन्येऽपि आगमाः छेदग्रन्थाविका अवशिष्टाः सर्वेऽपि पूर्वाचार्यकृता एव सन्ति, ततः त्व एका-दश अङ्गानि एव मन्यस्व न द्वान्त्रिंशत् आगमान् । अथ यदि वषाङ्गादीन् द्वान्त्रिंशद् आगमान् मानयिष्यसि तदा

आवश्यकर्निर्युक्तिः अस्ति पूर्वमीलने ४३ नन्दीसूत्र ४४ अनुयोगद्वार ४५ इति ४५ आगमाः । एतानि एव आगमनामानि श्रीजिनप्रमसूरिभिः अपि स्वकृतसिद्धान्तस्तवे प्रोक्तानि, तथाहि—

“सिरिवीरखिण सुपरय-ण रोहण पणमिऊण । भत्तोए किंचेमि तप्पणीअ सिद्धातमह जगप्पईव ॥ १ ॥ पढम उदत्ता ८ शुत्तर-चाइदत्ता ९ पण्डवागरणनामं १० । सुहदुक्खविवागसुअ ११, विट्ठीवायं १२ च अगाणि ॥ ३ ॥ अतग निरयायलिआ ८ कप्पा-वयंत्ति ९ पुच्छिका १० पुक्कपूला य ११ । वल्लीदत्ता १२ य एए, वारसुवगाण नामाणि ॥ ५ ॥ वदसरण १ चंदविज्जा २, आउर ३ महपुवपच्चक्खाण ४ च । भत्तपइण्णा ५ तदुल-वेयालीय ६ च-अनुयोगवाराइं २ ॥ ८ ॥ दसवेआलिअ १ तह ओ-ध २ पिठनिसुत्ति ३ उत्तरज्झयणा ४ । चचारि मूलगया, नदी १ छ-च्छेआ जीअकप्पो ६ अ ॥ ९ ॥ निस्सीह १ कप्पववहा-२ २ पंचकप्पो ३ दसासुअक्खयो ४ । तह महनिसीह ५ एए, सआवत्सयाइजुअ ॥ १० ॥ इअ खिणपहेण गुरुणा, रेअ सिद्धतनाममेगत्त । पणयालीसपमाण, निअनिअनामेण नायव ॥ ११ ॥” अत्र आह कोऽपि मनोमतिशिष्या—ननु-अहं द्वात्रिंशत् एव आगमान् मानयिष्यामि न सि-

महानिशीय २ दशप्रकीर्णक १२ अनुयोग (द्वाराणि) १३ एते त्रयोदश, तेषां पूर्वाचार्यछद्मस्थप्रणीतत्वात्, मम मनस्तु
गणधरदेवभाषित एव प्रीतिं जनयति न अन्यत्, अत्रार्थे रे मनोमतिशिष्य ! शृणु निश्चलमनोदानेन गणधरदेवभाषिता
तु द्वादशाङ्गी अभूत् मूलतः, तत्राऽपि दृष्टिवादः सूत्रार्थाम्बां व्यवच्छिन्नः, साप्रत एकादश अङ्गानि गणधरभाषितानि,
अन्यागमाः सर्वेऽपि छद्मस्यैः पूर्वाचार्यैः अङ्गैर्म्यः सदृताः सन्ति, यथा प्रज्ञापना श्रीश्यामाचार्येण कृता, यदुक्तं प्रज्ञापना
प्रथमपादे (५ पत्रे) अन्यकृत गाथाद्वयं इदम्, तथाहि—‘धायगवरवसाजो, तेवीसइमेण धीरपुरिसेण । दुद्धरधरेण मुणिणा,
पुब्बसुयसमिच्चदुद्धीण ॥ १ ॥ सुयसागरा विणेऊ—ण जेण सुअरणमुत्तम दिस्स । सीसगणस्स भगवज्जो, तस्स नमो अज्ज-
सामस्स ॥ २ ॥ एतद्दीकाया एतद्गाथाद्वयव्याख्यान अपि अस्ति, श्रीअप्पिमण्डलसूत्रेऽपि १९१ गाथायाम्, यथा—‘निज्जूढा
जेण तया, पल्लवणा सवभावपल्लवणा । तेवीसइमो पुरिसो, जाजो सामज्जनानुत्ति ॥ १ ॥ स च श्रीश्यामाचार्यः श्रीमहा-
वीरात् ३३५ वर्षे जातो, यदुक्तं विचारसारे—‘सिरिवीरात्त गण्डु, पणतीसहिण्डु तिसयवरिसेसु । पढमो कालिगसूरी,
अज्जो सामज्जनानुत्ति ॥ १ ॥’ ॥ १ ॥ तथा दशाश्रुतस्कन्धस्तु श्रीमद्रत्नाहुस्वामिना चतुर्दशपूर्वधरेण श्रीमहावीरदेवतः
सप्तत्यधिकशत १७० वर्षे जाते तेन विनिर्मितः ॥ २ ॥ श्रीदशवैकालिकसूत्रमपि श्रीसुधर्मस्वामिनः चतुर्यपट्टधरेण श्रीशद्य-
भवसूरिणा विहितम् ॥ ३ ॥ श्रीचत्तराध्ययनसूत्रं तु श्रीपाक्षिकपृत्तो ‘श्रुतिभाषितानि चत्तराध्ययनानि’ इति व्याख्यातत्वात्
श्रुतिभाषितं ॥ ४ ॥ एव अन्येऽपि आगमाः छेदग्रन्थादिका अधशिष्टाः सर्वेऽपि पूर्वाचार्यकृता एव सन्ति, ततः त्व एका-
दश अङ्गानि एव मन्यस्व न द्वात्रिंशत् आगमान् । अथ यदि उपान्नादीन् द्वात्रिंशद् आगमान् मानयिष्यसि तदा

मारितः इति कथं न विरोधः ? ॥ १ ॥ अपि च श्रीज्ञाताधर्मकथायां (२०६ पत्रे) “तएवं सा सूमालिआ अज्जा अणो-
 हट्ठिआ अनिघारिआ सच्छदमई अभिक्खण अभिक्खण हत्थे धोवेइ जाव वेपति, तत्थवि अण यासत्था पासत्थविहारी,
 ओसप्पा ओसप्पविहारी कुसीला कुसीलविहारी ससत्ता ससत्तविहारी चट्ठणि वासाणि सामण्णपरिआग पाउणति अद्धमासिआए
 सछेइणाए तस्स ठाणस्स अणालोइअ अपठिक्कंता कालमासे कालं किञ्चा ईसाणे कप्पे अण्णयरसि विमाणसि देवगणिअत्ताए
 चवप्पा, तत्थेगइआण देवीणं नवपलिओयमाइं ठिईं पप्पत्ता, तत्थण सूमालिआए देवीए नव पलिचमाइं ठिईं पप्पत्ता”
 अपि च श्रीज्ञाताधर्मकथाया विराधितसयमा सुकुमारिकाऽऽर्या ईशाने कप्पे देवगणिकात्वेन चत्थप्पा इत्यादि प्रोक्तं अस्ति,
 एतत् सूत्रविसर्वादि च इदं श्रीभगवतीसूत्र (४९ पत्रे), यथा “विराहिअसज्जमाणं कहिं चववाओ ? गोयमा ! जहन्नेण
 भवणवाट्ठु, चक्कोसेणं सोहम्मे कप्पे” इति । अत्र इदं रत्तं—ज्ञातायां विराधितसयमाया अपि सुकुमारिकाया ईशाने देवलोके
 चत्थाद चक्का, भगवत्यां तु उत्कर्षेण अपि विराधितसंयमस्य सौधर्मे एव चत्थाद, तर्हि कथं न विसर्वादः ? ॥ २ ॥ पुनः श्री-
 जीवाभिगमसूत्रे (३७ पत्रे) “से किं तं यत्तयपरिसप्पसमुच्छिमा ? २ दुविहा पप्पत्ता, तं जहा—उरगपरिसप्पसमुच्छिमा,
 मुयगपरिसप्पसमुच्छिमा । से किं तं उरगपरिसप्पसमुच्छिमा ? २ च्चट्ठविहा पप्पत्ता, तं जहा—अही १ अयगरा २ आसा-
 लिआ ३ महोरगा ४ । से किं तं अही ! अही दुविहा पप्पत्ता, तं जहा—दबीकरा मत्तलिणो अ, से किं तं दबीकरा ? दबी
 करा अणेगविहा पप्पत्ता, तं जहा—आसीविसा आव से तं दबीकरा । से किं तं मत्तलिणो ? मत्तलिणो अणेगविहा पप्पत्ता,
 तजहा—दिवा गोणसा जाव से तं मत्तलिणो, से तं अही । से किं तं अयगरा ? अयगरा पप्पत्ता, से तं अयगरा ।

से किं त आसालिआ ! १ आसालिआ २ जहा पन्नवणाए । से किं तं महोरगा ? महोरगा जहा पन्नवणाए,
से तं महोरगा । जे यावणे तहप्यगारा ते समासओ दुविहा पन्नत्ता, तं जहा-पन्नत्ता य, अपन्नत्ता य त चेव, नवरि सरीरो
गाहणा जहमेण अगुलस्सऽसंखेज्जभाग उक्कोसेणं जोयणपुहुत्त” एतस्सुअविरोधि तु इदं श्रीप्रज्ञापनासूत्र (४६ पत्रे), तथाहि-

कहिणे भते ! आसालिआ संमुच्छति ? गोयमा ! अंतोमणुस्सखिचे अह्माइजेसु दीवेसु निधायाएण पन्नरससु कम्म-
भूमिसु वाधाय पडुअ पचसु महाविदेहेसु चक्खवट्ठिलधावारेसु बलदेवखधावारेसु मासुदेवखधावारेसु मडलिअखधावारेसु
महामंडलिअखधावारेसु गामनिवेसेसु निगमनिवेसेसु खेडनिवेसेसु नगरनिवेसेसु कन्धडनिवेसेसु मडबनिवेसेसु दोणमुहनिवेसेसु
पट्टणनिवेसेसु आगरनिवेसेसु आसमनिवेसेसु सवाहननिवेसेसु रायहाणीनिवेसेसु एएसिण चेव विणासेसु एत्थ ण आसालिआ
संमुच्छति । जहमेण अगुलस्स असखेज्जभागमिच्चाए ओगाहणाए उक्कोसेणं वारसजोयणाइ तयणुरुव च णं विक्खम-
वाहणेण भूमिं दालिच्चा णं समुहुइ, असक्खी मिच्छदिट्ठी अज्जाणी पचीदी अतोमुहुत्तऽद्वाचया चेव काल करेइ, अत्र अयं
विरोधः-पुनः जीवाभिगमसूत्रे संमूर्च्छिमोरपरिसर्पभेदेसु आसालिकसर्पान् आश्रित्य शरीरावगाहना अघन्येन अङ्गुठासस्य-
भागा उत्कृष्टा अवगाहना च योजनपृथक्त्वं इति उक्तं, प्रज्ञापनासूत्रे तु द्वादश योजनानि इति । ३ । अपि च श्रीस्थानाङ्गे
सूत्रे (३९८ पत्रे) “जबुदीवे दीवे भारहे वासे अतीताए ससप्पिणीए सत्त कुलगरा होत्था, त जहा-मिचदामे १ सुदामे अ
२, सुपासे अ ३ सयपमे ४ । विमलघोसे ५ सुघोसे त ६, महाघोसे ७ अ सत्तमे ११॥” एतद्विसत्तादि च श्रीस्थानाङ्गस्य एव
दशमं स्थानम् तथाहि-(५१८ पत्रे) जबुदीवे २ दीवे भारहे वासे अतीताए ससप्पिणीए दस कुलगरा होत्था, त जहा-सय-

मारितः इति कथं न विरोधः ? ॥ १ ॥ अपि च श्रीज्ञाताधर्मकथाया (२०६ पत्रे) “तएव सा सुमालिआ अज्जा अणो-
 हट्ठिआ अनिघारिआ सच्छदमई अभिक्खण अभिक्खण हृत्ये धोवेइ जाव वेपति, तत्थवि अण पासत्था पासत्थविहारी,
 ओसन्ना ओसन्नविहारी कुसीला कुसीलविहारी संसत्ता संसत्ताविहारी वट्ठणि वासाणि सामण्णपरिआग पाउणति अद्धमासिआए
 संलेहणाए तस्स ठाणस्स अणालोइअ अपडिक्कता कालमासे काल किच्चा ईसाणे कप्पे अण्णयरसि विमाणसि देवगणिअत्ताए
 चयन्ना, तत्थेगइआण देवीणं नवपल्लिओवमाई ठिई पन्नत्ता, तत्थण सुमालिआए देवीए नव पल्लिमाइ ठिई पन्नत्ता”
 अपि च श्रीज्ञाताधर्मकथाया विराधितसंयमा सुकुमारिकाऽऽर्या ईशाने कल्पे देवगणिकात्वेन उत्पन्ना इत्यादि प्रोक्तं अस्ति,
 एतत् सूत्रविसंवादि च इदं श्रीभगवतीसूत्र (४९ पत्रे), यथा “विराहिअसज्जमाणं कहिं उववाओ ? गोयमा ! जहन्नेण
 भवणवाटु, उक्कोसेण सोहम्मे कप्पे” इति । अत्र इदं रहस्य—ज्ञातायां विराधितसंयमाया अपि सुकुमारिकाया ईशाने देवलोके
 उत्पादं चक्रं, भगवत्या तु चक्रवर्णेण अपि विराधितसंयमस्य सौधर्मे एव उत्पादः, तर्हि कथं न विसंवादः ? ॥ २ ॥ पुनः श्री-
 श्रीवाभिगमसूत्रे (३७ पत्रे) “से किं तं घलयरपरिसप्पसमुच्छिमा ? २ दुविहा पन्नत्ता, तं जहा-उरगपरिसप्पसमुच्छिमा,
 मुयगपरिसप्पसमुच्छिमा । से किं तं उरगपरिसप्पसमुच्छिमा ? २ च्चबिहा पन्नत्ता, तं जहा-अही ? अयगरा २ आसा-
 लिआ ३ महोरगा ४ । से किं तं अही ! अही दुविहा पन्नत्ता, तं जहा-दवीकरा मवल्लिणो अ, से किं तं दवीकरा ? दवी
 करा अणेगविहा पन्नत्ता, तं जहा-आसीविसा आव से तं दवीकरा । से किं तं मवल्लिणो ? मवल्लिणो अणेगविहा पन्नत्ता,
 तं जहा-विहा गोणसा आव से तं मवल्लिणो, से तं अही । से किं तं अयगरा ? अयगरा एगागारा पन्नत्ता, से तं अयगरा ।

दस अक्षयणा पक्षसा, स अष्टा-उवमा १ संखा २ इतिभासिआइ ३ आयरिअभासिआइ ४ महावीरभासिआइ ५ खोमग
पसिणाइ ६ कोमलपसिणाइ ७ अन्ना[हा]गपसिणाइ ८ अगुहपसिणाइ ९ बाहुपसिणाइ १०” इति अत्र अय विरोध—अत्र
उक्त ‘एतानि दश अध्ययनानि श्रीप्रश्नव्याकरणे सन्ति,’ तानि कानि ? न एतादृशानि नामानि क्वाऽपि सन्ति, नाऽपि
अर्थवक्तव्यता सङ्गतिः, साप्रत तु पञ्च आश्रवद्वाराणि पञ्च संवरद्वाराणि च सन्ति ॥ ७ ॥

एवं श्रीजीवामिगमसूत्रे नारकाणां संहनन न उक्त, अथ च उत्तराध्ययनसूत्रे एकोनत्रिंशदध्ययने मास नारकाणां
उक्तम् ॥ ८ ॥ तथा श्रीआचाराङ्गसूत्र द्वितीयश्रुतस्कन्धे पिण्डैपणाऽध्ययने चतुर्थोद्देशके पट्टरसनवविकृतिग्रहण अनगाराणां
उक्तं, श्रीस्थानाङ्गे भगवत्यां च मासनिषेधाः प्रत्यपादि, दशवैकालिके मद्यनिषेध ॥ ९ ॥ तथा दशवैकालिकादौ उक्तम्—साधव
पट्टीवनिकायरक्षकाः सच्चित्तपृथिव्यसेजोवायुवनस्पत्याविसर्गहे आहार अपि न गृह्णन्ति । पुन श्रीआचाराङ्गे श्रीकल्पसूत्रे
च साधूनां नदीलङ्घन नद्युत्तरण वर्पति अपि मेघे आहारार्थं गमन च समनुज्ञातम् ॥ १० ॥ श्रीभगवत्यादौ श्रानकाणा पञ्च-
दश कर्मादानानि निवारितानि ॥ उपासकदशासूत्र आनन्दकामदेवादीना पञ्चशतहलत्राहनेऽपि श्रावकत्वं श्लाघितम् ॥ ११ ॥
तथा प्रथमोपाङ्गे तापसाना वत्कृष्टा गति ज्योतिष्केषु प्रोक्ता ॥ भगवत्या तु तामलितापस ईशानकल्पे समुत्पन्न ॥ १२ ॥
तथा सूत्रकृताङ्गे साधो- स्त्रीसङ्गतौ त्रिविध त्रिविधेन परिहार- प्रत्यपादि । श्रीस्थानाङ्गे तु साधु प्रपतन्ती साध्वी स्वहस्तेन
अवलम्बयेत् इति उक्तम् ॥ १३ ॥ ज्ञातायां श्रीकृष्णवासुदेवस्य अन्तःपुर्यो द्वात्रिंशत्सहस्रा लिखिता, अन्तकृते च षोडश-
सहस्राः ॥ १४ ॥ तथा अष्टमाङ्गे श्रीकृष्णो द्वादशमो जिनो भावी इति निगदित, समवायाङ्गे तु त्रयोदशम इति ॥ १५ ॥

जले १ सयाज य २ अणतसेणे अ ३ अमितसेणे अ ४ । तक्तसेणे अ ५ मीमसेणे अ ६ महामीमसेणे सत्तमे ७ ॥ १॥ ददरहे ८
 दसरहे ९ सयरहे १० ” इयं विघटना यवुत-अतीतोरसर्पिण्या एकस्मिन् एव स्थानाङ्गे सप्तमस्थाने सप्त, दशमस्थाने दश
 कुलकरा उक्ताः ॥ ४ ॥ तथा पुनः श्रीस्थानाङ्गे (३९८ पत्रे) “जंबुद्वीवे दीवे भारहे वासे आगमिस्माए उमप्पिणीए
 सत्त कुलकरा भविस्सति, त जहा-मिसवाहणे १ सुमोमे अ २, सुप्पमे अ ३ सयपमे ४ । दत्ते ५ सुहुमे ६ [मुहे सुत्तवे य]
 सुवंपू अ ७ आगमेस्सिण होक्खई ॥ १ ॥” एतत्सूत्रविसंवादि च दशम स्थान (५१८ पत्रे), तथाहि-जंबुद्वीने २ दीने
 भारहे वासे आगमिस्माए उमप्पिणीए दस कुलगरा भविस्सति, त जहा-सीमकरे १ खेमघरे २ सीमकरे ३ खेमघरे ४ यिम
 लवाहणे ५ संमुती ६ पडिष्ठए ७ दसघणू ८ दसघणू ९ सतघणू १० ” अत्रापि सप्ताना दशभिः सम कुलकरसंख्यया
 विरोधः ॥ ५ ॥ तथा श्रीस्थानाङ्गसूत्रे (३९८ पत्रे) वर्तमानावसर्पिण्यां सप्त कुलकरा उक्ताः, तथाहि-

जंबुद्वीवे दीवे भारहे वासे इमीसे ओसप्पिणीए सत्त कुलगरा होत्था, तं जहा-“पढमित्य विमलगाहण १ चक्खुम २
 जसम ३ चत्थममिधंदे ४ । तत्तो य पसेणइ ५ पुण, मरुदेवे चेव ६ नामी य ७ ॥ १ ॥” इति, जम्बूद्वीपप्रज्ञप्त्या
 (१३२ पत्रे) तु पञ्चदश उक्ताः, तथाहि-“तीसेणं समाए पच्छिमे तिभागे पलिओवमहुभागावसेसे एत्थण इमे पण्णरस
 कुलगरा समुप्पज्जित्या, त जहा-सुमई १ पडिष्ठई २ सीमकरे ३ सीमघरे ४ खेमकरे ५ खेमघरे ६ विमलवाहणे ७
 चक्खुम ८ जसम ९ अमिधंदे १० चक्षमे ११ पसेणई १२ मरुदेवे १३ नामी १४ उसमे सि १५ ” इति, सप्तकुलकराणां
 पञ्चदशकुलकरसंख्यया समं विसंवाद्यः ६ । तथा श्रीस्थानाङ्गे दशमस्थाने (५०६ पत्रे) एव प्रत्यपादि ‘पण्हायागरणदसाण

तव्य इति १३ पत्रे । ततः पञ्चचत्वारिंशदपि आगमाः एकसमानकर्तृकाः, छद्मस्यैः एकसमानबुद्ध्या माननीयाः, न अत्र शङ्काशङ्कः इति रक्षणीयो विचक्षणैः ॥ ३८ ॥

॥ इति ४५ आगमस्यापनाविकारः ॥ ३८ ॥

ननु-केषु केषु आगमेषु जिनप्रतिमा अस्ति, केन केन च सा पूजिता वन्दिता वाऽस्ति ? तद्दर्शयन्तु, उच्यते—श्रीज्ञा-
ताधर्मकथायां षोडशाख्ययने (२१० पत्रे) द्रौपद्या जिनप्रतिमा पूजिताऽस्ति, तथाहि—“तएण सा दोवई रायवरकम्मा
जेणेव मज्जणघरे तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छित्ता मज्जणघर अणुपविसइ, अणुपविसित्ता न्हाया कयवलिकम्मा कयकोठ-
अमगलपायच्छित्ता सुद्धप्यावेसाइ मगलाइ वत्थाइ पवराइ परिहिआ, मज्जणघराओ पढिनिक्खमइ, पढिनिक्खमित्ता
जेणेव ज्जिणघरे तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छित्ता ज्जिणघर अणुपविसइ, अणुपविसित्ता ज्जिणपढिमाण आलोए पणाम
करइ, पणाम करित्ता लोमहत्थय परामुसइ, एवं ज्जहा सूरिआओ ज्जिणपढिमाओ अच्चेइ, अच्चेइत्ता तहेव भाणिअव जाव
धूव ढहइ धूयं ढहिआ धाम जाणु अचेइ दाहिण जाणु धरणियलसि निवेसेइ, निवेसित्ता तिक्खुत्तो मुद्धाणं धरणियलसि
नमेइ, नमेइत्ता ईसिं पच्चुण्णमइ करयल जाव कट्ठु एव वयासी “नमोएणु णं अरिहताण भगवताण जाव ठाण संपत्ताणं”
ववइ नमसइ, नमसित्ता ज्जिणघराओ पढिनिक्खमइ, पढिनिक्खमित्ता ज्जिणेव अतेउरे तेणेव उवागच्छइ” इत्यादि, अत्र
इदं रक्षस्यम्—द्रौपदीश्राविकया प्रतिमा पूजिता, पुन अत्राऽर्थे श्रूयतां अत्र “ज्जिणेव ज्जिणघरे तेणेव उवागच्छइ” इति
उक्तं, इदं जिनगृहणं शाश्वत अशाश्वत वा ? न आद्यपक्षो दक्षः, परतत्त्वाने शाश्वतचैत्यस्य सिद्धान्ते अनभिधानेन

तथा चतुर्दशपूर्विणो अथन्यतोऽपि लान्तके गच्छन्ति, कार्तिकस्तु चतुर्दशपूर्वधरोऽपि सौधर्मे समुत्पन्नः ॥ १६ ॥ एव
 प्रत्यागम शतशो विसवादाः सन्ति किं क्रियते ? ननु-यदि एक एव श्रीदेवद्विगणिसमाश्रमणः पञ्चचत्वारिंशतोऽपि
 आगमाना संकलना कृतवान् तर्हि कथं पतावन्तो विसंवादा लिखिता तेन ? उच्यते-एक तु कारण इदं, यथा यथा
 यस्मिन् आगमे मृतावशिष्टसाधुभिः यत् यत् उक्तं तथा तथा तस्मिन् तस्मिन् आगमे श्रीदेवद्विगणिसमाश्रमणेन
 अपि पुस्तकास्वीकृतं, नहि पापमीरवो महान्त इदं सत्यं, इदं तु असत्यं इति एकान्तेन प्ररूपयन्ति इति, द्वितीयं तु कारणं
 इदं, यथा बहूम्या यस्मिन् काले देवद्विगणिसमाश्रमणतो वाचना प्रवृत्ता, तथा तस्मिन् एव काले मधुरानगर्या अपि
 स्कन्दिखाचार्यतोऽपि द्वितीया वाचना प्रवृत्ता, तथा तत्कालीनमृतावशिष्टस्यसाधुमुखविनिर्गतागमालापकेषु सकल-
 नायां विस्मृतत्वादिवेष एव वाचनाविसंवादकारको जातः । यदुक्तं श्रीज्योतिष्करण्डकवृत्तां, तथाहि-“इह स्कन्दिखाचा-
 र्यप्रवृत्तौ दुःप्रमानुमावतो दुर्मिषप्रवृत्त्या साधूनां पठनगणनादिकं सर्वं अपि अनश्यत्, ततो दुर्मिषातिक्रमे सुभिन्न-
 वृत्तौ द्वयोः सद्भ्यो मेलापको अभूत्, तद् यथा, एको बहूम्यां, एको मधुराया, तत्र सूत्रसंघटने वाचनामेदो जातः,
 विस्मृतयोः हि सूत्रार्थयोः स्मृत्या स्मृत्या संघटने भवति अवश्य वाचनामेदः, न कदाचिद् अनुपपत्तिः, तत्र अनुयोग-
 द्वारादिकं इदानीं कर्तमानं माधुरीवाचनानुगतं, ज्योतिष्करण्डकसूत्रकर्ता च आचार्यो बाल्हम्यः, तत इदं सस्यास्थानप्र-
 तिपादनबाल्हम्यवाचनानुगतं, इति न अस्य अनुयोगद्वाराप्रतिपादितैः सद् विस्तृतशतैः सद् विस्तृतशतैः विचिकित्सि-

तव्य इति १३ पत्रे । ततः पञ्चचत्वारिंशदपि आगमाः एकसमानकर्तृकाः, छवस्यैः एकसमानबुद्ध्या माननीयाः, न
अत्र शङ्काशङ्कु इति रक्षणीयो विषयैः ॥ ३८ ॥

॥ इति ४५ आगमस्यापनाधिकारः ॥ ३८ ॥

ननु-केषु आगमेषु विनम्रतिमा अस्ति, केन केन च सा पूजिता वन्दिता चास्ति ? तद्दर्शयन्तु, उच्यते—श्रीज्ञा-
ताधर्मकथायां योद्धाभ्ययने (२१० पत्रे) द्रौपद्या विनम्रतिमा पूजितास्ति, तथाहि—“तएण सा दोषई रायवरकम्भा
जेणेव मज्जणबरे तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छिता मज्जणघर अणुपविसइ, अणुपविसिता न्हाया कयवलिकम्मा कयकोठ-
अमगलपायच्छिता सुद्धप्पावेसाइ मगल्लाइ वत्थाइ पवराइ परिहिया, मज्जणघराओ पढिनिक्खमइ, पढिनिक्खमिसिा
जेणेव विणघरे तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छिता विणघर अणुपविसइ, अणुपविसिता विणपढिमाण आलोए पणाम
करेइ, पणाम करिसा लोमहृत्ययं परामुसइ, एवं जहा सूरिआमो विणपढिमाओ अच्छेइ, अच्छेइत्ता तहेव भाणिअब जाव
धूवं ठहइ धूवं बहिचा वाम जाणु अचेइ दाहिण जाणु घरणियलसि निवेसेइ, निवेसिता तिव्वुत्तो मुद्धान घरणियलसि
नमेइ, नमेइत्ता ईसिं पञ्चुणमइ करयल जाव कट्ठु एवं वयासी “नमोत्थु णं अरिहताण भगवताण जाव ठाण सपत्ताण”
ववइ नमसइ, नमसिता विणघराओ पढिनिक्खमइ, पढिनिक्खमिसिता जेणेव अतेचरे तेणेव उवागच्छइ” इत्यादि, अत्र
इदं रहस्यम्—द्रौपदीश्राविकया प्रतिमा पूजिता, पुनः अत्राड्ये श्रूयतां अत्र “जेणेव विणघरे तेणेव उवागच्छइ” इति
उक्तं, इदं विनगृहण शाश्वत अशाश्वत वा ? न आद्यपक्षो दक्षः, एतत्स्थाने शाश्वतचैत्यस्य सिद्धान्ते अनभिधानेन

तथा चतुर्दशपूर्विणो जपन्यतोऽपि छान्तके गच्छन्ति, कार्तिकस्तु चतुर्दशपूर्वधरोऽपि सौधर्मे समुत्पन्नः ॥ १६ ॥ एव
प्रत्यागम शतशो विसंवादाः सन्ति किं क्रियते ? ननु-यदि एक एव श्रीदेवर्दिगणिसमाश्रमणः पञ्चचत्वारिंशतोऽपि
आगमानां संकलनां कृतवान् तर्हि कथं पतायन्तो विसंवादा लिखिता तेन ? उच्यते-एक तु कारण इदं, यथा यथा
यस्मिन् यस्मिन् आगमे मृतावशिष्टसाधुभिः यद् यद् उक्तं तथा तथा तस्मिन् तस्मिन् आगमे श्रीदेवर्दिगणिसमाश्रमणेन
अपि पुस्तकाकूटीकृतं, नहि पापमीरवो महान्त इदं सत्यं, इदं तु असत्यं इति एकान्तेन प्ररूपयन्ति इति, द्वितीयं तु कारण
इदं, यथा बह्व्यां यस्मिन् काले देवर्दिगणिसमाश्रमणतो वाचना प्रवृत्ता, तथा तस्मिन् एव काले मयुरानगर्या अपि
स्कन्दिजाचार्यतोऽपि द्वितीया वाचना प्रवृत्ता, तदा तत्कालीनमृतावशिष्टसाधुमुखविनिर्गतागमालापकेषु सकल-
नायां विस्मृतत्वादिवोच एव वाचनविसंवादकारको जातः । यद्युक्तं श्रीज्योतिष्करण्डकवृत्तां, तथाहि-“इह स्कन्दिजाचा-
र्यप्रवृत्तौ दुग्गमानुभवतो दुर्मिषप्रवृत्त्या साधूना पठनगणनादिकं सर्वं अपि अनश्यत्, ततो दुर्भिक्षातिक्रमे सुभिष्यम्-
वृत्तौ द्वयोः सङ्घयोः मेलापको अभूत्, तद् यथा, एको बह्व्यां, एको मयुराया, तत्र सूत्रसंघटने वाचनामेदो जातः,
विस्मृतयोः हि सूत्रार्थयोः स्मृत्या स्मृत्या संघटने भवति अवश्य वाचनामेदः, न कदाचिद् अनुपपत्तिः, तत्र अनुयोग-
द्वारादिकं इदानीं वर्तमानं मापुरीवाचनानुगतं, ज्योतिष्करण्डकसूत्रकर्तो च आचार्यो बाल्म्यः, तत इदं सख्यास्थानप्र-
तिपादनबाल्म्यवाचनानुगतं, इति न अस्य अनुयोगद्वाराप्रतिपादितैः सख्यास्थानैः सह विसदृशत्वं उपलभ्य विचिचिस्ति-

तव्य इति १३ पत्रे । ततः पञ्चषत्वारिंशदपि आगमाः एकसमानकर्तृकाः, छद्मस्यैः एकसमानबुद्ध्या माननीयाः, न
अत्र शङ्काशङ्कः इति रक्षणीयो विचक्षणैः ॥ ३८ ॥

॥ इति ४५ आगमस्यापनाधिकार ॥ ३८ ॥

ननु—केषु आगमेषु जिनप्रतिमा अस्ति, केन केन च सा पूजिता वन्दिता चाडस्ति ? तद्दर्शयन्तु, उच्यते—श्रीज्ञा-
ताधर्मकथाया पोषशाख्यने (२१० पत्रे) द्रौपद्या जिनप्रतिमा पूजिताडस्ति, तथाहि—“तएण सा दोषइ रायवरकप्पा
जेणेव मज्जनघरे तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छित्ता मज्जनघर अणुपविसइ, अणुपविसित्ता न्हाया कयवलिकम्मा कयकोठ-
अमगलपायच्छित्ता सुद्धप्पावेसाइ मंगल्लाइ वत्थाइं पवराइं परिहिआ, मज्जनघराओ पढिनिक्खमइ, पढिनिक्खमिसित्ता
जेणेव जिणघरे तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छित्ता जिणघर अणुपविसइ, अणुपविसित्ता जिणपढिमाण आलोए पणाम
करेइ, पणाम करित्ता लोमहत्थय परामुसइ, एव जहा सूरिआओ जिणपढिमाओ अच्चेइ, अच्चेइत्ता तहेव भाणिअव जाव
धूव वइइ धूव बहिच्चा वामं जाणु अच्चेइ दाहिण जाणु धरणिअलसि निवेसेइ, निवेसित्ता तिक्खुत्तो मुद्धाना धरणिअलसि
नमेइ, नमेइत्ता ईसिं पङ्खुणमइ करयल जाव कट्ठु एव वयासी “नमोएतु णं अरिहताणं भगवताण जाव ठाण संपचाण”
ववइ नमसइ, नमसित्ता जिणघराओ पढिनिक्खमइ, पढिनिक्खमिसित्ता जेणेव अतेचरे तेणेव उवागच्छइ” इत्यादि, अत्र
इदं रहस्यम्—द्रौपदीश्राविकया प्रतिमा पूजिता, पुनः अत्राड्ये श्रूयतां अत्र “जेणेव जिणघरे तेणेव उवागच्छइ” इति
उक्तं, इदं जिनगृहणं शान्भवत अशाभवत वा ? न आद्यपक्षो दक्षः, एतत्स्थाने शान्भवतचैत्यस्य सिद्धान्ते अनभिधानेन

मान्यत्वेन यौघनादिमदोक्ततया नारदस्य न सत्यानादि चक्रे इति, यतः सूत्रे गणधरदेवोक्तं अनुत्थानादौ असयतावि-
 रतादिक हेतुं मुक्त्वा नवीनस्वगृहकल्पितहेतुं वदतः तव महोत्सन्नदोषापत्तिः भविष्यति इति, अपि च यदि द्रौपदी आ-
 धिका न अभविष्यत् तदा नमोर्यु ण कथं अकथयिष्यत्, नहि श्रावकधर्मं विना कोऽपि नमोऽयु ण पठति जिनप्रतिभागे
 कथयति वा । पुन प्राह मनोमतिशिष्यः ननु-द्रौपद्या जिनप्रतिभा पूजिता पर धर्मार्थं न, किन्तु विवाहसमयत्वात् ससा-
 रार्थं, तत्राऽर्थे शृणु रे मूर्ख ! यदि कोऽपि विद्यमान तीर्थङ्कर पूर्व वन्दयित्वा वा साधु या पूर्वं प्रतिभामयित्वा सामा-
 यिक वा पूर्व ज्ञात्वा पश्चात् भोजन कुरुते, तर्हि किं विद्यमानतीर्थङ्करवन्दनादिपुण्य संसारार्थं किं पतिष्यति ? प्रत्युत
 एवं प्रशंसा कर्तव्या तस्याः “अहो ! धन्या एषा द्रौपदी, अहो ! हृढ अस्या सम्यक्त्व, अहो ! शस्यं अस्या श्राविकात्व,
 यदुत विवाहादिकर्तव्यव्यग्रसाया अपि जिनप्रतिभा पूषितवती” इति । न च वाक्यं अनया तु पूर्वजन्मनि निदानं व्यधायि,
 तेन तस्मिन् सति कथं तस्याः सम्यक्त्वस्य श्राविकात्वं चेति ? द्रौपदीकृतनिदानस्य “निब १ धणि २ नारी ३ नर ४ सुर ५
 अप्यप्यविहार ६ आयविआरत्त ७ सहुत्त ८ दरिदत्त ९ चइज्ज नवनिआणाइ ॥ १ ॥” इति निदाननयके न अन्तर्भावात्
 निदानता एव न भवति, यथा कथञ्चित् षत्तुर्यनिदानमध्ये अन्तर्भावेऽपि अथ्यवसायविशेषेण तस्य निदानताया अभावात्
 तस्याः श्राविकात्व न व्याह्रन्यते, अपि च तादृशनिदानसम्भावे ब्रह्मदत्तचक्रवर्तिषत् न विरतिः सदय एति, द्रौपदी तु प्रव-
 जिता अतो न तस्याः निदानता ? तथा श्रीभगवतीसूत्रे २० शतके नवमोद्देशके (७९३ पत्रे), यथा विद्याचारणजङ्घाचा-
 रणसाधुभिः शाश्वतानि नन्दीश्वरादिसत्त्वानि अशाश्वतानि च, भरतक्षेत्रसत्त्वानि चैत्यानि वृत्तिना नि-
 र्णयन्ति ।

तदुक्तौ स्फुटं तत्त्वत्रयोपापत्तेः, अथ यदि अशान्धतं तर्हि केनचित् कारित एव भविष्यति, न च भिष्यात्तिना तत् परागने अधिकारः, ततः कैश्चित् भावकैः एव तत् खिन्नगृहं कारित इति निश्चयः, न च यत्कस्य द्रौपदी तु अत्र श्रायिका न उष्ठा, किं तु राजवरकन्या कथिता इति, यतो राजवरकन्या इति उक्तौ श्रायिकात् न व्याहन्यते, यथा श्रीउत्तराष्ट्रयने द्वाविंशतितमे अष्टयने (४९२ पत्रे) राजीमती राजवरकन्या प्रोक्ता, तर्हि न सम्यक्स्वधारिणी न श्रायिका ? तत्रातो यथा-

“सोऽरुण राजकन्या, पञ्चस्रं सा खिणस्स च । गीहासा च निराणदा, सोऽरेण य समुच्छिष्टा ॥ २८ ॥ रांमई विगितेऽ, धिगल्लु [धिरल्लु] मम जीविम । आऽह तेण परिचत्ता, सेव पवइव मम ॥ २९ ॥ अह सा भमरमग्निभे, फुल्लगगप्प साहिण । सयमेव छुवई केसे, धिइमती व्वस्सिमा ॥ ३० ॥ वासुदेवो अ ण भणइ, लुत्तकेसिं धिइदिअ । समारसागर धोर, तर कसे ? लहु लहुं ॥ ३१ ॥ अह सा रायवरकन्या, सुद्धिआ नियमपण । जाई फुल्ल च सील च, रस्समाणी तय ववे ॥ ४० ॥” इति, तथा पुनः श्रीज्ञाताया (१३५ पत्रे) मल्लिकुमारी अपि राजवरकन्या प्रोक्ताऽस्ति, तयादि-तप ण कुंमप तेसिं संवत्तगणं जाव पदिअह, पडिच्छिस्ता मल्लीं विदेहवरायकस सहावेइ, सहायिस्ता त दिव कुल्लजुअलं मल्लीं विदेहवरायकसगाप पिणद्धति, पिणद्धिस्ता पडिचिसज्जइ” इति, अपि च रे मनोमते । शिष्य ! बहुषी क्षण निर्मीत्य विचारय, यतो द्रौपदी श्रायिका, तत एव नारदस्य असयताऽविरताऽप्रतिहतप्रत्याख्यातपापकर्मणो न उद्यानादिभक्तिं कृतवती, तस्यागो ज्ञातास्त्को यथा (२१३ पत्रे) “ततो ण सा दोवई कच्छुल्लनारवं अस्सजय अरिय अपडिइयपच-क्खायपावकम्म तिक्कहु नो आहाति नो परिआणइ नो अम्मुवेइ नो पजुवासइ” इति, न च वाप्य द्रौपदी पञ्चभर्तु-

आराहणा (सूत्र ६८३), से केण्डुण भंते ! एव बुद्धश्च जघाचारणे गोयमा ! तस्स ण अट्ठमं अट्ठमेण अणि-
 विस्सत्तेण तवोकस्मेण अप्पाणं भावेमाणस्स जघाचारणलब्धीनाम लब्धी समुप्पज्झइ, से तेण्डुण जाव एव बुद्धश्च जघाचारणे,
 जघाचारणस्स ण भंते ! कइ सीहा गति कइ सीहे गइविसए पप्पत्ते ! गोयमा ! अयस्स अबुद्धीवे दीवे एव जहेव विज्जा-
 चारणस्स, गवरं तिससक्खुत्तो अणुपरिअट्ठिसाण सुवमाणच्छेज्जा, जघाचारणस्स णं गोयमा ! तहा सीहा गई तहा सीहे
 गतिविसए पप्पत्ते सेसं तं चेव । जघाचारणस्स णं भंते ! तिरिअ केवतिए गइविसए पप्पत्ते ! गोयमा ! से णं इतो
 एगेण उप्पाएण रुअगवरे दीवे समोसरण करेइ, करिच्चा तहिं चेइआइ वदति, वदिच्चा ततो पडिनिअत्तमाणे वितिएण
 उप्पाएण नदीसरवरदीवे समोसरण करेइ, करिच्चा तहिं चेइआइ वंदइ यदिच्चा इहमागच्छइ, आगच्छिच्चा इह चेइआइ
 वदइ, जघाचारणस्स ण गोयमा ! तिरिअ एवतिए गइविसए पप्पत्ते, । जघाचारणस्स ण भंते ! उहं केवतिए गइविसए
 पप्पत्ते ! गोयमा ! से ण इतो एगेण उप्पाएण पडगवणे समोसरण करेइ, करिच्चा तहिं चेइआइ वदइ, वदिच्चा ततो
 पडिनिअत्तमाणे वितिएण उप्पाएण नदणवणे समोसरण करेइ, करिच्चा तहिं चेइआइ वदइ, वदिच्चा इहमागच्छइ, आग-
 च्छिच्चा इह चेइआइ वंदइ, जघाचारणस्स ण गोयमा ! उहं एवतिए गइविसए पप्पत्ते, से ण तस्स ठाणस्स अणालोइअ-
 अपडिक्खते कालं करेइ नत्थि तस्स आराहणा, से णं तस्स ठाणस्स आलोइअपडिक्खते काल करेइ अत्थि तस्स आराहणा, सेव
 भंते ! सेव भंते ! जाव विहरति (सूत्र ६८४) ॥ इति विंशतितमशतके नथमोद्देशकः सम्पूर्णः ॥

इह विद्याचारेण तिर्यग्लोके मानुषोत्तरपर्वते नन्दीश्वरपर्वते च चैत्यानि वन्दिदतानि, ऊर्ध्वलोके च नन्दनवने पाण्डु-

“कइविहा ण भते ! धारणा पझत्ता ! गोयमा ! धारणा बुधिहा पझत्ता, त जहा-विज्जाधारणा य अघाचारणा य, से केणट्ठे ण भते ! एव बुद्धइ विज्जाधारणा ? विज्जाधारणा गोयमा ! तस्स णं छट्ठुल्लङ्घण अणिक्खित्तेणं तवोकस्मेण विज्जाए उत्तरगुणलङ्घिं सममाणस्स विज्जाधारणलङ्घीनाम छन्दी समुप्पज्जइ, से तेणहेण जाव विज्जाधारणा, विज्जा-धारणस्स णं भंते ! कइ सीहा गई कहां सीहे गइविसए पझत्ते ? गोयमा ! अयन्न जवुद्धीवे दीवे जाव किंचिविसेसा-हिए परिकस्सेवेण देवे णं मइद्धीए जाव महेसक्खे जाव इणांमेवत्तिकहु, केवलकप्प जवुद्धीव दीव तिहिं अच्छरानिवापहिं तिक्खुत्तो अणुपरिअट्ठिणा ण इवमागच्छेज्जा, विज्जाधारणस्स णं गोयमा ! तहा सीहा गई तहा सीहे गइविसए पझत्ते ! विज्जाधारणस्स ण भते ! तिरिअ केवतिय गतिविसए पझत्ते ? गोयमा ! से ण इओ एगेण सम्पाएण माणुसुत्तरे पवए समोसरणं करेइ, समोसरण करिआ तहिं चेइआइ वदइ, वदिआ वितियेण सम्पाएण नदीसरवरे दीवे समोसरण करेइ, समोसरणं करिआ तहिं चेइआइ वदइ, वदिआ ततो पडिनियत्तति २ इहमागच्छइ, आगच्छित्ता इह चेइआइ वदइ ! विज्जाधारणस्स ण गोयमा ! तिरिअ एवतिए गतिविसए पझत्ते ! विज्जाधारणस्स ण भंते ! तह केवतिए गइविसए पझत्ते ! गोयमा ! से णं इओ एगेण सम्पाएण नदणवणे समोसरण करेइ, करिआ तहिं चेइआइ वदइ वदिआ, वितियेण सम्पाएण पंडगवणे समोसरण करेइ, करिआ तहिं चेइआइ वदइ, वदिआ तओ पडिनियत्तति तओ २ इहमागच्छइ, आग-च्छित्ता इह चेइआइ वदइ, वदिआ विज्जाधारणस्स ण गोयमा ! तह एवतिए गइविसए पझत्ते ! से ण तस्स ठाणस्स अण्णा-लोइअपडिक्कंते कालं करेइ, नत्थि तस्स धाराहणा, से णं तस्स ठाणस्स आलोइअपडिक्कंते कालं करेइ अरिय तस्स

तस्य ण अट्टमं अट्टमेण अणि-
 दुणे आव एवं बुद्धइ जघाचारणे,
 जजुदीवे दीवे एव अहेय विज्जा-

चारणस्स, जवर १०५
 गतिविसए पन्नप्पे सेसं त चेव । जघाचारणस्स ण भवे ! तिरिअं केवतिए गइविसए पन्नप्पे ! से ण इतो
 एगेण उप्पाएण रुअगवरे दीवे समोसरण करेइ, करिआ तहिं चेइआइ वदति, वदिआ तवो पडिनिअत्तमाणे वितिएण
 उप्पाएण नदीसरवरदीवे समोसरण करेइ, करिआ तहिं चेइआइ वंदइ वदिआ इहमागच्छइ, आगच्छिआ इह चेइआइ
 वंदइ, जघाचारणस्स ण गोयमा । तिरिअं एवतिए गइविसए पन्नप्पे, । जघाचारणस्स ण भवे ! उहु केवतिए गइविसए
 पन्नप्पे ! गोयमा ! से ण इतो एगेण उप्पाएणं पहगवणे समोसरणं करेइ, करिआ तहिं चेइआइ वदइ, वदिआ तजो
 पडिनिअत्तमाणे वितिएणं उप्पाएण नदणवणे समोसरण करेइ, करिआ तहिं चेइआइ वदइ, वदिआ इहमागच्छइ, आग-
 छिआ इह चेइआइ वंदइ, जघाचारणस्स ण गोयमा ! उहु एवतिए गइविसए पन्नप्पे, से ण तस्स ठाणस्स अणालोइअ-
 अपडिक्कते काल करेइ नत्थि तस्स आराहणा, से ण तस्स ठाणस्स आलोइअपडिक्कते काल करेइ अत्थि तस्स आराहणा, सेव
 ! सेव भवे ! आव विहरति (सूत्र ६८४) ॥ इति विद्यतितमशतके नवमोद्देशकः सम्पूर्ण ॥

विद्याचारणेन तिर्यग्लोके मानुषोत्तरपर्वते नन्दीश्वरपर्वते च चैल्यानि वन्दितानि, ऊर्ध्वलोके च नन्दनवने पाण्डु-

“कइविहा ण भते ! चारणा पससा ? गोयमा ! चारणा दुविहा पससा, त जहा-विजाचारणा य अधाचारणा य, से केणट्टे ण भते ! एव बुद्धि विजाचारणा ? विजाचारणा गोयमा ! तस्स ण छट्ठहुणं अणिविस्सत्तेणं तवोक्कमेण विजाय उत्तरगुणलद्धिं खममाणस्स विजाचारणलद्धीनामं लद्धी समुपज्झइ, से तेणट्टेण जाव विजाधारणां, विजाचारणस्स ण भते ! कइ सीहा गई कइं सीहे गइविसए पससे ? गोयमा ! अयम जवुदीवे दीवे जाव किंचिविसेसा-हिए परिक्खेवेण देवे णं महद्दीए जाव महेसक्खे जाव इणामेवसिक्कइ, केवलक्क जवुदीव दीवं तिहिं अच्छरानिवायहिं तिक्कवुत्तो अणुपरिअहिंसा ण इवमागच्छेज्जा, विजाधारणस्स णं गोयमा ! तहा सीहा गई तहा सीहे गइविसए पससे ! विजाधारणस्स ण भते ! तिरिम केवतिय गतिविसए पससे ? गोयमा ! से ण इमो एगेण उप्पाएण माणुसुत्तरे पसए समोसरणं करेइ, समोसरण करिंता तहिं चेइआइ वदइ, वंदिंसा वितिपण उप्पाएण नदीसरवरे दीवे समोसरण करेइ, समोसरण करिंता तहिं चेइआइ वदइ, वदिंसा तवो पढिनियत्तति २ इहमागच्छइ, आगच्छिता इह चेइआइ वदइ ! विजाचारणस्स ण गोयमा ! तिरिम एवतिप गतिविसए पससे ! विजाधारणस्स ण भते ! उहु केवतिप गइविसए पससे ? गोयमा ! से णं इमो एगेण उप्पाएण नवणवणे समोसरण करेइ, करिंता तहिं चेइआइ वदइ वदिंसा, वितिपण उप्पाएण पंडगवणे समोसरण करेइ, करिंता तहिं चेइआइ वदइ, वदिंसा तवो पढिनियत्तति तओ २ इहमागच्छइ, आगच्छिता इह चेइआइ वंदइ, वदिंसा विजाधारणस्स ण गोयमा ! उहु एवतिप गइविसए पससे ! से ण तस्स ठाणस्स अणा-लोइअपडिक्कते कालं करेइ, नत्थि तस्स आराइणा, से णं तस्स ठाणस्स आलोइअपडिक्कते काल करेइ अरिय तस्स

आराहणा (सूत्र ६८३), से केणट्टेण भंते ! एव बुद्धइ जघाचारणे ? जघाचारणे गोयमा ! तस्स ण अट्ठमं अट्ठमेण अणि-
 विस्सत्तेणं तवोक्कमेण अप्पाणं भावेमाणस्स जघाचारणलब्धीनाम लब्धी समुप्पज्जइ, से तेणट्टेण जाव एयं बुद्धइ जघाचारणे,
 जघाचारणस्स ण भंते ! कह सीद्वा गति कह सीद्दे गइविसए पप्पत्ते ? गोयमा ! अयस जवुद्दीवे दीवे एव जहेव विज्जा-
 चारणस्स, णवर तिसत्तक्खुत्तो अणुपरिअट्ठित्ताण इहमागच्छेज्जा, जघाचारणस्स ण गोयमा ! तहा सीद्दा गई तहा सीद्दे
 गतिविसए पप्पत्ते सेस त चेव । जघाचारणस्स णं भते ! तिरिअ केवतिए गइविसए पप्पत्ते ? गोयमा ! से ण इतो
 एगेण उप्पाएणं रुअगधरे दीवे समोसरण करेइ, करित्ता तहिं चेइआइ वदति, वदिता ततो पढिनिअत्तमाणे वितिएण
 उप्पाएण नदीसरवरदीवे समोसरण करेइ, करित्ता तहिं चेइआइ वंदइ वदिता इहमागच्छइ, आगच्छित्ता इह चेइआइ
 वदइ, जघाचारणस्स ण गोयमा ! तिरिअ एवतिए गइविसए पप्पत्ते, । जघाचारणस्स ण भते ! उहं केवतिए गइविसए
 पप्पत्ते ? गोयमा ! से णं इतो एगेण उप्पाएण पढगवणे समोसरण करेइ, करित्ता तहिं चेइआइ वदइ, वदिता ततो
 पढिनिअत्तमाणे वितिएण उप्पाएण नंदगवणे समोसरण करेइ, करित्ता तहिं चेइआइ वंदइ, वदिता इहमागच्छइ, आग-
 च्छित्ता इह चेइआइ वंदइ, जघाचारणस्स ण गोयमा ! उह्ण एवतिए गइविसए पप्पत्ते, से ण तस्स ठाणस्स अणालोइअ-
 अपढिक्कते कालं करेइ नत्थि तस्स आराहणा, से ण तस्स ठाणस्स आलोइअपढिक्कते कालं करेइ अत्थि तस्स आराहणा, सेव
 भते ! सेवं भते ! जाव विहरति (सूत्र ६८४)” ॥ इति विद्यतितमथतके नवमोद्देशकः सम्पूर्णः ॥

इह विद्याचारणेन तिर्यग्लोके मानुषोत्तरपर्वते नन्दीश्वरपर्वते च चैत्यानि चन्दितानि, ऊर्ध्वलोके च नन्दनयने पाण्ड-

कथने च चैत्यानि वन्दितानि, तानि च स्थानकचतुष्केऽपि शाश्वतचैत्यानि ज्ञेयानि, अथ आगतौ च वन्द्यौ च वन्द्यौ चैत्यानि वन्दितानि, एवं जङ्घाचारणेन अपि रुचके नन्दीश्वरे च तिर्यग्भोके पाण्डुरङ्गो तन्नामो च शर्वभङ्गे स्थानचतुष्के शाश्वतचैत्यवन्दना अकारि, अत्राऽऽगमने चारद्वय च अत्राभ्यामिन्दु आगच्छातिषु वन्दना विन्दे, अत्राऽऽह मनोमतिक्षिप्यः ननु-विद्याचरणा जङ्घाचरणाश्च चैत्यवन्दनार्पणतागता पर आत्रात्रोषिताश्च विनापरा प्रोक्ताः, अरे अत्रार्थे गणधरमिमांशु शृणु, एभिः लब्धिं प्रयुक्ता, तेन लङ्घ्युषीयित्वेन प्रमादन्त्या आनेति, तनु प्रमादस्थान गुरुसमीपे आगत्य अवश्यं आलोचयितव्य, अन्यथा विरापकत्व आपयेत, पर चैत्यवन्दनाया आत्रोषो तत्र गमन एव न घटां आटीकते, गमनागमनालोचना तु सद्गतिं अद्नति एव, यदि हस्तशतादुपरि गम्यते तदा अग्नि आगतेन गमनागमन गुरुसमक्ष आलोचयितव्य एव, किं वाच्य नन्दीश्वरद्वीपरुचकद्वीपगमागमनयोः, यदुक्तं श्रीआवश्यकनिर्युक्तौ—

“इत्यसयादागंतुं, गतु च मुहुत्तग अहिं चिह्ने । एते वा वचते, नइसतरणे पठिकमण ॥ १ ॥” पुन श्रीदशार्थे-
कालिकसूत्रे पञ्चमाख्ययनेऽपि (१७८ पत्रे) आलोचनाविधिः, तथाहि—

“विणएण पविसित्ता, सगासे गुरुणो मुणी । इरियावहियमायाय, आगओ अ पठिकमे ॥ ८८ ॥ आभोइत्ताण नीसेस, आईआर च अहक्कम । गमणागमणे येव, भसपाणे व संजए ॥ ८९ ॥ वज्जुप्पओ अणुत्तिगो, अवविल्लसेण चेत्ता । आलोए गुरुसगासे, ज अहा गहिअ भवे ॥ ९० ॥ न सम्ममालोइअ हुआ, पुनि पच्छा व अ कठ । पुणो पठिकमे

तस्स, वोसद्धो वित्तप इमं ॥ ९१ ॥ अतो विणेहिं असावज्जा, विची साहण वेसिआ । मुक्खसाहणहेचस्स, साहुदेहस्स धारणा ॥ ९२ ॥ नमुक्कारेण पारित्ता, करित्ता जिणसयव । सज्जाय पट्टविप्पान, वीसमेज्ज खण मुणी ॥ ९३ ॥ पुन-
श्रीगौतमस्वामिना श्रीचपासकदशासूत्रे (२१ पत्रे) गमनागमन आलोचित अस्ति, तथाहि-

“तदेतं न से भयव गोयमे आणवएण समणोवासएणं एवमुत्ते समणे, संकिए कखिए वित्तिगिच्छिए भेदसमा-
वसे आणदस्स समणोवासगस्स अंतियाओ पडिनिक्खमइ पडिनिक्खमित्ता जेणेव दूइपलासे चेइए, जेणेव समणे
भगव महावीरे तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छित्ता समणस्स भगवओ महावीरस्स अटूरसामते गमणागमणे पडिक्क-
मइ, पडिक्कमित्ता एसणमणेसणं आलोपइ, आलोपित्ता भत्तपाण पडिदसेइ, पडिदसित्ता समण भगव महावीर वदइ
नमंसइ” इत्यादि, एवं स्थाने स्थाने साधुभिः आहाराद्यर्थं गत्वा आगत्य गुरुपार्श्वे गमनागमन आलोचित अस्ति ।
पुनरपि आह मनोमतिः ननु-यदि विद्याचारणा जङ्घाचारणाश्च अन्तराले कदाचित् कालं कुर्युं तदा कुत्र यान्ति ?
उच्यते—गतिः तेषां सूत्रे न लिखिताऽस्ति परं त्वमपि विद, आहाराद्यर्थं विद्यमानतीर्थङ्करवन्दनार्थं वा गत्वा कदा
चित् साधुः विद्यते तदा कुत्र गच्छेत् ? अत्र इदं रहस्य जानीहि—अत्र भावस्य एव प्रधानत्वं ज्ञेयं, यथा सविग्रगी-
तार्थसमीपे साधुः आलोचनाग्रहणार्थं गच्छन् अन्तराले एव कालं कुर्वन् शुद्धभावत्वेन सुगतिमेव गच्छेत् तथा विद्या-
धारणा जङ्घाधारणा अपि सुगतिमात्र एव । अपि च मनुष्यक्षेत्राव् वहिः न केऽपि म्रियन्ते मनुष्यक्षेत्रान्तरं अपि “दु-
समुदे तिसिंसेस जले” इति उक्तत्वात्, लवणसमुद्रादौ सिद्धान्ते उक्ता, अथ च पञ्चचत्वारिंशलक्षयोजनप्रमिते क्षेत्रे

“यत्र एकः सिद्धः सत्र अनन्ताः सिद्धाः” इत्येवप्रकारेण सर्वमपि सिद्धक्षेत्र सिद्धक्षेत्र सिद्धक्षेत्र सदा एव जातं यदा तदधः
 पद्मघत्थारिंशद्वक्ष्योजनप्रमिते मनुष्यक्षेत्रेऽपि समग्रं सन्तः सिद्धाः, ततो मनुष्यक्षेत्रान्तं समुद्रेऽपि अनन्ताः
 सिद्धाः सन्ति ते के ! तान् विचारय, विचारय । तथा श्रीबीपपातिकसूत्रे (९७ पत्रे) अमृतश्रावकाधिकारो यथा-
 ‘अमृतस्य नो कप्यद् अमृतस्य वा अमृतस्थियवेवयाणि वा अमृतस्थियपरिगृहीतानि वा अरिहृतचेद्वयाणि
 र्गदिस्य वा नमसिच्य वा लाघ पञ्चवसिच्य वा, नमस्त्य अरिहृते वा अरिहृतचेद्वयाणि वा” इत्यादि, अत्र अर्ह-
 द्यैत्यादिजिनप्रतिमा इति ॥ १ ॥ एव श्रीतपासकदशासूत्रे (१४ पत्रे) आनन्दश्रावकाधिकारेऽपि, तथाहि-“नो
 ह्यहं मे मते ! कप्यद् अज्जप्यमिद् अमृतस्य वा अमृतस्थियवेवयाणि वा अमृतस्थियपरिगृहीतानि अरिहृतचेद्वयाणि
 वा र्गदिस्य वा नमसिच्य वा” अत्रापि चैत्यानि अर्हत्त्वमालक्षणानि यथा मौत्तपरिगृहीतानि वीरभद्र १ महाकाला
 दीनि ॥ ४ ॥ तथा श्रीप्रमन्याकरणसूत्रे (१२२ पत्रे) चैत्यवैपावृत्तिकरणे कर्मनिर्जरा प्रोक्ता, तथाहि-
 “अहं केरिस्य पुण्याह आराह्य वयमिणं ! जे से सवहि-भत्त-पाण सगहण-दाणकुसले अमृतबाल-सुन्दल-नि-
 लाण-सुहुलमके पवसि-आवरिय-वक्क्याय सेहे साहम्मिय तवस्सीकुल-गण-संघ-वेइअहे अ निज्जरही येयावच्च अणि-
 स्सिअ वसविहं बहुविह करेइ” व्याख्याऽपि यथा (१२६ पत्रे) ‘जे से’ इत्यादि योऽसौ उपपेः भक्त्यानां च दानं च
 संग्रहणं च तयोः कुशलो-विधिस्तौ यः स तथा, बालश्च पुर्नलब्ध इत्यादि समाहारद्वन्द्वः, ततो अत्यन्त यद्बाल-सुन्दल-

ग्लान-धृद-क्षपक तत् तथा, तत्र विषये वैयावृत्य करोति इति योगः, तथा प्रवृत्त्याचार्योपाध्याये इह द्वन्द्वैकत्वात् प्रवृत्त्यादिषु, तत्र प्रवृत्तिलक्षण इदं—

“तवसञ्जमजोगेसुं, जो जोगो तत्थ त पवत्तेइ । असहु च निअत्तेइ, गणतत्तिछो पवित्ती च ॥ १ ॥ इतरौ प्रतीतौ तथा ‘सेहे’त्ति शैश्वे-अभिनवप्रजिते साधर्मिके-समानधर्मके लिङ्गप्रयचनाभ्या तपस्विनि-चतुर्थमकादिकारिणि, तथा कुल-गच्छसमुदायरूप चन्द्रादिक, गणः-कुलसमुदायः कोटिकादिकः, सह्यः-तत्समुदायरूपः, चैत्यानि जिनप्रतिमा, एतासा योऽर्थः-प्रयोजन स तथा, तत्र च निर्जरायी-कर्मक्षयकामः वैयावृत्य-व्यावृत्तकर्मरूप उपष्टम्भन इत्यर्थः, अनिश्रित-कीर्त्यादिनिरपेक्षं दशविध-दशप्रकार आह च—

“धेयावच्च वावढ-भावो इह धम्मसाहणनिमित्त । अन्नाइयाण विहिणा, सपायणमेस भावत्यो ॥ १ ॥

आर्यरिय ववज्झोए, थेरं तवस्सी गिलेण सेहाणं । साहम्मिअ कुलं गणे सं-धं सगय तस्मिह कायव ॥ २ ॥” इति, बहुविध भक्तपानादिदानभेदेन अनेकप्रकार करोति इति ॥ अत्राऽऽह मनोमतिशिष्य ॥

ननु-प्रश्नव्याकरणे आश्रयद्वारे (१२ पत्रे) निगदित अस्ति “ये विहार-प्रासाद चैत्य-देवकुलादीना अर्थे पृथिवीबीवान् हिंसन्ति ते मन्दबुद्धिकाः” ततोऽह कथं प्रासाद-चैत्यदेवकुलानि मानयामि ? तत्पाठोऽपि (८ पत्रे) यथा-‘किं ते ? करिसाणपोक्खरणी-चावि-विप्पिणी-कूव-सर-तलाग-चित्ति-वेत्ति-खाति अ-आराम-विहार-यूम-पागार-दार-गोपुर-अट्टालग-चरिआ-सेतु-सकम-पासाय-विकप्प-भवण-धर-सरण-लेण-आवण-वेइअ-देवकुल-चित्तसमा-

पया-आयतण-आवसह-भूमिघर-मंडवाण य कए भायण-मंडोवगरणस्स विविहस्स य अट्ठाए पुढयि हिंसति मद-
 बुद्धिया" अत्र सच्यते, रे पूर्वापरविचारक ! अत्र विहारो-चौद्धाद्याश्रयः, प्रासादो-नरेन्द्राश्रयः, जिनप्रासादस्य
 तु प्रायो जिनगृह सिद्धायतनं च इति संज्ञत्वात्, चैत्यानि व्यन्तरादिव्यप्रतिमा, देवकुलानि च सशिवरत्नौकिकहरि-
 हरादिवेषप्रासादाः, अयं अर्थो ज्ञेयः, अन्यथा "वेइअट्टे निअरट्ठी" इति सवरद्धारे चैत्यवैयावृत्तिकारको निर्जराभागी
 कथं संकः !, नहि गणधरदेववचन पूर्वापरविसर्वादि स्यात्, अपि च राजप्रसूयीयोपाङ्गादौ (१७ पत्रे) प्रोक्त- "एय मे
 पेच्चा दिआए सुहाए लमाए निस्सेसाए आणुगामियसाए भविस्सतिसिक्कट्टु एव सपेहेइ" इति, मोक्षपर्यन्त पूजाफल विप-
 देत, न च वाच्य चैत्यशब्दस्य अन्यायं कोऽपि भविता (भाव्यते) इति, चैत्यशब्दस्य कुत्राऽपि वृक्षाद्ययं वाचकत्वेऽपि
 तद्वैयावृत्तिकरणे निर्जरामागित्वासम्भवात् ॥ ४ ॥ एव श्रीजीवपातिकोपाङ्गे (२ पत्रे) चम्पानगरीवर्णनेऽपि अहंचैत्यानि
 प्रतिपादितानि सन्ति, पाठान्तरे तथाहि-

"अरिहतचेईमज्जणवय-विसिण्णिविठ्ठबहुलेसि" व्याख्या यथा-अहंचैत्याना १ जनाना २ त्रतिना च ३ विविधानि
 यानि सनिविष्टानि-पाटकाः तैः बहुलेति विग्रहः ॥ ५ ॥ तथा श्रीभगवत्या चमरोदेशके चमरेन्द्रेणाऽपि सौधमं गच्छता
 अहंचैत्यनिमा गृहीताऽस्ति, (१७० पत्रे) तथाहि-

"किं निस्साए ण मते ! असुरकुमारा देवा सहं सण्ययति जाव सोहम्मो कप्पो ? गोयमा ! से जहानामए-इइ सवरा
 इ वा वम्बरा इ वा टकणा इ वा मुसुया इ वा पन्हाया इ वा पुलदा इ वा एग मह गढ वा खड्डु वा दुगग बा-

दरिं वा विसम वा पद्य वा नीसाप सुमहच्छमवि आसवल वा हृत्थिबल वा जोहबल वा घणुबल वा आगलेति एवा
 मेव असुरकुमारा वि देवा गण्णत्थ अरिहते वा अरिहतचेइमाणि वा अणगारे वा भाविअप्पणो निस्साए उहु उप्पयंति
 जाव सोहम्मो कप्पो । $x \times x$ (१७५ पत्रे) तते ण तस्स सकस्स देविंदस्स देवरत्तो इमेयारूवे अज्झत्थिए ४ जाय समु-
 पज्जित्था-णो खलु पद्द भमरे असुरिंदे असुरराया नो खलु समत्ये भमरे असुरिंदे असुरराया, णो खलु विसए भम-
 रस्स असुरिंदस्स असुररप्पणो अप्पणो निस्साए उहु उप्पइत्ता जाव सोहम्मो कप्पो, गण्णत्थ अरिहते वा अरिहतचेइ
 माणि वा अणगारे वा भाविअप्पणो णीसाए उहु उप्पयति जाव सोहम्मो कप्पो” इत्यादि ॥ ६ ॥ पुन श्रीराजप्रश्रीयो-
 पाङ्गे (१०४ पत्रे) सूर्याभदेवेन यथा जिनप्रतिमापूजा विस्तरेण विहिताऽस्ति, तथा श्रयता, तथाहि-“तण ण से सूरि-
 यामे देवे पोत्थयरयणं गिण्हति, गिण्हित्ता पोत्थयरयण मुयइ, मुयइत्ता पोत्थयरयण विहादेइ, विहाडित्ता पोत्थयरयण वाएइ,
 पोत्थयरयण वाएत्ता धम्मिय धवसाय गिण्हइ, गिण्हित्ता पोत्थयरयण पडिनिक्खिवति, पडिनिक्खिवित्ता सीहासणाओ
 अण्णुदेइ, अण्णुडित्ता ववसायसमामो पुरच्छिमिहेण दारेण पडिनिक्खमइ, पडिनिक्खमित्ता जेणेव नदापुक्खरणी तेणेव
 उवागच्छइ, उवागच्छित्ता णंदापुक्खरणि पुरच्छिमिहेण तोरणेण पुरच्छिमिहेण तिसोवाणपडिरूचएण पच्चोरुहइ, पच्चो-
 रुहित्ता हरयपाय पक्खालेइ, पक्खालित्ता आयंते चोक्खे परमसुइभूए एण मह सेअ रययामय यिमल सल्लपुण्ण मत्त-
 गयमुहागितिकुमसमाण भिंगार पगिण्हइ, पगिण्हित्ता जाइ तत्थ उप्पलाइ जाव सतसहस्सपत्ताइ ताइ गिण्हइ, गिण्हित्ता
 णदातो पुक्खरणीतो पच्चोरुहति, पच्चोरुहित्ता जेणेव सिञ्चायतणे तेणेव पहारेत्थ गमणाए (सूत्र ४३) (१०५ पत्रे)

तते ण त सुरिआम देव वइवे आभिवोगिआ देवा य देवीओ अ अप्पेगइआ कलसहत्थगया जाव अप्पेगइआ धूवकडुब्बुय
हत्थगया वट्टुट्टु जाव सुरियाम देव पिठुओ पिठुओ समणुगच्छति तए ण से सुरियामे देवे चवहिं सामाणिअसाह-
स्सीहिं जाव अण्णेहिं य वट्टहिं य सुरियाम जाव देवेहिं य देवीहिं य सज्जिं सपरिखुटे, सबद्धीए सबधलेहिं जाव णातिरयेण
जेणेय सिद्धायतणे तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छिआ सिद्धायतण पुरच्छिमिहेण दारेण अणुपधिसइ, अणुपविसित्ता जेणेव
देवच्छदए जेणेव जिणपडिमाओ तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छिआ जिणपडिमाण आलोए जिणपडिमाण पणाम करेइ,
पणाम करिआ लोमहत्थग गिणइइ, गिण्णिआ जिणपडिमाण लोमहत्थेण पमज्जइ, पमज्जिआ जिणपडिमाओ सुरमिणागधो-
दएण गहाणेइ, गहाणिआ सरत्तेण गोसीसचदणेण गायइ अणुलिंपइ, अणुलिंपइआ सुरमिगधकासाइएण गायइ ल्हैति-
ल्हैआ जिणपडिमाण अहाइ देवदूसजूलाइ निर्यसेइ, निर्यसिआ पुक्कारुहण मझारुहण चुण्णारुहण वज्जा,
रुहण वत्थारुहण आमरणारुहणं करेइ, करिआ आसत्तोसत्तवितलवट्टवग्घारिअ मल्लदामकलाव करेइ, करिआ कयगहग-
हियकरयलपन्मट्टविप्पमुक्केण दत्तइवसेण कुम्भुमेण मुक्कपुक्कजोवयारकलिअ करेइ, करिआ जिणपडिमाण पुरओ अच्चेहिं
सण्णेहिं रययामपहिं अञ्जरसातवुलेहिं अट्ठमगले आलिहइ, त जहा-सोत्थिअ जाव दप्पण, तयाणतर च ण चदप्पभरण-
वइरवेरुलिअविमलदह कषणमणिरयणभत्तिचित्त कालागुरुपथरकुपुरुकतुरुक्कड्झत्तमयमधतगधुडुआभिराम च गधवट्ठि
धुववाट्ठि विणिम्भुमत वेरुलिअमय कडुब्बुय पगहिअ पयत्तेणं धूव दाऊण जिणवराण अट्ठसयविसुज्जगध(गन्थ)जुत्तेहिं
अत्यजुत्तेहिं अपुणरुत्तेहिं महावित्तेहिं सधुणइ, सधुणिआ पच्छा सत्तट्टपयाइ पच्चोसकइ, पच्चोसकिआ वाम जाणु अचेइ,

अचिन्ता दाहिण जाणु धरणितलसि निहट्टु तिक्खुत्तो मुक्खाण धरणितलंसि निवाहेइ, निवाहिन्ता एगसाहिअ सत्तरासग करेइ, करिन्ता ईसिं पक्खुणमइ, पक्खुणमिन्ता करयलपरिगहिअ दसनह सिरसावत्त मत्थए अज्जलिं कट्टु एव वयासी—“नमुत्थुण अरहताण जाव ठाण सपत्ताण” इति ॥ अत्राऽऽह मनोमतिशिष्य —

ननु—सूर्याभदेवेन प्रतिमावत् स्तम्भादीनि अपि अनेकवस्तूनि पूजितानि सन्ति, कथं तर्हि सम्यक्त्वधारी ? उच्यते,—अहो ! विमृश स्तम्भादीनि पूजितानि, परं जिनप्रतिमां विना कस्याऽप्रे नमुत्थुण कथित स्यात् ? तदा दर्शय, अथ च स्तम्भादीना पूजा यदि व्यवायि तदा सम्यक्त्वस्य किं ? यदि श्रीआदिनाथपुत्रेण श्रीभरतचक्रवर्तिना चक्ररत्न पूजित, किं तर्हि तस्य सम्यक्त्व गत ? चक्ररत्नपूजाक्षराणि श्रीजम्बूद्वीपप्रज्ञस्या(१८४ पत्रे) यथा—

“तवे णं से भरहे राया तस्स आचहघरिअस्स अतिए एयमट्ट सोच्चा निसम्म हट्ट जाव सोमणस्सिए विकसितवरकमलनयणवयणे पयलिअवरक्कहगुट्ठिअकेअरमचहकुंडलहारविरायतरइअवच्छे पालवपलवमाणयोलतभूसणधरे ससम तुरिअ चवल नरिंदे सीहासणाओ अन्मुट्टेइ, अन्मुट्टिन्ता पायपीढाओ पच्चोरुहइ, पच्चोरुहिन्ता पाच्याओ ओमुअति, ओमुइन्ता एगसाहिअ उत्तरासंग करेइ, करिन्ता अजलिमत्तलिअगहत्थे चक्करयणाभिमुहे सत्तट्टपयाइ अणुगच्छइ, अणुगच्छिन्ता वाम जाणु अवेइ, अचिन्ता दाहिण जाणु धरणितलसि निहट्टु करयल जाव अजलिं कट्टु चक्करयणस्स पणाम करेइ” इति, पुन श्रीअभयकुमारेण पूर्वसंगतिक देवं मनसि कृत्वा निजलघुमातृदोहदपूरणनिमित्त अटमभक्त अकारि, तर्हि किं सम्यक्त्वधारी न ? तदक्षराणि अपि श्रीज्ञाताधर्मकथासत्त्वानि (३० पत्रे) “तए ण

तते ण त सूरिआभं देव वड्ढे आभिवोगिआ देवा य देवीओ अ अप्पेगइआ कलसइत्थगया जाव अप्पेगइआ धूवकडुच्छुय
हत्थगया इहुतुट्ठ जाव सूरियाभ देव पिड्डुओ पिड्डुओ समणुगच्छति तए ण से सूरिआभे देवे चवहिं सामाणिअसाह-
स्सीहिं जाव अण्णेहिं य च्छहिं य सूरियाभ आब देवेहिं य देवीहिं य सच्चिं सपरिबुद्धे, सब्बहीए सब्बलोहिं जाव णातियरवेण
जेणेव सिद्धायतणे तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छिआ सिद्धायतण पुरच्छिमिद्धेण दारेण अणुपविसइ, अणुपविसिआ जेणेव
देवच्छदए जेणेव जिणपडिमाओ तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छिआ जिणपडिमाण आलोए जिणपडिमाण पणाम करेइ,
पणाम करिआ लोमइत्थगं गिणइ, गिण्णिआ जिणपडिमाण लोमइत्थेण पमज्जइ, पमजिआ जिणपडिमाओ सुरमिणागयो-
दएण ण्हाणेइ, ण्हाणिआ सरसेण गोसीसच्चरणेणं गायइ अणुलिंपइ, अणुलिंपइआ सुरभिगघकासाइएण गायइ ल्हूहेति-
ल्हूहिआ जिणपडिमाण अइयाइ देवदूसज्जल्लइ नियंसेइ, नियसिआ पुंकारुहण मल्लारुहण गघारुहण बुण्णारुहण वज्जा,
रुहण वत्थारुहण आभरणारुहणं करेइ, करिआ आसत्तोसत्तवित्तलवट्ठवग्यारिअ मल्लदामकलाव करेइ, करिआ क्यगगहग
हियकरयलपन्मइप्पमुक्केण वत्तच्चवन्नेण कुसुमेण मुक्कपुक्कपुजोवयारकलिअ करेइ, करिआ जिणपडिमाण पुरओ अच्छेहिं
सण्हेहिं रययामयहिं अञ्जरसातवुलेहिं अट्ठमगले आलिइइ, त अट्ठा-सोरियअ जाव दप्पण, तयाणतर च ण चदप्पभरयण-
यइरवेरुलिअविमलदढ कचणभणिरयणभसिच्चित्तं कालागुरुपवरकुदुरुक्कत्तुक्कत्तुक्कत्तमघमघतंगंधुआभिराम च गघवाट्ठि
धुववाट्ठि विणिम्मुअत वेरुलिअमय कडुच्छुय पगहिअ पयत्तेण धूव दाऊण जिणवराण अट्ठसयविसुद्धगघ(गन्थ)जुत्तेहिं
अत्थजुत्तेहिं अणुरुत्तेहिं महावित्तेहिं संयुणइ, संयुणिआ पच्छा सत्तट्ठपयाइ पच्चोसकइ, पच्चोसकिआ वाम जाणु अवेइ,

जहारिह एव घयासी-खिप्पामेव भो देवाणुप्पिआ ! सवरयणामए महइमहालए तओ षेइअथूमे करेह, एग भगवओ तित्थगरस्स चिइगाए, एग गणहरचिइगाए, एग अवसेसाण अणगाराण चिइगाए, तते णं ते घहवे जान करिति, तते णं ते घहवे भवणवइ जाव घेमाणिआ देवा तित्थगरस्स परिनिषाणमहिम करेइ, करित्ता जेणेव नदीसरथरे दीवे तेणेव उवागच्छंति तते णं से सके देविदे देवराया पुरच्छिमिले अजणगपए अट्टाहिअ महामहिम करेति, तए णं सक्खस्स देविदस्स चत्तारि लोगपाला चरसु दहिमुहगपएसु अट्टाहिय महामहिम करेति, ईसाणे देविदे देवराया उत्तरिले अजणगे अट्टाहिअ, तस्स लोगपाला चरसु दहिमुहपधगेसु अट्टाहिअ, चमरो अ दाहिणिले अजणगे तस्स लोगपाला दहिमुहगपएसु, बली पच्चत्थिमिले अजणगे, तस्स लोगपाला दहिमुहगपएसु, तते ण ते घहवे भवणवइवाणमतर जाव अट्टाहिआओ महामहिमाओ करेति, करित्ता तेणेव साइ साइ विमाणाइं जेणेव साइ साइ भयणाइ जेणेव साओ साओ समाओ सुहम्माओ, जेणेव सगा सगा माणवगा चेइअखभा तेणेव उवागच्छित्ता वइरामएसु गोलवइसमुगएसु जिणसकहाओ पक्खिवंति, पक्खिवित्ता अग्गेहिं वरेहिं गधेहिं अ महेहिं अ अच्चंति, अच्चित्ता विवलाइ मोगभोगाइ मुजमाणा विहरति" इति ॥ ८ ॥ एव जीवाभिगमसूत्रे (२४९ पत्रे) विजयदेवेनाऽपि यया जिनप्रतिमापूजा व्यचायि, तथा श्रूयतां—

“तते ण तस्स विजयस्स देवस्स आभियोगिया देवा पोत्थयरयण उवर्णेति, तए ण से विजये देवे पोत्थयरयण निण्हइ, निणिहत्ता पोत्थयरयण अके मुअइ पोत्थयरयण मुइत्ता पोत्थयरयण विहाभेइ, पोत्थयरयण विहाडेत्ता पुण पोत्थ-

तस्स अभयकुमारस्स अयमेयारुवे अढमत्थिए जाव समुण्यज्जित्था-नो खलु सका माणुस्सएण उवाएण मम चुल्लमाउ-
याए धारिणीए देवीए अक्कालडोहलमणोरहसंपसिं करेत्ताए, गणत्थ विवेण उवाएण, अत्थि ण मज्झ सोहम्मकप्पमासी
पुयसंगतिए देवे महिद्धिए आव महासोकस्से, त सेअ खलु मम पोसहसालाए पोसहियस्स वभयारिस्स उम्मुक्कमणिमुवण्णस्स
ववगयमाळावन्नगविलेवणस्स निक्खिस्सत्थमुसलस्स एगस्स अवीअस्स दढमसथारोवगयस्स अट्टमभत्त परिगिणिहत्ता
पुयसगतिकं देव मणसि करेमाणस्स विहरिस्सए, तते ण पुवसंगतिए देवे मम चुल्लमाउयाए धारिणीए देवीए अयमेयारुवे
अकाल्मेहेसु डोहलं विपेहिस्सि, एवं संपेहेइ, सपेहिच्चा ज्ञेण्व पोसहसाला तेणामेव सवागच्छति, सवागच्छित्ता पोसहसाल
पमज्जाति, पमज्जिच्चा सच्चारपासवणभूमिं पडिलेहेइ, पडिलेहिच्चा दढमसथारग पडिलेहेइ, पडिलेहिच्चा दढमसथारग दुरुहइ,
दुरुहिच्चा अट्टमभत्त परिगिण्हइ, परिगिण्हिच्चा पोसहसालाए पोसहिए वभयारी जाव पुवसगतिय देव मणसि करेमाणे
करेमाणे चिट्ठति" इत्यादि ॥ ७ ॥ तथा पुनः यदि शक्रादयो देवेन्द्राः जिनदत्ता अपि पूजयन्ति, तदा जिनप्रतिमाया किं
याच्यम् ! तन्नाड्यै जम्बूद्वीपप्रज्ञप्त्या (१५८ पत्रे) यदुक्तं तत् श्रोतव्यं, तथाहि-

तते ण से सक्के देविदिं देवराया भगवन्नो तित्यगरस्स सवरिह्ण दाहिण सकह गेण्हइ, ईसाणे देविदे देवराया सवरिह्णं
वाम सकह गेण्हइ, वमरे असुरिदिं असुरराया हिट्ठिह्ण दाहिण सकह गेण्हइ, घली चइरोअणिदे चइरोअणराया हिट्ठिह्ण
वाम सकह गेण्हइ, अवसेसा भवणवइ जाव वेमाणिया देवा जहारिह्णं अवसेसाइ अगमगाइ, केइं जिणभत्तीए, केइं
जितनेयतिकट्ठ केइं घम्मोसि कट्ठु गेण्हति, तते णं से सक्के देविदिं देवराया सव्वे भवणवइ जाव वेमाणिए देवे

सुरभिणा गघोदएण ण्हाणेइ, ण्हाणिच्चा विद्याए सुरभिगघकासाइए गाताइ ल्होइ, ल्हित्ता सरसेणं गोसीसच्चदणेण
गाताणि अणुलिंपइ, गाताणि अणुलिंपेच्चा क्षिणपडिमाण अहयाइ सेआइ विद्याइ देवदूसजुअलाइ नियंसेइ, निअसित्ता
अगेहिं दरेहिं अ गवेहिं अ मळेहिं अ अक्खेइ, अच्चित्ता पुप्फारुहण मल्लारुहण यस्मारुहण जुस्मारुहण आभरणा-
रुहण करेति, करित्ता आसत्तोसत्तविचलवइवघारिअमल्लदामकलाव करेइ, करित्ता अच्छेहिं सण्हेहिं [सेएहिं] रययामएहिं
अच्छरसातवुलेहिं क्षिणपडिमाण पुरओ अट्टुमगलए आलिहति, त जहा-सोत्थिअ सिरिवच्छ जाव दप्पण अट्टुमगलगे
आलिहति, आलिहित्ता कयगाहगहिअकरयलपग्गमट्टुविप्पमुक्केण कुसुमेण मुक्कपुप्फजुओवयारकलिअ करेइ,
करित्ता चदप्पमवइवेरुलिअविमलदह कचणमणिरयणमत्तिचित्त कालागुरुपवरकटुरुक्कधूवगधुत्तमाणुविद्ध धूमवट्टी
विणिम्भवत वेरुलिआमय कइच्छुय पग्गहिंसु पयत्तेण धूव दाऊण क्षिणवराण अट्टसयविसुद्धगत्यजुत्तेहिं महाविस्सेहिं अत्य-
जुत्तेहिं अणुरुत्तेहिं सणुणइ, सणुणिच्चा सत्तट्ट पयाइ ओसए, ओसरित्ता धाम जाणुं अचेइ, अचेइच्चा दाहिण जाणु धर-
णितलसि निवाडेइ तिक्खुत्तो मुद्धाण घरणितलसि नमेइ, नमिच्चा ईसिं पच्चुणमति, पच्चुणमिच्चा कट्टगतुडिअयभिआओ
मुयाओ पडिसाहरइ, पडिसाहरित्ता करयलपरिगाहिअं सिरसावत्त मत्थए अजालिं कट्टु एम [एव] वयासी-नमोत्थुण अरिह-
ताण भगवताण जाव सिद्धिगइनामधेय ठाण सपप्ताण त्तिकट्टु वदइ नमसइ” इत्यादि, पुनः अत्रैव अग्रे पत्रान्तरे विजय-
देवेन खिनसत्कानि अपि पूजितानि सन्ति, तत्पाठो यथा (२५१ पत्रे) “जेणेव सुहम्मा सप्पा तेणेव पहारेत्थ गमणाए,
तए ण तत्स विजयेवस्स चत्तारि सामाणिअसाहस्सीओ एअप्पभिइं जाव सविट्ठीए जाव नाइयरवेणं जेणेव सुहम्मा सप्पा

यरयण घाएइ पोत्ययरयण वाएत्ता घम्मिअ यवसाय पगिण्हइ, घम्मिय ववसायं पगिणिहत्ता पोत्ययरयण पड्डिनि-
 विलयइ, पड्डिनिक्खविच्चा सीहासणाओ अम्भुष्ठेइ, अम्भुष्ठित्ता ववसायसमाओ पुरत्थिमिहेण दारेण पड्डिनिक्खमइ,
 पड्डिनिक्खमिच्चा खेणेव नदा पुक्खरिणी तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छित्ता नदा पुक्खरिणीं अणुप्पयाहिणीकरेमाणे
 पुरत्थिमिहेण दारेण अणुप्पविसइ, अणुप्पविसित्ता पुरत्थिमिहेण तिसोपाणपडिरुवगएण पच्चोरुहइ, पच्चोरुहित्ता हत्य
 पाय पक्खालेइ, पक्खालित्ता एग मह सेअ रयतामय विमलसलिलणुण मसगयमहामुहाकितिसमाण भिंगार पगिण्हइ,
 भिंगारं पगिणिहत्ता जाई तय सप्पलाइ पवमाइ जाव सयसहस्सपत्ताइ ताइ गिण्हइ, गिणिहत्ता नदाओ पुक्खरि-
 णीओ पड्डुचरेइ, पड्डुचरित्ता खेणेव सिद्धायतणे तेणेव पहारेत्य गमणाए ॥ तए ण तस्स विजयस्स देवस्स चत्तारि
 सामाणिअसाहस्सीओ जाव अस्से अ बह्वे वाणमतरा देवा य देवीओ अ अप्पेगइआ सप्पलहत्यगया जाव हत्य-
 गया विजय देवं पिट्ठओ पिट्ठओ अणुगच्छंति । तए ण तस्स विजयस्स देवस्स बह्वे अभिओगिया देवा देवीओ अ
 कलसहत्यगया जाव घूवक्कुब्बुयहत्यगया विजय देव पिट्ठओ पिट्ठओ अणुगच्छति । तए ण से विजए देवे बवहि
 सामाणिअसहस्सीहि जाव अस्सेहि य बह्वहि वाणमंतेरहि देवेहि य देवीहि अ सद्धिं सपरिबुद्धे सविहीए सघजुईए जाव
 निगोसणाइअरवेण खेणेव सिद्धाययणे तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छित्ता सिद्धायतण अणुप्पयाहिणी करेमाणे पुर-
 त्थिमिहेण दारेण अणुप्पविसइ, अणुप्पविसित्ता खेणेव देवच्छदेए तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छित्ता आलोए जिणपडिमाण
 पणामं करेइ, पणाम करित्ता लोमहत्यग गिण्हइ, लोमहत्यग गिणिहत्ता जिणपडिमाओ लोमहत्यएण पमज्जइ, पमज्जित्ता

धया पन्नत्ता, तं जहा-पुरत्थिमिल्ले अंजणगपवप १ दाहिणिल्ले अंजणगपवप २ पक्खत्थिमिल्ले अंजणगपवप ३ उत्तरिल्ले अज-
 णगपवप ४, ते णं अजणगपवया चवरासीति ओयणसहस्साइ उहु उच्चत्तेण एग ओयणसहस्स उवेहेण मूले दसजोय-
 णसहस्साइ विक्खंमेण, तदणतर च ण सायाए मायाए परिहायेमाणा परिहायेमाणा सवरिमेगं जोयणसहस्स विक्खमेण
 पन्नत्ता, मूले इक्कतीसं ओयणसहस्साइं छच्च तेवीसे ओयणसए परिवस्सेवेण, सवरिं तिसि तिन्नि जोयणसहस्साइ एग च छावहुं
 जोयणसय परिवस्सेवेण, मूले वित्थिआ (विच्छिआ) मज्झे सं खित्ता उप्पितणुआ० गोपुच्छसठाणसठिआ सवअजणमया
 अच्छा सण्हा लण्हा घट्ठा मट्ठा नीरया निर्यंका निक्कहच्छाया सप्यभा समिरीया सज्झोया पासाईया दरिसणीया अभिरूया
 पठिरूया, तेसि णं अजणगपवयाण सवरिं बहुसमरमणिअभूमिभागा पन्नत्ता, तेसि ण बहुसमरमणिअभूमिभागाण घहु-
 मज्झवेसभागे चत्तारि सिद्धायतणा पन्नत्ता, ते ण सिद्धाययणा एगं जोयणसय आयामेण पन्नत्ता, पन्नास जोयणाइ
 विक्खमेण, बावत्तारि जोयणाइ उहुं उच्चत्तेण, तेसिं सिद्धाययणाण चत्तहिसिं चत्तारि दारा पन्नत्ता, त जहा-देवदारे १ असु-
 रदारे २ नागदारे ३ सुवण्णदारे ४, तेसु ण दारेसु चत्तविहा देवा परिवसति, त जहा-देवा १ असुरा २ नागा ३ सुवण्णा ४,
 तेसि ण दाराण पुरओ चत्तारि मुहमहवा पन्नत्ता, तेसि ण मुहमहवाण पुरओ चत्तारि पेच्छाघरमहवा पन्नत्ता, तेसि णं
 पेच्छाघरमहवाण बहुमज्झवेसभागे चत्तारि वइरामया अक्खासगा पन्नत्ता, तेसि ण वइरामयाण अक्खासगाण बहुमज्झ-
 वेसभागे चत्तारि मणिपीढिआओ पन्नत्ता, तासाणं मणिपीढिआण सवरिं चत्तारि सीहासणा पन्नत्ता, तेसि ण सीहासणाण
 सवरिं चत्तारि विजयदूसा पन्नत्ता, तेसि ण विजयदूसगाणं बहुमज्झसभागे चत्तारि वइरामया अकुसा पन्नत्ता, तेसु णं वइ-

तेणेव सवागच्छति, सवागच्छिता तं नं सम सुधम्म अणुप्पयाहिणी करेमाणे पुरतियमिङ्गेण अणुपयिमइ, अणुपयि-
सित्ता आलोप खिणसकहाणे पणाम करेइ, करित्ता जेणेव मणिपेठिआ जेणेव माणवचेइअस्समे जेणेव यइरामया गोअयट्ठम-
मुगका तेणेव सवागच्छइ, सवागच्छित्ता लोमहत्थयं गिणइ, गिणित्ता यइरामए गोलयट्ठसमुगए लोमहत्थयण पमअइ,
पमजित्ता यइरामए गोलयट्ठसमुगए विहाडेइ, विहाडित्ता खिणसकहाओ लोमहत्थयण पमअइ, पमजित्ता सुरभिजा गपो-
दएण तिसचलुओ खिणसकहाओ पक्खालेइ, पक्खालित्ता सरसेण गोसीसचदणेण अणुलिपइ, अणुलिपेत्ता अगोइं यरेइ
गोपेइं महेइं अ अखिणइ, अखिमित्ता धूव दलयइ, दलित्ता यइरामएसु गोलयट्ठसमुगएसु पडिनिक्सयति, पडिनिक्सयित्ता
माणवक चेइयस्सम लोमहत्थयणं पमअइ, पमजित्ता विहाए सवगधाराए अणुप्फवेइ, अणुप्फवेइत्ता सरसेणं गोमीमचदणेण
चच्चए दलयति, दलित्ता पुप्फरुहणं जाव आससोसस० कयगाह० धूवं दलयति, धूव दलित्ता जेणेव सभाए सुदन्माए यइ-
मज्झवेसमाए त चेव दारखणिमा” इत्यादि ॥ ८ ॥ पुनः श्रीजीवाभिगमे चन्द्रविमाने चन्द्रवक्त्र्यताया (३८३ पत्रे) तथाहि-

“ चवस्स ण जेतिसिंदस्स जेतिसरणो चववहेसए यिमाणे सभाए सुहम्माए माणवगति चेइयत्त्वमसि यइरामएसु
गोलयट्ठसमुगएसु बहुआओ खिणसकहाओ सखिक्सित्ताओ चिट्ठति, जाओ ण चंदरस जोइसिंदस्स जोइसरणो अग्नेनि च
बहुण जोइसिआण देवाण य देवीण य अखणिज्जाओ जाव पज्जुवासणिआओ” इत्यादि ॥ ९ ॥ अय ओइयानाइसूत्रे अनु-
यस्थानके द्वितीयोदेशके (२२९ पत्रे) शाश्वतखिनप्रसिमागे अथाहिकामहोत्सवं देवाः कुर्वन्ति, तथा निशम्यता, तथाहि-
“[अय-नन्दीश्वरविचारः] नवीसरवरस्स णं दीवस्स चक्खालविकलंभस्स बहुमज्झवेसभागे चववित्ति चत्तारि अज्जगप-

गाण एव आयसगाण घालाण पातीण सुपतिट्ठकाणं मणगुलिआण वातकरगाण चिसाण रयणकरडगाण” इत्यादि ॥ १० ॥
 तथा चमरेन्द्रादयोऽपि ईशानान्ता इन्द्रा निजनिजसौधमादिसभाया स्थिता, तत्रवर्तिन्यो जिनदद्याः पूजनीया अर्चनी-
 याथेति ज्ञात्वा तत्समक्ष अप्सरोभिः सम मैथुनमपि न सेवन्ते । यदुक्त श्रीभगवतीसूत्रे दशमशतके पञ्चमोद्देशके
 (५०३ पत्रे), तथाहि—

“चमरस्स ण भते ! असुरिदस्स असुरकुमाररणो कति अगमहिंसीओ पन्नत्ताओ ! अज्जो ! पच अगमहिंसीओ
 पन्नत्ताओ तज्जहा—शाली १ रायी २ रयणी ३ विस्सु ४ मोहा ५ तत्थ ण पगमेगाए देवीए अट्ठु देवीसहस्सा परिवारो पन्नत्तो,
 पम्भू ण भते ! ताओ पगमेगा देवी अण्णाइ अट्ठुदेवी सहस्साइ परिवार विववितए ! एवामेव सपुद्गावरेण चत्तालीस देवी-
 सहस्सा, से त तुडिए, पम्भू ण भते ! चमरे असुरिदे असुरकुमारराया चमरचचाए रायहाणीए समाए चमरसि सीहासणसि
 तुडिएणं सद्धिं विद्वाइ भोगभोगाइ मुज्जमाणे विहरिस्सए !, णो तिण्ठे समट्ठे, से केण्ठे ण भते ! एव बुच्चइ ! णो पट्ठ चमरे
 असुरिदे चमरचचाए रायहाणीए जाव विहरिस्साए ! अज्जो चमरस्स ण असुरिदस्स असुरकुमाररणो चमरचचाए राय-
 हाणीए समाए सुहम्माए माणवए चेइयस्वमे वइरामएसु गोलवदुसमुगपसु वट्ठओ जिणसकहाओ सनिक्खित्ताओ चिट्ठति,
 ज्जाओ ण चमरस्स असुरिदस्स असुरकुमाररणो अण्णेसिं च वट्ठण असुरकुमाराण देवाण य देवीण य अच्चणिज्जाओ वद-
 णिज्जाओ नमसणिज्जाओ पूयणिज्जाओ सक्कारणिज्जाओ सम्माणणिज्जाओ कल्लाण मगल देवय चेइअ पज्जुवासणिज्जाओ भवति
 तेसिं पणिहाए नो पम्भू, से तेण्ठेणं अज्जो ! एव बुच्चति—णो पट्ठ चमरे असुरिदे जाव राया चमरचंचाए जाव विहरिस्साए

रामणसु अकुसेसु चत्तारि कुंभिआ मुत्तादामा पन्नत्ता, ते ण कुंभिआ मुत्तादामा पत्तेय पत्तेय अन्नेहिं तदद्धत्तच्चत्तपमाणमि-
 चेहिं चगहिं अद्धकुंभिकेहिं मुत्तादामेहिं सब्बाओ समता सपरिक्खित्ता, तेसि ण पेच्चाघरमढवाण पुरओ चत्तारि मणिपीठि-
 आओ पन्नत्ताओ, तसि णं मणिपीठिआण उवरिं चत्तारि चत्तारि पन्नत्ता, तसि ण चेतितयूभाण पत्तेय पत्तेय
 चउदिसिं चत्तारि मणिपीठिआओ पन्नत्ता, तसि ण मणिपीठिआण उवरिं चत्तारि जिणपट्टिमाओ सयरयणामईओ सपलि-
 अक निसन्नाओ धूमाभिमुद्दाओ चिट्ठति, त अद्दा-रिसद्दा १ वद्धमाणा २ चदानणा ३ वारिसेणा ४” इत्यादि ॥ ९ ॥ पुन
 श्रीजीवामिगमसूत्रे (२३३ पत्रे) शान्धवखिनप्रतिमापूजाधिकार, तथाहि-

“तसि णं जिणपट्टिमाण पिठुओ पत्तेअ पत्तेअ छत्तधारपट्टिमाओ पन्नत्ताओ, ताओ ण छत्तधारपट्टिमाओ हिमर-
 ययकुद्धेदुसप्पकासाइ सकोरेंदमल्लदामधवलाइ आतपचाइ सलील ओहारेमाणीओ चिट्ठति । तसि ण जिणपट्टिमाण
 उभओ पासिं पत्तेअ पत्तेअ चामरधारपट्टिमाओ पन्नत्ताओ, ताओ ण चामरधारपट्टिमाओ चदप्पहइवेरुलियनाणामणिक्क-
 णगरयणधिमलमहरिहत्तवणिज्जलविचिचदढाओ चिल्लिमाओ ससक्कुदगरयमतमधितफेणपुजसण्णिकासाओ सुहु-
 मरयत्तदीहवालाओ धवलाओ चामराओ सलील ओहारेमाणीओ चिट्ठति । तसि ण जिणपट्टिमाण पुरओ दो दो
 नागपट्टिमाओ, दो दो जक्खपट्टिमाओ, दो दो भूतपट्टिमाओ, दो दो कुट्टधारपट्टिमाओ विणओणयाओ पायवडिआओ
 पंचलित्ठदाओ सन्निक्खित्ताओ चिट्ठति, सयरयणामतीओ अच्छाओ सण्हाओ लण्हाओ मट्ठाओ नीरयाओ
 निर्यपकाओ जाव पट्टिक्खाओ । तसि ण जिणपट्टिमाण पुरओ अट्ठसय घटाण अट्ठसय चदनकलसाण पव अट्ठसय भिंमार-

गाण एव आयसगाण थालाणं पातीण सुपतिट्ठकाणं मणगुलिआण चातकरगाण चित्ताण रयणकरढगाण” इत्यादि ॥ १० ॥
 तथा चमरेन्द्रादयोऽपि ईशानान्ता इन्द्रा निजनिजसौधमोविसभायां स्थिताः, तत्रवर्तिन्यो जिनदष्टा पूजनीया अर्चनी-
 याश्चेति ज्ञात्वा तत्समक्ष अप्सरोभिः सम मैथुनमपि न सेयन्ते । यदुक्त श्रीभगवतीसूत्रे दशमशतके पञ्चमोद्देशके
 (५०३ पत्रे), तथाहि-

“चमरस्स ण भते ! असुरिंदस्स असुरकुमाररणो कति अगमहिंसीओ पन्नत्ताओ ! अज्जो ! पच अगमहिंसीओ
 पन्नत्ताओ तज्झा-काली १ रायी २ रयणी ३ विस्सु ४ मोह्हा ५ तत्थ ण एगमेगाए देवीए अट्ठट्ठ देवीसहस्सा परिवारो पन्नत्तो,
 पम्भू ण भते ! ताओ एगमेगा देवी अण्णाइ अट्ठट्ठदेवी सहस्साइ परिवार विववितए ! एवामेव सपुद्गावरेण चत्तालीस देवी-
 सहस्सा, से त तुळिए, पम्भू ण भते ! चमरे असुरिंदे असुरकुमारराया चमरचचाए रायहाणीए सभाए चमरसि सीहासणसि
 तुळिएण सच्चि विद्वाइ भोगमोगाइ मुज्जमाणे विहरित्तए !, णो तिण्हे सम्भे ! एव बुच्चइ ? णो पद्द चमरे
 असुरिंदे चमरचचाए रायहाणीए जाव विहरित्ताए ! अज्जो चमरस्स ण असुरिंदस्स असुरकुमाररणो चमरचचाए राय-
 हाणीए सभाए सुहम्भाए माणवए वेइयस्समे वइरामएसु गोलववुसमुगएसु बह्मओ जिणसकहाओ सनिकिखत्ताओ चिड्ढति,
 जाओ ण चमरस्स असुरिंदस्स असुरकुमाररणो अण्णेसिं च बह्मण असुरकुमाराण देवाण य देवीण य अच्चणिज्जाओ वद-
 णिज्जाओ नमसणिज्जाओ पूयणिज्जाओ सक्कारणिज्जाओ सम्माणणिज्जाओ कल्लाण मगल देवय वेइअ पज्जुवासणिज्जाओ भवति
 तेसिं पणिहाए नो पम्भू, से तेण्हेणं अज्जो ! एव बुच्चति-णो पद्द चमरे असुरिंदे जाव राया चमरचंचाए जाव विहरित्तए

पद्मं अञ्जो चमरे असुरिदि असुरकुमारराया चमरचंघाए रायहाणीए सभाए सुद्धमाए चमरसि सीहासणसि पव-
सट्टीए सामाणियसाहस्सीहिं तायत्तीसाए जाव अण्णेहिं य बद्धहिं असुरकुमारोहिं देवेहिं अ देवीहिं य सद्धि सपरिवुट्टे
महाहाय जाव मुजमाणे विहरितए०, केवल परियारिद्धीए णो चेव ण मेहुणवत्तिअ (सूत्र ४०५)” इत्यादि, अत्र तेपा
देवानां स्त्रीशब्दश्रवणरूपदर्शनप्रमुखद्वारा भोग सकः, न मेयुनसेवा, एव तेपा लोकपालानामपि आलापका ज्ञेया ॥११॥

पुनः मरणसमाधिप्रकीर्णकमन्त्रेऽपि (१७ पत्रे) चैत्यमक्तिः प्रोक्ताऽस्ति, तथाहि—“अरिहतसिद्धचेइअ—गुरुसु अयधम्म-
साहुवग्गे अ । आयरिमववब्बाए, पबयणे सबसचे अ ॥ १९ ॥ एएसु भत्तिजुत्ता, पूअता अहरह अण्णमणा । सम्मत्तमणुस-
रिन्ता, परित्तससारिआ हुति ॥ २० ॥ सुविद्धिअ ! इम पइण्ण, असद्धहेहिं जेगजीवेहिं । वालमरणाणि तीए, मयाइ काले
अणंताइ ॥ २१ ॥” ॥ १२ ॥ पुनरपि नामस्तवे “किञ्चिअवविअमहिआ” तत्र कीर्तिता नामादिभि, यन्दिता मनोवाक्कायैः,
महिताः पूज्यादिभिः, “सवल्लोए अरिहतचेइआण करेमि कानत्सगं वदणवत्तिआए पूअणवत्तिआए” इत्यादि । १३ ।
पुनः “जावति चेइआइ, उहे अ अहे अ तिरिअ लोए अ । सबाइ ताइ वदे, इह सतो तत्थ सताइ ॥ १ ॥” ॥ १४ ॥
एवं श्रीआवश्यकनिर्युक्तौ (१६९ पत्रे) अपि श्रीअष्टापदतीर्थे भरतकारितजिनप्रतिमादिवर्णन, तथाहि—

“धूमसय मारगण, चरवीस चेव विणहरे कासी । सबजिणाण पडिमा, वण्णपमाणेहिं निअयहिं ॥ ४५ ॥ (मू० भा०)
आयंसघरपवेसो, भरहे पढणं च अगुलीअस्स । सेसाण उग्गुअण, सवेगो नाण दिक्खा अ ॥ ४३६ ॥” न
वाच्य—आवश्यकनिर्युक्तेः पञ्चषत्वारिंशदागम्योऽतिरिक्तत्वेन न तद्वचन प्रमाणमिति—आवश्यकनिर्युक्ते चतुर्दशपूर्वघट-

श्रीभद्रबाहुस्वामिप्रणीतत्वात् श्रीकल्पसूत्रस्य इव सुतरा मान्यत्वात्, नहि समानैककर्तृकग्रन्थेषु एको मान्योऽन्ये
सु अमान्या इति ॥ १५ ॥

तथा श्रीजम्बूद्वीपप्रज्ञप्तौ पुनः भणितं, तथाहि-“तित्ययरगुणा पडिमा-सु नत्थि निस्ससय धियाणतो । तित्ययरत्ति
नमतो, सो पावइ निज्जर विरल ॥ १ ॥” ॥ १६ ॥ पुन श्रीआवश्यकनिर्युक्तौ (४९३ पत्रे) वंदनास्ययने यथा-

“अकसिणपवत्सगाण, धिरयाविरयाण एस खलु जुत्तो । संसारपयणुकरणो, दययए कूषविट्ठतो ॥ १ ॥” ॥ १९४ ॥ (भा०)

श्रीमहानिशीयसूत्रेऽपि यथा-

“क्वच पि जिणायतने-हिं मडिअ सममेइणीपिट्ठ । दाणाइचउकेण, सुट्ठु वि गच्छिअ अच्चुय न पुरओ ॥ १ ॥” ॥ १८ ॥
गणिविद्याप्रकीर्णकेऽपि (७३ पत्रे) यथा-“घणिट्ठा सयभिसा सई, सवणो अ पुणवप्प । एएसु गुरुसुस्सुत्त, चेइआण च
पूअणं ॥ ३८ ॥” इति, ॥ १९ ॥ एव देवेन्द्रस्तवेऽपि भवनपत्यधिकारे पूजाधिकारो यथा-

“कृणगमणिरयणधूमिअ-रग्ग्माइं चेइमाइ भवणाइ । एएसिं दाहिणओ, सेसाण उत्तरे पासे ॥ १ ॥” ॥ २० ॥
पुनः देवेन्द्रस्तवे व्यन्तराधिकारेऽपि (८१ पत्रे) यथा-“मणिकणगरयणधूमिअ-जवूणय[चे]नेइआइ भवणाइ । एएसिं
दाहिणओ, सेसाण उत्तरे पासे ॥ ७८ ॥ तथा च (९२ पत्रे) “तत्थ विमाणा बहुविहा, पासायपगइवेइयारम्मा । वेरु-

छिअधूमिआगा, रयणामयदामलकारा ॥ २४२ ॥” ॥ २२ ॥ तथा अनार्यदेशोत्पन्नोऽपि आर्द्रकुमार श्रीअभयकुमारमु-

क्वजिनप्रतिमादर्शनेन जातिस्मरणज्ञानेन प्रतिबोध अवाप्य आर्यदेशे समागत्य दीक्षा गृहीतवान्, नाऽपि प्रतिमादर्शन

धिना तस्य प्रतिषेधकारणं क्वाऽपि दृष्टं वा, तद्वशराणि तु श्रीद्वितीयाङ्गनिर्युक्तौ (३८६ पत्रे) श्रीभद्रबाहुस्वा-
मिकृताया, तथाहि-

“गामे वसतपुरए, सामइओ धरणिस्सहिअ [ओ] निक्खतो । भिक्खायरिआदिट्ठा, ओह्हासिअभत्तत्रेहास ॥ १९१ ॥
सवेगसमायसो, माई भत्त चणु दिअलोए । चइऊण अइपुरे, अइसुओ अइओ जाओ ॥ १९२ ॥ पीती अ दोण्ह दूओ,
पुच्छणमभयस्स पट्टवे सोअवि । तेणावि सम्मदिट्ठि-प्पि होज्ज पढिमा रहंमि गया ॥ १९३ ॥” इति ॥ २३ ॥ तथा
श्रीबृहत्कन्येऽपि तीर्थङ्कर १ सामान्यकेवलि २ चतुर्दशपूर्वधर ३ सपूर्णपूर्वधर ४ संविघ्नशुद्धचारित्रि ५ असविघ्नचा-
रित्रि ६ साधुसहस्रवेषमात्रधारि ७ द्वादशम्रतधारिआवक ८ निष्केवलसम्यक्त्वधारि ९ जिनप्रतिमाना १० दशाना
दर्शनेन मव्यजीवाना भावग्राममोक्षज्ञानाधिलामो जायमानो निगदितोऽस्ति, तथाहि-“तिस्थयरा १ जिण २ चवदत्त ३,
मिझे ४ सविग ५ तह य असंविगो ६ । सारुविअ ७ वय ८ दंसण ९-पढिमाओ १० भावगामाओ ॥ १ ॥” इति
॥ २४ ॥ पुनः श्रीबृहत्कन्यच्छेदग्रन्थे साधो प्रायश्चित्ताधिकारे एव प्रोक्त अस्ति, कोऽपि महात्मा क्वाऽपि ग्रामादौ जिन-
प्रासाद इष्ट्वा चैत्य नमस्कृतुं मल्ये गतः, तत्र कथञ्चिद् असमार्थमाणे चैत्ये भगवत्प्रतिमाया उपरिष्टात् लूताकौलिकजाल-
कञ्चमरीगृहादिकं दृष्ट्वा च यदि सपेक्षां कुर्यात्, कोऽर्थो यदि स्वयं तत् न दूरीकुर्यात्, तदा गुरुप्रायश्चित्तं प्राप्नोति, तत्क-
रणे तु लघुप्रायश्चित्तम्, तत्राऽर्थे तत्रत्या गाथा यथा-

“लूआ कोलिगजालिग-कोत्यलहारी अ सवरिगेहे अ । साढतमसाढते, लहुगा गुरुगा य भत्तीए ॥१॥” इति ॥ २५ ॥

पुन श्रीतीर्थोत्तालप्रकीर्णकेऽपि श्रेणिकचीवपद्यानाभतीर्थङ्कुरदीक्षाधिकारे जलजस्थलजकुसुमैः भगवतः पूजा प्रतिपा-
दिताऽस्ति, तथाहि—“चदप्पहाइ सीआ, अघिरहिआजम्मरणमुक्त्तस्स । आसत्तमल्लदामा, जलयथलयदीवकुसुमेहिं ॥ १ ॥”
इति ॥ २६ ॥ इत्थ चैत्यस्तवेऽपि पूजा “पूअणवसिआए” इति ॥ २७ ॥ श्रीचत्तराध्ययननिर्युक्तौ (३२१ पत्रे) अपि
गौतमेन विनप्रतिमा वन्दिताऽस्ति, तथाहि—

“सोऊण त भगवओ, गच्छइ तहि गोअमो पहिअकिस्सी । आरुहइ त नगवर, पढिमाओ वदइ विणाण ॥ २९१ ॥”
पुनः श्रीआवश्यकनिर्युक्तौ (२१० पत्रे) यथा—

“तत्तो अ पुरिमताले, वगुर ईसाण अछए पढिमा । मल्लीजिणायण पढिमा, उण्णाए वसि बहुगोटी ॥ ४९० ॥”
पुनः श्रीआवश्यकचूर्णौ (२९५ पत्रे) तत्सम्बन्धलेसोऽपि यथा—“तेण कालेणं तेणं समएण ईसाणे देविंदे देवराया
जहा अभिसेगे आव जाणमाणेण सच्चिदीय सामीं तिक्खुत्तो आयाहिण पयाहिण काऊण वदइ नमसइ, वदिता नमसित्ता,
आव पजलिकढे भगवओ चरिअ आगायमाणे सामिमि विसदिट्ठीए पज्जुवासेमाणे चिट्ठइ, वगुरो य सेट्ठी त काल
ण्हाओ ओल्लपहसाओ सपरिजणो महया इट्ठीए विविहकुसुमहत्यगतो त आयतण अच्चओ जाति, त च वितियमाण
ईसाणिंदो पासइ, भणति य भो वगुरा ! सुन्भ पच्चक्खतित्थगरस्स महिम ण करेसि, तो पढिम अच्चतो जासि, जा एस
महइमहावीरवद्धमाणसामी जगनाहेति लोगपूजेति, सो आगओ मिच्छावुकढ काउ खमेति महिम करेइ” इति ॥ ३० ॥
श्रीसमवायाङ्गसूत्रे (६० पत्रे) जलज-१ स्थलज-२ वैक्रिय-३ पुण्यै उपधारकरण देवाना यथा—“वोत्तीस बुद्धाइसेसा

यिना तस्य प्रतिबोधकारण काऽपि दृष्ट श्रुत वा, तद्वशराणि तु श्रीद्वितीयाङ्कनिर्युक्तौ (३८६ पत्रे) श्रीभद्रबाहुस्वा-
मिकृताया, तथाहि-

“गामे वसतपुरए, सामइओ घरणिसहिअ [ओ] निक्खतो । भिक्खायरिआदिट्ठा, ओहासिअमत्तवेहास ॥ १९१ ॥
संवेगसमायत्तो, माई भत्त चइत्तु दिअलोए । चइत्तुण अइपुरे, अइत्तुओ अइओ जाओ ॥ १९२ ॥ पीती अ दोण्ह दूओ,
पुच्छणमभयस्स पट्टवे सोऽब्धि । तेणाधि सम्महिट्ठि-सि होज्ज पठिमा रहमि गया ॥ १९३ ॥” इति ॥ २३ ॥ तथा
श्रीबृहत्सूत्रेऽपि तीर्थङ्कर १ सामान्यकेवल २ चतुर्दशपूर्वधर ३ सपूर्णपूर्वधर ४ संविमशुद्धचारित्रि ५ असविमचा-
रित्रि ६ साधुसहस्रवैपमात्रधारि ७ द्वादशमत्तधारिआयक ८ निष्केवलसम्यक्त्वधारि ९ जिनप्रतिमाना १० दशाना
दर्शनेन भव्यजीवानां भावग्राममोक्षज्ञानविलाभो जायमानो निगदितोऽस्ति, तथाहि-“तित्थयरा १ जिण २ चवदत्त ३,
भिम्मे ४ सविग ५ तइ य असंविगो ६ । सारुत्थिअ ७ वय ८ दसण ९-पठिमाओ १० भावगामाओ ॥ १ ॥” इति
॥ २४ ॥ पुनः श्रीबृहत्सूत्रेऽप्येवमन्ये साधो प्रायश्चित्ताधिकारे एव प्रोक्तं अस्ति, कोऽपि महात्मा काऽपि ग्रामादौ जिन-
प्रासाद इष्ट्वा चैत्यं नमस्कृतुं मध्ये गतः, तत्र कथञ्चिद् असमार्थमाणे चैत्ये भगवत्प्रतिमाया उपरिष्ठात् लूताकौलिकजाल-
कञ्चमरीगृहादिक इष्ट्वा च यदि उपेक्षा कुर्यात्, कोऽर्थो यदि स्वयं तत् न दूरीकुर्यात्, तदा गुरुप्रायश्चित्तं प्राप्नोति, तत्क-
रणे तु लघुप्रायश्चित्तम्, तत्राऽर्थे तत्रत्या गाथा यथा-

“लूआ कोलिगजालिग-कोत्पलहारी अ उवरिगेहे अ । साढतमसाढते, लहुगा गुरुगा य भत्तीए ॥१॥” इति ॥ २५ ॥

उदायनस्य राज्ञः प्रभावत्याः देव्याः सत्त्वा देवदत्ताऽभिधाना दासी अभूत्, सा च देवनिर्मिता गोशीर्षचन्दनमयी श्रीमन्महा-
वीरप्रतिमां राजमन्दिरान्तर्वर्तिचैत्यभवनव्यवस्थिता प्रतिचरति स्म, तद्वन्दनार्थं च श्रावक कोऽपि देशान् संचरन् समायातः,
तत्र च आगतोऽसौ रोगेण अपटुशरीरो जातः, तथा च सम्यक् परिचरितः, तुष्टेन च तेन सर्वकामिक आराधितदेवतावितीर्णं
गुटिकाशत अवायि, तथा च “अहं कुन्ता विरूपा सुरूपा भूयास” इति मनसि विभाव्य एका गुटिका भक्षिता, तत्प्रभावात्
सा सुवर्णवर्णा जाता, इति सुवर्णगुलिका इति नाम्ना प्रसिद्धिं उपगता, ततोऽसौ चिन्तितवती—“जाता मे रूपसपदा एतया
च किं भर्तृविहीनया ? तत्र तावद् अयं राजा पितृतुल्यो न कामयितव्यः, शेषास्तु पुरुषमात्र अतः किं तै ?” ततः
उज्जयिन्याः पतिं चण्डप्रद्योतराजं मनसि आधाय गुटिका भक्षिता, ततोऽसौ देवतानुभावात् तां विज्ञाय तदानयनाय
इत्तिरुत आरुह्य तत्राऽऽयातः, आकारिता च तेन सा, तथा चक्रे आगच्छामि यदि प्रतिमा नयसि, तेन उक्त—“तर्हि श्वो
नेष्यामि ।” ततोऽसौ स्वनगरीं गत्वा तद्रूपा प्रतिमां कारयित्वा तां आदाय तथैव रात्रौ आयातः, स्वकीयप्रतिमां देवता-
निर्मितप्रतिमास्थाने विमुच्य तां सुवर्णगुलिकां च गृहीत्वा गतः, प्रभाते चण्डप्रद्योतगन्धहस्तिविमुक्तमूत्रपुरीषगन्धेन धिम-
वान् स्वहस्तिनो विज्ञाय ज्ञातचण्डप्रद्योतागमोऽधगतप्रतिमासुवर्णगुलिकानयनोऽसौ उदायनराजा परं कोप उपगतो दशभिः
महाबलैः राजभिः सह उज्जयिनीं प्रति प्रस्थितः, अन्तरा पिपासावाधितसैन्यं त्रिपुष्करकरणेन देवतया निम्तारितसैन्यः
अक्षेपेण उज्जयिन्याः वहिः प्राप्तो रथारुढश्च धनुर्वेदकुशलतया सभ्रद्धहस्तिरत्वारुढ चण्डप्रद्योतं प्रजिहीर्षुः मण्डल्या

पद्मत्ता त जहा—“अवष्टिप” इत्यादि + + + तत्र जलथलयभासुरपभूएणं विट्टाद्विणा दसखवन्नेण कुसुमेण जाणुस्सेहप्पमा-
णमिच्चे पुप्फोघयारे किञ्चइ” इति ॥ ३१ ॥ पुन आवश्यक्कचूणिः (२५७ पत्रे) यथा “सधलोए अरिहतचेइआइ यदणयत्ति-
आए” इत्यादि, अस्य व्याख्या—“न केवल सचवीसाए (जेवि) जाव सधलोए सिद्धादी अरिहता चेइआणि अ तेमिं चेव
प्रतिकूलिक्खणानि, ‘चिती संज्ञाने’, संज्ञान उत्पद्यते काष्ठकर्मादिषु प्रतिकृतिं दृष्टा यथा अरिहतपडिमा एमा इति, अण्णे
भणति अरहंता—तित्थगरा तेसिं चेइआणि अरहंतचेइआणि आईप्पतिमा इत्यर्थः, तेसिं वन्दनादिप्रत्यय ‘ठामि
कावस्सग’ इति योगः, तत्र वन्द्यत्वात् तेषां वन्दनार्थं कायोत्सर्गं करोमि” इत्यादि ॥ ३२ ॥ श्रीदशाश्रुतस्कन्धनिर्युक्तां
२४२ पत्रेऽपि यथा—“वोहिण पडिमा उदयण-पमावई उप्पायदेवदत्तहे । मरणुववायतावस-भयण तह मीत्तणा समणी
॥ १ ॥ गधारगिरी-देवय-पडिमा गुलिआगिलाण पडिवरणे । पज्जोअहरणपुक्खर-करण गहणामओ सयणा
॥ २ ॥” इति ॥ ३३ ॥ पुन श्रूयतां (श्रीप्रश्नव्याकरणसूत्रे ८५ पत्रे)—

“विपुलमोहामिमूअसत्ता, नेहुणमूलं च सुवए ततय ततय वत्तपुवा सगामा जणक्खयकरा सीआए १ दोवईए २ कए
रुप्पिणीए ३ पत्तमावईए ४ ताराए ५ कषणाए ६ रत्तसुभहाए ७ अहिद्धिआए ८ सुवण्णगुलिआए ९ किन्नरीए १० सुरु-
वविज्जुमईए ११ रोहिणीए १२ य, अण्णेसु अ एवमाइएसु बह्वो महिलाकपसु सुवति” इति श्रीप्रश्नव्याकरणसूत्रसम्भा-
धात्, प्रभावत्या दात्याः देवदत्ताभिधानायाः सुवर्णगोलका इति नाम जात, तत्र प्रतिमान्यतिकर एव पूर्वदशाश्रुतस्कन्ध-
निर्युक्किलिखितो हेतुः, नाऽन्या, तत्सम्बन्धा तद्वृत्तिगतो (८९ पत्रे) विस्तरेण यथा—“सिन्धुसौवीरेषु जनपदेषु विदर्भकनगरे

यथा श्रीचपदेशमालासूत्रे[प्रकरणे]—“गाहाण सवर्गं, पञ्चसया चैव चालीसा” इति उक्तं, पर प्रान्त्यगाथा तद्व्यतिरिक्ताऽस्ति
एव अत्राऽपि ज्ञेय ॥ ३९ ॥

॥ इति जिनप्रतिमापूजाधिकारः ॥ ३९ ॥

ननु-पूजनीया जगति ज्ञानादयो गुणाः, तद्योगात् तद्वानपि विद्यमानतीर्यङ्कुरवत्, परं जिनप्रतिमा तु काष्ठपापाणा-
दिमयी अचेतना च, ततो ज्ञानादिगुणराहित्येन कथङ्कार पूजार्हा जिनप्रतिमा काष्ठादिपुसलकवत् ? अत्र उच्यते—सत्य,
पर श्रूयतां परमार्थः—

“नामजिणा जिणनामा १, ठवणजिणा जिणवरिदपडिमाजो २ । दवजिणा जिणजीवा ३, भावजिणा समवसरणट्ठा[त्था] ४
॥ १ ॥ इति श्रीआवश्यकनिर्युक्तौ श्रीभद्रबाहुस्वामीवचनात् जिनप्रतिमास्थापनाजिनः, तद्दर्शने च सति समवसरणादित्यो
भावजिनः स्मृतिं आयाति, तत्स्मृतौ च तद्गुणचिन्तने चाऽनन्तो लाभः सप्रतिपद्यते, सद्यः दुर्गतिनाश सुगतिप्राप्ति-
श्चाऽपि भवेतामिति, अत्राऽर्थे दृष्टान्तो यथा-भगवता उक्त—“भो साधो ! त्व चित्रलिखितनारी मा ब्राह्मीः, तद्दर्शने नारी
स्मृतिं आयास्यति, तत्स्वरूपचिन्तने च दुर्गतौ पात स्यात्, यदुक्त श्रीदशवैकालिकसूत्रे (२३६ पत्रे)—

“चित्तमिच्छिं न निञ्जाप, नारिं वा सुअलकिअ । भक्खर पिव वट्ठण, दिट्ठिं पडिस्समाहरे ॥ ५५ ॥” इति ।’ ततो यथा
चित्रनारीदर्शने अशुभपरिणामः प्रादुर्भवति तथा जिनप्रतिमादर्शने शुभपरिणामो जायते समानयुक्तित्वात् सगतिं अङ्गति च
एतत्, पुनरपि श्रूयता उपासकदशादौ (१२ पत्रे), “अमरुत्थियदेवयाणि वा” इत्यादि उक्तत्वात्, हरिहरप्रमुखमिथ्यात्वित्थिव-

अमन्त चलनतलशरव्ययितहस्तिनो मुवि निपातनेन वशीकृतवान्, 'दासीपतिः' इति छलाटपट्टे मयूरपिच्छेन अङ्कितवान् इत्यादि ॥ ३४ ॥ पुनः भक्तप्रतिज्ञाप्रकीर्णके (२१ पत्रे) जिनभवनजिनविम्बप्रतिष्ठा प्रतिपादिताऽस्ति, तथाहि—

“अनियाणोदारमणो, हरिसवसविसङ्कसुयकरालो । पूपइ गुरु सघ, साहम्मिममाइ भचीए ॥ ३० ॥ निमदवम-
पुयजिणिं—दमवणजिणर्विववरपइहासु । विअरइ पसत्थपोत्थय—सुतित्थतित्थयरपूआसु ॥ ३१ ॥” न च इदं वक्तव्यं अत्र—
अहो ! (३१ पत्रे) “ससरिसय जिणण, व गाहाण समयस्सिचपअत्तं । आराहतो विहिणा, सासयसुक्ख लहइ मुक्ख ॥ १ ॥”
इति उक्तत्वेन अत्र प्रकीर्णके सप्ततिगायासंख्या सफाऽस्ति, अनिआणेत्यादिगायाद्वये सति द्वासप्ततिगाथा भवन्ति,
तत इदं गाथाद्वयं केनाऽपि नव्यं कृत्वा मध्ये स्तिसं अस्तीति न मानयामि इति, युक्तियुक्तत्वात्, कथं इत्याह—अरे ! शृणु,
इदं गाथाद्वयं प्रतिमोत्यापकमतप्रादुर्भावात् पूर्वं कृतं पद्याद्वयं न तावत्पूर्वं, प्रयोजनमन्तरेण पूर्वं तत्करणस्य असंगतत्वात्
नाऽपि पद्यात्, यतः प्रतिमोत्यापकमतं त्रिशदधिकपञ्चदशशतं १५३० वर्षे प्रादुर्भूतं, तन्मतसंवत्प्राक्कलित्वास्तु भक्त-
प्रतिज्ञाप्रकीर्णकप्रतिष्ठे (२४ पत्रे) सर्वत्र तद्गाथाद्वयस्य दर्शनात्, अपि चाऽस्मिन्नेव भक्तप्रज्ञाप्रकीर्णके—

“अरिहतसिद्धचेइअ—पवयणआथरिअसवसाहसु । [तिब] तित्थकरेसु भत्तिं, तिगरणसुद्धेण भावेण ॥ १ ॥” इति
गाथा वर्तते, तस्याः का धार्ता ? अत्राऽपि चत्यभक्तिः प्रतिपादिताऽस्ति, पुनः संख्यासकलनविचारः श्रूयता—अत्र गाया-
द्वयवर्धनेऽपि न संख्या विपटेत, यतः प्रथमान्त्यगाययोः तद्विचाराभावात्, तद्विचारप्रतिपादिका गाथा सप्तति एव,

यथा श्रीतपदेवशमालासूत्रे[प्रकरणे]—“गाद्याण सवग, पचसया चैव षालीसा” इति उक्तं, पर प्रान्त्यगाथा तद्व्यतिरिक्ताऽस्ति
एव अत्राऽपि ज्ञेय ॥ ३९ ॥

॥ इति जिनप्रतिमापूजाधिकारः ॥ ३९ ॥

ननु—पूजनीया जगति ज्ञानादयो गुणाः, तद्योगात् तद्धानपि विद्यमानतीर्थं कुरवत्, पर जिनप्रतिमा तु काष्ठपापाणा-
दिमयी अचेतना च, ततो ज्ञानादिगुणराहित्येन कथङ्कार पूजार्हा जिनप्रतिमा काष्ठादिपुत्तलकवत् ? अत्र उच्यते—सत्य,
पर श्रूयता परमार्थः—

“नामजिणा जिणनामा १, उवणजिणा जिणवरिदपडिमाभो २ । दवजिणा जिणजीवा ३, भावजिणा समवसरणट्ठा[त्था] ४
॥ १ ॥ इति श्रीआवश्यकनिर्युक्तौ श्रीभद्रबाहुस्वामीवचनात् जिनप्रतिमास्थापनाजिन, तद्दर्शने च सति समवसरणादित्यो
भावजिनः स्मृतिं आयाति, तस्मृतौ च तद्गुणचिन्तने भाऽन्तो लाभः संप्रतिपद्यते, सद्यः दुर्गतिनाशं सुगतिप्राप्ति-
श्चाऽपि भवेतामिति, अत्राऽर्थे दृष्टान्तो यथा—भगवता उक्त—‘भो साधो ! त्व चित्रलिखितनारी मा द्राक्षीः, तद्दर्शने नारी
स्मृतिं आयास्यति, तत्स्वरूपचिन्तने च दुर्गतौ पात स्यात्, यदुक्तं श्रीदशवैकालिकसूत्रे (२३६ पत्रे)—

“चित्तमिति न निज्जाए, नारि वा सुअलंकिअ । भक्खर पिय दइण, दिट्ठि पडिस्समाहरे ॥ ५५ ॥” इति ।’ ततो यथा
चित्रनारीदर्शने अशुभपरिणामः प्रादुर्भवति तथा जिनप्रतिमादर्शने शुभपरिणामो जायते समानयुक्तित्वात् सर्गातिं अङ्गतिं च
एतत्, पुनरपि श्रूयता उपासकदशादौ (१२ पत्रे), “अमरुत्थियदेवयाणि वा” इत्यादि उक्तत्वात्, हरिहरप्रमुखमिथ्यात्वित्तिदेव—

अमन्त चलनतलशरव्यथितहस्तिनो भुवि निपातनेन घशीकृतवान्, 'दासीपतिः' इति ललाटपट्टे मयूरपिच्छेन अङ्कितवान् इत्यादि ॥ ३४ ॥ पुनः भक्तप्रतिज्ञाप्रकीर्णके (२१ पत्रे) जिनभवनखिनविम्बप्रतिष्ठा प्रतिपादिताऽस्ति, तथाहि—

“अनियाणोदारमणो, हरिसवसविसइकचुयकरालो । पूणइ गुरु सघ, साहम्मिअमाइ भत्तीए ॥ ३० ॥ निअदधम-
पुणजिणि—दभवणजिणविंघवरपइहासु । विअइ पसत्थपोत्थय—सुतित्थतित्थयरपूआसु ॥ ३१ ॥” न च इदं वक्तव्यं अत्र—
अहो ! (३१ पत्रे) “सत्तरिसय जिणण, व गाहाण समयस्सिचपअत्त । आराहतो विहिणा, सासयसुक्ख लहइ मुक्ख ॥ १ ॥”
इति चकत्वेन अत्र प्रकीर्णके सप्ततिगाथासंख्या सफाऽस्ति, अनिआणेत्यादिगाथाद्वये सति द्वासप्ततिगाथा भवन्ति,
तत इदं गाथाद्वय केनाऽपि नव्य कृत्वा मध्ये स्तित्वा अस्तीति न मानयामि इति, युक्तियुक्तत्वात्, कथं इत्याह—अरे ! शृणु,
इदं गाथाद्वय प्रतिमोत्यापकमतमादुर्भावात् पूर्वं कृतं पञ्चाद्धा ? न तावत्पूर्वं, प्रयोजनमन्तरेण पूर्वं तत्करणस्य असंगतत्वात्
नाऽपि पञ्चाद्, यतः प्रतिमोत्यापकमतं त्रिंशदधिकपञ्चदशशत १५३० वर्षे प्रादुर्भूतं, तन्मतसवत्प्राकृतिलिखितासु भक्त-
प्रतिज्ञाप्रकीर्णकप्रतिषु (२४ पत्रे) सर्वत्र तन्नाथाद्वयस्य दर्शनात्, अपि चाऽस्मिन्नेव भक्तप्रज्ञाप्रकीर्णके—

“अरिहतसिद्धेइअ—पवयणआयरिअसबसाइसु । [तिण] तित्थकरेसु भत्तिं, तिगरणसुद्धेण भावेण ॥ १ ॥” इति
गाथा वर्तते, तस्याः का वार्ता ! अत्राऽपि चत्यभक्तिः प्रतिपादिताऽस्ति, पुनः सख्यासकलनविचारः श्रूयता—अत्र गाथा-
द्वयवर्धनेऽपि न संख्या विघटेत, यतः प्रथमान्त्यगाथयोः तद्विचारप्रतिपादिका गाथा सप्तति एव,

यथा श्रीउपदेशमालासूत्रे[प्रकरणे]—“गाढाण सबग, पषसया चैव चालीसा” इति उक्त, परं प्रान्त्यगाथा तद्व्यतिरिक्ताऽस्ति
एष अत्राऽपि ज्ञेय ॥ ३९ ॥

॥ इति जिनप्रतिमापूजाधिकारः ॥ ३९ ॥

ननु-पूजनीया अगति ज्ञानादयो गुणाः, तद्योगात् तद्वानपि विद्यमानतीर्थकुरवत्, परं जिनप्रतिमा तु काष्ठपापाणा-
विमयी अचेतना च, ततो ज्ञानादिगुणराहित्येन कथङ्कार पूजार्हा जिनप्रतिमा काष्ठादिपुच्छलकथत् ? अत्र उच्यते—सत्य,
परं श्रूयता परमार्थः—

“नामजिणा जिणनामा १, उवणजिणा जिणवरिदपडिमाओ २ । दवजिणा जिणजीया ३, भावजिणा समयसरणट्ठा[रथा] ४
॥ १ ॥ इति श्रीआद्यशयकनिर्युक्तौ श्रीभद्रबाहुस्वामीवचनात् जिनप्रतिमास्थापनाजिन, तदर्शने च सति समयसरणादित्यो
भावजिनः स्मृतिं आयाति, तस्मृतौ च तद्गुणचिन्तने चाऽन्तो लाभः सप्रतिपद्यते, सद्य दुर्गतिनाश सुगतिप्राप्ति-
क्षाऽपि भवेतामिति, अत्राऽर्थे दृष्टान्तो यथा-भगवता उक्त—‘भो साधो ! त्वं चित्रलिखितनारी मां द्राक्षीः, तदर्शने नारी
स्मृतिं आयास्यति, तत्स्वरूपचिन्तने च दुर्गतौ पातः स्यात्, यदुक्तं श्रीदशवैकालिकसूत्रे (२३६ पत्रे)—

“चित्तमिच्छिं न निज्जाप, नारिं वा सुअलकिअ । भक्खर पिव दड्डण, दिट्ठिं पडिसमाहरे ॥ ५५ ॥” इति ।’ ततो यथा
चित्रनारीदर्शने अशुभपरिणामः प्रादुर्भवति तथा जिनप्रतिमादर्शने शुभपरिणामो जायते समानयुक्तित्वात् सर्गातिं अद्नति च
एतत्, पुनरपि श्रूयता उपासकदशादौ (१२ पत्रे), “अञ्जवत्थियदेवयाणि वा” इत्यादि उक्तत्वात्, हरिहरप्रमुखमिध्यात्विवदेव—

प्रयच्छन्ति, तृपितस्य पानीयं याययन्ति, न च साधयः, तेषां भगवता निर्गारितत्वात् । अन्यत्र हरेर्निम्ना, कोऽन्ते धर्मरः
 वदति "भो साधो ! यदि त्वं मम रोहितां (अपूर्विकां) ददासि तदाऽहं मत्स्यनाथं मुन्यानि" तयान्ति नापु- १ ॥ २३३ ॥
 तन्मोचयेत्, अपि च पुण्यादिभिः साधनः पूजा न कुर्वन्ति, सच्चित्तस्पर्शने तेषां अनपिफारात्, परं पुण्यादिभिः भगवन्पुत्रो
 यत् पुण्यं जायते तद् इच्छन्ति, यदुक्तं "यदणवसिमाप पूजणवसिमाप सकारवसिमाप मन्मतायसिमाप" इत्यादि,
 तथा पुनः श्रीआचाराङ्गद्वितीयश्रुतस्कन्धे भ्रान्ते तृतीयचूलाया (३८५ पत्रे) भगवता मदता ग्रहणा तन्नादित्या-
 मुचोऽपि धन्यत्वेन वक्ता सन्ति, तथाहि-

"जम्माभिसेयनिकस्सम-णं चरणानाणुप्पया य निष्ठाणे । दिअलोअभरणमदर-नदीमरभोमागेत्तु ॥ ३३४ ॥ भद्रा-
 ययमुज्जिते, गयगपयए अ वस्मचके अ । पासरहावत्तनग, चमरुप्पाय च यदामि ॥ ३३५ ॥" इत्याद्या- "सीयंकृतां
 जन्ममूंसिषु तथा निष्कमण-चरण-ज्ञानोत्पत्तिनिर्वाणमूंसिषु तथा देवलोकाभवनेषु भन्दरेषु तथा नन्दीम्बरद्वीपादौ
 भौमेषु च पातालभवनेषु यानि शास्त्राणि चैत्यानि तानि वन्देऽहं इति द्वितीयगाथाया जन्ते क्रिया इति, एव अष्टावरे
 तथा श्रीमदुज्जयन्तगिरौ, गजाम्रपदे वृक्षार्णकुटवर्तिनि तथा तक्षशिलाया धर्मचक्रे, तथा अहिच्छत्राया पार्श्वनायस्य पर
 गेन्द्रमहिमास्थाने, एव रथावर्ते पर्वते वैरस्वामिना यत्र पादोपगमनं कृतं, यत्र च श्रीमद्वर्धमान आश्रित्य चमरेन्द्रेण उत्प-
 तनं कृतं, एतेषु स्थानेषु यथासमयं अभिगमनवन्दनपूजनोत्कीर्तनादिकाः क्रिया कुर्वन्तो दर्शनशुद्धिं भवति इति" ।
 यथा भगवतीसूत्रे (३ पत्रे) आदौ एव श्रीसुधर्मस्वामिगणधरदेवेन अर्चतनाया अपि ब्राह्मीलिपे प्रणामः कृतोऽस्ति,

तथाहि—“नमो अरिहंताण नमो सिद्धाण नमो आयरियाणं नमो सबद्धायाणं नमो लोए सबसाहूण (५ पत्रे) णमो धमीए लिबीए” इति, अर्थोऽपि अयं श्रीअमयेवसूरिकृतवृत्तिसिगतः—लिपिः पुस्तकादौ अक्षरविन्यासः, सा च अष्टादश-प्रकाराऽपि श्रीसंज्ञामेयजिनेन स्वसृताया ब्राह्मीनामिकाया दर्शिता, ततो ब्राह्मी इति अभिधीयते, आह च—“लेह लिबी-विहाण, खिणेण बमीइ दाहिण करेण” इति, अतो ‘ब्राह्मी’ इति स्वरूपविशेषण लिपेः इति, तदाऽत्र ब्राह्मीलिपेः यो वेत्ता तस्मै नमस्कारो भविष्यति इति अर्थान्तरं कार्यं, तस्य सर्वथाविरुद्धत्वात्, कथं ? इत्याह—श्रूयता, नमो ब्राह्मीलिपेः यो वेत्ता तस्मै इति अर्थे क्रियमाणे दूषणत्रयं, कथं ? एकं तु वेत्तीति पदं सूत्रे नाऽस्ति, अर्थकरणे कुतः आनीत ? १, द्वितीयं तु व्याकरणादिषु असंगतिः २, तृतीयं तु तस्याः वेत्ता कः साधु श्रावको वा ? नाऽऽद्यः पक्षः, यतः तस्य अर्हदादिपञ्च-कान्यतरत्वेन पूर्वं वृत्त्वात् पुनरुक्तदोषोपपत्त्य प्रसगात्, नाऽपि श्रावकः, तस्य नमस्कारकरणे सुधर्मस्वामिनोऽनुचि-तत्वेन अर्चनमवात्, तत उभयथाऽपि विरुद्धत्वात् इव नमस्कारकरणं न श्रेयस्कर इति । पुनः ‘नमो बंमीए’ इति वाक्यस्य अर्थे व्यक्तिः, श्रीसमवायाङ्गसूत्रतो ज्ञेया । पुनः श्रीभद्रबाहुस्वामिना दशधा स्थापना श्रीजोधनिर्युक्तिसूत्रे (१२८ पत्रे) प्रोक्ताऽस्ति, तत्र गाथा—

‘अक्खे १ वराहए वा २ कट्ठे ३ पोत्थे ४ व चित्तकम्मे वा ५ । सम्भाषमसम्भावा, ठवणापिह विआणाहि ॥ ३३४ ॥ व्याख्या—स्थापना द्विविधा—संभावस्थापना असंभावस्थापना चेति, तत्र अक्षविषया संभावस्थापना असंभावस्थापना च भवति । कथं ? यदा एक एव अक्षः पिण्डकल्पनया बुद्ध्या कल्प्यते तदा असंभावस्थापना, यत्र पुनः

ते एव अक्षाः त्रिप्रभृतय एकत्र स्याप्यन्ते तदा सन्नावस्थापना, एव घटाटकेषु १ कपर्दकेषु २ तथा काष्ठकर्मणि ३ घा इति । यदा एक एव काष्ठं पिण्डः एव इत्येवं कल्प्यते तदा असन्नावस्थापना, यदा तु एकत्र बहूनि मिश्रितानि पिण्डत्वेन कल्प्यन्ते तदा सन्नावस्थापना, एव 'पुस्ते' [धीचल्लिकादौ] पुत्तलिकादिषु अपि, एव चित्रकर्मणि अपि, यदा एकचित्रकर्मणि पुत्तलपिण्ड इति स्याप्यते तदा असन्नावपिण्डस्थापना, यदा त्रिप्रभृतिपिण्डद्वया कल्प्यते तदा सन्नावस्थापना, एवं सन्नावपिण्ड असन्नावपिण्ड च जानीहि । इत्यादि स्थापनापिण्डाधिकारे । पुनः श्रीअनुयोगद्वारसूत्रे (१२ पत्रे) स्थापनावश्यक यथा ॥

"से किं तं ठवणावस्थयं ? ठवणावस्थय २ जण कट्टकम्मे वा १ चित्तकम्मे वा २ पोत्थकम्मे वा ३ लेप्पकम्मे वा ४ गंपिमे वा ५ वेस्सिमे वा ६ पूरेमे वा ७ संघाइमे वा ८ अक्खे वा ९ वराठए वा १० एगो वा अणेगो वा सन्भाव-ठवणा वा असन्भावठवणा वा आवत्सएत्ति ठवणा ठविज्जइ से त ठवणावस्थय (सूत्र १०)" इति, एतद्व्याख्या-एतद्वृत्तितो ज्ञेया, पुनः विचार्यता मनोमते रे ! तव नूतनम् मतं त्रिशदधिकपञ्चदशशतवर्षे १५३० प्रवर्तित, पर काऽपि तीर्थं श्रूयते बीवत्स्वामिप्रतिमा, पुनः घट्टाणीनामग्रामे सांप्रतमेव भूमिगृहाद् बह्व्यो पुरातन्यो जिनप्रतिमाः प्रकट्टीबभूवुः ता अतिपुरातनाः सन्ति, तत्र तत्र लिखितप्रशस्तिसंवद् एव प्रतिभूः । पुना रामसेन्यग्रामे अपि अतिजीर्णा श्रीशिवभदेव-प्रतिमा मादुर्भूताऽस्ति, एवं श्वतशः स्थाने स्थाने शतशः प्रतिमा इति । पुनः श्रीदद्याश्रुतस्कन्धे स्वविरावस्यां श्रीभद्रबाहु-स्वामिना देवर्द्धिगणिष्वमात्रमण्यन्ता भाविनः साधवो बन्दिताः सन्ति, यस्मिन् अवसरे बन्दिताः तदवसरे ते स्वापुजीवाः

चतुर्गतिवर्तमानाः । ननु-भावश्रमणाः क्वाऽभूवन् ? ततो भाविनिना अपि ब्रव्यञ्जिना इति हेतोः नमस्कारार्हाः, तथा स्थापनायाः रूपावृत्त्यात् भावावृद्धत्वं खिनप्रतिमाऽपि पूजनीया इति रहस्य, पुनरपि पिण्डनिर्गुणो तद्वत्सौ च (६ पत्रे) पिण्डस्थापनाया एव स्वरूपं, तथाहि-“ठवणापिण्डं अतो वोच्छं” तत्समर्थयमानः स एव आह-

“अक्षे १ वराहए वा २, कट्टे ३ पोत्ये ४ व चित्तकम्मे वा ५ । सम्भाव ६ मसब्भाय ७, ठवणापिण्डं विआणाहि ॥ ७ ॥” व्याख्या-सत इव=विद्यमानस्य इव भाव सत्ता=सम्भावः, किं उक्तं भवति ?-स्थाप्यमानस्य इन्द्रादेः अनुरूपाङ्गोपाङ्गोपाङ्गचिह्नवाहनप्रहरणादिपरिकररूपो य आकारविशेषो यद्वर्शनात् साक्षाद् विद्यमान इव इन्द्रादिः लक्ष्यते स सम्भावः, तदभावो असम्भावः, तत्र सम्भाव असम्भावं च आश्रित्य अक्षे-चन्दनके वराटके-कपर्दके, वाशब्दोऽङ्गुलीयकादिसमुच्चयार्थः, सम्यक्त्वाऽपि च जातौ एकवचनं, तथा काष्ठे-दारुणि पुस्ते=दिवल्लिकादौ, वाशब्दो लेप्यपापाणसमुच्चये, चित्रकर्मणि वा या पिण्डस्य स्थापना साऽक्षादिः, काष्ठादिषु आकारविशेषो वा पिण्डत्वेन स्थाप्यमानः स्थापनापिण्डः, इयं अत्र भावना-यदा काष्ठे लेप्ये उपले चित्रकर्मणि वा प्रमृतव्रब्यसम्भेयरूपः पिण्डाकार साक्षाद् विद्यमान इव आलिख्यते, यद्वा अक्षाः कपर्दकाः अङ्गुलीयकादयो वा एकत्र सम्भेस्यपिण्डत्वेन स्थाप्यन्ते यथा एव पिण्डः स्थापित इति, तदा तत्र पिण्डाकारस्य उपलभ्यमानत्वात् सम्भावतः पिण्डस्थापना, यदा तु एकस्मिन् अक्षे वराटके अङ्गुलीयके वा पिण्डत्वेन स्थापना एव पिण्डो मया स्थापित इति, तदा तत्र पिण्डाकारस्य अनुपलभ्यमानत्वात्, अक्षादिगतपरमाणुसङ्घातस्य च अविवक्षणाद् असम्भावतः पिण्डस्थापना, चित्रकर्मणि अपि यदा एकविन्द्वालिखनेन पिण्डस्थापना, यथा एव पिण्ड-

आलिखित इति विवक्षा तदा प्रभूतद्रव्यसंश्लेषाकारादर्शनाष्ट असम्भावपिण्डस्थापना, यदा पुनः एकविन्द्वालिखनेऽपि एव मया गुरुपिण्डः ओदनपिण्डः सज्जुपिण्डो वा आलिखित इति विवक्षा तदा सम्भावतः पिण्डस्थापना ॥ अमुं एव सम्भावसासम्भावस्थापनाविभाग माध्यकृष्टु उपदर्शयति—

“इक्षो च असम्भावे, तिण्ड उवणा च होइ सम्भावे । चित्तेषु असम्भावे, दारुमलेष्पोवले सियरो ॥ ७ ॥”

व्याख्या—एकोऽक्षो वराटकौऽगुलीयकादिः वा यदा पिण्डत्वेन स्याप्यते तदा सा पिण्डस्थापना, ‘असम्भावे’ असम्भावविषया, असम्भाविकी इत्यर्थः ॥

तत्र पिण्डाकृतेः अनुपलभ्यमानत्वात्, अक्षादिगतपरमाणुसद्भातस्य च अवियक्षणात् । यदा तु त्रयाणा अक्षाणा वराटकानां अङ्गुलीयकादीनां वा परस्परं एकत्र संश्लेषकरणेन पिण्डत्वेन स्थापना तदा सा पिण्डस्थापना, ‘सम्भावे’ सम्भाविकी, तत्र पिण्डाकृतेः उपलभ्यमानत्वात्, त्रयाणां चेति उपलक्षणं, तेन द्वयोः अपि बहूना च इत्यपि द्रष्टव्य । तथा ‘चित्तेषु’—चित्तकर्मसु यदा एकविन्द्वालिखनेन पिण्डस्थापना तदा साऽपि असम्भावे, यदा तु चित्रकर्मसु अपि अनेकविन्दुसंश्लेषालिखनेन प्रभूतद्रव्यसङ्घातात्मकपिण्डस्थापना तदा सा सम्भावस्थापना, पिण्डाकृते तत्र दर्शनात् । तथा दारुकलेष्पोपलेषु पिण्डाकृतिसंपादनेन या पिण्डस्य स्थापना स ‘इतरः’ सम्भावस्थापनापिण्डः, तत्र पिण्डाकारस्य दर्शनात् ॥ तद्व एव सक्तः स्थापनापिण्डः इति ॥ ४० ॥

॥ इति विनप्रतिमास्थापना विन—इत्यधिकारः ॥ ४० ॥

ननु-जिनप्रतिमापूजायाः फल किं ? का च जिनप्रतिमापूजकस्य गतिः ? तं आगमाक्षरैः दर्शयतु, उच्यते—यदेव विद्य-
मानतीर्थङ्करस्य वन्दनपूजादिफलं तदेव जिनप्रतिमापूजाया अपि फल सा एव गतिश्चाऽपि, श्रीराजप्रश्रीयोपाङ्गे (१७ पत्रे)
विद्यमानतीर्थङ्करस्य वन्दनादिफलं यथा “त महाफलं खलु देवाणुपियाण तद्वाक्त्वाण अरहताणं भगवताणं नामगो-
अस्स वि सवणयाए ? किमग ! पुण अभिगमणधंदणनमसणपडिपुच्छणपज्जुवासणयाए ! त सेय खलु एगस्स वि
आयरिअस्स धम्मिअस्स सुवयणस्स सवणयाए किमग ! पुण विवलस्स अट्ठस्स गहणयाए ? त गच्छामि [गच्छामो]
णं देवाणुप्पिय समण भगव महावीर वदामि नमसामि सक्कारेमि सम्माणेमि कक्खण मगल चेइयं देवय पज्जुवा-
सामि, एअ मे पिच्चा हिआए सुहाए खमाए निस्सेयसाए आणुगामियसाए भविस्सति सिक्खु एवं सपेहेइ’ इत्यादि
॥ १ ॥ एवमेव श्रीविपाकचूत्रे चम्पानगर्या श्रीमहावीरसमवसरणे श्रीमहावीरदेवस्य वन्दनादिफलं, तथाहि—“एतेणं
पेच्चभवे हिआए सुहाए खमाए निस्सेयसाए आणुगामिअसाए भविस्सति सिक्खु” इत्यादि ॥ २ ॥ इत्थमेव श्रीभगवती-
सूत्रादौ सर्वत्र ज्ञेय । अथ जिनप्रतिमापूजायाः फलं श्रीराजप्रश्रीयोपाङ्गे (१८ पत्रे) प्रोक्तं तस्मिन्मन्यता, तथाहि-
“तएणं तस्स सूरिआमस्स देवस्स पचविहाए पज्जचीए पज्जचीभाव गयस्स समाणस्स इमेयारुवे [अज्जत्थिए]
अअत्थिए धितिए पत्थिए मणोगए संकप्पे समुपज्जित्था-किं मे पुंविं करणिज्ज ? किं मे पक्खा करणिज्ज ? किं
मे पुंविं सेयं ? किं मे पक्खा सेय ! किं मे पुंविं पि पक्खावि करणिज्जं ? किं मे पुंविं पि पक्खा वि हिआए सुहाए खमाए
निस्सेयसाए आणुगामिअसाए भविस्सइ ? तए ण तस्स सूरिआमस्स देवस्स सामाणिअपरिसोववणगा देवा सूरिआमस्स

आलिखित इति विवक्षा तदा प्रभूतद्रव्यसंश्लेषाकारादर्शनाद् असम्भावपिण्डस्थापना, यदा पुनः एकविन्द्वालिखनेऽपि एव मया गुढपिण्डः ओदनपिण्डः सक्तुपिण्डो वा आलिखित इति विवक्षा तदा सम्भावतः पिण्डस्थापना ॥ अमुं एव सम्भाव-
घासद्भावस्यापनाविभाग भाष्यकृद् उपदर्शयति—

“इको च असम्भावे, तिष्ठ त्वया च होइ सम्भावे । चित्तसु असम्भावे, दारुगलेष्योवले सियरो ॥ ७ ॥”

व्याख्या—एकोऽको वराट्कोऽगुलीयकादिः वा यदा पिण्डत्वेन स्थाप्यते तदा सा पिण्डस्थापना, ‘असम्भावे’ असम्भाव-
विषया, असम्भाविकी इत्यर्थः ॥

तत्र पिण्डाकृतेः अनुपलभ्यमानत्वात्, अक्षादिगतपरमाणुसङ्घातस्य च अविवक्षणात् । यदा तु त्रयाणा अक्षाणा
घराट्कानां अङ्गुलीयकादीनां वा परस्परं एकत्र संश्लेषकरणेन पिण्डत्वेन स्थापना तदा सा पिण्डस्थापना, ‘सम्भावे’ सम्भाव-
विकी, तत्र पिण्डाकृतेः उपलभ्यमानत्वात्, त्रयाणां चेति उपलक्षणं, तेन द्वयोः अपि बहूना च इत्यपि द्रष्टव्य । तथा
‘चित्तेषु’—चित्रकर्मसु यदा एकविन्द्वालिखनेन पिण्डस्थापना तदा साऽपि असम्भावे, यदा तु चित्रकर्मसु अपि अनेकविन्दु-
संश्लेषालिखनेन प्रभूतद्रव्यसङ्घातहमकपिण्डस्थापना तदा सा सम्भावस्थापना, पिण्डाकृतेः तत्र दर्शनात् । तथा दारुक-
लेष्योपलेषु पिण्डाकृतिसंपादनेन या पिण्डस्य स्थापना स ‘इतरः’ सम्भावस्थापनापिण्डः, तत्र पिण्डाकारस्य दर्शनात् ॥
तद् एवं उक्तः स्थापनापिण्डः इति ॥ ४० ॥

॥ इति खिनप्रतिमास्थापना खिन-इत्यधिकारः ॥ ४० ॥

ननु-अग्निप्रतिमापूजायाः फलं किं? का च अग्निप्रतिमापूजकस्य गतिः? तद् आगमाक्षरैः दर्शयतु, उच्यते—यदेव विद्यमानतीर्थङ्करस्य ध्वन्दनपूजादिफलं तदेव अग्निप्रतिमापूजाया अपि फलं सा एव गतिश्चाऽपि, श्रीराजप्रश्नीयोपाङ्गे (१७ पत्रे) विद्यमानतीर्थङ्करस्य ध्वन्दनादिफलं यथा “त महाफलं खलु देवाणुप्पियाणं अरुहताणं भगवंतारणं नामगो-अस्स वि सवणयाए? किमग! पुण अभिगमणवंदनमसणपडिपुच्छणपज्जुवासणयाए! त सेय खलु एगस्स वि आयरिअस्स घम्मिअस्स सुवयणस्स सवणयाए किमग! पुण विठलस्स अट्ठस्स गहणयाए? त गच्छामि [गच्छामो] णं देवाणुप्पियं समणं भगवं महावीरं वदामि नमसामि सक्कारेमि सम्माणेमि कल्लाणं मंगलं भेइयं देवयं पज्जुवासामि, एअ मे पिच्चा हिआए सुहाए खमाए निस्सेयसाए आणुगामियत्ताए भविस्सति त्तिक्कु एवं सपेहेइ’ इत्यादि ॥ १ ॥ एवमेव श्रीविपाकसूत्रे चम्पानगर्या श्रीमहावीरसमवसरणे श्रीमहावीरदेवस्य वन्दनादिफलं, तथाहि—“एतेणं पेच्चमवे हिआए सुहाए खमाए निस्सेयसाए आणुगामिअत्ताए भविस्सति चिक्कु” इत्यादि ॥ २ ॥ इत्यमेव श्रीभगवती-सूत्रादौ सर्वत्र ज्ञेयं । अथ अग्निप्रतिमापूजायाः फलं श्रीराजप्रश्नीयोपाङ्गे (१८ पत्रे) प्रोक्तं तन्निश्चयता, तथाहि—“तएणं तस्स सूरिआभस्स देवस्स पच्चविहाए पज्जत्तीए पज्जत्तीभाव गयस्स समाणस्स इमेयारुवे [अज्झत्थिए] अम्मत्थिए च्चितिए पत्थिए मणोगए संकप्पे समुपज्जित्था—किं मे पुंविं करणिज्जं? किं मे पच्छा करणिज्जं? किं मे पुंविं सेय? किं मे पच्छा सेयं? किं मे पुंविं पि पच्छा वि हिआए सुहाए खमाए निस्सेयसाए आणुगामिअत्ताए भविस्सइ? तए ण तस्स सूरिआभस्स देवस्स सामाणिअपरिसोवण्णगा देवा सूरिआभस्स

देयस्त इमे आत्स्यममस्मिन् आव समुप्यन्नं समभिजाणिषा खेणेव सूरिआभे देवे तेणेव उवागच्छति, सूरिआम देव
 करयलपरिगृह्णितं सिरसावत्तं मत्स्यप अंशलिं कद्रु अप्यण विजएण वद्धाविति, वद्धाविष्ठा एव वयासी-एव खलु देवाणु-
 प्पिआण सूरिआभे विमाणे सिद्धायतर्णसि विणपदिमाण जिणुस्सेहपमाणमिप्साण अट्टसयं सनिखित्त चिट्ठति, समाए ण
 सुहम्माए माणवए चेइए खमे वइरामएसु गोलयहसमुगएसु बद्धओ जिणसकहाओ सन्निखित्ताओ चिट्ठति, ताओ ण
 देवाणुप्पिआणं अण्णेसिं च बद्धण वेमाणियाणं देवाण य देवीण य अच्चणिआओ जाव पज्जुवासणिआओ, त एय णं
 देवाणुप्पिआणं पुर्विं करणित्तं, तं एय णं देवाणुप्पिआण पच्छा करणिज्ज तं एय ण देवाणुप्पियाण पुर्विं सेय, त एय ण
 देवाणुप्पियाणं पच्छा सेय, त एय णं देवाणुप्पिआण पुर्विं पि पच्छा वि हिआए सुहाए खमाए निस्सेयसाए आणुगामिअ-
 णाप भविस्सति" । पुनः भूयतां देवपूजाफलं साधोः पञ्चमहाव्रतपालनस्य श्रीस्थानाङ्गे तृतीयस्थाने चतुर्थोद्देशके (१७६
 पत्रे) प्रोक्तं, तदेव फल विनम्रतिमापूजनस्याऽपि प्रोक्तं, तथाहि-

"तत्रो ठाणा अववसितस्स अहिताते असुमाते असुमाते अणिस्सेसाते अणाणुगामिअसाते भवति, तं-से णं मुंढे
 भविष्ठा अगारातो अणगारिअ पन्नतिते निग्गये पावयणे सकिते कखिते धितिगिच्छिते मेवसमावसे कट्टससमावसे
 निग्गय पावयणं गो सदहति गो पत्तिवति गो रोपति, त परिस्सहा अभिजुज्जिअ अभिजुज्जिअ अभिमवति, नो से
 परिस्सहे अभिजुज्जिअ अभिजुज्जिअ अभिमवति" से णं मुंढे भविष्ठा अगारातो अणगारितं पन्नतिते पन्नतिं महावपिहिं
 संकिते आव कट्टससमावसे पञ्चमहाव्रताई नो सुदहति जाव गो से परिस्सहे अभिजुज्जिअ अभिजुज्जिअ अभिमवति ।

से णं मुंठे भविषा आगारातो अणगारिखं पवतिते छहिं जीवनिकापहिं निस्संकप [किते] आव परिसहे अभिजुजिअ अभिजुजिअ अभिमवति । णो त परिसहा अभिमवति ३ ॥”

व्याख्याऽपि यथा—अनन्तरं मरणमुक्तं, मृतस्य पु जन्मान्तरे यथाविधस्य यद्वस्तु त्रय यस्य सपद्यते तस्य तत्तस्मै दर्शयितुमाह—‘तज्जो ठाणा इत्यादि’ व्रीणि स्थानानि—प्रवचनमहाप्रतजीवनिकायलक्षणानि अव्यवसितस्य—अनिश्चयवतोऽपराक्रमवतो वाऽऽहिताय अपथ्याय—असुखाय—दुःखाय अक्षमाय—असगतत्वाय अनिःश्रेयसाय—अमोक्षाय अननुगामिकत्वाय—अशुभानुवधाय भवन्ति । ‘से ण’ति यस्य त्रीणि स्थानानि अहितादित्वाय भवन्ति । स शक्तो—देशतः सर्वतो वा सशयवान्, काक्षितस्तथैव मतान्तरस्यापि साधुत्वेन मन्ता विचिकित्सितः—फलं प्रति शङ्कोपेतः अत एव भेदसमापन्नो—द्वैधीभावमापन्न एवमिदं नैवमितिमतिक, कष्टुषसमापन्नो—नैतदेवमितिप्रतिपत्तिकः । ततश्च निर्ग्रन्थानामिदं नैर्ग्रन्थक, प्रशस्तं प्रगतं प्रथमं वा यच्च नमिति प्रवचन—आगमो दीर्घत्व प्राकृतत्वात्, न श्रद्धांते सामान्यतो न प्रत्येति—न प्रतीतिविषयी करोति न रोचयति—न चिकीर्षाविषयी करोति ‘त’मिति य एवंभूतस्तु प्रव्रजिताभास परिसह्यन्ते इति परीपहा—धुधादय अभियुज्य अभियुज्य—सम्बन्धमुपगत्य प्रतिस्पर्धं वा अभिमवन्ति—न्यकुर्वन्ति इति, शेषं सुगमं । उक्तविपर्ययसूत्रं प्राग्वत्, किन्तु हित—अदोपकर इह परत्र च आरमनः परेषां च पथ्यान्नभोजनवत्, सुख आनन्दः तृपितस्य शीतलपानमिव, क्षम उचितं तथाविधव्याधिव्याघातकौपधपानमिव, निःश्रेयस निश्चित श्रेयः—प्रशस्य भावतः पचनमस्कारकरणमिव अनुगामिकं अनुगमनशीलं भास्वरद्रव्यजनितच्छायेवेति ॥ ४ ॥

पुनः श्रीपाक्षिकसूत्रेऽपि, तथाहि—“एष खलु पाणाश्वायस्स वेरमणे हिए सुहे खमे निस्सेयसिए आणुगामिए” इत्यत्र इदं रहस्य—पंचमहाव्रतपालनस्य यत् “हिआए सुहाए खमाए निस्सेसिआए आणुगामिआए” इत्यनेन फलमुक्तं तदेव जिन-प्रतिमापूजाया अपि फलमुक्तं, पुनश्चैतस्य जिनप्रतिमाकूपस्य वैयावृत्तिकरणे कर्म निर्जरारूपं फलं श्रीप्रश्नव्याकरणे सर्व-रक्षारे (१२२ पत्रे) प्रोक्तं, तथाहि—

“अचंतन्वाल-बुबल-गिलाण बुहुखमके पवसि-आयरिज-उवज्जाए सेहे साहम्मिए तवस्सी कुलगण संघ चेइअहे अ निज्जरही वैयाववं अणिस्सियं दसविह बहुविह करेइ अ” अयं जिनप्रतिमापूजकस्य सूर्याभदेवस्य श्रीराजप्रश्नीयोपाङ्गे (४४ पत्रे) श्रीमहावीरदेवेन या गतिरुक्ता ता मृत्यां, तथाहि—

“तए ण से सूरिआमे देवे समणस्स भगवओ महावीरस्स अंतिए धम्म सोखा निसम्म हट्ठपुट्ठ जाव हयहियए चट्ठाए चंडुति, चट्ठिणा समणं भगवं महावीरं वंदइ, नमसाइ धंदिणा नमसिणा एव वयासी-अहं मंते ! सूरिआमे देवे किं भवसिद्धिए किं अमवसिद्धिए १ सम्मधिद्धी मिच्छधिद्धी ? २ परित्तसंसारिए अणतसंसारिए ? ३ सुलभवोहिए दुल्लभवोहिए ! ४ आराहए विराहए ! ५ चरिमे अचरिमे ! ६ तए णं समणे भगव महावीरे सूरिआमं देवं एव वयासी-सूरिआमा ! तुम णं भवसिद्धिए नो अमवसिद्धिए १ सम्मधिद्धी नो मिच्छधिद्धी २ परित्तसंसारी नो अणतसंसारी ३ सुलभवोही नो दुल्लभवोही ४ आराहए नो विराहए ५ चरिमे नो अचरिमे ६ । तए ण से सूरिआमे देवे समणेणं भगव-

या महावीरेणं पूर्वं बुद्धे समाणे हृष्टतुष्टुचिसमाणीदिष्टे परमसोमणस्से” इत्यादि । पुनः श्रीबृहत्कल्पे जिनप्रतिमादर्शनात् ज्ञानदर्शनधारित्रलाभरूपो भावग्रामः कथितोऽस्ति, तथाहि—

“तित्थयरा १ जिन २ वचदस ३ भिक्षे ४ सविग्ग ५ तह य असविग्गे ६ सारुविय ७ वय ८ दंसण ९ पडिमाओ १० भावगामाओ ११ ॥ ४१ ॥”

॥ इति जिनप्रतिमापूजाफलाधिकारः ॥ ४१ ॥

ननु-प्रतिमायाः पूजने पट्कायवधेन महानारम्भो जायते, कथं ? पूर्वं पापणादिघटने सच्चिसपापणच्छेदादिना पृथ्वीकायवधः १ प्रतिमायाः स्नानकारापणे एकस्मिन् जलविन्दौ केवलिनाऽसस्याता जीवा हृष्टाः प्रतिपादिताश्चेति हेतोरप्यायवधः २ धूपोत्क्षेपे दीपप्रज्वालने चाऽग्निकायवधः ३ शङ्खादिवाद्यवादने वायुकायवधः ४ कुम्भममालादीना कण्ठादिपरिघापने वनस्पतिकायवधः ५ दीपादौ पतङ्गादिजीवमरणेन त्रसकायवधः ६ इति । अतन्धर्मस्तु जीवदयामयः, तत्कथमानयामि जिनप्रतिमापूजाम्, इत्यत्र उच्यते—ननु-जिनधर्मो निःकेवल जीवदयारूपो वाऽऽज्ञासहितदयारूपो वा ? नाऽऽद्यः पञ्च कक्षीकार्यः, भगवदुक्तागमपक्षेण सम प्रत्यक्ष विरोधस्य लक्ष्यमाणत्वात् । कथं यदि श्रीवीतरागदेवेन निःकेवल जीवदयारूपो धर्मः प्ररूपितोऽमविष्यत् तदा साधूना नदीलङ्घनान्विकं कर्तव्यं भगवान् नाऽकथयिष्यत्, तत्रापि पृथिव्यादिजीवाना वधस्य प्रत्यक्ष जायमानत्वात् । नदीलङ्घनं च श्रीस्थानाङ्गसूत्रे पञ्चमस्थाने द्वितीयोद्देशके प्रथमालापके (३०८ पत्रे), तथाहि—“नो कण्णइ निग्गथाण वा निग्गथीण वा इमाओ उद्विट्ठाओ गणिआओ वितजिता-

तो पंच महण्णावातो महानदीओ अंतो मासस्स बुक्खुत्तो वा तिक्खुत्तो वा सत्तरित्थे वा सत्तरित्थे वा, त अहा-गगा १
 जवणा २ सरक ३ परावती ४ मही, ५ पंचहिं ठाणेहिं कप्पति, त अहा-मतसि वा १ दुग्भिक्खसि वा २ पयहेज्ज व ण
 कोइ ३ दओघसि वा एज्जमाणंसि महत्ता वा ४ अणारितेसु य" इत्यादि । पुनः श्रीआचाराद्भसूत्रे द्वितीयश्रुतस्कन्धे
 तृतीयाध्ययने ईर्यायाः प्रथमोद्देशके (३४६ पत्र) "से भिक्खू वा भिक्खुणी वा पुषामेव तिरिच्छस्सपातिम नाम जाणिज्जा,
 जाणिज्जा से तमायाए एगंतमवक्कमिज्जा २ भरग पढिलेहिज्जा २ एगओ भोअणमडग करिज्जा २ ससी-सोवरिअ काय
 पाए पमज्जिज्जा २ सागारं मत्त पक्खत्ताइज्जा, एग पाय अले किच्चा एग पाय थले किच्चा ततो सजयामेव नायं दुरुहिज्जा ॥
 (सूत्र ३४१) । से भिक्खू वा भिक्खुणी वा नाव बुरुइमाणे नो नावाओ पुरतो दुरुहिज्जा, नो नावाओ मगगओ दुरु-
 हिज्जा, नो नावाओ मज्झओ दुरुहिज्जा, नो बाइओ पणिज्झिय २ अगुलिआए उदिसिअ २ ओणमिअ २ उन्नमिअ २
 निज्झाइज्जा । से ण परो नावागओ नावागय वइज्जा-आउसतो ! समणा ! एय ता तुम नाव उक्कसाहिज्जा वा बुक्क-
 साहि वा सिवाहि वा रज्जूआए वा गहाय आकसाहि, नो से त परिअ परिजाणिज्जा, तुसिणीओ उवेहिज्जा । से ण परो
 नावागओ नावाग० वइज्जा आउसतो ! समणा ! नो सचाएसि तुम नावं उक्कसित्थे वा बुक्कसित्थे वा सित्तए वा
 रज्जूयाए वा गहाय आकसित्थे वा, आइर, एयं नावाए रज्जूअ सय केव ण वयं नावं उक्कसिस्सामो । वा आव रज्जूए
 वा गहाय आकसिस्सामो, णो से तं प० तुसिणीओ वइज्जा, से ण परो नावागओ नावा गय वइज्जा । आउसंतो ।
 समणा ! एय ता तुमं नावं आलिचेण वा पीढएण वा धंसेण वा बलएण वा अवधुएण वा वाहेहि, नो से तं प० पुत्ति० ।

से नं परो० एय ता तुम नावाए उदय हरथेण वा पाएण वा मत्तेण वा पडिगहेण वा नावारस्सिघणेण वा उस्सिघाहि,
 णो से तं । से ण परो आउसतो ! समणा ! परं तुम नावाए उस्सिग हरथेण वा पाएण वा धाहुणा वा करुण वा उदरेण
 वा सीसेण वा काएण वा उस्सिघणेण वा चेलेण वा मट्टियाए वा कुसपत्तएण वा कुविदएण वा पिहेहि, नो से त । से
 भिक्खु वा भिक्खुणी वा नावाए उत्तिगेण उदय आसवमाण पेहाए उवरुवरिं नाव कज्जवावेमाणिं पेहाए नो पर उवस-
 कमित्तु एव बूया-आउसतो ! गाहावई एय ते नावाए उदय उत्तिगेण आसवइ उवरुवरिं नावा वा कज्जलावेइ, एयप्प-
 गार मण वा वाय वा नो पुरओ कट्टु विहरिज्जा, अप्पुस्सुए अवहिहेसे एगतगएण अप्पाणं विउसेज्जा समाहीए, तओ०
 सं०, नावासतारिमे य उदए आहारिय रीइज्जा, एय खल्ल सया जइज्जासिच्चिमेमि $x \times x \times x$ से ण परो गावा० आउ
 संतो ! समणा ! एय ता तुम छत्तग वा जाव चम्मछेयणग वा गिण्हाहि, एआणि तुम विरूवरूवाणि सत्थजायाणि
 धारेहि, एय ता तुम दारग वा दारिग वा पजेहि णो से त $x \times x \times x$ से ण परो नावागए नावागय वएज्जा-आउसतो !
 एस ण समणे नावाए मढभारिए भवति, से ण बाहाए गहाय नावाओ उदगसि पक्खिविज्जा, एयप्पगार निग्घोस सुद्धा
 निसम्म से अ चीवरधारी सिया खिप्पामेव चीवराणि उवेढिज्जा वा निवेढिज्जा वा उप्फेस वा करिज्जा, अह पुण एयं
 जाणिज्जा अभिक्कत्तकूरकम्मा खल्ल वाला बाहाहिं गहाय नावाओ उदगसि पक्खिविज्जा से पुधामेव वइज्जा-आउसतो !
 गाहावती मा मेत्तो बाहाए गहाय नावाओ उदगसि पक्खिवह, सय चेव ण अह नावाओ उदगसि ओगाहिस्सामि से
 पेव वयतं परो सहसा बलसा बाहाहिं ग० नावाओ उदगसि पक्खिविज्जा, त णो सुमणे सिया, नो दुम्मणे सिया, नो

उच्चाधय मण नियच्छिज्जा, जो तेसिं धालाण घयाए वहाए समुट्ठिज्जा, अप्पुस्सुए जाव समहीए तओ सजयामेव उदगसि
 पविज्जा x x x से भिक्खु वा भिक्खुणी वा उदगसि पवमाणे नो हत्थेण हत्थ पाएण पाय काएण काय आसाइज्जा,
 से अणासायणाए अणासायमाणे तओ सजयामेव उदगसि पविज्जा । से भिक्खु वा भिक्खुणी वा उदगसि पवमाणे नो
 उम्मुगानिमुगिअ करिज्जा, मामेय उदगं कधेसु वा अण्ठीसु वा नक्कसि वा मुहसि वा परिआवज्जिज्जा, तओ, सज-
 यामेव उदगसि पविज्जा । से भिक्खु वा उदगसि पवमाणे दुब्बल्लिअ पावणिज्जा, खिप्पामेव उवहिं विगिंचिज्जा वा विसो-
 दिज्जा वा, नो जेव ण साइज्जिज्जा, अह पुण जाणिज्जा पाएए सिआ उदगाओ तीर पावणित्तए, तओ सजयामेव उद-
 गसि वा ससिणद्धेण वा काएण उदगतीरे चिट्ठिज्जा । से भिक्खु वा भिक्खुणी वा उदवह्ण वा कायं वा ससिणद्ध वा
 काय नो आमज्जिज्जा वा, जो पमज्जिज्जा वा सल्लिहिआ वा निह्मसिणेहे काए छिन्नसिणेहे काए तहप्पगार काय आमज्जिज्जा वा पयाविज्जा
 पयाविज्जा वा अह पुण एव जाणिज्जा विगमोदओ मे काए छिन्नसिणेहे काए तहप्पगार काय आमज्जिज्जा वा पयाविज्जा
 वा, तओ सजयामेव गामाणुगाम दूइज्जमाणे जो परेहि सद्धिं परिज्जविअ २ गामाणुगाम दूइज्जिज्जा ।” पुनरत्रैव वृत्ती
 याऽध्ययनस्य द्वितीयोद्देशके (३४९ पत्रे) एव जङ्गप्रमाणनदीजलह्नविधिमाह, तथाहि—“से भिक्खु वा भिक्खुणी
 वा गामाणुगामं दूइज्जमाणे अतरा से अघासंतरिमे उदग [गे] सिआ, से पुवामेव ससीसोवरिय काय पाए य पमज्जिज्जा २
 एगं पाय सले किआ एग पाय थले किआ ततो संजयामेव अघासतारिमे उदगसि आहारिअ रीएज्जा” इत्यादि ॥

पुनः श्रीकृत्यसूत्रेऽपि तृतीयसामाचार्या (२५३ पत्रे) नदीलह्नन चक आहारार्थे, तथाहि—“वासावास पज्जोसवियाण

कप्पइ निगथाण वा निगथीण वा सबओ समंता सक्कोसं जोयण भिक्खायरिआए गतुं, पडिनियत्तए × × × × एरावई कुणालाए जत्थ चक्किआ सिआ, एग पाय जले किआ, एग पाय थले किआ, एव चक्किआ, एव ण कप्पइ सबओ समता सक्कोस जोयण भिक्खायरियाए गतु पडिनियत्तए” इत्यादि । तथा पुनरपि श्रीकल्पे त्रयोदशसामाचार्यां (२६३ पत्रे) अल्पवृष्टौ जायमानायामपि निग्रन्याना निग्रन्थीनां च भक्तपानार्थं गमन अनुज्ञात श्रीमहावीरदेवेन, तथाहि—

“वासवासं पज्जोसविअस्स पडिगहधारिस्स भिक्खुस्स नो कप्पइ वग्धारिमवुट्ठिकायसि गाहावइकुल भत्ताए वा पाणाए वा निक्खमिच्चए वा पविसिच्चए वा । कप्पइ से अप्पवुट्ठिकायसि सतरुत्तरसि गाहावइकुल भत्ताए वा पाणाए वा निक्खमिच्चए वा पविसिच्चए वा” इति वर्षत्यपि मेघे अनस्तमिते सूर्ये साधोः वसतौ आगमने एव आराधकत्वं उक्तं, तत्र स्थितौ तु विराधकत्वं, अत्र आम्ना एव प्रमाणं । निष्केवल जीवदयापक्षे तु अनागमन श्रेयस्करं, आगमनादिना जाताया अन्कायविराधनाया तत्राऽभावात्, तत्सामाचारीपाठोऽपि तत्रैव यथा—

“वासवास पज्जोसविअस्स निगयस्स निगथीए वा गाहावइकुल पिढवायपडिआए अणुपविट्ठस्स निगिज्झिय निगिज्झिय बुट्ठिकाए निवइज्जा, कप्पइ से अहे आरामंसि वा अहे उवस्सयंसि वा, अहे विअढगिहसि वा अहे रुक्खमूलसि वा उवागच्छिच्चए”, (पुनः २६४ पत्रे) “नो से कप्पइ पुढगहिण भत्तपाणेण वेल उवायणावित्तए, कप्पइ से पुढामेव विअढग मुच्चा पिच्चा पडिगहग सलिहिअ सलिहिअ सपमज्जिय एगाययं भट्ठग कट्ठु सावसेसे सूरं जेणेव उवस्सए तेणेव उवागच्छिच्चए, नो से कप्पइ त रयणिं तरथेव उवायणावित्तए” इति । पुन श्रूयतां—श्रावकाणां साधूना

उच्चायय मण नियच्छिज्जा, णो तेसिं बालाण घयाए वहाए समुद्धिज्जा, अप्पुस्सुए जाव समहीए तओ सजयामेव उदगसि
 पयिज्जा $\times \times \times$ से भिक्खु वा भिक्खुणी वा उदगसि पवमाणे नो हत्थेण हत्थ पाएण पाय काएण काय आसाइज्जा,
 से अणासायणाए अणासायमाणे तओ सजयामेव उदगसि पविज्जा । से भिक्खु वा भिक्खुणी वा उदगसि पवमाणे नो
 उम्मुगनिमुत्तिगम करिज्जा, मामेय उदगं कथेसु वा अन्हीसु वा नकसि वा मुहसि वा परिआवज्जिज्जा, तओ, सज-
 यामेव उदगसि पविज्जा । से भिक्खु वा उदगसि पवमाणे तुब्बल्लिअ पारणिज्जा, सिप्पामेव सवहिं विगिंचिज्जा वा विसो-
 हिज्जा या, नो येव ण साइज्जिज्जा, अह पुण खाणिज्जा पाए सिज्जा उदगाओ तीर पारणित्तए, तओ सजयामेव उद-
 गेण वा सत्तिणंदेण वा काएण उदगतीरे चिट्ठिज्जा । से भिक्खु वा भिक्खुणी वा उदल्ल वा काय वा सत्तिणंद वा
 कायं नो आमल्लिज्जा वा, णो पमज्जिज्जा वा संल्लिहिज्जा वा निल्लिहिज्जा वा उवल्लिज्जा वा उयट्ठिज्जा वा आयाविज्जा वा
 पयाविज्जा वा अह पुण एव आण्णिज्जा विगमोदओ मे काए छिन्नसिणेहे काए तहप्पगार काय आमज्जिज्जा वा पयाविज्जा
 या, तओ सजयामेव गामाणुगाम दूरज्जमाणे णो पेहि सद्धिं परिज्जविअ २ गामाणुगाम दूइज्जिज्जा ।” पुनरत्रैव तृती-
 याउच्ययनस्य द्वितीयोद्देशके (३४९ पत्रे) एवं जङ्गप्रमाणनदीजलङ्घनविधिसाद, तथाहि—“से भिक्खु वा भिक्खुणी
 वा गामाणुगाम दूरज्जमाणे अंतरा से जघासंतरिमे उदग [गे] सिआ, से पुबामेव ससीसोधरिय काय पाए य पमज्जिज्जा २
 एग पाय जले किआ एगं पाय थले किआ ततो सजयामेव जघासंतरिमे उदगसि आहारिअ रीएज्जा” इत्यादि ॥

पुनः श्रीकल्पसूत्रेऽपि तृतीयसामाचार्या (२५३ पत्रे) नदीलङ्घन वरु आहारार्थे,—“वासावास पज्जोसवियण

महावीरं वंदति नमसंति वंदित्वा नमसित्वा पसिणां पुच्छति पसिणां पुच्छिता अद्वा परिआविर्भति अ० २ उद्वाए
वद्वेति उ० २ समणस्स भ० महा० अंतियाओ कोट्टयाओ वेइयाओ पढिनि० प० २ जेणेव सावत्थी नगरी तेणेव पढा-
रेय गमणाए । तए णं से संखे समणोवासए ते समणोवासए पयं थयासी-तुन्हे ण देवाणुप्पिया ! विउल असण पाण
खाइम साइम उवक्खहावेह, तए ण अग्हे त विउल असण पाण खाइम साइम आसाएमाणा विसाएमाणा परिभुजेमाणा परि-
भाएमाणा पक्खिय पोसह पडिजागरमाणा विहरित्तामो, तए णं ते समणोयासगा सखस्स समणोयासगस्स एअमहुं
विणएण पडिहुणति, तए ण तस्स सखस्स समणोवासगस्स अयमेयारूवे अन्भत्थिए जाव समुप्पजित्था-नो खलु मे
त्वेयं त विउल अत्तण पाण जाव साइम आताएमाणस्स जाव ४ पक्खिअ पोसह पडिजागरमाणस्स विहरित्ताए, तेअ
खलु मे पोसहत्ताए पोसहिअत्त वमचारिस्स उम्मुक्कमणिमुवन्नस्स ववगयमालायन्नगविलेवणस्स निक्खित्तसत्तयमुसलस्स
रत्त अविइएत्त दन्धचपत्तेवत्त पक्खिअ पोसह पडिजागरमाणस्स विहरित्ताए त्तिक्कु पयं सपेहेति २ जेणेव
खाइमी नती वेनेव सर १ इ देनेव उप्पलात्तमणोवासिआ तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छिता उप्पल ममणोगासियं
उप्पच्छइ, उप्पच्छिता वेनेव वेनेवत्त तेनेव उवागच्छइ, उवागच्छिता पोसहसाल अणुपविसइ, अणुपविसित्ता पोसह-
साल पलच्छइ, ते० २ उवत्त उवत्त पडिहेइ उ० पडि० २ दन्धसथारग सयरति, दन्ध० सं० २ दन्धसथारगं
उवइइ, उ० २ पोसह उवत्त वेनेव वेनेवत्त जेनेव पक्खिअ पोसह पडिजागरमाणे विहरइ । तए णं ते समणोयासगा
जेणेव सावत्थी नगरी वेनेव उवत्त वेनेवत्त तेनेव उवागच्छति, उवागच्छिता विउल असण पाण खाइम साइम उवत्ता-

च सर्वधर्मकर्तव्यं पृथिव्याधारमूर्ध्वक्रमेव दृश्यते, यतो यद् त्वं श्रेणिककोणिकतुङ्गिकानगरीवास्तव्यश्रावकादीनां भग-
यद्दन्वन्तार्यं गमनाऽऽगमने पृथिव्यप्वनस्तत्तिष्ठन्पृथिवीलिकाधिजीवाणां उपमर्दनं जातं न या ? जातमेव, न च वक्तव्यं
जीवोपमर्दे तेषां पुण्यमपि जातं न भविष्यतीति । तेषां हि-

"आए सुहाए लमाए निस्सेअसाए अणुगामिअसाए भविस्सइ" इति फलस्योक्तत्वात् । अपि च पुष्कलिश्रावकेण
पाक्षिकपर्वण्यपि साधर्मिकाणां भोजनाविना साधर्मिकवास्तव्यं चक्रे, तत्र तस्यारम्भो लग्नो न वा ? न च वान्यं तस्याऽऽरम्भ
एव लग्नः, न शुभं फलं भावि इति । यतस्तत्रैव तस्य पुण्यपुष्टेः फलस्योक्तत्वात् । यदुक्तं श्रीभगवतीचूत्रे द्वादशशतके प्रथ-

मोद्देशके (५५२ पत्रे) तथाहि-

"तेण कालेण तेण समणं सावत्थी नाम नगरी होत्था, वल्लओ चेइए वल्लओ, तत्थ ण सत्थयीए नगरीए
घइवे सल्लयामोक्ख्वा समणोवासगा परिवसति, अहो जाव अपरिभूया अमिगयजीवाजीवा जाव विहरति, तस्स णं
सल्लस्स समणोवासगस्स उप्पलान्नामं भारिआ होत्था, सुकुमाल जाव सुक्खा समणोवासिया अमिगयजीवाजीवा
जाव विहरति । तत्थ णं सावत्थीए नगरीए पोक्खलीनाम समणोवासए परिवसइ अट्ठे अमिगयजाव विहरइ, तेण
कालेणं तेणं समणं सामी समोसठे परिसा निगया जाव पज्जुवासति, तए ण ते समणोवासगा इमीसे अहा आलभि-
याए जाव पज्जुवासइ, तएण समणे भगवं महावीरे तेसिं समणोवासगाण तीसे य महति० धम्मकहा जाव परिसा
पडिगया, तए ण ते समणोवासगा समणस्स भगवओ महावीरस्स अटियं धम्म सोळा निसम्म हइ पुठ० समणं भगव

महावीर ध्वंति नमसंति वदिता नमसिचा पसिणाई पुच्छति पसिणाई पुच्छिता अट्टाइ परिआदिअंति अ० २ उट्टाप
उठेति उ० २ समणस्स भ० महा० अतियाओ कोटुयाओ चेइयाओ पढिनि० प० २ जेणेव सावत्थी नगरी तेणेन पहा-
रेत्य गमणाए । तए णं से सखे समणोवासए एव वयासी-तुज्जे णं देवाणुप्पिया ! विउल असण पाण
खाइम साइम उवक्खहावेह, तए णं अम्हे त विउल असण पाण खाइम साइम आसाएमाणा विसाएमाणा परिभुजेमाणा परि-
भाएमाणा पक्खिय पोसहं पडिजागरमाणा विहरिस्सामो, तए ण ते समणोवासगा सखस्स समणोवासगस्स एअमहं
विणएणं पडिसुणति, तए ण तस्स सखस्स समणोवासगस्स अयमेयारूवे अब्भत्थिए जाव समुप्पजित्था-नो खलु मे
सेयं त विउल असणं पाणं जाव साइम आसाएमाणस्स जाव ४ पक्खअ पोसह पडिजागरमाणस्स विहरित्तए, सेअ
खलु मे पोसहसालाए पोसहिअस्स भंभचारिस्स उम्मुक्कमणिसुवन्नस्स ववगयमालावन्नगणिलेगणस्स निक्खित्तसत्यमुसलस्स
एगस्स अविइयस्स दब्भसंयारोक्कयस्स पक्खअ पोसहं पडिजागरमाणस्स विहरित्तए त्तिट्ठु एव सपेहेति २ जेणेन
सावत्थी नगरी जेणेव सए गिहे जेणेव उप्पलासमणोवासिआ तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छिता उप्पलं समणोवासिय
आपुच्छइ, आपुच्छिता जेणेव पोसहसाला तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छिता पोसहसाल अणुपयिसइ, अणुपयिसिता पोमह-
साल पमज्जइ, पो० प २ उच्चारपासवणभूमी पडिलेहेइ, उ० पडि० २ दब्भसथारग सथरति, दब्भ० सं० २ दब्भसथारग
वुक्कइ, दु० २ पोसहसालाए पोसहिए वभयारी जाव पक्खअ पोसह पडिजागरमाणे विहरइ । तए ण ते समणोवासगा
जेणेव सावत्थी नयरी जेणेव सयाइ गिहाइ तेणेव उवागच्छति, उवागच्छिता विउल असण पाण खाइम साइम उउग्ग-

द्वावैति उ० २ अण्णमण्णे सद्दवैति अ० स० २ एव वयासी-एवं खलु देवाणुप्पिया ! अग्गेहिं से विरले असणपाणस्सा-
 इमसाइमे उवक्खढाविप, संखे य ण समणोवासए नो हवमागच्छइ, त सेय खलु देवाणुप्पिया ! अग्ग सख समणोवा-
 सग सद्दवेत्तए । तए ण से पोक्खली समणोवासए ते समणोवासए एव वयासी-अच्छह ण तुज्जे देवाणुप्पिया ! सुणिधुया
 वीसत्था अइअ सख समणोवासग सद्दवेमिच्चिकहु तेसिं समणोयासगाण अतिआओ पढिनिक्खमइ प० २ सावथीए
 नगरीए मग्गमग्गेण जेणेव सखस्स समणोवासगस्स गिहे तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छित्ता सखस्स समणो वासगस्स गिह
 अनुपविट्ठे । तए णं सा उप्पला समणोवासिआ पोक्खलिं समणोवासग एज्जमाण पासइ पासित्ता हट्ठुट्ठ० आसणाओ
 अ०मुट्ठइ, अमुट्ठित्ता सत्तहु पयाइ अणुगच्छइ अणुगच्छित्ता पोक्खलिं समणोवासगं वदति नमसति, वदित्ता नमसित्ता
 आसणेण उवनिमतेइ, आ० २ एवं वयासी-सदिसंतु ण देवाणुप्पिया ! किमागमणप्पयोअण ? तए णं से पोक्खली
 समणोवासए उप्पल समणोवासिय एव वयासी-कहिअ देवाणुप्पिये ? सखे समणोवासए ? तए ण सा उप्पला समणोवासिआ
 पोक्खल समणोवासग एव वयासी-एव खलु देवाणुप्पिया ! सखे समणोवासए पोसइसालाए पोसहिए वमयारी जाव
 विहरइ । तए ण से पोक्खली समणोवासए जेणेव पोसइसाला जेणेव सखे समणोवासए तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छित्ता
 गमणागमणाए पढिक्कमइ, ग० २ सख समणोवासग वदति नमसति, वदित्ता नमसित्ता एव वयासी-एव खलु देवाणुप्पिया !
 अग्गेहिं से विरले असण जाव साइमे उवक्खढाविप तं गच्छामोण देवाणुप्पिया ! त विरल असण जाव साइम आसाए-
 माणा जाव पढिजागरमाणा विहरामो । तए ण से संखे समणोवासए पोक्खलिं समणोवासग एव वयासी-नो खलु कप्पति

देवाणुप्पिया ! त विचल असण पाणं खाइमं आसाएमाणस्स जाव पडिजागरमाणस्स विहरिचए, कप्पइ मे पोसह-
 सालाए पोसहिअस्स जाव विहरिचए, त छेदेणं देवाणुप्पिया ! तुढमे त विचल असण पाण खाइमं आसाएमाणा जाव
 विहरइ, तए ण से पोक्खली समणोमासए सखस्स समणोवासगस्स अतियाओ पोसहसालाओ पडिनिक्खमति, पडिनिक्ख-
 मित्ता । सावत्थि नगरिं मज्झमज्जेणं जेणेव ते समणोवासगा तेणेव उवागच्छइ” इत्यादि । अपि च श्राद्धाना साधुवन्दनार्थं
 सामायिकपौपद्यग्रहणार्थं धर्मशालाया गमनागमने, तथा क्षुधितस्य भोजनप्रदाने, तृपितस्य पानीयपाने आरम्भो जायते न
 वा ? तथा साधवे अन्न [दान] ददता उष्णधान्यस्थाल्युद्धादने उष्णधाण्यादिना वायुकायस्य सर्वत्र अमरसूक्ष्मत्रसजीवाना च
 धातो भवति न वा ? । तथा कहिच्छिकाद्वादने बादरवायुकायादिवधो भवति न वा ? । तथा धान्यादिना सर्पोदिजीवमोचने
 आरम्भो जायते न वा ? । सर्वत्र भवत्येव इति रहस्य, तस्य प्रत्यक्ष दृश्यमानत्वेन अपलपितु अशक्यत्वात् । पुनर्वद
 सामायिकपौपद्यादिकधर्मकर्तव्यकरणार्थं धर्मशाला कार्यते तत्र तु प्रकट पट्टायोगमदो दरीदृश्यते, ततस्तद्धर्मशाला-
 कारापणे पुण्य पाप वा जायते ? । न च पुण्यमिति वक्तव्य, स्वपक्षधतेः । नाऽपि पाप, न च धर्मार्थं पापं कर्तव्यमिति
 भवन्मत, तदा कुत्र यास्यति ? । पुनः पाप चेत्, तदा धर्मशालानामस्थाने पापशालेति कथ्यताम् । तत उभयथाऽपि तव
 सकटे पातो जात इतो व्याघ्र इतस्तटी । एव साधूनामपि गोचरी(र्या)अमणे १ गुरुवन्दनार्थं गमने २ विहारकरणे ३ वस्त्र-
 पात्रादिप्रतिलेखनादिक्रियाकरणे ४ प्रतिक्रमणादौ क्षमाश्रमण दाने ५ च सर्वत्र यदे पदे आरम्भपूर्विकैव धर्मप्रवृत्तिः
 दृश्यते । अत्राऽऽह मनोमति शिष्यः, ननु यदि आरम्भपूर्विका प्रवृत्तिः एषा, तर्हि आरम्भस्य अशुभगतिहेतुत्वेन

ब्रुवन्ति च० २ अण्णमण्णे सद्दवैत्ति अ० स० २ एव वयासी-एवं खलु देवाणुप्पिया ! अन्हेहिं से विचले असणपाणस्वा-
 इमसाइमे उवक्खवाविए, सखे य ण समणोवासए नो हवमागच्छइ, त सेय खलु देवाणुप्पिया ! अम्ह सख समणोवा-
 सग सद्दवैत्तए । तए ण से पोक्खली समणोवासए ते समणोवासए एव वयासी-अच्छइ ण तुज्जे देवाणुप्पिया ! सुणिहुया
 वीसरया अहं सख समणोवासग सद्दवैत्तिकट्टु तेसिं समणोवासगणं अतिआओ पढिनिक्खमइ प० २ सावत्थीए
 नगरीए मज्झमज्जेण जेणेव संखस्स समणोवासगस्स गिहे तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छिआ सखस्स समणो वासगस्स गिह
 अणुपविट्ठे । तए ण सा उप्पळा समणोवासिआ पोक्खलिं समणोवासग एज्जमाण पासइ पासिआ हट्ठतुट्ठ० आसणाओ
 अग्गुमुट्ठइ, अमुट्ठिआ सत्तह पयाइ अणुगच्छइ अणुगच्छिआ पोक्खलिं समणोवासग वदति नमसति, ववित्ता नमसित्ता
 आसणेण उवनिमतेइ, आ० २ एवं वयासी-उविसंतु ण देवाणुप्पिया ! किमागमणप्पयोअण ? तए णं से पोक्खली
 समणोवासए उप्पल समणोवासियं एव वयासी-इहिअ देवाणुप्पिये ? सखे समणोवासए ? तए णं सा उप्पळा समणोवासिआ
 पोक्खल समणोवासग एव वयासी-एव खलु देवाणुप्पिया ! सखे समणोवासए पोसहसालाए पोसहिए वमयारी जाव
 विहरइ । तए ण से पोक्खली समणोवासए जेणेव पोसहसाला जेणेव सखे समणोवासए तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छिआ
 गमणागमणाए पढिक्कमइ, ग० २ संख समणोवासग वदति नमसति, वदित्ता नमसित्ता एव वयासी-एव खलु देवाणुप्पिया !
 अन्हेहिं से विचले असण जाव साइमे उवक्खवाविए त गच्छामोण देवाणुप्पिया ! त विचल असण जाव साइम आसाए-
 माणा जाव पढिआगरमाणा विहरामो । तए ण से सखे समणोवासए पोक्खलिं समणोवासग एव वयासी-नो खलु कप्पति

देवाणुप्पिया ! त वितल असण पाणं खाइमं साइमं आसापमाणस्स जाघ पहिजागरमाणस्स विहरित्तप, कप्पइ मे पोसह-
 सालाप पोसहिअस्स जाव विहरित्तप, त छदेण देवाणुप्पिया ! तुब्भे त वितल असण पाण खाइमं साइमं आसापमाण जाव-
 विहरइ, तए णं से पोक्खली समणोमासए सखस्स समणोवासगस्स अतियाओ पोसहसालाओ पहिनिक्खमति, पहिनिक्ख-
 मित्ता ! सावत्थि नगरिं मज्झमज्जेणं जेणेव ते समणोवासगा तेणेव उवागच्छइ” इत्यादि । अपि च श्राद्धाना साधुवन्दनार्थं
 सामायिकपौषघ्नहणार्थं धर्मशालाया गमनागमने, तथा क्षुधितस्य भोजनप्रदाने, तृपितस्य पानीयपाने आरभो जायते न
 वा ? तथा साधवे अन्न [दान] दत्तां उष्णधान्यस्थाल्युद्धाटने उष्णवाप्यादिना वायुकायस्य सर्वत्र श्वमत्सूक्ष्मत्रसजीवाना च
 घातो भवति न वा ? । तथा कहिच्छिकाझाटने बाहरवायुकायादिवधो भवति न वा ? । तथा धान्यादिना सर्पोदिजीवमोचने
 आरम्भो जायते न वा ? । सर्वत्र भवत्येव इति रहस्य, तस्य प्रत्यक्ष दृश्यमानत्वेन अपलपितु अशक्यत्वात् । पुनर्वद
 सामायिकपौषघ्नदिकधर्मकर्तव्यकरणार्थं धर्मशाला कार्यते तत्र तु प्रकट पट्टायोगमदो दरीदृश्यते, ततस्तद्धर्मशाला-
 कारापणे पुण्य पाप वा जायते ? । न च पुण्यमिति वक्तव्य, स्वपक्षधर्तेः । नाऽपि पाप, न च धर्मार्थं पाप कर्तव्यमिति
 भवन्मत, तदा कुत्र यास्यति ? । पुनः पाप चेत्, तदा धर्मशालानामस्थाने पापशालेति कथ्यताम् । तत उभयथाऽपि तव
 सकटे पातो जात इतो व्याघ्र इवस्तदी । एव साधूनामपि गोचरी(र्या)श्रमणे १ गुरुवन्दनार्थं गमने २ विहारकरणे ३ वस्त्र-
 पात्रादिप्रतिलेखनादिक्रियाकरणे ४ प्रतिक्लमणादौ क्षमाश्रमण दाने ५ च सर्वत्र पदे पदे आरम्भपूर्विकेन धर्मप्रवृत्ति
 दृश्यते । अत्राऽऽह मनोमतिः शिष्यः, ननु यदि आरम्भपूर्विका प्रवृत्तिः एषा, तर्हि आरम्भस्य अशुभगतिहेतुत्वेन

किमयं धर्मोयिभि सा क्रियते ? उच्यते—तीर्थङ्करेवस्य आश्रतात्, सा च निर्वाणफलेति । ततो निर्वाणसुखफलार्थिभिः अवश्यं कर्तव्या इति । अत्रार्थे श्रीस्यानांगवृत्तिगतं गायार्थं (११० पत्रे) यथा—

“भण्णइ जिणपूथाए, कायवशो अइवि होइ व कइहिचि । तहवि तइं परिसुद्धा, गिहीण कुंवाहरणजोगा ॥ १ ॥

असदार्मपक्का, ज च गिही तेण तेसिं विसेआ । तस्मिंविचिफलबिअ, एसा परिभावणीअमिद ॥ २ ॥”

ननु—चाहिं सर्वत्र धर्मकर्तव्ये आरम्भकरणे सत्यपि किं पाप न लगति ? उच्यते—सत्य, सत्यारम्भेऽपि पृथिव्यादित्रस्त-जीयानामुपरि तेषां मारणाध्यवसायो नास्ति, किं तु रक्षणाध्यवसाय । पापं तु दुष्टमनसि आध्याते भवेद्, यदुक्तं श्रीपिण्डनिर्मुक्तौ (१७८ पत्रे)—

“जो जयमाणस्स भवे, विराहणा सुत्तविहिसमगस्स । सा होइ निजरफला, अज्जत्थयविसोहिजुत्तस्स ॥ १७९ ॥”

पुनरत्रार्थे श्रीभगवतीसूत्र प्रतिमूः, तथाहि— (२८८ पत्रे)
“समणोवासगस्स णं भते पुब्बामेव तसपाणसमारमे पक्कक्खाण भवति पुढविसमारमे अपक्कक्खाहे भवति से अ पुढवि लणमाणे अण्णयर तस पाणं विहिंसेज्जा से णं भते ? त वय अतिचरति गो० नो तिण्ठे समठे णो लल्लु से तस्स अइवायाए आवट्टति ।” पुनस्तत्रैवोक्तं—

“समणोवासगस्स णं पुब्बामेव वणस्सइसमारमे पक्कक्खाण से अ पुढवि लणमाणे अण्णयरस्स रुक्खस्स मूळं छिदेज्जा से ण भते ? त वयं अतिचरति ? नो तिण्ठे समठे णो लल्लु से तस्स अइवायाए आवट्टति इति ।” एवमेव यद्यपि पूजाकरणे

अलाभिपुण्यादीनां सपमर्दो जायते पर पूजोक्तुस्तेषां जलाम्निपुण्यादीना सपमर्दे मनो नाऽस्ति, प्रत्युत तद्रक्षणं यतना क्रियमाणा अस्ति, मनस्तु निष्केवलं भगवन्मन्त्रिविशिष्टं वर्तते, तद्विद आगत-सत्यपि आरम्भे यत्तीर्थङ्करदेवेन अनुज्ञातं तत्सत्यमेव । तत आज्ञासहितो जीषदयारूपो, न तु निष्केवलं जीषदयारूपोऽपि आज्ञारहित इति ॥

॥ इति आज्ञासहितदयाधर्माधिकारः ॥ ४२ ॥

ननु-श्रीभगवतीसूत्रे देवा अधर्मिण वृक्षास्तर्हि क्वाऽऽगमे जिनप्रतिमापूजाया फल ? उच्यते-रे मनोमतिन् ! शास्त्रमत्या विचारय, 'अधर्मिण' इति कोऽर्थः ? तथाविधया कयाचिद् भवस्थित्या विरतिरूपो धर्मो नाऽस्ति तेषां, परं अन्यो धर्मो विरतिव्यतिरिक्त सर्वोऽप्यस्ति, तथाहि-सर्वं सूर्याभदेवाधिकारे पश्य विमुक्त "धम्मिअ ववसायमि गिण्हइ" कोऽर्थ ? सूर्याभदेवेन धर्मं कर्तुं इच्छता पूर्वं जिनप्रतिमापूजा न्यधायि, एव विजयदेवादिभिरपि विदधे, तथा देवा केऽपि सम्यक्त्वधर्ममपि पालयन्ति तत् सम्यक्त्व सवरमध्ये प्रोक्तं, यदुक्तं श्रीस्थानागे पचमस्थाने द्वितीयोद्देशके सवराधि-कारे (३१६ पत्रे), तथाहि-

"पच आसवदारा पञ्चत्ता, त जहा-मिच्छत्त अविरती पमादे कसाया जोगा ५ । पच संवरदारा पञ्चत्ता, त जहा सम्मत्त विरती अपमादो अकसातिसमजोगित्त" इत्यत्र । इदं रहस्य-ये देवा सम्यक्त्ववन्तस्ते सवरवन्त सक्का, ततः कथं अधर्मिणः ? १ । पुनः श्रोतव्य-देवाः शाश्वतरत्नादिमयपुस्तकधाचनपूर्वं परस्पर देवगुरुधर्मसम्बन्धिन विचार कुर्वन्ति स धर्मो न वा ? २ । तथा जिनाना पचकल्याणकेषु मनुष्यक्षेत्रे समागत्य तीर्थङ्कराणां भर्किं धितन्वते, स धर्मो न वा ? ३ ।

किमयं धर्मोयिभिः सा क्रियते ? उच्यते—तीर्थङ्करदेवस्य आशत्वात्, सा च निर्वाणफलेति । ततो निर्वाणसुखफलायिभिः
अयस्य कर्तव्या इति । अत्रार्ये श्रीस्थानांगवृत्तिगतं गाथाद्वयं (११० पत्रे) यथा—

“भण्णइ जिणपूआए, कायवहो जइवि होइ व कहिंवि । तहवि तर्हं परिसुद्धा, निहीण कूयाहरणजोगा ॥ १ ॥

असदारंमपवत्ता, जं च निही तेण सेसं विजेआ । तन्निविस्सिफलच्चिअ, एसा परिमावणीअमिद ॥ २ ॥”

ननु—तर्हि सर्वत्र धर्मकर्तव्ये आरम्भकरणे सत्यपि किं पापं न लगति ? उच्यते—सत्य, सत्यारम्भेऽपि दृष्टिव्यादित्रस-
जीयानामुपरि तेया मारणाध्यवसायो नास्ति, किं तु रक्षणाध्यवसायः । पाप तु दुष्टमनसि आच्यते भवेद्, यदुक्तं श्रीपि-
ण्डनिर्युक्ती (१७८ पत्रे)—

“जा जयमाणत्स भवे, विराहणा सुत्तविहिंसमगत्स । सा होइ निज्जरफला, अज्जत्यविसोहिजुत्तत्स ॥ १७९ ॥”
पुनरत्रार्ये श्रीमगवतीसूत्र प्रतिभूः, तथाहि— (२८८ पत्रे)

“समणोवासगत्स णं भत्ते पुब्बामेव तसपाणस्मारमे पच्चक्खाए भवति पुढविसमारमे अपच्चक्खाहे भवति से अ पुढविं
सणमाणे अण्णयरं तसं पाणं विहिंसेज्जा से णं भत्ते ! त वय अतिचरति गो० नो तिण्हे समहे णो सल्लु से तत्स अइवा-
याए आठइति ।” पुनस्सत्रैवोक्तं—

“समणोवासगत्स णं पुब्बामेव यणत्सइसमारमे पच्चक्खाए से अ पुढविं सणमाणे अण्णयरत्स रुक्खत्स मूळं छिदेज्जा-
से णं भत्ते ! त वय अतिचरति ! नो तिण्हे समहे णो सल्लु से तत्स आइवायाए आठइति इति ।” एवमेव यद्यपि पुज्यंकरमे

ठिते धम्म चेव उवसपज्जित्ताण विहरइ, असंयतजाव पावकम्मे अघम्मे ठिए अघम्म चेव उवसपज्जित्ताण विहरइ, संजयासअए धम्माधम्मे ठिते ! धम्माधम्म उवसपज्जित्ताण विहरति, से तेणट्टेण जाव ठिए ॥ जीवा ण भते ! किं धम्मे ठिआ अघम्मे ठिआ धम्माधम्मे ठिआ गोयमा ! जीवा धम्मेवि ठिआ अघम्मेवि ठिआ धम्माधम्मवि ठिआ, नेरइआण पुच्छा ! गोयमा ! नेरइआ नो धम्मे ठिआ अघम्मेठिआ नो धम्माधम्मे ठिआ, एव जाव च्चरिदियाण, पच्चिदियतिरिक्खजोणियाण पुच्छा, गोयमा ! पच्चिदियतिरिक्खजोणिआ नो धम्मे ठिआ अघम्मे ठिआ धम्माधम्मवि ठिआ, मणुस्सा जहा जीवा, घाणमतरजोइसियवेमाणिया जहा नेरइया $\times \times \times$ अन्नतथिया ण भते ! एव आइक्खति जाव परुव्वेति—एव खल्लु समणा पंढिआ समणोवासया बालपडिआ जस्स ण एगपाणाएवि दढे अणिक्खित्ते से ण एगतवालेप्पि वत्तव सिआ, से कहमेय भते ! एव गोयमा ! जण ते अण्णतथिया एव आइक्खति जाव वत्तव सिआ, जे ते एवमाहसु मिच्छ ते एवमाहसु, अह पुण गोयमा ! एवमाइक्खामि जाव परुव्वेमि एव खल्लु समणा पडिआ समणोवासगा बालपडिआ जस्स णं एग पाणाएवि दढे निक्खित्ते से ण नो एगतवालेति वत्तव सिआ ॥ जीवा ण भते ! किं बाला पडिआ बालपडिआ ? गोयमा ! जीवा बालावि पडिआ वि बालपडिआ वि, नेरइयाण पुच्छा, गोयमा ! नेरइया बाला नो पडिआ नो बालपडिआ, एव जाव च्चरिदियाण । पच्चिदियतिरिक्खजोणिया पुच्छा गोयमा ? पच्चिदियतिरिक्खजोणिया बाला नो पडिआ बालपडिआ वि, मणुस्सा जहा जीवा, घाणमतरजोइसियवेमाणिया जहा नेरइया” अत्राड्य परमार्थः—देवाना असयतत्व १ अविरतत्व २ अप्रत्याख्यानपापकर्मकत्व ३ च प्रतिपादित, तेन चारित्रमाश्रित्य

पुनस्तीर्यद्वाराणां साधूना च वन्दनां कुर्वन्ति, तदग्रे व्याख्यानं च शृण्वन्ति, स धर्मो न वा ४ । पुनर्नन्दीश्वरादौ अष्टा-
द्विक्रामहिमां देवाः कुर्वन्ति स धर्मो न वा ? ५ । अयमेवाऽर्थः सिद्धान्तालापकैः अग्रे प्रपञ्चयिष्यते । पुनर्देवानां राज-
प्रश्रीयोपाह्वे (२६ पत्रे) धर्मत्वं चकमस्ति । तथाहि-

“तएव ते सूरिआभविमाणवासिणो बहवे धेमाणि या देवा धेवीओ य पायत्ताणिआहि वइस्स देवस्स अतिए एअमहु
सोआ निसम्म हइतुहु आब हियया अयेगइआ वंदणवत्तियाए अयेगइया पूयणवत्तियाए अयेगइया सक्कारवत्तियाए
एय समाणवत्तियाए अयेगइया कोउहलवत्तियाए अयेगइया असुआइ सुणिस्सामो, सुआइ अट्टाइ हेऊइ पत्तिणाइ कार-
णाइ यागरणाइ पुच्छिस्सामो अयेगइया सूरियामस्स देवस्स वयण-भणुअत्तमाणा अयेगइया अन्नमन्नमणुअत्तमाणा
अयेगइया जिणभत्तिराणेण अयेगइआ धम्मोअत्ति अयेगइया जीअमेअत्ति कट्टु” इत्यादि । अत्रालापके अयेगइआ जिण-
भत्तीए अयेगइआ धम्मो इति पदद्वयेऽपि प्रोक्तं । केचिदेवा धर्मनिमित्तं, केचिदेवा जिनभक्तिनिमित्तं वीतरागदेवान्
यन्दन्ति, तर्हि कथं न धर्मिणः ? । पुन श्रीभगवतीसूत्रे सप्तदशशतके द्वितीयोद्देशके [७२२ पत्रे], तथाहि-

“से णूण भते ! संजयधिरयपडिहयपच्चक्खायपावकम्मे धम्मे ठिए असजयअधिरयअपडिहयअपच्चक्खायपावकम्मे
अहम्मे ठिए संजयासंजए धम्माधम्मे ठिते ? इता गोयमा ! संजयधिरयजाव धम्माधम्मे ठिए, एतेसि ण भते !
धम्मसि वा अधम्मसि वा धम्माधम्मसि वा चक्किआ केइ आसइत्तए वा जाव तुअट्टितए वा गोयमा ! णो तिणहे
समहे, से केण साइ अट्टेणं भते ! एवं बुद्धति जाव धम्माधम्मे ठिए ? गोयमा ! सजतविरतजाव पावकम्मे धम्मे

ठिते धम्म चेव उवसपज्जिचाण विहरइ, असंयतजाव पावकम्मे अधम्मे ठिए अवसपज्जिचाण विहरइ,
 सज्जयासजए धम्माधम्मे ठिते ! धम्माधम्म उवसपज्जिचाण विहरति, से तेणट्ठेण जाव ठिए ॥ जीवा ण भते ! किं
 धम्मे ठिआ अधम्मे ठिआ धम्माधम्मे ठिआ गोयमा ! जीवा धम्मेवि ठिआ अधम्मेवि ठिआ धम्माधम्मेवि ठिआ,
 नेरइयाण पुच्छा ! गोयमा ! नेरइआ नो धम्मे ठिआ अधम्मेठिआ नो धम्माधम्मे ठिआ, एव जाव चउरिदियाण,
 पविंदियतिरिक्खजोणियाण पुच्छा, गोयमा ! पविंदियतिरिक्खजोणिया नो धम्मे ठिआ अधम्मे ठिआ धम्माधम्मेवि
 ठिआ, मणुस्सा जहा जीवा, वाणमतरजोइसिअवेमाणिया जहा नेरइया $x \times x \times$ अन्नरत्थिया ण भते ! एव आइ-
 क्खंति जाव परूवेति-एव खलु समणा पडिआ समणोवासया बालपडिआ जस्स ण एगपाणाएवि दढे अणिक्खित्ते से
 ण एगतवालेत्ति वत्तव सिआ, से कहमेय भते ! एव गोयमा ! जण ते अण्णरत्थिया एव आइक्खति जाव वत्तव
 सिआ, जे ते एवमाहसु मिच्छ ते एवमाहसु, अह पुण गोयमा ! एवमाइक्खामि जाव परूवेमि एव खलु समणा पडिआ
 समणोवासगा बालपडिआ जस्स ण एग पाणाएवि दढे निक्खित्ते से ण नो एगतवालेत्ति वत्तव सिआ ॥ जीवा ण भते !
 किं बाला पडिआ बालपडिआ ? गोयमा ! जीवा बालावि पडिआ वि बालपडिआ वि, नेरइयाण पुच्छा, गोयमा !
 नेरइया बाला नो पडिआ नो बालपडिआ, एव जाव चउरिदियाण । पविंदियातिरिक्खजोणिया पुच्छा गोयमा ? पविं-
 दियतिरिक्खजोणिया बाला नो पडिआ बालपडिआ वि, मणुस्सा जहा जीवा, वाणमतरजोइसियवेमाणिया जहा नेरइया”
 अत्राऽय परमार्थ —देवाना असयतत्य १ अघिरतत्व २ अप्रत्याख्यानपापकर्मकत्वं ३ च प्रतिपादित, तेन चारित्रमाश्रित्य

पुनस्तीर्थङ्कराणां साधूनां च घन्दना कुर्वन्ति, तदग्रे व्याख्यानं च शृण्वन्ति, स धर्मो न वा ४ । पुनर्नन्दीश्वरादौ अष्टा-
द्विकामहिमा देवाः कुर्वन्ति स धर्मो न वा ५ । अयमेवाऽर्थः सिद्धान्तालापकैः अग्रे प्रपञ्चयिष्यते । पुनर्देवानां राज-
प्रश्रीयोपाङ्गे (२६ पत्रे) धर्मत्व उक्तमस्ति । तथाहि-

“तएव ते सूरिभामविमाणवासिणो बहवे वेसाणि या देवा देवीचो य पायत्ताणि आहि वइस्स देवस्स अतिए एअमहु
सोखा निसम्म हट्ठदुट्ठ जाव हियया अप्येगइआ वंदणवसिया अप्येगइया पूयणवसियाए अप्येगइया सक्कारवत्तियाए
एव समाणवसियाए अप्येगइया कोवहलवत्तियाए अप्येगइया असुआइ सुणिस्सामो, सुआइ अट्ठाइ हेऊइ पत्तिणाइ कार-
णाइ वागरणाइ पुच्छिस्सामो अप्येगइया सूरिया मस्स देवस्स वयण-भणुअत्तमाणा अप्येगइया अन्नमन्नमणुअत्तमाणा
अप्येगइया जिणभत्तिराणेण अप्येगइआ धम्मोस्सि अप्येगइया वीअमेअति कट्ठु” इत्यादि । अत्रालापके अप्येगइआ जिण-
भत्तीए अप्येगइआ धम्मो इति पदद्वयेऽपि प्रोक्त । केचिदेवा धर्मनिमित्त, केचिदेवा जिनभक्तिनिमित्त वीतरागदेवान्
यन्दन्ति, तर्हि कथं न धर्मिणः ? । पुन श्रीभगवतीसूत्रे सप्तदशायतके द्वितीयोद्देशके [७२२ पत्रे], तथाहि-

“से गूण भते ! सजयविरयपडिहयपञ्चस्सायपावकम्मे धम्मो ठिए असंजयअविरयअपडिहयअपञ्चस्सायपावकम्मे
अहम्मो ठिए सजयासंजय धम्माधम्मो ठिते ? इता गोयमा ! संजयविरयजाव धम्माधम्मो ठिए, एतेसि ण भते !
धम्मसि वा अधम्मसि वा धम्माधम्मसि वा चक्किआ केइ आसइत्तए वा जाव तुअट्ठितए वा गोयमा ! णो तिण्हे
समहे, से केण साइ अट्ठेण भते ? एवं बुद्धति जाव धम्माधम्मो ठिए ? गोयमा ! सजतविरतजाव पावकम्मे धम्मो

समक्षं मैत्रुनसेवामपि तदावातनाभीत्या न कुर्वन्तीति इह तेषां धामन्यं सीमासन्नेति तुष्टिपण ॥ ६५ ॥
असुरिदे असुरकुमारराया चमरचंघाप रायपाणीय सभाय नगरेति नगरे असुरिदे चमरचंघाप रायपाणीय
भुजमाणे विहरिष्य, नो तिण्डु समष्टे, से केण्डुण अते ! एवं तुष्टय नो पशु नगरे असुरिदे चमरचंघाप रायपाणीय सभाय
एव विहरिष्य, ? अज्जो चमरस्स न असुरिदस्स असुरकुमाररसो सगिनिपसाओ चिद्वसि, जाओ नं चमरस अस-
इअखंमे यइरामपसु गोलयइसमुगएसु माओ विणसत्तुओ माओ न तेपीण न भवजिजाओ पुअणिजाओ नेर
इदस्स असुरकुमाररसो असेसि न माणे असुरकुमाराणे तेवाण व तेपीण न भवजिजाओ पुअणिजाओ नेर
जिजाओ नमसजिजाओ सक्करजिजाओ सममाणजिजाओ कमाण भगव वेवओ वेइओ वण्णवावजिजाओ भवति तेति
पणिहाप नो पशु, से तेण्डुणं अज्जो ! एवं तुष्टय-णो पशु नगरे असुरिदे ज्ञान रागा चमरचंघाप नगरेति भिजा
सप ! पशु नं अज्जो ! चमरे असुरिदे चमरकुमारराया चमरचंघाप सभाय भवजिजाओ वेति न तेति व माति
सर्णसि चउसडुप सामानियसाइसीहि तागसीयाव वा ! भवति न नहि असुरगारेति वेति न तेति व माति
सर्णपरिउडे महगहव जाय अंजमाणे किरिण केव ? परिआरिओ नो वेव न तेवणवत्तिव" इति । पुअ चिमाणा
एव एतीरस्थाके एतीयोदेशके (१५५ पने) वेवातां नेभा परिपाव माओ पसाइते, ततो परि वताइते पसाणा
अंति तदा सेषां विशेषतो भगिणं, तदा भवतो भा-
सिद्धि लगेहि वेो परितप्पेज्जा, ? अइ-पदो ! ॥ ५५ ॥ सने भो तरे गीरए तते परिगत्ताएखो वेति तति

५५५ पसाणा परितपम खना सबे घमोः ॥ ४३ ॥

“पंचहिं ठाणेहिं जीवा बुद्धभयोधि-अत्ताए कम्म पकरेति, त जहा-अरहताणं अवण्ण वयमाणे १ अरहतपञ्चस्तस्स वम्मस्स अवण्ण वयमाणे २ आयरिसवज्झायाण अवण्ण वयमाणे ३ चात्तवज्झस्स सघस्स अवण्ण वयमाणे ४ विवक्कत्व वमवेराण देवाणं अवण्णं वयमाणे ५” । पुनरपि ताहशाना धर्मवता देवाना भ्जाया कुर्वन्तस्तु निज बोधिधीज सुलभ कुर्वन्ति यदुक्क तत्रैव, तथाहि-“पंचहिं ठाणेहिं जीवा सुलभबोधियत्ताए कम्म पकरेति, त जहा-अरिहताण वण्ण वयमाणे १ अरिहतपञ्चस्तस्स वम्मस्स वण्ण वयमाणे २ आयरिअ-उवज्झायाण-वण्ण वयमाणे ३ चात्तवण्णस्स सघस्स वण्ण वयमाणे ४ विवक्कत्ववमवेराण देवाण वण्ण वयमाणे ५” इति । पुनः श्रीजीवामिगमसूत्रे नन्दीश्वरद्वीपवक्कन्यताया चतुरञ्जनपर्वताधिकारे (३५७ पत्रे) प्रोक्तमस्ति भवनपत्यादयो देवाश्चातुर्मासिकसावत्सरिकदिनेषु अष्टाहिका प्रमुदितमनस्का सन्तोऽष्टौ दिवसान् यावत्कुर्वन्ति, अबो तेषा दृढो धर्मरागो वीतरागोपरि, तस्मात् कथं न ते धर्मवन्तः ? तत्पाठो यथा-

“तत्थ ण बह्वे भवणवइवाणमतरज्जोइसियवेमाणिया देवा चात्तमासियापडिक्कएसु सवच्छरिएसु वा अण्णेसु बहूसु जिणजम्म[ण]-निक्खमण-नाणुप्पत्ति-परिनिघाणमाइएसु य देवकज्जेसु य देवसमुदएसु य देवसमिइसु य देवसमिइसु य देवपमोअणेसु य एगतमो सहिता समुवागता समाणा पमुइअपक्कीलिआ अट्ठाहितास्सुवाजो महामहिमाओ करेमाणा पालेमाणा सुइसुहेण विहरति” इत्यादि । अतो विरतिरूपधर्ममन्तरेण सम्यक्त्वधारका देवाः स्वभावतोऽपि धर्मवन्तोऽपि जिनप्रतिमापूजाया विशेषतो धर्ममाजो ज्ञेयाः ॥ ४३ ॥

॥ इति देवाना विरतिधर्मं विना सर्वे धर्माः ॥ ४३ ॥

प्रससि आयरिवचवज्ञापयिहि विज्जमाणेहि कळसरिरेण णो बहूप सुए अधीए १, अहो ण मते इहलोकपडिघद्धेण परलो-
गपरमुहेण विसयतिसिण्णं णो दीहे सामन्नपरिआए अणुपल्लिए २ अहो ण मए इट्ठिससायगरुएण भोगमिसगिद्धेण
णो विसुद्धे चरिचे फासिए ३” इति । पुनर्देवानां धर्मित्वप्रतिपादक औपपातिकसूत्रे (४३ पत्रे), तथाहि—

“धम्मज्झाणे चत्तविहे चत्तप्पहोआरे पन्नत्ते, तं जहा आणायिजए १ अवायविजए २ विवागविजए ३ सठाणविजए ४,
धम्मस्स ण ज्ञाणस्स चत्तारि लक्खणा पन्नत्ता, तं जहा—आणारुई १ निसग्गरुई २ उव्वदेस्सरुई ३ सुत्तरुई ४, धम्मस्स ण
ज्ञाणस्स चत्तारि आलवणा पन्नत्ता, तं जहा—वायणा १ पुच्छणा २ परिजट्टणा ३ धम्मकहा ४, धम्मस्स ण ज्ञाणस्स
चत्तारि अनुप्पेहाओ पन्नत्ताओ तज्जहा—अणिच्चाणुप्पेहा १ असरणाणुप्पेहा २ एगत्ताणुप्पेहा ३ ससाराणुप्पेहा ४”, इत्यत्र
आलापकचतुष्टये ये आशारुच्युपदेशरुचिप्रमुत्ता धर्मध्यानप्रकारा धर्मलक्षणानि धर्मानुप्रेक्ष्याद्येति, तत्सर्वं देवेषु वेविद्यते
ततो धर्मभाजस्ते इह च आर्तरीद्रे परिहार्यतया साधुविशेषणे धर्मशुक्ले तु आसेव्यतया इति “चत्तप्पहोयारे”ति चतुर्षु
भेदलक्षणात्मन्वनानुप्रेक्षालक्षणेषु पदार्थेषु प्रत्यवतारः—समवतारो वक्ष्यमाणस्वरूपो यस्य तच्चतुर्धृत्यवतारमिति, ‘आणा-
विजए’ति आशा—क्षिनप्रवचन तस्या विषयो—निर्णयो यत्र तदाज्ञाविषय, प्राकृतत्वात् आणाविजय आज्ञागुणानुचिन्तन
इत्यर्थं, एव शेषपदानि अपि, नवर अपायाः—रागद्वेषादिजन्या अनर्था, विपाक—कर्मफल, सस्थानानि—लोकद्वीपसमु-
द्राद्याकृतयः । पुनरेतादृशेषु धर्मेषु देवेषु सत्सु ये देवा अधर्मिण इति पूर्यन्ति ते स्वकीय बोधिबीज दुर्लभ कुर्वन्तीति
ज्ञेय, यदुक्तं श्रीस्थानाङ्गसूत्रे पञ्चमस्थाने द्वितीयोद्देशके (३२१ पत्रे), तथाहि—

“पंचहिं ठाणेहिं जीवा दुह्मबोधि-अत्ताए कम्म पकरेति, त जहा-अरहताण अवण वयमाणे १ अरहतपञ्चत्तस्स धम्मस्स अवण वयमाणे २ आयरिअरवज्झायाण अवण वयमाणे ३ चाउवअस्स सघत्तस अवण वयमाणे ४ विवक्तव वमचेराण देवाण अधण्ण वयमाणे ५” । पुनरपि ताहशानां धर्मवता देवाना श्लाघा कुर्वन्तस्तु निज बोधिबीज सुलभ कुर्वन्ति यदुक्त तत्रैव, तथाहि-“पंचहिं ठाणेहिं जीवा सुलभबोधिचत्ताए कम्म पकरेति, त जहा-अरिहताणं वण वयमाणे १ अरहतपञ्चत्तस्स धम्मस्स वण वयमाणे २ आयरिअ-उयज्झायाण-वण वयमाणे ३ चाउवणत्तस सघत्तस वण वयमाणे ४ विवक्तववमचेराण देवाण वण वयमाणे ५” इति । पुनः श्रीजीवाभिगमसूत्रे नन्दीश्वरद्वीपवक्तव्यताया चतु-रञ्जनपर्वताधिकारे (३५७ पत्रे) प्रोक्तमस्ति भवनपत्यादयो देवाश्चातुर्मासिकसावत्सरिकदिनेषु अष्टाहिका प्रमुदितमनस्का सन्तोऽष्टौ दिवसान् यावत्कुर्वन्ति, अहो तेषां दृढो धर्मरागो वीतरागोपरि, तस्मात् कथं न ते धर्मवन्तः ? तत्पाठो यथा-

“तत्थ णं बहवे भवणवइवाणमतरजोइसियवेमाणिया देवा चाउमासियापविपसु सवच्छरिएसु वा अण्णेसु बहसु णिणजम्मा[ण]-निक्खमण-नाणुप्पत्ति-परिनिवाणमाइएसु य देवकज्जेसु य देवसमुदएसु य देवसमिईसु य देवसमवाएसु य देवपओअणेसु य एगतओ सहिता समुवागता समाणा पमुइअपक्कीलिआ अट्ठाहितारुवाओ महामहिमाओ करेमाणा णलेमाणा सुहसुहेण विहरति” इत्यादि । अतो विरतिरूपधर्ममन्तरेण सम्यक्त्वधारका देवा स्वभावतोऽपि धर्मव-न्तोऽपि जिनप्रतिमापूजाया विशेषतो धर्ममाजो ज्ञेयाः ॥ ४३ ॥

॥ इति देवाना विरतिधर्म विना सर्वे धर्मोः ॥ ४३ ॥

कस्यसि आयरिअववञ्जापिहि विज्जमाणेहि कल्लसरीरेण णो बहुए सुए अहीए !, अहो ण मते इहलोकपडिषद्धेण परलो-
गपरमुद्देण विसयतिसिण्ण णो दीहे सामन्नपरिआए अणुपालि २ अहो णं मए इद्धिरससायगरुण भोगामिसगिद्धेण
णो विसुद्धे चरिस्से फासिए ३” इति । पुनर्देवानां धर्मित्वप्रतिपादक औपपातिकसूत्रे (४३ पत्रे), तथाहि—

“धम्मञ्जाणे चवविहे चत्थप्पोआरे पन्नस्से, त जह्वा आणाविजए १ अवायविजए २ धिवागविजए ३ सठाणविजए ४,
धम्मस्स ण ज्ञाणस्स चत्तारि लक्खणा पन्नत्ता, त जह्वा—आणारुई १ निसगगरुई २ उववेसरुई ३ सुत्तरुई ४, धम्मस्स ण
ज्ञाणस्स चत्तारि आलवणा पन्नत्ता, तं जह्वा—वायणा १ पुच्छणा २ यरिजट्टणा ३ धम्मकहा ४, धम्मस्स ण ज्ञाणस्स
चत्तारि अणुप्पेहाओ पन्नत्ताओ तज्जहा—अणिच्चाणुप्पेहा २ एगच्चाणुप्पेहा ३ ससाराणुप्पेहा ४”, इत्यत्र
आलापकचतुष्टये ये आझारुच्युपवेशरुचिप्रमुत्ता धर्मध्यानप्रकारा धर्मलक्षणानि धर्मानुप्रेक्ष्याञ्चेति, तत्सर्वं देवेषु वेविद्यते
ततो धर्मभाजस्से इह च आर्तरीत्रे परिहार्यतया साधुविशेषणे धर्मशुक्ले तु आसेव्यतया इति “चत्थप्पोआरे” इति चतुर्षु
भेदलक्षणालम्बनानुप्रेक्षालक्षणेषु पदार्थेषु प्रत्यवतारः—समवतारो वक्ष्यमाणस्वरूपो यस्य तच्चतुष्प्रत्यवतारमिति, ‘आणा-
विजए’ इति आज्ञा—अग्निप्रवचन तस्या विषयो—निर्णयो यत्र तदाज्ञाविचय, प्राकृतत्वात् आणाविजय आज्ञागुणानुचिन्तन
इत्यर्थः, एव शेषपदानि अपि, नवर अपायाः—रागद्वेषाद्विज्जया अनर्था, विपाकाः—कर्मफल, संस्यानानि—लोकद्वीपसमु-
द्राद्याकृतयः । पुनरेतादृशेषु धर्मेषु देवेषु सत्सु ये देवा अघर्मिण इति पूरुक्वर्न्ति ते स्वकीय बोधिबीज दुर्लभ कुर्वन्तीति
ज्ञेय, यदुक्त श्रीस्थानाङ्गसूत्रे पञ्चमस्थाने द्वितीयोद्देशके (४२१ पत्रे), तथाहि—

‘धारस्ते’ति द्वादशवार्षिकस्य तथा कालपर्यायेण अरुणोपपातादीनि पञ्चाध्ययनानि, तद्यथा अरुणोववाप १ वरुणो-
 ववाप २ गरुलोववाप ३ बेलघरोववाप ४ वेसमणोववाप ५, । त्रयोदशवार्षिकस्य तथोत्थानश्रुतादीनि चत्वारि, तद्यथा—
 सङ्गणस्तु १ समुद्राणस्तु २ देवेंदोषववाभो ३ नागपरिआवणिआओ स्ति ४ गायार्थ ॥ ८५ ॥ ‘चउ’ चतुर्दशवर्षस्य
 तथा पर्यायेण आशीविषभावनां जिना भुवते, नारतः, पचदशवर्षस्य तु पर्यायेणैव दृष्टिविषभावना तथैव भुवते इति
 गायार्थः ॥ ८६ ॥ ‘सोलसेति’ षोडशवर्षादिषु च पर्यायेषु एकोत्तरवर्धितेषु ‘यथासख्य’ यथाक्रम चारणभावना १ महा-
 स्वप्नभावना २ तेजोनिर्गर्ग ३ इत्येतानि त्रीणि भवन्तीति गायार्थ ॥ ८७ ॥ ‘एगू’ एकोनविंशतिकस्य तु पर्यायेण दृष्टि-
 वादो द्वादशमग, अत एव शेषलाभो ज्ञेय इति, संपूर्ण विंशतिवर्षपर्यायेणाऽनुपातो योग्यः सर्वस्य सूत्रस्य विन्दुसा-
 रादेरिति गायार्थः ॥ ८८ ॥ उवहाणं पुण आय-बिलाइ जं जस्स वन्निअ सुत्ते । त तेणेव सदेअ, इहरा आणाइआ दोसा
 ॥ ५८९ ॥ एवं दद्याश्रुतस्कन्धेऽपि, तथाहि—

“तिवासपरिआयस्त निगायस्स कप्पइ आयारकप्प नामस्सयण, चउवासपरिआयस्स कप्पइ सूअगड नामज्झयण,
 दसकप्पववहारा सवच्छरपणगदिविस्सअस्से वा कप्पति, ठाण समवायगे अ अउवासपरिआयस्स, दसवासपरिआयस्स
 विवाहो कप्पइ, एव आअ सपुअवीसवरिसपरिआओ सबसुत्तस्स अणुवाई हवइ” इति । तथा श्रावकाणा तु श्रीसूत्रक-
 ताङ्गनवमाध्ययने (१८५ पत्रे) श्रुतज्ञानलाभाभाव प्रोक्तोऽस्ति, तर्हि कुत सिद्धान्तमणन ? तत् पाठो यथा—

“निहे दीवमपासंता, पुरिसावणिआ नरा । ते वीरा वधणुम्मुक्का, नावकखति जीविअ ॥ ३४ ॥” व्याख्या—‘गृहे’

“कालक्रमेण पच, संवत्सरमाश्रया स अ जमि । स तस्मिन्नेव धीरो, यापञ्ज सो अ कालोऽय ॥ ५८१ ॥ तिवरि-
 सपरिआगरस च, आयापकप्यनाममज्जयण । चत्वरिसत्स च सम्म, सूअगढ नाम अगति ॥ ५८२ ॥ अत्राऽऽधा-
 रप्ररुत्तो निशीयाभिधानमध्ययन-“दसकप्यवहारा, संवत्सरपणगदिविस्वअत्सेव ठाण समवाओत्ति अ अगेए अट्ट-
 यासत्स ॥ ५८३ ॥ दसवासत्स विआहो, एअरसवासयत्स य इमे व । खुड्ढिअविमाणमाई, अज्झायणा पंच नायवा
 ॥ ५८४ ॥ चारसवासत्स तद्वा, अरुणववायाइ पच अज्झयणा । तेरसवासत्स तद्वा, चट्टाणसुआइआ चत्तरो ॥ ५८५ ॥
 चोइसवासत्स तद्वा, आसीविसभावण खिणा विति । पत्तरसवासगत्स य, विट्ठीविसभावण तद्वा य ॥ ५८६ ॥ सोल
 सवासार्इसु अ, इकुत्तरवट्ठिपट्टु अहसंख । चारणभावण महसुवि-णभावणा तेअगनिसग्गा ॥ ५८७ ॥ एगुणवीस-
 गत्स च विट्ठीवाओ वुवालसममग । संपुण्णवीसवरिसो, अणुवाई सवसुत्तस्स ॥ ५८८ ॥” पचवस्तुकवृत्तौ (९५ पत्रे)
 श्रीहरिसद्वरिभिः एता एव गाथा व्याख्याताः सन्ति । तथाहि-‘ति०’ त्रिवर्षपर्यायस्यैव नारतः आधारप्रकल्पनाम निशी-
 याऽभिधानमध्ययनं वाच्यते इति क्रिया योजनीया, ‘वसुर्वर्षस्य तु सम्यगस्त्वलिसत्स्य ‘सूत्रकृत’-नामाग द्वितीयमिति
 गाथार्यः ॥ ८२ ॥ ‘दत्तेति’ दशामृतकल्पव्यवहाराः त्रयोऽपि पचसंवत्सरदीक्षितस्यैव, स्थान समवाय इति च अगे एते द्वे
 अपि अष्टवर्षेति गाथार्यः ॥ ८३ ॥ ‘दशे’ दशवर्षस्य व्याख्येति व्याख्या-ग्रन्थसिर्भगवती, एकादशवार्षिकस्य चाऽमूनि
 इति इदयस्यो निर्देशः, सुल्लिकाविमानादीनि अव्ययनानि फालयोग्यताभगीकृत्य पच ज्ञातव्यानि, तद्यथा खुड्ढिआविमाण
 पविमत्ती १ महळिया-विमाणपविमत्ती २ अगबूलिया ३ धगबूलिया ४ विवाहचूलिय सि ५ इति गाथार्यः ॥ ८४ ॥

‘धारस्से’ति द्वादशवार्षिकस्य तथा कालपर्यायेण अरुणोपपातादीनि पचाध्ययनानि, तद्यथा अरुणोववाप १ वरुणो-
 ववाप २ गरुलोववाप ३ धेलधरोववाप ४ वेसमणोववाप ५, । त्रयोदशवार्षिकस्य तथोत्थानश्रुतादीनि चत्वारि, तद्यथा—
 सट्टाणसुअं १ समुट्टाणसुअ २ देवेंदोधववाओ ३ नागपरिआवणिआओ सि ४ गायार्थः ॥ ८५ ॥ ‘चउ’ चतुर्दशवर्षस्य
 तथा पर्यायेण आशीविषभावनां जिना ब्रुवते, नारतः, पचदशवर्षस्य तु पर्यायेणैव दृष्टिविषभावना तथैव ब्रुवते इति
 गाथार्थः ॥ ८६ ॥ ‘सोलसेति’ षोडशवर्षादिषु च पर्यायेषु एकोत्तरवर्धितेषु ‘यथासल्य’ यथाक्रम चारणभावना १ महा-
 स्वप्नभावना २ तेजोनिर्गर्ग ३ इत्येतानि त्रीणि भवन्तीति गाथार्थः ॥ ८७ ॥ ‘एगू’ एकोनविंशतिकस्य तु पर्यायेण दृष्टि-
 वादो द्वादशमग, अत एव शेषलाभो ज्ञेयः इति, सपूर्णं विंशतिवर्षपर्यायेणाऽनुपातौ योग्य सर्वस्य सूत्रस्य विन्दुसा-
 रादेरिति गाथार्थः ॥ ८८ ॥ उचहाणं पुण आय-बिलाइ जं जस्स वसिअ सुत्ते । त तेणेव उदेअ, इहरा आणाइआ दोसा
 ॥ ५८९ ॥ एव दशाश्रुतस्कन्धेऽपि, तथाहि—

“तिवासपरिआयस्स निगयस्स कप्पइ आयारकप्प नामज्झयण, चत्वासपरिआयस्स कप्पइ सूअगड नामज्झयण,
 दसकप्पववहारा सवच्छरपणगदिक्खिअस्से वा कप्पति, ठाणं समवायगे अ अहवासपरिआयस्स, दसवासपरिआयस्स
 विवाहो कप्पइ, एव जाव संपुब्बवीसवरिसपरिआओ सवसुत्तस्स अणुवाई हवइ” इति । तथा श्रावकाणा तु श्रीसूत्रक-
 ताङ्गनवमाध्ययने (१८५ पत्रे) श्रुतज्ञानलाभाभाव प्रोक्तोऽस्ति, तर्हि कुतः सिद्धान्तमणन ?, तत् पाठो यथा—

“गिहे दीवमपासंता, पुरिसावणिआ नरा । ते वीरा वंधणुम्मुक्का, नावकखति जीविअ ॥ ३४ ॥” व्याख्या—‘गृहे’

इत्ताण अत्थिताण वायावेइ तत्तत्तय्यवेत्ति अप्पाणए वा गच्छे ठितया गिलाणइ ताण व गच्छे वायावेइ अह तेसिं आयरि-
याण मोत्तु अन्नो नत्थि वायणसमरयो ते अ अघाळजोगवाही ताहे भणइ, फाळं सोहेज्जइ जत्तिआणि दिवसाणि दिणाणि
फाळो सोहिअो तत्तिआणि दिवसाणि उद्वेसणफाळो एगदिवसेण उद्विस्सिस्सामो जत्तिआणि दिवसाणि पमाओ फालग-
हणे फळो, तत्तिआणि दिवसाणि उद्वेसणफाळा नो उद्विस्सिज्जंति, जे पुण अणागाढइ ता तेसिं निक्खिप्पइ” तथा समवा-
याद्भस्सेऽपि उपासकदशस्वरूपप्ररूपणाधिकारे साक्षादेव श्रावकाणा उपधानानि उक्तानि, तथाहि-“उवासगाण च
सीलपयवेरमणपच्चक्खाणपोसदोववासपडिवज्जणयाओ सुअपरिगहो तवोवहाणाइ पडिमाओ” इति । अत्र वृत्त्येकदेशो
यया-श्रुत-परिग्रहः, तप-उपधानानि प्रतीतानि उपलब्धनाइ व्यवहारवृत्तौ अपि ययाश्रुतग्रहण उपधान कार्यमिति ॥

॥ इति योगोपधानवहनाधिकारः ॥ ४५ ॥

ननु-दण्डकः कुत्राप्यस्ति !, किं वा एवमेव गृह्यते ? उच्यते-श्रीप्रश्नव्याकरणसूत्रे (१२२ पत्रे) एतस्य प्रकट प्रतिपा-
दनाइ युक्तमेव साधुना तद् ग्रहण, तथाहि-“न य अचिअत्तमत्तपाण अचियत्तपीढफलगसेजासथारगवत्तपत्तकवल-
ददगरयहरणनिसेज्जचोलपट्टगमुहुपोत्तियपायपुच्छणाइ भायणभंदोवहिउवगरण ॥” व्याख्या-(१२६ पत्रे) ‘न च’ नैव
च ‘अचिअत्तस्स’चि अप्रीतिकारिणो गृह प्रविशति, न च नैव च ‘अचियत्तस्स’चि अप्रीतिकारिणः सत्क गृह्णाति भक्त-
पान, न च ‘अचियत्तस्स’चि अप्रीतिकर्तुः सेवते-भजते, पीढफलगशव्यासस्तारकवच्चपात्रकम्वलदण्डकरजोहरणनि-
पद्याचोलपट्टकमुखपोतिकापादप्रोच्छनादिभाजनमाण्डोपभ्युपकरण” इति श्रीप्रश्नव्याकरणे तृतीयसवरद्वारे । पुन

श्रीप्रश्नव्याकरणप्रथमसवरद्वारे (१०१ पत्रे) साधो रजोहरणादिवत् दण्डकस्याऽपि सयमोपकर-
 णत्वेन प्रोक्तत्वात्, तथाहि “पञ्चम आयाणनिक्खेवण समिई, पीढ १ फलग २ सिजा ३ संधारग ४ वत्थ ५ पत्त ६
 कवल ७ दढग ८ रयहरण ९ चोलपट्टग १० मुहपोत्तिग ११ पायपुछणादी १२ दुवालसविह एयपि सजमस्स उववूह-
 णहुयाए धातातवदंसमसगसीअपरिरक्खणट्टाए उवगरण रागदोसरहिअ परिहरितव्व”, व्याख्या—(११२ पत्रे)—“पञ्चम”ति
 पञ्चम भावनावस्तु आदाननिक्षेपसमितिलक्षण, एतदेवाह—पीठादि द्वादशविध उपकरण प्रसिद्ध, ‘एयपी’ति एतदपि
 अनन्तरोदित उपकरण, अपिशब्दादन्यदपि संयमस्य उपबृहणार्थतया—सयमपोषणाय तथा वाताऽऽतपदशमशकशीत-
 परिरक्षणार्थतया, उपकरण—उपकारक सर्पाधि रागद्वेषरहित क्रियाविशेषणमिदं ‘परिहरिअव्व’ति परिभोक्तव्य, न विभू-
 पादिनिमित्तमिति भावना । एव श्रीदशवैकालिकसूत्रेऽपि (१५५ पत्रे) “से भिक्खु वा भिक्खुणी चा सजयविरयपडि-
 हयपच्चक्खायपावकम्मे दिआ वा रामो वा एगमो वा परिसागमो या सुत्ते वा जागरमाणे वा से कीढं वा पयग वा
 कुपु वा पिपीलिय वा हत्थसि वा पायसि वा वाहुसि वा ऊरुसि वा उदरसि वा सीससि वा वत्थसि वा पडिगगहसि वा
 कवलसि वा पायपुछणसि वा रयहरणसि वा गोच्छगसि वा दढगसि वा पीढगसि वा फलगसि वा सेज्जसि वा
 संधारगसि वा अन्नयरसि वा तहप्पगारे उवगरणयाए तमो सजयामेव पडिलेहिअ पडिलेहिअ पमज्जिअ पमज्जिअ एगत-
 मघणेज्जा नो ण संघायमावज्जेज्जा ॥ ७ ॥ एव श्रीभगवतीसूत्रेऽपि दण्डग्रहण साधूनामुपदिष्ट । इत्थमेव श्रीओघ-
 निर्युक्तिसूत्रवृत्तावपि, (८७ पत्रे) “मत्तट्ठिअ आवस्सग, सोहेउ तो अइति अवरण्हे । अग्गमुट्ठाणं दढा—इआण गहणेक्क

इत्थाण अत्थिताण धायावेइ तरथथवेत्ति अप्पाणए वा गच्छे ठितया गिलाणइ ताण ष गच्छे वायावेइ अह तेसिं आयरि-
याणं मोत्तु अन्नो नत्थि वायणसमत्थो ते अ अघाढजोगवाही ताहे भणइ, कालं सोहेज्जह जत्तिआणि दिवसाणि दिवाणि
कालो सोहिओ तत्तिआणि दिवसाणि उद्देसणकालो एगदिवसेण उद्दिसिस्सामो जत्तिआणि दिवसाणि पमाओ कालग-
हणे कओ, तत्तिआणि दिवसाणि उद्देसणकाला नो उद्दिसिज्जति, जे पुण अणागाढइ ता तेसिं निक्खिप्पइ” तथा समवा-
याद्दसूत्रेऽपि उपासकदशाङ्गस्वरूपप्ररूपणाधिकारे साक्षादेव श्रावकाणां उपधानानि उक्तानि, तथाहि—“उवासगाण च
सीलघवेरमणपच्चक्खाणपोसहोववासपडिवज्जणयाओ सुअपरिगहो तवोवहाणाइ पडिमाओ” इति । अत्र वृत्त्येकदेशो
यथा-श्रुतं-परिग्रहं, तप-उपधानानि प्रतीतानि उपलक्षणाद् व्यवहारवृत्तौ अपि यथाश्रुतग्रहण उपधान कार्यमिति ॥

॥ इति योगोपधानवहनाधिकारः ॥ ४५ ॥

ननु-दण्डकः कुत्राप्यस्ति ? किं वा एवमेव गृह्यते ? उच्यते-श्रीप्रश्नन्याकरणसूत्रे (१२२ पत्रे) एतस्य प्रकट प्रतिपा-
दनाद् युक्तमेव साधुना तद् ग्रहण, तथाहि-“न च अविअत्तमत्तपाण अचियत्तपीढफलगसेज्जासयारगवत्थपत्तकवल-
दढगरयहरणनिसेज्जचोलपट्टगमुहपोत्तियपायपुच्छाणइ भायणमहोवहिसवहरणं ॥” व्याख्या-(१२६ पत्रे) ‘न च’ नेव
च ‘अविअत्तस्स’त्ति अप्रीतिकारिणो गृह प्रविशति, न च-नैष च ‘अचियत्तस्स’त्ति अप्रीतिकारिणः सत्क गृह्णाति भक्क-
पान, न च ‘अचियत्तस्स’त्ति अप्रीतिकर्तुः सेधसे-भजते, पीढफलकशय्यासस्तारकवत्तपात्रकम्बलदण्डकरजोहरणनि-
पद्याचोलपट्टकमुखपोतिकापादप्रोञ्छनादिभाजनमाणहोपन्युपकरणं” इति श्रीप्रश्नन्याकरणे तृतीयसवरद्वारे । पुनः

श्रीप्रश्रव्याकरणप्रथमसवरद्वारे (१०१ पत्रे) साधो रजोहरणादिवत् दण्डकस्याऽपि सयमोपकर
 णत्वेन प्रोक्तत्वात्, तथाहि “पञ्चम आयाणनिक्खेवण समिई, पीढ १ फलग २ सिज्जा ३ संथारग ४ वत्थ ५ पत्त ६
 कवळ ७ दहग ८ रयहरण ९ चोलपट्टग १० मुहपोत्तिग ११ पायपुछणादी १२ दुवालसविह एयपि सज्जमस्स उवयूह-
 णट्ठयाए वातातवदंसमसगसीअपरिरक्खणट्ठाए उवगरण रागदोसरहिअ परिहरितव”, व्याख्या—(११२ पत्रे)—“पंचम”ति
 पञ्चम भावनावस्तु आदाननिक्षेपसमितिलक्षण, एतदेवाह—पीठादि द्वादशविध उपकरण प्रसिद्ध, ‘एयपी’ति एतदपि
 अनन्तरोदित उपकरण, अपिशब्दादन्यदपि सयमस्य उपबृहणार्थतया—सयमोपणाय तथा वाताऽऽतपदशमशकशीत-
 परिरक्षणार्थतया, उपकरण—उपकारक उपधिं रागद्वेषरहित क्रियाविशेषणमिदं ‘परिहरितव’ति परिमोक्तव्य, न विभू-
 पादिनिमित्तमिति भावना । एव श्रीदशवैकालिकसूत्रेऽपि (१५५ पत्रे) “से भिक्खु वा भिक्खुणी वा सजयविरयपडि-
 हयपच्चक्खायपावकम्मे दिआ वा राजो वा एगओ वा परिसागओ वा सुत्ते वा जागरमाणे वा से कीड वा पयग वा
 कुपु वा पिपीलिय वा हत्थसि वा पायसि वा बाहुसि वा करुसि वा उदरसि वा सीससि वा यत्थसि वा पडिगहसि वा
 कवळसि वा पायपुछणसि वा गोच्छगसि वा उढगसि वा दहगसि वा पीढगसि वा फलगसि वा सेज्जसि वा
 संथारगसि वा अन्नयरसि वा तहप्पगारे उवगरणयाए तओ सजयामेव पडिलेहिअ पडिलेहिअ पमज्जिअ पमज्जिअ एगत-
 मवणेज्जा नो ण सघायमावजेज्जा ॥ ७ ॥ एव श्रीभगवतीसूत्रेऽपि दण्डग्रहण साधूनामुपदिष्टं । इत्थमेव श्रीओय-
 निर्युक्सूत्रवृत्तावपि, (८७ पत्रे) “भत्तट्ठिअ आवस्सग, सोद्देउ तो अइति अवरण्हे । अम्मुट्ठाणं दंडा—इआण गहणेक

इत्ताण अत्थिताणं वायावेइ तत्थत्थवेत्ति अप्पाणए वा गच्छे ठितया गिलाणइ ताण व गच्छे वायावेइ अह तेसिं आयरि-
याण मोत्तुं अत्तो नत्थि यायणसमत्थो ते अ अवाहलोगवाही ताहे भणइ, काल सोइज्जह जत्तिआणि दिवसाणि दिणाणि
फालो सोहिओ तत्तिआणि दिवसाणि उद्वेसणकालो एगदिवसेण उद्विस्तिस्सामो अत्तिआणि दिवसाणि पमाओ कालग-
हणे कओ, तत्तिआणि दिवसाणि उद्वेसणकाला नो उद्विस्तिज्जति, जे पुण अणागाढइ ता तेसिं निक्खिप्पइ” तथा समवा-
याइसूत्रेऽपि उपासकदशाङ्गस्वरूपप्रकरणविचारे साक्षादेव श्रावकाणां उपधानानि उक्कानि, तथाहि-“उवासगाण च
सीलपयेवेरमणपच्चक्खाणपोसदोववासपट्ठिज्जणयाओ सुअपरिगहो तवोवहाणाइ पडिमाओ” इति । अत्र वृत्त्येकदेशो
यथा-श्रुतं-परिग्रहः, तप-उपधानानि प्रतीतानि उपलब्धणाव् व्यवहारवृत्तौ अपि यथाश्रुतग्रहण उपधान कार्यमिति ॥

॥ इति योगोपधानवहनाधिकारः ॥ ४५ ॥

ननु-दण्डकः कुत्राप्यस्ति !, किं वा एवमेव गृह्यते ? उच्यते-श्रीप्रश्नव्याकरणसूत्रे (१२२ पत्रे) एतस्य प्रकट प्रतिपा-
दनाद् युक्तमेव साधुना तद् ग्रहण, तथाहि-“न य अविअत्तमसपाण अचियत्तपीढफलगसेज्जासथारगवत्थपत्तकवल-
दढगरयहरणनिसेज्जचोलपट्टगुहपोत्थियपायपुछणाइ भायणभंदोवहिउवगरण ॥” व्याख्या-(१२६ पत्रे) ‘न च’ नैव
च ‘अविअत्तस्स’ति अप्रीतिकारिणो गृह प्रविशति, न च-नैव च ‘अचियत्तस्स’ति अप्रीतिकारिण सत्क गृह्णाति भक्त-
पान, न च ‘अचियत्तस्स’ति अप्रीतिकर्तुः सेवते-भजते, पीढफलकशय्यासत्तारकवस्त्रपात्रकम्बलदण्डकरजोहरणनि-
पद्याचोलपट्टकुसुखपोतिकापादप्रोञ्जनादिभाजनभाणदोषभ्युपकरण” इति श्रीप्रश्नव्याकरणे तृतीयसवरद्वारे । पुनः

श्रीप्रश्नव्याकरणप्रथमसंस्करणे (१०१ पत्रे) साधो रजोहरणादिवत् दण्डकस्याऽपि सयमोपकर-
 णत्वेन प्रोक्तत्वात्, तथाहि “पंचम आयाणानिक्खेवण समिई, पीठ १ फलग २ सिजा ३ सथाराग ४ वत्थ ५ पत्त ६
 कवल ७ दडग ८ रयहरण ९ चोलपट्टग १० मुहपोत्तिग ११ पायपुछणादी १२ तुवालसविह एयपि सजमस्स उववृह-
 णडुयाए वातातवदत्तमत्तगसीअपरिरक्खणट्टाए उयगरण रागवोसरहिअ परिहरितव”, व्याख्या—(११२ पत्रे)—“पंचम”ति
 पंचम भावनावस्तु आदाननिक्षेपसमितिलक्षण, एतदेवाह—पीठादि द्वादशविध उपकरण प्रसिद्ध, ‘एयपी’ति एतदपि
 अनन्तरोवित उपकरण, अपिशब्बादन्यदपि सयमस्य उपबृहणार्थतया—सयमोपपणाय तथा वाताऽऽत्तपदशमशकशीत-
 परिरक्षणार्थतया, उपकरण—उपकारक उपधिं रागद्वेपरहित क्रियाविशेषणमिद ‘परिहरिअव’ति परिमोक्तव्य, न विभू-
 पादिनिमित्तमिति भावना । एव श्रीदशवैकालिकसूत्रेऽपि (१५५ पत्रे) “से भिक्खु वा भिक्खुणी वा सजयविरयपडि-
 हयपच्चक्खायपावकस्से दिआ वा राओ वा एगओ वा परिसागओ वा सुत्ते वा जागरमाणे वा से कीडं वा पयग वा
 कुणु वा पिपीलिय वा हत्थसि वा बाहुसि वा ऊरुसि वा उदरसि वा सीससि वा वत्थसि वा पडिगहसि वा
 कवलसि वा पायपुछणसि वा रयहरणसि वा गोच्छगसि वा उदगसि वा दडगसि वा पीठगसि वा फलगसि वा सेससि वा
 संथारगसि वा अस्सरसि वा तहप्यगारे उवगरणयाए तओ संजयामेव पडिलेहिअ पडिलेहिअ पमज्जिअ पमज्जिअ एगत-
 मवणेज्जा नो ण संघायमावजेज्जा ॥ ७ ॥ एव श्रीभगवतीसूत्रेऽपि दण्डग्रहण साधूनामुपदिष्ट । इत्थमेव श्रीओघ-
 निर्युक्सिस्सुवृत्तावपि, (८७ पत्रे) “मत्तट्ठिअ आवस्सग, सोहेउ तो अइति अवरण्हे । अन्मुट्ठाणं दडा—इआण गहणेक

ययणेणं ॥ २११ ॥ व्याख्या-इदानीं ते साधर्मिकसमीपे प्रविशन्तः, 'भक्तद्विग त्वि' मुक्त्वा तथा 'आवस्सग सोहेउ'ति आवश्यक च-क्यायिकोच्चारदि 'शोधयित्वा' कृत्वेत्यर्थः, अतो अपराहसमये आगच्छन्ति, येन वास्तव्याना मिश्रा-तनाथाकुल्य न भवति, वास्तव्या अपि कुर्वन्ति, किं इत्यत आह 'अग्मुद्गाण'ति तेषा प्रविशता अभ्युत्थानादि कुर्वन्ति, 'दृढादिताण-गहण'ति दण्डकादीना प्रहण कुर्वन्ति, कथं ? 'एगवयणेण'ति एकेनैव वचनेन उक्ताः सन्तः पात्रकादीन् समर्पयन्ति, वास्तव्येनोक्ते मुखस्येति ततश्च मुञ्चन्ति, अथ न मुञ्चति एकवचनेन ततो न गृह्यन्ते, मा भूत् प्रमादः इति । श्रीआवश्यकबृहदुक्तौ हारिमन्त्रामपि (५१२ पत्रे) यथा-

"जे तुग्ग माइज्झा ते आगया विआलोचि न पविट्ठा, तेण कहिम तुट्ठो, इमेसिपि रत्तिं सुमेण अज्झवसाणेण चवण्हवि केवलनाण समुप्पन्न । पभाए आयरिआ विसाच पलोएइ एत्ताहे मुहुत्तेण पहिति, पोरिसिसुत्त मण्णे करेति अच्छति, सग्गाढाए अत्यपोरिसिचि, अतिचिराधिते य ते देवकुलिअ गया, ते वीअराया न आढायति, दढओ अणेण ठविओ पठिक्कतो आलोइए मणति-कओ वदामि ? मणति-अओ मे पढिहायति, सो धितेइ-अहो दुट्ठसेहा निहज्जत्ति" इत्यादि । एवं श्रीआवश्यकचूर्णावपि, तथाहि-सग्गाढाए अत्य पोरसिं त अतिचराधि ते देवलिय गया ते वीयराराणा दायति दंढव ठविओ पठिक्कतो" इत्यादि । एवमेव श्रीदद्याश्रुतस्कन्धचूर्णावपि मिथुप्रतिमाउधिकारे, तथाहि-

एगस्स आयरियस्स सयासे एगो सेट्ठिसुओ पढाओ, सेहो पचण्ह सज्जयसयाण जो जो साह् एति तस्स दढग गहाय ठवेइ, एव तस्स उट्ठितिगस्स अच्छतस्स अओ एति अओ आति, तहावि सो भयय ! अतुरिअ अचवलं उवरिं दिट्ठा य

पमज्जित्ता ठवेइ, एवं बहुएणं वि कालेणं न परितप्पई” इति आवान-निक्षेपणासमितौ दृष्टान्तः । इत्थमेव न्यवहारचूर्णौ अष्ट-
 मोदेशकेऽपि यथा-दद्वगगाहा सुत्तपयाणि गहिआणि थेरो नाम जराए जिणो अट्टावणानिमित्तं छण्हा परितावणा पत्रा-
 णार्यं छसयं गिण्हति दद्वस्स कारण पुण वत्तति दंढादीण गहणकारण निसीहे कप्पे अ भणिअ, सो पुणकारण उयगरणं
 ठवेइ एसा पुच्चा च्चय्यते सो दीहो दंढजो धूरो अ सो त दुगोवग्घाइवारणा निमित्त परिघहति सेसाउ गाहा उ कठा”
 इत्यादि । पुनर्विस्तरार्थिना श्रीनिशीथश्रीअनुयोगद्वारश्रीप्रवचनसारोद्गारादयो ग्रन्था द्रष्टव्या । ननु साधूना चतुर्द-
 शोपकरणानि प्रतिपादितानि, तन्मध्ये दण्डकस्तु नाऽस्ति किमिति गृह्यते ? सत्य, यद्यपि तु उपधिश्चतुर्दशधा एव पर औप-
 ग्रहीकोपधिः बहुचाऽस्ति, तत्र दण्डकस्य प्रतिपादनात् । यदुक्तं श्रीपञ्चस्तुक्तस्वोपज्ञवृत्तौ (१२८ पत्रे) श्रीहरिभद्रसूरिभिः
 तथाहि-उक्त ओघोपधिः औपग्रहिकमाह-“पीढग निसज्ज दद्वग, पमज्जणी घट्टए डगलमाई । पिप्पलग सूई नहरणि,
 सोहणगदुग जहण्णो उ ॥ ८३४ ॥” व्याख्या-पीठक काष्ठछगणात्मक लोकसिद्धिमान, त्रेहवत्या वसतौ वर्षाकाले वा ध्रियते
 इति औपग्रहिक, सयतीना तु आगताभ्यागतसाधुनिमित्तमिति, निषद्या पादपुञ्छन प्रसिद्धप्रमाण, जिनकल्पिकादीना न
 भवति, निषीदनाभावात्, दण्डकोऽप्येवमेव, नवर निवारणाऽभावात् एषः, प्रमार्जनी वसतेर्दण्डकपुञ्छनाभिधाना एव,
 ‘घट्टकः’ पात्रमुखादिकरणाय लोहमयः, ‘सूची’ शीवनादिनिमित्त वेण्यादिमया, नखरदनी प्रतीता लोहमयेव, शोधनकद्वय
 कर्णशोधनकदन्तशोधनकाभिधान लोहमयादि, जघन्यस्तु अय जघन्य औपग्रहिक खलु उपधिरिति गायार्थ इति वृत्तौ ॥

॥ इति साधूना दण्डकग्रहणाधिकारः ॥ ४६ ॥

वयणेण ॥ २११ ॥ व्याख्या-इदानीं ते साधर्मिकसमीपे प्रविशन्तः, 'भक्तद्विअत्ति' भुक्त्वा तथा 'आवस्सग सोहेउ'ति आवस्यकं च-कायिकोच्चारदि 'शोधयित्वा' कृत्वेत्यर्थः, अतो अपराहसमये आगच्छन्ति, येन वास्तव्याना भिक्षा-टनाद्याकुलत्वं न भवति, वास्तव्या अपि कुर्वन्ति, किं इत्यत आह 'अम्मुट्ठाण'ति तेषां प्रविशता अम्पुरथानादि कुर्वन्ति, 'दद्धादिताण-गहण'ति दण्डकादीना ग्रहण कुर्वन्ति, कथं ? 'एगवयणेण'ति एकेनैव वचनेन उक्ताः सन्तः पात्रकादीन् समर्पयन्ति, वास्तव्येनोक्ते मुखस्वेति ततश्च मुञ्चन्ति, अयं न मुञ्चति एकवचनेन ततो न गृह्यन्ते, सा भूत् प्रमाद इति । श्रीआवस्यकबुद्धुत्तौ हारिमव्यामपि (५१२ पत्रे) यथा-

"जे तुज्ज भाइणिज्जा ते आगया विआलोत्ति न पविट्ठा, तेण कहिअ तुट्ठो, इमेसिपि रत्तिं सुमेण अज्जवसाणेण चवण्हवि केवलनाण समुप्पन्न । पमाए आयरिआ विसाठ पलोएअ एत्ताहे मुहुत्तेण एहिंति, पोरिसिस्सुत्त मण्णे करेति अचंठि, उग्यादाए अयपोरिसिस्सि, अतिचिराविते य ते देवकुलिअ गया, ते वीअराया न आढायंति, दडओ अणेण ठविओ पठिक्खतो आलोइए भणति-कओ वदामि ? भणति-जओ मे पढिहायति, सो चित्तेइ-अहो दुट्ठसेहा निहज्जत्ति" इत्यादि । एवं श्रीआवस्यकचूर्णावपि, तथाहि-उग्यादाए अत्थ पोरसिं त अतिचरावि ते देवल्लिअ गया ते वीयरागाणा दायति दडव ठविओ पठिक्खतो" इत्यादि । एयमेव श्रीवशाश्रुतस्कन्धचूर्णावपि भिक्षुप्रतिमाउधिकारे, तथाहि-

एगस्स आयरियस्स सयासे एगो सेट्ठिसुओ पणइओ, सेहो पचण्ह सजयसयाण जो जो साह्व एति तस्स दडग गहाय ठवेइ, एव तस्स उट्ठित्तिगस्स अण्णतस्स अओ एति अओ जाति, तहावि सो भयय ! अतुरिअ अचवल तवरिं दिट्ठा य

जिनप्रतिमावन्वन्पूजादीनां श्रावकाणां प्रत्याख्यानं कार्यते तत् कस्मिन् ० । २४ । चैत्राश्विनमासयोः अस्वाध्यायो गण्यते
 सूत्रपठनादौ तत् कस्मिन् ० । २५ । निन्द्यनिषिद्धकुले साधुभिः आहारो गृह्यते तत् कस्मिन् ० । २६ । श्रावका एकादश-
 प्रतिमां विना भिक्षां याचन्ते तत् कस्मिन् ० । २७ । श्रावकाः प्रतिक्रमणादि कुर्वन्त प्रथममीर्यापथिकीं प्रतिक्रमन्ति तत्
 कस्मिन् ० । २८ । श्रावकैः करेमि भन्ते ! इत्यादि दण्डकोच्चारणं क्रियते तत् कस्मिन् ० । २९ । ईर्यापथिकी तस्मोत्तरी-
 लोकस्योद्योतकरवन्दनकप्रभृतीनां पाठः कथ्यते तत् कस्मिन् ० । ३० । प्रत्याख्याने आकारा कथ्यन्ते तत् कस्मिन् ० ।
 । ३१ । श्रावकैः वंदितुसूत्रं प्रतिक्रमणे कथ्यते तत् कस्मिन् ० । ३२ । प्रतिक्रमणादिक्रिया कुर्वन्निः श्रावकैः उपवेशनोत्था-
 नादिकायश्चेष्टा क्रियते तत् कस्मिन् ० । ३३ । उच्छिष्टाश्नं गृह्यते तत् कस्मिन् ० । ३४ । श्रावकैश्चोलपट्टको ध्रियते तत्
 कस्मिन् ० । ३५ । शेषकाले पीठफलकपट्टिकादिपरिमोगः क्रियते तत् कस्मिन् ० । ३६ । साधुश्रावकानां आलोचनादि प्राय-
 श्चित्तं च प्रदीयते तत् कस्मिन् ० । ३७ । पौषादिग्रहणपारणविधिः साम्प्रतं विधीयते तत् कस्मिन् ० । ३८ । सामायिक-
 दण्डकैर्दुविह्वितिविह्वणमित्येवाऽस्ति सिद्धान्ते, न तु मणेणमित्यादियुक्तिं परं साम्प्रतं क्रियते तत् कस्मिन् ० । ३९ । काय-
 मुखवस्त्रिकादीनां पञ्चविंशतिः २५ प्रतिलेखनाः क्रियन्ते तत् कस्मिन् ० । ४० । साधर्मिकाणां हस्ते गृहे वा खण्डपुटकाः
 प्रदीयन्ते ब्रह्मादीनां वा लम्भनिका क्रियन्ते तत् कस्मिन् ० । ४१ । श्रीपर्युषणापर्वणि लोकसमक्षे छेदग्रन्थरूपं श्रीकल्प-
 सूत्रं वाच्यते तत् कस्मिन् ० । ४२ । लौकिकटिप्पनकोपरि दीक्षादिमुहूर्तं गण्यते, द्वादशमासवृद्ध्या पर्युषणापर्वं क्रियते तत्
 कस्मिन् ० । ४३ । नव्योपाश्रयाः कार्यन्ते तत् कस्मिन् ० । ४४ । अन्यगच्छावु सवृत्राद्या यदाऽऽत्मीयः श्रावकः क्रियते तदा

ननु-ये एकप्रिशब्दं द्वात्रिंशद्वा सिद्धान्तान् मानयन्ति, न पञ्चचत्वारिंशत् ते स्वमानितसिद्धान्ताऽनुकान्यपि कर्तव्यानि कुर्वन्ति न वा ! उच्यते-शतशः कुर्वन्ति, ततस्तेषां प्रत्यक्षं वचनोक्तौ विरोधः, तत्रार्थे ते प्रष्टव्या इत्य-भो ! आधका नमस्कारान् गुणयन्ति तत् कस्मिन् सिद्धान्ते प्रोक्तमस्ति ? । १ । आधकाणां साप्रतः क्रियमाणप्रतिक्रमणादिविध्यनुक्रमं क्रियते तत् कस्मिन् ? । २ । आवर्कमुखवस्त्रिका गृह्यते तत् कस्मिन् ? । ३ साधुभिः पुस्तकादीनि रक्ष्यन्ते तत् कस्मिन् ? । ४ । ओष १ कल्प २ चोलपट्टक ३ मुखवस्त्रिका ४ मानं क्रियते तत् कस्मिन् ? । ५ । पात्रकाणां लेपनं क्रियते तत् कस्मिन् ? । ६ । अलसेलरोगानादिदूषिका रक्ष्यते तत् कस्मिन् ? । ७ । त्रिपणे दवरको दीयते तत् कस्मिन् ? । ८ । श्लोलिकायां ग्रन्थिः प्रदीयते तत् कस्मिन् ? । ९ । गोचरीगमने वामबाहौ श्लोलिका स्थाप्यते तत् कस्मिन् ? । १० । साध्यादिभिर्मुखवस्त्रिका पाशकदवरकान्यां कर्णयोर्धार्यते तत् कस्मिन् ? । ११ । आवका यदा बन्दन्ते तदा साधु-भिर्गुह्यारः क्रियते तत् कस्मिन् ? । १२ । पटीप्रावरणे वामस्कन्धे आव्रियते, दक्षिणं च द्वादितो रक्ष्यते तत् कस्मिन् ? । १३ । ओषे ऊर्णादिदिशिका बध्यन्ते तत् कस्मिन् ? । १४ । त्रिपणे कण्ठको बध्यते तत् कस्मिन् ? । १५ । कटौ साधु-भिर्दवरको बध्यते तत् कस्मिन् ? । १६ । मषीमाखनं रक्ष्यते तत् कस्मिन् ? । १७ । गोचरीं कुर्वता [पर्यटतां] साधूनां पञ्चाद् गृहस्था भ्रमन्ति तत् कस्मिन् ? । १८ । आर्याः साधून् आपृच्छ्य विहरणार्थं यान्ति तत् कस्मिन् ? । १९ । आर्याणामुपकरणानि मानोपेतानि क्रियन्ते तत् कस्मिन् ? । २० । पानीयं प्राप्तुकं कियत् कालं तिष्ठति तत् कस्मिन् ? । २१ । पक्वान्नं कियत्कालमविनष्टं सतिष्ठति तत् कस्मिन् ? । २२ । छिम्पकादिधौतवस्त्राधानं गृह्यते तत् कस्मिन् ? । २३ ।

जिनप्रतिमावन्दनपूजादीनां श्रावकाणां प्रत्याख्यानं कार्यते तत् कस्मिन् ० । २४ । चैत्राश्विनमासयोः अस्वाध्यायो गण्यते
 सूत्रपठनादौ तत् कस्मिन् ० । २५ । निन्धानिषिद्धकुले साधुभिः आहारो गृह्यते तत् कस्मिन् ० । २६ । श्रावका एकादश-
 प्रतिमां विना भिक्षा याचन्ते तत् कस्मिन् ० । २७ । श्रावकाः प्रतिक्रमणादि कुर्वन्तः प्रथममीर्यापथिकीं प्रतिक्रमन्ति तत्
 कस्मिन् ० । २८ । श्रावकैः करेभिः भन्ते ! इत्यादि दण्डकोच्चारणं क्रियते तत् कस्मिन् ० । २९ । ईर्यापथिकी तत्सोत्तरी-
 लोकस्योद्योतकरवन्दनकप्रभृतीनां पाठः कथ्यते तत् कस्मिन् ० । ३० । प्रत्याख्याने आकाराः कथ्यन्ते तत् कस्मिन् ० ।
 ३१ । श्रावकैः वदितुसूत्रं प्रतिक्रमणे कथ्यते तत् कस्मिन् ० । ३२ । प्रतिक्रमणादिक्रिया कुर्वन्निः श्रावकैः उपवेशनोत्था-
 नादिकायचेष्टा क्रियते तत् कस्मिन् ० । ३३ । चञ्छिष्टाश्च गृह्यते तत् कस्मिन् ० । ३४ । श्रावकैश्चोलपट्टको ध्रियते तत्
 कस्मिन् ० । ३५ । शेषकाले पीठफलकपट्टिकादिपरिमोगः क्रियते तत् कस्मिन् ० । ३६ । साधुश्राद्धानां आलोचनादि प्राय-
 श्चित्तं च प्रदीयते तत् कस्मिन् ० । ३७ । पौषादिग्रहणपारणविधिः सम्प्रतः विधीयते तत् कस्मिन् ० । ३८ । सामायिक-
 दण्डकैः बुविह विविहेणमित्येवाऽस्ति सिद्धान्ते, न तु मणेणमित्यादियुक्तिः परः सम्प्रतः क्रियते तत् कस्मिन् ० । ३९ । काय-
 मुखवस्त्रिकादीनां पञ्चविंशतिः २५ प्रतिलेखनाः क्रियते तत् कस्मिन् ० । ४० । साधर्मिकाणां हस्ते गृहे वा खण्डपुटकाः
 प्रदीयन्ते ब्रह्मादीनां वा लम्भनिका क्रियते तत् कस्मिन् ० । ४१ । श्रीपर्युपणापर्वणि लोकसमक्षे छेदग्रन्थरूपं श्रीकल्प-
 सूत्रं वाच्यते तत् कस्मिन् ० । ४२ । लौकिकटिप्पनकोपरि दीक्षादिमुहूर्तं गण्यते, द्वादशमासवृक्षा पर्युपणापर्वं क्रियते तत्
 कस्मिन् ० । ४३ । नव्योपाश्रया कार्यते तत् कस्मिन् ० । ४४ । अन्यगच्छावु सद्ब्रह्म यदाऽऽत्मीयः श्रावकः क्रियते तदा

पूर्वं देवपूजाशत्रुजयादियात्राकरणस्य मिथ्याबुद्धकृतं दाप्यते तत् कस्मिन् ० ? १ ४५ । तैलचूर्णादिमध्ये वस्त्रादि मलिनानि क्रियन्ते तत् कस्मिन् ० ? १ ४६ । एव सातथाः कर्तव्यानि क्रियमाणानि दृश्यन्ते, अत्रेदं रहस्यम्—येषु आगमेषु एतानि सन्ति ते आगमास्तेर्न मन्यन्ते, मन्यमानागमेषु न सन्ति तानि, ततो यदि एतानि तैः क्रियन्ते, तदा एतद्गर्भिता आगमा अपि माननीयाः, नो चेदेतानि कार्याणि न करणीयानि, तथा यानि पुष्टाचरणानि क्रियन्ते तानि कस्मिन् ग्रन्थे प्रोक्तानि सन्ति ? ॥

॥ इति पञ्चपत्वारिंशदागममाननाविकारः ॥ ४७ ॥

ननु-चार्तमानिकेषु गच्छेत्तु [अजातेषु] निर्विरोधैः आत्मगवेषकैः पापभीरुभिः पूर्वसूरिभिः प्राक्कनग्रन्थेषु जिनप्रतिमा-पूजा तत्कलादिकं च प्रतिपादितमस्ति ?, उच्यते—शतशः स्थानेषु तस्मिन्कृतमस्ति, तत्रार्थे—श्रीमद्द्वानिशीयसूत्रे द्रव्यपूजा-फलं यथा—“कस्य पि विष्णायतणेहि मंडितं सत्त्वमेवानीपीठं दाणाद् चतुर्केण सुदु वि गच्छिज्ज अचुअ न पुरजो ॥ १ ॥” तथा श्रीपञ्चवैत्ये गायत्र्या चैत्यमेवपञ्चकनिकपकं यथा—

“मत्ती १ मणलचेइअ २ निस्सकळ ३ अनिस्सचेइए षावि ४ । सासयचेइअ ५ पचम-मुवइदं जिणवरिदेहि ॥ १ ॥
गिह जिणपडिमामपी, चेईअं १ उच्छरगघडिअमि । जिणविदे मणलचेईयति २ समयसुणो विति ॥ २ ॥ निस्स-
कळगच्छस्स ३ निस्सिअ ३ तदिवर अनिस्सकळं ४ सिद्धाययण ५ इअ ५ चेइअपणगे विणिदिदु ॥ ३ ॥ इति ।
पुनः—श्रीनिशीयमध्यखण्डे १५ सदेसे घूपकुसुममलिपूजा यथा—“तमो विहिणा न्दाओ परमसुरभियपोत्तियज्जगल-

परिदेवो ! सुसुरार्शु अणुगम्भमाणेसु महयाधूयकुसुमबलिगोधोवहारेसु कालागुरुपरधूयसुस्तरादेअअगीअवाइअरवेणं
 अओ विणाययणं"ति, तथा आवश्यकचूर्णों (१९६ पत्रे) श्रीवज्रस्वामिभिरपि दशपूर्वधरं स्वय आकाशमुत्पत्य
 हुताशनात् पुण्याणि आनीय श्रावकाणां दत्त्वा विनम्रप्रतिभायाः पूजा पर्युपणापर्वणि कारिता, तथाहि—“एव पञ्चा
 सप्यइओ भगवं, पओ पुरिय नयरिं, तत्थ सुभिक्षं तत्थ य सावगा बहुगा, एव तत्थ सहाहा, तत्थ य राया तच्च-
 न्निअसहो, तत्थ य अम्हच्चयाणं सहाण तेसिं च वरुहएण महारुभणाणि वट्ठति, सयत्थ तच्चन्नियसहुा पराजी-
 यती, ताहे तेहिं राया पुप्फाणि वाराविओ, पज्जोसवणाए सहुा अइण्णा, जतो पज्जोसवणाए पुप्फाणि नत्थित्ति, ताहे
 सवावहुहा वयरसामिं तवट्ठिआ, तुम्मे जाणह जइ तुम्मेहिं जाणएहिं पवयण ओहामिज्जइ, एव बहुप्पगार भणिए ताहे
 तप्यइओ माहेसरिं गओ, तत्थ य हुयासणगिह नाम वाणमंतर, तत्थ कुमो पुप्फाण तट्ठेइ, तत्थ भगवओ पितुमिओ
 वट्ठिओ, तत्थ गतो, सो समंतो भणइ—किमागमणपयोअण !, भगवता भणित-पुप्फेहिं पयोअण, सो भणइ अणुगहो,
 ता तुम्मे गहेह जाव एसि, पञ्चा चुल्लहिमवते सिरिसगास गओ, सिरीए चेइअअच्चणिया-निमित्त पउम छिण्णग, ताहे
 सिरीए वदिआ निमित्तो, त गहाय अग्निहर एति, तत्थ कुम पुप्फाण छोदूण अण्णाणि तु सारियाणि, एव जभग-
 ण्ण[रि]बुओ दिवेष गीअगवन्ननाएण आगतो आगासेण, तस्स य पउमस्स वेटे चइरसामी, तत्थ तच्चणिया भणति-
 अम्हं एतं पाडिहेरं, अग्य गहाय निगया, तं विहार बोलेत्ता अरिहतथर गया, तत्थ देवेहिं महिमा कया, तत्थ लोगस्स

पूर्वं देवपूजाशत्रुं जयाविद्यात्राकरणस्य मिथ्याबुद्धकृतं वाच्यते तत् कस्मिन् ० ? । ४५ । तैलचूर्णादिमध्ये वखादि मलिनानि क्रियन्ते तत् कस्मिन् ० ? । ४६ । एवं स्रतस्तः कर्तव्यानि क्रियमाणानि हृदयन्ते, अत्रेदं रहस्यम्—येषु आगमेषु एतानि सन्ति ते आगमस्तेर्न मन्यन्ते, मन्यमानागमेषु न सन्ति तानि, ततो यदि एतानि तैः क्रियन्ते, तदा एतद्वर्जिता आगमा अपि माननीयाः, नो चेदेतानि कार्याणि न करणीयानि, तथा यानि दुष्टाचरणानि क्रियन्ते तानि कस्मिन् ग्रन्थे प्रोक्तानि सन्ति ? ॥

॥ इति पञ्चचत्वारिंशदागममाननाधिकारः ॥ ४७ ॥

ननु—वार्तमानिकेषु गच्छेत् [अज्ञातेषु] निर्विरोधैः आत्मगवेषकैः पापमीरुभिः पूर्वसूरिभिः प्राक्तनग्रन्थेषु जिनप्रतिमा-पूजा तत्कलादिकं च प्रतिपादिनमस्ति ?, उच्यते—स्रतशः स्यानेषु तन्निरूपितमस्ति, तत्रार्थे—श्रीमहानिशीयसूत्रे द्रव्यपूजा-फलं यथा—“कदापि विष्णुनायतणेहि मंदिमं सबनेइणीपीठं दाणाइ चवळेण सुद्धु वि गच्छिज्ज अबुअ न पुरजो ॥ १ ॥” तथा श्रीपद्मचैत्ये गाथात्रयं चैत्यमेव पञ्चकनिकपकं यथा—

“मर्ती १ मंगलचेइय २ निस्तकठ ३ अनिस्तचेइय ४ सासयचेइय ५ पचम—मुवइद्ध विणवरिरेहि ॥ १ ॥
 गिह विणपडिमामची, चेईमं १ स्रतरंगघडिअमि । विणविंवि मंगलचेईयति २ समयश्रुणो विंति ॥ २ ॥ निस्त-
 कठगच्छस्स य निस्सिम ३ तविअर अनिस्तकठं ४ सिद्धायण च इम ५ चेइअणग विणिद्धिद्ध ॥ ३ ॥ इति ।
 पुनः—श्रीनिशीयमव्यसण्ठे १५ सवेदो धूपकुसुमत्रलिपूजा यथा—“तमो विहिणा न्हाओ परमसुरभियपोत्तियजुगल-

“सिद्धिर्भव गणहर, जिणपद्धिमावसणेण पठिबुद्ध । सिरिमणगपिअ दसकालियस्स निज्झुहगं वंदे ॥ १ ॥ इति ।” श्रीश्रवणिम-
 ष्ठलसूत्रे तथा आवश्यकचूर्णवपि (२२३ पत्रे) अष्टापदप्रासादाधिकारे यथा “अरहो य तस्य चेइयघरं करेइ बहुइरयणेणं
 ओअणायाम तिगावतुस्सेइ सीहनिसादि सिद्धायतणपलिभाग अणेगलंभसयसनिविट्ठ । एवं जहा वेयहुसिद्धायतण जंवूहीव-
 पल्लचीए जाव मायाइ” इत्यादि । पुनः श्रीआचाराङ्गवृत्तौ (८२ पत्रे), तथाहि “अहंस्त्विद्धचैत्यतपःश्रुतगुरुसाधु-
 सङ्गप्रत्ननीकृतया दर्शनमोहनीयं कर्म ब्रह्माति, येन चाऽसौ अनन्तसंसारसमुद्रान्तःपात्या इवाऽवतिष्ठते ।” औपपाति-
 कसूत्रे (२५) उचितप्रदान यथा “तए ण कोणीए राया तस्स पवसिवाइत्तोयस्स अहुसरसयसहस्सं पिइदाणं दलइ” इति ।
 निरयावलिकाश्रुतस्कन्धे पुष्पिकाया चतुर्याष्ययने बहुपुत्रिकाऽग्निमभवे साधर्मिकभोजनाधिकारो यथा “तए णं रुट्ठुकूढे-
 विचलअसण-पाण-साइमसा-इमं उवक्खढावेइ, उवक्खढाविप्ता तहेव जाव पुवमवे सुमहा जाव अज्जा जाया” इति ।
 अत्रेदं रहस्यम्-पूर्वोक्तपूर्वाचार्यैः निजपूर्वप्रतिपादितशास्त्रेषु जिनप्रतिमापूजा-जिनप्रतिमाप्रतिष्ठा-जिनमवनकारापणसस-
 वशमेवपूजा-दीपपूजौचित्यदानसाधर्मिकवात्सल्यादयो धर्माः प्रकृतिताः । पुनः श्रीपादलिवाचार्य-श्रीचमास्वातिवाचका-
 दिभिः प्रतिष्ठाकल्याः कृताः सन्ति, स्वयं तु ते संविन्ना महानुभावाः शुद्धमल्पकाश्चासन्, ततस्तेषामपि ग्रन्थसम्मत-
 मान्याः, कदाग्रहं अपास्य धर्मार्थिभिरिति ॥ ४८ ॥

॥ इति जिनप्रतिमापूजाया जिनप्रतिमापूजाफलस्य चाऽधिकारः ॥ ४८ ॥

अतीय धनुमानो जाओ रायावि आठहावितो समनोवासगो जाओ” इति । श्री आश्वमेधकवृत्तौ हारिमद्रया एवमेव
 सम्यन्धो, नन्दीवृत्तौ अपि । इत्यमेव श्री आश्वमेधकचूर्णाधपि अर्धप्रतिमाधिकारे यथा—“चिती सज्ञाने” सज्ञान उत्पद्यते काष्ठ-
 कर्मादिषु प्रकृते दृष्ट्वा ‘अहा अरिहत्तपद्धिमापसु इति, अरिहता तित्थगरा तेसिं च तेसिं चेइआणि अरिहंत चेइआणि”
 अरिहत्तप्रतिमा इत्यर्थः । तथा क्षेत्रविचारप्रकरणे—साधर्मिकभक्ति १ विनविम्बप्रतिष्ठा २ पुस्तकभक्ति ३ तीर्थयात्रादिक ४
 सर्वं प्रकटतयाऽस्ति, तथाहि “अहं हुज्ज देसविरओ, सम्मत्तरओ रओ अ विणवयणे । तस्स वि अणुवयाइं, आरोविज्जति
 सुद्धाइं ॥ २९ ॥ अनिआणोदारमणो, हरिसवसविसटकुयकरालो । पूयइ गुहं संघं, साहम्मियमाइ भचीए ॥ ३० ॥
 निअदधमपुव जिणिंदभवण, विनविंदववरपइहासु । विअइ पसरयपोत्ययसुतित्थतित्थयरजत्तासु ॥ ३१ ॥ अरिहत्तसिद्धचेइ-
 अपवयणआयरिअसवसाइसु । निबं करेइ भत्तिं, तिगरणसुद्धेण भावेण ॥ ७० ॥” तथा पुनः श्रीवत्तराण्ययनचूर्णो पुष्पपूजा,
 तथाहि “तित्थयरो अरिहतो तस्स चेव भत्ती कायवा, सा च पूआवदणाईहिं हवइ, पूअ च पुप्फामिसपुइ-पडिवत्तिमे-
 एण चवविह पि जहाससीए कुज्जा इति, जो सो सोळा धम्म पवयति सो आयरिएण मणइ-सदिसह किं मए कायव ?
 आयरिआ तस्स सार नाठण मणइ-चेइआणं विठलपूअ करेहिं, समणसवस्स य ण धयगुळणारसिं पूअ करेहिं”, इत्यादि ।
 एव कल्पचूर्णो चैत्यपूजासाधर्मिकभक्तिः प्रतिपादिता, तथाहि “मण्णइ विणपूआए, कायवहो जइवि होइ च कहिवि ।
 तहवि भत्तीतिइ परिमुद्धा, गिहीण कूवाहरणयोगा ॥ १ ॥ असदारंभपविप्ता ज च निही तेण तेसिं विज्ञेया । तस्मिंविस्ति
 फळच्चिअ एसा परिमावणायमिम ॥ २ ॥” इति गाथाद्वय श्रीत्यानाङ्गवृत्तौ (११० पन्ने) श्रीअभयदेवसूरिभिः प्रोचे ।

“से किं त्वं लोगुत्तरिभ भावावस्सयं ? भावावस्सयं अणं इमे समणे वा समगी वा सावओ वा साविआ वा तच्चित्ते तम्मणे तल्लेसे तद्वन्मवस्सिए तत्तिवअवसाणे तदद्दोवउत्ते तदप्पियकरणे तवभावणाभाविए अन्नत्थ कत्थइ मण अकरेमाणे समओकाल आवस्सय करेति” इत्येतद् वृत्त्येकदेशो यथा ‘तदर्पितकरणः’ करणानि-तत्साधक-तमानि देहरजोहरणमुखवस्त्रिकादीनि, तस्मिन्नावश्यकं यथोचितव्यापारनियोगेन अर्पितानि-नियुक्तानि तानि येन स तथा, सम्यक् यथास्थानन्यस्तोपकरण इत्यर्थः । एकार्थिकानि वा विशेषणानि एतानि प्रस्तुतोपयोगप्रकर्षप्रतिपादन-पराणि, अमूनि च लिङ्गविपरिणामतः श्रमणीष्वाविकयोरपि योज्यानि, तस्मात् तच्चित्तादिविशेषणविशिष्टाः श्रमणा-दयः ‘समयकाल’ समयसन्ध्य यदावश्यकं कुर्वन्ति तल्लोकोत्तरिक, भावमाश्रित्य भावश्चासौ आवश्यकं चेति वा भावावश्यकं, अत्रापि अवश्यकरणादावश्यकत्वं तदुपयोगपरिणामस्य च सम्भावाद् भावत्वं मुखवस्त्रिकाप्रत्युपेक्षणर-जोहरणव्यापारादिक्रियालक्षणवेद्यस्य अनागमत्वात् नोभागमत्व भावनीयं” इति । पुन श्रीअनुयोगद्वारवृत्तौ श्रीवी-रनिर्वाणात् सहस्रवर्षसमयसंज्ञातै श्रीहरिभद्रसूरिभिः कृतायां २० पत्रे । एव श्रीअनुयोगद्वारचूर्णोपपि (१४ पत्रे) तथाहि “तत्साहणे जाणि सरिररजोहरमुहणंतगादि यानि दवाणि ताणि किरिआकरणसणतो अप्पिआणि” इति, तथैव मल्लघारि-हेमचन्द्रसूरिकृताया अनुयोगद्वारवृत्तावपि (३० पत्रे), तथाहि “तदर्पितकरणः” करणानि-तत्साधकतमानि देहरजोहरणमुखवस्त्रिकादीनि तस्मिन्नावश्यकं यथोचितव्यापारनियोगेन अर्पितानि नियुक्तानि करणानि येन स तथा, अमूनि च तच्चित्तादिविशेषणानि लिङ्गविपरिणामतः श्रमणीष्वाविकयोरपि योज्यानि । अत्र वृत्तिद्वये चूर्णौ च तदर्पितकरण

“यासत्ताणावरिया, निष्कारण ठंति कज्जि अयणाए । इत्यच्छंस्थगुलिसमा, पुत्तायरिआ व भासंति ॥ १३३० ॥” इति ।
 धृतिर्यया—निष्कारणे—कारणाभावे वर्षात्राण कम्बलमयः कल्पः, तेन सौत्रिककस्यान्तरितेन सर्वात्मना आवृताः तिष्ठन्ति,
 न कामपि लेभततोऽपि चेष्टा कुर्वन्ति, कार्ये तु समापतिते यतनया हस्तसंज्ञया अक्षिसंज्ञया अङ्गुलिसंज्ञया वा व्यवहरन्ति,
 ‘पोत्तावरिआ’ वा भापन्ते, ग्लानादिप्रयोजने वर्षाकस्यावृता गच्छन्ति इति ॥ श्रीव्यवहारभाष्यवृत्तौ सप्तमोद्देशे
 (१९० पत्रे) “पुनरिह प्रमार्चन श्रव्यादेः आसेवनकाले वस्त्रोपान्तादिना आवश्यकरवृत्तौ अत्र पोतशब्देन मुखवस्त्रिका
 पवोच्यते ननु वस्त्र । तथैव श्रीहरिमन्त्रसूरिमिथ्याख्यातत्वात् इति विचारसारग्रन्थे लिखितमस्ति । पुनर्विवाहचूलिकाया
 “दपच्छणे पविर्त्ति, करेण जह कच वत्थतणुसुद्धी । भावच्छणापि कुम्मा, तह इरिआए विमलच्चित्ता ॥ १ ॥ दवहि कुसुम-
 सेहर-मुज्झइ दवाहिगारमज्झमि । ठवणायरिय ठविठ, पोसहसाळाइ सो सीसो ॥ २ ॥ उम्मुकभूसणो सो, इरिआ य पुरस्सर
 च मुहपत्तिं । पविलेहिक्कण तत्तो, वरविहं पोसहं कुणइ ॥ ३ ॥ पुनर्व्यवहारचूर्णो यथा [विले] “वसुअणुवसुवा वि, पुत्ति
 पेहण पुषय । सामाइअं करेमाणो भणिओ कम्म निज्जरी ॥ १ ॥ पापारंभ पमुत्तणं, चित्तण मुहणतर । वत्थकायविमुद्धरीए,
 सीहो गिणइ पोसह ॥ २ ॥” इत्येवं । वन्दनकमाष्येऽपि, तथाहि—“धामकरगिहिअ पोत्ती, एगदेसेण वामकम्माओ । आर-
 भिकण निवालपमज्जिआ दाहिणो कम्मो ॥ १ ॥ तह विच्छिन्न वामगजाणुं निसिक्कण सत्थ । मुहपत्तिं रयहरणमज्झभागमि
 ठावए पुज्जपायजुगं ॥ २ ॥ एवं सुसावओ वि धुं पुवालसावचर्वदणं विल्लो । मुहपत्ति मज्झभागमि ठावए पुज्जपाय-
 जुग ॥ ३ ॥” पुनरत्रार्थे श्रीअनुयोगद्वारसूत्रे (३० पत्रे), तथाहि—

"हे किं तं लोगुत्तरिअ भावार्थस्सयं ? भावावस्सय जण्णं इमे समणे वा समगी वा सावओ वा साविआ वा तच्चित्ते तम्मणे तल्लेसे तदब्जवसिण तत्तिवअवसाणे तदद्दुवउत्ते तदप्पियकरणे तवभावणाभाविण अन्नत्थ कत्थइ मण अकरेमाणे चमओकाल आवस्सय करेति" इत्येतद् वृत्त्येकदेशो यथा 'तदर्पितकरणः' करणानि-तत्साधक-तमानि देहरजोहरणमुखवस्त्रिकादीनि, तस्मिन्नावश्यकं यथोचितव्यापारनियोगेन अर्पितानि-नियुक्तानि तानि येन स तथा, सम्यक् यथास्थानन्यस्तोपकरण इत्यर्थः । एकार्थिकानि वा विशेषणानि एतानि प्रस्तुतोपयोगप्रकर्षप्रतिपादन-पराणि, अमूनि च लिङ्गविपरिणामतः श्रमणीश्राविकयोरपि योज्यानि, तस्मात् तच्चित्तादिविशेषणविशिष्टाः श्रमणा-दयः 'चमयकाल' समयसन्ध्यं यथावश्यकं कुर्वन्ति तल्लोकोत्तरिक, भावमाश्रित्य भावश्चासौ आवश्यक वेति वा भावावश्यक, अत्राऽपि अवश्यकरणादावश्यकत्वं तदुपयोगपरिणामस्य च सम्भावाद् भावस्व मुखवस्त्रिकाप्रत्युपेक्षणर-जोहरणव्यापारादिक्रियालक्षणदेशस्य अनागमत्वात् नोआगमत्व भावनीयं" इति । पुन श्रीअनुयोगद्वारवृत्तौ श्रीवी-रनिर्वाणात् सहस्रवर्षसमयसजातैः श्रीहरिमद्रसूरिभिः कृताया २० पत्रे । एव श्रीअनुयोगद्वारचूर्णवपि (१४ पत्रे) तथाहि "तस्साहणे जाणि सरीरजोहरमुहणतगादि यानि द्वाणि ताणि किरिआकरणत्तणतो अप्पिआणि" इति, तथैव मल्लघारि-हेमचन्द्रसूरिकृतायां अनुयोगद्वारवृत्तावपि (३० पत्रे), तथाहि "तदर्पितकरणः" करणानि-तत्साधकतमानि देहरजोहरणमुखवस्त्रिकादीनि तस्मिन्नावश्यकं यथोचितव्यापारनियोगेन अर्पितानि नियुक्तानि येन स तथा, अमूनि च तच्चित्तादिविशेषणानि लिङ्गविपरिणामतः श्रमणीश्रावकयोरपि योज्यानि । अत्र वृत्तिद्वये चूर्णौ च तदर्पितकरण

इति विशेषणस्य श्रमणभावकादिसम्बन्धिनः सदृशमेव व्याख्यानं कृतं त्रिभिरपि ग्रन्थकृद्भिः । सूत्रे च करणशब्दस्य रजोहरणं मुलवस्त्रिकादिरूपं एवाऽर्थः प्रदर्शितः । पुनः श्रीआवश्यके वन्दननिर्युक्तौ (५४३ पत्रे), तथाहि—

“अवणामा दुष्प्राज्ञाचार्यं, आवणा वारसेव च । सीसा चत्तारि गुचीओ, तिसि दो अ पवेसणा ॥ १२०३ ॥
एग निक्खमणं पेव, पणधीसं विआहिआ । आवस्सगेहिं परिसुद्ध, किइकम्म जेहि कीरइं ॥ १२०४ ॥
किइकम्मपि करितो, न होइ किइकम्मनिस्सरामागी । पणवीसामन्नयर, साहू गणं विराहितो ॥ १२०५ ॥”

इह आवश्यकशूर्णौ (४२ पत्रे) यथा—“बुओणत आए वेलाइ पढम वंदइ तहेव निक्फेठिऊण पुणो वदइ अहाजाते सामसे जोणिनिक्खमणे अ सामसे रवहरणं मुहपोखिया बोलपट्टो अ जोणिनिक्खमणे अजली सीसे काऊणणीति ।” एव श्रीअनुयोगदोरेण इदं विधा आवश्यकक्रिया मुलवस्त्रिका-रजोहरणादिव्यापारपूर्विका प्रोक्ता । वन्दननिर्युक्तौ च इह यथाज्ञातानुरूपं रजोहरणमुलवस्त्रिकाऽभिनामृतं दर्शितं, तथा साधूना आवकाणा च शेषचतुर्विंशत्यावश्यकवत् प्रायः समानमेव युज्यते । आश्वान् एव कैवठानाभित्य वन्दनकविधेः काऽपि सिद्धान्तेऽनुपलम्भात् । नन्वेव आवकाणां बोलपट्टोऽपि प्रसज्यते, इति न वाच्यं, यतो यथाज्ञातावश्यकं सामान्येन सक्रमपि पूर्वार्थसम्प्रदायात् किञ्चिद्विशेषणमेव ज्ञेयम् । अन्यथा श्रमण्या अपि मुलवस्त्रिकावत् बोलपट्टः अपि प्रसज्येत । कश्चिदाह आवकाणा सर्वानुष्ठानेषु चत्तरासङ्गमुद्रा एव इति, तदप्युक्तं, आगमे सम्प्रदाये च तथाऽनुपलम्भात्, तथाहि—

“दुगिवाए नवरीए मक्ख मक्खेणं निगण्ठसि, निगण्ठिता जेणेव पुण्णवईए चेइए तेजेव उवागण्ठसि, उवाग-

च्छित्ता येरे भगवन्ते पंचविहेण अभिगमेण अभिगच्छति, त जहा-सच्चिाण द्वाणं वितसरणयाए १ अचित्ताण द्वाणं अधितसरणयाए २ एगसादिपणं उत्तरासंगकरणेण ३ चक्खुप्फासे अजलिप्पगहेण ४ मणसो एगत्तीकरणेण ५ जेणेव येरा भगवतो तेणेव उवागच्छति, उवागच्छित्ता तिव्बुत्तो आयाहिण पयाहिण करेइ, करित्ता जाव तिविहाए पज्जुवासणाए पज्जुवासति" इति श्रीभगवत्सूत्रे द्वितीयशतके पंचमोद्देशके (१३७ पत्रे)—

अभिसेक्काओ इत्थिरयणाओ पच्चोरुहति, पच्चोरुहित्ता अवहट्ठु पंच रायककुहाइ, त जहा-खग १ छत्त २ सम्फेस ३ वाह-णाओ ४ बालवीअणं ५, जेणेव समणे भगवं महावीरे तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छित्ता समण भगव महावीर पंचविहेण अभिगमेण अभिगच्छति, तं जहा-सच्चिाण द्वाण वितसरणयाए १ अचित्ताण द्वाण अधितसरणयाए २ एगसाडिय उत्तरासंगकरणेण ३ चक्खुप्फासे अजलिप्पगहेण ४ मणसो एगत्तभावकरणेणं ५ समण भगव महावीर तिव्बुत्तो आया-हिणं पयाहिणं करेइ, करित्ता नमंसति, वंदित्ता नमसित्ता तिविहाए पज्जुवासणाए पज्जुवासति, त जहा-काइआए वाइआए माणसिआए, इति श्रीऔपपातिके (१४१ पत्रे), इत्यादि ग्रन्थेषु आवकाणा साधूपाश्रयादिप्रवेशे उत्तरासग साक्षादुक्तोऽस्ति । ननु नामग्राह प्रवेशानन्तरविधेयकृत्येषु श्राविकाणा तु प्रवेशेऽपि उत्तरासगो नाऽस्ति, यदुक्त श्रीभगव-तीसूत्रे नवमशतके ३३ सर्वेशे (४५७ पत्रे)—

“तए णं सा देवाणदा माहणी धम्मिआओ जाणप्पवराओ पच्चोरुहति २ बहहिं खुआहिं जाण महत्तरगवदपरि

वित्तिा समणं भगवं महावीरं पंचविहेण अभिगमेण अभिगच्छति, त जहा-सच्चिाण द्वाणं वितसरणयाए, अचि-

त्ताण दधानं अस्मिभोगयाए विणयोगयाए गायलट्टीए चक्खुफासे अजलिपगहेणं मणस्स एगस्सीभावकरणेणं जेणेव समण भगव महावीरे तेणेव उवागच्छति, उवागच्छिस्सा समण भगव महावीर तिक्खुत्तो आयाहिणं पयाहिण करेइ, करिस्सा वदति नमसति” इति ॥

पुन -श्रीभौपपातिकसूत्रे (१४५ पत्रे) कोणिकमार्याः सुभद्रापमुखा, तथाहि “समणं भगव महावीर पंचविहेण अभिगमेण अभिगच्छति, त जहा-सखिस्साण दधानं विउसरणयाए, अचिस्साण दधानं अविउसरणयाए, विणओणताए गायलट्टीए चक्खुफासे अजलिपगहेण मणसो एगसकरणेणं समण भगव महावीर तिक्खुत्तो आयाहिणं पयाहिण करेति, करिस्सा वदति नमसति” इत्यादि । अत्रेद रत्नसूत्र-आवकाणां साधूपाश्रयादिप्रवेशो उत्तरासगः प्रतिपादितोऽस्ति, आवि-काणा तु तत्रापि तदभावः, ततः कथं सामायिकादिक्रियाया उत्तरासगः?, प्रत्युत सामायिकारौ उत्तरासगोच्चारण सर्वत्र प्रतिपादितमस्ति । यदुक्त उपासकवशाया वधाध्ययने (३७ पत्रे), तथाहि “तए ण से कुइकोलिए समणोवासए अन्नया कयाइ पुढावरण्हकालसमयसि खेणेव असोगवणिआ खेणेव पुढविसिलापट्टए तेगेव उवागच्छइ, उवागच्छिस्सा नाममुद्दग च उत्तरिज्जग च पुढविसिलापट्टए उवेइ, उविस्सा समणस्स भगवओ महावीरस्स अतिय धम्मपद्धानिं उवसपलित्ता ण विहरइ” “धम्मपद्दसीति” श्रुतधर्मप्ररूपणादर्शनगतसिद्धान्त इत्यर्थः, इति श्रीउपासकवृत्तौ पद्याध्ययने । पुनरत्रैवाऽवि-कारे (३७ पत्रे) देवपरीक्षाऽनन्तर “तेणं कालेण तेणं समणं सामी समोसठे, तए ण से कुइकोलिए समणो-वासए इमीसे क्कहाए लब्धेइ समाणे इह जहा कामदेवो तहा निगच्छइ जाव पज्जवासइ” ॥ इति श्रीउपासकवृत्तगाथा

पद्याध्ययने । कामदेवश्चाऽत्रैव द्वितीयाध्ययने (२७ पत्रे) एव निर्गतो यथा “तए ण से कामदेवे समणोवासए इमीसे क्हाए जाव लद्धेहे समणे एव खल्लु मम समण भगव महावीरे जाव विहरति त सेअ खल्लु मम समण भगव महावीर वंदित्ता नमसित्ता तओ पढिनियत्तस्स पोसह पारित्तयत्तिकहु एव सपेहेइ” इत्यादि । इह कुण्डकोलिकेन तदेव अन्यदा वा प्रतिपन्नपौपघेन परिमुक्तोत्तरीयेण श्रुतधर्मप्ररूपणारूपानुष्ठान कृत । तथा—“एव सामाइअ काठ पढिक्कतो वदित्ता पुन्छइ, सो अ क्खि सामाइअ करितो मरह अवणेइ, कुण्डलाणि नाममुइ पुप्फतवोल पावारणगमादी वोसिरति” इत्या-
वश्यकवृत्तौ पद्याध्ययने (८३२ पत्रे) प्रावारशब्दश्च सलोमपटोत्तरासंगवाचकत्वात् द्वयर्थः, तथाहि—

“पण्हवि १ कोयव २ पवार ३ नवत्तए ४ तहय दाढिगाली ५ य । तुप्पन्डिलेहिअटूसे, एय वितिअ भवे पणग ॥ १ ॥” इति, निशीयमाव्ये १२ उद्देश्यके—

“स्वरहो तह पूरुही, सलोमपढओ तहा हवइ जीण । सदस वत्थ पल्हविमार्इणमिने च पजाया ॥ १ ॥” इति प्रव-
चनसारोद्धारे, ‘वैकस्ये प्रावारोत्तरासंगो बृहतिकाऽपि च’, इति श्रीहेमनाममालाया, एव प्रावारशब्दस्य अर्थद्वये सति य एव वृत्तिगतप्रावरणे मादीयतिपाठानुकूलः, बहुश्रुतैराचीर्णः स एव आचरणीयतया प्रमाण, आविशब्दाच्च, सलोम-
पटादीनां परिहारो भविष्यति, इत्याद्यनेकेषु स्थानेषु श्रावकाणा मुखवस्त्रिका भणित्ताऽस्ति, अश्वलेन वन्दन न क्वाऽपि दृश्यते, यश्च कृष्णषामुदेवदृष्टान्तः कैश्चित्कथ्यते तत्राऽपि यथा मुखवस्त्रिकया वन्दन न भणित, तथा अश्वलेनाऽपि नोक्त । ‘यत् असइ पुत्तस्स अतेणं ति’ आवश्यकवचूर्णधराणि दृष्ट्वा पुत्तशब्देन भ्रान्ताः सन्तस्ते अश्वलेन वन्दन वन्दन्ति,

ताण दयाण अविमोअणयाए विणयोगयाए गायलद्वीए चक्खुफासे अज्जलिपगह्णेणं मणस्स एगत्तीभावकरणेणं जेणेव समण भगव महावीरे तेणेव उवागच्छति, उवागच्छिता समणं भगव महावीरं तिक्खुचो आयाहिण पयाहिण करेइ, करिंता ववति नमसति” इति ॥

पुनः-श्रीऔपपातिकसूत्रे (१४५ पत्रे) कोणिकभार्याः सुभद्राप्रमुखाः, तथाहि “समण भगव महावीर पच्चविहेण अभिगमेण अभिगच्छति, त अहा-सच्चिचानं दवाणं विउसरणयाए, अच्चिताण दवाणं अविउसरणयाए, विणओणताए गायलद्वीए चक्खुफासे अज्जलिपगह्णेण मणसो एगसकरणेण समण भगव महावीर तिक्खुचो आयाहिण पयाहिण करेति, करिंता ववति नमसति” इत्यादि । अत्रेद रहस्यम्-आवकाणा साधूपाश्रयादिप्रवेशे उसरसगं प्रतिपादितोऽस्ति, आवि-काणा तु तत्रापि तदभावाः, ततः कथं सामायिकादिक्रियाया उत्तरासगं ?, प्रत्युत सामायिक्रिदौ उत्तरासंगोच्चारण सर्वत्र प्रतिपादितमस्ति । यदुक्त उपासकदशाया पद्याध्ययने (३७ पत्रे), तथाहि “तए ण से कुइकोलिए समणोत्तासए अन्नया कयाइ पुवावरणइकालसमयसि जेणेव असोगवणिआ जेणेव पुढविसिलापट्टए तेणेइ उवागच्छइ, उवागच्छिता नाममुइग च उत्तरिज्जंग च पुढविसिलापट्टए ठवेइ, ठविंता समणस्स भगवओ महावीरस्स अतिय धम्मपञ्चात्तिं उवसपजिंता ण विहरइ” “धम्मपञ्चसीति” शुतधर्मप्ररूपणादर्शनगतसिद्धान्त इत्यर्थ, इति श्रीउपासकवृत्तौ पद्याध्ययने । पुनरैवाऽधि-कारे (३७ पत्रे) देवपरीक्षाज्जनन्तर “तेणं कालेण तेणं समणसं सामी समोसदे, तए ण से कुइकोलिए समणो-वासए इमीसे काहाए लब्धहे समाणे वड्ड जहा कामदेवो तथा निगच्छइ जाव पज्जुवासइ” ॥ इति श्रीउपासकदशाया

पद्याध्ययने । कामदेवश्चाऽत्रैव द्वितीयाध्ययने (२७ पत्रे) एव निर्गतो यथा “तए गं से कामदेवे समणोवासए इमीसे कइए जाव लब्धे समणो एव खलु महावीरे जाव विहरति ते सेअ खलु मम समण भगव’ महावीर वदित्ता नमसित्ता तओ पढिनियत्तस्स पोसइ पारित्तएत्तिकहु एवं सपेहेइ” इत्यादि । इह कुण्डकोलिकेन तदैव अन्यदा वा प्रतिपन्नपौषघेन परिमुक्तोत्तरीयेण श्रुतधर्मप्ररूपणारूपानुष्ठानं कृतम् । तथा—“एव सामाइअ काठ पढिक्कंतो वदित्ता पुच्छइ, सो अ किर सामाइअ करित्तो मच्छ अवणेइ, कुहलाणि नाममुइ पुप्फतवोल पावारणगमादी वोसिरति” इत्या-
 धयकवृत्तौ पद्याध्ययने (८३२ पत्रे) प्रावारशब्दश्च सलोमपटोत्तरासगथाचकत्वात् द्वयः, तथाहि—

“पण्हि १ कोयव २ पवार ३ नवतए ४ तइय दादिगाली ५ य । दुण्णडिलेहिअदुसे, एय वित्तिअ भवे पणग ॥ १ ॥” इति, निर्णयमाध्वे १२ उद्देशके—

“खरडो तइ पूरुडी, सलोमपडओ तइ हवइ जीण । सदस वत्थ पस्सविमार्इणमिमे च पज्जाया ॥ १ ॥” इति प्रव-
 चनसारोद्धारे, ‘वैकस्ये प्रावारोत्तरासगो बृहत्तिकाऽपि च’, इति श्रीहेमनाममालाया, एव प्रावारशब्दस्य अर्थद्वये सति य एव वृत्तिगतप्रावरणे मादीयतिपाठानुकूलः, बहुश्रुतैराधीर्णः स एव आचरणीयतया प्रमाण, आदिशब्दाच्च, सलोम-
 पटादीनां परिहारो भविष्यति, इत्याद्यनेकेषु स्थानेषु श्रावकाणां मुखवस्त्रिका भणित्ताऽस्ति, अश्वलेन वन्दनं न क्वाऽपि
 हस्यते, यश्च कृष्णघासुदेवहृष्टान्तः कैश्चित्कथ्यते तत्राऽपि यथा मुखवस्त्रिकया वन्दनं न भणितं, तथा अश्वलेनाऽपि
 नोक्तम् । ‘यत् असइ पुसस्स अतेण ति’ आवश्यकचूर्णयश्चराणि दृष्ट्वा पुसशब्देन भ्रान्ताः सन्तस्ते अश्वलेन वन्दनं वन्दन्ति,

त्ताणं दधानं अविमोक्षणयाप विणयोगयाप गायल्लट्ठीप चक्खुफासे अजलिपगहेणं मणस्स एगसीमावकरणेणं जेणेव समण भगव महावीरे तेणेव उवागच्छति, उवागच्छिस्सा समणं भगव महावीरं तिक्खुत्तो आयाहिण पयाहिण करेइ, करित्ता वदति नमसति" इति ॥

पुन-श्रीबौपपातिकदूत्रे (१४५ पत्रे) कोणिकमार्याः सुभद्राप्रमुखाः, तथाहि "समण भगव महावीर पचविहेण अभिगमेण अभिगच्छति, स जहा-सखिणाण दधानं विठसरणयाप, अचिसाण दधानं अविठसरणयाप, विणओणताए गायल्लट्ठीप चक्खुफासे अजलिपगहेण मणसो एगसकरणेण समण भगव महावीर तिक्खुत्तो आयाहिण पयाहिण करेति, करित्ता वंदति नमसति" इत्यादि । अत्रेद रहस्यम्-आवकाणा साधूपाश्रयादिप्रवेशे उत्तरासग प्रतिपादितोऽस्ति, आवि-काणा तु तत्रापि तदभावः, ततः कथ सामायिकादिक्रियाया उत्तरासंगः ? प्रस्तुत सामायिकादौ उत्तरासगोच्चारण सर्वत्र प्रतिपादितमस्ति । यदुक्त उपासकदशाया षष्ठाध्ययने (३७ पत्रे), तथाहि "तए ण से कुइकोलिए समणोवासए अन्नया कयाइ पुवावरणइकालसमयसि जेणेव असोगवणिमा जेणेव पुढविसिलापट्टए तेगेइ उवागच्छइ, उवागच्छित्ता नाममुइग च उचरिज्जां च पुढविसिलापट्टए ठवेइ, ठविसा समणस्स भगवओ महावीरस्स अतिय धम्मपन्नत्तिं उचसपजित्ता ण विहरइ" 'धम्मपन्नत्तीति' श्रुतधर्मप्ररूपणादर्शनगतसिद्धान्त इत्यर्थः, इति श्रीउपासकवृत्तौ षष्ठाध्ययने । पुनरत्रैवाऽधि-कारे (३७ पत्रे) देवपरीक्षाऽनन्तर "तेण कालेण तेणं समएण सामी समोसदे, तए ण से कुइकोलिए समणो-वासए इमीसे काहाए लब्धे समणे इह जहा कामदेवो तथा निगच्छइ जाव पज्जुवासइ" ॥ इति श्रीउपासकदशाया

ननु-केपाचिद् गच्छे “होइ मगल” इति पठति, आत्मना गच्छे तु “हवइ मगल” इति तत्कथम् ? सच्यते—सत्यं, यद्यपि ‘हवइ’ ‘होइ’ इत्येतयोः पाठयोः अत्रार्थं प्रति न कश्चिद्विशेषः, होइ मंगलमिति च पाठे प्रत्युत श्लोको नाऽधिकाश्वरो भवति, तथापि हवइ मगलमित्येष पठनीय महानिशीथाद्यनेकागमेषु अस्यैव पाठस्य प्रतिपादितत्वात्, नमस्कारपटलनमस्कारपञ्चिकादिषु ग्रन्थेषु च इत्यमेव श्रेयोहेतुत्वेन समर्थितत्वात्, बहुश्रुतैः आहतत्वाच्च प्रयोगः । होइ मगलमिति पाठो मिथ्या विसंवादवत्त्वाद् यथा शुक्तिकाशकले च रजतज्ञान । ननु—आवश्यके नमस्कारनिर्युक्तौ ‘पढम होइ मगल’ इति पाठेन सवादसम्भवात्, विसंवादवत्त्वादिति असिद्धं, सत्यं, किन्तु अयं नमस्कारपाठनियामकोऽव्यभिचारात्, तथाहि—तत्रैव ‘वीअ हवइ मगल’ इत्युक्तं । ननु—‘पढम हवइ मगल’ इति पाठो न उक्तः छन्दोभगहेतुत्वात्, छन्दो ह्यत्र श्लोकः, स चाऽष्टाक्षरप्रमाणपाद एव भवति नाऽन्यथा । अयं च नयाक्षरपाद इति चेत्, सत्यं, किन्तु आर्यश्लोकेषु बहुशो नवाक्षरस्याऽपि पादस्य दर्शनात्, तथाहि—दशवैकालिके ‘भमरो आवियइ रस’ १ तथा ‘न य कोइ स्वहम्मइ’ २ ‘छत्तस्स य धारणट्ठाए’ ३ तथा ‘अहं च भोगरायस्स त चसि अधगवणिहणो’ ४ तथैव श्रीवत्तराध्ययने (३४८ पत्रे) एकादशाध्ययनेऽपि, तथाहि—

“जहा से कबोयाण, आइझे कथए सिया । आसे ज्वेण पवरे, एव हवइ धहुस्सुए ॥ १६ इत्यादि पूर्वश्रुतधरवचनानुयायित्वात्, ‘हवइ मगल’ इति अयमेव पाठः सतामुपादेय इति स्थितम् । एव विचारामृतसंग्रहेऽपि (७७ पत्रे) हवइ मंगलमिति पाठः समर्थितस्तथा च तत्पाठलेशः । अपरं च—आवश्यकादर्शेषु ‘हवइ’ ‘होइ’ इति पाठद्वयमपि दृश्यते,

सकुलाणि वा खचियकुलाणि वा इक्ष्वागकुलाणि वा हरिवंसकुलाणि वा एसिमकुलाणि वा वेसिमकुलाणि वा गढागकुलाणि
 वा कोट्टागकुलाणि वा गामरक्खकुलाणि वा बुक्कासकुलाणि वा अण्णयरेसु वा तहप्पगारेसु वा कुलेसु वा अट्टुगुछिएसु अग-
 हिएसु असण वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा फासुअ जाव पहिग्गाहिज्जा” । व्याख्या-स भिक्षुभिस्त्वार्यं प्रवेष्टुकामो यानि
 पुनरेवंभूतानि कुलानि जानीयात् तेषु प्रविशेदिति समन्धः, तद्यथा-उम्मा-आरक्षिकाः १ भोगा-राज्ञः पूज्यस्थानीयाः २
 राजन्याः-सखिस्थानीयाः ३ वज्रिया-राष्ट्रकूटादयः ४ इक्ष्वाकवाः-ऋषभस्वामिर्बंधिकाः ५ हरिवशा-हरिवशजा अरिएनेमि-
 यशस्थानीयाः ६ ‘एसिम’सि गोष्ठाः ७ वैश्या-वणिजः ८ गहको-नापितो यो हि ग्रामे बद्धोपयति ९ कोट्टागाः-काष्ठ-
 तक्षका वर्षकिन इत्यर्थः १० धोक्कशालियाः तन्तुवायाः ११ कियन्तो वा वस्यन्ते इत्युपसहरति, अन्यतरेषु वा तथाप्रका-
 रेण अजुगुप्पितेषु कुलेषु नानावैश्याविनेयसुखप्रतिपत्त्यर्थं पर्यायान्तरेण दर्शयति, अगह्येषु यदि वा जुगुप्पितानि-धर्मका-
 रकुलादीनि गर्ह्यमि-वात्यादिकुलानि, एतद्विपर्ययभूतेषु कुलेषु, लभ्यमानमाहारादिकं प्राप्तुकमेवणीयमिति मन्यमानो गृही-
 यादिति ।” पुनर्निशीवचूणो भक्कपानग्रहणादौ एते निपिद्धाः, तथाहि-“कालावहीए जे ठप्पा कया ते निज्जूदा” भक्कपान-
 ग्रहणादौ निपिद्धाः, ‘जे कुला जत्थ विसए वि जुगिया ते दुगछिक्का’ अमोन्ध्या इत्यर्थः, कम्मेण १ सिप्पेण वा २ जाइए
 वा ३ कम्मे न्हाविआणो १ सप्पे वि द्वारन्हाविआणो हिट्ठान्हाविआ तेरिमाजाइए पाणाइणो ३ । पुनरत्रार्ये जातमृत-
 ऋसुतकपिण्डनिषेधाऽधिकाररूप एकविंशतितम प्रश्नोत्तरं विलोक्यम् ॥ ५१ ॥

॥ इति साधूना भक्कपानग्रहणाय योग्यायोग्याधिकारः ॥ ५१ ॥

मंगलमहासुअलंघस्त वक्खाण त महया य पवधेण अणतगमपज्जेवेहिं सुत्तस्स पिहुभूयाहिं निज्जुत्तिभासचूणीहिं
जहेव अणंतनाणवसणघरेहिं तित्थयरेहिं वक्खाणिअ तहेव समासजो वक्खाणिज्जत आसि, अहडधया कालपरिहाणि
दोसेण तजो निज्जुत्तिभासचूणीजो बुच्छिआओ, इओ अ वद्धतेण कालेण तेण समएण महद्धीपत्ते पयाणुसारी वइरसामी
नाम [हुवालसग सुअहरे] पुवदसंगसुअहरो समुप्पओ, तेणेसो पचमगलमहासुअलघस्स उज्जारो मूलसुत्तस्स मज्झे
लिहिओ” इति महानिशीये । तथा नमस्कारपंजिका-सिद्धचक्रादौ “पचपयाण पणतीस वण्ण चूलाइ वण्ण तिचीस । एव
इमो समप्पति फुढमक्खरमहुसङ्गीय ॥ १ ॥ तथा अष्टप्रकाश्या आग्नेयादिविदग्गवस्थितेषु दलेषु पादचतुष्क “एसो
पच नमुक्कारो, सबपावप्पणासणो । भगलाण च सबेसिं, पढम हवइ मगल” ॥ १ ॥ इति ध्यायेत्, तथा बृहन्नमस्कारफले
“सत्त पण सत्त य, नवक्खर पमाण पयइपचपय । तिचीसक्खरमूल, सुमरह नवकारवरमत ॥ १ ॥” इत्याद्यने-
कानि स्थानानि अष्टपट्टिवर्णात्मकनमस्कारदर्शकानि । इति नमस्कारस्याऽष्टपष्ट्यक्षरप्रमाणत्व, एव श्रीसधाचारबृहद्ब्रह्मचौ
(२१० पत्रे) श्रीदेवेन्द्रसूरिभिरपि हवइ मगलमेव पाठं समर्थित । तथा च तत्पाठ —सिद्धान्तेऽपि स्फुटार्थै हवइ
मंगलमिति भणित, तथाहि महानिशीयचतुर्थ्याध्ययनसूत्र—“तहेव तदवत्थाणुगमिअ इक्कारसपयपरिच्छिन्न तिआलावग तिची-
सक्खरपरिमाण एसो पचनमुक्कारो, सबपावप्पणासणो । भगलाण च सबेसिं, पढम हवइ मगल ॥ १ ॥” इय चूलति अहि-
ज्जतीति प्रकृत । तदैव हवइ मगलमित्यस्य साक्षादागमे भणितत्वात् प्रमुश्रीचअस्वामिप्रभृति सुवहुश्रुतसुविहितसविग्र-
पूर्वाचार्यसमतत्वाच्च पढम हवइ मगलमिति पाठेन अष्टपष्ट्यक्षरप्रमाण एव नमस्कार पठनीयः । तथा च महानिशीये—

तथा उपांगछेद-ग्रन्थकर्म-ग्रन्थाद्यनेकागमानुयोगसूत्रचरैः श्रीमलयगिरिभिः आवश्यक विधुणद्भिः “अरिहतनमु-
 कारो” इत्यादिका “एसो पचे”ति पर्यन्ताः षट्गाथाः “हवइ मंगल”मिति पाठत एव लिखिताः सन्ति, एव प्रवचन-
 सारोच्चारधृत्तौ अपि हवइ मंगलमिति पाठः समर्थितोऽस्ति, तथाहि—यद्यप्यत्र ‘हवइ’ ‘होइ’ इत्यनयो पाठयोरर्थे न
 कश्चिद्विशेषः, तथापि अष्टपद्यक्षरार्यं नवकारे हवइ इति पठितव्यं, ततो नमस्कारावलिकादिग्रन्थेषु यन्त्रपद्मे उक्तमस्ति,
 विशेषकार्योत्पत्तौ चूलिकाध्यानं यदा क्रियते तदा द्वात्रिंशदलकमले द्वात्रिंशदक्षराणि स्यापयित्वा त्रयस्त्रिंशत्तम
 अक्षरं मत्स्यकर्णिकायां स्याप्यते, ततो ब्यानं क्रियते, ततो ‘होइ’ पाठे द्वात्रिंशत्त्रिंशदक्षरैः द्वात्रिंशत्कमलदलान्येव पूर्यन्ते पर
 मत्स्यकर्णिका शून्यैव तिष्ठति, ततो हवइ मंगलमिति पाठो युक्तः, तथा चैतत्सयादि पूर्वार्चार्थकृतप्रकरणवचन “अह-
 सति अक्खरपरमाणू, खिणसासननवकारपहाणू । अतिमचूला तिसि पसिद्धा, सोलसअट्टनवकार सिद्ध ॥ १ ॥” न च
 वाच्यं नमस्कारसूत्रे नमस्कारस्य सप्तपद्यक्षरवत्त्वं प्रोक्तमस्ति, यतः ‘एसो पचनमुकारो’ इत्यादिगाथाऽपि नमस्कारसूत्रसम्ब-
 न्धिनी नाऽस्ति, किं तु निर्युक्तिसत्त्वा, ततो “ग्रामो नाऽस्ति, कुतः सीमा ?” इति न्यायात् कथं सप्तपद्यक्षरवत्त्वं नमस्का-
 रस्य ! मूलसूत्रनिर्युक्तिमाध्यचूर्णिबृत्तिटिप्पणकादिषु क्काऽपि निर्दिष्टं न दृश्यते च । अष्टपद्यक्षरप्रमाणत्वं च
 महानिशीथाविषु स्पष्टमेव सदृष्टं, तथाहि—

“तदेव तदवत्याणुगमिष इकारसप्तपरिच्छिन्नं तिआलाखग तिचीसक्खरपरिमाण एसो पचनमुकारो, सप्तपावप्प-
 णासणो । मगलणं च सर्वेसिं, पठमं हवइ मंगलं इयचूल ति “अहिज्जति” महानिशीये तथा—‘एसो पु ज पंच-

अर्चितार्वितामणिक्कम्पभू-अस्स पचमगलमहासुअस्सधत्तं णं सुत्तथ पक्षत्त । त जहा-जे ण पचमगलमहासुअस्सधे से ण सयलगमतरोववत्ती तिलत्तिह १ कमलमयरद २ सबलोगपचत्थिकायमिव ३ जहत्थ किरियाणुवायसम्भूय गुणुक्कित्तणे जहि-च्छियफलपसाहगे येव परमथुइवाय सा य परमथुइ केसिं कायवा सबजगुत्तमे अ जे केइ भूए जे केइ भवति जे केइ भविस्सति, ते सबेवि, अरिहत्तादजो चेव, नो णं अञ्जेति, ते अ पंचहा-अरिहते १ सिद्धे २ आयरिए ३ तवज्झाप ४ साहुणो अ ५, तत्थ एएसिं चेव गच्छत्त सब्भाओ इमो, त जहा-सनरामरासुरस्स ण सबत्त चेव जगत्त अट्टमहापा-ढिहेराइपूआइववल्क्खिय अण्णत्तसरिस्समर्चितमप्पमेअ केवलाहिट्ठिय, पवरुत्तमतत्त अरिहति त्ति अरहंता अरिहता ११ । एव अतए एएसिं नमुक्कारो 'एसो पचनमुक्कारो' किं करिज्जा ? सबं पाव नाणावरणीआइकम्मं निस्सेस त पयरिसेण दिसो दिस्सिं नासइ 'सबपावप्पणासणो' एस वूलाप पढमो उइसो "एसो पचनमुक्कारो, सबपावप्पणासणो" किंविहो ऊ ? मग्गे निवाणसुइसाह्णिक्कलमो सम्मदसणाइआराहओ, अहिंसाळक्खणो घम्मो त मे लाइज्जति मगल ममं भवाओ ससाराओ गमिज्जाओ तारिज्ज वा मंगल २ वद्धपुहुनिच्चत्तनिकाइअट्ठुपयार कम्मरासिं मे गालिज्जा विज्जविज्जत्ति मगल, १ एएसिं सबेसिं अञ्जेसिं च मंगलाण किं ! पढम आइए अरिहत्ताईण थुईं चेव मगलंत्ति समासत्थुत्ति" सवाचारवृत्तौ (२१८ पत्रे) ॥

॥ इति "होइ मगल" इति पाठनियेधाधिकारः ॥ ५२ ॥

ननु-अशन-पान-स्नादिम-स्वाविमाना आहाराणा विवेचन कथं ज्ञायते ? । उच्यते-—शास्त्रसम्मत्या तदवबोधाय, का शास्त्रसम्मतितिः ? , इत्याह-श्रीमत्स्वरतरंगच्छाधिराज-श्रीजिनभद्रसूरिपट्टपूर्वाचलप्रभाकरश्रीजिनचन्द्रसूरिशिष्य-श्रीमेरुसु-

“एअ तु ज पचमगलमहासुअखधस्स वक्खाणं त महाया पवधेण अणतगमपज्जवेहिं सुत्तस्स य पि हु मूआहिं निञ्जुत्ति-
 भासचूणीहिं जहेव अणतनाणदंसणधरेहिं तिथ्यरेहिं वक्खाणिजत तहेव समासओ वक्खाणिजत आसि, अह अन्नया
 कालपरिद्धानिदोसेण ताओ निञ्जुत्तिभासचूणीओ बुच्छिन्नाओ, इओ अ वक्खतेण कालसमएणं महद्दीपत्ते पयाणुसारी
 घइरसामी नाम दुवालसंगसुअहरे समुप्पन्ने, तेणसो पचमंगलसुयखधस्स उद्धारो मूलसुत्तस्स मज्झे लिहिओ, मूल-
 सुत्त पुण सुत्तत्ताए गणहरेहिं अयत्ताए अरिहत्तेहिं भगवतेहिं धम्मतिथ्यरेहिं वीरजिणिदेहिं पन्नवि
 अति २ । एत्त बुहुसपयाओ, इत्थ अत्थ अत्थ पय पण्णाणुलण सुत्तालावग न सबज्झइ तत्थ तत्थ सुअहरेहिं कुलिहिअदोसो
 न दायवो किं तु ओ सो एअस्स अर्चितचित्तमणिक्कप्पभूअस्स महानिसीहसुअखधस्स पुब्बायरिसो आसि, तहिं वेव
 खडाखडीए उदेहिंआपहिं हेचहिं बइवे पत्तगा परिसाहिआ तहावि अच्चतसुमहत्थाइसय इम महानिसीहसुअखंध कसि-
 णपवयणस्स परमसारभूयं, पर तत्त महत्थयत्तिकल्लण पवयणवच्छइत्तेण तहा भयसत्तोवयारअ च काउ, तहा य
 आयहिहुआए आयारिअहरिमहेणं ज तत्थायरिसे दिट्ठ त सब समईए सोहिण्ण ल्हिअति, अन्नेहिं पि सिद्धसेणदिवायर-
 बुहुवाईअक्खसेणदेवगुत्तजसवन्नणलभासमणसीसरविगुत्तनेमिचदजिणदासगणिल्लमगसक्खसिरिपमुदेहिं जुगप्पहाणसुअहरेहिं
 बहुमन्निअमण ति” । अत्र सूत्रं व्याख्यायते, अस्य व्याख्यान-यदेव श्रीवज्रस्वामिना छेदग्रन्थमध्ये लिखित तदेव
 मन्त्रिवहुमानातिश्रयतो विशेषतश्च बहुमन्यसत्त्वोपकारकमिति कृत्वा दर्शयते । तथाहि-

“से भयवं किमेअस्स अर्चितचित्तमणिक्कप्पभूअस्स पचमगलमहासुअखधस्स सुत्तय पन्नच ? गोयमा ! इय एयस्स

अर्चितचित्तमणिकप्पभू-अस्स पचमगलमहासुअखधस्स ण सुत्तत्थं पञ्चत्त । त जहा-जे ण पचमगलमहासुअखधे से ण
 सयलागमतरोववच्ची तिलत्तिल्ल १ कमलमयरद २ सबलोगर्पचत्थिकायमिव ३ जहत्थ किरियाणुवायसब्भूय गुणुक्खित्तणे जहि-
 ण्णियफलपसाहगे वेव परमयुइवाए सा य परमयुई केसिं कायषा सवज्जगुत्तमाण सवज्जगुत्तमे अ जे केइ भूए जे केइ भवति
 जे केइ भविस्सति, ते सबेवि, अरिहतादवो वेव, नो ण अझेति, ते अ पचहा-अरिहते १ सिद्धे २ आयरिए ३ उवज्जाए ४
 साहुणो अ ५, तत्थ एएसिं चेव गच्छस्स सन्माओ इमो, त जहा-सनरामरासुरस्स ण सबस्स चेव जगस्स अट्टमहापा-
 दिहेराइपूआइववलक्खिय अण्णसुरिसमचित्तमप्पमेअ केवलहिट्ठिअ, पवरुत्तमतत्त अरिहति चि अरहंता अरिहता ११।
 एव अतए एएसिं नमुक्कारो 'एसो पचनमुक्कारो' किं करिज्जा ? सव पाव नाणावरणीआइकम्म निस्सेस त पयरिसेण दिसो
 दिसिं नासइ 'सवपावप्पणासणो' एस चूलाए पढमो उदेसो "एसो पचनमुक्कारो, सवपावप्पणासणो" किंविहो ऊ ? मग्गे
 निधाणसुहसाइणिक्खसमो सम्मदसणाइआरादओ, अहिंसालक्खणो धम्मो त मे लाइज्जति मगल मम भवाओ ससाराओ
 गमिज्जाओ तारिज्ज वा मंगल २ वच्चपुट्टनिच्चत्तनिकाइअट्ठपयार कम्मरासिं मे गालिक्खा विज्जविज्जत्ति मगल, १ एएसिं सबेसिं
 अजेसिं च मगलाण किं ! पढम आइए अरिहताईण थुई चेव मगलत्ति समासत्थुत्ति" सघाचारवृत्तौ (२१८ पत्रे) ॥

॥ इति "दोइ मगल" इति पाठनियेधाधिकारः ॥ ५२ ॥

ननु-अशन-पान-खादिम-स्वाविमाना आहाराणां विवेचन कथं ज्ञायते ? । उच्यते-शास्त्रसम्मत्या तदवबोधाय,
 का शास्त्रसम्मतिः ? , इत्याह-श्रीमत्स्वरतरगच्छाधिराज-श्रीजिनमद्रसूरिपट्टर्वाचलप्रभाकरश्रीजिनचन्द्रसूरिशिष्य-श्रीमेरुसु-

“एअ तु जं पंचमगलमहासुअखंधस्स वक्खमाणं त महया पवधेण अणतगमपज्जेवेहिं सुत्तस्स य पि हु भूआहिं निज्जुत्ति-
 भासचूष्णीहिं जहेव अणतनाणदसणघरेहिं तित्थयेरेहिं वक्खणिजित तहेव समासओ वक्खणिजित आसि, अह अन्नया
 कालपरिहाणिदोसेण ताओ निज्जुत्तिभासचूष्णीओ धुच्छिद्धाओ, इओ अ वधतेण कालसमएणं महहीपत्ते पयाणुसारी
 यइरसामी नाम बुवालसगसुअहरे समुप्पत्ते, तेणसो पचमंगलसुअखंधस्स उच्चारो मूलसुत्तस्स मज्झे लिहिओ, मूल-
 सुत्तं पुण सुत्तत्ताए गणहरेहिं अत्थत्ताए अरिइंतेहिं भगवतेहिं धम्मतित्थयेरेहिं तिलोयमहिएहिं वीरजिणिदेहिं पन्नवि
 अति २ । एसं बुहुसपयाओ, इत्थ जत्थ पय पएणाणुलग सुत्तालावग न सचअइ तत्थ तत्थ सुअहरेहिं कुलिहिअदोसो
 न दायवो किं तु जो सो एअस्स अर्चितचित्तामणिक्कप्पभूअस्स महानिसीहसुअखंधस्स पुषायरिसो आसि, तहिं चेव
 खट्वाखडीए उदेहिंआएहिं हेवहिं बहवे पत्तगा परिसाहिआ तहावि अच्चतसुमहत्थाइसय इम महानिसीहसुअखंध कस्सि-
 णपयपणस्स परमसारमूयं, पर तत्तं महत्थतिकल्लिऊण पवयणवच्छल्लत्तेण तहा भवसत्तोवयारज च काउ, तहा य
 आयहिहुआए आयरिअहरिमईणं ज तत्थायरिसे विट्ठ त सब समईए सोहिउण लहिअति, अमेहिं पि सिद्धसेणदिवायर-
 बुहुवाईजक्खसेणवेधगुत्तजसवद्धणलमासमणसीसरविगुत्तनेमिचदधिणदासगणिखमसच्चसिरिपमुहेहिं जुगप्पहाणसुअहरेहिं
 बहुमस्मिअमण ति” । अत्र सूत्रं व्याख्यायते, अस्य व्याख्यानं—यदेव श्रीवज्रस्वामिना छेदग्रन्थमस्ये लिखित तदेव
 भक्तिबहुमानातिशयोतो विशेषतश्च बहुभव्यसत्योपकारकमिति कृत्वा दर्शयते । तथाहि—

“से भयवं किमेअस्स अर्चितचित्तामणिक्कप्पभूअस्स पचमगलमहासुअखंधस्स सुत्तत्थं पन्नत्तं ? गोयमा ! इय एयस्स

भ्रमेद दूग्ध दधि सूरणा मंडकादिक जाणवो, तथा च भणित—“असण सत्तुग, सुगाजगराइलज्जाग विधीय ।
 खीरणार्ई सूरणार्ई, महग पमिई अ विझेअ ॥ १ ॥” आछण जवोदक तुपोदक तवुलोदक उष्णोदक शुद्धविकट
 अक्काय समग्र पनक जाणवु, तद्यथा—“पाण सोवीरज्वो—दगाइ चित्त सुराइव चैव । आरुकाओ सबो, ककडगज
 लाइअ च तहा ॥ २ ॥ अत्र चित्त सुराइअमिति चित्र नानाप्रकार काष्ठ पिटजातिमेवभिन्न सुरामधु आविशन्दतो
 द्राक्षा शर्करा पानकावि अक्काय सगलच कर्कटी विर्भेटी प्रमुखनो जल तथा कालिंग जलदिक सगलु जाणवु ॥ २ ॥
 नालिकेर खर्जूर द्राक्षा भृष्टधान्यादिक आसफल रभाफल कर्कटी फणसादिक पट्टसुपुणि सगलो खादिम जाणवु, तथा
 च भणित च “भत्तो संदताई, खर्जूर नालिकेरदक्खाई । ककडअवगणसाइ, बहुविह खाइम तेय ॥ १ ॥ दंतवण तंबोल,
 सुठि पिप्पली मिरच हरितकी विमीतकतुलसी प्रमुख स्वादिम जाणवु, तथा च भणित—“दंतवण तंबोल, चित्त तुलसी
 बहेबमाई अ । महु पिप्पली सुगाई, अणेगहा साइम नेय ॥ १ ॥” एव तपागच्छनायकश्रीसोमसुन्दरसूरिपट्टपूर्वाचल-
 भास्करश्रीमुनिसुन्दरसूरिकृतपढावयकबालावबोवेडपि, तथाहि—

चिहु प्रकारे आहारस्तु असण वा पाण वा खाइम वा साइम वा अशन कहांतां—शालि ज्वारि वरटी प्रमुख
 सर्व ओदन मुत्रादिक सर्व कठल सातुयादिक सर्व लोट पेयादिक सर्व तिमज मोदकादिक सर्व पकवान सूर-
 णादिक सर्वकद मंडकादिक सर्व केलवी वस्तु ए सर्व अशन कहिउ, वली वेषण विरहली आमला सेंधव कठिपत्र
 लीबुइ लूण हींग ए अशन माहि आवइ १ । पान कहांतां पाणी काजिक जव गोधूम ज्वारि चोखा काकडी आदि-

न्दरोपाध्यायविनिर्मितश्रीपढावश्यकवालावबोधे पञ्चानामपि निर्णयप्रतिपादनात्, तथाहि-असन कहता अन्न-चोरा ज्यारि
 घरटी मुग प्रमुख सर्वधान, सात सत्तु गिहु [आदि] ना सर्व लोट सर्वराव सालणा लाहु प्रमुख सर्व पक्कान, सुरणादि
 सर्व कद दूध दही मढादिक सर्वकेलवी यस्तु, हींग वेसण बिरयाली लूण सैधवादिक ए सर्व असन माहि जाणिवा । १ ।
 हिचे पानक कहतां आछण ज्योदक तुषोदक तदुलोदक सप्पोदक शुद्धोदक कहता वर्णाढ्य प्रमुखसर्वप्रकाय पानक
 जाणिवा, अथवा काष्ठस पिष्टज सुरादि द्रावनापाणी साकर आविलपाणी इधुरसादि काकडी चीमडा कालिंगना जल
 इत्यादि सर्व पानक जाणवा । २ । हिचे स्वादिम कहतां सुख्खी नालेर खजूर द्राख विदाम सेक्कु धान आवा केडा काकडी
 असोढ तारेक प्रमुख सर्व मेवो इत्यादिक स्वादिम ॥ ३ ॥ हिचे स्वादिम कहता तगोल मुठ मिरी पिपल हरढे यहेडा
 तुलसी कसेलो कायो बेठीमच तमालपत्र एलची लवींग नीढग काठी अजमो अजमोद कुलिंजण चोणीकरोषा कचूरो
 कांटासेलीयो मोय हरढे कुमठर पान सोपारी पोकरमूल जवासामूल बावची चालवछाली घवछालि हयरसार सेजडछालि
 ए सर्व स्वादिम ॥ ४ ॥ हिचे निंबके-छाल मूलपान सिली गोमूत्र गिलोइ कडूकिरियातव अतिषिप कुडउ सूफटिगन्ध
 रोहणी पीपलामूल वज्र घमासठ नाहिं रींगणी एलीयो चिणोठी कयर घोरनामूल कयारियव कुयारि इत्यादि अणादार
 ॥ ५ ॥ पिणि ए अणाहार जठ इच्छा पासइ अनिट पणइ लीजे तो, अने जठ भावता लीजे तो आहारमाही पडइ इति ।
 श्रीतरुणप्रभसूरिकृतवालावबोधे तु एव, तथाहि-

षतुर्विध आहार अशन पान स्वादिम तत्र अशन-ओदन राध्या वोखा सत्तु मुग राब खटलापादि पक्का-

लमेद दृग्द दधि सूरणा मढकादिक जाणवो, तथा च भणित-“असण भोअण सत्तग, सुगाजगराइलजाग विधीय ।
 खीरण्याई सूरणाई, मढग पमिई अ विझेअ ॥ १ ॥” आछण अयोदक तुपोदक तबुलोदक उप्पणोदक शुद्धधिकट
 अक्काय समग्र पनक जाणवु, तथा-“पाण सोबीरजवो-दगाइ चित्त सुराइअ चैव । आवफाओ सवो, कफडगज-
 ताइअ च तथा ॥ २ ॥ अत्र चित्त सुराइअमिति चित्र नानाप्रकार काष्ठ पिष्टजातिमेदभिन्न सुरामधु आदिअन्दतो
 द्राक्षा शर्करा पानकादि अक्काय सगलच कर्कटी चिर्मटी प्रमुखनो जल तथा कालिंग जलादिक सगल जाणवु ॥ २ ॥
 नालिकेर खर्जूर द्राक्षा शृष्टधान्यादिक आखफल रंभाफल कर्कटी फणसादिक पल्लुसुपुणि सगलो स्वादिम जाणवु, तथा
 च भणित च “भत्तो सदताई, खर्जूर नालिकेरदक्खाई । ककडअवगणसाइ, धहुयिह खाइम नेय ॥ १ ॥ दतयण तत्रोल,
 सुठि पिप्पली मिरच हरितकी विमीतकुलसी प्रमुख स्वादिम जाणवु, तथा च भणित-“दतयण तत्रोल, चित्त तुलसी
 बहेहमाई अ । महु पिप्पली सुठाई, अणेगहा साइम नेय ॥ १ ॥” एव तथागच्छनायकश्रीसोमसुन्दरसूरिपदपूर्वाचित्त-
 भास्करश्रीसुनिमुन्दरसूरिकृतफ्हावदयकषालाववोघेऽपि, तथाहि-

चिहुं प्रकारे आहारस्युं असण वा पाण वा खाइम वा साइम वा अशन कहता-शालि ज्वारि चरटी प्रमुख
 सर्व ओदन मुद्गादिक सर्व कठल सासुयादिक सर्व लोट पेयादिक सर्व तिमज मोदकादिक सर्व पक्यान सूर-
 णादिक सर्वकद मढकादिक सर्व केलयी वस्तु ए सर्व अशन कहिउ, वली वेसण विरहली आमटा संधय कठिपत्र
 लीबुइ लुण हींग ए अशन माहि आवइ १ । पान कहता पाणी काजिक जव गोधूम ज्वारि चोगा काफडी आदि-

फनु घोषण, अनइ सर्वं जलाशय सणो अण्णय, ए पान कहिजइ, साकरपाणी द्राक्षपाणी आवलपाणी इधुर-
 सपाणी प्रमुख सर्वं सरस पाणी पान कहतां आवइ, पिणि व्यवहारइ अशन, जिनु जिनु खाइम स्वादिम रुहिजइ
 मुखरी सेवु घान सर्वं खारिक दोपरा द्राक्षा विदाम अखोष्ठ खजूर प्रमुख सर्वं मेवो, काकडी आद्य फलसादिक
 सर्वं फल स्वादिम कहिजइ, स्वादिम कहतां सुठि हरइ पीपरी मिरी अजमठ कायफल कसेल कायो खयरसार
 खेटीमघ वज्र समालयत्र एलची लवंग विहग काठी विहलवण अजमोद कुलिजन पीपलीमूल बीणीकचाला कचूर
 मोय कट्यासेरीयो कपुर सचल हरदा बड़ेदा आमला कुमठत पान पुगी दिगुलाटक हींग त्रेवीसठ पुष्करमूल जगमा-
 मूल वाघची बाहल छालि खेजडछालि ए स्वादिम कहिजइ, गुडस्वादिम कहिजइ, पिणि व्यवहारइ अशन, जीकु कुनार
 साकर वासिठ कुंठो पाणी हरदेनो पाणी ए लीचे नीतारनइ गत्यो हुवे तो, न गत्यो हुइ तो नहि, तिपिहार पञ्च-
 क्वाणि जे सुसइ इहांइ स्वादिमवि, जीरो प्रवचनसरोद्वारमाहि स्वादिम कणु छइ, अनइ श्रीकन्पतूतौ दादिम कयु
 छइ, ए चार आहारनो विषर नीचनी छालि मूलाना पाददा सीली गोमूत्र गिलो कडूफिरियानु अतिपिप कजुओ
 सुकडाल इलदा रोइपि उपलोटे वज्र त्रिफला पचमूलनिव घमासत नाहि आसगधि रोगणी एलीयो गूगल हरदा छालि
 वतणमूल घोरीमूल कयारीमूल कयरहानुमूल पुमाही आली मजीठ धोल वीयुत्त कुयारी इत्यादिक बीजुई जे अनिट पणइ
 इच्छा पाखइ लीखइ ते बिहुं आहारमाहि एकइ मागइ नहि, अणाहार जाणवो । विचारये अनादारागाया यया-
 “अभयवस्व फणामल्य भूर्निवाकहु अगिलोय रखाई । जोगोनिषाइन तथाइ पत्ताणि अणाहारो ॥ २ ॥” इति, श्रीपि-

शेषकल्पचूर्णो पञ्चमोद्देशकेऽपि यथा—“अणाहार गाहीमो” अकाइअ छला निर्धारण मूल पचमूलादिफल अहामलय हरी-
 तगवहेडगादि से सति, अणाहार मुक्त्वा ज अणत आहारमिति । पुनर्मणित-अणाहारो मोअछही मूल च फल च होइ
 अणाहारो पूर्वार्ध, ‘मोक’ कायकी, ‘छही’ निर्बादित्वक् ‘मूल’ च पचमूलाविक ‘फल’ च आमलकविभीतकादिकं एतत्
 सर्वं अनाहारो भवतीति चूर्णिः । निशीथचूर्णो तु या, निर्बादीना छलि-त्वक्, यच्च तेपामेव निवोर्लिकादिफल, यच्च तेपामेव
 मूल एवमादिक सर्वमनाहार इति । अत्र श्रीमेरुसुन्दरोपाध्यायकृत-चालावबोधोऽत आमुनिमुन्दरसूरिकृतबालावबोधे
 स्वादिममध्ये एवानि नव ९ वस्तूनि अधिकानि सन्ति, तथाहि—“कायफल १ विहलवण २ पीपलीमूल ३ कपूर ४ सचल ५
 वहेडा ६ आमला ७ हिंगुलाष्टक ८ हिंगुलीत्रेविसठ ९ । पुनरेतस्माद् एतस्मिन् अनाहारकमध्येऽप्यर्थे ११ विशेषः
 तथाहि—“हलद १ उपलोट २ त्रिफला ३ आसगंध ४ गूगल ५ हरदेछालि ६ वटणिमूलि ७ पुमाड ८ आछीमजीठ ९
 कृत-चालावबोधे पीपलीमूल स्वादिममध्ये प्रोक्तमस्ति । अनाहारमध्ये प्रोक्तमस्ति । श्रीमुनिमुन्दरसूरि-
 नादीनामेव विवेचन लिखितमस्ति, तथाहि—अशनादिविभागश्चेत्य—“अन्न-पक्काअ-मंडक-सक्तुकादि-क्षुधोपशमनसमर्थम्
 अशन १ तक्रोदक-मथादि पान २ फलेक्षुपृषुकसुखमक्षिकादि खाद्य ३ स्वाद्य शुठी-हरितकी-पिप्पली मरिच-जीरक-अज-
 मक आतिफल-जायत्री-कसेछक-कच्छकखदिरयटिका-ज्येष्ठीमधु-तज-तमालपत्र एलची-लवंग काठी-यिहंग विहलवण-अजक-

अजमोद-कुलिञ्ज-पिप्पलीमूल-विणीक-चाला कङ्कूर-कमुस्ता-कंटासेलियो-कर्पूर-सचल हरडा विभीतक-कुंभट-चण्डप-
 खदिर-खेजबादिछद्दीपत्र-पूण-हिगुलाष्टक-हिगत्रेवीसो-पंचमूल-पुष्करमूल जवासकमूल-चावची-चुलसी-कपूरी-कदारिक नीरु
 स्वभाष्यं ४ । प्रवचनसारोद्धारप्रामेयेण स्वाद्यं, कस्यवृत्त्यभिप्रायेण तु स्वाद्य, अजमकं म्नाघनिति, केचित्
 सर्वं स्वाद्य एला-कर्पूरगदिजलवत् तत् द्विविधाहारप्रत्याख्यानं कल्पन्ते । वेसण विरयाली-सोया-रजतपदी-ग्रामठागादी-
 आवागोली-कचठीय लीबूई-पत्र-अमुल-साष्टादिना द्विविधाहारे न कस्यते, त्रिविधाहारे तु जलमेव कस्यते, तत्रादि
 हुकानीरं साकरी-कर्पूर-एला-कङ्कूर-खदिरचूर्ण-कसेछक-पाढलादिजलं च नीतरितं गालितं या नाऽन्यथा, गान्धु
 मधु-गुडशर्करा-सडाद्यपि स्वाद्यतया, द्राक्षा-शर्करादिजलं तस्मादि च पानकतया चक, परं द्विविधाहारादौ न कर्तव्यं ।
 उक्तं च तस्मात्पुरीयगण्डप्रत्याख्यानमाज्ये—

“द्वक्सापाणाईव, पाणं तद् साइम गुठाईम । पढिम सुअमि तद्वयि दु, तिची-पणगति नापारियं ॥ १ ॥”
 खिया संभोगे षतुर्विधाहारो न भज्यते, बालादीना ओष्ठादिचुम्बने तु भज्यते । द्विविधाहारे तु तद्वयि कस्यते,
 प्रत्याख्यानं हि कावलिकाहारविषयमेव, न तु लोमाद्याहारविषयमपि । अन्यथा उपयासाचाम्नादौ षतुरभ्यङ्ग-गुड-करम्ब-
 वन्यनादिनाऽपि भङ्गप्रसङ्गात्, न चैव व्यवहारो लोमाहारस्य निरन्तरं संभयेन प्रत्याख्यानभाज्यमंगात् ४ प्रजा-
 हारतया व्यवश्रियमाणानि यथा-पचांग निच १ मूल २ गङ्गुली ३ कडू ४ किरिआतु ५ अतिविष ६ कुरुर ७

चीह ८ सूकही ९ रक्षा १० शरिखा ११ रोहिणी १२ सपलोट १३ वज १४ त्रिफला १५ वावलछही १६ इति,
 अन्ये धमासत् १७ नाहि १८ आसर्गधि १९ रीगणी २० एलियो २१ गूगल २२ हरढाधालि २३ वरणि २४ वदरी २५
 कथेरि २६ करीरंमूल २७ पुमाव २८ घोयरी २९ आछीमजीठ ३० बोल ३१ धीयव ३२ कूयारी ३३ चित्रक ३४
 कठुरु ३५ प्रमृति अनिष्टस्वाद रोगाद्यापदि चतुर्विधाहारेऽप्येतानि कल्पन्ते ॥ ५३ ॥

॥ इति अशनादिनिर्णयाधिकारः ॥ ५३ ॥

ननु केचित् शृगाटकानां अभक्ष्यत्व अनन्तकायत्व च प्रतिपादयन्ति तत्सत्य असत्यं वा ? उच्यते—ये तेषां अभ-
 क्ष्यत्व अनन्तकायत्व च प्रतिपादयन्ति ते सर्वे सिद्धान्तानभिज्ञा एव, यत उक्त श्रीखरतरगच्छाधिराज-श्रीजिनभद्र-
 सूरिपट्टालङ्कार-श्रीजिनचन्द्रसूरिविजयराज्ये श्रीमुनिमरुन्दरोपाध्यायैः सधाम्भ्यर्चनया कृतवार्तिकसार्धशतकप्रश्नोत्तरे
 ४९ प्रश्ने, तथाहि—

सिधोबादिजीवा वनस्पतिसत्तरीमाहि कक्षा छइ अनै अभक्ष्य अनन्तकाय कहै ते किम ? तत्रार्थे सिधोबा अभक्ष्य
 अनन्तकाय न हुवे, जे अभक्ष्य अनन्तकाय कहै ते सिद्धान्तना जाण नहीं, यत प्रज्ञापनासूत्रे (३४ पत्रे)—
 “सिधाडगस्त गुच्छो, अणेगजीवो स होइ नायवो । पत्ता पत्तेअजीवा, दुस्ति य जीवा फले भणिआ ॥५१॥” इणि कारणि
 विहुं जीवनो फल साधारण अनन्तकाय न थायइ, जेह भणी प्रज्ञापना वृत्तिमाहि कक्षो छइ, “साधारणस्तु नियमादन-

अजमोद-कुलिञ्ज-पिप्पलीमूल-विणीक-याला-कञ्जूर-मुस्ता-कंटासेलियो-कर्पूर-सचल-हरबा-विभीतक-कुंभटउ-यन्मूलघन-
 खदिर-खेजबादिछापीत्र-पूग-हिंगुलाष्टक-हिंगवेवीसो-यघमूल-पुष्करमूल-जवासकमूल-चावची-तुलसी-कपूरी-कदादिक-जीरकं
 स्वभाष्यं ४ । प्रवचनसारोद्वाराभिप्रायेण साधं, कल्पवृत्त्यभिप्रायेण तु स्वाद्य, अजमकं साधमिति, केचित्
 सर्वं स्वाद्य एला-कर्पूरादिजलघट् तत् द्विविधाहारप्रत्याख्यानं कल्पन्ते । वेसण विरयाली सोया-कउठवडी-आमलागांटी-
 आंषागोली-कचठीय-लीवूई-यत्र-अमुलसाद्यत्वादिना द्विविधाहारे न कल्पते, त्रिविधाहारे तु जलमेव कल्पते, तत्रापि
 हुक्कानीरं साकरी-कर्पूर-एला-कञ्जूर-खदिर-वूर्ण-कसेहक-पाठलादिजल च नीतरितं गालित वा नाऽन्यया, शाखेयु
 मधु-गुडशर्करा-सडाद्यपि साद्यतया, ब्राह्म-शर्करादिजल तस्मादि च पानकतया उक्तं, परं द्विविधाहारादौ न कल्पते ।
 उक्तं च तस्मात्पूरीयगच्छप्रत्याख्यानभाष्ये—

“दक्खापाणाईअ, पाणं तह साइमं गुढाईअ । पढिअ सुअमि तहवि हु, तिच्छीजणगति नायरिय ॥ १ ॥”
 स्त्रिया संभोगे चतुर्विधाहारो न भज्यते, बालादीना ओषादितुम्बने तु भज्यते । द्विविधाहारे तु तदपि कल्पते,
 प्रत्याख्यानं हि कावलिक्काहारविषयमेव, न तु लोमाद्याहारविषयमपि । अन्यया उपवासाचाम्बोदे-वपुरभ्यङ्ग-गडुकरम्ब-
 बन्धनविनाऽपि भङ्गप्रसङ्गात्, न चैव व्यथहारो लोमाहारस्य निरन्तरं समवेन प्रत्याख्यानभावप्रसङ्गात् ४ अना-
 हारतया व्यवहियमाणानि यथा-पर्वांग निच १ मूल २ गडूषी ३ कट्ट ४ किरिआतठ ५ अतिविष ६ कुडर ७

श्रीचन्द्राचार्यैरपि स्वकृतयोगविधौ सम्यक्त्वारोपणानन्तर आषकवर्जनीयद्वार्षिद्यत्यमभक्ष्यप्रतिपादकं गाथाद्वय प्रत्यपादि,
 तथाहि “पञ्चुंश्चर चतुर्विगर्हं, अनायफल कुम्भमहीमधिसकरणे । मज्जं राईभोयण, धोलवडा रीगणी चेय ॥ १ ॥ पपो-
 दय सघास्य, वायगण काईवणे य तह चेय । वावीस दद्याणि, अमक्खणीयानि सद्दण ॥ २ ॥” एष श्रीजिनपतिसूरि-
 शिष्य-श्रीपूर्णभद्रकृते श्रीकृतपुण्यकचरित्रेऽपि शृङ्गाटकानामभक्ष्यत्व, तथाहि—“मण १ मार्सं २ नयनीत ३, मधू ४ तुम्बर-
 पक्षकम् ९ । अनन्तकाय १० मझात-फलं ११ रात्रौ च भोजनम् १२ ॥ १ ॥ आमगोरससप्तकं, द्विदल १३ पुष्पितोद-
 नम् १४ । दध्यहर्द्वितयातीत १५, सन्धान १६ कुयितासकम् १७ ॥ २ ॥ बहुबीज यच्च फल १८, शृगाटकान् १९ सर्व-
 मृत्तिका २० करकान् २१ । हिम २२ विष २३ घृन्ताकीफल २४, धोलवटान् २५ वर्जयेत् दाम्यत् ॥ ३ ॥” अत्रास्य पर-
 मार्यः—श्रीप्रवचनसारोच्चारदौ शृगाटकानि द्वार्षिद्यत्यमभक्ष्यमध्ये नाऽऽनीतानि, पर श्रीचन्द्रसूरिकृतन्योगविधिग्रन्थे,
 श्रीपूर्णभद्रकृत-श्रीकृतपुण्यकचरित्रे च प्रोक्तत्वात् १ मोहोदयकारित्वात् २ जीवद्वययुक्तत्वात् ३ विषट्मासतुल्यत्वेन गणि-
 तत्वात् ४ घर्मोर्ध्विना श्राद्धादीना अभक्ष्याणि अग्राह्याणि ज्ञेयानि ॥ ५४ ॥

॥ इति शृङ्गाटकानामभक्ष्यत्वाधिकार ॥ ५४ ॥

ननु-लवण १ हरिताल २ मन शिला ३ पीपली ४ खर्बूर ५ द्राक्षा ६ हरीतकी ७ पत्र ८ पुष्प ९ फल १० प्रभृ-
 तीना प्राहुक्त्य भवति न वा १, उच्यते—भवति, कथमित्याह—श्रीचृहत्कल्पसुत्रवृत्तिषु योजनश्रुतागमनादिकारणं तेषाम-

[illegible]

निषीदन्ति, तेषां गवादीनां च यः कोऽपि पृष्ठादिगात्रोष्मा तेन वा परिणामो भवति, तथा यो यस्य भौमादिकः पृथिव्यादिकः आहारस्तद्व्यवच्छेदे तस्य परिणाम उपक्रमः शस्त्र, “उपक्रम्यते जीवादीनां आयूपि अनेन” इति व्युत्पत्तेः, तच्च शस्त्र त्रेधा, स्वकायशस्त्र परकायशस्त्र तदुभयशस्त्र चेति, तत्र स्वकायशस्त्र यथा-लवणोदक मधुरोदकस्य, कृष्णभौम वा पादुरा भौमस्येति, परकायशस्त्र यथा-अग्निः उदकस्य, उदक चाऽग्नेरिति २ तदुभयशस्त्रं यथा-उदकमृच्चिका शुद्धोदकस्येत्यादि । एवमादीनि सचिच्चवस्तुना परिणमनकारणानि मन्तव्यानि, गतं क्षेत्रतो लक्षणम् । अथ कालत आह—

“उप्यलपठमाई पुण, उण्हे दिस्साइ जाम न घरती । मुगगरगजूहिआओ, उण्हे छूढा चिर हुंति ॥ १ ॥”
मगदंतीपुप्फाई, उदए छूढाइ जाम न घरती । उप्यलपठमाइ पुण, उदए छूढा चिर हुति ॥ २ ॥” उत्पलानि पद्मानि च उदकयोनिकत्वात्, उष्णो आतपे दत्तानि याम-प्रहरमात्र काल न ध्रियन्ते न अवतिष्ठन्ते, किंतु प्रहरादवर्गागेव अचिचीभवन्ति, मुहुराणि मगदतिपुष्पाणि-यूयिकापुष्पाणि च उष्णयोनिकत्वात्, उष्णो क्षिप्तानि चिरमपि कालं भवन्ति सचिच्चानि एव तिष्ठन्तीति भाव । मगदन्तिकापुष्पाणि उष्णो [उष्णोदके] क्षिप्तानि याम-प्रहरमात्रमपि न ध्रियन्ते, उत्पलपद्मानि पुनः उदके क्षिप्तानि चिरमपि भवन्ति, गत कालतो लक्षणम् ॥

अथ भावत आह,—“पत्ताणं पुप्फाण, सरडुफलाण तर्हेव हरिआण । विट्ठमि मिलाणमि, नायध जीवविप्पजड ॥ १ ॥”
पत्राणां पुष्पाणां सरडुफलानां अवद्धास्थिकफलानां तथैव हरितानां वा स्थूलादीनां सामान्यत तरुणवनस्पतीनां वा

चित्तत्वं प्रतिपादनात्, तथाहि—अथ क्षेत्रतस्तु आह—“ओयणस्य तु गंता अणहारेणं तु भंडसंकंती । वायागणिषूमेण य, यिद्धरथ होइ लोणार्ह ॥ १ ॥” लवणादिकं वस्तु स्वस्थानाद् गच्छत् प्रतिविन बहुबहुतरादिक्रमेण विध्वस्यमान योजनदातात् परतो गत्या सर्वयैव विध्वस्त—अचित्त भवति । अहो ! शस्त्राभावे योजनशतगमनमात्रेणैव कथं अचिन्तीभवति ? इत्याह—“अनहारेण” यस्य यदुत्पत्तिदेशादिक साधारण ततो व्यवच्छिन्न, स्वोपष्टभकाहारविच्छेदात् विध्वस्यते, तच्च लवणादिक माण्डसंक्रान्त्या पूर्वस्मात् भाजनाद् अपरभाजनेषु यद्वा पूर्वस्या भण्डशालाया अपरस्या भण्डशालाया चक्रम्यमाण विध्वस्यते, तथा वातेन वा अग्निना वा महानसादौ घृमेन वा लवणादिक विध्वस्त भवति । “लोणार्ह” इत्यत्र आदिशब्दात् अमी द्रष्टव्या । स्थानाङ्गस्त्रे (५४ पत्रे)—

“हरियाळ १ मणोसिळ २ पिप्पली य ३ खजूर ४ मुद्दिआ ५ अभया ६ । आइण्णमणाइण्णा तेऽवि हु एमेव नायवा ॥ १ ॥
व्याख्या—हरिताळ—मनःशिला—पिप्पली—खर्जूर—एते प्रतीताः, मुद्रिका—द्राक्षा, अभया हरीतकी, एतेऽप्येवमेव लवणयत् योजनशतगमनादिभिः कारणैः अचिन्तीभवन्तो द्रष्टव्याः, परं एके अत्र आचीर्णाः अपरे अनाचीर्णाः, तत्र पिप्पलीहरीतकीप्रभृतय आचीर्णा इति कृत्वा गृह्यन्ते, खजूरमुद्रिकादयः पुनरनाचीर्णा इति न गृह्यन्ते, अत्र सर्वेषा सामान्येन परिणमनकारणमाह—

“आरुहणे, ओरुहणे निसिअण गोणाइणं च गातम्हा । भुमाहारच्छेए, एवक्कमेणेव परिणामो ॥ १६ ॥” शकटे गवादिपृष्ठे च लवणादीना यद्भूयोभूय आरोहणमवरोहण च तथा यत्तस्मिन् शकटादौ लवणादिभारोपरि मनुष्या

एव श्रीनिशीयचूर्णिपञ्चदशोद्देशकेऽपि, तथाहि—चोखग आह इन्धनाभावे कथमचित्त भवति ? आचार्य आह—“अणा-
हरेणति जस्स अ साधारण, त ततो बुच्छिन्न आहारविच्छेदु विध्वस आगच्छति । जहा पुढवी उ बुच्छिन्न लोणाइ
अ लोणाइ, जोयणसयमगयपि सठणे, अन्तरे वा विद्धसइ, जोयणसया उ परेण अचित्त सवहा भवइ, भवसकतीए पुध-
मायणाओ अक्ष पि मायणं सकामिज्झइ, भवसालाओ वा अन्न भव सकामइ, चातेण आतवेण भवघरे वा अगणिनिरोहेण
धूमेण आइसदाओ, इमा हरिताल गाहा-हरिताल मणोसिला जहा लोण अमयत्ति, हरियडे पिप्पलीमाइणो जोयणस-
ततो आगयादि, जे हरितकीमाइणो आइण्णा ता वेप्पति, खर्जूरदयो अण्णाइण्णत्ति न वेप्पति, इम सर्वेसिं सामेण
परिणामकारण । आरुहणे गाहा इति ॥ लवण १ हरिताल २ मन शिला ३ पिप्पली ४ खर्जूर ५ द्राक्षा ६ हरितकी ७
प्रमुखाणा प्रासुकविचार ॥ ५५ ॥

॥ इति लवणादिसप्ताना प्रासुकाधिकारः ॥ ५५ ॥

ननु-चूर्णस्य सचित्तत्वं १ अचित्तत्वं २ ब्राह्मत्वं ३ अग्राह्यत्वं च ४ कथ ज्ञेयम् ? उच्यते—विचारसारग्रन्थोक्तगाथाभि
स्पष्ट तदवबोधाय, तथाहि—“एण पडुर माह फग्गुणि, पडुरा चचारिचित्त वेसा हे । जिद्धासंढे तिण्णि य तेण पर होइ
सचिचो ॥ १ ॥ एणदिणमी सो लुटो, अचालिओ सावणे अ भववए । चसदिण आसोए कत्तिय-मिगसर-पोसेसु
तिण्णि दिणा ॥ २ ॥”

घृन्ते मूलनाले म्लाने सति ज्ञातव्यं यथा जीवधिप्रमुक्तमेतद् पत्रादिकं, उक्तं भावलक्षणम् । तदुक्तौ च समर्थितं चतुर्विधं सचिन्ताधिचिन्तानद्वार इति । एवमेव श्रीस्थानार्जे द्वितीयस्थानके प्रथमोद्देशके (५३ पत्रे), तथाहि—

“दुविहा पुढविकाइया पक्षत्ता, त जहा सुहुमा चैव वायरा चैव १, एव जाव दुविहा वणस्सइकाइया पक्षत्ता, त जहा सुहुमा चैव वायरा चैव ५ दुविहा पुढविकाइया पक्षत्ता, त जहा पक्षत्तगा चैव अपज्जत्तगा चैव १ एव जाव वणस्सइकाइया १० दुविहा पुढविकाइया पक्षत्ता, त जहा परिणया चैव अपरिणया चैव ११ ॥ दुविहा पुढवी इत्यादिपइसुञ्जी-परिणता, स्वकायपरकायशस्त्राविना परिणामान्तर आपादिताः—अचिन्तीमृता इत्यर्थः । तत्र द्रव्यतः क्षेत्रादिना मिश्रेण द्रव्येण, कालतः पौरुषादिना [मिश्रेण] कालेन भावतो वर्णगन्धरसस्पर्शान्यथात्वेन परिणता, क्षेत्रतस्तु ‘जोयणसय तु गता अणहारेण तु भवसंकती । वायागणिभूमेणय, विद्धत्य होइ लोणाइ ॥ १ ॥ हरिआल मणोसिल पिप्पली अ खजूर मुहिआ अमया । आइससणाइद्या, तेऽपि हु एमेव नायवा ॥ २ ॥ आरुहणे ओरुहणे, निसिअण गोणाइण च गावग्हा । मूमाहाररुहेदे, चवक्खमेणेव परिणामो ॥ ३ ॥”

‘अणहारेण’ति स्वदेहव्याहारभावेन इति, ‘भवसंकती’ति भाजनावू भोजनान्तरसंक्रान्त्या खर्जुरादयोऽनाचरिता, अमयादयस्तु आचरिता इति, परिणामान्तरेऽपि पृथिवीकायिका एव ते, केवल अचेतना इति, कथं अन्यथा अचेतन-पृथिवीकायपिण्डप्रयोजनाभिधानमिदं स्यात् !, यथा “घट्टगढगलगेलेखो एमादि पयोयण चहुहा” इति ‘एव’ इत्यादि प्रागिव, तदेव पञ्चैवानि सूत्राणि ॥

श्रीजिनमद्रसूरिपद्मालङ्कारश्रीजिनचन्द्रसूरिविजयराज्ये श्रीमेरुसुन्दरोपाध्यायकृतवार्तिकप्रश्नोत्तरशतके, तथाहि—वढां घासी
अग्राह्य कहइ छइ ते किम ? तत्रार्ये पहिलु कोरा यढा जे घणो राखिजइ तिहा लालापतादिक दोष प्रत्यक्ष दीसे
छे, ते भणी सकाली छाशि—माहि तत्काल जे मुक्या हुयइ यढा ते वासी लेता दोष नहिं, ए अक्षर श्रीआचारागने छेहइइ
छे तिहायी ओ ज्यो ६२ प्रश्ने इति । दिनद्वयानन्तर अमक्ष्य दधि । तत्रार्ये श्रीहेमचन्द्रसूरयोऽपि स्वोपज्ञयोगशास्त्रवृह-
द्बृत्तौ (१७१ पन्ने) प्रोचु, तथाहि—

“आमगोरससप्तृक्—द्विदलाविषु जन्तवः । इष्टाः केवलभिः सूक्ष्मा—सस्मात् तानि विवर्जयेत् ॥ ७१ ॥” इह हि इय
स्थितिः—केचिन्नावा हेतुगम्याः, केचिषु आगमगम्या, तत्र ये यथा हेत्वादिगम्यास्ते तथैव प्रवचनधरै प्रतिपादनीयाः,
आगमगम्येषु हेतून्, हेतुगम्येषु तु आगममात्र प्रतिपादयन् आज्ञाविराधक स्याद्, यदाह—

“ओ हेतवायपक्वस्मि हेतवो आगमे अ आगमिओ । सो ससमयपञ्च[व]वाओ, सिद्धातविराहओ अन्नो ॥ १ ॥” इति
आगोरससप्तृक्द्विदलादौ न हेतुगम्यो जीवसम्भावः, किन्तु आगमगम्य एव, तथाहि—आमगोरससप्तृके द्विदले आदि-
शब्दात् पुष्पितौघने, अहर्द्वितीयातीते दग्नि, कथिताश्वे च, ये जन्तवः ते केवलज्ञानिभिर्दृष्टा इति, जन्तुमिश्र गोरसमिश्र-
द्विदलादिभोजन वर्जयेत्, तद्भोजनाच्च प्राणातिपातलक्षणो दोषः, न च केवलाना निर्वोपत्वेन आपाना च तानि वच-
नानि विपरियन्ति, ननु पक्षस्य ब्राह्मत्वे कियद्दिनानि ?, इत्याह—

लिपसूत्रे, तथाहि—“वण्णरसगघण, परिणय फरसेण वा । अजीव फासुय नच्चा, पडिगाहेज्ज सजए ॥ ३ ॥” इति, पुन-
सच्चर्णोपि (२४ पत्रे) तथाहि—‘तच्चानिबुद्धमोइ’सि, तच्च पाणीय पुणो सीतलीभूत अनिपुंडं भण्णइ, त च गिण्हे रत्ति-
पज्जुवसिय सचिचीभवति, हेमत्तयासाम्प पुण्णहे कय अवराण्हे सचिचीभवति, एव सचित्तं जो भुजइ सो तत्तानिपुड-
भोइ भयति, अथवा तत्तमपि जाहे तिसिवाराजो तच्च भवति ताहे त अनिबुद्ध सचित्त निवुत्त भवति, त जो अपरिणय
भुजइ सो तच्चानिबुद्धमोइ’सि” इति ॥ ५७ ॥

॥ इति प्रासुकमपि पानीय इयता कालेन सचित्त भवतीति विचार ॥ ५७ ॥

ननु-जर्गरी १ घृष्टि २ तक्र ३ करम्बको ४ दन ५ दधि ६ प्रमृतीना कति प्रहरान् यावद् ब्राह्मत्व ? कियत्प्रहरा-
नन्तर च तेषां अमक्ष्य अग्राह्यत्व च ? उच्यते—जगरेति गाथाया प्रवर्तमानाया सकाशाद्विशेष्य, तथाहि—

“जगरा य वार पहरा, वीस विसितक करवको गिण्हइ । पच्छा निगोअजतू, चपजइ सपदेसेसु ॥ १ ॥” इति ओदनस्य
चतुर्विंशतिप्रहरानन्तर अग्राह्यत्व, दध्नस्तु षोडशप्रहरानन्तर अग्राह्यत्व, दध्नस्तु षोडशप्रहरानन्तर अग्राह्यत्व यदुक्तं
तत् तपागच्छीय श्रीमुनिसुन्दरसूरिकृत-श्रीषट्ठावस्यककालायवोधे । श्राद्धप्रतिक्रमणसूत्रे “मज्झिमे य मसमि य” इत्यादिगाथा-
व्याख्यानधिकारे, तथाहि—बलित्तरसं ले कुण्णो अन्न १ चत्तवीस पहर उपरु ओदनादिक २ सोलपहर उपरुहं दही ३
इत्यादि अमक्ष्य तेहमाहि बीव उपले ते मणी इति । पर्युपित घोडवढा अभक्ष्यमाहि, यदुक्तं—श्रीसरतरगच्छीय-

आवश्यकचूर्णिकारोऽप्याह-प्रहरविषसोऽर्धरात्रप्रहर यावत् विवसो वइ०, रात्रिप्रहरार्धदिवसप्रहर यावत् राइ अथ०, पादो-
सिए जाव पोरिसी न लग्घाडेति ताव देवसिअं भण्णइ, पुवण्हे जाव पोरिसी न लग्घाडेइ ताव राइअति ।” एव विचारसार-
प्रन्येऽपि, तथाहि “देवसिअपडिक्कमणं, सुअइ रयणीइ जाव पढम पहरं । राइअमह लग्घाढा-पोरिसिमुव जाव पुरिमहु
॥ १ ॥” इत्यादि । एयमेव ओघनिर्मुक्तिसूत्रवृत्तौ ॥

॥ इति दैवसिकरात्रिकप्रतिक्रमण कियत् काल यावच्छुध्यतीति [अधिकार] विचार ॥ ५९ ॥

ननु-पञ्चम्याः पर्वस्व इ प्रोक्तमस्ति ? येन तत्र विशेषतः पुण्यकर्तव्यानि क्रियमाणानि सन्ति, उच्यते-पर्युपणाचूर्णो
तस्याः पर्वत्वेनोक्तत्वात्, तथाहि-“इत्थं उ पणग पणग, कारणिअ जा सवीसईमासो । सुद्धदसमीठिआण थ आसाढी
पुणिमोसरण ॥ १ ॥ आसाढपुणिमाए, ठिआण जदि ढगलाईणि गहियाणि पज्जोसवणाक्कप्पो अ कहिओ तो सावणवहुलप
वमीए पज्जोसवति । असति खित्ते सावणवहुलदसमीए, असति खित्ते सावणवहुलस्य पन्नरसीए । एव पच पच ओसारि
तेण आव असति भइवयसुद्धपचमीए, अओ परेण न वट्टइ । अइक्कमेउ आसाढपुणिमाओ आढत्त मगंताण जाव भइव-
यज्जोण्हस्स पचमीए । इत्थतरे जइ न लद्ध ताहे जइ रुक्खाहे ठितो तोऽवि पज्जोसवेअवं । एएसु पवेसु जहा लमे पज्जोसवे-
अव अप्पवे न वट्टइ, कारणिआ चवत्थीवि अज्जकालमायरिएहि पवत्तिआ ।” इति (३२ पत्रे) एव श्रीनिशीथचूर्णो
दशमोद्देशके ३१७ पत्रेऽपि, तथाहि-

“धासासु पनरदिवसं, सिचण्णच्छलेसु मास-धीसदिणा । ओगाहिमं जहीण, कप्पइ आरन्भ पढमदिण ॥ १ ॥”

॥ इति जर्गरी १ घृष्टि २ सक्क ३ करम्मक ४ ओदन ५ दधि ६ पक्काअप्रमुसाणां मात्थाप्राप्त्यविचारः ॥ ५८॥

ननु-दैवसिक रात्रिक च प्रतिक्रमणं केनाऽपि प्रमादेन कार्यन्यग्रत्वादिना कारणेन वा कालवेलायां न चक्रे, तर्हि काल-
वेलातोऽमृतः कति प्रहरान् यावत् कृत शुष्यति १, उच्यते-अपवादतो दैवसिक प्रतिक्रमणं दिवसतृतीयमदरादारम्य
अर्धरात्रं यावत्, रात्रिकं प्रतिक्रमणं तु अर्धरात्रादारम्य मध्याह्न यावत् शुष्यते १ । यदुक्तं तपागच्छोय-ओरल्लोसरसू-
कृत-आल्लविधिकौमुद्या, तथाहि-“तच्च प्रतिक्रमणं पञ्चमेवं-दैवसिक १ रात्रिक २ पाक्षिक ३ चानुर्मासिक ४ सायत्सरिक ५
चेति ।” एतेषां कालस्तु उत्सर्गेण एवमुक्तः, “अन्ननिबुद्धे विवे, सुत्तं कहति गीअत्था । इययण-पमाणेण, देयसिआयत्तमए
कालो ॥ १ ॥ रात्रिकस्य चैवं-आवत्सयस्स समये निदामुइ चयति आयरिया । तइ त कुणति जइ दस (दिसि) पडिलेइ-
णंतरे स्रो ॥ २ ॥” अपवादतस्तु दैवसिक दिवसतृतीयप्रहरादर्वाक् अर्धरात्र यावत् इति-उक्तं, योगदास्त्रवृत्तौ तु मध्याह्ना-
दारम्य अर्धरात्रं यावत् इति उक्तं, रात्रिक चार्धरात्रादारम्य मध्याह्न यावत् इति, उक्तं च “उग्गाढपोरिसं जाव राइयभा-
वत्सयस्स बुद्धीप वेव । ववहाराभिप्पाया, भणति पुण आव पुरिमइ ॥१॥” पाक्षिकचानुर्मासिकसायत्सरिकानि तु पक्काअग्तेडु
च स्युः, एवं श्रीखिनमसूरिकृत्वविधिप्रपायामपि, तथाहि-“तस्य देवसियपडिक्कमण रयणीपढमपहर जाव सुग्गइ, राइय
पुण आवत्सययुधिअभिप्पाएणं उग्गाढपोरिसि जाव, ववहाराभिप्पाएण पुण पुरिमइ जाव सुग्गइ” इति (५१ पन्ने)

छट्टुट्टमे न करिञ्चा तो पायच्छित्त इति”, ननु-एव सति पञ्चमी १ अष्टमी २ पूर्णिमा ३ अमावास्या ४ अन्यतरा चेति गणनाया पञ्चमस्ये त्रिपर्वी स्यात्, चतुःपर्वी-पञ्चपर्व्यावपि च ग्रन्थान्तरे प्रोच्येते, एवमत्र पर्वणामनियतत्वात् त्रिपर्वी १ चतुःपर्वी २ पञ्चपर्वी ३ वाक्यात् तपःशीलादिना आराध्यते ? इति चेदुच्यते-स्वशक्त्यपेक्ष सर्वा द्वे एका वा, तामाराधयता न कश्चिद्विरोधः । पुनः पञ्चम्याः पर्वत्वप्रतिपादका एकोनविंशतिपञ्चाशकवृत्त्यादि-अनेकग्रन्था तदर्थिना ते विलोकनीयाः ॥ ६० ॥

॥ इति पञ्चम्याः पर्वत्वम् ॥ ६० ॥

ननु-“सवीसए राइमासे वइक्कत्ते पजोसवती”ति श्रीकल्पसूत्रवचनात् “जाव भइवयसुद्धपञ्चमीए अजो परेणं न वट्टइ अइक्कमिच आसाढपुत्तिमाओ आढत्त, मगताण जाव भइवयजोणहत्त पञ्चमीए” इति श्रीपर्युपणाचूर्णिवचनाच्च भाद्रपदसुविपञ्चम्यामेव श्रीपर्युपणापर्वकरणमुचितम् । अन्यगच्छेच्चपि केपुचित् साम्प्रत भाद्रपदसुविपञ्चम्यामेव पर्युपणापर्व क्रियमाण दृश्यते, परम्-आत्मीयगच्छे भाद्रपदसुविचतुर्थ्यां तत् क्रियते तत्कथम् ? इति, उच्यते-सत्य भो शिष्य ! पूर्वमेवं आसीत्, पर श्रीवीरात् त्रिनवत्यधिकेषु नवशतवर्षेषु (९९६) गतेषु सत्सु श्रीशालिवाहनराजामहात् श्रीकालिकाचार्यैः, “अतरावि स से कप्पइ” इति श्रीकल्पसूत्राक्षरदर्शनबलेन पञ्चमीत चतुर्थ्यां श्रीपर्युपणापर्वं प्रवर्तित, तद्वशेन च चातुर्मासमपि चतुर्दश्या जात, अन्यथा आगमोक्त पञ्चदश्यामासीत्, तत् इदानींतनसमस्तसंशेनाऽपि प्रमाणीकृत,

“इत्थं च पणपण, कारणिभ्य आ सवीसईमासो । शुद्धदसमीठिआण च आसाढी पुणिमोसरण ॥ १ ॥ तथाच-
आसाढपुणिमाए पविट्ठा ढगडाइअ गिणइति पज्जोसवणकप्प कइति, पचदिणा ताहे सावणवहुलपचमीए पज्जोसवति,
खिप्पाऽभावे कारणेण पणगे संबुद्धे दसमीए पज्जोसवति, एव पञ्चरसीए, एव पणगबुद्धि ताव कज्जति जाव सवीसतिमासो
पुणो इत्यादि सवीसइराए मासे पुंसे अदि वासखिण न लब्भइ तो रुक्खहेठेवि पज्जोसविअय । त च पुणिमाए पचमीए
दसमीए, एवमादिएसु पवेसु पज्जोसविअ नो अपवेसु । सीसो पुच्छइ-इआणि कहिं च चरतीए अपवे पज्जोसविज्जति ।
आयरिओ मणइ-कारणिआ चरत्थी अज्जकालायरिएहिं पवत्तिआ” इति । अत्र पूर्वचूर्णिद्वयेऽपि “एतेसु पवेसु जहा लभ
पज्जोसवेअव अपवे न बहइ, इत्यनेन पुणिमाए १ पचमीए २ दसमीए ३ एवमाइएसु पवेसु पज्जोसवेअय नो अपवेसु ।”
इत्यनेन वचनेन पूर्णिमावत् पञ्चम्याः पर्वस्य सिद्धम् । अत्राऽऽह कोऽपि कोपितप्राय -चर्चाचक्षुर्विपश्चित्-ननु एतैरक्षरैर्द-
शम्या अपि पर्वस्य पञ्चमीवन्माननीय स्यात् ? इति चेदुच्यते-सिद्धान्ताक्षरसिद्धेऽर्थे का नाम विचारणा ? । नन्वेव दशम्या
तपोऽपि विधीयते ? इति चेदुच्यते-पञ्चम्याः पर्वस्य तावत् सिद्धान्ताक्षरैः सिद्ध, अथ केवल दशमीतपोविषये विवा-
दोऽवतिष्ठते, तत्र चेदमुसरम्-दशम्याः पर्वत्वे सत्यपि पूर्वाचार्यपरम्पराया महानिशीये च दशम्या तपस करणस्य अद-
र्शनात् । तत्र तपो न क्रियते इति महानिशीय-भाष्यपाठो यथा-

“संते बलवीरिअपुरिसायापरक्कमे अहुमि १ चवइसी २ नाणपचमी ३ पज्जोसवणाओ ४ चावम्मासिएसु चवत्थ,

छट्टट्टमे न करिजा तो पायच्छिच इति”, ननु-एव सति पञ्चमी १ अष्टमी २ पूर्णिमा ३ अमायास्या ४ अन्यतरा चेति गणनाया पञ्चमध्ये त्रिपर्वी स्यात्, चतुःपर्वी-पञ्चपर्व्यावपि च ग्रन्थान्तरे प्रोच्यते, एवमत्र पर्वणामनियतत्वात् त्रिपर्वी १ चतुःपर्वी २ पञ्चपर्वी ३ याक्यात् तपःशीलादिना आराध्यते ? इति चेदुच्यते-स्वशक्त्यपेक्ष सर्वा द्वे एका वा, तामाराधयता न कश्चिदोषः । पुनः पञ्चम्या पर्वत्यप्रतिपादकाः एकोनविंशतिपञ्चाशकवृत्त्यादि-अनेकग्रन्था तदर्थिना ते विलोकनीयाः ॥ ६० ॥

॥ इति पञ्चम्याः पर्वत्वम् ॥ ६० ॥

ननु-“सवीसप राइमासे वइक्कंते पज्जोसवंती”ति श्रीकल्पसूत्रवचनात् “जाव भइवयसुद्धपचमीए अब्बो परेण न वट्टइ अइक्कमिच आसाढपुन्निमाओ आढत्त, मग्गताण जाव भइवयज्जोण्हस्स पचमीए” इति श्रीपर्युपणाचूर्णिवचनाच्च भाद्रपदसुदिपञ्चम्यामेव श्रीपर्युपणापर्वकरणमुचितम् । अन्यगच्छेष्वापि केपुचित् साम्प्रत भाद्रपदसुदिपञ्चम्यामेव पर्युपणापर्वं क्रियमाण इत्यते, परम्-आत्मीयगच्छे भाद्रपदसुदिचतुर्थ्यां तत् क्रियते तत्कथम् ? इति, उच्यते-सत्य भो शिष्य ! पूर्वमेवं आसीत्, परं श्रीवीरात् त्रिनवत्यधिकेषु नवस्रतवर्षेषु (९९३) गतेषु सत्सु श्रीशालिवाहनराजाग्रहात् श्रीकालिकाचार्यैः, “अतरावि अ से कप्पइ” इति श्रीकल्पसूत्राक्षरदर्शनवलेन पञ्चमीतः चतुर्थ्यां श्रीपर्युपणापर्वं प्रवर्तित, तद्वशेन च चातुर्मासमपि चतुर्दश्यां जात, अन्यथा आगमोक्त पञ्चदश्यामासीत्, तत् इदानींतनसमस्तसधेनाऽपि प्रमाणीकृत,

यदुक्तं श्रीतीर्थोद्गालिप्रकीर्णके, तथाहि—“तेजस्यनवसयहि (११३), समश्कतेहि यद्वमाणाओ । पञ्जोसयग चउरयी, कालगसूरिहि तो ठविआ ॥ १ ॥ वीसहि विणेहि कण्पो, १ पचगहाणीय कण्ठवणा च । नवसयतेणउयहि, पुच्छिउभा सधआणाए ॥ २ ॥ सालाहणेण रक्षा, संघापसेण कारिओ भयव ! । पञ्जोसवणचउरयी, चाउम्भासं चउइसिए ॥ ३ ॥ चवमासयपडिक्कमणं, पक्खिसयदिवसंमि चउविहो संघो । नवसयतेणउयहि, आयरण त पमाणति ॥ ४ ॥”

पुनरपि श्रीस्थानाङ्गवृत्तावपि तथैव प्रत्यपदि, तथाहि—“एव च कारणेणं अज्जकालगायरिपिहि चउरयीए पञ्जोसयग पयसिय सम्मत्तं संघेण य अणुमस्मिन्नं तवसेण य पक्खिआइणि वि चउइसीए आयरिआणि, अन्नहा आगमुत्ताजि पुत्तिमाए चि”, एवं पर्युपणाचूर्णावपि, तथाहि—‘कारणिआ चउरयी वि अज्जकालएहि पवसिअ’ चि । पुनरेयमेव निशीयण्णिंददामोदंश-केऽपि, तथाहि—“सितो पुच्छइ इयाणिं कह च चउरयीए अपवे पञ्जोसविज्जसि ? आयरिओ भणइ—कारणिआ चउरयी अज्ज-कालगायरिपिहि पवसिअ इति ।’ न च वाच्य तस्मिन्नेव वर्षे शालिवाहनजीयनावधि वा तत्पर्युपणापर्यं चतुरथां कृत, पश्चात् पुनरपि पञ्चम्यामेव जातं भविष्यतीति, तदनन्तरमपि चतुर्थ्यमेव क्रियमाणमासीत्, यदुक्तं श्रीनिशीयचूर्णां ददामो-दंशके, तथाहि—“इआणिं कहं अपवे चउरयीए पञ्जोसविज्जइ ?” इति शिष्यपृच्छाया गुरुवचनावसरे—“एव च जुगप्पहा-णेहि चउरयी कारणे पवसिआ, सखेव अणुमया सबसाहूण” इति । ततः श्रीकालिकाचार्यान्तरं पश्चात् कियत्का-लमावी निशीयपूर्णिकरः—उक्तवचनप्रामाण्यात् ज्ञायते श्रीकालिकाचार्यात् पश्चादपि श्रीपर्युपणापरं भाद्रपदचतुर्थ्यमेव

क्रियमाणमासीत्, ततस्सत्यरम्पराऽऽयतैः अस्मामिरपि चतुर्थ्यामेव श्रीपर्युपणापर्वं विधीयते इति न दोषः कोऽपि ॥
 ननु-यदि एवम्-“एव च कारणेण अखकालगेहि चतुर्थीए पञ्चोत्सवण पयत्तिअ समत्तसधेण य अणुमन्निअ”,
 इति स्थानाङ्गदृष्टौ भणितं। तदा समस्तसंघेन चतुर्थ्यां तस्याऽङ्गीकरणात्। साप्रत केपुचिन्नच्छेपु पञ्चम्यां तत्करणं कुत ? ॥

उच्यते-श्रीकालिकाचार्यपरम्परां न ते मन्यन्ते इति संभाव्यते। ननु तर्हि असत्वेण समाश्न' इत्याद्युक्तत्वेन कथं न
 ते दोषमाजः ? ॥
 उच्यते-तत्रार्थे त एव प्रष्टव्याः, वयं च न काञ्चिदपि निन्दामः। ननु-आत्मगच्छे पञ्चम्यां केवलं श्रीकल्पसूत्रं पाठमात्रतः
 श्रीसंघाग्रे वाच्यते न वा ? न वाच्यम्-इति उत्तर, यतः सायत्सरिकप्रतिक्रमणानन्तरिककल्पाट्माध्ययनपाठादनु-“कम्पस-
 म्यवाणिय करेमि काठसग” इति वाक्येन कल्पसमाप्तिनैमिसिक्कायात्सर्गस्य तद्गुण्यार्थोदी प्ररूपणात्, सायत्सरिकप्रति-
 क्रमणस्य चतुर्थ्यामेवाचरितत्वात्, चतुर्थ्यामेव तद्वचनं यौक्तिकं, न पञ्चम्या, अतश्चतुर्थ्यां सायत्सरिककृत्यसमाप्तिकार-
 काणां पञ्चमी पटीवदोषकृत् ज्ञेया। पुनर्यथा श्रीकल्पसूत्रे-“नो से कम्पइ ते रयणिं उवाइणाविच्चए” इति पञ्चमीमा-
 श्रित्य प्रोक्तं, तथा चतुर्थ्यामानकानां चतुर्थ्यामाश्रित्यापि ज्ञेयं, ततश्चतुर्थ्यामानकानां पञ्चम्या श्रीकल्पसूत्रस्य प्रथमतस्त पाठ-
 वाचनेऽपि महान् दोषः। इति चतुर्थ्यां श्रीपर्युपणापर्वकरणम् ॥ ६१ ॥

स्वरतरगन्धाधीशा, विनचन्द्रयुगप्रधानगुरुराजाः । श्रीपातिशाहिमान्या, सममूवन् भूमिविख्याताः ॥ १ ॥
श्रीपूज्यमुख्यशिष्या, दक्षाः श्रीसकलचन्द्रनामानः । महुरवो गुणगुरव-स्तेषामेष प्रसादो मे ॥ २ ॥
त्रयोदशभित्त्येव, पूर्ण प्रभोत्तरेर्व्यधात् । तृतीयक प्रकाश श्री-समयादिमसुन्दरः ॥ ३ ॥
इति श्रीसमयसुन्दरोपाध्यायविरचिते श्रीसामाचारीशतके पञ्चमप्रकाशे तृतीयः प्रकाशः सम्पूर्णः ॥ ३ ॥

इति श्रीसमयसुन्दरोपाध्यायविरचिते सामाचारीशतके
पञ्चमप्रकाशे तृतीयः प्रकाशः समाप्तः ॥ ३ ॥

॥ अथ चतुर्थः प्रकाशः ॥

॥ श्रीमत्स्थभणपार्श्वनाथाय नमः ॥

ननु-श्रीखिनयल्लभसूरीणा परमसविज्ञाना कठोरसत्क्रियापात्राणा का सामाचारी प्रवर्तते ?, यदुपरि सर्वोऽपि श्रीखरत-
रगच्छसंघः प्रतिक्रमणादिक्रिया कुर्वाणोऽस्ति ? उच्यते-श्रूयताम्, एषा चत्वारिंशद्वायारूपा तेषा सामाचारी, तथाहि—

“सम्म नमिन्न देवं, देविद्वदिमपय महावीर । पठिक्कमणसमाचारो, भणामि जह्म समरामि अह ॥ १ ॥ पचवि-
हायारविमु-द्धिहेचमिह साह्म सावगो वावि । पठिक्कमण सह गुरुणा, गुरुविरहे कुणइ इक्को वि ॥ २ ॥ वदित्त चेइआइ,
दाच चतराइए खमासमणे । भूनिहियसिरो सयला-ऽइमारमिच्छुक्कह देइ ॥ ३ ॥ सामाइअपुवमिच्छा-मि ठाइच काच-
सगमिच्छाइ । सुच भणिअ पलविअभूयकुप्परचरिअपहिरणओ ॥ ४ ॥ सजइ १ कविट्ठ २ घण ३ लय ४ लवुत्तर ५
खलिण ६ सचरि ७ बहु ८ पेहा ९ । यारुणि १० ममुह ११ गुलि १२ सीस १३ मूज १४ हय १५ काय १६ निहलु १७
द्धी १८ ॥ ५ ॥ यमाइ १९ [घोखगमाइ] दोसरहिय, तो कुणइ दुइसिओ तणुस्सग । नाभिअहो जाणुद्ध, चतुरगुलठविअ-
कळिपट्ठो ॥ ६ ॥ तत्थ य घरेइ हिअप, अहक्कम दिणकए आईआरे । पारेसु नमुक्कारेण पढइ चचवीसथयवढ ॥ ७ ॥ सहा-
सणे पमजिय, उवविसिय अलमाविअयवाहुजुओ । मुहणतग च कायं, पेहप पचवीसइहा ॥ ८ ॥ उट्ठियट्ठिओ सविणयं,

विहिणा गुरुणो करेइ किइक्कम्म । वसीसवोसरहिय, पणवीसावस्सगविमुच्च ॥ ९ ॥ यच्च १ पविच्च २ मणारिअ ३ परि-
विट्ठिअ ४ मंकुसं ५ समुवत्त ६ । कच्छवरिणिअ ७ टोलगइ-८ दहुर ९ चेइ-आवत्त १० ॥ १० ॥ मणदुट्ठ ११ रुट्ठ १२
तच्चिय १३ सट्ठ १४ हीलिअ १५ तिणिअ १६ भट्ठणीअ च १७ । विट्ठमविट्ठ १८ संग १९ कर २० मोअण २१ मूण २२
मूसं च २३ ॥ ११ ॥ भय २४ सिची २५ गारव २६ कारणेहिं २७ पलिओयि । [चि]अ २८ भयत्त च २९ । आलिच्च ३०
मणालिच्चं ३१ चूलिअ ३२ बुडुलिप्पि वसीसा ॥ १२ ॥ उपवेसमहाजाय, दुहोणय पयडधारसावत्त । एगनिरमणतिगुत्त,
चवत्तिर न मणीत्ति पणवीसा ॥ १३ ॥ अह सम्ममवणअगो, करजुअविहिपरिअयोत्तिरयहरणो । परिचितिय जइआरे,
जइक्कम्म गुरुपुरो विअढे ॥ १४ ॥ अह ववविसिस्सु सुत्त, सामाइअमाइअ पवीअ पयओ । अवमुट्ठियओ म्मि इया-इ पढइ
बुद्ध वट्ठिओ विहिणा ॥ १५ ॥ दाळण ववणं तो, पणगाइसु जइसु खामए तिप्पि । किइक्कम्म किरियठिओ, नहो गाहा-
तिगं भणई ॥ १६ ॥ अह [इय] सामाइअवस्सगसुत्तमुच्चरिअ कातसगठिओ । चित्तइ तज्जोयदुग, चरित्तअइआरमुत्ति-
क्कए ॥ १७ ॥ विहिणा पारिअ सम्म-वमुट्ठिहेत्त च पठिअ तज्जोअ । तह सयलोयअरिद-त्तचेइआरोदणुरसगं ॥ १८ ॥
कात्त तज्जोयगर, चित्तिय पारेइ सुच्चसम्मणो । पुक्खरवरदीवहु, कट्ठइ सुयसोदणनिमिस्स ॥ १९ ॥ पुण पणवीसोत्सात्तां
वस्सगं कुणइ पारए विहिणा । तो सयलकुसलकिरिआ, फलाण सिद्धाण पढइ थय ॥ २० ॥ अह मुअत्तमिच्चिहेत्त, सुव
देवीए करेए वस्सगं । चित्तेइ नमुक्कारं, सुणइ वदेइ य तीइ थुइ ॥ २१ ॥ एव खेत्तसुरीए, वस्सग कुणइ मुणइ देइ पुरं ।
पठिअं च पंचमगल ववविसइ पमज्ज सहासे ॥ २२ ॥ पुब्बविट्ठिणेय पेडिअ-पत्तिं दाळण ववणं गच्छणे-

सङ्गि, -ति भणिअ जाणूहि तो ठाइ ॥ २३ ॥ गुरुपुइगाहणे शुइ तिग्नि, यद्धमाणवखरस्सरो पढइ । सक्कथय थय पठिअ कुणइ
 पच्छित्तवस्सग ॥ २४ ॥ एव ता देवसिअं, राइअमधि एवमेव नवरि तहिं । पढम दारं मिच्छा-मि दुक्कह पढइ सक्कथय
 ॥ २५ ॥ उट्टिय करेइ विहिणा, वस्सग धितए अ सज्जोय । नीअ दसणसुद्धीए धितए तथ इममेव ॥ २६ ॥ तइए
 निसाअइयारे, जहक्कम्म चित्तिअण पारेइ । सिद्धथय पठिसा, पमज सहासमुवविसइ ॥ २७ ॥ पुढं च पोत्तिपेहण-वदण-
 मालोयसुत्तपढण च । वंदणत्थामणवंधण-गाहातिगपढणमुत्सगो ॥ २८ ॥ तथ वि धितए संयम-योगाण न जेण होइ
 मे हाणी । त पडिवज्जामि तव, छम्मासं ता न काउमल ॥ २९ ॥ एगाइगुणतीसूणय अ पि न सहो न पचमासमधि । एव
 वच ति दुमास, न समत्थो एगमासं पि ॥ ३० ॥ जा त पि तेरसूणं, चवतीसइमाइअ दुहाणीए । जाव चवत्थ तो आय-
 विलाइ जा पोरसि नमो वा ॥ ३१ ॥ जो सक्क त हिअए, धरिउ पारेत्तु पेहए पोत्तिं । दाऊ वदणमसढो, त चिअ
 पक्कत्थए विहिणा ॥ ३२ ॥ इच्छामो अणुसङ्गि, ति मणइ चववसिअ पढइ तिग्नि । शुई मित्तसहेण सक्कथयाइ तो खेइए
 वंदे ॥ ३३ ॥ अह पक्खिय चउइसि-दिणमि पुष व तथ देवसिअ । सुत्त पठिक्कमिउ, तो सम्ममिम कम कुणइ
 ॥ ३४ ॥ मुहपोसिय वंदणय, सबुद्धात्थामणं तहालोए । वदण पसेयत्थामणाणि च वदणयमह सुत्त च ॥ ३५ ॥ सुत्त अणु
 डाण, वस्सगो पोत्ति वदण तह य । पज्जंतिअत्थामण, तह चउरो थोभवदणया ॥ ३६ ॥ पुढविहिणेव सध, देवसियं
 वंदणाइ तो कुणइ । सिज्जसुरी वस्सगो, मेओ सतित्यपढणे अ ॥ ३७ ॥ एव धि अ चउमासे, वरिसे अ जहक्कम्म
 विहि णेयो । पक्खचउमास-वरिसेसु नवरि नाममि नाणत्त ॥ ३८ ॥ तह वस्सगोजोया, धारस वीसा सम्म गलिगचत्ता ।

सबुद्धास्वामण ति-पण सत्त साद्वण जइसंख ॥ ३९ ॥ इअ जिणवह्वहगणिणा, लिहिअ ज सुमरिअं च मइणापि । उत्सु-
समणाइअ, ज मिच्छाभि दुक्कट तस्स ॥ ४० ॥”

॥ इति श्रीखिनयल्लमसूरिसामाचार्यधिकारः ॥ ६२ ॥

ननु-श्रीखिनदससूरीणां युगप्रधानगुरुणामपि अनायतनचैत्य-श्रीकृतमूलप्रतिमापूजा-प्रमुखनिर्पेधकवाक्यानि सामा-
चारीरूपाणि क्वाऽपि सकलितानि सन्ति ? सन्तीति ब्रूमः, स्वकृतोत्सूत्रपदोद्धाटनकुलके तै सविस्तर प्ररूपितत्वात्
तथाहि, तत्कुलक-

“लिंगी जत्थ गिहिव देवनिलए निचं निवासी सय, सुत्तेऽणायतण न तत्थ उ जओ नाणाइवुही भवे । निस्सानिस्स-
ज्जिणिदमदिरवुग तल्लाम हेउ तय, सिद्धमि पसिद्धमेव तहवी खिसंति ही चालिसा ॥ १ ॥ चेइअमदेसु जइवेसधारया
निद्धमेव निवसंति । तमणाययणं अइसावगेहिं सखु वल्लणिज्जति ॥ २ ॥ उत्सुत्तेदसणाकारपहिं केहिं तु वसइयासीहिं । पडि-
वोहिअसावयेइय पुणो होइऽणाययण ॥ ३ ॥ एयमि हुत्सुत्त पुण, जुवइपवेसो निसाइ चेइहरे । रयणीइ जिणपइद्दु,
न्हाण नेवेज्जदाण च ॥ ४ ॥ पूएइ मूलपडिमपि साविआ चिइनिवसिसम्मत्त । गन्मापहारकल्लाण पि न हु होइ
वीरस्स ॥ ५ ॥ कीरइ मासविहारोऽणुणाऽवि साहूहिं नत्थि किर दोसो । पुरिसित्थीओ पडिमा, वहति तत्था-इमा चउरो
॥ ६ ॥ कडुअसगरिआओ, न हुति भिदलति विरुहगाऽणत्त । न य सिंघियवेराइ, सच्चि संधवो दक्खा ॥ ७ ॥
इरियावहिय पडिकमिअ ओ जीणार्हण पूअणाइ पुणो । कुल्ला इरिय पडिकमिअ कुणइ किइय]कम्मदाणाई ॥ ८ ॥ चिहि-

चेइअ नाम पि हु न जुत्तमेअ अमागमेणुत्तं । निस्साकढाइ जिणचेइआइ, लिंगीहि विजुआइ ॥ ९ ॥ तिच्चियमिच्चं कुब्जा,
 अिच्चियमिच्चं जलाइ मुजिआ । अजियजलाहारगिही, पाणागारे समुच्चरइ ॥ १० ॥ उगगय[प]सूरे सूरुगमे अ मणि-
 अमि नत्थि किर दोसो । एगजुगे जुगपवरा, वस पच ह्वंति न हु एगो ॥ ११ ॥ वत्तीस देविदा, वत्तसही नेअ हुति जिण-
 पयहा । पूआ अहुविअप्पा, पाससुपासा न नव ति फणा ॥ १२ ॥ खीरघएहिं ण्हाण, जिणपडिमाण न काढ जुत्तमिण ।
 दवत्थमोच्चि काढ, गिहीणमुचिआ जिणपइहा ॥ १३ ॥ कत्तियडमावासाए, पच्छिमरयणीइ वीरपडिमाए । कीरइ न्हाण
 पूआ, वाइअ महनट्टगीअं च ॥ १४ ॥ लवढारसो वि दिज्जइ, विहि-जिणमवणमि सावएहिं पि । सासणसुराणमवो-लण
 च तत्थेअ जलकील ॥ १५ ॥ माहे मालारोषण-मिह कीरंत च साहए सिद्धिं । मालगहणे न्हाणे, जिणाण रयणीइ [प] को
 दोसो ? ॥ १६ ॥ न्दवणयरत्तिहावधो, मुदाकल्लेसु वासस्सेवाइ । सूरी विणा पइह, कुणइ अ वत्सुत्तमाईअ ॥ १७ ॥
 गिहिणोडवि दिसावधो, कीरतो धम्मसाहगो होइ । चेइवसहिनिवासीवि साहुवेसद्धिया पुजा ॥ १८ ॥ जिणविंशमणा-
 ययणं, न होइ निवसंति ते अहिं स मढो । सो सुविहियसाहहिं, परिहरिणिज्जो न य गिहीहि ॥ १९ ॥ मेरुगिरिमि तिअसा
 हि-वेहिं जिणजम्मन्हाणमवि किरिय । आरत्तियमुत्तारिय, मगलदीव कय नट्ट ॥ २० ॥ आरत्तियमेगजिणि-दपडिम-
 पुरओ कय न निम्मह । परिहाविज्जइ जेण, वत्थेण तमवि निम्मह ॥ २१ ॥ आरत्तियमुवरिजल, भामिअइ तह पयत्तओ
 पूअ । तमि अ जमुत्तरते, तवुवरि कुसुमजलिक्खेवो ॥ २२ ॥ आरत्तिय धरिज्जइ, अयंतराले वि उत्तरत तु । कीरइ नट्ट
 गीअ, वाइअमुअगीअ नट्टं च ॥ २३ ॥ जिणपुरओडवि फलक्खय-पमुह जं दोइअ तु पूअहा । तमवि न कप्पइ

पठिक्कमणाइ मोणेण कुणति ॥३०॥ गोयमपहिग्गह १ मुक्खवदग्ग २ मवडसत्तमी माणिक्कपत्थारिआइ तव अक्खण ॥ ३१ ॥
 संपइक्कले सावयपडिमाओ न वहिक्कति ॥३२॥ देवस्स गाम १ गोत्तल २ आराम ३ कूवाइ ४ न कीरइ ॥३३॥ चेइअहराइसु
 अद्दुट्ठवय पडिसेहो ॥३४॥ राईमई विरइणीव्वाई परिहारो ॥३५॥ जइअओ वि पात्थय विणा न न्हवण ॥ ३६ ॥ रयणीए
 नदि १ वलि २ पइद्दा ३ रहत्तत्ता ४ न्हयणाई ५ समणा १ समणी २ सावय ३ सविआण ४ चेइअ पवेसो न मंगलदीवस्स
 न भामण ॥ ३७ ॥ न य आरपिए विसेस पूआ ॥ ३८ ॥ उवणस्स जलस्स य उत्तारिम जलणे खिवण ॥ ३९ ॥ न य थाल
 विणा आरचि अ मगळ्दीवा ॥ ४० ॥ न वेईए वेसा नद्धण ॥ ४१ ॥ न य लढढारसदाण ॥ ४२ ॥ लेण १ जल २
 आरचिआइ ३ खिणस्स सळेण न कय किंतु गीयत्थेहि आइण्णं सद्दारेण य सजुत्त ॥ ४३ ॥ अट्ठाहिआओ तहा आर-
 भिअबाओ जहा सत्तमी अट्ठमी नवमीओ अट्ठाहिआ मज्जे इति ॥ ४४ ॥ परिग्गहप्पमाणटिप्पणए मूलगुरुपासे इम
 गदिमति लिहिअइ न उण अत्तेहि वि आयरिय उवज्जाय वायणायरिपिहि विस्से परिग्गहप्पमाणे स नाम लिहिअय ॥ ४५ ॥
 मूलगुरुपर्याणं काठ जाव विक्खिसय ठाणं न संपत्तो ताव धोवणीया सब्बाणेसु साहुहिं न कायवा ॥ ४६ ॥ कंधक-
 वलियाए असमप्पिआए दंढगो न अप्येअवो आयरियउवज्जायाण गिण्हतेहि पढम वडओ धेतवो पण्डा कयकव
 लिआ ॥ ४७ ॥ आयरिय-उवज्जायाण कयकवली विहारभूमिए वेयायस्सारेण धेतवा न पुण वायणायरिअस्स ॥ ४८ ॥
 वनरो तिप्पाओ धेतवा न पुण तिप्पि ॥ ४९ ॥ अपडिक्कमत वडणदायारो सावया जहा पभाए तहा सप्पाए वि दोहि

छदणेहिं क्रमेण आलोयण स्वामणं पद्मस्वाणं करैति, न पुण सङ्गाए पढम छदणदुगेण पद्मस्वाण ततो दो दो छदणेहिं
आलोयण स्वामणया ॥ ५० ॥ सावय-पडिक्कमणसुत्तते तस्स धम्मस्स केवलपक्कत्तस्सत्ति न भणंति ॥ ५१ ॥ पडिक्कमणे
साहूणे सावया य कावस्सग्गे आइआर मुक्कलं चितति न पुण गाहारुवं ॥ ५२ ॥ वक्खाणवायणेवि रागझुणी न कायवो
॥ ५३ ॥ सामाइअदंढग मुहपोत्तिआ पडिलेहणपुत्त भणिअ तओ इरिआवहिआ पडिक्कमिज्जइ न पुण इरिअ पडिक्क
मिच्चा तओ सामाइअगहण ॥ ५४ ॥ पविस्सयपडिक्कमणे पुढोक्य आलोयण मुत्तु परोप्पर एगमवलीए न छदणा
दोसो अओ मुहपोत्ति पडिलेहिज्जइ ॥ ५५ ॥ अट्टमीचवइसीसु सववासकरणं सइ सामत्थे वीआपचमीएगारसीसु
निविगयं अन्नया एगमत्तमविज्जण आय खुद्धिय गिलाणाइ मोत्तु ॥ ५६ ॥ पइविण सपुण्णाचियवंदणा देवालय ॥ ५७ ॥
रत्तिए गुरुणो सोअत्थं दुप्परिआए जलोद्धिय वीयरत्तवठठावण अइसाराइसु ल्हणयाइ घोवण भइए घारेअव ॥ ५८ ॥
चवमासिया घोवणी ॥ ५९ ॥ वासा चवमासए सूरिण पुक्कवला निसिज्जा सवज्जायस्स एग कवला वायणायरिअस्स
य ॥ ६० ॥ जेहुत्तवज्जाया मह-त्तवज्जाया इति भणति न पुण अस्से ॥ ६१ ॥ आयरिय नाम लेहाइसु अमुग आयरिय
इय लिहिअव न पुण सूरिचि ॥ ६२ ॥ संधाहयवाहिरे मए तस्स अतिय वत्थ पत्त पुत्थआइ पढआसण कवलसहिअ
मूलगुरुणो दिज्जइ ॥ ६३ ॥ साहसु कणिट्ठो भोयणमवलिं समुत्तरइ ॥ ६४ ॥ ओमरायणीआ जलं विहरति सो सा
मप्पाइअ ॥ ६५ ॥ वीसओसिरिमाल-ओसवाल-पोरवाढ-कुलसभूओ चेव आयरिओ ठाविज्जइ सवज्जाओवि तहेव न
पुण दसाआतिओ महुत्तीयाणो ठाविज्जइ, वायणागुरु जो वा सो या ठाविज्जइ महत्तरी सिरिमाला चेव ठाविज्जइ ॥ ६६ ॥

पठिक्मणाइ मोणेण कुणति ॥३०॥ गोयमपटिग्गाइ १ सुक्खदहग २ मत्तदसत्तमी माणिक्कपत्थारिआइ तव अकरण ॥ ३१ ॥
 सपइकाले सावयपटिमाओ न वडिज्जति ॥३२॥ देवस्स गाम १ गोवल् २ आराम ३ कूवाइ ४ न कीरइ ॥३३॥ चेइअहराइसु
 अनुद्वय पडिसेहो ॥३४॥ राईमई विरइगीआई परिइरो ॥३५॥ जइअओ वि पात्थय विणा न न्हवण ॥ ३६ ॥ रयणीए
 नदि १ वलि २ पइहा ३ रइज्जत्ता ४ न्हवयाई ५ समणा १ समणी २ सावय ३ साविआण ४ चेइअ पवेसो न मंगलदीवस्स
 न भासण ॥ ३७ ॥ न य आरत्तिए विसेस पूआ ॥ ३८ ॥ लवणस्स जलस्स य वसारिअ जलणे खिवण ॥ ३९ ॥ न य थाल
 विणा आरत्ति अ मत्तदीवा ॥ ४० ॥ न चेईए वेसा नखण ॥ ४१ ॥ न य लवढारसदाण ॥ ४२ ॥ लोण १ जल २
 आरत्तिआइ ३ विणस्स सकेण न कय किंतु गीयत्थेहिं आइणं सहारेण य सजुत्त ॥ ४३ ॥ अट्टाहिआओ तहा आर-
 भिआआओ जहा सत्तमी अट्टमी नवमीओ अट्टाहिआ मन्ने इति ॥ ४४ ॥ परिगहप्पमाणटिप्पणए मूलगुरुपासे इम
 गहिअति लिहिज्जइ न चण अत्तेहिं वि आयरिय तवन्नाय वायणायरिप्पिं विप्पे परिगहप्पमाणे स नाम लिहिअय ॥ ४५ ॥
 मूलगुरुपत्त्याण कट्र जाव विवत्थिय ठाणं न संपत्तो ताव घोवणीया सबठाणेसु साहूहिं न कायघा ॥ ४६ ॥ कंधक-
 मलियाए असमपिआए दंढगो न अप्पेअवो आयरियतवन्नायाण गिण्हत्तेहिं पढम दडओ घेतवो पण्णा कंधकंध
 लिआ ॥ ४७ ॥ आयरिअ-सवन्नायाणं कंधकवली विहारभूमिए वेयावन्गरेण घेतवा न पुण वायणायरिअस्स ॥ ४८ ॥
 वट्टरो तिप्पाओ घेतवा न पुण तिप्पि ॥ ४९ ॥ अपटिक्कमत वंढणदायारो सावया जहा पभाए तहा सप्पाए वि दोहि

छदणेहिं कमेण आलोयण स्वामणं पञ्चक्खाण करेति, न पुण सप्पाए पढम छदणवुगेण पञ्चक्खाण ततो दो दो छदणेहिं
आलोयण स्वामणया ॥ ५० ॥ सावय-पडिक्कमणसुत्ते तस्स धम्मस्स केवलियन्नत्तस्सत्ति न भणंति ॥ ५१ ॥ पडिक्कमणे
साहूणो सावया य कावस्सगे आइवार मुक्कल चितति न पुण गाहारूवं ॥ ५२ ॥ वक्खाणवायणेवि रागझुणी न कायघो
॥ ५३ ॥ सामाइअद्वगं मुहपोत्तिआ पडिलेहणपुत्त भणिअ तओ इरिआवहिआ पडिक्कसिज्जइ न पुण इरिअ पडिक्क
मित्ता तओ सामाइअगहण ॥ ५४ ॥ पक्खियपडिक्कमणे पुढोकय आलोयण मुत्तु परोप्पर एगमढलीए न छदणा
दोसो अओ मुहपोत्ति पडिलेहिज्जइ ॥ ५५ ॥ अट्टमीचवइसीसु उववासकरण सइ सामत्ये वीआपचमीएगारसीसु
निविगय अन्नया एगमत्तमविज्जण जाय खुडिय गिलाणाइ मोत्तु ॥ ५६ ॥ पइदिण सपुण्णचियवंदणा देवालए ॥ ५७ ॥
रत्तिए गुरुणो सोअत्यं दुप्परिआए जलोहिय चीयरखढठावण अइसाराइसु ल्हणयाइ घोवण भइए घारेअव ॥ ५८ ॥
चवमासिया घोवणी ॥ ५९ ॥ वासा चवमासए सूरिण हुकंवल्ला निसिज्जा उवज्जायस्स एग कवला वायणायरिअस्स
य ॥ ६० ॥ जेठुवज्जाया मह-उवज्जाया इति भणंति न पुण अन्ने ॥ ६१ ॥ आयरिय नाम लेहाइसु अमुग आयरिय
इय लिहिअव न पुण सूरिचि ॥ ६२ ॥ संघाहयवाहिरे मए तस्स अतिय यत्थ पत्त पुत्तयाइ पढआसण कवलसहिअ
मूलगुरुणो दिज्जइ ॥ ६३ ॥ साहूसु कणिट्ठो भोयणमहल्लिं समुद्धरइ ॥ ६४ ॥ ओमरायणीआ जलं विहरति सो सा
मसाइव ॥ ६५ ॥ वीसओसिरिमाल-ओसवाल-योरवाव-कुलसभूजो चेव आयरिओ ठाविज्जइ उवज्जाओवि तहेव न
पुण दसाजातिओ महूचीयाणो ठाविज्जइ, वायणागुरु जो वा सो वा ठाविज्जइ महत्तरी सिरिमाला चेव ठाविज्जइ ॥ ६६ ॥

पठिक्कमणाइ मोणेण कुण्ठि ॥ ३० ॥ गोयमपडिग्गाइ १ मुक्खदहग २ मतटसत्तमी माणिक्कपथारिआइ तव अकरण ॥ ३१ ॥
 सपइक्कले सावयपडिमाओ न वडिज्जति ॥ ३२ ॥ देवस्स गाम १ गोत्तल २ आराम ३ कूवाइ ४ न कीरइ ॥ ३३ ॥ चेइअहराइसु
 अनुत्तवय पडिसेहो ॥ ३४ ॥ राईमई विरइगीआई परिहरो ॥ ३५ ॥ जइसओ वि पारुत्थय विणा न न्हवणं ॥ ३६ ॥ रयणीए
 नदि १ वलि २ पइहा ३ रहज्जा ४ न्हवणार्इ ५ समणा १ समणी २ सावय ३ साविआण ४ चेइअ पवेसो न मगलदीवस्स
 न भामण ॥ ३७ ॥ न य आरत्तिए विसेस पूआ ॥ ३८ ॥ लवणस्स जलस्स य सचारिअ जलणे खिवण ॥ ३९ ॥ न य थाल
 विणा आरत्ति अ मगलदीवा ॥ ४० ॥ न चेईए वेसा नज्जण ॥ ४१ ॥ न य लटढारसदाण ॥ ४२ ॥ लोण १ जल २
 आरत्तिआइ ३ जिणस्स सक्केण न कव किंतु गीयत्थेहिं आइणं सहारेण य सजुत्त ॥ ४३ ॥ अट्टाहिआओ तहा आर-
 मिअबाओ जहा सत्तमी अट्टमी नवमीओ अट्टाहिआ मनो इति ॥ ४४ ॥ परिगहप्पमाणटिप्पणए मूलगुरुपासे इम
 गहिअति लिहिज्जइ न उण अणेहिं वि आयरिय उवज्जाय वायणायरिपहिं दिस्से परिगहप्पमाणे स नाम लिहिअय ॥ ४५ ॥
 मूलगुरुपत्त्याण क्कट्र जाव विवक्खियं ठाणं न संपत्तो ताव धोषणीया सब्बणेसु साट्ठहिं न कायवा ॥ ४६ ॥ कंधक-
 मलियाए असमयिआए दंडगो न अप्पेअबो आयरियत्तवज्जायाण गिण्हत्तेहिं पढम दढओ धेतवो पच्छा कधकव
 लिआ ॥ ४७ ॥ आयरिय-त्तवज्जायाण कधकवली विहारभूमिए वेयाधब्बगरेण धेतवा न पुण वायणायरिअस्स ॥ ४८ ॥
 वटरो तिप्पाओ धेतवा न पुण तिप्पि ॥ ४९ ॥ अपडिक्कम्मत्त वटणदायारो सावया जहा पमाए तहा सप्पाए वि दोहि

किमपि न आनाय्य किं तु सघाटक प्रति पृष्ठा । ८ । विंशति वर्षपर्यन्तं विना योगपट्टाद न ग्राह्य । ९ । साक्षात्पचार-
 वर्जनं । १० । संस्कारके सामान्यतयोधनस्य कम्बलिका निषिद्धा ग्लानवर्जं । ११ । क्रीतादिना वस्त्रादि अपूर्वं न आनाय्य
 । १२ । सागारिकसमक्ष गाढकलहे आचाम्लं अज्ञाते निर्विकृतिक । १३ । सागारिकेभ्यो याचकेभ्यश्च निजाभ्रपानादि
 न देय । १४ । उपाध्यायवाचनाचार्ययो मण्यक्षपूजानिवेधः । १५ । गुरोराज्ञया विहारो गमनागमनादिक । १६ ।
 उपाध्यायवाचनाचार्याणां प्रापृतानामेव उपयोगकरण आचार्यवत् । १७ । उपाध्यायवाचनाचार्याणां आरात्रिकावतारणं
 न । १८ । प्रथमदिने आचार्योपाध्यायवाचनाचार्यैः यथाज्येष्ठ रात्रिक पादशौचं कार्यं । १९ । उपाध्यायवाचनाचार्याणां
 पुष्टपट्टे कम्बल वस्त्रं च नास्ति । २० । भोजनकाले आचार्योपाध्यायाग्रे पट्टक धार्यं, न वाचनाचार्यग्रे । २१ । व्याख्या-
 तारस्मै गच्छाधिपतेः नमस्कारकथन प्रतिक्रमणे तन्नाम कथन च । २२ । दीक्षादान मूलगुरोस्तदाज्ञया आचार्याणां च
 । २३ । सागारिकद्वयौ चञ्छोञ्छनाभ्यगनिषेधोऽन्यत्र हस्तपादमुखशौचात् । २४ । वर्षाचतुर्मास्या एका विकृतिः धीरक-
 त्यागके च बालग्लानवर्जं । २५ । रात्रकाचरनिषेधः । २६ । देवस्व ज्ञानस्व च न क्वाऽपि व्यापार्यं देवकार्यादन्यत्र । २७ ।
 पूर्वोक्तस्मादास्योः नन्दीश्वरदेववन्दन । २८ । कार्तिकषातुर्मासिक पारण बह्विधियं यतनया । २९ । गुरुरूपद्रव्यमपि
 देवस्व-ज्ञानस्ववत् । ३० । अकाले संज्ञायां यथा उपवासः प्रवेश्यः । ३१ । अष्टमीचतुर्दश्योः पादशौचयज्ञं चञ्छोलना-
 निषेधः करणे उपवासः । ३२ । उत्सर्गेण दुग्धनिषेधः यः कश्चित् लघयिष्यति तस्याज्ञाभंगः इति ॥ ३३ ॥

॥ इति व्यवस्थापत्राधिकारः ॥ ६५ ॥

पये सइजाय दुप्पडिहेइण गोअरअरिअममेसि अइ-जेहुं साहूणो विस्सामिअ विस्सामिअ सुह विहारो पुच्छिअओ ॥ ६७ ॥
 साहूणं पढमो-वहाणे बुढे वउरअणणाइ ओगा बोढवा ॥ ६८ ॥ वीरस्स छ कक्षाणा य ॥ ६९ ॥^१

॥ इति श्रीखिनपतिसूरिसामाचार्यविकारः ॥ ६४ ॥

ननु-श्रीहरसरगच्छे एतत्सामाचारीअयातिरिक्तं व्यवस्थापत्रमपि किमपि वर्तते न वा ? उच्यते-वर्तते एव साधूनां
 शिक्षारूपं, तथाहि-

सर्वं वक्ष्याम्यादि विहितं मूलगुरुभ्यो निवेदनीय । १ । प्राभृतकाविपरिष्ठापने आचाम्ल, अन्यत्र चातुर्मासिक-सायत्स-
 रिकपारजात् । २ । पात्राखने कल्पपरिष्ठाने निर्विकृतिकं । ३ । गुरुणासह सप्तारक-मुखयत्रिकाऽप्रतिष्ठेत्तने निर्गि-
 तिक मार्गसम्पन्नत्वादिधारणं विना । ४ । गुरोरनापृच्छया साधुभ्यो वखाविधानं न कार्यम् । अन्यत्र पृथक् सपाटकान्
 । ५ । पात्रं त्रैलोक्यक षट्भंगे आचाम्ल । ६ । चेतणी ढांकणी प्रभृतिभंगे निर्विकृतिक । ७ । आत्मरुष्या गृहस्थपाश्यात्

१ मध्यस्थः पञ्चमहीः सायवर्षे । सूरिमात्रं आगच्छति । प्रभातं द्विसप्तसूरिमात्रं करोति । कार्तारभाद्रपुरे कर्मवशात्सप्तवर्षम् [गुणम्] कार-
 भाद्र सप्त शिववर्षी २००० पुष्करिणी । आदौ सप्तद्वे मासमध्ये आचाम्लद्वयं कार्यं । सति सामर्थ्ये कारतराजपुत्रिः पृथगानं कर्ये । एते सप्त वराः
 श्रीविष्णुचरित्वा कार्ये गोप्तिमीमर्षिणाः । गोप्तिमीमर्ष्याः तु पुत्रे । प्रतिमासं पुत्रा आदौ वीष्टः । प्रायसः कारतरभाद्रो विर्धनीयः । कारतरभाद्रः कुमारमेव न
 विवर्धते । सायरी वीर्यम् न । कारतरभाद्रं शाकिनी न उच्यते । विमदसप्तसूरिगणा विशुद्धमयं न । कारतरभाद्रः सिन्धुदेतो गत्वा कर्मवान् अभिषेकितः । इति
 विमदसप्तसूरिणां सप्त वराः गोप्तिमीमर्ष्या इति वीर्य-पत्रम् ॥

ननु-आविका आवर्को वा यदा मुखवस्त्रिकोपरि वन्दनक वदते तदा एकपट्टाया मुखवस्त्रिकाया उपरि तत् दान घटामाटीकते ? , किंवा द्विपट्टाया उपरि ? उच्यते—एकपट्टायाः, न द्विपट्टायाः, यतो वन्दनकावसरे पूज्यपादयुग्मकल्पना मुखवस्त्रिकाया मध्यभागे कथिताऽस्ति । द्विपट्टायास्तस्या उपरि वन्दनकदाने मुखवस्त्रिकाया मध्यभागे न भवति किन्तु चतुर्थभागः, स तु विरुद्धो ग्रन्थेऽप्रतिपादनात्, तस्या मध्यभागे वन्दनकदान तु श्रीअभयदेवसूरिकृतवन्दनकभाष्ये प्रोक्तमस्ति, तथाहि—

“तद् वि छिन वामयजाणु नमिक्कण तत्थ मुहपुत्तिं । रयहरणमज्झभागमि ठावणं पुज्जपायजुग ॥ १ ॥

एव सुसावब्बो वि णु दुवालसावत्तवंणं दित्तो । मुहपुत्तिमज्झभागमि ठावणं पुज्जपायजुग ॥ २ ॥

॥ इत्येकपट्टमुखवस्त्रिकोपरि वन्दनकदानाधिकारः ॥ ६८ ॥

ननु-श्रीस्मरतरगच्छे पदस्थानां व्यवस्थालिपिः कोऽपि प्राक्तनोऽस्ति न वा ? उच्यते—अस्तीति । तथाहि-श्रीयुगप्रधानाचार्यस्य गच्छालिपतेः पाञ्चजन्यशब्दवाचनाविना प्रवेशः क्रियते, निश्चयं च क्रियते, मङ्गलकलशः सम्मुखमागच्छति [आनीयते], व्याख्याने कृते सति आविका गीत गायन्ति, इति संक्षेपेण श्रीयुगप्रधानाचार्यस्य प्रतिपत्तिः ॥ १ ॥

द्वितीयस्थानीय-सामान्याचार्यस्य नगरप्रवेशे चतुर्विधसधः सम्मुख आगच्छति, शङ्खो वाद्यते, आविकाश्च गीत

ननु-देवयन्दनाऽनन्तरं श्रीआचार्यमिश्र-इत्यादि क्षमाभ्रमणचतुष्टयादारम्य क्षेत्रदेवतास्तुतिपूर्वकवन्दनद्वयदानेन नमोऽर्हस्तिस्त्रा इत्यादिपर्यन्त आन्तरणीनामकः छन्दनादोषः प्रतिपादितोऽस्ति, अतः पाक्षिकप्रतिक्रमणे क्षामणाकाले परस्पर-आतरणीदोषो न गण्यमानोऽस्ति, तत् काऽपि प्रतिपादितमस्ति न वा ? उच्यते-श्रीजिनपतिचूरिसामाचार्या स्पष्ट तदक्ष-राणि सन्ति, तथाहि-"पक्षिस्वयपक्षिक्कमणे पुढोकय आलोयण मोसु परोप्पर एग मढलीए न छवणा दोसो अओ मुह-पचि पढिलेहिज्ज" १ एव श्रीजिनप्रभसूरिकृतविचित्रपायामपि, तथाहि-"पक्षिस्वयपक्षिक्कमणे पचेअस्वामणकुणताण पुढो कय आलोयण मोचुं नत्थि छवणादोसो अओ खेव अम्ह सामाचारीए मुहपत्तिआ पचेअ स्वामणानन्तर पढिलेहिज्ज इत्ति २ एवं तरुणप्रभसूरिकृत-बालावबोधेऽपि ज्ञेयम् ३ ॥

॥ इति पाक्षिकप्रतिक्रमणे क्षामणाया न आन्तरीणानामकः छन्दना-दोषाधिकारः ॥ ६६ ॥

ननु-देवसिय वइसुं कियन्त काल कय्यते !, कियन्त काल च राइय वइकंत पठ्यते ? उच्यते-प्रादोषिके प्रतिक्रमणे रात्रिप्रथम प्रहर यावत् देवसिय कय्यते, पूर्वाह्णे तु दिवसप्रथमप्रहर यावत् राइय कय्यते, यदुक्त श्रीआवश्यकचूर्णो (५१ पत्रे) तृतीयाध्ययने, तथाहि-"एवं देवसिओ वंदणग विद्धानं भणिय । रत्तिमाइसुवि जेसु ठाणेषु दिवसगहण तत्थ राई गादी वि भाणियबा । पादोसिए जाव पोरसी न संगघाढेइ ताव देवसिअ भण्णइ, पुण्हें जाव पोरिसी न संगघाडेइ ताव राइयअ" इत्यादि ॥ ६७ ॥

॥ इति देवसिअं राइयं पाठकालाधिकारः ॥ ६७ ॥

ननु-श्राविका श्रावर्को वा यदा मुखवस्त्रिकोपरि वन्दनक ददते तदा एकपट्टाया मुखवस्त्रिकाया उपरि तत् दान घटामाटीकते ?, किंवा द्विपट्टाया उपरि ? उच्यते—एकपट्टायाः, न द्विपट्टायाः, यतो वन्दनकावसरे पूज्यपादयुग्मकल्पना मुखवस्त्रिकाया मध्यभागे कथिताऽस्ति । द्विपट्टायास्तस्या उपरि वन्दनकदाने मुखवस्त्रिकाया मध्यभागो न भवति किन्तु चतुर्थभागः, स तु विरुद्धो ग्रन्थेऽप्रतिपादनात्, तस्या मध्यभागे वन्दनकदान तु श्रीअभयदेवसूरिकृतवन्दनकभाष्ये प्रोक्तमस्ति, तथाहि—

“तह वि छिन वामयजाणु नमिऊण तत्थ मुहपुसिं । रयहरणमज्झभागमि ठावणं पुज्जपायजुगं ॥ १ ॥

एव सुसावओ वि णु दुवालसावत्तवंदण दिंचो । मुहपुत्तिमज्झभागंमि ठावणं पुज्जपायजुग ॥ २ ॥

॥ इत्येकपट्टमुखवस्त्रिकोपरि वन्दनकदानाधिकार ॥ ६८ ॥

ननु-श्रीस्वरतरगच्छे पदस्याना व्यवस्थाविधिः कोऽपि प्राक्तनोऽस्ति न वा ? उच्यते—अस्तीति । तथाहि-श्रीयुगप्रधानाचार्यस्य गच्छाधिपतेः पाञ्चजन्यशब्दवाचनादिना प्रवेश क्रियते, निरुद्धन च क्रियते, मङ्गलकलशः सम्मुखमागच्छति [आनीयते], व्यास्याने कृते सति श्राविका गीत गायन्ति, इति सक्षेपेण श्रीयुगप्रधानाचार्यस्य प्रतिपत्तिः ॥ १ ॥

द्वितीयस्थानीय-सामान्याचार्यस्य नगरप्रवेशे चतुर्विधसद्यः सम्मुख आगच्छति, शङ्खो वाद्यते, श्राविकाश्च गीत

अनुयोगपटिगहणत्थं करेमि काउत्सगं” इत्यादि भणित्वा कायोत्सर्गं क्रियते, लोगस्स उज्जोअगरे एको चिन्त्यते पायंते च लोगस्स १ कथ्यते, यदा उद्देशका अव्ययनानि च परिपूर्णानि भवन्ति, तदा वन्दनकव्य दीयते, समाप्तो प्रारम्भे च वन्दनकव्य दीयते । इत्यनुयोगविधिः, उद्देशो वाचनासूत्रप्रदानमित्यर्थः १, समुद्देशो व्याख्याया अर्थप्रदानमिति २, अनुज्ञा सूत्रार्थयोः अन्यप्रदानं प्रति अनुमनन ३, मुखवलिंका प्रतिलेख्य वन्दनकव्य दीयते, पश्चात् क्षमाश्रमणदान-पूर्वमनुयोगं विससर्बः । अनुयोगविसर्जनार्थं काउत्सगं करोमि । अनुयोगविसर्जनार्थं करेमि काउत्सगमित्यादि भणित्वा कयोत्सर्गे नमस्कार एकस्मिन्त्यते पार्यतेऽपि एकः कथ्यते पश्चाद् विश्रामण्य कृत्वा मिथ्या दुष्कृत दीयते ॥ ७० ॥

॥ इत्यनुयोगदानविसर्जनविधिरधिकारः ॥ ७० ॥

ननु-पाक्षिक-चातुर्मासिकप्रतिक्रमणे यया भवनदेवतायाः कायोत्सर्गः स्तुतिश्च कथ्यते—तथा सायत्सरिकप्रतिक्रमणेऽपि कथ्यते न वा ? उच्यते पाक्षिक-चातुर्मासिक-सावत्सरिकप्रतिक्रमणे भवनदेवता शुद्धं अधिकी कहिजइ इति श्रीचरुणाप्रभ-सूरिकृतवालावबोधवचनप्रामाण्यात् कथ्यते एव, यत्तु श्रीविधिप्रपाया श्रीजिनप्रभसूरिभिः प्रोक्त “सायच्छरिए भवन-देवता काउत्सगो न कीरइ, न य शुद्धं असज्जायकाउत्सगोवि न कीरइ” इति तत्परमार्थं तु त एव जाणन्ति । ननु श्रीचरुणप्रभसूरिवचनोक्तिसम्मतं कुत्राऽप्यस्ति जीर्णग्रन्थे ? उच्यते—हेतुगर्भे तथैव प्रतिपादनात्, तथाहि—श्रुतदेवतायाः प्रत्यहं स्मृत्या तु आराध्यत्वेन तद्दिने-तत्कायोत्सर्गस्थाने भवनदेवताकायोत्सर्गः, क्षेत्रदेवतायाः प्रत्यहं स्मृतौ भवनस्थ

श्रेष्ठान्तरगतत्वात् भवनदेव्या अपि स्मृतिः कृतैव, तथापि पूर्वदिने तस्या अपि बहुमानार्हत्वात् कायोत्सर्गः साक्षात् क्रियते, स्वस्थाने अखितयान्तिस्त्व पाठ्य । उक्तं य—

“पुबं विहिणेव सधं, देवसिअ वदणाइतो कुणइ । सिज्झसुरी उस्सगो, मेओ संतिथयपढणे य ॥ १ ॥”

इत्यादि पाक्षिकप्रतिक्रमणविधिः । चातुर्मासिक-सायत्सरिकप्रतिक्रमणयोरपि क्रम एव, नवर नाम्नि विशेषः, कायोत्सर्गे च चातुर्मासिकप्रतिक्रमणे चतुर्विंशतिस्रवर्षिंशतिः चिन्तन । सायत्सरिकप्रतिक्रमणे च चत्वारिंशच्चतुर्विंशतिस्त्व, तदन्ते एको नमस्कारश्च चिन्त्यते । क्षामणक च पाक्षिकचातुर्मासिकयोः पञ्चाना, सायत्सरिके च सप्ताना, श्रीगुर्वादीना यदि द्वौ द्वौ क्षेपौ तिष्ठतः ॥ उक्तं य—

“एव चिअ चरम्मासे, वरिसे अ जहक्कम विही नेओ । पक्खियचउमासवरिसे-सु नवरि नाममि नाणच ॥ १ ॥
तइ उस्सगो ज्जोया, वारस वीसा समं गलिगचत्ता । संबुद्धत्थामण ति-पण-सत्त साहूण जइ सखं ॥ २ ॥”

इत्थमेव श्रीश्वचनसारोद्धारदृत्तौ, तथाहि—

“पाक्षिकाविषु त्रिषु श्रुतदेवताकायोत्सर्गस्थाने भवनदेवताकायोत्सर्गः क्रियते” इत्यादि । एव श्रीदेवेन्द्रसूरिविरचित पद्मावस्यकवन्यारकवृत्तावपि (८५ पत्रे) पाक्षिक-चातुर्मासिक-सायत्सरिक-प्रतिक्रमणत्रयेऽपि भवनदेवताकायोत्सर्गः प्रतिपादितोऽस्ति, तथाहि-तथा पाक्षिकादीनि—

अनुयोगपङ्क्तिगहनत्वं करोमि क्वाचस्सर्गं" इत्यादि मणित्वा कायोत्सर्गं क्रियते, लोगस्स च लोगस्स १ कथ्यते, यदा चदेवशका अध्ययनानि च परिपूर्णानि भवन्ति, तदा यन्दनरूप्य दीप्यते, मन्तो दान्ते च यन्दनकद्वयं दीयते । इत्यनुयोगविधिः, चदेवो वाचनासूत्रप्रदानमित्ययं १, मनुरेवो व्यापाया तपंदशा नै २, अनुज्ञा सूत्रार्थयोः अन्यप्रदानं प्रति अनुमतन ३, मुखवस्त्रिका प्रतिलेख्य यन्दनरूप्यं दीप्यते, पद्याद् युनागमनस्तत् पूर्वमनुयोगं विसर्जः । अनुयोगविसर्जनार्थं क्वाचस्सर्गं करोमि क्वाचस्सर्गमित्यादि क्वाचस्सर्गो नमस्कार एकस्मित्यते पार्यतेऽपि एकः कथ्यते पद्याद् विश्रामण्य कृत्वा मित्या उच्छ्रज दीप्यते ॥ ७० ॥

॥ इत्यनुयोगदानविसर्जनविधिरधिकारः ॥ ७० ॥

ननु-पाक्षिक-चातुर्मासिकप्रतिक्रमणे यथा भवनदेयतायाः कायोत्सर्गं स्तुतिश्च कथ्यते-तथा मारुतार्चस्मृतेऽपि कथ्यते न वा ? उच्यते पाक्षिक-चातुर्मासिक-सांवत्सरिकप्रतिक्रमणे भवनदेयता युद्धं अपि की कदिद इति श्रीगुरुभ-सूरिकृतपालावबोधवचनप्रामाण्याद् कथ्यते एव, यत्तु श्रीविधिप्रपाया श्रीजिनप्रभसूरिभिः प्रोक्त "सापच्छरिण भवन-देयता क्वाचस्सर्गो न कीरइ, न य युद्धं असम्भायकावरसर्गोयि न कीरइ" इति तत्परमार्थं तु त एव आज्ञित । तु श्रीवरुणप्रभसूरिवचनोक्तिसम्प्रतिः कुत्राऽप्यस्ति जीर्णग्रन्थे ? उच्यते-हेतुगर्भे तथैव प्रतिपादनात्, तथाहि-श्रुतदेयतायाः प्रत्यहं स्मृत्या तु आराध्यत्वेन तद्दिने-तत्कायोत्सर्गस्थाने भवनदेयताकायोत्सर्गः, क्षेत्रदेयतायाः प्रत्यहं स्मृतौ भवनस्व

क्षेत्रान्तर्गतत्वात् भवनदेव्या अपि स्मृतिः कृतैव, तथापि पर्वदिने तस्या अपि बहुमानार्हत्वात् कायोत्सर्गः साक्षात् क्रियते, स्वस्थाने असितयान्तिस्तथ पाठ्य । उक्तं च—

“पुष विहिणेव सध, देवसिअ वदणाइतो कुणइ । सिञ्जसुरी उस्सग्गो, मेओ संतिथयपढणे य ॥ १ ॥”

इत्यादि पाक्षिकप्रतिक्रमणविधिः । चातुर्मासिक-सावत्सरिकप्रतिक्रमणयोरपि क्रम एव, नवर नाम्नि विशेषः, कायोत्सर्गे च चातुर्मासिकप्रतिक्रमणे चतुर्विंशतिसंवर्धयतिः चिन्तन । सावत्सरिकप्रतिक्रमणे च चत्वारिंशच्चतुर्विंशतिस्त्व, तदन्ते एको नमस्कारश्च चिन्त्यते । क्षामणकं च पाक्षिकचातुर्मासिकयोः पञ्चानां, सावत्सरिके च सप्तानां, श्रीगुर्वादीनां यदि द्वौ शेषौ तिष्ठतः ॥ उक्तं च—

“एवं चिअ चउम्मासे, वरिसे अ जइक्कम विही नेओ । पक्खियचउमासवरिसे—सु नवरि नाममि नाणत्त ॥ १ ॥
तइ उस्सग्गो ज्जोया, वारस वीसा समं गळिगचत्ता । संबुद्धत्तामण ति—यण—सत्त साहूण जइ सत्त ॥ २ ॥”

इत्यमेव श्रीप्रवचनसारोद्धारवृत्तौ, तथाहि—

“पाक्षिकादिषु त्रिषु श्रुतदेवताकायोत्सर्गस्थाने भवनदेवताकायोत्सर्गः क्रियते” इत्यादि । एव श्रीदेवेन्द्रसूरिविरचित पदावश्यकवन्द्यारकवृत्तावपि (८५ पत्रे) पाक्षिक-चातुर्मासिक-सावत्सरिक-प्रतिक्रमणत्रयेऽपि भवनदेवताकायोत्सर्गः प्रतिपादितोऽस्ति, तथाहि—सथा पाक्षिकादीनि—

अनुयोगपष्ठिगृह्यत्य करोमि कावस्सगं" इत्यादि भणित्वा कायोत्सर्गं क्रियते, लोगस्स उज्जोअगरे एको चिन्त्यते पार्यते च लोगस्स १ कथ्यते, यदा उद्देशका अध्ययनानि च परिपूर्णानि भवन्ति, तदा वन्दनकद्वय दीयते, समाधौ प्रारम्भे च वन्दनकद्वयं दीयते । इत्यनुयोगविधिः, उद्देशो धाचनासूत्रप्रदानमित्यर्थः १, समुद्देशो व्याल्याया अर्यप्रदानमिति २, अनुज्ञा सूत्रार्थयोः अन्यप्रदानं प्रति अनुमनन ३, मुखवस्त्रिका प्रतिलेख्य वन्दनकद्वय दीयते, पश्चात् क्षमाश्रमणदान-पूर्वमनुयोगं विससर्गः । अनुयोगविससर्जनार्थं कावस्सगं करोमि कावस्सगमित्यादि भणित्वा कयोत्सर्गे नमस्कार एकस्मिन्त्यते पार्यतेऽपि एकः कथ्यते पश्चात् विश्रामण्यं कृत्वा मिथ्या दुष्कृत दीयते ॥ ७० ॥

॥ इत्यनुयोगदानविसर्जनविधिरधिकारः ॥ ७० ॥

ननु-पाक्षिक-चातुर्मासिकप्रतिक्रमणे यथा भवनदेवतायाः कायोत्सर्गः स्तुतिश्च कथ्यते-तथा सायत्सरिकप्रतिक्रमणेऽपि कथ्यते न वा ? उच्यते पाक्षिक-चातुर्मासिक-सायत्सरिकप्रतिक्रमणे भवनदेवता शुद्धं अधिकी कहिज्जइ इति श्रीतरुणप्रभ-सूरिकृतवालावबोधवचनप्रामाण्यात् कथ्यते एव, यत्तु श्रीविधिप्रपाया श्रीजिनप्रभसूरिभिः प्रोक्त "सायच्छरिए भवन-देवता कावस्सगो न कीरइ, न य शुद्धं असम्भायकावस्सगोवि न कीरइ" इति तत्परमार्थं तु त एव जाणन्ति । ननु श्रीतरुणप्रभसूरिवचनोक्तिसम्मतिः कुत्राप्यस्ति जीर्णग्रन्थे ? उच्यते-हेतुगर्भे तथैव प्रतिपादनात्, तथाहि-श्रुतदेवतायाः प्रत्यहं स्मृत्या तु आराध्यत्वेन तद्धिने-तत्कायोत्सर्गस्थाने भवनदेवताकायोत्सर्गः, क्षेत्रदेवतायाः प्रत्यहं स्मृतौ भवनस्य

भेदान्तर्गतत्वात् भवनदेव्या अपि स्मृतिः कृतैव, तथापि पर्वदिने तस्या अपि बहुमानार्हत्वात् कायोत्सर्गः साक्षात् क्रियते, स्वस्थाने अजितशान्तिस्तव पाठ्य । उक्तं च—

“पुष विहिणेयं सर्वं, देवसिद्धय वदणाश्रतो कुण्ड । सिञ्जसुरी वस्सगो, मेओ संतिथयपढणे य ॥ १ ॥”
इत्यादि पाक्षिकप्रतिक्रमणविधिः । चातुर्मासिक-सावत्सरिकप्रतिक्रमणयोरपि क्रम एव, नवर नान्नि विशेषः, कायोत्सर्गे च चातुर्मासिकप्रतिक्रमणे चतुर्विंशतिस्रवविंशतिः चिन्तन । सावत्सरिकप्रतिक्रमणे च चत्वारिंशच्चतुर्विंशतिस्रव, तदन्ते एको नमस्कारश्च चिन्त्यते । क्षामणकं च पाक्षिकचातुर्मासिकयोः पद्यानां, सावत्सरिके च सप्तानां, श्रीगुर्वादीनां यद्वि द्वौ शेषौ तिष्ठतः ॥ उक्तं च—

“एव चिअ चवम्मासे, वरिसे अ जहक्कम विही नेओ । पक्खियच्चतमासवरिसे-सु नवरि नाममि नाणत्त ॥ १ ॥
तह वस्सगो ज्जोया, बारस वीसा समं गलिंगचचा । संबुद्धसामण ति-पण-सत्त साहूण जह सख ॥ २ ॥”

इत्थमेव श्रीप्रवचनसारोद्धारशृत्तौ, तथाहि—

“पाक्षिकाधिपु त्रिपु शुतदेवताक्रयोत्सर्गस्थाने भवनदेवताकायोत्सर्गः क्रियते” इत्यादि । एव श्रीदेवेन्द्रसूरिविरचित पदावश्यकवन्दारकवृत्तावपि (८५ पत्रे) पाक्षिक-चातुर्मासिक-सावत्सरिक-प्रतिक्रमणत्रयेऽपि भवनदेवताकायोत्सर्गः प्रतिपादितोऽस्ति, तथाहि—तथा पाक्षिकादीनि—

अनुयोगपट्टिगहणस्य करोमि काचस्सर्गः क्रियते, लोगस्स सज्जोअगरे एको चिन्त्यते पार्यते च लोगस्स १ कथ्यते, यदा उद्देशका अध्ययनानि च परिपूर्णानि भवन्ति, तदा वन्दनकद्वय दीयते, समाप्तो प्रारम्भे च वन्दनकद्वयं दीयते । इत्यनुयोगविधिः, उद्देशो वाचनासूत्रप्रदानमित्यर्थः १, समुद्देशो व्याख्याया अर्थप्रदानमिति २, अनुज्ञा सूत्रार्थयो अन्यप्रदानं प्रति अनुमनन ३, मुखवस्त्रिका प्रतिलेख्य वन्दनकद्वय दीयते, पश्चात् क्षमाश्रमणदान-पूर्वमनुयोग विससर्जः । अनुयोगविसर्जनार्थं काचस्सर्गं करोह । अनुयोगविसर्जनार्थं करोमि काचस्सर्गमित्यादि भजित्वा कयोत्सर्गे नमस्कार एकस्मिन्त्यते पार्यतेऽपि एकः कथ्यते पश्चाद् विश्रामण्य कृत्वा मित्या दुष्कृत दीयते ॥ ७० ॥

॥ इत्यनुयोगदानविसर्जनविधिरधिकारः ॥ ७० ॥

ननु-पाक्षिक-चातुर्मासिकप्रतिक्रमणे यथा भवनदेवतायाः कायोत्सर्गः स्तुतिश्च कथ्यते-तथा सावत्सरिकप्रतिक्रमणेऽपि कथ्यते न वा ? उच्यते पाक्षिक-चातुर्मासिक-सावत्सरिकप्रतिक्रमणे भवनदेवता पुष्टं अधिकी कहिजइ इति श्रीतरुणप्रभ-सूरिकृतवालावधोषवचनप्रामाण्यात् कथ्यते एव, यत्तु श्रीविधिप्रपाया श्रीजिनप्रभसूरिभिः प्रोक्त “सावच्छरिए भवन-देवता काचस्सर्गो न कीरइ, न य पुष्टं असज्जायकाचस्सर्गोवि न कीरइ” इति तत्परसार्थं तु त एव जाणन्ति । ननु श्रीतरुणप्रभसूरिवचनोक्तिसम्मातिः कुत्राऽप्यस्ति जीर्णग्रन्थे ? उच्यते-हेतुगर्भे तथैव प्रतिपादनात्, तथाहि-श्रुतदेवतायाः प्रत्यहं स्मृत्या तु आराध्यत्वेन तद्दिने-तत्कायोत्सर्गस्थाने भवनदेवताकायोत्सर्गः, क्षेत्रदेवतायाः प्रत्यहं स्मृतौ भवनस्य

पन्थिम छट्टि चरइसि, सत्तमि पठिपुब धायवे कूणे । दसमी विइजा उत्तर, अट्टमि अमावसाइ ईसाणे ॥ २ ॥ इइ गाह-
 कमेण जोगिणि च वामे पिठ्ठिच धा काल, बुहसोभवारोसु चदवलाइ भावे सुकगुरुसु वि, पुत्स १ पुण्यावसु २ रेवइ ३ चित्ता ४
 सवण ५ धनिट्ठा ६ मिअसिर ७ अस्सिणि ८ हत्थेसु ९ कित्तिआ १ विसाहा २ महा ३ भरणी ४ वज्जेसु । अन्नेसु वा
 रिक्खेसु सवधसिअ सम्ममहिआ संतो लोअ कारिअ लोअगारवाहु विस्सामिअ । इरिअ पढिकमिअ सकयय भणिअ गुरु
 समीवमागस्स खमासमण दुगेण मुहपोत्तिं पविलेहिअ, हुवालसावत्तवंदण दाउ, पढमखमासमणे भणइ इच्छाकारेण संविसह
 लोअ पवेएमि, गुरु भणइ पवेह, वीए खमासमणे सदिसह किं मणामो, गुरु भणइ धविच्चा पवेअह, तइएख ० केसा मे
 पज्जुवासिआ तजो तुक्कर कय, अगिणी साहियसि गुरुणा बुत्ते, इच्छामो अणुसट्ठति भणइ, चतुत्थे तुम्हाण पवेइअ सदि-
 सह साइण, पवेएमि पचमे नमुक्कार भणइ, छट्ठे तुम्हाण पवेइअं साइण पवेइअ सदिसह काउत्सग करेमि, सत्तमे केसेसु
 पज्जुवासिज्जमाणेसु सम्म ज न अहिजासिअ कुइअ कक्काइअ छीअ जमाइअ तत्स उहवावणिअ करेमि काउत्सग
 अन्नत्थूसत्सिएणमिच्चाइणा, सत्तावीसूत्सासं काउत्सग करेइ, चसवीसत्थय भणिच्चा जहारायणिय साह वंदइ पाइअ विस्सा-
 मेइ । जो पुण सय थिय लोअ करेइ सो संविसावण पवेयणाइ न करेइ ॥ ७३ ॥

॥ इति लोचकारापणविधिरधिकारः ॥ ७३ ॥

ननु-आवका अतिचारकायोत्सर्गे कथं काश्च अतिचारान् आलोचयन्ति ? उच्यते-श्रीतरुणप्रभसुरिकृतपद्मावश्यकयाला-

भारो कओ” इत्यादि कही करी तत्सुखरी कही, श्रुक्सिंभवइ सवह कानस्सग कीजइ । एक श्रावक श्रीआचार्यमिश्र आगे आधी एक स्वमासमण देइ करी भणइ, इच्छाकारेण संविसह भगवन् सुतं सविसाहु ? गुरु संदिसावेह इसु भणियइ हुतइ, बीजुं स्वमासमण देई करी भगवन् सुच कहु ! इहुं भणइ, गुरु भणइ कट इस्यु कहौ, छतइ इच्छ इसु भणी करी समतयक-दात ओठिकरि मुहें मुहपची देइ तिणह नमुकार कही भधुरस्वर व्यफाक्षर सावधानचिच सूत्रार्थ मनचिंत-य तव हुतव पढिकमणासुच गुणइ, बीजा कानस्सगे वर्तमान सावधान थका सामलइ । साधुसरसा पढिकमता हुता तिणहसंयसाठि पक्खियसूत्र सांमलइ श्रुक्ति अभावे बइया सांमलइ सूत्रं प्रति सवे कानस्सग करेइ सपूर्णसूत्र भणियइ नमुकारेण पारिचा तमां थका तिणह नवकार कही बेसी करी इत्यादि ॥ ७२ ॥

॥ इति पाण्डिकसूत्रमणने श्रुतौ च पूर्वपाठकमाधिकारः ॥ ७२ ॥

ननु-ओषकारापणविधिः कस्मिन् मन्ये निवेदितोऽस्ति ? उच्यते-श्रीविधिप्रयाया श्रीजितप्रभसूरिभि समीचीनतया भणितोऽस्ति, तथहि—

पञ्चईएण लोओ कोयबो अओ तविशी भणणइ, गुरुसमीचे स्वमासमण मुहपोत्तिं पढिलेहिअ, दुवालसावत्तवंदण दाव पढमस्वमासमणेण इच्छाकारेण सदिसह भगवन् लोअ सविसावेसि, बीए लोअ करेमि, तईए उच्चासण सदिसावेमि चतथप उच्चासणं ठामि, तओ लोअगार स्वमासमणपुबं भणइ इच्छकार लोअ करेह, मत्थया रक्खभारिणो य इच्छाकार देइ तओ “पुबं पढिक्ख नवमी, वइया इकारसीइ अग्गीप । दाहिण पणमी तेरसि, बारसि चतथीप नेरईप ॥ १ ॥

पच्छिम छट्ठि चत्तहसि, सत्तमि पठिपुष्प वायवे कूणे । दसमी विइजा उत्तर, अट्ठमि अमावसाइ ईसाणे ॥ २ ॥ इइ गाढ-
 क्कमेण जोगिणि व घामे पिण्डिच वा कात्त, बुहसोमवारेंसु चत्तवलाइ मावे सुक्कगुरुसु वि, पुत्त १ पुण्णवसु २ रेवइ ३ चित्ता ४
 सवण ५ धनिट्ठा ६ मिअत्तिर ७ अत्तिवणि ८ हरयेसु ९ किसिआ १ विसाहा २ महा ३ भरणी ४ वज्जेसु । अणेंसु वा
 रिक्खेंसु सववत्तिअ सम्ममहिआ संतो लोअ कारिअ लोअगारवाहु विस्सामिअ । इरिअ पटिक्कमिअ सक्कयय भणिअ गुरु
 समीवमागत्त खमासमण पुणेण मुहपोत्ति पडिहेहिअ, बुवालसायत्तवंदण दाउं, पढमखमासमणे भणइ इच्छाकारेण सदिसह
 लोअ पवेण्मि, गुरु भणइ पवेह, वीप खमासमणे संदिसह किं भणामो, गुरु भणइ वदिच्चा पावेअह, तइपुत्त ० केसा मे
 पज्जुवासिआ तओ बुक्कर कय, अणिगी साहियत्ति गुरुणा हुत्ते, इच्छामो अणुसट्ठति भणइ, चत्तुर्थे तुग्हाण पवेइअ सदि-
 सह साहूण, पवेण्मि पचमे नमुक्कर भणइ, छट्ठे तुग्हाण पवेइअ साहूण पवेइअ सदिसह कात्तस्सग करेमि, सत्तमे केसेसु
 पज्जुवासिजमाणेसु सम्म ज न अहिजासिअ कुइअ कक्कराइअ छीअ जमाइअ तत्त चह्वावणिअ करेमि कात्तस्सग
 अन्नरूपससिपणमिच्चाइणा, सत्तावीसूत्तासं कात्तस्सग करेइ, चत्तवीसत्तय भणिच्चा जहारायणिय साह् वदइ पाइअ विस्सा-
 मेइ । जो पुण सय चिय लोअ करेइ सो संदिसावण पवेयणाइ न करेइ ॥ ७३ ॥

॥ इति लोचकारापणविधिरधिकारः ॥ ७३ ॥

ननु-आवका अतिचारकायोत्सर्गे कथं काव्यं अतिचारान् आलोचयन्ति ? उच्यते-श्रीतरुणप्रभसूरिकृतपदावश्यकवाला-

आरो कओ" इत्यादि कही करी तस्सुसरी कही, शक्तिसंभवइ सबह काचस्सग कीजइ । एक श्रावक श्रीवाचार्यमिश्र आगे आवी एक खमासमण देख करी मणइ, इच्छाकारेण संविसह भगवन् सुत्त सविसाहु ? गुरु सविसावेह इसु भणियइ हुतइ, बीजुं खमासमण देख करी भगवन् सुत्त कहु ? इसुं भणइ, गुरु मणइ कढ इसु कही, छतइ इच्छ इसु भणी करी उभययक्त-हात जोडिकरि मुहं मुहपची देख तिण्ह नमुकार कही मधुरस्वर व्यफाक्षर सावधानचित्त सूत्रार्थ मनचिंतय तव हुतव पहिकमणासुत्त गुणइ, बीजा काचस्सगे वर्णमान सावधान थका सामलइ । साधुसरसा पहिकमता हुता तिण्हसंयसाठि पक्खियसूत्र सांभलइ शक्ति अभावे बइठा सांभलइ सूत्रं प्रति सबे काचस्सग करेइ सपूर्णसूत्र भणियइ नमुकारेण परिचा उमां थमां थकां तिण्ह नवकार कही बेसी करी इत्यादि ॥ ७२ ॥

॥ इति पाबिकसूत्रमणने शुती च पूर्वपाठकमाधिकारः ॥ ७२ ॥

ननु-लोचकपणखिविः कस्मिन् ग्रन्थे निवेदितोऽस्ति ? उच्यते-श्रीविधिप्रपाया श्रीजिनप्रभसूरिभिः समीचीनतया मणितोऽस्ति, तथाहि—

पणइपण लोओ फायबो अओ तविही भणइ, गुरुसमीवे खमासमण मुहयोत्तिं पढिलेहिअ, दुवालसावचवंदण दाव पढमखमासमणेण इच्छाकारेण सविसह भगवन् लोअ सविसावेमि, बीप लोअ करेमि, तईए उच्चासण सदिसावेमि चरत्यप उच्चासणं ठामि, तओ लोअगारं खमासमणपुबं भणइ इच्छकार लोअं करेह, मत्थया रक्खधारिणो य इच्छाकार देख तओ "पुबं पडिवव नवमी, तइया इकारसीइ अगीए । दाहिण पचमी तेरसि, बारसि चरत्थीए नेरईए ॥ १ ॥

पच्छिम छट्ठि चरइसि, सत्तमि पहिपुष वायवे कूणे । दसमी विइज्जा उत्तर, अट्ठमि अमावसाइ ईसाणे ॥ २ ॥ इइ गाह-
 कमेण जोगिणि च धामे पिट्ठिच वा काच, बुहसोमवारेसु च्चदधलाइ भावे सुकगुरुसु वि, पुत्त १ पुण्णवसु २ रेयइ ३ चित्ता ४
 सवण ५ धनिट्ठा ६ मिअसिर ७ अस्सिणि ८ हत्थेसु ९ कित्तिआ १ विसाहा २ महा ३ भरणी ४ वजोसु । अमेसु वा
 रिक्खेसु उववसिअ सम्ममहिआ संतो लोअ कारिअ लोअगारवाहु विस्सामिअ । इरिअ पढिक्कमिअ सकथय भणिअ गुरु
 समीवमागत्त खमासमण दुगेण मुहपोत्तिं पहिलेहिअ, दुवालसावत्तवदण दाउ, पढमखमासमणे भणइ इच्छाकारेण संदिसह
 लोअ पवेएमि, गुरु भणइ पवेह, वीए खमासमणे सदिसह किं भणामो, गुरु भणइ वदिआ पावेअह, तइएख ० केसा मे
 पज्जुवासिआ तवो दुक्कर कय, अगिणी साहियत्ति गुरुणा बुत्ते, इच्छामो अणुसंभुति भणइ, चतुत्थे तुम्हाण पवेइअ सदि-
 सह साहूण, पवेएमि पचमे नमुक्कार भणइ, छठ्ठे तुम्हाण पवेइअ साहूण पवेइअ सदिसह कात्तस्सग करेमि, सचमे केत्तेसु
 पज्जुवासिज्जमाणेसु सम्म ज न अहिजासिअ कुइअ कक्कराइअ छीअ जमाइअ तत्त वहदावणिअ करेमि कात्तस्सग
 अन्नरयूससिपणमिच्चाइणा, सत्तावीसूत्सासं कात्तस्सग करेइ, चत्तवीसत्थय भणिआ जहारायणिय साह वदइ पाइअ विस्सा-
 मेइ । जो पुण सय चिय लोअ करेइ सो संदिसावण पवेयणाइ न करेइ ॥ ७६ ॥

॥ इति लोचकारापणविधिरधिकारः ॥ ७६ ॥

ननु-आवका अतिचारकायोत्सर्गे कथ काश्च अतिचारान् आलोचयन्ति ? उच्यते-श्रीतरुणप्रभसूरिकृतपद्मावश्यकवाला-

स्त्रोकामपि मंडलीं लघते तदा किं तदोपनिवारणकर्तव्यं ? अत्रोच्यते—अत्रार्थे विधिप्रपाया श्रीजिनप्रभसूरिवाक्य प्रमाण, तथाहि तत्पाठः—“जया य मज्जारिया छिंदइ तया जा सा कालीकब्बही । अक्खल्लहिककडियारि मल्लमाहि सचरी हय पडिइय मज्जारिसि ॥ १ ॥ चत्थपय वारतिग भणिया खुबोपध्वचहणत्थ कावस्सगो कायधो, सिरिसतिनाइ नमो-च्चारो घोसेवधो इति प्रतिक्रमणविधिः ।” छुटकपत्रे तु धार्तिकरूपेऽयमनुक्रमः । देवसिकादिप्रतिक्रमणपञ्चकेऽपि यदि मार्जारीमंडलीं स्त्रोकामपि लघते तदा अपशकुनादि कायोस्सर्गत्रय पूर्ववत्प्रतिक्रमणकरणानन्तरं क्रियते, ततो “जा सा कालीति” गाथा वारत्रयं पठ्यते, वामपादेन वारत्रयं भूमिराहन्यते च ॥ ७७ ॥

॥ इति मार्जारीमंडलीप्रवेसनदोपनिवारणविधिरधिकारः ॥ ७७ ॥

ननु—सामागिकप्रवृत्तिमाया आह्वाना कति कुमाश्रमणानि ? उच्यते—तत्रार्थे श्रीविधिप्रपाठः प्रमाण, तथाहि—अगीक्रय सामाइयण य उभयसंज्ञ सामाइय गहेअब, तत्स एत्तो विहि-पोसहसालाप साह समीवे गिहे वा पगदेसे वा, खमास-मणदुगुब सामाइय मुहपोत्तिं पडिलेहिअ २ पढमलमासमणेण सामाइय सदित्सावेमि इ बीअखमासमणेण सामाइय ठायमिप्ति ४ भणिकण पुणो वदित्थ ५ अर्द्धानवगात्र हुतो नमुक्कारतिगपुबं करेमि भते सामाइअ इच्छाइ वढग वोसिरामि पज्जत वारतिग कडिअ, खमासमणेण इरियावहिअं पडिक्कमिअ ६ खमासमणदुगेण वासासु कट्ठासण उवबद्धे पाउछण ८, खमासमणदुगेणं सज्जाय च संदिस्साविअ सज्जायं करेमि १० पुणो धदिअ नवकारदुगं मणइ ११ तयो सीअकाले पगुरण संदिसावेइ पगुरणं पडिग्गहेमि १२ सज्जायाणत्तर कट्ठासण संदिसावेइ सि । एवं तरुणप्रभसूरिकृतपढावस्यकवालाव

बोधेऽपि, तथाहि-इच्छामीत्यादि भणी एक स्वमासमणु देइ १ सामायिक मुहपात्ते पहिलेइमि इसु कही कमा थइ
 इच्छामि स्वमासमणो भणी स्वमासमणु देइ करी २ सतइयको वेदिकामा हि बाहुकरी मुहुपत्ति पहिलेही एकस्वमा
 समणे सामाइय सदिसावेमि ३ इसु भणी बीअस्वमासमणे सामाइअ ठापमि ४ इसो भणी तइअ स्वमासमण देइ करी ५
 अर्धावनतगात्र हुतो तिण्ह नमस्कार कही तिअवार करेमि भते इसु सामायिकसूत्र तिअ वार कहइ गुरुधनतणी अनु-
 भापणा करतउ हुतो सामाइकारोपण विधि नदी सिद्धान्तमाहे तिण्ह नमस्कारभणनपूर्वक सामायिक दंडकरइइ
 भणनइ तो पाछइ इरियावही पढिक्कमीयइ । आवइयकचूर्णीवृत्तिमांही इम भणियइ छइ यथा-“करेमि भते सामाइअ
 सा० जाव साह पसुवासेमि चि क्काऊण पच्छा इरियावहिय पढिक्कमइ” तयो पाछइ विस्तरतो द्वादशावर्तवन्दनक देइ करी
 प्रत्याख्यान कीजइ, तयो स्वमासमण वदणापूर्वक प्रत्याख्यान कीजइ तो पाछइ एक स्वमासमण सज्जा० ७
 बीअ स्वमासमण सज्जायकरं कही ८ सज्जाय, तइअ स्वमासमण दानपूर्वक ९ आठ नमस्कार कही पाछइ एक स्वमा-
 समणे कट्टासण सदिसावेमि १० कही बीअ स्वमासमणे कट्टासण पहिगाहेमि कही ११ तइअ स्वमासमणे पांगुरण सदि-
 सावेमि १२ कही, चरतय स्वमासमणे पांगुरण पहिगाहेमि १३ कही करी बइसइ, अत्राड्य विशेषः—प्रभाते सामायिक-
 प्रहणे त्रयोदशक्षमाश्रमणानि, अथ च सायन्तनसामायिकग्रहणे यदि मुखवस्त्रिका प्रतिलेख्य वन्दनकानि दत्त्वा
 प्रत्याख्यान करोति तदा चतुर्दश, अन्यथा तु त्रयोदशैव ॥ ७८ ॥

॥ इति सामायिकग्रहणे त्रयोदश-क्षमाश्रमणाधिकारः ॥ ७८ ॥

ननु—कदा कियत्काल अस्वाध्यायो भवति ? उच्यते—सूक्ष्म राज आकाशात् यावत्पतति तान्त्र अस्वाध्यायः । १ ।
तथा धूमरी यावत्काल पतति तावद् अस्वाध्यायः । यस्माद्धूमरीपाते सकलक्षेत्र अक्यायमय स्यात्, तदा साधु कम्बल-
प्रावृतसर्वाङ्गोपाङ्गोऽपवरकमध्यो स्थितो भवति, मुखमपि नोद्धाटयति, किमप्यङ्गोपाङ्गं न इतस्ततो विक्षिपति, एवं
जीवदयापालनाय धूमर्या निवृत्तायां समस्तक्रिया कार्यो । २ । तथा आकाशो गन्धर्वनगर देवताकृत दृश्यते, तथा
चन्द्रकापातो भवति, तथा कणकाः पतन्ति, तत्रोत्कापाते रेखा भवति चक्षुषोतश्च, यत्र च रेखा चक्षुषोतश्च न भवति,
स कणकः । तथा दिग्दाहो दक्षदिक्षा उल्ललन्त्यो दृश्यते, चतुर्दिशा रक्तत्व वह्निसदृश स्याद्, एतेषु सप्त विद्युत्पाते
च अस्वाध्यायनिवर्ति तेषु प्रहरमेकमस्वाध्यायः । तत्र वर्षर्तौ सप्त कणकाः, शीतकाले पञ्च ५ उष्णकाले त्रय ३ कणका-
पतति तदस्वाध्यायः प्रहरमेकं यावत्, तदा अस्वाध्यायो निवृत्ते-तेषु प्रहरद्वय यावत् अस्वाध्यायः । ४ । अकाल
गर्जिते प्रहरद्वयं यावदस्वाध्यायः । ५ । अकालविद्युन्नात्कारे प्रहरमेक यावदस्वाध्यायः । ६ । आपादकार्तिकचा-
तुर्मासिकप्रतिक्रमणानन्तर अध्ययन प्रतिपदं यावत्, द्वितीयाया शुच्यते, श्रीस्थानाङ्गे चतुर्थस्थाने द्वितीयोद्देश-
केऽप्युक्तं (२१३ पत्रे)—“नो कप्यद् निगथाण वा निर्गन्धीण वा चर्वाहिं महापटिवपहिं सज्जाय करिष्ये त
जहा-आसाढपाटिवप १ ईदमहपाटिवप २ कत्तिथपाटिवप ३ सुगिम्हपाटिवप” ४ इति । ६ । आम्बिनशुक्लपञ्चमी-
मध्याह्नादारम्य कार्तिककृष्णप्रतिपदं यावत् अस्वाध्यायकाल उपरि शुच्यते । ७ । चन्द्रशुक्लपञ्चमीमध्याह्नादारम्य वैशाख-
कृष्णप्रतिपद यावदस्वाध्यायः, परं अत्राऽय विशेषः—चैत्रशुक्लकादशीत आरम्य मध्ये पूर्णिमाया यद् दिनत्रय ‘अम्बिषर’

बृहदावणियं करोमि कावत्सर्ग' लोगस्त ४ चिंत्यते, यदि एकावशीदिने न स्मर्यते तदा द्वावशीत्रयोदशीदिनेषु कायोत्सर्गः
 क्रियते, यदि द्वावशीदिने न स्मर्यते, तदा त्रयोदशी चतुर्दशी पूर्णिमाया यावत् कायोत्सर्गः क्रियते, यदि त्रयोदशीदि-
 नेऽपि नो स्मर्यते, तदाऽऽगामिनं चैत्र यावद्बलिर्नोद्भूयते तावदस्वाध्यायः । अयमर्थश्च एव—शुक्लैकादशीदिनात् “सचि-
 त्तस्य बृहदावणत्थ करोमि कावत्सर्ग” इत्यादिना दिनत्रयं यावत् कायोत्सर्गं क्रियते । विस्मृते तु पूर्णिमा यावदन्यथा
 वर्षमप्यस्वाध्यायः । ८ । द्वयो राशोः कलहे म्लेच्छादिभये उपाश्रयासन्नवासिखीपुरुषयुद्धे होलक्या भस्मोद्भूयने चैतानि
 यावन्त काल वर्तन्ते तावदस्वाध्याय । ९ । राशो मृत्युकाले जाते यावत् नवीनो राजा पट्टे नोपविशति तावदस्वाध्याय ,
 स्थापितेऽपि राशि यावदसमञ्जस न निवर्तते तावदस्वाध्याय । १० । नगरप्रधानपुरुषे मृते प्रहराष्टक यावदस्वाध्यायः
 । ११ । उपाश्रयात् सप्तगृहमध्ये कोऽपि प्रसिद्धपुरुषो वियते तदाऽहोरात्र यावदस्वाध्याय । १२ । तथाऽनायसामान्य-
 पुरुषमरणे कलेवरोत्थानानन्तर शुष्यते, एव तिर्यग्भरणेऽपि । १३ । अथाऽऽचार्य १ महर्षिक २ कृतानशनमहातपस्वि ३
 बहुस्वन्नवल्लभ ४ मरणे दिनत्रयमस्वाध्याय एकदिनमुपवास , अन्येषा मरणे द्वयमपि न । १४ । तिर्यग् रुधिरं पतिते
 अण्डके स्फुटिते, गवि च प्रसूतायां, जरायुपतने शतहस्तमध्ये प्रहरत्रय यावदस्वाध्याय । अण्डके पतिते तिलकाचार्यकृ-
 तावश्यकशृत्तौ अयं विशेष—यसतेरन्तर्बहिर्वा अण्डक भिन्नमुज्झित वा यतिकल्पोपरि तदा हस्तपटे परतः त्यक्त्वा कल्पं
 धालयन्ति, तत शुद्ध, भूमौ तु भिक्षेन भूमिं स्नान्ति यतस्ता स्नित्वाऽपि छर्दितेन शुष्यति, केवल पौरुषीत्रय परिह्रि-
 यते । १५ । मनुष्यरुधिरं पतिते सङ्गतानन्तरमपि अहोरात्रमस्वाध्यायः, तथा बहुशृष्टिपतनेन भूमिः सिक्ता जायते

तर्हि स्वल्पवेष्टयाऽपि शुच्यति, घटिमात्ररात्रिशेषे मनुष्यसम्बन्धि रुधिर पतितमुद्धृत च ततः सूर्योद्गमे शुद्धिः । १६ ।
तथा मनुष्यास्य निपतिते द्वावश्वर्याणि अस्वाध्यायः । १७ । तथा दन्तो घा रंष्ट्रा वा पतिता बह्वायासेन विलोकिताऽपि
चेष्ट लब्धा, “तदा वत वृहदावणिशं करेमि कारस्सग” इत्युक्त्वा कारोत्सर्गः क्रियते, तत्र नमस्कार एकश्चिन्त्यते पारा-
यित्या कथ्यते च, तदनन्तर अस्वाध्यायो न भवति । १८ । तथा यदि मार्जारी जीवित मूपक गृहीत्वा याति तदा नाऽस्वध्यायः,
अथ विनास्य नयति तदाऽधोरात्रमस्वाध्यायः । १९ । तिर्यगवयवाः तद्वधिर च पट्टिहस्तमभ्येनाऽस्वाध्याय कुर्वन्ति । २० ।
मनुष्यावयवरुधिरपाते हस्तशतमभ्येऽस्वाध्यायो, यद्यन्तरे उभयदिमामी शक्यस्य मार्गो न भवति । २१ । तथा स्त्रिया
मासि मासि ऋतुभ्रमः समायाति, तदनन्तर दिवसत्रयं यावदस्वाध्यायः । तथा कस्याश्चित्प्रदरोगोदयाद्वियसत्रिकस्योपर्यपि
रुधिरं पतति तदा ‘असञ्ज्ञाय वृहदावणिय’ कारोत्सर्गं कृते पश्चात् शुच्यति । २२ । तथा आर्द्रानक्षत्रादारम्य स्वातिनक्ष-
त्रपर्यन्तगर्जित विद्युत्पातः न स्वाध्याय उपहन्ति । तारकादर्शनमपि यावत् स्वातिनक्षत्रे आदित्यस्य गमनं भवति, शेषकाले
पुनरवश्यं तारकादिकवर्धने शुच्यते, अथ केषांचित् साधूनां तथाविधनक्षत्रपरिज्ञानं न भवति, तत आषाढचातुर्मासि-
कादारम्य कार्तिकचातुर्मासिकं यावद् विद्युत्तज्जितेष्वपि नाऽस्वाध्यायः, उक्तं तु सदाऽपि स्वाध्यायमुपहन्ति प्रहर
यावत् । २३ । तथा सप्तम्यो षडहसम्परहितो भूकम्पः तथोर्जातयोः प्रहराष्टकं यावदस्वाध्यायः । २४ । तथा
प्रदीपने लभे यावन्नोपग्रहः तावदस्वाध्यायः । २५ । तथा वर्षाकालं नुदुदवृष्टिः अहोरात्रोपरि यावद्वर्षति तावदस्वाध्यायः
। २६ । विधिप्रपायां २५ पत्रे पूर्व पाठः—

“संपयबुद्धी असंज्ञाओ वारससु वि मासेसु बुब्बुअवरिसे अहोरत्ताओ सहपि अइ वरिसइ तो असंज्ञाओ, बुब्बुअ
 वज्जवरिसे दोण्हमहोरत्ताणमुवरि जाव पढइ ताव असंज्ञाओ”स्ति बुद्बुदवर्जं वर्यं वर्यति द्वाभ्यामहोरात्राभ्याम् उपरिष्टाद्
 यावद्वर्यति तावदस्वाध्यायः । २७ । फुसारमात्रवर्यणे सप्ताहोरात्रोपरि यावद्वर्यति तावदस्वाध्यायः २८ । सूर्येऽनुप्रते,
 मज्जाहे २ सन्ध्यायां ३ अर्धरात्रे च ४ सन्ध्यावतुष्टयेऽप्यस्वाध्यायः । २९ । पुत्रे जाते शतहस्तमध्ये दिनसप्तक यावद-
 स्वाध्यायः, पुत्र्यां जाताया तु दिनाष्टकमस्वाध्यायः, स्त्रियारक्तोत्कटत्वात् । ३० । शुक्लपक्षे प्रतिपदाया द्वितीयाया
 तृतीयाया वा आरभ्य दिनत्रय यावत् यूपकनामाऽस्वाध्यायो भवति, रात्रिप्रथमग्रहरं यावत् तत्र प्रादोषिककालो न
 शुष्यति, एवं पाक्षिकदिनेऽपि, श्रीतिलकाचार्यकृत-आवश्यकवृत्तौ यूपकनिरूपणमेव, तथाहि-“जुअओ सुक्कदिण तिमि”
 सन्ध्याप्रभा चन्द्रप्रभा च युगपद् भवतः स युगपद्भावा, शुक्लपक्षे हि दिनत्रय सन्ध्याप्रभाया चन्द्रप्रभावृत्तत्वात् सन्ध्या-
 छेदो न ज्ञायते, तत्र शुक्लप्रतिपदा-द्वितीया-तृतीयासु कालवेळानवबोधात्, प्रादोषिककालाऽग्रहणे सूत्रपौरुषि अकरण, तथा
 “केसिं च होइ मोढाओ जूअओ ताव होइ आइओ । जेसिं तु अणाइओ, तेसिं किर पोरिसी तिमि ॥ २ ॥” व्याख्या-
 केषाचिद्भवति अमोहात्-अमूढत्वात् यूपक-बुद्धिर्न पुष्योपरागमुदये अस्ति एव, आदित्य-आतावः कृष्ण इयासः शक-
 दोद्विसस्यितो वा अगतामुत्पातरूपः तावत् तत्र पौरुषी अनध्यायत्वेन आचीर्णं । उत्तरार्ध स्पष्ट नवर “पोरिसि तिमि”
 पौरुषीत्रय अनध्यायः । ३१ ।

अथ चन्द्रग्रहणास्वाध्यायो लिख्यते-चन्द्रग्रहणस्योत्कटतो द्वादश ग्रहरान् अस्वाध्यायः, कथमित्याह-कदापि काले उत्पा-

तर्हि स्वप्नवेष्टयाऽपि शुच्यति, घटिमात्ररात्रिघोषे मनुष्यसम्बन्धि रुधिर पतितमुद्धृत च ततः सूर्योद्गमे शुद्धिः । १६ ।
 तथा मनुष्यास्त्य निपतिते द्वादशवर्षाणि अस्वाध्यायः । १७ । तथा वृन्तो घा र्षट्ठा घा पतिता वद्वायासेन विलोकिताऽपि
 चेन्न उन्धा, “तदा दत्त सहृदावणिजं करेमि कातस्सग” इत्युक्त्वा कार्योत्सर्गः क्रियते, तत्र नमस्कार एकश्चिन्त्यते पारा-
 यित्वा कथ्यते च, तदनन्तर अस्वाध्यायो न भवति । १८ । तथा यदि मार्जारी जीवितं मूपकगृहीत्वा याति तदा नाऽस्वाध्यायः,
 अथ विनास्य नयति तदाऽश्वोरात्रमस्वाध्यायः । १९ । तिर्यगवयवाः तद्वधिर च पट्टिहस्तमन्येनाऽस्वाध्याय कुर्वन्ति । २० ।
 मनुष्यावयवरुधिरपाते हस्तक्षतमन्येऽस्वाध्यायो, यद्यन्तरे समयदिगामाभी शकटस्य मार्गो न भवति । २१ । तथा स्त्रिया
 मासि मासि श्रुतुधर्मः समायाति, तदनन्तर विवसत्रय यावदस्वाध्यायः । तथा कस्याश्चित्प्रदररोगोदयाद्विवसत्रिकत्योपर्यपि
 रुधिरं पतति तदा ‘असञ्ज्ञाय सहृदावणिय’ कार्योत्सर्गं कृते पश्चात् शुच्यति । २२ । तथा आर्द्रानक्षत्रादारम्य स्वातिनक्ष-
 त्रपर्यन्तगर्जित विद्युत्पातश्च न स्वाध्याय उपशन्ति । तारकावर्धनमपि यावत् स्वातिनक्षत्रे आदित्यस्य गमनं भवति, शेषकाले
 पुनरवश्यं तारकादिकदर्शने शुच्यते, अथ केषाञ्चित् साधूनां तथाविधनक्षत्रपरिज्ञानं न भवति, तत आषाढचातुर्मासि-
 कादारम्य कार्तिकचातुर्मासिकं यावद् विद्युद्गर्जितेष्वपि नाऽस्वाध्यायः, इत्स्मा तु सदाऽपि स्वाध्यायमुपहन्ति प्रहर-
 यावत् । २३ । तथा सप्तम्यो षडहशब्दरहितो मूकम्यः तथोर्जातयो प्रहराष्टक यावदस्वाध्यायः । २४ । तथा
 मदीपने उग्रे यावन्मोपश्रमः तावदस्वाध्यायः । २५ । तथा वर्षाकालं बुधुदष्टिः अहोरात्रोपरि यावद्वर्षति तावदस्वाध्याय-
 । २६ । विधिप्रपायां २५ पत्रे एव पाठः—

“संपयबुद्धी असञ्ज्ञाको वारससु वि मासेसु बुब्बुअवरिसे अहोरत्ताओ सहुपि जइ वरिसइ तो असञ्ज्ञाओ, बुब्बुअ
 वज्जवरिसे दोण्हमहोरत्ताणमुवरि जाव पढइ ताव असञ्ज्ञाओ”ति बुब्बुदवर्जं वर्षं वर्षति द्वाभ्यामहोरात्राभ्याम् उपरिष्टाद्
 यावद्वर्षति तावदस्वाध्यायः । २७ । फुसारमात्रवर्षणे सप्ताहोरात्रोपरि यावद्वर्षति तावदस्वाध्याय २८ । सूर्येऽनुव्रते,
 मध्याह्ने २ सन्ध्यायां ३ अर्धरात्रे च ४ सन्ध्याचतुष्टयेऽप्यस्वाध्यायः । २९ । पुत्रे जाते शतहस्तमध्ये दिनसप्तकं यावद-
 स्वाध्यायः, पुत्र्या जाताया तु दिनाष्टकमस्वाध्यायः, स्त्रियारकोत्कटत्वात् । ३० । शुक्लपक्षे प्रतिपदाया द्वितीयाया
 तृतीयाया वा आरभ्य दिनत्रयं यावत् यूपकनामाऽस्वाध्यायो भवति, रात्रिप्रथमप्रहरं यावत् तत्र प्रादोपिककालो न
 शुच्यति, एव पाक्षिकदिनेऽपि, श्रीतिलकाचार्यकृत-आवश्यकपृत्तौ यूपकनिरूपणमेव, तथाहि-“जुअओ सुकदिण तिन्नि”
 सन्ध्याप्रभा चन्द्रप्रभा च युगपद् भवतः स युगपद्मात्रा, शुक्लपक्षे हि दिनत्रयं सन्ध्याप्रभाया चन्द्रप्रभावृत्तत्वात् सन्ध्या-
 छेदो न ज्ञायते, तत्र शुक्लप्रतिपदा-द्वितीया-तृतीयासु कालवेदानवबोधत्वात्, प्रादोपिककालाऽग्रहणे सूत्रपौरुषि अकरणे, तथा
 “कंसिं च होइ मोहाओ जुअओ ताव होइ आइओ । जेसिं तु अणाइओ, तेसिं किर पोरिसी तिन्नि ॥ २ ॥” व्याख्या-
 केपाचिन्नवति अमोहात्-अमूढत्वात् यूपक-दुर्दिनं पुण्योपरागमुदये अस्ति एव, आदित्य-आताव कृष्णः इत्यासः शक-
 दोद्धिसंस्थितौ वा जगतामुत्पातरूपः तावत् तत्र पौरुषी अनध्यायत्वेन आचीर्णिः । उत्तरार्धे स्पष्टं नवर “पोरिसि तिन्नि”
 पौरुषीत्रयं अनध्यायः । ३१ ।

अथ चन्द्रग्रहणास्वाध्यायो लिख्यते-चन्द्रग्रहणसोत्कटतो द्वादश प्रहरान् अस्वाध्यायः, कथमित्याह-कदापि काले उत्पा-

स्रवभणन, ततो दशनमस्कार-कथनानन्तर श्रीशत्रुञ्जयपुण्डरीकाराधनार्थं “करोमि काउत्सग”मित्यादि विधिपूर्व कायोत्सर्ग-
 स्तत्र दशलोगस्स चिन्त्यते पारिते लो० १ दशगाथाप्रमाण स्तोत्र च, एवमेका पूजा जाता १ इत्थमेव द्वितीया २ तृती-
 या ३ चतुर्थी ४ पञ्चमी च ५ पूजा कार्या, विशेषतस्सु तत्र अयम्-द्वितीया पूजा जाता २ तस्या द्वितीयपूजाया विदति-
 नमस्कारा विदतिपुष्पमाला विदतिवस्तुदौकन च कार्य, पूर्वविधिना कायोत्सर्गकरणलोगस्स २० चिन्तन पारिते च एक १
 लोग० विदति २० गाथास्तोत्र वेति द्वितीया पूजा जाता २। तृतीयपूजाया त्रिंशत् नमस्कारा ३० त्रिंशत् ३० पुष्पाणि ३०
 त्रिंशद्वस्तु दौकन त्रिंशदलोगस्स ३० कायोत्सर्गः पूर्ववत्त्रिंशद्गाथास्तोत्र ३० वेति तृतीयपूजा जाता ३। चतुर्थपूजाया
 चत्वारिंशत् नमस्कारा, चत्वारिंशत् पुष्पाणि, चत्वारिंशत् वस्तुदौकन कायोत्सर्गं चत्वारिंशत् लोगस्स चिन्तन पारिते
 एकलोगस्स चत्वारिंशद्गाथास्तोत्र इति चतुर्थपूजा जाता ४। पञ्चमपूजाया पञ्चाशन्नमस्कारा ५० पञ्चाशत्पुष्पाणि ५०
 पञ्चाशद्वस्तु ५० दौकन पञ्चाशलोगस्स ५० कायोत्सर्ग पारिते एक १ लोगस्स पञ्चाशद्गाथास्तोत्र ५० वेति पञ्चमीपूजा
 जाता ५। पूजायां प्रान्ते काऽपि देवैः कैरपि दशाधिज्जुहवयोऽपि कार्यन्ते तथा पूजा पञ्चकानन्तर एकैकपूजान-
 न्तरं वा यथाशक्ति यथासमं महाध्वजारोपः संघाधिपेन कार्यः, तत्राऽऽग्निक १ मङ्गलप्रदीप २ गुरुमन्त्रि ३ संघमन्त्रि ४
 साधर्मिकवारधन्य ५ संघपतितिलक ६ कर्तव्यानि कार्यणि, प्रान्ते धर्मोपदेशे शत्रुञ्जयमाहात्म्यवर्णन ॥

॥ इति चैत्रपूर्णिमादेववन्दनविधिरधिकारः ॥ ८० ॥

ननु-गुरुणा स्तूपस्य प्रतिमायाश्च प्रतिष्ठा क्रियते, तत्र को विधिः प्रतिपादितोऽस्ति ? उच्यते—अत्र गुरुपरम्परागत-

पत्रलिखितविधि प्रमाण, स वाऽय शुभदिने शुभनक्षत्रे शुभवेलाया च गुरुणा स्तूप-प्रतिमाप्रतिष्ठा क्रियते, तत्र रात्रिजा-
 गरणमहोत्सवपूर्वक प्रातः संघसमक्ष सपुत्रकलत्रा पवित्रा कृतस्नानाः परिहितधौतवस्त्राः चत्वार श्रावकाः समागच्छन्ति,
 तत्करेणु चतुरङ्गुलाः श्राविकाः सधवाः कङ्कणं धनन्ति, तन्माले च कुङ्कुमतिलक कुर्वन्ति, अथ ते धत्वारोऽपि पुरुषाः
 तत्कृततोऽष्टोत्तरशततीर्थजलौषधीभृतान् तदभावे एकविंशतितिलकतीर्थजलौषधीभृतान् कलशान् लाल्वा ऊर्ध्वीभूय
 तिष्ठन्ति, ततो दशदिक्पालस्थापना क्रियते, सा चैवं कार्या, ओं ह्रीं इन्द्राय सायुधाय सवाहनाय सपरिजनाय अस्मिन्
 जलुब्दीपे दक्षिणमरताक्षेत्रे अमुकनगरे, अमुकजिनचैत्ये इह प्रतिष्ठाया आगच्छ आगच्छ वलिं गृहाण वलिं गृहाण
 उदय अम्युदय च कुरु कुरु स्वाहा १ एव अग्नये २ यमाय ३ नैऋताय ४ वरुणाय ५ वायवे ६ कुबेराय ७ ईशानाय ८
 ब्रह्मणे ९ नागाय १० इति । एव ९ नव ग्रहस्थापनाऽपि कार्या, सर्वत्रोपरि वलिवाकुललपनश्रीमोचन वासक्षेपश्च कार्याः,
 ततो दशदिक्षु वलिवाकुलोच्छालन कार्य, ततस्तेषु पुरुषा पावुके पञ्चामृतेन स्त्रपयन्ति, तत स्तूपपूजा कार्या, ततः
 सधवा स्त्री कुङ्कुमहस्तौ ददाति, ततः कर्पूरकस्तूरीमिश्रितकेसरचन्दनाभ्यां पावुकापूजा कार्या, ततो “वर्धमानविद्यया”
 वासक्षेपः कार्यः, ततस्तदग्रे अक्षतपुञ्जत्रयं कार्य, तदुपरि पूगीफलत्रय मोच्य, चतुर्दिक्षु नालिकेरचतुष्टय भङ्क्त्वा सर्वेषां
 देव, ततो घूपः कार्यः, तत सधवाः स्त्रियो गायन्ति, वादित्राणि वाद्यन्ते, दान च दीयते, गुरुभक्तिश्च क्रियते साधर्मि-
 क्वात्सल्य च विस्तरेण कार्य, ततो गीतगानवाद्यवादनपुरस्सर श्रीसधेन सम धर्मशालाया आगत्य श्रीगुरुपार्श्वे प्रति-

स्रवभणन, ततो दशनमस्कार—कथनानन्तर श्रीशत्रुञ्जयपुण्डरीकाराधनार्थं “करोमि कावत्सर्ग”मित्यादि विधिपूर्वं कायोत्सर्ग-
 स्तत्र दशलोगस्त चिन्त्यते पारिते लो० १ दशगाथाप्रमाण स्तोत्र च, एवमेका पूजा जाता १ इत्यमेव द्वितीया २ तृती-
 या ३ चतुर्थी ४ पञ्चमी च ५ पूजा कार्या, विशेषतस्तु तत्र अयम्—द्वितीया पूजा जाता २ तस्या द्वितीयपूजाया विंशति-
 नमस्कारा विंशतिपुष्पमाला विंशतिवस्तुदौकन च कार्यं, पूर्वविधिना कायोत्सर्गकरणलोगस्त २० चिन्तन पारिते च परु १
 लोग० विंशति २० गायाम्स्तोत्र चेति द्वितीया पूजा जाता २। तृतीयपूजाया त्रिंशत् नमस्कारा ३० त्रिंशत् ३० पुष्पाणि ३०
 त्रिंशद्वस्तु दौकन त्रिंशदलोगस्त ३० कायोत्सर्गः पूर्ववाग्निशङ्खायास्तोत्र ३० चेति तृतीयपूजा जाता ३। चतुर्थपूजाया
 चत्वारिंशत् नमस्कारा, चत्वारिंशत् पुष्पाणि, चत्वारिंशत् वस्तुदौकन कायोत्सर्गे चत्वारिंशत् लोगस्त चिन्तन पारिते
 एकलोगस्त चत्वारिंशदगाथास्तोत्र इति चतुर्थीपूजा जाता ४। पञ्चमपूजाया पञ्चाशन्नमस्काराः ५० पञ्चाशत्पुष्पाणि ५०
 पञ्चाशद्वस्तु ५० दौकन पञ्चाशलोगस्त ५० कायोत्सर्गः पारिते एक १ लोगस्त पञ्चाशद्गाथायास्तोत्र ५० चेति पञ्चमीपूजा
 जाता ५। पूजायां प्रान्ते काऽपि देशैः कैरपि दशादिजुतकृतयोऽपि कार्यन्ते तथा पूजा पञ्चकानन्तर एकैकपूजान-
 न्तरं वा यथाशक्ति यथासंभव महाध्वज्यारोपः संघाधिपेन कार्यः, तत्राऽऽरात्रिक १ मङ्गलप्रदीप २ गुरुमक्ति ३ संघमक्ति ४
 साधर्मिकवाहस्य ५ संघपतितिलक ६ संघवन्दनविधिरधिकारः ॥ ८० ॥

॥ इति चैत्रपूर्णमादेववन्दनविधिरधिकारः ॥ ८० ॥

ननु-गुरुणां स्तूपस्य प्रतिमायाश्च प्रतिष्ठा क्रियते, तत्र को विधिः प्रतिपादितोऽस्ति ? उच्यते—अत्र गुरुपरम्परागत-

कुयसनैर्नामिरघो यद्वृतम् । स्पृष्टं बुष्टजनैर्धनैरमिहत यत् दूषित कीटकै-स्त्याज्य तत् कुसुम दल फलमथो भक्तैर्जिनप्रीतये ॥ १२ ॥ नैक पुष्पं द्विधा कुर्या-न्न छिन्द्यात् कलिकामपि । चम्पको दलमेवेन, यतिहत्यासम भवेत् ॥ १३ ॥ गन्ध-
 पूपासूतैः स्रग्मिः, प्रदीपैर्वल्यारिभिः । प्रधानैश्च फलै पूजा, विधेया श्रीजिनेशितुः ॥ १४ ॥ शान्तौ श्वेतं जये श्यामं, भद्रे
 रक्तं मये हरित् । पीत धान्यादिके लामे, पञ्चवर्णं तु सिद्धये ॥ १५ ॥ खण्डिते सन्धिते छिन्ने, रक्ते रौद्रे च वाससि ।
 दान पूजा तथा होमः, स्वास्यायो निष्फलं भवेत् ॥ १६ ॥ वर्जयेद्यह्नतः पृष्ठ-मग्रतः शिवसूर्ययोः । पार्श्वतो ब्रह्म-
 विष्णोश्च, खण्डी सर्वत्र वर्जयेत् ॥ १७ ॥ गणं नाही तथा राशिं, तारां राशिं शमेय च । योनिवर्गे रिपुलभ्ये, प्रति-
 माया विलोकयेत् ॥ १८ ॥

॥ इति प्रतिमाऽधिकारः ॥

अतीवाब्दशत यच्च, यच्च स्थापितमुत्तमैः । सर्वव्यगमपि पूज्य स्याद्, विम्ब तस्मिन्फल नहि ॥ १ ॥ आरभ्यैकाङ्गुलाव्-
 द्वय, यावदेकादशाङ्गुलम् । गृहेषु विम्ब तत्पूज्य, प्रासादाहं तदूर्ध्वकम् ॥ २ ॥ एक गुणे भवेत् श्रेष्ठ, द्व्यङ्गुल धननाश-
 नम् । त्र्यङ्गुलेन भवेत् सिद्धि-वर्जयेच्चतुरङ्गुलम् ॥ ३ ॥ पञ्चाङ्गुल भवेद्विच-सुद्वेग तु पटङ्गुलम् । सप्ताङ्गुलेन गोवृद्धि-स्त्य-
 जेदष्टाङ्गुल सदा ॥ ४ ॥ नवाङ्गुल तु पुत्राय, द्रव्यहानिर्दशाङ्गुलम् । एकादशाङ्गुल विम्ब, सर्वकामार्थसिद्धिदम् ॥ ५ ॥
 ऊर्ध्वद्वय द्रव्यनाशाय, तिर्यग्द्वय भोगदा जये । कुलनाशे त्वधोमुखी ॥ ६ ॥ पद्मासनसमासीनो,
 नासाग्रन्यस्तलोचनः । मौनी वस्त्रावृतास्योऽय, पूजा कुर्याजिनेशितु ॥ ७ ॥ स्नान १ विलेपन २ विभूषण ३ पुष्प ४

प्राजाभोपदेशं च श्रुत्वा सर्वेऽपि स्वस्थानं ब्रजन्ति, ततो दिनदशकं यावत् स्तूपपूजा कार्या नैवेद्यो मुच्यते, भोगद्यो-
त्क्षिप्यते, प्रतिष्ठाकारकञ्च दशदिनानि एकाशनं करोति, शीलव्रतं च पालयति ॥ ८१ ॥

॥ इति गुरुस्तूपप्रतिष्ठाविधिरधिकारः ॥ ८१ ॥

ननु-श्रावकाणां गृहे देवतासरः कुत्र स्थाप्यते?, केन विधिना श्रावकाः पूजा कुर्वन्ति? उच्यते-तत्राऽर्थे श्रीत्रिमास्याति-
याचककृत पूजाप्रकरणमेव प्रमाण, तच्चेदं—“स्नानं पूर्वोन्मुखीभूय, प्रतीच्या दन्तशोधनम् । उदीच्या श्वेतवस्त्राणि, पूजा
पूर्वोत्तरामुखी ॥ १ ॥ गृहे प्रविशतां वाम-भागे स्वल्पविवर्जिते । देवतावसरं कुर्यात्, सार्धहस्तोर्ध्वभूमिके ॥ २ ॥ नीचे-
भूमिस्थितिं कुर्याद्, देवतावसरं यदि । नीचेर्नीचेऽस्ततोऽवश्यं, सन्तत्याऽपि समं भवेत् ॥ ३ ॥ तथाऽर्चकः स्यात्पूर्वस्था,
उत्तरस्या च संमुखम् । दक्षिणस्या दिशो यर्ज्जी, विदिग्बर्जक एव च ॥ ४ ॥ पश्चिमाभिमुखः कुर्यात्, पूजा च त्रिनमूतये ।
तदा स्यात् सन्ततिच्छेदो, दक्षिणस्यामसन्ततिः ॥ ५ ॥ आप्तेय्या तु यदा पूजा, घनहानिर्दिने दिने । वायव्यां सन्ततिर्नैव
नैर्धृत्या च कुल्लस्यः ॥ ६ ॥ ऐशान्या संमुखः किञ्चित्, सन्ततिर्नैव जायते । अत्रिजानुकरांसेषु, मूर्ध्नि पूजा यथाक्रम-
म् ॥ ७ ॥ भाले कण्ठे इदम्भोजे, सवरे तिलकं तथा । [तथा] नवभिस्तिलकैः पूजा, करणीया निरन्तरम् ॥ ८ ॥ श्रीचम्दन
विना नैव, पूजा कुर्यात् कदाचन । प्रभाते प्रथमं वास-पूजा कार्या विचक्षणैः ॥ ९ ॥ मध्याह्ने कुसुमैः पूजा, सन्ध्यायां
दीपपुष्पयुक्तं । वामार्धे धूपदाहः स्या-दग्रपूजाऽत्र समुखी ॥ १० ॥ अर्हतो दक्षिणे भागे, दीपस्य च निवेदनम् । श्वान
तु दक्षिणे भागे, वैत्यानां वन्दनं तथा ॥ ११ ॥ इत्यात्मस्थलितं धितौ निपतितं लग्नं कथितं पादयो-र्यन्मूर्ध्निर्ध्वगतं धृतं

कुवसनैनमिरघो यवृतम् । स्पृष्टं तुष्टञ्जनैर्धनरभिहत यत् दूषित कीटकैः-स्त्याज्य तत् कुसुम दल फलमयो भकैर्जिनप्रीतये ॥ १२ ॥ नैक पुष्प द्विधा कुर्या-ञ्छ छिन्यात् कलिकामपि । चम्पको दलमेदेन, यतिहत्यासम भवेत् ॥ १३ ॥ गन्ध-
 धूपाखतैः स्रग्मिः, प्रदीपैर्धलवारिमिः । प्रधानैश्च फले पूजा, विधेया श्रीजिनेशितुः ॥ १४ ॥ शान्तौ श्वेत जये श्यामं, भद्रे
 रक्त मये हरित् । पीत धान्यादिके लामे, पञ्चवर्णं तु सिद्धये ॥ १५ ॥ खण्डिते सन्धिते छिन्ने, रक्ते रौद्रे च घाससि ।
 दान पूजा तथा होमः, स्वाध्यायो निष्फलं भवेत् ॥ १६ ॥ वर्जयेदहृतः पृष्ठ-मग्रतः शिवसूर्ययोः । पार्श्वतो ब्रह्म-
 विष्णोश्च, खण्डी सर्वत्र वर्जयेत् ॥ १७ ॥ गण नाडी तथा राशिं, तारा राशिं शमेव च । योनिवर्गे रिपुलभ्ये, प्रति-
 माया विलोकयेत् ॥ १८ ॥

॥ इति प्रतिमाधिकारः ॥

अतीवाब्दशत यच्च, यच्च स्यापितमुत्तमैः । सवृन्व्यगमपि पूज्य स्याद्, विम्ब तस्मिन्फल नहि ॥ १ ॥ आरभ्यैकाङ्गुलाद्-
 द्वय, यावदेकादशाङ्गुलम् । गृहेषु विम्ब तत्पूज्य, प्रासादाहं तदूर्ध्वकम् ॥ २ ॥ एक गुणे भवेत् श्रेष्ठ, द्व्यङ्गुल धननाश-
 नम् । श्र्यङ्गुलेन भवेत् सिद्धि-वर्जयेच्चतुरङ्गुलम् ॥ ३ ॥ पञ्चाङ्गुल भवेद्विच-मुदेग तु पञ्चङ्गुलम् । सप्ताङ्गुलेन गोवृद्धि-स्त्य-
 जेदशाङ्गुल सदा ॥ ४ ॥ नवाङ्गुल तु पुत्राय, द्रव्यहानिर्दशाङ्गुलम् । एकादशाङ्गुल विम्ब, सर्वकामार्थसिद्धिदम् ॥ ५ ॥
 ऊर्ध्वहृग् द्रव्यनाशाय, तिर्यग्दृग् भोगदा जये । श्रेयस्करी समदृष्टिः, कुलनाशे त्वधोमुखी ॥ ६ ॥ पद्मासनसमासीनो,
 नासाग्रन्यस्तलोचनः । मौनी वस्त्रावृतास्योऽय, पूजा कुर्याज्जिनेशितुः ॥ ७ ॥ ज्ञान १ विलेपन २ विभूषण ३ पुष्प ४

यास ५, धूप ६ प्रदीप ७ फल ८ तन्त्रुल ९ यज्ञ १० पूगैः ११ । नैवेद्य १२ घारि १३ वसनै १४ श्रमरा १५ तपत्र, १६ घावित्र १७ गीत १८ नटन १९ स्तुति २० कोषवृद्ध्या २१ ॥ ८ ॥ इत्येकविंशतिविधा जिनराजपूजा, ख्याता सुरासुर-गणैश्च कृता सदैव । खण्डीकृता कुमतिभि कलिकालयोगाद्, यद्यत् प्रिय तदिह भाववशेन योज्यम् ॥ ९ ॥”

॥ इति भ्रावकाणा देवतावसरस्थापनापूजाविधिरधिकारः ॥ ८२ ॥

ननु-कल्पत्रेयोच्चारणं किमर्थं प्रतिपादितमस्ति ? कुत्र च तद्विधिः ? उच्यते-कल्पत्रेयस्य आसेवनाशिक्षारूपत्वात् उक्तं तद्विधानं यदुक्त-

“सा पुण दुर्विहा सिक्खा, गहणे आसेवणे य नायत्ता । गहणे सुत्ताहिज्जण, आसेवण कप्पतिप्पाई ॥ १ ॥ इति” पुनरपि ‘कयकप्पतिप्पकरिय’ति वचनं च ततः सति शास्त्रोक्ते कल्पत्रेयविधौ श्रीजिनप्रभसूरिविनिर्मितविधिप्रपोक्तानुक्रमेण कर्तव्यतापाठो लिख्यते, तथाहि-“जोगा य कप्पतिप्प विणा न वहिज्जति, कयकप्पतिप्पकरिय त्ति वयणाओ जओ संपय कप्पतिप्पविहि भण्णाइ, तत्थ-वइसाह-कच्चियवहुलपाढिययाणतर पसत्थविणे चउवाइअरिक्खे गुरुसोमवारे सुनिमिओवतत्तेहिं सदसवत्थवेठिअगिहत्यभायणेणं कप्पवाणिय माणित्ता जोइणीओ पिट्ठव वामत्त वा कात्त मुहहत्यपाय उठ्ठे काऊण अहारायणियाए छम्मासिअ कप्पो उत्तारिज्जाइ, पविस्समाणस्स आसदसिआइय कय आत्तज्जलेण पढम चत्तरो तिप्पात्त मुहे चिप्पति तओ पाएसु इत्थ हत्थ विण्णासो सपदाया नेतवो छम्मासिअकप्पे परदिआत्त वेव तिप्पात्त वेप्पति इयरकप्पे दसिआ पुत्त बलकोप्पेरेहिं परदिआत्त वा, तहा छम्मासिअ कप्पुत्तारणे उद्धट्ठिअस्स उद्धट्ठिओ तिप्पात्त दिज्जा,

स्वविद्वत्स स्वविद्वो सामश्च कप्ये नत्थि नियमो तन्नो वसहीभसुवगरण च नाणोवगरणवज्ज सधपि ते पिज्झइ नवर
 मडलिट्ठाण गोमयलेवेकए ति पिज्झइ, कप्यमज्झो वा वरिअ पत्तमव महग सद्धरणी च्छाइ पमज्जाणिआ तलिया लोहरत्थाइ
 जलेण कप्पिओ तिप्पिज्झइ, एव कप्ये सत्तारिए वसहि सोद्धितु इडकेसाइ परिट्ठुविअ इरिअ पठिक्कमिय पढम गुरुणा
 सज्झाए उक्खिखिए मुहपोत्तिं पढिलेहिअ बुवालसावत्तयएण दाई खमासमणेण भणति, सज्झाय उक्खिखामो वीअ
 खमासमणेण सज्झाय उक्खिखणत्थ कासस्सग करेमि तन्नो अन्नत्थूससीएणमिच्चाइ पढिअ नवकार चववीसत्थय वा
 विचिंतिअ सुहेण त भणिअ कासस्सगतिग कुणंति, पढम असज्झाइअ अणात्तत्तवह्ठावणिअ, वीअ खुहोवद्ववह्ठा-
 वणिअ, तइयं सक्काइवेयावच्चगरआराहणत्थ तिसु वि चवरुज्जोअ चित्तण उज्जोअ भणण च तन्नो खमासमणदुगेण
 सज्झाय संदिसावेमि सज्झाय करेमि इति भणिअ जाणुठिएहि पचमगलपुव धम्मो भगलाइअमज्झयणतिअ सज्झाओ कीर-
 इत्ति सज्झाय उक्खिखणविही ॥ ८३ ॥

॥ इति कल्पत्रेपोत्तारणविधिरधिकारः ॥ ८३ ॥

ननु-श्रीबृहत्स्रतरगन्धे कोऽनुक्रमः प्रतिक्रमणविधेः १, कुत्र च सविधिः प्रतिपादितोऽस्ति ? उच्यते-अत्रानुक्रमः कोऽपि
 श्रीविधिप्रपा १ श्रीतरुणप्रभसूरिकृत-पद्मावश्यकमालावधौघ २ श्रीजिनवह्णमसूरिकृत-सामाचारी ३ श्रीयोगशास्त्रवृती-
 यप्रकाशवृत्ति ४ श्रीप्रतिक्रमणहेतुगर्भ ५ प्रमुखग्रन्थानुसारेणाऽपि च स्वगन्धीयपरम्परातो ज्ञेयः, तत्र प्रथम साधुर्गोचरी
 प्रतिक्रम्य श्रावको वा सामायिकं लात्वा, गुर्वीदेशेन 'अयति हुयणनमस्कार' कथयित्वा सर्वे सम "जयमहायसेत्यादि,"

वास ५, पूष ६ प्रदीप ७ फल ८ तन्दुल ९ वस्त्र १० पूगैः ११ । नैवेद्य १२ घारि १३ वसनै १४ श्रमरा १५ तपत्र, १६ यावित्र १७ गीत १८ नटन १९ स्तुति २० कोषवृद्ध्या २१ ॥ ८ ॥ इत्येकविंशतिविधा जिनराजपूजा, ख्याता सुरासुर-गणैश्च कृता सदैव । खण्डीकृता द्रुमतिभिः कलिकालयोगाद्यु, यद्यत् प्रिय तदिह भाववशेन योज्यम् ॥ ९ ॥”

॥ इति श्रावकाणां देवताधसरस्यापनापूजाविधिरधिकारः ॥ ८२ ॥

ननु-कल्पत्रेपोत्तारण किमर्थं प्रतिपादितमस्ति ? कुत्र च तद्विधिः ? उच्यते-कल्पत्रेपस्य आसेननाशिक्षारूपत्वात् उक्त तद्विधानं यदुक्त-

“सा पुन दुविहा सिक्खा, गहणे आसेवणे य नायत्ता । गहणे सुत्ताहिज्जण, आसेवण कप्पतिप्पाई ॥ १ ॥ इति” पुनरपि ‘कयकप्पतिप्पकरिय’त्ति वचनं च ततः सति शास्त्रोक्ते कल्पत्रेपविधौ श्रीजिनप्रभसूरिबिनिर्मितविधिप्रपोक्तानु-क्रमेण कर्तव्यतापाठो लिख्यते, तथाहि-“जोगा य कप्पतिप्प विणा न वहिज्जति, कयकप्पतिप्पकरिय त्ति वयणाओ अओ सपय कप्पतिप्पविहि भण्णइ, तत्थ-वइसाह-कत्थियबहुलपाठिवयाणंतर पसत्थविणे चत्तवाइअरिक्खे गुरुसोमवारं सुनिमित्तोवत्तेहिं सवसवत्थवेदिमगिहत्थभायणेणं कप्पवाणिय माणिच्चा जोइणीओ पिट्ठत्त वामत्त वा काउ मुहहत्थपाय त्ठे काऊण अहारायणिपाए छम्मासिअ कप्पो उत्तारिज्जइ, पविस्समाणस्स आसंदसिआइय कय आत्तत्तजलेण पढम चत्तरो तिप्पात्त मुहे विप्पंति तओ पायसु इत्थं हत्थ विण्णासो सपदाया नेतवो छम्मासिअकप्पे परदिज्जात्त चेव तिप्पात्त चेप्पति इयरकप्पे वसिआ पुत्त बलकोप्पेरेहिं परदिज्जात्त वा, तहा छम्मासिअ कप्पुच्चारणे उद्धट्ठिअस्स उद्धट्ठिओ तिप्पात्त दिज्जा,

भ्रमणेन श्रीआचार्यमिश्र १ द्वि० श्रीरत्नाध्यायमिश्र २ तृती० भट्टारकवर्तमान अमुकसूरि ३ चतुर्थ० सर्वसाधुवन्दना ४
 पश्चात् भून्यस्तमस्तको मुखे दत्त्वा करद्वयं योजयित्वा “सबस्सवि देवसिअ” इत्यादि पठति, परं इच्छाकारेण
 संदिसहेति पदं न पठति, इदं च सकलातिचारबीजकभूत अन्यत्राऽपि च ग्रन्थादौ बीजकस्य दर्शनात् ‘जय जंतु
 कम्पपायवे’ इत्यादाविव, अत्राऽवसरे आद्यस्तु साधुरिव पूर्ववत् क्षमाश्रमणचतुष्टयेन श्रीआचार्यादीन् वन्दित्वा इच्छकारि-
 समस्तश्रावका वांशु इति भणति, श्रीहेतुगर्भे इत्यमेव भणनात् । अत्राऽऽह शिष्य, ननु-प्रतिक्रमणप्रारम्भे प्रथमं कथं
 श्रीआचार्यादि वन्दनं विहितं ? उच्यते-ग्रधानादि स्थानीयानां श्रीआचार्यादीनां बहुमाननेन स्वसमीहितसिद्धिर्भवतीति
 हेतोः यदुक्तं श्रीहेतुगर्भे लोकेऽपि हि-राज्ञः प्रधानादीनां च बहुमाननादिना स्वसमीहितकार्यसिद्धिर्भवति । अत्र राज-
 स्थानीयः तीर्थङ्कराः प्रधानादिस्थानीयाः श्रीआचार्यावय इति, तत उक्ताय द्रव्यतो वपुषा भावतश्च शुद्धपरिणामेन चारि-
 त्राचारविशुद्ध्यर्थं “करोमि मते सामादय” इत्यादि सूत्रं पठित्वा प्रलम्बितभुज कूर्परघृतनाभ्यधोवर्तिं जानूर्ध्वचतुरङ्गुल-
 स्यापितकटिपट्टः “सजय स्वलिगे य वायस कविट्टेत्यादि” १९ दोषरहितं कायोत्सर्गं कुर्यात् । यदुक्तं हेतुगर्भे—सामादय-
 पुषमिच्छामि कानस्सगमिच्छा इ सुत्त भणित्वा पलविअमुअ कुप्परधरिअ परिहणओ ॥ १ ॥ इत्यस्मिन् कायोत्सर्गे च प्रातस्त-
 त्रप्रतिषेधनायाः प्रभृति दिवसातिचारान् चिन्तयति, मनसा प्रधारेच्च “सयणासण्णपाप्मे” त्यादिगाथा अचिन्तयत । आद्यस्तु
 आजुका चत्तप्रहर दिवसमाहि जिके जीव विराध्या हुवइ” इत्यादि अतिचारान् श्रीतरुणप्रभघूरिलिखितान् चिन्तयति ।
 तदनागमने गच्छप्रभृत्स्या अष्टौ नमस्काराश्चिन्तयति, एतदतिचारचिन्तनं मनसा सकथनं च श्रीगुरुसमक्षमालोचनार्थं

गाथा पठति, ततः शक्रस्त्व जावति चेद्भाति गायद्विकवर्जं कथयित्वा देवान् चन्दते, अन्यगच्छे तु जयति हुयणस्याने नमस्कारा एव कथ्यन्ते, श्रीस्वरतरगच्छे तु नवाङ्गीष्टचिकारकस्त्रम्भनकर्षार्धनाथप्रकटक-श्रीअभयदेवसूरित्स्वगच्छीयत्नेन तत्कृतैस्तु तेषां सातिधयत्वाच्च सुतरां प्रतिक्रमणप्रारम्भे आदेयता, अत्र च आयश्यक्प्रारम्भे साधुः श्रावकश्चादौ देव-गुरुवन्दनं विदधे, यतः सर्वमप्यनुष्ठान श्रीदेवगुरुवन्दनयिनयवहुमानादिभक्तिपूर्वक सफल भवतीत्याह च-

“विणया हीणा विज्ञा, दीति फलं इह परे अ लोगमि । न फलति विणयहीणा, सस्साणिव तो जहीणाणि ॥ १ ॥ भत्तीइ विनवराणं, सिज्जति पुबसंविअं कम्मं । आयरिय नमुक्कारेण विज्जमता य सिज्जति ॥ २ ॥” अतः पूर्वं देवमन्दने द्वावधाधिकारा ज्ञेयाः । यदुक्त श्रीचैत्यवन्दनकमान्ये (४ पत्रे) - “पढमहिगारे वदे भावजिणे १ बीजप य दयणिजे २ इगचेइअ ठवणजिणे तइय ३ कत्तयमि नामजिणे ४ ॥ १ ॥ तिहुअणठवणजिणे पुण, पचमप ५ निहरमाणजिण छट्ठे ६ ससमप सुअनाणं ७ अहुमप सवसिअयुई ८ ॥ २ ॥ त्रित्याहिववीरुई नवमे ९ दसमेअ चत्तयतयुई १० । अद्दावव पुर इगदिसि ११, सुविहि-सुरसमरणा वरमे ॥ १२ ॥ ३ ॥ अयाऽधिकारप्रथमपदानि द्वादश यथा-

“ननु १ वे अइ २ अरिइ ३ छोगे ४ सब ५ पुक्ख ६ तम ७ सिद्ध ८ जो देवा ९ जजि १० चत्ता ११ वेआवअण १२ अदिगार पढमपया ॥ १ इति ततो वदितु चेइआइ, दाच चत्तराइए खमासमणो । अमिहिसिरो सयला-इ आरमिअणुअं वेइ ॥ १ ॥” इति श्रीअग्निवल्गमसूरिवचनात् चतुराविधमाश्रमणैः श्रीगुरु वन्दते, इति हेतुगर्भसम्भत्वा च खमासमणचतु-ष्टयेन प्रतिक्रमण स्थापयन्ति, खमाश्रमणचतुष्टयदानानुक्रमश्च श्रीतरुणप्रमसूरिकृतपालावबोधे एव तपाहि-प्रथमखमा-

इअ मुहणतंगपडिलेहणाइ कमसो विधिंतिज्जा ॥ २ ॥ हासो १ रई अ २ अरई ३, भय ४ सोग ५ तुगंछाय ६ वज्जिज्जा । मुअजुअल येहतो, सीसो सुपसत्थलेसतिग ९ ॥ ३ ॥ गारवतिग च वयणे १२, सरिसल्लतिग १५ कसायचनपिट्ठे (खे) १९ । पयजुनिच्छजीववह २५, तणुपेहाए विजाणमिण ॥ ४ ॥ जइ वि पडिलेहणाए, हेऊ जिअरक्खण जिणाणाय । तहवि इस मणमक्खवनिज तणत्य मुणी विंति ॥ ५ ॥” इत्यत्र सामायिके “साविआ पुण पिड्ढि ४ सिर ७ धियय १० वज्ज पनरस कुणइ” इति विधिप्रपाया श्रीजिनप्रभसूरिवचनात् आविका देहस्य पञ्चदशैव प्रतिलेखना करोति, तदनु वन्दनके दद्यात् वन्दनक च द्वात्रिंशदोपरहितं पञ्चविंशत्यावश्यकविशुद्ध च विधेय, एतद् वन्दनक च कायोत्सर्गातिचारालोचनार्थ एव विधिना वन्दन प्रदाय, सम्यगवनताङ्गं पूर्वं कायोत्सर्गे स्वमनोवधारितान् देवसिकातिचारान् इच्छाकारेण “सदिसह भगवन् देवसिअ आलोयमि” इत्यादि सूत्र चारित्रविशुद्धिहेतुक उच्चारयन् श्रीगुरुसमक्षमालोचयेत्, आह च—

श्रीजिनवल्लभसूरिभिः सदैव उक्तत्वात् ॥

“अह सम्ममवणयंगो करजुअविद्धिचरिअपोत्तिरयहरणो । परिचिंतिय अइआरे, अहक्कम गुरुपुरो विअहे ॥ १४ ॥”

ततः तरुणप्रभसूरिवचनात् ‘ठाणेक्कमणे’ त्यादि कथयति साधुः, पौपधमध्ये श्रावकोऽप्येव देवसिकातिचारालोचनानन्तर मनोवचनकायसकलातिधारसंग्राहक “सवस्सवि देवसिप” त्यादि पठेत् इच्छाकारेण सदिसह इत्यनेन अन्तरालोचितातिचार प्रायश्चित्तं च मार्गयेत् गुरुवचन “पडिक्कमह” इति प्रतिक्रमणरूप प्रायश्चित्तमुपदिशन्ति, इदं च—

“आलोयण १ पडिक्कमणे २, मिस ३ विवेगे ४ तथा वि उस्सगो ५ । तव ६ छेम ७ मूल ८ अणवद्वाया अ ९ पार

अन्यथा तत् सम्यक् न स्यात्, लोकेऽपि हि राजादीनां किमपि विज्ञाप्य मनसा सप्रधार्य कागदादौ लिखित्वा विज्ञाप्यते, ततश्च नमस्कारपूर्वं कायोत्सर्गं पारयित्वा चतुर्विंशतिस्तव प्रठेत् आह च—

“कातस्सागमि ठिओ, नीरेयकाओ निरुद्धवयपसरो । जाणइ सुहमेगमणो, [मुणि] पुण देवसिआइ अइयार ॥ १ ॥
परिजाणिकण य तओ, सम्म गुरुअणपगासणेण तु । सो होइ अप्पगसो, जम्हा य जिणेहिं सो भणित्ठ ॥ २ ॥ काउस्सगं मुक्खपइ देसिअ जाणिकण तो घीरो । विवसाइआर जाणण, ठाप ठायति उस्सगो ॥ ३ ॥ सयणासणन्नपाणे, चेइअ जइसज्झकायउच्चारे । सम्मिई भाषणगुत्ती, वि तहायरणे अ अइयारो ॥ ४ ॥ गोसमुहणतगाई, आलोए देसिएअ अइयारे । सबे समाणइचाहि अणदोसे ठक्खिआहि ॥ ५ ॥ काउ हि अपदोसे, जहक्कम जानता व पारिति । ताम सुहुमाण पाणू, धम्म सुक्क च झाइज्जा ॥ ६ ॥ इति हेतुगर्भे । ननु-ज्ञानादिषु सत्सु प्रथम चारित्राचारकायोत्सर्गं कथं क्रियते ? उच्यते-ज्ञानादेवचारित्रस्य गरिष्ठत्वज्ञापनार्थं आह च—“जम्हा वसणनाणा, सपुअफल न दिति पत्तेअ । चारित्तजुआ दिति, अविस्सिस्सए तेण चारित्त ॥ १ ॥ इति ततश्च जानुपाध्यात्यभागपिण्डकादि प्रमृज्य उपविश्य च श्रीगुरुणा वन्दनकदनार्थं मुलवस्त्रिकां कथ्य च द्वावपि प्रत्येक पञ्चविंशतिधा प्रतिलिखेत् । यदाह—“सद्धासगे पमअिय, उववसिअ अलगगविअअवाहु जुओ । मुहणतय च काय, च पेहए पचवीस इह ॥ १ ॥” इति मुलवस्त्रिकाकायप्रतिलेखनाया मनस स्थिरीकरणार्थमेव चिन्तयेत्, यदुक्तं हेतुगर्भे—“सुत्तत्यतच्चदिट्ठी १, वसणमोहतिअग च ४ रागतिग ७ । देवाइ तत्तति अगं १०, तथा अदेवाइ तत्ततिग १३ ॥ १ ॥ नाणाइ तिग १६ तह तधिराहणा १९ त्रिभिगुत्ति २२ दढतिअ २५ ।

चारविशुद्धिहेतु कायोत्सर्गं च पारयित्वा दर्शनाचारविशुद्ध्यर्थं चतुर्विंशतिस्तव पठेत्, ततः “सधलोए अरिहतचेइआण” इत्यादि सूत्रं च पठित्वा तदर्थमेव कायोत्सर्गमेकचतुर्विंशतिस्तवचिन्तनरूपं कुर्यात्, त च तथैव पारयित्वा श्रुतज्ञानाचारविशुद्ध्यर्थं ‘पुक्खरवरदीवहे’ इत्यादि सूत्रं “सुअस्स भगवओ करेमि काउस्सग” इत्यादि च पठित्वा एकचतुर्विंशतिस्तवचिन्तनरूपं कायोत्सर्गं कुर्यात्, पारयित्वा च ज्ञान-दर्शन-चारित्र्याचारनिरतिचरणसमाचरणफलभूतानां सिद्धानां, “सिद्धाण बुद्धाण” इति सिद्धस्तव पठति । आह च—

“विहिणा पारिअ सम्मत्तसुद्धिहेर च पढिअउज्जोअ । तह सवलोअअरिह-उचेइआरोहणुत्सग ॥ १८ ॥ काउ उज्जोअगर, चित्ति पारेइ सुद्धसम्मत्तो । पुक्खरवरदीवहे, कहुइ सुयसोहणनिमित्त ॥ १९ ॥ पुण पणवीसोत्सास, उस्सगं कुणइ पारप विहिणा । तो सयलकुसलकिरिआ, फलाणसिद्धाण पढइ थय ॥ २० ॥” इह चतुर्विंशतिस्तवद्वयचिन्तनरूपो द्वितीयआरित्रविशुद्धिहेतुकः कायोत्सर्गं अस्मिन् पूर्वोक्तयुक्त्या चारित्र्याचारस्य ज्ञानाद्याचारेभ्यो वैशिष्ट्यादिना चतुर्विंशतिस्तवद्वयचिन्तनं समाव्यते, नाऽमेतनयोः तृतीयो दर्शनाधारविशुद्धिहेतुकः चतुर्थो ज्ञानाचारविशुद्धिहेतुः । आह च—

“नमुक्कार चउवीसग, किइकम्मालोयण पढिक्कमणं । किइकम्मपुरा लोइअ, तुप्पठिकते अ उस्सगो ॥ १ ॥ एस वारिउत्सगो, दसणसुद्धीइ तइअओ होई । सुअनाणस्स चउत्थो, सिद्धाणयुई अ किइकम्म ॥ २ ॥” दिवसातिचारचिन्तनार्थः प्रथमआरित्राचारहेतुः कायोत्सर्गो द्वितीयोऽपि चतुर्विंशतिस्तवद्वयचिन्तनरूपं तच्चेतुरेव कायोत्सर्गः ।

यात् प्रतिक्रमणमनुकुर्वन्निव पञ्चात्पदैः अथग्रहात् वह्निःसृत्य 'आयुरिय सवज्जाप' सूत्र पठति, अन्यगच्छेपु केपुचिव 'आय-
रिय सवज्जाप' इत्यादि गाथात्रिक साधवोऽपि पठन्ति, न चैतत् संगतिमङ्गति, श्रियोगशास्त्रवृत्तौ-हेतुगर्भे-श्रीजिनवल्लभ-
सूरि-श्रीजिनपतिसूरिप्रमुखनिर्मितग्रन्थेषु सर्वत्र 'सद्गो गह्वातिग पठइ' इत्येव नामग्राह श्राद्धस्यैव एतत् पठनमुक्तत्वात्
न साधोः, न च वाच्य-श्राद्ध इति कोऽर्थः!, अद्वावानिति व्युत्पत्त्या द्वयोरपि ग्रहण क्ताऽपि ग्रन्थे, अत्राधिकारे एतदर्थ-
करणोऽर्थनात्, नाऽपि च सर्वोऽपि प्रतिक्रमणसूत्रपाठो द्वयोरपि समान इति । सामायिकसूत्र-प्रतिक्रमणसूत्रादिषु
द्वयोरपि भिन्नभिन्नपाठात् । विस्तरवार्तार्थिना अस्मिन्नेव ग्रन्थे पञ्चम प्रश्नोत्तर द्रष्टव्य, कायोत्सर्गे च चारित्राचारविशु-
द्ध्यर्थं चतुर्विंशतिस्तवद्वय चिन्तयति, आह च—

“इय सामाहयवत्सगम्सुचुच्चरित्य कावसगठिओ । चितइ चज्जोमदुग, चरित्तअइयार शुद्धीए कए ॥ १७ ॥

इह चाऽऽह ननु-करेमि भवे सामाहयमिति सूत्रमादौ प्रतिक्रमणसूत्रकथनक्षणे द्वितीय पुनरिह तदुच्चारण
किमर्थं ! दृश्यते-सर्वमपि धर्मानुष्ठान समतापरिणामे स्थितस्य सफल भवतीति, प्रतिक्रमणस्यादौ मध्येऽवसाने च पुन
पुनस्तस्य स्मृत्यर्थं तदुच्चारण, आह च—

“आइमकावत्सगो, पठिक्कमतो य काव सामाहय । तो किं करेइ बीअ, तइअ च पुणोवि चत्सगो ॥ १ ॥ समभावमि
ठिअप्पा, चत्सगं करित्य तो पठिक्कमइ । एमेव य समभावे, ठिअत्स तइअ पि चत्सगो ॥ २ ॥ सज्जाय १ ज्ञाण २
तव ३ ओसहेसु ४ सवएस ५ पुइपयाणेसु ६ । सतगुणक्किचणेसु य ७, न हुति पुणरुत्तदोसा च ॥ ३ ॥” इति चारित्रा-

मग्ने दास्यते, इत्यनेन दैवसिक्प्रतिक्रमणं सपूर्णं जातं । अत्र प्रतिक्रमणे 'जयतिहुयण' कथने गच्छाच्चारणे आन्तरणीदोषो गण्यते, देववन्दन विना कायोत्सर्गं तद्दोषो न भवति, ततः 'सबस्सवि देवसिक्' कथनादारभ्य 'इच्छामो अणुसद्धिं' याव-
 शान्तरणीदोषो भवेत् ततः परं न स्यात्, सर्वमपि धर्मानुष्ठानं श्रीदेवगुरुभक्तिवहुमाननादिपुरःसरं सफलं भवतीति, प्रति-
 क्रमणस्य प्रारम्भे सपूर्णं भवने च श्रीदेवगुरुवन्दन इति । आद्यन्तप्रवृत्तेन मध्यस्याऽपि ग्रहणमिति न्यायेन तद्वक्तृ-
 सार्वत्रिकी ज्ञेया, यथा शक्रस्तवे नमुत्थुणमित्यादौ, नमो जिणाणमिति अन्ते च नमो इत्यस्य स्थापनेन शक्रस्तवे प्रतिपद-
 तत्पाठज्ञापनं, ततः 'कुणइ पच्छिस्सत्तस्सगमिति' श्रीजिनवज्रभयूरिविरचितप्रतिक्रमणसामाचारिवचनप्रामाण्यात् चतुर्थ-
 क्षमाश्रमणदानपूर्वं इच्छाकारेण सदिसह भगवन् 'देवसिअपायच्छित्तविसोहणत्थ' करेमि कावत्तस्सगमिति, श्रीतरुणप्रभ-
 सूरिवचसा अन्नत्थूत्तस्सिण्णमि त्यादि भणित्वा कायोत्सर्गं कुर्यात्, तन्मध्ये चतुश्चतुर्विंशतिस्त्ववचिन्तनं कुर्यात्, पारिते चैक-
 चतुर्विंशतिस्त्वव मङ्गलार्थं पठेत्, हेतुगर्भेऽप्युक्तं, पूर्वं प्रतिक्रमणे चारित्रदर्शनज्ञानाचारशुद्ध्यर्थं कायोत्सर्गेषु कृतेष्वपि
 पुनरिह 'द्विर्वज्रं सुवज्रं' भवतीति न्यायेन प्राणातिपातादिविरमणातिचारविशुद्ध्यर्थं चतुर्थं चतुश्चतुर्विंशतिस्त्ववचिन्तनरूप-
 दैवसिक्प्रायश्चित्तविशुद्ध्यर्थं कायोत्सर्गं कुरुते, उक्तं च—

“गुरुधुइगहणे शुइ तिसि वज्रमाणक्खरस्सरो पढेइ । सक्कत्थय थय पढिअ कुणइ पच्छित्तउत्तसग ॥ २४ ॥

पाणवह मुसावाए, अवत्तमेइणपरिगह पेव । सयमे गंतु अणूण, उत्तसासाण हविज्जाहिं ॥ २ ॥”

अथ च कायोत्सर्गः कैश्चित् सामाचारीवशेन प्रतिक्रमणस्य अन्ते क्रियते । कैश्चित् आदौ एव क्रियते, श्रीखरतरगच्छी-

“याउखीमन्दमूर्त्तीणा, नृणां चारित्रकङ्क्षिणाम् । अनुग्रहार्थं तत्त्वज्ञैः, सिद्धान्तः प्राकृत कृतः ॥ १ ॥”

इत्याद्युक्तिभिः स्त्रीणा संस्कृतेऽनधिकारित्वसूचनात्, नाटकाधिष्वपि प्रायः ख्यालापाना प्राकृतादिभाषयैव दर्शनात् साध्व्यः आविकाञ्च नमोऽईत्सिद्धेत्यादि सूत्रं न पठन्ति, नमोऽस्तु वर्धमानेत्यादिस्थाने ‘ससारदावानले’ त्यादिरूपं स्तुतित्रयं च पठन्ति, यच्च श्रीगुरुकथनावसरे प्रतिस्तुतिप्रान्ते नमो स्वमासमणाणमिति गुरुनमस्कारं साधुसाध्व्यादिभिर्भण्यते । तत् नृपाणां लान्येषु प्रतिवार्ता प्रान्तं जीवेत्यादि भणनवत् श्रीगुरुवचःप्रतीच्छादिरूपं सभाव्यते, इदं नमो स्वमासमणाणमिति पदं विधिप्रपाठरुणप्रमवालावबोधार्थं नास्ति, परं हेतुगर्भेऽस्ति, तथेदं श्रीवर्धमानस्वामिनस्तीर्थं तस्याऽऽज्ञया चेदं प्रतिभ्रमणाविकरणं निर्विघ्नं च तत्संपूर्णमवने हर्षेण मङ्गलार्थं च श्रीवर्धमानस्तुतिपाठोऽयं कृतज्ञाना व्यवहारो यत्स्वसमीहित-शुभकार्यनिर्विघ्नमवने श्रीगुरुदेवबहुमाननादिवर्धमानस्त्वरेण स्तुतिप्रयपाठश्च हर्षातिरेकादयं च न्यायो लोकेऽपि दृश्यते, यथा ऐह्यः शत्रुञ्जयादौ विवाहादौ वा हर्षेण विचित्रयावित्रवादनोच्चैःस्वरीतगाननृपपूजनादिः, स्तुतित्रयपाठानन्तरं शक्र-स्रवपाठः, ततो गुर्वाज्ञया एकः श्राद्धो यतिर्वा इच्छाकारेण सदिसह भगवन् स्तोत्रमणु । इति स्वमाश्रमणदानपूर्वकमधु-रस्त्वरेण सन्नृतगुणगर्भितञ्जोकाद्यैकादशकावारभ्य षष्टोत्तरशतं यावत् श्रीवीतरागस्य बृहत्स्तवनं पठति, अन्ये तु जानुभ्यां स्थित्वा सावधानमनसः कृताञ्जलिपुटाः शृण्वन्ति । ततः सपूर्णस्तोत्रकथनानन्तरं चतुर्भिः स्वमाश्रमणैः श्रीगुर्वा-दीन् धन्द्वे इति श्रीहेतुगर्भवचनप्रामाण्यात्, स्वमाश्रमणचतुष्टयं दत्ते श्रीतरुणप्रभसूरिबालावबोधानुक्रमेण स षाडय प्रथमः ख० श्रीआचार्यमिश्र १ द्वितीयस्वमाश्रमणः २ तृतीयस्वमाश्रमणः ३ सर्वसाधु ३ चतुर्थस्वमाश्रमण-

भवनवशात् देवा न धन्विताः तदाऽपवावमार्गेण बृहत्स्रोत्रकथनसमये स धन्वते इति स्वगच्छप्रवृत्तिर्हस्यते, परं विचार्यमाणा न तादृक् ।

ननु-प्रतिक्रमण पञ्चविधाचारशुद्धिनिमित्तं क्लियते, यदुक्तं—

“पञ्चविहायारविमुद्धिहेतुमिह साधु सावगो वा वि । पतिफमर्णं साह गुरुणा, गुरुगिरहे कुरुणइ शुकोवि ॥ १ ॥”

तत्र पञ्चविधाचारे कस्याऽऽचारस्य प्रतिक्रमणे केन सूत्रेण शुद्धिः स्यात् ? इति, उच्यते—प्रतिप्रमणशब्द आपदयकप्रियो-

पवाच्यपि अत्र सामान्ये आवश्यकं रुढत्वापाऽऽवश्यकं पञ्चव्ययनात्मकं तानि पाऽगूणि “सामोदयं नजतीर्तमउ नंयुगेय-

पठिक्रमण कावत्सगो पञ्चवसांति” एतेषां च पञ्चर्था अपिहारा अग्री गथाकाय—

सावज्जजोगविरइ, १ उक्कसिण २ गुणधजो-अपठिपसि ३ । सतिअसस निंरणा ४ य निगिप्ता ५ गुणभारणा ६ नेय ॥ १ ॥

तत्र सामाधिकेन चारित्राचारस्य शुद्धिः क्रियते १ पञ्चविधातिहोनेन र्थानाचारस्य २ नमनकेन ज्ञानाशानाचाराणां ३

प्रतिक्रमणेन वेधामतिचाराऽपनयनरूपा ४ प्रतिक्रमणेनाऽनुज्जालो तपतिवाराणां कागोरागोण ५ तस्य आभारस्य प्रत्या-

ख्योनेन ६ वीर्याचारस्य एभिः सर्वैरपि । उक्तं च—

“चारिचत्स विसोही, कीरइ सामाइयेण किल इदं यं । साख्खे आरजोमाण वज्जणा रोत्थसणउ ॥ १ ॥” मंशणागारनि

सोही, धनवीसाइत्य एण किञ्चइ न । सञ्जुज्जयगुणकित्तण, रूपेणं क्षिणारोदणो ॥ २ ॥ ताणाईगा उ गुणा, ससस एरा

पठिवसिक्करणाओ । वदणएण विहिणा, कीरइ सोही अ तेसिं तु ॥ २ ॥ सतिअसस न तेसिं गुणो, निहिणा अ निह

येस्तु प्रतिक्रमणप्रान्ते क्रियते, तथा श्रीजिनवल्लभसूरिणा प्रतिक्रमणसामाचार्या श्रीजिनप्रभसूरिणा च त्रिपिप्रपायां
 देवसिक्प्रतिक्रमणं देवसिक्प्रपयश्चिक्कायोत्सर्गपर्यन्तमेव लिखितं, तदानीं तत्प्रमाणस्य पत्र करणात् । अथ श्रीतरुण-
 प्रभसूरिकृतपद्मावस्थकषालावबोधे प्रान्ततोऽप्रेतनाः प्रतिक्रमणानुक्रमेण अनुक्रमो लिख्यते, तथाहि-ततो गीतार्याऽऽचा-
 रणावधेन "इच्छाकारेण सदिसह भगवन् सुदोषद्वयोद्बहावणत्य करोमि कावत्सग जन्नत्यूसस्सिएण" इत्यादि भणित्वा
 कायोत्सर्गं करोति, तत्र चतुर्विंशतिस्तवचतुष्टयचिन्तनं पारिते चैक चतुर्विंशतिस्तव पठेत्, ततो जानुभ्या व्यित्वा सापु-
 पौपधकाः आवकञ्च "सञ्ज्ञाय संदिस्सावेमि सञ्ज्ञायं करोमि" इति भणित्वा नमस्काराणा त्रय पयक वा कथयेत् । तत-
 श्रीपार्श्वनायसंबन्धि स्रोत्रं कथयेत्, ततः शक्रस्तवाः "आवति चेइमाइ" इत्यादि भणित्वा क्षमाश्रमणदानपूर्वं 'जायत केपि
 सप्प नमोऽईत् सिद्धे'त्यादिकथनपूर्वकं श्रीपार्श्वनायलघुस्तवनं भणित्वा जयवीरायेति पठति, ततो भूतलन्यस्तमस्तको
 मुखे मुखवल्लिकां दत्त्वा "सिरि-यभणयट्टियपाससम्मिणो" इत्यादि गाथायुगल 'वदणवसिआप' इत्याद्युक्तिपूर्वं कायोत्सर्गं
 कुर्यात्, तन्मध्ये चतुर्विंशतिस्तवचतुष्टयचिन्तनं पारिते चैकचतुर्विंशतिस्तवः । ततः क्षमाश्रमणदानेन "भट्टारकश्रीजिन-
 दचसूरि-आराधनानिमित्तं करोमि कावत्सग" इत्याद्युक्तिपूर्वं चतुर्विंशतिस्तवचतुष्टयकायोत्सर्गं करोति, पारिते चैक,
 अस्मिन् देवसिक्प्रतिक्रमणं विना पदस्यसाधु सर्वेरेकीभूय प्रतिक्रमणं स्थापनीय । अथ कदापि कोऽपि आजादि-
 पद्मादापठति, तदा न शुद्ध्यति तस्य तेऽ समं प्रतिक्रमणकरणं किंतु स तेभ्यः पृथग् भूत्वा करोति, प्रतिक्रमणं अथ
 मुख्यसाधुर्यादि वाचनान्चार्यादिपदस्यो भवति. तदा आप्तसिक्प्रमाणसं गच्छति.

भवनवशात् देवा न वन्दिताः तदाऽपवादमार्गेण बृहस्तोत्रकथनसमये स वन्द्यते इति स्वगच्छप्रवृत्तिर्दृश्यते, परं विचार्यमाणा न सादृक् ।

ननु-प्रतिक्रमण पञ्चविधाचारशुद्धिनिमित्तं क्रियते, यदुक्तं—

“पञ्चविधायारधिसुद्धिहेतुमिह साहु सावगो वा वि । पठिक्रमणं सह गुरुणा, गुरुविरहे कुण्ड इकोवि ॥ १ ॥”

तत्र पञ्चविधाचारे कस्याऽऽचारस्य प्रतिक्रमणे केन सूत्रेण शुद्धिः स्यात् ? इति, उच्यते—प्रतिक्रमणशब्द आवश्यकविज्ञो-
पवाच्यपि अत्र सामान्ये आवश्यकं कृत्वाचाऽऽवश्यकं पठ्ययनात्मकं तानि चाऽमूनि “सामाह्वय चत्तवीसंयत्त वदणय
पठिक्रमण कावसेसगो पञ्चवर्षाणांति” एतेषां च पठ्यां अधिकारा अमी यथाक्रमम्—

सावज्जजोगविरह, १ उक्तपिण २ गुणवर्गो-अपठिवत्ति ३ । खलिअस्स निंदणा ४ य विगिच्छा ५ गुणधारणा ६ चैव ॥ १ ॥

तत्र सामायिकेन चारित्राचारस्य शुद्धिः क्रियते १ चतुर्विधतिस्रवेन दर्शनाचारस्य २ वन्दनकेन ज्ञानाद्याचाराणां ३
प्रतिक्रमणेन तेषामतिचारऽपनयनरूपा ४ प्रतिक्रमणेनाऽशुद्धानां तदतिचाराणां कायोत्सर्गेण ५ तप आचारस्य प्रत्या-
ख्यानेन ६ वीर्याचारस्य एभिः सर्वैरपि । उक्तं च—

“वरिचस्स विसोही, कीरइ सामाह्वयेण किल इह य । सावज्जे आरजोगाण वज्जणा सेवणत्तणत्त ॥ १ ॥” दसणयारवि-
सोही, चत्तवीसाइत्य एण किअइ अ । अशुज्जयगुणकिप्पण, रुवेणं जिणवरिदाणं ॥ २ ॥ नाणाईआ च गुणा, तस्स प्पञ्च-
पठिवत्तिकरणाओ । वदणएण विहिणा, कीरइ सोही अ तेसिं तु ॥ ३ ॥ खलिअस्स य तेसिं पुणो, विहिणा ज्ञ निंद-

येस्तु प्रतिक्रमणप्रान्ते क्रियते, तथा श्रीजिनवल्लभसूरिणा प्रतिक्रमणसामाचार्या श्रीजिनप्रभसूरिणा च विधिप्रपाया-
 देवसिक्कप्रतिक्रमणं देवसिक्कप्रार्थनायाश्चिच्छायात्सर्गपर्यन्तमेव लिखित, तदानीं तत्प्रमाणस्य एव करणात् । अथ श्रीतरुण-
 प्रभसूरिकृतपदावस्थकवालावबोधे प्रान्ततोऽप्रेतनः प्रतिक्रमणानुक्रमेण अनुक्रमो लिख्यते, तथाहि-ततो गीतार्थाऽऽचा-
 रणावधेन "इच्छाकारेण सदिसह भगवन् सुबोधवयोहदावणत्य करोमि कारस्सग अन्नत्थूसस्सिप्पण" इत्यादि भणित्वा
 कायोत्सर्गं करोति, एतच्चतुर्विंशतिस्त्वचचतुष्टयचिन्तनं पारिते चैक चतुर्विंशतिस्त्व पठेत्, ततो जानुम्या सित्वा साधु
 पौषधकः आत्वकच्च "सज्जायं संदिस्सावेमि सज्जाय करोमि" इति भणित्वा नमस्काराणा त्रय पञ्चक वा कथयेत् । ततः
 श्रीपार्ष्णनाथसंबन्धि स्तोत्रं कथयेत्, ततः शक्रस्त्व "जावति येइआइ" इत्यादि भणित्वा क्षमाश्रमणदानपूर्वं 'जायत केवि
 साइ नमोऽईत् सिद्धे'त्यादिकथनपूर्वक श्रीपार्ष्णनाथलघुस्त्वन भणित्वा जयवीरारयेति पठति, ततो भूतलङ्घस्तमस्तको
 मुखे मुखवस्त्रिकां दत्त्वा "सिरि-यमणयद्वियपाससामिणो" इत्यादि गाथायुगल 'वदणवत्तिआए' इत्याद्युक्तिपूर्वं कायोत्सर्गं
 कुर्वेत्, तन्मध्ये चतुर्विंशतिस्त्वचचतुष्टयचिन्तन पारिते चैकचतुर्विंशतिस्त्वचः । ततः क्षमाश्रमणदानेन "भट्टारकश्रीजिन-
 दत्तसूरि-आराधनानिमित्त करोमि कारस्सग" इत्याद्युक्तिपूर्वं चतुर्विंशतिस्त्वचचतुष्टयकायोत्सर्गं करोति, पारिते चैक,
 असिन् देवसिक्कप्रतिक्रमणं विना पदस्थसाधु सर्वैरेकीभूय प्रतिक्रमण स्थापनीय । अथ कदापि कोऽपि श्राद्धादिः
 पद्मादापठति, तदा न शुद्ध्यति तस्य तेऽसं प्रतिक्रमणकरण किंतु स तेभ्यः पृथग् भूत्वा करोति, प्रतिक्रमण अथ
 मुख्यसाधुर्यदि वाचनाचार्यादिपदस्यो भवति, तदा आर्प्रतिक्रमणसूत्रं यावत् पद्मादप्यापठति । अथ केनाऽपि वत्सूरवा

दर्शनज्ञानातिचारविशुद्ध्यर्थं कायोत्सर्गत्रयं करोति, प्रथमकायोत्सर्गे एक चतुर्विंशतिस्त्वय चिन्तयति, द्वितीयेऽप्येकं 'साय सयं गोसद्भ ति' वचनात् चिन्तयति, 'साये'ति अत्र अनुस्वारलोपः प्राकृतत्वात् कृतः । ततः साय-सन्ध्याया, प्रतिक्रमणे शत पादाना, तत्र श्लोकस्य चतुष्पादरूपत्वात् पञ्चविंशतिश्लोकानां चतुर्भिर्गुणे शत पादाना भवति । 'गोसे'ति प्रामाणिकोपूषोतकरद्वये अर्धं शतस्य भवति, पादानां पञ्चाशदित्यर्थः । इति श्रीप्रवचनसारोच्चारे (४३ पत्रे) १८५ गायत्र्युक्तौ । तृतीये तु निशातिचारान् चिन्तयति, इह पूर्वोक्तयुक्त्या चारित्रातिचारस्य ज्ञानाद्याचारेभ्यो वैशिष्ट्येऽपि यदेकस्यैव चतुर्विंशतिस्त्वयचिन्तनं तत्रात्रौ प्रायोऽप्यव्यापारत्वेन चारित्रातिचाराणां स्वस्यत्वादिना समान्यते । ततः कायोत्सर्गं पारयित्वा सिद्धस्त्वं पठित्वा सहासकप्रमार्जनपूर्वं उपविशति, उक्तं च—

“वष्टुय करेद् विहिणा, वस्सगं चित्तए अ वज्जोअ । वीअ वंसणसुद्धीए धितए तत्थवि तमेव ॥ २६ ॥

तएव वि निसाइआरे, जहक्कम चित्तिकण पारेइ । सिद्धत्थय पठिआ, एमज्ज संढासमुवविसइ ॥ २७ ॥”

ननु-प्रथमे चारित्राचारविशुद्धिकायोत्सर्गे निशातिचारचिन्तनं कस्मात् क्रियते ? उच्यते—‘निदामत्तो न सरइ’ इत्यादि हेतुभिः, उक्तं च—

“एत्थ पढमो चरित्ते, वंसणसुद्धीए वीजजो होइ । सुअनाणस्स अ तइजो, नवर चित्ति अ तत्थ इम ॥ १५२६ ॥” तइए निसाइआर” इत्यादि ततः पूर्वं च मुखवस्त्रिकादिप्रतिलेखनपूर्वं वन्दनकदानादिविधिं विधत्ते तावत् यावत् प्रतिक्रमणसू-
त्रानन्तरः कायोत्सर्गः । उक्तं च—“पुवं च पोत्तिपेहण, वंसणमालो अ सुत्तपढण च । वदणस्सामणवदण, गाहातिगपढणमु-

णाइ पढिकर्मणं । तेण पढिकर्मणेणं, तेसिं पि कीरइ सोही ॥ ४ ॥ चरणाइवायाण, जइकम चणविगच्छरुवेण । पढि-
कमणा सुद्धाण, सोही तइ काउसग्गेण ॥ ५ ॥ गुणधारणरुवेण, पच्चक्खणेण तवइआरस्स । विरियायास्स पुणो,
सवे हि वि कीरए सोही ॥ ६ ॥” इति देवसिक प्रतिकर्मण सहेतुक स्वसमाचारीक संपूर्ण ॥ १ ॥

इदानीं रात्रिप्रतिक्रमणानुक्रमः कोऽप्युच्यते, तथाहि-पाश्चात्यनिशायामे निद्रां परित्यज्य ईर्यापथिकां प्रतिक्रम्य क्षमा-
श्रमणदानपूर्वं “कुसुमिण दुसुमिण राइपायण्ठिविसोहणस्य करेमि काउस्सगमि”त्यादि भणित्वा चतुर्विंशतिस्त्व-
चतुष्कचिन्तनकपं कायोत्सर्गं कुर्यात्, श्रावकस्तु सामायिकोच्चारपूर्वकं कायोत्सर्गं करोति, एष च कायोत्सर्गो देवसिकप्रा-
यश्चित्तविशोधनार्थं च संभाव्यते । इह च सर्वं श्रीवैद्यगुरुस्वन्दनपूर्वं सफलमिति चैत्यवन्दनां विधाय स्वाध्यायकायोत्सर्गादि-
धम्मव्यापारं विधत्ते, यावत्प्रासातिक्रमणवेला, तदनु चतुरारिक्खमाश्रमणैः प्रतिकर्मणं स्थापयति, क्षमाश्रमणचतुष्टयं श्रीत-
रुणप्रमसूरिवचनप्राप्त्याद्, एव प्रथमक्षमाश्रमणेन श्रीआचार्यमिश्र १ द्वितीयं क्ष० श्रीचपाध्यायमिश्र २ तृतीयं क्ष० वर्तमा-
नगुरु श्रीअमुकसूरि ३ चतुर्थं क्ष० सर्वसाधु, ततो भूतलन्यस्तमस्तको मुखे मुखवस्त्रिका वत्त्वा ‘सबस्सवि राइये’त्यादिसूत्र
सकलरात्रिकालाचारबीजकर्मूतं भणति, अत्राऽविकारे ‘इच्छाकारेण सदिसहे’ति पदं न वाच्य, ततः शक्रस्तव पठति, सक च-
“एव ता देवसिअ, राइअमवि एवमेव नवरि तहिं । पढम दाऊं मिच्छामि दुक्कड पढइ सकयय ॥ १ ॥”

इह च शक्रस्तवपाठेन सबेपदेववन्दनं पूर्वं कृतवन्दनत्वेऽपि श्रीवैद्यभक्तिः सर्वत्र कार्या इति स्मरणार्थं इत्यादि कार-
णानि यथाऽप्यगम स्वय माब्धानि, ततो द्रष्टव्यतो भावतश्च सत्थाय ‘करेमि भते सामाइयमि’ त्यादि सूत्रपाठपूर्वं चारित्र-

॥ ४८ ॥ पठिकमिषु निस्सहो, वदिताण तओ गुरु । काउस्सग तओ कुज्जा, सबदुक्खविमुक्खणं ॥ ४९ ॥ किं तव पडिबज्जामि ? एव तत्थ विचिंतए । काउस्सग तु पारिजा, करिज्जा जिणसयव ॥ ५० ॥ पारियकाउस्सगो, वदिताण तओ गुरु सप-
वदिताण तओ गुरु । तव सपडिबज्जिप्पा, करिज्जा सिद्धाण संथव ॥ ५१ ॥ पारिअकाउस्सगो वदिताण । तओ गुरु सप-
डिबज्जिप्पा करिज्जा सिद्धाण सयव ॥ ५१ ॥” इति ॥

अथ पाक्षिक-चातुर्मासिक-सावत्सरिक-प्रतिक्रमणानुक्रमः कथ्यते, तत्र पाक्षिकप्रतिक्रमणमाचरणा चतुर्दश्या—तत्र साधवः सूक्ष्मबादरातिचारजातस्य विशेषनार्थं सदा दिवसनिकावसानेषु प्रतिक्रमण विदधाना अपि पक्षचतुर्माससवरस-
रेषु विशेषेण प्रतिक्रमण कुर्वन्ति, उत्तरकरणविधानार्थं, तथाहि—यथा कश्चित् तैलादिभिः कृतवपु सस्कारोऽपि घृपविलेप-
नभूयणादिभिः उत्तरकरण विधत्ते, तथा साधवोऽपि शुद्धिविशेषं कुर्वन्तीति । किं वा “जह मेह पइदिवस, पि सोहिजो तह वि पक्खसधीसु । सोहिज्जइ सविसेस, एव इहय पि नायव ॥ १ ॥” तथा नित्यप्रतिक्रमणे कश्चिदतिचारो
विस्मृतः स्यात् स्मृतो वा भयादिना गुरुसमक्ष न प्रतिक्रान्तं स्यात् परिणाममान्धाद् असम्यक् प्रतिक्रान्तोच्चारणाद् अतः
पाक्षिकादिषु त प्रतिक्रामन्ति । तत्र पाक्षिके पूर्ववत् दैवसिक प्रतिक्रमणसूत्रान्तं श्रीतरुणभसूरिवचनेन “यदामि जिणे
धववीसमि” ति पर्यन्तं भणित्वा प्रथमक्षमाश्रमणेन इच्छाकारेण “सदिसह भगवन् पक्खियमुहपत्तिं पडिलेहेमि, चतुर्मासिके
चउमासी मु०, सवच्छरिए संवच्छरिय मु०” इत्युक्त्वा द्वितीयक्षमाश्रमणं दत्त्वा मुखयस्त्रिका प्रतिलेख्य वन्दनं दत्ते ।
अत्रान्तरे बृहत्साधुः वक्ति—“पुण्यधन्तो देवसिने” स्थानके पाक्षिक-चातुर्मासिक-सावत्सरिक भणित्वो ह्रीं क राखज्यो

तमेऽप्ययने कोऽपि स्वस्थः प्रतिक्रमणानुक्रमः (५४० पत्रे) प्रतिपादितो नाऽन्यत्र कदापि, तथाऽपि साधुमुद्दिश्य न भ्रातृ । सांप्रत क्रियमाणप्रतिक्रमणानुक्रम इयान् विस्तर—कोऽपि पूर्वघरादिप्राक्तनसूरिविनिर्मितग्रन्थानुसारी कोऽपि च स्वगच्छसप्रदायगम्य । श्रीवत्सराध्ययने प्रतिक्रमणानुसारेण क्रम एव, तथाहि—

“पोरसिप चरम्भागे, वदिचा ण तओ गुरु । पढिक्कमिचा कालस्स, सिज तु पडिलेइए ॥ ३७ ॥ पासयणुधारभूनि च, पडिलेहिज्ज जय अई । कवरस्सग तओ कुञ्जा, सबदुक्खविमुक्खण ॥ ३८ ॥ देसिय च अईयार, चित्तिज्ज अणुपु-
बसो । नाणमि दसणे चैव, चरित्तमि तहेव य ॥ ३९ ॥ पारियकावस्सगो, वदिचा य तओ गुरु । देसिज तु
अइयारं, आलोइज्ज अइक्कम ॥ ४० ॥ पढिक्कमिचाण निस्सहो, वदिचाण तओ गुरु । कावस्सग तओ कुञ्जा, सपटु-
क्खविमुक्खण ॥ ४१ ॥ सिद्धाण संयवं किञ्चा, वदिचाण तओ गुरु । युईमगल च काज्जण, काल सपडिलेइए ॥ ४२ ॥”

इति दैवसिक्कप्रतिक्रमणानुक्रमः ।

“पढमं पोरिसिं सज्जाय, बीअ झाणं कियायई । तईयाए निवमुक्ख तु, चरयी भुज्जोवि सज्जाय ॥ ४३ ॥ पोरि-
सीए चरयीए, काल तु पडिलेइए । सज्जाय तु तओ कुञ्जा, अवोइतो असज्जाए ॥ ४४ ॥ पोरिसीए चरम्भाए, वदिचा
ण तओ गुरु । पढिक्कमिनु कालस्स, काल तु पडिलेइए ॥ ४५ ॥ आगए कायवुदसगो, सबदुक्खविमुक्खणे । कवर-
स्सग तओ कुञ्जा, सबदुक्खविमुक्खणं ॥ ४६ ॥ राईय च अईयार, चित्तिज्ज अणुपुबसो । नाणमि दसणमि अ,
चरित्तमि तवमि अ ॥ ४७ ॥ पारियकावस्सगो, वदिचाण तओ गुरु । राईय तु अईयारं, आलोइज्ज अइक्कमं

मणेण अबुद्धिओमि अर्हिमत्तर पक्खिय-वत्तम्मासिअं-संघच्छरिअं वा खामेमि" इत्यादि, ततो घन्दनकट्टय ददाति, ततो
 "देवसिअं आलोइअ पडिअं पक्खिय-वत्तम्मासिअ-संघच्छरिअं वा पडिअमावेह" गुरुमेते "सम्म पडिअमह सि ।" तत
 इच्छमिति भणित्वा यः पाक्षिकसूत्र भणति स सामायिकसूत्र "इच्छामि पडिअमि जो मे पक्खिओ चत्तम्मासिओ
 संघच्छरिओ अइयारो कओ" इत्यादि सूत्र भणित्वा एकक्षमाश्रमणेन "पक्खियसुत्त संदिसावेमि द्वि० क्षमा० पक्खियसुत्त
 कहेमि सि" भणित्वा नमस्कारत्रय पठित्वा पाक्षिकसूत्र पठति । ये च साधुश्रावका शृण्वन्ति ते तदा किं कुर्युरित्याह—
 सामायिकसूत्र उत्सर्गसूत्र तस्सुत्तरीसूत्र च पठित्वा कायोत्सर्गं कुर्यन्ति, कायोत्सर्गकरणशक्त्यभावे उपयिष्टा अपि
 शृण्वन्ति, पर प्रान्ते सर्वेऽप्युत्थाय कायोत्सर्गं कुर्वन्ति । यदुक्तं श्रीविधिप्रपाया, तथाहि—“वदण दाऊ भणइ देयसिअ आलो-
 इअ पडिअत्त पक्खिय पडिअमावेह, तओ गुरुणा सम्म पडिअमहेति भणिय सामाइयसुत्त उत्सर्गसुत्त च भणिय खमासम
 णेण पक्खियसुत्त सदिसावेमि पुणो खमासमणेण पक्खियसुत्त कहेमि सि भणित्वा नमुफारतिग कट्टिय पक्खियसुत्त भणइ
 जे य सुत्त सुणति ते उत्सर्गसुत्ताणत्तरं तस्सुत्तरीकरणेणं ति दढग कट्टिय कावत्सर्गो ठति" इति । तरुणप्रभसूरिकृत-
 वालाववोधे तु ये कायोत्सर्गं कृत्वा शृण्वन्ति तेपामयेमेवाऽनुक्रम प्रोक्तोऽस्ति, अथ च यः सूत्र भणति तस्य कर्तव्य-
 तानुक्रमो न उक्तोऽस्ति । अथ ये श्राद्धाः श्रीगुरु विना प्रतिक्रामन्ति ते तु एव कुर्यन्ति, तथाहि—एकः श्रावकः श्रीस्या-
 पनाचार्यामे समागत्य एकक्षमाश्रमणदानेन वप्ति इच्छाकारेण "सदिसह भगवन् सूत्र सदिसाहु" गुरुमिफि "सदिसावेह"
 पुनर्दि० द्व० भगवन् सूत्रं कटु, गुरुमिफि भणहे ति, तत इच्छमिति भणित्वा ऊर्ध्वीभूय हस्तद्वयं सयोज्य मुते मुग्यत्रिफा

मधुरस्वरे पठिक्रमज्यो, अन्ये भणन्ति तद्वृत्ति, इदं धार्तिकवाक्य गच्छप्रवृत्त्या कथ्यमानमस्ति, पर विधिप्रपातकाममग्नौ-
 बालावबोधो लिखित नास्ति । ततः संबुद्धान् श्रीगुरुवादीन् क्षमयितुं क्षमाप्रधानं च सर्वमनुष्ठानं भूतमिति ज्ञापयितुं
 “संबुद्धा क्षामणेन अग्न्युद्विगोह आग्निभतरपवित्रय स्वामेभि” चातुर्मासिकप्रतिक्रमणे “चातुर्मासिअ स्वामेभि” सातत्नरिरु-
 प्रतिक्रमणे “संवच्छरिअं स्वामेभि” इति पाठमूर्ध्वस्थित एव मन्त्रके हस्तद्वय निवेदायन् कथयित्वा ततो जानुभ्यां स्थित्वा
 भूतलन्यस्तमन्त्रको मुखे मुखवस्त्रिका दत्त्वा पाश्चिकप्रतिक्रमणे “पद्मरसण्ह राईण”मित्यादि, चातुर्मासिकप्रतिक्रमणे “चउण्ह
 मासाण”मित्यादि, सांवत्सरिकप्रतिक्रमणे “बुवालसण्ह मासाण”मित्यादिपाठेन श्रीगुरुवादीन् क्षमयति । तत्र पाश्चिके नीन्,
 चातुर्मासिके पञ्च, सावत्सरिके सप्त क्षामणकानि कार्याणि, पर त्रिषु अपि स्थानेषु साधुद्वय शेष रक्षणीय । अत्र श्रीगा-
 यन्यकवृद्धवृत्तिः (७९४ पत्रे)—

“एव संसाणवि साहूण क्षामणावंदणं करोति, अहं विआलो बाधाओ वा ताहे सत्तण्ह पचण्ह तिण्ह या, पच्छा देयसिअ
 पठिक्रमति” इति, ततः चत्वार्य इच्छाकारेण “संदिसह भगवन् पवित्रय चतुर्मासिअ सवच्छरिअ वा आलोपमि इच्छ आलो
 पमि ओ मे पवित्रयो ओ मे चतुर्मासिओ ओ मे सवच्छरिओ वा” इत्यादि सूत्रं भणित्वा सक्केपेण विस्तरेण वा पाश्चिकान्
 चातुर्मासिकान् सांवत्सरिकान् वाडित्तारा नालोचयति “सबस्स वि पवित्रय चतुर्मासिअ सवच्छरिअ” इत्यादि भणित्वा
 उपवासादिरूपं प्रायश्चित्तं प्रतिपद्यते, अत्र गच्छप्रवृत्त्या गुरुर्वृत्ति—“चउरणेण छुट्टेणं अट्टमेण वा पठिक्रमह” इति ततो
 वन्दनकदानपूर्वकं प्रत्येक क्षामणकानि कुरुते, तत्पाठस्तत्क्षणप्रभसरिणोको यथा—“देयसिअआलोइअ पठिक्रमत्त प्रत्येकत्ता-

मणेण अठ्ठमुट्ठिओमि अर्द्धिभतर पक्खिय-चरम्मसिअ-संघच्छरिअ वा खामेमि” इत्यादि, ततो यन्दनकद्वय ददाति, ततो
 “देवसिअं आलोइअ पडिक्कत पक्खिय-चाउम्मसिअ-संघच्छरिअ या पडिक्कमावेह” गुरुव्रते “सम्म पडिक्कमह सि १” तत
 इच्छमिति भणित्वा यः पाक्षिकसूत्र भणति स सामायिकसूत्र “इच्छामि पडिक्कमिअ जो मे पक्खिओ चरम्मसिओ
 संघच्छरिओ अइयारो कओ” इत्यादि सूत्र भणित्वा एकक्षमाश्रमणेन “पक्खियसुत्त सदिसावेमि द्वि० क्षमा० पक्खियसुत्त
 कहेमि सि” भणित्वा नमस्कारत्रय पठित्वा पाक्षिकसूत्र पठति । ये च साधुश्रावका शृण्वन्ति ते तदा किं कुर्युरित्याह—
 सामायिकसूत्र उत्तर्गसूत्र तत्सुत्तरीसूत्र च पठित्वा कायोत्सर्गं कुर्वन्ति, कायोत्सर्गकरणशक्त्यभावे उपविष्टा अपि
 शृण्वन्ति, पर प्रान्ते सर्वेऽप्युत्थाय कायोत्सर्गं कुर्वन्ति । यदुक्तं श्रीविधिप्रपाया, तथाहि—“वदण दाऊ भणइ देवसिअ आलो-
 इअ पडिक्कत पक्खिय पडिक्कमावेह, तओ गुरुणा सम्म पडिक्कमेहेति भणिय सामाइयसुत्त उत्तसगसुत्त च भणिय खमासम
 णेण पक्खियसुत्त सदिसावेमि पुणो खमासमणेण पक्खियसुत्त कहेमि सि भणित्वा नमुक्कारतिग कहिय पक्खियसुत्त भणइ
 जे य सुत्त सुणति ते उत्तसगसुत्ताणतरं तत्सुत्तरीकरणेण ति दहग कहिय काउत्तसगे ठति” इति । तरुणप्रभसूरिकृत-
 बालावबोधे तु ये कायोत्सर्गं कृत्वा शृण्वन्ति तेपामयमेवाऽनुक्रमः प्रोक्तोऽस्ति, अथ च यं सूत्र भणति तस्य कर्तव्य-
 ताऽनुक्रमो न उक्तोऽस्ति । अथ ये आद्या श्रीगुरु विना प्रतिक्रामन्ति ते तु एव कुर्वन्ति, तथाहि—एक श्रावकः श्रीस्था-
 पनाचार्योप्रे समागत्य एकक्षमाश्रमणदानेन वक्कि इच्छाकारेण “सदिसह भगवन् सूत्र सदिसाहुं” गुरुर्वक्कि “सदिसावेह”
 पुनर्दि० क्ष० भगवन् सूत्रं कहु, गुरुर्वक्कि भणहे ति, तत इच्छमिति भणित्वा ऊर्ध्वोभूय हस्तद्वय संयोज्य मुखे मुखवस्त्रिका

दत्त्वा नमस्कारत्रय कथयित्वा मधुरस्वरेण व्यक्ताक्षर सावधानचित्तं सूत्रार्थं मनसि चिन्तयन् यदित्तुसूत्रं गुणयति श्रोता-
 रश्च पूर्वोक्तविधिना कायोत्सर्गं कृत्वा शृण्वन्ति । ततः सूत्रसमाधौ नमस्कारेण पारयित्वा सर्वेऽप्युर्ध्वं स्थित्वैव नमस्कारत्रय
 पठित्वा उपविश्य नमस्कारत्रय-सामायिकसूत्रत्रयपूर्वं, “इच्छामि पङ्क्तिमिव जो मे पक्खिओ अइयारो कओ” इत्यादि-
 दृढकं पठित्वा, साधुः साधुप्रतिक्रमणसूत्रं, श्राद्धः श्राद्धप्रतिक्रमणसूत्रं भणसि । श्रावकस्तु एको गुर्वेदिनेन कथयति अन्ये
 शृण्वन्तीति गच्छप्रवृत्तिः, तत उत्थाय “अम्भुद्धिओमि आराहणाएस्सि” दृढकं पठित्वा क्षमाश्रमणदानेन कथयति “इच्छाका-
 रेण संदिसह भगवन् मूलगुण-उत्तरगुणातिचारविशुद्धिनिमित्तं करेमि काउस्सगं”, गुरुर्ब्रूते “करेह तत इच्छ करेमि मते
 इच्छामि ठामि काउस्समा अस्सत्थुस्सिपण”मित्यादि भणित्वा प्रतिक्रमणेन न शृद्धाना अतिचाराणा विशुद्ध्यर्थं द्वादशचतुर्विं-
 शतिस्रवचिन्तनरूपं कायोत्सर्गं कुर्यात् । चतुर्मासिके कायोत्सर्गे विंशतिचतुर्विंशतिस्रवचिन्तनं कुर्यात्, तथा सायत्सरिके
 कायोत्सर्गे च चत्वारिंशच्चतुर्विंशतिस्रवान् नमस्कारमेकमधिकं च चिन्तयेत्, तत पारयित्वा चतुर्विंशतिस्रवमेकं कथयित्वा
 उपविश्य मुखवस्त्रिद्वयं प्रतिलेख्य वन्दनकक्ष्यं दत्त्वा, इच्छाकारेण संदिसह भगवन् समत्तस्वामणेणं अम्भुद्धिओमि अग्नि-
 तरं पक्खिय चचमासियं संवच्छरियं स्वामेउ इत्यादिना समासक्षामणकं विधत्ते, अत्र गच्छप्रवृत्त्या गुरुर्वक्ति पुण्यवन्त
 त्रीणि त्रीणि नमस्कारं कवीं प्यार स्वामसमण देह पक्खिय चचमासियं संवच्छरियं स्वामणा स्वामह, तत साधवः
 क्षामणासूत्रालापकैः चारचतुष्टयं क्षामयन्ति । श्राद्धस्तु चतुर्भिषच्छोभयन्दनैः भूतलन्यस्त्रमस्तको चारचतुष्टयं त्रीन् त्रीन्
 नमस्कारान् भणति, उक्तं च हेतुगर्भे—

“सुख अग्मुद्गाणं, वस्सगो पुत्तिवदण तह य । पज्जते अ खामणय, तह चतरो छोभवदणया ॥ १ ॥”

तदन्ते गुरवो भणन्ति ‘नित्यारगपारगाहोह’स्ति ततः सर्वे भणन्ति ‘इच्छ इच्छामो अणुसद्धि’ इति हेतुगर्भे । तरुणप्रभ-
सूरिवालावबोधे तु पूर्वं सर्वेऽपि ‘इच्छामो अणुसद्धि’मिति भणन्ति, ततो गुरुर्वृते ‘नित्यारगपारगाहोह’स्ति । अत्रान्तरे इदं
‘पाखीनइ लेखइ’ इत्यादिकं वाक्यं श्रीतरुणप्रभसूरिवालावबोधविधिप्रपादौ लिखितं नाऽस्ति, तथापि आचारदिन-
करे लिखितमस्ति, तथाहि-“पाखिनइ एक उपवासु अथवा धी आविल अथवा तिण्ह नीवी ब्यार एकासणां अथवा वीस-
इस्ससज्जाय एतलइ तपच्चर्याणि करी यया शार्कि पक्खदियसमाहे प्रवेश करिज्यो, ततो गुरुर्वृते पुण्यवन्तो पाखिने लेखइ
एक उपवास वी-आविल तिण्ह नीवी ब्यार एकासणा अथवा वीसइस्ससज्जाय करी एक उपवासनउ पूरपूरिज्यो,
पाखिनइ धानके देवसिक भणिज्यो, ततः सर्वेऽपि भणन्ति तहस्ति । चातुर्मासिकप्रतिक्रमणे एतत्सर्वं द्विगुणं वाच्यं,
सांवत्सरिकप्रतिक्रमणे त्रिगुणं वाच्यं, परमेतद्वास्तविकविधिः तरुणप्रभसूरिकृतवालावबोधादौ लिखितो नाऽस्ति, ततो
वन्दनकं दत्त्वा देवसिकप्रतिक्रमणं पूर्ववत्कार्यं, नवरं भवनदेवतास्तुतिरधिका कथ्यते, तत्र हेतुगर्भे हेतुर्यथा-क्षेत्र-
देवतायाः प्रत्यहं स्मृतौ भवनस्य क्षेत्रान्तरगतत्वेन भवनदेव्या अपि स्मृतिं कृतैव, तथापि पर्वदिने तस्या अपि बहु-
मानार्हत्वात् कायोत्सर्गं साक्षात् क्रियते, पाष्णिकादिपर्वत्रयेऽपि । विधिप्रपाया तु प्रोक्तं “सवच्छरिणं भवणदेवया
कावस्सगो न कीरइ न य शुई, असज्जाइ कावस्सगो वि न कीरइ” इति । पर्वत्रयेऽपि गुरुणा वर्धमानस्तुतित्रये कथ्यते
चाऽन्ये वर्धमानस्तुतिं भणन्ति । श्रीखरतरगच्छे सति तस्मैत्रीयादिश्रावके जयतिहुयणनमस्कारं बोहित्यरागोत्रीयः

दत्त्वा नमस्कारत्रय कथयित्वा मधुरस्थरेण व्यक्ताक्षर सावधानचित्तः सूत्रार्थं मनसि चिन्तयन् धेदिनुसूत्र गुणयति श्रोता-
 रश्च पूर्वोक्तविधिना कायोत्सर्गं कृत्वा शृण्वन्ति । ततः सूत्रसमाप्तौ नमस्कारेण पारयित्वा सर्वेऽप्यूर्ध्वं स्थित्वैव नमस्कारत्रय
 पठित्वा उपविश्य नमस्कारत्रय-सामायिकसूत्रत्रयपूर्वं, “इच्छामि पट्टिकमिव जी मे पक्खिओ अइयारो कओ” इत्यादि-
 दढक पठित्वा, साधुः साधुप्रतिक्रमणसूत्र, आढः आढप्रतिक्रमणसूत्र भणति । श्रावकस्तु एको गुर्वदेशेन कथयति अन्ये
 शृण्वन्तीति गच्छप्रवृत्तिः, तत उत्थाय “अन्धुद्धिओमि आराइणापत्ति” दढक पठित्वा क्षमाश्रमणदानेन कथयति “इच्छाका-
 रेण सविस्सह भगवन् मूलगुण-उत्तरगुणातिचारविशुद्धिनिमित्तं करेमि काउत्सरा”, गुरुर्ब्रूते “करेह तत इच्छ करेमि भते
 इच्छामि ठामि काउत्सरां अउत्तयूत्तसिपण”मित्यादि भणित्वा प्रतिक्रमणेन न शुद्धाना अतिचाराणा विशुद्धार्थं द्वादशचतुर्वि-
 ंशतिस्त्वचिन्तनरूप कायोत्सर्गं कुर्यात् । चातुर्मासिके कायोत्सर्गे विंशतिचतुर्विंशतिस्त्वचिन्तनं कुर्यात्, तथा सायत्सरिके
 कायोत्सर्गे च चत्वारिंशच्चतुर्विंशतिस्त्वान् नमस्कारमेकमधिकं च चिन्तयेत्, तत पारयित्वा चतुर्विंशतिस्त्वमेकं कथयित्वा
 उपविश्य मुत्तवस्त्रिंशं प्रतिहेल्य वन्दनकइय दत्त्वा, इच्छाकारेण सविस्सह भगवन् समचक्षामणेण अन्धुद्धिओमि अन्निम-
 तर पक्खिओ चउमासिओ संवच्छरिय खामेउ इत्यादिना समासक्षामणकं विधत्ते, अत्र गच्छप्रवृत्त्या गुरुर्वकिं पुण्यवन्त
 त्रीणि त्रीणि नमस्कार कही प्यार खमासमण वेइ पक्खिओ चउमासिय संवच्छरिय खामणा खामइ, ततः साधव
 क्षामणासूत्रालपकैः वारचतुष्टयं क्षामयन्ति । आढस्तु चतुर्भिषछोभवन्दनैः भूतलन्यस्तमस्तको वारचतुष्टय त्रीन् त्रीन्
 नमस्कारान् भणति, उक्तं च हेतुगर्भे—

दुग्गइ आवस्सिय करिअ साहुइ उववत्तो निज्जीवथडिले गतुं अणुजाणइ-जस्सावगहोत्ति भणिऊण विसिपवणगामसूरियाए समयविहिणा उच्चारपासवणे वोसिरिअ फासुअजलेण आयमिय पोसइसालाए आगतूण निसिहीआइ पुइ पविसिअ इरि यावहिंयं पडिक्कमिअ खमासमणपुइ मणति, इच्छाकारेण सदिसइ भगवन् गमणागमण आलोयइ इच्छ आवस्सिअ करिअ अवरदक्खिणप्पमुइदिसाए गच्छिअ दिसालोअ करिअ सइसए थडिल च पडिलेहिअ उच्चारपासवण वोसिरिअ निसीहिअ करिअ पोसइसाल पविट्ठा आवतजतेहिं ज खडिअ ज थिराहिअ तस्स भिच्छामि तुक्कइ”, तओ सज्झाय ताव करेइ जाव पच्छिमपहरो जाए अ, तम्मि खमासमणपुइ पडिलेहण करेमि, पुणो पोसइसाल पमज्जेमि ति पुइ च अग पडिलेहण काऊ पोसइसाल दइपुच्छणेण पमज्जिअ कजेअ उद्धरिअ परिट्ठविअ इरिय पडिक्कमिअ ठवणायरीअ पडिलेहिअ ठवेइ । तओ गुरुसमीवे ठवणायरीय समीवे वा खमासमणपुणेण मुहपेत्ति पडिलेहिअ पढमखमासमणे इच्छाकारेण सदिसइ भगवन् सज्झाय संदिसावेमि बीअ, खमासमणे सज्झाय करेमि ति भणिअ सज्झाय वदणय दाऊण गुरुसक्खिय पच्च-क्खाइ, तओ खमासमणपुणेण उवहि थडिलपडिलेहण सदिसावीय उवहि पडिलेहण करेमि खमासमणपुणेण वइसण सदिसावेमि वइसण ठापमि ति भणिय वत्थकवलाइ पडिलेहेइ । इत्थ जो अमत्तट्ठी स सबोवहि पडिलेहाणतर कडिपट्ठय पडिलेहेइ, जो पुण भत्तट्ठी सो कडिपट्ठय पडिलेहिअ, उवहि पडिलेहि इति विसेसो । तओ सज्झाय ताव करेइ जाव कालवेला, जायाए अतीए उच्चारपासवण थडिले चववीस पडिलेहिअ, जइ तम्मि दिणे चउइसीए पक्खियं चाउम्मांसं

तत् भवसिन्धुकुलगुणपादमूले द्वादशावर्तवन्दना विद्या, शक्तिसंभवश्च चचविद्यार उपवास प्रत्याख्यान करइ, शक्ति अस-
भवइ सुगुरुपविष्टतिविद्यारोपवास प्रत्याख्यान करइ, पैले एक खमासमणे इच्छाकारेण सदिसह भगवन् बहुवेळ सदिसा-
वेमि भणी । बीय खमासमणे भगवन् बहुवेळ करेमि पाछइ एक खमासमणे इच्छाकारेण सदिसह भगवन् सज्जाय संदि-
सावेमि ३ चत्तय खमासमणे इच्छाकारेण सदिसह भगवन् सज्जाय करेमि इसु भणि ४ पाचमइ खमासमणे इच्छा० स०
भ० बइसण सदिसावेमि ५ छठइ खमासमणे इच्छा० स०, म० चइसण ठापमि इसु भणइ ६ पछइ उपधान तप तणउ
द्वादशावर्त वादणा देइ करी मुहपत्ति मुखे देइ करी मधुरस्वरइ सज्जाय करइ इति । तओ जायाप पऊण पोरिसिप
खमासमणदुगेण पळिळेइण संविसाविअ मुहपत्ति य पळिळेइय भोयणपाणभायणाइ पळिळेइइ, तओ पुणो सज्जाय
करइ जाव काळवेला ताहे आवस्तिआइ पुबं चेइइरे गतु देवे वदेइ, उवहाणवाही पुण पचहिं सकत्थएहिं देवे वदेइ तओ
जइ पारणाइ तओ पक्कखाणे पुछे खमासमणदुगपुब मुहपत्ति पळिळेइअ भणइ भातपाणी पारावेइ उवहाणी नवकार-
सहिओ चनबिहारो इयरो भणइ पोरिसो पुरिमहो वा तिविद्याहारं चनविद्याहार वा एकासण नीवी आबिल वा जाव
काइवेलातीए भरणपाणं परावेमिप्ति, तओ सकत्थय भणिय खण सज्जाय च काऊ जहा समव अतिहिसविभाग काऊ
मुह हत्ये पळिळेइअ नमुकारपुब अरण बुडो असुरसुर अथवथव अडुअम विलविअ अपरिसाडिअ जेमेइ, त पुण निअ-
घरे अहाप्पवत्त फासुअति पोसहसालाए वा पुबसंविट्ठसयणोवणीयं न य भिक्ख हिंइइ, तओ आसणाओ अचलिओ
वेव दिवसचरिमं पक्कस्सइ तओ इरियावहिय पडिक्कमिअ सकत्थय भणइ, जइ पुण सरीरधिंताए अहो तो नियमा

વુગઇ આશસ્ત્રય કરિઅ સાહુઘ ઉવતત્તો નિજીવથહિલે ગંપુ અણુજાણહ-જસાવગહોત્તિ મણિઠ્ઠણ વિસિપવળગામસૂરિયાપ
 સમયધિહિના ઉચ્ચારપાસવળે વોસિરિઅ ફામ્પુઅજલેણ આયમિય પોસહસાલાપ આગતૂણ નિસિહીઆઇ પુઘ પવિસિઅ ફરિ
 યાવહિય પઢિક્કમિઅ સ્વમાસમળપુઘ મળતિ, ફ્ચ્છાકારેણ સંવિસહ મગવન્ ગમળાગમળ આલોયહ ફ્ચ્છ આવસ્તિઅ
 કરિઅ અવરદક્ષિણપ્પમુહ્વિસાપ ગચ્છિઅ દિસાલોઅ કરિઅ સઘાસપ થહિલ ષ પઢિલેહિઅ ઉચ્ચારપાસવળ વોસિરિઅ
 નિસીહિઅ કરિઅ પોસહસાલ પવિટ્ટા આવતત્તેહિં જ સ્વહિઅ જ વિરાહિઅ તસ્સ મિચ્છામિ ટુક્કહ", તઓ સજ્ઞાય તાવ
 કરેઇ જાવ પચ્છિમપહરો જાપ અ, તમ્મિ સ્વમાસમળપુઘ પઢિલેહ્ણ કરેમિ, પુળો પોસહસાલ પમજ્ઞેમિ ત્તિ પુઘ ષ અગ
 પઢિલેહ્ણ કાઠ પોસહસાલ દહપુચ્છળેણ પમજ્ઞિઅ કજ્ઞેઅ ઉચ્ચરિઅ પરિટ્ટવિઅ ફરિય પઢિક્કમિઅ ઠવળાયરિઅ પઢિલેહિઅ
 ઠવેઇ । તઓ ગુરુત્તમીવે ઠવળાયરીય સમીવે વા સ્વમાસમળપુળે મુહ્વપોત્તિં પઢિલેહિઅ પઢમસ્વમાસમળે ફ્ચ્છાકારેણ સદિ-
 સહ મગવન્ સજ્ઞાય સદિસાવેમિ થીઅ, સ્વમાસમળે સજ્ઞાયં કરેમિ ત્તિ મળિઅ સજ્ઞાય વદળયં દાઠ્ઠણ ગુરુસંક્ષિય પચ્ચ-
 ક્સાઇ, તઓ સ્વમાસમળપુળેણ ઉવહિ થહિલપઢિલેહ્ણ સવિસાવીય ઉવહિ પઢિલેહ્ણ કરેમિ સ્વમાસમળપુળેણ ષઇસળ સદિ-
 સાવેમિ ષઇસળ ઠાપ્પમિ ત્તિ મળિય વત્થકવલાઇ પઢિલેહેઇ । इत्थ जो अभत्तही स सबोवहि पडिलेहाणतर कडिपट्टय
 પઢિલેહેઇ, ઓ પુળ મત્તહી સો કઠિપટ્ટય પઢિલેહિઅ, ઉવહિં પઢિલેહિં इति विसेसो । तओ सज्जाय ताव करेइ जाव
 કાલધેલા, જાયાપ અતીપ ઉચ્ચારપાસવળ થહિલે ષવવીસં પઢિલેહિઅ, જઇ તમ્મિ દિળે ષવહસીપ પવિસ્યં ષાઠમ્માસં

तत भयसिन्धुकुलगुणपादमूले द्वादशधार्तवन्दना दियइ, शक्तिसमयइ चतविहार तपवास प्रत्याख्यान करइ, शक्ति असं-
भयइ सुगुरुपदिष्टविहारोपवास प्रत्याख्यान करइ, पछे एक स्वमासमणे इच्छाकारेण सदिसह भगवन् बहुबेल सदिसा-
वेमि भणी । वीथ स्वमासमणे भगवन् बहुबेल करेमि पाछइ एक स्वमासमणे इच्छाकारेण सदिसह भगवन् स्वमाय संदि-
सावेमि ३ धृत्य स्वमासमणे इच्छाकारेण सदिसह भगवन् स्वमाय करेमि इसु भणि ४ पाचमइ स्वमासमणे इच्छा० सं
भ० बइसण सदिसावेमि ५ छठइ स्वमासमणे इच्छा० सं०, भ० बइसण ठापमि इसु भणइ ६ पछइ सपधान तप तणउ
द्वादशार्तवर्ष वादणा देइ करी मुहपत्ति मुखे देइ करी मधुरस्वरइ स्वमाय करइ इति । तओ जायाए पऊण पोरसिए
स्वमासमणदुगेण पहिलेइण सदिसाविअ मुहपत्ति य पहिलेहिय भोयणपाणभायणाइ पहिलेहइ, तओ पुणो सज्जायं
करेइ जाव कालवेला ताहे आवस्तिआइ पुबं चेइहरे गतु देवे धवेइ, तवहाणवाही पुण पचहिं सकत्थएहिं देवे ववेइ तओ
जइ पारणाइ तओ पक्कस्सणे पुझे स्वमासमणदुगपुब मुहपत्ति पहिलेहिअ भणइ भातपाणी पारावेइ तवहाणी नवकार-
सहिओ चतविहारो इयरो भणइ पोरसो पुरिमहो वा तिविहाहार चतविहाहार वा एकासण नीवी आबिल वा जाव
काइवेलातीए मत्तपाण परावेमिप्ति, तओ सकत्थय भणिय लण सज्जाय च काऊ जहा समव अतिहिसंविभाग काऊ
मुह हत्ये पहिलेहिअ नमुक्कारपुब अरत्त मुहो असुरसुर अचवचव अद्भुअम विलविअ अपरिसाहिअ जेमेइ, त पुण निअ-
घरे अहाप्यवत्त फासुअति पोसहसालाए वा पुबसंविदुसयणोवणीय न य भिक्ख हिइइ, तओ आसणाओ अबलिओ
वेव विवसचरिमं पक्कस्सइ तओ इरियावहिय पढिक्कमिअ सकत्थय भणइ, जइ पुण सरीरर्धिताए अहो तो नियमा

તુગઇ આયસ્સિય કરિઅ સાઠુથ સ્વત્તો નિજીયથિલે ગંતુ અણુજાણહ-જસાવગ્ગહોત્તિ મણિઠ્ઠણ દિસિપવળગામસૂરિયાપ
 સમયથિહિણા સ્થારપાસવળે થોસિરિઅ ફાસુઅજલેણ આયમિય પોસહસાલાપ આગતૂણ નિસિહીઆઇ પુથ પથિસિઅ ફરિ
 યાથહિયં પઢિક્કમિઅ સ્થાસમણપુથ મળતિ, ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ મગવન્ ગમણાગમણ આલોયહ ઇચ્છા આવસ્સિઅ
 કરિઅ અવરદવિસ્થળપ્પમુહદિસાપ ગચ્છિઅ દિસાલોઅ કરિઅ સંઠાસપ થહિલ ચ પઢિલેહિઅ સ્થારપાસવળ થોસિરિઅ
 નિસીહિઅ કરિઅ પોસહસાલ પથિટ્ટા આવતજતેહિં જ સ્થિઅ જં વિરાહિઅ તસ્સ મિચ્છામિ ટુક્કહ", તઓ સજ્ઞાય તાવ
 કરેઇ જાવ પચ્છિમપહરો જાપ અ, તમ્મિ સ્થાસમણપુથ પઢિલેહણ કરેમિ, પુણો પોસહસાલ પમજ્ઞેમિ સિ પુથ ચ અગ
 પઢિલેહણ કાઠ પોસહસાલ દહપુચ્છળેણ પમજ્ઞિઅ કજ્ઞેઅ સ્થરિઅ પરિટ્ટવિઅ ફરિય પઢિક્કમિઅ ઠવળાયરિઅ પઢિલેહિઅ
 ઠવેઇ । તઓ ગુરુસમીવે ઠવળાયરીય સમીવે ઘા સ્થાસમણવુળેણ મુહપોત્તિં પઢિલેહિઅ પઠમસ્થાસમણે ઇચ્છાકારેણ સદિ-
 સહ મગવન્ સન્ન્યાય સવિસાવેમિ થીઅ, સ્થાસમણે સજ્ઞાય કરેમિ તિ મણિઅ સજ્ઞાય વદળય દાઠ્ઠણ ગુરુસવિસ્થય પચ્ચ-
 ક્ક્લાઇ, તઓ સ્થાસમણવુળેણ સ્વહિ થહિલપઢિલેહણ સંદિસાવીય સ્વહિ પઢિલેહણ કરેમિ સ્થાસમણવુળેણ વઇસણ સદિ-
 સાવેમિ વઇસણ ઠાપમિ સિ મણિય વત્થકમ્મલાઇ પઢિલેહેઇ । ઇત્ય જો અમત્તઠ્ઠી સ સઘોવહિ પઢિલેહાળંતરં કહિપટ્ટય
 પઢિલેહેઇ, જો પુણ મત્તઠ્ઠી સો કહિપટ્ટય પઢિલેહિઅ, સ્વહિં પઢિલેહિ ઇતિ વિસેસો । તઓ સજ્ઞાયં તાવ કરેઇ જાવ
 કાલઘેલા, જાયાપ અતીપ સ્થારપાસવળ થહિલે વચવીસ પઢિલેહિઅ, જઇ તમ્મિ ધિળે વ્વત્તહસીય પવિસ્થયં વ્વત્તમ્માસં

प्रपचः श्रीखिनवह्मसूरिद्विरचितपौषधविधिप्रकरणादवसेयः । तथा अत्र श्रीतरुणप्रभसूरिवालावबोधे पूर्वं परिधान प्रति-
लेख्यः पश्चात् स्थापनाचार्यं प्रतिलेखयतीत्युक्तं, अत्र च विधिप्रपाया स्थापनाचार्यं प्रतिलेख्य पश्चात् परिधान प्रतिलेख-
यतीत्युक्तं १ तथा 'इयरो भणइ' इत्यत्र उपधानपौषध विना पौषधमध्ये भक्तपानीयपारणविधिरुक्तं २ तथा तृतीय-
प्रहरप्रतिलेखनायां स्थापनाचार्यप्रतिलेखनानन्तरं आवकैस्तु साधुषत् स्वाध्यायकरण उपदिष्टं ३ पुनः तत्रैव स्वाध्याया-
नन्तरं प्रत्याख्याननिमित्तं वन्दनकदान पौषधिकृत्य प्रतिपादितं ४ तथा तरुणप्रभसूरिवालावबोधे प्रोक्तमिदं, यदुक्तं श्रावको
गोदोहनवेलायां साधुसमीपे समागत्य १ अगप्रतिलेखना १ वस्त्रप्रतिलेखना २ उच्चारभूमिप्रतिलेखना ३ च कृत्वा
ईर्यापथिकीं प्रतिक्रम्य पश्चात् पौषध करोति इति, तत्र रात्रौ कथं तेषां त्रयाणां प्रतिलेखनां शुद्ध्यति ? तथा प्रगृह्णति
नो हृदयते ५ तथा सायमप्रतिलेखितोऽपकरणैः पाश्चात्परात्रौ पौषधकरणं निगदितम् ६ इति । शब्दपट्टं प्रसिवादि-
प्रायं दृश्यते, गच्छप्रवृत्त्या समं, पुनः तदभिप्रायं ग्रन्थकर्तारोऽन्येऽपि च बहुश्रुता विदन्तीति नाऽस्माकमभिनिवेशो,
यथाऽस्ति तथा प्रमाणम् ॥ ८५ ॥

॥ इति पौषधकरणानुक्रममाधिकारः ॥ ८५ ॥

ननु-दीक्षा-दानविधिं कुत्र प्रसिपादितोऽस्ति ? उच्यते—श्रीविधिप्रपाया, अत्र शिष्याणां सुखावबोधार्थं स एव पाठः
संस्कृतीकृत्य लिख्यते, आश्रमकः कदाचित् चारित्रमोहनीयकर्मसंशयोपशमेन प्रव्रज्यापरिणामे जाते दीक्षा प्रतिपद्यते, अतः

तस्या विधिर्भण्यते, प्रप्रण्यादिनात् पूर्वधिने सन्ध्यासमये प्रतप्राहिसत्त्वो यथा विभूत्या मङ्गलतुर्यसहितो रजोहरणादि-
वेपसगत-च्छन्वकेन सधवाशुचिनारीशिरसि न्यस्तेन सम समागत्य गुरुवसत्यां समवसरणादि पूजासत्कारा-क्षतावर्तनालि-
केरसहितो कृत्वा गुरुणा पादौ वन्दते, ततो गुरुर्वासचन्दनाक्षतानभिमन्त्र्य शिष्यशिरसि वासक्षेपं कुर्याद्, वर्धमानविद्या-
दिभिः । अद्वा [आष्टी] अधिवास्या कुसुम्भरक्तदशिकाया चम्राहयति चन्दनमक्षताश्च शिरसि ददाति, ततो रजोहरणादिवेप-
मधिवास्या तस्य मन्त्रे पूगीफलानि पञ्च सप्त नव पञ्चविंशतिर्वा प्रक्षेपयति, भूतिपोष्टिका च, ततो वेपछब्बकेन सधवानारी-
शिरोन्यस्तेन सम समयपार्श्वस्थितयोः हस्तगृहीतनिष्कोशलङ्गयो द्वयोः पुरुषयोः सतोर्युह गत्वा जिनविम्बानि पूजयित्वा
तेषां पुरस्तात् शासनदेवताया वा पुरस्तात् छन्वक स्थापयित्वा रात्रिजागरण कुर्वन्ति आषकाः, आविकाश्च देवगुरुणां
चतुर्विधसधस्य च गीतानि गायन्त्यस्तिष्ठन्ति यावत् प्रमातवेष्टा । तत प्रभाते गुरुणां चतुर्विधसधसहितानां गृहभाग-
तानां पूजा कृत्वा अमारिघोषणपूर्वं दानं ददाति यथोचितं स्वजनादिष्वर्गं सन्मानयति, तत तस्य मातृपितृवन्धुवर्गो गुरुणा
पादौ वन्दयित्वा भणति-“इच्छाकारेण सच्चिन्मिषस्व पङ्क्तिगद्देह” गुरुर्भणति-“इच्छामो वद्दमाजजोगेण” ततो सधसहि-
तेन यानादिषु समारूढो मङ्गलतुर्यरवेण स्वयमेव दानं ददन् जिनभयनं समागच्छति, लग्नादिकारणे पञ्चाद्वलितो जिनानां
पूजां करोति, ततोऽक्षतेर्नालिकेरसहितैः अञ्जलिं भूत्वा नमस्कारपूर्वं प्रदक्षिणात्रयं ददाति, तत पूर्वोक्तविधिना पुष्पाणि
अक्षताश्च क्षिपति दीक्षानिमिष, तत पश्चात् ईर्यापथिकीं प्रतिक्रम्य क्षमाश्रमणपूर्वं पूर्वप्रतिपन्नसम्यक्त्वादियुगं शिष्यो

प्रपचः श्रीजिनगुह्यमसूरिविरचितपौषधविधिप्रकरणादवसेय । तथा अत्र श्रीतरुणप्रभसूरिपालान्वोचे पूर्वं परिधानं प्रति-
लेख्यः पश्चात् स्थापनाचार्यं प्रतिलेखयतीत्युक्तं, अत्र च विधिप्रपाया स्थापनाचार्यं प्रतिलेख्य पश्चात् परिधान प्रतिज्ञेय-
यतीत्युक्तं । तथा 'इयरो भणइ' इत्यत्र उपधानपौषध विना पौषधमध्ये भक्तपानीयपारणप्रिधिरुक्तं २ तथा तृतीय-
प्रहरप्रतिलेखनायां स्थापनाचार्यप्रतिलेखनानन्तर आर्वकैस्तु साधुवत् स्वाध्यायकरण उपदिष्टं ३ पुनः तत्रैव स्वाध्याया-
नन्तर प्रत्याख्याननिमित्तं वन्दनकथनं पौषधिकस्य प्रतिपादितं ४ तथा तरुणप्रभसूरिपालान्वोचे प्रोक्तमिदं, यदुत आरम्भो
गोदोहनवेलायां साधुसमीपे समागत्य १ अगप्रतिलेखना १ वस्त्रप्रतिलेखना २ उच्चारभूमिप्रतिलेखना ३ च कृता
ईर्यापयिकीं प्रतिक्रम्य पश्चात् पौषध करोति इति, तत्र रात्रौ कथं तेषां त्रयाणां प्रतिलेखनां शुद्ध्यति ? तथा प्रवृत्तिरपि
नो हस्यते ५ तथा सायमप्रतिलेखितोऽपकरणैः पाश्चात्परात्रौ पौषधकरणं निगदितम् ६ इति । शब्दगद्गदं शिमयादि-
प्राय दृश्यते, गच्छप्रवृत्त्या समं, पुनः तदभिप्रायं ग्रन्थकर्तारोऽन्येऽपि च बहुश्रुता विदन्तीति नाऽस्माकमभिविज्ञेयो,
यथाऽस्ति तथा प्रमाणम् ॥ ८५ ॥

॥ इति पौषधकरणानुक्रममाधिकारः ॥ ८५ ॥

ननु-दीक्षा-दानविधिः कुत्र प्रतिपादितोऽस्ति ? सच्यते—श्रीविधिप्रपाया, अत्र शिष्याणां सुलाचयोपार्थं स एव पाठः

तस्या त्वाघमप्यत, अग्रज्यापनात् पूर्वदिने सन्ध्यासमये प्रतग्राहिसत्त्वो यथा विभूत्या मङ्गलतुर्यसहितो रजोहरणादि-
धेपसंगत-च्छब्दकेन सधवाशुचिनारीशिरसि न्यस्तेन सम समागत्य गुरुवसत्या समवसरणादि पूजासत्कारा-क्षतावर्तनालि-
केरसहितो कृत्या गुरुणा पादौ वन्दते, ततो गुरुर्वासवन्दनास्तानभिमुख्य शिष्यशिरसि वासक्षेपं कुर्याद्, वर्धमानविधा-
दिभिः । अष्टा [आष्टी] अधिवास्य कुसुम्भरक्तदशिकाया उद्गाहयति चन्दनमक्षताश्च शिरसि ददाति, ततो रजोहरणादिवेप-
मधिवास्य तस्य मध्ये पूगीफलानि पञ्च सप्त नव पञ्चविंशतिर्वा प्रक्षेपयति, भूतिपोष्टिका च, ततो वेपछन्वकेन सधवानारी-
शिरोन्यस्तेन सम उभयपार्श्वस्थितयोः हस्तगृहीतनिष्कोशसङ्गयो द्वयोः पुरुषयो सतोर्गृह गत्वा जिनविम्बानि पूजयित्वा
तेषा पुरस्तात् शासनदेवताया वा पुरस्तात् छन्वक स्थापयित्वा रात्रिजागरण कुर्वन्ति श्रावकाः, श्राविकाश्च देवगुरुणां
चतुर्विधसधस्य च गीतानि गायन्त्यस्तिष्ठन्ति यावत् प्रभातवेला । तत प्रभाते गुरुणा चतुर्विधसधसहिताना गृहभाग-
ताना पूजा कृत्वा अमारिघोषणपूर्वं दान ददाति यथोचित स्वजनाविधर्गं सन्मानयति, ततः तस्य मातृपितृवन्धुवर्गो गुरुणा
पादौ वन्दयित्वा भणति-“इच्छाकारेण सचित्त भिक्ष्व पढिमाहेह” गुरुर्भणति-“इच्छामो वह्मणजोगेण” ततो सधसहि-
तेन यानादिषु समारूढो मङ्गलतुर्यरेण स्वयमेव दान ददन् जिनभवन समागच्छति, लग्नादिकारणे पश्चाद्वलितो जिनाना
पूजा करोति, ततोऽक्षतैर्नालिकेरसहितैः अञ्जलिं भूत्या नमस्कारपूर्वं प्रदक्षिणात्रय ददाति, तत पूर्वोक्तविधिना पुष्पाणि
अक्षताश्च क्षिपति दीक्षानिमित्त, तत पश्चात् ईर्यापथिकीं प्रतिक्रम्य क्षमाश्रमणपूर्वं पूर्वप्रतिपन्नसम्यक्त्वादिगुण शिष्यो

भणति “इच्छाकारेण तुष्मे अम्ह सबविरइसामाइय आरोवणत्थं चेइआइ वदावेह”, यं पुन पूर्वाऽप्रतिपन्नसम्यक्त्वादि-
 गुण स “सुम्मससामाइय १ सुमससामाइय २ सबविरइसामाइय ३ आरोवणत्थं ति” भणति, गुरुराह “वदावेमो” पुनरपि
 क्षमाश्रमण दत्त्वा गुरुपुरतो आनुम्या तिष्ठति गुरुरपि तस्य शीर्षे वास क्षिपति, ततो गुरुणा सह चैत्यानि वन्दते,
 गुरुरपि स्वयमेव शान्तिदेयतादिस्तुतीर्षयति शासनदेवताकायोत्सर्गे उद्बोधोत्करचतुष्क चदेसुनिम्मलयरा पज्जत
 चिन्तयति, गुरुरपि पारयित्वा स्तुतिर्षयति, शेषाः कायोत्सर्गस्थिता शृण्वन्ति, पश्चात् सर्वेऽपि उद्बोधोत्कर पठन्ति, ततो
 नमस्कारत्रिक कथयन्ति, ततो आनुम्यां स्थित्वा शक्रस्तव पञ्चपरमेष्ठिस्त्वं च भणन्ति, ततो गुरुर्नैप अभिमन्त्रयति पश्चात्
 क्षमाश्रमण दत्त्वा शिष्यो भणति “इच्छाकारेण सदिसह [भगवन्] तुष्मे अम्ह रयहरणाइ वेस समप्पेह”, ततो नमस्कारपूर्वं
 सुगृहीत करेइत्ति भणन् शिष्यो दक्षिणबाहुसमुत्तर रजोहरणदत्तिका कुर्वन् पूर्वाभिमुख उत्तराभिमुखो वा वेप समर्पयति,
 पुनः क्षमाश्रमण दत्त्वा रजोहरणादिवेपं गृहीत्वा ईशानदिशि गत्वा आमरणाद्यलङ्कार उन्मुञ्चति वेपं च परिदधाति,
 प्रदक्षिणावर्तं चतुरङ्गुलोपरि कर्तितर्केशो गुरुपार्श्वमागत्य क्षमाश्रमण दत्त्वा भणति “इच्छाकारेण तुम्हे अम्ह अट्ठ निण्हह”
 पुनः क्षमाश्रमण दत्त्वा ऊर्ध्वस्थितस्य ईपव् अवनतकायस्य नमस्कारत्रिक सञ्चरयित्वा ऊर्ध्वस्थितो गुरुः प्राप्ताया लग्न-
 वेलाया समकालनाडीद्विकप्रवाहवर्जं अम्यन्तरं प्रविश्य श्वास अस्त्रलितं अष्टात्रिकं गृह्णाति, तत् समीपस्थितसाधुः सदसा-
 वल्लेण अष्टाः प्रतीच्छति, ततः क्षमाश्रमणं दत्त्वा शिष्यो भणति “इच्छाकारेण तुम्हे अम्ह सबविरइसामाइय आरोवणत्थं

काचस्सग करावेह, खमासमणपुव सबविरइसामाइय आरोवणत्थ करेमि काचस्सगं अन्नत्थूसस्सिएण”मित्यादि पठित्वा उद्घोतकर सागरवरगमीरा पर्यन्त शिष्यो गुरुश्च द्वापि चिन्तयत पारयित्वा उद्घोतकर भणतः, तत क्षमाश्रमण दत्त्वा शिष्यो भणति, इच्छाकारेण तुन्मे अम्ह सबविरइसामाइयसुत्त उच्चरावेह, गुरुराह, उच्चरावेमो । पुनः क्षमाश्रमण दत्त्वा ईपदधनतक्रायो गुरुवचन अनुवदन् नमस्कारत्रिकपूर्वं सबविरइसामाइयसूत्र वारत्रिक उच्चरति, ततो गुरुर्मन्त्रोच्चारपूर्वं प्रणाम कृत्वा लोकोत्तमाना पावेपु वास क्षिपति, अद्यतानमिमङ्गय सघाय ददाति । ततः क्षमाश्रमण दत्त्वा शिष्यो भणति “सदिसह-
 किं भणामो” गुरुर्मणति “वदिचा पवेयह”, पुनः क्षमाश्रमण दत्त्वा भणति “इच्छाकारेण तुम्हे अम्ह सबविरइसामा-
 इअ आरोवेह गुरुर्वासक्षेपपूर्वं भणति” आरोविंयं ऽ खमासमणेण हत्थेणं सुसेण तदुमएण सम्म धारणीय चिर पालनीय
 नित्यारगपारगाहोहि, गुरुगुणेहिं बुहुहिं, सीसो, इच्छामो अणुसद्वित्ति भणित्वा क्षमाश्रमण दत्त्वा भणति तुम्हाण पवेइय
 सदिसह साहूणं पवेपमि, ततः क्षमाश्रमण दत्त्वा नमस्कारमुच्चरन् प्रवक्षिणां ददाति, वारत्रय सघश्च तच्छिरसि अक्षत-
 निक्षेप करोति, ततः क्षमाश्रमण दत्त्वा भणति “तुम्हाण पवेइय साहूण पवेइय संदिसह काचस्सग करेमि”, गुरुर्मणति
 करेह । पुन क्षमाश्रमण दत्त्वा “सबविरइ आरोवणत्थ करेमि काचस्सग अन्नत्थूसस्सिएण”मित्यादि पठित्वा सागरवरगमी-
 रा पर्यन्त उद्घोतकर चिन्तयित्वा पारयित्वा उद्घोतकर पठति, ततः क्षमाश्रमणपूर्वं भणति “इच्छाकारेण तुन्मे अम्ह
 सबविरइ सामाइयथिरीकरणकाचस्सग करावेह, सबविरइसामाइयथिरीकरणत्थ करेमि काचस्सग” तत्र सागरवरगमी-

रापर्यन्त उद्योतकर चिन्तयित्वा पारयित्वा उद्योतकरं पठति । ततः क्षमाश्रमण दत्त्वा “इच्छाकारेण तुन्मे अग्ह नाम-
ठवणं करेह गुरुर्भणति “करेमो ।” ततो वासं शिष्यन् रविशशिगुरुसोमगोचरशुद्ध्या यथोचित नाम करोति, तत कृत-
नामा शिष्यः सर्वसाधून् वन्दते, आर्यिकाः श्रायकाः श्राविका अपि त वन्दन्ते । ततः क्षमाश्रमणपूर्वं शिष्यो गुरु भणति
“तुन्मे अग्ह धम्मोवपस देह” “पुनः क्षमाश्रमण दत्त्वा जानुभ्या स्थितः शिष्यः शृणोति गुरुर्भणति” “वच्चारि परमगाणि
इत्याद्युत्तराभ्ययनाना तृतीयमध्ययनं “पबज्जा विहाण वा जयं चरे जय चिट्ठे” इत्यादि वा सोऽपि च सवेगातिशयतस्तथा
पुणोति यथाऽन्योऽपि कोऽपि पबज्जति, अत्र संग्रहगाथा—

“चिद्वदणवेसप्पण—समचत्तरगुल्लग अह्महीगहो । सामाइअ तिककहुण—तिपयाहिण दास वत्सगो ॥ १ ॥”

॥ इति दीक्षादानविधिरचिकारः ॥ ८६ ॥

ननु—सप्तसु उपधानेषु श्राद्धाना कस्मिन् उपधाने कति उपवासाः ? १ कति पौषधा ? २ किं नाम ? ३ क उपधानप्रवेद-
विधिः ? ४ क प्रमाते क्रिया ? ५ का तृतीयप्रहरे क्रिया ? ६ को वाचनाकरणविधिः ? ७ क उत्तक्षेपविधिः ? ८ को निक्षे-
पविधिः ? ९ का कर्तव्यता नित्य ? १० का च पठिपुष्पाविगइपारणा कर्तव्यता ? ११ ? अत्रोच्यते—एतेषा एकादशप्रश्नाना
उत्तरस्वरूप किञ्चिद्विधिप्रपा—तरुणप्रमसूरिघालावधोधानुसारेण किञ्चित् संप्रदायानुसारेण, किञ्चिच्च सांप्रत श्रावकक्रियमाण-
क्रियानुसारेण शिष्यसुखावबोधार्थं प्राकृत—संस्कृत—वार्तिकरूपतया लिख्यते । तत्र प्रथम प्रत्युपधान उपवाससख्या १ पौष

धसंख्या २ नामानि ३ चाऽऽह—पचमगलमहासुअखधे पढम तुवालसं तओ पंचण्ह अज्झयणाण नमोअरिहताण इत्यत
 आरम्य नमो लोए सबसाहूण यावत् एगा धायणा दिज्जइ १ । इत्य पुण अज्झयणा अहु तओ आयविल अहुग अहुमं च ३
 तओ तिण्हं अज्झयणाण एसो पच नमुक्कारो इत्यत आरम्य हवइ मगल यावत् धीया वायणा दिज्जइ २ अत्रोपवासा
 सार्धद्वादश, पौषधाविंशतिः, विधिना वहनेतु उपवासा द्वादश पौषधाश्च पोढश, इद पचमगलमहासुअखंध नमुक्कारतपः
 विसंवेति नाम इद प्रथमोपधान । १ । इरियावहिआ—सुअखधे वि अहु अज्झयणा तिणि चरमाणि चूला मिअइ, तत्थ दुवा-
 लसमे तवे पुण्णे “इच्छाकारेण सविसह” इत्यत आरम्य जे मे जीवा विराहिया “यावत्” पढमा वायणा दिज्जइ १ तओ
 आयविल अहुमे अहुमे च कए एगिंदिया इत्यत आरम्य ठामि काउस्सग यावत् वीआ वायणा दिज्जइ २ अत्राऽपि उप-
 वासाः सार्धद्वादश पौषधाविंशतिर्विधिना वहने तु उपवासा द्वादश पौषधाः पोढश, इद इरियावहियातप विसंवेति नाम इद
 द्वितीयमुपधान । २ । “भावारिहतत्यए पढम अहुम तओ नमुत्थुण” इत्यत आरम्य “गघहत्थीणं” यावत् पढमा धायणा
 दिज्जइ १ “तओ सोलसएहिं अखिलेहिं गएहिं लोगुत्तमाण” इत्यत आरम्य धम्मवरचारंतचक्कमट्टीण यावत् वीया वायणा
 दिज्जइ २ “पुणो तओ सोलसहिं अखिलेहिं गएहिं अप्पट्ठियवरणाणदसणघराण इत्यत आरम्य सवे तिखिहेण चदामि
 यावत् तइया धायणा दिज्जइ ३ अत्रोपवासा द्वाविंशति पौषधाः पञ्चत्रिंशत्, विधिना वहने तु उपवासा एकोनविंशति
 पौषधाः पञ्चत्रिंशदेव ३५ इद नमुत्थुण तपः पात्रीसंवेति नाम तृतीयमुपधानं । ३ । “ठयणारिहतत्यए पुधिं चवत्थ तओ

रापर्यन्त उबुद्योतकर चिन्तयित्वा पारयित्वा उबुद्योतकरं पठति । ततः क्षमाश्रमण दत्त्वा “इच्छाकारेण तुन्मे अग्ह नाम-
 ठयण करेह गुरुर्भणति “करेमो ।” ततो वास खिप्यन् रविशिशिगुरुसोमगोचरशुद्धा यथोचित नाम करोति, ततः कृत-
 नामा शिष्यः सर्वसाधून् वन्दते, आर्यिका आशका क्षमाश्रमण दत्त्वा जानुभ्यां स्थितः शिष्यः शृणोति गुरुर्भणति” “क्षत्तारि परमगाणि
 “तुन्मे अग्ह धम्मोवएसं देह” “पुनः क्षमाश्रमण दत्त्वा जानुभ्यां स्थितः शिष्यः शृणोति गुरुर्भणति” “क्षत्तारि परमगाणि
 इत्याद्युत्तराध्ययनात् तृतीयमध्ययन “पवञ्जा विहाणं वा जय खरे अय चिट्ठे” इत्यादि वा सोऽपि च सवेगातिशयतस्तथा
 पुणोति यथाऽन्योऽपि कोऽपि पवज्जति, अत्र संग्रहगाथा—

“विइवदणवेसप्पण-संमचरंगुल्लग अह्म[ही]गहो । सामाइअ तिकाहुण-तिपयाहिण वास वरसग्गो ॥ १ ॥”

॥ इति दीक्षादानविधिरधिकार ॥ ८६ ॥

ननु-सद्य उपधानेषु श्राद्धानां कस्मिन् उपधाने कति उपवासाः?, १ कति पौषधाः?, २ किं नाम?, ३ क उपधानप्रवेश-
 विधिः?, ४ का प्रमाते क्रिया?, ५ का तृतीयप्रहरे क्रिया?, ६ को वाचनाकरणविधिः?, ७ क उत्क्षेपविधिः?, ८ को निक्षे-
 पविधिः?, ९ का कर्तव्यता नित्य? १० का च पठिपुष्पाविगइपारणा कर्तव्यता?, ११? अत्रोन्यते—एतेषा एकादशप्रश्नानां
 उत्तरस्वरूपं किंचिद्विधिप्रपा-तरुणप्रमसूरिबालावबोधानुसारेण किंचित् संप्रदायानुसारेण, किंचिच्च साम्प्रत श्रावकक्रियमाण-
 क्रियानुसारेण शिष्यसुखावबोधार्थं प्राकृत-सस्कृत-वार्तिकरूपतया लिख्यते । तत्र प्रथम प्रत्युपधान उपवाससख्या १ पौष

अमुग सवहाणतवे पवेसह गुरुर्मणति पवेसेमो नवकारसी करिज्यो, अगपडिलेहण सदिसावजो, सवहाणवाहो मणात
 तहसि, तृतीयाधुपधानप्रवेशे कालवेला पौषघग्रहणे तु नवकारसी करिज्यो, अगपडिलेहण संदिसावज्यो उपधानवाही
 भणति तहसि, अत्र क्षमाश्रमणदानानन्तर चतुर्विधाहार करोतु पानीय वा पिबतु भोजन वा करोतु विचारो व्यवस्था
 वा नास्ति, अथ केनाऽपि कारणेन सन्ध्याया क्षमाश्रमण न वच, तदा पाश्चात्यरात्रौ अपि प्रतिक्रमणवेलात प्राक् पूर्व-
 रीत्या क्षमाश्रमणदान कार्य, कालवेलाया प्रतिक्रमण कार्य नवकारसीप्रत्याख्यान च मालिकपार्श्वे कार्य । ततो वाच-
 कादिपदस्थसमीपे समागन्तव्य १ तत्र यदि प्रथमोपधानद्वयं भवेत् तदाऽवश्यं नन्दी कर्तव्या, नन्दीमध्ये एव च
 तदुपधानस्य उत्क्षेपो विधेयो अथ यदि शेषोपधानानि तदा नन्दीनियमो नाऽस्ति । ततः प्रातः प्रथम तदुत्क्षेपः कार्यः, ततः
 पौषघसामायिक्योर्ग्रहण ततो वन्दनकपट्कदानपूर्वं सुखतपोवन्दनक, ततः सुखतपःपृच्छा च इति उपधानप्रवेशनविधिः
 । ४ । अथोपधानवाहिनः प्रामातिक्रियामाह, उपधानवाही प्रातः पदस्थसमीपे समागत्य, गुर्विदेशेन ईर्यापयिकी
 प्रतिक्रम्या आगमनं आलोच्य पौषघ सामायिक च गृहीत्वा क्षमाश्रमणद्वयदानपूर्वं प्रतिलेखना करोति, ततः क्षमाश्र-
 मणद्वयदानपूर्वं अङ्गप्रतिलेखना करोति, ततो मुखवस्त्रिकां प्रतिलेख्य प्रथमक्षमाश्रमणेन ओहि पडिलेहण संदिसावेमि
 द्वितीयक्षमाश्रमणेन ओहि पडिलेहण करेमि इति भणति, ततो मुखवस्त्रिका प्रतिलेख्य पदस्थपदे वन्दनपट्क ददाति,
 ततो गुरुर्वदति “पवेयणं पवेयह” उपधानवाही च क्षमाश्रमण दत्त्वा अर्धाविवनतकायः शृणोति, गुरुर्मणति ‘अमुगसवहाण-

तिष्ठि अविलङ्गणी तजो तिण्ड अज्जयणाण अरिहतचेइयाण” इत्यत आरम्य वोसिरामि यावत् एगा वायणा दिज्जइ १
 अत्रोपवासाः सार्धौ द्वौ पौषधः चत्वारः इवं अरिहतचेइमाणं तपः चत्वरकठेति नाम चतुर्यमुपधान । ४ । “नामारिहत चउ-
 वीसत्यप पढम अट्टम तजो लोगस्स उज्जोअगरे” इत्यत आरम्य चत्तवीसपि केवली इति यावत् पढमा वायणा दिज्जइ १
 “पुणो धारसहिं आयविलेहिं गपहिं उसममखिअ च वंवे” इत्यत आरम्य चत्तमाण चेति यावत् वीआ वायणा दिज्जइ २
 “पुणो तेरसहिं आयविलेहिं एगहिं “एवं मए” इत्यत आरम्य प्रान्त यावत् तइया वायणा दिज्जइ ३ अत्रोपवासाः सार्ध-
 सप्तदश, पौषधा अष्टाविंशतिः, विधिना वहने तु उपवासाः सार्धपञ्चदश पौषधास्तु अष्टाविंशतिरेव, इद चत्तवीसरययत्तपः
 अट्ठावीसतेति नाम पञ्चममुपधानं । ५ । “दवारिहतत्यप पढम चत्तय तजो पच आयविलणि अते पुक्खरयरदीवहे”
 इत्यत आरम्य सुअस्स भगवजो इति यावत् एगा वायणा दिज्जइ, अत्र उपवासाः सार्धत्रयः पौषधा पद, इद पुक्खर
 वरदीवहे तपः छक्कठेति नाम पष्ठं उपधान ॥ ६ ॥ सिद्धरयय-सुयलंघे “सिद्धाण बुद्धाण” इत्यत आरम्य तारेइ नर वा नारि
 वा इति यावत् एगा वायणा दिज्जइ, अत्र उपवासाः एकः स च चतुर्विधाहार एव पौषधोऽपि एक, इद सिद्धाण बुद्धाण
 तपोमालेति नाम सप्तम उपधान ॥ ७ ॥ ३ अयोपधानप्रवेशनविधिः प्राह-यदि बह्वः श्रावकाः श्राविकाश्च उपधाने प्रवि-
 शन्ति तदा संघनाम्ना चन्द्रबलं ग्राह्यं, संघस्य कुम्भराशिः ज्ञेयः, तदभावे यो या वा प्रविशति तज्जास्मा चन्द्रबलं ग्राह्य २
 तथा उपधानवाही सन्म्याया वाचकपदिपदस्यसमीपे समागत्य ईर्यापयिष्वा प्रसिक्कमसि, ततः ज्जमाअयमं ज्जमाअयमं

पहिलेहण करोमि २ सज्जाय स० ३ सज्जाय स० ४ वइसण स० ५ वइसण स० ६ पांगुरण स० ७ पांगुरण पहिगहेमि ८ कट्ठासण सदि० ९ कट्ठासण पहिगहेमि १० पुनमुसवस्त्रिका प्रतिलिख्य वन्दनकद्वय दत्त्वा सुखतपेति पृच्छा, उपधानवाहि भणति तुम्हारइ प्रसादइ । ततः सर्वोपकरणानि प्रतिलिखति मात्रकादिकमपि सर्वं प्रतिलिख्यते । तथा यस्मिन् दिने भुक्त तस्मिन् दिने परणपहरप्रतिलिखनाया स्थालीकचोलादिक सर्वमपि भुज्यमान प्रतिलिखति, उपवासदिने तु न, इति उपधाने तृतीयप्रहरसंबन्धी विधिः । ६ ।

अथ वाचनाविधिलिख्यते—सन्ध्याया प्रथम चतुर्विंशहार कृत्वा ईर्यापथिकीं प्रतिक्रम्य मुखवस्त्रिका प्रतिलिख्य वन्दनकद्वय दत्त्वा पहिलइ उपधानि पचमगलमहासुअखधस्स पढमवायणापडिगहणत्थ काउस्सग करावेमो, पहिलइ उपधानि पचमगलमहासुअखधपढमवायणानिमित्त करेमि काउस्सग अन्नत्थू० इत्यादि भणनपूर्वं कायोत्सर्गे सागरवगमीरा यावत् लोगस्स १ चिन्त्यते, पारिते च सपूर्णं लो० भणित्वा, ततः क्षमाश्रमणपूर्वं इच्छाकारेण पचमंगलमहासुअखधस्स पढमवायणा पहिगहणत्थ चेइआइ वदावेह गुरुर्भणति वदावेमो, वासक्षेप करावेह गुरुर्भणति करावेमो ततो वासक्षेपः कार्य, ततश्चैत्यवन्दनं ततः क्षमाश्रमणपूर्वं इच्छाकारेण सदिसह भगवन् वायण सदिसांनेमि वीये लमासमणे वायण पहिगहेमि, ततः क्षमाश्रमण दत्त्वा उपधानवाहिन करद्वयगृहीतमुखवस्त्रिकाच्छादितमुखस्य अर्धावनतगात्रस्य नमस्कारत्रयपूर्वं गुरुर्वारत्रय तत्तत्सूत्रालापकस्य वाचनां ददाति, ततो वायणमाहि मिच्छामि बुक्कहमिति वाक्य प्रान्ते, एव इरियावहियसुअखधादिनामोद्देशेन सर्वेषा उपधानानां वाचनाविधिः कार्य इति वाचनाविधिः । ७ ।

निरुद्धनिमित्तं वा तव करः इत्युक्त्वा उपवासं, आर्यविल, एगासण वा, प्रत्याख्यान कारयति, उपवासे गायत्रिंते निरुद्धति वक्तव्यं, एकाशने निर्विकृतिके च निमित्तेति वक्तव्यं । ततः प्रथमसमाश्रमणेन बहुवेले सदिसात्रेभि द्वितीयसमाश्रमणेन करोमि सप्त० स० पागुरण सदिसात्रेभि च० स० वइसण ठापमि प० स० सग्न्याय सदिसात्रेभि प० स० नग्न्याय कट्ठासण पडिगाहेमि । ततो मुखवस्त्रिकां प्रतिलेख्य वन्दनकद्वयं ददाति, गुरुवंदति सुखतप उपधानयाही वदति तु दा-
रइ प्रसावइ इति प्रभातसंवन्धी उपधानविधिः । ५ ।

अथ उपधाने तृतीय-ग्रहर-संघविधिविलिख्यते, तथाहि—तृतीयग्रहरस्य प्रतिलेखनायां जाताया स्थापनामे मालि-
कादेशेन ईर्यापधिकीं प्रतिक्रम्य प्रथमसमाश्रमणेन पडिलेहणं करोमि द्वितीय स० पोसहसाल पमजेमि, इत्युक्त्वा मुख-
वस्त्रिकां प्रतिलिखति, एव समाश्रमणद्वयदानपूर्वं अङ्गप्रतिलेखना मुखवस्त्रिका प्रतिलिखति, ततो वसति प्रमार्जयति
तत्र यदि तस्मिन् दिने भोजनं कृतं भवति, तदा पदस्थसमीपे क्रियाकरणादर्वाक् परिधानवेप एकं प्रतिलिखति न शेष-
खाणि, अथ यदि तस्मिन् दिने उपवासो भवति, तदैक वेपमपि न प्रतिलिखति, ततः पदस्थसमीपे समागत्य ईर्यापधिकीं
प्रतिक्रम्य प्रतिलेखनां अङ्गप्रतिलेखनां पुनर्गुरुसमं करोति, ततो मुखवस्त्रिकां प्रतिलिख्य वन्दनकद्वयं ददाति च -
अतुर्विधाहार त्रिविधाहारं वा प्रत्याख्यानं कृत्वा, समाश्रमणवस्त्रिकां ददाति ॥ २० ॥ -दिके

पहिलेहण करोमि २ सज्झाय सं० ३ सज्झाय क० ४ वइसण सं० ५ पांगुरण पडिगहेमि ८ कट्ठासण सदि० ९ कट्ठासण पडिगहेमि १० पुनमुखवखिका प्रतिलिख्य वन्दनकइय दत्त्वा सुखतपेति पृच्छा, उपधानवाहि भणति तुम्हारइ प्रसादइ । ततः सर्वोपकरणानि प्रतिलिखति मात्रकादिकमपि सर्वं प्रतिलिख्यते । तथा यस्मिन् दिने मुक्त तस्मिन् दिने पठणपहरप्रतिलेखनाया स्थालीकञ्चोलादिकं सर्वमपि भुज्यमान प्रतिलिखति, उपवासदिने तु न, इति उपधाने तृतीयप्रहरसंबन्धी विधिः । ६ ।

अथ वाचनाविधिलिख्यते—सन्ध्याया प्रथम चतुर्विधाहार कृत्वा ईर्यापथिकीं प्रतिक्रम्य मुखवखिका प्रतिलिख्य वन्दनकइय दत्त्वा पहिलइ उपधानि पचमगलमहासुखघपढमवायणानिमित्त करेमि कावत्सगं अस्त्यु० इत्यादि भजनपूर्वं कायोत्सर्गे सागरवर्गमीरा यावत् लोगत्स १ चिन्त्यते, पारिते च सपूर्णं लो० भणित्वा, ततः क्षमाश्रमणपूर्वं इच्छाकारेण पचमगलमहासुखघस्स पढमवायणा पडिगहणत्थ चेइआइ वदावेह गुरुर्भणति वदावेमो, वासक्षेप करावेह गुरुर्भणति करावेमो ततो वासक्षेपः कार्यः, ततश्चैत्यवन्दनं ततः क्षमाश्रमणपूर्वं इच्छाकारेण सदिसह भगवन् वायण सदिसायेमि वीये खमासमणे वायण पडिगहेमि, ततः क्षमाश्रमण दत्त्वा उपधानवाहिनः करइयगृहीतमुखवखिकाञ्छादितमुखस्य अर्धावनतगात्रस्य नमस्कारत्रयपूर्वं गुरुर्वारत्रय तत्तत्सूत्रालापकस्य वाचनां ददाति, ततो वायणामाहि मिञ्छामि दुक्कडमिति वाक्य प्रान्ते, एवं इरियावहियसुखधादिनामोद्देशेन सर्वेषा उपधानाना वाचनाविधिः कार्य इति वाचनाविधि । ७ ।

निरुद्धनिमित्तं वा तत्र करः इत्युक्त्वा उपवासं, आथर्विलं, एगासणं वा, प्रत्याख्यानं कारयति, उपवासे आयं विले निरुद्धं चि
 यच्छ्रयः, एकाग्रं निर्विकृतिकं च निमित्तेति वक्ष्यते । ततः प्रथमक्षमाश्रमणेन बहुवेला सदिसावेमि द्वितीयक्षमाश्रमणेन
 बहुवेला करेमि तृ० क्ष० चक्षणं सदिसावेमि च० क्ष० चक्षणं ठापेमि प० क्ष० सञ्ज्ञाय सदिसावेमि दसम० क्ष०
 करेमि सप्त० क्ष० पांगुरणं सदिसावेमि अष्टम० क्ष० पांगुरणं पडिगाहेमि नवम० क्ष० कट्टासणं सदिसावेमि दसम० क्ष०
 कट्टासणं पडिगाहेमि । ततो मुखवस्त्रिका प्रतिलेख्यं घन्दनकक्षयं ददाति, गुरुर्वदति सुखतप उपधानवाही वदति तुम्हा-
 रइ प्रसादइ इति प्रभातसंबन्धी उपधानविधिः । ५ ।

अथ उपधाने तृतीय-प्रहर-सप्तविधिविलिख्यते, तथाहि—तृतीयप्रहरस्य प्रतिलेखनाया जाताया स्थापनामे मालि-
 कादेशेन ईर्यापथिकां प्रतिक्रम्य प्रथमक्षमाश्रमणेन पडिलेहणं करेमि द्वितीय क्ष० पोसहस्राल पमज्जेमि, इत्युक्त्वा मुख-
 वस्त्रिकां प्रतिलिखति, एव क्षमाश्रमणद्वयदानपूर्वं अङ्गप्रतिलेखना मुखवस्त्रिकां प्रतिलिखति, ततो वसति प्रमार्जयति
 तत्र यदि तस्मिन् दिने भोजनं कृतं भवति, तथा पदस्थसमीपे क्रियाकरणादर्वाक् परिधानधेयं एकं प्रतिलिखति न शेषव
 खाणि, अथ यदि तस्मिन् दिने उपवासो भवति, तदैकं वेषमपि न प्रतिलिखति, ततः पदस्थसमीपे समागत्य ईर्यापथिकां
 प्रतिक्रम्य प्रतिलेखना अङ्गप्रतिलेखना च पुनर्गुरुसमक्षं करोति, ततो मुखवस्त्रिकां प्रतिलिख्य घन्दनकषट्कं ददाति ततः
 अनुर्विधाहारं त्रिविधाहारं वा प्रत्याख्यानं कृत्वा, क्षमाश्रमणद्वयकं ददाति, तथा—ओहि पडिलेहणं सदिसावेमि १ ओहि

पहिलेहण करेमि २ सज्जाय सु० ३ सज्जाय सु० ४ वइसण सु० ५ वइसण सु० ६ पागुरण सु० ७ पागुरण पहिगहेमि ८ कट्ठासण संदि० ९ कट्ठासण पहिगहेमि १० पुनमुखवस्त्रिका प्रतिलिख्य वन्दनकट्ठय दत्त्वा सुखतेपेति पृच्छा, उपधानवाहि मणति तुम्हारइ प्रसादइ । ततः सर्वोपकरणानि प्रतिलिखति मात्रकादिकमपि सर्वं प्रतिलिख्यते । तथा यस्मिन् दिने मुक्तं तस्मिन् दिने पठणपट्टप्रतिलेखनाया स्थालीकञ्चोलादिक सर्वमपि मुज्यमान प्रतिलिखति, उपयासदिने तु न, इति उपधाने तृतीयप्रहरसंबन्धी विधिः । ६ ।

अथ वाचनाविधिलिख्यते—सन्ध्याया प्रथम चतुर्विधाहार कृत्वा ईर्यापयिकीं प्रतिक्रम्य मुखवस्त्रिका प्रतिलिख्य वन्दनकट्ठय दत्त्वा पहिलइ उपधानि पचमगलमहासुअखधस्स पढमवायणापडिगहणत्थ काउस्सग करावेमो, पहिलइ उपधानि पचमगलमहासुअखधपढमवायणानिमित्त करेमि काउस्सग अद्यतू० इत्यादि भणनपूर्वं कायेत्सर्गे सागरवर्मणीरा यावत् लोगस्स १ चिन्त्यते, पारिते च सपूर्णं लो० भणित्वा, ततः क्षमाश्रमणपूर्वं इच्छाकारेण पचमगलमहासुअखधस्स पढमवायणा पडिगहणत्थ चेइआइ वदावेह गुरुभणति वदावेमो, वासक्षेप करावेह गुरुभणति करावेमो ततो वासक्षेपः कार्यः, ततश्चैत्यवन्दनं तत क्षमाश्रमणपूर्वं इच्छाकारेण सदिसह भगवन् वायण सदिसायेमि बीये खमासमणे वायण पहिगहेमि, ततः क्षमाश्रमण दत्त्वा उपधानवाहिन करद्धयगृहीतमुखवस्त्रिकाच्छादितमुखस्य अर्धावनतगात्रस्य नमस्कारत्रयपूर्वं गुरुवोरत्रय तत्तत्सूत्रालापकस्य वाचना ददाति, ततो वायणमाहि मिच्छामि दुक्कडमिति वाक्य प्रान्ते, एव इरियावहियसुअखधादिनामोद्देशेन सर्वेषा उपधानाना वाचनाविधिः कार्यं इति वाचनाविधिः । ७ ।

अथ उत्क्षेपविधिमाह—प्रथम ईर्यापयिकीं प्रतिक्रम्य मुखवस्त्रिका प्रतिलिख्य वन्दनकद्वय दत्त्वा क्षमाश्रमणपूर्वं उपधान-
 याही भणति—“पहिलइ उपधानि पचमगलमहासुअसंधतव उक्खिखवह” गुरुर्भणति—उक्खिखवामो, पहिलइ उपधानि पचमगल
 महासुअसंध उक्खेवाधणि अ नक्खिपवेसाधणीय करेमि काउस्सग अन्नरथूसस्सिएण”मित्यादि पूर्वं कायोत्सर्गे ष्वेदु निम्मल-
 यरापर्यन्त चतुर्विंशतिस्रवमेक चिन्तयित्वा पारिते च सपूर्णं कथयित्वा, क्षमाश्रमणदानपूर्वं भणति, पहिलइ उपधानि पचम-
 गलमहासुअसंध—उक्खिखवावणीय वेइआइ वदावेह, गुरुर्भणति वदावेमो वासक्षेप करावेह गुरुर्भणति करावेमो, ततो वास-
 क्षेपपूर्णं चैत्यवन्दनं क्रियते । एष सर्वत्रोपधानेऽपि उत्क्षेपो ज्ञेयो, नवर प्रथमोपधानद्वये नदिमध्ये कार्यते उत्क्षेप ।
 दोषोपधानेऽपि तु न नन्दिमध्ये कार्यते । अथ यदिने न नन्दि तदा प्रातः प्रवेशदिने उत्क्षेप कार्यते, पर निजनिजोपधा-
 ननामादिभिः आलापेन कार्यः इति उत्क्षेपविधिः । ८ । अथ निक्षेपविधिमाह—

तपोऽयसानदिने सन्ध्याया कृतचतुर्विधाहारः प्रातर्वा ईर्यापयिकीं प्रतिक्रम्य मुखवस्त्रिका प्रतिलिख्य वन्दनकद्वयं
 दत्त्वा उपधानतपोधाही भणति “इच्छाकारेण संदिसह भगवन् अमुगतव निक्खिखेह” गुरुर्भणति “निक्खिखवामो”,
 तत इच्छ ति भणित्वा क्षमाश्रमणं दत्त्वा भणति “इच्छाकारेण सदिसह भगवन् अमुगतवनिक्खिखणत्थ काउस्सग करा-
 पेह” गुरुर्भणति “करावेमो, इच्छामि त्थमासमणो० अमुगतवनिक्खिखणत्थं करेमि काउस्सग अन्नरथू” इत्यादि भणित्वा
 कायोत्सर्गे नमस्कारमेक चिन्तयित्वा पारितेऽपि नमस्कारमेक कथयित्वा क्षमाश्रमण दत्त्वा “अमुगतवनिक्खिखणत्थ वेइ-
 आइ वदावेह” गुरुर्भणति “वदावेमो” ततः संपूर्णा नैसाधन्यना करोतीति निक्षेपविधिः । ९ ।

अथ नित्यकर्तव्यतामाह—सा नित्यकर्तव्यता काऽपि शास्त्रोक्ता काऽपि साप्रत दृश्यमानपरम्परागम्या, तथाहि—उपधाने
 श्रावकैर्विकृतिमध्ये एक घृतमेव ग्राह्य नाऽन्या काऽपि विकृतिः १ । उपधाने त्रिशिक्षिविकृतिकाना मध्ये एकमपि निर्वि-
 क्रुतिक न ग्राह्य, तथा विधकारणे तु सति स्वण्डादिग्रहण यतनया कार्य २ । उत्कटद्रव्याणि अपि न ग्राह्याणि ३ । आर्द्रहरित-
 शाकोऽपि न ग्राह्याः ४ । घृततैलादि व्याघारितशाकोऽपि न ग्राह्यो, धूमितस्तु ग्राह्य ५ । तलितर्पणसीरावटिकादिकमपि
 न ग्राह्य ६ । अन्नादिपरिवेषिका स्त्री कृतरात्रिप्रायश्चित्ता शुद्ध्यति नाऽन्यथा ७ । अन्नादिपरिवेषिकाया वस्त्राणि दण्डित-
 स्वण्डितादिकानि न शुद्ध्यन्ति ८ । जेमनादिभूमिस्थानमपि कृतरात्रिप्रायश्चित्तया दण्डितस्वण्डितादिवस्त्ररहितया प्रमा-
 र्जित शुद्ध्यति ९ । यावन्ति च वस्त्राद्युपकरणानि तपःप्रवेशप्रथमदिने गृहीतानि भवन्ति तानि सर्वाण्यपि भोग्याभोग्यानि
 समयकाल प्रतिलेख्यानि १० । जेमनस्थालीकच्छोलकादीनि तु जेमनदिने पादोनप्रहरप्रतिलेखनासमये प्रतिलेखनीयानि
 नाऽन्यदा भोजनाभावाच्च ११ । कदाचित् हारकुण्डलादिक गृहीत स्वदेहावुत्तार्य स्वगृहादौ मोच्य भवेत् तदा विना
 उपधान यया स्त्रिया अहोरात्रपौषधो गृहीतोऽभवेत् तस्या हस्ते रात्रौ, न तु दिने उपधानवाहिन्या देय, सा च प्रातः
 तदुक्तस्थाने मुञ्चति १२ । उपधाने सर्वाणि वस्त्राणि स्वयं वा मालिकया वा प्रतिलेखितानि शुद्ध्यन्ति १३ । सर्वं क्रियानु-
 धान आदेशनिर्देशादिक मालिकादेशेन शुद्ध्यति १४ । क्रियानुष्ठानकारिका मालिकाऽप्युभयकाल प्रतिक्रमण करोति, रात्रि-
 प्रायश्चित्त करोति, सप्तवाराश्च देवान् धन्दते तदा शुद्ध्यते नाऽन्यथा १५ । रजस्वला दिनत्रय तपसि न पतति १६ । महाज-

स्वाध्यायसूक्त ७।८।९ सप्तम्यादिदिनत्रय तपसि न पतति १७ । प्रतिक्रमणमध्ये प्रभाते नमस्कारप्रत्याख्यानमेव कार्यं, ततो
 गुरुसमीपे क्रियायसरे उपवास आचाम्ल निर्विकृतिकं एकाशनं वा कार्यं १८ । प्रत्याख्यानपारणसमये पूर्वं नमस्कार-
 प्रत्याख्यान पारयति, ततः उपवासादिक १९ । प्रथमोपधानद्वयप्रवेशदिने मालादिने च यदि नन्द्याहम्बरेण उत्पूरता
 भवति पौषधादि कर्तुं न शक्यते, तदा तृतीयग्रहरप्रतिलेखनानन्तर सर्वोपकरणानि प्रतिलिख्य रात्रिपौषधोऽवश्य
 प्राद्याः २० । प्रातरुपधानवाही गुरुसमीपे समागत्य ईर्यापथिकीं प्रतिक्रम्य पौषघ सामायिक च लत्वा प्रतिलेखना
 अङ्गप्रतिलेखनां च करोति, ततो मुखवस्त्रिकां प्रतिलिख्य त्रयहि पहिलेहण सदिसावेमि त्रयहि पहिलेहण करेमीति क्षमाश्र-
 मणद्वय ददाति, ततो वन्दनकपट्टदानानन्तर क्षमाश्रमणदशक ददाति, तत्कमध्याज्यं—धनुवेल सदि० १ धनुवेल करेमि० २
 यइसण स० ३ यइसण ठायमि ४ सज्जाय सदि० ५ सज्जाय क० ६ पांगुरण सदि० ७ पांगुरण पहिगहेमि ८ कट्टा-
 सण सदि० ९ कट्टासण पहिगहेमि १० । ततो वन्दनकद्वयदानपूर्वं सुखतपःपृच्छा २१ । सन्ध्यायामपि एवमेव क्रिया
 करण, नवर पूर्वं प्रतिलेखना अङ्गप्रतिलेखना च करोति, न त्रयहि प्रतिलेखना । ततो गुरोर्वन्दनकपट्टदानानन्तर
 क्षमाश्रमणदशकदानमिदं त्रयहि पहिलेहण सदि० त्रयहि पहिलेहण करेमि २ सज्जाय सदि० ३ सज्जाय क० ४ यइ-
 सण स० ५ यइसण ठा० ६ नोप पूर्ववत् १० । २२ । पृथक् प्रतिक्रमणसम्पादत पाक्षिकवन्दनकानि सुखतपःपृच्छा-
 पर्यन्तां क्रिया सर्वामपि कृत्वा देयानि २३ । मालापरिधाने सन्ध्यायां माला अभिमन्त्रयित्वा स्वगृहे रात्रिजागरण कृत्वा

प्रातर्गच्छाधिपतिपार्श्वे माला परिधातव्या, तदनु तत् विनात् दिनदशक दशाहिका कार्या, तत्र पापघ्नग्रहणामिवडापि त्राव-
धाहारमेकादानं कुर्वन् उपधानवादी च निरारम्भस्तिष्ठति २४ । सर्वाण्यपि उपधानानि उत्कृष्टविधिना वहनीयानि तद-
भावे श्रावकैः एकान्तरोपवासैः, साधुभिस्तु उपवासाचाम्लनिर्विकृतिकैकाग्र्येन कृत्वा तावन्त उपवासाः पूरणीया न

दिनसंख्या नियमोऽस्ति २५ । इति नित्यकर्तव्यता ॥ १० ॥

अथ पट्टिपुत्रा विगङ्गा पारणाविधिमाह—प्रातर्गुरो समीपे समागत्य पृथक् प्रतिक्रमणे कृते च मुखवस्त्रिका प्रति-
लिल्य घन्दनकपट्क ददाति, गुरुभिः सम प्रतिक्रमणे कृते घन्दनकद्वयमेव ददाति, ततो गुरुर्भणति “पवेयण पवेयह” इति
भणित्वा मणति पट्टिपुत्राविगङ्गापारण करेहृत्ति, ततः किञ्चित् स्वेप्सित प्रत्याख्यान करोति, ततो भणति—गुरुसमक्ष समग्र
उपधानमाह्वे अभक्ति आशातना कीधी हुवे ते मिच्छामि दुक्कह । इति पट्टिपुत्राविगङ्गापारणाविधि । ११ । ॥ ८७ ॥

॥ इति सप्तोपधानक्रिया—विधिरधिकारः ॥ ८७ ॥

ननु श्रावक—श्राविकाणा निर्विकृतिकप्रत्याख्यानेन सत्कटद्रव्याणि यानि त्याज्यानि सन्ति तानि कानि ? उच्यन्ते—

“स्त्रीरी खह खज्जूर सकरादक्खदाडिमाई य । तिलयद्दी वह्निवाइ, करवओ चूरिम च तथा ॥ ९६ ॥

नालिअर मोईअ, मडिअ सतलिय भज्जियाचणए । आसुरिअविलिआ, पणगाइ किञ्जाडियाइ तथा ॥ ९७ ॥

तंतुलकट्टिम दुक्क, धोल एयाइ भूरिमेयाइ । उक्कोसगदवाइ, वज्जिआ निगिगइअमि ॥ ९८ ॥”

इति श्रीसन्देशदोलावली (पत्रे ११०) सूत्रगाथात्रयवृत्त्यनुसारेण क्रियते—

तन्नामानि शृणु क्षेत्री १ दुग्धराजसेविका २ खण्डः ३ खशुरः ४ शर्करा ५ द्राक्षा ६ वाहिमकुलिका ७ सहकार ८ राजा-
दन ९ कदलीफल १० नागरङ्गजातिफलानि ११ द्राक्षादीनि नागरङ्गादिफलपर्यन्तानि सञ्चितान्यपि उपायेन प्रासुकीकृ-
तानि अत्र ज्ञेयानि, अन्यथा तन्मन्त्रणासम्भवः, गुह्यपरीटिका १२ गुह्यधाना १३ कर्करीयकः १४ फाणित १५ इक्षुरसः १६
कसर १७ वर्षोपलाः १८ शर्करातिलकाखण्डकतलीपर्यायाः १९ अमृतिका २० तिलकुट्टी २१ साऽपि सञ्चिततिलाना
येत्तदा पर्युषिता अमृतापतसा तदा सद्यस्काऽपि अचिप्ताना तदापि सद्यस्काऽपि कल्पते, वटकानि काञ्चिकमिन्नानि
अभिन्नानां पक्वान्नविकृतित्वेन घोलमिन्नाना जीवससक्चिमत्त्वेन निर्विकृतिके अभक्ष्यत्वात् २२ करम्बो-दधिकृतो दुग्धकृतो
वा ज्ञेयः, ननु तन्कृतः तस्य वदरचूर्णयत् नीरसत्वेनाऽनुकूटत्वात् २३ चूरिम घृतखण्डादि[गुड]मिश्रित मोदकादिचूर्णं २४
खेहमर्चिः २५ तथाकुग २६ कुस्मरि २७ सिद्धपट्टिका २८ घृततैलाद्यैकतरस्वधितमण्डका २९ रोड्डिका ३० आस्तानक ३१
आम्लिका ३२ व्याघारिते जुरिका ३३ पूरणादि तेमनानि ३४ व्याघारित राघमण्डलिका ३५ नालिकेरगरिका ३६
मोदकामण्डितस्त्रेमिमिश्रिता कणिकानिष्यन्ना ३७ अमृतापगलितपुट्टद्वयान्तन्यस्तगुहमिश्रा रोड्डिका घृताद्यतिमृधितरोड्डिका
या ३८ भर्जिका वत्पुलाविशाकः, सापि तत्कालिते घृते तैले वा पक्का ज्ञेया ३९ अपक्वणकाः तेऽपि घृते तैले वा पक्का
प्राज्ञाः ४० अन्यान्यपि छमकितशालनकानि ४१ आसुरिका-राजिका सस्कृतघोलदध्याद्यन्तर्निधिसलण्डीकृतसर्पपशाकादिः
इय च सिन्धादिदेशे आहुरिति नाम्ना, आलन्धरे आसुरमिति नाम्ना, अन्यत्र राजिका तिष्ठमिति नाम्ना च प्रसिद्धा एषा

च दधिकृता कृता ज्ञेया । यदुक्तं योगविधौ—‘तद्विषयसक्या दक्षीक्या आसुरी न कप्पइ जोगवाहीणमिति’ अतः कास्त्रिकवट-
 क्पानीयभक्षणेऽपि न दोषः ४२ अम्लिकापानक विचापानक तद् आर्धिः यस्य तद् तथा, आदिशब्दात् ४३ द्राक्षापा-
 नक ४४ नालिकेरपानक ४५ खर्जूरपानक ४६ गुडपानक ४७ किलाटिका फेदहृदिनामिका ४८ दुग्धसिद्धद्राक्षा ४९ खुडु-
 हुडी ५० स्वारिक ५१ मल ५२ वटकादिव्यञ्जनानि ५३ तन्दुलकथित दुग्ध पेया इत्यर्थः । अल्पैः पष्टिकादितन्दुलैः सम पक्वमि-
 त्यर्थः । इदं तु तलस्थितसहपक्व तन्दुलादीनामुपरि चत्वारि अङ्गुलानि यावत् वृद्ध ज्ञेय, तदूर्ध्वं वर्धमानं विकृतिरेव, क्षेरेयी तु
 सान्द्रा भवतीति न तथा पौनरुक्त्य ५४ हस्तबिलोडितो निर्जलो दधिघोलः, स तु विकृतिरेव, पर यो हस्तबिलोडित सजलो
 दधिघोल स उत्कृष्टद्रव्य ५५ गुडमाधुरा ५६ शिखरणी ५७ निर्भञ्जनानि ५८ इत्यादीनि ज्ञेयानि । अत्र पूर्वं नामग्राह अनेकानि
 उत्कृष्टद्रव्याणि उक्तानि । अथ प्रथमेय विकृतिनिष्पन्नाना नानादेशजत्वेन दुर्लक्षाणा मृत्वावबोधार्थं व्यापकलक्षणमाह—

“विगई दवेण हया, जात उक्कोसिअ भवे दष ।” ‘विकृति’ क्षीरादिका द्रव्येण तन्दुलादिना हता भग्ना, मोरिता निर्वीर्यी-
 कृतेति यावत्, या काचन पायसादि उत्कर्षित उत्कर्षितसम्भवेत् ॥ ‘द्रव्यम्’ उत्पन्नसर्वीर्यविपाकान्तरत्वात् यथा मथित
 खण्ढादिरसेन हतं शिखरणी १ घृत कणिकादिना मिश्रित कूलरिः, चूरिम वा २ वटकादि पक्वान्न कास्त्रिकादिनोपहत
 कास्त्रिकवटिकादीनि, पर्यटसुकुमारिकादिरसेणोपहत तैल घृत वा निर्भञ्जन ४ शुण्ठीचूर्णरसेन हतो गुडपाको गुडपर्यटिका ५
 इत्यर्थः ॥ पुनरुक्तद्रव्यविस्तराधिकारमिच्छता सन्देहदोलायली—सूत्रवृत्तिप्रमुखा ग्रन्था द्रष्टव्या ॥ ८८ ॥

॥ इति उत्कटद्रव्याधिकारः ॥ ८८ ॥

खरतरगच्छाधीशा, विनचन्द्रगुगप्रधानगुरुराजाः । श्रीपातिसाहिमान्याः, समभूयन् भूमिविख्याता ॥ २ ॥
श्रीपूज्यमुख्यशिष्याः, दक्षाः श्रीसकलचन्द्रनामानः । मद्भुरवो गुणगुरव-स्तेषामेव प्रसादो मे ॥ २ ॥
इत्येव सप्तदशभिस्तुर्यं प्रभोत्तैः स्फुटम् । प्रकाश कृतवान् पूर्णं, गणि समयसुन्दर ॥ ३ ॥

इति श्रीसमयसुन्दरोपाध्यायविरचिते सामाचारीशतके
पञ्चमप्रकाशे चतुर्यः प्रकाशः समाप्तः ॥ ४ ॥

॥ अथ पञ्चमः प्रकाशः ॥

॥ श्रीमत्स्यमणपार्श्वनाथाय नमः ॥

ननु-साध्वीभिर्वशाश्रुतस्कन्धादिच्छेद्यन्या वाच्यन्ते न वा ? उच्यते-स्वत एव पर न सभाधन्वेन, निषिद्धत्वात्, स्वतो वाचनं तु संगतिमङ्गति । यतः तत्तपोवहन तासां निर्दिष्टमस्ति, अन्यथा तत् तपोवहन अपार्यक स्यात् अपि च 'अनेसिं च पवेयणीअमि ति' ता न भणन्ति, अत एव स्वतो वाच्यते, न वाचना अनुज्ञाता तासां ॥ ८९ ॥

॥ इति साध्वीना स्वत कल्पसूत्रादियाचनाधिकारः ॥ ८९ ॥

ननु-प्रतिक्रमणद्वय करणे पहावश्यकानां कुत्र कुत्र आधन्तौ व्यवस्थापितौ ? उच्यते-अत्र वृद्धसंप्रदाय एव, तत्र सायन्तनप्रतिक्रमणे 'करेमि भते' इत्यत आरभ्य अतिचारकायोत्सर्गपारण यावत् सामायिकावश्यक प्रथम १ । ततश्चतुर्विंशतिस्तवप्रान्ते चतुर्विंशतिस्तव आवश्यकं द्वितीय २ । ततो मुखवस्त्रिकाप्रतिष्ठेस्वनपूर्वं वन्दनक आदितः कृत्वाऽऽलोचनासूत्रं यावत् तृतीय वन्दनावश्यक ३ । ततः प्रतिक्रमणसूत्रत आरभ्य क्षामणावन्दनपूर्वं आयरियत्तवज्ज्ञाप गाथात्रयप्रान्तं यावत् चतुर्थं प्रतिक्रमणावश्यक ४ । ततः चारित्रदर्शनज्ञानानां कायोत्सर्गत्रयकरणेन पञ्चम कायोत्सर्गावश्यक ५ । पष्ठ तु प्रत्यास्थानरूप आवश्यक ६ पूर्वं कृतमिति । प्राभातिकप्रतिक्रमणे तु पहावश्यकानि अनुक्रमेण भवन्ति, तथाहि-करेमि भते

इत्यत आरभ्य चारित्रदर्शनज्ञानकायोत्सर्गपर्यन्त प्रथम सामायिक आवश्यक १ । ततो लोकोद्घोतकरसपूर्णभणनल्प द्वितीय चतुर्विंशतिस्तवावश्यक २ । ततो वन्दनालोचनपर्यन्त तृतीय वन्दनावश्यक ३ । ततः प्रतिक्रमणसूत्रमारभ्य आयरिय उच्यमान गायत्र्यपर्यन्त यावत् चतुर्थं प्रतिक्रमणावश्यक ४ । ततः कायोत्सर्गकरणपूर्वं लोकोद्घोतकरभणनपर्यंत पञ्चम कायोत्सर्गावश्यक ५ । ततो वन्दनम्बानपूर्वं प्रत्याख्यान क्रियते तत् प्रत्याख्यानवश्यक पष्ठ ६ ॥ ९० ॥

॥ इति पञ्चावश्यकानां आद्यन्तव्यवस्थाधिकारः ॥ ९० ॥

ननु-विंशतिस्थानकतपसः का गाथा ? , तत् तपसि च किं गुणन ? तत्रोच्यते—

“अरिहत-सिद्ध [चेइय] पवयण-गुरु-येर-बहुस्तुए तपस्सीसु । वच्छल्लया य तेसिं, अभिक्ख नाणोचओगे य ॥ १ ॥

दसण-विणए आवस्सए अ सीलवए निराइयार । खणलव-त्तव-च्चिआए, वेयावच्चे समाही अ ॥ २ ॥

अणुयणाणगहणे, सुअमची पवयणे पमावणया । एएहिं कारणेहिं, तित्थयरत्त लहइ जीवो ॥ ३ ॥”

गुणन इव प्रथमस्थानके तपसि नमो अरिहताण २००० गुणन अर्हता अष्टमकारपूजा क्रियते १ । द्वितीयस्थानके नमो सिद्धाणं २००० गुणन पुण्डरीकादिसिद्धभक्तिः क्रियते २ । तृतीये नमो पवयणस्त २००० गुणन सद्यस्त पुस्तकस्य वा भक्तिः क्रियते ३ । चतुर्थे नमो आयरियाण २००० गुणन वन्दनादिगुरुणा भक्ति क्रियते ४ । पञ्चमे नमो धेराण २००० गुणन वृद्धस्थविराणां विश्रामणादि भक्तिः क्रियते ५ । षष्ठे नमो सबज्जायाण २००० गुणन बहुभुतानां भक्तिः क्रियते ६ । सप्तमे नमो लोए सबसाहूण २००० गुणन तपस्विनां भक्तिः क्रियते ७ । अष्टमे नमो नाणस्त २०००

गुणन पूर्वपठितपाठो गुण्यते ८ । नवमे नमो दसणस्स २००० गुणन निरतिचार शुद्धं सम्यक्स्व पाल्यते ९ । दशमे नमो
 गुणन २००० गुणन देवगुरुवृद्धाना विनयभक्ति क्रियते १० । एकादशे नमो चारित्तस्स २००० गुणन कालवे-
 खाया प्रतिक्रमणद्वयं क्रियते ११ । द्वादशे नमो वंभवयधारिणं २००० गुणन द्वादशव्रतपालन विशेषतः क्रियते १२ । त्रयो-
 दशे नमो किरिआण २००० गुणन सामायिकादिक्रियाया प्रमादो न क्रियते १३ । चतुर्दशे नमो तवस्सीण २००० गुणन
 विशेषतस्तपः क्रियते १४ । पञ्चदशे नमो गोयमस्स २००० गुणन सुपात्राय दान दीयते १५ । षोडशे नमो जिणाण २०००
 गुणन वेवाना वृद्धाना च वैयावृत्य क्रियते १६ । सप्तदशे नमो चारिस्सधारिण २००० गुणन पौपधपूर्वं मन समाधिना स्यात-
 व्य १७ । अष्टादशे नमो नाणस्स २००० गुणन नवीन श्रुताभ्यास क्रियते १८ । एकोनविंशे नमो सुअस्स २००० गुणन
 वेष्टनकदवरकपादिना पुस्तकपूजा क्रियते १९ विंशे नमो पवयणस्स २००० गुणन जिनशासनोन्नति प्रभावना क्रियते २०
 सर्वत्र स्थानकेषु उत्कृष्टतः त्रिकालदेववन्दन १ भूमिसत्कारके शयन २ त्रिकाल देवपूजन ३ उभयकाल प्रतिक्रमण
 कर्त्तव्य ४, एतत्सर्वं सयोगाभावेऽपि च पञ्चशक्रस्तवै देववन्दन कर्त्तव्यमेव, तप पूर्वौ च विंगतिमोदकादिसर्वपक्वान्नढोक्-
 नपूर्वं देवगृहे स्नान विधाय सधमकिः क्रियते ॥ ९१ ॥

॥ इति विंशतिस्थानकतपोविधिरधिकारः ॥ ९१ ॥

ननु-भोजनानन्तर संवरणे वन्दनकानि दीयन्ते-क्रियते तानि किं मुक्कै अमुक्कैर्वा दीयन्ते? उच्यते-मुक्कैरेव नाऽमुक्कै
 यतो वन्दनकचूर्णो अमुकाना नियतानि चतुर्दशवन्दनानि अहोरात्रमध्ये प्रोक्तानि, मुकाना तु पञ्चदशेति तथा च-

तत्पाठः—एआणि पुषण्हे सत्त एवं अवरण्हे वि सत्त भवन्ति, अणुणा वदणगानि सज्जायवंदणगेसु पविसति चि काऊ सज्जायवंदणगानि तिसि पढिक्कमणवदणगानि चचारि पसिद्धाणि चेवसि सत्त एव चउदस हवति अन्नमच्छिअस्स, मत्तद्धिअस्स पुण पच्चक्खाणवंदणगेण सहिआणि पणरस भवति सि १ एव श्रीप्रवचनसारोद्धारे पच्चसप्ततिद्वारेऽपि (१८४ पत्रे) तथाहि—

“वचारि पढिक्कमणे, किइक्कम्मा तिण्णि हुंति सज्जाए । पुषण्हे अवरण्हे, किइक्कम्मा चउदस हवति ॥ ६४८ ॥”

व्याख्या—वचारि प्रतिक्रमणे कृतिकर्माणि—वन्दनकानि भवन्ति, तत्र आलोचनवन्दनक प्रथम १ क्षामणकवन्दनक द्वितीय २ आचार्यप्रभृति—सर्वसंघस्य क्षमणपूर्वमाश्रयणाय वन्दनकं तृतीय ३ प्रत्याख्यानवन्दनक चतुर्थ ४ तथा स्वाध्याये त्रीणि वन्दनकानि, तत्र स्वाध्यायप्रस्थापने एक वन्दनक १ स्वाध्यायप्रवेदने द्वितीय २ स्वाध्यायकरणानन्तर च तृतीय ३ एव पूर्वाह्णे—अत्युपसि सप्तवन्दनकानि, अपराह्णे अपि पदानि एव सप्त, कालग्रहणोद्देश १ समुद्देशा २ अनु-
शादि ३ वन्दनकानां स्वाध्यायवन्दनेषु एव अन्तर्भावात्, सर्वेव पदानि द्युवाणि कृतिकर्माणि प्रतिदिवस चतुर्दश भव-
न्ति १, अभ्यर्थाधिक्यस्य । भक्तार्थिकस्य तु अपराह्णे प्रत्याख्यानवन्दनकेनाऽभ्यधिकानि इति पञ्चदश भवन्तीति २ ॥
एव श्रीभावश्यकचूर्णवर्षि (४० पत्रे)

पभाए पुष संज्ञाए चचारि—पढिक्कमणे वदित्ता अलोपति एक, वितिअ अं अण्मुत्थितवसाणे मज्जे वंदति, मज्ज-
वंदणए कति वदित्ता १, अण्णेणं तिण्णि मज्जिमेण पच वा सत्त वा उक्कोसेणं संबेदि, अदि वाट्ठा वक्केवो वा तो

पूणेण ऊणेणो वोहिं तिहिं जाव तिणिण अयस्स वदित्था, एवं देवसिए वि । पक्खिए पच अवस्स, चातुग्मासिए सवत्सरिए य सत्त अवस्स, ते वदितूण अ आयरिअस्स अल्लिविज्जति तं ततिअ किइकम्म, पच्चक्खणे चउत्थ किइकम्म । तिणिण सज्जाए-वदिच्चा पट्टवेति पढम, पट्टचित्ते पवेयतस्स धितिय, पच्छा पढति, ततो जाहे चउन्मागावसेसा, पोरिसी ताहे पावे पडिलेहेइति, अदि न पढति तो वदति, अह पढति तो अवदिच्चा पात पडिलेहेतूण पच्छा पढति, कालवेलाए वदितु पडिक्कमति, अह उग्गाहकालिअ न पढति ताहे वदितु पावे पडिलेहिंति, एत ततिय, एव पुव्वहे सत्त अवरणेहि वि एते वेव सत्त, एताणि अबभत्तड्डिअस्स नियमा, भत्तड्डिअस्स पच्चक्खणं अबभहिअ एताणि अवस्स चोइस, इत्यादि ३ इत्यमेव श्रीबुहत्कल्पभाष्ये तद्वृत्तौ (सुतीये उद्देशे) च तथाहि—

“दुगसत्तगकिइकम्मस्स अकरणे होइ मासिय लहुग । आवासगविषरीए, ऊणऽहिए चेव लहुओ व[त्ति] ॥ ४४६९ ॥

वृत्तिः—‘दुगसत्तग’त्ति द्वे सत्तके चतुर्दश भवन्तीति कृत्वा पूर्वाह्णाऽपराह्नयोः चतुर्दश वन्दनकानि भवन्ति, कथमिति चेदुच्यते—इह रात्रि-श्रतिक्रमणे चत्वारि वन्दनकानि, तत्रैक आलोचनाया १, द्वितीय क्षामणके २, तृतीयं पाण्मासिक-तपश्चिन्तनकायोत्सर्गार्थं ३, चतुर्थं प्रत्याख्यानग्रहणार्थं इति ४ तथा स्वाध्याये त्रीणि वन्दनकानि, तत्र वृद्धसम्प्रदाय, सज्जाए वदिच्चा पट्टवेइ, एय पढम १, पवेयं तस्स वीइयं २, पच्छा उद्धिठ्ठ समुद्धिठ्ठ पढइ, उद्देश-समुद्देश-चदणाण-मिहेव तन्मावो तओ जाहे चउन्मागावसेसा पोरिसी ताहे पाए पडिलेहेइ जइ न पडित्ठकामो तो वदइ अह पडित्ठकामो ताहे अवदिच्चा पाए पडिलेहेइ, पडिलेहिंत्ता पच्छा पढइ, कालवेलाए वदित्ठ पाए [पडिलेहेण पडिक्कमइ] एयं तइय ३ । एव पूर्वाह्णे

सप्तवन्दनकानि, अपराहेऽपि एवमेव सप्त भवन्ति । तत्र चत्वारि दैवसिक्प्रतिक्रमणे, त्रीणि स्वाध्याये अनुशावन्दनानां स्वाध्याययन्दनेषु अन्तर्भावादिति सर्वसम्बन्धया चतुर्विंश वन्दनकानि भवन्ति, एतच्चाऽभकार्थिक अङ्गीकृत्योक्त, यस्तु भकार्थिकस्तस्य भोजनानन्तरभाविप्रत्याख्यानवन्दनकसहितानि पञ्चदश भवन्ति इति, एतेषा मध्याह्न एकादश्याऽपि कृतिकर्मणोऽकरणे मासक लघुक प्रायश्चित्त भवति ॥ ४४६९ ॥ एवं आचारविनकरेऽपि नवाङ्गीवृत्तिकारक-श्रीअभयदेवसूरिसन्तानीये श्रीरुद्रपक्षीगच्छीयेः श्रीवर्धमानसूरिभिः प्रोक्तं, तथाहि—तत्र यः किलाऽऽहारग्राही भवति तदा स वन्दनकद्वयं ददाति, यो नाऽऽहारग्राही तस्य नेति, इत्यादिग्रन्थानुसारेणाऽभकार्थिकस्य चतुर्विंश वन्दनकानि भवन्ति, भकार्थिकस्य च पञ्चदश वन्दनकानि ज्ञेयानि, पञ्चाह् गच्छरीतिरपि प्रमाणमिति संवरणे भुक्तेरेव वन्दनकानि देयानि नाऽभुक्तेरिति ॥ ९२ ॥

॥ भोजनानन्तर संवरणे वन्दनकानां अधिकारः ॥ ९२ ॥

ननु-वैत्राश्विनमासयोः अस्वाध्यायमेलेनऽस्वाध्यायोच्चारणविधिः कः? उच्यते-वैत्राश्विनमासयो द्वितीयपक्षे प्रतिपदि द्वितीयां वा मुख्यविहारिसाधोः वन्द्रादिषष्ठे मुहूर्त्ते च शुभे सति कल्पत्रेपमेलेन क्रियते, तत्राऽय विधि-स्वापनाचार्योपे समागत्य ईर्यापयिर्कां प्रतिक्रम्य मुखवस्त्रिका प्रतिष्ठेऽस्य वन्दनकद्वयं दत्त्वा “इच्छामि क्षमाश्रमण” इत्यादि क्षमाश्रमणपूर्व “सम्प्राय निक्लिबिर्त्तु” द्वितीयधर्माश्रमणेन “सम्प्रायनिक्लिबणतय कावत्सग करु”, तृतीयधर्माश्रमणेन “सम्प्राय निक्लिबणतयं करोमि कावत्सग अक्षत्सूस्सिपण”मित्यादिपाठपूर्वं कायोत्सर्गं, तत्र नमस्कारं एकं चिन्तयित्वा पुनर्नमस्कारं एकं कल्पित्वा अणुजाजिज्ञ्यो इति क्रम्य । अथोच्चारणविधिः-यथाहि, वैशाख-कार्तिकमासयोः प्रथमपक्षे द्वितीयास्तः पञ्चमः पक्षः

वारे बृहस्पतिवारे वा भरण्यादिवाचिते चतुष्पादके नक्षत्रे मुख्यविहारसाधो चन्द्रादिवले सिद्धियोगे सति कल्पत्रेयोपचारणा-
 नन्तर मध्याह्नात् परतः सायतनप्रतिक्रमणानन्तर वा ईर्यापथिकीं प्रतिक्रम्य मुखवस्त्रिका प्रतिलेख्य वन्दनकद्वयं च दस्या-
 प्रथमक्षमाश्रमणेन “सज्ज्ञाय उक्त्स्विषज्ज” द्वितीयक्षमाश्रमणेन “सज्ज्ञाय उक्त्स्विषवणतयं कावस्सगं करु इच्छ सज्ज्ञाय उक्त्स्विषव-
 णतयं करोमि कावस्सग अन्नतय०” इत्यादि कथनपूर्वं कायोत्सर्गं कृत्वा तत्र सागरदरगमीरपर्यन्तं लोकोबुधोत्तकर चिन्त-
 यित्वा पारिते च सपूर्णः कथ्यते १ । पुनः क्षमाश्रमणदानपूर्वं “असज्ज्ञाय-उहडावणतय” कायोत्सर्गं क्रियते, तत्र लोको-
 बुधोत्तकरचतुष्टय चिन्त्यते, पारिते च सपूर्णः २ । पुनः क्षमाश्रमणपूर्वं “बुधोयइयउहडावणतय” कायोत्सर्गं कृत्वा लोको-
 बुधोत्तकरचतुष्टय चिन्त्यित्वा पारिते सपूर्णः ३ । पुनः क्षमाश्रमणदानपूर्वं शक्रादिसमस्तवेयावच्चगरदेवतानिमित्त कायोत्सर्गः
 क्रियते तत्राऽपि लोकोबुधोत्तकरचतुष्टय चिन्त्यित्वा पारिते सपूर्णमेक कथयित्वा, क्षमाश्रमणदानपूर्वं “सज्ज्ञाय सदिसा-
 भेमि सज्ज्ञायं करोमि निसीहिआप मरथण वदामि” इत्युक्ते पूर्वमुपविश्य स्वाभ्याय क्रियते, तत्र नमस्कारत्रयपूर्णं “धम्मो-
 मगलमुक्खिमि”त्यादि पङ्गीवनिकायाभ्ययन यावत् मधुरस्वरेण स्वाभ्याय कर्तव्य । ततोऽनुज्येष्ठ साधुभिः प्रत्येक वन्दना
 कर्तव्या, मुख्यविहारिणा वाच्यं च “सिद्धात् भणओ भणावओ तप वहओ वहडावओ” इत्यादि ॥ ९३ ॥

॥ इति अस्वाध्यायमेलनाऽस्वाध्यायोत्तारणविधिरधिकारः ॥ ९३ ॥

ननु-द्वितीया-पञ्चम्यष्टम्येकावशी-चतुर्दशीरूपाः पञ्चतिथयो या विद्यन्ते तामु धर्माधिन्नो विशेषेणैकाशन-विरुतिप्रत्या-

सप्तयन्दनकानि, अपराहेऽपि एवमेव सप्त भवन्ति । तत्र चत्वारि दैवसिक्कप्रतिक्रमणे, त्रीणि स्वाध्याये अनुज्ञावन्दनानां स्याध्याययन्दनेषु अन्तर्भावादिति सर्वसंख्यया चतुर्दश वन्दनकानि भवन्ति, एतच्चाऽभकार्यिक अङ्गीकृत्योक्तं, यस्तु भकार्यिकस्तस्य भोजनानन्तरभाविप्रत्याख्यानवन्दनकसहितानि पञ्चदश भवन्ति इति, एतेषा मध्यात् एकतरस्याऽपि कृतिकर्मणोऽकरणे मासक लघुक प्रायश्चित्त भवति ॥ ४४६९ ॥ एव आचारविनकरेऽपि नवाङ्गीकृतसिंकारक-श्रीअभयदेवसूरिसन्तानीये श्रीरुद्रपद्मीगच्छीये श्रीवर्धमानसूरिभिः प्रोक्तं, तथाहि—तत्र यः किलाऽऽहारग्राही भवति तदा स वन्दनकद्वय ददाति, यो नाऽऽहारग्राही तस्य नेति, इत्यादिप्रन्यानुसारेणाऽभकार्यिकस्य चतुर्दश वन्दनकानि भवन्ति, भकार्यिकस्य च पञ्चदश वन्दनकानि ज्ञेयानि, पञ्चात् गच्छरीतिरपि प्रमाणमिति संवरणे मुक्तेरेव वन्दनकानि देयानि नाऽमुक्तेरिति ॥ ९२ ॥

॥ भोजनानन्तर संवरणे वन्दनकानां अधिकारः ॥ ९२ ॥

ननु-चैत्राश्विनमासयोः अस्याग्यायमेलेनऽस्याग्यायोत्तारणविधिः कः? उच्यते-चैत्राश्विनमासयो द्वितीयपक्षे प्रतिपदि द्वितीयां वा मुख्यविहारिसाधोः वन्द्रादिबले मुहूर्ते च शुभे सति कल्पत्रेपमेलेन क्लियते, तत्राऽय विधिः-स्यापनाचार्याग्ने समागत्य ईर्यापबिकीं प्रतिक्रम्य मुखवस्त्रिका प्रतिलेख्य वन्दनकद्वय दत्त्वा “इच्छामि क्षमाश्रमण” इत्यादि क्षमाश्रमणपूर्व “सगमाय निर्विलखित” द्वितीयक्षमाश्रमणेन “सगमाय निर्विलखणत्थ काउस्तस्य करु”, तृतीयक्षमाश्रमणेन “सगमाय निर्विलखणत्थं करोमि काउस्तस्यं अमृतपूसस्तिपण”मित्यादिपाठपूर्वं कायोत्सर्गं, तत्र नमस्कारं एकं चिन्तयित्वा पुनर्नमस्कारं एकं कथयित्वा अणुजाणिज्यो इति कथन । अयोत्तारणविधिः-यथाहि, वैशाख-कार्तिकमासयोः प्रथमपक्षे द्वितीयातः पञ्चात् सोम-

धारे बृहस्पतिवारे वा भरण्यादिवर्जिते षतुष्पादके नक्षत्रे मुख्यविद्यारसाधोः चन्द्रादिवले सिद्धियोगे सति कल्पत्रेपोत्तारणा-
 नन्तर मध्याह्नात् परतः सायतनप्रतिक्रमणानन्तर वा ईर्यापथिकीं प्रतिक्रम्य मुख्यवस्त्रिका प्रतिलेख्य वन्दनकद्वय च दत्त्वा
 प्रथमक्षमाश्रमणेन “सज्ज्ञायं उक्स्ववज्र” द्वितीयक्षमाश्रमणेन “सज्ज्ञाय उक्स्ववणत्य कावत्सर्गं करु इच्छ सज्ज्ञाय उक्स्वव-
 णत्यं करोमि कावत्सर्ग अन्नत्य०” इत्यादि कथनपूर्वं कायोत्सर्गं कृत्वा तत्र सागरवरगभीरापर्यन्तं लोकोद्घोतकर चिन्त-
 यित्वा पारिते च संपूर्णः कथ्यते १ । पुनः क्षमाश्रमणदानपूर्वं “असज्ज्ञाय-उहडावणत्य” कायोत्सर्गः क्रियते, तत्र लोको-
 द्घोतकरचतुष्टय चिन्त्यते, पारिते च संपूर्णः २ । पुनः क्षमाश्रमणपूर्वं “खुहोवह्वचहडावणत्य” कायोत्सर्गं कृत्वा लोको-
 द्घोतकरचतुष्टय चिन्तयित्वा पारिते संपूर्णः ३ । पुनः क्षमाश्रमणदानपूर्वं शक्रादिसमस्तवेयावच्चगरदेयतानिमित्तं कायोत्सर्गं
 क्रियते तत्राऽपि लोकोद्घोतकरचतुष्टय चिन्तयित्वा पारिते संपूर्णमेक कथयित्वा, क्षमाश्रमणदानपूर्वं “सज्ज्ञाय सदिसा-
 वेमि सज्ज्ञाय करोमि निसीहिमाए मरथण वदामि” इत्युक्ते पूर्वमुपविश्य स्वाध्यायः क्रियते, तत्र नमस्कारत्रयपूर्वं “धम्मो-
 मगलमुक्खिमि”त्यादि षड्जीवनिकायाध्ययनं यावत् मधुरस्वरेण स्वाध्यायं कर्तव्यः । ततोऽनुज्येष्ठ साधुभिः प्रत्येक वन्दना
 कर्तव्या, मुख्यविहारिणा वाच्यं च “सिद्धांत भणजो भणावजो तप वहजो वहडावजो” इत्यादि ॥ ९३ ॥

॥ इति अस्वाध्यायमेलनाऽस्वाध्यायोत्तारणविधिरधिकार ॥ ९३ ॥

ननु-द्वितीया-पञ्चम्यष्टम्येकादशी-चतुर्दशीरूपाः पञ्चतिथयो या विद्यन्ते तासु धर्मार्थिनो विज्ञेयैर्नैकाशन-विकृतिप्रत्या-

ख्यानादिकं प्रत्याख्यानं कुर्वन्तो हृदयन्ते । तत्राऽष्टमी-चतुर्दश्यो तपोनियमः क्रियमाणः सगच्छते, तयोः पुण्यतिथित्वेन लोके प्रसिद्धत्वात्, पर्वत्वेन आगमेषु उक्तत्वाच्च, पर्वणि च तपो बहुगुणमेव भवति, यदुक्त—

“उत्तरकर्णं एगगया य आलोय-चेइवदणया । मगलघम्मकहा वि अ, पबेसु तवो गुणा हुति ॥ १ ॥”

न पुनार्द्धितीयादिषु तद्विपरीतत्वाद् अथवा सत्कृत्यत्वाद् असौ अविशेषेण पञ्चदशस्वपि तिथिषु युज्यते, न पुन प्रतिनियतासु तासां अनागमिकत्वेन सिध्यात्वेहेतुत्वात्, इति चेत् सत्य, यद्यपि एताः पुण्यदिनत्वेन लोके न प्रसिद्धा, नाऽपि पर्वत्वेनाऽऽगमेऽपि उक्ता हृदयन्ते, तथापि केनाऽपि कारणेन बहुधृतैः आहताः, तथाहि-श्रावकविधौ पण्डितराजपरमार्हतथनपालेनोक्तम्—

“पञ्चविहविसयसुल्ल, उवमुज्जइ परमिएसु दिवसेसु । तीर्त्ताभिलासविरत्तो, परिहरत्तो पंचसु तिहिंसु ॥ १ ॥”

इत्येता एव पञ्च तिथयः पञ्चदशीसहिताः षड् भवन्ति ता अपि श्रुतधरैः आहताः, तथाहि दिनकृत्ये (७ पत्रे)—

“छण्हं तिहीण मज्झमि का तिही अज्ज वासरे । किं वा कल्लाणग अज्ज-लोगनाहाण [मतिय] सति य ॥ २१ ॥” इति । ननु-सामान्योक्तौ कथं ज्ञायते तैः एता एव विवक्षिता षाड्याः ? इति चेदुच्यते-दृढव्यवहारात् तेषामेव ग्रन्थान्तरे उक्तत्वाच्च, तथाहि तन्न्यः—“उदिइ १ इमि २ चत्तइसीसुं ३ च पुत्तिम ४ बी एगारसि ५ पच्चमी ६ दोगासणादि तवं १ इति आगमिक्खवट्ठुमाननीवाः श्रुतधरवचनस्य प्रायः श्रुतमूलत्वादिति श्रीसन्देशदोलावलीबृहद्भूतो षट्सु

शशाया ४४ व्याख्याने । पुनर्महानिशीये सप्तमाध्ययने, “अट्टमी १ चरद्वसी २ नाणपचमी ३ पज्जोसवण ४ चारमा-
सिए ५ चरत्थाट्टमछट्टे न करिज्जा खवण”मिति ॥ ९४ ॥

॥ इति पञ्चतिथीना नामाधिकारः ॥ ९४ ॥

ननु-आभातिक प्रतिक्रमणं कुत्र स्थाने पूर्णीभूत कस्मात् स्थानात् छन्दनादोपो न भवति ? उच्यते-देववन्दनानन्तर
श्रीआचार्यादिचन्दनाक्षमाश्रमणत्रये दत्ते सति रात्रिकप्रतिक्रमण सपूर्ण, ततः पर आन्तरणीदोपो न भवति, तथैव प्रति-
क्रमण प्रान्तता, श्रीजिनप्रभसूरिभिः श्रीविधिप्रपायां लिखिता, तथाहि—“अरिहतचेइआइ इच्चाइ पढिय धुइचउक्केण
वेइए वदेइ, जावति चेइआइ इच्चाइ गाहादुगयुत्त पणिहाणगाहाओ न भणेइ, तओ आयरियाइं वदेइ तओ वेलाए
पढिलेहणाइ करेइ”ति । एवमेव तरुणप्रभसूरिकृतपहावश्यकवालवोघेऽपि, तथाहि—“एगखमासमणि आचार्यमिश्र
वादीयइ, वीजै खमासमणि उपाध्यायमिश्र वादीयइ, व्रीजै खमासमणि सर्वसाधु वादीयइ पतलै रात्रिप्रतिक्रमण सपूर्ण
थयु, तत्त पछै कम्मभूमि पढमसंघयणि इत्यादि नमस्कार श्रीकृष्णभवर्धमानक इत्यादि स्तवनप्रतिलेखनाकुलकादिक ‘अट्टा-
वयमि वसमो’ इत्यादि प्रभातमागलिक्य भावनाकुलकसञ्ज्ञाय करइ ॥ ९५ ॥

॥ इति प्राभातिकप्रतिक्रमणप्रान्तताधिकारः ॥ ९५ ॥

ननु-सामाधिकस्य श्रावक उत्तरीय प्रावरण प्रावृणोति किं वा केवलपरिधानशाटक एव तिष्ठति ? उच्यते—नोत्तरीय-
प्रावरण प्रावृणोति, तस्य सतोऽपि सामाधिकग्रहणसमये न्युत्सर्जनत्वोक्तत्वात्, ययुक्त श्रीआवश्यकचूर्णो, तथाहि—“सो भ

किं सामाद्य अ करितो मतहं अपणेइ १ कुंडलाणि २ नाममुद् ३ तबोल ४ पावारगमाइ वोसरइ” इति । तत् सामायिकस्य उत्सर्गतः अप्रावरण एव सिध्यति, तदानीं तस्य यतिभूतत्वात्, यद्युक्तं ‘हेमंतेसु अवाचछे ति, समणो इव सावओ हवइ जग्हा’ इति वचनाच्च, अपवादतस्तु काष्ठदाहशीतादिकारणमाश्रित्य त्रीणि उत्तरीयाणि प्रावरितु कल्पन्ते नाऽधिकानि, तान्यपि कालप्रतिलेखितानि तस्य यतिवृत्तित्वात् यतीनां च शीताद्यपधादे कल्पत्रयस्य क्रमेण प्रावरणाना ग्रहणमुक्तं, तथैव च ओघनिर्गुक्तिमाव्ये भणितं, तथाहि—“आहे तह वि न तरे ताहे निविट्ठग पाउणे खोम । तेण वि असंयरतो दो खोमि पाउणे ताहे ॥१॥” तद्वि असंयरतो तईम ओण्णि पाउणे” इत्येवमेव श्रीसन्देहदोलावलीसूत्रे (६८ पत्रे) प्रोक्तं, तथाहि—

“तस्सगनयेणं सावगस्स परिहाण साढगादवर । कप्पइ पावरणाइ, न सेसमवधायओ तिमि ॥ ४६ ॥”

यत् एव प्रावरणपरिमोगः अपवादिकोऽस्त एव असौ परिधानाद् अन्यवत् शीतदशमशकादिकारणत प्रतिसेवितुकाम एव सामायिकग्रहणक्षणे प्रावरणं संदेशयति नाऽन्यथा यथा चष्णकालादौ इति भावः । ननु—कृतसामायिकाया आविकाया उत्सर्गतः कति वस्त्राणि प्रतिपादितानि सन्ति ? उच्यते—परिधानशाटिका १ कञ्चुक २ उपरितनाशुक चेति ३ वस्त्रत्रय स्वदेहे यथास्थानोपयुक्तं सत् कल्पते । अयमभिप्रायो यद्यपि सामायिकग्रहणवेलायां परिधानादन्यः सर्वोऽपि परिग्रह सावधव्यापारहेतुत्वात् व्युत्सृज्यतया उक्तः, इति अप्रतिलेख्यत्वात् अनुवत् कञ्चुलिकागुणितशाटिके न सामायिके परिमोक्तुं अर्हतः, तथाऽपि स्वस्याऽन्येषां च अशुभमावहेतुः दशनस्तननेप्रजघनाद्यङ्गावयवाभ्यादकृतया बहुगुणा, कञ्चुलिकां शाटिका प्रच्छदपटा इत्येतान् सामायिकेऽपि न व्युत्सृजन्ति, विनयचनबहुमानात् महासत्यः आविकाः ततः

कथं अन्यदा न्युत्पद्यन्ति, तथा च या गृहिण्यो नीरोगा अपि सम्यक्त्वप्रतिपत्त्यनन्तर स्वदेशानुरोधाद्वा १ धर्मोदिकारणाद्वा २ वस्त्रमालिन्यादि भयाद्वा ३ यूकापातादिशङ्कया वा ४ वैधन्यस्थित्या वा ५ अपरिहितकञ्चुका अस्थानविदीर्णपरिधाना अस्थगितशिरसः परिधानाऽञ्चलस्थगितशिरसो वा स्त्रीवृन्दमध्येऽपि चिर तिष्ठन्ति । किं पुनः पुरुषा-लोके ता विराघका एव बोद्धव्याः प्रवचनलाघवेऽतुलवादिति, एवमेव कृतसामायिकाया श्राविकाया उत्सर्गतो वस्त्रत्रयस्यैव ग्रहणश्रीसन्देहदोलावलीसूत्रे (६९ पत्रे) युगप्रधानश्रीजिनदत्तसूरिमिलितमस्ति, तथाहि—

“एव कथसामय्या, वि साविगा पठमनयमप्येह । कविसाढगकचुयमु-त्तरीज-वत्याणि धारेइ ॥ ४७ ॥” गाथा ।

ननु-कृतसामायिकश्राविकाया यव वस्त्रत्रय उत्सर्गतः प्रतिपादित तत् ज्ञात, पर अपवादतः सा कियन्ति वस्त्राणि विभृयात् ? उच्यते—शीतादिकारणे सति प्रागुक्तपरिधानशटक-कञ्चुकोत्तरीयरूपाणा औत्सर्गिकवस्त्राणामुपरि पुन प्रावरणवस्त्रत्रयेण अङ्गानि आञ्छादयति, अत एव शरीरलभवस्त्रत्रयादधिक एक द्वे वा त्रीणि वा च वस्त्राणि प्रावरीतुका-माऽपि असौ प्रावरण संदिशति एव प्रावृणोति नाऽन्यथा । प्रतिक्रमणे तु पोढाऽऽवश्यककरणवेलाया पुनस्त्रिपद शीता-घवाघाद्यपवादपरिगृहीत प्रावरणरूप वस्त्रस्थानत्रय परिहरति, स्वस्थानोपयुक्तैकशटिकाकञ्चुकोत्तरीयेभ्योऽन्यत् प्रतिक्रमणकाले श्राविकाया न कल्पते इत्यर्थः । इत्यमेव कृतसामायिकायाः श्राविकायाः अपवादपदेन श्रीजिनदत्तसूरियुगप्रधानैरपि सन्देहदोलावलीसूत्रे (६९ पत्रे) प्रतिपादितमस्ति । तथाहि—

“वीअपपण तिण्डुवरि तिहिं तु वत्थेहिं पासवगी च । सामाअवय पाळइ, तिपय परिहरइ पठिकमणे ॥ ४८ ॥”

ननु-अपवादे निर्ग्रन्थानां कल्पसप्तकं अनुशातमस्ति, तथाहि कल्पमाष्ये तृतीयोद्देशे—

“अप्या असथरतो, निवारियो होइ तिही वत्थेहिं । गिणइति गुरुविदिण्णे, पगासपडिलेहणे सत्त ॥ ३९८५ ॥

तिस्सि कसिणे अहसे, पच य पडिदुब्बळाइ गेण्हेज्जा । सत्त य पडिजुआइ, एय उक्कोसग गहण ॥ ३९८६ ॥” इति,

‘निवारितो होइ’चि अभ्यादिविराघनातो निवारितो भवतीत्यर्थः । तत्कथ्य सामायिकस्यत्वेन निर्ग्रन्थतुल्यस्याऽपि श्राद्धस्य अपवादतः त्रीणि एव उक्तानि, कथं वा सामायिकस्यत्वेन निर्ग्रन्थीसमानायाः श्राविकाया अपि त्रीण्येव उक्तानि ? इति चेत् उच्यते—यतीनां यावत् जीविकव्रतत्वेन विकृष्टतपःकारितत्वेन शीतलाद्वारमोजित्वेन अनन्यद्वारादीरत्वेन प्रायो मलिन-जीणवस्त्रत्वेन अनिवारोपाश्रयत्वेन कम्बवृत्तित्वेन च शीत प्रचुरं लगति, तेन च सोढेन अल्पसहनत्वेन ते घन आवा-प्यन्ते इति तेषां सप्त उपदिष्टानि, आद्यास्तु मुहूर्तमाश्रपाल्यसामायिकव्रतत्वादिना तद्विपरीता इति तेषां कियतापि शीतेन सोढेनाऽपि न कदाचिद् आवाघा भवतीति त्रीणि एव उक्तानि, एव श्राविकाणामपि भाष्यं, अत्यन्तापवादे तु एव “अहा समहिं बहूणि वि क्ढाई पाणइ” इति वचनात् साधूनामिव दयानामपि एषा बहूनि अपि प्रावरीतु कल्पन्ते । यदि वा विकृष्टतपःप्रतिपत्तिवशात् यदा एव सामायिके चिरकाल तिष्ठति, यथोपधानतयोवाही, तदा अस्य गृहस्थस्याऽपि तावन्ति प्राश्रणानि कल्पन्ते, यावन्निः प्रावृते शीतघर्मादिना न आक्रम्यते, यद्यपि उपधानतयोवाही पौषचस्य एवोच्यते न सामायिकस्यः, तथापि पौषधे सति अवश्यमेव सामायिकं भवतीति, तदीया एव सर्वाऽपि उपसर्गापवादादिबन्धवत्या

तत्र भवति, केवल शयासंस्कारकादिविधिः एवाऽत्राऽधिकः । तन्मूलस्य शयनविधेः पौषधे एव सफत्वादिति । 'पुष्ये जाहे तह वि' इत्याद्योषनिर्णयिकिमाष्येण कल्पत्रयस्य प्रावरणमेव अपवादिक साधोः उक्त । ननु ग्रहण, यतः औधिको पकरणान्तर्गतत्वेन उत्सर्गेण साधु कल्पत्रयं गृह्णाति यदुक्तं चतुर्दशपरकरणसख्याया, 'तिस्नेष य पच्छादगा' इति केवलमिदं संघर्षितमेव सत् उत्सर्गेण वामस्कन्धेन वहति शीतवातादिकारणेन पुन प्रावृणोति, अत्र तु 'गिण्हई गुरुव दिन्ने' इत्यादिना कल्पमाष्येण कल्पसप्तकस्य ग्रहणमेव अपवादिकं उक्त, ततो यतिः उत्सर्गेण तिस्नः प्रच्छादकाः सगृह्णाति अपवादतस्तु सप्त प्रावृणोति च, तिस्नोऽपि सप्ताऽपि अपवादतः एवेति न पूर्वोपरविरोध इत्यर्थः, पुनरत्राऽर्थे विस्तरार्थिना युगप्रधानश्रीखिनदत्तसूरिविरचितं सन्वेददोलावलीसूत्रं तद्वृष्टिश्च द्रष्टव्ये ॥

इति साधूनां उत्सर्गे यत्त्राणामेकं, अपवादे त्रय, अत्यन्तापवादे सप्तक ।

कृतसामायिकश्रान्ना उत्सर्गे एक, अपवादे त्रयं, श्राविकाणा उत्सर्गे त्रय अपवादे षट् इत्यधिकारः ॥ ९६ ॥

ननु—“गुरुविरहमि अ ठवणा” इति वचनप्रामाण्यात् काष्ठादिस्थापना स्याप्यते तत् युक्तं, पर सा स्थापना गुरो वा अर्हतो वा यदि गुरोः तदा प्रतिक्रमणादौ क्रियमाणे शक्रस्तवपाठः तवमे न युक्तः, अय यदि अर्हतः स्थापना तदा 'गुरुविरहमि अ ठवणा' इति वाक्यं इति निधाय तत् स्थापन असगत इव स्यात्, ततः किं तत्त्व ? तत्रोच्यते—एका काष्ठादिस्थापना पञ्चानामपि परमेष्ठिना अस्ति, अत्र पञ्चाऽपि परमेष्ठिन स्थापिताः सन्ति । अथ कश्चित् प्रेरयिष्यति श्राविकाभिः गुरुणा संघट्टो रक्षणीयः, तर्हि कथं आर्यिकाः स्थापनाचार्यं स्थापयन्ति ? अथ निजमहत्तरा कल्प्यते इति चेत् तत्र स्थापनाचार्यं

पञ्चपरमेष्ठिनः स्याप्यन्ते न साध्यः तथा च स्थापनायां संघट्टो भवतीति अचेतनत्वात् तीर्थकरस्यापनावत् यथा श्रापि-
काणा तीर्थकरप्रतिमासंघट्टो न भवति एवं स्थापनाचार्यस्याऽपि । यदुक्तं श्रीन्यवहारभाव्ये दशमोद्देशके, तथाहि—

“दसविधवेयाघच्च, इमं समासेण होइ नायवं [विधेय] । आयरिय-उवज्झाप, येरे अ तवस्सि सेहे य ॥ १२३ ॥

अंतरतकुलगणे य संघे साहम्मि वेयाघचे अ । एणसिं तु दसण्ह, कायध तेरसपण्हिं ॥ १२४ ॥” इति ।

परः प्राह—नन्वत्र आचार्यस्य वैयाहृत्य सक न तु अर्हता ? उच्यते—अत्र ‘आयरिये’ ति पदेन तीर्थङ्करो व्याख्या-

नोऽस्ति, यदुक्तम्—

“तित्थयरवेयाघच्च न मज्झियमित्तं तु किं न कायवं । किं वा न होइ निज्जर, तहिअ अह चेइआयरिओ ॥ १ ॥

“आयरियगाहणेणं, तित्थगरो तत्थ होइ गहिओ च । किं वा न होआयरिओ, आयर उवदिसते अ ॥ १३२ ॥”

तत एकस्यामेव स्थापनायां आवश्यकतादिकरणकाले स्थापनाचार्य इति व्यपदिश्यते, चैत्पवन्दनवेलाया तु स्थापनाऽई-
मिति, “विणविहंमि अ विणविब ठावणे” ति वचनात् । न वाच्यं एकत्रैव अर्हदुभ्यपदेश आचार्यव्यपदेशञ्च विरुद्ध्येत,
तन्निबन्धयोः अर्हत्त्व-गुरुत्वयो एकत्वसंभ्रमस्य आगमे संस्थापितत्वात्, तच्च प्राग्व्यवहारमाध्यगायाया आयरियपदेन
द्वयमपि दर्शितं, तीर्थङ्कुरस्य च आचार्यत्वं सर्वत्र सिद्धान्तादिषु प्रतिपादितमस्ति । तत्र श्रीभगवत्पां (११५ पत्रे) श्रीगी-
तमस्वामिना श्रीमहावीरदेवस्य धर्माचार्यस्य उक्तमस्ति, तथाहि—

“तप न से भगवं गोयमे लदये कञ्जाणस्सगोचं एव ववासी एव वाड्ड उंदयो ! मय चम्माण्हरिए यम

सप्त हस्तमान एव भवति, तथा च सति तन्मानतो लघुतरार्हस्यप्रतिमाः सर्वा अपि अग्रमाणता प्राप्स्यन्ति, साम्रत तु अर्हत् प्रतिमाः लघुतराः प्रतिग्रामं प्रतिनगरं प्रतिदेवगृह दृश्यन्ते, ततः तासां समाराधनं अफलमेव स्यात् न च तदफलं भवति संविमिश्रुतधरैः आहृतत्वात् । तस्मात् यथा स्थाप्यमानात लब्धयो लघुतरा-लघुतमाऽपि तीर्थकृत्प्रतिमा आराध्यन्ते तथा स्थापनाचार्योऽपि, तथा शीतलाचार्येणाऽपि श्रीभावश्रयके गुरुस्थापना स्थाने दण्डकः स्थापितोऽस्ति । पुनर्मित्ताराधिना श्रीसन्देशदोलावलीवृद्धुत्तिः द्रष्टव्या ॥ ९७ ॥

॥ इति स्थापनाया पञ्चाऽपि परमेष्ठिन इत्यधिकारः ॥ ९७ ॥

ननु-श्रुतदेवतादीनां कायोत्सर्गः प्रतिक्रमणे क्रियते, स सिद्धान्तोक्त्या आचरणया वा क्रियते ? उच्यते-आचरणया, यदुक्तं श्रीहरिमद्रसूरिभिः श्रीपञ्चवस्तुकवृत्तौ (८० पत्रे), तथाहि—

“पन्हुहमेरसारण, विणजो च ण फेडिओ हवइ एव । आयरणा सुयदेवय-माईण होइ उस्सगो ॥ ४९१ ॥”

वृत्तिः-आचरणया श्रुतदेवतादीनां भवति कायोत्सर्गः, आदिशब्दात् क्षेत्रमवनदेवतापरिग्रह इति । ननु इय आचरणा कदा जाता ? उच्यते-पूर्वघरकाले समाध्यते—यतः श्रीवीरनिर्वाणाद्वर्षसहस्रे गते पूर्वश्रुत स्वयच्छिन्न, अथ च श्रीहरिमद्रसूरिस्तु वीरनिर्वाणात् पञ्चपञ्चासदधिकवर्षसहस्रे व्यतीते दिव गतः, यदुक्तं—“चतसयतिपन्नवरिसे ४५१, काळ-गुरुणा सरिस्सई गहिआ । चतसयसत्तरिवरिसे ४७०, वीराजो विक्कमो जाओ ॥ ११ ॥ सतः—“पचसए पजतीए, विक्कमकाळाओ झुपि अत्थमिओ । हरिमहससिस्से- विक्कमो निक्कमो ॥ १२ ॥” —इति । श्रीहरिमहससिस्से-

तु पञ्चवस्तुके आचरणया श्रुतदेवतादिकायोत्सर्गकरण लिखित, ततः सा आचरणा श्रीहरिभद्रसूरितः प्राक् पूर्व-
 धरकाले एव जातेति ॥

ननु-भवतु नाम श्रुतदेवतादिकायोत्सर्गकरण पूर्वधरकालेऽपि तस्य दृश्यमानत्वात्, पर श्रुतदेवतादिकायोत्सर्गकरण
 सम्यग्दृष्ट्या न युज्यते इति यत् कस्याचिद्वचनं, तद् अयुक्तं, आगमे तस्य उपदिष्टत्वात्, तथाहि—(८० पत्रे)

चाचमासिय वरिसे, वत्सगो खिचदेवयाए उ । पविस्वय सिज्जसुराए, करिति चवमासिए वेगे ॥ ४९२ ॥ इति श्रीआ-
 वश्यककायोत्सर्गनिर्युक्तौ (पत्रे ७९४) पुन चाचमासिअ सयच्छरिएसु सवेऽवि मूलवत्तरगुणाणा आलोयण दाऊण पडि-
 क्कमति, खेचदेवयाए वत्सग करेति, केई पुण चाचमासिगे सिज्जदेवयाएवि कावत्सग करिति, इति श्रीआवश्यकचूर्णौ ।
 पुनरपि चाचमासिए एगो चवत्सयदेवयाए कावत्सगो कीरइ, संवच्छरिए खिचदेवयाएवि कीरइ अब्भहिओ इति श्रीआ-
 वश्यकचूर्णौ । तथा श्रुतदेवतायाअ आगमे महती प्रतिष्ठा दृश्यते, तथाहि—

सुयदेवयाए असायणाए श्रुतदेवता जाए सुयमहिठ्ठिअ तीए आसायणा, नत्थि सा, अकिंचित्करी वा एवमादि श्रीआवश्यकचूर्णौ—
 “जो दिठ्ठिवाणमिचेण देइ पणयाण नरसुरसमिञ्चि । सिवपुररज्ज आणारयणा देवीइ तीइ नमो ॥ १ ॥”

श्रीआराचनापताकायाम्—
 “यत्प्रभावादवाप्यन्ते, पदार्थाः कल्पना विना । सा देवी सर्वदे नस्तदस्तकल्पलतोपमा ॥ ३ ॥”

इति । श्रीचत्तराध्ययनघृष्टचूर्णौ—

सप्त हस्तमान एव भवति, तथा च सति तन्मानतो लघुतरार्द्धप्रतिमाः सर्वा अपि अप्रमाणता प्राप्स्यन्ति, साम्रत तु अर्द्धत् प्रतिमाः लघुतराः प्रतिग्राम प्रतिनगरं प्रतिदेवगृह इत्यन्ते, ततः तासां समाराधन अफलमेव स्यात् न च तदफल भवति सविप्रश्रुतधरैः आहतत्वात् । तस्मात् यथा स्थाप्यमानात लब्धयो लघुतरा-लघुतमाऽपि तीर्थकृतप्रतिमा आराध्यन्ते तथा स्थापनाचार्येणऽपि, तथा शीतलाचार्येणाऽपि श्रीमाधव्यके गुरुस्थापना स्थाने दण्डक स्थापितोऽस्ति । पुनर्विस्तारार्थिना श्रीसन्देशदोलावलीधृद्वृत्तिः द्रष्टव्या ॥ ९७ ॥

॥ इति स्थापनाया पञ्चाऽपि परमेषुनित्य इत्यधिकारः ॥ ९७ ॥

ननु-श्रुतवैवतादीना कायोत्सर्गः प्रतिक्रमणे क्रियते, स सिद्धान्तोक्त्या आचरणया वा क्रियते ? उच्यते-आचरणया, यदुक्त श्रीहरिमद्रसूरिभिः श्रीपञ्चवस्तुकवृत्तौ (८० पत्रे), तथाहि—

“पन्ध्रद्वेमेरसारण, विणओ च ण फेडिओ हवइ एवं । आयरणा सुयदेवय-मार्ईणं होइ उस्सगो ॥ ४९१ ॥”

वृत्तिः-आचरणया श्रुतवैवतादीनां भवति कायोत्सर्गः, आदिशब्दात् क्षेत्रमवनयेवतापरिग्रह इति । ननु इय आचरणा कदा जाता ? उच्यते-पूर्वधरकाले समाप्यते—यतः श्रीवीरनिर्वाणाद्वर्षसहस्रे गते पूर्वश्रुतं व्यच्छिन्न, अथ च श्रीहरिमद्रसूरिस्तु वीरनिर्वाणात् पञ्चपञ्चाशदधिकवर्षसहस्रे व्यतीते दिव गतः, यदुक्तं—“चतसयतिपञ्चवरिसे ४५३, काल-गगुरुणा सरिस्सई गहिआ । चतसयसत्तरिवरिसे ४७०, वीराओ विक्कमो जाओ ॥ ११ ॥ तट्टः—“पञ्चसए पणतीए, विक्कमकालाओ इत्ति अत्यमिओ । हरिमद्रसूरिसरो, जिउओ विसओ सिवसुल ॥ १०० ॥” इति । श्रीहरिमद्रसूरिणा

तु पञ्चवस्तुके आचरणया श्रुतदेवतादिकायोत्सर्गकरण लिखित, ततः सा आचरणा श्रीहरिभद्रसूरित प्राक् पूर्व-
घरकाले एव जातेति ॥

ननु-भवतु नाम श्रुतदेवतादिकायोत्सर्गकरण पूर्वघरकालेऽपि तस्य दृश्यमानत्वात्, पर श्रुतदेवतादिकायोत्सर्गकरण
सम्यग्दृष्ट्या न युज्यते इति यत् कस्याचिद्वचन, तव् अयुक्त, आगमे तस्य उपदिष्टत्वात्, तथाहि—(८० पत्रे)
चातुर्मासिय वरिसे, वस्सगो खित्तदेवयाए उ । पक्खिय सिज्जसुराप, करिति चरमासिए वेगे ॥ ४९२ ॥ इति श्रीआ-
वश्यककायोत्सर्गनिर्युक्तौ (पत्रे ७९४) पुनः चातुर्मासिअ सवच्छरिएसु सवेऽवि मूलवत्तरुणाणा आलोयणं दाळण पडि-
क्कमति, खेत्तदेवयाए वस्सग करेति, केई पुण चातुर्मासिगे सिज्जदेवयाएवि कावस्सग करिति, इति श्रीआवश्यकचूचौ ।
पुनरपि चातुर्मासिए एगो उवस्सयदेवयाए कावस्सगो कीरइ, संवच्छरिए खित्तदेवयाएवि कीरइ अन्महिओ इति श्रीआ-
वश्यकचूचौ । तथा श्रुतदेवतायाश्च आगमे महती प्रतिष्ठा दृश्यते, तथाहि—

सुयदेवयाए असायणाए सुतदेवताआए सुयमहिद्धिअ तीए आसायणा, नस्थि सा, अकिंचित्करी वा एवमादि श्रीआवश्यकचूचौ—
“आं विद्धिदाणमिच्छेण देइ पणयाण नरसुरसमिद्धिं । सिवपुररज्ज आणारयणा देवीइ तीइ नमो ॥ १ ॥”

श्रीआराधनापताकायाम्—

“यत्प्रभावादवाप्यन्ते, पदार्थाः कल्पना विना । सा देवी सवेदे नस्तावत्कल्पलतोपमा ॥ ३ ॥”

इति । श्रीचत्तराध्ययनबृहद्चूचौ—

सप्त हस्तमान एव भवति, तथा च सति तन्मानतो लघुतरार्हत्यतिमाः सर्वा अपि अप्रमाणता प्राप्स्यन्ति, सांप्रत तु अर्हतं प्रतिमाः लघुतराः प्रतिग्राम प्रतिनगरं प्रतिदेवगृह इत्यन्ते, ततः तासां समाराधनं अफलमेव स्यात् न च तदफलं भवति सविप्रश्रुतघरैः आहतत्वात् । तस्मात् यथा स्याप्यमानाव लब्धव्यो लघुतरा-लघुतमाऽपि तीर्यकृतप्रतिमा आराध्यन्ते तथा स्यापनाचार्योऽपि, तथा शीतलाचार्येणाऽपि श्रीआवश्यकं गुरुस्थापना स्थाने दण्डकः स्थापितोऽस्ति । पुनर्विस्तरार्थिना श्रीसन्देशदोलावलीबृहद्बुद्धिः द्रष्टव्या ॥ ९७ ॥

॥ इति स्थापनाया पञ्चाऽपि परमेष्ठिन इत्यधिकारः ॥ ९७ ॥

ननु-श्रुतदेवतादीनां कार्योत्सर्गः प्रतिक्रमणे क्रियते, स सिद्धान्तोक्त्या आचरणया वा क्रियते ? उच्यते-आचरणया, यद्युक्तं श्रीहरिमन्त्रसूरिभिः श्रीपञ्चवस्तुकवृत्तौ (८० पत्रे), तथाहि—

“पम्हदुमेरसारण, विणजो च ण फेष्ठिओ हवइ पवं । आयरणा सुबदेवय-मार्णि होइ उत्सग्नो ॥ ४९१ ॥”

वृत्ति-आचरणया श्रुतदेवतादीनां भवति कार्योत्सर्गः, आदिशब्दात् क्षेत्रभवन्नेवतापरिग्रह इति । ननु इयं आचरणा कदा जाता ! उच्यते-पूर्वघरकाले संभाव्यते-यतः श्रीवीरनिर्वाणाद्वर्षसहस्रे गते पूर्वश्रुत व्यच्छिन्न, अथ च श्रीहरिमन्त्रसूरिस्तु वीरनिर्वाणात् पञ्चपञ्चाशदधिकवर्षसहस्रे व्यतीते दिव गतः, यद्युक्तं—“चतसयतिपञ्चवरिसे ४५३, काल-गुरुणा सरिस्सइ गदिआ । चतसयसत्तरिचरिसे ४७०, वीराजो विज्जमो जाओ ॥ ११ ॥” इति—“पञ्चसय पणतीप, विज्जमकालाओ इत्ति अत्थमिओ । हरिमन्त्रसूरिसूरो, निजुओ विज्जमो सिचसुख ॥ २०० ॥” इति । श्रीहरिमन्त्रसूरिणा

सिद्धसुरी वस्सगो, नेओ संतिथयस्स पढणे य ॥ ३१ ॥ एव चिअ चरम्मासे, वरिसे अ जहक्कमं विही नेओ । पक्खिय-
चरमासवरिसेसु, नयरि नामस्स नाणत्त ॥ ३२ ॥ इति योगशास्त्रतृतीयप्रकाशवृत्तौ (२४८ पत्रे), एवं पाक्षिकवृत्तावपि
श्रुतदेवतास्तुतिः, तथाहि—“सुखदेवया-भगवर्ध०” श्रुताधिष्ठात्री देवता भवति च श्रुताधिष्ठात्री देवता, यदुक्त कल्पभाष्ये—
“सर्व च लक्ष्मणोर्वेय, समाहिं दिति देवया । सुत्त च लक्ष्मणोर्वेय, जिणसवबुभासिय ॥ १ ॥” भगवतीपूजा ज्ञानाव०
इत्यादि, ननु—कथं श्रुताधिष्ठातृदेव्या व्यन्तरादिप्रकारायाः कर्मक्षपणे सामर्थ्यं ? उच्यते—उद्गोचरशुभध्यानस्याऽपि
स्मर्तुः कर्मक्षयहेतुत्वेन अभिहितत्वादिति । एवं निशीथभाष्यचूर्णौ पोटशोद्देशकेऽपि [भव] वनदेवतादीनां कायोत्सर्गकरण

लिखितमस्ति, तथाहि—

“ताहे विसाभाग अमुणता सवालबुहुगच्छस्स रक्खणट्ठा वणवेवयाए वस्सगा करिति सा आकपिआ दिसभाग पथ
वा कहेज्ज, सम्महिद्धिदेवया अण्णववएसओ वड आपतावि सवति ते साधू तं, वडय पासिआ आसासिया ते साह ता ते
देवयाए गोठलपरपरएण ता वाणीया जाव जणवद पत्ता ताहे सा देवता अतिमवइयाए उवगरणं विटिय विस्सरावेइ,
तीए अट्ठा साहुणो निरत्ता गोठल न पेच्छति, वेटिय घेत्तु पडिगया गुरुणो कहति नत्थि सा वडयत्ति, नाय जहा
देवयाए कयमिति । एत्थ सुद्धोर्वेव नत्थि पच्छित्त” इत्यादि । एवमेव श्रीदेवेन्द्रसूरिभिरपि श्रीसघाचारबृहद्भुक्तौ
(३७० पत्रे) सम्यग्दृष्टिदेवदेवीनां स्मरणीयत्वादिना व्यवस्थापनं व्यधायि, तथाहि—“इह सुरा य सरणिज्जति” इहशब्द
पूर्वद्वारे सयोचितोऽपि ह्मरुक्कमणिन्यायेन अत्राऽपि सवध्यते । ततश्च इहेति सपूर्णचैत्यवन्दनाया क्रियमाणाया सुराश्च

“यस्याः प्रसादमतुलं, संप्राप्य भवन्ति भव्यजननिबन्धाः । अनुयोगवेदिनस्ता, प्रयतः श्रुतदेवता बन्दे ॥ १ ॥” इति ।

श्रीमनुयोगद्वारपूतौ तथा—

“पञ्चविद्यायारविसुद्धिदेवमिह साह्र साधनो वासि । पठिकमणं सह गुरुणा, गुरुविरहे कुण्ड इकोऽवि ॥ १ ॥ वदितु
चेइयाइ, वाचं चतरादिप खमासमणे । मूनिहियसिरो सयलाइयारमिच्छुकव देइ ॥ २ ॥ सामाइअपुधमिच्छामि ठाइव
कावस्सगमिच्छाइ इत्यादि १३ पुण पणवीसुस्साचं, वस्सगं कुण्ड पारप विहिणा । तो सयलकुसलकिरिआ-फलाण
सिद्धाण पढइ थयं ॥ १४ ॥ अह सुअसमिद्धिहेव, सुअवेवीए करेइ वस्सग । चितेइ नमुकार, सुणइ य देइ य तीइ सुइ
॥ १५ ॥ एव खित्तसुरीए, वस्सगं कुण्ड सुणइ वेह पुं । पठिऊण पचमगल-मुवविसइ पमज्ज सडासे ॥ १६ ॥ पुब-
विहिणेय पेइअ, पुत्तिं दाऊणवदण गुरुणो । इच्छामो अणुसट्ठि, ति भणिय आणूहिं तो ठाइ ॥ १७ ॥ गुरुपुइगहणे
पुइ तिन्नि वज्जमाणक्खरस्सरो पढइ । सक्ख्यय थव पठिम कुण्ड पच्छित्तवस्सग ॥ १८ ॥ एव ता देवसिअ, राइअमवि
एवमेव नवरि तहिं । पढम दाउ मिच्छामि तुकठं पढइ सक्ख्यय ॥ १९ ॥ सट्ठिय करेइ विहिणा, वस्सग इत्यादि
गाथा ॥ २० ॥ इच्छामो अणुसट्ठि, ति भणिय सवविसिअ पढइ तिण्णि पुं । मित्तसदेण सक्ख-त्थयाइ तो चेइए वदे
॥ २१ ॥ अह पक्खियं चतइसि-विणमि पुं च तत्थ येवसिअ । सुत्तत पठिकमिच, तो सम्ममिम कम कुण्ड ॥ २२ ॥ मुइ-
पोत्ती वंदणय, सबुद्धालामण तहाऽऽलोप । वंदण पत्तेअं खामण च वंदणयमह सुत्त ॥ २३ ॥ सुत्तं अब्भुद्धाणं, वस्सगो
पुत्ति वदणय तहय । पज्जतियखामणय, तह चररो कोमवदणया ॥ २४ ॥ पुबविहिणेव सबं, देवसिअ वंदणाइ तो कुण्ड ॥

कायोत्सर्गादिकं पारयिष्यामि इत्यादिना सुदर्शनप्रियामनोरमाया इव तत्र तत्र सघकृत्ये प्रवर्तयितव्याः । अत्र चायं निशीथ-
 चूर्णयुक्तो विधिः “पुवं अणुसिद्धी किञ्च ३ शुद्धिं भणिय होइ, अणुसिद्धी शुद्धिं एगद्धेत्ति” भाष्यवचनात् “साहु कय ते एव,
 बुद्धइ, जहा चपाए सुमहा । नागरजणेण अणुसिद्धा घमा सपुष्पा सत्ति ॥ १ ॥ तेओ उवाळभो, दिज्जइ साणुण । ओव
 एसपयाण, कीरइ ति बुत्त भवति ॥ २ ॥ पण्णा सो उवगहो किञ्च ३ भणिय च-दाणे द्वावणे करणे अ, करणे य कयम-
 णुणाए । उवहिअमणुवहिअ वा, आणहि उवगह एअ ॥ ३ ॥ एवमेव तत्रैव ग्रन्थे (३९४) पत्रेऽपि तथा च तत्पाठः—चतु-
 र्थी स्तुतिः पुनर्वैयावृत्यकराणां—यक्षाम्बाप्रभृतीनां सम्यग्दृष्टिदेवतानां, किमर्थमित्याह—उपयोगार्थं स्वकृत्येषु तेषां सावधानता-
 निमित्तं भवति च गुणोपबृंहणतः तत्तन्नावबृद्धिः । ततश्च स्वकार्यकारित्वोपयुक्तत्वाज्जागत् प्रसिद्ध एतद् यत्प्रशसातः
 सोत्साह सर्वकार्यकरणादर इति । ‘तु’ शब्दो विशेषक तेन याः शुवाङ्गीशासनदेवतादिविषया स्तुतयः ताः सर्वा अपि चतु-
 र्यस्तुतौ निपतन्ति, गुणोपबृंहणद्वारेण तासामपि उपयुक्ततादिफलत्वाविति । स्तुतिर्युगलेषु युगन्तेषु तथा निबन्धनात्,
 गुणोत्कीर्तनस्य द्वितीयस्तुतिरूपत्वात्, तथाहि—जिनज्ञानस्तुतिर्विन्दनाद्यात्मकत्वाद् एका गण्यते, वैयावृत्यकरादिस्तुतयस्तु
 द्वितीया गुणोत्कीर्तनादिरूपत्वात्, एवमेव युगलत्वसिद्धेः, भावित चैतत् पचमे वन्दनाद्वारे अत एव क्वचिद्युगले चतुर्थो-
 स्तुतिः सर्वे यक्षाम्बिकेत्यादि वैयावृत्यकराणां, काऽपि च भूयास्तु । सर्वदा देवा देवीभिरित्यादि सामान्यत सर्वदेवतानां
 कुत्राऽपि “गौरी सैरिमेति” विद्यादेवतानां अन्यत्र “निष्पङ्कन्योमनीले” ति देवविशेषविषया एकत्र विकटदर्शने ति देव्या एव,
 कुत्रचिद् च “आमूलालोलधूली” त्यादि श्रुतदेवतायाः इत्यादि परिभाषनीय । इदं सूक्ष्मधिया कुप्रहादिपरिहारेण । कायोत्सर्ग-

सूर्यचेति 'पुरुषस्त्रियो'ऽपि एकश्रेये सुराः ते चात्र यक्षाम्बाप्रभृतयः सम्यग्दृष्टिदेवता ज्ञातव्या, न तु अर्हन्त, तेषां प्राग्
वन्दनीयत्वेन अभिहितत्वात् अनुशासकत्वात् स्मारकत्वाच्च, पते च किं इत्याह—'सरणिज्जति' स्मरणीयास्तु तद्गुणानुचिन्त
नोत्कीर्तनादिनोपबृहणीयाः, स्वधनीया इत्यर्थः । श्लाघ्यश्च जिनप्रवचनस्यः स्वल्पगुणोऽपि, सम्यग्दृष्टिप्रशसायाः कर्मक्षय-
कारणत्वात् । इह च—'गुणपगरिसबहुमाणो, कम्मबल्लयकारण जेण चि' । नैव चेत्तदा उत्तरोत्तरसयमस्यानयवतिभि-
साधुभिः जघन्यजघन्यतरादिसंयमस्यानवर्तिनः साधवोऽप्यनुपबृहणीयाः स्युः, तैश्च नियमादिसु दृढाः श्रानका । न च
पतदगमे हृष्ट इष्ट वा, यत् गुणिना गुणा न प्रशस्याः, दर्शनमालिन्याद्यवासे । आह च "नो खलु अप्परिजडिण निन्द
यओऽमइलिपि व सम्मचे । होइ तवो परिणामो जत्तो अणुवबूहणाईय चि' ॥ १ ॥ देशविरताना वा अविरताना
वाऽविरतसम्यग्दृष्टयः श्रान्नाः सत्काराद्यर्हा न स्युः, तथा च सति—

तन्हा सबपयत्तेण, वो नमुक्कारवारजो । सावओ सोऽवि दिट्ठवो, जहा परमबंभवो ॥ १ ॥

इत्यादि अपार्यकं स्याद् एव च सकलागमव्यवहारलोपात् विमर्शनीय इदं सूत्रमधिया इति । यद्वा स्मरणीया—स्मारणादितु
प्रेरणाऽर्हा, तत्र "पमुडु गाहा" अयमर्थः—चैयानृत्यादिकारका गीयन्ते, तत्र चाज्ञादरवता भवतां तत् किं स्वकृत्यमपि विस्मृ-
तं? न युक्तमत्र प्रमादयितु, दुर्लभा हि पुनरिय सामग्री २, दुःखदः प्रमादारीः ३ दुरितो भवोदधिनिपातः ४ स्वनामैव सत्या-
पयति इत्यादि व्यवहारायगर्भितविशेषणद्वारेण स्मारणादि क्रियते, अथवा स्मरणीयाः संघादिकृत्ये धैर्यादृत्यप्रभावनादौ उभय-
लोकमुखावहे प्रेरणार्हाः तत्तत्करणशक्तिपुङ्गवाच्चेया । इदं चक भवति—यदाऽमुकसंबन्धे प्रभावनादि करिष्यथ तथाऽहं अमुकं

शुभदिने शुभवेलायां शुभमुहूर्ते सधस्य कारकस्य वा चन्द्रबले सति गुरुपवेशेन सधस्य समुदाय सर्वं मेलयित्वा देवगृहे समेत्य स्नात्रकरणानन्तरं देवामृत घौत पवित्र निश्चलं पट्टक स्थापयित्वा तदुपरि केशरादितिलकपूर्वं ज्ञान-दर्शन-चारित्र्याणा अनुक्रमेण तन्दुलपुञ्जिकारूपा स्थापना क्रियते, ततो मूलनायकस्य दक्षिणाङ्गे इन्द्र १ अग्नि २ यम ३ नैऋत ४ वरुण ५ वायु ६ कुबेर ७ ईशान ८ ब्रह्मा ९ नागाना १० दशदिक्पालाना पूर्ववत् स्थापना क्रियते, ततो मूलनायकवामाङ्गे आदित्य १ सोम २ मंगल ३ बुध ४ बृहस्पति ५ शुक्र ६ घनैश्चर ७ राहु ८ केतु ९ नवग्रहस्थापना क्रियते, ततः तद्विषयेव चैत्यदेवता १ क्षेत्रदेवता २ देशदेवता ३ स्थापनात्रय क्रियते, एव २५ पुञ्जिकाना स्थापना कार्या । तदनु सर्वासा पुञ्जिकानामुपरि बलिपुष्पघूपनैवेद्यवासादिप्रक्षेपः कार्यः । ततः —

पुञ्जिकास्तु च ये देवा, देव्योऽपि गुरुणोदिताः । बलिपूजां प्रतीच्छन्तु, सन्तु सधस्य शान्तये ॥ १ ॥

अनेन श्लोकेन सर्वासामुपरि अखण्डजलधारादान कार्यं, ततः सर्वं गृहागते पर्पटादिमिश्रभाजन बृहत्तर भूत्वा एकस्य हस्ते दत्त्वा पूर्वदिक्संमुख भूत्वा जलधारादानपूर्वं पूर्वदिशि बलिः प्रक्षिप्यते, तत्र-श्लोकश्चाऽयम्—

पेरावतसमारुढः, शक्रः पूर्वदिशि स्थितः । सधस्य शान्तये सोऽस्तु, बलिपूजा प्रतीच्छतु ॥ १ ॥

पञ्चमाभेय्या दिशि-आग्नेय्याविदिश स्वामी, श्रीवह्निश्छागवाहन । सधस्य शान्तये सोऽस्तु, बलिपूजा प्रतीच्छतु ॥ २ ॥

एव दक्षिणस्या दिशि-दक्षिणस्या दिश स्वामी, यमो महिषवाहन । सधस्य शान्तये सोऽस्तु, बलिपूजा प्रतीच्छतु ॥ ३ ॥

एव नैऋतदिशि-याम्यऽपातरालेऽसौ, नैऋतिः शववाहन । सधस्य शान्तये सोऽस्तु, बलिपूजां प्रतीच्छतु ॥ ४ ॥

विषयेऽपि बहु विमर्शनीय, यतो दैवसिक्तावश्यक्रम्ये सामान्यतो वैयावृत्यकरान् विमुच्य केऽलश्रुतदेवतादेः कायोत्सर्गकरण, पाक्षिकादौ तु भवनदेव्याः, दीक्षादौ तु शासनदेव्यादीनामपि, अल प्रसंगेन, तत्त्व तु परमपंथो विदन्ति ॥ ९८ ॥

॥ इति श्रुतदेवताविकायोत्सर्गस्थापनाधिकारः ॥ ९८ ॥

ननु-श्रीखरतरगच्छीयसाधुसाख्यः सुविहितनामविधाणा अपि मृत्तिकाघटकेन पानीय विहरन्ति तत्र रक्षन्ति तत् किं तत्र जीवसंसर्गसद्भावात् ! उच्यते, श्रीस्थानाङ्गे (१६८ पत्रे) तृतीयस्थाने तृतीयोद्देशके पानीयघटस्य साधुसार्वर्गना उक्तत्वात् तथाहि-"कप्पइ निगयाण वा निगयीण वा तयो पायाइ धारित्ते वा त० लाउयपादे वा दारु पादे वा महियापादे वा" (सूत्रं १७०) व्याख्या-अलावुपात्रक-तुम्बक दारुपात्र-काष्ठमय मृत्तिकापात्र-मृण्मय शराववार्य-टिकादि, शेषं सुगम, अत्र वार्धटिकाशब्देन पानीयलघुघटिका प्रोक्ताः । जीवोत्पत्तिपर्यन्त तु यतनावन्त साधनो रक्षन्त्येव न कथंचित् रक्षणे तु तत्रोत्पन्नपूतकजीवपानीय ग्रन्थोक्तविधिना गृहस्थादिभ्यः प्रयच्छन्ति, प्रत्युत काष्ठलोष्टिकादिधारणे तु ऋतदोषस्य साक्षात् दृश्यमानत्वात् बहुमूलत्वाच्च । न तद्धारणनियमो विचार्यमाण सयमसुखावहो मृत्तिकापानीयलघु-घटिकाः तु अल्पमूल्यत्वात् सुखेन गृहस्वेन मिलनत्वात् संयमोपपष्टम्भकारिणो भवतीति युक्तमेव तद्धारणम् ॥ ९९ ॥

॥ इति मृत्तिकापानीयघटिकारक्षणधिकारः ॥ ९९ ॥

ननु-संघादीना विप्रोपद्रवशाल्यै शान्तिविधिः क्रियते स शान्तिविधिः कः ? , कुत्र प्रतिपादितः ! उच्यते-स विधिः कोऽपि प्राक्तनलिखितानुसारेण, कोऽपि न महेष्वावो [वत्सवे] विधिश्चावकक्रियमाणानुक्रमस्य स्वय दर्शनेन न लिख्यते, तथाहि-

शुभदिने शुभवेलाया शुभमुहूर्ते सधस्य कारकस्य वा चन्द्रबले सति गुरुपदेशेन सधस्य समुदाय सर्वं मेलयित्वा देवगृहे समेत्य स्नात्रकरणानन्तर देवाग्रतः घौत पवित्र निश्चलं पट्टक स्थापयित्वा तदुपरि केशरादितिलकपूर्वं ज्ञान-दर्शन-धारित्राणा अनुक्रमेण तन्दुलपुष्पिकारूपा स्थापना क्रियते, ततो मूलनायकस्य दक्षिणाङ्गे इन्द्र १ अग्नि २ यम ३ नैऋत ४ वरुण ५ वायु ६ कुबेर ७ ईशान ८ ब्रह्म ९ नागाना १० दशदिक्पालानां पूर्ववत् स्थापना क्रियते, ततो मूलनायकवामाङ्गे आदित्य १ सोम २ मंगल ३ बुध ४ बृहस्पति ५ शुक्र ६ शनैश्चर ७ राहु ८ केतु ९ नवग्रहस्थापना क्रियते, ततः तदिश्येष चैत्यदेवता १ क्षेत्रदेवता २ देशदेवता ३ स्थापनात्रय क्रियते, एव २५ पुष्पिकाना स्थापना कार्यो । तदनु सर्वासा पुष्पिकानामुपरि बलिपुष्पधूपनैवेद्यवासादिप्रक्षेपः कार्यः । तत —

पुष्पिकास्तु च ये देवा, देव्योऽपि गुरुणोदिता । बलिपूजां प्रतीच्छन्तु, सन्तु सधस्य शान्तये ॥ १ ॥

अनेन श्लोकेन सर्वासामुपरि अखण्डजलधारादान कार्यं, तत सर्वं गृहागते पर्वदादिमिश्रभाजन बृहत्तर भृत्वा एकस्य हस्ते दत्त्वा पूर्वविक्रमसुख भृत्वा अलधारावानपूर्वं पूर्वदिशि बलि प्रक्षिप्यते, तत्र-श्लोकश्चाऽयम्—

पेरावतसमारुढः, शक्रः पूर्वदिशि स्थितः । सधस्य शान्तये सोऽस्तु, बलिपूजा प्रतीच्छतु ॥ १ ॥

पृथमाग्नेयां दिशि-आग्नेय्याविदिशः स्वामी, श्रीबहिःश्लागवाहन । सधस्य शान्तये सोऽस्तु, बलिपूजा प्रतीच्छतु ॥ २ ॥

एव दक्षिणस्या दिशि-दक्षिणस्या दिशः स्वामी, यमो महिषवाहन । सधस्य शान्तये सोऽस्तु, बलिपूजा प्रतीच्छतु ॥ ३ ॥

एवं नैऋतादिशि-याम्यऽपातरालेऽसौ, नैऋति शववाहन । सधस्य शान्तये सोऽस्तु, बलिपूजां प्रतीच्छतु ॥ ४ ॥

विपयेऽपि बहु विमर्शनीयं, यतो देवसिकावश्यकमप्ये सामान्यतो वैयावृत्यकरणं विमुख्य केवलश्रुतदेवतादे कायोत्सर्गकरण,
पाशिकादौ तु भवनदेव्याः, दीक्षादौ तु आसनदेव्यादीनामपि, अल प्रसंगेन, तत्त्व तु परमपंथो विदन्ति ॥ ९८ ॥

॥ इति श्रुतदेवतादिकायोत्सर्गस्थापनाधिकारः ॥ ९८ ॥

ननु-श्रीस्वरतरंगच्छीयसाधुसाध्यः सुविहितनामविष्वाणा अपि मृत्तिकाघटकेन पानीय विहरन्ति तत्र रक्षन्ति तत् किं
तत्र जीवसंसर्गसम्भावात् ? उच्यते, श्रीस्थानाङ्गे (१३८ पत्रे) तृतीयस्थाने तृतीयोद्देशके पानीयघटस्य साधुसार्ध्वीना
रक्तत्वात् तथाहि-“कम्प्य निगयाण वा निगयीण वा तथो पायाइ धारिस्ते वा परिहरिस्ते वा त० लावयपादे वा दारु-
पादे वा मृद्विपादे वा” (सूत्र १७०) व्याख्या-अलाघुपात्रक-तुम्बक दारुपात्र-काष्ठमय मृत्तिकापात्र-मृण्मय शराववार्य-
टिकादि, शेष सुगम, अत्र वार्षटिकाशब्देन पानीयलघुघटिका प्रोक्ताः । जीवोत्पत्तिपर्यन्तं तु यतनावन्त साधवो रक्षन्त्येव
न कर्तव्यत् रक्षणे तु तत्रोत्पन्नपूतकक्षीयपानीयं ग्रन्थोक्तविधिना गृहस्थादिभ्यः प्रयच्छन्ति, प्रत्युत काष्ठलोष्टिकादिधारणे
तु कीवदोषस्य साक्षात् इक्ष्यमानत्वात् बहुमूलत्वाच्च । न तन्धारणनियमो विचार्यमाणः सयममशुलावहो मृत्तिकापानीयलघु-
घटिका तु अस्यभूत्स्यत्वात् सुखेन शुद्धत्वेन मिलनत्वात् संयमोपपद्यन्मकारिणो भवतीति युक्तमेव तन्धारणम् ॥ ९९ ॥

॥ इति मृत्तिकापानीयघटिकारक्षणधिकारः ॥ ९९ ॥

ननु-सघादीनां विप्रोपद्रवक्षाल्यै स्मन्तिविधिः क्रियते स शान्तिविधिः कः ? कुत्र प्रतिपादितः ? उच्यते-स विधिः कोऽपि
प्राक्तनलिखितानुसारेण, कोऽपि न महोबादौ [वत्सवे] विचित्रमायकक्रियमाणानुक्रमस्य स्वयं दर्शनेन न लिख्यते, तथाहि-

क्रियन्ते, मङ्गलप्रदीपश्च घृतमयः कसुम्भमलवृत्तिकश्च ताहग्विधेयो यथा एकयैव वृत्त्या प्रज्वलन् सपूर्णशान्तिधोषणाविकृत्य
 यावत् न विभ्याति [संपूर्ण] । पश्चात् चतुर्विधसंघसहितो गुरुः ईर्यापथिकीं प्रतिक्रम्य शक्रस्तव आदितः कृत्वा अष्टादशभिः
 स्तुतिभिर्देवादीन् वन्दते, आन्तरणीदोषो न कर्तुं देयः, देवतायाश्च स्तुतय इमाः—यदग्निमनादेव, देहिनः सन्ति सुस्थिता ।
 तस्मै नमोऽस्तु वीराय, सर्वविघ्नविघातिने ॥ १ ॥ सुरपतिनतचरणयुगा-ज्ञामेयजिनादिजिनपतीन् नमि । यद्वचनपालन-
 परा, जलाञ्जलिं ददतु दुःखेभ्यः ॥ २ ॥ वन्दन्ति वन्दारुणाग्रतो जिनाः, सदर्थतो यद्वचयन्ति सूत्रतः । गणाधिपास्तीर्य-
 समर्थनक्षणे, तदङ्गनामऽस्तु मत नु मुक्तये ॥ ३ ॥ शक्रः सुरासुरवरैः सहदेवताभिः, सर्वज्ञशासनमुत्साय समुद्यताभिः ।
 श्रीवर्धमानजिनवत्तमप्रवृत्तान्, भव्यान् जनानवतु नित्यममङ्गलेभ्यः ॥ ४ ॥ ततः श्रीशान्तिनाथदेवाधिदेवाराधनार्थं
 करेमि कारस्सग अमृत्यू इत्यादि । रोगघोकादिभिर्दोषै-रजिताय जितारये । नमः श्रीशान्तये तस्मै, विहितानत-
 शान्तये ॥ ५ ॥ ततः श्रीशान्तिदेवतानिमित्तं करेमि कारस्सग अमृत्यू इत्यादि । श्रीशान्तिजिनभक्ताय, भव्याय सुख-
 सम्पदम् । श्रीशान्तिदेवता देयान्वशान्तिमपनीय [ते] मे ॥ ६ ॥ ततः श्रीश्रुतदेवतानिमित्तं करेमि कारस्सग अमृत्यू
 इत्यादि । सुवर्णशालिनी देयावू, द्वादशाङ्गी जिनोन्नवा । श्रुतदेवी सदा मद्वा-मशेषश्रुतसम्पदम् ॥ ७ ॥ ततः श्रीभवन्-
 देवतानिमित्तं करेमि कारस्सग अमृत्यू इत्यादि । चतुर्वर्णाय सघाय, देवीभवन्वासिनी । निहृत्य दुरितान्येषा,
 करोतु सुखमक्षतम् ॥ ८ ॥ ततः क्षेत्रदेवतानिमित्तं करेमि कारस्सग अमृत्यू इत्यादि । यासा क्षेत्रगता सन्ति, साधवः
 ब्राह्मणादयः । जिनाज्ञां साधयन्तस्त्रा, रक्षन्तु क्षेत्रदेवताः ॥ ९ ॥ ततः श्रीअम्बिकादेवतानिमित्तं करेमि कारस्सग अमृत्यू

एवं पश्चिमदिशि-यः प्रतीच्या दिक्षो नाथो, वरुणो मकरस्थितः । सधस्य शान्तये सोऽस्तु, वलिपूजा प्रतीच्छतु ॥ ५ ॥
 एवं वायव्यदिशि-हरिणो घाहन यस्य, वायव्याधिपतिः स्मरः । सधस्य शान्तये सोऽस्तु, वलिपूजा प्रतीच्छतु ॥ ६ ॥
 एवं उत्तरदिशि-निघाननवक्ररुद्ध, उत्तरस्या दिशः प्रभुः । संघस्य शान्तये सोऽस्तु, वलिपूजा प्रतीच्छतु ॥ ७ ॥ एवं
 मीथानदिशि-सिते वृषेऽधिरुद्धः स-मीथानो विदितः प्रभुः । सधस्य शान्तये सोऽस्तु, वलिपूजा प्रतीच्छतु ॥ ८ ॥
 एवं मघोदिशि-पातालाधिपतिर्योऽस्ति, सर्वदा पद्मवाहनः । संघस्य शान्तये सोऽस्तु, वलिपूजा प्रतीच्छतु ॥ ९ ॥ एवं
 र्ध्वदिशि-ब्रह्मलोकविभुर्योऽस्तु, राजहंससमाश्रितः । संघस्य शान्तये सोऽस्तु, वलिपूजां प्रतीच्छतु ॥ १० ॥ एवं
 दशस्यपि विष्णु जलधारादानेन स्वस्वदिवस्वामि भोक्तृप्रतिपादेन च नलिः प्रक्षिप्यते, प्रथम प्रान्ते च भोक्तादौ नमोऽर्हत्
 सिद्धेति कथ्यते । एतस्मिन् विधौ कृतेऽत्र प्रस्तावे यदि सधसमुदायिकाः शान्तिः तदा देवगृहसक्तः कलशो गृह्यते, यदि
 एकः कोऽपि कारयति तदा शान्तिकारकगृहात् चतुरश्रलसधसुन्दरीधिरसि आरोप्य बहुगीतगानतानमानदानपात्र-
 अन्यस्रन्वादिवदित्रे वाद्यमाने अन्तर्धवलितः पञ्चरत्नोपेतः मुखवेष्टितमुहुरीसूत्र उपरि समाच्छादितकसुम्भलघवः कलशः
 समानीय पूर्वकृतस्वस्तिकोपरि स्थाप्यते कलशमन्त्रे मीथान्तिनाथप्रतिमा निखला सुसज्जिता कृत्वा मोक्ष्या, कलशोपरि-
 शात् ऊर्ध्वं तणीचतुष्क्रमन्त्रे उपर्युपरि प्रोतलाखिलीपकाश्च बध्यते, तणीमध्यतो महुलीदवरको लग्नमानस्तथा बध्यते
 यथा कलशोपरि मुखमन्त्रभागे तिष्ठति, तत्र च सधसमुदायको महुलीकन्दुको बध्यते, कलशस्य पुष्पचन्दनपूजा कार्या ।
 गुरुपि वासकेषु करोति । ततः कलशमन्त्रे कुसुमाक्षलि १ लक्षणपानीय २ परिचापनिका ३ आरात्रिक ४ मङ्गलप्रदीपा ५

अस्मिन् कायोत्सर्गे लोगत्स ४ पारिते लोगत्स १ तत उपविश्य नमस्कारशक्रस्तथादिकथनपूर्वं जयवीरयायपर्यन्त-
वाच्य । ततः सपूर्णाङ्गोपाङ्गाः समार्याः सुशीला सपुत्रा समृद्धा बद्धस्तमहुलीदधरका गुणनभणनविचक्षणा अष्टौ इन्द्र-
स्थानीयाः परिहितघौतिका आकार्यन्ते, तत्र द्वौ हस्तयोः कलशं गृहीत्वा तिष्ठत, एको धूप ददाति, एकः कुसुमचन्दन-
वासक्षेप करोति, अन्ये चत्वारो मधुरस्वरेण शान्तिपूर्वक सप्तस्मरणादि गुणयन्ति । तथा द्वौ कलशधारकौ कुण्डिकात
कलशान् मृत्वा सप्तनमस्कारपूर्वं सप्तजलधारा दत्तः पश्चात् नमोऽर्हत्सिद्धाचार्योपाध्यायेति पूर्वं अजितशान्तिस्तवः पठ्यते,
पदे पदे जलधारादानं एवमेतनस्मरणे अपि, भक्तामरशान्तिद्वयादीन्यपि । एवमन्योऽपि सर्वसंघ सप्तस्मरणादि गुण-
यति पश्चाद् मृते मूलकलशे पूर्व रक्षित श्रीपार्श्वनाथप्रक्षालनपानीयमपि कलशमध्ये क्षिप्यते, ततो मङ्गलप्रदीप आमथित्वा-

वेलोत्क्षेपैः पुष्पधूपादिदानैः, सम्मान्यश्रीदिक्पतीना विसर्गम् ।

कृत्वा शेषान् शेषदिव्यावतारान्, प्रासानरात् प्रेषयेत् स्वाधिवासान् ॥ १ ॥

अर्हदभियेकदर्शित-सामिष्यनिरस्तकल्मषोद्घायाः । गच्छन्ति यथास्थाने, ये केचिदुपागता देवाः ॥ २ ॥

शक्राद्या लोकपाला दिशि विदिशि गताः शुद्धसद्भर्मसक्ता, आयाताः स्नात्रकाले कलशहृतिकृते तीर्थनाथस्य भक्त्या ।

न्यस्ता शेषाऽऽपवाद्या विहितशिवसुक्ताः स्वास्पद साप्रत ते, स्नात्रे पूजामवाप्य स्वमपि कृतमुदो यान्तु कल्याणभाज ॥ ३ ॥

अनेन पद्यत्रयेण दिक्पालविसर्जनं क्रियते, पश्चात् सर्वोऽपि सद्यो देवगृहे निकरादानपूर्वं शान्तिजल केन्दुकसत्क-
महुलीसूत्रं च लीति, महुलीसूत्रं हस्तादौ बध्यते, कलशमध्यागन्तिजलं गृहीत्वा सर्वत्र गृहादौ प्रक्षिप्यते, तत सध-

इत्यादि । अम्बा निहितस्मिन्ना मे, सिद्धबुद्धश्रुतान्विता । सिते सिंहे स्थिता गौरी, वितनोतु समीहितम् ॥ १० ॥ ततः
 श्रीपद्मावतीदेवतानिमित्तं करोमि काचस्सगं अमृत्यू इत्यादि । धराधिपतिपत्नीया, देवी पद्मावती सदा । सुद्रोपद्रवतः सा
 मां, पातु फुल्लत्फणाधलीः ॥ ११ ॥ ततः श्रीचक्रेश्वरीदेवतानिमित्तं करोमि काचस्सगं अमृत्यू इत्यादि । चन्द्रचक्ररु
 चारु-प्रवालदलसधिया । चिरं चक्रेश्वरी देवी, नन्दतावताच्च माम् ॥ १२ ॥ ततः श्रीअञ्जुसादेवतानिमित्तं करोमि
 काचस्सगं अमृत्यू इत्यादि । सप्तखेटककोदण्ड-चाणपाणितटिवृद्युति । तुरङ्गमनाऽञ्जुसा, कल्याणानि करोतु मे
 ॥ १३ ॥ ततः श्रीकुबेरादेवतानिमित्तं करोमि काचस्सगं अमृत्यू इत्यादि । मयुरापुरि सुपार्श्व-श्रीपार्श्वस्तूपरश्विका ।
 श्रीकुबेरा नराकटा, सुताङ्गाञ्जु वो मयात् ॥ १४ ॥ ततः श्रीब्रह्मशान्तिदेवतानिमित्तं करोमि काचस्सगं अमृत्यू
 इत्यादि । ब्रह्मशान्तिः स मा पाया-रूपायाद्वीरसेवकः । श्रीमत्सत्यपुरे सत्या, येन कीर्ति कृता निजा ॥ १५ ॥ ततः
 श्रीगोत्रदेवतानिमित्तं करोमि काचस्सगं अमृत्यू इत्यादि । या गोत्र पालयत्येव, सकलाऽपायतः सदा । श्रीगोत्रदेवता रक्षा,
 सा करोतु नताऽङ्गिनाम् ॥ १६ ॥ ततः श्रीधन्वादिमखदेवतानिमित्तं करोमि काचस्सगं अमृत्यू इत्यादि । श्रीधन्व-
 प्रमुला यथा, धिनश्चासनसंस्थिताः । देवदेव्यसादन्येऽपि, सप्त रक्षत्यपायतः ॥ १७ ॥ ततः सिद्धायिका-श्रीशासनदेव-
 तानिमित्तं करोमि काचस्सगं अमृत्यू इत्यादि । श्रीमद्विमानमारुढा, यथासातङ्गसेविता । सा मां सिद्धायिका पातु, यत्र-
 चापेऽधारिणी ॥ १८ ॥

असिन् कायोत्सर्गे लोगत्स ४ पारिते लोगत्स १ तत उपविश्य नमस्कारशक्रस्तवादि कथनपूर्वं जयवीरारायपर्यन्तं वाच्यं । ततः सपूर्णोपाङ्गाः समार्याः सुशीलाः सपुत्रा समृद्धा बद्धवस्तुमहुलीदवरका गुणनभणनविचक्षणा अष्टौ इन्द्र-स्थानीयाः परिहितवौतिका आकार्यन्ते, तत्र द्वौ हस्तयो- कलश गृहीत्वा तिष्ठत, एको घृष वदाति, एकः कुसुमचन्दन-वासक्षेप करोति, अन्ये चत्वारो मधुरस्वरेण श्रान्तिपूर्वकं सप्तस्मरणादि गुणयन्ति । तथा द्वौ कलशधारकौ कुण्डिकातः कलशान् भृत्वा सप्तनमस्कारपूर्वं सप्तजलधारा वृत्तः पश्चात् नमोऽर्हत्सिद्धाचार्योपाध्यायेति पूर्वं अजितशान्तिस्तवः पठ्यते, पदे पदे जलधारादानं एवममेतनस्मरणे अपि, भक्तमरशान्तिद्वयादीन्यपि । एवमन्योऽपि सर्वसद्यः सप्तस्मरणादि गुण-यति पश्चाद् मृतं मूलकलशे पूर्वं रक्षितं श्रीपार्श्वनाथप्रक्षालनपानीयमपि कलशमध्ये क्षिप्यते, ततो मङ्गलप्रदीप श्रामयित्वा-

वेलेत्क्षेपैः पुष्पघृष्यादिदानैः, सम्मान्यश्रीदिक्पतीना विसर्गम् ।

कृत्वा शेषान् शेषदिव्यावतारान्, प्राप्तानारात् प्रपयेत् स्वाधिवासान् ॥ १ ॥

अर्हवभिषेकदर्शित-साक्षिष्यनिरस्तकल्मषोष्णाघाः । गच्छन्ति यथास्थाने, ये केचिदुपागता देवा ॥ २ ॥

अर्हवभिषेकदर्शित-साक्षिष्यनिरस्तकल्मषोष्णाघाः, आयाताः स्नात्रकाले कलशहृतिकृते तीर्थनाथस्य भक्त्या ।

न्यस्ता शेषाऽऽपवाद्या विहितशिवसुखाः स्वास्पदं साम्प्रतं ते, स्नात्रे पूजामवाप्य स्वमपि कृतमुदो यान्तु कल्याणभाज ॥ ३ ॥
अनेन पञ्चत्रयेण दिक्पालविसर्जनं क्रियते, पश्चात् सर्वोऽपि संघो देवगृहे निकरादानपूर्वं शान्तिजलं केन्दुकसत्क-महुलीसूत्रं च लाति, महुलीसूत्रं हस्तादौ बध्यते, कलशमध्याच्छान्तिजलं गृहीत्वा सर्वत्र गृहादौ प्रक्षिप्यते, ततः संघ-

मध्ये नगरमध्ये सर्वत्र शान्तिर्भवति, श्रद्धिसमृद्धिवृद्धिसिद्धिसपदो भवन्ति, आधिव्याधिरोगशोकमुदो-
पद्रवाश्च द्रुतं दूरतो यान्ति ॥ १०० ॥

॥ इति श्रीशान्तिस्त्रिविधिरधिकारः संपूर्णः ॥ १०० ॥

खरतरगण्ठाधीशा, त्रिनन्द्रयुगप्रधानगुह्यान्वाः । श्रीपातिसाहिमान्या, समभूवन् भूमिविल्याताः ॥ १ ॥
श्रीपूज्यमुक्त्वशिष्याः, दक्षाः श्रीसकलचन्द्रनामानः । महुरवो गुणगुरव-स्तेषामेव प्रसादो मे ॥ २ ॥
एव द्वादशभिः सम्यक्-पूर्णं प्रज्ञोत्तरेः सुदृग् । प्रकाश पञ्चम चक्रे, गणिः समयसुन्दरः ॥ ३ ॥

॥ इति श्रीसमयसुन्दरोपाध्यायविरचिते पञ्चप्रकाशे श्रीसामा-
न्वारीशतके पञ्चमः प्रकाशः संपूर्णः ॥ ५ ॥

ॐ ॥ ग्रन्थकृतप्रशस्तिः ॥ ७७

सामाचारीशतकमिदमासूत्रित सूत्रगत्या, किंचित् वृत्तिप्रकरणवशात् सप्रदायाच्च किंचित् ।
 चेव् ग्रन्थेऽस्मिन् भवति किमपि श्रीजिनाज्ञाविरुद्ध, सघाध्यक्ष मम जडधियो दुष्कृत स्याच्च [तस्य] मिथ्या ॥ १ ॥
 जैना गच्छा जगति बहवो भिन्नभिन्नाभिधाना, भिन्नाचारा निजनिजमत स्यापयन्ति प्रमाणम् ।
 गच्छाधीशाः श्रुतनिगदिता संमते दर्शयन्ति, [तद्व्यामोहो] तस्या मोहो न भवति कथं ? यजिनाज्ञैव सत्या ॥ २ ॥
 प्रारब्ध किल सिन्धुदेशविषये श्रीसिद्धपूर्यामिद, मूलत्राणपुरे कियद्विरचित वर्षत्रयात् प्राग्भया ।
 सपूर्णं विदधे पुरे सुखकरे श्रीमेहतानामके, श्रीमद्विक्कमसवति द्वि-मुनि-पई-प्रालेयरोचिमिते १६७२ ॥ ३ ॥
 प्रवर्तमाने जिनवीरशासने, परम्पराया गणभृत्सुधर्मणः । श्रीवज्रशाखा सुकुले च चान्द्रे, गणे स्फुटे कौटिकनामधेये ४
 श्रीपातिसाहिमान्ये, युगप्रधाने प्रधानसौभाग्ये । खरतरगच्छाधीशे, विजयि जिनसिंहसूरिगुरौ ॥ ५ ॥
 अक्व्वरसादिस्तुमान्य, श्रीमजिनचन्द्रसूरिगुरुराजा । जाता युगप्रधाना-स्तच्छिष्य सकलचन्द्रगणि ॥ ६ ॥
 तच्छिष्यसमयसुन्दर-सदुपाध्याया अकार्षुरिदमेवम् । सामाचारीशतक, सतत स्वपरोपकाराय ॥ ७ ॥
 सुशिष्यो वाचनाचार्य, -स्तर्कव्याकरणादिवित् । हर्षनन्दनवादीन्द्रो, मम साहाय्यदायकः ॥ ८ ॥
 इति श्रीसमयसुन्दरोपाध्यायविरचिते पञ्चमप्रकाशे श्रीसामाचारीशतक संपूर्णम् ॥

ॐ ॥ लेखक-प्रशस्तिः ॥ ॐ ॥

श्रीमद्विक्रमतो धराङ्गनगनप्रालेयरोचिर्मिते, वपे लोद्रपुरे वरे यदुकुले माटीसुगोत्रेऽभवत् ।
 राजा श्रीसगरः प्रजासुखकरस्वस्त्युन्दरी श्रीमती, सौख्य मुक्तवतोस्तयो समभवन्नेकादशेऽहोऽऽत्मजा ॥ १ ॥
 अष्टौ तेषु नृताञ्च मारिष्यतो दुर्दैवतोऽनुक्रमे, दुःखात्तौ पितरौ वियोगविधुरौ जातौ च तस्मिन् क्षणे ।
 कुर्वाणा विह्वलक्रमाद् क्षितितले श्रीवर्धमानप्रभोः, शिष्या सूरिजिनेश्वराः खरतरा श्रीलोद्रपुर्यो गता ॥ २ ॥
 राजाद्याः सपरिग्रहाः प्रमुविता नन्तु गताः सद्गुरुन्, श्रुत्वा श्रीजिनधर्ममर्म सकल सन्तोषमापुत्तराम् ।
 विज्ञप्तिं विदधे नृपाः करयुग सयोज्य राज्ञाऽन्वितः, स्वामिषष्ट ममाऽङ्गजा मृतिमगुर्जीवत्ययो ते त्रय ॥ ३ ॥
 तत्कार्यं च यथा परोपकृतिभिर्जीवेत् सुताना त्रयं, लभो वो भविता स को नृपतिना प्रोक्त तदा मत्पदे ।
 राजाऽय मविता सुतः कुलघरः श्रीजैनधर्मी पुनः, पुत्रौ श्रीधरनामराजघरकौ शुद्धास्तिकौ भाविनौ ॥ ४ ॥
 ज्ञात्वा लभममु तथैव गुरुमी रक्षाकृताभ्यायतो, वाससेषपदेशेन तौ नृपसुतौ श्राद्धौ कृतौ स्वातरो ।
 ताभ्यां लोद्रपुरे धिनेन्द्रभवन प्रोबैस्तरं कारित, तप्तोत्र भणद्यालिनाम समभूद्गण्डादिशालावसात् ॥ ५ ॥
 श्रीधरश्रावकस्याऽऽसन्, पञ्च पुत्रा अनुक्रमात् । सीमसी १ मीमसीनामा २, जगसी ३ रूपसी ४ तथा ।
 देवसी ५ च यथा ख्याताः, पाण्डवाः पण्डुभूपतेः ॥ ६ ॥

स्त्रीमतीश्रावकस्याऽऽसीत्, कुलचन्द्रस्तनूरुहः तत्पुत्रो रामवेनामा, धनपालस्तदङ्गजः ॥ ७ ॥
 साधारणारण्यस्तत्पुत्रः पुण्यपालस्तदङ्गजः । तत्सुः सञ्स्ततोदेवू-स्तत्पुत्रस्तस्य गज्जकः ॥ ८ ॥
 ज्येताख्यो नन्दनस्तस्य, खेतानामा तदङ्गभूः । आसकर्णश्च तत्पुत्र-स्तत्पुत्रो घत्सुपालकः ॥ ९ ॥
 पुञ्जानामा च तत्पुत्रः, श्रीयशोधवलस्ततः । तत्पुत्रः पुञ्जसीनामा, श्रीमहस्तस्य नन्दनः ॥ १० ॥
 श्रीमह्माङ्गजयाहकः सुरतरुर्दानप्रदानेऽधिको, यो भाण्डारमवीभरश्चनवै शास्त्रे स्वय लिखितैः ।
 अर्हच्छासनमेकविंशतिसहस्राणीह वर्तिष्यते, तत्तु प्रोज्ज्वलपुस्तकेव्यधिगत बुद्ध्या विचार्येति च ॥ ११ ॥
 आपाद्गन्धिनचैत्रमाद्रपदमासाष्टाक्षिकापर्वणि, श्रीमञ्जैसलमेरुगुर्नगरे चैतेषु सप्तस्थपि ।
 काश्मीराभिषेकेशरेण भगवद्विम्बानि यः पूजयेत्, सप्तत्या शतश सृजन् स्वपरयो सम्यक्त्वमत्युज्ज्वलम् ॥ १२ ॥
 गुप्त दानमपि प्रयच्छति मुदा सद्धर्मिणा सीदता, वीनाना च ददाति सुन्दरतरा सो वर्डका नामत ।
 चातुर्मासिकपाक्षिकाब्दिक्महाष्टम्यादिके पर्वणि, प्रातः पारणक ददाति सतत य पौषधाख्य कृतम् ॥ १३ ॥
 यः श्रीलोद्रपुरे पुराणनगरे भूयिष्ठद्रव्यव्ययात्, चैत्योच्चारमुदारचित्तपरिणामोऽकारयत् सादरम् ।
 श्रीचिन्तामणिपार्श्वमूर्तियुगल तत्रैव चाऽस्थापयत्, सोऽह्मास जिनराजसूरिगुरुभिर्हस्तप्रतिष्ठापितम् ॥ १४ ॥
 यः कुण्डलाकृतिभृतां जयलब्धिकाना, कृत्वा च पुञ्जमतुल मनुजावपुषि ।

॥ लेखक-प्रशस्तिः ॥ ॐ ॥

श्रीमद्विक्रमतो धराङ्कगगनप्राखेयरोचिमिते, वपे लोद्वपुरे वरे यदुकुले भात्रीसुगोत्रेऽभवत् ।
 राज्ञा श्रीसगर प्रजासुखकरस्तत्सुन्दरी श्रीमती, सौख्य मुकवतोस्तयो समभवन्नेकादोहाऽऽत्मजाः ॥ १ ॥
 अष्टौ तेषु मृताश्च मारिवशात् दुर्दैवतोऽनुक्रमे, दुःखासौ पितरौ वियोगविधुरौ जातौ च तस्मिन् क्षणे ।
 कुर्वाणा विद्वत्क्रमात् क्षितितले श्रीवर्धमानप्रभोः, शिष्या सूरिजिनेश्वरा खरतरा श्रीलोद्वपुर्यां गता ॥ २ ॥
 राजाद्याः सपरिश्रमाः प्रमुषिता नन्तु गताः सद्गुरुन्, श्रुत्वा श्रीजिनधर्ममर्म सकल सन्तोषमापुत्तराम् ।
 विशिष्टं विदधे नृपः करयुग संयोज्य राज्ञाऽन्वित, स्वामिश्रष्ट ममाऽङ्गजा मृतिमगुर्जीवत्ययो ते त्रयः ॥ ३ ॥
 तत्कार्यं च यथा परोपकृतिभिर्जीवेत् सुताना त्रयं, लामो वो भविता स की नृपतिना प्रोक्त तदा मत्स्यदे ।
 राजाऽयं भविता सुतः कुलधरः श्रीजैनधर्मी पुनः, पुत्रौ श्रीधरनामराजधरकी शुद्धास्तिकौ भवितौ ॥ ४ ॥
 ज्ञात्वा लामममु तथैव गुरुमी रक्षाकृतास्नायतो, वाससेयवदेन तौ नृपसुतौ आञ्जो कृतौ खातरौ ।
 ताम्या लोद्वपुरे खिनेन्द्रमवन प्रोचैस्तर कारित, तत्रोत्र भण्णालिनाम समभूः पाण्ड्यादिशालावशात् ॥ ५ ॥
 श्रीधरआवकस्याऽऽसन्, पञ्च पुत्रा अनुक्रमात् । श्रीमती १ श्रीमसीनामा २, जगत्सी ३ कपत्सी ४ तथा ।
 देवसी ५ च यथा ख्याताः, पाण्ड्याः पण्डुभूपतेः ॥ ६ ॥

श्रीमसीआयकस्याऽऽसीत्, कुलचन्द्रस्तनूरुहः तत्पुत्रो रामदेनामा, धनपालस्तदङ्गजः ॥ ७ ॥
 साधारणारव्यस्तपुत्रः पुण्यपालस्तदङ्गजः । तत्सू सञ्जस्ततोदेदू-स्तपुत्रस्तस्य गजकः ॥ ८ ॥
 ज्येताख्यो नन्दनस्तस्य, सेतानामा तदङ्गभू । आसकर्णश्च तत्पुत्र-स्तपुत्रो घस्तुपालकः ॥ ९ ॥
 पुञ्जानामा च तत्पुत्र, श्रीयशोधवलस्ततः । तत्पुत्रः पुञ्जसीनामा, श्रीमल्लस्तस्य नन्दनः ॥ १० ॥
 श्रीमल्लङ्गजथाहक- सुरतरुर्दानप्रदानेऽधिको, यो भाण्डारमवीभरभवनवै शास्त्रैः स्वयं लिखितै ।
 अर्हच्छासनमेकविंशतिसहस्राणीह वर्तिष्यते, तसु प्रोज्ज्वलपुस्तकेष्वधिगत बुद्ध्या विचार्येति च ॥ ११ ॥
 आपाढाभिनचैत्रभाद्रपदमासाष्टाहिकापर्वणि, श्रीमल्लेसलमेरुगुर्नगरे वैत्येपु सप्तस्थपि ।
 काशमीरामिधकेशरेण भगवद्विम्बानि य पूजयेत्, सप्तस्त्या श्रतशः सृजन् स्वपरयोः सम्यक्त्वमत्युज्ज्वलम् ॥ १२ ॥
 गुप्त दानमपि प्रयच्छति मुदा सद्गमिणा सीदता, दीनानां च ददाति सुन्दरतरा सो वर्धका नामत ।
 चातुर्मासिकपाक्षिकान्दिक्रमहाष्टम्यादिके पर्वणि, प्रातः पारणक ददाति सतत यः पौषघाख्य कृतान् ॥ १३ ॥
 यः श्रीलोद्रेपुरे पुराणनगरे भूयिष्ठद्वयव्ययात्, चैत्योच्चारमुदाराचित्तपरिणामोऽकारयत् सादरम् ।
 श्रीचिन्तामणिपार्ष्णसूर्तिगुल तत्रैव चाऽस्थापयत्, सोक्षास जिनराजसूरिगुरुभिर्हस्तप्रतिष्ठापितम् ॥ १४ ॥
 यः कुण्डलाकृतिभृतां जयलङ्घिकानां, कृत्वा च पुञ्जमतुलं मनुजाचपुपि ।

ॐ ॥ लेखक-प्रशस्तिः ॥ ७१-

श्रीमद्विक्रमतो धराङ्गगनमालेयरोचिर्मिते, वषे लोद्रपुरे वरे यदुकुले भात्रीसुगोत्रेऽभवत् ।
 राजा श्रीसगरः प्रजासुखकरस्तत्सुन्दरी श्रीमती, सौख्य भुक्त्वतोत्तयो समभयेनैकादेशाऽऽत्मजा ॥ १ ॥
 अष्टौ तेषु मृताश्च मारिषशतो दुर्देवतोऽनुक्रमे, दुःखासौ पितरौ वियोगविधुरौ जातौ च तस्मिन् क्षणे ।
 कुर्वाणा विद्वत्क्रमात् क्षितितले श्रीवर्धमानप्रभोः, श्रिया सूरिजिनेश्वरा खरतरा श्रीलोद्रपुर्यां गता ॥ २ ॥
 राजाद्याः सपरिमहाः प्रमुदिता नन्तु गताः सद्गुणैः, श्रुत्वा श्रीजिनधर्ममर्म सकल सन्तोषमापुन्तराम् ।
 विद्वसि विदधे दृपः करयुग संयोज्य राजाऽन्वितः, स्वामिप्रष्ट ममाऽद्भजा मृतिमर्जुवत्ययो ते त्रय ॥ ३ ॥
 तत्कार्यं च यया परोपकृतिभिर्जीवेत् सुताना त्रय, लाभो यो भविता स कौ नृपतिना प्रोक्त तदा मत्स्यदे ।
 राजाऽय भविता सुतः कुलधरः श्रीजिनधर्मी पुनः, पुत्रौ श्रीधरनामराजधरकौ शुद्धास्तिकौ भविनौ ॥ ४ ॥
 ज्ञात्वा लाभममु तथैव गुरुमी रक्षाकृताभायतो, वासक्षेपवशेन तौ नृपसुतौ श्राद्धी कृतौ स्वातरी ।
 ताम्या लोद्रपुरे जिनेन्द्रभवन प्रोचैस्तर कारित, तत्रोत्र भणशालिनाम सममृद्भाण्डादिशालावशात् ॥ ५ ॥
 श्रीधरश्रावकस्याऽऽसन्, पञ्च पुत्रा अनुक्रमान् । सीमसी १ सीमसीनामा २, जगत्सी ३ रूपसी ४ तथा ।
 देवसी ५ च यया स्याताः, पाण्डवाः पण्डुसूयतेः ॥ ६ ॥

पुण्यकर्तव्यता काऽपि, प्रत्यक्षं ददृशे मया । काऽपि श्रुता सतां वज्रात्, प्रशस्तिर्लिखिताऽस्ति तत् ॥ २३ ॥
सामाचारीशतकममुना यादृक्शाहनाम्ना, पञ्चादशेष्वमलमतिना लेखित पूर्वमेव ।
यावन्धूमत्स्वरतरंगणप्रोहसश्राम तावन्, नन्दत्वेतच्चिरमनुपम सर्वकल्याणकारि ॥ २४ ॥

॥ इति श्रीसामाचारीशतकं संपूर्णं ॥

सूरीधरो विजयते सुकृपाविचन्द्रः, शिष्योऽस्ति वस्य सुखसागरपाठकस्तु ।
तस्माऽऽद्या लिखितवान् पुरि मोदमय्या, सुभाषको विजयचन्द्र इमा प्रति तु ॥ १ ॥

Printed by Ramchandra Yesu Shedge, at the Nirnaya Sagar Press,
26-28, Kolbhat Street, Bombay

Published by Jaweri Mulchand Hirachand Bhagat, Jinadattasuri Jain
Bhandar, Mahavir Swami's Temple, Pydhuni, Bombay

तामिर्भृश प्रधरमकिर्भृतस्तथा यत्, सा विस्मरिष्यति कदापि न किंवदन्ती ॥ १५ ॥
 प्रासादेषु त्रिभुवनगुरोरष्टसंख्येषु सम्यक्, दादास्तूपे मुखमलकथीपादिचञ्चलताकाः ।
 कीर्त्युल्लासादिदिशि दिशि समारोपयामास भक्त्या, यः श्रीदेवावसरजयिन शभव पूजयित्वा ॥ १६ ॥
 यः सौवर्णं वरमश्चरफीनाणक भक्तितोऽद्यात्, पूर्वं केनाऽपि न वितरित सर्वसाधर्मिकाणाम् ।
 नित्य दत्ते सकलयतिनां वस्त्रपात्रास्त्रपान, कुर्वन् सामायिकजिनवच श्रुत्यमावययकादीन् ॥ १७ ॥
 श्रीमाले तिलक पुनः श्रवणयोः सौवर्णसत्कुण्डले, ग्रीवाया मणिमौक्तिकादिजटित प्रवेयक मूषणम् ।
 हस्ते श्रीफलमद्भुत शिववधूविधेऽवाहनैर्मिश्रिक, मन्ये सर्वमिदं चकार सुकृती श्रीपार्श्वनाथस्य यः ॥ १८ ॥
 तन्नाय्या निजभर्तृभक्तिकरणे दद्या सुपञ्चद्वया, शुद्धाचारवती सती गुणवती युक्ता विवेकश्रिया ।
 बाह्याभ्यन्तरमूषणाऽस्ति कनकादेवी प्रसिद्धाऽभिधा, यत्पुत्रो हरिराज तत्तमगुण श्रीमेघराजस्तथा ॥ १९ ॥
 यः पूर्वं भरतादिवच्च तिलक कपरापयित्वा गृहे, भूत्वा संघपतिर्धर्मव पुरतः कृत्वा रय सत्वरम् ।
 रुक्माणा निकर वर प्रतिपुर धर्पन् यशोऽप्यर्जयन्, श्रीशत्रुञ्जयतीर्थराजविलसद्यात्रा पवित्रा व्यधात् ॥ २० ॥
 यत्सर्वे जिनराजसूरिगुरवो गच्छाधिराजेश्वरा, आचार्या जिनसागरा मुनिवरज्जातेन संशोभिता ।
 मुख्यः संघपतिः शिवाख्य इतरे आच्चाः पुनर्गोचराः, अन्येऽपि व्यबहारिणो मरुधराः सत्कां सुयात्रां व्यपुः ॥ २१ ॥
 विधुं-वर्ष-रस-शशि-वर्षे १९८१, रातलकस्याणदासतनुरान्ये । श्रीशत्रुञ्जयसंघो, विभिर्ममे धादृक्केन ॥ २२ ॥

पुण्यकर्तव्यता काऽपि, प्रत्यक्ष दृश्ये मया । काऽपि श्रुता सता वक्रान्, प्रशस्तिर्लिखिताऽस्ति तत् ॥ २३ ॥
 सामाचारीशतकममुना थाहुरुद्याहनाम्ना, पञ्चादशेष्वमलमतिना लेखित पूर्वमेव ।
 यावन्धूमिस्तत्स्वरतरंगणप्रोहसन्नाम तावन्, नन्दस्वेतच्चिरमनुपम सर्वकल्याणकारि ॥ २४ ॥

॥ इति श्रीसामाचारीशतकं संपूर्णं ॥

सूरीश्वरो विजयते सुकृपादिचन्द्रः, शिष्योऽस्ति वस्य सुखसागरपाठस्तु ।
 तस्माऽऽज्या लिखितवान् पुरि मोहमय्या, सुभाषको विजयचन्द्र इमा प्रति तु ॥ १ ॥

Printed by Ramchandra Yesh Shedge, at the Nirnaya Sagar Press,
 26-28, Kolbhat Street, Bombay

Published by Jaweri Mulchand Hirachand Bhagat, Jinadattasuri Jain
 Bhandar, Mahavir Swami's Temple, Pydhuni, Bombay

तामिभृश प्रवरभक्तिमृतस्तथा यत्, सा विस्मरिष्यति कदापि न फिक्वन्ती ॥ १५ ॥
 प्रासादेषु त्रिभुवनगुरोरष्टसस्येषु सम्यक्, दादास्तूपे मुखमलकयीपादिचक्षत्पताकाः ।
 क्षीत्युल्लासादिदिशि समारोपयामास भक्त्या, यः श्रीदेवायसरजयिन शभव पूजयित्वा ॥ १६ ॥
 यः सौवर्णं वरमश्चरफीनाणक भक्तितोऽद्यात्, पूर्वं केनाऽपि न वितरित सर्वसाधर्मिकाणाम् ।
 नित्य दत्ते सकलयतिना वस्त्रपात्राभ्रपान, कुर्वन् सामायिकजिनयच श्रुत्यमायश्यकादीन् ॥ १७ ॥
 श्रीभाले तिलक पुनः श्रवणयोः सौवर्णसकुण्डले, प्रीवाया मणिमौक्तिकादिजटित ग्रैवेयक भूषणम् ।
 हस्ते श्रीफलमद्भुत शिषवधूविद्वैवाह्नैमिप्तिक, मन्ये सर्वमिव चकार सुकृती श्रीपार्श्वनाथस्य यः ॥ १८ ॥
 तन्मार्ग्या निजमर्तुभक्तिकरणे दक्षा सुपथद्वया, शुद्धाचारवती सती गुणवती युक्ता विवेकश्रिया ।
 वाद्याम्यन्तरमूषणाऽस्ति कनकादेवी प्रसिद्धाऽभिधा, यत्पुत्रौ हरिराज चत्तमगुण श्रीमेघराजस्तथा ॥ १९ ॥
 यः पूर्वं भरतादिवच्च तिलक क्षरापयित्वा गृहे, भूत्वा संघपतिर्धर्मूव पुरतः कृत्वा रथ सत्वरम् ।
 रुक्मणा निह्वर वर प्रतिपुर वपन् यथोऽप्यर्जयन्, श्रीशत्रुञ्जयतीर्थराजविलसद्यात्रा पवित्रा व्यधात् ॥ २० ॥
 यत्सर्वे जिनराजसूरिगुरवो गच्छाधिराजेभ्यरा, आचार्या जिनसागरा मुनियरातेन संक्षोभिताः ।
 मुख्यः सघपति शिवास्त्र्य इतरे आह्लाः पुनर्गोचराः, अम्येऽपि व्यबहारिणो मरुभराः सत्कां सुयात्रां व्यपु ॥ २१ ॥
 विधुं-वर्षु-रसै-र्गन्धि-वर्षे १६८१, रातलकस्याणवासनुपरान्ये । श्रीशत्रुञ्जयसंघो, विनिर्ममे बाहककेन ॥ २२ ॥

पुण्यकर्तव्यता काऽपि, प्रत्यक्ष दृश्ये मया । काऽपि श्रुता सता वक्रात्, प्रशस्तिर्लिखिताऽस्ति तत् ॥ २३ ॥
सामाचारीशतकममुना यादृक्स्थाहनास्त्रा, पद्मादर्शोऽन्वमलमतिना लेखित पूर्वमेव ।
यावच्छ्रीमत्स्वरतरंगणप्रोद्धसन्नाम तावन्, नन्दत्वेतच्चिरमनुपम सर्वकल्याणकारि ॥ २४ ॥

॥ इति श्रीसामाचारीशतकं संपूर्णं ॥

सूरीश्वरो विजयते सुकृपाविचन्द्रः, सिष्योऽस्ति तस्य सुखसागरपाठकस्तु ।
तस्माऽऽज्ञया लिखितवान् पुरि मोहमर्द्यां, सुभाषको विजयचन्द्र इमा प्रति तु ॥ १ ॥

Printed by Ramohandra Yasa Shedgo, at the Nirnaya Sagar Press,
26-28, Kolbhat Street, Bombay

Published by Jaweri Mulchand Hirnchand Bbogat, Jinadattasuri Jain
Bhandar, Mahavir Swami's Temple, Pydlhuni, Bombay

श्री केसरीमलजी घीसीलालजी कोठारी,
की वरफ से सादर भेंट -

साधारण श्री विलयकम ज्ञान यन्त्र, बनारस

॥ समाप्तमिदं सामाचारिशतकम् ॥

साधारण श्री विलयकम ज्ञान यन्त्र, बनारस

तथा बालतया मूढत्वेन शिशुत्वेन वा मोहतया मिथ्यात्वादिमोहेन भण्डतया रागपरादिपारवश्येन क्लिष्ट-
तया क्लृप्ताकर्मत्वेन शिगौरपशुरुतया ऋदिरससातगीरवेण एतैः प्रकारैः अस्य धर्मस्य अतीधारैरिति योजना ।
कथमृतेन मयेत्याह—चतुःकषायोपगतेन पञ्चेन्द्रियधर्मात्तेन परिपूर्णतया सातासौरूपमनुपालयता तथा मया
अस्य धर्मस्य अज्ञानतया अस्मिन्वा भवे वर्तमानजन्मनि अन्येषु वा भवग्रहणेषु अतीतानागतेषु प्राणाति-
पातः कृतो वा कारितो वा क्रियमाणो वा परैः समनुज्ञातः न निन्दामि गर्हे अविधेय अविधेयेन मनसा वाचा
कायेन अतीति निन्दामि प्रत्युत्पन्न वर्तमान सहृणोमि अनागत प्रत्याख्यामि सर्व प्राणातिपात पावज्जीवम-
निःश्रितोऽह निश्चारहितो विममुक्त इत्यर्थः । नैव स्वय प्राणान् अतिपातयेत् नैव अन्यैः प्राणान् अतिपात-
येत् प्राणानतिपातयतोऽन्यान्न समनुजानीयात् । तथया । अहंसाक्षिक सिद्धसाक्षिक साधुसाक्षिक देवसा-
क्षिक गुरुसाक्षिक । केचिदाहुः आत्मसाक्षिक । अत्र अहंसिद्धसाधुदेवात्मसाक्ष्यत्वे यक्षिषिद् तद्वकरणीय-
मेवेत्यर्थः । केचलावचिज्ञानेन्द्रियादीनां सर्वप्रत्यक्षत्वात् एव भवति । अहमिक्तिकथने कः पालक इत्याह । मि-
धुर्वा मिधुकी वा साधुर्वा साध्वी वा सयतधिरतप्रतिहतप्रत्याख्यातपापकर्मासयत नियमित धिरत निष्ठुरत
प्रतिहत शुभकर्मभिर्घातित प्रत्याख्यात निराकृत । कदा कर्मेल्याह । विद्या वा रात्रौ वा । कीदृशो मिधुर्भि-
क्षुकी च । एकको वा पर्वदि गतो वा स्वप्नो वा जाग्रदा एतस्त्वसु प्राणातिपातस्य धिरमण हित क्षुत क्षम
तारणसमर्थ निःषेधितं सपूर्णं पालित आत्मानुगाभि आत्मसर्वेवनीय परानुगाभि परप्रतिपादनीय । पुनः क-

धन्वतम् । एताभिर्गुक्तिभिर्महार्थम् । काभिरिह । सर्वेषां प्राणानां सर्वेषां भूतानां पूर्वोक्तानां सर्वेषां
 जीवानां पूर्वोक्तानां सर्वेषां सत्त्वानां पूर्वोक्तानां अतुल्यकरणतया अशपनया अजीर्णनया अस्वपन्ननेन अती-
 व्रतया सतोपकरणेन अपीडनया अपरितापनया अनुपद्रवनया महार्थं महागुण महाशुभाशुभाशुभीर्णा
 परमार्थवेष्टित प्रशस्तं तत्प्राणातिपातात् धिरमण । दुःखक्षयाय कर्मक्षयाय बोधिलाभाय ससारोत्तारणाय
 त्रिःकृत्वा त्रिःकरणशुद्ध्या त्रिवेद वा उपसयुज्य उपसपथ वा व्रतेन सयदित्वा । णं इति वाक्यालकारे ।
 विचरामि तिष्ठामि प्रथमे भवन्त महाव्रते उपस्थितोसि सर्वस्मात्प्राणातिपाताद्विरमण ॥ १ ॥ अहोवरे दुबे
 भते महद्वप सुसावायाओ वेरमण सब भते सुसावाय पक्कस्वामि । से कोहा वा लोहा वा भया वा हासा
 वा नेव सय सुस वहज्जा । नेवक्षेहिं सुस वयाविज्जा सुसवयतेवि अन्ने न समणुज्जाणामि जाव० दोष पूर्ववत् ।
 से सुसावाए चउधिवे पवन्ते । त जहा । दवओ स्विस्तओ कालओ भावओ दवओण सुसावाए सबदव्वेसु
 स्विस्तओण सुसावाए कोए वा अलोए वा कालओण सुसावाए दिपा वा राओ वा भावओण सुसा-
 वाए राणेण वा दोसेण वा ज पि० दोष० सुसावाओ भासिओ वा भासाविओ वा भासिज्जतो वा परेहिं
 समणुज्जाओ त नि० गरिहामि दोष पूर्ववत् । सब सुसावाय जाव० दोष० । नेव सय सुस वाहज्जा नेवक्षेहिं
 सुस वायाविज्जा सुस वयतेवि अन्ने न समणुज्जाणिज्जा । तजहा । दोष० । एस खलु सुसावायस वेरमणे
 दोष० । दुबे भते महद्वप चउट्ठिओमि सवाओ सुसावायाओ वेरमण ॥ २ ॥ अप अपरस्मिन् द्वितीये भवन्त महा-

तथा पालतया मूढत्वेन शिशुत्वेन वा मोहतया मिथ्यास्वादिमोहेन भण्डतया रागपरादिपारवश्येन स्फिष्ट-
तया क्लेशकर्मत्वेन अगौरयशुरुतया ऋद्धिरससातगौरवेण एतैः प्रकारैः अस्य धर्मस्य अतीचारैरिति योजना ।
कथमूतेन मयेत्याह—अमुं कथायोपगतेन पद्मेन्द्रियवशात्तेन परिपूर्णतया सातासौख्यमनुपालयता तथा मया
अस्य धर्मस्य अज्ञानतया अस्मिन्वा भवे वर्तमानजन्मनि अन्येषु वा भवग्रहणेषु अतीतानागतेषु प्राणाति-
पातं कृतो वा कारितो वा क्रियमाणो वा परैः समनुज्ञातः त निन्दामि गर्हे अविधेयं अविधेयेन मनसा वाचा
कायेन अतीति निन्दामि प्रत्युत्पन्न वर्तमानं सङ्गणोमि अनागतं प्रत्याख्यामि सर्वे प्राणातिपातं यावज्जीवम-
निश्चितोऽहं निवारयितो विप्रमुक्त इत्यर्थः । नैव स्वयं प्राणान् अतिपातयेत् नैव अन्यैः प्राणान् अतिपात-
येत् प्राणानतिपातयतोऽन्यान् समनुजानीयात् । तथाया । अहंत्साक्षिक सिद्धसाक्षिक साधुसाक्षिकं देवसा-
क्षिक गुरुसाक्षिक । केचिद्वाहुः आत्मसाक्षक । अत्र अहंत्सिद्धसाधुदेवात्मसाक्षत्वे यश्चिद्विद तदकरणीय-
मेवेत्यर्थः । केवलावधिज्ञानेन्द्रियादीनां सर्वप्रत्यक्षत्वात् एव भवति । अहमितिकथने कः पालक इत्याह । मि-
धुर्वा मिधुकी वा साधुर्वा साध्वी वा संयतधिरतपतिरतपत्याख्यातपापकर्मसंयत नियमित विरत निवृत्त
प्रतिवृत्त शुभकर्मभिर्घातित प्रत्याख्यात निराकृत । कदा कर्मव्याह । दिवा वा रात्रौ वा । कीदृशो मिधुर्मि-
धुकी च । एकको वा पर्वदि गतो वा स्वप्नो वा आग्रहा एतत्सखलं प्राणातिपातस्य विरमणं हितं श्रुतं क्षम-
तारणसमर्थं निःशेषितं संपूर्णं पालित आत्मानुगाभि आत्मसर्ववनीय परानुगाभि परप्रतिपादनीयं । पुनः क-

धनूतम् । एताभिर्गुक्तिभिर्महार्थम् । काभिरिह्याह । सर्वेषां प्राणानां सर्वेषां भूतानां पूर्वोक्तानां सर्वेषां
 जीवानां पूर्वोक्तानां सर्वेषां सत्त्वानां पूर्वोक्तानां अदुःखकरणतया अक्षयनया अजीर्णनया अस्वपन्ननेन अती-
 व्रतया सतोषकरणेन अपीडनया अपरित्यापनया अनुपद्रवधनया महार्थं महानुभाव महानुबानुधीर्णं
 परमर्षिदेशित प्रश्नास्तं तत्प्राणातिपाताद् विरमण । इःस्वक्षयाय कर्मक्षयाय बोधिलाभाय ससारोत्तारणाय
 त्रिःकृत्वा त्रिःकरणशुद्ध्या त्रिवेल वा उपसयुज्य उपसपथ वा व्रतेन सधटिस्वा । ण इति वाक्यालकारे ।
 विचरामि तिष्ठामि प्रथमे भवन्त महव्रते उपस्थितोसि सर्वस्मात्प्राणातिपाताद्विरमण ॥ १ ॥ अहोवरे इव
 भते महद्वय मुसावायाओ वेरमण सव भते मुसावाय पव्वक्खामि । से कोहा वा लोहा वा भया वा हासा
 वा नेव सय मुस वइज्जा । नेवक्षेहिं मुस वयाविज्जा मुसवयतेवि अक्षे न समणुज्जाणामि जाव० दोष पूर्ववत् ।
 से मुसावाए चउधिवे पव्वत्ते । त जहा । दवओ खित्तओ कालओ भावओ दवओण मुसावाए सवदवेसु
 खित्तओण मुसावाए लोए वा अलोए वा कालओण मुसावाए विपा वा राओ वा भावओण मुसा-
 वाए रागेण वा दोसेण वा ज पि० दोष० मुसावाओ भासिओ वा भासाविओ वा भासिज्जतो वा परेहिं
 समणुजाओ त नि० गरिहामि दोष पूर्ववत् । सव मुसावाय जाव० दोष० । नेव सय मुस वाइज्जा नेवक्षेहिं
 मुस वायाविज्जा मुस वयतेवि अक्षे न समणुजाणिज्जा । तजहा । दोष० । एस खलु मुसावायस्स वेरमणे
 दोष० । इव भते महद्वय उवट्ठिओमि सवाओ मुसावायाओ वेरमण ॥ २ ॥ अप अपरस्मिन् द्वितीये भवन्त महा-

दोष० । तन्मैयुन षतुर्विधं प्रज्ञस दोष० । द्रव्यतो रूपेण वा आकृतिमयेण रूपसुभगेण वा रूपलावण्यादियु-
 क्तेषु क्षेत्रतः ऊर्ध्वलोके वा अधोलोके वा तिर्यग्लोके वा दोष० । मैयुन सेवित वा सेवयित वा सेव्यमान वा
 परैः न समनुजानीयात् दोष० । एतत् स्वस्तु मैयुनस्य धिरमण दोष० षतुर्थं दोष० । मैयुनाद्विरमण ॥ ४ ॥
 अष्टावरे पञ्चमे भते महद्वय परिगहाओ धेरमण सध भते परिग्रह पञ्चकस्त्रामि से अप्य वा बहु वा अणु
 वा धूल वा चित्तमत वा अचित्तमत वा णेव सय परिग्रह परिगिह्विजा णेवणेहि परिगह परिगिह्विज्जा
 परिगह परिगिह्वितेवि अन्ने न समनुजाणामि० दोष० । से परिगहे च० दोष० । द्रव्यओण परिग्रहे सचित्ता-
 चित्तमिस्सेसु द्रव्येसु चित्तओण परिगहे नामे वा नपरे वा अरण्ये वा० दोष० । परिगहो गहिओ वा गाहा-
 विओ वा धिप्पतो वा परेहि समणुजाओ० दोष० । सध परिगह दोष० । नेव सय परिगह परिगिह्विज्जा
 नेवणेहि परिगह परिगिह्विज्जा परिगहं परिगिह्वितेवि अन्ने न समणुजाणिज्जा० दोष० । एस स्वस्तु परि-
 गहसस धिरमण दोष० पञ्चमे भते० दोष० परिगहाओ धेरमण ॥ ५ ॥ अथापरे पञ्चमे भदन्त महाव्रते प्रप-
 मान्तपदानि वा । परिग्रहाद्विरमण सर्व भदन्त परिग्रह प्रत्याख्यामि तत् अल्प वा बहु वा अणु वा द्यूलं
 वा चित्तमद्वा अचित्तमद्वा नेव स्वय परिग्रह परिग्रहीयात् नेवान्यैः परिग्रह परिग्राहयेत् परिग्रह परिग्र-
 हन्तमन्य न समनुजानामि दोष० स परिग्रहः दोष० । द्रव्यतः सचित्ताचित्तमिधितेषु द्रव्येषु क्षेत्रतो ग्रामे
 वा नगरे वा अरण्ये वा दोष० परिग्रहो ग्रहीतो वा प्राहितो वा ग्रहमाणो वा परैः समनुज्ञातः दोष० सर्वे

परिमह दोष० । नैव स्वय परिमह परिग्रहीयात् नैवान्यैः परिमह परिग्राहयेत् परिमह परिग्रहृतमन्य न सम-
नुजानीयात् दोष० एतत् स्वल् परिग्रहाद्विरमण दोष० पञ्चमे भवन्तः० दोष० परिग्रहाद्विरमण ॥ ५ ॥ अहा-
ये छट्टे भते य ए राहभोयणाओ वेरमण सव भते राहभोयण पञ्चस्वामि से असण वा पाण वा स्वाहम
वा साहम वा णेव सय राह मुजिज्जा णेवणेहिं राह मुजाहज्जा राह य मुजतेधि अक्षे न समणुजानागामि
दोष० । से राहभोयणे वज्जि० दोष० द्वाओण राहभोयणे असणे वा पाणे वा स्वाहमे वा साहमे वा स्त्रित्त-
ओण राहभोयणे समेयस्त्रित्तसु कालओण विवा वा राहभोयणे रत्तिं । भावओण राहभोयणे तित्तिं वा क-
हु ए वा कसाहले वा अपिले वा मधुरे वा लवणे वा जपि० दोष० । राहभोयण मुजिय वा मुजाविय वा
मुजिज्जत वा परेहिं समणुत्ताय दोष० सव राहभोयण० दोष० । नैव सय राहयं मुजिज्जा नेवक्षेहिं राह मुजा-
विज्जा । राह मुजतेधि अक्षे न समणुजानिज्जा० दोष० । एस स्वल् राहभोयणस्स वेरमणे दोष० छट्टे भते०
दोष० राहभोयणाओ वेरमण ॥ ६ ॥ अथापरे षष्ठे भवन्तः द्रते प्रथमान्तपदानि वा । रात्रिभोजनाद्विरमणं सर्व
भवन्त रात्रिभोजन प्रत्याक्यामि तत् अशन वा पानं वा स्वादिम वा स्वादिम वा नैव स्वय रात्रौ मुञ्जीत
नैवान्ये रात्रौ भोजयेत् रात्रौ मुञ्जानमन्यं न समनुजानागामि दोष० । तद्रात्रिभोजनं षट्त्वर्षिष प्रज्ञप्त० दोष० ।
द्रव्यतः अशन वा पान वा स्वादिम वा स्वादिम वा क्षेयतः समयक्षेत्रेषु कालोचितमभिषु कालतः रात्रौ भा-
वतः तिक्त वा कटु वा कषाय वा अम्ल वा लवण वा मधुर वा० दोष पू० । रात्रिभोजन मुक्त वा भोजित वा

दोष० । तन्मेयुन चतुर्विध प्रज्ञास दोष० । द्रव्यतो रूपेषु वा आकृतिमयेषु रूपसुभगेषु वा रूपलावणपादियु-
 क्तेषु क्षेत्रत ऊर्ध्वलोके वा अधोलोके वा तिर्यग्लोके वा दोष० । मैथुन सेवित वा सेवयित वा सेव्यमान वा
 परै न समनुजानीयात् दोष० । एतत् खलु मैथुनस्य विरमणं दोष० चतुर्थे दोष० । मैथुनाद्विरमण ॥ ४ ॥
 अष्टावरे पचमे भते महद्वप परिगहाओ धेरमण सव भते परिग्रह पचमस्त्रामि से अप्य वा धुं वा अणु
 वा धूल वा चित्तमत वा अचित्तमत वा णेव सय परिग्रह परिगिह्विजा णेवणेहिं परिगह परिगिह्विजिजा
 परिगह परिगिह्वितेवि अक्षे न समणुजाणामि० दोष० । से परिगह च० दोष० । द्रव्यओण परिग्रहे सचिस्ता-
 चित्तमित्सेसु द्रवेषु स्त्रिस्तओण परिगहे नामे वा नयरे वा अरणे वा० दोष० । परिगहो गहिओ वा गाहा-
 विओ वा धिप्यतो वा परेहिं समणुजाओ० दोष० । सव परिगह दोष० । नेव सय परिगह परिगिह्विजा
 नेवणणेहिं परिगह परिगिह्विजिजा परिगह परिगिह्वितेवि अक्षे न समणुजाणिज्जा० दोष० । एस खलु परि-
 गहस्स विरमण दोष० पचमे भते० दोष० परिगहाओ धेरमण ॥ ५ ॥ अथापरे पचमे भदन्त महाव्रते प्रय-
 मान्तपदानि वा । परिग्रहाद्विरमण सर्व भदन्त परिग्रह प्रत्यारूपामि तत् अल्प वा बहु वा अणु वा रूपूल
 वा चित्तमद्वा अचित्तमद्वा नेव खय परिग्रह परिगुह्वीयात् नेवान्येः परिग्रह परिग्राहयेत् परिग्रह परिगु-
 ह्वन्तमन्य न समनुजानामि दोष० स परिग्रहः दोष० । द्रव्यतः सचिस्ताचित्तमित्तेषु द्रव्येषु क्षेत्रतो ग्रामे
 वा नगरे वा अरण्ये वा दोष० परिग्रहो ग्रहीतो वा ग्राहितो वा गृह्यमाणो वा परैः समनुज्ञातः दोष० सर्व

रसगन्धरुपर्णानां प्रविचारणं द्युभाष्टुभाविचिन्तनं मीथुनस्य चि० ॥ ४ ॥ इच्छा वर्णा मूर्छा निमरा स्तोभः
 प्राहिता स्वर्गसंप्रदुष्टिः काङ्क्षा परचनप्रदणुष्टिः प्रदोषश्च दारुणः इव प्राहीष्यामीति वृत् परिग्रहस्य चि०
 ॥ ५ ॥ अतिमाघ आहार निषिद्धिः क्षुद्रयेन विषैव पशुभोजनं सूर्यास्सचिप्तं चाक्षिप्तं दूषास्ति मयेति चिन्मा
 राक्षिभोजनस्य चि० ॥ ६ ॥ अथास्त्रापह्लादप्रक्षेपेन मृगाप्रतोषारणं विराट्—'दंस्त्रजानाण्यदिसं अधिरा
 दिसा दिव्यो मत्सणयम्मे । पक्ष्म वयमनुरपस्ते चिरियामो पाणद्वयायाओ ॥ १ ॥ दंस्त्रजानाण्यदिसं ॥ २ ॥ दंस्त्रजाना
 वयमनुरपस्ते चिरियामो सुस्त्रायायाओ ॥ २ ॥ दंस्त्रजाना वंशमवयमनुरपस्ते चिरियामो परिजगता जा ॥ ५ ॥
 अयं वयमनुरपस्ते चिरियामो मेधुणाओ ॥ ४ ॥ दंस्त्रजाना वंशमवयमनुरपस्ते चिरियामो परिजगता जा ॥ ५ ॥
 वण० छट्टं राक्षभोयणाओ ॥ ६ ॥ 'दंस्त्रजाना' चिरियाण्यदिरा' योचयित्वा चिदीश्वर भवभाषायां प्रथमं
 समनुरक्षामि चिरतोश्चि चिरमाभि वा प्राणानिधाताम् ॥ १ ॥ 'दंस्त्रजाना' चिरियाण्यदिरा' योचयित्वा चिदीश्वर भवभाषायां प्रथमं
 सं द्वितीयं प्रथमनुरक्षामि चिरमाभि भूभाषायां योचयित्वा ॥ ५ ॥ तृतीयं मतानुरक्षामि चिरमाभि भवभाषायां प्रथमं
 योचयित्वा ॥ ६ ॥ चतुर्थं प्रथमनुरक्षामि चिरमाभि भवभाषायां योचयित्वा ॥ ७ ॥ पञ्चमं मतानुरक्षामि चिरमाभि भवभाषायां प्रथमं
 योचयित्वा ॥ ८ ॥ षष्ठं मतानुरक्षामि चिरमाभि भवभाषायां योचयित्वा ॥ ९ ॥ सप्तमं मतानुरक्षामि चिरमाभि भवभाषायां प्रथमं
 योचयित्वा ॥ १० ॥ अष्टमं मतानुरक्षामि चिरमाभि भवभाषायां योचयित्वा ॥ ११ ॥ नवमं मतानुरक्षामि चिरमाभि भवभाषायां प्रथमं
 योचयित्वा ॥ १२ ॥ दशमं मतानुरक्षामि चिरमाभि भवभाषायां योचयित्वा ॥ १३ ॥ एकादशं मतानुरक्षामि चिरमाभि भवभाषायां प्रथमं
 योचयित्वा ॥ १४ ॥ द्वादशं मतानुरक्षामि चिरमाभि भवभाषायां योचयित्वा ॥ १५ ॥ त्रयोदशं मतानुरक्षामि चिरमाभि भवभाषायां प्रथमं
 योचयित्वा ॥ १६ ॥ चतुर्दशं मतानुरक्षामि चिरमाभि भवभाषायां योचयित्वा ॥ १७ ॥ पञ्चदशं मतानुरक्षामि चिरमाभि भवभाषायां प्रथमं
 योचयित्वा ॥ १८ ॥ षोडशं मतानुरक्षामि चिरमाभि भवभाषायां योचयित्वा ॥ १९ ॥ सप्तदशं मतानुरक्षामि चिरमाभि भवभाषायां प्रथमं
 योचयित्वा ॥ २० ॥ अष्टादशं मतानुरक्षामि चिरमाभि भवभाषायां योचयित्वा ॥ २१ ॥ एकोनविंशं मतानुरक्षामि चिरमाभि भवभाषायां प्रथमं
 योचयित्वा ॥ २२ ॥ त्रयोविंशं मतानुरक्षामि चिरमाभि भवभाषायां योचयित्वा ॥ २३ ॥ चतुर्विंशं मतानुरक्षामि चिरमाभि भवभाषायां प्रथमं
 योचयित्वा ॥ २४ ॥ पञ्चविंशं मतानुरक्षामि चिरमाभि भवभाषायां योचयित्वा ॥ २५ ॥ षट्त्रिंशं मतानुरक्षामि चिरमाभि भवभाषायां प्रथमं
 योचयित्वा ॥ २६ ॥ सप्तविंशं मतानुरक्षामि चिरमाभि भवभाषायां योचयित्वा ॥ २७ ॥ अष्टविंशं मतानुरक्षामि चिरमाभि भवभाषायां प्रथमं
 योचयित्वा ॥ २८ ॥ नवविंशं मतानुरक्षामि चिरमाभि भवभाषायां योचयित्वा ॥ २९ ॥ दशविंशं मतानुरक्षामि चिरमाभि भवभाषायां प्रथमं
 योचयित्वा ॥ ३० ॥

सुखमानं वा परैः समनुज्ञात शेषं सर्वं रात्रिभोजन शेषं नैव स्यात् रात्रौ सुशीत नैषान्ये रात्रौ भोजनाप्य-
 रात्रौ सुआनन्यास समनुजानीयात् शेषं एतत्सत्तु रात्रिभोजनाद्विरमण शेषं पटं भद्रन्त एतं उपस्थि-
 तौश्चि शेषं रात्रिभोजनाद्विरमण ॥ ६ ॥ अथ सर्वेषां भ्रान्ता समकालोत्थारमाह । द्यौरप्याह पञ्चमदृषयाह
 रात्रिभोजनवेरमणछद्माह अद्विधयाह सर्वसंपत्तिज्ञाण विहरामि । इत्येवमात्रि पञ्च मद्राप्तानि रात्रिभोजना-
 विरमणवृत्तानि आत्मद्वितीयं वृत्तस्य सम्यक् प्रतिपद्य विचरामि ॥

अथ प्रकारान्तरेण महाव्रतव्युत्पत्तिमाह—‘अप्यसत्या य जं जोगा परिणामा य दारुणा । माणायापस्म
 वेरमणे एतं वृत्ते अहक्मे ॥ १ ॥ तिथिरागा य जा आसा तिथिदोसा तर्ह्येव य । सुमायापरम वेरमणं एतं पुन-
 अहक्मे ॥ २ ॥ व्रगाह च अजाहसा अवदिते य व्रगाहे । अदिष्णादाणस्त ये ॥ ३ ॥ सदा रूपा रक्षा गप्ता
 फासाण वविधारणे । मेष्टुणस्स ॥ ४ ॥ इच्छा सुच्छा य गेहे य कस्य औप दारुणे । परिणगदस्स ये ॥ ५ ॥
 अहमित्ते अ आहारे सुरे चित्ते य सकिप । राहभक्तस्स ये ॥ ६ ॥ अप्रदास्ता द्रोहयेष्टुत्पादिकरा परिणा-
 माद्य दारुणाः हिंसाव्यवच्छेदादिकरा ये योगा मनोवाक्कायाः कर्मविशेषा वा प्राणातिपातस्य विरमणे एत-
 ऽतिक्रमोऽतिचार कृत् ॥ १ ॥ तीक्ष्णरागाय प्रचुराचुरागवन्वना या आया तदेव च तीक्ष्णया या आया कृत्
 वाक्स्य विरमणे पयोऽतिक्रमोऽतिचार कृत् ॥ २ ॥ अथमेहं गुर्वायाकाविशेषं वस्तेषु पूर्वं व्रतयोनं यदी-
 तेषु कार्यकाले तस्य गुरोरथमेहं अयाचिता कार्यकरमिति शेषः । अदत्तादानस्य वि० ॥ ३ ॥ वाक्क-

रय धन्मपि य छविह तवोक्तम् उच० १३ ॥ ६ ॥ सत्ते भयट्टाणाह सत्तविह वेध नाणविभग । परि० १४ ॥
 पिण्डेसण पाणेसण जगद्दसत्तकिपा महम्मयणा । उच० १५ ॥ ७ ॥ अट्ट भयट्टाणाह अट्टय कम्ममाह तेसि यध
 व । परि० १६ । अट्टय पवपणमाया विट्ठा अट्टविहणिट्ठिअट्टेहि । उच० १७ ॥ ८ ॥ नवविहदसणवरण नवह
 निपाणाह अप्पसत्थाह । परि० १८ । नवपमचेरगुत्तो हुनवविह पमचेरपरिमुद । उच० १९ ॥ ९ ॥ उधयाय
 व दसविह असंचर तहय सकिळेस च । परि० २० ॥ दस चित्तसमाहिठणा दस चैव दसाड समणधम्मं
 च । उच० २१ ॥ १० ॥ आसायण च सव मिणुणगारसविह चिवज्जतो । परि० २२ । एव तिदढविरओ
 तिगुत्तिगुत्तो तिसल्लनिसल्लो । तिविहेण पडिक्कतो रक्खाभि० २३ ॥ ११ ॥ १' व्यास्या—विधिवेन मनोवाक्का-
 ययोगेन अप्रमत्त, प्रमादरहितः पञ्चमहाव्रतानि रक्षामि परिपालयामि । एक सावधयोग एक मिथ्यात्व एक
 अज्ञान परिवर्जयन् गुप्तः त्रिगुप्तिगुप्तः पञ्चमहाव्रतानि रक्षामि । एक अनवधयोग एक सन्न्यक्त एक ज्ञान
 उपसपक्षः सपासः युक्तः सयमयोगयुक्तः पञ्चमहाव्रतानि रक्षामि १ । द्वौ चैव रागद्वेषौ द्वे व्याने आर्तरीद्रे च
 परिवर्जयन् शेष० । द्विविध चारित्र्यधर्मं यतित्वगार्हस्थ्यरूप द्वे धर्मदुक्ते व्याने उपसपक्षः शेष० २ । कुरुणा
 नीला कापोता तिस्रो लेहया अप्रशस्ताः परि० शेष० । मेजः पद्मदुक्कास्तिषो लेहयाः सुप्रशस्ताः उप० शेष० ३ ।
 मनसा मनःसत्त्वेन सत्यापितः वाचा वचःसत्त्वेन कायेन करणसत्त्वेन ध्रुविधेनापि सत्यापितः पंचमहाव्रतानि र-
 क्षामि ३ । चतस्रो दुःखशाय्याः चतुरः कषायायान् क्रोधमानमायालोभरूपान् चतस्रः सक्ता आहारमयमैशुनपरिम ह-

णाओ ॥ ४ ॥ आल० पचम थय० परिगाहाओ ॥ ५ ॥ आल० छट्ठ वयमनुरक्खे विरमामो राहमोयणाओ
 ॥ ६ ॥ 'प्रथम व्रतमनुरक्षामि विरमामि प्राणातिपातात् आलयविहारसमितः आलयः स्थिति' विहारो गमन
 तत्र समितः पञ्चसमितियुक्तः युक्तः सयमयोगभूत् गुप्तस्त्रिगुप्तिगुप्त' उपस्थितः श्रमणधर्म ॥ १ ॥ द्वितीय व्र-
 तम० सुवावादात् शेष० ॥ २ ॥ तृतीय व्रतम० अवत्तादानात् शेष० ॥ ३ ॥ चतुर्थे व्रतम० मैथुनात् शेष०
 ॥ ४ ॥ पचम व्रतम० परिग्रहात् शेष० ॥ ५ ॥ षट् व्रतमनुरक्षामि विरमामि रात्रिमोजनात् शेष० ॥ ६ ॥
 अथैकाधेकादशान्तरेयोपादेयत्वागमद्वारेण पौनःपुन्येन महाव्रतरक्षणमाह—'तिविहेण अपमस्सो रक्खामि
 महवप पच । साधज्जाजोगमेग मित्थत्त एगमेव अक्काण । परिवज्जतो गुत्तो रक्खामि महवप पच ॥ १ ॥ अ-
 णवज्जजोगमेगं समत्तं एगमेव नाणओ । उवसपवो जुत्तो रक्खामि महवप पच ॥ २ ॥ दो व्वेव रागादोसे
 दोणिणय झाणाह अट्ठकदाह । परि० ॥ ३ ॥ दुविह वरित्तधम्म दोणिणय झाणाह धम्मदुक्काह । उव० ॥ ४ ॥
 किक्का नीला काक तिणिणयलेसाव अप्सत्थाओ । परि० ५ ॥ तेओ पक्कासुक्का तिणिणय लेसाव सुप्पस-
 त्थाओ । उव० ६ ॥ ६ ॥ मणसा मणसवविओ वायासव्वेण करणसव्वेण । तिविहेणधि सबविट । उव० ७ ॥ ३॥
 चत्तारि य दुहसिज्जा चउरो सभा तहा कसायाव । परि० ८ । चत्तारि य सुहसिज्जा चउविह सवर समाहि
 च । उव० ९ ॥ ४ ॥ पंवेव य कामगुणे पवेव य निहवे महादोसे १० । पयिदिप सवरण ततो पवविहमेव
 सज्जाप । उव० ११ ॥ ५ ॥ छज्जीवनिक्कायविह छविहमासाव अप्सत्थाओ । परि० १२ । छविह मज्झिम-

रवर्धमानस्वामिने नमोस्तु तुभ्यमर्हते । नमोस्तु तुभ्य भगवते । एव भगवन्त नमस्कृत्य तदग्रत एव कथितव-
 द्यमाणस्यापनमाह । अि'कृतवन्निवेल खलु महाव्रतोधारणा कृता । महायज्ञधारणा पञ्चविहा पञ्चसा इत्या-
 रभ्य दशैव्याहं पञ्चमद्वयाह इतिपर्यन्त एकवेल अप्यसत्पाय जे जोगा इत्यारभ्य आलयविहारसमिधो
 शुक्तो शुक्तो छवट्टिधो समणवन्मे इतिपर्यन्त द्विवेलं । तिविहेण अप्यमत्तो इत्यारभ्य एव तिदण्डविरओ
 इतिपर्यन्त त्रिवेल ॥ अथ इच्छामः सूअकीर्तन कर्तुं श्रुताधारणां सुनीना नमस्कारद्वारेण श्रुतनामकीर्तनमाह ॥
 नमो तेसिं खमासमणाण जेहिं हम धारय छविहमावस्सय भगवन्त । तज्झा । सामाहय चववीसच्छओ
 ववण पढिक्कमण काउसग्गो पक्खज्जाण सवेसिं पि एवमि । छविहे आवस्सए भगवते ससुत्ते सअत्थे सग्गये
 सणिज्जुत्तिए ससग्गहणिए जे शुणा वा भावा वा अरहतेहिं भगवतेहिं पञ्चसा वा परुविया वा ते भावे सह-
 हामो पत्तिपामो रोएमो फासेमो पालेमो अनुपालेमो ते भावे सहहतेणं पत्तिपतेण रोयतेण फासि० तेण पा-
 लितेण अणुपालितेण अतोपक्खस्स ज वाइय पढिय परिपट्ठिय पुच्छिय अणुपालिय त हुक्खक्ख
 याए कम्मक्खयाए बोहिलाभाए ससारुसारणाए तिक्कहु उवसपजिन्ताण विहरामि अतोपक्खस्स ज न वा-
 इय न पढिय न पुच्छिय न परिपट्ठिय नाणुपालिय नाणुपेढिय सते बले सते वीरिए सते पुरिसक्कारपढिक्कमे ।
 तस्स आलोएमो पढिक्कमामो निव्वामो गरिहामो विज्जेमो विसोहेमो अकरणयाए अ०सुट्टेमो । अहारिह
 तवोकम्म पापच्छित्त पढिवज्जामो तस्स मिच्छामि हुक्कहं ॥ नमो तेसिं खमासमणाण जिहिं हम धायाहं (वा-

महधयवधारणा कथा । कायधिरस्त सङ्खदरणं विहयलं षषसोओ । पद्मगाहरण णिज्जुहेणाराहणा गुणाण सव-
रजोगो पसत्पज्झाणोवगतता जुसतावभाणे परमद्वे उत्तमद्वे अ । एस खलु तित्थंकरेहिं रयरगवत्समहणेहिं
देसिओ पवपणस्स सारो छद्दीधनिकापसज्जमो उवइसिओ तिष्ठक्कस्स कय ठाण । अन्मुवगया नमुत्थु ते
सिद्धजुद्धसुत्तनीरयनिस्सगनिस्सल्लमाणामूरण गुणरयणसायरमण तमहप्पमेय नमुत्थुते समणस्स भगवओ
महइ महावीरवद्धमाणसामिस्स नमुत्थुते अरहओ नमुत्थुते भगवओ शिकद्ध एसा खलु महधयवधारणा
कथा इच्छामो सुतकित्तण काउ ॥ न्याकया—इत्थेवा खलु महावतोच्चारणा कृता क प्रभावो महावताना-
मित्थाइ । कायस्थिरत्वं धर्मशरीरस्य स्थैर्यं, शान्त्योद्धरण मायामिथ्यास्वनिदानशान्त्यापगमः, द्युतिवत्त वीपल
वा, व्यवसायो विगतविषादान्तःसयमोपक्रमो वा, पताकाहरण सयमपरासोऽद्भवावनास्थापनाराधनागुणाना
सवरयोगः प्रसिद्ध प्रशस्तव्यानोपगतताद्युभयानस्थितिरूपसपच प्रसिद्धा, युक्ततावद्धाने परमार्थ उत्समा-
र्थश्च प्रसिद्धपर्यायाः । एतत् खलु तीर्थकरैः रजोरगद्वेषमयनैः देशित प्रवचनस्य सार पट्टजीवनिकायस्यम
उपदिष्टः । पञ्चमहाव्रतपालनेपि परमार्थतः पट्टजीवनिकायपरमैवेत्यर्थः । धैर्योक्त्यस्य कृत स्थान सुख स्थिति-
हितहेतुत्वात् । अतएव तान् जिज्ञान् नमस्करोति । तन्नापि वर्तमानतीर्थत्वात् भगवत् श्रीवर्धमानस्वामिभिन
नमस्करोति । यथा नमोस्तु तुभ्य अरहन्त भगवन्त ससारतीर्ण सिद्धजुद्धसुक्कनीरजोनिस्सङ्गिनिःशतपमानह-
रण गुणरत्नसागर अनन्ताप्रमेय । एतेषा पर्यायाः प्रसिद्धाः । नमोस्तु तुभ्य भ्रमणाप्य भगवते महते महावी-

रवर्धमानस्यामिने नमोस्तु तुभ्यमर्हते । नमोस्तु तुभ्य भगवते । एव भगवन्त नमस्कृत्य तदग्रत एव कथितव-
 क्ष्यमाणस्यापनमाह । त्रिःकुलत्रिवेले खलु महाव्रतोच्चारणा कृता । महाव्रतउच्चारणा पञ्चविहा पञ्चत्ता इत्या-
 रभ्य इवोदयाह पञ्चमवधवाह इतिपर्यन्त एकवेले अप्यसत्याय जे जोगा इत्यारभ्य आलयविहारसमिओ
 जुस्तो जुत्तो उवट्टिओ समणधम्म इतिपर्यन्त द्विवेले । तिविहेण अप्यमत्तो इत्यारभ्य एव तिवण्णविरओ
 इतिपर्यन्त त्रिवेले ॥ अथ इच्छामः सूअकीर्त्तन कर्तुं श्रुतावाराणा सुनीना नमस्कारद्वारेण श्रुतनामकीर्त्तनमाह ॥
 नमो तेसिं खमासमणाण जेहिं इम वाइय छविहमावत्सय भगवन्त । तज्जहा । सामाइय चउवीसच्छओ
 वट्ठण पट्टिक्कमण काउसगो पञ्चक्खाण सबेसिंणि एवमि । छविहे आवत्सए भगवते समुत्ते सअत्थे सगगये
 सणिज्जुत्तिए ससगाहणिए जे गुणा वा भावा वा अरहतेहिं भगवतेहिं पञ्चत्ता वा परुक्किया वा ते भावे सइ-
 हामो पत्तिपामो रोएमो फासेमो पालेमो अनुपालेमो ते भावे सइहतेणं पत्तिपतेण रोयतेण फासि० तेण पा-
 लितेण अनुपालितेण अतोपक्खत्स ज वाइय पडिय परियडिय पुच्छिय अनुपेडिय अनुपालिय त हुक्खक्ख-
 याए कम्मक्खयाए पोहिलाभाए ससाकत्तारणाए तिक्कट्ट उवसपजित्ताण विहरामि अतोपक्खत्स ज न वा-
 इय न पडिय न पुच्छिय न परियडिय नाणुपालिय नाणुपेडिय सते षले संते वीरिए सते पुरिसक्कारपट्टिक्कमे ।
 सत्स आलोएमो पट्टिक्कमामो निवामो गरिहामो चिउट्टेमो धिसोहेमो अकरणयाए अन्नुट्टेमो । अहारिह-
 तवोक्कम्म पायच्छित्त पडिवज्जामो तत्स भिच्छामि हुक्कव ॥ नमो तेसिं खमासमणाण जिहिं इम वायाह (वा-

अनुप्रेक्षित उत्कानुकद्रुक्प्रतिननैः प्रोक्षित उत्कसिद्धान्तमध्यादित्यर्थः । तत् हुं स्वक्षयाय कर्मक्षयाय प्रोधि-
 लाभाय ससारोत्तारणाय प्रिक्तः उपसयुज्य स्वार्थं उपसपद्य वा । ण इति वाक्यालकारे । विधरामि
 अतपक्षस्य चातुर्मासिकस्य सावत्सरिकस्य यद्य वाचित न पठित न परिनिष्ठित न पृष्ट न प्रेक्षित नानुपा-
 लित नानुप्रेक्षित सति बले सति वीर्ये सति पुरुषाकारपराक्रमे षड् देहसमव वीर्यमुत्साहसमव पुरुषाका-
 रपराक्रमो वैर्यगान्भीर्यरूपः तस्य अवाचनादिरूपस्य पापस्य आलोचयामः प्रतिक्रमामः आलोचनाप्रतिक्र-
 माहंभायधिसात् निन्दामो गर्हामहे पूर्ववत् वर्तयामः पुण्येन पाप इन्म विप्रोषयाम तच्छुद्धिं कुर्मः अक-
 रणतया अकारित्वेन अन्युत्तिष्ठामः तदुपक्रमं कुर्मः यथाहंरूपः कर्मप्रायधिसा तद्योग्यनपोष्टिसिधोषनाहं प्राय-
 धिसा प्रतिपद्यामहे । तस्य मित्या मे दुष्कृत पूर्ववत् । पुनर्नमस्तेभ्यः क्षमाभ्रमणेभ्यो वैरिद् वाचित अङ्ग-
 धाद्य । उत्कालिक भगवता अङ्गधाय द्वादशाङ्ग्या अतिरिक्त उत्कालिक योगेषु कालग्रहणस्य घटादिकर्जित
 भगवत इति पूर्ववत् । तद्यथा । दशवैकालिक १ कल्पाकल्पिक २ क्षुब्धकल्पश्रुत ३ महाकल्पश्रुत ४ उपपा-
 तिक ५ राजप्रश्रेणिक ६ जीवाभिनगमः ७ प्रज्ञापना ८ महाप्रज्ञापना ९ नन्दी १० अनुयोगद्वाराणि ११ देवे-
 न्द्रस्तवः १२ तन्दुलवैकल्पिक १३ चन्द्रविज्वजः १४ प्रमादप्रमायः १५ पौरुषीमण्डलं १६ मण्डलीप्रवेष्टाः १७
 गणिधिषा १८ विद्याभरणविनिश्चयः १९ आत्मविशुद्धिः २० मरणविशुद्धिः २१ मरणविशुद्धिः २२ सलेखनाश्रुत २३ वीतरागश्रुत २४ विहारकल्पः २५ चरणविधिः २६ आतुरप्रत्याख्यात २७ महाप्रत्या-

स्थान २८ सर्वस्मिन् अङ्गवाद्ये उत्कालिके शेष० ॥ पुनर्नमस्तेभ्यः क्षमाश्रमणेभ्यो यैरिदं वाचितं अङ्गवाद्य-
 कालिक कालग्रहणसंघट्टयोगसहितं भगवन् ज्ञानमाहात्म्यमय । तद्यथा । उत्तराध्ययनानि दशाः कल्पः
 व्यवहारः स्रष्टिभाषितानि निशीथो महानिशीथः जम्बूद्वीपप्रज्ञसिः चन्द्रप्रज्ञसिः सूर्यप्रज्ञसिः द्वीपसागरप्रज्ञसिः
 क्षुद्रकीचिमानप्रज्ञसिः महतीचिमानप्रज्ञसिः अङ्गचूलिकाः व्यवहारचूलिकाः व्यवहारचूलिकाः अरुणोपपातः गर-
 द्रोपपातः वरुणोपपातः धरणोपपातः वेलधरोपपातः देवेन्द्रोपपातः वैश्रमणोपपातः उत्पानश्रुतं समुत्पानश्रुतं
 नागपर्यायलिकाः निरयावलिकाः कालिकाः कल्पावतसिकाः पुरिकाः पुरुषचूलिकाः वह्निदशाः आशीविष-
 भावनाः दृष्टिविषभावनाः चारुणभावनाः महाश्रमणभावनाः तेजोभिषिसर्गाः सर्वस्मिन्नप्येतस्मिन्नङ्गवाद्ये
 कालिके भगवति । शेष० ॥ पुनर्नमस्तेभ्यः क्षमाश्रमणेभ्यो यैरिदं वाचितं । कालिकमित्यनुवर्तते । द्वादशाङ्ग-
 गणिपिटकं भगवन् । तद्यथा । आचारं सूत्रकृतं स्थानं समवायः विवाहप्रज्ञसिः ज्ञाताधर्मकथाः उपासक-
 दशाः अन्तकृद्दशाः अनुत्तरोपपातिकदशाः प्रश्नव्याकरणं विपाकश्रुतं दृष्टिवादः सर्वस्मिन्नप्येतस्मिन्द्वादशाङ्गे
 गणिपिटके भगवति । शेष० । एतेषां सर्वेषां सिद्धान्तानां अन्तः कथितं नामग्रहणमेव कथितं । एतेषां भेदाः
 शास्त्राध्ययनोद्देशप्रमाणानि ग्रन्थविस्तरभयाद्योदितानि महाशास्त्रेभ्योऽवसेयानि ॥ पुनरपि सिद्धान्तप्रधान-
 त्वात् प्रान्ते द्वादशाङ्गीनमस्कारमाह । नमस्तेभ्यः क्षमाश्रमणेभ्यो यैरिदं वाचितं द्वादशाङ्गं गणिपिटकं भगवन् ।

अनुप्रेक्षित उक्कानुकुरुकचिन्तनैः शोधित उक्कसिद्धान्तमध्यादित्यर्थः । तत् पुंस्त्वक्षयाय कर्मक्षयाय योधि-
 लाभाय ससारोत्ताराणाय श्रिःकुत्सः उपसयुज्य सधार्य उपसपद्य वा । ण इति वाक्यालकारे । विचरामि
 अतपक्षस्य चातुर्मासिकस्य सांवत्सरिकस्य यत्र वाचित न पठित न परिनिष्ठित न दृष्ट न प्रेक्षित नानुपा-
 लित नानुप्रेक्षित सति षष्ठे सति वीर्ये सति पुरुषाकारपराक्रमे षष्ठे देहसमव वीर्यमुत्साहसमव पुरुषाका-
 रपराक्रमो वैर्यगान्मीर्यरूपः तस्य अवाचनादिरूपस्य पापस्य आलोचयामः प्रतिक्रमामः आलोचनाप्रतिक्र-
 मार्वमायश्चितात् निन्दामो गर्हामहे पूर्ववत् वर्तयामः पुण्येन पाप हन्म विप्रोषयामः तच्छुद्धिं कुर्मः अक-
 रणतया अकारित्वेन अन्युत्तिष्ठामः तदुपक्रमं कुर्मः ययार्हस्वपःकर्मप्रापयश्चिन्ता तद्योगयनपोष्टुत्तिशोधनार्हं प्राप-
 यित्वा प्रतिपद्यामहे । तस्य मिथ्या मे दुरुक्त पूर्ववत् । पुनर्नमस्तेभ्यः क्षमाश्रमणेभ्यो यैरिदं वाचित अङ्ग-
 बाध । उत्कालिक भगवता अङ्गबाधं द्वादशाङ्ग्या अतिरिक्तं उत्कालिक योगेषु कालग्रहणसंघट्टादिवर्जित
 भगवत इति पूर्ववत् । तद्यथा । दशवैकालिक १ कल्पपाकल्पिक २ क्षुल्लककल्पश्रुत ३ महाकल्पश्रुत ४ उपपा-
 तिक ५ राजप्रभेणिकं ६ क्षीवाभिगमः ७ प्रज्ञापना ८ महाप्रज्ञापना ९ नन्दी १० अनुयोगद्वाराणि ११ देवै-
 न्द्रस्तवः १२ तन्तुलवैकल्पिक १३ चन्द्रविवर्जः १४ प्रमादप्रमायः १५ पौक्रीमण्डल १६ मण्डलीप्रवेष्टाः १७
 गणविध्या १८ विद्यावरणविनिश्चयः १९ आत्मविदुद्धिः २० मरणविदुद्धिः २१ मरणविदुद्धिः
 २२ सलेखनाश्रुत २३ वीतरागश्रुत २४ विहारकल्पः २५ चरणविधिः २६ आतुरप्रत्याख्यान २७ महाप्रत्या-

स्वान् २८ सर्वस्मिन् अङ्गमाद्ये वत्कालिके शेषे ॥ पुनर्नमस्तेभ्यः क्षमाश्रमणेभ्यो यैरिदं वाचितं अङ्गमाद्य-
 कालिक कालमहणस्यद्योगसहितं भगवन् ज्ञानमाहात्म्यमय । तद्यथा । उत्तराध्ययनानि दशाः कल्पः
 व्यवहारः ऋषिभाषितानि निशीथो महानिशीथः जम्बूद्वीपप्रज्ञसिः चन्द्रप्रज्ञसिः सूर्यप्रज्ञसिः द्वीपसागरप्रज्ञसिः
 क्षुल्लकीषिमानप्रज्ञसिः महतीषिमानप्रज्ञसिः अङ्गचूलिकाः ज्यङ्गचूलिकाः उपवहारचूलिकाः अरुणोपपातः गङ्-
 गोपपातः वरुणोपपातः वरुणोपपातः देवेन्द्रोपपातः वैश्रमणोपपातः उत्थानश्रुतः सप्तुत्थानश्रुतः
 नागपर्यावलिकाः निरयावलिकाः काल्पिकाः कल्पावतसिकाः पुष्पिकाः पुष्पचूलिकाः वह्निदशाः आशीविष-
 भावनाः दृष्टिविषभावनाः चारुणभावनाः महाश्रमणभावनाः तेजोभिषिसर्गाः सर्वस्मिन्नप्येतस्मिन्नङ्गमाद्ये
 कालिके भगवति । शेषे ॥ पुनर्नमस्तेभ्यः क्षमाश्रमणेभ्यो यैरिदं वाचितं । कालिकमित्यनुवर्तते । द्वादशाङ्ग-
 गणिपिटकं भगवन् । तद्यथा । आचारः सूत्रकृतः स्थानः समवायः विवाहप्रज्ञसिः ज्ञानाधर्मकथाः उपासक-
 दशाः अन्तर्द्विधाः अनुत्तरोपपातिकदशाः प्रश्नव्याकरणं विपाकश्रुतं दृष्टिवादः सर्वस्मिन्नप्येतस्मिन्द्वादशाङ्गे
 गणिपिटके भगवति । शेषे ॥ एतेषां सर्वेषां सिद्धान्तानां अन्तः कथितं नाममहणमेव कथितं । एतेषां भेदाः
 द्वादशाध्ययनोद्देशप्रमाणानि ग्रन्थविस्तरमयाद्योदितानि महाशास्त्रेभ्योऽवसेयानि ॥ पुनरपि सिद्धान्तप्रधान-
 त्वात् प्रान्ते द्वादशाङ्गीनमस्कारमाह । नमस्तेभ्यः क्षमाश्रमणेभ्यो यैरिदं वाचितं द्वादशाङ्गं गणिपिटकं भगवन् ।

अनुप्रेक्षित उत्कानुक्कुरुत्कचिन्तनेः शोधित उत्कसिद्धान्तमध्यादित्यर्थः । तत् कु'खक्षयाय कर्मक्षयाय योधि-
 लाभाय ससारोत्सारणाय अि'कृत्वा' उपसयुज्य सधार्थं उपसपथ वा । ण इति वाक्यालकारे । विचरामि
 अतपक्षस्य चातुर्मासिकस्य सांघत्सरिकस्य यत्र वाचित न पठित न परिनिष्ठित न दृष्ट न प्रेक्षित नानुपा-
 खित नानुप्रेक्षित सति बले सति वीर्ये सति पुरुषाकारपराक्रमे बल देहसमव वीर्यमुत्साहसमव पुरुषाका-
 रपराक्रमो धैर्यगान्मरीर्यरूप' तस्य अवाचनादित्यस्य पापस्य आलोचयामः प्रतिक्रमानामः आलोचनाप्रतिक्र-
 मार्वप्रायश्चित्सात् नित्वासो गार्हमहे पूर्ववत् वर्तयामः पुण्येन पाप इन्मः विद्योषयामः तच्छुद्धिं कुर्मः अक-
 रणतया अकारित्वेन अन्युत्सिद्धामः तदुपक्रमं कुर्मः ययार्हत्सपःकर्मप्रायश्चित्त तद्योग्यनपोद्घुत्सिद्योषयानार्हं प्राय-
 चित्त प्रतिपद्यामहे । तस्य मिथ्या मे हुक्कृत पूर्ववत् । पुनर्नमस्तेभ्यः क्षमाश्रमणेभ्यो यैरिदं वाचित अङ्ग-
 बाह्य । उत्कालिक भगवता अङ्गबाह्य द्वादशाङ्ग्या अतिरिक्तं उत्कालिक योगेषु कालग्रहणस्य द्वादविर्जित
 भगवत इति पूर्ववत् । तद्यथा । द्वादशैकालिक १ कल्पाकल्पिक २ क्षुल्लककल्पश्रुत ३ महाकल्पश्रुत ४ उपपा-
 तिक ५ राजप्रभेणिक ६ जीवाग्निगमः ७ प्रज्ञापना ८ महाप्रज्ञापना ९ नन्दी १० अनुयोगद्वाराणि ११ देवे-
 न्मस्तवः १२ तन्मूलवैकल्पिक १३ चन्द्रविध्वजः १४ प्रमादप्रमायः १५ पौरुषीमण्डल १६ मण्डलीप्रवेशः १७
 गणिविद्या १८ विद्याचरणविनिश्चयः १९ आत्मविद्युद्धिः २० मरणविद्युद्धिः २१ मरणविद्युद्धिः २२ मरणविद्युद्धिः
 २३ सल्लेखनाश्रुत २४ वीतरागश्रुत २५ विहारकल्पः २६ चरणविधिः २७ आनुरप्रत्यारूपान २८ महाप्रत्या-

स्वाम २८ सर्वस्मिन् अङ्गवाद्ये उत्कालिके शेषे ॥ पुनर्नमस्तेभ्यः क्षमाश्रमणेभ्यो यैरिदं वाचितं अङ्गवाद्या
 कालिक कालभङ्गणसयद्योगसहितं भगवन् ज्ञानमाहात्म्यमय । तद्यथा । उत्तराध्ययनानि वृक्षाः कल्पः
 व्यवहारः ऋषिमायितानि निशीथो महानिशीथः जम्बूद्वीपप्रज्ञसिः चन्द्रप्रज्ञसिः सूर्यप्रज्ञसिः द्वीपसागरप्रज्ञसिः
 झुल्लक्रीडिमानप्रज्ञसिः महतीडिमानप्रज्ञसिः अङ्गचूलिकाः व्यङ्गचूलिकाः व्यवहारचूलिकाः अरुणोपपातः गरु
 द्रोपपातः वरुणोपपातः वरुणोपपातः वेतवरोपपातः देवेन्द्रोपपातः वैश्रमणोपपातः उत्थानश्रुतं समुत्थानश्रुतं
 नागपर्यावलिकाः निरयावलिकाः कालिकाः कल्पावतसिकाः पुरिकाः पुरुषचूलिकाः बह्विदृशाः आशीविष-
 भावनाः इष्टिविषभावनाः चारुणभावनाः महाश्रमणभावनाः तेजोभिषिषर्गाः सर्वस्मिन्नप्येतस्मिन्नङ्गवाद्ये
 कालिके भगवति । शेषे ॥ पुनर्नमस्तेभ्यः क्षमाश्रमणेभ्यो यैरिदं वाचितं । कालिकमिदमनुवर्तते । द्वादशाङ्ग
 गणिपिटकं भगवन् । तद्यथा । आचारः सूत्रकृतं स्थानं समवायः विवाहप्रज्ञसिः ज्ञाताधर्मकथाः उपासक-
 दृशाः अन्नकुदृशाः अनुसरोपपातिकदृशाः प्रभक्त्याकरणं विपाकश्रुतं इष्टिवाद्ः सर्वस्मिन्नप्येतस्मिन्द्वादशाङ्गे
 गणिपिटके भगवति । शेषे ॥ एतेषां सर्वेषां सिद्धान्तानां अन्तः कथितं नामभङ्गणमेव कथितं । एतेषां भेदाः
 शास्त्राध्ययनोद्देशप्रमाणानि ग्रन्थविस्तरभयाद्योदितानि महाशास्त्रेभ्योऽवसेयानि ॥ पुनरपि सिद्धान्तप्रधान-
 त्वात् प्रान्ते द्वादशाङ्गीनमस्कारमाह । नमस्तेभ्यः क्षमाश्रमणेभ्यो यैरिदं वाचितं द्वादशाङ्गं गणिपिटकं भगवन् ।

अनुप्रेक्षित उत्क्रान्तकुरुकथितमनैः शोधित उत्क्रसिद्धान्तमध्यावित्यर्थः । तत्तु 'स्वक्षयाय कर्मक्षयाय योधि-
 लाभाय ससारोत्ताराणाय अि'कृत्य । उपसयुज्य सधार्थं उपसपय वा । ण इति धाकपालकारे । विचरामि
 अतपक्षस्य चातुर्मासिकस्य सावत्सरिकस्य यत्र वाचित न पठित न परिनिष्ठितं न पृष्ट न प्रेक्षित नानुपा-
 खित नानुप्रेक्षित सति बले सति वीर्यं सति पुरुषाकारपराक्रमे बल देहसम्भव वीर्यमुत्साहसम्भव पुरुषाका-
 रपराक्रमो वैर्यगान्भीर्यरूपं तस्य अवाचनादिरूपस्य पापस्य आलोचयामः प्रतिक्रमानामः आलोचनामतिक्र-
 माहंप्रायश्चित्तात् निन्दामो गर्हामहे पूर्ववत् वर्तयाम' पुण्येन पाप हन्तः विद्योषयाम' तच्छुद्धिं कुर्मः अक-
 रणतया अकारित्वेन अन्त्युत्तिष्ठामः तदुपक्रमं कुर्मः यथार्हस्यः कर्मप्रायश्चित्त तद्योग्यनपोबुत्तिशोधनाहं प्राय-
 श्चित्तं प्रतिपद्यामहे । तस्य मिथ्या मे दुष्कृत पूर्ववत् । पुनर्नमस्तेभ्यः क्षमाश्रमणेभ्यो वैरिद् वाचित अङ्ग-
 बाध । उत्कालिक भगवता अङ्गबाध द्वादशाङ्ग्या अतिरिक्त उत्कालिक योगेषु कालग्रहणसंयदाविवर्जित
 भगवत् इति पूर्ववत् । तत्पथा । दशार्धकालिक १ कल्पकालिक २ छुल्लककल्पश्रुत ३ महाकल्पश्रुत ४ उपपा-
 तिक ५ राजप्रशेषिक ६ जीवाभिगमः ७ प्रज्ञापना ८ महाप्रज्ञापना ९ नन्दी १० अनुयोगद्वाराणि ११ देवे-
 न्द्रस्त्वयः १२ तन्मुल्लवैकल्पिक १३ चन्द्रविध्वजः १४ प्रमादप्रमाथः १५ पौरुषीमण्डल १६ मण्डलीप्रवेद्याः १७
 गणविध्या १८ विद्याचरणविनिश्चयः १९ आत्मविद्युद्धिः २० मरणविद्युद्धिः २१ मरणविद्युद्धिः
 २२ सत्त्वनाश्रुत २३ वीतरागश्रुत २४ विहारकल्पः २५ चरणविधिः २६ आतुरप्रत्याख्यात २७ महाप्रत्या-

लीकवचनचिरतेः कन्यागोमूम्यलीकन्यासापहारकूटसाक्ष्यविरतिसरूपायाः अतिचरित दोष० । सहस्राभ्या-
 ख्यान अश्रुतादृष्टपरविरूपकथन । रहस्स इति परगुह्यमाषण । वरेति परस्य विश्वासेन निवेदितस्य प्रका-
 शान । मृपोपदेशः ज्ञात्वाऽज्ञात्वा वा भेषजमध्मादीना कूटकथन । कूटलेखोऽसत्यवातोलिखन द्वितीयव्रतस्या-
 तिचारे दोष० ॥ १२ ॥ 'तद्वप अणुवपमी यूलगपरद्वधरणविरहो । आपरियमप्यसत्ये इत्यपमायप्यसर्गेण
 ॥ १३ ॥ तेनाहद्वप्यद्वोगे तत्पद्विस्त्वे य विरुद्धगमणे य । कूटतुलकूटमाणे पदि० ॥ १४ ॥' तृतीये अणुव्रते
 स्पूलपरद्रव्यहरणविरतेः राजनिग्रहकरचौरनामकरादसादानवर्जनात् अतिचरित दोष० । तेनाह्वतवस्तुग्रहण
 मूल्येनापि । प्रयोगः चौर्योर्ध्व परमेरण तत्प्रतिस्य वस्तुसदृशवस्तुमीलन विरुद्धगमन वृत्ततिनिषिद्धद्वेषाग-
 मन । कूटतुलकूटमान प्रसिद्ध प्रतिक्रमामि दोष० ॥ १५ ॥ 'वउत्पे अणुवपमी णिब परदारगमणविरहो ।
 आपरियमप्य० ॥ १६ ॥ अपरिगगद्विधा इत्सर अणगवीचाह तिबअणुरागे । चउत्पवयस्स अइयारे पदि०
 ॥ १६ ॥' गायद्वयेन सवन्यः । चतुर्थे अणुव्रते नित्य परदारगमनविरतेः अतिचरित दोष द्व० । अत्र परदारग-
 मनविरतो वेदयाविषयोपेक्षितगमने निर्दोषता तथाप्यतिचारमाह । अपरिगृहीतागमन वेदयाविषयादेर-
 स्वीकृताया अभिगमः । इत्तरा केनापि या स्तोकाकाल द्रव्यादिना वेदयाविषया स्वीकृता तस्याभिगमः । अ-
 नङ्गक्रीडा पुरुषस्य पुरुषाविसर्गो हस्तकर्मादि वा । विवाहोऽन्यकन्यापुत्रविवाहकारिता । तीव्रानुरागः काम-
 क्रीडादिकामशास्त्रोचित कर्म चतुर्थस्य व्रतस्यातिचारान् दोष० ॥ १६ ॥ 'इत्तो अणुवपे पंचममि आपरिय-

कायसमारन्ध्रे पङ्क्तिष्वजीवनिकायघातिन्यारन्ध्रे तेषां षट्कायानां पचने पाचने वा पतने पातने वा आत्मार्थं
 वा उभयार्थं वा ये दोषाः ताद्विन्द्यामि ॥ ७ ॥ 'पञ्चदश'अणुव्याण गुणव्याण च तिष्ठ मह्यारे । सिकत्वाण च
 षडह पङ्क्तिष्वमे देवसिय सव ॥ ८ ॥ 'पञ्चानां'अणुव्याणानां त्रयाणां गुणव्याणानां षतुर्णां शिक्षाव्याणानां च अति-
 चारान्प्रतिक्रमासि ॥ ८ ॥ तानेवाह । 'पञ्चमे'अणुव्यायमी शूलगयाणाहवायविरर्हो । आयरिउमप्यसत्ये हत्य
 पमायप्यसनेण ॥ ९ ॥ 'षड्व्यं'षड्विच्छेपे अह्यारे भस्पाणुच्छेपे । पञ्चमव्यस्य अह्यारे पङ्क्तिष्वमे देवसिय
 सव ॥ १० ॥ 'गाथाद्वयेन'सवन्धः । प्रथमे अणुव्याने शूलगयाणानिपातविरतो आचीर्णे अप्रयास्ते । अत्र प्रमा-
 दप्रसंगेन अणुव्यातमिति यत्पुञ्चितमहमापेक्षया शूलगयाणानिपातविरतिरिति । शूलगयाणानां द्वीन्द्रिया
 दीनां हिंसननिवृत्तिः । अथवा व्यवन्यविच्छेदादिरूपाणां शूलगयाणानिपातानां विरतिः अतिचरितमिति
 अतिचारो नियमातिक्रमकृतः । अप्रयास्ते क्रोधादिकथाप्यवैषम्ये पञ्चेन्द्रियातीं वा । अत्र द्रते प्रमादप्रसङ्गेन
 मयादिप्रमादोपनयेन अतिचारानाह । व्यवो द्विपदव्यतुःपदादीनां निर्दयतावन, वन्धो द्विपदादीनां रज्जवा-
 दिभिः, छविच्छेदं चर्मनाशादि कर्णादिकर्तन, अतिभारः प्राणिनां दास्यनपेक्षया बहुभारदान भक्षयानव्य-
 वच्छेदः प्राणिनामाहारजलादिनिषेधः । प्रथमव्यातस्यातिचारो प्रतिक्रमासि दोषः ॥ १० ॥ 'वीए'अणुव्यायमी
 परिपूलागालियव्याणविरर्हो । आयरियमप्यसत्ये इत्य पमायप्यसनेण ॥ ११ ॥ सहसा रहस्य दारे मोक्ष-
 वपसे अ कूटलेहे अ । वीयव्यस्य इत्यारे पङ्क्तिः ॥ १२ ॥ 'गाथाद्वयेन'सवन्धः । द्वितीये अणुव्याने परिपूला-

लीकवचनधिरतेः कन्यागोमूढ्यलीकन्यासापहारकूटसाक्ष्यधिरतिरूपायाः अतिचरित शेष० । सहस्राभ्या-
 स्थान अश्रुताट्टपरधिरूपकथन । रहस्स इति परगुणभाषण । वारेति परस्य धिश्वासेन निवेदितस्य प्रका-
 शान । मृपोपवेशः ज्ञात्वाऽज्ञात्वा वा भेषजमन्नादीना कूटकथन । कूटलेखोऽसत्यवार्तालिखन द्वितीयव्रतस्या-
 तिचारं शेष० ॥ १२ ॥ 'तद्वप अणुवयमी मूलगपरध्वधरणचिरहर्ओ । आयरियमप्यसत्ये इत्यपमायप्यसंगेण
 ॥ १३ ॥ तेनाह्वप्यभोगे तप्यधिरूपे य विरुद्धगमणे य । कूटतुलकूटमाणे पठि० ॥ १४ ॥' तृतीये अणुव्रते
 स्थूलपरद्रव्यहरणधिरतेः राजनिग्रहकरचौरनामकरावत्सादानवर्जनात् अतिचरित शेष० । तेनाह्वतवस्तुग्रहण
 मूल्येनापि । प्रयोग, चौर्यार्थं परमेरण तत्प्रतिरूप वस्तुसदृशवस्तुमीलन विरुद्धगमन नृपतिनिधिहर्दशाग
 मन । कूटतुलकूटमान प्रसिद्ध प्रतिक्रमामि शेष० ॥ १४ ॥ 'अउत्ये अणुवयमी णिष परदारगमणचिरहर्ओ ।
 आयरियमप्य० ॥ १५ ॥ अपरिगहिद्या इत्तर अणगवीचाह तिषअणुरागे । चउत्यवयस अइयारे पठि०
 ॥ १६ ॥' गाथाद्वयेन सत्यः । चतुर्थे अणुव्रते नित्य परदारगमनचिरतेः अतिचरित शेष पू० । अत्र परदारग-
 मनधिरतौ वेद्याविषयोपेक्षितगमने निर्दोषता तथाप्यतिचारमाह । अपरिगृहीतागमन वेद्याविषयादेर-
 स्वीकृताया अभिगमः । इत्तरा केनापि या स्तोककाल द्रव्यादिना वेद्याविषया स्वीकृता तस्याभिगमः । अ-
 नङ्गक्रीडा पुरुषस्य पुरुषादिसंगे हस्तकर्मादि या । धिवादोऽन्यकन्यापुत्रविवाहकारिता । तीव्रानुरागः काम-
 क्रीडादिकामशास्त्रोचित कर्म चतुर्थस्य व्रतस्यातिचारान् शेष० ॥ १६ ॥ 'इत्तो अणुवये पचममि आयरिय-

गकेदारप्रहादिघोषण १४, अस्तीपीषः वित्तिनिमित्तं वास्यादिघोषण सारिकाशुकमार्जारकुक्कुटमयूरश्वान-
पालनस्य १५, एतत्कर्मादानपञ्चदशाक द्वितीयान्त कृत्वा वर्जयेदिति दोषः ॥ २३ ॥ ॥ अधानर्थदण्ड गायान-
प्रयेणाह । “सत्यग्निं सुसल जतग तणकठे मतमूलभेसज्जे । दिक्षे द्वाविये वा पट्टिकमे देवसिय सध ॥ २४ ॥
नहाणुवट्टण वक्खग विलेवणे सइरुवरसगन्धे । वत्थासण आभरणे पट्ठि ॥ २५ ॥ कदप्पे कुक्कुइए मोहरिअ-
हिगारिणभोग अहरिसे । दइमि अण्डाए तइयमि गुणधए निंदे ॥ २६ ॥” दाखे अग्नौ सुसले यक्खे तणे काठे
मक्खे मूले भेषजे वत्से दापिते वा प्रतिक्रमामि दोषः । इति हिंसोपकारिदानहिंसोपदेशदानविरमणेनान-
र्थदण्डविरमणमुक्त्वा प्रमादविरमणेन तद्विरमणमाह । लानोद्वर्तनवर्णकविलेपनादौ अतिमात्रे कृते अन्य-
स्मात्कमरिते वा अनर्थदण्डः । दान्दे रूपे रसे गन्धे अतिमात्रे अविधिकृते व्यसनरूपे वस्त्रे आसने आभरणे
अतिमात्रे प्रतिक्रमामि दोषः ॥ अतिचारानाह । कदर्पः परोपहासः, कौत्कुच्य कुटिलालापसव्याहतार्थव-
चन, मौख्यमतिवाचवृत्तया परस्सुतिनिन्दे, अधिकरणातिरेकः वदस्त्रलसुसलादिपापोपकरणाधिक्य सयु-
क्ता वा, भोगातिरेकः कामप्राक्प्रवणवोलान्दोलनमहामैथुनरूपः, अनर्थदण्डे दृतीयगुणव्रते अतिचाराभि-
न्वामि ॥ २६ ॥ ॥ अथ सामायिकातिचारानाह । ‘निविहे दुप्पणिहाणे अणवट्टाणे तहासयविहीणे । सा-
माए पितहकहे पइमे सिक्खानए निन्दे ॥ २७ ॥’ अविधे दुःप्रणिधाने मनोवाक्कायानां दुष्टस्थितिरूपे अन-
वस्थाने स्मृतिभ्रष्टे तथा आशयविहीने अनावरकृते सामायिके वितथकृते सातिचारनिमित्तौ प्रथमशिष्या-

व्रते अतिचाराधिन्दासि ॥ २७ ॥ 'आणवणे पेसवणे सधे रुवे य पुणालक्खेवे । वेसावगासियन्मी धीए सि-
 क्खवाए निर्दे ॥ २८ ॥' देशावकाशिकनियमे गृहीते अधग्रहचहिर्माणात् वस्तुनो जीवाद्वर्षा आनयन प्रेषण
 तत्रैव मनुष्यादेः प्रेषण शब्दस्तद्वहिर्मात्स्याकारणरूप तद्वहिर्गतस्य स्वरूप दर्शयित्वा संज्ञादिकरण पुद्गल-
 क्षेपः तद्वहिर्मुद्वलणव्याधिक्षेपः देशावकाशिके नियमे द्वितीये शिष्याव्रते अतिचाराधिन्दासि ॥ २८ ॥ ॥ पौ-
 पधातिचारमाह 'सथाक्खारविही पमाय तह वेव भोयणाभोए । पोसहविहिविधरीए तहए सिक्खवाए निर्दे
 ॥ २९ ॥' सस्त्वारकविधिः उचारविधिद्वये अप्यविधिना कृते प्रमादः प्रसिद्धः । तथा चैव भवत्यनाभोगो वि-
 स्मरण पौपधविधिविपरीतान्पौषधभङ्गकारिणः तृतीये शिक्षाव्रते अतिचाराधिन्दासि ॥ २९ ॥ ॥ अतिथि-
 सविभागव्रतातिचारनाह । 'सविस्ते निक्खिक्खणे पिहणे ववएस मच्छरे वेव । कालाहक्कमदाणे चउत्थे सि-
 क्खवाए निर्दे ॥ ३० ॥' सविस्ते निक्षेपः सविस्तेन पिधान व्यपदेशोऽपरकीयवस्तुस्थापनं । मत्सरोऽन्यदाना-
 स्त्रययादान कालातिक्रमदान चतुर्थशिष्याव्रते अतिचाराधिन्दासि ॥ ३० ॥ ॥ अथ मिथ्यात्वप्रतिक्रमण
 प्रकारान्तरेणाह । 'सुहिएसु य हुहिएसु य जा मे असजएसु अणुक्कपा । रागेण व दोसेण व त निर्दे त च
 गरिहामि ॥ ३१ ॥' सुखितेषु वा दुःखितेषु वा ग्रहिलिङ्गि-कुलिङ्गि-द्रव्यलिङ्गिषु रागेण वा दोषेण वा या मे
 अनुकम्पा ता च निन्दासि ता च गर्हे ॥ ३१ ॥ ॥ सम्यक्त्वभङ्गप्रतिक्रमण प्रकारान्तरेणाह । 'साहुसु सवि-
 भागो न कओ तवचरणकरणजुसेसु । सते फासुयदाणे त निर्दे त च गरिहामि ॥ ३२ ॥' यन्मया सत्यपि

गकदारप्रहादिघोषण १४, अस्तीघोष' विसन्निमित्त दास्यादिघोषण सारिकाशुकमार्जारकुङ्कुटमयूरश्वान-
 पालनरूप १५, एतत्कर्मादानपञ्चदशक द्वितीयान्त कृत्वा वर्जयेदिति शेषः ॥ २३ ॥ ॥ अधानर्धदण्ड गाथा-
 द्रयेणाह । "सत्यग्निं सुसल जताग तणकठे मतमूलमेसज्जे । विस्से द्वाविधे वा पच्चिकमे देवसिय सव ॥ २४ ॥
 त्हाणुवट्ठण वज्झग विलेवणे सव्वरुवरसगन्धे । वत्थासण आमरणे पत्ति ॥ २५ ॥ कदप्पे कुङ्कुहए मोहरिअ-
 ह्गिरिणभोग अहरिस्से । द्दवमि अणट्ठाए तहयमि शुणवए निवे ॥ २६ ॥' दाक्खे अमो सुसले यक्खे तणे काट्टे
 मक्खे मूले भेवजे दत्ते दापिते वा प्रतिक्रमामि शेषः ॥ इति हिंसोपकारिदानहिंसोपदेशदानविरमणेनान-
 र्धदण्डविरमणमुक्त्वा प्रनादविरमणेन तद्विरमणमाह । ज्ञानोद्धर्तनवर्णकविलेपनादौ अतिमात्रे कृते अन्य-
 क्तात्परिते वा अनर्धदण्डः । शब्दे रूपे रसे गन्धे अतिमात्रे अधिधिकृते व्यसनरूपे वस्त्रे आसने आमरणे
 अतिमात्रे प्रतिक्रमामि शेषः ॥ अतिचारानाह । कदर्थः परोपदासः, कौत्सुच्य कुटिलालापसव्याहृतार्थव
 चन, मौख्यमतिवाधदूकतया परस्तुतिनिन्दे, अधिकरणातिरेकः उद्धखलसुसलादिपापोपकरणाधिक्य सयु-
 कता वा, भोगातिरेकः कामशास्त्रश्रवणदोषालान्दोलनमहामैथुनरूपः, अनर्धदण्डे तृतीयगुणवर्ते अतिचारानि-
 न्दामि ॥ २६ ॥ ॥ अथ सामायिकानिचारानाह । 'तिविहे इत्थणिट्ठाणे अणवट्ठाणे तहासपविहीणे । सा-
 माए वित्तहक्के पढसे सिक्खवाए निन्दे ॥ २७ ॥' त्रिविधे दुःप्रणिधाने मनोवाक्कायानां दुष्टस्थितिरूपे अन-
 वस्थाने स्मृतिभ्रमो तथा आशयविहीने अनादरकृते सामायिके वित्तयकृते सातिचारनिमित्तौ प्रथमद्विग्या-

व्रते अतिचाराधिन्वामि ॥ २७ ॥ 'आणवणे पेसवणे सधे रुधे य पुगलक्खेधे । देसावगासियन्मी पीए सि-
 क्ख्वावए निंदे ॥ २८ ॥' देशावकाधिकनियमे श्रुती अथमहमहिर्भागात् वस्तुनो जीवावर्धा आनयन प्रेषण
 तत्रैव मनुष्यादेः प्रेषण शान्दस्तद्वहिर्गतस्याकारणरूप तद्वहिर्गतस्य स्वरूप दर्शयित्वा संज्ञादिकरण पुद्गल-
 क्षेपः तद्वहिर्मुत्सृज्यमादिक्षेपः देशावकाधिके नियमे द्वितीये धियाव्रते अतिचाराधिन्वामि ॥ २८ ॥ ॥ पौ-
 पधातिचारमाह 'संयारुधारविही पमाय तह खेव ओयणाभोए । पोसद्विहिधिविधरीए तहए सिक्ख्वावए निंदे
 ॥ २९ ॥' सस्वारकविधिः उच्चारविधिद्वये अन्यविधिना कृते प्रमादः प्रसिद्धः । तथा चैव भवत्यनाभोगो वि-
 स्मरण पौपवविधिविपरीतान्यौषधमङ्गकारिणः तृतीये शिक्षाव्रते अतिचाराधिन्वामि ॥ २९ ॥ ॥ अतिधि-
 सविभागव्रतातिचारानाह । 'सच्चित्ते निक्खिज्जवणे पिहणे ववएस मच्छरे खेव । कालाहक्कमदाने चउत्थे सि-
 क्ख्वावए निंदे ॥ ३० ॥' सच्चित्ते निक्षेपः सच्चित्तेन पिबान व्यपदेशोऽपरकीयवस्तुस्व्यापन । मत्सरोऽन्यदाना-
 द्यपयादान कालातिक्रमदान चतुर्थधियाव्रते अतिचाराधिन्वामि ॥ ३० ॥ ॥ अथ मिथ्यात्वप्रतिक्रमण
 प्रकारान्तरेणाह । 'सुहिएसु य दुहिएसु य ज्जा मे असजएसु अणुकंपा । रागेण व दोसेण व त निंदे त व
 गरिहामि ॥ ३१ ॥' सुखितेषु वा दुःखितेषु वा शुद्धिलिङ्गि-कुल्लिङ्गि-प्रव्यलिङ्गिषु रागेण वा दोषेण वा या मे
 अनुकम्पा ता व निन्दामि ता च गर्हे ॥ ३१ ॥ ॥ सम्यक्त्वमङ्गप्रतिक्रमण प्रकारान्तरेणाह । 'साहसु सवि-
 भागो न कओ तववरणकरणजुत्तेसु । सते फासुपदाने त निंदे त च गरिहामि ॥ ३२ ॥' यन्मया सत्यपि

यथा भारवाहः अपहृतभरः सन् अतिरेकलघुर्भवति इति शेषः ॥ ४० ॥ ॥ अथावदयकफलमाह । 'आप-
 स्सपुण एपुण सावधो जइवि बहुरधो होइ । बुक्खाणमतकिरिय काही अचिरेण कालेण ॥ ४१ ॥' आचक्रो
 यथापि बहुरजा बहुपापमलो भवति तथापि एतेनावश्यकेन पद्धिधेन अचिरेण कालेन दुःखानामन्तक्रिया
 कर्ता ॥ ४१ ॥ ॥ विस्तृतातिचारप्रतिक्रमणमाह । 'आलोयणा बहुविधा नय सम्भरिया पटिक्कमणकाले ।
 मूलगुणत्तरगुणे त तिदे त च गरिहामि ॥ ४२ ॥' मूलगुणे पञ्चाणुमतस्य उत्तरगुणे गुणमतशिक्षाघतरूपे
 बहुविधा आलोचना प्रतिक्रमणकाले न सस्तृता ता निन्दासि ता च गर्हे ॥ ४२ ॥ ॥ अयोध्वीभूय धर्मनि-
 मयकथन ॥ 'तस्स धम्मस्स केवल्लिपमसस्स अन्मुट्ठिओमि आराहणाए विरओमि विराहणाए य । निवि-
 हेण पटिक्कनो वदामि जिणे षडवीस ॥ ४३ ॥' तस्य धर्मस्य केवल्लिपमसस्य अन्मुद्यत्तोस्मि आराधनायां विर-
 तोस्मि विराधनायां त्रिविधेन प्रतिक्रान्तमनुविष्टातिजिनान्वन्दे ॥ ४३ ॥ ॥ अय चैत्यवन्दन साधुवन्दन ।
 जावति वेइआइं० जावति के०' इति गाथाद्वयव्याख्यान पूर्ववत् ॥ ४४ ॥ ॥ अय कर्मस्य हेतु मनोरथमाह ।
 'विरसच्चिपपावपणासणीए भवसयसइस्समइणीए । षडवीसजिणविणिगाय कइए बोलतु मे दिवइ ॥ ४५ ॥'
 विरसचितपापप्रणाशिन्या भवघातसहस्रमाधिन्या ससारतारिण्येत्थर्थः । चतुर्विष्टातिजिनविनिर्गतकथया
 मम दिवसा क्यपलीयन्तां अतिक्रमन्तु ॥ ४५ ॥ ॥ अथ प्रतिक्रमणावन्तरं स्वत्येदासुख च मङ्गलयाचनमाह ।
 'मम मगाअरिइता सिद्धा साइ सुख च यन्मो य । सम्मदिही वेवा दिंतु सम्माहि च बोहि च ॥ ४७ ॥' अ-

रिदन्तः सिद्धाः साधवः श्रुत च धर्मश्च सम्यग्दृष्टयो देवाः मम मङ्गल समाधिं वोर्षि च वदतु ॥ ४७ ॥ ॥
 प्रतिक्रमणकारणमाह । 'पश्चिसिद्धाण करणे किच्चाण अकरणे पश्चिक्कमण । अस्सहृदणे य तद्वा विवरीयपल्ल-
 वणाए य ॥ ४८ ॥ प्रसिध्दिद्वाना हिंसादीना करणे कुल्याना यतनावदयकाना अकरणे प्रतिक्रमण । अत्र
 किल प्रायश्चित्तविधौ यत्प्रतिक्रमणशोभनीय पापं तत्र प्रतिक्रमणमित्यर्थः ॥ ४८ ॥ ॥ अथ क्षामणमाह ।
 'स्वामेमि सव्वं एवमहमालो' इत्यादिगाथाद्वय यतिप्रतिक्रमणसूत्रबद्धाख्येयम् ॥ इति आद्धप्रतिक्रमणसूत्र-
 ण्यार्यः ॥ अत्र सर्वत्र यतिआद्धप्रतिक्रमणल्यार्य उक्तः । चालनादिव्याख्या न कृता अन्यविस्तरभयात् ।
 इत्यावश्यकं प्रतिक्रमणम् ॥

अथ कायोत्सर्गः । कायस्य निष्पेष्टत्वादिना उत्सर्जनं कायोत्सर्गः । तस्येय व्याख्या । तत्र पूर्वं पापकर्म-
 निर्यातनार्थं पापविहृद्ध्यर्थं वा विघ्नोपशमार्थं वा कस्यचिदपि देवादेराराधनार्थं वा कायोत्सर्गकरण । तत्र
 करोमि काउत्सग्गा अयवा ठामि काउत्सग्गा अन्नत्थ उत्तसिएण नीससिएण ल्वासिएणं णीएण जग्गाहएण
 उहुएण वायनिसग्गेण भम्मलिए पित्तमुच्छाए सुहुमेहिं अगसंचालेहिं सुहुमेहिं स्वेलसचालेहिं सुहुमेहिं दि-
 द्दिसचालेहिं एवमाहएहिं आगारेहिं अभग्गे अधिराहिओ हुज्ज मे काउत्सग्गे जाव अरिदत्ताण भग्गवंताणं
 नमुक्कारेण न पारेमि तावकाय ठाणेण मोणेण द्वाणेण अप्पाण वोसिरामि । व्याख्या । करोमि कायोत्सर्गो-
 तिधामि वा अन्यथ अनन्तरोक्तेष्टासमागमे अभगत्वे सतीत्यर्थः । अन्यथशब्दः सर्वत्र योज्यः । उच्छ्वसि-

यथा भारवाहः अपहृतभरः सन् अतिरेकलघुर्भवति इति शेषः ॥ ४० ॥ ॥ अथावदयकफलमाह । 'आव-
 स्तरण एरण सावधो जइवि बहुरधो होइ । हुक्खाणमन्तकिरिय काही अचिरेण कालेण ॥ ४१ ॥' आचको
 यथापि बहुरजा बहुपापमलो भवति तथापि एतेनावदयकेन पवित्रेण अचिरेण कालेन हुक्खानामन्तक्रिया
 कर्ता ॥ ४१ ॥ ॥ विस्तृतातिचारप्रतिक्रमणमाह । 'आलोयणा बहुविहा नय समरिया पडिक्कमणकाले ।
 मूलगुणवत्तरगुणे त निवे त व गरिहामि ॥ ४२ ॥' मूलगुणे पञ्चाणवत्तरूपे उत्तरगुणे गुणवत्तशिखावत्तरूपे
 पञ्चविधा आलोचना प्रतिक्रमणकाले न सम्भूता ता निन्दामि ता च गर्हे ॥ ४२ ॥ ॥ अयोध्वीमूय धर्मनि-
 श्चयकथन ॥ 'तस्स धम्मस्स केवल्लिपपसस्स अञ्जुट्टिओमि आराहणाए विरओमि विराहणाए य । तिवि-
 हेण पडिक्कतो धवामि जिणे चउवीस ॥ ४३ ॥' तस्य धर्मस्य केवल्लिपपसस्य अन्वयतोस्मि आराधनायां विर-
 तोस्मि विराधनायां त्रिविधेन प्रतिक्रान्तञ्चतुर्विधयातिजिनान्वन्दे ॥ ४३ ॥ ॥ अप चैत्यवन्दन साधुवन्दन ।
 जावमि वेइआइं जावमि के०' इति गाथाद्वयन्यायान् पूर्ववत् ॥ ४४ ॥ ॥ अप कर्मव्यवहेतु मनोरथमाह ।
 'चिरसधियपावपणासणीए भवसयसइत्तसमहणीए । चउवीसजिणविणिगण कइहाए वोळुतु मे विचइहा ॥ ४५ ॥'
 चिरसधितपापप्रणाशिन्या भवदातसहस्रमाशिन्या संसारतारिण्येत्थर्यः । चतुर्विधयातिजिनविनिर्गतकथया
 मम विवसा व्यपसीयन्तां अतिक्रमन्तु ॥ ४५ ॥ ॥ अप प्रतिक्रमणानन्तरं स्वरोहामुद्र च मङ्गलयाचनमाह ।
 'मम मणजभरिइता सिद्धा साह सुय च यन्मो य । सम्महिही देवा विंतु समहि च बोहि च ॥ ४७ ॥' अ-

रिहन्तः सिद्धाः साधवः श्रुत च धर्मज्ञ सम्यग्दृष्टयो देवाः सम मङ्गल समाधिं धीधिं च ददतु ॥ ४७ ॥ ॥
 प्रतिक्रमणकारणमाह । 'पद्विसिद्धाण कारणे क्रियाण अकरणे पद्विक्रमण । अस्तसद्वर्णे य तद्वा धिचरीयपरु-
 वणाए य ॥ ४८ ॥ प्रतिधिदाना हिंसादीना कारणे कृत्याना यतनावश्यकाना अकरणे प्रतिक्रमणं । अथ
 किल प्रायश्चित्तविधौ यत्प्रतिक्रमणशोधनीय पाप तत्र प्रतिक्रमणमित्यर्थः ॥ ४८ ॥ ॥ अथ क्षामणमाह ।
 'स्वामेभि सव० एवमहमालो०' इत्यादिगाथाद्वय पतिप्रतिक्रमणसूत्रषड्वाक्येयम् ॥ इति आह्वप्रतिक्रमणसूत्र-
 ण्यार्थः ॥ अथ सर्वत्र यतिआह्वप्रतिक्रमणज्ञापार्थ उक्तः । चालनादिव्याख्या न कृता अन्यविस्तरभयात् ।
 इत्याचक्षुके प्रतिक्रमणम् ॥

अथ कायोत्सर्गः । कायस्य निष्पेष्टत्वादिना उत्सर्जन कायोत्सर्गः । तस्येय व्याख्या । तत्र पूर्वं पापकर्म-
 निर्यातनार्थं पापविदुद्धयर्थं वा विमोपशमार्थं वा कस्यचिदपि देवादेराराधनार्थं वा कायोत्सर्गकरण । तत्र
 करोमि काउत्सर्ग अथवा ठामि काउत्सर्ग अत्रत्य वससिएण नीससिएण स्वसिएण छीएण जभाइएण
 उडुएण वायनिसर्गोण भमलिए पित्तमुच्छ्राए सुडुमेहि अगसचालेहि सुडुमेहि खेलसचालेहि सुडुमेहि वि-
 टिसचालेहि एवमाइएहि आगारेहि अभर्गो अचिरादिधो हुज्ज मे काउत्सर्गो जाव अरिहताण भगवताणं
 नमुक्कारेण न पारेमि तावकाय ठाणेण मोणेण ज्ञाणेण अप्पाण वोसिरामि । व्याख्या । करोमि कायोत्सर्गो
 तिष्ठामि वा धन्यश्च अनन्तरोक्तचेष्टासमागमे अभद्रत्वे सतीत्यर्थः । अन्यत्रषाब्दः सर्वत्र योज्यः । उच्छ्वसि-

यथा भारवाहः अपहतभरः सन् अतिरेकलघुर्मवति इति शेषः ॥ ४० ॥ ॥ अथावदपकफलमाह । 'आव-
 स्सपण पपण सावओ जइधि वडुरओ होइ । हुक्खाणभतकिरिय काही अचिरेण कालेण ॥ ४१ ॥' आचको
 यथापि वडुरजा बहुपापमलो भवति तथापि एतेनावश्यकत्वेन पट्टिधेन अचिरेण कालेन हुंखानाभन्तक्रिया
 कर्तार ॥ ४१ ॥ ॥ विस्सुतातिचारप्रतिक्रमणमाह । 'आलोपणा पडुधिहा नय सम्मरिया पट्टिकमणकाले ।
 मूलगुणउत्तरगुणे स निवे स व गरिहासि ॥ ४२ ॥' मूलगुणे पञ्चाणुवत्तरूपे उत्तरगुणे गुणवत्तशिखावत्तरूपे
 बहुविधा आलोचना प्रतिक्रमणकाले न सस्सुता ता निव्वासि ता च गहं ॥ ४२ ॥ ॥ अयोध्वीमूय धर्मनि-
 ज्ञापकपन ॥ 'तस्स धम्मस्स केवलियवत्तस्स अन्मुट्ठिओमि आराहणाए विरओमि विराहणाए य । निवि-
 हेण पट्टिक्कतो ववामि जिणे वडवीस ॥ ४३ ॥' तस्य धर्मस्य केवलियवत्तस्य अन्मुयतोस्मि आराधनाया विर-
 तोस्मि विराधनायां त्रिविधेन प्रतिक्रान्तमूर्तिवशातिजिनान्वन्द्वे ॥ ४३ ॥ ॥ अथ वैत्यवन्दन साधुवन्दन ।
 'जावति वेइआइं जावति के०' इति गाथाद्वयव्याख्यान पूर्ववत् ॥ ४४ ॥ ॥ अथ कर्मक्षयहेतु मनोरथमाह ।
 'विरसच्चिपपावपणासणीए अवसयसइत्तसमइणीए । वडवीसजिणविणिगगय कइए बोलहु मे वियहा ॥ ४५ ॥'
 विरसच्चितपापप्रणाशिन्या भवशातसहस्रमाशिन्या ससारतारिण्येकार्थः । वटुर्विघातिजिनविनिर्गतकथया
 मम दिवसा व्यपलीयन्तां अतिक्रमन्तु ॥ ४५ ॥ ॥ अथ प्रतिक्रमणावन्तरं स्वत्येहाशुभ च मङ्गलपावनमाह ।
 'मम मगलमरिहता सिद्धा साह सुय च वनमो य । सम्मदिही देवा विंहु सम्माहि च बोहि च ॥ ४७ ॥' अ-

अतिक्रान्ते पर्वणि यद्वालोचनादितपः क्रियते तदतिक्रान्त २, एकस्य तपसः समासौ द्वितीयतपस आरम्भे
 सधिन एव प्रत्याक्यानेन कोटिद्वयमीलन कोटिसहित ३, मासे मासे इयन्ति दिनानि अष्टमाविधिवेधमेव
 गलनत्वेपि सति सधियश्चित ४, एतच्च प्रथमसंयननेन सह व्ययच्छिन्न सहसाकारैर्महत्तरादेवचस इति सा-
 कार ५, आकारैर्वर्जितमनाकार ६, यत्र वृत्तिकवलसक्यादि तत्परिमाणकृत ७, सर्वेषुतुर्विधाहारकृतपरित्या-
 गाधिरवशेष ८, अष्टुष्टुमुष्टिभ्रम्याविचिह्नोपलक्षित सकेतन ९, अद्धा कालस्तदुपलक्षितं अद्धाप्रत्याक्यान १०, ॥
 एतद्वशावा यथा । 'नवकार १ पोरिसीए २ पुरिमहि ३ इक्कासणे ४ गट्टाणेअ ५ । आयपिल ६ अमत्तडे ७
 चरमेय ८ अभिगगहे ९ विगइ १० ॥ १ ॥ नमस्कारसहित दिनोदये घटीद्वयपर्यन्त १, यौक्थी पुरुषप्रमाण-
 च्छायया प्रहरमात्रादिनोदये २, पूर्वार्धमद्याह्नपर्यन्त ३ एकासन एकेनासनेन एकवेलं भोजन ४, एकस्थानं
 आकुञ्चितप्रसारिताविवर्जितमेकासन ५, आचामल एकवेलमेकाशजलभोजन ६, अमत्तार्थ उपवासः त्रिवि-
 द्याहाररहितो वा ७, चरम दिवसचरम भवचरमपर्यन्त प्रत्याक्यान ८, अभिग्रहो ग्रन्थिमुष्टिपर्यन्त प्रत्या-
 क्यान ९, विकृतिः विकृतीना सर्वथा त्यागः सख्या वा १० ॥ अथैषामागारसंख्या । 'दो चैव नमुकारे आ-
 गारा छव पोरसीए छ । सत्तेव य पुरिमहे एगासणम्मि अट्टेव ॥ १ ॥ सत्तेगट्टाणस्स छ अट्टेव य अविलम्मि
 आगारा । पचेव य अमत्तडे छप्पाणे चरमप्पत्तारि ॥ २ ॥ पच्च चउरो अभिगगहो निधीए अट्टनवय आगारा ।
 अप्पावरणे पच्चइ इवति सेसेसु चत्तारि ॥ ३ ॥' नमस्कारसहिते द्वावेवाकारौ यथा । 'उज्जणए सूरे नवकार-

करयच्छति दक्षिणोत्तरपाणिभ्यां मुखधक्किकारजोहरणं । कुन्परसि कूर्पराभ्यां चोलपट्टञ्च चारणीयः । उत्सारा-
 रिच पारियमि शुद्धिं कृत्सारिते परिते कायोत्सर्गे नमस्कारेण पारिते जिनस्तुतिर्भणनीया पाठान्तर च ।
 गायोत्तरार्धे पृष्णवीसदोसा कावत्ससर्गे धिबध्निञ्चा सर्वत्र कार्योत्सर्गे चतुर्धियातिस्तबध्निन्ते चन्द्रे सुनि-
 म्मलयरापर्यन्त धिन्तन । नमस्कारधिन्तने नवपदपरिपूर्णधिन्तन सर्वत्र कायोत्सर्गपारणे नमो अरिहताण
 इति पद ततः स्तुतिपाठादि यथायोग्य । इत्यावश्यकं कायोत्सर्गः ॥

अथ प्रत्याख्यानम् ॥ तच्च द्विधा । मूलगुणप्रत्याख्यानं उत्तरगुणप्रत्याख्यानं च ॥ मूलगुणप्रत्याख्यानं द्विधा ।
 देशसर्वमेवात्सर्वमूलगुणप्रत्याख्यानं साधूनां पञ्चमहाव्रतानि देशमूलगुणप्रत्याख्यानं आद्यानां पञ्चाशुब्र-
 ह्मनि । उत्तरगुणप्रत्याख्यानमपि द्विधा । देशसर्वमेवात् । साधूनां सर्वोत्तरगुणप्रत्याख्यानमनेकधा । यथा ।
 सर्व्वत्स जा विसोद्दी सनिर्द्विभाषा तत्रो बुधिरा । पक्षिमा अभिगगहावि च उत्तरगुणमो विद्याणाहि
 ॥ १ ॥ आद्यानां देशोत्तरगुणप्रत्याख्यात्र श्रीणि गुणव्रतानि चत्वारि शिल्पाव्रतानि । व्रतयोरपि सर्वोत्तर-
 गुणप्रत्याख्यानमनागतादिभेदाद्द्विधा विधेयः । यथा । 'अणागय १ मद्रक्तं २ कोडीसादिय ३ नियदिय वेव ४ ।
 सागार ५ अणागार ६ परिमाणक ७ निरवसेस ८ ॥ १ ॥ १ ॥ सकिय ९ मविअट्टाप १० पववत्ताण तु वसविष
 होइ । सपमेव अणुपाळणीय दाणुपपसे अइसमाही ॥ २ ॥' व्याख्या । तत्र पुरुषणादौ पठानखवेयादृश्यक-
 रणव्यप्रत्वेन पूर्वमेवपि पदद्वयमाध्याकोचनतयाः क्रियते तदनागतं १, पुरुषणचतुर्मासकादिषु अष्टाको वेयादृश्ये

अतिक्रान्ते पर्वणि यदालोचनादितपः क्रियते तदतिक्रान्त २, एकस्य तपसः समाप्तौ द्वितीयतपस आरम्भे
 तद्धिन एष प्रत्याख्याननेन कोटिद्वयमीलन कोटिसहित ३, मासे मासे इयन्ति दिनानि अष्टमादिविवेचयमेव
 जलानखेपि सति तद्विषयश्चित ४, एतच्च प्रथमतः सवनेन सह व्यविच्छिन्न सहसाकारैर्महत्तरादेर्वचस इति सा-
 कार ५, आकारैर्वर्जितमनाकार ६, यत्र कृत्स्निकवलसंख्यादि तत्परिमाणकृत ७, सर्ववर्तुर्विधाहारकृतपरित्या-
 गाक्षिरवशेष ८, अमुष्टमुष्टिग्रन्थादिचिह्नोपलक्षित संकेतम ९, अद्या कालस्तदुपलक्षित अद्याप्रत्याख्यान १०, ॥
 एतद्वशाया यथा । नवकार १ पोरिसीए २ पुरिमहि ३ इकासणे ४ गट्टाणेअ ५ । आययिल ६ अमत्तडे ७
 चरमेय ८ अभिगगहे ९ विगह १० ॥ १ ॥ नमस्कारसहित विनोदये घटीद्वयपर्यन्त १, यौकषी पुकषप्रमाण-
 ल्हायया प्रहरमात्राविनोदये २, पूर्वार्धमद्याह्वपर्यन्त ३ एकासन एकेनासनेन एकवेल भोजन ४, एकस्थानं
 आकुञ्चितप्रसारितादिवर्जितमेकासन ५, आचारल एकवेलमेकावजलभोजन ६, अमत्कार्य उपवासः द्विवि-
 द्वाहाररहितो वा ७, चरम विषसचरम भवचरमपर्यन्त प्रत्याख्यान ८, अभिग्रहो ग्रन्थिमुष्टिपर्यन्त प्रत्या-
 ख्यान ९, विकृतिः विकृतीना सर्वथा त्यागः सकया वा १० ॥ अथैषामागारसंख्या । दो चैव नमुक्कारे आ-
 गारा ष्व पोरसीए ८ । सत्सेव य पुरिमहे एगासणम्मि अट्टेव ॥ १ ॥ सत्सेगट्टाणस्स ७ अट्टेव य अविलम्मि
 आगारा । पचेव य अमत्तडे छप्पाणे चरमचत्तारि ॥ २ ॥ पव चउरो अभिगगहो निधीए अट्टनवय आगारा ।
 अप्पावरणे पवउ इवति सेसेसु चत्तारि ॥ ३ ॥ नमस्कारसहिते द्वावेवाकारौ यथा । उगणए सूरे नवकार-

करयलन्ति दक्षिणोत्तरपाणिभ्यां मुखधक्किंकारजोहरण' । कुप्यरसि कूर्परभ्यां चोलपट्टञ्च धारणीयः । उत्सारा-
रिष पारियमि शुद्धसि वत्सरिते हरिते कायोत्सर्गे नमस्कारेण पारिते जिनरसुमिर्मणनीया पाठान्तर च ।
गायोत्तरार्धे पृष्णवीसदोसा कावत्सर्गो विषजिज्जा सर्वञ्च कार्योत्सर्गे चतुर्विधशक्तिस्तवचिन्तने चन्द्रे सुनि-
म्बलयरापर्यन्त चिन्तन । नमस्कारचिन्तने नवपदपरिपूर्णचिन्तन सर्वञ्च कायोत्सर्गपारणे नमो अरिहताण
इति पद ततः स्तुतिपाठादि यथायोग्य । इत्याद्यदयके कायोत्सर्गः ॥

अथ प्रत्याक्ष्यानम् ॥ तच्च द्विधा । मूलगुणप्रत्याक्ष्यान उत्तरगुणप्रत्याक्ष्यानं च ॥ मूलगुणप्रत्याक्ष्यान द्विधा ।
देहासर्वमेवात्सर्वमूलगुणप्रत्याक्ष्यान साधूनां पञ्चमहाव्रतानि देहामूलगुणप्रत्याक्ष्यान आदाना पञ्चाणुव्र-
तानि । वत्सरगुणप्रत्याक्ष्यानमपि द्विधा । देहासर्वमेवात् । साधूना सर्वोत्तरगुणप्रत्याक्ष्यानमनेकधा । यथा ।
पिबत्स जा विसोही समिर्ओ भावणा तओ बुद्धिहा । पदिमा अभिगगावि य उत्तरगुणमो विपाणाहि
॥ १ ॥ आदानं देवोत्तरगुणप्रत्याक्ष्यानं श्रीणि गुणव्रतानि ब्रह्मारि शिष्याव्रतानि । उभयोरपि सर्वोत्तर-
गुणप्रत्याक्ष्यानमनगतादिभेदाद्विधेयः । यथा । 'अणाय १ मइकत २ कोहीसदिय ३ नियटिय चेव ४ ।
सागार ५ अणगारं ६ परिमाणक ७ निरवसेस ८ ॥ १ ॥ सकिय ९ मविअटाय १० पवक्खणाण तु वसविष
इहि । समयमेव अशुपालणीय दाशुषएसे आइसमाही ॥ २ ॥' व्याख्या । तत्र पुरुषणादौ ज्ञानत्ववेयाहरूपक-
रणव्यप्रत्वेन पूर्वमपि पदद्वयमाधालोचनतयः क्रियते तद्वनागतं १, पुरुषणचतुर्मासकादिषु अष्टाक्षौ वेयाहरूपे

अतिक्रान्ते पर्वणि पद्यालोचनादितपः क्रियते तद्वतिक्रान्त २, एकस्य तपसः समाप्तौ द्वितीयतपस आरम्भ
 तदिन एव प्रत्याख्याननेन कोटिद्वयमीलन कोटिसहित ३, मासे मासे इयन्ति दिनानि अष्टमादिविवेचयमेव
 ग्लानत्वेपि सति तद्विधयश्चितं ४, एतच्च प्रथमसयननेन सह व्यवच्छिन्न सहसाकारैर्महत्सरादेर्वचस इति सा
 कार ५, आकारैर्वर्जितमनाकार ६, यत्र वृत्तिकवलसंख्यावि तत्परिमाणकृतं ७, सर्ववतुर्विधाहारकृतपरित्या
 गाक्षिरवशेष ८, अष्टदशमुष्टिग्रन्थादिचिह्नोपलक्षित स्कोतन ९, अद्धा कालस्तदुपलक्षितं अद्धाप्रत्याख्यान १०,।
 एतद्वशावा यथा । नवकार १ पोरिसीप २ पुरिमहि ३ इक्कासणे ४ गट्टाणोअ ५ । आयपिल ६ अमत्तडे ७
 वरमेय ८ अभिगगहे ९ विगाइ १० ॥ १ ॥ नमस्कारसहित दिनोदये घटीद्वयपर्यन्त १, यौक्वी पुरुषप्रमाणा
 ल्हापया प्रहरमात्रादिनोदये २, पूर्वोर्वमर्याद्वपर्यन्त ३ एकासनं एकेनासनेन एकवेल भोजन ४, एकस्यान
 आकुञ्चितप्रसारितादिवर्जितमेकासन ५, आचान्त एकवेलमेकावज्जल भोजन ६, अमत्तार्थ उपवासः त्रिवि
 द्वाहाररहितो वा ७, चरम दिवसचरम अथचरमपर्यन्त प्रत्याख्यान ८, अभिमहो अनियमुष्टिपर्यन्त प्रत्या
 ख्यान ९, विकृतिः विकृतीनां सर्वथा त्यागः संख्या वा १० ॥ अथैवाभागारसंख्या । 'दो चैव नमुकारे आ
 गारा छव पोरसीप ७ । सस्तेव य पुरिमहे एगासणन्मि अट्टेव ॥ १ ॥ सस्तेगट्टाणस्स ७ अट्टेव य अविलम्भि
 आगारा । पचेव य अमत्तडे उप्पाणे चरमचत्तारि ॥ २ ॥ पच चवरो अभिगगहो निधीए अट्टनचय आगारा
 अप्पावरणे पचउ इवति सेसेसु चत्तारि ॥ ३ ॥' नमस्कारसहिते द्वावेवाकारौ यथा । 'उगगए सरे नवकार

करपलसि दक्षिणोत्तरपाणिभ्यां मुखधस्त्रिकारजोहरण । कुप्परसि कूर्परान्भ्यां चोलपट्टम धारणीयः । उत्साराय पारियमि शुद्धि उत्सारिते प्ररिते कायोत्सर्गे नमस्कारेण पारिते जिनस्तुतिर्मणनीया पाठान्तर च । गाथोत्तरार्धे एगुणवीसदोसा काजत्सर्गो विवज्जिआ सर्वत्र कार्योत्सर्गे चतुर्थेष्टानिस्तवचिन्तने चन्द्रे सुनिम्नलपरापर्यन्त चिन्तन । नमस्कारचिन्तने नमपदपरिपूर्णाचिन्तन सर्वत्र कायोत्सर्गपारणे नमो अरिहन्ताण इति पद ततः स्तुतिपाठादि यथायोग्य । इत्याषट्पके कायोत्सर्गः ॥

अथ प्रत्याख्यानम् ५ तत्र द्विधा । मूलगुणप्रत्याख्यान उत्तरगुणप्रत्याख्यान च । मूलगुणप्रत्याख्यान द्विधा । देशसर्वभेदात्सर्वमूलगुणप्रत्याख्यान साधूना पञ्चमहाव्रतानि देशमूलगुणप्रत्याख्यान आद्याना पञ्चाणुब्रतानि । उत्तरगुणप्रत्याख्यानमपि द्विधा । देशसर्वभेदात् । साधूना सर्वोत्तरगुणप्रत्याख्यानमनेकधा । यथा । पितृहस्त आ विसोही समिहंओ भावणा तथो बुद्धिहा । पद्धिमा अभिगह्वावि य उत्तरगुणमो विपाणाहि ॥ १ ॥ आद्याना देशोत्तरगुणप्रत्याख्यान श्रीणि गुणव्रतानि चत्वारि शिष्याव्रतानि । व्रतयोरपि सर्वोत्तरगुणप्रत्याख्यानमनगतादिभेदाद्दशाविधं । यथा । 'अणानय १ मङ्कत २ कोडीसद्विय ३ नियटिय चेष ४ । सागार ५ मणानारं ६ परिमाणक ७ निरवसेस ८ ॥ १ ॥ सकिय ९ भविअट्टाप १० पञ्चवखाण तु दसविध होइ । सयमेव अणुपाळणीय दाणुवपसे अइसमाही ॥ २ ॥' कथाकथा । तत्र पर्युषणादौ जलानखवैपाटुरप्यकरणप्यप्रत्वेन पूर्वमपि यद्व्रतमाधाजोचनतपः क्रियते तदन्तगतं १, पर्युषणचतुर्मासकादिषु अष्टाकी वैपाटुरप्ये

कुहेहगार्ह्यं । मधुत्तपिप्पलि सुठार्हं अणेगहा साहम होर्ह ॥ १ ॥ वृन्तवणं वृन्तवावन प्रसिद्ध । तथोल ता-
 न्बूल पञ्चसौगन्धिक । चित्र चित्र नानाप्रकार । तुलसीकुहेहकादि तुलसीप्रहणेन सर्वाण्यपि सुरभिकपाय-
 दुमपत्राणि । कुहेहकप्रहणे भर्मर्यार्थिकादि । मधु मधुयष्टी । पिप्पली पिपली । सुठार्हं ह्युष्यादि प्रसिद्ध ।
 आदिशाब्दात् त्रिकलात्रिकदृष्टालवर्द्धलजातीफलप्रभृति सर्वमपि अगुष्ठिकर शुष्क पुष्पपत्रफलादि । अणे-
 गहा साहम होर्ह अनेकवा स्वादिम भवति स्वाद्यते वक्रसौरभप्रभोवार्थिभिरिति स्वादिम । अन्नतृणामोगेण
 सहसागारेण । अन्न आकारप्रहण नियममन्त्रेपि अवोषार्थं । अनामोगात् अन्यन्न सहसाकारात् अन्यन्न प्र-
 त्याख्यामीति शेषः । आमोगः स्वचित्रावधानेन कर्तव्यकरण । अनामोगो वैपरीत्येन विस्तृतान्यकार्यव्याक्षे-
 पेण कार्यकरण तस्मात् । सहसाकार इति सहसौत्सुक्येन कार्यकरण, अथवा स्वयमेव कार्योत्पत्तिः यथा
 पवनाद्याहत किञ्चिन्मुखे निपतति इति सहकारस्तस्मात् । पोरसिय पञ्चक्लाहि पौरुषी यावत्प्रत्याख्याहि
 प्रहर यावदित्यर्थः । प्रत्याख्यामि उद्गतेसूर्ये सूर्योदयादारभ्येत्यर्थः । चतुर्विधमप्याहार अद्यान ४ पूर्ववत् अन्नं
 सह० पूर्ववत् । प्रच्छन्नकालेण प्रच्छन्नकालात् अन्नरज्ज्वल्लक्षसूर्यसूर्योभे प्रच्छन्नकालः तत्र विनम्राण न ज्ञायते
 तस्मात् । विसामोहेण विश्वोदात् पूर्ववक्षिणपश्चिमादिविश्रामज्ञाने रविस्थितावज्ञाताया न कालपरिमाण
 ज्ञान । साङ्ख्यपणेण साधुवचनात् यथा साधवः पादोनेपि प्रहरे अतिक्रान्ते 'मयव बहुपष्टिपुष्ठा पोरिसी सा-
 दयो उवस्ता होर्ह' इति वचनात् । सवसमादिवसियगारेण सर्वसमाधिवर्तिताकारेण सर्वेषां साधुसाध्वीआ-

स्नायकविचिर्नानापक्षाद्यानि । स्त्रीराह क्षीरादि क्षीरवचितकच्यतादि । सुरणार्ह सुरणादिसर्वाप्यार्द्रा कन्द-
 जातिः । मन्त्रगपमिर्ह मण्डकप्रभृतिग्रहणात् प्रपोलिकाकुसराप्रभृति विधेय विज्ञेय । 'पाण यथा । 'पाण
 सोधीर जवोदगाह-विषं सुराहय चेव । आवकाञ्चो सधो कक्कहिनजलाहय च तहा ॥ १ ॥' पीयते दृष्टान्ते-
 र्दाहार्तेर्वा इति पान । तत्किमित्याह । सोधीर सोधीर काञ्चिकं जवोदगाह यवोदकादि यवोदकमितलोदकतु-
 योदकप्रभृति । चित्तं चित्रं नानाप्रकार । सुराहय येष सुरादिक यैव । सुराग्रहणेन काष्टपिष्टपुष्पफलरसक्षौ-
 द्रनिवृत्तमय यवपुष्टिकरमदुसिकर । ततः सर्वपान आवकाञ्चो सधो । सर्वोप्यप्यायः हिमकरकशुद्धोदकप्र-
 भृतिः कक्कहिनजलाहय च तहा कर्कटिकाजलादिक तथा । कर्कटिकाजलमहणेन रसुरसवर्जितः पुष्टिकरणर-
 हितः सर्वोपि पुष्पफलरसः । स्नाहम स्नादिम यथा । 'मन्त्रोस दत्तार्ह स्नाहुर नालिकेर दक्षस्नाह । कक्कहिन-
 जणकणसाह बहुविह स्नाहम होह ॥ १ ॥' मन्त्रोस मन्त्रोय येन शुक्लेन मन्त्रमोजनवत् दृष्टिर्भवति तद्मन्त्रोय
 शुद्धसौद्रविकारादि । दत्तार्ह दन्त्यादि दन्तसरिप्रभृतिपुष्पनिर्घासाः सर्वेपि आरादाः द्याकाश्च । स्नाहुर नालि-
 केरदक्षस्नाह स्नाहुरनारिकेलद्राक्षाः प्रसिद्धाः आदिषाब्दात् चातामप्रभृतयः । कक्कहिनर्धनकणसाह कर्कट्यादि
 कर्कटीप्रहणेन विन्मीफलादिसुखादमन्त्रफलकरं फल । आमग्रहणेन नारिकेलजम्बीरबीजपूरादिवद्भूतफल । पन-
 समग्रहणेन कदलीफलबोदिकादिप्रभृति रूहण मधुररसफलं । बहुविह स्नाहम होह इत्यादि । बहुविध स्नादिम
 भवति स्नायते शुद्धिसुखादाधिभिरिति स्नादिमं । स्नाहमं स्नादिम यथा । 'दत्तवण तबोल चित्तं तुलसी

कुहेङ्गार्हय । मधुत्तपिप्पलि सुठार्ह अणेगहा साहम शोर्ह ॥ १ ॥ दन्तवणं दन्तावावन प्रसिद्ध । तथा ल ता-
 म्बूल पञ्चसौगन्धिक । चित्त चित्र नानाप्रकार । तुलसीकुहेङ्गकादि तुलसीप्रहणेन सर्वाण्यपि सुरभिकषाय-
 दुमपत्राणि । कुहेटकप्रहणे भर्मर्यार्पिकादि । मधु मधुयटी । पिप्पली पिपली । सुंठार्ह शुण्ठ्यादि प्रसिद्ध । अणे-
 आविशब्दात् त्रिकलात्रिकदृग्गलवर्नेलजातीफलप्रभृति सर्वमपि अणुष्टिकर शुष्क पुष्पपत्रफलादि । अणे-
 गहा साहम ह्येह अनेकधा स्वादिम भवति स्वायते वक्रसोरभ्रप्रमोदार्थिभिरिति स्वादिम । अबल्यणाभोगेण
 सहसागारेण । अत्र आकारप्रहण नियममन्त्रेपि अदोषार्थ । अनाभोगात् अन्यत्र सहसाकारात् अन्यत्र प्र-
 त्याख्यामीति दोषः । आभोगः स्वचित्तावधानेन कर्तव्यकरण । अनाभोगो वैपरीत्येन विस्तृत्यान्यकार्यव्याक्षे-
 पेण कार्यकरण तस्मात् । सहसाकार इति सहसौत्सुक्येन कार्यकरण, अथवा स्वयमेव कार्योत्पत्तिः यथा
 पवनायाहत किञ्चिन्मुखे निपतति इति सहकारस्तस्मात् । पोरसिप पञ्चक्लाहि पौरुषी यावत्प्रत्याख्याहि
 प्रहर यावदित्यर्थः । प्रत्याख्यामि वदन्तेत्यर्थे स्वर्योदयादारभ्येत्यर्थः । चतुर्विधमप्याहारं अश्वान ४ पूर्ववत् अश्व-
 सह० पूर्ववत् । प्रच्छन्नकालेण प्रच्छन्नकालात् अश्वरजश्छन्नसूर्यसंयोगे प्रच्छन्नकालः तत्र दिनप्रमाण न ज्ञायते
 तस्मात् । विसामोहेण विज्ञोहात् पूर्ववक्षिणपश्चिमादिदिशामज्ञाने रविस्थितावज्ञातायां न कालपरिमाण
 ज्ञान । साधुवपणेण साधुवचनात् यथा साधवः पादोनेपि प्रहरे अतिक्रान्ते 'भयव बहुपद्धिपुक्षा पोरिसी सा-
 हयो डवसा शोर्ह' इति वचनात् । सवसमाहि वसिष्ठागारेण सर्वसमाधिवर्तिताकारेण सर्वेषा साधुसाध्वीश्रा-

दयान्तमिदमर्थः । मध्वरिम आधुपूर्णात्तापर्यन्त प्रत्याक्याहि । अविध वधुर्विध वा आहार अशनं स्वादिम
 स्वादिम ३ अशन ४ अन्नं सह० सह० पूर्ववत् । गठिसहित मुष्टिसहित अशुष्ठसहित इत्यादि प्रत्या-
 क्याहि चतुर्विं० अशन पान ४ अन्नं सह० पारि० सह० सह० पूर्ववत् ॥ निविगहय विगर्हयो सेसिआओ
 वा पच० निर्विकृतिक गृहीतशेषा वा विकृतीः प्रत्याक्याहि अन्नं सह० लेवा० निह० उक्त्व० पूर्ववत् ।
 पञ्चमविक्षेपण प्रत्युत्तुरस्कारेण अक्षितात् घृततैलादिनाभ्यक्तात् परि० सह० सह० पूर्ववत् । यत्रोक्त अष्ट
 नव च आकारा अन्न च नवणीओगाहिमय इति वचनात् अद्रवविकृतिरप्यर्थात् उक्त्वत्तविवेगेण कथन
 द्रवविकृतिरप्यर्थात् न इत्यष्ट नव चाकाराः । अन्न विकृतय इति मनोवाक्कायाना कामायाभ्येपकारकत्वात्
 विकारिसद्भावाद् विकृतय उच्यन्ते । तास्य सूत्रोक्ताश्च दशावा । यथा । 'दुद्ध १ दहि २ घय ३ तिल्ल ४ शुद्ध
 ५ तद्दोणाहिम ६ छ मक्खसाओ । महु ७ मज्झ ८ मस ९ मक्खण १० चसारि अन्नमक्खविगर्हओ ॥ १ ॥'
 इज्ज गोमहिषीलगीमेज्जुष्टिकाभय दधि नवनीत घृत तासामेव । उट्टीणा दद्याथभावात् । तैल तिलान्न
 सीलदासर्वोद्भव चतुर्विं । शुद्धः पिण्डद्रवमेवो द्विधा । उत्कथित अवगाहित वा घृततैलाभ्या केवलान्भ्या
 पक् । पक्काष दद्र भक्ष्या विकृतयः । चतस्रोऽमध्याः मधुमयमासनवनीतरूपाः । अथ कटाहिकाया घृततै-
 लादिपूर्णाया बलाबल साधकादि पच्यते तेनैव स्वेन द्वितीय तृतीय च तद्विकृतिः । ततः पर पक् योगवा-
 हिना निर्विकृतिकप्रत्याक्यानेपि आगाहकारणे कल्पते । एव शेषाण्यपि विकृतिगतानि निर्विकृतिकप्रत्या-

रूपाने कल्पन्ते । तानि कथ्यन्ते यथा । 'अह पेआ १ बुद्धदी २ बुद्धबलेही य ३ बुद्धसाही य ४ । पच य
 विगयगयाह बुद्धम्मि य खोरिसहियाह ५ ॥ १ ॥' क्षीरेयीये प्रसिद्धे । अय च व्याख्यायते । 'अधिलयेयम्मि
 इद्धे बुद्धदी वक्खमीसिबुद्धम्मि । पइसाही तह तहुल जुअय सिद्धम्मि अवलेही ॥ १ ॥ इति दुग्धविकृतिग-
 तानि ॥ अथ दधिविकृतिगतानि यथा । 'दहिए विगयगयाह बोलचआ १ बोल २ सिहरिणि ३ करवो ४ ।
 खवणकणदहियमहिय ५ सगरिगायम्मि अप्पहिए ॥ १ ॥' घृतविकृतिगतानि यथा । 'पक्कधिय १ दयकिदी
 २ पक्कोसहिउवरितरियसरिप च ३ । निज्झजण ४ वीसवण ५ गार्हधिय विगह विगहगया ॥ १ ॥' तैलवि-
 कृतिगतानि यथा । 'तिक्कमली १ तिलकुटी २ ददतिल्ल ३ तथो सहुवरिय ४ । लक्ख्वाहदवपक्क तिक्कतिक्कम्मि
 पंचेव ॥ १ ॥ शुद्धविकृतिगतानि यथा । अद्धक्कहिहक्खुरसो १ गुलवाणीय व २ सक्करा ३ खडं ४ । पायगुल
 ५ गुलविगह ६ विगयगया इति पचेव ॥ १ ॥' अथ अवगाहितविकृतिगतानि यथा । 'एग एग सुवारि १
 तिहेवरि बीयग च ज पक्क । तुप्पेण तेण धिय २ तइय गुलहाणिआ पभिई ३ ॥ १ ॥ अउत्थ जलेण सिद्धा
 लप्पसिआ ४ पंचम तु पूयलिया । जुपहियताधियाए परिपका ५ तीसमिलिएसु ॥ २ ॥' एव वदसु भक्ष्य-
 विकृतिषु क्षिप्रात् विकृतिगतानि निर्विकृतिषु भक्ष्याणि । अमक्ष्यविकृतयस्तु मधु पौतिकमाक्षिकभ्रामरमे-
 दाभिविध । मध काष्ठपिष्टमेदात् द्विधा । मांस जलधरस्थलचरस्वधरमेदाभिविधा । नवनीत चतुर्धा पूर्वमे-

दधान्तमित्यर्थः । भवधरिभ आधुर्पूर्णतापर्यन्त प्रत्याख्याहि । अविधिव चतुर्विध वा आहार अद्यान स्वादिमं
 स्वादिम ३ अद्यान ४ अन्नं सह० सह० पूर्ववत् । गठिसहित मुष्टिसहित अहुष्टसहित इत्यादि प्रत्या-
 ख्याहि चतुर्वि० अद्यान पान ४ अन्नं सह० पारि० सह० पूर्ववत् ॥ निधिगहय विगर्हयो सेसिआओ
 वा पद्य० निर्विकृतिकं दूरीतशेषा वा विकृतीः प्रत्याख्याहि अन्नं सह० लेबा० गिर० उक्खि० पूर्ववत् ।
 पङ्कचमक्खिएण प्रत्युत्तपुरस्कारेण प्रक्षितात् घृततैलादिनाभ्यक्तात् परि० सह० सह० पूर्ववत् । यन्नोक्त अष्ट
 नव च आकारा अन्न च नवणीओगाहिमए इति वचनात् अन्नविकृतिरपरात् उक्खिस्सविवेगेण कथन
 द्रवविकृतिरपरात् न इत्यष्ट नव आकारा । अन्न विकृतय इति मनोधाक्कायाना कामायाभ्येपकारकत्वात्
 विकारिसन्नावात् विकृतय उच्यन्ते । ताव सुन्नोक्ताव दशावा । यथा । 'हुद्ध १ दहि २ घय ३ तिह ४ शुद्ध
 ५ लहोगाहिम ६ छ भक्खलाओ । महु ७ मज्झ ८ मस ९ मक्खण १० चत्तारि अभक्खविगर्हओ ॥ १ ॥'
 इत्येव गोमहिषीभागीमेव्युष्टिकाभय दधि नवनीत घृत तासामेव । उट्टीणा दद्याधमावात् । तैल तिलात-
 सीलदासर्पेणैव चतुर्धा । शुद्धः पिण्डद्रवमेवो द्विधा । उत्कथित अवगाहित वा घृततैलाभ्या केवलारभ्या
 एक । पक्काव द्र मद्या विकृतयः । घतओऽमद्याः मधुमयमासनवनीतरूपाः । अथ कटाहिकाया घृततै-
 लादिपूर्णाया चलाचल साधकादि पच्यते तेनैव स्नेहेन द्वितीय तृतीय च तद्विकृतिः । ततः पर पक्क योगवा-
 हिना निर्विकृतिकप्रत्याख्यानेपि आगाहकारणे कल्पते । एष शेषाण्यपि विकृतिगतानि निर्विकृतिकप्रत्या-

कथाने कल्पन्ते । तानि कथ्यन्ते यथा । 'अहं पेक्षा १ हुद्धंटी २ हुद्धबलेही य ३ हुद्धसादी य ४ । पच य
 विगयगयाहं हुद्धन्मि य खोरिसहियाह ५ ॥ १ ॥' क्षीरेयीपेये प्रसिद्धे । अथ च व्याख्यायते । 'अंबिललेयन्मि
 हुद्धे हुद्धटी वक्खमीसहुद्धमि । पइसादी तह तहुल शुभय सिद्धन्मि अबलेही ॥ १ ॥ इति हुग्गविकृतिग-
 तानि ॥ अथ वधिविकृतिगतानि यथा । 'वहिए विगयगयाह घोळवडा १ घोळ २ सिहिरिणि ३ करवो ४ ।
 लवणकणवहियमहिय ५ सगरिगायन्मि अप्पहिए ॥ १ ॥' घृतविकृतिगतानि यथा । 'पकधिया १ ययकिटी
 २ पकोसहिउवरितरियसर्पिण च ३ । निज्जजण ४ वीसदण ५ गार्हधिया चिगह विगइगया ॥ १ ॥' तैलवि-
 कृतिगतानि यथा । 'तिल्लमली १ तिलकुटी २ व्हत्तिल्ल ३ तहो सहुवरिय ४ । लक्खाइवपक तिल्लतिंल्लमि
 पचेव ॥ १ ॥ शुद्धविकृतिगतानि यथा । अद्धक्खहिएकतुरसो १ गुलवाणीय व २ सक्करा ३ खडं ४ । पायगुलं
 ५ गुलविगहं ६ विगयगया हुति पचेव ॥ १ ॥' अथ अवगाहिताविकृतिगतानि यथा । 'एग एग सुवरिं १
 तिह्वेरि पीयग च ज पकं । तुप्पेण सेण चिय २ तइय गुलहाणिआ पमिहं ३ ॥ १ ॥ चउत्थ जलेण सिद्धा
 लप्पसिआ ४ पचम तु पूयलिया । शुपधियताधियाए परिपका ५ तीसमिलिएसु ॥ २ ॥' एव षट्सु मध्य-
 विकृतिषु थ्रियात् विकृतिगतानि निर्विकृतिकेषु मध्याणि । अमध्यविकृतयस्तु मधु पौतिकमाक्षिकभ्रामरभे-
 दाध्रिविध । मध काष्ठपिष्टभेदात् द्विधा । मास जलचरस्थलचरखचरभेदाध्रिधा । नवनीत चतुर्धा पूर्वमे-

द्या तन्मिदमर्थः । भवचरिण आधुर्पूर्णतार्थ्यन्त प्रत्याख्याहि । अथिच चतुर्विध वा आहार अग्रानं स्वादिम
 स्वादिम ३ अग्रान ४ अन्नं सह० सह० पूर्ववत् । गठिसहित मुष्टिसहित अद्भुतसहित इत्यादि प्रत्या-
 ख्याहि चतुर्वि० अग्रान पान ४ अन्नं सह० पारि० सह० सह० पूर्ववत् ॥ निविगहय विगर्हयो सेसिआओ
 वा पञ्च० निर्विकृतिक दृष्टीतरोषा वा विकृती प्रत्याख्याहि अन्नं सह० लेबा० निह० वक्खि० पूर्ववत् ।
 पङ्कमक्खिपणं प्रत्युत्तपुरस्कारेण अक्षितात् दृततैलादिनाभ्यक्तात् परि० सह० सह० पूर्ववत् । यन्नोक्त अट्ट
 नव च आकारा अन्न च नवणीओगाहिमए इति वचनात् अन्नचविकृतिरपर्णात् वक्खित्तविवेगेण कथन
 द्रवविकृतिरपर्णात् न इत्यट्ट नव चाकाराः । अन्न विकृतय इति मनोवाक्कायाना कामायास्तेपकारकत्वात्
 विकारिसन्नावात् विकृतय उच्यन्ते । ताव सन्नोक्ताम दद्याथा । यथा । 'बुद्ध १ दहि २ दय ३ तिल्ल ४ शुद्ध
 ५ तद्दोणाहिम ६ छ मक्खलाओ । महु ७ मज्झ ८ मस ९ मक्खण १० चत्तारि अभक्खविगर्हओ ॥ १ ॥'
 दुग्ध गोमहिषीणगीमेव्युष्टिकाभव दधि नयनीत दृत तासामेव । उट्टीणा दद्याथभावात् । तैल तिलात-
 सीलदासर्वोन्नव चतुर्धा । शुद्धः पिण्डद्रवभेदो द्विधा । उत्कथित अवगाहित वा दृततैलाभ्या केवलान्भ्या
 एक । पक्काव दद भक्ष्या विकृतयः । चतस्रोऽभक्ष्याः मधुमधमासनवनीतरूपाः । अथ कटाहिकाया दृततै-
 लादिपूर्णया बलाबल साधकादि पच्यते तेनैव स्नेहेन द्वितीय तृतीय च तद्विकृतिः । ततः पर एक योगवा-
 दिना निर्विकृतिकप्रत्याख्यानेपि आगाढकारणे कल्पते । एव शेषाण्यपि विकृतिगतानि निर्विकृतिकप्रत्या-

ख्याने कल्पन्ते । तानि कथ्यन्ते यथा । 'अह पेक्षा १ बुद्धदी २ बुद्धबलेही य ३ बुद्धसाधी य ४ । पच य
 विगयगयाह बुद्धम्मि य खोरिसहियाह ५ ॥ १ ॥' क्षीरेयीये प्रसिद्धे । अथ च कथाख्यायते । 'अधिललेयम्मि
 बुद्धे बुद्धदी वक्खमीसदुद्धमि । पइसाधी तह तहुल जुअय सिद्धम्मि अवलेही ॥ १ ॥ इति दुग्धविकृतिग-
 तानि ॥ अथ वधिविकृतिगतानि यथा । 'वहिए विगयगयाह घोळवद्धा १ घोळ २ सिहरिणि ३ करधो ४ ।
 लवणकणवहियमहिय ५ सगरिगायम्मि अप्पहिए ॥ १ ॥' दूतविकृतिगतानि यथा । 'पक्कधिय १ ययकिदी
 २ पक्कोसहिउधरितरियसरिय च ३ । निज्झजण ४ बीसदण ५ गार्हधिय विगह विगहगया ॥ १ ॥' तैलवि-
 कृतिगतानि यथा । 'तिल्लमली १ तिलकुदी २ वदतिल्ल ३ तहो सहुवरिय ४ । लक्खवाहद्वपक्क तिल्लतिल्लमि
 पंचेव ॥ १ ॥ शुद्धविकृतिगतानि यथा । अद्धक्कहिहक्खुरसो १ गुलवाणीय व २ सक्करा ३ खह ४ । पायगुल
 ५ गुलविगह ६ विगयगया ह्वंति पचेव ॥ १ ॥' अथ अवगाहितविकृतिगतानि यथा । 'एग एग सुवरि १
 तिह्वेरि पीयग च ज पक्क । तुप्पेण तेण चिय २ तइय गुलहाणिआ परिमई ३ ॥ १ ॥ चउत्थ जलेण सिद्धा
 लप्पसिआ ४ पंचम तु पूयलिया । जुपहियतावियाए परिपका ५ तीसमिलिएसु ॥ २ ॥' एव पदसु मध्य-
 विकृतियु धियात् विकृतिगतानि निर्धक्कितिकेषु भक्ष्याणि । अभक्ष्यविकृतयस्तु मधु पौतिकमाक्षिकभ्रामरमे-
 दाभिविध । मय काष्ठपिष्टभेदात् द्विधा । मांस जलचरस्थलचरखचरभेदाभिविधा । नवनीत चतुर्धा पूर्वमे-

दधानामित्यर्थः । भवश्चरिम आधु पूर्णतापर्यन्तं प्रत्याख्याहि । अत्रिष्व चतुर्विष्व वा आहार अधानं स्वादिम
 स्वादिम ३ अधान ४ अन्नं सह० सह० पूर्ववत् । गठिसहितं सुष्टिसहितं अङ्गुष्ठसहितं इत्यादि प्रत्या-
 ख्याहि चतुर्वि० अधान पान ४ अन्नं सह० पारि० सह० सह० पूर्ववत् ॥ निविगदय विगर्हयो सेसिआओ
 वा पद्य० निर्विकृतिक गृहीतदोषा वा विकृतीः प्रत्याख्याहि अन्नं सह० लेवा० निह० उक्त्वि० पूर्ववत् ।
 पञ्चमविकल्पण प्रत्युत्तपुरस्कारेण अक्षितात् दृढतैलादिनाभ्यक्तात् परि० सह० सह० पूर्ववत् । यथोक्तं अष्ट
 नव च आकारा अन्नं च नवणीओगाहिमय इति वचनात् अन्नविकृतिरपरात् उक्त्वि० तत्रिवेगेण कथन
 द्रवविकृतिरपरात् न हलश्च नव आकाराः । अन्नं विकृतय इति मनोवाक्प्रायाना कानायास्तुपकारकत्वात्
 विकारिस्तद्भावात् विकृतय उच्यन्ते । तावत् सृज्योक्ताश्च दशावा । यथा । 'बुद्ध १ वहि २ दय ३ तिह ४ शुद्ध
 ५ तद्दोगाहिम ६ छ भक्त्वाधो । महु ७ मज्झ ८ मंस ९ भक्त्वा १० वत्सारि अभक्त्वाविगर्हयो ॥ १ ॥'
 इत्य गोमहिषीजानीमेऽपुष्टिकाभय दधि नवनीत दृढ तासामेव । उट्टीणा दद्याद्यभावात् । तैल तिलान-
 सीलदासर्वयोगैव चतुर्धा । शुद्धः पिण्डद्रवमेवो द्विधा । उत्कथित अवगाहित वा दृढतैलाभ्या केवलान्या
 पक्व । पक्वान्नं च द्र मक्ष्या विकृतयः । अतस्त्रोऽभक्ष्याः मधुमयमांसनवननीतरूपाः । अथ कटाहिकायां दृढतै-
 लादिपूर्णाया चलाचल स्वाधकादि पच्यते तेनैव स्नेहेन द्वितीयं तृतीयं च तद्विकृतिः । ततः परं पक्व योगवा-
 दिनां निर्विकृतिकप्रत्याख्यानेपि आगाहकारणे कल्पते । एव दोषाप्यपि विकृतिगतानि निर्विकृतिकप्रत्या-

का० कार० अनु० ९ एवं ४० ॥ नवमकोटकप्रत्यस भङ्गा नव यथा । म० क० १ । म० कार० २ । म० अनु० ३ । व० करो० ४ । व० कार० ५ । व० अनु० ६ । का० करो० ७ । का० कार० ८ । क० अनु० ९ एव सर्वमीलने भङ्गका० ४९ । एव सर्वमीलने एकत्रिभिन्नविनयविनयनयभङ्गोत्पादने एकोनपञ्चाशद्भङ्गाः । एते च नाकार्ये न करोमि न कारयिष्यामीति कालत्रयमाने त्रिगुणिकृते सप्तष्वखारिंशदधिक शत भङ्गानां भवति । इत्यावश्यकं प्रत्याख्यानं सपूर्णं ॥ इत्युक्तं षड्विधमावश्यक क्रमेण सामायिक १ चतुर्विंशतिस्त्व २ वन्दन ३ प्रतिक्रमण ४ कायोत्सर्ग ५ प्रत्याख्यान ६ रूप संक्षेपतः । अवश्य क्रियते इत्यावश्यकं । तद्विलम्बमेव करणीय साधूनां आवकाणां च । तच्च न योजना विना करणीयानुष्ठानमुपयाति तदर्थं योजना कथ्यते । प्रथम सामायिकस्य योजना यथा । सर्वविरतिसामायिक प्रव्रज्याग्रहणविधेरवसित । श्रुतसम्पत्त्वदेशविरतिसामायिकानि आद्यव्रताधिरोगाधिकारावधिसितानि ॥

१	१	२	२	१	१	१
२	२	१	२	१	२	१
१	१	२	२	१	२	१

तच्च न योजना विना करणीयानुष्ठानमुपयाति तदर्थं योजना क-

अधुना च आवश्यकसामायिक यदवश्य आद्वैरनुष्ठीयते । सर्वकर्मारम्भे पूर्वं परमेष्ठिमन्त्रपाठः किं पुनरावश्यकं । अतः पूर्वं नमस्कार पठेत् । 'सुहृन्ति नमुक्कार वृद्धा मिरियासणरस पढिलेहा । सज्जायपक्वक्खाणे शुक्कुणिसङ्गाहय पणामो ॥ १ ॥' पूर्वं आद्यः पुरोहितासनो शुक्ं नत्वा इच्छाकारेण सदिसह भगवन् सामाहयसुहृत्सिय पढिलेहेमि इत्युक्तोपविश्य सुखधम्मिका मतिलेखयति । तत ऊर्ध्वमूय नमस्कार धिरेकेवल

सलसि ॥ ३ ॥ प्रथमकोष्टकप्रये मनसा वचसा कायेन न करोमि न कारयामि ननु जानामि १ इति एको
 भङ्गः । द्वितीयकोष्टकप्रये भङ्गप्रय यथा । मनसा वचसा कायेन न करोमि न कारयामि १, मनसा वचसा
 कायेन न करोमि नानुजानामि २, मनसा वचसा कायेन न कारयामि नानुजानामि ३, एव ४ ॥ अथ
 तृतीयकोष्टके भङ्गप्रय मनसा वचसा कायेन न करोमि १, मनसा वचसा कायेन न कारयामि २, मनसा
 वचसा कायेन नानुजानामि ३, एव ७ ॥ अथ चतुर्थकोष्टकप्रये भङ्गप्रय यथा । म० व० नक० नका० नानु०
 १, मन० व० का० नक० नानु० २, व० का० नक० नका० नानु० ३ एव १० । अथ पञ्चमकोष्टकप्रये भङ्गप्रय
 यथा । म० व० करोमि कारयामि १ । म० व० करोमि अनुजानामि २ । म० व० कारयामि अनु० ३ । म०
 काये० करो० कार० ४ म० का० करो० अनु० ५ । म० का० कार० अनु० ६ । व० का० करो० कार० ७ ।
 व० का० करो० अनु० ८ । व० का० कार० अनु० ९ एव ११ ॥ अथ षष्ठकोष्टकप्रयस्य भङ्गा यथा । म०
 नक० १ । म० का० नक० २ । व० का० नक० ३ । म० व० नका ४ । म० का० नका० ५ । व० का० नका०
 ६ । म० व० नानु० ७ । म० का० नानु० ८ व० का० नानु० ९ एव २८ ॥ अथ सप्तमकोष्टकप्रयस्य भङ्गप्रय
 यथा । म० नक० नका० नानु० १ । व० नक० नका० नानु० २ । का० नक० नका० नअ० ३ एव ॥ ३१ ॥
 अष्टमकोष्टकप्रयस्य भङ्गप्रय यथा । म० करो० कार० १ । म० करो० अनु० २ । म० कार० अनु० ३ । वच०
 करो० कार० ४ । व० करो० अनु० ५ । व० कार० अनु० ६ । का० करो० कार० ७ । का० करो० अनु० ८ ।

का० कार० अनु० ९ एव ४० ॥ नवमकोटकत्रयस्य भङ्गा नव यथा । म० का० १ । म० कार० २ । म० अनु० ३ । व० करो० ४ । व० कार० ५ । व० अनु० ६ । का० करो० ७ । का० कार० ८ । क० अनु० ९ एव सर्व-
मीलने भङ्गका० ४९ । एव सर्वमीलने एकत्रिभिन्नविनयविनयभङ्गोत्पादने एकोनपञ्चाशद्भङ्गाः । एते च
नाकार्यं न करोमि न कारयिष्यामीति कालत्रयमाने त्रिगुणीकृते सप्तचत्वारिंशदधिकं शत भङ्गानां भवति ।
इत्यावश्यकं प्रत्याख्यानं संपूर्णं ॥ इत्युक्तं वद्विषमावश्यकं क्रमेण सामायिक १ चतुर्विंशतिस्त्व २ वन्दन ३
प्रतिक्रमण ४ कायोत्सर्ग ५ प्रत्याख्यान ६ रूप संक्षेपतः । अवश्य
क्रियते इत्यावश्यकं । तन्निमित्तमेव करणीय साधूनां आवकाणां च ।
तच्च न योजना विना करणीयानुष्ठानमुपयाति तदर्थं योजना क-
थ्यते । प्रथम सामायिकस्य योजना यथा । सर्वधिरतिसामायिकं प्रव्रज्याग्रहणविधेरवसिति । श्रुतसम्यक्त्व-
देशधिरतिसामायिकानि आद्यव्रताधिरोपाधिकारादवसितानि ॥

१	१	२	३	१	१	१
२	१	१	२	१	२	१
१	१	१	२	१	२	२

अधुना च आवश्यकसामायिक यदवश्य आर्द्धेरनुष्ठीयते । सर्वकर्मरन्ध्रे पूर्वं परमेष्ठिमन्त्रपाठः किं पुनरा-
वश्यकं । अतः पूर्वं नमस्कार पठेत् । मुह्यसि नमुष्कार दंड्या भिरियासणस्स पढिलेहा । सज्ज्वायपषक्कवाणे
शुक्कुणिसद्दाइय पणामो ॥ १ ॥ पूर्वं आद्यः पुरोहतासनो शुक्ं नत्वा इच्छाकारेण सविसह भगवन् सामाह-
यमुह्युत्तियं पढिलेहेमि इत्युक्त्वोपविश्य मुखचक्रिकां प्रतिलेखयति । तत ऊर्ध्वीन्द्रूप नमस्कार धिरेकवेत्त

सलसि ॥ ३ ॥ प्रथमकोष्टकत्रये मनसा वचसा कायेन न करोमि न कारयामि नतु जानामि १ इति एको
 भङ्गः । द्वितीयकोष्टकत्रये भङ्गत्रयं यथा । मनसा वचसा कायेन न करोमि न कारयामि १, मनसा वचसा
 कायेन न करोमि नानुजानामि २, मनसा वचसा कायेन न कारयामि नानुजानामि ३, एव ४ ॥ अथ
 तृतीयकोष्टके भङ्गत्रय मनसा वचसा कायेन न करोमि १, मनसा वचसा कायेन न कारयामि २, मनसा
 वचसा कायेन नानुजानामि ३, एव ७ ॥ अथ चतुर्थकोष्टकत्रये भङ्गत्रयं यथा । म० व० नक० नका० नानु०
 १, मन० व० का० नक० नानु० २, व० का० नक० नका० नानु० ३ एवं १० । अथ पञ्चमकोष्टकत्रये भङ्गनवक
 यथा । म० व० करोमि कारयामि १ । म० व० करोमि अनुजानामि २ । म० व० कारयामि अनु० ३ । म०
 काये० करो० कार० ४ म० का० करो० अनु० ५ । म० का० कार० अनु० ६ । व० का० करो० कार० ७ ।
 व० का० करो० अनु० ८ । व० का० कार० अनु० ९ एव ११ ॥ अथ षष्ठकोष्टकत्रयस्य भङ्गा यथा । म०
 नक० १ । म० का० नक० २ । व० का० नक० ३ । म० व० नका ४ । म० का० नका० ५ । व० का० नका०
 ६ । म० व० नानु० ७ । म० का० नानु० ८ व० का० नानु० ९ एव १८ ॥ अथ सप्तमकोष्टकत्रयस्य भङ्गत्रय
 यथा । म० नक० नका० नानु० १ । व० नक० नका० नानु० २ । का० नक० नका० नअ० ३ एव ॥ ३१ ॥
 अष्टमकोष्टकत्रयस्य भङ्गनवकं यथा । म० करो० कार० १ । म० करो० अनु० २ । म० कार० अनु० ३ । वच०
 करो० कार० ४ । व० करो० अनु० ५ । व० कार० अनु० ६ । का० करो० कार० ७ । का० करो० अनु० ८ ।

भगवन्, उपधिसदिसावड सपधिपडिलेहव इत्युक्त्वा यदि पूर्वे प्रतिलेखनाकाले वस्त्र पौषघागाराद्यप्रतिले-
 खित स्यात् तदा प्रतिलेखयेत् । यदि प्रतिलेखित स्यात् तदा क्षमाभ्रमणेनैव पूरयेत् । ततः क्षमाभ्रमणद्वय-
 पूर्वं भणति भगवन्, वसतिसदिसावड वसतिपडिलेहव इत्युक्त्वा यदि वसतिमात्रकादि पूर्वं प्रतिलेखना-
 काले अप्रतिलेखित स्यात् तदा प्रतिलेखयेत् । प्रतिलेखितेपि क्षमाभ्रमणेनैव पूरयेत् । वसतिप्रमार्जन दण्डमो-
 छनेन । ततः पुनः शुरुसमीपमागत्य क्षमाभ्रमणपूर्वमिति वदेत् भगवन्, पसाडकरी पञ्चक्त्वाण करावड ।
 ततो शुरुयदि आह्व आहारार्थी भवति तदा विवसपौषधे प्रातर्गृहीति नमस्कारसहित प्रत्यास्थानमुच्चारयेत्
 यथा । हनगए सूरै नवकारसहिय पञ्च० चव० ४ अक्ष० सह० वोसिरह । स्नाध्यापकाले पुनराचान्तैकमन्त्र-
 निर्विकृतिकादिभिधिवारार उपवास वा दद्यात् । सध्याहुते रात्रिपौषधे तु विवसचरिम पञ्च० चव० ४ अक्ष०
 सह० सह० सह० वोसिरह । तत्र यः किल आहारग्राही भवति तदा स चन्दनकद्वय ददाति । यो न आहा-
 रग्राही तस्य न आचार्योपाध्यायशुरुसाधुचन्दन । अयं च सामान्यपौषधग्रहणविधिः । यत्किल अद्वैतरात्रिक
 पौषध गृह्णाति तस्येय चर्या । द्वाद्ये सुदूर्ते पूर्वोक्तविधिना पौषध गृह्णाति । अतीतसख्याप्रतिलेखितोपधिव-
 सति । ततो जाताया प्रतिभ्रमणवेलाया प्रामाणिकप्रतिभ्रमण करोति । तदन्ते क्षमा० द्वयपूर्वं बहुवेलं सदि-
 साधेभि बहुवेलं करोमि इत्युक्त्वा आचार्योपाध्यायसर्वसाधून् चन्दते । ततो जाते प्रतिलेखनाकाले क्षमा०
 द्वयेन भणति भग० पडिलेहणं सदिसाधेभि पडिलेहणं करोमि इत्युक्त्वा सुखवस्त्रिकां प्रतिलेखयति । ततः

ततः आह ऊर्ध्वभूय नमस्कार त्रिकेकवेल वा पठति । ततो गुर्वधे कथयति । भगवन्, पोसहद्वक उचरा-
वढ । ततो गुरुकिरेकवेलं वा पौषवद्वक वदति आहोपि तमनु वदति । वृण्वको यथा । 'करेमि भंते पो-
सह आहारपोसह सवओ सरीरसकारपोसह सवओ अवावारपोसह सवओ वंमचोरपोसह सवओ चउविहे
पोसहे ठामि जाव दिवस वा रसि वा अहोरस वा पञ्चवासासामि बुधिव तिथिहेण मणेण वायाए काएण न
करेमि न कारवेमि तस्स भंते पडिक्कमामि निवामि गरिहामि अप्पाणं वोसिरामि ? अन्न च यः किल दिव-
सपौषधे अहोरात्र्यौषधे वा आहारार्थी तस्य आहारपोसह वेसओ इत्युच्चारः दोष तथैव । तत उपविश्य
हन्डाकारेण संदिसह भगवन्, सामाहकमुहपस्मि पडिलेहेमि इत्युक्त्वा सुखवज्जिका प्रतिलेखयति । ततः
आह ऊर्ध्वभूय परमेष्ठिनम् त्रिकेकवेल वा पठित्वा पुनः कथयति भगवन्, सामाहकद्वक उचरावढ । ततो
गुरुकिरेकवेल वा सामायिकद्वकमुच्चारयति यथा करेमि भंते सामाहय सावल्ल जोग पच्चक्खामि जाव पो-
सह पञ्चवासासामि बुधिव तिथिहेण मणेण वायाए काएण न करेमि न कारवेमि तस्सम् ॥ १ ॥ १ । ततः
क्षमाश्रमण दत्ता भणति । वर्षाकाले भगवन्, कट्टासण सविसावामि । कट्टासण पडिलेहेमि । दोषाट्ठमा-
सेसु पाउण्डण्ड सविसावेमि । पाउण्डण्ड पडिलेहेमि । इत्युक्त्वा पट्ठक पादमोचन वा प्रतिलेखयेत् । ततः
क्षमाश्रमण दत्ता भणति भगवन्, सज्झायं सविसावेमि सज्झायं करेमि । तत ऊर्ध्वभूय नमस्कारअय
पठित्वा । जयइ जगजीवज्जोणी इत्यादिगाथापञ्चक पञ्चविंशतिं वा पठेत् । ततः पुनः क्षमाश्रमणपूर्वं भणति

भगवन्, उपधिसविसावर्षं उपधिपढिलेहृत् इत्युक्त्वा यदि पूर्वं प्रतिलेखनाकाले वक्ष्य पौषयागाराद्यप्रतिले-
 खित स्यात् तदा प्रतिलेखयेत् । यदि प्रतिलेखित स्यात् तदा क्षमाश्रमणेनैव पूरयेत् । ततः क्षमाश्रमणद्वय-
 पूर्व भणति भगवन्, वसतिसविसावर्षं वसतिपढिलेहृत् इत्युक्त्वा यदि वसतिमात्रकादि पूर्व प्रतिलेखना-
 काले अप्रतिलेखित स्यात् तदा प्रतिलेखयेत् । प्रतिलेखितेपि क्षमाश्रमणेनैव पूरयेत् । वसतिप्रमार्जनं दण्डमो-
 छनेन । ततः पुनः शुरुसमीपमागत्य क्षमाश्रमणपूर्वमिति वदेत् भगवन्, पसाडकरी पञ्चक्त्वाण करावड ।
 ततो शुरुयैवि आह्व आहारार्थी भवति तदा विवसपौषधे प्राप्त्युद्गीते नमस्कारसहित प्रत्यास्थानमुच्चारयेत्
 यथा । वगण्य सूरं नवकारसहित पञ्च० चड० ४ अक्ष० सह० वोसिरह । स्वाध्यायकाले पुनराचान्तैकमक्त-
 निर्विकृतिकादिप्रिविवाहार उपवास वा दद्यात् । सध्याकृते रात्रिपौषधे तु विवसवरिम पञ्च० चड० ४ अक्ष०
 सह० सह० सह० वोसिरह । तत्र यः किल आहारग्राही भवति तदा स वन्दनकद्वयं ददाति । यो न आहा-
 रग्राही तस्य न आचार्योपाध्यायशुरुसाधुवन्दन । अथ च सामान्यपौषधग्रहणविधिः । यत्किल अक्षोरान्त्रिक
 पौषधं गृह्णाति तस्येय चर्या । द्राक्षे मुद्गर्ते पूर्वोक्तविधिना पौषधं गृह्णाति । अतीतसस्याप्रतिलेखितोपधिष-
 सतिः । ततो ज्ञातायां प्रतिक्रमणवेलायां प्राभातिकप्रतिक्रमणं करोति । तदन्ते क्षमा० द्वयपूर्वं बहुवेलं सवि-
 सार्वेमि बहुवेलं करोमि इत्युक्त्वा आचार्योपाध्यायसर्वसाधुन् वन्दते । ततो ज्ञाते प्रतिलेखनाकाले क्षमा०
 द्वयेन भणति भग० पढिलेहृण सविसार्वेमि पढिलेहृण करोमि इत्युक्त्वा मुखवस्त्रिका प्रतिलेखयति । ततः

ततः आद ऊर्ध्वान्मूय नमस्कार त्रिरेकवेल वा पठति । ततो गुरुधे कथयति । भगवन्, पोसद्वद्वक उचरा-
वत् । ततो गुरुत्रिरेकवेल वा पौपवद्वद्वक वदति आद्योपि तमनु वदति । दण्डको यथा । 'करेमि भते पो-
सह आहारपोसह सवओ सरीरसकारपोसह सवओ अवाधारपोसह सवओ धम्मचरोपोसह सवओ चउधिविहे
पोसह ठामि जाव दिवस वा रसि वा अहोरस वा पज्जवासासामि इविह तिविहेण मणेण वायाए काएण न
कोरमि न कारवेमि तस्स भंते पच्चिकमासि निवामि गरिहामि अप्पाण वोसिरामि १ अद्य च यः किल दिव-
सपौपवे अहोरान्ध्रपौपवे वा आहारार्थी तस्य आहारपोसह देसओ इत्युच्चारः दोष तथैव । तत उपविश्य
हन्ताकारेण सदिसह भगवन्, सामाहकमुहपत्तिं पडिलेहेमि इत्युक्त्वा मुलवखिका प्रतिलेखयति । ततः
आद ऊर्ध्वान्मूय परमेष्ठिमञ्च त्रिरेकवेल वा पठित्वा पुनः कथयति भगवन्, सामाहकद्वद्वक उचरावत् । ततो
गुरुत्रिरेकवेल वा सामायिकद्वद्वकमुच्चारयति यथा करेमि भते सामाहय सावज्ज जोग पच्चक्खामि जाव पो-
सह पञ्चवासासामि इविह तिविहेण मणेण वायाए काएण न कोरमि न कारवेमि तस्स भ ॥ १ ॥ १ । ततः
क्षमाभमण दत्ता भणति । वर्षाकाले भगवन्, कट्टासणं सदिसावामि । कट्टासण पडिलेहेमि । दोषाट्ठमा-
सेयु पाउण्ड सविसावेमि । पाउण्ड पडिलेहेमि । इत्युक्त्वा पट्टक पादप्रोडन वा प्रतिलेखयेत् । ततः
क्षमाभमण दत्ता भणति भगवन्, सज्झायं सदिसावेमि सज्झाय करेमि । तत ऊर्ध्वान्मूय नमस्कारमप्य
पठित्वा । अप्यह जगजीवज्जोणी इत्यादिगाथापञ्चक पञ्चविंशतिं वा पठेत् । ततः पुनः क्षमाभमणपूर्वं भणति

भगवन्, उपधिसविप्सावत् उपधिपण्डिलेहव इत्युक्त्वा यदि पूर्वं प्रतिलेखनाकाले वक्ष्यमाणपौषभागाराधप्रतिलेखित स्यात् तदा प्रतिलेखयेत् । यदि प्रतिलेखित स्यात् तदा क्षमाश्रमणनैव पूरयेत् । ततः क्षमाश्रमणद्वयपूर्वं भणति भगवन्, वसतिसविप्सावत् वसतिपण्डिलेहव इत्युक्त्वा यदि वसतिमात्रकादि पूर्वं प्रतिलेखनाकाले अप्रतिलेखित स्यात् तदा प्रतिलेखयेत् । प्रतिलेखितेपि क्षमाश्रमणेनैव पूरयेत् । वसतिप्रमार्जनं दण्डमोचनेन । ततः पुनः शुरुसमीपमागत्य क्षमाश्रमणपूर्वमिति वदेत् भगवन्, पसाउकरी पञ्चक्त्वाण करावत् । ततो शुरुयदि आह्व आहारार्थं भवति तदा दिवसपौषधे प्रातर्युहीते नमस्कारसहित प्रत्यास्थानमुच्चारयेत् यथा । उगण् सूरे नवकारसहित पञ्च० चउ० ४ अन्न० सह० वोसिरह । स्वाध्यायकाले पुनराचान्मैकमक्तनिर्यकृतिकादिभिविधाद्वार उपवास वा दद्यात् । सध्याहुते रात्रिपौषधे तु दिवसचरिम पञ्च० चउ० ४ अन्न० सह० सह० सह० वोसिरह । तत्र यः किल आहारमाही भवति तदा स वन्दनकद्वयं दद्यात् । यो न आहारमाही तस्य न आचार्योपाध्यायशुरुसाधुवन्दन । अथ च सामान्यपौषधग्रहणविधिः । यत्किल अश्वेरात्रिकं पौषधं गृह्णाति तस्येय चर्या । द्वाष्ट्रे शुद्धर्ते पूर्वोक्तविधिना पौषधं गृह्णाति । अतीतसख्याप्रतिलेखितोपधिवसति । ततो जाताया प्रतिश्रमणधेलायां प्राभातिकप्रतिश्रमणं करोति । तदन्ते क्षमा० द्वयपूर्वं यद्गुर्वेल सविप्सावेमि यद्गुर्वेल करोमि इत्युक्त्वा आचार्योपाध्यायसर्वसाधुन् वन्दते । ततो जाते प्रतिलेखनाकाले क्षमा० द्वयेन भणति भग० पण्डिलेहण सविप्सावेमि पण्डिलेहण करोमि इत्युक्त्वा मुखवस्त्रिका प्रतिलेखयति । ततः

ततः आह ऊर्ध्वमूय नमस्कार धिरेकवेलं वा पठति । ततो गुरुमे कथयति । भगवन्, पोसहदढक उधरा-
वड । ततो गुरुकिरेकवेल वा पोषवदण्डक वदति आदोपि तमनु वदति । दण्डको यथा । 'करोमि भते पो-
सह आहारपोसह सबओ सरीरसकारपोसह सबओ अषाधारपोसह सबओ वंमचरेपोसह सबओ षडधिर-
पोसहे ठामि जाव दिवस वा रसि वा अहोरत्न वा पञ्चवासासामि दुधिर तिविधेण मणेण वायाए काएण न
करोमि न कारवेमि तस्स भते पक्किम्मासि निवामि गरिहामि अप्पाणं वोसिरामि ? अन्न च यः किल दिव-
सपोषये अहोरात्र्योषये वा आहारार्थी तस्य आहारपोसह देसओ हत्थुबारः दोष तथैव । तत उपविश्य
इच्छाकारेण संदिसह भगवन्, सामाहकमुहपरिं पढिलेहेमि हत्थुकत्वा मुखवकिका प्रतिलेखयति । तत-
आह ऊर्ध्वमूय परमेष्ठिमन्त्र धिरेकवेल वा पठित्वा पुनः कथयति भगवन्, सामाहकदढक उचरावड । ततो
गुरुकिरेकवेल वा सामायिकदढकमुबारयति यथा करोमि भते सामाहय सावज्ज जोग पक्कस्सामि जाव पो-
सह पञ्चवासासामि दुधिर तिविधेण मणेण वायाए काएण न करोमि न कारवेमि तस्स भ ॥ १ ॥ १ । ततः
क्षमाभ्रमण दत्ता भणति । वर्षाकाले भगवन्, कट्टासणं सविसावासि । कट्टासण पढिलेहेमि । दोषाटमा-
सेधु पाउछण्ड सविसावेमि । पाउछण्ड पढिलेहेमि । हत्थुकत्वा पट्टक पादप्रोछन वा प्रतिलेखयेत् । ततः
क्षमाभ्रमण दत्ता भणति भगवन्, सज्झायं सविसावेमि सज्झाय करोमि । तत ऊर्ध्वमूय नमस्कारत्रय
पठित्वा । अथइ जगजीवजोणी इत्यादिगाथापञ्चक पञ्चविंशतिं वा पठेत् । ततः पुनः क्षमाभ्रमणपूर्वं भणति

भगवन्, उपधिसविसावद्ध उपधिपहिलेह्व इत्युक्त्वा यदि पूर्वं प्रतिलेखनाकाले वक्ष्य पोषयागाराद्यप्रतिले-
 खित स्यात् तदा प्रतिलेखयेत् । यदि प्रतिलेखित स्यात् तदा क्षमाश्रमणेनैव पूरयेत् । ततः क्षमाश्रमणद्वय-
 पूर्व भणति भगवन्, वसतिसविसावद्धं वसतिपहिलेह्वं इत्युक्त्वा यदि वसतिमात्रकादि पूर्वं प्रतिलेखना-
 काले अप्रतिलेखित स्यात् तदा प्रतिलेखयेत् । प्रतिलेखितेपि क्षमाश्रमणेनैव पूरयेत् । वसतिप्रमार्जनं वृण्वर्मा-
 छनेन । ततः पुनः शुरुसमीपमागस्य क्षमाश्रमणपूर्वमिति वदेत् भगवन्, पसाडकरी पक्वस्त्राण करावड ।
 ततो शुरुयदि आद्ध आहारार्थी भवति तदा दिवसपौषधे प्रातर्गृहीते नमस्कारसहित प्रत्यास्थानमुच्चारयेत्
 यथा । जगण् सूरे नवकारसहित पञ्च० षड० ४ अक्ष० सह० वोसिरह । स्वाध्यायकाले पुनराचानलैकमस्त-
 निर्विकृतिकादित्रिविधाहार उपवास वा वृथात् । सव्याकृते रात्रिपौषधे तु दिवसचरिम पञ्च० षड० ४ अक्ष०
 सह० सह० सह० वोसिरह । तत्र यः किल आहारमार्ही भवति तदा स चन्दनकक्ष्यं वृदाति । यो न आहा-
 रमार्ही तस्य न आचार्योपाध्यायशुरुसाधुबन्धन । अथ च सामान्यपौषधग्रहणविधिः । यत्किल अहोरात्रिकं
 पौषध गृह्णाति तस्येय चर्या । द्वात्रिंशद्भूतैः पूर्वोक्तविधिना पौषध गृह्णाति । अतीतसस्याप्रतिलेखितोपधिव-
 सतिः । ततो ज्ञातायां प्रतिक्रमणवेलाया प्रामाणिकप्रतिक्रमण करोति । तदन्ते क्षमा० इयपूर्वं बहुवेलं सवि-
 साधमि बहुवेलं करोमि इत्युक्त्वा आचार्योपाध्यायसर्वसाधून् वन्दते । ततो ज्ञाते प्रतिलेखनाकाले क्षमा०
 इयेन भणति भग० पहिलेह्वण सविसाधमि पहिलेह्वण करोमि इत्युक्त्वा मुख्यविक्षिका प्रतिलेखयति । ततः

ततः आद्य ऊर्ध्वामूय नमस्कार त्रिकोणं वा पठति । ततो शुद्धं कथयति । भगवन्, पोसद्दृक् सद्यो-
वत् । ततो शुक्लिकोणं वा पौषवदृक् वदति आद्योपि तमनु वदति । वृण्वको यथा । 'करेमि भते पो-
सद् आहारपोसद् सद्यो सरीरसकारपोसद् सद्यो अवाधारपोसद् सद्यो बन्धपोसद् सद्यो चञ्चल-
पोसद् ठामि जाव दिवस वा रस्ति वा अहोरस वा पञ्चमासाणि शुद्धिं निविहेण मरणेण वायाए काएण न
करेमि न कारवेमि तस्स भते पञ्चमासि निवामि गरिहामि अप्पाणं वोसिरामि ? अन्न च यः किल दिव-
सपौषवे अहोरात्र्यौषवे वा आहारार्थं तस्य आहारपोसद् वेसओ इत्युच्चारः शेष तथैव । तत उपविश्य
इच्छाकारेण सदिसद् भगवन्, सामादिकमुच्चारयति पठित्वेति इत्युक्त्वा मुखचक्रिका प्रतिलेखयति । ततः
आद्य ऊर्ध्वामूय परमेष्ठिमन्त्र त्रिकोणं वा पठित्वा पुनः कथयति भगवन्, सामादिकदृक् उचरावत् । ततो
शुक्लिकोणं वा सामायिकदृक् मुच्चारयति यथा करेमि भते सामादय सावज्ज जोग पञ्चक्खामि जाव पो-
सद् पञ्चमासाणि शुद्धिं निविहेण मरणेण वायाए काएण न करेमि न कारवेमि तस्स भ ॥ १ ॥ १ । ततः
क्षमाभ्रमण दत्ता भणति । वर्षाकाले भगवन्, कट्टासण सदिसावामि । कट्टासण पठित्वेति । शोपाष्टमा-
सेषु पाठ्यणव सदिसावेमि । पाठ्यणव पठित्वेति । इत्युक्त्वा पट्टक पादप्रोक्षनं वा प्रतिलेखयेत् । ततः
क्षमाभ्रमण दत्ता भणति भगवन्, सज्झायं सदिसावेमि सज्झाय करेमि । तत ऊर्ध्वामूय नमस्कारत्रय
पठित्वा । अथ उज्जलीवज्जोणी इत्यादिगाथापञ्चक पञ्चविंशतिं वा पठेत् । ततः पुनः क्षमाभ्रमणपूर्वं भणति

भगवन्, उपधिसविसाधत्तं उपधिपण्डिलेहत्त इत्युक्त्वा यदि पूर्वं प्रतिलेखनाकाले वस्त्र पौषघागाराद्यप्रतिले-
 खित स्यात् तदा प्रतिलेखयेत् । यदि प्रतिलेखित स्यात् तदा क्षमाश्रमणेनैव पूरयेत् । ततः क्षमाश्रमणद्वय-
 पूर्वं भणति भगवन्, वसतिसविसाधत्तं वसतिपण्डिलेहत्त इत्युक्त्वा यदि वसतिमात्रकादि पूर्वं प्रतिलेखना-
 काले अप्रतिलेखित स्यात् तदा प्रतिलेखयेत् । प्रतिलेखितेपि क्षमाश्रमणेनैव पूरयेत् । वसतिप्रमार्जनं दण्डमो-
 छनेन । ततः पुनः शुरुसमीपमागत्य क्षमाश्रमणपूर्वमिति वदेत् भगवन्, पसावकरी पञ्चक्खाण करावत् ।
 ततो शुरुर्ध्वं आह्व आहारार्थं भवति तदा विवसणीषवे प्रातर्गृहीते नमस्कारसहितं प्रत्यास्थानमुच्चारयेत्
 यथा । वनगए सूरं नवकारसहिय पच्च० च्चउ० ४ अन्न० सह० वोसिरइ । स्वाध्यायकाले पुनराचान्तैकमक्त-
 निर्विकृतिकादित्रिविधाहार उपवास वा दद्यात् । स्वाध्यायकाले रात्रिपौषवे तु विवसचरिम पच्च० च्चउ० ४ अन्न०
 सह० सह० सव्व० वोसिरइ । तत्र यः किल आहारग्राही भवति तदा स वन्दनकद्वयं ददाति । यो न आहा-
 रग्राही तस्य न आचार्योपाध्यायशुरुसाधुवन्दन । अयं च सामान्यपौषवग्रहणविधिः । यत्किंल अहोरात्रिकं
 पौषव गृह्णाति तस्येयं चर्या । ब्राह्मे सुदुर्ते पूर्वोक्तविधिना पौषव गृह्णाति । अतीतसख्याप्रतिलेखितोपधिव-
 सति । ततो जाताया प्रतिश्रमणवेलायां प्राभातिकप्रतिश्रमण करोति । तदन्ते क्षमा० द्वयपूर्वं यद्गुर्वेल सवि-
 साधमि यद्गुर्वेल करोमि इत्युक्त्वा आचार्योपाध्यायसर्वसाधून् वन्दते । ततो जाते प्रतिलेखनाकाले क्षमा०
 द्रयेन भणति भग० पण्डिलेहणं सविसाधमि पण्डिलेहण करोमि इत्युक्त्वा मुत्तवस्त्रिका प्रतिलेखयति । ततः

ततः भ्रातृ ऊर्ध्वभूय नमस्कार शिरेकवेल वा पठति । ततो शुर्वमे कथयति । भगवन्, पोसहृद्वक उच्चरा-
वट । ततो शुक्किरेकवेल वा पोषवदण्डक वदति भ्रातृोपि तमनु वदति । वण्डको यथा । 'करोमि भते पो-
सह आहारपोसह सवओ सरीरसकारपोसह सवओ अवाधारपोसह सवओ वमचेरपोसह सवओ चउधिरै
पोसह ठामि जाव दिवस वा रसिं वा अहोरस वा पञ्चवासासामि इधिरै तिविहेण मणेण वायाए काएण न
करोमि न कारवेमि तस्स भंते पडिक्कमामि निवामि गरिरामि अण्णाण घोसिरामि १ अन्न च यः किल दिव-
सपीपये अहोरान्धपीपये वा आहारपी सस्य आहारपोसह वेसओ इत्युच्चारः दोष तथैव । तत उपविश्य
इच्छाकारेण संविसह भगवन्, सामाहकमुहपरिं पडिलेहेमि इत्युक्त्वा मुखवस्त्रिकां प्रतिलेखयति । ततः
भ्रातृ ऊर्ध्वभूय परमेष्ठिमन्त्र शिरेकवेल वा पठित्वा पुनः कथयति भगवन्, सामाहकवद्वक उच्चरावट । ततो
शुक्किरेकवेल वा सामापिकद्वकमुच्चारयति यथा करोमि भंते सामाहय सावज्ज जोग पञ्चक्त्वामि जाव पो-
सह पञ्चवासासामि इधिरै तिविहेण मणेण वायाए काएण न करोमि न कारवेमि तस्स भ ॥ १ ॥ १ । ततः
क्षमाभ्रमण वत्ता भणति । वर्षाकाले भगवन्, कट्टासण सविसावामि । कट्टासण पडिलेहेमि । दोषाट्टमा-
सेपु पाउछणव सविसावेमि । पाउछणवं पडिलेहेमि । इत्युक्त्वा पट्टक पादमोछनं वा प्रतिलेखयेत् । ततः
क्षमाभ्रमण वत्ता भणति भगवन्, सज्झायं सविसावेमि सज्झाय करोमि । तत ऊर्ध्वभूय नमस्कारत्रय
पठित्वा । उपरि जगजीवओणी इत्यादिगाथापञ्चक पञ्चविंशतिं वा पठेत् । ततः पुनः क्षमाभ्रमणपूर्वं भणति

भगवन्, उपधिसदिसाधत् उपधिपद्धिलेख हृत्युक्त्वा यदि पूर्वं प्रतिलेखनाकाले चक्षुषौषधागाराद्यप्रतिले-
 खित स्यात् तदा प्रतिलेखयेत् । यदि प्रतिलेखित स्यात् तदा क्षमाश्रमणनेव पूरयेत् । ततः क्षमाश्रमणद्वय-
 पूर्वं भणति भगवन्, वसतिसदिसाधत् वसतिपद्धिलेख हृत्युक्त्वा यदि वसतिमाश्रकादि पूर्वं प्रतिलेखना-
 काले अप्रतिलेखित स्यात् तदा प्रतिलेखयेत् । प्रतिलेखितेपि क्षमाश्रमणनेव पूरयेत् । वसतिप्रमार्जनं वृण्वर्षो-
 छनेन । ततः पुनः शुरुसमीपमागत्य क्षमाश्रमणपूर्वमिति वर्देत् भगवन्, पसाउकरी पञ्चवस्त्राण करायत् ।
 ततो शुरुर्पदि आद्य आद्यारार्थी भवति तदा दिवसपौषवे प्रातर्गृहीते नमस्कारसहित प्रत्यास्थानमुच्चारयेत्
 यथा । हगण सूरे नवकारसहित पञ्च० चड० ४ अक्ष० सह० वोसिरह । स्वाध्यायकाले पुनराचान्तैकमक-
 निर्विकृतिकादिप्रविधाद्वार उपवास वा दद्यात् । संध्याकृते रात्रिपौषवे तु दिवसधरिम पञ्च० चड० ४ अक्ष०
 सह० सह० सह० वोसिरह । तत्र यः किल आहारग्राही भवति तदा स वन्दनकद्वय दद्याति । यो न आहा-
 रग्राही तस्य न आचार्योपाध्यायशुरुसाधुवन्दन । अयं च सामान्यपौषवग्रहणविधिः । यत्किंल अहोरात्रिक
 पौषव गृह्णाति तस्येय चर्या । द्वात्रिंशद्वर्ते पूर्वोक्तविधिना पौषव गृह्णाति । अतीतसख्याप्रतिलेखितोपधिव-
 सतिः । ततो जातायां प्रतिक्रमणवेलायां प्राभातिकप्रतिक्रमण करोति । तदन्ते क्षमा० द्वयपूर्वं बहुधेल सदि-
 सावेभि बहुधेल करोमि हृत्युक्त्वा आचार्योपाध्यायसर्वसाधून् वन्दते । ततो जाते प्रतिलेखनाकाले क्षमा०
 द्वयेन भणति भग० पद्धिलेखणं सदिसावेभि पद्धिलेखण करोमि हृत्युक्त्वा मुखवस्त्रिका प्रतिलेखयति । ततः

ततः आह ऊर्ध्वामूय नमस्कार विरेकवेल वा पठति । ततो गुर्वधे कथयति । भगवन्, पोसहद्वक सधरा-
वत् । ततो शुक्लिरकवेल वा पोषवद्वक वदति आहोपि तमनु वदति । वृण्वको यथा । 'करेमि भते पो-
सह आहारपोसह सवओ सरीरसकारपोसह सवओ अवाधारपोसह सवओ यमचरपोसह सवओ चउविहे
पोसहे ठामि जाव विवत् वा ररिं वा अहोरत्त वा पञ्चवासासामि दुधिह तिविहेण मणेण वायाए काएण न
करेमि न कारवेमि तत्स भंते पक्किसामि निवामि गरिहामि अत्थाण धोसिरामि १ अन्न च यः किल दिव-
सपीपवे अहोरात्र्यौपवे वा आहारार्थं तस्य आहारपोसह वेसओ इत्थुवारः दोष तथैव । तत उपविश्य
इच्छाकारेण संविसह भगवन्, सामाहकमुहपस्सि पडिलेहेमि इत्थुक्त्वा सुखवक्किता प्रतिलेखयति । ततो
आह ऊर्ध्वामूय परमेष्ठिमन्न विरेकवेल वा पठित्वा पुनः कथयति भगवन्, सामाहकद्वक उचरावत् । ततो
शुक्लिरकवेल वा सामायिकद्वकमुधारयति यथा करेमि भते सामाहय सावज्ज जोग पच्चक्खामि जाव पो-
सह पञ्चवासासामि दुधिहं तिविहेण मणेण वायाए काएण न करेमि न कारवेमि तत्सन्न ॥ १ ॥ १ । ततः
क्षमाअमण वत्ता भणति । वर्षाकाले भगवन्, कट्ठासणं सविसावामि । कट्ठासण पडिलेहेमि । दोपाट्ठमा-
सेवु पाउण्णत्त सविसावेमि । पाउण्णत्त पडिलेहेमि । इत्थुक्त्वा पट्ठक पादप्पोत्तनं वा प्रतिलेखयेत् । ततः
क्षमाअमण वत्ता भणति भगवन्, सज्झायं सविसावेमि सज्झाय करेमि । तत ऊर्ध्वामूय नमस्कारअय
पठित्वा । अयह जगजीवजोणी इत्यादिगाथापञ्चक पञ्चविंशतिं वा पठेत् । ततः पुनः क्षमाअमणपूर्व भणति

णवुस्तुमिणराईपायच्छित्त चित्तविशोधनार्थं कायोत्सर्गं करोति शुक्रस्त्व च पठति । ततो मुखवस्त्रिका
 प्रतिलिख्य सामायिकदण्डकमुद्यार्थं स्वाध्यायपर्यन्तं करोति । पुनः शुभध्यानेन रात्रिशेषमतिघाहयति । ततः
 प्रतिक्रमणवेलाया प्राभातिकं प्रतिक्रमणं करोति । ततः पूर्ववत्सर्वं प्राभातिकं कर्म विदध्यात् । जाते पौष-
 पारणावसरे इच्छा० भगवन् पोसहपारणमुहपसिं पढिलेहेमि । मुखवस्त्रिका प्रतिलिख्य क्षमा० इयपूर्वक
 भणति भगवन् पोसह पारह भग० पोसह पारियज । मुखवस्त्रिकापिहितवदनो मून्यस्तशीर्षः पौषपारण-
 गाथाः पठति यथा—सागरचदो कामो चदवर्हिसो सुदंसणो वधो । जेहिं पोसहपढिमा न खंडिया जीवि-
 यतेवि ॥ १ ॥ जो गन्भवासमीओ ताहुल्लिओ महासुणी अमओ । उम्मुक्कमणिमुवधो पढिपुव पोसह
 कुणह ॥ २ ॥ पोसहसुहे भावे असुहाइ खवेह नटिय सदेहो । ठिदह नरनिरियगई इह भणिय पोसह कुणह
 ॥ ३ ॥ पोसहसामाहयसठियस्स जीवस्स जाइ जो कालो । सो सफलो पोषधो सेसो ससारफलहेई ॥ ४ ॥
 चक्कयट्ठिन्निदत्त सुक्खो कालओ विक्खिओ । इव्वेअ पोसहस्सेव फल यिति महसिणो ॥ ५ ॥ ततो नम-
 स्कार भणित्वा सामायिकपारणमुखवस्त्रिका प्रतिलिख्य पूर्ववत्सामायिकं पारयति । ततः पोषधपारणके
 साधुषु सत्सु नियतमतिथिसविभागो विधेय एव । इत्यादिरात्रिकपौषधविधिः ॥ सामायिकं च द्विषट्चान्त
 नमस्कारजापप्रतिक्रमणादिभिः पूरयेत् । केचित्स्यूलमतयः परमेष्ठिमक्षपञ्चशतीजपान्तं ब्रुवते । तदनन्तर
 तत्पारयित्वा पुनः सामायिकं गृहीयादिति रुढिः । इत्यावश्यकं सामायिकयोजना संपूर्णा ॥

ओदीपयिह्ले पठिलेहेमि । ततो वक्रकन्धलावि प्रतिलिख्य पुनः शुभध्यानेन सिधति । सप्राप्त्यां कालवे-
लाया चतुर्विंशतिस्यष्टिखानि प्रतिलेखयति उच्चारप्रसवणार्थं । ततस्तद्विषसानुसारेण सांवत्सरिक चातुर्मा-
सिक पाक्षिक वा वैवसिक वा प्रतिक्रमण करोति । तद्वनन्तर साधुविश्रामणां करोति । ततः स्वाध्यायेन
निशाप्रथमप्रहरमतिवाहयति । ततः शरीरचिन्तां कृत्वा ऐर्यापथिकीं प्रतिक्रम्य सुखवहिका प्रतिलिख्य क्ष-
मा० द्वयपूर्वं भणति भग० राईसथारए सविसाधेमि राईसथारए ठापमि इत्युक्त्वा दाक्रस्तव पठति । ततः
सस्तारक शरीर च प्रकृज्य जानूपरि सस्तारकोत्तरपटं मीलयित्वा भूमौ सस्याप्य । अणुजाणह नितसीही
नमो स्वमाससणण इत्युक्त्वा सस्तारकोपरि उवविशति । तत्र नमस्कारत्रय भणित्वा त्रिवेल चतुःशरण च
पठित्वा गाथाप्रय त्रिः पठति यथा । 'अणुजाणह परमशुरु गुरुणरयणेहि भूसियशरीरा । बहुपडिधुवा पो-
रसि राईसथारए ठापमि ॥ १ ॥ अणुजाणह सथार बाहुवहाणेण वामपासेण । कुकुहपापपसारण अतरतु
पमज्जए भूमि ॥ २ ॥ सकोवियसदासा उवदते य कायपडिलेहा । दवार्हअणुओग कसासिनिरुमणा खेए
॥ ३ ॥' इति त्रि पठित्वा सकोचितपाणिर्वामपाद्वपयानो वामपार्धेन शोते । यशुद्वर्तना करोति तदा सस्ता-
रक शरीर च प्रतिलेखयेत् ॥ अथ शरीरचिन्तार्थमुत्तिष्ठति तदा शरीरचिन्ता कृत्वा ऐर्यापथिकीं प्रतिक्रम्य
एकवेल अणुजाणह प० इत्यादिगाथाप्रय पठति । पुनः शोते । सुप्तस्य चोक्षिद्रा नायाति तदा शुभध्यानेन
धर्मजागर्यो करोति । ततो रजन्थाः पञ्चिमप्रहरे उत्थाय देहचिन्तादिविषाय ऐर्यापथिकीं प्रतिक्रम्य कुसुमि-

णदुस्सुमिणरार्हपायच्छित्तं चित्तविश्रोधनार्थं कायोत्सर्गं करोति श्चक्रस्त्व च पठति । ततो मुखवस्त्रिका
 प्रतिलिख्य सामायिकदण्डकमुच्चार्य स्वाध्यायपर्यन्तं करोति । पुनः शुभध्यानेन रात्रिशेषमतिवाहयति । ततः
 प्रतिक्रमणवेलायां प्राभातिकं प्रतिक्रमणं करोति । ततः पूर्ववत्सर्वं प्राभातिकं कर्म विदध्यात् । जाते पौषध-
 पारणावसरे इच्छा० भगवन् पोसहपारणमुहर्षिं पठित्तेहेमि । मुखवस्त्रिका प्रतिलिख्य क्षमा० द्वयपूर्वक
 भणति भगवन् पोसह पारह भग० पोसह पारियड । मुखवस्त्रिकापिहितवदनो मून्यस्तशीर्षः पौषधपारण-
 गाथा पठति यथा—सागरचक्रो कामो चक्रवर्त्तितो मुदसणो वधो । जेहिं पोसहपठिमा न खंदिमा जीवि-
 यतेवि ॥ १ ॥ जो गन्धवासमीओ ताडुल्लिओ महामुणी अमओ । उम्मुकमणिमुवओ पडिपुअ पोसह
 कुणह ॥ २ ॥ पोसहसुहे भावे असुहाह स्ववेह नत्थि सवेहो । छिदह नरनिरियगइं हह भणिय पोसह कुणह
 ॥ ३ ॥ पोसहसामाहयसठियस्स जीवस्स जाह जो कालो । सो सफलो पोषधो सेसो ससारफलहेह ॥ ४ ॥
 चक्रवर्त्तितमिदत्तं मुक्खओ कालओ चित्तित्तओ । इधेअ पोसहस्सेव फल धिंति महेसिणो ॥ ५ ॥ ततो नम-
 स्कारं भणित्वा सामायिकपारणमुखवस्त्रिका प्रतिलिख्य पूर्ववत्सामायिकं पारयति । ततः पौषधपारणके
 साधुषु सत्सु नियतमतिथिसविभागो विधेय एव । इत्याहोरात्रिकपौषधविधिः ॥ सामायिकं च द्विविद्यन्त
 नमस्कारजापप्रतिक्रमणादिभिः पूरयेत् । केचित्स्यूलमतयः परमेष्विभक्षपक्ष्वातीजपान्तं ब्रुवते । तदनन्तर
 तत्पारायित्वा पुनः सामायिकं गृहीयादिति श्रुतिः । इत्यावश्यकं सामायिकयोजना संपूर्णा ॥

ओदीपदिह्ये पठित्वेहेमि । ततो वक्रकम्पलादि प्रतिलिख्य पुनः शुभध्यानेन तिष्ठति । समासायां कालधे-
 लाया चतुर्थशतिस्यपिठलानि प्रतिलेखयति उच्चारप्रकथनार्थं । ततस्सधिवसानुसारेण सावत्सरिक चातुर्मा-
 सिक पाक्षिक वा दैवसिक वा प्रतिक्रमण करोति । तदनन्तर साधुविधामणां करोति । ततः स्वाध्यायेन
 निश्चाप्रथमप्रहरमतिवाहयति । ततः शरीरचिन्तां कृत्वा ऐर्यापथिकीं प्रतिक्रम्य सुखवञ्जिका प्रतिलिख्य क्ष-
 मां द्वयपूर्वं भणति भग० राईसधारय सविसाधेमि राईसधारय टापमि इत्युक्त्वा शक्रस्तव पठति । ततः
 सस्तारक शरीर च प्रभुज्य जानूपरि सस्तारकोत्तरपटं मीलयित्वा नमो सस्याप्य । अणुजाणह निस्सीदी
 तमो स्वमासमणाण इत्युत्वा सस्तारकोपरि उपविशति । तत्र नमस्कारत्रय भणित्वा त्रिवेल चतुःशरण च
 पठित्वा नाथात्रय त्रिः पठति यथा । 'अणुजाणह परमशुरु गुरुगुणरयणेहि नृस्सियशरीरा । बहुपदिपुत्रा पो-
 रसि राईसधारय टापमि ॥ १ ॥ अणुजाणह सधारं बाहुवहाणेण धामपासेण । कुक्कुटपायपसारण अतरतु
 पमब्बए नूमि ॥ २ ॥ सकोदियसडासा उवटते य कायपडिलेहा । द्वादहअणुओग जसासिनिरुभणा लोए
 ॥ ३ ॥ इति त्रि पठित्वा सकोचितपाणिर्चामपाद्वपधानो वामपार्श्वेन शेते । यशुद्रतना करोति तदा सस्ता-
 रक शरीर च प्रतिलेखयेत् ॥ अथ शरीरचिन्तार्थमुत्तिष्ठति तदा शरीरचिन्ता कृत्वा ऐर्यापथिकीं प्रतिक्रम्य
 एकवेल क्षणुजाणह प० इत्यादिनाथात्रय पठति । पुनः शेते । सुसस्य वञ्जिद्रा नायाति तदा शुभध्यानेन
 धर्मजागयी करोति । ततो रज्ज्याः पञ्चमप्रहरे उत्थाय देहचिन्ताविधिधाय ऐर्यापथिकीं प्रतिक्रम्य कुसुमि-

ततः प्रतिक्रमणमध्ये यथायुक्त्या वन्दनकानि । स्वाध्यायकरणेपि वन्दनक कायोत्सर्गं च क्षामणे आलोचने
शुरुपासनाया सर्वेष्वपि उत्तमार्थेषु वन्दनकदान । एकमुखवक्त्रिकाप्रतिलेखनेन त्रिर्द्वादशावर्तवन्दनक भ-
वति । एकध्वल द्वादशावर्तवन्दनकदाने आलोचन क्षामण प्रत्यास्थान क्रमेण विदध्यात् । वन्दनकादौ सर्वत्र
पर्यापथिकी प्रतिक्रमेत् । इत्यावश्यकं वन्दनकयोजना संपूर्णा ॥

अथ प्रतिक्रमणम् ॥ यथा । शूर्वमे स्थापनाचार्याग्ने वा क्षमाश्रमणपूर्वं कथयति इच्छा० भग० हरियावहिय
पदिक्रमामि यावद् अग्न्याण वोसिरामि । चतुर्विंशतिस्त्वधिन्तन पारथिखा मुखेन चतुर्विंशतिस्त्वचन । 'चि-
हवदणमि तद् वदणमि पदिक्रमणयमि सज्जाय । पदिलेहणाह आहारसगर्हे तद्वय आलोए ॥ १ ॥ अगम-
पदणारमे लोए मलमुत्तमाह उत्सर्गो । गमणागमणे भिक्त्वारियाह आलोअणाकाले ॥ २ ॥ वसई उवहि-
ज्जाणे आरमे लेवमाहए विहिए । कालगहणे सज्जायमाहएट्टाणकालेय ॥ ३ ॥ अप्पदिलेहिइयमग्ग निसि-
सचरणे य वीसियणुगमणे । हरियावहिया साद्वहिं फासियवेवमाहई ॥ ४ ॥ इति हर्यापथिकी ॥ ॥ अथ
धैत्यवन्दनवन्दनक्षामण आलोचनकायोत्सर्गप्रत्यास्थानाविभिर्मिलितैः प्रतिक्रमणयुक्तिर्मण्यते । यथा । पूर्व
प्राभातिकप्रतिक्रमण यथा । 'हरियावहिया कुसमिण काउत्सर्गो शुरुणनमण च । पदिक्रमणगयण चिय
सक्कळय कहण मइ उवहिं ॥ १ ॥ सामाहयवद्वयकाउत्सर्गा चउवीसिययमि उत्सर्गो । सुयययउत्सर्गो
विय सिद्धत्थय कहण सुहपत्ति ॥ २ ॥ वदणय आलोचण सयाकवरण सुत्तकहणाह । वदणय स्वामण चिय

धत्वा धरकनकआर्यो पठेत् । ततः शाकस्त्वव पठित्वा । अरहत वेद्याण करोमि काउस्सगग अन्नत्थं यावत्
 अप्पाण वोसिरामि । ततो नमस्कार विधिनस्य नमो अरिहताण इति पारयित्वा नमोर्हत्तिस्सद्धा० इति कपयित्वा
 प्रस्तुतजिनस्तुतिमेका पठेत् । पुनश्चतुर्विंशति मणित्वा सबलोए अरहत० वदणवसिप्पाए जाव अप्पाण०
 पूर्ववत् । नमस्कार विधिनस्य नमस्कारेण पारयित्वा सर्वजिनस्तुतिमणन । ततः श्रुतस्त्वव पठित्वा सुअस्स
 भगवओ करेमि काउ० वदणव० जाव अप्पाण वो० पूर्ववच्चिन्तन श्रुतस्तुतिमणन । ततः सिद्धस्त्ववपठन ततो
 वेयावच्चाराण सतिगराण समवेदित्समाहिगराण करोमि काउस्सगग अन्नत्थ ऊ० यावदप्पाण वो० पूर्ववच्चि-
 न्तन नमस्कारेण पारयित्वा नमोर्हत्तिस्सद्ध० पूर्वक वेयाहुत्थकरस्तुतिपाठः । पुनरपविश्य शाकस्त्ववपाठः । तत-
 श्वेत्यगाथासायुगाथापाठः ततो नमोर्हत्तिस्सद्धा० कपनपूर्व प्रस्तुतजिनस्तोत्रपाठः ततः जयवीयरायगाथापठन
 तत आचार्योपाध्याययुरुसायुवन्दन । इत्युत्कृष्टवैलवन्दना । इत्यावश्यके शाकस्त्ववचतुर्विंशतित्ववयोजना ॥
 अथ वन्दनकयोजना ॥ यथा । तत्र वन्दनक द्वादशावर्त । तदुक्त पूर्वं । 'पटिक्कमणे सज्झाए काउस्सगग
 धराहपाणुणए । आलोअणपडिप्पुणणे उत्तम अट्ठेय वदणय ॥ १ ॥' तत्र सामान्यवन्दनकं उत्कृष्टवैलव-
 न्दना विधाय मुख्यवक्त्रिकां प्रतिलिख्य द्वादशावर्तवदन दद्यात् । ततः इच्छा० भगव० देवसिप आलोएमि०
 पुनः द्वादशावर्तवन्दनक दत्त्वा इच्छा० भग० देवसिप स्वाभेमि० इति क्षामणं पुनः द्वादशावर्तवन्दन दत्त्वा
 प्रत्यास्थानोच्चर कुर्यात् । तत आचार्योपाध्याययुरुसायुवन्दन वैलवन्दनाभावेपि शुरुभत्तपर्यं वन्दनक दत्त्वा ।

ततः प्रतिक्रमणमध्ये यथायुक्त्या वन्दनकानि । स्वाध्यायकरणेपि वन्दनक कायोत्सर्गो य क्षामणे आलोचने
शुरुपासनाया सर्वेष्वपि उत्तमार्थेषु वन्दनकदान । एकमुखवक्त्रिकाप्रतिलेखनेन त्रिर्द्वादशावर्तवन्दनक भ-
वति । एकवेल द्वादशावर्तवन्दनकदाने आलोचन क्षामण प्रत्यास्थान क्रमेण विदध्यात् । वन्दनकादौ सर्वत्र
ऐर्यापथिकीं प्रतिक्रमेत् । इत्यावश्यके वन्दनकयोजना संपूर्णा ॥

अथ प्रतिक्रमणम् ॥ यथा । शूर्वमे स्थापनाचार्याग्ने वा क्षमाश्रमणपूर्व कथयति इच्छा० भग० हरियावहिय
पडिक्रमामि यावद् अन्थाण धोसिरामि । चतुर्विंशतित्ववधित्तन पारथित्वा मुखेन षतुर्विंशतित्ववन् । 'चि-
इवदणमि तद् वदणमि पडिक्रमणयमि सज्झाय । पडिलेहणाह आहारसगहे तहय आलोए ॥ १ ॥ आगम-
पदणारमे लोए मल्लुत्तमाह उत्सग्गे । भमणागमणे भिक्खारियाह आलोअणाकाले ॥ २ ॥ वसई उवहि-
ज्जाणे आरमे लेवमाहए विहिए । कालगदणे सज्झायमाहपट्टाणकालेय ॥ ३ ॥ अण्डिलेहियमग निस्सि-
सचरणे य वीसवणुगमणे । हरियावहिया साद्वहिं फासियव्वेवमाहहिं ॥ ४ ॥ इति हर्यापथिकी ॥ अथ
वैलवन्दनवन्दनक्षामण आलोचनकायोत्सर्गप्रत्यास्थानाविभिर्मिलितैः प्रतिक्रमणयुक्तिर्मण्यते । यथा । पूर्व
प्राभातिकप्रतिक्रमण यथा । 'हरियावहिया कुसमिण काउत्सग्गे शुरुणनमण च । पडिक्रमणायण चिय
सक्खय कट्ठण मह उवरिं ॥ १ ॥ सामाहयवदयकाउत्सग्गा चउवीसययमि उत्सग्गे । सुयययउत्सग्गे
विय सिद्धत्तय कट्ठण सुहपत्ती ॥ २ ॥ वदणय आलोयण सधारवरण सुत्तकट्ठणाह । वदणय स्वामण चिय

दत्ता वरकनकआर्यो पठेत् । ततः शाकस्तव पठित्वा । अरहत वेदपाण करेमि काउस्सगं अन्नत्थं यावद्
 अप्पाण वोसिरामि । ततो नमस्कार विचिन्त्य नमो अरिहताण इति पारयित्वा नमोर्हत्तिस्सद्धा० इति कययित्वा
 प्रस्तुतजिनस्तुतिमेकां पठेत् । पुनञ्चतुर्विंशति भणित्वा सवलोए अरिहत० वदणवत्तिपाए जाव अप्पाण०
 पूर्ववत् । नमस्कार विचिन्त्य नमस्कारेण पारयित्वा सर्वजिनस्तुतिभणन । ततः श्रुतस्तव पठित्वा सुअस्स
 भगवओ करेमि काउ० वदणव० जाव अप्पाण वो० पूर्ववच्चिन्तन श्रुतस्तुतिभणन । तत सिद्धस्तवपठन ततो
 वेपावन्नाराण सतिगराण समदिट्टिसमाहिगराण करेमि काउस्सग अन्नत्थ ऊ० यावदप्पाण वो० पूर्ववच्चि-
 न्तन नमस्कारेण पारयित्वा नमोर्हत्तिस्सद्ध० पूर्वक वेपावुल्लकरस्तुतिपाठः । पुनरुपविश्य शाकस्तवपाठः । तत-
 द्वैल्लगाभासायुगापापाठः ततो नमोर्हत्तिस्सद्धा० कथनपूर्वं प्रस्तुतजिनस्तोत्रपाठः ततः जयवीयरपगापापठन
 तत आचार्योपाध्यायगुरुसायुषन्दन । इत्युत्कृष्टवैल्लवन्दना । इत्यावश्यके शाकस्तवचतुर्विंशतिस्तवयोजना ॥
 अथ वन्दनकयोजना ॥ यथा । तत्र वन्दनक द्वादशावर्त । तदुक्त पूर्वं । 'पट्टिक्कमणे सज्झाए काउस्सगगा
 वराहपाणुणए । आलोअणपडिस्सुणणे उत्तम अट्टेय वदणप ॥ १ ॥' तत्र सामान्यवन्दनक उत्कृष्टवैल्लव-
 न्दनां विषाप सुल्लवस्सिका प्रतिलिख्य द्वादशावर्तवदनं द्यात् । ततः इच्छा० भगव० देवसिय आलोएमि०
 पुन' द्वादशावर्तवन्दनक दत्ता इच्छा० भग० देवसिय स्वाभेमि० इति क्षामण पुनः द्वादशावर्तवन्दनं दत्ता
 प्रत्यास्थानोभार कुर्यात् । तत आचार्योपाध्यायगुरुसायुषन्दन वैल्लवन्दनाभावेपि गुरुभक्तपर्यं वन्दनकं दत्ता ।

तत, प्रतिक्रमणमध्ये यथायुक्त्या वन्दनकानि । स्ताध्यायकरणेपि वन्दनक कायोत्सर्गं च क्षामणे आलोचने
 गुरुपासनाया सर्वदयपि उत्तमार्थेषु वन्दनकदान । एकमुखवस्त्रिकामतिलेखनेन भिद्वाद्भावर्तवन्दनक भ-
 यति । एकवेल प्रादशावर्तवन्दनकदाने आलोचन क्षामण प्रत्यास्थान क्रमेण विदध्यात् । वन्दनकादौ सर्वत्र
 र्पर्यापथिकी प्रतिक्रमेत् । इत्यावदयके वन्दनकयोजना संपूर्णा ॥

अथ प्रतिक्रमणम् ॥ यथा । शूर्वमे स्थापनाचार्यामे वा क्षमाभ्रमणपूर्वं कथयति इच्छा० भग० हरियावहिय
 पद्धिक्रमाभि यावत् अत्राण वोसिराभि । चतुर्विंशतिसवचिन्तन पारयित्वा मुखेन चतुर्विंशतिसवचन । 'चि-
 द्रवदणमि तद् वदणमि पद्धिक्रमणयमि सज्झाप । पद्धिलेदणाहं आहारसगहे तदय आलोए ॥ १ ॥ आगम-
 पदणारमे लोए मलमुत्तमाह उत्सर्गो । गमणागमणे भिक्खारियाह आलोअणाकाले ॥ २ ॥ वसई उवहि-
 ज्ञाणे आरमे लेवमाहए विहिए । कालगदणे सज्झायमाहपट्टाणकालेय ॥ ३ ॥ अप्पडिलेहियमग्ग निसि-
 सवरणे य वीसयणुगमणे । हरियावहिया साद्वहिं फासियवेवमाहंहि ॥ ४ ॥ इति इर्यापथिकी ॥ अथ
 पथ्यवन्दनवन्दनक्षामण आलोचनकायोत्सर्गप्रत्यास्थानादिभिर्मिलितैः प्रतिक्रमणयुक्तिर्मण्यते । यथा । पूर्व
 गमातिक्रमतिक्रमणं यथा । 'हरियावहिया कुसमिण काउत्सर्गो गुरुणनमण च । पद्धिक्रमणगयण चिय
 तपाच्छय फट्ठण मह उवहिं ॥ १ ॥ सामाहपददयकाउत्सर्गना चउवीसययमि उत्सर्गो । सुयययउत्सर्गो
 येय सिद्धत्थय फट्ठण सुहपत्ती ॥ २ ॥ वदणय आलोयण सथाक्खरण सुत्तकदणाह । वंदणय स्तामण चिय

पठिलेहण सदिसावेमि पठि० करेमि इत्युक्त्वा मुखवस्त्रिकां प्रतिलेखयेत् । अत्र—'सुहृपसि चोलपट्टो कप-
 तिग तदप चेष रयहरण । सपारुत्तरपट्टो वसपोहा उगाए सुरे ॥ १ ॥ बहुवेळ पठिलेहण अंगोचहिबसहि
 हरियसज्झाय । उपशोगकावसगो सुनिगुरुवयणं च गुरुनमण ॥ २ ॥' ततो मुखवस्त्रिकाप्रतिलेखनानन्तर
 क्षमा० द्रयपूर्वक वदेत् भग० अगपठिलेहण सद्वि० अगप० करेमि । ततः स्थापनाचार्यं चोलपट्ट कल्पत्रय
 रजोहरण प्रतिलेखयेत् । एतेषां प्रतिलेखन साधुप्रतिलेखनाद्येष्टितादवसेय । ततः क्षमाश्रमण वत्सा इच्छा०
 भगव० उपधिसुहृपसि पठिलेहेमि । ततः क्षमा० द्रयपूर्वक कथयेत् इच्छा० भग० उपधि सदिसावड उपधि
 पठिलेहड इत्युक्त्वा सत्सारकोत्तरच्छदादिप्रतिलेखयेत् । क्षमा० द्रयपूर्व भणति भग० वसति सदिसावड
 वसति पठिलेखड इत्युक्त्वा वसतिमाश्रममृति द्दमोच्छनेन मार्जयेत् । तत ऐर्यापथिकीं प्रतिक्रम्य शुर्वमे
 क्षमा० द्रयपूर्व वदेत् इच्छा० भग० सज्झाय सदिसावेमि । नमस्कार पठित्वा द्दशवैकालिकादिमाध्ययनद्वय
 एकमध्ययनं वा । अपवा जयइ जगजी० गाथापञ्चकं वा उपचिट पठेत् । ततः क्षमा० पूर्व
 भणति भग० उपयोग करेमि उपयोगस्स करावणत्थ करेमि काउस्सग० अशत्थ० यावत् अप्पाण दोसि०
 कायोत्सर्गः नमस्कारचिन्तनं पारयित्वा नमस्कारमणन ततः इच्छाकारेण सदिसह साधुभिरित्युक्ते गुरुः
 कथयति लासु । पुनः सावधः कथयन्ति भग० कहलेसह गुरु० जाइ गहिप पुबसाद्धिं । पुनः साधु कथयति
 इच्छ आवात्सियाए जस्स विजुगगसि । ततः क्रमेण साधुवन्दन ततो धम्मव्याख्यान पठनपाठनकर्म सावधः

कुर्वन्ति । सप्राप्ते पादोनप्रहरे पुनः प्रतिलेखना मस्याः कालसूचन यथा सर्वत्र प्राग्वत् विशेषस्तूच्यते । पु-
 रुष, प्रमाणमस्याः सा पौरुषी छाया । कथं कर्कसक्रान्तेः पूर्वार्धे अपराह्णे वा यदा शरीरप्रमाणा छाया भवति
 तदा सर्वदिनेषु पौरुषी यथा । पुरुषस्योर्ध्वस्य दक्षिणकर्णनिर्बोधिना कर्कषिम्बस्य दक्षिणापनाद्यदिने । यदा तु
 छाया द्विपदी भवति तदा पौरुषी यथा । 'आसादे मासे हुपया पोसे मासे षडप्यया चित्ता । सोऽष्टु मा-
 सेस्तु त्रिपया हवह पोरसी ॥ १ ॥' इति दृष्टित्वे एव । अंशुल सस्तरत्तेण पक्खेण तु दूरशुल । बह्वृष्ट्वावप
 षावि मासेण चतुरशुलं ॥ २ ॥ साह्वयणेणमित्यत्र पादोनप्रहरेणाप्यधिकारोऽतस्तत्र पौरुषी छायापरि प्रख्येय ।
 'जिह्वामूले आसावसावणे छर्हि अशुलेर्हि पखिलेहा । अट्ठाहि वीयत्तयमी तइए दस अट्ठाहि षडत्त्ये ॥ १ ॥'
 सार्वपौरुषत्वे एव । 'पोसे तणुछायाए नवर्हि एएर्हि तु पोरसी सट्ठा । ताविकिकाहाणी जावा सादे पया
 तिक्खि ॥ १ ॥' पूर्वार्धे अग्रे चक्ष्यमाणोपि प्रमाणविशेषप्रस्तावादेव धिज्ञेय । 'पोसेवि हृत्यछाया वारस अशु-
 लपमाण पुरिमहे । मासि दुअशुलहाणी आसादे निट्ठिआ सवा ॥ १ ॥' सुखावधोधार्य स्थापना चैवा । द्वाव-
 शारयंश्चकन्यासः ॥ तदनन्तर क्षमा० पूर्व साधवः कथयन्ति । नयव षड्पुष्टिपुत्रापोरसी साहवो डय जहा
 होह । हृत्युक्त्वा सुखवस्त्रिका प्रतिलेख्य सर्वे सुधारिकेलकाष्टालाबुमय पात्रनिचय प्रतिलेखयेत् । ततश्चैव
 परिपाटीप्रभृतिकर्म विधाय ऐर्यापधिकीं प्रतिक्रम्य पारणा सुखवस्त्रिका प्रतिलेखयेत् । तत इति कथयेत् ।

पङ्क्तिद्वयं सविस्तरं पङ्क्तिं करोमि इत्युक्त्वा मुखवस्त्रिकां प्रतिलेखयेत् । अथ—'मुखपत्तिं चोलपट्टो कप्य-
 तिग तद्वयं चेष रथहरण । सथास्तरपट्टो दसयोहा उगण सरे ॥ १ ॥ बहुवेले पङ्क्तिद्वयं अंगोवहिवसहि
 हरियसज्जाय । उपयोगकावसगो मुनिगुरुवयण च गुरुमण ॥ २ ॥' ततो मुखवस्त्रिकाप्रतिलेखनानन्तर
 क्षमां द्वयपूर्वकं वदेत् भग० अगपङ्क्तिद्वयं सवि० अंगण० करोमि । ततः स्थापनाचार्यं चोलपट्टं कल्पय
 रजोहरणं प्रतिलेखयेत् । एतेषां प्रतिलेखनं साधुप्रतिलेखनाचोटितादवसेय । ततः क्षमाश्रमणं दत्त्वा इच्छां
 भगव० उपविशुद्धपत्तिं पङ्क्तिद्वयेति । ततः क्षमां द्वयपूर्वकं कथयेत् इच्छां भग० उपविश सविस्तरं उपाधि
 पङ्क्तिद्वयं इत्युक्त्वा सत्सारकोत्तरच्छादविप्रतिलेखयेत् । क्षमां द्वयपूर्वं भणति भग० वसति सविस्तरं
 वसति पङ्क्तिद्वयं इत्युक्त्वा वसतिमात्रकप्रवृत्तिं दृढप्रोक्तनेन मार्जयेत् । ततः ऐर्यापथिकीं प्रतिकल्प्य शुर्वमे
 क्षमां द्वयपूर्वं वदेत् इच्छां भग० सज्जाय सविस्तरं करोमि । नमस्कारं पठित्वा दशवैकालिकादिमाध्ययनद्वय
 एकमध्ययनं वा । अथवा जगद् जगतीं गायत्र्यापञ्चकं वा उपविष्टः पठेत् । ततः क्षमां पूर्व
 भणति भग० उपयोगं करोमि उपयोगस्तु करावणत्वं करोमि काउत्सग० अत्रत्यं यावत् अप्पाणं बोसि०
 कायोत्सर्गः नमस्कारविन्तनं पारयित्वा नमस्कारमणनं ततः इच्छाकारेण सविस्तरं साधुभिरित्युक्ते गुरु
 कथयति लासु । पुनः साधवः कथयन्ति भग० कहलेसदं गुरु० जह गहिय पुषसाद्वहि । पुनः साधुः कथयति
 इच्छा आधिसिपाए जसस विजुगसि । ततः क्रमेण साधुवन्दनं ततो धर्मव्याख्यानं पठनपाठनकर्म साधवः

कुर्वन्ति । सप्तासे पादोनप्रहरे पुनः प्रतिलेखना तस्याः कालसूचन यथा सर्वत्र प्राग्वत् विशेषस्तूच्यते । पु-
 रुष प्रमाणमस्याः सा पौरुषी छाया । कथं कर्कसक्रान्तेः पूर्वार्हे अपराह्णे वा यदा शरीरप्रमाणा छाया भवति
 तदा सर्वदिनेषु पौरुषी यथा । पुरुषस्योर्ध्वस्य दक्षिणकर्णनिवेष्टिताकर्षिम्यस्य दक्षिणायनाद्यदिने । यदा तु
 छाया द्विपदी भवति तदा पौरुषी यथा । 'आसादे मासे इपया पोसे मासे चउप्यया चिस्ता । सोएस्तु मा-
 सेस्तु तियया इवइ पोरसी ॥ १ ॥' इति श्रुतिरिति एव । अशुल सत्तरसेण पक्खेण तु इरशुल । बहुए इवाए
 वावि मासेण चतुरशुल ॥ २ ॥ साहुवयणेणमित्थं पादोनप्रहरेणाप्यधिकारोऽतस्तत्र पौरुषीछायोपरि प्रत्येय ।
 'जिह्वाभूले आसावसावणे छहिं अशुलेहिं पडिलेहा । अट्ठाहिं वीयतयमी तइए दस अट्ठाहिं चउत्ये ॥ १ ॥'
 सार्धपौरुषत्वे एव । 'पोसे तणुछायाए नचहिं एएहिं तु पोरसी सहा । ताविकिक्काहाणी जावा सादे पया
 तिति ॥ १ ॥' पूर्वार्धे अग्रे वक्ष्यमाणोपि प्रमाणविशेषप्रस्तावादेव विज्ञेय । 'पोसेवि हृत्यछाया बारस अनु-
 जयमाण एरिमहे । मासि इअशुलहाणी आसादे निट्ठिआ सधा ॥ १ ॥' सुखावधोषार्धे स्थापना वैपा । द्वाद-
 शार्यध्वकन्यासः ॥ तदनन्तर क्षमा० पूर्वं सावधः कथयन्ति । भयध बहुपडिपुवापोरसी साद्वो जय जहा
 रोह । इत्युक्त्वा मुखवक्त्रिका प्रतिलेख्य सर्वे सुधारिकेलकाष्टालावुमय पात्रनिचय प्रतिलेखयेत् । ततश्चैत्य
 रिपाटीप्रभृतिकर्म विधाय ऐर्यापरिचीं प्रतिक्रम्य पारणा मुखवक्त्रिका प्रतिलेखयेत् । तत इति कथयेत् ।

घता वैरोध्याप्रभृतीनां कायोत्सर्गस्तुतयः । ततो नमस्कारपूर्वं मुखवक्षिकाप्रतिलेखनं वदनकम् । तत इच्छामो-
 णुसट्टियं नमोर्हस्तिदा० पूर्वकम् । नमोस्तु वर्षमानाय स्पर्धमानाय कर्मणा । तज्जयावाप्तमोक्षाय परोक्षाय कृती-
 र्थिना ॥ १ ॥ येषां विकथारविन्दराज्याज्याय क्रमकमलाधलिं दधत्वा । सदशैरिति सगतं प्रशस्य कथितं तन्तु-
 शिवाय ते जिनेन्द्राः ॥ २ ॥ कथयतापार्जितजन्तुनिर्दुर्तिं करोतु यो जैनमुखान्बुद्धोद्गतः । स शुक्रमासो-
 द्भववृष्टिसन्निभो वधातुं नृष्टिं मयि विस्तरो गिरां ॥ ३ ॥ इति स्तुतित्रयपाठः । शक्रस्तवपाठः । स्तोत्रकथनं
 आचार्योपाध्यायगुरुसाधुनमनं वैवसिकप्रणयविक्षिप्तविशोभनाकायोत्सर्गः चतु० चतुष्टयचिन्तनं चतु० भगवन्
 क्षमा० द्रव्यपूर्वं भणति भग० सज्ज्वाय सविंसावेमि सज्ज्वायं करोमि इत्युक्त्वा नमस्कारवयपाठः । ततः
 सुद्रोषद्रवोपशमनार्थं कायोत्सर्गः चतुष्टयचिन्तनं मुखेन चतु० भगवन् ० । ततः प्रवज्याविधानपाठः । इति
 वैवसिकप्रतिक्रमणविधिः ॥

अथ पाक्षिके तु । सुहृत्पत्नी वदणाय सधुद्धास्वामण तद्वा लोप । वदणपत्नेय स्वामणाणि वदणाय सुस्तं च
 ॥ १ ॥ सुतं छन्दोमदृणं वस्तुसंगो पुत्तिवदणं तद्वय । पञ्चतिय स्वामणाय तद् चतरो त्थोभवदणाय ॥ २ ॥ प्रति-
 क्रमणसूत्रकथनं यावत् वैवसिकप्रतिक्रमणवत् । ततः क्षमा० पूर्वकं इति वदेत् भग० पक्षिलयसुहृत्पत्नेयं प-
 ष्टिलेहेमि इत्युक्त्वा मुखवक्षिकां प्रतिलेखयेत् । ततो वदनकम् । ततः इच्छा० भग० सधुद्धास्वामणेण अन्धुष्टि-
 ओमि अन्तिमतरपक्षिलयं स्वामेमि । इत्य स्वामेमि पक्षिलयं ज्ञात्वा किञ्चिदप्यस्ति परं इत्यादि यावत् तस्मै

मिच्छामि हुक्कहं । तत ऊर्ध्वमूय भग० पक्खिअ आलोएमि इत्थं आलोएमि पक्खियं ज्ञो मे० इत्यादि ।
 तदनन्तरं गुरुः कथयति चउत्थेण पडिक्कमह इच्छाकारि णीणिआलोयउ तेहरिहि एकउपवास लेखइ तपप्परणु
 एकु उपवासु । अथवा यिआयिल अथवा ३ निवी अथवा ४ एकासणा अथवा २ सहस्र सज्जायए तलइ
 तपप्परणि करी । यथाशक्ति पक्षदिवसमार्हि प्रवेश करिज्जउ । पुनर्वन्दनक । तत ऊर्ध्वमूय इति वदेत् देव-
 सिध आलोइय वहक्कत प्रत्येकस्वामणेणं अन्मुट्ठिओमि अर्धमत्तरपक्खिय स्वामेमि इत्युक्त्वा पूर्वं गुरुः स्वा-
 पनाचार्यं क्षामयति इच्छा० भग० पक्खिय स्वामेमि इत्य स्वामेमि पक्खिय ज किंचि इति दण्डकमुक्त्वा
 पुनः क्षमा० पूर्वं भग० सुखतपु । पुनः क्षमाश्रमणेन भग० सुखपाक्षिक्कु । पुनः क्षमाश्रमणेन भग० पक्षदि-
 वसमाहि अमकिआसातना मनवचनकायस्सण्डनाधिराधना कीवी इहए तस्स० । ततः शिष्याः गुरुं ज्ये-
 ष्ठादिअनुक्रमेण क्षमयन्ति । शिष्यो यदा भणति भग० पक्खिय स्वामेमि तदा गुरुः क० अहमधि स्वामेमि
 तुम्मे । शिष्यः क्षामणदण्डक कथयति तदा गुरुः क० ज किंचि अपस्सिय परपस्सिय अविणया सारिया चारिया
 चोइया पडिचोइया तस्स० । यदा शिष्यः क्षमा० पूर्वं सुखत० पाक्षिकइतिक० तदा गुरुः क० देवगुरुप्रसादेन ।
 यदा शिष्यः क्षमाश्रमणेन भग० पक्षदिवसमाहि अमकिआसातना इत्यादिक० तदा गुरुः क० पक्षदिव-
 समाहि अमखउअ समाधान उपजाव्वउ तस्स० । एव ज्येष्ठकनिष्ठानुक्रमेण यतिश्राद्धाना क्षमितिक्षामणा ।
 ततो गुरुः कथयति इच्छाकारेण चउरासीलक्खजीधयोनिमध्ये पृथ्वीकायअप्कायतेजस्कायवायुकायवनस्प-

वता वैरोद्याप्रभृतीनां कापोरसर्गस्तुतयः । ततो नमस्कारपूर्वं मुखवक्षिकप्रतिलेखनं वदनक । तत इच्छामो-
 गुसट्टियं नमोर्हत्सिद्धा० पूर्वकं । 'नमोस्तु वर्षमानाय स्पर्धमानाय कर्मणा । तज्जयावासमोक्षाय परोक्षाय कुती-
 र्थिनां ॥ १ ॥ येषां विकचारविन्दराज्याज्याय' क्रमकमलावलिं दधत्वा । सदशैरिति सगतं प्रशस्य कथितं सन्तु-
 शिवाय ते जिनेन्द्राः ॥ २ ॥ कथायतापार्जितजन्तुनिर्धृतिं करोतु यो वैनमुत्थान्बुदोन्नतः । स शुक्रमसा-
 न्नवष्टुष्टिसनिमो दधातु शुद्धिं मयि विस्तरो गिरां ॥ ३ ॥ इति स्तुतित्रयपाठः । द्वाकस्त्वपाठः । स्तोत्रकथनं
 आचार्योपाध्यायशुक्सायुनमनं वैवसिकप्रायश्चित्तविशोधनाकायोत्सर्गः चतु० चतुष्टयचिन्तनं चतु० भणनं
 क्षमा० इत्यपूर्वं भणति भग० सज्ज्वाय सविस्वावेमि सज्ज्वायं करोमि इत्युक्त्वा नमस्कारत्रयपाठः । ततः
 क्षुद्रोपद्रवोपशमनार्थं कापोत्सर्गः चतुष्टयचिन्तनं मुखेन चतु० भणनं । ततः प्रव्रज्याविधानपाठः । इति
 वैवसिकप्रतिक्रमणविधिः ॥

अथ पाक्षिके तु । 'सुहृत्पत्नी वदणाय सवुद्धास्वामणं तदा लोप । वदणपत्तेयं स्वामणाणि वदणाय सुस्तं च
 ॥ १ ॥ सुस्तं वदन्महाप्राणं जस्सगो पुत्तिवदणं तस्य । पज्जतियं स्वामणाय तद् चजरो त्थोभवदणाय ॥ २ ॥' प्रति-
 क्रमणसूत्रकथनं यावत् वैवसिकप्रतिक्रमणवत् । ततः क्षमा० पूर्वकं इति वदेत् भग० पक्षिण्यसुहृत्पत्तियं प
 क्षिलेहेमि इत्युक्त्वा मुखवक्षिकां प्रतिलेखयेत् । ततो वदनक । ततः इच्छा० भग० सवुद्धास्वामणेन अन्मुष्टि-
 ओमि अठिमतारपक्षिण्यं स्वामेमि । इत्थं स्वामेमि पक्षिण्यं जाः किञ्चिदप्यस्ति परं इत्यादि यावत् तस्स

मिच्छामि हुक्कव । तत ऊर्ध्वमूय भग० पक्खिअ आलोएमि इत्थ आलोएमि पक्खियं जो मे० इत्यादि ।
 तदनन्तरं गुरुं कथयति चउत्थेण पक्खिमह इच्छाकारि जीणिआलोयउ मेहरिहि एकउपवास लेखइ तपश्चरणु
 एकु उपवासु । अथवा पिआधिल अथवा ३ निवी अथवा ४ एकासणा अथवा ५ सहस्र सज्झायए तलइ
 तपश्चरणि करी । यथाशक्ति पक्षविषसमाहिं प्रवेश करिज्जइ । पुनर्वन्दनक । तत ऊर्ध्वमूय इति वदेत् देव-
 स्थिय आलोइय वहकत प्रत्येकस्वामणेण अन्मुट्ठिओमि अर्भितरपक्खिय स्वामेमि इत्युक्त्वा पूर्वं गुरुं स्था-
 पनाचार्यं क्षामयति इच्छा० भग० पक्खिय स्वामेमि इत्थ स्वामेमि पक्खिय ज किंचि इति दण्डकमुक्त्वा
 पुनः क्षमा० पूर्वं भग० सुखतणु । पुनः क्षमाश्रमणेन भग० सुखपाक्षिक्कु । पुन. क्षमाश्रमणेन भग० पक्षदि-
 वसमाहि अमकिआसातना मनवचनकायलण्हनाविराधना कीधी छुइए तस्स० । ततः शिष्याः गुरुं ज्ये-
 ष्ठादिअनुक्रमेण क्षमयन्ति । शिष्यो यदा भणति भग० पक्खिय स्वामेमि तदा गुरुः क० अहमवि स्वामेमि
 वुन्ने । शिष्य क्षामणदण्डक कथयति तदा गुरुः क० ज किंचि अपत्तिय परपत्तिय अविणया सारिया वारिया
 चोइया पडिचोइया तस्स० । यदा शिष्यः क्षमा० पूर्वं सुखत० पाक्षिकइतिक० तदा गुरुः क० देवगुरुमसादेन ।
 यदा शिष्य क्षमाश्रमणेन भग० पक्षविषसमाहि अमकिआसातना इत्यादिक० तदा गुरुः क० पक्षविष-
 समाहि अपलउअ समाधान उपजान्णउ तस्स० । एव ज्येष्ठकनिष्ठानुक्रमेण यतिआदाना क्षमितिक्षामणा ।
 तौ गुरुं कथयति इच्छाकारेण चउरासीद्वक्खजीवयोनिमये शुद्धीकायअप्कायतेजस्कायवायुकायवनस्प-

प्रथमे यामे साधु कथयति भग० बहुपश्चिपुष्पा पोरसी राहस्यारण्य ठामि । मुखवक्त्रिकां प्रतिलिख्य शास्त्रस्य
 पठेत् । मन्थरीत्या चैत्यवन्दनक ॥ ॥ आद्यानां ज्यमत्से कदाचिध्व प्रतिक्रमणसामग्री भवति तदा प्रभातस-
 हययोः आद्या ऐर्यापिक्कीं प्रतिक्रम्य उत्कृष्टचैत्यवन्दनेन देववन्दन विधाय शुरोरमे मुखवक्त्रिका प्रतिलिख्य
 वन्दनमालोचनं प्रत्यास्थान कुर्वन्ति ज्ञानपूजाराधिकमङ्गलप्रदीपान्ते श्रुतकायोत्सर्गं यथा । तमतिमिरपटल-
 विद्वसणस्स इत्यादिश्रुतस्यैव पठित्वा पूर्ववत् श्रुतकायोत्सर्गं नमस्कार स्मृत्वा पारयित्वा श्रुतस्तुतिकथन ।
 ततः निव्वुइपसासणयं जयइ सया सबभावदेसणय । कुसमयमयनासणय जिणदवरवीरसासणय ॥ १ ॥
 इत्यावश्यकोक्तप्रतिक्रमणयोजना ॥ ॥ अथ कायोत्सर्गयोजना । तत्र कायोत्सर्गं जिनचैत्यश्रुततीर्थज्ञान-
 दर्शनचारिभ्रसमस्तपूजाराधनार्थं क्रियमाणः कायोत्सर्गः षट्पञ्चसिंया इत्यादिपूर्वक करणीयः । प्रायश्चित्तवि-
 शोषनार्थं षट्पञ्चनिवारणार्थं श्रुतदेवताराधनार्थं समस्तचतुर्णिकायदेवताराधनार्थं षट्पञ्चसिंया इत्यादि न
 करणीय किंतु अश्रुतप० इत्याद्येव वाच्य । तथाच ऐर्यापिक्की कायोत्सर्गः सर्वत्रापि एकचतुर्विंशतिस्त्वमय-
 प्रायश्चित्तविशोषनार्थं क्षुद्रोपद्रवोपशमनार्थं चतुर्णिकायदेवताराधनार्थं इष्टार्द्रप्रणमनार्थं कायोत्सर्गास्ते चतु-
 श्रतु० मयाः कायोत्सर्गो चतु० चिन्तन । वन्दे सुनिम्नलयरा इतिपर्यन्त ये च उत्कृष्टदेववन्दने श्रुतदेवता-
 धाराधने सत्युत्तराः कायोत्सर्गाः ये च स्वाध्यायोपगतास्ते सर्वे एकनमस्कारविन्तनरूपा, प्रतिक्रमणमध्य-
 गताः कायोत्सर्गास्त्वैव निवेदिताः । अन्ये च ये अभिप्रष्टुः साधुभिः कायोत्सर्गाः क्रियन्ते स्वमनीषितचतु०

नमस्काराभिप्रक्षिन्तनरूपाः । तथा सन्धकस्वारेपणनन्दीयोगोद्बह्नोर्ध्वशाविषु मे कापोत्सर्गास्ते एकचतु-
चिन्तनरूपाः । इत्याचक्षपके कार्यात्सर्गयोजना ॥ ॥ अथ प्रत्याख्यान । तत्र दृष्टाविधप्रत्याख्यानानि । उगगए
सुरे नवकारसहिय पञ्चकत्वाहि चवधिरपि आहार असण पाण स्वाहम साहम अन्नत्पणाभोगेण सदसागा-
रेण विगहसंसिआओ पञ्चकत्वाहि अन्नं सहं लेवालेवेण निहत्यससट्टेण उक्खित्तविवेगेण पट्टच्चमकत्वेण
पारिट्ठावणिपगारेण महस्तरगारेण सधसमाहिविसिपगारेण विआसण पञ्चकत्वां इविहरपि आहार असण
स्वाहम अन्नत्पं सहं सागारियगारेण आउटणपसारणेण शुक्कअन्सुट्टाणेण पारिं महं सधं द्रव्यसचि-
त्तदेसावगासिय भोग परिभोग पच्चं अन्नं सहं महं सधं वोसिरह २ पोरसिय पच्चं उगगए सुरे चउं
अं पां खां सां अन्नं सहं पच्चन्नकालेण विसामोहेण साहुचयणेण सधं विगहसंसियाउ पच्चं अ-
न्नं सहं लेवां निहत्यं उक्खित्तं पट्टच्चमक्खिएण पारिं महं सधसमां एकासण पच्चं विविहरपि आ-
हार असण स्वाहम साहम अन्नत्पं सहं सागां आउं गुरुं पारिं महं सधं द्रव्यसचिन्तदेसावगा-
सिय भोगपरिभोग पच्चकत्वाहि अन्नं सहं महं सधं वोसिराभि ४ साहपोरसहिय पच्चं उगगए सुरे
चउं असण ४ अन्नत्पं सहं पच्चं विसां साहुं सधं निविगहय पच्चं अं सहसां लेवां निहत्यं
उक्खित्तं पट्टं पारिं महं सधं एकासण पच्चं विविहरं अं खां सां अन्नं सहं सागां आउं
गुरुं पारिं महं सधं द्रव्यसचिन्तनियमुं टेसां भोगं अन्नं सहं महं सधं वोसिरह ६ सुरेउगगं

प्रथमे यामे साधुः कथयति भग० बहुपट्टिपुष्पा पोरसी राहस्यारण्ये ठामि । मुखवक्त्रिका प्रतिलिख्य शक्रस्तव
 पठेत् । मध्यरीत्या वैद्यवन्दनक ॥ ॥ आद्यानां व्यग्रसे कदाचिन्न प्रतिक्रमणसामग्री भवति तदा प्रमातस-
 द्ययोः आद्याः पर्यापयिकीं प्रतिक्रम्य उत्कृष्टवैद्यवन्दनेन वैद्यवन्दन विधाय शुरोरमे मुखवक्त्रिकां प्रतिलिख्य
 वन्दनमालोचने प्रत्याख्यानं कुर्वन्ति ज्ञानपूजारात्रिकमङ्गलप्रदीपान्ते शुक्तकायोत्सर्गं यथा । तमतिमिरपङ्कल-
 विद्वत्सणस्त इत्यादिशुक्तस्तव पठित्वा पूर्ववत् शुक्तकायोत्सर्गः, नमत्कारं स्तुत्वा पारयित्वा शुक्तस्तुतिकथन ।
 ततः 'निवृत्तपसासणाय जयइ सया स्वभावदेसणाय । कुसमयमयनासणाय जिणववरवीरसासणाय ॥ १ ॥'
 इत्यावश्यकोक्तप्रतिक्रमणयोजना ॥ ॥ अथ कापोत्सर्गयोजना । तत्र कापोत्सर्गः जिनवैद्यशुक्ततीर्थज्ञान-
 दर्शनचारित्र्यसमस्तपूजाराधनार्थं क्रियमाणः कापोत्सर्गः वदणवत्तिया इत्यादिपूर्वकं करणीयः । प्रायश्चित्तवि-
 शोधनार्थं वृषद्वानिवारणार्थं शुक्तदेवताराधनार्थं समस्तचतुर्णिकायदेवताराधनार्थं वदणवत्तियाए इत्यादि न
 करणीय किंतु अग्रतः ० इत्याद्येव वाच्य । तथाच पर्यापयिकी कापोत्सर्गः सर्वत्रापि एकचतुर्विंशतिस्त्ववमयः
 प्रायश्चित्तविशोधनार्थं क्षुद्रोपद्रवोपशमनार्थं चतुर्णिकायदेवताराधनार्थं इष्टार्द्रप्रणमनार्थं कापोत्सर्गास्ते चतु-
 र्भवन् ० नयाः कापोत्सर्गो चतु० चिन्तन । वन्दे सुनिम्नलपरा इतिपर्यन्तं ये च उत्कृष्टदेववन्दने शुक्तदेवता-
 धाराधने सत्युत्तराः कापोत्सर्गा ये च स्वाध्यायोपगतास्ते सर्वे एकनमस्कारविचिन्तनरूपाः प्रतिक्रमणमध्य-
 गताः कापोत्सर्गास्तत्रैव निवेदिताः । अन्ये च ये अभिप्रद्वैः साधुभिः कापोत्सर्गाः क्रियन्ते स्वमनीषितचतु०

नमस्काराभिप्रक्षिन्तनरूपाः । तथा सम्यक्त्वारोपणनन्दीयोगोद्ब्रह्मनोद्देशाविषु ये कायोत्सर्गास्ते एकचतु-
चिन्तनरूपाः । इत्यावश्यके कायोत्सर्गोोजना ॥ ॥ अथ प्रत्यास्थान । तत्र दृशविषयप्रत्यास्थानानि । उन्नग-
सूरे नवकारसहिय पञ्चक्त्वाहि चउधिहृषि आहार असण पाण स्वाहम साहम अन्नत्पणाभोगेण सहसागा-
रेण विगहसेसिआओ पञ्चक्त्वाहि अन्नं सहं लेवाल्लेवेण निहृत्यससट्टेण उक्खित्तविधेगेण पडुच्चमक्त्वेण
पारिट्ठावणियगारेण महत्तरागारेण सवसमाहिवसियगारेण विआसण पञ्चक्त्वां इविहृषि आहार असण
स्वाहम अन्नत्पं सहं सागारियगारेण आउटणपसारणेण गुरुअन्मुट्टाणेण पारिं महं सव्वं द्रव्यसत्ति-
त्वेसावगासिय भोग परिभोग पच्चं अन्नं सहं महं सव्वं वोसिरइ २ पोरसिय पच्चं उन्नगए सूरे चउं
अं पां स्वां सां अन्नं सहं पच्चन्नकालेण विसामोहेण साहुवयणेण सव्वं विगहसेसियाउ पच्चं अ-
न्नं सहं लेवां निहृत्यं उक्खित्तं पडुच्चमक्खिएण पारिं महं सव्वसमां एकासण पच्चं त्रिविहृषि आ-
हार असण स्वाहम साहम अन्नत्पं सहं सागां आउं गुरुं पारिं महं सव्वं द्रव्यसत्तित्वेसावगा-
सिय भोगपरिभोग पच्चक्त्वाहि अन्नं सहं महं सव्वं वोसिरासि ४ सादपोरसहिय पच्चं उन्नगए सूरे
चउं असण ४ अन्नत्पं सहं पच्चं विसां साहुं सव्वं निविगहय पच्चं अं सहसां लेवां निहृत्यं
उक्खित्तं पडुं पारिं महं सव्वं एकासण पच्चं त्रिविहृं अं स्वां सां अन्नं सहं सागां आउं
गुरुं पारिं महं सव्वं द्रव्यसत्तिस्सिनियसुं देसां भोगं अन्नं सहं महं सव्वं वोसिरइ ६ सूरेउन्नगे

प्रथमे यामे साधुः कथयति भग० बहुपट्टिपुष्ठा पोरसी राहस्यारण्य ठामि । मुखवस्त्रिका प्रतिलिख्य द्वाकस्तव
 पठेत् । मध्यरीत्या देववन्दनक ॥ ॥ आद्याना व्यग्रत्वे कदाचिन्न प्रतिक्रमणसामग्री भवति तदा प्रभातस-
 हययोः आद्या ऐर्यापिकीं प्रतिक्रम्य उत्कृष्टवैद्यवन्दनेन देववन्दन विधाय शुरोरभे मुखवस्त्रिका प्रतिलिख्य
 वन्दनमालोचनं प्रत्याख्यानं कुर्वन्ति ज्ञानपूजाराधिकमङ्गलप्रदीपान्ते श्रुतकायोत्सर्गं यथा । नमतिमिरपहल-
 विद्वत्सणस्त इत्यादिश्रुतस्तव पठित्वा पूर्ववत् श्रुतकायोत्सर्गं नमस्कार स्मृत्वा पारयित्वा श्रुतस्तुतिकथन ।
 ततः निव्वुहपसासणय जयइ सया स्वभावदेसणय । कुसमयमयनासणय जिणववरवीरसासणय ॥ १ ॥
 इत्यावद्यकोकप्रतिक्रमणयोजना ॥ ॥ अथ कायोत्सर्गयोजना । तत्र कायोत्सर्गः जिनचैत्यश्रुततीर्थज्ञान-
 दर्शनचारित्र्यसमस्तपूजाराधनार्थं क्रियमाणः कायोत्सर्गः वदणवस्त्रिया इत्यादिपूर्वक करणीयः । प्रायश्चित्तवि-
 शोधनार्थं उपद्रवनिवारणार्थं श्रुतदेवताराधनार्थं समस्तचतुर्णिकायदेवताराधनार्थं वदणवस्त्रिया इत्यादि न
 करणीय किंतु अन्नत्य० इत्याद्येव वाच्य । तथाच ऐर्यापिकी कायोत्सर्गं सर्वत्रापि एकचतुर्विंशतिसवमयः
 प्रायश्चित्तविशोधनार्थं क्षुद्रोपद्रवोपशमनार्थं चतुर्णिकायदेवताराधनार्थं इष्टार्हप्रणमनार्थं कायोत्सर्गास्ते चतु-
 श्रु० मयाः कायोत्सर्गं चतु० चिन्तन । वन्दे सुनिम्नलयरा इतिपर्यन्तं ये च उत्कृष्टदेववन्दने श्रुतदेवता-
 याराधने सत्युत्तराः कायोत्सर्गा ये च स्वाध्यायोपगतास्ते सर्वे एकनमस्कारविधिननरूपाः प्रतिक्रमणमध्य-
 गताः कायोत्सर्गास्तत्रैव निवेदिताः । अन्ये च ये अभिप्रद्वैः साधुभिः कायोत्सर्गाः क्रियन्ते स्वमनीषितचतु०

यथा । 'सधित्त १ दध २ धिगर्ह ३ वाहण ४ तथोल ५ वत्थ ६ कुसमेसु ७ । आसण ८ सयण ९ विलेवण १०
 यम ११ विसि १२ न्हाण १३ भत्तेसु १४ ॥ १ ॥ सधित्तानि अपासुकभक्ष्याणि १ द्रव्याणि प्रासुकभक्ष्याणि
 २ विकृतयः पूर्वोक्ता दशा ३ बाह्नानि अन्धादीनि ४ तान्मूलं क्रमुकपद्मादि ५ वक्षाणि आच्छादनानि ६
 कुसुमानि मात्स्यानि ७ आसनानि वेप्रासनपट्टप्रसृतीनि ८ शयनानि स्वदातूलिकादीनि ९ विलेपनानि चन्द-
 नकस्तूरिकादीनि १० द्रव्यवत् ११ विष्णु देशावकासिक १२ स्नान स्नेहोद्धर्तनजलमय १३ भक्त अन्न १४
 एतेषा गृहिणो यथाशक्ति प्रतिदिन सख्या कुर्वन्ति । वोसिरामि वोसिरह व्युत्सजामि व्युत्सज इति परि-
 त्यागवाचक पद । इत्यावश्यके प्रत्यास्थानयोजना ॥

दुपादीना नियोगिना परसेवकानां मुख्यवसायानां च कृते आवश्यकविधिर्यथा । सर्ववक्त्रालकारसहि-
 तोपि शुचिर्भूत्वा देवाग्रे शुचिस्थाने वा पूर्वोदयुजः कृतोत्तरासक्तः उपविष्टः सत् पूर्वं परमेष्ठिमन्त्र पठेत् ।
 ततः । 'पञ्चमहधयजुस्तो पञ्चविद्यारपालणसमर्थो । पञ्चसमिधो तिगुत्तो छत्तीसगुणो गुरु मज्झा' ॥१॥ ततः
 इच्छाका० भग० इरियावहिय इत्यारभ्य यावत्तस्स मिच्छामि सुकळ इतिपर्यन्त ऐर्यापथिकीं पठेत् । ततः
 कोरमि भते साभाइय सावज्ज जोग पञ्चक्खामि जाव आवत्सय पज्जवासांमि सुविह० शेषो दण्डकः पूर्ववत् ।
 तदनन्तर द्वाक्खत्तव सधोसिं तोसिं पुणो तिविहेण तिदधवीरियाण इतिपर्यन्त पठेत् । चतुर्थशतित्त्व सिद्धा
 सिद्धिं मम विसन्तु इतिपर्यन्त, श्रुतत्त्व धम्मुरार वदध इतिपर्यन्तं, सिद्धत्त्व सिद्धा सिद्धिं मम विसन्तु

वकिस्वत्स० पदु० पारि० मरु० सव० एकासणं एकलट्टाण पच० त्रिधि० ३ अ० त्या० सा० अत्त० सद्द० सा-
 गारि० गुरु० पारि० मरु० सव० द्र० स० नि० देसा० भोग० अत्त० सद्द० मरु० सव० वोसिरद् । पृथग्गटा-
 णापवक्कसाण । गटि० च्च० असण ४ अत्त० सद्द० मरु० सव० विगारुसि० अत्त० सद्द० देया० गिद्द०
 वकिस्व० पदु० पारि० मरु० सव० एकासण अट्टकवल पच० त्रिधि० ३ अ० त्या० सा० अत्त० सद्द० मरु०
 अत्त० गुरु० पारि० मरु० सव० द्र० स० नि० देसावगासिय भोगपरिभोग पचपल्लादि । अत्त० सद्द० मरु०
 सव० वोसिरद् अट्टकवल ॥ इति पिण्हितपवक्कसाणानि ॥ ॥ 'पचपल्लादि परस्संति पचपल्लमि तथाल्लन ।
 पाणस्सेति य साधूनां द्रव्यादि गृहिणा पुनः ॥ १ ॥' यथा साधूना पाणस्स देयादेयेण वा अदेयादेयेण वा
 अल्पेण वा बहुलेण वा ससित्थेण वा असित्थेण वा वोसिरद् । इति साधूना यापय यत्त-
 नीय ॥ ॥ गृहिणा यथा । द्रव्यसच्चित्तनियमेति । 'नवकारपोरसीय पुरिमहेक्कासणं अभत्तद् । जज्जो० सा०
 सू० सू० नेया पदमक्खरा कमसो ॥ १ ॥' सार्धपोरुपी अपार्धपोरुपी पूर्वार्धपोरत्तत्तद्वयेते तत्पराकारादि
 तद्दत्त ॥ ॥ अभिमप्रहास्तु मनःकल्पिताः यथा । 'अद्दुद्दुद्दिगटी परसे उत्तसास थिसुगजोद्दत्तस्से । अणिय
 सक्कियमेव वीरेहिं अणतनाणीहिं ॥ १ ॥' तथाच मुनयः प्रत्याख्यानात्ते पाणस्स देयादेयेण वा इत्यादि प्र-
 त्याख्याति । आद्धास्तु द्रव्यसच्चित्तदेसावगासिय इति । तन्नागारचतुष्क पूर्वमेवोक्तं यथा । इवति सेस्सेसु
 चत्तारि इति च्चत्तात् । तथाच आद्धाः प्रामातिकाप्रतिकल्पनमर्थे प्रत्याख्यानादौ सच्चित्तादिसक्यां सुवर्नि-

यथा । 'सच्चित्त १ द्रव्य २ विगर्ह ३ बाह्य ४ तबोल ५ वत्स्य ६ कुसमेसु ७ । आसृण ८ सयण ९ धिलेषण १०
 पम ११ विसि १२ न्हाण १३ भत्तेसु १४ ॥ १ ॥ सच्चित्तानि अप्राप्तुकमक्षयाणि १ द्रव्याणि प्राप्तुकमक्षयाणि
 २ धिक्कृतयः पूर्वोक्ता द्रवा ३ बाह्यनानि अन्वादीनि ४ ताम्बूलं क्रमुकपद्मादि ५ वस्त्राणि आच्छादनानि ६
 कुसुमानि माल्यानि ७ आसनानि वेद्यासनपट्टभृतीनि ८ दायनानि खट्वातूलिकादीनि ९ धिलेपनानि चन्द-
 नकस्तूरिकादीनि १० ब्रह्मघ्नत ११ विष्णु देशावकासिक १२ स्नान कोशोद्धर्तनजलमय १३ भक्त अन्नं १४
 एतेषा गृहिणो यथाशक्ति प्रतिदिन सस्या कुर्वन्ति । वोसिरामि वोसिरह व्युत्सजामि व्युत्सज इति परि-
 ह्यागवाचक पद । इत्यावरयके प्रत्याख्यानयोजना ॥

वृषादीना नियोगिना परसेवकाना गृह्यपयसायाना च कृते आवश्यकधिविपर्यया । सर्ववज्जालकारसहि-
 तोपि शुधिवर्त्तवा देवाग्रे शुचिस्थाने वा पूर्वोदशुक्लः कृतोत्तरासन्नः उपविष्टः सन् पूर्वं परमेष्ठिमन्त्र पठेत् ।
 ततः । 'पञ्चमहवयजुस्तो पचविष्टापारपालणसमत्परो । पञ्चसमिधो तिशुत्तो छत्तीसगुणो गुरु मज्झा' ॥१॥ ततः
 हज्जाका० भग० हरियावहिष इत्यारभ्य यावत्तस्म मिच्छामि दुष्कृद इतिपर्यन्तं प्रेर्यापथिकीं पठेत् । ततः
 करेमि भते सामाहय सावज्ज जोग पञ्चमस्वामि जाव आवससय पज्जवासाभि दुविह० दोषो दण्डकाः पूर्ववत् ।
 तदनन्तर शाकस्तव सर्वोसं तोसिं पुणो तिचिहेण तिद्ववीरियाण इतिपर्यन्तं पठेत् । चतुर्थशान्तिस्त्व सिद्धा
 सिद्धिं मम विसन्तु इतिपर्यन्तं, श्रुतस्त्व धम्मुत्तर वदव इतिपर्यन्तं, सिद्धस्त्व सिद्धा सिद्धिं मम विसन्तु

इतिपर्यन्त । सतः । 'अज्ञानतिमिरान्धाना ज्ञानाञ्जनशालाकया । नेत्रमुन्मीलित येन सस्रै श्रीगुरये नम ॥१॥'
 इति पठित्वा आयरित छत्रज्ज्ञाप इति गाथात्रय पठेत् । सतो ये मया श्रोषमानमापातोभा स्थापाः दान्द-
 रूपरसगन्धस्पर्शालसतया कृताः तेषा मिथ्या मे बुभुक्षुत । यदेवस्य प्रतिमादि भुःस्थापनतच्छासनलुननि-
 न्दनोपहासादि कृत तद्भगवन्तोऽर्हन्तः क्षम्यन्ता । यद्य गुरुणा प्रपञ्चिदादादातनारूप अधिनय दृम सद्गुरय
 क्षम्यन्तां । यद्य मिथ्यास्वर्हिंसावृत्तस्तेयमैशुनपरिश्रद्दार्तरोद्रे धर्मलङ्घन कृत तद्भगवान् धर्मः क्षम्यन्ता । परतु-
 स्तकादिभुःस्थापनेन अर्देशकालादिपाठेन ज्ञानाज्ञातन कृत तद्भगवानागमः क्षम्यन्ता । यद्य दान्दायिधि मि
 ध्यास्त्वपोषणेन दर्शनलङ्घन कृत तद्भगवद्भान क्षम्यन्ता । यावद्वन्धच्छिच्छिच्छेच्छेच्छाप्यतिनारादाराक्षपानरोधि
 प्राणानिपाताशुभ्रतलङ्घन तस्य मिथ्या मे बुभुक्षुत १ मिथ्योपदेशाभ्याख्यानपूतलक्षोत्तयोक्तिमञ्जनेदे श्रुयाया-
 दाशुभ्रतलङ्घन कृत तस्य मिथ्या मे बुभुक्षुत २ स्तेयानुज्ञातस्तदादानराजपलङ्घनप्रतिरूपकरणफुटमानादिभिः
 यद्वत्तादानाशुभ्रत ३ इत्वरानासर्गमपराविवादानातिरागानन्दश्रीकाभिः यन्मैशुनाशुभ्रत ४ धनधान्यरूप-
 कृष्यक्षेत्रवास्तुद्विपदवतुषपदसंकपालङ्घनेन यत्परिश्रद्दाशुभ्रत ५ ऊर्ध्वार्धस्तिर्गन्धयति क्रमस्मृत्यभाक्क्षेत्रश्रु-
 दिभिर्मयिदिविरतिशुभ्रत ६ सच्चित्ततत्सपदतत्समिश्रसधानुपकाहारै अङ्गारवनधाकटभाटकरफोटजी-
 धिकाभिः दन्तलाक्षारसकेशविषवाणिज्यैर्येषपीडानिर्लाप्यनासतीपोषधवद्वामसरःशोथैः स्वरकर्मभिर्मयै-
 गोपभोगमानशुभ्रत ७ सशुक्राधिकरणोपभोगातिरेकमौल्यैर्यकन्दैर्यकौत्सुच्यैर्यद्वनर्धदण्डविरतिशुभ्रत ८

मनोवाक्यायदुःप्रणिधानानादरस्मृत्यनुपस्थानैः सामाधिकधियाध्याधत० ९ प्रयोगानयनपुद्गलक्षेपशान्दरूपानुपा-
नैर्यद्देशावकाधिकाधिक्षाधत० १० अनावरस्मृत्यनुपस्थापनअदृष्टाप्रमार्जितोत्सर्गादानसस्तरणैर्यत्पौषधगुण-
धत० ११ सच्चित्तक्षेपविधानकालातिक्रममत्सरान्यापदेर्यवतिथिसधिमगगुणधतलङ्घनं कृत तस्य मिथ्या
मे द्रुष्टुत १२ । सर्वमपि विवाराधो यदुभारित (दुश्चिन्तित) दुर्माधित दुश्चेष्टित तस्य मिथ्या मे द्रुष्टुत
इति पठित्वा । ततः चत्तारिमङ्गल अरिहन्तामङ्गल सिद्धामङ्गल साह्रमङ्गल केवलपद्मत्तो धम्मो मङ्गल १
चत्तारिलोगुत्तमा अरिहन्तालोगुत्तमा सिद्धालोगुत्तमा साह्रलोगुत्तमा केवलपद्मत्तो धम्मो लोगुत्तमो २
चत्तारिसरण पद्मजामि अरिहते सरण पद्मजामि ३ इति पठेत् । तदनन्तर जिनिस्तोत्रपाठः । ततः । शिव-
मस्तु सर्वजगतः परहितनिरता भवन्तु भूतगणाः । दोषाः प्रयान्तु नाशं सर्वत्र सुखी भवतु लोकः ॥ १ ॥
इति कथन । ततः परमेष्ठिमञ्च पठित्वा । मनोवाक्याययोगाना शुभसस्यापनान्मया । शुभाचर्यककार्येण पूर्ण
सामाधिक कृत ॥ १ ॥ अतीचारैरभग्न मे सामाधिकमनुत्तर । अर्हदुभ्यसावेन पुनरस्तु क्षणे क्षणे ॥ २ ॥ पुनः
पुनरस्तु सामाधिक इति सामाधिकपारणश्लोकः । ततः प्रत्यक्षतया वा मनसा वा शुकवन्दन । इति नृपति-
योगिकार्यव्याक्षिप्ताना गृहिणा सक्षेपतः प्रतिक्रमणविधिः सपूर्णः ॥ ॥ कदाचित्कस्यचित्प्रज्ञामान्द्येन सा-
माधिकप्रत्याख्यानदण्डक मुखपाठेन नायाति तेन चित्ताभिग्रहेणैव सामाधिकप्रत्याख्याने करणीये पर चाय
विशेषः दण्डकोधारणेनाहत सामाधिक प्रत्याख्यान च । अतीचारगमनैरभग्न भवति तन्मध्याकारोच्चारणव-

दात् मनस्याहते तु दण्डकोषारवर्जिते सामाधिके प्रत्याख्याने भग्ने भवत. तद्गङ्गे प्रायश्चित्तविधिप्रक्रमोक्त
 प्रायश्चित्तमाचरणीय । तथा च । जिनार्चनगुरोः पूजा सिद्धान्तपठन तथा । वैपाद्युत्प सुनीना च विम्वपुस्त-
 कयोरपि ॥ १ ॥ बर्मोपदेशश्रवण व्याख्यानं धर्मशास्त्रक । प्रमार्जनादि वा कार्यं प्रतिपत्तिगुरोरपि ॥ २ ॥
 परमेष्ठिमन्त्रजापः स्तोत्रपाठोर्हतामपि । इत्यादिषर्मवैयम्य सर्वमाचर्यक विदुः ॥ ३ ॥ मध्याह्नान्मध्यरात्र च
 यावदैवसिक विदुः । मध्यरात्राच्च मध्याह्न यावत्कर्म च रात्रिक ॥ ४ ॥ इत्याचार्यश्रीवर्धमानस्वरिकृते आ-
 चारदिनकरे उभयवर्मस्तन्मे षड्विधाचर्यकफीर्तनो नामाष्टत्रिंशत्तम उदयः ॥ ३८ ॥ ग्रन्थाम् २५०० ॥

एकोनत्रिंशत्तम उदयः ।

अथ तपोविधिरुच्यते ॥ सत्याय । यद्दूर यदुराराध्य यच्च दूरे व्यपस्थितम् । तत्सर्वं तपसा साध्य तपो हि
 दुरतिक्रमम् ॥ १ ॥ ततः शिवकुमारवधरति मन्दिरस्थोपि यः स देवपरिपद्यपि द्युतिमद्वचधिरुक्तिभूत् ।
 कृशास्त्रकृशातापनोष्ठसितकर्णक काञ्चन सुधातुषु विशिष्टता नृपतिमौलितामेति च ॥ २ ॥ ततः सकलकर्म-
 निर्विधिवलविधकुक्षिभित्त गृहे पुरि च कुर्मरोपयद्द्व षन्दिषेणो द्विजः । ब्रते क्षामतपःपरः सुरनरैकवन्धो भवे-
 द्रविज्वलनतापितः भयति व्रीक्षिमायो घटः ॥ ३ ॥ यस्तपोविधिराज्ञातो जिनेर्गीतार्थसाधुभि । तं तपा
 कुर्वता सन्तु मनोवाञ्छितसिद्धयः ॥ ४ ॥ असत्या दानदास्यो च देहशक्तिप्रबोधेप च । अनुष्ठेप पुण्यबन्धिस-

पःकर्म सुदुष्कर ॥ ५ ॥ तदिदं द्वावधारूप स्याद्वाङ्मन्यन्तरमेवतः । सयोज्य षड्विध बाष्पमुपवासादिकर्मभिः ।
 ॥ ६ ॥ तपोविधिः श्रेणियुत्तया प्रोक्तोऽर्हन्निश्च साधुभिः । कश्चित्केवलसिद्धिदः कश्चिद्दीनार्थमाधितः ॥ ७ ॥
 कश्चित्फलादिभिर्भीर्णोक्तिविधः स तपोविधिः । योगोपधानमुस्यो यः स विधिः केवलीरितः ॥ ८ ॥ कल्याणा-
 दिगुणवरीकतपोमुख्यो मुनीरितः । रोहिणीकल्पपृथ्वाविधिभिः फलतपोमयः ॥ ९ ॥ एव समीत्य विद्वन्निस्तपः-
 श्रेणि, प्रदर्शिता । कार्यं न साधुसाध्वीभिः प्रतिमायाद्युपासकैः ॥ १० ॥ कृतोपधानैः सन्यक्तवधारिभिः फलदं
 तपः । नोष्ठा योगा गृहस्थैश्च शेष सर्वं तपोपि हि ॥ ११ ॥ विधेय श्रावकैः श्रान्तैः श्राविकाभिरस्तथाविध । शा-
 न्तोऽल्पनिद्रोऽल्पाहारो निष्कामो निःकषायकः ॥ १२ ॥ धीरोऽन्यनिन्दारहितो शुचश्चन्द्रवर्ण रतः । कर्मक्ष-
 यार्थं प्रायेण रागद्वेषविर्जितः ॥ १३ ॥ दयालुर्विनयापेक्षी प्रेतोदकलनिःस्पृहः । क्षमी नीरक्त निरसको जी-
 वस्तपसि योज्यते ॥ १४ ॥ बाणमासिके चार्थिके च मासोर्ध्वं तपसि स्फुटे । त्यक्त प्रतिष्ठादीक्षासु काल तस्मि-
 क्षापि त्यजेत् ॥ १५ ॥ द्युमे सुदुर्लभे प्रारब्धे काण्डान्यायान्तु यान्तु वा । पक्षमासदिनाब्दानि न पश्येत्तत्र दूषण
 ॥ १६ ॥ सृष्टुष्टवचरक्षिप्रैर्वारैर्माम दानि धिना । आद्यादनतपोनन्यालोचनादिषु भ द्युम ॥ १७ ॥ क्रियमाणो
 तपस्यन्तस्तपः पुण्यतिथौ यदि । आयाति नियमात्कार्ये दुर्लभ्यो नियमः सता ॥ १८ ॥ प्रवर्धमानः सस्याप्य
 पश्चात्तिक्रयतां तपः । तपोमध्यं तपः कार्यं गरिष्ठं तप आचरेत् ॥ १९ ॥ अवशेषं लघु तपः कार्यं पश्चात्त-
 तोपि हि । अनामोगादिभिर्मन्त्रे तपःकर्मणि मध्यतः ॥ २० ॥ आलोचनीय तत्तत्र कार्यं पश्चात्तपोऽप्यत्र ।

यात् मनसाहते तु वृण्वकोचारवर्जिते सामायिके प्रत्याख्यानं भग्नं भवतः तद्वद्दे प्रापश्चित्तविधिप्रक्रमोक्त-
 प्रापश्चित्तमाचरणीय । तथा च । 'जिनार्चनगुरोः पूजा सिद्धान्तपठन तथा । वैयाहृत्य मुनीनां च धिम्यपुस्त-
 क्रयोरपि ॥ १ ॥ धर्मोपदेशप्रवण व्याख्यानं धर्मशास्त्रक । प्रमार्जनादि वा कार्ये प्रतिपत्तिगुरोरपि ॥ २ ॥
 परमेश्विमन्त्रजापः स्तोत्रपाठोर्हतामपि । इत्यादिधर्मवैयर्थ्य सर्वमावश्यक विदुः ॥ ३ ॥ मन्त्रपाहान्मन्त्रपराश्र च
 यावदैवसिक विदुः । मन्त्रपराश्राश्च मन्त्राह यावत्कर्म च रात्रिक ॥ ४ ॥' इत्याचार्यश्रीवर्धमानस्वरिकुते आ-
 चारदिनकरे वन्यधर्मस्तन्मे षड्विधावश्यककीर्तनो नामाष्टविंशत्तम उदयः ॥ ३८ ॥ ग्रन्थाम २५०० ॥

एकोनविंशत्तम उदयः ।

अथ तपोविधिरूपे ॥ सखाय । यदूर यदुराराध्य यच्च दूरे व्यवस्थितम् । तत्सर्वं तपसा साध्य तपो हि
 इरातिश्रमम् ॥ १ ॥ ततः शिवकुमारवन्दरति मन्दिरस्थोपि यः स देवपरिपथपि द्युतिमहत्त्वविरहूर्तिभूत् ।
 कृशाखकुशातापनोह्यसितकर्णक काञ्चन सुधातुप्तु विषाष्टना क्षुपतिमौलितामेति च ॥ २ ॥ ततः सकलकर्म-
 मिर्षिबिषलन्विकृषिभित्त गृहे पुरि च दुर्भरोत्पद्द वनिद्वेषणो द्विजः । व्रते यामतपःपरः सुरनरैकवन्थो भवे-
 द्रविज्वलनतापितः भयति वीसिमायो व्रतः ॥ ३ ॥ यस्तपोविधिराज्ञातो जिनेर्गीतार्थसाधुभिः । त तथा
 कुर्वतां सन्तु मनोवाञ्छितसिद्धयः ॥ ४ ॥ अस्तथा दानशक्तौ च देहशक्तिमवेक्ष्य च । अनुष्ठेय पुण्यवद्भिस्त-

पःकर्म सुदुष्कर ॥ ५ ॥ तद्धि द्वावृक्षरूप स्याद्वाद्यान्यन्तरमेवतः । स योज्य षड्विध बाह्यमुपवासादिकर्मभिः ।
 ॥ ६ ॥ तपोविधिः श्रेणियुक्त्या प्रोक्तोऽर्द्धद्विष्य साधुभिः । कश्चित्केवलसंविष्टः कश्चिद्गीतार्थमाधितः ॥ ७ ॥
 कश्चित्फलादिभिर्भीर्णक्षिविधः स तपोविधिः । योगोपधानमुद्भयो यः स विधिः केवलीरितः ॥ ८ ॥ कल्याणा-
 दिगुण्वरीकतपोमुद्भयो मुनीरितः । रोहिणीकल्पहृक्षादिविधिः फलतपोमयः ॥ ९ ॥ एव समीत्य विद्वद्भिस्तपः-
 श्रेणिः प्रदर्शिता । कार्यं न साधुसाध्वीभिः प्रतिमावायुपासकैः ॥ १० ॥ कृतोपधानैः सन्यक्तवधारिभिः फलद-
 तपः । नोद्या योगा गृहस्थैश्च दोष सर्वे तपोपि हि ॥ ११ ॥ विधेय आर्षकैः शान्तैः आधिकान्भिस्तथाविध । शा-
 न्तोऽल्पनिद्रोऽल्पाहारो निष्कामो निःकषायकः ॥ १२ ॥ धीरोऽन्यनिन्दारहितो शुक्लशूषणे रतः । कर्मक्ष-
 यार्थं प्रायेण रागद्वेषविवर्जितः ॥ १३ ॥ दयालुर्विनयापेक्षी प्रेम्नेहफलनिःस्पृहः । क्षमी नीरहः निरुत्सेको जी-
 वस्तपसि योज्यते ॥ १४ ॥ पाणमासिके वार्षिके च मासोर्ध्वं तपसि स्फुटे । त्यक्त प्रतिष्ठादीक्षास्तु काल तस्मि-
 न्नपि स्वजेत् ॥ १५ ॥ शुभे सुहृते प्रारब्धे काण्डान्यायान्तु यान्तु वा । पक्षमासदिनाब्दानि न पश्येत्तत्र दूषण
 ॥ १६ ॥ सृष्टुश्चरक्षिप्रैर्वारैर्मामं शानिं धिना । आद्यादनतपोनन्यालोचनादिषु न शुभम् ॥ १७ ॥ क्रियमाणे
 तपस्यन्तस्तपः पुण्यतिथौ यदि । आयाति नियमात्कार्यं दुर्लभ्यो नियमः सता ॥ १८ ॥ प्रवर्धमानः सस्याप्य
 पश्चात्तिक्रयता तपः । तपोमदये तपः कार्ये गरिष्ठ तप आचरेत् ॥ १९ ॥ अवशेष लघु तपः कार्ये पश्चात्त-
 सोपि हि । अनाभोगादिभिर्भक्षे तपःकर्मणि मध्यतः ॥ २० ॥ आलोचनीय तत्तत्र कार्ये पश्चात्तपोऽप्यथा ।

क्रमजे तपसि प्रायो न गणयस्तिथिक्रमः ॥ २१ ॥ तिथिजे तपसि श्रेष्ठा सूर्यादयगता तिथिः । तिथेः पाते च
 पूर्वमिषाहि दृष्टौ परश्र वा ॥ २२ ॥ कार्ये तिथितपःकर्म प्राहेति भगवान् जिनः । फालगुन्देरासत्यागादृत्तिस-
 क्षेपतस्तथा ॥ २३ ॥ कर्नोदर्यमनशान कायक्षेयान्तरेषु च । अधिक यत्तपस्तपु ज्ञेय दृष्टोत्तरोत्तर ॥ २४ ॥
 मोद्वर्तिक माहुरिक सार्धमाहुरिक तथा । मन्वाह्वमापराह्व च तपः कालोत्तरोत्तर ॥ २५ ॥ सक्रमाधिगृन्निवः क्षेप
 तथा नैर्विकृत पुनः । आषाढलभेकसिक्व च रसत्यागोत्तरोत्तर ॥ २६ ॥ द्विभक्तमेकमक्त च सप्तपारयत्तद-
 त्तिक । उपवासमनीर च दृत्तिसंक्षेपणोत्तर ॥ २७ ॥ तपःप्रारम्भणे कार्यमष्टया जिनपूजन । तपोनिर्घाटसि
 क्षये पौष्टिक विधिसंयुत ॥ २८ ॥ ग्रहद्विषपालयक्षाणा मुद्रानैवेद्यसत्फलैः । यदर्चनं गुरुं दुर्यात्तपोष्टिक-
 मुदाहृत ॥ २९ ॥ पुस्तकान्मरपाधाधाशान शुक्लगुरुत्वपि । सघार्चनं क्षेपदेवीपुरदैवतपूजन ॥ ३० ॥ योगोप-
 यानप्रतिमासु नन्दयः कार्या मुनीन्द्रैर्विधिसन्निवेदिताः । दोषे तपःकर्मणि द्वाकस्तत्त्वयैरावदयकादिद्वतपाचना
 विधिः ॥ ३१ ॥ शुद्ध तपः केवलमप्युदार सोपापनस्यास्य पुनस्तुमः किं । इय पयो पेनुगुणेन तपु द्राक्षासि-
 ताक्षोद्युत सुदैव ॥ ३२ ॥ दृक्षो यथा दोहद्वरणेन कायो यथा सद्रसभोजनेन । विदोषघोभा रुभते ययो-
 केनोपापनेनैव तथा तपोपि ॥ ३३ ॥ उपधानानि सर्वाणि द्वादशप्रतिभा यते । पकादवा गृह्यस्य योगा-
 सैद्धान्तिका क्रमात् ॥ ३४ ॥ इन्द्रियाणा जयश्चैव कषायजय एव च । योगशुद्धिर्धर्मवक्त्र तपोबाष्पाद्विकाद्रय
 ॥ ३५ ॥ कर्मसूदनमन्तानि जिज्ञोक्तानि तपांसि वै । वियोगानि गृह्यस्य सर्वाण्यप्यर्वाणि वै यते ॥ ३६ ॥

उपधानतपः १ आह्वप्रतिमातपः २ यतिप्रतिमातपः ३ योगतपः ४ इन्द्रियजयतपः ५ कषायजयतपः ६ योगशु-
 द्धितप ७ धर्मधक्तपः ८ आद्याहिकातपोद्वय ९।१० कर्मसूदनतपः ११ इति जिनोक्तानि तपासि ॥ ॥
 कल्याणकानि ज्ञान च दर्शन चरण तथा । चान्द्रायण वर्धमान ततः परमभूषण ॥ १ ॥ दीक्षा च ज्ञाननिर्वाणे
 तथोनोदरिकातपः । सलेखना सर्वधीर तथा च कनकावली ॥ २ ॥ मुक्तावली रत्नमाला सिंहनिःक्रीडितद्वय ।
 भद्र चैव महामद्र ततो भद्रोत्तर पुनः ॥ ३ ॥ ततश्च सर्वतोभद्र गुणरत्नमयाङ्गक । साधत्सर नन्दितसरः पुण्ड-
 रीक तथैव च ॥ ४ ॥ माणिक्यप्रस्तारी पद्मोत्तरसमवसरणयुगलानि । गणधरमशोकहृक्ष ससतिशतक नम-
 स्कार ॥ ५ ॥ पूर्वचतुर्दशकमयो एकावलिका च दशाचियो धर्मः । पञ्चपरमेष्ठिसज्ञा पञ्चन्याद्वितयमथ सधः
 ॥ ६ ॥ आधीयते च मनुजैः सर्गादिफलार्थिभिर्विमलहृत्सैः । तस्माद्धन महाधनमथ वर्गश्रेणिमेकतपः ॥ ७ ॥
 द्वार्धिशतकल्याणकमयज्यवनजन्मलोकनालीनि । कल्याणाद्याहिकमथ सूर्योयनमन्तरा वज्र ॥ ८ ॥ आचान्त्य
 वर्धमान ततस्तपः स्थान्महावीर । माघश्रेणिर्लक्षप्रतिपद्गीतार्थकथिततपः ॥ ९ ॥ साधुसाध्वीश्चावकाणा आ-
 धिकाणा महात्मना । तपास्याचरणियानि गीतार्थकथितानि वै ॥ १० ॥ कल्याणकतपः १ ज्ञानतपः २ दर्श-
 नतपः ३ चारिश्रतपः ४ चान्द्रायणतपः ५ वर्धमानतपः ६ परमभूषणतपः ७ दीक्षातपः ८ ज्ञानतपः ९ निर्वा-
 णतपः १० जनोदरीतपः ११ सलेखनातपः १२ सर्वसख्याश्रीमहावीरतपः १३ कनकावलीतपः १४ मुक्तावली-
 तपः १५ रत्नावलीतपः १६ लघुसिंहनिःक्रीडिततपः १७ वृहत्सिंहनिःक्रीडिततपः १८ भद्रतपः १९ महामद्र-

तपः २० भद्रोत्तरतपः २१ सर्वतोभद्रतपः २२ गुणरत्नस्रवत्सरतपः २३ अह्नतपः २४ स्वत्सरतपः २५ नन्दी-
 श्वरतपः २६ पुण्डरीकतपः २७ ॥ माणिक्यप्रस्तारिकातपः २८ पद्मोत्तरतपः २९ समवसरणतपः ३० द्वितीय-
 समवसरणतपः ३१ गणवरतपः ३२ अशोकशृङ्गतपः ३३ सप्ततिशततपः ३४ नमस्कारतपः ३५ चतुर्दशपूर्व-
 तपः ३६ एकाधलीतपः ३७ दशविषयतिथिर्मतपः ३८ पञ्चपरमेष्ठितपः ३९ लघुपञ्चमीतपः ४० बृहस्पञ्चमीतपः
 ४१ चतुर्विषयतपः ४२ घनतपः ४३ महाघनतपः ४४ वर्गतपः ४५ श्रेणितपः ४६ मेरुतपः ४७ द्वात्रिंशत्क-
 र्त्तपणकतपः ४८ ज्यवनतपः ४९ जन्मतपः ५० लोकनालितपः ५१ कर्त्तपणकाष्टाह्निकातपः ५२ सूर्यायनतपः
 ५३ आचान्त्वर्चमानतपः ५४ महावीरतपः ५५ माघमालातपः ५६ लक्षप्रतिपत्तपः ५७ इति गीतार्थाधीर्णानि
 तपासि ॥ ॥ 'सर्वश्रेष्ठान्तरतो १ निकजशिख २ सुभगता भिदशशृङ्ग ३ । दम्पयन्त्या ४ यतिजनक ५ सा-
 क्षयनिधि ६ मुकुटसप्तमी ७ च तपः ॥ १ ॥ अथा ८ श्रुतदेवी ९ रोहिणी १० च माडरितपञ्च ११ सुखसंपद
 १२ । अष्टापदसोपान १३ निर्दुतिदण्ड १४ त्वदुःखदर्शिपुगा १५ ॥ २ ॥ गीतमपात्र १६ निर्वाण १७ दीपक
 १८ तदनु चासुताष्टमिका १९ । तस्माद्वल्लण्डदशमी २० परअपालिञ्च २१ सोपान २२ ॥ ३ ॥ कर्मचतुर्थ २३
 परमेष्ठिकल २४ सर्वेष्वप्यदशमिका २५ वेव । नन्यावर्तपुगा २६ । २७ पुनरेतत्फलतप इति कृपात ॥ ४ ॥ दम्प-
 यन्त्यादर्दृष्टान्तदर्शनाद्रोहिणीगुणअवणात् । कार्ये फलार्थिभिरिदं गृहिभिः फलतप इति कृपात ॥ ५ ॥ सर्व-
 श्रेष्ठान्तरतपः १ निरञ्जशिखतपः २ सौभाग्यकल्पशृङ्गतपः ३ दम्पयन्तीतपः ४ आपतिजनकतपः ५ अक्षयनि-

धितप' ६ मुकुटसप्तमीतपः ७ अम्नातपः ८ श्रुतदेवीतपः ९ रोहिणीतपः १० भावर्तितपः ११ सर्वसुखसपत्ति-
 १२ अष्टापदपावदीतपः १३ मोक्षदण्डतपः १४ अदुःखदर्शितपोद्वय १५ गीतमपङ्क्तिगहातपः १७ निर्वाणदीप-
 तप' १८ अस्तुताष्टमीतप' १९ अखण्डदशमीतपः २० परतपालितपः २१ पावदीतपः २२ कर्मचतुर्थतपः २३
 नवकारफलतपः २४ अविधवादशमीतपः २५ बृहन्न्याषवर्ततपः २६ लघुनन्याषवर्ततपः २७ इति सप्तविंशति-
 फलतपासि ॥ तत्र उपधानतपो व्रतारोपाधिकारादवसेय १ गृहस्थस्यैकादशप्रतिमाव्रतारोपसस्कारादवसेयाः
 २ यत्तद्वादशप्रतिमातपो यतिषमोत्तरायणात्मतिसाधिकारादवसेय ३ सैद्धान्तिकायोगायोगोद्वहनाधिकाराद-
 वसेयाः ४ ॥ अथावशेषा व्याख्यायन्ते चाखारि व्याख्यातानि । तेषु पूर्वं जिज्ञोक्तानां कथन । पञ्चममिन्द्रिय-
 जयतपः । 'पूर्वार्धमेकमक्त च विरसाम्ले उपोषित । प्रत्येकमिन्द्रियजयः पञ्चविंशतिवासरैः ॥ १ ॥' इन्द्रियाणां

५ इन्द्रियजयतप आगाढदित २५			
सर्ग	पु १	सि १	भा १
रस	पु १	सि १	भा १
प्राप	पु १	सि १	भा १
धनु	पु १	सि १	भा १
श्रोत्र	पु १	सि १	भा १

स्पर्शनरसनघ्राणचक्षुःश्रोत्ररूपाणां जयार्थं तप इन्द्रियजयतपः । तत्र एकमे-
 कमिन्द्रिय प्रति क्रमेण पूर्वार्ध १ एकमक्त २ निर्बिकृतिक ३ आचाम्ल ४ उ-
 पवास ५ रूपाणि । एव पञ्चपञ्च प्रत्यास्थानानि पञ्चविंशत्या दिनेः पर्यन्ते ता-
 वद्भूमिशयन व्रथावर्यं यस्मैकन्यासः । उद्यापने जिज्ञासतः सर्वपकाद्यभक्ष्यफ-
 लप्रकारान्तराणां पञ्चविंशतिसख्यया दौकन । एतत्सख्यया साधुन्योपि
 दान । एतत्करणे सर्वेन्द्रियाणां दुःप्रवृत्तिनिषेधः फलं । इति यतिश्चाद्धकर-

तपः २० भद्रोत्तरतपः २१ सर्वतोभद्रतपः २२ गुणरत्नसवत्सरतपः २३ अङ्गतपः २४ सवत्सरतपः २५ नन्दी-
 श्वरतपः २६ पुण्डरीकतपः २७ ॥ माणिक्यप्रसारिकातपः २८ पद्मोत्तरतपः २९ समवसरणतपः ३० द्वितीय-
 समवसरणतपः ३१ गणधरतपः ३२ अद्योक्तदृक्षतपः ३३ सप्तशिवातपः ३४ नमस्कारतपः ३५ चतुर्वेद्यापूर्व-
 तपः ३६ एकावलीतपः ३७ दशविषयतिथिर्भक्ततपः ३८ पञ्चपरमोष्ठितपः ३९ लघुपञ्चमीतपः ४० बृहत्पञ्चमीतपः
 ४१ चतुर्विधसप्ततपः ४२ धनतपः ४३ महाधनतपः ४४ वर्गोत्तपः ४५ श्रेणितपः ४६ मेकतपः ४७ द्वार्त्रिंशत्क-
 ल्याणकतपः ४८ ज्यवनतपः ४९ जन्मतपः ५० लोकनालितपः ५१ कल्याणकाष्टाहिकातपः ५२ सूर्यायनतपः
 ५३ आचान्त्वर्धमानतपः ५४ महावीरतपः ५५ माघमालातपः ५६ लक्षप्रतिपत्तपः ५७ इति गीतार्थाचीर्णानि
 तपांसि ॥ ॥ 'सर्वज्ञसुन्दरतपो ? निकजशिला २ सुमगता त्रिवेद्यादृक्ष ३ । द्रमपन्था ४ यतिजनक ५ सा-
 क्षयनिधि ६ मुकुटसप्तमी ७ च तपः ॥ १ ॥ अथा ८ श्रुतवेदी ९ रोहिणी १० च मातुरितपञ्च ११ सुखसप्त
 १२ । अष्टापदसोपान १३ निर्हुतिदण्ड १४ त्वदुःखदर्शियुग १५ ॥ २ ॥ गौतमपात्र १६ निर्वाण १७ दीपक
 १८ तदनु चासुताष्टमिका १९ । तस्माद्वल्लण्डदशमी २० परधपालिम्ब २१ सोपान २२ ॥ ३ ॥ कर्मचतुर्थे २३
 परमोष्ठिकल २४ सर्वव्यापदशमिका २५ वेद्य । नन्दावर्तयुग २६ ॥ २७ पुनरेतत्फलतप इति रूपात ॥ ४ ॥ द्रम-
 पन्थादेर्द्वान्तदर्शनाद्रोहिणीगुणध्वजात् । कार्ये फलार्थिभिरिदं गृहिभिः फलतप इति रूपात ॥ ५ ॥ सर्वा-
 द्रमुन्दरतपः १ निरञ्जशिलातपः २ सौभाग्यकल्पदृक्षतपः ३ द्रमपन्तीतपः ४ आपतिजनकतपः ५ अक्षयनि-

धितपः ६ सुकुटससमीतपः ७ अन्धातपः ८ श्रुतवेधीतपः ९ रोहिणीतपः १० मातृरितपः ११ सर्वसुखसपस्मितपः
 १२ अष्टापदपावहीतपः १३ मोक्षदण्डतपः १४ अद्भुतस्त्वदर्शितपोद्वय १५ गौतमपङ्क्तिगहातपः १७ निर्वाणदीप-
 तपः १८ अमृताष्टमीतपः १९ अजण्डदशमीतपः २० परमपालितपः २१ पावहीतपः २२ कर्मचतुर्थतपः २३
 नवकारफलतपः २४ अधिवचादशमीतपः २५ बृहन्न्यावर्ततपः २६ लघुनन्यावर्ततपः २७ इति सप्तविंशति-
 फलतपांसि ॥ तत्र उपधानतपो भूतारोपाधिकारादवसेय १ गृहस्थस्यैकादशप्रतिमाव्रतारोपसस्कारादवसेयाः
 २ यत्तद्वाद्दशप्रतिमातपो यतिधर्मोत्तरायणात्मप्रतिमाधिकारादवसेय ३ सैद्धान्तिकापयोगायोगोद्भूनाधिकाराद-
 वसेयाः ४ ॥ अथावशेषा व्याख्यायन्ते चत्वारि व्याख्यातानि । तेषु पूर्वं जिनोक्तानां कथनं । पञ्चममिन्द्रिय-
 जयतपः । पूर्वार्धमेकमक्तं च विरसान्धे उपोषितं । प्रत्येकमिन्द्रियजयः पञ्चविंशतिवासरैः ॥ १ ॥ इन्द्रियाणां

५ इन्द्रियजयतप आगाढदित २५

स्पर्श	श्रु	प	सि	भा	वप
रस	श्रु	प	सि	भा	वप
गन्ध	श्रु	प	सि	भा	वप
स्पर्श	श्रु	प	सि	भा	वप
भोग	श्रु	प	सि	भा	वप

स्पर्शनरसनघ्राणचक्षुःश्रोत्ररूपाणां जयार्थं तप इन्द्रियजयतपः । तत्र एकमे-
 कमिन्द्रियं प्रति क्रमेण पूर्वार्ध १ एकमक्त २ निर्बिकृतिक ३ आचान्त ४ उ-
 पवास ५ रूपाणि । एव पञ्चपञ्च प्रत्याख्यानानि पञ्चविंशत्या दिनैः पर्यन्ते ता-
 वद्भूमिधायनं ब्रह्मचर्यं यत्नकन्यासः । उद्यापने जिनाग्रतः सर्वपक्षाभक्ष्यफ-
 लप्रकारान्तराणां पञ्चविंशतिसकृदा द्वौकन । एतत्सकृदा साधुभ्योपि
 दानं । एतत्करणे सर्वेन्द्रियाणां दुःप्रभृत्सिनिषेधः फलः । इति यतिश्राद्धकर-

पीयमागाहमिन्द्रियजतपः ॥ ५ ॥ ॥ अथ कषायजतपः । 'एकभक्त निर्विकृति सजलानशने तथा । कषाय-

३ कषायजतपः १६

श्लेष्म	पृ १	मि १	भा १	वृ १
मातृ	पृ १	मि १	भा १	वृ १
मन्वा	पृ १	मि १	भा १	वृ १
कोम	पृ १	मि १	भा १	वृ १

जय एकस्मिन्कषायेऽन्येऽवपीडया ॥ १ ॥ 'कषायाणा क्रोयमानमापातोऽन्ना-
जयार्थं तपः कषायजतपः । तथैकमेक कषाय प्रति एकभक्त १ निर्विकृतिभक्तः
आत्मान्त्रो ३ पचासौ ४ रूप प्रत्याख्यानचतुष्क दिनचतुष्टय । दोषेऽप्यप्यय पीट-
शमिर्विनेः पूर्यते । यश्चकन्यासः । उद्यापने पीटशसद्वयसर्वफलजातिप्रकाशपद-
विकृतिद्वौकन देवाग्ने । यतिभ्योऽन्यतद्वस्तुदान । एतत्फल सर्वकषाययिनाया ।

इति यतिश्राद्धकरणीयमागाह कषायजतपः ॥ ६ ॥ ॥ अथ योगशुद्धितपः । 'योगे प्रत्येकभरसमाधानं याप्नु-

७ योगशुद्धितपःआगा ९			
मल	मि १	भा १	वृ १
वृष	मि १	भा १	वृ १
कावा	मि १	भा १	वृ १

पौषित । एव नवदिनैर्योगशुद्धिः संपूर्यते ततः ॥ १ ॥ 'योगाना मनोवाद्यायाना शुद्धि-
कारित्वाद्योगशुद्धिः । तत्र मनःप्रति प्रयमेहि निर्विकृतिक १ । द्वितीये आवाप्त २ वृ-
षीये उपवासः ३ एव वचःकापी प्रत्यपि । एव नवभिर्विनेः पूर्यते । यश्चकन्यासः । उद्यापने
जिनाग्ने यद्भिविकृतिदौकन । साधुभ्यस्तदान । एतत्फलं मनोवाद्यायाना शुद्धता भवति ।

इति यतिश्राद्धकरणीयमागाह योगशुद्धितपः ॥ ७ ॥ ॥ अथ धर्मचक्रतपः । 'विषाय प्रथम बह्व वटिमेकान्तर
तथा । उपवास धर्मचक्रे कुर्याद्वह्वर्कवासरे ॥ १ ॥ 'धर्मस्य चक्र समूह । अथवा भगवतोऽर्होऽतिविषायस्त्व
धर्मचक्र तत्प्राप्तिहेतुत्वाद्वर्मेचक्र । तत्र पूर्वे बह्वतपः ततोऽनन्तर वटिश्चपासा एकान्तरिता । एव विषात्पु-

८ धर्मचक्राय आपाददिग ईश्वर पर्यते

[illegible]

स्तरशतदिनैः पूर्यन्ते । यश्चक-
न्यासः । उद्यापने स्वर्णमय
रुप्यमय वा राजजडित धर्म-
वक्र निर्माय महापूजापूर्वक
जिनाग्ने दौकयेत् । तदनन्तर
यथाशक्ति सद्यपूजा । एत-
त्कल निरतिचारयोधिप्राप्तिः ।

इति यतिश्राद्धकरणीयमागाह धर्मवक्रताप' ॥ ८ ॥ ॥ अथ लघुअष्टाहिकाताप । 'अष्टमीन्मया समाख्यं दुष्का-
 ध्वयुजवैजयो' । राका यावत्सप्तवर्षं स्वशक्त्याष्टाहिकातापः ॥ ९ ॥' सर्वैव गुणानां अष्टानामह्ना समाहारो-

२।१० चैषयुक्ताष्टम्यावि विन ८।१७ आसोअयुक्ताष्टम्यावि ८

८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०	३१	३२	३३	३४	३५	३६	३७	३८	३९	४०	४१	४२	४३	४४	४५	४६	४७	४८	४९	५०	५१	५२	५३	५४	५५	५६	५७	५८	५९	६०	६१	६२	६३	६४	६५	६६	६७	६८	६९	७०	७१	७२	७३	७४	७५	७६	७७	७८	७९	८०	८१	८२	८३	८४	८५	८६	८७	८८	८९	९०	९१	९२	९३	९४	९५	९६	९७	९८	९९	१००
---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----

द्वारिका । आश्वयुजशुक्लचैत्रशुक्ल-
दशमीभारभ्य पूर्णिमा यावदष्टविंशति
स्वशाक्त्या एकमन्त्रनिर्वृत्तिकाचा-

णीयमागाहमिन्द्रियजयतपः ॥ ५ ॥ ॥ अथ कषायजतपः । 'एकभक्त निर्विकृति सजलानदाने तथा । षषाय-

६ कषायजयतपमागाहं १६			
क्षेप	ए १ । सि १	आ १	उप १
मात्र	ए १ । सि १	आ १	उप १
मात्रा	ए १ । सि १	आ १	उप १
जोम	ए १ । सि १	आ १	उप १

जय एकस्मिन्कषायेऽन्येष्वपीदृश ॥ १ ॥' कषायाणा क्रोधमानमायातोभाना जयार्थे तपः कषायजयतपः । तथैकमेक कषाय प्रति एकभक्त १ निर्विकृतिर २ आचान्द्रो ३ षषासौ ४ रूप प्रत्याख्यानचतुष्क दिनचतुष्टय । द्वापेष्वप्येव षोड-
शमिर्विनेः पूर्यते । यत्नकन्यासः । उद्यापने षोडशसंख्यसर्पफलजातिषकात्तपइ-
विकृतिशौकन देवाग्रे । यतिभ्योप्येतद्वस्तुदान । एतत्फल सर्वकषायपिनाश ।

७ योगशुद्धतपमागाहं ९			
मत्त	सि १ । आ १	उ १	
षष्ठ	सि १ । आ १	उ १	
कथा	सि १ । आ १	उ १	

इति यतिश्चाद्धकरणीयमागाह कषायजतपः ॥ ६ ॥ ॥ अथ योगशुद्धितपः । 'योगे प्रत्येकभरतसमाचान्द्र याच्यु-
पोषित । एव नवदिनैर्योगशुद्धिं संपूर्यते ततः ॥ १ ॥' योगाना मनोवाक्कायानां शुद्धि-
कारित्वायोगशुद्धिः । तत्र मनमगति प्रथमेहि निर्विकृतिक १ । द्वितीये आचान्द्र २ तृ-
तीये षषासः ३ एव चत्वार्यो प्रत्यपि । एव नवमिर्विनेः पूर्यते । यत्नन्यासः । उद्यापने
जिनाग्रे षड्विकृतिशौकन । साधुभ्यस्तदान । एतत्फल मनोवाक्कायानां शुद्धता भवति ।

इति यतिश्चाद्धकरणीयमागाह योगशुद्धितपः ॥ ७ ॥ ॥ अथ धर्मभक्ततपः । 'विषाय प्रथम षष्ठ षष्टिमेकान्तर
तथा । षषवांस धर्मभक्ते कुर्याद्वह्मर्कवासरे ॥ १ ॥' धर्मस्य भक्त सम्पूह । अथवा भगवतोऽर्जुनोऽतिशयस्व-
धर्मभक्त तत्प्राप्तिहेतुत्वाद्धर्मभक्त । तत्र पूर्वे षष्ठतपः ततोऽनन्तर षष्टिरुपवासा एकान्तरिता । एव विषात्पु-

धेय यत्तदागाढ जगौ जिनः ॥ २ ॥' इति जिनोक्तानि तपासि ॥ अथ भीतार्थाधीर्णानि तपास्यभिधी-
 यन्ते । यथा । तत्र प्रथम कल्याणकतपः । उपजातिः—'यस्मिन्दिने तीर्थंकरस्य गर्भावतारजन्मव्रतकेवलानि ।
 मोक्षो वमूवात्र दिने तपो यत्कल्याणक तत्समुदाहरन्ति ॥ १ ॥ कल्याणक एकस्मिन्नेकाशानमेतयोर्द्वये वि-
 रस । आचान्द्र अितयेपि हि षतुष्टयेष्वनद्यान प्राप्नुः ॥ २ ॥ एव कृत्वा प्रतिवर्षं पूर्यते वर्षसप्तकात् । कल्या-
 णतप एतद्धि तद्दिनान्यागमाद्वदेत् ॥ ३ ॥—सम्म नमिज्ज जिणे षडधीस तेसि चेष पत्तेय । बुच्छं चुइजम्म-
 णादिक्लानाणनिवाणकल्लाणे ॥ १ ॥ कस्मियषड्हुले पचमि समवनाण हुवालसीएऊ । नेमि चुइ पडमजम्मो
 तेरसि पडमप्यहे दिक्खा ॥ २ ॥ पनरसि सुक्खो वीरे सिअथारसि तइअ अरसुविहिनाण । मज्जासिरक-
 सिणपचमि जम्मो सुविहिस्स षट्ठवय ॥ ३ ॥ वसमीइ वीरदिक्खा इकारसि पडमनाइनिवाणो । सिअद-
 समि जम्म सुक्खो भरस्स इकारसीइ पुणो ॥ ४ ॥ अरदिक्खा नमिनाण मल्लिजिणे जम्मदिक्खनाणाइ ।
 चडवसि जम्मो पुषिम निक्खमणं समवज्जिणस्स ॥ ५ ॥ पोसाइवसमिगारसि पासे थारसीतेरसीससिणो ।
 जइस्सल जम्मवया सीयलनाण चडवसीए ॥ ६ ॥ सुद्धेलट्ठी विमले नवमी संतिस्सि कारसी अजिए । अमि
 नन्दणे चडवसि पुषिमवम्म अ नाणाइ ॥ ७ ॥ माहाइअट्ठी पडमचुइ थारसी सीअलस्स जम्मवया । तेरसि
 सुक्खाजसभे सिअसेऽभावसा नाण ॥ ८ ॥ सियधीयनाणजम्मा वसुपुअभिनवणाण अइ जम्मो । तइआइ
 विमलवम्माण चवत्थि दिक्खाइ विमलस्स ॥ ९ ॥ अट्ठमि जम्मो अजिए नवमीथारसीतेरसीसु वय । अजि-

शाकिसयपूजा । एतत्फलं दुर्गतेरभावे । इति यतिश्चाद्विधेय आगाढं लघुअष्टाहिकातपोद्वय ॥ १० ॥
अथ कर्मसूदनतपः । प्रत्याख्यानान्यष्टौ प्रत्येक कर्मणां विधाताय । इति कर्मसूदनतपः पूर्णं स्याद्युगरस ६४

११ कर्मसूदनतपः आगाढं विन ३४

प्राना	उ	पु	सी	सुप	पुव	सि	भा	भा
सर्ववा	उ	पु	सी	सुप	पुव	सि	भा	भा०
वेद	उ	पु	सी	पुग	पुव	सि	भा	भा०
मोह	उ	पु	सी	पुग	पुव	सि	भा	भा०
आयु	उ	पु	सी	पुग	पुव	सि	भा	भा०
दास	उ	पु	सी	पुग	पुव	सि	भा	भा०
मोह	उ	पु	सी	पुग	पुव	सि	भा	भा०
अथ	उ	पु	सी	पुग	पुव	सि	भा	भा०

जिनस्त्रात्र सयपूजा च । एतत्फलं कर्मक्षयः । इति यतिश्चाद्विधेयमागाढं कर्मसूदनतपः ॥ ११ ॥ इत्येव यति-
श्चाद्विकरणीयानि जिनोक्तान्येकादशातपासि सपूर्णानि ॥ उद्यापने च श्रद्धिभिः कार्यं कर्म यथोदित ।
काराप्यं यतिभिः श्रद्धात्तदभावे च मानसः ॥ ११ ॥ यद्दिनान्तरित कार्यं तदनागादमुच्यते । एकश्रेण्या वि-

धेय यत्तद्गगाह जगौ जिनः ॥ २ ॥ इति जिनोक्तानि तपासि ॥ ॥ अथ गीतार्थाचीर्णानि तपास्यमिधी-
 यन्ते । यथा । तत्र प्रथम कल्याणकतपः । उपजातिः—यस्मिन्दिने तीर्थकरस्य गर्भावतारजन्मव्रतकेवलानि ।
 मोक्षो यन्मूवात्र दिने तपो यत्कल्याणक तत्समुदाहरन्ति ॥ १ ॥ कल्याणक एकस्मिन्नेकाशानमेतयोर्द्वये वि-
 रस । आचाम्ल द्वितयेपि हि षट्पद्येप्यनष्टान प्राहुः ॥ २ ॥ एवं कृत्वा प्रतिवर्षं पूर्यते वर्षसप्तकात् । कल्या-
 णतप एतद्धि तद्दिनान्यागमाद्देत् ॥ ३ ॥—सम्म नमिज्जण जिणे चउवीस तेसि चेव पत्तेय । बुच्छं चुइजम्म-
 णादिकखानाणनिधाणकल्लाणे ॥ १ ॥ कस्मियधहुले पचमि सप्तमवणाण हुणालसीएऊ । नेमि चुइ पउमजम्मो
 तेरसि पउमपपहे दिक्खा ॥ २ ॥ पनरसि मुक्खो वीरे सिअणारसि तइअ अरमुविहिनाण । मज्जासिरक-
 सिणपचमि जम्मो सुविहिस्स छट्ठवय ॥ ३ ॥ वसमीइ वीरदिकखा इकारसि पउमनाहनिधाणो । सिअद-
 समि जम्म मुक्खो अरस्स इकारसीइ पुणो ॥ ४ ॥ अरदिकखा नमिनाण मल्लिजिणे जम्मदिकखनाणाइ ।
 चउवसि जम्मो पुत्थिम निकल्लमण सप्तवज्जिणस्स ॥ ५ ॥ पोसाइवसमिणारसि पासे षारसीतेरसीससिणो ।
 जइसल्ल जम्मवया सीयलनाण चउवसीए ॥ ६ ॥ सुद्धेलट्ठी विमले नवमी संतिसि कारसी अजिए । अमि-
 नन्दणे चउवसि पुत्थिमवम्मो अ नाणाइ ॥ ७ ॥ माहाइअट्ठी पउमचुइ षारसी सीअलस्स जम्मवया । तेरसि
 मुक्खाउसभे सिअसेऽभावसा नाण ॥ ८ ॥ सियवीयनाणजम्मा यमुपुत्थमिनदणाण अइ जम्मो । तइआइ
 विमलधम्मणा चउत्थि दिक्खाइ विमलस्स ॥ ९ ॥ अट्ठमि जम्मो अजिए नवमीषारसीतेरसीसु वय । अजि-

प्राक्तिसप्तपञ्चा । एतत्फल दुर्गोत्तरभाव । इति यतिआद्धविधेय आगाढ लघुअष्टाह्निकान्तपोद्धय ॥ १० ॥
अथ कर्मसूदनतप । प्रत्याख्यानान्यष्टौ प्रत्येक कर्मणा विधाताय । इति कर्मसूदनतप पूर्ण स्याद्युगारस ६४

११ कर्मसूदनतपः आगाढ दिन ३४									
ज्ञाना	उ	पु	सी	मृग	पुव	मि	भा	अ	अ
वर्धना	उ	पु	सी	मृग	पुव	मि	भा	अ०	अ०
वेद	उ	पु	सी	मृग	पुव	मि	भा	अ०	अ०
मोद	उ	पु	सी	मृग	पुव	मि	भा	अ०	अ०
आयु	उ	पु	सी	मृग	पुव	मि	भा	अ०	अ०
नाल	उ	पु	सी	मृग	पुव	मि	भा	अ०	अ०
गोत्र	उ	पु	सी	मृग	पुव	मि	भा	अ०	अ०
अ	उ	पु	सी	मृग	पुव	मि	भा	अ०	अ०

जिनस्त्राष्ट सप्तपञ्चा च । एतत्फल कर्मक्षयः । इति यतिआद्धविधेयमागाढ कर्मसूदनतपः ॥ ११ ॥ इत्येव यति-
आद्धकरणीयानि जिनोक्तान्येकादशतपासि सप्तर्षानि ॥ ॥ उद्यापने च ग्रहिभिः कार्यं कर्म यथोदित ।
काराप्यं यतिभिः आद्यात्तद्भावे च मानस ॥ ११ ॥ यद्विनान्तरितं कार्यं तदनागादमुच्यते । एकश्रेण्या वि-

धेय यत्तद्गगाढ जगौ जिनः ॥ २ ॥ इति जिनोक्तानि तपासि ॥ ॥ अथ गीतार्थाधीर्णानि तपास्यभिधी-
 यन्ते । यथा । तत्र प्रथम कल्याणकतपः । उपजातिः—‘यस्मिन्दिने तीर्थंकरस्य गर्भावतारजन्मव्रतकेवलानि ।
 मोक्षो बभूवात्र दिने तपो यत्कल्याणक तत्समुदाहरन्ति ॥ १ ॥ कल्याणक एकस्मिन्नेकाशानमेतयोर्द्वये वि-
 रस । आचाम्ल अितयेपि हि षतुष्टयेऽप्यनशन प्राहुः ॥ २ ॥ एव कृत्वा प्रतिवर्षं पूर्यते वर्षसप्तकात् । कल्या-
 णतप एतद्धि तद्दिनान्यागमाद्देत् ॥ ३ ॥—सम्म नमिज्जण जिणे चउवीस तेसि चेव पत्तेय । बुच्छं बुहजम्म-
 णाविक्षलानाणनिषाणकल्लाणे ॥ १ ॥ कसियवहुले पचमि सम्भवणाण हुवालसीएऊ । नेमि जुह पउमजम्मो
 तेरसि पउमप्यहे विक्खा ॥ २ ॥ पनरसि मुक्खो वीरे सिअयारसि तहअ अरमुविहिनाणं । मग्गसिरक-
 सिणपचमि जम्मो सुविहिस्स उट्ठवय ॥ ३ ॥ वसमीह वीरविक्षा इकारसि पउमनाहनिषाणो । सिअद-
 समि जम्म मुक्खो अरस्स इकारसीह पुणो ॥ ४ ॥ अरविक्षा नमिनाण मल्लिजिणे जम्मविक्षलनाणाह ।
 चउइसि जम्मो पुत्थिम निक्खमण सम्भविज्जणस्स ॥ ५ ॥ पोसाहवसमिगारसि पासे यारसीतेरसीससिणो ।
 जहसंस्स जम्मवया सीयलनाण चउइसीए ॥ ६ ॥ सुद्धेलट्ठी विमले नवमी संतिस्सि कारसी अजिए । अमि-
 नन्दणे चउइसि पुत्थिमयम्मो अ नाणाहं ॥ ७ ॥ माहाहउट्ठि पउमजुह यारसी सीअलस्स जम्मवया । तेरसि
 मुक्खाउसमे सिद्धसेऽभावसा नाण ॥ ८ ॥ सियधीयनाणजम्मा वसुपुब्बमिन्नवणाण अह जम्मो । तहआहं
 विमलधम्माण चउत्थि विक्खाह विमलस्स ॥ ९ ॥ अट्ठमि जम्मो अजिए नवमीयारसीतेरसीसु वय । अजि

शक्तिसप्तपूजा । एतत्फल दुर्गेरभाव । इति यतिश्चाद्विधेय आगाढ लघुअष्टाह्निकातपोद्वय ॥ १० ॥
अथ कर्मसूदनतपः । प्रत्याख्यानान्यष्टौ प्रत्येक कर्मणां विधाताय । इति कर्मसूदनतपः पूर्ण स्याद्युगारस ६४

११ कर्मसूदनतपः आगाढं दिन ३४

शान्ता	उ	पु	सी	पू	पु	मि	भा	भ०
वर्धना	उ	पु	सी	पू	पु	मि	भा	भ०
देव	उ	पु	सी	पू	पु	मि	भा	भ०
मोह	उ	पु	सी	पू	पु	मि	भा	भ०
भय	उ	पु	सी	पू	पु	मि	भा	भ०
वास	उ	पु	सी	पू	पु	मि	भा	भ०
गोत्र	उ	पु	सी	पू	पु	मि	भा	भ०
भंग	उ	पु	सी	पू	पु	मि	भा	भ०

जिनस्त्राष्ट सप्तपूजा च । एतत्फल कर्मक्षयः । इति यतिश्चाद्विधेयमागाढं कर्मसूदनतपः ॥ ११ ॥ इत्येव यति-
श्चाद्वक्त्रणीयानि जिज्ञोक्तान्येकादशतपासि सप्तर्षानि ॥ । उद्यापने च यद्विभिः कार्यं कर्म यथोदित ।
काराप्यं यतिभिः श्राद्धात्तदभावे च मानसः ॥ १२ ॥ यद्विनान्तरितं कार्यं तदनागादमुच्यते । एकश्रेण्या वि-

मिताहोभिः ॥ १ ॥ उपवास १ मेकभक्त २ तथैकसिन्धु ३ कस-
स्थिती ४ दर्सि ५ । निर्विकृतिक ६ भाचान्त्र ७ चाष्टमास ८ क्रमा-
त्कुर्यात् ॥ २ ॥ कर्माणि ज्ञानावरण १ दर्शनावरण २ वेदनीय इ-
मोहनीय ४ आयु ५ नाम ६ गोत्र ७ अन्तराय ८ रूपाणि सूदयति
सर्वथा छिनत्तीति कर्मसूदन । तत्रैक कर्म १ प्रति उपवास २ एकसिन्धु
३ एकस्थान ४ एकवति ५ निर्विकृतिक ६ आचान्त्र ७ अष्टकवल ८
रूप । विनाष्टके प्रत्याख्यानाष्टक कुर्यात् । एव कर्माष्टकेपि । एव च-
तुषष्ट्या विनैः पूर्यन्ते । यज्ञकन्यासः । उद्यापने रूप्यमय दृक्ष स्वर्ण-
मय कुठार मोक्षकचतुःषष्टिं हुस्तकाग्रे दौकयेत् । बृहत्स्त्राष्टविधिना

अट्टमि नमिजम्मु नवमि कुयुचुर्ह । सिअवीअ बुओ सुमर्ह पचमि छट्टि नेमिजम्मवया ॥ २४ ॥ पासस्सट्टमि
 मुक्खो सुवपचुह पुअिमाह भववए । संतिससि चवणमुक्खो ससमि अट्टमि सुपासचुर्ह ॥ २५ ॥ सिपनवमि
 सुविहिमुक्खो नेमिस्सा सोअवमावसानाण । पुअिम जुनअनमिजिनवह्छह पयवेसु पणयाण ॥ २६ ॥ नार-
 काणामपि सुद्धर्तमोदकारित्वादिभ्वअयस्य कल्याणकरणीति कल्याणकानि । तानिच शुभदिने कल्याणकदिने
 प्रारभ्यन्ते । यस्या यस्यां तियौ आगमवचनेन जिनाना कल्याणकमायाति तच्च व्यवनजन्मदीक्षाज्ञाननि-
 र्वाणलक्षण । तदिने एकस्मिन्कल्याणके एकमसक द्वयोर्निर्धुत्सिक त्रिव्याचाम्ल चतुर्द्वपासः । पञ्चकल्याणक-
 सगमे प्रथमदिने उपवासो द्वितीयदिने एकमसक ॥ ६ ॥ एग उपवासो वो अयिलाह निविआह तेरस हवति ।
 एगासणाह बुलसी कछाणतपस्स परिमाण ॥ १ ॥ एव वर्ष सपूर्य वर्षससकमेवमेव कुर्यात् । तदन्ते उयापने
 जिनामतच्चतुर्विंशतिसस्यया स्नानपट्टसाधकलथावन्दनपाअधूपदहनपाअपरिघापनिकानेवधपाअकुन्निपकामभु-
 तिपूजोपकरणाना बृहत्साअविधिना जिनलाअ चतुर्विंशतिसस्यया सर्वपकासजातिफलजातिदौकनं चतुर्विंश-
 तिल्वर्णमयरत्नजटिततिलकदान साधुभ्यो वस्त्राक्षपाअदान सधवात्सल्य सधपूजा च । अथवा जिनाना व्यवन-
 जन्मदिनेषु प्रत्येकमेकैकोपवासः । वीक्षाज्ञाननिर्वाणेषु येन तीर्थकरेण यादक तपो रचित तादृगेवैकान्तरोपवा-
 सरीत्या विधीयते । इय द्वितीया कल्याणकतपोरीतिः ॥ यश्चकन्यासः । उयापन पूर्ववत् । एतत्फल तीर्थकर-

अभिनवदणधन्माण फणुणे कसिणछट्टीए ॥ १० ॥ नाणसुपासे सत्तमि सुपासमुक्खो ससिस्स नाण च ।
 सुधिइड्डेनवमीए इकारसि नाणसुसमस्स ॥ ११ ॥ सिज्जसजम्मसुवय नाण पारसद्धिदियवसेअसे । नेरसि
 चउदसि जम्मो पनरसि दिक्खाइ वसुधुज्जे ॥ १२ ॥ सिपयीप चउत्थिअट्टमि चयण अरमह्मिस्सभवजिणाण ।
 वारसि मुक्खो मल्लिस्स जयइ मुणिसुवयवय च ॥ १३ ॥ चित्ताइचउत्थि पासं चयण नाण च पचमी चयण ।
 ससिणो वसमे अट्टमि जन्मवया सुद्धतइयाए ॥ १४ ॥ कुयूनाण पचमि निद्वीसभव अणत्तज्जिपाण ।
 नवमिहिं मुक्खो सुधिइस्स नाण निक्कारसीए च ॥ १५ ॥ नेरसिजम्मो वीरे पुत्थिमपउमस्स नाणमइ पट्टे ।
 वइसाइयडिक्खीआ कुयु तइ सीअले मुक्खो ॥ १६ ॥ पचमीहिं कुयुदिक्खा सीअलचुर छट्टि दसमि नमि-
 मुक्खो । नेरसि जम्मो चउदसि दिक्खा नाण अणत्तस्स ॥ १७ ॥ चउदसि जाओ कुयु सिअचउत्थियुओमि-
 नदणो जयइ । सत्तमि धम्मोवि बुओ अट्टमि अभिनवदणो सिदो ॥ १८ ॥ जम्मट्टमि नवमियय सुमइ जिणो
 दसमि केवल वीरे । वारसि नेरसि बुअ विमल अजिय अइ जिट्टबहुलमि ॥ १९ ॥ छट्टि चुरे सेअसे सुवय-
 जन्मट्टमी नवमिमुक्खो । नेरसि जम्म मुक्खो चउदसि दिक्खा य सतिस्स ॥ २० ॥ सिअपचमी य मुक्खो धम्मं
 नवमीइ वासुधुज्जुरे । वारसि सुपासजम्मो नेरसि दिक्खा सुपासस्स ॥ २१ ॥ आषाढाइ चउत्थी वस-भचुरे
 सत्तमी विमलमुक्खो । नमिदिक्खा नवमीए सिअछट्टिहिं वीरजिणचवण ॥ २२ ॥ अट्टमि सिदो नेमी
 वसुधुज्जो निब्बुओ चउदसीए । सावणपणुले तइआ सिदिगओ जयइ सेअसो ॥ २३ ॥ सत्तमि चवणमणत्ते

अट्टमि नमिजम्मु नवमि कुशुचुरै । सिअधीअ शुओ सुमई पच्चमि छट्टि नेमिजम्मवया ॥ २४ ॥ पासस्सट्टमि
 सुक्खो सुधयचुरै पुत्थिमाइ भइयए । सतिससि चवणसुक्खो सत्तमि अट्टमि सुपासचुरै ॥ २५ ॥ सियनवमि
 सुधिहिसुक्खो नेमिस्सत्ता सोअवमावसानाण । पुत्थिम शुनअनमिजिनवहल्लह पयदेसु पणयाण ॥ २६ ॥ नार-
 काणामपि सुहर्तममोदकारित्वादिभ्यत्रयस्य कल्याणकराणीति कल्याणफानि । तानिच शुभदिने कल्याणकदिने
 प्रारम्भन्ते । यस्यां यस्यां तिथौ आगमवचनेन जिनानां कल्याणकमायासि तच्च ज्यवनजन्मदीक्षाज्ञाननि-
 र्वाणलक्षण । तद्दिने एकस्मिन्कल्याणके एकमक द्वयोर्निर्दुस्मिक त्रिविधाभ्यामल चतुर्द्विधासः । पञ्चकल्याणक-
 सगमे प्रथमदिने उपवासो द्वितीयदिने एकमक ॥ २७ ॥ एव उपवासो दो अधिलाइ निविआइ तेरस्स हवति ।
 एगासणाइं जुलसी कल्लणतपस्स परिमाण ॥ १ ॥ एव वर्षे सपूर्ये वर्षेससकमेवमेव कुर्यात् । तदन्ते उद्यापने
 जिनामत्तञ्चतुर्विधातिसस्यया स्नानपटलाप्रकलशवन्दनपात्रपूजपरिधापनिकानेवेधपात्रकुन्धिकाम्प्रभृ-
 त्तिपूजोपकरणानां बृहत्त्वात्रविधिना जिनस्नात्र चतुर्विधातिसस्यया सर्वपकाप्रजातिफलजानिदौकनं चतुर्विधा-
 तिस्रर्णमपरद्वजटितिलकदान साधुभ्यो वस्त्राभपात्रदान सचवात्सल्य सधपूजा च । अथवा जिनानां ज्यवन-
 जन्मदिनेषु प्रत्येकमेकैकोपवासः । दीक्षाज्ञाननिर्वाणेषु येन तीर्थकरेण यादक तपो रचित तादृगोर्वैकान्तरोपवा-
 सरीत्या विधीयते । इय द्वितीया कल्याणकतपोरीतिः ॥ यच्चकन्यासः । उद्यापन पूर्ववत् । एतत्फल तीर्थकर-

नामकर्मयन्त्र. । इति यतिश्चाद्विधेयमागाढ कल्याणकतपः ॥ १ ॥ अथ ज्ञानतपः । एकान्तरोपवासैश्च

४ ज्ञानाविधीषि वर्णसि आगाढानि ३									
ज्ञान	व	व	अथ	व	पा	व	पा	व	पा
वर्ष	व	व	अथ	व	पा	व	पा	व	पा
वर्ष	व	व	अथ	व	पा	व	पा	व	पा

अभिर्वाषि निरन्तरैः । कार्ये ज्ञानतपश्चोद्यापने ज्ञानस्य पूजन ॥ १ ॥ ज्ञानाराधनार्थं तपः ज्ञानतपः । तन्नोपवासश्च एकान्तरं निरन्तरं वा यथाशक्ति विधीयते । उद्यापने साधुभ्यः वक्त्राक्षपात्रदान । इति आद्वकरणीयमागाढ ज्ञान-

तपः ॥ २ ॥ ॥ दर्शनतपोपि ज्ञानवत् । नवर उद्यापने बृहत्लाभविधिना स्नात्र जिन्नप्रतिमां प्रद्विकृतिदौकन साधुभ्यो वक्त्राक्षपात्रदान सम्यक्स्वोद्गायनाश्रयण । एतत्फल विमलबोधिप्राप्तिः । इति यतिश्चाद्वकरणीयमागाढ दर्शनतपः ॥ ३ ॥ ॥ चारिञ्जतपोपि ज्ञानवत् ॥ यश्चकल्यासः । नवर उद्यापने यतिभ्यः पद्विकृतिवक्त्राक्षपात्रदान । एतत्फल विमलचारिञ्जप्राप्तिः । इति यतिश्चाद्वकरणीयमागाढ चारिञ्जतपः ॥ ४ ॥ ॥ अथ चान्द्रायणतपः ॥ चान्द्रायणं च द्विविधं प्रथमं यवमध्यमं । द्वितीयं यश्चमय्य तु तयोश्चर्या विधीयते ॥ १ ॥ यवमध्ये प्रतिपदं शुक्लामारभ्य श्रुद्धितः । एकैकयोर्प्रार्थित्यो राका यावत्समानयेत् ॥ २ ॥ ततः कृष्णप्रतिपदं मारभ्यैकैकशानितः । अमावास्यां तदेकत्वे यवमय्य च पूर्यते ॥ ३ ॥ यश्चममध्ये कृष्णपक्षमारभ्य प्रतिपत्तिपदं कार्या पञ्चदशप्रासवत्सिन्ध्यां शानिरेकतः ॥ ४ ॥ अमावास्याश्च परतो प्रासवत्सी विचर्ययेत् । यावत्पञ्चदशैव स्युः पूर्णमास्यां च मासतः ॥ ५ ॥ एष मासद्वयेन स्यारपूर्णं च यववज्रकं । चान्द्रायणं यतेर्दत्तेः सस्या प्रासस्य

अथ चाद्रायणतपः

६ कार्तिकशुद्धि		मार्गसिरसुद्धि		पौषशुद्धि	
१ मास	२	३ मास	४	५ मास	६
पू ५ शुक्लो वीरजिणस्त	तप २	पू १० अमो भरजिणस्त	त १	पू ५ भाण विमलजिणस्त	त २
पू १२ अमो पदमप्यहस्त	तप १	पू १० शुक्लो भरजिणस्त	त १०	पू ६ भाण सतिजिणस्त	त २
पू १३ शुक्लो वीरजिणस्त	तप २	पू ११ शुक्लो भरजिणस्त	त २	पू ११ भाण अक्षिपजिणस्त	त २
पू १५ शुक्लो वीरजिणस्त	तप २	पू ११ अमो मणिजिणस्त	त १	पू १४ भाण अमिमदणस्त	त २
७ कार्तिकशुद्धि	तप १	पू ११ शुक्लो मणिजिणस्त	त १	४ मास	त १
		पू ११ अमो संभवजिणस्त	त १		
पू १२ भाण सुवर्द्धिजिणस्त	तप १	पू १४ अमो संभवजिणस्त	त २	पू १६ भाण पदमप्यहस्त	त १
पू १२ भाण भरमाहस्त	तप २	पू १५ शुक्लो संभवजिणस्त	त २	पू १६ भाण सीमलजिणस्त	त १
८ मार्गसिरसुद्धि	त १	३ मास	त १	५ मास	त १
पू ५ अमो सुवर्द्धिमाहस्त	त १	पू १० अमो पालजिणस्त	त १	पू १६ भाण पदमप्यहस्त	त १
पू ५ शुक्लो सुवर्द्धिमाहस्त	त २	पू ११ शुक्लो पालजिणस्त	त १	पू १६ भाण सीमलजिणस्त	त १
पू १० शुक्लो वीरजिणस्त	त २	पू १२ अमो पदप्यहस्त	त २	पू १६ भाण सीमलजिणस्त	त १
पू ११ शुक्लो पदमप्यहस्त	त १०	पू १४ भाण सीमलजिणस्त	त २	पू १६ भाण सीमलजिणस्त	त १

नामकर्मवन्ध' । इति यतिश्चाद्विधेयमागाढ कल्याणकल्प' ॥ १ ॥ ॥ अथ ज्ञानसप्त । एकान्तरोपवासैश्च
 सिद्धिर्ह्यसि सिन्धुवै । कार्यं ज्ञानतपश्शोषाणुने ज्ञानस्य

४ झालावित्रीसि जयांसि आगाढानि ३									
जाब	र	र	अव	र	पा	र	पा	र	पा
दया	र	र	अव	र	पा	र	पा	र	पा
जारी	र	र	अव	र	पा	र	पा	र	पा

तप ॥ २ ॥ ॥ द्दर्शनतपोपि ज्ञानवत् । नवर उद्यापने बृहत्स्नात्रविधिना स्नात्र जिनप्राप्तमात्रं पाङ्कितढाकन
साधुभ्यो वक्राक्षपात्रदान सन्यक्तोद्गाधनाश्रयण । एतत्फलं विमलयोधिप्राप्तिः । इति यतिश्राद्धकरणीय-
मागाह दर्शनतपः ॥ ३ ॥ ॥ चारिञ्चतपोपि ज्ञानवत् ॥ यज्ञकन्यासः । नवर उद्यापने यतिभ्यः पाङ्कितिव-
क्राक्षपात्रदान । एतत्फलं विमलयोधिप्राप्तिः । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाह चारिञ्चतपः ॥ ४ ॥ ॥ अथ
चान्द्रायणतपः ॥ चान्द्रायणं च द्विविधं प्रथमं यवमध्यमं । द्वितीयं वज्रमध्यं तु तयोश्चर्यां विधीयते ॥ १ ॥ यव-
मध्ये प्रतिपद् शुक्लामारभ्य वृद्धितः । एकैकयोर्भासदृत्तयो राका यावत्समानयेत् ॥ २ ॥ ततः कृष्णप्रतिपद्-
मारभ्यैकैकानितः । अमावास्यां तदेकस्य यवमध्यं च पूर्यते ॥ ३ ॥ वज्रमध्ये कृष्णपक्षमारभ्य प्रतिपत्तिथिः ।
कार्या पञ्चदशभासदृत्तिभ्यां हानिरेकतः ॥ ४ ॥ अमावास्यायां परतो भासदृत्ती विचर्ययेत् । यावत्पञ्चदशैव
सुः पूर्णमास्यां च मासतः ॥ ५ ॥ एव मासद्वयेन स्यात्पूर्णं च यववज्रकं । चान्द्रायणं यत्तदेतैः सस्यां भासस्य

प्राणकल्पः ॥ १ ॥ ॥ अप्यज्ञानतपः । एकान्तरोपवासैश्च
त्रिभिर्वर्षे निरन्तरैः । कार्ये ज्ञानतपश्चोद्यापने ज्ञानस्य
पूजन ॥ १ ॥ ज्ञानाराधनार्थं तपः ज्ञानतपः । तत्रोपवासत्रय
एकान्तर निरन्तर वा यथाशक्ति विधीयते । उद्यापने सा-
धुभ्यः वस्त्रावपात्रदान । इति श्राद्धकरणीयमागाद ज्ञान-

शुभ्यः वक्ष्यामि । इति आदिकर्णायामागद ज्ञान-

वैशाखसुवि

पु ३	वषण अमिनववसस	त	१
पु ७	वषण अममससधिरसस	त	१
पु ८	सुनखो अमिनवववसस	त	१०
पु ८	अममो सुमवविरसस	त	१
पु ९	विरका सुमव०	त	१
पु १०	नाम वीरविरसस	त	२
पु १२	वषण विमकविणसस	त	१
पु १३	वषण अमिनवविरसस	त	१
८ मास	ज्येष्ठवदि		
पु १	वषण सेवससस	त	१
पु ८	अममो सुमिसुअमम	त	१
पु ९	सुनखो सुमिसुअमम	त	१०
पु ११	अममो संतिना०	त	१
पु ११	सुनखो संतिना०	त	१०
पु १२	विरका संतिना०	त	२

ज्येष्ठसुवि

पु ५	सुनखो अममनाहसस	त	१०
पु ९	वषण वासुपुअसस	त	१
पु १२	अममो सुपाससस	त	१
पु १३	विरका सुपाससस	त	२
९ मास	आषाढवदि		
पु ३	वषण रिसहसस	त	१
पु ७	सुनखो विमकसस	त	१०
पु ९	विरका नमिनाहसस	त	२
११ मास	आषाढसुवि		
पु ६	वषण वीरविरसस	त	१
पु ८	सुनखो नेमिविरसस	त	१०
पु १२	सुनखो वासुपुअसस	त	१०

आषाढवदि

१० मास			
पु ३	सुनखो सेवससस	त	१०
पु ७	वषण अणवसस	त	१
पु ८	अममो ममिनाहसस	त	१
पु ९	वषण कुपुनाहसस	त	१
२ मास	श्रावणसुवि		
पु २	वषण सुमति०	त	१
पु ५	अममो नेमि०	त	१
पु ६	विरका नेमि०	त	२
पु ८	सुनखो पास०	त	१०
पु २५	व० सुमिसु०	त	१
११ मास	भाद्रपवदि		
पु ७	वषण सतिवसस	त	१
पु ७	सु० वदपमसस	त	१
पु ८	वषण सुपाससस	त	१

५	१	माद्रघासुवि	व	१०
		शु० सुविदि		
१२मास		आश्विनवधदि	व	१
५ ११	११	वा० गार्ग्यपरास	व	१
५ १५	१५	वा० वेसिदिबस		
		आश्विनसुवि		
५ १५		वधल मलिगादस	व	१

वेदिनाम् ॥ ६ ॥ चन्द्रस्य अयन इतिष्टुद्धिमिस्तम्ब तच्चान्द्रायण । यव-
वन्मध्य स्पूलमाथन्तहीन मध्य यस्य तथवमध्यं । वज्रवन्मध्य सुक्ष्म-
माथन्तस्पूल मध्य यस्य तद्वज्रमध्य । अथ स्पूलहीनते दसिमासपट्ट
त्वसोक्तमतिबद्धे । पूर्वं यवमध्यचान्द्रायणे शुक्ले प्रतिपदमारभ्य एकै-
कमासवर्तिषुक्षा पूर्णिमायावरपञ्चदशस्यै कवलदत्सी जायेते आद-
यत्योः । ततः कृष्णमतिपदमारभ्यैकैकहान्या यावदमावास्या आदय-
त्योरैकमासवत्सी जायेते । इति यवमध्यचान्द्रायण ॥ वज्रमध्ये तु
कृष्णमतिपदमारभ्य पञ्चदशस्यमासवत्सिन्ध्यामेकैकहान्या आदयत्यो-
रमावास्यामेकैकमासवत्सी जायेते । ततः शुक्लमतिपदमारभ्यैकैकमासव-

यवमध्यचान्द्रायणतपः शुक्लपक्षेष्टुद्धिः

यवमध्यचान्द्रायणतपः कृष्णपक्षेष्टुद्धिः

शुक्ल	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०	३१	३२	३३	३४	३५	३६	३७	३८	३९	४०	४१	४२	४३	४४	४५	४६	४७	४८	४९	५०	५१	५२	५३	५४	५५	५६	५७	५८	५९	६०	६१	६२	६३	६४	६५	६६	६७	६८	६९	७०	७१	७२	७३	७४	७५	७६	७७	७८	७९	८०	८१	८२	८३	८४	८५	८६	८७	८८	८९	९०	९१	९२	९३	९४	९५	९६	९७	९८	९९	१००
-------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----

यवमध्यचान्द्रायणतपः कृष्णपक्षेष्टुद्धिः

यवमध्यचान्द्रायणतपः शुक्लपक्षेष्टुद्धिः

शुक्ल	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०	३१	३२	३३	३४	३५	३६	३७	३८	३९	४०	४१	४२	४३	४४	४५	४६	४७	४८	४९	५०	५१	५२	५३	५४	५५	५६	५७	५८	५९	६०	६१	६२	६३	६४	६५	६६	६७	६८	६९	७०	७१	७२	७३	७४	७५	७६	७७	७८	७९	८०	८१	८२	८३	८४	८५	८६	८७	८८	८९	९०	९१	९२	९३	९४	९५	९६	९७	९८	९९	१००
-------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----

ज्ञानदर्शनधारिआवीनि यस्मात्तत्परममूषण । अन्वैकाशनेकान्तरितानि द्वार्त्रिषावाचान्तानि कुर्यात् । चतु-
 पष्टिदिने पूर्यते । यष्टकन्यासः । उद्यापने दृष्टत्वात्रविधिपूर्वकं जिन्मप्रतिभाया सुवर्णमपरत्नजटितसर्वाङ्गी-
 णाभरणदान द्वार्त्रिषात्सस्यया सर्वपक्षाफलदीकन । एतत्फल परमसपदगुणप्राप्तिः ॥ वीक्षातपसि चार्ह-

८ दीक्षावप अनागार्ह दिन ७२

क	अ	सं	भ	सु	प	सु	व	सु	शी	शे	का	सि	म	प	वा	धीर
२	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
२	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १ ॥ तद्व्यासा । सुमहत्पुत्र निबन्धनरीण वासु

क्रियैव तपसां भव । जगृहे तत्तथा कार्यमेकान्तरितयुक्तिः ॥ १ ॥ तद्यथा । सुमहत्प निखमत्तेण वासु-
 द्धो जिनो चउत्पेण । सो मल्लीवि अ अदामेण सेसा उ उद्वेण ॥ १ ॥ अर्हता दीक्षयाजुकरणीय तपः दी-
 क्षान्तं तत्र सुमतिनित्यभक्तेन वीक्षा जगृहे तत्रैकभक्त कार्य । वासुपूज्यो जिनोपि चतुर्थेन पार्श्वो महिर-
 नेन संसा दृष्टेन पूर्वमेकान्तरितैकभक्तेरुपासा विधीयन्ते । यष्टकन्यासः । उद्यापने एकभक्त दृष्टत्वा-
 न्निरेका जिनस्वाङ्गं अष्टप्रकारपूजा वहिर्भुतिदीकन । एतत्फल विमलवतावासिः । इति यतिश्चाद्वकरणीय-
 तत्पदे ईशान्तः ॥ ८ ॥ ॥ अथ ज्ञानतपः । येन तीर्थकृता येन तपसा ज्ञानमाप्यते । तत्तत्तथा विधेय

१. वैष्णवसंन्यासः अनागतः दिनः ७५१९.

अ	ब	च	द	ध	प	सु	हं	सु	क्षी	के	का	खि	अ	व	क्षी	कु	अ	भ	सु	म	ने	पा	मीर
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४

स्यादेकान्तरितवृत्तिः ॥ १ ॥ यथा । अद्रुमभस्तवसर्णे पासो सर मल्लिरिदमेभीण । वासुपुत्रचउत्थेण छट्ट-
भस्तेण सेसाण ॥ १ ॥ ज्ञानेनोपलक्षित तपो ज्ञानतपः तत्र श्रीऋषभमल्लिनेमिपाश्वर्नानामष्टमेन वासुपूज्यस्य
षडुर्धेन दोषाणां षष्टेन एव मनुष्येणाप्येकान्तरितोपवासैकभक्तैः कार्यं । यत्रकन्यासः । उद्यापन दीक्षावत् ।
एतत्फल विद्युच्छिज्ञानावाप्तिः । इति यतिआद्धकरणीयमनागाढ केवलज्ञानतपः ॥ ९ ॥ ॥ अथ निर्वाणतपः ।

१० निर्धारणतयः अनन्ताद विम ३५५२

	क	ख	ग	घ	ङ	च	छ	ज	झ	ञ	ट	ठ	ड	ढ	ण	त	थ	द	ध	न	प	फ	ब	भ	म	य	र	ल	व
अ	आ	इ	ई	उ	ऊ	ऋ	ॠ	ऐ	ऑ	ऒ	ण	त	ए	ओ	श	ष	स	ह	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०

येन तीर्थकृता येन तपसा सुकिराप्यते । तत्तत्तथा विधेय स्यादेकान्तरितवृत्तितः ॥ १ ॥ यथा—निर्वाणमंत-
 किरिया सा चवदसमेण पढमनाहस्स । सेसाण मासिएण धीरजिणंस्स ङट्ठेण ॥ १ ॥ निर्वाणेनोपलक्षित
 तपः प्रथमजिनेन्द्रस्य चतुर्दशममर्केन शेषाणा मासोपवासेन धीरस्य षष्ठेन एवमेकान्तरिकैकमर्कैर्विधेयानि ।
 यच्चकन्यासः । उद्यापने बृहत्स्वाश्रयं चतुर्विधातिसंख्याया सर्वं फलनेष्वपकावदीकन साध्वर्चन सप्तपूजा
 च । एतत्फल भवाटकान्तमर्क्षमासिः । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाह निर्वाणतपः ॥ अत्र दीक्षाज्ञाननिर्वा-
 णतपसा कल्याणकतपस्यन्यन्मर्मावोस्ति । परस्वेव विशेषः कल्याणकतपसा आगाहतया कल्याणकादिनाना
 प्रत्याख्यानसपर्येन सपद्यते । एतानि यथायोगमनागाहतया तत्कुलतपःसकथया यथायोगेन सपद्यन्ते । एकस्मि-
 न्दिने व्यवनविकल्याणकद्वये एकैकस्य जिनस्य वा दिनद्वयस्य वा आराधनं कृत्वा भोक्तव्यं पारणकं कर्त-
 व्यमित्यर्थं नियमो नास्ति । पर दीक्षाज्ञाननिर्वाणकल्याणकत्रयेपि दिनत्रयस्य आराधनं कृत्वा ततः पारण विधेय ।
 एकस्य आराधनं कृत्वा न करणीय । एतानि तपस्येकान्तरपवासैः कर्तव्यानि ॥ १० ॥ अथ ऊनोदयतपः ।
 तच्च पञ्चविधमागमे । यथा । अप्पाहार १ अक्खहा २ दुभान ३ पत्ता ४ तर्हेव देस्सणा ५ । अट्ठ ८ दुवालस १२
 सोलस १६ चजवीस २४ ताहिकतीसाय ३१ ॥ १ ॥ ऊनोदरस्य भाव ऊनोदय १ । अथ यथासक्यसम्बन्धः ।
 स यथा । एकादिभिरष्टान्तैः कवलैरल्पाहारा १ नवादिभिर्द्वादशान्तैः कवलैरपार्था २ त्रयोदशादिभिः षोड-
 शान्तैर्विमागा ३ सप्तदशादिभिश्चतुर्विंशत्यन्तैः प्रासा ४ पञ्चविंशत्यादिभिरैकत्रिंशदन्तैः किंचिद्दना ५ । इय

१. केषलमानसपा अनागार्ह दिन ७५१९.

[illegible]

स्यादेकान्तरितवृत्तित् ॥ १ ॥' यथा । अद्वयभक्तवसणे पासो सह महिरिट्ठनेमीण । वासुपुत्रवज्रयेण छट्ट-
भक्तेण सेत्ताण ॥ १ ॥ ज्ञानेनोपलक्षित तपो ज्ञानतप' तत्र श्रीकृष्णममह्निनेभिषाभार्नानमष्टमेन वासुपूज्यस्य
वतुर्थेन दोषाणां पठेन एव मनुष्येणाप्येकान्तरितोपवासैकमसैः कार्यै । यश्चकन्यासः । उद्यापन दीक्षावत् ।
एतत्फल विबुध्विज्ञानावासिः । इति यतिश्चाद्वकरणियमनागाढ केवलज्ञानतपः ॥ ९ ॥ ॥ अथ निर्वाणतपः ।

१० निर्वाणवपः अनागादं विम ६९५२

[illegible]

प्रातिप्रासा उत्कृष्टा ५ । पञ्चदशभिर्विनेः पूर्यते । यथाकन्यासः । एषा ब्रह्मो नोदरिका ॥ ॥ भार्गवो नोदरिका

[illegible]

च पञ्चविधाप्युनोदरिका प्रत्येकं त्रिभेदा भावनीया । सा यथा । एकादिभिः कवलैर्जघन्या ह्यादिभिर्मध्यमा
 अष्टादिभिरकृष्टा । एव पञ्चविधापि तत्तन्नागकवलेस्त्रिविधा शेषा । तन्नालपाद्वारा एकप्रासेन जघन्या द्वि-
 विधतुः पञ्चप्रासेर्मध्यमा षट्सप्तष्टप्रासेरकृष्टा १ । उपार्धा नवप्रासेर्जघन्या दशैकादशत्रयोदशप्रासेर्मध्यमा द्वादशा-
 भिरकृष्टा २ । द्विभागा त्रयोदशभिर्प्रासेर्जघन्या चतुर्दशपञ्चदशाभिर्मध्यमा षोडशभिः कृष्टा ३ । प्राप्ता सप्तद-
 शाष्टादशभिर्प्रासेर्जघन्या एकोनविंशतिविंशत्येकविंशतिद्वाविंशतिभिर्मध्यमा त्रयोविंशतिचतुर्विंशतिभिः क-
 र्णकृष्टा ४ । किञ्चिदूना पञ्चविंशतिविंशतिप्रासेर्जघन्या । सप्तविंशत्यष्टाविंशत्येकोनविंशतिर्त्रिभेदयमा । त्रिंशदे-
 कात्रिंशान्निरकृष्टा ५ । एव द्वात्रिंशत्कवलसकयया पुरुषस्यैवभूनोदरिका पञ्चदशादिनैः पूर्यन्ते । स्त्रियास्तु सप्तविं-
 शतिकवलाजुसारेण तत्तन्नागैः पञ्चविधाप्युनोदरिका । सा यथा । एकादिसप्तसप्तान्तैरत्नपाद्वारा १ । अष्टाद्येकान-
 दशान्तैरुपार्धा २ । द्वादशादिचतुर्दशान्तैर्द्विभागा ३ । पञ्चदशाद्येकविंशत्यन्तैः प्राप्ता ४ । द्वाविंशत्यदिसप्त-
 विंशत्यन्तैः किञ्चिदूना ५ । एभिरेषि जघन्यमध्यमोत्तमभागे प्रत्येकं त्रिविधा । यथा । अल्पपाद्वारा एकद्विप्राप्ता
 जघन्या त्रिविधतुः पञ्चप्राप्ता मध्यमा षट्सप्तप्राप्ता उत्कृष्टा १ । उपार्धा अष्टप्राप्ता जघन्या नवप्राप्ता मध्यमा
 दशैकादशप्राप्ता उत्कृष्टा २ । द्विभागा द्वादशप्राप्तासेर्जघन्या त्रयोदशभिर्मध्यमा चतुर्दशभिः कृष्टा ३ । प्राप्ता
 पञ्चदशाद्येकविंशतिभिर्प्रासेर्जघन्या सप्तदशाष्टादशैकोनविंशतिप्रासेर्मध्यमा विंशतिपृकविंशतिप्राप्ता उत्कृष्टा
 ४ । किञ्चिदूना द्वाविंशतित्रयोविंशतिप्राप्ता जघन्या चतुर्विंशतिपञ्चविंशतिप्राप्ता मध्यमा षट्विंशतिसप्तविं-

शानिभासा डट्कुटा ५ । पञ्चदशमिदिनेः पूर्वे । यस्मिन्मासः । एषा द्रव्यो नोदरिका ॥ ॥ भाषो नोदरिका

[illegible]

पुनरागमे यथा । कोहार्ण निरोहो षाको जिणवयणभाषणाओ अ । भावेनोपोदरिआ पक्षसा वीयरएहि
 ॥ १ ॥ लोकवाहोनोवरी पुन' प्रथमदिने भासानामष्टक ८ द्वितीये दिने द्वादशक १२ तृतीये पोढशक १६
 चतुर्थे चतुर्विंशतिक २४ पञ्चमे एकत्रिंशतिक ३१ श्रिया पुनः प्रथमदिने भासाना सप्तक ७ द्वितीये एकाद-
 शक ११ तृतीये चतुर्विंशक १४ चतुर्थे एकविंशतिक २१ पञ्चमे सप्तविंशतिक २७ पञ्चभिर्दिने पूर्यते ॥ ज्ञाना-
 दिभिरकस्योनोदरिकप्रमाणसामोक्क यथा । नवचउसट्टीपणवीससोलनचउसपसट्टि तद् सोल । चउसट्टी-

१२ संकेतनातए आगाढं पतानि तथासि यथोक्तेकान्तरितानि धर्य १२

नर्य ४ नावद उ १। पु । उ १। पु । उ ४। पु । उ ५। उ १। पु उ १५। एत १०। पूरणीया
नर्य ४ नावद उ २ नि । उ १ नि । उ ४ नि । उ ५ नि । उ १ नि । उ १५ नि । उ १० नि
नर्य २ नावद उ २ नि । नर्य । नि । इत्यादिपूरणीया
मास १। नावद उ १ नर्य । उ १। नर्य । उ १ नर्य । पूरणीया
मास १ नावद उ ४ नर्य । उ ४। नर्य । पूरणीया
नर्य १ नावद । भाषात्मकानि कर्तव्यानि

सारि विविक्तानां विगहनिज्झरिद्याह चत्सारि । सवच्छराह बुद्धि उ एतत्तरिय च आयास ॥ १ ॥ नाद्विभिगिहो

चउसट्टी तीसा चउसयअसीअरिआ
 ॥ १ ॥ अहयालइक्कवणणा उसयाअहस-
 मरिया पच । नाणतिगार् ऊणोदर तु त-
 वदिणपमाणमिण ॥ २ ॥ उयापने जिन-
 स्यादविषपूजा सयवात्सत्तय सयपूजा
 च । एतत्फल विशिष्टभोगमोक्षप्राप्तिः ।
 इति श्रीपतिआदकरणीयमागाहमोनोद-
 र्यतपः ॥ ११ ॥ ॥ अथ सुलेखनतपः । च-

अ तवो जम्मासे परिमिय तु आयामं । अवरं वि अट्ठमासे होइ विगिद्ध तवोक्कम्म ॥ २ ॥ वास कोवीस-
हिय आयात्ताय तु आणुपुवीय । एसो पारसवरिसाह होइ सलेहणाह तवो ॥ ३ ॥ सल्लिखितसर्वभावकुल

[illegible]

७२	पक्ष पक्ष
१२	मास पक्ष
२	मास १॥
२	मास २॥
६	मास २
२	मास ३
२२९	छठ
९	मास ४
१२	अठम
१	मास ६
१	मास ६ ठ ५
१६	प्रतिमा
१	प्रतिदिन
६४९	पारणासवे
	संख्या तपः
	१२ वर्षे
	६॥ मास

"	४५	"	६०	"	१२०	
"	७५	"	६०	"	१८०	
"	७५	"	१२०	"	१७५	पूर्व दिन ३५
"	६०	"	१२०	"	७५८	१५ वर्ष १२ मास ६ दिन
"	६०	"	१२०	"	६६	१५ पञ्चाङ्गरे
"	६०	"	१२०	"	१२६	वर्षे द्वि

पाप विशोधयतीति सलेखना । एतद्याख्यान यतिधर्मान्या-
 धिकाराववसेय । एतत्फल सद्गतिः । यक्षन्पासः ॥ इति यति-
 आद्धकरणीयमागाह सलेखनातपः ॥ १२ ॥ ॥ अथ सर्व-
 सख्याग्नीमहावीरतपः । महावीरेण कृत तपो महावीरतपः ।
 तवेव । नवकिरचात्ममासे छकिरदोमासिष्ट उवासी अ ।
 बारस य मासिआर्ह पावत्तरिअद्धमासाह ॥ १ ॥ इह किर

छम्मास दो किर तेमासिष्ट उवासीय । अह्माहज्जाह दुवे दो वेव दो वेव दुवेदुमासाह ॥ २ ॥ भइ च नहामइ पडिम

ततो अ सधओ भव । दोषत्सारिदसेव य दिवसे ठासी अ अणुवद ॥ ३ ॥ गोअरमभिगाहजुअ स्वमणं
 छम्मासिप च कासी य । पचदिवसेहिं ऊण अधहिओ वच्छनयरीए ॥ ४ ॥ दसदोअकिरमएपा छाइमुणी-
 एगराहअ पढिमा । अट्टममत्तेण अर्ह इक्किअ चरमरयणीय ॥ ५ ॥ दो वेव य छट्सए अज्जानीसें जयासिओ
 भयवं । कायाह निबभस अउत्थमसं व से आसि ॥ ६ ॥ तिणिसए दिवसाण अज्जापणो ज पारणा-
 कालो । उकुइअरिसिन्नाण पि अ पढिमाण सए वसुए ॥ ७ ॥ सवपि तवोकम्म अप्पाणप आसि वीरना-
 हत्स । पवज्जाए दिवसे पढमे खिन्नामि सधमिण ॥ ८ ॥ बारस वेव य वासा मासा छवेव अद्धमासो अ ।
 वीरवरत्स भगवओ एतो उज्जमतपपरियाओ ॥ ९ ॥ बावत्तारिअद्धमासा बारमासिअ दुदिवट्टप दोअहाइ य
 उद्धिमासा इति नववज्जमासि अ दो छम्मासा पचदिनऊण छठदोस पणुणतीस य बारठम पारणाप निसय
 एणुणपचास य इह खिवसु सोल पढिमा दिवस वयदिवसेण सिउ मेलविओ पक्खहिअसट्टबारस वरिस
 अति वीरकेवलिलहिओ ॥ १ ॥ भगवान् श्रीमहावीरो द्वाससतिपक्षअपणानि द्वादशमासअपणानि द्वे सार्ध-
 मासअपणे द्वे सार्धद्विमासअपणे चट् द्विमासअपणानि द्वे त्रिमासअपणे नव चतुर्मासअपणानि एक वण्मा-
 सअपण द्वितीय च वण्मासअपण पञ्चदिवसोर्न कौशाम्ब्या एकोनर्धिशदधिक चट्थमासद्वय द्वादशाहमासि
 एकोनपञ्चाशदधिक पारणादिनशतत्रय वोढया प्रतिमादिनामि द्वाप्तएण दिवस च अकार्णीत् । एवं द्वाद-
 शवर्षाणि अपोदशापक्षा श्रीमहावीरस्य उपरस्ये तथीसि । एतामि वयासस्मि द्वाप्तान्तरितोपचासैः चत्वारि-

नलो अ सवओ मर । दोषसारिदसेव य दिवसे ठासी अ अणुपद ॥ ३ ॥ गोअरमभिगाहजुअ समणं
 छम्मासिय च कासी य । पवदिवसेहिं कण अवाहिओ वच्चनयरीए ॥ ४ ॥ दसदोअकिरमएपा छाइमुणी-
 पगराहअं पडिमा । अट्टममणेण जई इक्किअ चरमरणीय ॥ ५ ॥ दो वेव य छट्सए अउणानीसं उयासिओ
 भयवं । कायाइ निबमस अउत्थमसं च से आसि ॥ ६ ॥ तिणिणसए दिवसाण अउणापणं उ पारणा-
 कालो । उज्जुअरिसित्तमाण पि अ पडिमाण सए महुए ॥ ७ ॥ सवधि तवोकम्म अप्पाणय आसि धीरना-
 हस्स । पवज्जाए दिवसे पवमे चित्तमि सवमिण ॥ ८ ॥ बारस वेव य वासा मासा उयेव अट्टमासो अ ।
 धीरवरस्स मगवओ एसो उज्जमत्थपरिपाओ ॥ ९ ॥ वावसारिअट्टमासा बारमासिअ इदिचट्टय दोअहुर य
 उट्टिमासा इति, नववउमासि अ, दो छम्मासा पचदिनऊण छठदोस यणुणतीस य बारठम पारणाप तिसय
 एणुणपवास य इह खिबहु सोल पडिमा दिवस वयदिवसेण सिउ मेलविओ एकस्सहिअसट्टबारस वरिस-
 अति धीरकेवलिलहिओ ॥ १ ॥ मगवान् श्रीमहावीरो आससत्तिपक्खपणानि आदयामाससपणानि द्वे सार्व-
 मासक्षपणे द्वे-सार्वदिमासक्षपणे चट्ट द्विमासक्षपणानि द्वे त्रिमासक्षपणे नव अतुर्मासक्षपणानि एक चम्मा-
 सक्षपण द्वितीय च चम्मासक्षपण पचदिवसोन कौषाम्ब्या एकोनत्रिंशदधिक चट्टयातइय आदयामासपि
 एकोनपञ्चाशदधिक पारणादिनयातअय चोउया प्रतिमादिनामि ब्रतपएण दिवस च अकार्णीत् । पुनं आद-
 यार्वर्षिण अयोवशास्सका श्रीमहावीरइय उपास्सहे लघासि । पुत्तामि पणामसिअ पुक्काम्भरितोचवासेः चरणी-

॥ २ ॥ तपस्विना इदमभूषणकारित्वात्कनकावली । तस्या प्रथम चतुर्थं कृत्वा पारण ततः षष्ठं कृत्वा पारण ततः अष्टमं कृत्वा पारण इत्येका कादहलिका पूर्यते । ततोष्टौ षष्ठानि कुर्यात् । इत्येक द्वाह्निक पूर्यते । तत एकमुपवासं कृत्वा पारयेत् । ततो द्वाभुपवासौ कृत्वा पारयेत् ततस्त्रीन् ततश्चतुरः पञ्च षट् सप्त अष्टौ नव दशा एकादश द्वादश त्रयोदश चतुर्दश पञ्चदश षोडशोपवासान् क्रमेण कृत्वा पारयेत् । इत्येका लता पूर्यते । ततश्चतुर्दशालयादिनि विदध्यात् । एतावता पदक पूर्यते । ततः षोडशोपवासान्कृत्वा पारयेत् । ततः पञ्चदशचतुर्दशत्रयोदशद्वादशएकादशदशानवअष्टसप्तषट्पञ्चचतुरस्त्रीन्द्रौ एक उपवासान्कृत्वा पारयेत् इत्येव द्वितीया लता पूर्यते । ततोष्टौ षष्ठानि विदध्यात् । इति द्वितीय द्वाह्निक पूर्यते । ततोऽष्टम ततः षष्ठं ततश्चतुर्थं कुर्यात् । इति द्वितीया कादहलिका पूर्यते ॥ एककादहलिकाद्वाह्निकलतासमासौ पदकं कृत्वा ततः प्रति लोमगत्या लताद्वाह्निककादहला विधीयन्ते । एते चोपवासाः, चतुर्थाष्टमषष्ठाष्टाअपि उत्कृष्टासपारणकाः निरन्तरा एव विधेयाः । एतन्मध्यं पारणका अष्टाशीतिः उपवासाश्चतुरशीत्युत्तराणि त्रीणि शतानि सर्वाभ्येण एकोनवर्षेण विभिन्मासैः द्वाविंशत्यादिनैः पूर्यते । एतन्मध्यं पारणकं चतुर्धा सर्वकाभिन्नाहारैर्वा निर्बिकृति-केन वा अलेपद्रव्येण वा आचान्त्सेन वा । यज्ञकन्यासः । उद्यापनं उपवाससकृदपि सुवर्णदंकाबलिमात्रया इहत्स्नात्रविधिं विधाय प्रतिमाकण्ठं भूषयेत् । बह्विकृतिद्वीकनं यतिभ्यो ब्रह्माभपात्रदानं संघवात्सत्यं सप्त-पञ्चा च । एतत्फलं स्वर्गभोगमोक्षप्राप्तिः । इति भाद्रकरणीयमागाह कनकावलीतपः ॥ १४ ॥ ॥ अथ मुक्ता-

एकद्विद्वयुपवासतो शुभ इमे सपादिते काहले अष्टाष्टाष्टमसपदा विरचयेत् युक्त्या पुनर्दोष्टिमे । एकाद्यः
 स्रुतु षोडशान्तगणितैः श्रेणीद्वय च क्रमात् पूर्वे स्यात्तरलोष्टमेरपि चतुर्विंशान्मिमेतैर्निर्मलैः ॥ ३ ॥ रत्नानां
 गुणमयानामावली रत्नावली । तत्र प्रथमकाहलिकायां एक उपवासः ततः पारणक द्वौ उपवासा पारणक त्रय
 उपवासाः पारणक । ततो षाड्मिके अष्टाष्टमानि कुर्यात् । ततो लतायां एक उपवासः पारणक द्वौ उपवासा
 पारणक एव क्रमेण पारणकान्तरिताः षोडशपर्यन्ता निरन्तरा उपवासाः । ततः पदके चतुर्विंशदष्टमानि
 ततो विलोमतया षोडशाद्येकान्त उपवासाः पारणान्तरिता निरन्तराः इति द्वितीया लता पर्यन्ते । पारणक
 दिनानि अष्टाशीतिः ८८ । यच्चकन्यासः । उप्यापने बृहत्स्नात्रविधिपूर्वक बहुमूर्त्यनिकासनिर्मलनानाप्रकार-
 रत्नजातिमयी रत्नमाला जिनप्रतिमाकण्ठे समारोप्या सधवात्सल्य सधपूजा च । एतत्फल विविधसतानल-
 क्ष्मीप्राप्ति । इति यतिश्चाद्वकरणियमागाह रत्नावलीतपः ॥ १६ ॥ ॥ अथ लघुसिंहनिःक्रीडिततपः । गच्छन्सिंहो
 यथा नित्य पञ्चाङ्गां विलोकयेत् । सिंहनिःक्रीडितास्त च तथा तप उदाहृत ॥ १ ॥ एकहोत्राश्रित्युभयैर्युग-
 णविशिखैर्वेदपदपञ्चसाहस्रैः षट्कुम्भश्चैर्निधानाष्टनिधिविद्यगर्जैः षट्द्वयैः पञ्चषट्भिः । वेदैर्याणैर्युगाद्विजिज्ञा-
 शिसुजकुम्भोपवासेभ्य मध्ये कूर्वाणामां समन्ताद्दशनमिति तपः सिंहनिःक्रीडित स्यात् ॥ २ ॥ सिंहवक्षिः-
 क्रीडित पञ्चाद्वलोकन सयैव तपसा परिहृत्तोपवासकरण सिंहनिःक्रीडित । तत्र प्रथममेकोपवासः पुनः
 पारणक द्वौ उपवासा पारणक पुनरेकोपवासः पारणक त्रय उपवासाः पारणक द्वौ उपवासा पारणक चत्वार

अतुर्थं पुनः पारणक पुनः अतुर्दशोपवासाः पुनः पारणक पुनः अतुर्थं पुनः पारणक पुनः पञ्चदशोपवासाः पुनः पारणक पुनः अतुर्थं पुनः पारणक पुनः षोडशोपवासाः पुनः पारणक । एतदेव प्रतिलोभगत्वा द्वितीयश्रेण्या क्रियते । यथा षोडशोपवासाः पारणक पुनः अतुर्थं पुनः पारणक पुनः पञ्चदशोपवासाः पुनः पारणक इत्यादिप्राथम्यतुर्थं पुनः पारणक । इति मुक्तावलीतर्षोऽथ विधिपूर्वकं जिनप्रतिभाषाः स्थूलमुक्तावलीरोपणं सप्तवारत्सल्यं सप्तपूजा च । एतत्कल विधिवद्युणसतानावाप्तिः । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाह मुक्तावलीतपः ॥ १६ ॥ ॥ अथ रत्नावलीतपः । कादलिका दाहिमकं लता तरल एव च । अन्या लता दाहिमक कादली चेति च क्रमात् ॥ १ ॥ एकद्वित्र्युपवासैः स्तः कादली दाहिमे पुनः । तरलभाष्टममथो रत्नावल्या सते न्यसेत् ॥ २ ॥

३	पा
४	पा
५	पा
६	पा
७	पा
८	पा
९	पा
१०	पा
११	पा
१२	पा
१३	पा
१४	पा
१५	पा
१६	पा
	१७
	१८

कादकाशानिमौ ॥ १६ ॥ दत्तावलीतपसि विन ४१४ पादपक ८८ कागाढं

क	१
ख	२
ग	३
घ	४
ङ	५
च	६
छ	७
ज	८
झ	९
ञ	१०
ट	११
ठ	१२
ड	१३
ढ	१४
ण	१५
त	१६
थ	

[illegible]

लजातिनैवेद्यद्वौकन सयवात्सत्य सयपूजा च । एतन्फल कर्मक्षयावासिः । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाढ
लघुसिंहनिःक्रीडित तपः ॥ १७ ॥ ॥ अथ बृहत्सिंहनिःक्रीडित तपः । एकद्वौकपूषीटयोनिपमलैर्वेदत्रिषी-
णादियमि' षट्पञ्चाश्व रसाष्टससनवमिनर्गोष् विभन्वकैः । रुद्राशारविक्रविश्वविजुधैर्मातृपदमन्वन्वितैर्विभ्वे-

१	पा
२	पा
३	पा
४	पा
५	पा
६	पा
७	पा
८	पा
९	पा
१०	पा
११	पा
१२	पा
१३	पा
१४	पा
१५	पा
१६	पा
१७	पा
१८	पा
१९	पा
२०	पा
२१	पा
२२	पा
२३	पा
२४	पा
२५	पा
२६	पा
२७	पा
२८	पा
२९	पा
३०	पा
३१	पा
३२	पा
३३	पा
३४	पा
३५	पा
३६	पा
३७	पा
३८	पा
३९	पा
४०	पा
४१	पा
४२	पा
४३	पा
४४	पा
४५	पा
४६	पा
४७	पा
४८	पा
४९	पा
५०	पा
५१	पा
५२	पा
५३	पा
५४	पा
५५	पा
५६	पा
५७	पा
५८	पा
५९	पा
६०	पा
६१	पा
६२	पा
६३	पा
६४	पा
६५	पा
६६	पा
६७	पा
६८	पा
६९	पा
७०	पा
७१	पा
७२	पा
७३	पा
७४	पा
७५	पा
७६	पा
७७	पा
७८	पा
७९	पा
८०	पा
८१	पा
८२	पा
८३	पा
८४	पा
८५	पा
८६	पा
८७	पा
८८	पा
८९	पा
९०	पा
९१	पा
९२	पा
९३	पा
९४	पा
९५	पा
९६	पा
९७	पा
९८	पा
९९	पा
१००	पा

१८ षष्ठ्यस्तिस्रदशभिः क्रीडितवपेदिनि ४९७ पाणकदिनि ६१ सर्वदिनि ५५७ आगाढ

ਰ	੧
ਰ	੨
ਰ	੧
ਰ	੩
ਰ	੪
ਰ	੫
ਰ	੬
ਰ	੭
ਰ	੮
ਰ	੯
ਰ	੧੦
ਰ	੧੧
ਰ	੧੨
ਰ	੧੩
ਰ	੧੪
ਰ	੧੫
ਰ	੧੬
ਰ	੧੭
ਰ	੧੮
ਰ	੧੯
ਰ	੨੦
ਰ	੨੧
ਰ	੨੨
ਰ	੨੩
ਰ	੨੪
ਰ	੨੫
ਰ	੨੬
ਰ	੨੭
ਰ	੨੮
ਰ	੨੯
ਰ	੩੦
ਰ	੩੧
ਰ	੩੨
ਰ	੩੩
ਰ	੩੪
ਰ	੩੫
ਰ	੩੬
ਰ	੩੭
ਰ	੩੮
ਰ	੩੯
ਰ	੪੦
ਰ	੪੧
ਰ	੪੨
ਰ	੪੩
ਰ	੪੪
ਰ	੪੫
ਰ	੪੬
ਰ	੪੭
ਰ	੪੮
ਰ	੪੯
ਰ	੫੦
ਰ	੫੧
ਰ	੫੨
ਰ	੫੩
ਰ	੫੪
ਰ	੫੫
ਰ	੫੬
ਰ	੫੭
ਰ	੫੮
ਰ	੫੯
ਰ	੬੦
ਰ	੬੧
ਰ	੬੨
ਰ	੬੩
ਰ	੬੪
ਰ	੬੫
ਰ	੬੬
ਰ	੬੭
ਰ	੬੮
ਰ	੬੯
ਰ	੭੦
ਰ	੭੧
ਰ	੭੨
ਰ	੭੩
ਰ	੭੪
ਰ	੭੫
ਰ	੭੬
ਰ	੭੭
ਰ	੭੮
ਰ	੭੯
ਰ	੮੦
ਰ	੮੧
ਰ	੮੨
ਰ	੮੩
ਰ	੮੪
ਰ	੮੫
ਰ	੮੬
ਰ	੮੭
ਰ	੮੮
ਰ	੮੯
ਰ	੯੦
ਰ	੯੧
ਰ	੯੨
ਰ	੯੩
ਰ	੯੪
ਰ	੯੫
ਰ	੯੬
ਰ	੯੭
ਰ	੯੮
ਰ	੯੯
ਰ	੧੦੦
ਰ	੧੦੧
ਰ	੧੦੨
ਰ	੧੦੩
ਰ	੧੦੪
ਰ	੧੦੫
ਰ	੧੦੬
ਰ	੧੦੭
ਰ	੧੦੮
ਰ	੧੦੯
ਰ	੧੧੦
ਰ	੧੧੧
ਰ	੧੧੨
ਰ	੧੧੩
ਰ	੧੧੪
ਰ	੧੧੫
ਰ	੧੧੬
ਰ	੧੧੭
ਰ	੧੧੮
ਰ	੧੧੯
ਰ	੧੨੦
ਰ	੧੨੧
ਰ	੧੨੨
ਰ	੧੨੩
ਰ	੧੨੪
ਰ	੧੨੫
ਰ	੧੨੬
ਰ	੧੨੭
ਰ	੧੨੮
ਰ	੧੨੯
ਰ	੧੩੦
ਰ	੧੩੧
ਰ	੧੩੨
ਰ	੧੩੩
ਰ	੧੩੪
ਰ	੧੩੫
ਰ	੧੩੬
ਰ	੧੩੭
ਰ	੧੩੮
ਰ	੧੩੯
ਰ	੧੪੦
ਰ	੧੪੧
ਰ	੧੪੨
ਰ	੧੪੩
ਰ	੧੪੪
ਰ	੧੪੫
ਰ	੧੪੬
ਰ	੧੪੭
ਰ	੧੪੮
ਰ	੧੪੯
ਰ	੧੫੦
ਰ	੧੫੧
ਰ	੧੫੨
ਰ	੧੫੩
ਰ	੧੫੪
ਰ	੧੫੫
ਰ	੧੫੬
ਰ	੧੫੭
ਰ	੧੫੮
ਰ	੧੫੯
ਰ	੧੬੦
ਰ	੧੬੧
ਰ	੧੬੨
ਰ	੧੬੩
ਰ	੧੬੪
ਰ	੧੬੫
ਰ	੧੬੬
ਰ	੧੬੭
ਰ	੧੬੮
ਰ	੧੬੯
ਰ	੧੭੦
ਰ	੧੭੧
ਰ	੧੭੨
ਰ	੧੭੩
ਰ	੧੭੪
ਰ	੧੭੫
ਰ	੧੭੬
ਰ	੧੭੭
ਰ	੧੭੮
ਰ	੧੭੯
ਰ	੧੮੦
ਰ	੧੮੧
ਰ	੧੮੨
ਰ	੧੮੩
ਰ	੧੮੪
ਰ	੧੮੫
ਰ	੧੮੬
ਰ	੧੮੭
ਰ	੧੮੮
ਰ	੧੮੯
ਰ	੧੯੦
ਰ	੧੯੧
ਰ	੧੯੨
ਰ	੧੯੩
ਰ	੧੯੪
ਰ	੧੯੫

देवतिथिप्रमाणमनुभिम्भाष्टिप्रतिध्यान्वितैः ॥ १ ॥ कलामनुतिथिप्रयोद्देशाच्चतुर्दशाक्षान्वितैस्त्रयोद्देशाधियाष्टु-
भिर्दशागिरीशानन्दैरपि । दशाष्टनवसप्तभिर्गजरसाञ्च बाणै रसेष्वनुविंशितवह्निभिर्युगसुजाग्निमूर्वाद्भूमिः ॥ २ ॥
उपवासैः क्रमात्कार्यैः पारणा अन्तरात्तराः । सिंहनि क्रीडित नाम बृहत्सजायते तपः ॥ ३ ॥ अत्र दृष्टेः-
हनि क्रीडिते एकोपवासः पारणक द्वौ उपवासौ पारणक एकोपवासः पारणक त्रय उपवासाः पारणक द्वौ
उपवासी पारणक चत्वार उपवासाः पारणक त्रय उपवासाः पारणक पञ्चोपवासाः पारणक चत्वार उपवासाः

वारसत्य सधपूजा च । एतत्फल उपशमश्रेणिप्राप्तिः । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाढ दृष्टिसिद्धानिःक्रीडित
तपः ॥ १८ ॥ ॥ अथ भद्रतपः । एकद्विद्वित्रिचतुःपञ्चभिचतुःपञ्चभूद्वयैः । पञ्चैकद्विद्वित्रिवेदेऽथ द्विद्वित्रिवेदेषु भूमिभिः

१९. भद्रतप आगाढ दिन १००

व १	पा	व २	पा	व ३	पा	व ४	पा	व ५	पा
व १	पा	व २	पा	व ३	पा	व ४	पा	व ५	पा
व २	पा	व ३	पा	व ४	पा	व ५	पा	व ६	पा
व ३	पा	व ४	पा	व ५	पा	व ६	पा	व ७	पा
व ४	पा	व ५	पा	व ६	पा	व ७	पा	व ८	पा
व ५	पा	व ६	पा	व ७	पा	व ८	पा	व ९	पा
व ६	पा	व ७	पा	व ८	पा	व ९	पा	व १०	पा
व ७	पा	व ८	पा	व ९	पा	व १०	पा	व ११	पा
व ८	पा	व ९	पा	व १०	पा	व ११	पा	व १२	पा
व ९	पा	व १०	पा	व ११	पा	व १२	पा	व १३	पा

तुःपञ्चैकोपवासैर्निरन्तरैः पारणकानि पञ्चमश्रेणौ चतुःपञ्चैकद्विद्वित्रिचतुःपञ्चभूद्वयैः । पारणकानि एव उप-
वासाः पञ्चसप्ततिः ७५ पारणकदिनानि पञ्चविंशतिः २५ सर्वसंख्या शत । यद्यन्यासः । उद्यापने जिनस्त्रात्र
सधवात्सत्य सधपूजा च । एतत्फल कल्याण । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाढ भद्रतपः ॥ १९ ॥ ॥ अथ
महाभद्रतपः । एकद्विद्वित्रिचतुःपञ्चषट्सप्ततिरुपोषणैः । निरन्तरैः पारणकमाच्यश्रेणौ प्रजायते ॥ १ ॥ द्वितीय-
पाल्या वेदेषु षट्सप्तैकद्विचद्विभिः । तृतीयपाल्या सप्तैकद्विद्वित्रिवेदशरै रसैः ॥ २ ॥ चतुर्थपाल्या त्रिचतुःपञ्चप-
ट्सप्तभूद्वयैः । पञ्चम्या रससप्तैकद्विद्वित्रिवेदशिलीमुखैः ॥ ३ ॥ षष्ठ्या द्विद्वित्रिचतुःपञ्चषट्सप्तैकैरुपोषणैः । सप्तम्या

॥ १ ॥ पञ्चैकद्विद्वित्रिभिश्चोपवासकैः श्रेणिपञ्चक । भद्रे

तपसि मध्यस्थपारणाश्रेणिसंयुत ॥ २ ॥ भद्रकारित्वा-
द्भद्र । तत्र प्रथमश्रेणौ क्रमात् एकद्विद्वित्रिचतुःपञ्चोपवा-
सैर्निरन्तरैः पारणकानि द्वितीयश्रेणौ त्रिचतुःपञ्चैकद्वि-
पवासैर्निरन्तरैः पारणकानि । तृतीयश्रेणौ पञ्चैकद्विद्वि-
चतुःपञ्चैकद्विद्वित्रिचतुःपारणकानि चतुर्थश्रेणौ द्विद्वित्रिच-

पारणक पञ्चपवासाः पारणक पञ्चोपवासाः पारणक सप्तोपवासाः पारणक पञ्चपवासाः पारणक अष्टोपवासाः
 पारणक सप्तोपवासाः पारणक नवोपवासाः पारणक अष्टोपवासाः पारणक दशोपवासा. पारणक नवोप
 वासाः पारणक एकादशोपवासाः पारणक दशोपवासा. पारणक द्वादशोपवासा पारणक एकादशोपवासाः
 पारणक त्रयोदशोपवासाः पारणक द्वादशोपवासाः पारणक चतुर्दशोपवासाः पारणक त्रयोदशोपवासा
 पारणक पञ्चदशोपवासाः पारणक चतुर्दशोपवासाः पारणक षोडशोपवासाः पारणक पञ्चदशोपवासाः पार
 णक एतावता मध्ये पुनर्दितीया गतिर्दिलोमतया षोडशोपवासाः पारणक चतुर्दशोपवासाः पारणक पञ्चद
 शोपवासाः पारणक त्रयोदशोपवासाः पारणक चतुर्दशोपवासाः पारणक द्वादशोपवासा. पारणक त्रयोद
 शोपवासा पारणक एकादशोपवासाः पारणक द्वादशोपवासाः पारणक दशोपवासाः पारणक दशोपवासा.
 पारणक एकादशोपवासाः पारणक नवोपवासाः पारणक दशोपवासाः पारणक अष्टोपवासाः पारणक नवो-
 पवासा पारणक सप्तोपवासा पारणक अष्टोपवासाः पारणक पञ्चपवासाः पारणक सप्तोपवासा पारणक
 पञ्चोपवासाः पारणक षड्पवासाः पारणक अत्रार उपवासाः पारणक पञ्चोपवासा पारणक त्रय उपवासा
 पारणक अत्रार उपवासाः पारणक द्वौ उपवासाः पारणक त्रय उपवासाः पारणक एक उपवासाः पारणक द्वौ
 उपवासाः पारणक एक उपवासाः पारणक । एवमुपवासानां सप्तनवत्युत्तरा चतुर्दशी ४९७ पारणादिवान्ये
 कचष्टि ६१ । पञ्चकन्यासः । उद्यापने दृष्टकाचविधिपूर्वक उपवाससम्पत्त्या पुण्यकलत्रैवेत्यह्नादीकनं संव-

तपो भवेत् ॥ ३ ॥ अथ उपवासाः पञ्चसप्तत्युत्तरं शत १७९ पारणकदिनानि पञ्चावशातः २५ । यश्च कन्यासा ।
उपापन भद्रवत् । एतत्फल वाञ्छितप्राप्ति । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाद भद्रोत्तरतपः ॥ २१ ॥ ॥ अथ
सर्वतोभद्रतपः । आद्याः पञ्चषष्ठध्वनागनवभिर्दिग्गशसुभिः श्रेणि का नागैर्नन्दककुपशिशवाशरसरसैरध्वैर्हिमीपा

२२ सर्वतोभद्रतप आगाद व० ३९२ पा० ४९ सर्व० ४४१

४५	पा	४६	पा	४७	पा	४८	पा	४९	पा	५०	पा	५१	पा	५२	पा	५३	पा	५४	पा	५५	पा	५६	पा	५७	पा	५८	पा	५९	पा	६०	पा	६१	पा	६२	पा	६३	पा	६४	पा	६५	पा	६६	पा	६७	पा	६८	पा	६९	पा	७०	पा	७१	पा	७२	पा	७३	पा	७४	पा	७५	पा	७६	पा	७७	पा	७८	पा	७९	पा	८०	पा	८१	पा	८२	पा	८३	पा	८४	पा	८५	पा	८६	पा	८७	पा	८८	पा	८९	पा	९०	पा	९१	पा	९२	पा	९३	पा	९४	पा	९५	पा	९६	पा	९७	पा	९८	पा	९९	पा	१००	पा
----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----	----

गजैः पूर्णबलिः सप्तमी ते वै पारणकान्तरा निगदिना नित्योपवासा बुधैः ॥ २ ॥ सर्वतो भद्रकारित्वात्सर्व-
तोभद्र । एव सर्वतोभद्रतपसि उपवासाना द्विनवत्युत्तरा त्रिशती ३९२ पारणकदिनान्येकोनपञ्चाशत् ४९ ।

व सा । रुद्रैर्व्याणरसाध्वना-
ननवभिर्दिग्भिस्तृतीया भ-
वेत्युर्वा सप्तगजैश्च नन्दव-
शभिः श्रीकण्ठपाणौ रसैः
॥ १ ॥ काष्ठा रुद्रशरै रसैर्द-
यगजैर्नन्दानिवतैः पञ्चमी
षष्ठी पट्टपुरगोभनन्दद-
शभिः श्रीकण्ठपाणौ पर ।
नन्दाशशिवावपाणषट्क्षय-

२० मद्रोसरतप आगाढ उपवासाः १९६ पारणानि ४९ सर्व २४५											
४१	पा	४२	पा	४३	पा	४४	पा	४५	पा	४६	पा
४४	पा	४५	पा	४६	पा	४७	पा	४८	पा	४९	पा
४७	पा	४८	पा	४९	पा	५०	पा	५१	पा	५२	पा
५०	पा	५१	पा	५२	पा	५३	पा	५४	पा	५५	पा
५३	पा	५४	पा	५५	पा	५६	पा	५७	पा	५८	पा
५६	पा	५७	पा	५८	पा	५९	पा	६०	पा	६१	पा
५९	पा	६०	पा	६१	पा	६२	पा	६३	पा	६४	पा
६२	पा	६३	पा	६४	पा	६५	पा	६६	पा	६७	पा
६५	पा	६६	पा	६७	पा	६८	पा	६९	पा	७०	पा

२१ मद्रोसरतप आगाढ दिन २००											
४५	पा	४६	पा	४७	पा	४८	पा	४९	पा	५०	पा
४७	पा	४८	पा	४९	पा	५०	पा	५१	पा	५२	पा
४९	पा	५०	पा	५१	पा	५२	पा	५३	पा	५४	पा
५१	पा	५२	पा	५३	पा	५४	पा	५५	पा	५६	पा
५३	पा	५४	पा	५५	पा	५६	पा	५७	पा	५८	पा
५६	पा	५७	पा	५८	पा	५९	पा	६०	पा	६१	पा
६०	पा	६१	पा	६२	पा	६३	पा	६४	पा	६५	पा

पञ्चपद्मसम्भूतमन्त्रिचतुष्टयोः ॥ ४ ॥ एव
संप्रयते सप्तश्रेणिभिर्मध्यपारणैः । मद्राभद्र
तपः सप्तमस्तारपरिचारित ॥ ५ ॥ मद्राभद्र-
कारित्वान्मद्राभद्र । यक्षकन्यासः । अत्रोप-
वासाः पण्यवत्पुत्तर दात १९६ पारणक-
दिनान्येकोनपञ्चाशत् ४१ । उद्यापने दृढ-
त्वाच्चविधिना जिनपूजा सप्तवात्सत्य स-
द्यपूजा च । एतत्फल सर्वविघ्नविनाश पु-

ण्यमाप्तिः । इति यतिआह्वकरणीप्रमाणगढ मद्राभद्रतपः ॥ २० ॥
॥ अथ 'मद्रोसरतप' । भद्रेण कल्याणेन उत्तर भद्रोत्तर । आ-
द्यश्रेणौ पञ्चषड्भिः सप्ताष्टनवमिस्तथा । द्वितीयाया च सप्ता-
ष्टनवपाणरसैरपि ॥ १ ॥ तृतीयाया नन्दपाणवत्सप्ताष्टमिख-
त्तमे । चतुर्थ्या रससप्ताष्टनवपाणमिते, क्रमात् ॥ २ ॥ च-
त्वारिंशत्तमस्तपः । भद्रोत्तर पारणानि ४९ सर्व २४५

२३ गुणरत्नसंघसंस्था भास १५ भा. १०

[illegible]

यश्चकन्यासः । उष्णपत्र भद्रवत् । कश्चिदेतेषा षट्पुर्णामप्युष्णपत्रे उपवाससस्यपया पुष्पफलपक्वाभादिदीकन
 जिनामे वदीर्यते । एतत्फल सर्वेषान्ति कर्मक्षयान्मोक्षावाप्तिः । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाढ सर्वतोभद्र-
 तपः ॥ २२ ॥ ॥ अथ शुणरक्षसपत्सरतपः । शुणरक्ष षोडशभिर्मासेस्सर्प्यते पुनस्तत्र । मासे मासे चैकादि-
 पोदशान्ताः स्युषवासाः ॥ १ ॥ शुणरक्षाना प्राप्तिहेतुत्वादुणरक्ष तच्च षोडशमासेः पूर्यते । तत्र प्रथममासे
 एकैकनोपवासेन पारणकानि तत्रोपवासाः पञ्चदश पारणकानि पञ्चदश सर्वदिनानि त्रिंशत् । द्वितीयमासे
 उपवासद्वयान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासा विंशतिः पारणकानि दश सर्वदिनानि त्रिंशत् । तृती-
 यमासे उपवासत्रयान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासाश्चतुर्विंशतिः पारणकान्यष्टौ सर्वदिनानि द्वात्रिंशत् ।
 चतुर्थमासे षट्पुषवासान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासाश्चतुर्विंशति पारणकानि पद सर्वदिनानि त्रिं-
 शत् । पञ्चममासे पञ्चोपवासान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासाः पञ्चविंशतिः पारणकानि पञ्च सर्वदिनानि
 त्रिंशत् । षष्ठमासे षट्पुषवासान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासाश्चतुर्विंशतिः पारणकानि चत्वारि सर्वदि-
 नान्यष्टाविंशतिः । सप्तममासे सप्तोपवासान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासा एकविंशतिः पारणकानि
 त्रीणि सर्वदिनानि चतुर्विंशतिः । अष्टममासे अष्टोपवासान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासाश्चतुर्विंशतिः
 पारणकानि त्रीणि सर्वदिनानि सप्तविंशतिः । नवमे मासे नवोपवासान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासाः
 सप्तविंशतिः पारणकानि त्रीणि सर्वदिनानि त्रिंशत् । दशममासे दशोपवासान्तरितानि पारणकानि तत्रो-

२६ गुणरत्नसप्तसप्तः मास १६ आगाद

[illegible]

यश्चकन्यासः । उद्यापन भद्रवत् । कश्चिदेतेषां चतुर्णामप्युद्यापने उपवाससस्यपः । पुष्टपलपफाद्यादिद्वीकन
 जिनाप्रे उदीर्यते । एतत्फल सर्वशान्ति कर्मक्षयान्मोक्षावाप्तिः । इति यन्निश्चाद्व्यकरणियमागाढ सर्वतोभद्र-
 सप ॥ २२ ॥ ॥ अथ गुणरत्नसम्पत्सूत्रम् । गुणरत्न षोडशभिर्मसैस्संपूर्यते पुनस्तत्र । मासे मासे चैकादि-
 पोडशान्ताः स्वरूपवासाः ॥ १ ॥ गुणरक्षाना मासिहेतुत्वाद्गुणरत्न तच्च पोडशमासेः पूर्यते । तत्र प्रथममासे
 एकैकोपवासेन पारणकानि तत्रोपवासाः पञ्चदश पारणकानि पञ्चदश सर्वदिनानि त्रिंशत् । द्वितीयमासे
 उपवासद्वयान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासा विंशतिः पारणकानि दश सर्वदिनानि त्रिंशत् । तृती-
 यमासे उपवासत्रयान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासाश्चतुर्विंशतिः पारणकानि द्वाविंशत् । चतुर्थमासे
 चतुरूपवासान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासाश्चतुर्विंशतिः पारणकानि षट् सर्वदिनानि त्रिं-
 शत् । पञ्चममासे पञ्चोपवासान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासाः पञ्चविंशतिः पारणकानि पञ्च सर्वदिनानि
 त्रिंशत् । षष्ठमासे षडुपवासान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासाश्चतुर्विंशतिः पारणकानि सत्वारि सर्वदि-
 नान्यष्टाविंशतिः । सप्तममासे सप्तोपवासान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासा एकविंशतिः पारणकानि
 त्रीणि सर्वदिनानि चतुर्विंशतिः । अष्टममासे अष्टोपवासान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासाश्चतुर्विंशतिः
 पारणकानि त्रीणि सर्वदिनानि सप्तविंशतिः । नवमे मासे नवोपवासान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासाः
 सप्तविंशतिः पारणकानि त्रीणि सर्वदिनानि त्रिंशत् । दशममासे दशोपवासान्तरितानि पारणकानि तत्रो-

यथाशक्ति पूर्यतेऽङ्गतपः स्फुटं ॥ १ ॥ अङ्गानां आचारादीनामेकादशानां तपः अङ्गतपः । तत्र शुभे मासे चन्द्र-
पले शुक्लेकादश्या यथाशक्ति एकाशानेनिकृत्तिकाचान्त्रलोपयासैस्तप आरभेन । पक्षे पक्षे एकादश्या तदेव
तपः कूर्वात यावदेकादशमासैः पूर्यते । उद्यापनं ज्ञानपञ्चमीवत् । यज्ञकन्यासः । एतत्फलं अंगमावाप्तिः ।
इति यतिश्राद्धकरणियमानादमङ्गतपः ॥ २४ ॥ ॥ अथ सवत्सरतपः । सावत्सरतपः सावत्सरिके पाक्षि-

२५ सवत्सरतपः अनागाढ	
पक्ष २४ वर्षमध्ये	४ १४
कार्तिकशुभमासे	४ २
प्लगजशुभमासे	४ २
आषाढशुभमासे	४ २
पर्युषणपर्वणि	४ १

केपि च । चातुर्मासे कृतलोचं क्रियते तदु-
दीर्यते ॥ १ ॥ सवत्सरे निष्पयेन कृते
सावत्सर तत्र पाक्षिकालोचन । प्रत्येकमे-
कैकोपवासकरणे उपवासाश्चातुर्विंशतिः ।
चातुर्मासिकालोचने प्रत्येक द्वयोपवास-
करणे उपवासाः षट् सवत्सरालोचने उ-
पवासत्रय एव वत्सरे उपवासास्त्रयस्त्रिं-
शत् । यज्ञकन्यासः । उद्यापनं पूर्ववत् ।
एतत्फलं सवत्सरकृतपापक्षयः । इति य-

२६ नन्दीश्वर तपः अनागाढ वर्ष ७											
१ वर्षे	४	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
२ वर्षे	४	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
३ वर्षे	४	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
४ वर्षे	४	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
५ वर्षे	४	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
६ वर्षे	४	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
७ वर्षे	४	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
८ वर्षे	४	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
९ वर्षे	४	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१० वर्षे	४	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
११ वर्षे	४	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०

तिश्राद्धकरणियमनागाढ सावत्सरतपः ॥ २५ ॥ ॥ अथ नन्दीश्वरतपो दीपोत्सवदर्शादुदी

नान्दपुत्र्या' पुरुषः पुत्र्या अगणितमण्डकैर्मोजन दद्यात् । पञ्चासस्या हरिद्राराग कौस्तुभमवक्रयुगल तान्बूल
कङ्कणनूपुरादि दद्यात् । साधुसाध्वीना रजोहरणमुखवस्त्रिकावस्त्रपात्राद्यगणितमण्डकदान सप्तसु आद्यद्वेष्टु
अगणितमण्डकैर्लोभन । एतत्फल सिद्धिप्राप्तिः । इति आद्यकरणीयमागाढ पुण्डरीकतपः ॥ २७ ॥ ॥ अथ
माणिक्यप्रस्तारिकातप । माणिक्यप्रस्तारी चाभिनशुक्लस्य पक्षसंयोगे । आरभ्यैकादशिका राका यावद्विद-
द्यात् ॥ १ ॥ माणिक्यवस्त्रपसः प्रस्तारो यस्या' सा माणिक्यप्रस्तारी । तत्र आभिनशुक्लैकादश्यामुपवासः

२८ माणिक्यप्रस्तारिकातप आगाढ					
१ वर्षे	११८	१२५	१३३	१४०	१५६
२ वर्षे	११८	१२५	१३३	१४०	१५६
३ वर्षे	११८	१२५	१३३	१४०	१५६
४ वर्षे	११८	१२५	१३३	१४०	१५६

ततः स्वयमपि शुचिभगवत्पञ्चाणि कौस्तुभमवक्रयुगल वा परिधाय यथासपत्ति भूषणानि च धृत्वा अस्त्रपञ्चा-
क्षताञ्जलिं भृत्वा उपरि जातीफलमेक न्यस्य मङ्गलाचारपूर्वक चैत्यस्य प्रदक्षिणा दत्त्वा जिनाग्ने न्यसेत् । द्वि-
तीयप्रदक्षिणाया नालिकेर तृतीयप्रदक्षिणाया सपत्र सहन्त वीजपूर अक्षताञ्जलिमुपरिकरण पूर्णीफल देवाग्ने
स्थापयेत् । चतुर्थप्रदक्षिणाया अक्षताञ्जलिमुपरि न्यस्य स्थालं देवाग्ने स्थापयेत् । चतुर्थप्रदक्षिणा दत्त्वा ततः

द्वादश्यामेकमक्त त्रयोदश्या निर्बिकृतिक चतुर्दश्यामेकमक्त पूर्णिमाया
दान्त्र त्रयोदश्या निर्बिकृतिक चतुर्दश्यामेकमक्त पूर्णिमाया
द्विमक्त । पर प्रभाते सूर्ये अनुदिते पञ्चस्यपि दिनेषु स्थानपूर्-
वक अधिववायाः सुभगाया मुखमण्डन उद्धर्तन च कुर्यात् ।

विदध्यात् । षोडशादिनानि नित्य समवसरणपूजा । एव वर्षचतुष्टय सपूर्व उद्यापने समवसरणस्य दृष्टत्वा-
 प्रविधिपूर्वक स्याच्छचतुष्टये षड्विधुक्तिदीकन सधवात्सल्य सधपूजा च । यश्वकन्यासः । एतत्फल साक्षादह-
 र्दान । इति यतिश्चाद्धकरणीयमागाद समवसरणतपः ॥ ३० ॥ ॥ अथ द्वितीय समवसरणतपः । भाद्रपद-
 कृष्णचतुर्थीमारभ्य शुक्लचतुर्थी यावत् यथाशक्ति तपो विधीयते । दोष पूर्ववत् ॥ इति समवसरणतपोद्वय
 ॥ ३१ ॥ ॥ अथ एकादशगणधरतपः । चरमजिनस्यैकादश शिष्या गणधारिणस्तदर्थं च । प्रत्येकमनशनान्यथा

३२ एकादशगणधरतपः आगाद व० ११ पा० ११

इन्द्रभूति	व १	पा	आग्निभूति	व १	पा	वायुभूति	व १	पा	भीष्मक	व १	पा
शक्रवि	व १	पा	अश्वकभूति	व १	पा	भैरव	व १	पा	प्रभास	व १	पा
सुधर्मा	व १	पा	महिक	व १	पा	मौर्यशुभ	व १	पा			

गणधरभूतिपूजन सधवात्सल्य संघपूजा च । एतत्फलं केवलवाप्तिः । इति यतिश्चाद्धकरणीयमागाद गणधर-
 तपः ॥ ३२ ॥ ॥ अथ अशोकशुक्षतपः । आश्विनशुक्लप्रतिपदमारभ्य त्रिधिष्व पञ्चजिनशततपा । कुर्यात्सपसा-
 सहिताः पञ्चसमा इदमशोकतपः ॥ १ ॥ अशोकशुक्षवन्मङ्गलरूपमशोकशुक्षतपः । तत्र आश्विनशुक्लप्रतिपदमा-
 रभ्य पञ्चमी यावत् पञ्च दिनानि अशोकद्रुमसहितजिनपूजापूर्वक यथाशक्ति तपो विदधीत यावत्पञ्च वर्षाणि ।

चान्लान्यथा विदध्याच्च ॥ १॥ गणधाराराध-
 नार्थं तपो गणधरतपः । आराधनार्थं प्रत्येक-
 मेकादशोपवासानेकान्तरान् आचान्लानि
 वा विदधीत । यश्वकन्यासः । उद्यापने

सप्तधान्यानि लवण च । अष्टोत्तरशतहस्तप्रमाण वक्त्र रक्तगुग्गु अष्टोत्तरशत कौस्तुभमवका देवाग्ने द्यौकयेत् ।
एष पर्वचतुष्टय कुर्यात् । उद्यापने अष्टोत्तरशतप्रमाण सुकुमारिका पूर्णकुम्भप्रदीपादेया एक रूप्यमय दीप
स्वर्णवर्तिसहित च दद्यात् । सप्तवारसत्य सप्तपूजा च । एतत्फल विमलगुणायासि । इति यतिश्राद्धकरणी-
यमाणाद् माणिक्यप्रस्तारिकातपः ॥ २८ ॥ अथ पञ्चोत्तरतप । प्रत्येक नवपद्मेष्टवष्टाष्टप्रत्येकसख्याया । उप-
धासा मीलिताः स्युर्द्वाससतिरनुत्तराः ॥ १ ॥ पञ्चषट् श्रिया उत्तर उत्तर उत्तुष्ट पञ्चोत्तर । तत्र नव पद्मानि तेषु
प्रत्येकमष्टावष्टौ वृत्तानि तत्सख्यया द्वाससत्युपधासा एकान्तरा चिधीयन्ते ॥ यज्ञकन्यास । उद्यापने बृहत्स्ना-
नविधिपूर्वक अष्टदलस्वर्णमयकमलनवक द्वौकनीय सप्तवारसत्य सप्तपूजा च । एतत्फल महालक्ष्मीप्राप्तिः ।
इति यतिश्राद्धकरणीयमाणाद् पञ्चोत्तरतपः ॥ २९ ॥ अथ समवसरणतपः । आचणमथ आद्रपद कृष्णप्र-

३० समवसरणतप आणाढं माद्रपदैकार्यधावण												
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३

तिपदमिहादिता नीत्वा । पौर्णमासीनानि
कार्ये वर्षचतुष्टक स्वशक्तितपः ॥ १ ॥ समव-
सरणस्य आराधनार्थं तपः समवसरणतपः ।
तत्र आचणकृष्णप्रतिपद आद्रपदकृष्णप्रति-
पद वा प्रारभ्य स्वयात्तया विमर्त्तकमकणादि

लिखित्वा ज्ञानपूजा सर्वदुःख-
न्यटयति । पञ्चकन्यास । उद्यापने स्वयमयपट्टिकाया सुवर्णलेखिन्या पञ्चपरमेश्विमन्त्र एतत्फल
विद्वध्यात् । अष्टषष्टिसंख्या फलपुष्पमुद्रापकान्नदीकनं सधवात्सत्य सधपूजा च । एतत्फल सर्वदुःख-
प्राप्तिः । इति यन्त्रिभास्करणीयमागाद नमस्कारतपः ॥ ३५ ॥ ॥ अथ चतुर्दशपूर्वतपः । शुक्लपक्षे तपः कार्ये

३५ नमस्कारतपः आगाढ तपोदिन ६८

१ पर्येञ्जत	२ पर्येञ्जत	३ पर्येञ्जत	४ पर्येञ्जत	५ पर्येञ्जत	६ पर्येञ्जत	७ पर्येञ्जत	८ पर्येञ्जत	९ पर्येञ्जत	१० पर्येञ्जत	११ पर्येञ्जत	१२ पर्येञ्जत	१३ पर्येञ्जत	१४ पर्येञ्जत	१५ पर्येञ्जत	१६ पर्येञ्जत	१७ पर्येञ्जत	१८ पर्येञ्जत	१९ पर्येञ्जत	२० पर्येञ्जत	२१ पर्येञ्जत	२२ पर्येञ्जत	२३ पर्येञ्जत	२४ पर्येञ्जत	२५ पर्येञ्जत	२६ पर्येञ्जत	२७ पर्येञ्जत	२८ पर्येञ्जत	२९ पर्येञ्जत	३० पर्येञ्जत	३१ पर्येञ्जत	३२ पर्येञ्जत	३३ पर्येञ्जत	३४ पर्येञ्जत	३५ पर्येञ्जत	३६ पर्येञ्जत	३७ पर्येञ्जत	३८ पर्येञ्जत	३९ पर्येञ्जत	४० पर्येञ्जत	४१ पर्येञ्जत	४२ पर्येञ्जत	४३ पर्येञ्जत	४४ पर्येञ्जत	४५ पर्येञ्जत	४६ पर्येञ्जत	४७ पर्येञ्जत	४८ पर्येञ्जत	४९ पर्येञ्जत	५० पर्येञ्जत	५१ पर्येञ्जत	५२ पर्येञ्जत	५३ पर्येञ्जत	५४ पर्येञ्जत	५५ पर्येञ्जत	५६ पर्येञ्जत	५७ पर्येञ्जत	५८ पर्येञ्जत	५९ पर्येञ्जत	६० पर्येञ्जत	६१ पर्येञ्जत	६२ पर्येञ्जत	६३ पर्येञ्जत	६४ पर्येञ्जत	६५ पर्येञ्जत	६६ पर्येञ्जत	६७ पर्येञ्जत	६८ पर्येञ्जत	६९ पर्येञ्जत	७० पर्येञ्जत	७१ पर्येञ्जत	७२ पर्येञ्जत	७३ पर्येञ्जत	७४ पर्येञ्जत	७५ पर्येञ्जत	७६ पर्येञ्जत	७७ पर्येञ्जत	७८ पर्येञ्जत	७९ पर्येञ्जत	८० पर्येञ्जत	८१ पर्येञ्जत	८२ पर्येञ्जत	८३ पर्येञ्जत	८४ पर्येञ्जत	८५ पर्येञ्जत	८६ पर्येञ्जत	८७ पर्येञ्जत	८८ पर्येञ्जत	८९ पर्येञ्जत	९० पर्येञ्जत	९१ पर्येञ्जत	९२ पर्येञ्जत	९३ पर्येञ्जत	९४ पर्येञ्जत	९५ पर्येञ्जत	९६ पर्येञ्जत	९७ पर्येञ्जत	९८ पर्येञ्जत	९९ पर्येञ्जत	१०० पर्येञ्जत
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०	३१	३२	३३	३४	३५	३६	३७	३८	३९	४०	४१	४२	४३	४४	४५	४६	४७	४८	४९	५०	५१	५२	५३	५४	५५	५६	५७	५८	५९	६०	६१	६२	६३	६४	६५	६६	६७	६८	६९	७०	७१	७२	७३	७४	७५	७६	७७	७८	७९	८०	८१	८२	८३	८४	८५	८६	८७	८८	८९	९०	९१	९२	९३	९४	९५	९६	९७	९८	९९	१००

३६ चतुर्दशपूर्वतप आगाढ ।

शुक्ल	चतुर्दशी	१४	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०	३१	३२	३३	३४	३५	३६	३७	३८	३९	४०	४१	४२	४३	४४	४५	४६	४७	४८	४९	५०	५१	५२	५३	५४	५५	५६	५७	५८	५९	६०	६१	६२	६३	६४	६५	६६	६७	६८	६९	७०	७१	७२	७३	७४	७५	७६	७७	७८	७९	८०	८१	८२	८३	८४	८५	८६	८७	८८	८९	९०	९१	९२	९३	९४	९५	९६	९७	९८	९९	१००
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०	३१	३२	३३	३४	३५	३६	३७	३८	३९	४०	४१	४२	४३	४४	४५	४६	४७	४८	४९	५०	५१	५२	५३	५४	५५	५६	५७	५८	५९	६०	६१	६२	६३	६४	६५	६६	६७	६८	६९	७०	७१	७२	७३	७४	७५	७६	७७	७८	७९	८०	८१	८२	८३	८४	८५	८६	८७	८८	८९	९०	९१	९२	९३	९४	९५	९६	९७	९८	९९	१००			

न्यष्टषष्टि । पञ्चकन्यासः । वृथापने स्वयमयपट्टिकायां सुवर्णलेखिन्या पञ्चपरमेष्ठिमुख लिखित्वा ज्ञानपूर्णा विद्म्यात् । अष्टषष्टिसंख्या फलपुण्यमुद्रापकाशदीकनं सघषात्सत्य सयपूर्णा च । एतत्फलं सर्वसुख-
प्राप्तिः । इति यतिआह्वकरणीयमागाह नमस्कारतपः ॥ ३५ ॥ ॥ अथ चतुर्दशपूर्वतपः । दृक्पक्षे तपः कार्य

३५ नमस्कारतपः आगाह तपोदिन ६८

१ पर्येभ्यः	२ पर्येभ्यः	३ पर्येभ्यः	४ पर्येभ्यः	५ पर्येभ्यः	६ पर्येभ्यः	७ पर्येभ्यः	८ पर्येभ्यः	९ पर्येभ्यः	१० पर्येभ्यः	११ पर्येभ्यः	१२ पर्येभ्यः	१३ पर्येभ्यः	१४ पर्येभ्यः	१५ पर्येभ्यः	१६ पर्येभ्यः	१७ पर्येभ्यः	१८ पर्येभ्यः	१९ पर्येभ्यः	२० पर्येभ्यः	२१ पर्येभ्यः	२२ पर्येभ्यः	२३ पर्येभ्यः	२४ पर्येभ्यः	२५ पर्येभ्यः	२६ पर्येभ्यः	२७ पर्येभ्यः	२८ पर्येभ्यः	२९ पर्येभ्यः	३० पर्येभ्यः	३१ पर्येभ्यः	३२ पर्येभ्यः	३३ पर्येभ्यः	३४ पर्येभ्यः	३५ पर्येभ्यः	३६ पर्येभ्यः	३७ पर्येभ्यः	३८ पर्येभ्यः	३९ पर्येभ्यः	४० पर्येभ्यः	४१ पर्येभ्यः	४२ पर्येभ्यः	४३ पर्येभ्यः	४४ पर्येभ्यः	४५ पर्येभ्यः	४६ पर्येभ्यः	४७ पर्येभ्यः	४८ पर्येभ्यः	४९ पर्येभ्यः	५० पर्येभ्यः	५१ पर्येभ्यः	५२ पर्येभ्यः	५३ पर्येभ्यः	५४ पर्येभ्यः	५५ पर्येभ्यः	५६ पर्येभ्यः	५७ पर्येभ्यः	५८ पर्येभ्यः	५९ पर्येभ्यः	६० पर्येभ्यः	६१ पर्येभ्यः	६२ पर्येभ्यः	६३ पर्येभ्यः	६४ पर्येभ्यः	६५ पर्येभ्यः	६६ पर्येभ्यः	६७ पर्येभ्यः	६८ पर्येभ्यः	६९ पर्येभ्यः	७० पर्येभ्यः	७१ पर्येभ्यः	७२ पर्येभ्यः	७३ पर्येभ्यः	७४ पर्येभ्यः	७५ पर्येभ्यः	७६ पर्येभ्यः	७७ पर्येभ्यः	७८ पर्येभ्यः	७९ पर्येभ्यः	८० पर्येभ्यः	८१ पर्येभ्यः	८२ पर्येभ्यः	८३ पर्येभ्यः	८४ पर्येभ्यः	८५ पर्येभ्यः	८६ पर्येभ्यः	८७ पर्येभ्यः	८८ पर्येभ्यः	८९ पर्येभ्यः	९० पर्येभ्यः	९१ पर्येभ्यः	९२ पर्येभ्यः	९३ पर्येभ्यः	९४ पर्येभ्यः	९५ पर्येभ्यः	९६ पर्येभ्यः	९७ पर्येभ्यः	९८ पर्येभ्यः	९९ पर्येभ्यः	१०० पर्येभ्यः
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०	३१	३२	३३	३४	३५	३६	३७	३८	३९	४०	४१	४२	४३	४४	४५	४६	४७	४८	४९	५०	५१	५२	५३	५४	५५	५६	५७	५८	५९	६०	६१	६२	६३	६४	६५	६६	६७	६८	६९	७०	७१	७२	७३	७४	७५	७६	७७	७८	७९	८०	८१	८२	८३	८४	८५	८६	८७	८८	८९	९०	९१	९२	९३	९४	९५	९६	९७	९८	९९	१००

३६ चतुर्दशपूर्वतप आगाह ।

कुल	चतुर्दशी	१४	२ अमावसीय	१४
५	अत्यापृ. १	१४	अतिप्रयाद ४	५
५	पीर्यप्रयाद १	१४	सत्यप्रयाद ६	५
५	ज्ञानप्रयाद ५	१४	कर्मप्रयाद ८	५
५	आप्राप्रयाद ७	१४	विद्याप्रयाद १०	५
५	प्रत्याप्रायान ९	१४	प्राणाप्राय १२	५
५	कन्याप्रायान ११	१४	कोकविषुसार	५
५	विद्याविद्या १३	१४	पृ	५

दाद्विमकस्याष्टमधतुर्थाणि पारणान्तरितानि । तत एकद्विध्याविभिः षोडशान्तैः पारणकान्तरेर्निरन्तरेकप-
 वासरेका आवलिका पूर्यते । ततः पदकस्य चतुर्द्विध्याधतुर्थाणि पारणान्तरितानि । ततो विलोमक्रमेण षोड-
 शाद्विभिरेकान्तैः पारणान्तरितैर्निरन्तरोपवासैर्द्वितीयावलिका पूर्यते । पुनरष्टचतुर्थैः पारणान्तरेर्द्वितीयदा-
 द्विमक पूर्यते । ततस्त्रिद्व्येकोपवासैर्द्वितीया काद्वलिकां पूरयेत् । अत्रोपवासानां त्रिशती चतुर्द्विध्यादुत्तरा ३३४
 पारणकद्विनान्यष्टाशीतिः ८८ । यद्व्यकन्यासः । उद्यापने बृहत्स्नात्रविधिना पूजा विधाय प्रतिमायां बृहन्सुका-
 वल्पेकावलीहारं समारोपयेत् सववात्सल्यं संघपूजा च । एतत्फलं विमलगुणावासिः । इति यतिश्राद्धकर-
 णीयमागाद्वमेकावलीतपः ॥ ३७ ॥ ॥ अथ दशविधयतिधर्मतपः । सयमादौ दशविधे धर्मे एकान्तरा अपि ।

३८ यतिधर्मतपः आगाढ

संयम	व १	पा	सुपुस	व १	पा	दीप्य	व १	पा	प्रसा	व १	पा
व्रतं	व १	पा	मार्ग	व १	पा	अश्रुता	व १	पा	शुक्ति	व १	पा
						आर्क्षित्य	व १	पा			

घपूजा च । एतत्फलं विशुद्धधर्मप्राप्तिः । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाढ यतिधर्मतपः ॥ ३८ ॥ ॥ अथ पञ्चपर-
 मेष्ठितपः । उपवासैकस्थाने आपान्लेकाशने च निर्विहृतिः । प्रतिपरमेष्टि च पट्टं प्रत्याख्यानस्य भवतीति ॥ १॥

क्रियन्त उपवासा यत्तत्तपः पूर्यते हि तैः ॥ १ ॥
 दशविधस्य यतिधर्मस्याराधनार्थं तपः दशवि-
 धयतिधर्मतपः । तत्र त्रयोदशोपवासा एका-
 न्तरिता विधेयाः । यद्व्यकन्यासः । उद्यापने
 बृहत्स्नात्रविधिपूर्वकं कुर्यात् सववात्सल्यं सं-

कुसुमाविचर्वः शुभतनुलैः पूरिततद्व्रमः चास्वस्तिकोपरिद्वुतपरिपूर्णप्रदीपितपञ्चवर्तिप्रदीपः फलादिबलिभि-
 धानपूर्वं शिरःप्रक्षिपितगन्धाक्षतचन्दनः गुरुसमीपे शुक्लपञ्चमीं प्रारभ्य तथा पञ्चमासीं शुक्लपञ्चमीषु द्विभ-
 र्तानि पञ्चमासीं एकमक्षानि पञ्चमासीं निर्विकृतिकानि पञ्चमासीमाचान्तानि पञ्चमासीमुपवासाः एव भा-
 सपञ्चविंशत्या पूर्यते । केचपि गच्छान्तरेषु मासपञ्चविंशत्यामपि एकमेव यथारब्ध द्विभक्तमेकमक्त वा नि-
 र्विकृतिक वा आचान्त वा उपवासो वा विधीयते । यश्चकन्यासः । उद्यापने जिनस्य बृहत्स्नात्रविधिः पञ्च-
 सत्यया विविधपकाद्वफलमुद्रादौकन पुस्तकाग्रे पुस्तकस्य च वर्तिकादोरक उत्तरीयक घेटनक पिंडिका निः-
 क्षेपण जपमाला वासकूपक लेखिनी मयीमाजन मुखवस्त्रिका हुरी कर्तरी नखद्वयी दण्डमोहनक कमली ठव-
 णीदोरी पाडुला दावडी दीवी धगद्धणाश्रीखण्डीवासपुडी बीजणीप्रभृति ज्ञानोपकरण । अष्टप्रकारपूजापू-
 र्वक पञ्चपञ्चसत्यदौकनीय । सद्यवात्सत्यं सद्यपूजा च । एतत्फलं ज्ञानलाभः । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाढं
 लघुपञ्चमीतपः ॥ ४० ॥ ॥ अथ बृहत्पञ्चमीतपः । एवमेव तपो वर्षपञ्चक कुर्वता दृणां । बृहत्पञ्चमिकायास्तु
 तपः सपूर्यतेऽस्त्रिल ॥ १ ॥ समास्यारम्भो लघुपञ्चमीवत् शुक्ल २ पञ्चमीषु वर्षमेक द्वाद्यानानि वर्षमेकमेकम-
 कानि वर्षमेकं निर्विकृतिकानि वर्षमेकमाचान्तानि वर्षमेकमुपवासाः शुक्लपञ्चमीषु एव पञ्चसप्तसराः
 पूर्यन्ते । यश्चकन्यासः । उद्यापने लघुपञ्चमीवत् पर वस्तुसक्या पञ्चविंशतिपञ्चविंशतिरूपा । एतत्फलं मदा-
 ज्ञानावाप्तिः । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाढं बृहज्ज्ञानपञ्चमीतपः ॥ ४१ ॥ ॥ अथ चतुर्विधसद्यतपः । उपवा-

पञ्चानां परमेष्ठिनामाराधनार्थं तपः परमेष्ठितपः । तत्र प्रथमपरमेष्ठिनं प्रति प्रथममुपवासं । तत एकाग्रान
 तत आचान्त्र तत एकाग्रान ततो निर्विकृतिक ततोपि पूर्वार्धे अष्टमास । एव परेषा चतुर्णामपि परमेष्ठिना
 इति पञ्चविंशदिने पूर्यते । पञ्चकन्यासः । उद्यापने ज्ञानपञ्चमीवत् पञ्चभिः पञ्चभिः पुस्तकादिभिर्विधिर्वि-
 धेयः । सधन्वात्सत्य सधपूजा च । एतत्फलं सर्वविधोपशमः । इति यतिश्रावकरणीयमागाद पञ्चपरमेष्ठितपः
 ॥ ३९ ॥ ॥ अप लघुपञ्चमीतपः । लघुपञ्चम्या द्वाशनादिपञ्चमासोत्तर तपः कृत्वा । तत्पञ्चविधसमाप्तौ स-

३०। ३९। पञ्चपरमेष्ठितपः आगाद					
धर्मोक्तः	३	५	७	९	११
धर्मोक्तः	३	५	७	९	११
धर्मोक्तः	३	५	७	९	११
धर्मोक्तः	३	५	७	९	११
धर्मोक्तः	३	५	७	९	११
धर्मोक्तः	३	५	७	९	११

४० लघुपञ्चमीतप आगा० । ४१ दृढपञ्चमीतपमा०					
मास ५	द्विमास	त्रयं	चि	मुह	५
मास ५	एकमास	त्रयं	८	मुह	५
मास ५	त्रिमास	त्रयं	सि	मुह	५
मास ५	चतुर्मास	त्रयं	मा	मुह	५
मास ५	पञ्चमास	त्रयं	३	मुह	५

माप्यते मासपञ्चविंशत्या ॥ १ ॥ पञ्चम्यां तपः तत्र चतुर्मासी आचणनाद्रपदभाविन्नकातिक्करीयधेयान्यर्थ-
 यित्वा शुक्लो मण्डिका वा जिनमन्त्रेण जात्यादिपुष्पैर्विरचितजिनपूजनां तच्छु विविधैरेव शुक्लं तत्र विहित-

कुसुमादिचर्चः शुभतन्तुलैः प्ररिततद्वधः चाकस्त्रिकोपरिद्वृतपरिपूर्णप्रदीपितपञ्चवर्तिप्रदीपः फलादिचलिवि-
 धानपूर्वं धिरप्रक्षिपितगन्धाक्षतचन्दनः शुक्रसमीपे शुक्लपञ्चमी प्रारभ्य तथा पञ्चमासी शुक्लपञ्चमीषु द्विभ-
 कानि पञ्चमासी एकमक्तानि पञ्चमासी निर्बिकृतिकानि पञ्चमासीमाष्याम्लानि पञ्चमासीपुषपासाः एष मा-
 सपञ्चविंशत्या पूर्यते । केचपि गच्छान्तरेषु मासपञ्चविंशत्यामपि एकमेव पथारब्धं द्विभारतमेकत्रयः वा ति-
 विकृतिक वा ध्याचान्त वा उपवासो वा विधीयते । पञ्चकन्यासः । उद्यापने शिभस्त दृष्टस्तारविभिः पञ्च-
 सक्रिया विविधपफालफलमुद्रादीकन पुस्तकापे पुस्तकस्य च पतितादोरक उत्तरीपञ्च मेघपञ्च विधिवत् शि-
 क्षण पञ्चमाला पासकृपक लेखिनी मयीभाजन मुत्तपश्चिवा हुरी कर्तरी गणपत्यो द्वादशमोपपञ्च मास्यो भव-
 म्बिदोरी पाजुला दावडी दीदी व्यंगद्वेषाभीलपडीवासुखी वीजणीप्रभृति प्रागोपकरण । पाञ्चमादपञ्चाप्र-
 क्त १ स्वपञ्चसंस्थवीकतीयं । शम्भवारसम्भं शम्भुजा च । एतत्पञ्चं ज्ञातत्वाः । इति गतिशाल्मकरणीगणमास-
 क्त २ स्वभोः ५ ३० ॥ ॥ अथ सुदृष्टपञ्चमीतपः । एवमेव तपो भवेयदाकं पूर्वतं क्षण । सुदृष्टपञ्चमीमासगत-
 तपः ३ स्वभोः ५ ३० ॥ ॥ स्वभारमा ३० वी लघुपञ्चमीवत् पूरक १ पञ्चमीषु पूर्वमेकं भाषातापे भवेतिमासीकञ्च
 २ स्वभोः ५ ३० ॥ ॥ स्वभोः ५ ३० ॥ ॥ स्वभोः ५ ३० ॥ ॥ स्वभोः ५ ३० ॥ ॥ स्वभोः ५ ३० ॥ ॥ स्वभोः ५ ३० ॥ ॥
 ३ स्वभोः ५ ३० ॥ ॥ स्वभोः ५ ३० ॥ ॥ स्वभोः ५ ३० ॥ ॥ स्वभोः ५ ३० ॥ ॥ स्वभोः ५ ३० ॥ ॥ स्वभोः ५ ३० ॥ ॥

न्यासः । इति यतिश्चाक्षरणीयमागाह वर्णितपः ॥ ४५ ॥

४६ क्षेपितप आगाहं व०८३ पा० २७ विम ११०

		१०		२		३		४		५	
व १	पा	व २	पा	व ३	पा	व ४	पा	व ५	पा	व ६	पा
पा	व २	पा	व ३	पा	व ४	पा	व ५	पा	व ६	पा	व ७
पा २	व ३	पा	व ४	पा	व ५	पा	व ६	पा	व ७	पा	व ८
पा ३	व ४	पा	व ५	पा	व ६	पा	व ७	पा	व ८	पा	व ९

४७ पञ्चमेक्षप आगाह

		५		५		५		५		५	
प्रथममेक्षपः	व	पा	व	पा	व	पा	व	पा	व	पा	व
द्वितीयमेक्षपः	व	पा	व	पा	व	पा	व	पा	व	पा	व
तृतीयमेक्षपः	व	पा	व	पा	व	पा	व	पा	व	पा	व
चतुर्थमेक्षपः	व	पा	व	पा	व	पा	व	पा	व	पा	व
पञ्चममेक्षपः	व	पा	व	पा	व	पा	व	पा	व	पा	व

॥ अथ श्रेणितपः । श्रेणौ षट् श्रेणयः प्रोक्ता एको द्वौ प्रथमे क्षणे । द्वितीयादिषु त्रैकाङ्कक्रमवृद्ध्या-
न्विजायते ॥ १ ॥ श्रेण्यङ्केस्तपः श्रेणितपः । तत्र
प्रथमश्रेणौ एकद्विजपवासा निरन्तराः पारणान्त-
रिताः । द्वितीयायां एकद्विजिजपवासाः तृतीयाया
एकद्विजिचतुरपवासाः चतुर्थ्यां एकद्विजिचतुः-
पञ्चोपवासाः । पञ्चम्या एकद्विजिचतुःपञ्चपटुप-
वासाः एव षट्पवासाः षष्ठ्या एकद्विजिचतुःपञ्चपटुसप्तोपवासाः एव अष्टा-
त्युपवासाः सप्तविंशतिपारणैर्दशोत्तरघातविनैः षड्विभिः श्रेणिभिः पूर्यते ।
यञ्चकन्यासः । उद्यापने दशोत्तरघातसक्यया पञ्चाक्षफलजातिदौकन हृदत्स्नाञ्च-
विधिः । सप्तवात्सल्य सप्तपूजा च । एतत्फलं क्षपणकश्रेणिः । इति यतिश्चाह-
करणीयमागाह श्रेणितपः ॥ ४६ ॥ ॥ अथ मेकतपः । प्रत्येकं पञ्चमेरुणासुपो-
षणकपञ्चक । एकान्तर मेकतपस्तेन सजायते शुभ ॥ १ ॥ मेरुसक्यया तपः

नृमिहोक्तेऽप्युपनिषद्भिरुपनिषद्भिः ॥ १ ॥ द्विद्वेकद्विमहीद्विभूमियुगलत्पात्पाद्विभूमद्वयद्व-

४५ पूर्ववर्त्या आगाह दिनांश्या १६०

२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०	३१	३२	३३	३४	३५	३६	३७	३८	३९	४०	४१	४२	४३	४४	४५	४६	४७	४८	४९	५०	५१	५२	५३	५४	५५	५६	५७	५८	५९	६०	६१	६२	६३	६४	६५	६६	६७	६८	६९	७०	७१	७२	७३	७४	७५	७६	७७	७८	७९	८०	८१	८२	८३	८४	८५	८६	८७	८८	८९	९०	९१	९२	९३	९४	९५	९६	९७	९८	९९	१००
---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----

णिः । एकद्विएकद्विद्विएकएकत्रिजपवासेः पञ्चमी श्रेणिः । एकद्विएकद्विद्विएकद्विएकजपवासे षष्ठी श्रेणिः । द्विएकद्विएकएकद्विद्विएकजपवासेः सप्तमी श्रेणिः । द्विएकद्विएकद्विएकद्विएकजपवासेरष्टमी श्रेणिः । एवं श्रेण्यष्टकेन षण्णवतिजपवासेः पूर्यते । पारणकानि चतुःषष्टिः । सर्वविधानि चमुत्तर भातं । उद्यापने बृहत्कावचि-
विपूर्वक चमुत्तरभातसंक्षया एकाष्टककाविहीकर्म संवजात्सर्वं संवपूजा च । एतत्कर्तव्यं सर्वेषां । एतच्च-

५० व्यवनजन्मतपोद्वय अनागाढ पर्यैवाकृतिः

द १ म	पा	द १ म	पा	द १ सं	पा	द १ म	पा	द १ सु	पा	द १ प	पा
द १ सु	पा	द १ ध	पा	द १ सु	पा	द १ धी	पा	द १ म	पा	द १ पा	पा
द १ सि	पा	द १ म	पा	द १ ध	पा	द १ धी	पा	द १ कु	पा	द १ म	पा
द १ म	पा	द १ सु	पा	द १ म	पा	द १ म	पा	द १ पा	पा	द १ ध	पा

तितीर्थैकरानुद्दिश्य सधिनानि-
विनापि यथाशक्ति एकान्तरा-
ध्वतुर्दिशत्युपवासा विधीयन्ते ।
उद्यापने दृहत्स्नाप्त्रविधिपूर्वक
जिनाग्ने चतुर्दिशतिसह्यया, प-

काशफलजातिदौकन सयवारसस्य सयपूजा च । एतत्फल सप्ततिः । जन्मतपोव्येवमेव । यश्चकन्यासः । इति
यतिश्चाद्धकरणीयमनागाढ व्यवनजन्मतपोद्वय ॥ ५० ॥ ॥ अथ सूरायणतपः । सूरावदयनं हानिदृक्त्वा यस्य

५१ यथमभ्ये सूरायणतपः कृष्णपक्षे हानिः २

यथमभ्ये सूरायणतपः शुक्लपक्षे धृक्ः

कृष्ण	१५	१४	१३	१२	११	१०	९	८	७	६	५	४	३	२	१	शुक्ल	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५
तिथि	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	तिथि	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	

५२ यथमभ्ये सूरायणतपः कृष्णपक्षे हानिः

यथमभ्ये सूरायणतपः शुक्लपक्षे धृक्ः २

कृष्ण	१५	१४	१३	१२	११	१०	९	८	७	६	५	४	३	२	१	शुक्ल	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५
तिथि	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	तिथि	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	

तत्सूरायण । तत्र सूरायणतपो यज्जमभ्ययवमध्यवाद्रायणवत् । नवरं कृष्णप्रतिपदि प्रारम्भः । यश्चकन्यासः ।

उवाचने चन्द्रस्थाने सूर्यः । घोषं तथैव । एतत्कल महाराज्यप्राप्तिः । इति यतिश्चादकरणीयमागाद च्छ्रापण-
तपः ॥ ५१ ॥ ॥ अथ लोकनालितपः ॥ सप्त पृथ्वी मध्यलोक कल्पा भैवेपका अपि । अनुत्तरा मोक्षधिता

५२ लोकनालितपः

५२	मुक्तिरिषा
५२	सर्वावसिद्धि
५२	नपराहित
५२	अवत
५२	वैजयंत
५२	निजय
५२	पञ्चानुत्तर
५२	सुरलोक
५२	सुप्रसिद्ध
५२	महोरम
५२	सर्वतोमह
५२	सुविद्या
५२	सीम्यभि
५२	सुमनस
५२	मीतिकर
५२	नदित
५२	मैवेक
५२	हादराहस्या
५२	मरुत
५२	भारण
५२	प्रापत
५२	भारण
५२	महारा
५२	शुक
५२	लोक
५२	मह
५२	मोक्ष
५२	मनापमार
५२	इगान
५२	भीषण
५२	मध्यमाद
५२	महानम
५२	तथाप्रा
५२	भूमयमा
५२	पुंयमा
५२	बानुय
५२	धारा
५२	लक्ष्यमा
५२	गम
५२	पुनरी

लोकनालितरितीये ॥ १ ॥ एकमकान्युपवास एकमकानि नीरसा । आचारलान्युपवासाश्च क्रमान्तेषु तप-
स्युत ॥ २ ॥ लोकनालिक्रमेण तप लोकनालितपः । तत्र रत्नप्रभादिसप्तपृथ्वीविद्वय निरन्तराणि सदैकम-
कानि ततो मध्यलोकमुद्विष्य उपवासः । ततो द्वादशाकल्पावुद्विष्य द्वादशैकमकानि । ततो त्रयभैवेपका-
नुत्तरानुद्विष्य नव निर्विकृतिकानि । पञ्चानुत्तरानुद्विष्य पञ्चानलानि । ततो मुक्तिधितामुद्विष्य एकोपवास-
एव पञ्चविंशतिदिनैः पूर्यते । पञ्चकन्यास । उवाचने इहस्तत्रात्रविधिपूर्वक रूप्यमयसप्तविंशत् सुवर्णमयो
मध्यलोकः नानामणिमया कल्पभैवेपकानुत्तरा स्फटिकमयी मुक्तिधिता तदुपरि काञ्चनरत्नन्यासः । स च

देवाम्ने पुरुषप्रमाणतण्डुलपुञ्जोपरि द्यौकनीयः नानाविधपक्षाव च संघवात्सस्तस्य सधपूजा च । एतत्फल परम-
ज्ञान । इति यतिश्चाद्वकरणियमागाहं लोकनालितपः ॥ ५२ ॥ ॥ अथ कल्याणकाष्टाहिकानपः । नैवभक्तान-

५३ अष्टाहिकातप अमागाह एकस्य विमस्य

अभ्यक्षिनागमपि पुरैव शुद्धिः कल्या

कल्पमस्त	वर्ष०	पु०	पु०	पु०	पु०	पु०	पु०	पु०	पु०
कल्पमस्त	वर्ष०	पु०	पु०	पु०	पु०	पु०	पु०	पु०	पु०
कल्पमस्त	वर्ष०	पु०	पु०	पु०	पु०	पु०	पु०	पु०	पु०
कल्पमस्त	वर्ष०	पु०	पु०	पु०	पु०	पु०	पु०	पु०	पु०
कल्पमस्त	वर्ष०	पु०	पु०	पु०	पु०	पु०	पु०	पु०	पु०
कल्पमस्त	वर्ष०	पु०	पु०	पु०	पु०	पु०	पु०	पु०	पु०
कल्पमस्त	वर्ष०	पु०	पु०	पु०	पु०	पु०	पु०	पु०	पु०
कल्पमस्त	वर्ष०	पु०	पु०	पु०	पु०	पु०	पु०	पु०	पु०
कल्पमस्त	वर्ष०	पु०	पु०	पु०	पु०	पु०	पु०	पु०	पु०
कल्पमस्त	वर्ष०	पु०	पु०	पु०	पु०	पु०	पु०	पु०	पु०

उद्यापने जिनाम्ने विद्यात्युत्तरशतसहस्रया सर्वफलजातिसर्वपक्षावजातिदौकन दृष्टत्वात्रविधिपूर्वक यतिभ्यो
वक्षावप्राधानदान संघवात्सस्तस्य सधपूजा च । एतत्फल तीर्थकरनामकर्मवन्धः । यश्चकन्यासः । इति यति-
श्चाद्वकरणियमनागाह कल्याणकाष्टाहिकातपः ॥ ५३ ॥ ॥ अथ आचारलवर्धमानतपः । उपवासान्तरितानि

५५ माघमालातप आगाढ प्रथम धर्म पैथयदिवशमी १० पृ ११ १२ पृ १३ पृ १४ पृ ०										माहसुखि पद्धिमा १ पृ २ पृ ३ पृ ०				
५	५	१	०	८	९	१०	पृ का	११ पृ	१२ पृ	१३ पृ	१४ पृ	१५ पृ	१६ पृ	एष द्वितीयधर्म सुतीयचतुर्थेति एवमेव तिथयः

पूर्णाया । स्नात्वाहन्त सपूज्य चैकमक्त धिदध्याध ॥ १ ॥ माघमासे मालारूप करणीय माघमाला । तत्र पी-
षकुष्णदशमीमारभ्य माघपूर्णिमापर्यन्तं स्नात्वा जिनार्चन एकमक्त च कुर्यात् । एव वर्षचतुष्टय कृत्वा उद्या-
पने बृहत्स्नात्रविधिपूर्वक जिनाग्रे द्युतमय मेरु सुवर्णमणिगर्भित दौकयेत् । सघवात्सत्य सघपूजा च । एत-
त्फल परमसुखप्राप्तिः । यश्चकन्यासः । इति आह्वकरणीयमागाढ माघमालातपः ॥ ५५ ॥

५६ महावीरतप आगाढ प्रथमधर्म ३ १० पा १० पा १० पा १० पा १० पा									
३ १०	पा १०	पा १०	पा १०	पा १०	पा १०	पा १०	पा १०	पा १०	पा १०
१०	पा १०	पा १०	पा १०	पा १०	पा १०	पा १०	पा १०	पा १०	पा १०
१०	पा १०	पा १०	पा १०	पा १०	पा १०	पा १०	पा १०	पा १०	पा १०
१०	पा १०	पा १०	पा १०	पा १०	पा १०	पा १०	पा १०	पा १०	पा १०
१०	पा १०	पा १०	पा १०	पा १०	पा १०	पा १०	पा १०	पा १०	पा १०

तपः । महावीरतपो ज्ञेय वर्षाणि
द्वादशैव च । त्रयोदशैव पक्षाश्च
पञ्चकल्याणपारणे ॥ १ ॥ महावीरस्य
उष्णस्थकालतपः महावीरतपः । तत्र
द्वादशवर्षत्रयोदशपक्षपर्यन्त निर-
न्तर दशोपवासान्तरितानि पारणकानि । यश्चकन्यासः । उद्यापने बृहत्स्नात्रविधिपूर्वक श्रीमहावीरप्रतिमाग्रे
स्वर्णमय न्यग्रोधतक दौकयेत् । सघवात्सत्य सघपूजा च । एतत्फल कर्मक्षयः । इति यतिआह्वकरणीयमागाढ

महावीरसप्त ॥ ५६ ॥ ॥ अथ लक्षप्रतिपत्तपः । शुक्लप्रतिपदः सूर्यसत्या एकाशनादिभिः । समर्थनीयास्त-
पसि लक्षप्रतिपदात्मके ॥ १ ॥ शुक्लप्रतिपदमारभ्य प्रतिपत् १२ वर्षमेक यावथाशक्त्येकाशनादितपः तद्व-
प्रतिपच्छावकभाधिकभिः कार्य । उद्यापने पूजापूर्वे लक्षधान्य दीकनीय । लक्षसत्याधान्याना निधन्यो
यथा । घोषामाणा ५ पाइली १ सुगसेह १ पाइली २ मोठसेह १ पाइली २ जधसेह २ तिलपाइ ७ गोधूमसेह
८ चवलासेह ३ चणासेह १ काशुमाणा ३ कोद्वधमाणा ३ वडवमाणा ५ तूवरिसेह ४ जुवारिमाणा ५ । पृत-
त्फल अगण्यलक्ष्मीप्राप्तिः । इति आद्यकरणीयमागाद लक्षप्रतिपत्तपः ॥ ५७ ॥ इति तपोधिकारे गीताधो-
कानि तपांसि सपूर्णानि ॥

अथ फलतपांसि । यथा । तत्र प्रथम सर्वार्द्धसुन्दरतपः । शुक्लपक्षेष्टोपवासा आचान्तान्तरिताः क्रमात् ।

१ सर्वार्द्धसुन्दरतपः आगाद दिन १५ पारणक प्रतिपदायां

शुक्ल	१ म	२ द्वि	३ तृ	४ च	५ प	६ ष	७ स	८ श	९ ष	१० वृ	११ पृ	१२ द्वा	१३ त्र	१४ च	१५ पृ
तिथि	व १	श्री	व	श्री	व	श्री	व	श्री	व	श्री	व	श्री	व	श्री	व

सुन्दर । तत्र शुक्लपक्षे प्रतिपद्युपवास विधाय अष्टोपवासाः सप्ताचान्तान्तरिता विधेया यथाशक्ति सप्तमा-
विदशविधवर्मापालनं कथापपरिहारोपि पूर्णिमायां कथापयेत् । यज्ञकन्यासः । कथापये द्वादशरात्रविधि वि-

विधीयन्ते तेन तपो अ-
र्धसर्वार्द्धसुन्दर ॥ १ ॥
सर्वार्द्धाणि सुन्दराधि-
जायन्ते यस्मात्तत्सर्वार्द्ध-

धाय जिनामे स्पर्णमयपुरुष रत्नजटित दौकयेत् । सधधात्सत्य सधपूजा च । एतत्फल सर्वाङ्गसुन्दरता । इति यतिआद्धकरणीयमागाढ सर्वाङ्गसुन्दरतपः ॥ १ ॥ ॥ अथ निरुजशिखतपः । तपो निरुजशिखास्य विधेय

२ निरुजशिखातपः आगाढ दिव १५ कृष्णपक्षप्रतिपदात्

कृष्ण	१ म	२ द्वि	३ तृ	४ च	५ पंच	६ ष	७ स	८ अ	९ म	१० द्व	११ पृ	१२ द्वा	१३ त्र	१४ च	१५ पृ
तिथि	४ १	आ	४	आ	४	आ	४	आ	४	आ	४	आ	४	आ	४

यस्य तश्चिरजशिख । तत्र कृष्णपक्षे सर्वाङ्गसुन्दरविविधिः । यज्ञकन्यासः । एतत्फल आरोग्य । इति यति-
आद्धकरणीयमागाढ निरुजशिखतपः ॥ २ ॥ ॥ अथ सौभाग्यकल्पवृक्षतपः । सौभाग्यकल्पवृक्षस्तु चैत्रेऽ-

३ सौभाग्यकल्पवृक्षतप आगाढ वैश्वशुक्लप्रतिपदात्

च ह्र	४	पा	४	पा	४	पा	४	पा	४	पा	४	पा	४	पा	४	पा
३ क	४	पा	४	पा	४	पा	४	पा	४	पा	४	पा	४	पा	४	पा

नशानसवधैः । एकान्तरैः
पर कार्यास्तिथौ चन्द्रा-
दिके शुभे ॥ १ ॥ सौ-
भाग्यस्य दाने कल्पवृक्ष

इव सौभाग्यकल्पवृक्षः । तत्र वैश्वमासे सर्वस्मिन् एकान्तरोपवासा विधेयाः । यज्ञकन्यास्तः । उद्यापने वृक्ष-
त्लाञ्छविधिपूर्वक सुवर्णरूप्यमयसङ्गोपाङ्गकल्पवृक्षदौकन सधधात्सत्यं सधपूजा च । एतत्फल सौभाग्य-

महावीरतपः ॥ ५६ ॥ ॥ अथ लक्षप्रतिपत्तपः । शुक्लप्रतिपदः सूर्यसंख्या एकाशनादिभिः । समर्थनीयास्त-
पसि लक्षप्रतिपदास्तके ॥ १ ॥ शुक्लप्रतिपदमारभ्य प्रतिपत् १२ वर्षमेक यावद्यथाशक्त्येकाशनादितपः लक्ष-
प्रतिपच्छ्रावकभ्राधिकभिः कार्यं । उद्यापने पूजापूर्वं लक्षधान्य दौकनीय । लक्षसल्पाधान्याना निमन्यो
यथा । बोधामाणा ५ पाहली १ जुगसेह १ पाहली २ मोठसेह १ पाहली २ जवसेह २ तिलपाह ७ गोधूमसेह
८ वजलासेह ३ वणासेह १ कांशुमाणा ३ कोद्रवमाणा ३ उडवमाणा ५ तूवरिसेह ४ जुवारिमाणा ५ । पृत-
त्फल अगणपलक्ष्मीप्राप्ति । इति आद्धकरणीयमागाढ लक्षप्रतिपत्तपः ॥ ५७ ॥ इति तपोधिकारे गीतार्थो-
क्तानि तपांसि सपूर्णानि ॥

अथ फलतपांसि । यथा । तत्र प्रथम सर्वार्हसुन्दरतप । शुक्लपक्षेष्टोपवासा आचान्तान्तरिताः क्रमात् ।

१ सर्वार्हसुन्दरतपः आगाढ दिन १५ पारणक प्रतिपदायां

शुक्ल	१ प्र	२ द्वि	३ तृ	४ च	५ प	६ प	७ स	८ अ	९ अ	१० अ	११ अ	१२ अ	१३ अ	१४ अ	१५ अ
दिनि	त	आ	व	आ	व	आ	व	आ	व	आ	व	आ	व	आ	व

विधीयन्ते तेन तपो अ-
वैरसर्वाहसुन्दर ॥ १ ॥

सर्वार्हाणि सुन्दराणि

जायन्ते यस्मात्तत्सर्वाह-

सुन्दर । तत्र शुक्लपक्षे प्रतिपद्युपवासा विधाय अष्टोपवासाः सप्ताचान्तान्तरिता विधेया यथाशक्ति संपन्ना-
विदवाविषयमर्पणालनं कथायपरिहारोपि पूर्णिमायां उद्यापयेत् । यज्जकन्यासः । उद्यापने गृहस्वाध्यायविधि वि-

वाप जिनामे स्वर्णमयपुरुष रत्नजटित दौक्येत् । सववात्सल्य सधपूजा च । एतत्फल सर्वाङ्गसुन्दरता । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाढ सर्वाङ्गसुन्दरतपः ॥ १ ॥ ॥ अथ निरुजशिखतपः । तपो निरुजशिख्यास्य विधेय तद्वदेव हि । नवर कृष्ण पक्षे तु करण तस्य श-
स्यते ॥ १ ॥ निरुजा रो-
गरहिता शिखा चूला

२ निरुजशिखातपः आगाढ दिन १५ कृष्णपक्षमतिपदात्

कृष्ण	१ प्र	२ द्वि	३ तृ	४ च	५ प	६ ष	७ स	८ श	९ त	१० ष	११ प	१२ द्वि	१३ तृ	१४ च	१५ प
तिथि	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५

यस्य तन्निरुजशिख । तत्र कृष्णपक्षे सर्वाङ्गसुन्दरविधिः । यस्त्रकन्यासः । एतत्फल आरोग्य । इति यति-
श्राद्धकरणीयमागाढ निरुजशिखतपः ॥ २ ॥ ॥ अथ सौभाग्यकल्पपट्टक्षतपः । सौभाग्यकल्पपट्टक्षस्तु वैश्वे-
नशानसचयैः । एकान्तैः
पर कार्यास्तिया चन्द्रा-
दिके शुभे ॥ १ ॥ सौ-
भाग्यस्य दाने कल्पपट्टक्ष

३ सौभाग्यकल्पपट्टक्षतपः आगाढ वैश्वशुक्रमतिपदात्

वैश्व	१ प्र	२ द्वि	३ तृ	४ च	५ प	६ ष	७ स	८ श	९ त	१० ष	११ प	१२ द्वि	१३ तृ	१४ च	१५ प
तिथि	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५

इव सौभाग्यकल्पपट्टक्ष । तत्र वैश्वभासे सर्वस्मिन् एकान्तरोपवासा विधेयाः । यस्त्रकन्यास्त । उद्यापने बृह-
त्लाघविधिपूर्वक सुवर्णरूप्यमयसाक्षोपाङ्गकल्पपट्टक्षदौक्य सववात्सल्यं सधपूजा च । एतत्फल सौभाग्य-

प्राप्तिः । इति यतिश्चादकर्णीयमागाह सौभाग्यकल्पवृक्षतपः ॥ ३ ॥ अथ दमयन्तीतपः । दमयन्त्या प्रति-

४ द्रमयन्तीतप आगाढं अन्येषामपि जिगानामेव विधिः आ २१ पा त पा

五	五
一	一
二	二
三	三
四	四
六	六
七	七
八	八
九	九
十	十
十一	十一
十二	十二
十三	十三
十四	十四
十五	十五
十六	十六
十七	十七
十八	十八
十九	十九
二十	二十

जिनमाथान्त्र्येकविंशतिः । कुतानि सन्ततान्त्र्येव दमयन्तीतयो हि तत् ॥ १ ॥ दमयन्त्या नलविभुक्तया
कृत तपः दमयन्तीतपः । तत्र जिनजिनप्रति विंशतिविंशतिराचान्त्रानि एकैक शान्तनदेवतायाः एव निर-
न्तरतया विधीयन्ते । शक्त्यनुसारेण एकैकजिनस्याचान्त्रपुरे पारणकान्यपि भवन्ति सामानिककालार्प-
क्षया । यन्नकन्यासः । उद्यापने सर्वसस्यया चतुरसरा पञ्चशती फलपकाश्रजातिमुद्रादौकन बृहत्स्नात्रवि-
धिपूर्वक आचान्त्राना सर्वसस्यया चतुरसरा पञ्चशती । सधवात्सत्य सधपूजा च । एतत्फल आपदिनाम ।
इति आद्धकरणीयमनागार्द दमयन्तीतपः ॥ ४ ॥ ॥ अथायतिजनकतपः । कार्यं द्वात्रिंशदाचान्त्रैः स्वसस्त्रेन

५. आयविज्ञनकवप क्षागाढ । तत्र द्वाविंशत्क्षान्त्वानि निरन्तराणि एकत्रेण्या करणीयानि

[illegible]

निरन्तरैः । एवं स्यादायतिशुभं तप उद्यापनान्वित ॥ १ ॥ आयति उत्तरकाल शुभ जनयति आयतिजनक ।
यश्चकन्यासः । उद्यापने बृहत्साधविधिपूर्वक षडुर्विधयतिसक्यया पुरुषफलपक्षाद्वैकन सधवात्सल्य सध-
पूजा च । एतत्फल उत्तरकाले शुभ । इति श्राद्धकरणीयमागाढ आयतिजनकतपः ॥ ५ ॥ ॥ अथाक्षयनि-

६ अक्षयनिधितप आगाढ साद्रधाधर्षि									
६	५	४	३	२	१	०	०	०	०
६	५	४	३	२	१	०	०	०	०

धितप । यद सस्याप्य
देवाग्ने गन्धपुरुषादिपू-
जितं । तपो विधीयते

पक्ष तदक्षयनिधि स्फुट ॥ १ ॥ अक्षयनिधिवदक्षयनिधि । तत्र साद्रपदकुण्ठचतुर्थ्यो जिनधिभ्याग्ने गोमय-
लेपन विवाय स्थापनकोपरि चिञ्चित गन्धपुरुषपूजित स्वर्णमणिमुद्राफलक्रममुकादिगर्भित यद स्थापयेत् । पक्ष
यावत्सत्य नित्यपूजन जिनस्य प्रदक्षिणाभ्यपूर्वक अक्षताञ्जलिक्षेपः नैवेद्यद्वैकन यथाशक्ति द्विभक्तैकभक्ता-
दिप्रत्याख्यान दृढगीतोत्सवादि । एव पर्युषणापर्यन्त वर्षचतुष्टय विधेय । यश्चकन्यासः । उद्यापने बृहद्वि-
धिपूर्वक नानापक्षाधलिद्वैकन सधवात्सल्य सधपूजा च । एतत्फल सर्वसपत् । अथवा अक्षतमुष्टि प्रति-
दिन घटे निक्षिपेत् यावत्स घटः पूर्यते तावद्दिनानि प्रतिदिनमेकाशनानि विदध्यात् । इति श्राद्धकरणीय-
मागाढ अक्षयनिधितपः ॥ ६ ॥ ॥ अथ स्फुटसप्तमीतपः । आषाढादि च पौषान्त सप्तमासान् शितिष्वपि ।
सप्तमीपूषवासाश्च विधेयाः सप्त निश्चित ॥ १ ॥ स्फुटोद्यापनेन उपलक्षिता सप्तमी स्फुटसप्तमी । तत्र आ-

७ मुकुटसप्तमीतप आगाढ			
आषाढवर्षे	दिमलनाथ	०	४
आषाढवर्षे	मललनाथ	०	४
आषाढवर्षे	अमृतनाथ	०	४
आषाढवर्षे	नेमिनाथ	०	४
आषाढवर्षे	महावीर	०	४
आषाढवर्षे	पार्वताथ	०	४

षाढावणमाद्रपद्वधाभिनकार्तिकमार्गशीर्षीपक्षकुणसप्तमीपूषवासा' । तासु क्रमेण विमलनाथ १ अनन्तनाथ २ चन्द्रप्रमशान्ति ३ नेमि ४ ऋषभ ५ महावीर ६ पार्वनाथ ७ तीर्थकुता दृष्टस्नात्रविधिना पूजा । यक्षकन्यास' । उद्यापने दृष्टस्नात्रविधिपूर्वक रूप्यमयलोकनालेरुपरि सस्थित सुवर्णमय रत्नजडित मुकुट दौकयेत् । सप्तसरण्या प्रकाशफलजातिं च सयवात्सत्य सयपूजा च । एतत्फल वाञ्छितमासिः । इति आढ्यकरणीयमागाढ मुकुट-सप्तमीतपः ॥ ७ ॥ ॥ अथ अम्बातप' । दृष्टादिपञ्चमीप्वेव पञ्चमासेषु वै तपः । एकमस्कादि वै कार्यमम्बापूजनपूर्वक ॥ १ ॥

अम्बाराधनार्थं तपः अम्बातपः । तत्र पञ्चसु दृष्टपञ्चमीषु नेमिजिनाम्बापूजनपूर्वक यथाशक्ति तपो विधेयं । यक्षकन्यासः । उद्यापने विमलधातुभिर्घयोक्त अम्बामूर्ति-विधापन तत्प्रतिष्ठापन कल्पोक्तविधिना नित्य तत्पूजन सयवात्सत्य सयपूजा च । तत्फल अम्बावरमासिः । इति आढ्यकरणीयमागाढ अम्बातपः ॥ ८ ॥ ॥ अथ श्रुत-देवतातपः । एकादशेषु दृष्टेषु पक्षेष्वेकादशेषु च । यथाशक्ति तपः कार्यं वारदेवपर्व-

८ अबातप आगाढ मास ५			
शुक्ल	५	४	४
शुक्ल	५	४	४
शुक्ल	५	४	४
शुक्ल	५	४	४

९. श्रुतदेवीतप आगाढं

श्रुतदेवता	सुष्ठुपूजाद्	तप
श्रुतदेवता	सुष्ठुपूजाद्	तप
श्रुतदेवता	सुष्ठुपूजाद्	तप
श्रुतदेवता	सुष्ठुपूजाद्	तप
श्रुतदेवता	सुष्ठुपूजाद्	तप
श्रुतदेवता	सुष्ठुपूजाद्	तप
श्रुतदेवता	सुष्ठुपूजाद्	तप
श्रुतदेवता	सुष्ठुपूजाद्	तप
श्रुतदेवता	सुष्ठुपूजाद्	तप

नपूर्वक ॥ १ ॥ श्रुतदेवपाराधनार्थं तपः श्रुतदेवीतपः । तत्र एकादशीषु दुष्कैका-
दशीषु श्रुतदेवीपूजापूर्वक यथाशक्ति तपो विधेय । यश्चकन्यासः । उद्यापने शु-
तदेवीमूर्तिनिर्माणे तत्प्रतिष्ठापन विधिना पूजा सधवातसत्य सधपूजा च ।
एतत्फल श्रुतप्राप्तिः । इति आह्वकरणीयमागाढ श्रुतदेवीतपः ॥ ९ ॥ ॥ अथ
रोहिणीतपः । रोहिण्या च तपः कार्यं चासुपूज्यार्चनायुत । सप्तवर्षे सप्तमासीसु
पचासादिविं पर ॥ १ ॥ रोहिणीनक्षत्रे तपः रोहिणीतपः । तन्नाक्ष(य)ततृती-
यासप्तरोहिण्यां चासुपूज्यजिनपूजापूर्वक तत्प्रारम्भः ।
ततो रोहिणीनक्षत्रे समागते सप्तवर्षाणि सप्तमासानि
यावदुपवासाच्चान्तानि निर्धकृतिकादि यथारब्ध तपो

१० रोहिणीतप आगाढ			
ते	वर्ष ०	मास ०	उपवा

विधेय । यथेकापि रोहिणी विस्मरति तदा तपसः पुनः प्रारम्भः । यश्चकन्यासः । उद्यापने श्रीचासुपूज्यप्र-
तिमात्रे दृष्टस्त्रात्रविधिपूर्वक स्वर्णमयमशोकदृष्ट शौकयेत् सधवातसत्य सधपूजा च । एतत्फल अर्धवन्द्य-
सौभाग्यसुखप्राप्तिः । इति आह्वकरणीयमागाढ रोहिणीतपः ॥ १० ॥ ॥ अथ मातरतपः । माद्रस्य दुष्कै-
पक्षे तु प्रारभ्य सप्तमीं तिथिं । अथोदश्यन्तमात्रेय तपो मातरिसहक ॥ १ ॥ मात्राराधनार्थं तपः मातरतपः ।

७ मुकुटसप्तमीतप आगाढ			
आपद्बन्धि	विमलनाथ	७	४
माधवबन्धि	चान्त्यरात्र	७	४
भाद्रपदबन्धि	चन्द्रमन्त्रादि	७	४
आश्विनबन्धि	नेमिनाथ	७	४
कार्तिकबन्धि	आदिनाथ	७	४
मार्गशिरबन्धि	महावीर	७	४
पौषबन्धि	पार्वनाथ	७	४

षाढश्रावणभाद्रपदआश्विनकार्तिकमार्गशीर्षपौषकुणसप्तमीपूषवासाः । तानुक्रमेण विमलनाथ १ अनन्तनाथ २ चन्द्रमन्त्रान्ति ३ नेमि ४ ऋषभ ५ महावीर ६ पार्वनाथ ७ तीर्थहता दृढस्त्राश्रविधिना पूजा । यज्ञकन्यासः । उद्यापने दृढस्त्राश्रविधिपूर्वकं रूप्यमयलोकनालेरुपरि सस्थित सुवर्णमय रत्नजडित मुकुट दौकरोत् । सप्तसक्यया पक्षाप्तफलजान्तिं च तपवात्सल्य सप्तपूजा च । एतत्फलं वाञ्छितमाप्तिः । इति आद्भकरणीयमागाढ मुकुटसप्तमीतपः ॥ ७ ॥ ॥ अथ अन्धातपः । शुक्लादिपञ्चमीत्वेव पञ्चमासेषु वै तपः । एकमत्काविं वै कार्यमन्धापूजनपूर्वकं ॥ १ ॥

अन्धाराधनार्थं तपः अन्धातपः । तत्र पञ्चसु शुक्लपञ्चमीषु नेमिजिनाम्बापूजनपूर्वकं यथाशक्ति तपो विधेय । यज्ञकन्यासः । उद्यापने विमलधातुभिर्यथोक्त अन्धामूर्तिविधापन तत्प्रतिष्ठापन कल्पोक्तविधिना नित्य तत्पूजन सप्तवात्सल्य सप्तपूजा च । तत्फलं अन्धावरमाप्तिः । इति आद्भकरणीयमागाढ अन्धातपः ॥ ८ ॥ ॥ अथ श्रुतदेवतातपः । एकादशेषु शुक्लेषु पक्षेष्वेकादशेषु च । यथाशक्ति तपः कार्यं वागदेव्यर्च-

८ अवातप आगाढ मास ५			
शुक्ल	पं		४
शुक्ल	पं		४
शुक्ल	पं		४
शुक्ल	पं		४
शुक्ल	पं		४

तिथिषु तप एकाशनादिक । विधेय सर्वसपत्ति सुखे तपसि निश्चितं ॥ १ ॥ सर्वसुखसंपत्तिहेतुत्वात्सर्वसु-
खसपत्ति । तत्र प्रतियत्सक्तमेकभक्त द्वितीयाया द्वे एव वृद्ध्या यावत्पूर्णिमायाः पञ्चदश । पर यदि कापि
तिथिर्विस्मरति तदा सा पुनरादितो विधेया । एवं विंशत्युत्तरशतदिनैः पूर्णते । यश्चकन्यासः । उद्यापने
वृहत्लाभविधिपूर्वकं विंशत्युत्तरशतसंख्या फलपकान्नजातिदोक्त सधवात्सत्य सधपूजा च । एतत्फलं
सुखप्राप्तिः । इति आद्धकरणीयमागाढ सर्वसुखसपत्तितपः ॥ १२ ॥ ॥ अथाष्टापदपावढीतपः । आश्विना-

१३ अष्टापदपावढीतप आगाढ

व १	अधु	८	१	१०	११	१२	१३	१४	१५	प
व २	अधु	८	१	१०	११	१२	१३	१४	१५	प
व ३	अधु	८	१	१०	११	१२	१३	१४	१५	प
व ४	अधु	८	१	१०	११	१२	१३	१४	१५	प
व ५	अधु	८	१	१०	११	१२	१३	१४	१५	प
व ६	अधु	८	१	१०	११	१२	१३	१४	१५	प
व ७	अधु	८	१	१०	११	१२	१३	१४	१५	प
व ८	अधु	८	१	१०	११	१२	१३	१४	१५	प

ष्टाहिकासेव यथाशक्तितपःक्रमैः । विधेयमष्टवर्षाणि तप अष्टापद-
पर ॥ १ ॥ अष्टापदारोहार्थं तपः अष्टापदपावढीतपः । तत्र आश्वि-
नाष्टाहिकासु यथाशक्ति तपो विधेय । देवाग्ने स्वर्णमय सोपान स-
स्याप्य अष्टमकारपूजाभिः पूजयेत् । एव अष्टवर्षापष्टसोपानानि
विदध्यात् । यश्चकन्यासः । उद्यापने चतुर्विंशतिसंख्याया पक्वानफ-
लजातीना वृहत्लाभविधिपूर्वकं दौकनं । सधवात्सत्य सधपूजा च ।
एतत्फलं दुर्लभप्राप्तिः ॥ इति आद्धकरणीयमागाढ अष्टापदपावढी-
तपः ॥ १३ ॥ ॥ अय मोक्षदण्डतपः । याचन्मुष्टिममाण स्यादुक्त-
ण्डस्य तावतः । विदधीतैकान्तराभ्योपवासान्मुसमाहितः ॥ १ ॥ मोक्ष-

११ मातरतप आगाह

१	माद्रमुक्त	स० आगत०	प० प०	आ० आ०	प०
२	माद्रमुक्त	०८८११०११११२१११			प०
३	माद्रमुक्त	०८८११०११११२१११			प०
४	माद्रमुक्त	०८८११०११११२१११			प०
५	माद्रमुक्त	०८८११०११११२१११			प०
६	माद्रमुक्त	०८८११११११२१११			प०
७	माद्रमुक्त	०८८११११११२१११			प०

दोकिन अष्टन्या घुसदोकिन नवन्या पकासदोकिन वदान्या गोडुग्य दोकिन एकादश्या दधिदोकिन द्वादश्या

१२ सर्वसुखसंपत्ति सप आगाह	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२
सि	सि	सि	सि	सि	सि	सि	सि	सि	सि	सि	सि	सि
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६

तत्र भाद्रपदशुक्लसप्तमीमारभ्य त्रयोदशीपर्यन्तं दुग्धदधिघृतक-
रम्यपायसलपनश्रीघृतपूरैर्जिन्मातृका पूजयित्वा यथाशक्ति ष-
क्रमकादितपो विधेय । तत्र सप्तवर्षपर्यन्त । पर वर्षद्वये वर्षद्वये
उद्यापन अनया रीत्या विधेय । भाद्रपदशुक्लचतुर्दश्या चतुर्वि-
ंशतिसंख्यापूषकावादिमादिफलजातिं क्षिप्रचदीपात्राणि जिन-
मादणाममे दोकेयेत् । सुपुत्रआविकायाश्च वस्त्राङ्गराग-तान्मू-
लादि देय । सप्तमवर्षोद्यापने च जिनमादणाममे सप्तन्या तैत्-
शुद्धदोकिन त्रयोदश्या क्षिप्रचदी कणिकाहरीतकी
धान्याका मेयी शुद्ध अजान दालाका सप्तसंख्यातप-
त्रकमुक्तदोकिन सुपुत्रआविकाया नालिकेरदान सय-
धात्सत्य सयपूजा च । एतत्फल पुत्रप्राप्तिः । यच्च-
कन्यास' । इति भाद्रकरणीयमागाह मातरतप'
॥ ११ ॥ ॥ अथ सर्वसुखसंपत्तिपत्रः । एकादिवृक्षा

तिथिषु तप एकाशनादिक । विधेय सर्वसपत्ति सुखे तपसि निश्चितं ॥ १ ॥ सर्वसुखसंपत्तिहेतुत्वात्सर्वसु-
खसपत्ति । तत्र प्रतिपत्सक्तमेकमक्त द्वितीयाया द्वे एव बुद्ध्या यावत्पूर्णिमायाः पञ्चदश । पर यदि कापि
तिथिर्विसरति तदा सा पुनरादितो विधेया । एवं विश्वतुत्तरशतविनैः पूर्वते । यशकन्यासः । उद्यापने
बृहत्लाञ्छविधिपूर्वक विश्वतुत्तरशतसख्यया फलपकाञ्जालिदोक्तं सद्यवात्सल्य सद्यपूजा च । एतत्फलं
सुखप्राप्तिः । इति आह्वकरणीयमागाढ सर्वसुखसपत्तिस्तपः ॥ १२ ॥ ॥ अथाष्टापदपावहीतपः । आश्विना-

१३ अष्टापदपावहीतप आगाढ

व १	अमृत	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	प
व २	अमृत	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	प
व ३	अमृत	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	प
व ४	अमृत	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	प
व ५	अमृत	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	प
व ६	अमृत	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	प
व ७	अमृत	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	प
व ८	अमृत	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	प

ष्टाहिकास्वेव यथाशक्तिस्तपःक्रमैः । विधेयमष्टवर्षाणि तप अष्टापदः
पर ॥ १ ॥ अष्टापदारोहार्थं तपः अष्टापदपावहीतपः । तत्र आश्वि-
नाष्टाहिकासु यथाशक्ति तपो विधेय । देवाये स्पर्धमय सोपान स-
स्थाप्य अष्टप्रकारपूजाभिः पूजयेत् । एव अष्टवर्षापष्टसोपानानि
विदध्यात् । यशकन्यासः । उद्यापने चतुर्विंशतिसख्यया पक्षाफ-
लजातीनां बृहत्लाञ्छविधिपूर्वक दौकनं । सद्यवात्सल्य सद्यपूजा च ।
एतत्फलं कुलैर्मप्राप्तिः ॥ इति आह्वकरणीयमागाढं अष्टापदपावही-
तपः ॥ १३ ॥ ॥ अथ मोक्षदण्डतपः । यावन्मुष्टिप्रमाण स्यादुद-
ण्डस्य तावतः । विदधीतैकान्तराश्वोपवासान्मुसमाहितः ॥ १ ॥ मोक्ष-

११ मातरतप आगाढ

१ व	माद्रमुक्त	स	आग०	६०	प०	द्वा०	३०	प०
२ व	माद्रमुक्त		०८१११०११११११११११					प०
३ व	माद्रमुक्त		०८१११०११११११११११११					प०
४ व	माद्रमुक्त		०८१११०११११११११११११					प०
५ व	माद्रमुक्त		०८१११०११११११११११११					प०
६ व	माद्रमुक्त		०८१११०११११११११११११					प०
७ व	माद्रमुक्त		०८१११०११११११११११११					प०

दौकन अष्टन्यां द्युतदौकन नवम्या पक्षाददौकन वंशम्या गोदुग्ध दौकन एकादश्या दधिदौकन द्वादश्या

तत्र भाद्रपदशुक्लसप्तमीमारभ्य त्रयोदशीपर्यन्तं शुभघटधिघृतक-
रम्यपायसलपनश्रीघृतपूरैर्जिनमातृका पूजयित्वा यथाशक्ति ए-
कभक्तावित्तपो विधेय । तत्र सप्तचर्पण्यन्त । पर चर्पद्वये चर्पद्वये
उद्यापन अनया रीत्या विधेय । भाद्रपदशुक्लचतुर्दश्या चतुर्वि-
ंशतिसंख्ययापूषकादादिमादिकलजातिं क्षिप्रचढीपात्राणि जिन-
मातृणामग्रे दौकयेत् । समुद्रश्राविकायाश्च वस्त्राद्गरागन्ताम्बू-
लादि देय । सप्तमचर्पण्यापने च जिनमातृणामग्रे सप्तम्या तैल-
शुद्धदौकन त्रयोदश्या क्षिप्रचढी कणिकाद्वीतकी

१२ सर्वसुखसंपत्ति सप आगाढ	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०
	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०

शुद्धदौकन त्रयोदश्या क्षिप्रचढी कणिकाद्वीतकी
धान्याका मेयी शुद्ध अजान शालाका सप्तसंख्यगतप-
त्रकशुद्धदौकन समुद्रश्राविकाया नालिकेरदान सप्त-
वातसलप सप्तपूजा च । एतत्फल शुभप्राप्ति । यच्च-
कन्यास । इति भाद्रकरणीयमागाढ मातरतपः
॥ ११ ॥ ॥ अप सर्वसुखसंपत्तिपः । एकादिद्वया

११
 निधिषु तप एकाशनादिक । विधेय सर्वसपत्ति सुखे तपसि निश्चितं ॥ १ ॥ सर्वसुखसंपत्तिहेतुत्वात्सर्वसु-
 खसपत्ति । तत्र प्रतिपत्सकमेकमक द्वितीयापा द्वे एष बृहदा यावत्पूर्णिमायाः पञ्चदश । पर यदि कापि
 तिथिर्विष्मरति तदा सा पुनरादितो विधेया । एवं विंशत्युत्तरशतविनैः पूर्यते । यश्वकन्यासः । एतत्फलं
 बृहत्लाञ्छविधिपूर्वकं विंशत्युत्तरशतसम्पदा फलपकाञ्जानिदौकनं सघवात्सल्प सघपूजा च । एतत्फलं
 सुखप्राप्तिः । इति आह्वकरणीयमागाढ सर्वसुखसपत्तिस्तपः ॥ १२ ॥ ॥ अथाष्टापदपावहीतपः । आश्विना-
 द्राहिकास्वेव यथाशक्तिस्तपःक्रमैः । विधेयमष्टवर्षाणि तप अष्टापदः
 पर ॥ १ ॥ अष्टापदरोहार्थं तपः अष्टापदपावहीतपः । तत्र आश्वि-
 नाष्टाहिकासु यथाशक्ति तपो विधेय । देवाग्ने स्वर्गमय सोपान स-
 स्थाप्य अष्टप्रकारपूजाभिः पूजयेत् । एव अष्टवर्षाण्यष्टसोपानानि
 विदध्यात् । यश्वकन्यासः । वद्यापने चतुर्विंशतिसख्यया पकाञ्जफ-
 लजानीना बृहत्लाञ्छविधिपूर्वक दौकनं । सघवात्सल्प संघपूजा च ।
 एतत्फलं दुर्लभप्राप्तिः ॥ इति आह्वकरणीयमागाढं अष्टापदपावही-
 तपः ॥ १३ ॥ ॥ अप मोक्षदण्डतपः । यावन्मुष्टिप्रमाण स्यादुरुद-
 ण्डस्य तावतः । विदधीतेकान्तराधोपवासानसुसमाहितः ॥ १ ॥ मोक्ष-

१३ अष्टापदपावहीतप आगाढ

व १	अधसु	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
व २	अधसु	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
व ३	अधसु	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
व ४	अधसु	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
व ५	अधसु	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
व ६	अधसु	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
व ७	अधसु	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
व ८	अधसु	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६

आद्धकरणीयमागाह गौतमपदिग्धातपः ॥ १७ ॥ अथ निर्वाणदीपतपः । वर्षत्रय दीपमाला पूर्वे मुर्ये

१८ निर्वाणदीपतप आगाह

१ वर्षे	कार्तिकवर्षे	१२०	४	४
२ वर्षे	कार्तिकवर्षे	१२	४	४
३ वर्षे	कार्तिकवर्षे	१२०	४	४

विनद्धये । उपवासद्वय कार्ये दीपमस्तारपूर्वक ॥ १ ॥ निर्वाणमार्गे दीप इव निर्वाणदीपः । तत्र दीपमालिकायाश्चतुर्दश्यमावास्थ्यो उपवासद्वय धि-
षेय । तत्र हि राज्ञद्वयेपि श्रीमश्वरीराधे अलण्डाक्षतदीपदान । यश्चक-
न्यासः । उद्यापने वर्षत्रयान्ते दृढस्त्रात्रविधिपूर्वक महावीरपूजा दीपस-
हस्रदान सयवात्सत्य सयपूजा च । एतत्फल मोक्षमार्गमाप्ति । इति आद्धकरणीयमागाह निर्वाणदीपतप
॥ १८ ॥ अथासुताष्टदीपतपः । शुक्लाष्टमीषु चाष्टासु आचाम्लादितपासि च । विदधीत स्वशाक्त्या च

१९ असुताष्टमीतप आगाह

शुक्ल	८	४	शुक्ल	८	४
शुक्ल	८	४	शुक्ल	८	४
शुक्ल	८	४	शुक्ल	८	४
शुक्ल	८	४	शुक्ल	८	४

ततस्तत्पूरण भवेत् ॥ १ ॥ असुताभिषेकेकेणोपलक्षिता अष्टमी अ-
सुताष्टमी । तत्र अष्टसु शुक्लाष्टमीषु आचाम्लान्येव विधेयानि ।
यश्चकन्यास । उद्यापने दृढस्त्रात्रविधिपूर्वक घृतदुग्धघृत कलशा
माणकमात्रभोदकसहितं ढोकयेत् । सयवात्सत्य सयपूजा च ।
एतत्फल आरोग्यं । इति आद्धकरणीयमागाह असुताष्टमीतपः ॥ १९ ॥ अथ स्रणद्धशमीतपः । शुक्लासु
दशसख्यासु निजयाक्त्या तपोविधि । विदधीत ततः पूर्तिस्त्रय संपद्यते क्रमात् ॥ १ ॥ अलण्डायां दशान्यां

२० अक्षण्वदशमीतप आगाढ					
सुख	१०	द	१	सुख	१०
सुख	१०	द	१	सुख	१०
सुख	१०	द	१	सुख	१०
सुख	१०	द	१	सुख	१०
सुख	१०	द	१	सुख	१०
सुख	१०	द	१	सुख	१०

तपः अक्षण्वदशमीतपः । तत्र दशसु शुक्लदशमीषु यथाष्टास्य तपो विधेय । यश्चकन्यासः । उद्यापने दशसख्यया अक्षपकावफलजातिहोकेन अखयिहताक्ष-
नेर्नैवेद्य अक्षण्वदशमी परिधापनिका अक्षण्वद्युतभारात्रयदान वैत्यपरिधौ । सद्य-
चात्सत्य सद्यपूजा च । एतत्फल अक्षण्वसुख । इति श्राद्धकरणीयमागाढ अख-
ण्वदशमीतपः ॥ २० ॥ ॥ अथ परब्रपालितपः । पञ्चवर्षाणि वीरस्य कल्याणि-
कसमासितः । उपवासत्रय कृत्वा द्वात्रिंशद्वरसंश्वरेत् ॥ १ ॥ परलोके पालिरिव

२१ परब्रपालितप आगाढ द्वित ३५					
द	१	सि	१	सि	१
सि	१	सि	१	सि	१
सि	१	सि	१	सि	१
सि	१	सि	१	सि	१
सि	१	सि	१	सि	१
सि	१	सि	१	सि	१
सि	१	सि	१	सि	१
सि	१	सि	१	सि	१
सि	१	सि	१	सि	१

परब्रपालिः । तत्र दीपोत्सवादारभ्य निरन्तर तप उपवासत्रय कृत्वा
निरन्तराणि द्वात्रिंशद्विधिकृतिकानि विदध्यात् । एव पञ्चवर्षाणि । के-
चिद्व्योपवासान्येकान्तराण्यारुः । यश्चकन्यासः । उद्यापने प्रतिवर्ष
सेर्हसत्कल्पनशीपारिं स्याले विधाय सुरमिद्युतेनाधुरयेत् । चरमोद्या-
पने दृष्टत्वाध्विधिः सद्यधात्सत्य संयपूजा च । एतत्फल परत्र स-
द्गतिः । इति श्राद्धकरणीयमागाढ परब्रपालितपः ॥ २१ ॥ ॥ अथ
सोपान(पावडी)तपः । सप्ताष्टनवदशमित्स्वहृणैस्त्रिधिसक्रमैः । दत्तिभिः पूर्यते वैव सोपानतप उत्तम ॥ १ ॥

आद्धकरणीयमागाढ गौतमपट्टिगह्वरतपः ॥ १७ ॥ ॥ अथ निर्वाणदीपतपः । वर्षत्रय दीपमाला पूर्वं सुदये

१८ तिषाषदीपतप आगाढ

१ वर्षे	कार्तिकमासि	१४०	त	त
२ वर्षे	कार्तिकमासि	१४	त	त
३ वर्षे	कार्तिकमासि	१४०	त	त

इत्युदान सयधात्सल्य सयपूजा च । एतत्फल मोक्षमार्गपाप्मि । इति आद्धकरणीयमागाढ निर्वाणदीपतपः ॥ १८ ॥ ॥ अथासृताष्टदीपतपः । शुक्लाष्टमीषु चाष्टासु आचाम्लवितपासि च । विदधीत स्वशाक्तया च

१९ असृताष्टमीतप आगाढ

शुक्ल	८	त	शुक्ल	८	त
शुक्ल	८	त	शुक्ल	८	त
शुक्ल	८	त	शुक्ल	८	त
शुक्ल	८	त	शुक्ल	८	त

ततस्वत्पूरण भवेत् ॥ १ ॥ असृताभिषेकेणोपलक्षिता अष्टमी अ-
सृताष्टमी । तत्र अष्टसु शुक्लाष्टमीषु आचाम्लान्येव विधेयानि ।
यश्चकन्यासः । उद्यापने दृढस्त्रात्रविधिपूर्वक दूतदुग्धभृत कलश
माणकमात्रमोदकसहितं दौकयेत् । सयधात्सल्य सयपूजा च ।
एतत्फल आरोग्यं । इति आद्धकरणीयमागाढ असृताष्टमीतपः ॥ १९ ॥ ॥ अथ स्वपट्टदशमीतपः । शुक्लासु
दशसख्यासु निजशक्त्या तपोविधिः । विदधीत ततः पूर्तिस्त्रय संपद्यते क्रमात् ॥ १ ॥ अस्त्रपट्टायां दशान्यां

॥ २ ॥

मोक्षारोहे सोपानमिव सोपानतपः । तत्र सप्तमिकायाभ्युत्तकः प्रतिमाः प्रतिपाद्यन्ते यथा सप्तसप्तमिका अष्टाष्टमिका नवनवमिका दशदशमिका चेति । अत्राद्या सप्तसप्तमिका एकोनपञ्चाशद्दिनानीत्यर्थः । तत्राप्यसप्तके प्रतिदिनमेकैका दक्षिर्गुण्यते । द्वितीयसप्तके प्रतिदिन दक्षिद्वय । तृतीयसप्तके प्रतिदिन दक्षिद्विक । चतुर्थे प्रतिदिन दक्षिषड्वय । पञ्चमैकैकदक्षिषड्व्या ज्ञेय । षाट्सप्तमसप्तके प्रत्यह दक्षिसप्तक प्राग्व । द्वितीयष्टाष्टमिका अष्टौ अष्टकान् क्रियते । चतुःषष्टिदिनानीत्यर्थः । अत्रापि प्रथमाष्टके प्रतिदिनमेकैका दक्षिर्गु-

[illegible][illegible]

नमस्कारफलतपः । कृत्वा नवकमक्तानि तदुद्यापनमेव च । शक्तिहीनेर्विधेयं च पूर्ववत्सत्समापन ॥ १ ॥
नमस्कारफलदायितपः । तत्र अष्टषष्ठ्यैकाशनेष्वसमर्थः पदसंख्या नवैकाशनानि विद-

२४ नवकारफलतपः		
शमोभरैर्दशमं १	५	१
नमोसिद्धाय २		
नमोआचरिकाय ३		
शमोववक्त्रायाय ४		
शमोकोपसंख्याय ५		
पुसोपवनमुक्तयो ६		
संख्यातप्यभासयो ७		
मगच्छापधरासंख्येति		
पदसंख्यायमाग ८		

ध्यात् । यष्टकन्यासः । उद्यापनं च पूर्ववत् ।
एतत्फलं पूर्ववत् । इति श्राद्धकरणीयमागाढं न-
मस्कारफलतपः ॥ २४ ॥ ॥ अथ अधिवधाव-
शमीतपः । आद्रपदद्व्युक्तदशमीं दिन एकाशन-
मयो निशायां च । अन्यापूजनजागरणकर्मणी
सुविधिना कुर्यात् ॥ १ ॥ अवैधव्यार्थं दशमी
अधिवधावशमी । तत्र आद्रपदद्व्युक्तदशमामे-
कमक्तं विदध्यात् निशि जागरणं अन्यापूजन
नालिकेरादि फलधानी १० पक्षाधानानी १० दौ-
कन एव सावत्कर्तव्यं यावद्दशवर्षाणि । उद्या-
पने इन्द्राणीपूजा सधवात्सत्यं सधपूजा च ।

२५ अधिवधावशमी तप आगाढ			
१ वर्षे	आद्रपदसुप्ति	१०	४
२ वर्षे	आद्रपदसुप्ति	१०	४
३ वर्षे	आद्रपदसुप्ति	१०	४
४ वर्षे	आद्रपदसुप्ति	१०	४
५ वर्षे	आद्रपदसुप्ति	१०	४
६ वर्षे	आद्रपदसुप्ति	१०	४
७ वर्षे	आद्रपदसुप्ति	१०	४
८ वर्षे	आद्रपदसुप्ति	१०	४
९ वर्षे	आद्रपदसुप्ति	१०	४
१० वर्षे	आद्रपदसुप्ति	१०	४

एतत्फलं अवैधव्यं । यष्टकन्यासः । इति श्राद्धकरणीयमागाढं अधिवधावशमीतपः ॥ २५ ॥ ॥ अथ दृष्ट-
न-

अथापि प्रथमदशके प्रतिदिनमेका वृत्तिः । ततश्चैकवृत्तिबृद्ध्या दशमदशके प्रतिदिन दशदत्तपः । यश्च-
काणि यथा । एष नवभिर्मासेष्वनुविंशत्यादिनैश्चतस्रोपि प्रतिमाः समर्थ्यन्ते । उद्यापने बृहत्लाजविधिपूर्वक
नानापक्षाक्षफलशौकनं सद्यवात्सत्य सद्यपूजा च । एतत्फल मोक्षमार्गः । इति श्राद्धकरणियमागाद सोपान-

२३. कमंचतुर्थस्य आगाह

अ	अ	अ	अ	अ	अ	अ	अ	अ
इ	इ	इ	इ	इ	इ	इ	इ	इ
उ	उ	उ	उ	उ	उ	उ	उ	उ
ए	ए	ए	ए	ए	ए	ए	ए	ए
ओ	ओ	ओ	ओ	ओ	ओ	ओ	ओ	ओ
अ	अ	अ	अ	अ	अ	अ	अ	अ
इ	इ	इ	इ	इ	इ	इ	इ	इ
उ	उ	उ	उ	उ	उ	उ	उ	उ
ए	ए	ए	ए	ए	ए	ए	ए	ए
ओ	ओ	ओ	ओ	ओ	ओ	ओ	ओ	ओ
अ	अ	अ	अ	अ	अ	अ	अ	अ
इ	इ	इ	इ	इ	इ	इ	इ	इ
उ	उ	उ	उ	उ	उ	उ	उ	उ
ए	ए	ए	ए	ए	ए	ए	ए	ए
ओ	ओ	ओ	ओ	ओ	ओ	ओ	ओ	ओ
अ	अ	अ	अ	अ	अ	अ	अ	अ
इ	इ	इ	इ	इ	इ	इ	इ	इ
उ	उ	उ	उ	उ	उ	उ	उ	उ
ए	ए	ए	ए	ए	ए	ए	ए	ए
ओ	ओ	ओ	ओ	ओ	ओ	ओ	ओ	ओ
अ	अ	अ	अ	अ	अ	अ	अ	अ
इ	इ	इ	इ	इ	इ	इ	इ	इ
उ	उ	उ	उ	उ	उ	उ	उ	उ
ए	ए	ए	ए	ए	ए	ए	ए	ए
ओ	ओ	ओ	ओ	ओ	ओ	ओ	ओ	ओ

दशमदशके प्रतिदिन दशादत्तपः । यक्ष-
समर्थ्यन्ते । उद्यापने दृष्टस्त्रात्रविधिपूर्वक
मार्गः । इति आद्वकरणियमागाद सोपान-
तपः ॥ २२ ॥ ॥ अथ कर्मचतुर्थे तपः । उप-
वासत्रय कुर्यादादावन्ते निरन्तर । मध्ये
पटिमितान्कुर्यादुपवासाच्च सान्तरान् ॥ १॥
कर्मणा चतुर्थं स्वप्नरूप कर्मचतुर्थे । तत्र
पूर्वं निरन्तरमुपवासत्रय ततः पटिरुपवासा
एकाशानन्तरिताः पुनरुपवासत्रय निर-
न्तर । उद्यापने दृष्टस्त्रात्रविधिपूर्वक रूप्य-
मय दृक्ष सर्पाकुठार च दीकयेत् । यज्ञक-
न्यासः । उद्यापने सधवात्सस्य सधपूजा
च । एतत्फल कर्मकठेदः । इति आद्वकरणी-
यमागादं कर्मचतुर्थतपः ॥ २३ ॥ ॥ अथ

वत् ॥ १ ॥ तत्र प्रथम नन्यावर्ताराधनार्थमुपवासः । ततो घरणेन्द्राभिका श्रुतदेवीश्रीगौतमाराधनार्थं आषा-
नलचतुष्टय । ततः परमेष्ठिरक्षत्रपाराधनार्थं आचाम्लाष्टक । ततः षोडशविद्यादेव्याराधनार्थं षोडशैकम-
क्तानि । ततश्चतुर्विंशतिशासनयक्षिण्याराधनार्थं षतुर्विंशत्येकमक्तानि । ततो दशदिक्पालाराधनार्थं दशै-
कमक्तानि । ततो ग्रहक्षेत्रपालाराधनार्थं दशैकमक्तानि । ततश्चतुर्णिकायदेवताराधनार्थं चत्वार्येकमक्तानि-
ततः सवाराधनार्थमुपवासः पृथमुपवासद्वय द्वादशाचाम्लानि षतुःषष्ट्येकमक्तानि सर्वदिनान्यष्टाविंशतिः ।
दद्यापने वैद्ये बृहत्काञ्चविधिः । वर्मागारे लघुनन्यावर्तपूजन पूर्ववत् । सधवात्सल्य संघपूजा च । पूतफल
परञ्च तीर्थकरनामगोत्र इह च सर्वदेवसाक्षिष्य । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाह लघुनन्यावर्ततपः ॥ २७ ॥
इति फलतपांसि सप्तविंशतिः । इति त्रिविधान्यपि तपांसि सपूर्णानि ॥

अथ विंशतिस्थानकानि । अर्हत्पूजा १ सिद्धपूजा २ प्रवचनपूजा ३ गुरुपूजा ४ स्थविरपूजा ५ बहुश्रुत-
पूजा ६ तपस्विपूजा ७ ज्ञानोपयोग ८ सन्धकत्वपालन ९ विनयकरणं १० आचर्यककरण ११ ब्रह्मचर्य १२
धर्मव्यान १३ यथाशक्तितपः १४ वैपाद्वृत्त्य १५ समाधिः १६ अपूर्वज्ञानपाठः १७ श्रुतभक्तिः १८ ज्ञानपूजा
१९ सधपूजादिकरण २० इति विंशतिस्थानकाराधन ॥ एतेषु तपःकरणस्य न निश्चयः किंत्वेषा मुक्ताना आ-
राधनमेव करणीय ॥ अरहत १ सिद्ध २ पवपण ३ गुरु ४ धेर ५ बहुस्तु ए ६ तवस्सी ७ य । वत्सलया य
एत्ति अभिक्खनाणोवज्जो ८ य ॥ १ ॥ वत्सण ९ विणए १० आषस्सए ११ य सील षए १२ निरइयारो ।

न्यावर्ततपः । नृहस्तन्यावर्तविधिसंस्थयैकाशनाविभिः । पूरणीय तपश्चोषापने तत्पूजन मद्दत् ॥ १ ॥ नन्या-
 वर्ताराधनार्थं तपः नन्यावर्ततपः । तत्र प्रथममुपवासो नन्यावर्ताराधनाय । ततः सौधर्मेन्द्रइशानेन्द्रश्रुतदे-
 धतानामाश्वमेधाय । ततोऽर्द्धद्वि अष्टकाना आराधनार्थं अष्टाचाम्बलानि । ततश्चतुर्विंशतिजिनमाधाराय-
 नार्थं चतुर्विंशतिरेकमक्तानि । ततः षोडशविधादेव्याराधनार्थं षोडशैकमक्तानि । ततश्चतुर्विंशतिलोका-
 न्तिकाराधनार्थं चतुर्विंशतिरेकमक्तानि । ततश्चतुःपटीन्द्राराधनार्थं चतुःपट्टिरेकमक्तानि । ततश्चतुःपटीन्द्र-
 देव्याराधनार्थं चतुर्विंशतिरेकमक्तानि । ततश्चतुर्विंशतिशासनयक्षाराधनार्थं चतुर्विंशतिरेकमक्तानि । ततश्च-
 तुर्विंशतिशासनयक्षिण्याराधनार्थं चतुर्विंशतिरेकमक्तानि । ततो दशद्विक्पालाराधनार्थं दशैकमक्तानि ।
 ततो मूर्ध्वेअपालाराधनार्थं दशैकमक्तानि । ततश्चतुर्णिकायदेवताराधनार्थं चत्वार्यैकमक्तानि । ततः सर्वा-
 राधनार्थमुपवासः । अत्रोपवासद्वय एकादशाश्वाम्बलानि द्विशती चतुःपट्टुत्तरा एकमक्ताना । एव सप्तसप्त-
 स्रधिकेन दिनशतद्वयेन पूर्यते । यज्ञकन्यासः । उद्यापने चैत्ये नृहस्तलाघविधिः धर्मागारे नन्यावर्तपूजा प्रति-
 ष्ठाविधिवत् । सप्तपूजा संघषात्सत्य । एतत्फल परलोके तीर्थकरनामकर्म इहलोके सर्वदेवतसा-
 क्षिप्य । इति यतिभाद्रकरणीयमगाह नृहस्तन्यावर्ततपः ॥ २६ ॥ ॥ अथ लघुनन्यावर्ततपः । नन्यावर्तारा-
 धनार्थं तपः नन्यावर्ततपः । लघोश्च नन्यावर्तस्य तपः कार्यं विशेषतः । तद्वाराधनसद्व्याप्तिव्यापनमिहादि-

धत् ॥ १ ॥ तत्र प्रथम नन्याधनार्थमुपवासः । ततो धरणेन्द्राम्बिका श्रुतदेवीश्रीगीतमाराधनार्थं आचाम-
 न्नलचतुष्टय । ततः परमेष्ठिरन्नप्रयाराधनार्थं आचाम्नाष्टक । ततः षोडशाधियादेन्याराधनार्थं षोडशैकम-
 क्तानि । ततश्चतुर्विंशतिशासनयक्षिण्याराधनार्थं चतुर्विंशत्येकमक्तानि । ततो दशद्विक्पालाराधनार्थं दशै ।
 क्रमक्तानि । ततो भद्रक्षेत्रपालाराधनार्थं दशैकमक्तानि । ततश्चतुर्णिकायदेवताराधनार्थं चत्वार्येकमक्तानि-
 ततः सर्वाराधनार्थमुपवासः एकमुपवासद्वय द्वादशाचाम्नानि चतुःषष्ट्येकमक्तानि सर्वदिनान्यष्टाविंशतिः ।
 दद्यापने क्षेत्रे बृहत्लान्नाविधिः । धर्मागारे लघुनन्यावर्तपूजन पूर्ववत् । सद्यचात्सल्य सद्यपूजा च । एतत्फल
 परत्र तीर्थकरनामगोत्र इह च सर्वदेवसाक्षिष्य । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाढ लघुनन्यावर्ततपः ॥ २७ ॥
 इति फलतपासि सप्तविंशतिः । इति त्रिविधान्यपि तपासि सपूर्णानि ॥

अथ विंशतिस्थानकानि । अर्हत्पूजा १ सिद्धपूजा २ प्रवचनपूजा ३ गुरुपूजा ४ स्थविरपूजा ५ बहुश्रुत-
 पूजा ६ सपस्त्रिपूजा ७ ज्ञानोपयोग ८ सम्यक्त्वपालन ९ विनयकरणं १० आवदयककरण ११ ब्रह्मचर्य १२
 धर्मव्यान १३ यथाशक्तितपः १४ वैयाघ्रस्य १५ समाधिः १६ अपूर्वज्ञानपाठः १७ श्रुतभक्तिः १८ ज्ञानपूजा
 १९ सद्यपूजाविकरण २० इति विंशतिस्थानकाराधन ॥ एतेषु तपःकरणस्य न निश्चयः किंत्वेया श्रुताना आ-
 राधनमेव करणीय ॥ अरहत् १ सिद्ध २ पवयण ३ गुरु ४ धेर ५ बाहुस्तु ए ६ तवस्सी ७ य । वत्सलया य
 एसिं अभिक्खनाणोवड्ढो ८ य ॥ १ ॥ दंसण ९ धिणए १० आवस्सए ११ य सीलि दए १२ निरइयारो ।

न्यावर्ततपः । दृष्टन्त्यावर्तविधिसंख्यैकाग्रनाविभिः । पूरणीय तपश्चोद्यापने तत्पूजन मदत् ॥ १ ॥ नन्या-
 वर्ताराधनार्थं तपः नन्यावर्ततपः । तत्र प्रथममुपवासो नन्यावर्ताराधनाय । ततः सौधर्मेन्द्रहशानेन्द्रश्रुतदे-
 वतानामाद्यान्लभ्यं । ततोऽर्हवादि अष्टकाना आराधनार्थं अष्टाद्यान्लानि । ततश्चतुर्विंशतिजिनमाधाराय-
 नार्थं चतुर्विंशतिरेकभक्तानि । ततः षोडशविधादेव्याराधनार्थं षोडशैकभक्तानि । ततश्चतुर्विंशतिलोका-
 न्तिकाराधनार्थं चतुर्विंशतिरेकभक्तानि । ततश्चतुःपटीन्द्राराधनार्थं चतुःपट्टिरेकभक्तानि । ततश्चतुःपटीन्द्र-
 देव्याराधनार्थं चतुर्विंशतिरेकभक्तानि । ततश्चतुर्विंशतिशासनयक्षाराधनार्थं चतुर्विंशतिरेकभक्तानि । ततश्च-
 तुर्विंशतिशासनयक्षिण्याराधनार्थं चतुर्विंशतिरेकभक्तानि । ततो दशदिक्पालाराधनार्थं दशैकभक्तानि ।
 ततो प्रहस्त्रेभ्यपालाराधनार्थं दशैकभक्तानि । ततश्चतुर्णिकायदेवताराधनार्थं चत्वार्यैकभक्तानि । ततः सर्वा-
 राधनार्थमुपवासः । अत्रोपवासद्वय एकादशाद्यान्लानि द्विशती चतुःपञ्चतरा एकभक्ताना । एव सप्तसप्त-
 स्थधिकेन दिनशतद्वयेन पूर्यते । यत्नकन्यासः । उद्यापने चेले दृष्टस्त्रात्रविधिः धर्मागारे नन्यावर्तपूजा प्रति-
 ष्ठाविधिवत् । संवपूजा सप्तवात्सल्य । एतत्फल परलोके तीर्थैकरनामकर्म दृष्टलोके सर्वदेव सर्वदेवतसा-
 क्षिष्य । इति यतिआदकरणीयमागाह दृष्टन्त्यावर्ततपः ॥ २६ ॥ ॥ अथ लघुनन्यावर्ततपः । नन्यावर्तारा-
 धनार्थं तपः नन्यावर्ततपः । लघोश्च नन्यावर्तस्य तपः कार्यं विशेषतः । तद्वाराधनसंख्याभिरुद्यापनविधिवत्-

आचार्यपदोचितलभे स्वगुरुन्यो वा कश्चिद्वयोवृद्धो ज्ञानवृद्धो गीतार्थीचार्यः पूर्ववद्भासाभिमतक्षणा विधाय
 वासक्षेप कृत्वा गणवरविषया तिलक करोति सदन्यये आचार्योपाध्यायसाधुसाध्वीश्रावकश्राविका अपि
 परमेष्ठिमक्षपाठपूर्वं तथैव श्रीखण्डेन तिलक कुर्वन्ति । ततो वृद्धगुरुः पूर्ववदभिमन्त्रितवासाक्षतदान साधु-
 श्राद्धेभ्यः करोति । ततो वृद्धाचार्य-क्षमासमणाण सुत्सेण अन्त्येण सवृभयेण गुरुगुणोहि बुद्धाहि नित्यारग-
 पारगो होहि इत्युक्ते सर्वेपि वासाक्षतक्षेप कुर्वन्ति । ततो वन्दनकविभिः पूर्ववत् । अन्येषामुपाध्यायसाधवा-
 दीना गणानुज्ञा गणमुख्यत्वकथन वाचनानुज्ञाधिकारादवसेय । इति पदारोपाधिकारे यतिपदारोपविधिः ॥
 ॥ अथ विप्राणां । तेषां च आचार्योपाध्यायस्थानपतिकर्मोधिकारिमेवावतुर्था पदक्रमः । तत्राचार्याः शुद्धस-
 न्यनदृष्टयो द्वादशव्रतधरा अन्यदैवतलिङ्गिप्रणामसमाधणसस्तविवर्जितास्त्यक्तसावधाः हुष्यतिप्रहरहिता
 नित्य कृतप्रत्याख्याना भवन्ति । तथाया—स्वभावादरूपसतुष्टा अल्पमाधणतत्पराः । जिनागमात्पर नैव प-
 ठन्ति श्रुतमादरात् ॥ १ ॥ नित्य वीतवक्त्रभाजो द्वादशव्रतधारिणः । सन्यगन्म्यस्ततत्त्वार्थाः प्रमाणमन्यवेदिनः
 ॥ २ ॥ प्रायः सावधिविरता मिथ्यादक्सङ्गवर्जिताः । धीराः शान्ता गुणोपेताः सर्वशास्त्रविदस्तथा ॥ ३ ॥
 प्रतिष्ठादिसर्वकर्मकरणान्यासशालिनः । प्रत्याख्यानरताः प्रायः प्रायः प्राहुः कर्मोजिनः ॥ ४ ॥ नित्यख्यानरता दान्ता
 वाचिमनो मन्त्रवेदिनः । षट्कर्मसाधनाध्यमद्वयास्ते द्विवेव हि ॥ ५ ॥ साधूपास्तिपरा नित्य शुद्धवशासमु-
 द्भवाः । प्रायः कनकहस्ताश्च हुष्यतिप्रहवर्जिताः ॥ ६ ॥ प्राणालयेपि शूद्राश्रमोजनेऽतिपराशुखाः । वार्ताकम्बु-

मूलपद्मभिसेधो कथो तर्हि मयणसुवरीपवि । सेसाण अट्टणह कथो अ लहुपट्टअभिसेओ ॥ १०६५ ॥
 मइसायरो अ इक्को तिस्रेव य धवळासिट्ठियो भित्ता । एए चउरोऽवि तथा रक्षा निअमतिणो ठविआ ॥
 कोसवीनयरीओ अणाविओ धवळनट्ठो धिमलो । सो कणयपट्टपुव्व सिट्ठी सठाविओ रक्षा ॥ १०६७ ॥
 अट्टाहियाड चेईहरेसु काराविक्खणि धिहिपुव्व । सिरिसिद्धचक्रपुअ च कारए परमभत्तीए ॥ १०६८ ॥
 ठाणे ठाणे चेईहराइ कारेइ जुगसिहराइ । धोसावेइ अमारि दाण दीणाण दावेइ ॥ १०६९ ॥

तत्र मदनसुन्दर्या अपि मूलपद्मभिषेकः, सा मूलपट्टराक्षीपदे स्थापितेत्यर्थः, य पुनः शेषाणां अष्टानां राक्षीनां
 सधुपद्मभिषेकः कृतः ॥ १०६५ ॥ तथा एकम मतिसागर श्रीएवेव च धवलभेष्ठिनो मित्राणि एते चत्वारोऽपि राक्षा भी-
 पात्तेन निव्वमत्तिणः स्थापिताः ॥ १०६६ ॥ तथा कोशाम्बीनगरीतो धिमलो नाम धवलनन्दनो-धवलभेष्ठिपुत्र आनापितः,
 स धिमलो राक्षा भीपात्तेन कनकपट्टपूर्व-सौवर्णपट्टवन्धकपूर्वकं भेष्टी सं-सम्यक् अकारेण स्थापितः ॥ १०६७ ॥ तथा भीपा
 समेत्यग्रेषु-क्षिनमन्दिरेषु अष्टाहिकामहोत्सवान् कारयित्वा विधिपूर्व परमभक्त्या भीषिद्धचक्रपूर्वा य कारयति ॥ १०६८ ॥
 स्थाने स्थाने तुक्कानि-उत्थानि शिखराणि येषां तानि तुक्कशिखराणि चैत्यगृहाणि कारयति, तथाऽमारि-सर्वजन्तुभ्योऽमव-
 दानं योषयति, पुनः दीनेभ्यो दानं दापयति, इत्थं गुण्यकृत्यानि करोतीत्यर्थः ॥ १०६९ ॥

नायमगोण रज्ज पासतो पियअमाहिं सजुत्तो । सिरिसिरिपालनरिदो द्दुव्व कोइ लीलाओ ॥
 अह अजिअसेणनामा रायरसी सो विमुद्धचारित्तो । उप्पक्खावहिनाणो समानओ तरय नयरीए ॥
 तरसागमण सोऊण नरवरो पुट्ठअओ पमोएण । माइपियाहिं समेओ सपत्तो वंदणनिमित्त ॥
 लिपयाहिणित्तु समं त मुयिनाह नमित्तु नरनाहो । पुरओ अ संनिविट्ठो सपरिवारो अ विणयपरो ॥
 सोऽपि सिअजिअसेणो मुणिराओ रायरोसपरिमुक्को । करुणिकपरो परम धम्मसरुव कहइ एवं ।

न्यायमार्गेष्व रावय पालयन् प्रियव्रतमभिः—ब्रह्ममाभिः समुद्धतः—सहित श्रीभीपालनरेन्द्र इन्द्र इव लीलाः—क्रीडाः
 करोति ॥ १०७० ॥ अथ स श्रीअजितसेननामा राजर्षिरवत्र नगर्या—चरणार्या समागत , कीदृशाः सः १—विशुद्ध—निर्मल
 चारित्र्य यस्य स तथाऽत एव उत्पद्य अथ विज्ञान यस्य स तथाभूतः ॥ १०७१ ॥ तस्य—राजर्षेरंगमन भुत्वा नरवरो—राजा
 श्रीपालः प्रमोदन—दर्पेण पुलकित.—संस्कारोमोद्गमः सत् माया जनन्या प्रियाभिष—ब्रह्ममाभिः समेतः—सहितो वन्दननि-
 मित्त—सुते वन्दनार्थं समप्राप्तः ॥ १०७२ ॥ नरनाथो—राजा भीपालस्त—शुनिनाथ त्रिः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः सम्यग् नत्वा—
 प्रणम्य पुरतः—अग्रवक्ष्य सन्निविष्टः, कीदृशो नरनाथः १—सपरिवार.—परिवारसहितश्च पुनर्विनयपरः ॥ १०७३ ॥ सः श्रीअजित
 सेनोऽपि मुनिराजो रागरोपपरिमुक्तो रागद्वेषाभ्यां समन्साद्रहितः, पुनः करुणा परा—मृकटा यस्य स तथाभूतः सन् एव-
 वक्ष्यमाणप्रकारेण परम—प्रधान धर्मस्य स्वरूप कथयति ॥ १०७४ ॥

मूलपट्टाभिसेओ कओ तहि मयणसुवरीएवि । सेसाण अट्टएह कओ अ लहुपट्टअभिसेओ ॥ १०६५ ॥
 मइसायरो अ इको तिमेष य धवळासिट्टिणो मिता । एए चउरोऽवि तथा रत्ता निअमतिणो ठविआ ॥
 कोसवीनयरीओ अणाविओ धवलनदणो विमलो । सो कणयपट्टपुत्त सिट्ठी सठाविओ रत्ता ॥ १०६७ ॥
 अट्टाहियाड चेरहेरेसु काराविज्जण विहिपुव्व । सिरिसिद्धचक्रपूअ च कारए परमभर्त्ताए ॥ १०६८ ॥
 ठाखे ठाणे चेरहेराइ कारेइ तुगसिहराइ । घोसावेइ अमरि दाण दीणाण दावेइ ॥ १०६९ ॥

यत्र मदनसुन्दर्या अपि मूलपट्टाभिषेकः, सा मूलपट्टराक्षीपदे स्थापितेत्यर्थः, च पुनः शेषाणां अष्टानां राक्षीनां
 लहुपट्टाभिषेकः कृतः ॥ १०६५ ॥ तथा एकस्य मणिसागर श्रीपथेव च धवलभेषुिनो मित्राणि एते चत्वारोऽपि राज्ञा भी-
 पातेन निजमन्त्रिणः स्थापिताः ॥ १०६६ ॥ तथा कोशाम्बीनगरीतो विमलो नाम धवलनन्दनो-धवलभेषुिपुत्र आनापित ,
 स विमलो राज्ञा भीपातेन कनकपट्टपूर्व-सौवर्णपट्टनन्धकपूर्वकं भेषुि सं-सम्पक् प्रकारेण स्थापित ॥ १०६७ ॥ तथा भीपा
 लभैत्यगृहेषु-विनयतिरेषु अष्टादिकामहोत्सवान् कारयित्वा विधिपूर्व परममन्त्र्या भीसिद्धचक्रपूजां च कारयति ॥ १०६८ ॥
 स्वाने स्वाने सुभानि-उभानि शिखराणि वेणा णानि तुभ्रशिखराणि चैत्यगृहाणि कारयति, तथाऽमरि-सर्ववन्तुभ्योऽमम-
 दानं घोषयति, पुनः दीनेभ्यो दान दापयति, इत्थं गुण्यकृत्यानि करोतीत्यर्थः ॥ १०६९ ॥

महंतेण च पुञ्जेण, जाएवि गुरुसगमे । आकरसाईहिं रुद्धाणं, दुह्वहं गुरुवंसगं ॥ १०८० ॥
 कहं कहंपि जीवाण, जाएऽपि गुरुवंसणे । बुग्गाहियाण धुत्तेहिं, डह्वहं पञ्जुवामणं ॥ १०८१ ॥
 गुरुपासेऽपि पत्ताण, दुह्वहा आगमरसुई । जं निवा विगहाआ अ, दुह्वआओ सयाहवि ॥ १०८२ ॥
 सपत्ताए सुईएवि, तत्तवुद्धी सुदुह्वहा । ज तिगारकहाईसु, सावहाणमणो जणो ॥ १०८३ ॥
 उवहंहुडवि तत्तामि, सद्धा अच्चंतदुह्वहा । ज तत्तरहणो जोवा, दीसति धिरला जए ॥ १०८४ ॥
 कदाचिद् महा पुएयेन च गुरुसङ्गमे जातेऽपि आलस्यादिमि त्रयोदशवस्करै रुद्धानां प्राणिनां गुरुदर्थेन दुर्लभं, ते
 चापी "आलस्समोहवथा येमा कोहा एमाय किवणाचा । मयसोगा अआआ, वक्खेव कुड्हला रमणा ॥ १॥" ॥ इति ॥ १०८० ॥
 जीवानां कयकयमपि-केन केनापि प्रकारेण गुरुदर्थेने जातेऽपि धूर्त्तैर्बुद्धानां-आन्तचिचीकृतानां पर्दुपासन-गुरुसेवन
 दुर्लभम् ॥ १०८१ ॥ गुरुपार्थे प्राप्तानामपि आगमस्य-सिद्धान्तस्य श्रुति-श्रवण दुर्लभा, यद्-यस्मात्कारणाद् निद्रा विक-
 याद्य सदापि दुर्ज्ञेयाः सन्ति, तत्प्रमद्गाद् श्रवणं दुर्लभमपीत्यर्थः ॥ १०८२ ॥ श्रुतौ-आगममथवखे सम्प्राप्तयामपि तत्त्व-
 शुद्धिः सुदुर्लभा, यद्-यस्मात्कारणाद् जनो-लोकः भृङ्गारकयादिषु-भृङ्गारहास्यादिकयास्तु सावधान-एकाग्र्ययुक्त
 मनो यस्य स तथा धर्तुर्दृश्यन्ते इति शेषः ॥ गुरुभिलसत्त्वे उपदिष्टेऽपि अद्या-आस्तिवयं अत्यन्तदुर्लभा, यद्-यस्माद् कारणा-
 तस्त्वेषु-जिनोपवपदार्थेषु वीचिर्येषां ते तत्प्रवयो जीवा जगति-सोके विरला दृश्यन्ते ॥ १०८४ ॥

भो भो भव्वा ! भवोहमे, दुःखहो माणुसो मगो । चुल्लगार्द्धिं नाएहि, आगममि विअहिअो ॥ १०७५ ॥
 लद्धंमि माणुसे जम्मे, दुःखह खिचमारिअ । ज दीसति दहाणेगे, मिच्छा भिक्षा पुल्लदया ॥ १०७६ ॥
 आरिएसु अ खित्तसु, दुःखह कुलमुत्तम । जं चाहसुणियार्द्धेण, कुले जायाण को गुणो ? ॥ १०७७ ॥
 कुले लद्धेऽपि दुःखंम, रुक्कमात्तगमात्तअ । विगळा वाहिआऽकालमया दीसति ज जणा ॥ १०७८ ॥
 तेसु सव्वेसु लद्धेसु, दुःखहो गुरुत्तंगमो । ज सया सत्तवखित्तसु, पविज्जनि न साहुणो ॥ १०७९ ॥

भो ! भो ! मन्था मवीधे-मवसमूहे मातुपो-मनुपसमवन्धी मगो-वन्नम आगमे-सिद्धान्ते चुल्लकादिभि-चुल्लगपासग-
 धर्मे इत्यादिभिर्बर्तितैः-दृष्टान्तैः दुर्लभो-रूप्यणो व्याकृपात्-उक्तः ॥ १०७५ ॥ कदाचिद् मातुपे जन्मनि लब्धे सति अपि
 धर्मं दुर्लभ यद्-मस्मात्कारणात् इह मरते अनार्यधर्मेषु अनेके-बहवो न्येच्छा भिक्षां पुल्ले-दाय न्येच्छन्ते । एव दूरयन्ते-
 विलोभयन्ते ॥ १०७६ ॥ आर्येषु च धर्मेषु उत्तमं कुलं दुर्लभं यद्-मस्मात्कारणात् व्याधयोऽनिकादीनां-सुखं नृणां निरुद्धादिनां
 कुलेषु जातानां-उत्पन्नानां को गुणः ? , न कोऽपीत्यर्थः ॥ १०७७ ॥ कुले लब्धेऽपि रूपं-परिपूर्वेन्द्रियपञ्चकं तथा आरोग्य
 नीरोगता तथा आयुरक्ष-महदायुः एतन्मयं दुर्लभम्, यद्-मस्मात्कारणात् अना-उत्तमकुलोद्भवा अपि बहवो लोका विकल्पा-रूपि-
 तेन्द्रियास्तथा व्याधिता-रोगिणस्तथा-ऽकाले मृता दूरयन्ते ॥ १०७८ ॥ तेषु रूपादिषु सर्वेषु सव्वेऽपि गुरुजङ्गमः-सदु-
 रो सङ्गा दुर्लभः, यद्-मस्मात्कारणात् सर्वधर्मेषु सदा साधयो न प्राप्यन्ते ॥ १०७९ ॥

महतेण च पुत्रेण, जापवि गुरुस्त्रगमे । आत्मरसाद्गर्हि रत्नार्णं, दुष्प्रहं गुरुदंसग ॥ १०८० ॥
 कहं कदपि जीवाण, जापऽपि गुरुदंसणे । धुगाहियाण धुचेर्हि, दुष्प्रह पञ्जुआसण ॥ १०८१ ॥
 गुरुपासेऽपि पत्ताण, दुष्प्रहा आगमरसुर्ह । ज निधा विगहाओ अ, दुब्बआओ सयाइवि ॥ १०८२ ॥
 सपत्ताए सुर्दएवि, तत्तवुद्धी सुदुल्लहा । ज सिंगारकहाईसु, सावहाणमणो जणो ॥ १०८३ ॥
 उवइहुंणि तत्तामि, सद्धा अच्चत्तदुल्लहा । ज तत्तकहणो जोमा, दीसति विरला जए ॥ १०८४ ॥

कदाचिद् महता पुण्येन च गुरुसङ्गमे जातेऽपि आत्मस्यादिभि त्रयोदशवस्करै रत्नानां प्राणिनां गुरुदर्शने दुर्लभम्, ते
 वामी “आत्मस्मोहवशा यमा कोहा पमाय किववत्ता । मयसोणा अभाया, वक्खेव कुञ्जला रमया ॥ १॥” ॥ इति ॥ १०८० ॥
 जीवानां कथकथमपि—केन केनापि प्रकारेण गुरुदर्शने जातेऽपि पूर्वैर्गुह्याहिवानां—आन्तचिचीकृतानां पर्युपासने—गुरुसेवने
 दुर्लभम् ॥ १०८१ ॥ गुरुपार्श्वे प्राप्तानामपि आगमस्य—सिद्धान्तस्य श्रुति—अथय दुर्लभा, यद्—यस्मात्कारणात् निद्रा विक
 राध सदापि दुर्धया सन्ति, तत्प्रमङ्गात् अथय दुर्लभमपीत्यर्थः ॥ १०८२ ॥ श्रुतौ—आगमअवये सम्प्राप्तायामपि तत्त्व-
 शुद्धिः सुदुर्लभा, यद्—यस्मात्कारणात् जनो—लोकः भृङ्गारकयादिषु—भृङ्गारहास्यादिकपासु साधवान—येकाग्र्ययुक्तं
 मनो यस्य स तथा षड्गुर्दृश्यन्ते इति शेषः ॥ गुरुमिस्तत्त्वे उपदिष्टेऽपि श्रद्धा—आस्तिक्य अत्यन्तदुर्लभा, यद्—यस्मात् कारणा-
 तस्त्वेषु—जिनोपवपदार्थेषु शिचिरेषां ते तत्तत्तकयो जीवा वगति—लोके विरला दृश्यन्ते ॥ १०८४ ॥

ज्ञायाम् तत्तत्तद्वाप्य, तत्त्वबोहो सुहृत्सहो । ज्ञा आसन्नसिवा केर्द, तत्तद्बुद्धति जतुणो ॥ १०८५ ॥
 तत्तद्दसविहो धम्मो, स्वन्ती मद्दव अज्जव । मुत्ती तवो दया सच्च, सोय धम्ममकिंचणं ॥ १०८६ ॥
 स्वन्तीनाममकोहत्त, मद्दव माणवज्जण । अज्जव सरलो भावो, मुत्ती निगयया दुहा ॥ १०८७ ॥
 तवो द्दच्छानिरोहो अ, दया ज्ञायाम् पालणं । सच्च वक्कमसावज्ज, सोय निम्मलच्चित्तया ॥ १०८८ ॥
 धम्ममट्टारभेअस्स, मेहुणस्स विवज्जण । अकिंचण न मे कज्ज, केणाविधिपत्तिउणीहया ॥ १०८९ ॥

तत्त्वधदायां-तत्त्वप्रतीतो जातवामपि तत्त्वबोवः-तत्त्वज्ञानं मुदुर्लभः, यद्-यस्मात्कारणात्केचिद् भासय-निकट शिव-
 भुविर्त्येषां ते आहमशिशुवा एव अतवो-जीवाः तत्त्वं भुष्यन्ते, न सर्वेऽपीत्यर्थः ॥ १०८५ ॥ तत्त्वं किमित्याह-तत्त्वं दया
 विधो धर्मस्त्वयाहि-वा-नितः १ मार्दव २ आर्जव ३ सुकितः ४ तपः ५ दया ६ सत्य ७ शान्त ८ भद्र ९ आनिश्चिन्य १० ॥ १०८६ ॥
 धर्मधामर्धानाह-वा-तिर्नाम अक्रोधरव-क्रोधाभाव १ मार्दवं-मानवर्जनम् २ आर्जवम् सरलो भाव-अभिप्राय ३ सुविर्तद्विधा
 निर्धेयता-निर्लोभता, द्रव्यतो भावसम परिग्रहरहितत्वमित्यर्थः ४ ॥ १०८७ ॥ द्दच्छाया निरोधश्च तप उच्यते ५ जीवानां
 पालन-रक्षणं दया उच्यते ६ आसावज्ज-निर्दोषं माय सत्यमुच्यते ७ निर्मलचित्तता शौचमुच्यते ८ ॥ १०८८ ॥ अष्टादशमे-
 दस्य मधुनस्य विवर्जनं भद्र उच्यते, तत्र औदारिकीक्रियमेवाद् द्विविधं मधुनं, तदेकमपि मनोवाक्यं करणकारणानुपति-
 मदाश्रयविध, द्वयोर्मिलने अष्टादशविधमिति, केनापि वस्तुना सम कार्यं न-नास्ति इत्येव याज्नीहता-निःस्पृहता तद् आकि-
 ञ्चत्यमुच्यते १० ॥ १०८९ ॥

एसो दस्विहोइसो, धम्मो कप्पदुमोवमो । जीवाण पुणपुणणाण, सन्वसुक्खाण दायगो ॥१०९०॥
धम्मो चित्तमणी रम्मो, चित्तिअरयाण दायगो । निम्मलो केवलाअलच्छिच्छिक्खिक्खिकारओ ॥
कछाणिकमओ वित्तक्वो मेक्खमो इमो । सुमणाणं मणोतुट्ठिं देइ धम्मो महोदओ ॥ १०९१ ॥

दशविधा-दशप्रकारा तरेया-अवयवा नामोधारणानि वा यस्य स तथाभूत एव धर्म्मः कल्पदुमोपमः-कल्पवृक्षसदृशः
पुर्षपुण्येभ्यो वीधेभ्यः सर्वसौख्यानां दायकोऽस्ति, पूर्षं पुण्य येषां ते पुर्षपुण्यास्तेभ्यः, कल्पवृक्षाणामपि दशविधत्वाच्च-
दुपमा धर्म उक्त ॥ १०९० ॥ धर्म्मश्चिन्तामणिरिव रम्यो-मनोमहिम्नित्वायानां-चाच्छिन्नार्थानां दायको दाताऽपि,
कीदृशो धर्म्मो?-निर्मलो-निर्दोषो अत एव केवलालोकः केवलज्ञानरूपप्रकाशः सा एव लक्ष्मी-सम्पत् तस्या विच्छिद्भि-
विस्तारस्त्कारकः ॥ १०९१ ॥ कल्याण-मङ्गल मेरुपद्मे कल्याणम्-सुवर्णं तदेव एकं स्वरूपमस्येति कल्याणैकमयः पुन-
र्विच प्रसिद्ध रूप-स्वरूप यस्य स तथा द्रयोस्तुन्य विशेषणमिदं, यद्वा मेरुपद्मे वृक्ष-वर्धुर्लं रूपम् आकृतिर्यस्य स तथा, पुनर्मे-
हान् उदयो यस्मात् स महोदय, मेरुपद्मे महानुदय-उक्त्य यस्य स तथाऽत एव मेरुणा गिरिराज्जेन उपमा यस्य स मेरु-
पमोऽय धर्म्म, सुमनसां-शोभनमनोवृत्तीनां जनानां मेरुपद्मे देवानां मनसि तुष्टि-तोष ददाति ॥ १०९२ ॥

जायाप तत्तसक्काप, तत्तयोहो सुदुसहो । ज आसक्कासिवा केर्ह, तत्त जुज्झति जतुणो ॥ १०८५ ॥
 तत्त दत्तविहो धम्मो, खत्ती मत्तव अज्जव । मुत्ती तवो दया सत्त, सोय धम्मकिच्चणं ॥ १०८६ ॥
 खत्तीनाममकोहत्त, मत्तं माणवज्जण । अज्जवं सरलो भावो, मुत्ती निग्गयया दुहा ॥ १०८७ ॥
 तवो इच्छानिरोहो अ, दया जीवाण पालण । सत्त वक्कमत्तावज्ज, सोयं निम्मलच्चित्तया ॥ १०८८ ॥
 वंममट्टारभेअस्स, मेहुणस्स विवज्जण । अकिच्चण न मे कज्ज, केणाविधिपात्तिउणीहया ॥ १०८९ ॥

तत्तभद्रावा-तत्त्वमतीतो आवायामपि सत्त्वबोधः-तत्त्वज्ञान मुदुर्लभः, यद्-यस्मात्कारणात्कोचेद् आसन्न-निनकट शिव-
 मुचित्तयेषां ते आसन्नशिवो एव जन्तवो-जीवाः तत्त्वं बुध्यन्ते, न सर्वेऽपीत्यर्थः ॥ १०८५ ॥ तत्र किमित्याह-तत्त्वं दया
 विषो धर्मस्त्वयाहि-वान्तिः? मार्दव आर्जवम् मुक्तिः? तपः? दया? सत्य? शौचं? अथ ६ आदिशब्दः १० ॥ १०८६ ॥
 अथयामर्थानाह-वातिनाम अक्रोधरव-क्रोधाभावा १ मार्दव-मानवर्जनम् २ आर्जवम् सरलो भाव-अभिप्राय ३ मुचित्तद्विधा
 निर्ध-यता-निर्लोभता, द्रव्यतो भावतश्च परिग्रहरहितत्वमित्यर्थः ४ ॥ १०८७ ॥ इच्छाया निरोधश्च तप उच्यते ५ जीवानां
 पासन-रक्षणे दया उच्यते ६ आसावद्य-निर्दोष भावम् सत्यमुच्यते ७ निर्मलचित्तता शौचमुच्यते ८ ॥ १०८८ ॥ अष्टादशमे-
 दस्य मेशुनस्य विवर्जनं ब्रह्म उच्यते, तत्र औदारिकवैक्यमेवाह द्विविध मेशुन, सर्वेकमपि मनोवाक्यार्थं करणकारणानुमति-
 मदात्मविषय, द्वयोर्मिलने अष्टादशविधमिति, केनापि वस्तुना भग्नकार्यं न-जास्ति इत्येव यादनीहता-निःस्पृहा तद् आदि-
 शब्दमुच्यते १० ॥ १०८९ ॥

एअस्सेवावधोद्देशं, तत् नाणंयि निव्वय । एअस्साराहणारुवं, तत् चारित्तमेव य ॥ १०९७ ॥
 इत्तो जा निज्जरा तीए, रुव तत् तवोऽपि अ । एवमेआहं सव्वाहं, पयाहं तत्तमुत्तमं ॥ १०९८ ॥
 तत्तो नवपह एसा, तत्तभूआ विसेसओ । सव्वेहिं भव्वसत्तेहिं, नेआ सेआ य निव्वसो ॥ १०९९ ॥
 एय नवपय भव्वा ! आयता सुद्धमाणसा । अप्पणो चेव अप्पमि, सव्व पिक्खति अप्पय ॥ ११०० ॥
 अप्पमि पिक्खिए ज च, खणे खिज्जइ कम्मय । न त तवेय तिव्वेण, जम्मकोहीहिं खिज्जए ॥ ११०१ ॥

एतस्य धर्मस्यैव अवबोधेन—सम्यग्ज्ञानेन निश्चयं—निश्चयात्मकं वस्तुनिर्णयजनकं ज्ञानमपि तत्त्व, च पुनरेतस्य धर्मस्य
 आराधनारूप चारित्र्यमपि तत्त्व, एवमशब्दोऽप्यर्थे ॥ १०९७ ॥ इत—असाधारिआत् या कर्मण्यां निर्जरा तस्या रूपं—स्वरूप
 तपोऽपि च तत्त्वमस्ति एवम्—अमुना प्रकारेण एतानि सर्वाणि पदानि उत्तमं—सर्वोत्कृष्टं तत्त्वमस्ति, अत्र जावावेकवचनम्
 ॥ १०९८ ॥ तव—तस्मात्कारणात् एषा—अनन्तरोक्षता नवानां पदानां समाहारो नवपदी सर्वैर्भव्यप्रसवे—भव्यप्राणिभिर्विशेषेण—
 स्तत्त्वपूर्वा सेया नित्यशो ध्येया—ध्यातव्या च ॥ १०९९ ॥ एतां नवपदां ज्ञात्वा शुद्धं मानस—मनो येषां ते शुद्धमानसाः
 सन्तो ध्यायन्तो नरा आत्मना—स्वयमेव आत्मनि—स्वस्मिन् साक्षात्—प्रत्यक्ष आत्मान प्रवेन्ते—पश्यन्ति ॥ ११०० ॥ आत्मनि
 प्रवेत्ते—दृष्टे सति क्षणे—क्षणमात्रे यद्य कर्म क्षीयते तत्कर्म वीक्ष्य तपसा जनमकोटिभिरपि न क्षीयते ॥ ११०१ ॥

सुशुचसचस्त्रिचीप, सञ्जस्सव य सोहिओ । धम्मो जयइ संघिच्चो, जद्धदीवोवमो इमो ॥ १०९३ ॥
 एसो अ जेहिं पव्वतो, तेऽपि तच्च जिणुत्तमा । एअस्स फलञ्चूआ य, सिद्धा तच्च न सत्तम्मो ॥ १०९४ ॥
 दत्तता एयमायार, तच्चमायरिआवि हु । तिकल्लयता इम सत्ति, तच्चमुज्झावपाधि अ ॥ १०९५ ॥
 साहयता इम सत्तम, तच्चक्का सुत्ताहुणो । एअस्स सइहाणेण, सुतच्च दत्तणापि हु ॥ १०९६ ॥

सर्वस्ववत्-सर्वगुहसारवत् सुगुप्ता-मुष्टु रक्षिता या सप्तधेयी 'त्रिणमवणधिम्य पुत्त्यपे'त्यादिका जम्भूदीपपत्रे मतंरत्तरव
 विदेहैमवतैरएयवतहरिवर्षरम्यकारुणा तथा शोमिवो-धिरानिव, पुनः स-सम्पद् एतद्-भाचारो यत्र स जम्भूदीपपत्रे
 संवत्सः-सम्पद् वर्षुलोऽत्र एव जम्भूदीपेन उपमा यस्य स सभाभूतोऽयं धर्मो जयति, सर्वैरर्होऽयं धर्मो इत्यर्थः ॥ १०८३॥
 एष धर्मो यः प्रज्ञातः-प्रदर्शितस्ते जिनोत्तमा-जिनेन्द्रा अपि तत्त्व, एतस्य धर्मस्य फलभूताः सिद्धाश्च सप्त-न सद्यप, अत्र
 सन्दरो नास्तीत्यर्थः ॥ १०८४ ॥ एवं धर्मरूपमाचारं दर्शयन्त्र आचार्यो अपि तत्त्व, तथा शि-यान् इमं धर्मं शिष्यपन्तोऽ-
 ध्यापका-उपाध्याया अपि च तत्त्वम् ॥ १०९५ ॥ इमं धर्मं सम्पद् साधयन्तः सुभाषवस्तरत्ना सन्ति, एतस्य धर्मस्य
 भद्रानेन दर्पेन-सम्पदस्त्वमापि मुष्टु-शोमन तत्त्वम् ॥ १०८६ ॥

५॥ अस्तेषावबोधेण, तत्तं नाणंपि निच्छयं । एअस्साराहणाकृवं, तत्तं चारिचमेव य ॥ १०९७ ॥
 इत्तो जा निज्जरा तीए, क्व तच्च तवोऽवि अ । एवमेभाइं सव्वाइं, पयाइं तच्चमुत्तमं ॥ १०९८ ॥
 तत्तो नवपइ एसा, तच्चभूआ विसेसओ । सव्वेहिं भव्वसत्तोहिं, नेआ झेआ य निच्चसो ॥ १०९९ ॥
 एय नवपय भव्वा, झायता सुद्धमाणसा । अप्पणो चेव अप्पमि, सक्ख पिक्खति अप्पय ॥ ११०० ॥
 अप्पमि पिक्खिए ज च, खणे खिज्जइ कम्मय । न त तवेण तिव्वेण, जम्मकोहीहिं खिज्जए ॥ ११०१ ॥

एतस्य धर्मस्यैव अवबोधेन—सम्यग्ज्ञानेन निषयं—निषयात्मक वस्तुनिर्णयजनकं ज्ञानमपि तत्त्व, च पुनरेतस्य धर्मस्य
 आराधनारूप चारित्र्यमपि तत्त्व, एवमबुद्धोऽप्यर्थः ॥ १०९७ ॥ इत—अस्माच्चारिणात् या कर्मण्या निर्जरा तस्या रूप—स्वरूपं
 सयोऽपि च तत्त्वमस्ति एवम्—भूमना प्रकारेण एतानि सर्वाणि पदानि उच्यन्ते—सर्वोत्कृष्टं तत्त्वमस्ति, अत्र जातावेकवचनम्
 ॥ १०९८ ॥ तव—तस्मात्कारणात् एषा—अनन्तरोक्ता नवानां पदानां समाहारो नवपदी सर्वैर्भव्यमस्वै—भव्यप्राणिभिर्विशेष्य-
 स्तत्त्वभूता ज्ञेया नित्यशो ध्येया—ध्यातव्या च ॥ १०९९ ॥ एषा नवपदी ज्ञात्वा शुद्धं मानस—मनो येषां ते शुद्धमानसाः
 सन्तो ध्यायन्तो नरा आत्मना—स्वयमेव आत्मनि—स्वस्मिन् साक्षात्—प्रत्यक्ष आत्मान प्रेषन्ते—पश्यन्ति ॥ ११०० ॥ आत्मनि
 प्रेषिते—दृष्टे सति चक्षे—क्षयमात्रे यच्च कर्म क्षीयते तत्कर्म तीव्रेण तपसा जनमकोटिभिरपि न क्षीयते ॥ ११०१ ॥

ता तुङ्गो भो महाभागा !, नाऊण तत्तमुत्तम । सम्म क्षापह ज सिग्घ, पावेहाणुदत्तपय ॥ ११०२ ॥
 एव सो सुणिराओ काऊण देत्तण ठिओ जाव । ताव सिरियालराया विणयपरो जपए एव ॥ ११०३ ॥
 नाणमहोयाहि ! भयव केण कुक्कम्मेण तारिसो रोगो । वालत्ते मह जाओ ? केण सुक्कम्मेण तामिओ अ ? ॥
 केण च कम्मणाऽह ठाणे ठाणे अ परिसिं रिद्धि । सपत्तो ? तह केण कुक्कम्मेण सायरे पढिओ ? ॥
 तह केण नीअकम्मेण चेव हुंघत्तण महाघोर । पत्तोऽह ? त सव्व कहेह काऊण सुपत्ताय ॥ ११०६ ॥

तवः-तस्मात्कारणात् भो ! महाभागा-अहो ! महाभाग्यवन्तो यूयमिदं उत्तमं वत्सं श्रुत्वा सन्त्यग् यथा स्वाध्याया
 ध्यायत, यद्-यतः शीघ्रं ज्ञानन्दसम्पद-परमाश्वादल्पसम्पत्तिं प्राप्नुवत ॥ ११०२ ॥ सोऽजितसेनो मुनिरात्र एवम्-उक्तवद्भारणे
 देशनां कृत्वा यावद् स्थितस्त्वावद् श्रीपालो रात्रा विनयपरः सन् एव-वदयमाणप्रकारेण जल्पयति-वदति ॥ ११०३ ॥ हे
 क्षानमहोदधे-हे ज्ञानसमृद्ध ! हे भगवन् ! केन कुक्कमाणा मम बालत्वे वादुर्यो रोगो जात-उत्पद्य ? च पुन केन सुक्क
 मया शान्तो-नाशभासः ? ॥ ११०४ ॥ च पुनः केन कर्म्मणाऽहं स्थाने स्थाने ईदृशीं पद्मदिं सम्प्राप्तः ? यथा केन-कर्मणाऽहं
 सागरे-समुद्रे पतितः ? ॥ ११०५ ॥ यथा केन नीचकर्मणा एवाह महाघोरं-महादारुणं दुःस्वप्नं प्राप्तः ? तत्सर्वं सुतरामतिशयेन
 प्रसारं कृत्वा कथय ॥ ११०६ ॥

तो भयङ्ग मुणिवरिदो नरवर ! जीषाण इत्य संसारे । पुञ्चवयकम्मवसओ हवति सुक्खाद्दुक्खाद् ॥
 इथेव भरहवासे हिरण्णउरनामयमि वरनयरे । सिरिकतो नाम निवो पावड्डिपसत्तओ अत्थि ॥
 तरसऽरिथ सिरिसमाणा सरीरसोहाह सिरिमहं देवी । जिण्णवम्मनिउण्णुकी विसुद्धसमत्तसीलजुआ ॥
 तीए अ नरवरिदो भणिओ तुह नाह ! जुण्णह न एअं । पावड्डिमहावसण निबंधण नरयदुक्खाणा ॥
 भीरुण्णसरथवरहिं तुरयारुद्धेहिं ज हणिज्जाति । नासतावि हु सत्तया सो किर को स्वत्तिआयारो ? ॥

वतः—वदनन्तरं मुनिवरेन्द्रो भणति हे नरवर—हे राजन् ! अत्र—अस्मिन् सप्तारं जीवानां पूर्वकृतकर्मणां वशात् सुखानि
 दुःखानि च भवन्ति ॥ ११०७ ॥ अत्रैव भरतक्षेत्रे हिरण्यपुरनामके प्रधाननगरे पापदौ—आखेटके प्रसक्त—आसक्तः श्रीका-
 न्तो नाम नृपो—राजाऽस्ति—आसीदित्यर्थः ॥ ११०८ ॥ तस्य राज्ञः शरीरशोभया भीसमाना—खट्वासीहृत्पया भीमवीनाम देवी-
 पद्मराक्षी अस्ति, कीदृशी ?—विनयमे निपुणा—दक्षा बुद्धिर्यस्याः सा तथा, पुनर्विहृद्धे—निर्मले ये सम्यक्त्वशीले—सम्यग्दर्शन
 ब्रह्मचर्ये दाभ्यां युता—साहिता ॥ ११०९ ॥ तथा च भीमरया नरवरेन्द्रो भणित, कथमित्याह—हे नाथ—हे स्वामिन् । एतद्-
 पापदिमहाभ्यसन तव न मुञ्चये, कीदृशमेतत् ?—नरकदुःखानां निवन्धनं—कारणम् ॥ १११० ॥ भीषणानि—मयङ्गराणि
 शङ्काणि कोपु—हस्तेषु येषां ते भीषणशस्त्रकरास्तैरुत्तराण्यरुद्धैः—अभ्यारुद्धैर्नरैर्यथारयन्त्वोऽपि शयका—चतुर्विधेषा इत्यन्ते—मा-
 यन्ते स किञ्च कः क्षत्रियाणां आचारः ? , न कोऽपीत्यर्थः ॥ ११११ ॥

ता तुङ्क्षे भो महाभागा !, नाऊण तच्चमुत्तम । सम्मं क्षापह ज सिग्घ, पावेहाणुदत्तपय ॥ ११०२ ॥
एव सो मुणिराओ काऊण देसण ठिओ जाव । ताव सिरिपालराया विणयपरो जपए एव ॥ ११०३ ॥
नाणसहोयहि ! भयव केण कुकस्सेण सारिसो रोगो । वालत्ते मह जाओ ? केण सुकस्सेण सत्तिओ अ ? ॥
केण च कम्मणाऽह ठाणे ठाणे अ परिसिं रिक्कि । सपत्तो ? तह केण कुकम्मणा सायरे पडिओ ? ॥
तह केण नीअकस्सेण चैव हुवत्तण महाघोर । पत्तोऽह ? त सन्व कहेह काऊण सुपत्ताय ॥ ११०६ ॥

तवः—तस्मात्कारणात् सो ! महाभागा—अहो ! महाभाग्यवन्तो यूयमिद उत्तम वत्त्वं ज्ञात्वा सम्यग् यथा स्यात्तथा
व्यामव, यत्—यवः शीघ्र ज्ञानन्दसम्पद—परमाह्लादरूपसम्पत्तिं प्राप्नुव ॥ ११०२ ॥ सोऽजितसेनो मुनिराज एवम्—उत्कृष्टप्रकारेण
देशनां कृत्वा नावत् स्थितत्वावत् भीषाखो राजा विनयपरः सन् एव—वत्स्यमाणप्रकारेण जल्पति—वदति ॥ ११०३ ॥ हे
ज्ञानमहोदय—हे ज्ञानसमुद्र ! हे भगवन् ! केन कुकर्मणा मम बालत्वे तापुषो रोगो जात—उत्पन्न ? च पुन केन सुक
र्मणा शान्तो—नाशम्याप्तः ? ॥ ११०४ ॥ च पुनः केन कर्मणाऽहं स्थाने स्थाने रूढृषीं श्रद्धिं सम्प्राप्त ? तथा केन—कर्मणाऽह
सागरे—समुद्रे पतित ? ॥ ११०५ ॥ तथा केन नीचकर्मणा एवाह महाघोर—महादायक दुःस्रुत्व प्राप्त ? तत्सर्वं सुगरामविरयदेन
प्रसादं कृत्वा कथय ॥ ११०६ ॥

त चेव भणतेहि तेहि वंठेहि ह्रुदुचितेहि । उवसनिगओ मुखिदो खमापरो लिहुलहुनिहि ॥ १११७ ॥
जह जह ताढति मुखि ते दुट्टा तह तहा समुल्लसह । हासरसो नरनाहे मुखिनाहे उवसमरसो अ ॥
ते कयमुणितवसगा निळभगा हणिअभूरिमयवगा । नरवहपुट्टिविलगा पत्ता निअयांमि नयरंमि ॥
अझदिणे सो पुणरवि राया मिगयागओ निअ सिद्ध । मुत्तूण हरिणपुट्टीह धाविओ इकगो चेव ॥
नदतदवयो निळुको सो हरिणो नरवरो तओ चुको । जा पिच्छह ता पासह नदउवकठे ठिअं साहुं ॥
तदेव-तुगेजमेव वचन भणसि-जन्यसिस्तेदुष्टविधेः बन्धैः(एतैः)पुनीन्द्रो लेष्टुभिः-लोष्टैर्यष्टिमिः-खड्गैः उपस-
मित-उपकुतः, कीदृशो मुनीन्द्रः १-वमापरः-वमाप्रधानः ॥ १११७ ॥ ते दुष्टा वण्टा यथा यथा मुनिं ताडयन्ति तथा
तथा नरनाथे-तुपे हासरसः समुल्लसति, मुनिनाथे-मुनीश्वरे च तपशमरसः-शान्तरसः समुल्लसति ॥ ११११८ ॥ कठो मुने-
रुपसर्गो वैले तथाऽत्र एव निर्माण-मान्यदीनाः पुनर्हता भूरयो-बहवो मृगवर्गा-मृगसमूहा वैले तथा, ते वण्टा नरपते-
राश्चः पुष्टौ विलगाः सन्तो निजके-स्वकीये नगरे ग्रासाः ॥ १११८ ॥ अन्यसिद्धिने स-राजा पुनरापि मृगयायां गतो निमं
सेत्यं मुक्त्वा-त्यक्त्वा एककः-एकाकी एव हरिणस्य पुष्टौ धाधितः ॥ १११९ ॥ स हरियो नपास्तटे यद्वन तत्र 'निळुको'-
चि धनवृषायाच्छादितत्वाददृश्यतां गतस्वदा नरवरो-राजा ततो मृगाच्छ्रुतः सन् यावत्सेवते-विलोकयति तावत्तथा उप-
कण्ठे-सर्गापे स्थित साधु परयति ॥ ११२१ ॥

जस्य अकथ्यवराहा मया वराहाहणोऽपि निन्नाहा । मारिज्जति वराया सा सामिम्र ! केरिती नीई ॥
 इतुष परप्पाण अप्पाण जे कुणति सप्पाण । अप्पाण दिवसाण कए भ्र नासति अप्पाण ॥१११३॥
 इवाहजियेनागमउवएससएहिं बोहयंतएि । तीए न सकिओ सो निचारिड पाववसएाओ ॥
 अन्नदिणे सो सत्तहिं सएहिं उक्खठटुटुवंठेहिं । महआसत्तो पत्तो कएयवि एगंमि वएणहणे॥१११५॥
 वइए तएय एग धम्मज्झयसजुअ मुणिवरिंद । राया भएेइ एसो चमरकरो कुट्टिओ कोऽपि ॥१११६॥

यत्र नीतिमार्गे न कृतोऽपराधो वैस्तेऽकृतापराधा मृगा-हरिणा वराहादयः-शूकरादयोऽपि निर्नाया-अनाया वराहा-
 दुर्बला जीवा सार्धन्ते सा स्वाभिन् । कीदृशी नीतिः ? ॥१११२॥ परात्मान-परजीवं हत्वा ये जीवास्त्वन्मांसमख्येन आत्मान
 सभार्यं-सबलं कुर्वन्ति ते दुष्टा अन्त्यानां-स्वोकानां दिवसानां कृते च-निमित्तं आत्मान नाययन्ति ॥ १११३ ॥ इत्यादि-
 मिर्धनेन्रागमसम्पन्निधमिकपदेशानां शतैर्बोधयन्त्या तया राश्या स राज्ञा पापव्यसनाभिवारादितु न शक्योऽपूर ॥१११४॥
 अन्त्यमन्यन्ते स भीकान्तो राज्ञा सप्तभि शतै उन्नयठटुष्टपष्टैः शूलैः सह मृगान्या-पापदो आसन्न सन् कुत्राप्येकस्मिन्
 वनागहने-शूरपगाहवने प्राप्त ॥ १११५ ॥ तत्र वने एकं धर्मध्वजेन-रजोहरत्नेन सपुवं-सादितं मुनिवरेन्द्रं दृष्ट्वा राज्ञा मख्यति,
 मीधकापनवनार्थं चाभरं क्रे वस्य स चाभरक एव कोऽपि हृष्टिकोऽस्ति ॥ १११६ ॥

त चैव भयतेहिं तोहिं वठेहिं डुट्टुविचेहिं । उवसणिओ सुणिंदो खमापरो लिड्डुलुट्टुहिं ॥ १११७ ॥
जह जह तादति सुणिं ते डुट्टा तह तहा समुल्लसद । हासरसो नरनाहे सुणिनाहे उवसमरसो अ ॥
ते कयमुणितवसगा निळमगा हणिअभूरिमयवगा । नरवडुट्टुविलगा पत्ता निअयंमि नयरमि ॥
अल्लविणं सो पुणरवि राया मिगयागओ निअ सिअ । मुत्तुण हरिणपुट्टीद धाविओ इकगो चैव ॥
नद्धतहवणे निळुको सो हरिणो नरवरो तओ चुको । जा पिच्छद ता पासद नद्धवकठे ठिअं साहुं ॥
तदेव-तुणेकमेव पचन मणअिः-जणअिस्तैरुट्टाचिचैः वच्छै(एठैः)मुनीन्द्रो वेडुमिः-जोष्टैर्यष्टिमिः-लड्डुट्टैः उपस-
मिंत्त-उपहुत्तः, कीदृशो मुनीन्द्रः १-वमापरः-वमाप्रधानः ॥ १११७ ॥ ते डुट्टा वयठा यथा यथा मुनिं तादयन्ति तथा
तथा नरनाथ-तुपे हासरस समुल्लसति, मुनिनाथे-मुनीश्वरे च उपशमरसः-शान्तरसः समुल्लसति ॥ ११११८ ॥ कठो मुने
रुपसर्गो यैस्ते तथाञ्च एव निर्मोग्या-माण्यहीनाः पुनर्हता भूरयो-बहवो मृगवर्गा-मृगसमूहा यैस्ते तथा, ते वयठा नरपते-
राक्षः पृथ्वी विलम्बा सन्तो निजके-रक्षकीये नगरे प्राप्ताः ॥ १११९ ॥ अन्यअिन्दिने स-राजा पुनरपि मृगयायां गतो निजं
सैन्यं मृगत्वा-त्यक्तवा एककः-एकाकी एव हरिणस्य पृथ्वीं धावितः ॥ ११२० ॥ स हरियो नयास्तटे यद्धन तत्र 'निळुको'-
चि धनवृक्षाद्याच्छादितत्वाददृश्यतां गतस्त्वदा नरवरो-राजा सर्वो मृगाञ्च्युतः सन् यावत्त्रेघते-विलोकयति तावन्नया उप-
कण्ठे-सर्भापे स्थित साधुं परयति ॥ ११२१ ॥

त ददुण पावेय तेस्य तद् पिबिष्यो मुखिवरितो । सहसाचि जहा पदिओ नईजखे तो पुणो तेण ॥
 सजयाकिपिकरुणाभावेणं कहुजण सो मुको । को जाणइ जीवाण भावपरावत्तमइविस्सम ? ॥
 गिहमागएण तेण निष्सावयाओ निवेदओ सहसा । सिरिमइदेवीपुरओ तीए अ निवो इम भएिओ ॥
 अक्षेसिपि जीआण पीडाकरण हवेइ कहुअफल । ज पुण सुणिजणपीडाकरण त दारुणविवाग ॥

त साधुं दृष्ट्वा तेन पापेन क्लेश रागा तथा-तेन प्रकारेण कराभ्यां प्रेरितो यथा मुनिवरेन्द्रः सहस्रं च-भक्तस्मात् नदीं
 ब्रूते पवितः सहनन्तरम् ॥ ११२२ ॥ पुनस्तेन रागा सञ्जात-समुत्पन्न किमपि करुणायुक्तो-दयापरिष्कारो यस्य स तेन
 तथापूर्वेन सता स मुनीन्द्रः 'कहुजण' चि ब्रह्मभयानिष्कास्य नदीतटे मुक्त्वः, कथमेवञ्चावभित्याह-जीवानां अतिवि-
 र्णमं साधपरावर्धन-परिष्कारमविपर्ययं को जानाति ? अतिप्रभित्तवानिन विना ? न कोऽपीत्यर्थः, युगमेवत् ॥ ११२३ ॥
 शुद्धभागेन तेन ॥ अज्ञा सहसा-सद्यः भीमत्या-देव्याः शूरत-अश्रवो निज्जावदातः-स्वकीयनिर्मलभावो निवेदितो-ज्ञापितः,
 तथा तथा नृप इदं-वक्ष्यमाणं भविष्यः, तथावेदहृत्तमित्यर्थः ॥ ११२४ ॥ अन्येषामपि जीवानां पीडाकरणं कदुर्न फल
 यस्य तद् कदुक्कल भवति, वस्तुनर्हनिवनस्य पीडाकरणं तदाकरो विपाको यस्य तदाकलविपाक, अतिभयङ्करकलप्रद
 मित्यर्थः ॥ ११२५ ॥

जओ—साहूण हीखाए हाणी हासेण रोयण होइ । निर्दाइ वहो वधो ताडणया वाहिमरणाई ॥११२६॥
सुणिमारयेण जीवाण्णतससारिआण बोहीवि । दुब्बहा चिआ होइ धुव भणिअमिण आगमेजि जओ ॥
वेइअइव्वविणासे इसिथाए पवयणस्स उइहाइ । सजइचउत्ताभंगे मूलगी बोदिआभस्स ॥११२८॥
त सोऊण नरिंदो किंपि समुच्छसिअधम्मपरिणामो । पभणेइ अह पुणरवे न करिस्स एरिसमकज्जा ॥

यत् उक्तं शास्त्रे, साधूनां हीलया हानिर्भवति, साधूनां हास्मेन-हसनेन रोदनं भवति, साधूनां निन्दया बन्धो बधश्च भवति, साधूनां ताडनया व्याधिमरणादिः-रोगप्राणवियोगादिर्भवति ॥ ११२६ ॥ 'सुनिमारयेण' अनन्त संसारोऽस्त्येया मित्यनन्तससारिकास्तेषां बीधानां बोधि-जिनधर्मप्राप्तिरपि ध्रुव-निमित्तं दुर्लभैव भवति, यत् आगमे-सिद्धान्तेऽपि इदं भक्षित-उक्तमस्ति ॥ ११२७ ॥ किमित्याह-चैत्यद्रव्य-जिनगृहसम्भन्धिद्रव्यं तस्मिन् विनाशो-भक्षयोपेक्षयादिना मूलतो ह्यसे तथा धृतिपाते-साधुमारखे तथा प्रवचनस्य-चतुर्विधसङ्गस्य उइहाइ-कलङ्कदानादिनाऽपवादकरणे तथा सपत्न्याः-साध्याश्चतुर्ध्वजस्य-भक्षधर्मस्य भङ्गे बोधिलाभस्य-अहंत्वमर्वाप्तमूर्खेऽनिन्दितं, एतावता एतत्कृतं पुनः सद्दर्शनाभो दुर्लभ एवेति [आवश्यकरित्युक्तौ] ॥११२८॥ तत् राक्षीवचनं भुत्वा नरेन्द्रो-राजा प्रमथति, कर्षयथा नरेन्द्र ?-किमपि समुच्छासितो धर्मपरिणामो यस्य स तथा, किं कथयतीत्याह-अहं पुनरपि ईदृशं अकार्य-अकृत्यं न करिष्यामि ॥ ११२९ ॥

त ददृष्टुं पावेण तेऽस्य सह पिबिष्यो मुखिचरिदो । सहसति जहा पडिओ नर्द्धजखे तो पुणो तेण ॥
 सजायकपिकरुणाभावेणं कहुज्जण सो मुक्को । को जाणइ जीवाण भावपरावत्तमइविस्सम ? ॥
 णिहमागएण तेण निष्सावयाओ निवेदओ सहसा । सिरिमइदेवीपुरओ तीए अ निवो दम भएिओ ॥
 अक्खेसिपि जीआण पीढाकरण हवेइ कहुअफल । ज पुण मुणिजणपीढाकरण त दारुणविवाग ॥

वं साधु दृष्ट्वा तेन पापेन क्रूरेऽस्य रात्रा तथा-तेन प्रकारेण कराभ्यां प्रेरितो यथा मुनिवरेन्द्र-सहस्रैव-प्रकस्माद् नदी-
 वत्ने पतितः तदनन्तरम् ॥ ११२२ ॥ पुनस्तेन रात्रा सञ्जात-समुत्पन्न किमपि करुणाभावो-दयापरिणामो यस्य स तेन
 तथाभूतेन सत्ता स मुनीन्द्र 'कहुज्जण' चि अलमप्याभिष्कास्य नदीवटे मुत्तवः, कथमेवञ्चावमित्याह-जीवानां अतिरे-
 षमं भावपरावर्त्त(नं)-परिणामविपर्ययं को जानाति ? अतिशयविवक्षानिन विना ? न कोऽपीत्यर्थः, युगमेवत् ॥ ११२३ ॥
 शुद्धभागेन तेन ॥ अत्रा सहसा-सद्यः भीमत्वा-देव्याः श्रुत-अप्रवो निजावदातः-स्वकीयनिर्भलभावो निवेदिता-श्चापि, तदा
 तथा नृप इदं-वदन्मास्यं भविष्यः, तथाप्येदमववमित्यर्थः ॥ ११२४ ॥ अन्येषामपि जीवानां पीढाकरण कटुक फल
 यस्य तद् कटुकफल भवति, यत्पुनर्मुनिवत्तस्य पीढाकरणं तदावश्यो विपाको यस्य तदावश्यविपाक, अतिभयद्वारकत्वमद-
 मित्यर्थः ॥ ११२५ ॥

सो मुणिनाहो रक्षा ततो आणाविओ निआवास । नमिओ अ पुइओ खा निओ ओ त निअयमवराह ॥
 पुहो अ तिरिमर्दए भवव । अन्नाणभावओ रक्षा । साहूण उवसग काऊण कय महापावं ॥ ११३६ ॥
 तत्पावदायणत्थ किं पि उवाय कहेह पसिऊण । जेण कएण एसो पावाओ छुइह नरेसो ॥ ११३७ ॥
 तो भणइ मुणिवरिंदो भदे । पाव कय अणेण षण । ज गुणियो उवापाए सववगुणाणपि उववाओ ॥
 तद्वि कयदुक्काणपि जियाण जइ होइ भावउछासो । ता होइ दुक्काण नासो सववगणपि खणेण ॥

वतः-तदनन्तर राक्षा समुनिनाथो निबं-स्वकीय आवास गृह आनाथित्व पुनर्नवो-नमरकृतः पूजितो वस्त्रादिना च पुनस्त
 निजकमपराध क्षामित ॥ ११३५ ॥ भीमत्या पृथग्-हे भगवन् ! राक्षाञ्जानभावत साधूनां उपसर्गं कृत्वा महापाप कृतं-
 उपाजित ॥ ११३६ ॥ तस्य पापस्य घातनार्थं-विनाशार्थं प्रसद्य-प्रसधीभूय कमपि उपाय कथय, येन उपायेन कृतेन एव
 नरेणो-राक्षा पापाद् छुटति ॥ ११३७ ॥ वतो मुनिवरेन्द्रो मखति-हे मदे ! अनेन-राक्षा घनं-सान्द्रं पापं कृतम्, कथ-
 मित्याह-यद्-यस्मात्कारणाद् गुणिनो-गुणवत पुरुषस्य उपघाते-विनाथो कृते मति सर्वेषामपि गुणानां उपघातो भवति
 ॥ ११३८ ॥ तथापि क्व दृक्कृत-पाप येस्ते कृतदृक्कृतास्तेषामपि जीवानां यदि भावोद्भास-श्रमपरिक्षामविष्टादिर्भवति
 तद्-तर्हि सर्वेषामपि दृक्कृतानां क्षयेन नाथो भवति ॥ ११३९ ॥

कदम्बयादिगेषु पुनरावि तेण गवक्वद्विप्लव कोविमुली । दिट्टो मज्जमल्लिणतण्ण गोअरचरिम परिभमतो ।
 तच्चो सहसा वीसारिज्जण त सिरिमईदं सिमल्लपि । सो राया दृढमणो निअवठे एचमाइसद ॥
 २२ एअ इव नयर विट्ठाळयतमन्हाण । कठे धित्तुण डुअ निस्सारह नयरमज्झाओ ॥ २२३२ ॥
 तेहि नरेहि तहच्चिअ कडुल्लतो पुराउ सो साहू । निअयगवक्वलाटिआए दिट्टो तीए सिरिमईए ॥
 तो कुविआए तीए राया निवमिच्छिअो कहुगिराए । तो सोऽवि लज्जिअो भणइ देवि ! मे खमसु अवरह ।
 कविपयादिनेपु-कियविसेपु गेपेपु पुनरापि गवाधस्थितेन तेन राज्ञा कोऽपि मुनिर्देष्टुः, कीदृशो ?-मत्तेन-स्व मरेंद-
 समुद्रवेन मलिना वज्रुः-कापो यस्य स तथा, पुनः कीदृशः ?-गोचरचयां परिप्रमन् ॥ २२३३ ॥ सर्वो मुनिर्दर्यनानन्दरं स राज्ञा
 धुष्टं मनो यन्म स दुष्टमनः । सन् सहसा-सद्यः भीमत्याः शिष्या विस्मयं निवययथान् एवं-वक्ष्यमाणप्रकारेण आदिश्यात्-
 आश्वां ददाति ॥ २२३४ ॥ २२३४ ॥ ते दे सेवकाः । अस्माकं नगरं 'विट्ठालयन्त'न्ति अशुद्धं दुर्धनं एव दुर्धनं यथैव गृहीत्वा हुव-शोप्र
 तगरमध्यात् निस्सारयत-निष्कासयत ॥ २२३५ ॥ एव राज्ञा उक्ते सति तैर्वयदन्तरस्थेषु पुराभिन्नस्यमाने स साधु
 निजगवाधस्थितया-स्वगवाधस्थया तथा भीमत्या देव्या वृष्टा ॥ २२३६ ॥ ततः कृपितया-सुदया तथा रादया कडुगिरा-कडुक्-
 वायया राज्ञा निर्मत्सितः, ततः स राज्ञापि लज्जितः सन् मण्डपि-दे देवि ! ममापराध क्षमस्व, पुनर्नैव करिष्या-
 मीतिमावः ॥ २२३७ ॥

सो मुणिनाहो रक्षा तत्तो आणाविओ निआवासं । नमिओ अ पुइओ^१ खा^२मिओ अ त निअयमवराहं ॥
 पुष्टो अ हिरिमर्दण भयव । अन्नाणभावओ रक्षा । सादृण उवसग काऊण कय महापाव ॥११३६॥
 तत्पावदायणत्थ किंपि उवाय कहेह पसिऊण । जेण कएण एसो पावाओ लुटइ नरेसो ॥११३७॥
 तो भणइ मुणिवरिंदो भेहे । पाव कय अणेण घण । ज गुणिणो उअवाए सत्त्वगुणाणपि उअवाओ ॥
 तद्वि कयदुक्कयाणवि जियाण जइ होइ भावउछासो । ता होइ दुक्कयाण नासो सवअणवि स्वणेण ॥

तव - तदनन्तर राक्षा स मुनिनाथो निबं-स्वकीय आवास गृह आनायिषथ पुनर्नवो-नमस्कृतं पूजितो वस्त्रादिना च पुनस्त
 निव्रजमपराध क्षामित ॥ ११३५ ॥ श्रीमत्पा पृष्ठश्च-हे मणवन् ! राक्षाञ्जानभाषत साधूनां उपसर्गं कृत्वा महापाप कृत-
 उपाजितं ॥ ११३६ ॥ तस्य पापस्य धातनार्थ-विनाशार्थं प्रसद्य-असर्वाभूय कमपि उपायं कथय, येन उपायेन कृतेन एव
 नरेणो-राजा पापात् छुटति ॥ ११३७ ॥ ततो मुनिवरेन्द्रो मयाति-हे भद्रे ! अनेन-राक्षा धन-सान्द्रं पाप कृतम्, कथ-
 मित्याह-यद्-मस्मात्कारणात् गुणिनो-गुणवत् पुरुषस्य उपधाते-विनाशो कृते भवति सर्वेषामपि गुणानां उपधातो भवति
 ॥ ११३८ ॥ तथापि क्व द्रुक्कृतं-पापं येस्ते क्वद्रुक्कवास्तेषामपि जीधानां यदि भावोद्भास-श्रुमपरिणामविष्टिर्मवाति
 तव-सहि सर्वेषामपि द्रुक्कृतानां वक्षेन नाशो भवति ॥ ११३९ ॥

कहवयदिगेसु पुणरवि तेण गवकचट्टिएण कोधिमुणो । दिट्ठो मज्जमलिणतणु गोअचारेअ परिभमतो ॥
 तत्तो सहसा वीसारिज्जण त सिरिमईह सिक्खपिे । सो राया टुहमणो निअवटे एअमाइसइ ॥
 रे रे एअ डुव नयर विट्ठाजयतमन्हाण । कठे धित्तूण डुअ निस्सारह नयरमज्झाओ ॥ ११३२ ॥
 तेहि नरेहि तहच्चिअ कट्टिज्जतो पुराउ सो साहू । निअयगवकवाटिआए दिट्ठो तीए सिरिमईए ॥
 तो कुविआए तीए राया निठमच्छिअो कहुगिराए । तो सोऽपि खज्जियो भणइ देवि । मे लमसु अवरहाइ

कविपयदिनेषु—कियदिवसेषु गतेषु पुनरपि गवाचस्त्विनेन वेन राज्ञा कोऽपि मुनिर्दृष्टः, कीदृशो ?—मत्तेन—स्व-
 समुद्रवेन मलिना तनुः—झापो यस्य स तथा, पुनः कीदृशः ?—गोचरचयां परिभ्रमन् ॥ ११३० ॥ तत्रो वृत्तिदयाननन्तरं स राज्ञा
 द्रुष्टं मनो यन्म स द्रुष्टमनः । सन् सहसा—सद्यः भीमत्याः शिवां विसार्य निजवपठान्, एवं—चक्षुषमायमराण्य आदिश्याति—
 आम्हां ददाति ॥ ११३१ ॥ रे रे सेवका ! अस्माकं नगरं 'विट्ठालयन्त' इति अशुद्धं कुर्वन्त एव द्रुम्य वपठे गृहीत्या डुव—योषं
 नगरमध्याद् निस्सारयत—निष्कासयत ॥ ११३२ ॥ एवं राज्ञा उक्ते सति त्वर्षट्ठनरवयव पुराभिन्नास्वप्नान् स साधु
 निजगवाचस्त्विषया—स्वगवाचस्त्वया तथा भीमत्या देव्या दृष्टः ॥ ११३३ ॥ ततः कुपितया—कुदया तथा रादया कट्टिगिरा—कट्टक-
 वाण्या राज्ञा निर्मासितः, ततः स राज्ञापि खजितः सन् भवति—रे देवि ! ममापराध क्षमस्व, पुनर्नैव करिष्या
 मीतिमावः ॥ ११३४ ॥

ते अन्नदिणे रायापसेण सीहनामनरवइणो । हणिऊण गाममिक्क जा वलिक्का गोधण गहिउ ॥
ता पुट्टि पत्तो सीहो बहुवलकलिओ पयडुअदडो । तेण कुवेएण सव्वे धाडयपुरिसा हया तरथ ॥
तेऽपि मरिऊण स्वत्तिअपुत्ता होऊण तरुणभावेऽपि । साहूवसग्गपावप्पत्तायओ कुट्टिणो जाया ॥
जो सिरिकंतो राया पुत्तपभावेण सो तुम जाओ । सिरिमइजीओ मयणासुदरि एसा मुणिअत्तत्ता ॥
ज पुत्तपि हु भस्सुज्जमपरा तुहहिइक्कत्तिक्किअ । आसि इमा त जाया एसा तुह मूलपट्टमि ॥

अन्यस्मिद्धिने ते सप्तशतपुरा रात्र आदेशेन-आत्रया सिंहनाम्नो नरपत्त-नृपस्य एक ग्रामं हत्वा गोधन गृहीत्वा याव-
त्सम्प्रादलिता ॥ ११४५ ॥ तावद्बहुवलकलितो-बहुसैन्ययुक्तः पुनः प्रचण्वी भुजदण्वी यस्य स तथाभूतः सिंहो राज्ञा तेषां
पुष्टे प्राप्तः, तेन सिंहेन कुपितेन सता तत्र प्रदेशे सर्वे घाटकपुरा हता-मारिता इत्यर्थः ॥ ११४६ ॥ तेऽपि सप्तशतनृपसेवका
भूत्वा क्षत्रियाणां पुत्रा भूत्वा तत्समावेऽपि-यौवनेऽपि साधूपसर्गपापप्रसादात् कुष्ठितो जाताः, साधूनामुपसर्गा साधूपसर्गा
स्ते एव पापहेतुत्वात्पापं तस्य प्रसादात् कुष्ठोत्पादिरभूदित्यर्थः ॥ ११४७ ॥ यः श्रीकान्तो राज्ञा स पुण्यप्रभावेण त्व जातः,
भीमत्या जीव एषा भदनसुदरी जाता, कीदृशी एषा?-मुणित-ज्ञात सत्त्व यया सा तथा ॥ ११४८ ॥ इ इति निश्चित इय
यद्-यस्मात् कारणात् पूर्वमपि धर्मे य उद्यमः स एव परः-प्रधानः यस्या. सा धर्मोद्यमपरा, पुनस्तथ यत् हित तत्र एका सा एव
लिया यस्याः सा एवम्भूता आसीत् तद्-वत्सात्कारणात् एषा तव मूलपट्टे जाता, मूलपट्टराक्षी अभूदित्यर्थः ॥ ११४९ ॥

भावस्तुष्ठासकप अरिहादपसिद्धसिद्धचक्रस्त । आराहण मुर्णोहि उचइदुं भत्तजीवाण ॥ ११६० ॥
ता अह करेइ सम्मं एयस्सारहण नरवरोऽवि । तो छुट्ठ सयलाण पावाण नरिथ सदेहो ॥ ११६१ ॥
तो सिक्खिज्जण पूज्जातवोविहाणइअ विहिं राया । भत्तीइ सिक्खचक्र आराहइ सिरिमइसमेओ ॥
पुत्ते अ तवोकम्मे रत्ता मढाविण्ण अ उज्जमणे । सिरिमइसहीहि अट्टहि विहिअ अपुमोअणा तस्त ॥
सत्ताहि सयहिं तेहिं सेवयपुरिसोहिं तस्त नरवइणो । दइण धम्मवरण पसासिअ विं पि सणनिंस ॥

भावस्तु उज्जासकते-विबुद्धिनिमित्तं अर्हदादिभिः पदैः प्रसिद्धसिद्धचक्रस्य आराधनं भव्यजीवेभ्यो धृतिभिः उपदिष्टम् ॥ ११६० ॥
तद्-तस्मात्कारणात् नरवरोऽपि-राजापि यदि सम्पद एवस्य-धीसिद्धचक्रस्य आराधनं करोति तद्-तर्हि सकलैभ्य-सर्वेभ्य
पार्ष्ण्यभ्युद्यति, अत्र सन्दर्शो नास्ति ॥ ११६१ ॥ ततो राजा पूजापास्तपसश्च यदिधान-करणं तदादिकं विधिं शिष्यापित्त्या
भीमत्वा राइया समेत-सहिं भक्त्या सिद्धचक्रं आराधयति ॥ ११६२ ॥ च पुनस्तत्र कर्मणि-सपः क्रियायां पूर्व सति राज
उद्यापने च मयिदत्ते सति अष्टमि भोमत्वा सखीभिस्तस्य-उद्यापनयुक्तवपसोऽनुमोदना-प्रशसा विदिता-कृता ॥ ११६३ ॥
तै सप्तभिः श्रुतैः सेवकपुरुषैः सस्य नरपतेः-राज्ञो धर्मकरण-भागुकर्तव्या धर्मकार्यकरणं दद्या चणमाय किमपि प्रशसितम्-
अस्माक स्वामी सम्पत्काय कुरुते इत्यादिका प्रशसा कर्तव्यार्थाः ॥ ११६४ ॥

ते अन्नदिष्टे राघपसेण सीहनामनरवइणो । हणिऊण गाममिक्क जा वलिक्का गोवण गहिउ ॥
 ता पुट्टि पत्तो सीहो वहुवलक्खिओ पर्यदत्तुअदढो । तेण कुविएण सव्वे भाइयपुरिसा हया तरथ ॥
 तेऽपि मरिऊण खत्तिअपुत्ता ह्येऊण तरुणभावेऽपि । साहूवसग्गपावप्पसायम्मो कुट्टिणो जाया ॥
 जो सिरिकंतो राया पुत्तपभावेण सो तुम जाओ । सिरिमइजीओ मयणासुदारे एसा मुणिक्कतत्ता ॥
 ज पुन्नापि हु धम्ममुज्जमपरा तुहहिइक्कत्तिक्खिक्का । आसि इमा त जाया एसा तुह मूलपट्टमि ॥
 अन्नस्मिन्दिते ते सप्तशतपुरा राग आदेयेन-आगया सिंहनान्नो नरपते-नृपस्य एक ग्राम इत्वा गोधनं गृहीत्वा याव-
 त्रयाद्वलिता ॥ ११४५ ॥ तावद्रुधवलकलितो-बहुसैन्ययुधः पुनः प्रचण्ढौ मज्जदण्ढौ यस्य स तथाभूतः सिंहो राज्ञा तेषां
 पृष्ठे प्राप्तः, तेन सिंहेन कुपितेन सता तत्र प्रदेयो सर्वे घाटकपुरा इताः-मारिता इत्यर्थः ॥ ११४६ ॥ तेष्वपि सप्तशतनृपसेवका
 इत्वा अधियाणां पुत्रा भूत्वा तत्कृष्णभावेऽपि-यौवनेऽपि साधूपसर्गपापप्रसादात् कुष्ठिनो जाता, साधूनामुपसर्गा साधूपसर्गा
 स्ते एव पापहेतुत्वात्पापं तस्य प्रसादात् कुष्ठोत्पादिरभूदित्यर्थः ॥ ११४७ ॥ यः श्रीकान्तो राज्ञा स पुण्यप्रभावेण त्व जात ,
 भीमत्वा जीव एषा मदनसुदरी जाता, कीदृशी एषा ?-मुणित-स्मार्तं सत्त्व यथा सा यथा ॥ ११४८ ॥ इ इति निश्चित इय
 य-यस्माद् कारणाद् पूर्वमपि धर्मो य उद्यमः स एव परः-प्रधानः यस्या सा धर्मोद्यमपरा, पुनस्त्वय यद् हित तत्र एका सा एव
 लिप्ता यस्याः सा एवभूता आसीत् तद्-वत्सात्कारणात् एषा तव मूलपट्टे जाता, मूलपट्टराक्षी चमूदित्यर्थः ॥ ११४९ ॥

भावस्तुष्ठासकप अरिहादपसिद्धसिद्धचक्रस्त । आराहण मुर्णाहि उवहट्ट भट्जजीवाण ॥ ११४० ॥
ता जह करेइ सम्मं पयस्साराहण नरवरोऽवि । तो लुट्टक सपलाण पात्राण नरिथ सदेहो ॥ ११४१ ॥
तो सिक्खिज्जण पूज्जातवोविहाणइअ विहिं राया । भत्तीइ सिक्खचक्र आराहइ सिरिमइसमेओ ॥
पुत्ते अ तवोकम्मे रत्ता मढाविण्ण अ उज्जमणे । सिरिमइसहीहि अट्टहि विहिअ अपुमोअणा तस्स ॥
सत्तहिं सय्हिं तेहिं सेवयपुरिसोहिं तस्स नरवइणो । दइण धम्मवरण पसासिअ पिं पि स्रणमिच्च ॥

भावस्य उज्जासकते-विबुद्धिनिमित्तं च अर्हदादिभिः परं प्रसिद्धसिद्धचक्रस्य आराधनं भव्यजीवेभ्यो मुनिभिः उपदिष्टम् ॥ ११४० ॥
तद्-वत्स्मात्कारणत्वं नरवरोऽपि-रात्रापि यदि सम्पक् एतस्य-भीसिद्धचक्रस्य आराधनं करोति तद्-वर्हिं सक्तेभ्य-सर्वेभ्य
पापेभ्यश्छुटति, अत्र सन्देहो नास्ति ॥ ११४१ ॥ ततो राजा पूजायास्तपसश्च यदिधान-वरणं यदादिकं विधिं शिष्यधित्वा
भीमत्वा राइया संसेव-सर्वितो मन्त्राणां सिद्धचक्रं आराधयति ॥ ११४२ ॥ च पुनस्तप-कर्मणि-तप क्रियायां पूर्वे सति राज्ञ
उपापने च मरिचकं सति अष्टमि भीमत्वा सखीभिस्तस्य-उपापनपूकवपसोऽनुमोदना-प्रशसा विहिता-कृता ॥ ११४३ ॥
तं समाभिः श्रुतैः सेवकपुरुषैः सस्य नरपतेः-राज्ञो धर्मकरणा-प्राणुकर्नोत्पा धर्मकार्यकराण दृष्टा चक्षमाय किमपि प्रशसितम्
अस्माक स्वामी सम्पन्नाय कुरुते इत्यादिका प्रशसा कृतेत्यर्थः ॥ ११४४ ॥

ते अन्नविष्टे रायाएसेण सीहनामनरवद्वयो । क्षणिकण गामनिक जा वलिआ गोधण गहिउ ॥
 ता पुट्टि पत्तो सीहो बहुबलकलितो पयदमुअदडो । तेण कुविएण सव्वे धादयपुरिसा हया तरय ॥
 तेऽपि मरिऊण खविअपुत्ता होऊण तरुणभावेऽपि । साहूवसग्गपावप्पत्तायओ कुट्टिणो जाया ॥
 जो सिरिकंतो राया पुत्तपभावेण सो तुम जाओ । सिरिमहजीओ मयणासुदरि एसा मुणिसत्ता ॥
 ज पुत्तपि हु धम्मसुज्जमपरा तुहहिद्वक्तास्सिञ्छा । आसि इमा त जाया एसा तुह मूलपट्ठांसि ॥
 अन्मस्मिद्धिने ते सप्तशतपुरा राक्क आदेशेन-आश्रया सिंहनान्त्तो नरपतः-नृपस्य एकग्राम हत्वा गोचन गृहीत्वा याव-
 त्पश्चाद्वहिताः ॥ ११४५ ॥ तावद्भुवळकलितो-महुसैन्यसुखः पुनः प्रचयदौ भुवदयदौ यस्य स तथाभूतः सिंहो राजा तेषां
 पुष्टे प्राप्तः, तेन सिंहेन कृपितेन सता तत्र भ्रदेशे सर्वे घाटकपुरा हताः-मारिता इत्यर्थः ॥ ११४६ ॥ तेऽपि सप्तशतनृपसैवका
 मृत्वा क्षत्रियाणां पुत्रा भूत्या तत्कथमावेऽपि न्यौवनेऽपि साधूपसर्गोपापप्रसादात् कृष्टिनो जाताः, साधूनामुपसर्गा साधूपसर्गा
 स्ते एव पापहेतुत्वात्पार्थ तस्य प्रसादात् कृष्टोत्पत्तिरभूदित्यर्थः ॥ ११४७ ॥ यः श्रीकान्तो राजा स पुण्यप्रभावेण त्वं जातः,
 भीमत्या जीव एषा मदन्नुदरी जाता, कीदृशी एषा ?-मुश्चित-क्षातं तत्त्वं यथा सा सया ॥ ११४८ ॥ इ इति निश्चित इयं
 यद्-यस्मात् कारणात् पूर्वमपि धर्मो य उद्यमः स एव परः-प्रधानः यस्यां सा धर्मोद्यमपरा, पुनस्तत्र यत् हितं तत्र एका सा एव
 लिप्सा यस्यां सा एवभूता आसीत् तत्-वस्मात्कारणात् एषा तत्र मूलपट्टे जाता, मूलपट्टराक्षी अभूदित्यर्थः ॥ ११४९ ॥

भावस्तुष्ठासकप अरिहादपसिद्धसिद्धचक्रस्त । आराहण मुर्णाहि उचइदं भट्चजीवाण ॥ ११४० ॥
 ता जइ करेइ सम्म पयस्ताराहणं नरवरोडवि । तो छुइइ सयलाण पावाण नरिय सदेहो ॥ ११४१ ॥
 तो सिक्खिज्ज पूआतवोविहायाइअ विहिं राया । भत्तीइ सिद्धचक्र आराहइ सिरिमइसमेओ ॥
 पुत्ते अ तवोकम्मे राजा मढाविण अ उज्जमणे । सिरिमइसहीहि अट्टहि विहिआ अणुमोअणा तस्स ॥
 सचहिं सयहिं तेहिं सेवयपुरिसोहिं तस्स नरवइणो । दइण धम्मवरण पसासिअ विं पि खणानिच ॥

भावस्य उद्भासकते-विबुद्धिनिमित्तं अर्हदादिभिः पदैः प्रसिद्धसिद्धचक्रस्य आराधनं भक्त्यजीवेभ्यो मुनिभिः उपदिष्टम् ॥ ११४० ॥
 तत्-तस्मात्कारणात् नरवरोडपि-राजापि यदि सम्पद एतस्य-भीसिद्धचक्रस्य आराधनं करोति तत्-तर्हि सत्सत्त्वैभ्य-सर्वेभ्य
 पापेभ्यश्छुटति, अत्र सन्देहो नास्ति ॥ ११४१ ॥ ततो राजा पूजायास्तपसश्च यदिधान-करणं तदादिकं विधिं शिष्याभित्या
 भीमत्या राहया समेत-सर्विधो भक्त्या सिद्धचक्रं आराधयति ॥ ११४२ ॥ च पुनस्तप-कर्मणि-तप क्रियायां पूर्व सति राह
 उपापने च भवेद्वत् सति अष्टाभिः भीमत्या सखीभिस्तस्य-उपापनयुक्तवपसोऽनुमोदना-प्रशसा विहिता-कृता ॥ ११४३ ॥
 तैः सप्ताभिः शूरैः सेवकपुरुषैः तस्य नरपते-राज्ञो धर्मकरचं-प्राणुकर्नोत्वा धर्मकार्यकरणं दृष्ट्वा च यमात्र किमपि प्रशसितम्-
 भस्माकं स्वामी सम्पन्नाय कुरुते इत्यादिका प्रशसा कर्तव्यार्थाः ॥ ११४४ ॥

सीहो य धायविहुरो पाटित्ता मासमणसणं दिक्ख । जाओऽहमजिअसेणो बालत्वं तुज्झ रज्जहरो ॥
 तेण चिअ वेरेण वद्धोऽह राणपहिं एएहिं । पुव्वकयब्भासेण जाओ मे चरणपरिणामो ॥ ११५७ ॥
 सुहपरिणामेण मए जाइ सरिज्जा सज्जमो गहिओ । सोऽह उत्पन्नावहिनाणो नरनाह । इह पत्तो ॥
 एव ज जेण जहा जारिस कम्म कय सुह असुह । त तस्स तहा तारिसमुवट्ठिअं मुणसु दत्थ भवे ॥
 त सोऽण सरिपल्लनरवरो चित्तए सच्चित्तमि । अहह अहो वेरिसय एअ भवनादयसरुवं ? ॥

सिद्धम नृपो धातं - प्रहारेर्विधुरः - पीडितः सन् एकं मासं यावत् अनशना-अनशनयुक्तां दीक्षां पालित्वाऽह आजित-
 सेनो कातोऽरिम, कीदृशोऽह ! - बालत्वे तव राज्यहर ॥ ११५६ ॥ तेनैव वेरेण एतै राणास्त्यैः अहं वद्धो-निगाहितः, पूर्व-
 कृतो योऽभ्यासो-दीक्षाभ्यासस्तेन मे-मम चरणपरिणामो जात ॥ ११५७ ॥ मया शुभपरिणामेन जाति-
 पूर्वजन्म स्मृत्वा समयमो गृहीतः, हे नरनाथ ! - हे राजन् ! उत्पन्नमवधिज्ञान यस्य स तथाभूत सोऽहं इह प्राप्त ॥ ११५८ ॥
 एवं-अशुना प्रचारेण येन प्राणिना यत् शुभं अशुभं यादृशं कर्म यथा कृत तस्य प्राणिनस्त्वयादृश कर्म अन्न-अस्मिन् भवे तथा-
 तेन प्रचारेण उपरिधत्तं-समीपस्य सुण-जानीहि ॥ ११५९ ॥ श्रीपालो नाम नरवरो-राजा तन्मुनिवचन श्रुत्वा स्वचित्ते
 चिन्तयति-अहहविषदे अहो इत्याध्वर्य एतद्भवनानटकस्य स्वरूप कीदृश पर्यवे ? , आसिक्पिणमभितिमाव ॥ ११६० ॥

तुमए जहा मुणीण विहिआ आसायणा तहा चेव । कुट्टित जलमज्जणमवि डुवत्त च सपत्त ॥
ज च तए तीए सिरिमहद्द वयणेण सिद्धचक्रस्स । आराहणा कया त मयणावयणा सुह पत्तो ॥
जो एत्तो विरथारो सिद्धिविसेसस्स तुज्झ सजाओ । सो सयकोऽवि पसाओ नायट्ठो सिद्धचक्रस्स ॥
सिरिमहस्सहिं जा हिं विहिआ अणुमोअया तथा तुम्ह । ताओ इमाओ जायाओ तुज्झ सहपट्ठेवीओ ॥
एआसु अट्ठमीए सत्तवचीसमुह कहियमासी । खज्जसु सप्येण तुमति तेण कम्मएण सा दट्ठा ।
धम्मपससाकरणेण तए सत्ताहिं सएहिं सुहकम्म । ज विहिअ तेण इमे गयरोगा राणया जाया ॥

तथा यथा—येन प्रकारेण सुनीनां आशयना-विराधना विहिता-कृता वर्यव-तेनेव प्रकारेण त्वया इदमं कुट्टित्व ततो
जलमज्जनं-समुद्रजले पतन च पुन शुभ्रत्वमपि सम्प्राप्तम् ॥११५०॥ च पुनर्यप्यया तस्या धीमत्या यत्नेन सिद्धचक्रस्या-
राधना कृता तन्मदनमुन्दरीषचनात् इह सुख प्राप्तं ॥११५१॥ य एव तव अद्विधियोपस्य विस्तार सञ्जातः स सक्रतोऽपि-
समस्तोऽपि सिद्धचक्रस्य प्रसादः—अनुग्रहो ज्ञातव्यः ॥११५२॥ याभि धीमत्याः सखीभिस्तदा युवयोरनुमोदना विहिता-कृता
ता इमास्त्व सहपट्ठदेव्यो जाता ॥ ११५३ ॥ एतसु अष्टसु मध्ये अष्टम्या राइया प्राग्भव स्वमपत्त्या सम्मुखं सर्वं च त्व
खाद्यस्येति कथितमासीत् तेन कर्मणा इह सा सर्वेण दृष्टा ॥ ११५४ ॥ वर्षस्य प्रयासाकरणेन तत्र-प्राग्भवे सखाभि यत्
सेवकैरेव शुभकर्म विहित तेन शुभकर्मणा गतो रोगो येषां ते गतरोगा इमे राणास्या जाता ॥ ११५५ ॥

सिरिपालोऽपि हु राया भर्त्ताप इधममाहिं सजुत्तो । पुवुत्तविहाणेण आराहद सिद्धवरचक्र ॥११६६॥
 अह मयणसुवरी भणइ नाह । जइआ तए कया पुठिं । सिरिसिद्धचक्रपूआ तदभा नो आसि नूरि धण ॥
 इठिं च तुम्ह एसा रज्जसिरी अरिय वित्थरसमेआ । ता कुणह विरथरेण नवपयपूअ जहिच्छाप ॥
 त सोऊण अइगरुअभत्तिसर्त्तोहिं सजुओ राया । अरिहंताइपयाण करेइ आराहण एव ॥ ११६९ ॥
 नव चेईहरपडिमा जिन्नुद्धाराइ विहिंविहाणेण । नाणाविहपूआहिं अरिहंताराहण कुणई ॥११७०॥

भीपालोऽपि राजा प्रियवसामि —नगराक्षीमिः सशुभः—सहितो भक्त्या पूर्वोक्तविधानेन—पूर्वमखितविधिना सिद्धवर-
 चक्र आराधयति ॥ १२६६ ॥ अथ भद्रनसुन्दरी नृप मणति—हे नाथ ! यदा त्वया पूर्व भीसिद्धचक्रस्य पूजा कृता तदा
 भूरि—मनुर धनं नो आसीत् ॥ ११६७ ॥ इदानीं च—साम्भव पुनर्युष्माक एषा राज्यश्रीः—राज्यलक्ष्मीर्विस्तारेण समेता—
 युक्ता अस्ति, तत्—तस्मात् कारणात् यथेच्छया विस्तारेण नवपदपूर्जां कुरुत ॥ ११६८ ॥ सद्राक्षीधवनं श्रुत्वाऽतिशुरकै-
 र्भवमहत्सो मे भक्तिशक्ति (कृती) ताभ्यां सयुत—सहितो राजा एवं—वक्ष्यमाणप्रकारेण अर्हदादिपदानां आराधनां
 करोति ॥ ११६९ ॥ तथाहि—नव चैत्यगृहाणि—नवसङ्ख्यानि जिनगृहाणि नव प्रतिमाः नव जीर्णोद्गरा इत्यादिना
 विधाना विधानं—निर्माणेन, तथा नानाविधा—अनेकप्रकारा यः पूजास्त्वाभिरर्हत् —अर्हत्पदस्याराधनां करोति ॥ ११७० ॥

परमेश्वर अ मे भयव । सपद् चरणस्स नरिथ सामरथ । तो काऊण पसायं मह उचिअं दिसह करणिज्ज ।
तो भणइ मुणिवरिंदो नरवर । जाणेसु निच्छयं एय । भोगफलकम्मवसओ इरथ भवे नरिथ तुह चरण ॥
किंतु तुम एआइ अरिहताई नवावि सुपयाइ । आराइतो सस्म नवम सगपि पाविहिसि ॥११६३॥
तत्तोवि उत्तरतरनरसुरसुखवाइ अणुहवंतो अ । नवमे भवमि मुनख सासयसुखव धुव लहसि ॥
त सोऊण राया साणदो निअगिहमि सपत्तो । मुणिनाहोऽवि अ तत्तो पत्तो अन्नरथ विहरतो ॥

च पुनः नृपः प्रमथति-कथयति, हे-मगवन् । सम्यति-अधुना मे-मम चरणस्य-चारित्र्यस्य सामर्थ्यं नास्ति, तद्-वस्मा-
त्कारणात् प्रसादं कृत्वा ममोचितं-मम योग्यं करणीयं-कर्तव्यं दिशु-कथय ॥ ११६१ ॥ ततो मुनिवरेन्द्रो भवति-हे नरवर ! एवं
निश्चयं ज्ञानीष्व भोगः फल-येषां तानि भोगफलानि यानि कर्माणि तेषां वयवोऽय-अस्मिन् भवे तव चरण-चारित्र्यं नास्ति
॥ ११६२ । किन्तु त्वं एतानि अर्हदादीनि नवापि सुष्ठु शोभनानि पदानि सम्यक् आराधयन् नवम स्वर्ग-आनंदाख्यमपि
प्राप्स्यसि ॥ ११६३ ॥ च पुन ततः-वस्मादपि देवलोकात् उत्तरोत्तरास्त्रि-अधिकाधिकानि नरसुखसुखानि अनुभवन्-अज्ञानस्त्व
नवमे भवे ध्रुवं-निश्चितं मोक्षं स्वमते-प्राप्स्यसीत्यर्थः, कीदृशं मोक्षं ?-शाश्वत-नित्यं साख्यं यत्र स तथा च ॥ ११६४ ॥
तन्मुनिवचनं श्रुत्वा राजा श्रीपालः सानन्दः-आनन्दसाहितः सन् निजगृहे सम्प्राप्तः, ततः-तदनन्तरं मुनिनाथो-मुनीन्द्रोऽपि
विचरन् अन्यत्र-अन्धस्मिन्नगरादौ ग्रासः ॥ ११६५ ॥

सिरिपालोऽपि हु राया भत्तीए पिअयमाहिं सजुत्तो । पुवुत्तविहाणेण आराहद सिद्धवरचक्र ॥११६६॥
 अह मयणसुवरी भणद नाह । जइआ तए कया पुठिं । सिरिसिद्धचक्रपूआ तदभा नो आसि नूरि धण ॥
 इण्हि च तुम्ह एसा रज्जसिरी अरिय वित्थरसमेआ । ता कुणह विरथरेण नवपयपूअ जहिच्छाप ॥
 त सोऊण अइगरअभत्तिसर्तोहिं सजुओ राया । अरिहंताइपयाण कोइ आराहण एव ॥ ११६९ ॥
 नव चेईहरपडिमा जिन्नुद्धाराइ विहिविहाणेण । नाणाविहपूआहिं अरिहंताराहण कुणई ॥११७०॥

भीपालोऽपि राजा प्रियतमामि —नवरत्नीमि सशुक्लः—सहितो भक्त्या पूर्वोक्तविधानेन—पूर्वमखितविधिना सिद्धवर-
 चक्र आराधयति ॥ १२६६ ॥ अथ भद्रनसुन्दरी नृप भणति—हे नाथ ! यदा त्वया पूर्वं भीसिद्धचक्रस्य पूजा कृता तदा
 भूरि—मञ्जुर धनं नो आसीत् ॥ ११६७ ॥ इदानीं च—साम्भ्रत पुनर्युष्माक एषा राज्यश्री—राज्यलक्ष्मीर्विस्तारेष्य समेता—
 युक्ता भवति, तद्—तस्मात् कारणात् यथेच्छया विस्तारेण नवपदपूजां कुरुत ॥ ११६८ ॥ तद्राक्षीषध्वन श्रुत्वाऽतिशुरके-
 भविमहत्प्रीये भक्तिवशाद्वि (कवी) ताभ्यां सशुत—सहितो राजा एवं—वक्ष्यमाणप्रकारेण अर्हदादिपदाना आराधनां
 करोति ॥ ११६९ ॥ तथाहि—नव चैत्यगुहाणि—नवसङ्ख्यानि जिनगुहाणि नव प्रतिमाः नव जीर्णोद्गारा इत्यादिना
 विधिना विधानं—निर्माणं तेन, तथा नानाविधा—अनेकप्रकारा यः पूजास्माभिरर्हत्—अर्हत्पदस्याराधनां करोति ॥ ११७० ॥

परुणोऽहं अ मे भयव ! सपह चरणस्स नरिथ सामरथ । तो काऊण पसायं मह उचिअं दिसह करणिज्ज ॥
तो भणह मुणिरिदो नरवर ! जाणेसु निच्छय एय । भोगफलकम्मवसओ इरथ भवे नरिथ तुह चरण ॥
किंतु तुम एआह अरिहताहं नवावि सुपयाह । आराहतो सम्म नवम सगपि पाविहिस्सि ॥११६३॥
ततोऽपि उचरुचरनरसुरसुक्खाह अणुहवंतो अ । नवमे भवमि मुज्जवं सासयसुख धुव लहसि ॥
त सोऊण राय ! साणदो निअगिहमि सपत्तो । मुणिनाहोऽपि अ तत्तो पत्तो अन्नरथ विहरतो ॥

व पुन त्वं प्रमखवि-कथयवि, हे-मगवन् ! सम्प्रवि-अधुना मे-मम चरणरथ-चारित्रस्य सामर्थ्यं नास्ति, तद्-वस्मा-
त्कारणात् प्रसाद कृत्वा ममोचितं-मम योग्यं करणीय-कर्तव्यं दिश-कथय ॥ ११६१॥ ततो मुनिवरेन्द्रो भवति-हे नरवर ! एवं
निषयं जानीष्व भोगः कलं-येयां तानि भोगफलानि यानि कर्माणि तेषां वषट्ठोऽय-अस्मिन् भवे तव चरण-चारित्र नास्ति
॥ ११६२ । किन्तु त्वं एतानि अर्हदादीनि नवापि सुष्ठु शोभनानि पदानि सम्यक् आराधयन् नवम स्वर्ग-आनताख्यमपि
प्राप्स्यसि ॥ ११६३॥ व पुनः तव -तस्मादपि देवलोकात् उत्तरोत्तराणि-अधिकानि नरसुरसुखानि अनुभवन्-अज्ञानस्त्व
नवमे भवे ध्रुवं-निमित्तं मोक्षं क्षमसे-प्राप्स्यसीत्यर्थः, कीदृशं मोक्ष ?-शाश्वत-नित्यं सांख्य यत्र स तथा त ॥ ११६४ ॥
तन्मुनिवचनं श्रुत्वा राजा भीषाक्षः सानन्दः-आनन्दसहितः सन् निव्यगृहे सम्प्राप्तः, ततः-तदनन्तरं मुनिनाथो-मुनीन्द्रोऽपि
विचरन् अन्यत्र-अन्यस्मिन्नगारादौ प्राप्तः ॥ ११६५ ॥

सिरिपालोऽपि हु राया भर्त्ताए पिअयमाहिं सजुत्तो । पुवुत्तविहाणेण आराहद सिद्धवरचक्र ॥११६६॥
 अह मयणसुवरी भणद नाह । जइआ तए कया पुठिं । सिरिसिद्धचक्रपूआ तदभा नो आसि नूरि धणं ॥
 इण्हि च तुम्ह एसा रज्जसिरो अरिय विरयरसमेआ । ता कुणह विरयेण नवपयपूअ जहिच्छाप ॥
 त सोऊण अइगरअभत्तिसर्वाहिं सजुओ राया । अरिहंतादपयाण करेइ आराहण एव ॥ ११६९ ॥
 नव चेइहरपडिमा जिन्नुद्धाराह विहिविहाणेण । नायाविहपूआहिं अरिहंताराहण कुणई ॥११७०॥

भीषाखोऽपि राजा प्रियव्रतमामि —नगराक्षीमि सगुत्तः—साहितो भक्त्या पूर्वोक्तविधानेन—पूर्वभाषितविधिना सिद्धवर-
 चक्र आराधयति ॥ १२६६ ॥ अथ मदनसुन्दरी नृप भवति—हे नाथ ! यदा त्वया पूर्व भीसिद्धचक्रस्य पूजा कृता तदा
 भूरि—प्रचुर धनं नो आसीत् ॥ ११६७ ॥ इदानीं च—साम्प्रत पुनर्युष्माक एषा राज्यभीः—राज्यलक्ष्मीर्वित्तारेण समेता—
 युक्ता अस्ति, तद्—तस्मात् कारणात् यथेच्छया विस्तारेण नवपदपूजां कुरुत ॥ ११६८ ॥ तद्राक्षीधचन श्रुत्वाऽतिशुभके-
 भविमहर्त्यो मे भक्तिशान्ति (कवी) ताभ्यां सयुत—सहितो राजा एवं—वक्ष्यमाश्रमकारेण अर्हदादिपदाना आराधनां
 करोति ॥ ११६९ ॥ तथाहि—नव चैत्यगृहाणि—नवसङ्ख्यानि जिनगृहाणि नव प्रतिमा नव जीर्णोद्गरा इत्यादिना
 विधिना विधानं—निर्माणेन तेन, तथा नानाविधा—अनेकप्रकारा याः पूजास्तानिभिरर्हत —अर्हत्पदस्याराधनां करोति ॥ ११७० ॥

प००००० अ मे भयध । सपह चरणस्त नरिथ सामरथ । तो काऊण पसाय मह उचिअ दिसह करणिज्ज ॥
 तो भणह मुणिरिंदो नरवर ! जाणेसु निळय पय । भोगफलकम्मवसओ इरथ भवे नरिथ तुह चरण ॥
 किंतु तुम एआह अरिहताई नवाधि सुपयाह । आराहतो सम्म नवम सगपि पाविहिसि ॥११६३॥
 ततोधि उचरुचरनसुरसुक्खाह अणुहवतो अ । नवमे भवमि मुगल सासयसुगल धुव लहासि ॥
 त सोऊण राया साणदो निअगिहमि संपत्तो । मुणिनाहोऽधि अ ततो पत्तो अन्नरप विहरतो ॥

व पुन तुय प्रमसवि-कययति, हे-मगवन् ! सम्पति-अधुना मे-मम चरणस्य-चारित्रस्य सामर्थ्यं नास्ति, तद्-वस्मा-
 त्कारणाद् प्रसादं कृत्वा ममोचितं-मम योग्यं करणीय-कर्तव्यं दिश-कयय ॥ ११६१ ॥ ततो मुनिपरेन्द्रो भवति-हे नरवर ! एव
 निमयं जानीष्व भोगः फलं वेयां तानि भोगफलानि यानि कर्माणि वेयां धयावोऽय-अस्मिन् भवे तव चरण-चारित्र नास्ति
 ॥ ११६२ । किंतु त्वं एतानि अर्हदादीनि नवापि सुष्ठु शोभनानि पदानि सम्पद् आराधयन् नवम स्वर्ग-आनवात्स्यमपि
 प्राप्स्यसि ॥ ११६३ ॥ व पुनः तव-वस्मादपि देवलोकाद् उचरोचराणि-अधिकानि नरसुसुखानि अनुभवन्-अज्ञानस्तव
 नवमे भवे धुव-निमित्तं मोक्षं लभसे-प्राप्स्यसीत्यर्थः, कीदृशं मोक्ष ?-शायत-नित्य सौख्य यत्र स तथा व ॥ ११६४ ॥
 तन्मुनिवचनं श्रुत्वा राजा भीषालः शानन्द-आनन्दसहितः सन् निजगृहे सम्प्राप्तः, ततः-तदनन्तरं श्रुतिनाथो-मुनिपरेन्द्रोऽपि
 विचरन् आनन्द-आनन्दस्मिन्नगरादौ प्राप्तः ॥ ११६५ ॥

सिद्धतत्त्वपुत्रथयकारावणरक्त्वणञ्चणाईहि । सज्ज्ञायभावण.इहि नाणपयाराहण कुणइ ॥ ११७६ ॥
 वयनिअमपालेण विरइक्कपराण भसिकरणेण । जइधम्मपुुरागेण चारित्ताराहण कुणइ ॥ ११७७ ॥
 आसत्साधविरहिअ बाहिरिभितर तथोकम्म । जहसत्तीइ कुणतो सुकृतवाराहण कुणइ ॥ ११७८ ॥
 एमेयाइ उत्तमपयाइ सो दव्वभावभत्तोए । आराहतो सिरिसिद्धच्चक्रमच्चेइ निच्चापि ॥ ११७९ ॥

सिद्धान्तशास्त्राणां ये पुस्तकास्तेषां कारण-निर्माणं पुनर्यत्नतो रक्ष्य तथाऽर्चन-पूषचन्दनवस्त्रादिभिः पूजन इत्यादि-
 स्त्रया स्थाध्यायेन-वाचनादिपञ्चप्रकारेण तथा भावनाभिर्ध्यानस्वरूपचिन्तनरूपाभिर्ध्यानपदस्याराधनां करोति ॥ ११७६ ॥
 ब्रतानां-अष्टब्रतानां नियमानां-अभिप्रदादीनां पालनेन तथा विरति-सावष्टव्यापारनिवृत्तिः सा एव एका परा-प्रकृष्टा येषां वै
 तेषां धित्येकपरायां साध्यादीनां भवितकरणेन तथा यतिधर्म्मो-दशविधसाधुधर्मेऽनुरागेण चारित्र्यपदस्याराधनां करोति
 ॥ ११७७ ॥ आशसा-इदपरभवसुखादिवाञ्छा तथा विरोधेण रहित वास उपवासादि आभ्यन्तरं च प्रायश्चित्तादि तप'कर्म
 यथाशक्ति-स्वयम्भक्त्यनुसारेण कुर्वन् शुद्धतपसो-निर्भलतपस आराधनां करोति ॥ ११७८ ॥ एव-अमुना प्रकारेण स श्रीपाद
 एतानि उत्तमपदानि द्रव्यभावभवत्या आराधयन् नित्य-निरन्तरमपि श्रीसिद्धच्चक्रमर्चयति-पूजयति ॥ ११७९ ॥

सिद्धाण्येहि पट्टिमाणं कारावणपूअणपणामेहिं । तग्गयमणझाणेण सिद्धपयाराहणं कुणइ ॥११७१॥
 भत्तिवहुमाणवदणवेआवच्चाइकज्जमुक्कुत्तो । सुस्सुसणविहिनिउणो आयरिआराहणं कुणइ ॥ ११७२ ॥
 टाणसणवसणार्हं पढतपाढंतयाणं पूरतो । दुविहभत्तिं कुणतो उवझायाराहणं कुणइ ॥ ११७३ ॥
 अग्गिगमणवदणनमंसणेहिं अस्सणइवसाहिवाणेहिं । वेअवच्चाइहिं अ साहुपयाराहणं कुणइ ॥
 रहजजापरणेण सुत्तिरयजजाहिं सयपूआहिं । सास्सणपभावणाहिं सुदसणाराहणं कुणइ ॥११७५॥

सिद्धानामपि या प्रतिभां तासां कारस-निर्माणस्य पूजना-अर्चना प्रणामो-नमस्कारस्तस्वया । तद्वदेन-तेषु
 सिद्धेषु प्राप्तो न मनसा यत् ध्यानं तेन सिद्धपदस्याराधनां करोति ॥११७१॥ भवित-मनसि निर्भरा प्रीतिर्बहुमानो-बाह्यप्रति
 पतिर्वन्दनवैयावृत्ये प्रसिद्धे इत्यादिकार्येषु शुभत-उच्यतस्वया शुश्रूषणस्य-सेवनस्य यो विधिबलान् निपुणो-दस्य एवम्भूतं सन्
 आचार्यपदाराधनां करोति ॥११७२॥ पठतां पाठयतां च साध्यादीनां स्थानाशनवसनादि-निवासस्थानभोजनयज्ञादि पूरयन्
 प्रथमभावमेदतो द्विविधां भक्तिं कुर्वन् उपाध्यायपदाराधनां करोति ॥११७३॥ अग्निगमनं-सम्मुखगमनं वन्दनं-स्तुतिं नमस्त्वन-
 नमस्कारकराय तैस्त्वया अज्ञानादीनां वसतेषु दानैश्च पुनर्वैयावृत्यादिभिः साधुपदाराधनां करोति ॥११७४॥ रथयात्राकरसेन
 सुतीर्थयात्रादिभिः पुनः सङ्गपूजाभिरुपया श्रासनस्य प्रभावनाभिः सुदर्शनेन-सम्पददर्शनेन तस्यााराधनां करोति ॥ ११७५ ॥

सिद्धतत्परपुत्रधयकार।वणरक्सणच्चणार्द्धि । सज्ज्ञायभावण.इहि नाणपयाराहण कुणइ ॥ ११७६ ॥
वपनिअमपालेण विरइकपराण भत्तिकरणेण । जइधम्मपुराणेण चारिचाराहण कुणइ ॥ ११७७ ॥
आससाधविरहिअ बाहिरिभितर तवोकम्म । जइसत्तीइ कुणतो सुकृतवाराहण कुणइ ॥ ११७८ ॥
एमेयाइ उत्तमपयाइ सो दव्वभावमत्तोए । आराहतो सिरिसिद्धचक्रमच्चेइ निच्चापि ॥ ११७९ ॥

सिद्धान्तशास्त्राणां ये पुस्तकास्तेषां कारण-निर्माणेण पुनर्यत्नतो रचय तथाऽर्चन-पुपचन्दनवस्त्रादिभिः पूजनं इत्यादि-
रुपा स्थाप्यायेन-वाचनादिपञ्चप्रकारेण तथा भावनाभिर्ध्यानस्वरूपचिन्तनरूपाभिर्ध्यानपदस्माराधनां करोति ॥ ११७६ ॥
ब्रह्मणा-अष्टुब्रह्मणां नियमानां-अभिप्रह्लादीनां पालनेन तथा विरति-सावधव्यापारनिवृत्तिः सा एव एका परा-प्रकृष्टा येषां ते
तेषां चिरत्नेकपराणां साध्यादीनां भवितकरणेन तथा यतिधर्म्मो-दशविधसाधुधर्मेऽनुरागेण चारित्र्यपदस्माराधनां करोति
॥ ११७७ ॥ आशसा-इहपरभवसुखादिपाञ्चा तथा विशेषेण रहितं वाक् उपवासादि आभ्यन्तरं च प्रायश्चित्तादि तप'कर्म
यथाशक्ति-स्वशक्त्यनुसारेण कुर्वन् शुद्धतपसो-निर्भलतपस आराधनां करोति ॥ ११७८ ॥ एव-अमुना प्रकारेण स श्रीपाल
एषानि उत्तमपदानि द्रव्यभावमवत्या आराधयन् नित्य-निरन्तरमपि श्रीसिद्धचक्रमर्चयति-पूजयति ॥ ११७९ ॥

एव सिरिपाखनिवरस सिद्धचक्रवर्ण कुणतस्त । अभयचमवारिसेहि जा पुत्र त तवोक्कम्म ॥ ११८० ॥
तचो रक्षा निअज्जलच्छिधिरथारगरअसर्त्तप । शुकभर्त्तप कारिउमाद तस उज्जमण ॥ ११८१ ॥
करयवि विच्छिन्ने जिणहरमि काउ तिवेइअ पीढं । विच्छिण्ण वरकुट्टिमयवलं नवरग-

कथंचित ॥ ११८२ ॥

सालिपमुहेहि धम्मेहि पयवसेहि मतपूयहि । रइऊण सिद्धचक्र सपुत्रं चित्तजुज्जकर ॥ ११८३ ॥

एवं-अमुना मकारेण सिद्धचक्रस्य अर्चन-पूजन कर्तव्यं भीपालनृपस्य अर्द्धपञ्चमवर्ष-सार्द्धमनुभिः सप्तत्तरैर्यावत्तप-
कर्म पूर्य-पूर्णाभूत, अर्द्ध पञ्चमं येन तानि अर्द्धपञ्चमानि २ यानि वर्षाणि तैरिति विग्रहः ॥ ११८० ॥ तव-तदनन्तर राज्ञा-
भीपाखेन निवराज्यलक्ष्म्या यो विस्तारस्तेन वा गुरुका-महती शक्तिवस्तया पुनर्गुर्भ्या-महत्पा भक्त्या तस्य तपस उपाधनं
कारिषुमारब्धम् ॥ ११८१ ॥ कुत्रापि विस्तीर्णं जिनगृहे तिस्रो वेदिका यत्र तद्विवेदिक विस्तीर्णं बरह्मादेमेत-प्रधानवद-
सूच्या ववत्-उज्जमण पुनर्नवरत्ने-नवीनरत्नकद्रव्यैः कृतानि चित्राणि-आलेख्यानि यत्र तद्यथाभूत पीठ कृत्वा ॥ ११८२ ॥
मन्त्रैः दूतानि-परिव्राजि मन्त्रपूतानि तैः पञ्चवर्षैः शालिप्रमुखैर्धर्मिण्यैः चित्तचक्रकर सरपूयं सिद्धचक्र रक्षयित्वेति सम्बन्ध,
परपरां जनानां शिषे योज-आभयं करोतीति विग्रहः ॥ ११८३ ॥

तस्य य अरिहतादसु नवसु पप्सु ससथिखटाह । नालियरगोखयाह सामक्षेण ठविज्जंति ॥११८४॥
तेण पुणो नरवइणा मयणासहिण्ण वरविवेएण । ताइपि गोलयाह त्रिसेससहियाह ठवियाह ॥
जहा-अरिहतपए धवले चंदणकप्पुरलेवसिअवक्ष । अढककेअणचउतीसहीरय गोलय ठविअ ॥
सिद्धपए पुण रत्ते इगतीसपवाखमडमाणिक । नवरगघुसिणविहिअप्वलेवगुरुगोखय ठविअ ॥

इद-सिद्धवक्केड्ढेदादिषु नवसु पप्सु सामान्येन सर्पिः-घृतं खण्डव-मधुषूत्रिरवाभ्यां सहितानि भूतानि ससर्पिं खण्डानि
नारिकेलफलानि स्थाप्यन्ते ॥११८४॥ तेन पुनर्नरपतिना-राक्षा भीषालेन मदत्तमुन्दरीसहितेन चान्यपि गोखकानि विशेष-
वरादुषुवतानि स्थापितानि, कीदृशेन तेन १-वर-प्रशस्तो विवेको यस्य स तेन ॥ ११८५ ॥ कथमित्याह-मया धवल-धवल-
वर्षातया व्यस्थापितेऽर्द्धतर्दे चन्दनकर्पूरयोर्लेपनेन सितः-मेतो वर्यो यस्य तच्चया पुनरष्टौ कर्केतनानि-मेवरत्नविशेषाश्चतुस्त्रिंशच्च
हीरका यस्मिंस्तत्तयाभूत गोलक स्थापित, अत्रायं भावः-अष्टप्रातिहार्योऽप्यष्टौ कर्केतनानि चतुस्त्रिंशदतिशयापेक्षया
सावन्तो हीरका इति ॥ ११८६ ॥ रपते-रक्तवर्षातया व्यवस्थापिते सिद्धपदे, पुनः एकत्रिंशत् प्रवाला-विद्रुमा यत्र तच्चया
पुनरष्टौ माशिवयानि यत्र तच्चया, पुनर्नवरत्न-नवीनरक्तवर्षातया यद्भुल्लया-कुङ्कुम तेन विहितः प्रलेपः-प्रकटलेपो यस्य तत्
तथाभूत गुरु-महद गोलकं स्थापितं, अष्टकर्मव्योत्यष्टादश्यापेक्षयाऽष्टौ माशिवयानि एकत्रिंशद्भुल्लयापेक्षया सावन्तः प्रवाला
इति ॥ ११८७ ॥

एव सिरिपाक्षनिवरस सिद्धचक्रमण कुणतस्त । अधपचमभरिसेहि जा पुन्र त तवोकम्म ॥ ११८० ॥
तसो रक्षा निअज्जलीच्छ्विथारगरअसर्पाए । गुरुभत्तीए कारिउमारद्ध तरस उज्जमण ॥ ११८१ ॥
कस्यवि विच्छिन्ने जिण्हारमि काउ तिवेइअ पीढं । विच्छिण्ण वरकुटिमधवलं नवरग-

कथंचित्त ॥ ११८२ ॥

सालिपमुहहिं धम्मोहिं पचवम्मोहिं मत्तपूएहिं । रद्धजण सिद्धचक्र सपुढं चित्तजुज्जकर ॥ ११८३ ॥

एवं-अमुना मकरेण सिद्धचक्रस्य धर्पनं-एजनं कुर्यात् श्रीपालनपस्य अर्द्धपञ्चमवर्षं-सार्द्धं-महर्षिभिः सवत्सरैर्यावत्तप-
कर्म पूर्य-पूर्वावृतं, अर्द्धं पञ्चमं येषु तानि अर्द्धपञ्चमानि २ यानि वर्षाणि तैरिति विग्रह ॥ ११८० ॥ तव-तदनन्तर राज्ञा-
श्रीपालनेन निवराज्यस्यमा यो विस्तरस्तेन या गुरुका-महर्षी शशिवस्त्वया पुनर्गुन्या-महत्या भवत्या तस्य तपस उद्यापन
कारयितुमारब्धम् ॥ ११८१ ॥ कुत्रापि विस्तीर्णं विनगृहे तिस्रो वेदिका यत्र तपिषेदिक विस्तीर्णं वरकुट्टिमेन-प्रधानवद्ध-
इत्या वृक्ष-संरक्ष्य पुनर्नवरक्षैः-नवीनरक्षकद्वये कृतानि विधासि-आलोचयानि यत्र तपयाभूतं पीठं कृत्वा ॥ ११८२ ॥
मन्त्रैः पूजानि-पावित्र्याणि मन्त्रपूजानि तैः पञ्चवर्षैः शालिग्रमुखैर्धान्यं चित्तचोक्तकर सम्पूर्णं सिद्धचक्र रक्षयित्वाति सम्बन्ध,
परमगं अनानां धिते चोक्तं-आधर्मं करोतीति विग्रहः ॥ ११८३

सेनेषु सिअपपसु चदणसिअगोलेप् ठवह राया । सगसट्टिगवससपरिपसमुत्ताहजसमेप् ॥११९१॥
 अन्न च नवरायाण उद्देसेण नेरसरो तरथ । सत्तव्वन्नाह सुमेरुमाळाचीराह मडेह ॥ ११९२ ॥
 सोलस अणाहएसु अ गरआह सकराह िंगाहं । मट्ठवेह नरिंदो नाणामणिरयण

चित्ताह ॥ ११९३ ॥

शेषेषु दर्शनादिषु चतुर्षु सिवपदेषु-भेदतया व्यवस्थापितेषु पदेषु राज्ञा भीषालः चन्दनेन सिवगानि-ववजानि गोल-
 कानि स्थापयति, कीदृशानि गोलकानि ?-सप्तपञ्च । ६७ एकपञ्चाशत्ता ५१ सप्तत्या ७० पञ्चाशत्ता ५० च मुक्ताफलैः समे-
 तानि-भूतानि, अप्यं भावः-दर्शनादिपदेषु भेदापेक्षया क्रमेणैवावन्ति मुक्ताफलानि गोलकेषु-भूतानि, यतः सन्त्यदर्शनस्य
 चउसदृश्य विलिङ्गमित्यादिकाः सप्तपट्टिर्मदाः, ज्ञानस्य सार्थनोद्विग्व्यञ्जनावग्रहभाविज्ञानमित्यादिका ५१ भेदाः, चारित्रस्य
 पयसमयधम्मसञ्जमेत्यादिकाः सप्तविर्मदाः ४० तपस इत्थरानयनतप इत्यादिकाः ५० भेदाः ॥ ११९१ ॥ अन्यथा
 नेरसरो-राजा भीषालो नवपदानां उद्देशेन-नवपदानि उद्दिश्य-आभित्येत्यर्थः, सप्त-सस्मिन्पीठे तद्यदर्थानि सुमेरुमाळा-
 चीराधि मण्ययति ॥ ११९२ ॥ च पुनः पोट्टयासु अनाहवेषु पेट्टयात्र मुक्ताणि-महान्ति शर्करायाः-सिवोपजाया विलिङ्गानि
 नाना-युद्धप्रकारैर्मणिरत्नैश्चिन्नाणि-विचिन्नाणि नेरन्दो-राज्ञा भीषालो मण्ययति ॥ ११९३ ॥

कणयामे सूरिपप् गोख गोमेअपचरणजुअ । छत्तीसकणयकुसुम चदणघुसिणकिय ठवेअ ॥
उज्जायपप् नीले अहिलयदलनीखगोखय ठविअ । चउरिंदनीलकलिअ मरगयपणवीसपयगजुप ॥
साहुपप् पुण सामे समयमयं पक्करापपट्टंक । सगवीसहरिटुमणिं भत्तीए गोखय ठवेअ ॥११९०॥

कनकं-सुवर्णं तद्वत् आमा-ममा यस्य तत् कनकामं, वस्मिन् धरिपदे-आचार्यपदे गोमेदालयानि यानि पञ्च रत्नानि वैपुत्र
पदत्रियत्कनककुसुमानि-स्वर्णपुष्पाणि यस्मिन्स्थिता, पुनश्चन्दनकुसुमाभ्यां अद्वित-ल्लिप्तं ईदृशं गोखकं स्वपिपित्तं, शानादि-
पञ्चाचार्युपगतत्वात् पञ्च गोमेदरत्नानि पदत्रियदृष्टोपेतत्वाद्यावन्ति स्वर्णपुष्पाणीति ॥ ११८८ ॥ नीले-नीलवस्त्रवया व्यन-
स्यापिपे तथाप्यापयदेऽहिलया-जगवन्नी तस्या दूर्वो-पत्रेनील-नीलवर्णं गोखकं स्वपिपिपत्, कीदृशं गोखकम्-चतुर्भिरेन्द्र-
नीलैः-नीलमणिभिः कलिधै-सुवर्णं, पुनः मरकतानां हरिमणीनां पञ्चविधतिरेव मन्थराविषदकं तेन मुत्रं-सुरभं, द्रव्यान् गोपादि-
चतुस्त्रयोपुक्वत्वाच्चत्वार इन्द्रनीलाः पञ्चविधतिगुणमुक्वत्वाचानन्वो मरकजमलय इति ॥ ११८९ ॥ स्वामे-स्वयामवर्ण-
वया अपवस्यापिपे साधुपदे पुनः सह मृगमदेनेति समुगमदं-कस्तूर्वा लिप्तामित्यर्थः, पुनः पञ्चभिः राजपट्टैः-दैराटारनैरङ्को-भूरा
यस्य तवया, यद्वा पञ्च राजपट्टा आङ्गे-उत्सङ्गे अर्धान्मन्थे यदप्य तवया, पुनः सप्तविधतिः सिद्धमन्थः-स्वामररनविशेषः । चरिन्स्व-
वयाभूवं गोखकमनस्या स्यापिपित्तं, पञ्चमहाप्रजापयेवया पञ्च राजपट्टाः सप्तविधतिगुणाप्येवया चाचान्वो सिद्धमन्थ इति
॥ ११९० ॥

सेनेषु सिअपयसु चदणसिअगोळए ठवइ राया । सगसट्टिगअन्नसपरिपन्नमुचाहखसनेए ॥११९१॥
 अन्न च नवरायाण उदेसेण नरेसरो तत्थ । तत्तञ्चन्नाइ सुभेकमाखाचीराइं महेइ ॥ ११९२ ॥
 सोलस अणाहएसु अ गहआइ सकराइ िगाइं । महावेइ नरिंदो नाणामणिरयण
 चित्ताइं ॥ ११९३ ॥

शंभुपु दर्शनादिषु चतुर्षु स्थितपदेषु-चेतवया व्यवस्थापितेषु पदेषु राजा भीपालः चन्दनेन स्थितानि-चब्रह्मानि गोल-
 कानि स्थापयति, वीटशानि गोलकानि ?-सप्तपञ्चा ६७ एकपञ्चाशत्ता ५१ सप्तत्या ७० पञ्चाशत्ता ५० च मुक्ताफलैः समे-
 तानि-भूतानि, अय माव -दर्शनादिपदेषु भेदापेक्षया क्रमेणैवावन्ति मुक्ताफलजानि गोलकेषु-भूतानि, यतः सन्मदर्थनस्य
 चउत्तरइत्थं विलिङ्गमित्यादिकाः सप्तपष्टिर्मदा', ज्ञानस्य स्वार्थनोद्विष्यञ्जनाद्यप्रहमातिज्ञानमित्यादिका ५१ भेदाः, चारित्र्यस्य
 पपसमणधम्मसञ्जमत्त्यादिकाः सप्तविर्मदाः ७० तपस इत्तरानयनतप इत्यादिका ५० भेदाः ॥ ११९१ ॥ अन्यच्च
 नरेश्वरो-राजा भीपालो नवपदानां उद्देशेन-नवपदानि उदिरय-आभेत्येत्यर्थः, तत्र-सस्मिन्पीठे तच्चद्रर्षानि सुभेकमाला-
 चरिण्य मण्डयति ॥ ११९२ ॥ च पुनः पोटयसु अनाहवेषु पोटयिष गुरुकाणि-महान्ति यर्करायाः-सिरोपलाया लिङ्गानि
 नाना-महुप्रकारैर्मणिरत्नैश्चित्राणि-विचित्राणि नरेन्द्रो-राजा भीपालो मण्डयति ॥ ११९३ ॥

कणायामे स्मुरिपप् गोख गोमेअपचरणजुअ । छत्तोसकणयकुमुम चरणयुसिणकिय टिअ ॥
 उज्जायपप् नीखे अहिलयदलनीखगोखय ठविअ । चउरिंदनीखकलिअ मरणपणवीसयगजुप ॥
 साहुपप् पुण सामे समयमयं पचरायपट्टक । सगवीसहरिट्टमाणिं भत्ताए गोखय टविअ ॥११९०॥

कनक-सुवर्षं तद्वत् आभा-प्रभा यस्य तत् कनकमं, वस्मिन् धरिपदे-आचार्यदे गोमेदात्तगानि यानि पञ्च रत्नानि तैर्दु-
 र्पदत्रियत्कनककुसुमानि-स्वर्षपुष्पाणि यस्मिंस्तवया, पुनश्चन्दनपुष्पाभ्यां अद्वित-लिप्तं ईदृशं गोखकं स्वर्षाभिर, शान्तादि-
 पञ्चाचार्युक्तत्वात् पञ्च गोमेदरत्नानि पदत्रियदृष्टोपेतत्वाच्चावन्ति स्वर्षपुष्पाणीति ॥ ११८८ ॥ नीत्ते-नीत्तरखवया रुदर-
 स्थापिते उपाध्यायपदेअहिलता-नागवल्ली तस्या दलैः-पत्रेनीलं-नीलवर्णं गोखकं स्वर्षाभिरम्, कीदृशं गोखकम्-यदुन्मिरि-
 नीलैः-नीलमखिमिः कलितं-युक्तं, पुनः मरकदानां-हरिमणीनां पञ्चविंशतिरेव मन्थरतिपदकं तेन पुनं-सुरम्, दन्तानुशोपादि-
 चतुर्लुपोगपुक्तत्वाच्चत्वार इन्द्रनीलाः पञ्चविंशतिगुणयुक्तत्वाच्चावन्तो मरकजमखप इति ॥ ११८९ ॥ दयाभे-स्यामवर्ष-
 तथा जमवस्थापिते साधुपदे पुनः सह भृगमर्देनेति समुगमद-कस्त्वर्षो लिप्तामित्यर्थः, पुनः पञ्चभिः राजपदैः-ईदृशैर्दन्तैर्नरैर्दन्तैः-भू-
 यस्त तवया, यद्वा पञ्च राजपद्मा अह्ने-उत्सङ्गे अर्थनिमग्ने यस्य तवया, पुनः सप्तविंशति रिष्टपण्यः-स्वामारत्नविशेषः । यद्विषय-
 यथापूर्वं गोखकं मरत्ना स्थापितवत्, पञ्चमहाप्रवाजेष्वपि पञ्च राजपद्माः सप्तविंशतिगुणाज्जेष्वपि तावन्तो रिष्टमखप इति
 ॥ ११९० ॥

सेनेसु सिअपपसु चदणसिअगोलए ठवइ राया । सगसट्टिगवसपरिपन्नमुचाहसमेए ॥११९,१॥
 अन्न च नवयण उदेसेण नेसरो तत्थ । तत्तव्वन्नाइ सुमेकमाळाचीराहं मडेइ ॥ ११९,२ ॥
 सोलस अणाहएसु अ गहआइ सकराइ ऋिगाहं । मडावेइ नरिंदो नाणामणिरयण

चिचिहं ॥ ११९,३ ॥

येपेपु दर्शनादिपु चतुर्थे सिवपदेपु-धेतवया व्यवस्थापितेषु पदेपु राजा भीपालः चन्दनेन सिवानि-धवलानि गोल-
 कानि स्थापयति, वीरयानि गोलकानि ?-सप्तपञ्च । ६७ एकपञ्चाशत्ता ५१ सप्तत्या ७० पञ्चाशत्ता ५० च मुक्ताफलैः समे-
 तानि-भुवानि, अयं भावः-दर्शनादिपदेपु भेदापेक्षया क्रमेणैवावन्ति सुवताफलाणि गोलकेषु-भुवानि, यतः सन्मदर्शनस्य
 चउत्तरहस्य विलिङ्गमित्यादिकाः सप्तपट्टिमैदाः, ज्ञानस्य स्वार्थान्द्रियव्यञ्जनावग्रहयतिज्ञानमित्यादिक ५१ भेदाः, चारित्रस्य
 वपसमणवधम्मसञ्जमेत्थादिकाः सप्तविमैदाः ७० तपस इत्तरानशनतप इत्यादिकाः ५० भेदाः ॥ ११९,१ ॥ अन्यच्च
 नरेश्वरो-राजा भीपालो नवपदानां उद्देशेन-नवपदानि उद्दिश्य-आभित्येत्यर्थ, तत्र-तस्मिन्पीठे सषट्कर्षाणि सुमेकमाळा-
 वीराणि मण्डयति ॥ ११९,२ ॥ च पुनः पोटयसु अनाहसेषु षेकशेषे गुरुकाणि-महान्ति शर्करायाः-सितोपलाया खिङ्गानि
 नाना-यद्गुप्रकर्मेभ्यस्त्रितैश्चिन्नाणि-विक्षिन्नाणि नेन्दो-राजा भीपालो मण्डयति ॥ ११९,३ ॥

कणायामे स्वरिपए गोक गोमेअपचरणजुअ । छर्त्तसकणपकुमुअ चरणधुसिणकिय ठवेअ ॥
उज्जायपए नीले अहिलयवलनीकगोअय ठविअ । चउरिंदनीलकलिअ मरणयपणवीसयपणजुअ ॥
साहुपए पुण सामे समयमय पचरायपट्टक । सगवीसहरिट्टमाणि भर्त्ताए गोलय ठविअ ॥११९८॥

कनक-सुवर्णं वद्वत् भामा-प्रभा यस्य तत् कनकाम, तस्मिन् स्वरिपदे-आचार्यं दे गोमंदास्त्राणि यानि पञ्च रत्नानि तेषु न
पदत्रियत्कनककुमुमानि-स्वर्णपुष्पाणि यस्मिंस्तथा, पुनश्चन्दनपुष्पाणि आदित-लिप्तं ईदय गोलक रथाग्नि, शानादि-
पञ्चाचार्युक्तत्वात् पञ्च गोमेदरत्नानि पदत्रियदुष्टोपेतत्वाच्चावन्ति स्वर्णपुष्पाणीति ॥ ११८८ ॥ नीति-नीतिरयतया त्पद-
स्यापिरे तथाप्यापददेज्जिलता-नागवल्ली सस्या दर्शैः-पद्मेनीलं-नीलवर्णं गोलकं रथाग्निम्, कीदृश गोलकम्-चतुर्भिरे-द्र-
नीलै-नीलमस्त्रिमिः कलितं-युक्त, पुनः भरकवानां-हारिमस्त्रिणां पञ्चविधतिरेव मन्थवर्षिपदकं तेन पुन-सुम्भं, द्रुमांशु गोमादि-
पञ्चरत्नयोगयुक्तत्वाच्चत्वार इन्द्रनीलाः पञ्चविधतिगुणयुक्तत्वाच्चावन्तो भरकमण्यप इति ॥ ११८९ ॥ रथामे-स्यामरवर्ण-
तथा वपवस्यापिरे साधुपदे पुनः सह मृगमदेनेति समृगमद-कस्तूर्या लिप्तामित्यर्थः, पुनः पञ्चभि रात्रयर्द्धैः-र्द्धाट्यरत्नैरद्भ्यो-भूतः
यस्य तथवा, यद्वा पञ्च रात्रयर्द्धा अर्द्धे-उत्सर्गे अर्धान्मरणे मरण तथवा, पुनः सप्तविधति रिष्टमण्यः-रथामरत्नविशेषः । यद्विषस्त-
वयापूर्वं गोलकमन्त्रया स्यापिरेषु, पञ्चमहाप्रताड्येषवा पञ्च रात्रयर्द्धाः सप्तविधतिगुणाड्येषवा सावन्तो रिष्टमण्यप इति
॥ ११९० ॥

तेनेसु सिअपपसु चदणसिअगोलप ठवइ राया । सगसट्टिगवससयरेपसमुत्ताहससमेप ॥११९१॥
 अक्ष च नवरयाण उवेसेणं नरेसरो तत्थ । सत्तव्वत्ताइ सुमेरुमाळावीराहं मंडेइ ॥ ११९२ ॥
 सोलस अणाहपसु अ गदअइ सकराइ णिगाहं । मडवेइ नरिंदो नाणामणिरयण
 चित्ताहं ॥ ११९३ ॥

ग्रंथेषु दर्शनादिषु चतुर्षु सितपदेषु-भेदतया व्यवस्थापितेषु पदेषु राज्ञा श्रीपालः चन्दनेन सिक्तानि-षडक्षानि गोल-
 कानि स्थापयति, वीटशानि गोलकानि ?-सप्तपञ्च। ६० एकपञ्चाशत्ता ५१ सप्तत्या ७० पञ्चाशत्ता ५० च मुक्ताफलयैः समे-
 तानि-मृत्तानि, अयं मातः-दर्शनादिपदेषु भेदापेक्षया क्रमेणैवावन्ति मुक्ताफलयानि गोलकेषु-मृत्तानि, यतः सम्प्रदर्शनस्य
 चउत्तरहृत्थ विलिम्बमित्यादिकाः सप्तषष्टिर्मेदाः, ह्यनस्य दशार्थोन्दिषव्यञ्जनाषष्टमतिज्ञानमित्यादिका ५१ भेदाः, चारित्रस्य
 ययसमणधम्मसञ्जमेत्यादिकाः सप्ततिर्मेदाः ७० तपस इत्यनान्यतप इत्यादिकाः ५० भेदाः ॥ ११९१ ॥ अन्यथ
 नरेसरो-राजा श्रीपालो नवपदानां उद्देशेन-नवपदानि उद्दिश्य-आभित्येत्यर्थः, एव-चस्मिन्पीठे तत्तद्वर्णानि सुमेरुमाळा-
 चीराणि मण्डयति ॥ ११९२ ॥ च पुनः पोटशष्ट भूनाहतेषु पोटशष्टेन गुरुकाणि-महान्ति शर्करायाः-सितोपलाया चिह्नानि
 नाना-मण्डप्रकारैर्मिश्रितानिभिन्नाणि-विचित्राणि नरेन्द्रो-राजा श्रीपालो मण्डयति ॥ ११९३ ॥

द्वातेलसपचसु सीद दोसु चउसट्टि सरसदकस्वाओ । कणयकस्वोखिआइ मडावद
अदुवग्गेसु ॥ ११६४ ॥

मणिकणगनिस्मिआइ नरनाहो अह बीअपूराई । वगंतर गयपढने परमिहिपयमि ठावेइ ॥
स्वारिकपुजयाइ ठावद अहयालखकिठाणेसु । गुरपाउआसु अहसु नाणाविहदाडिमफळाणि ॥
नरिगाइफलाइ जयाइठाणेसु अहसु ठवेइ । चचारि उ कोहकए चकाहिट्टायगपएसु ॥ ११६५ ॥

अटसु वर्येपु एकास्मिन्मयमे वर्ये अवर्गस्मे वोहय सरसद्राचाः ततः पञ्चसु वर्यपु मत्सेक वोहय वोहय विन्यासादर्याति-
द्राचाः वयोर्दयोर्वयोः—वर्गयोर्वयोः मत्सेक द्वात्रिंशद्वात्रिंशदिन्यासात् चतुष्पाटि सरसद्रवा कलकचोलिकामिर्मएदयति
॥ ११६४ ॥ नरनाथो—राजा भीपालो मणिकनकाभ्यां निर्मितानि—रचितानि अष्टौ बीजपूरकलानि वर्योणां अन्तरेषु—मध्येषु
गते—प्राप्ते मयमे—भावे परमेषुपदे ‘नमो अरिहताय’ भित्त्याकारके स्थापयति ॥ ११६४ ॥ अष्टचत्वारिंशद्वलान्वस्मानेषु
चारिकलपुञ्जानि स्थापयति, तथा अष्टसु गुरपादुकासु नानाविधानि—बहुप्रकाराणि दादिभक्त्यानि स्थापयति ॥ ११६६ ॥
तथाष्टसु मयादिस्थानेषु नारकादिकलानि स्थापयति, च पुनः चक्रस्व—सिद्धचक्रस्व आधिष्ठाय तपदेषु विमलस्वामिचक्रेश्वरी
चक्रपालादिषु चत्वारि कृष्णाष्टककलानि स्थापयति ॥ ११६७ ॥

आसन्नसेवयाण देवीण भारत ५ वयगाह । विज्जसुरिजस्वजोर्वर्षाण चउसट्टिपप्पसु पूगाह ॥११९८॥
 पीअवलीकूहाइ चत्तारि दुवारपालगपप्पसु । कासिणवलीकूहाहं चउवीरपप्पसु ठविआह ॥ ११९९ ॥
 नवनिहिपप्पसु कचणकलसाह विचित्तरयणपुद्गाह । गहदिसिवाखपप्पसु अ फलफुल्लहं
 सबसाह ॥ १२०० ॥

इच्चाइगुरुअविरयरसहिअ महाविज्जमुज्जमणं । पडवणूस्सव नरिंदो कारावह विरयरविहीप्प ॥१२०१॥
 तथा-आसन्नसेवकानां-निकटसेवाकारिकम्भा द्वादशदेवीनां द्वादश च वयङ्गानि-फलविशेषान् स्थापयति, चतुर्थाविष्ठायां-
 कस्य द्वादशदेवीनां च नामानि न ज्ञायन्ते, तथाविधसम्प्रदायामावात्, तथा 'विज्जसुरि' च विद्यादेव्यः पौढ्या यच्चा-
 भतुर्विद्यतिः शासनसुराः यद्विरयभतुर्विद्यतिरेव शासनदेव्यः एवमेतेषु चतुष्पाष्टिपदेषु पूगानि-क्रमकफलानि स्थापयति
 ॥ ११९८ ॥ चतुर्थे द्वापालकपदेषु कुमुदादिषु चत्तारि पीठस्य-पीठवर्ष्यस्य बले-पकासादेः कूटानि-शुज्जानि स्थापितानि,
 तथा चतुर्थे धीरपदेषु-मायिभद्रादिषु कुण्डवर्ष्यस्य बले-पकासादेः कूटानि स्थापितानि ॥ ११९९ ॥ नवनिविपदेषु विचित्रै
 रत्नैः पूर्णानि-भुतानि क्कम्भनस-सुवर्णस्य फलशानि स्थापितानि, तथा ग्रहपदेषु दिक्पालपदेषु च स्वस्ववर्ष्यानि फलपुष्पाणि
 स्थापितानि ॥ १२०० ॥ इत्यादिना गुरुकेषु-महता विस्तारेण सहितं उद्यापनं मण्डयित्वा नरेन्द्रो-राजा श्रीप्राज्ञो विस्वार-
 विधिना स्वपनोत्सवं-स्नात्रमहोत्सवं कारयति ॥ १२०१ ॥

दशसोलसपत्रसु सीद वोसु चउसट्टि सरसदफलाओ । कणयकच्चोखिआइ मडावह

अट्टवग्गेसु ॥ ११६४ ॥

मणिकणगनिम्मिआइ नरनाहो अह वीअपूराइ । वग्गतार गयपठमे परमिडिपयमि ठावेइ ॥
स्वारिकपुजयाह टावह अट्टयालखिठिठण्णेसु । शुरुपाउआसु अट्टसु नाणाविहदाडिमफलाणि ॥
नारिगाइफलाइं जयाइठण्णेसु अट्टसु ठवेइ । चच्चारि उ कोहलए चकाहिट्टायगपएसु ॥ ११९७ ॥

अट्टसु वग्गेसु एकस्मिन्पत्रमे वग्गे अक्खर्गल्ले पोहय सरसद्राखाः तवः पञ्चसु पग्गेसु प्रत्येक पोहय पोहय विनयासादर्याति-
द्राखाः तवोद्वेगोवर्गयोः—वर्गयवर्गयो प्रत्येक द्वाविंशद्वाविंशद्विन्यासात् चतुष्पष्टि सरसद्रवा कलकचच्चोलिकामिर्मएहयति
॥ ११६४ ॥ नरनाहो—राजा श्रीपालो मखिकलकाभ्यां निर्मिणानि—रचितानि अष्टौ वीजपूरकफलाणि वग्गाणि अन्वरेषु मध्येषु
गते—प्राप्ते प्रथमे—प्राप्ते परमेष्ठिपदे ‘नमो अरिहताय’ भित्त्याकारके स्थापयति ॥ ११६५ ॥ अष्टचत्वारिंशद्वल्लिखस्वानेषु
खारिककलपुञ्जानि स्थापयति, तथा अट्टसु शुरुपादुकामु नानाविधानि—मनुप्रकाराणि दाडिमफलानि स्थापयति ॥ ११६६ ॥
तथाअट्टसु जयादिस्वानेषु नारज्जादिकजानि स्थापयति, च पुनः चक्रस्य—षिदचक्रस्य आधिष्ठापनपदेषु विमलस्वामिचक्रेश्वरी-
चक्रपालादिषु चत्वारि कृष्णएहकफलानि स्थापयति ॥ ११६७ ॥

उत्पन्नसन्नामहोमयाण, सपदिहेरासणसठिआण । सहेसणाणदियसज्जणाणं, नमो नमो

होउ सया जिणाण ॥ १२०५ ॥

सिद्धाणमाणदरमालयाण, नमो नमोऽणतचउकयाणं । सूरीण दूरीकयकुणहाण, नमो नमो
सूरसमव्वमाण ॥ १२०६ ॥

अथाहि-उत्पन्नं यत्सज्जान-केवलज्ञानं तदेव महः-तेजस्तत्स्वरूपमेयमिति उत्पन्नसज्जानमहोमयास्तेभ्यः, पुनः प्रावि-
रार्पे-अत्रचामरादिभिः सह वर्चते यत्सप्राविष्टार्पे ईदृशं यत् आसन-सिंहासनं तत्र सं-सम्यक् प्रकारेण स्थितेभ्यः, पुनः
सदेयनया-सद्धर्मोपदेशेन आनदिताः सज्जनाः-ससुखा येस्ते तथा तेभ्यः, ईदृशेभ्यो जिनेभ्य-अर्हत्भ्यः सदा नमो नमो मयहु
नित्यं पुनः पुनर्नमस्कारोऽस्तु इत्यर्थः । १२०५॥ आनन्दरमा-परमानन्दरूपीस्वस्या आलया-निवासास्तेभ्यः पुनरनन्त चतुश्चकं
ज्ञानदर्शनसम्यक्त्वाकरणवीर्यचशुष्टय येषां ते तथा तेभ्यः सिद्धेभ्यो नमो नमोऽस्तु, यथा दूरीकृतः कुप्रहः-कुत्सिताभिनिवेशी
येस्ते दूरीकृतकुप्रहास्तेभ्यः पुनः ह्यः-ह्यस्तेन समा-तुन्या प्रमा-ज्योतिर्वेषां ते तथा तेभ्यः हरिभ्यः-आचार्येभ्यो नमो
नमोऽस्तु ॥ १२०६ ॥

विहिन्नाय पूज्याय अट्टपयाराह मंगलावसरे । सर्वेण तिजयमाखा मंगलकण कय रक्षो ॥ १२०२ ॥
 तओ-जो धुरि सिरि अरिहतमूखददपीछपदुडिओ । सिद्धसूरिउज्जाय साहु चउसाहगदिट्टिओ ॥
 दंसपानाणचरिसतवहिं पडिसाहहिं सुवर । तत्तमखरसरवगळाहिं, गुरुपदलहवर ॥ दिनिवालजवञ्ज-
 जविस्वणि-पमुहसुरकुसुमेहिं अलंकिओ । स सिद्धचक्रगुरुकण्ठतर अन्हह मणवादिअ दिअओ ॥ १२०३ ॥
 इच्छाह नमुकारे भणिऊण नरेसरो गहिरसर । सकस्यय भणिचा नवपययवण कुगह एव ॥ १२०४ ॥

अष्टपकारायां पूजायां विहितायां-कृतायां सत्यां मन्त्रस्य अवसरे सर्वेण राहः-भीषास्य विजयमात्रयोः मन्त्रस्य कवम् ॥ १२०२ ॥ एतन्मन्त्रमन्त्रन करोति, तत्रादौ नमस्कारमाह-यः भीषिद्वचकरुणे गुरु-मदान् कनकर-धुरि-मदी अर्हयेव चन्मूलदृढपीठं (तत्र) प्रविष्टिव, कीदृशो? -यः सिद्धसुर्यपाभ्यापसाधव एव च वक्षः. यात्रारजाभिर्गौरिह-
 कतिमहान्, पुनर्दर्शनवानचारित्रयपौरुषाभिः प्रविष्टायाभिः सुन्दरः, पुनः तत्रादराणि ओङ्कारादीनि स्वरा अमर्त्यादयः सर्गा-
 अवर्गकवर्गादयः सन्निपदानि अष्टचत्वारिंशद् गुरुपदनि-अर्हत्याहुकादीनि तान्येव दत्तानां-यत्रायां आहवरो यस्य स तथा।
 पुनः दिक्पालपद्मविशिप्रमुखैः सुरकुसुमैः अलङ्कृतः-शोभितः स सिद्धचक्रगुरुकण्ठतर अस्मभ्य मनोशान्तिद्वयं कृतं ददातु ॥ १२०३ ॥ इत्यादि नमस्कारान् मञ्जित्वा नरेभ्यो-रात्रा भीषासो गम्भीरः । स्वरो यत्र कर्मभिश्च तपया स्वात् तथा शुक्रस्वयं
 मञ्जित्वा एव-यस्यमात्रप्रकारेण नवपदानां सत्यवर्नं करोति ॥ १२०४ ॥

इअ नवपयसिद्ध तद्विदिजासन्निध, पयडिअसरवगं ढींतिरेहासमगा । दिंसिबहसुरसार

स्वोणिपीठावयारं, तिजयविजयचक्र सिद्धचक्र नमामि ॥ १२१० ॥

वज्रतर्पहिं मगलतुरेहिं सारुण पभावतो । साहनिमअवच्छ्र करेद वरसयपूअ च ॥ १२११ ॥

एव सो नरनाहो सहिओ ताहिं च पद्देवीहिं । अनेहिं वि बहूपहिं आराहह सिद्धवरचक्र ॥ १२१२ ॥

अह तरस मयणमुदरिपमुहहिं राणियाहिं सजाया । नव निरुचमगुणजुत्ता तिहुअणपालाहणो पुत्ता ॥

इति-अमुना प्रकारेख नवपदैः सिद्धं निष्पन्न पुनर्लोचिभिः-स्त्रीधर्मदं. विद्याभिः-विद्यादेवीभिः समुद्धं-समुद्धिद्युत्त,

पुनं प्रकटिता-प्रकटीकृतां स्वरा वर्णाभिः यस्मिंस्तथा, पुनः श्री इत्यक्षरस्य समन्तात् यास्तिष्ठो रेखास्ताभिः, समग्रं-सम्पूर्णं,
पुन दिक्पतिभिः-दिक्पालैः सुरैश्च-शेषसुरैः सार-प्रधान, पुनः षोडशिपीठे-पृथ्वीपीठे अवतार-अवतरण मस्य तथा,
पुनस्त्रिजगत्-त्रिमुवनस्य विषये-विषयार्थ चक्रमिव त्रिजगद्विषयचक्रं, ईश्यां सिद्धचक्र अहं नमामि ॥ १२१० ॥ इति श्रीसिद्ध
चक्रस्तव. । मङ्गलतुरैः मङ्गलवादैर्वाद्यमानैः शासनं जिनमत्तं प्रभावयन्-उदीपयन् राजा श्रीपालः साधर्मिकवात्सल्यं च पुनर्वरा-
प्रधानां सङ्गपूजां करोति ॥ १२११ ॥ एवं-अमुना प्रकारेख स नरनाथो-राजा श्रीपालस्तामिभ्य पद्देवीभिः सहितो अन्यैरपि
पञ्चभिलोकैः सहित. सिद्धवरचक्रं आराधयति ॥ १२१२ ॥ अथ-अनन्तरं तस्य राज्ञो भद्रनमुन्दरीप्रमुखामिः राज्ञीभिर्निरुपमगुणै-
र्भुक्तास्त्रिभुवनपालादयो नव पुत्राः सञ्जाताः ॥ १२१३ ॥

सुखरूपीधरधारणतप्पराण, नमो नमो वायगकुजराण । साहूण ससाहिअसंजमाण, नमो

नमो सुद्धदयादमाण ॥ १२०७ ॥

जिणुत्तरचे रुद्धलधस्वणस्स, नमो नमो निम्मलधस्सणस्स । अत्ताणसम्मोहतमोहरस्स, नमो

नमो नाणदिवायरस्स ॥ १२०८ ॥

आराहिआऽल्लहिअसकियस्स, नमो नमो सज्जमवीरियस्स । कम्महंसुम्मूलाणकुजरस्स,

नमो नमो तिव्वतवोभरस्स ॥ १२०९ ॥

द्वार्धयोर्विस्तारये तत्परेभ्यः वाचका-उपाध्यायाः कुञ्जरास्ते-हस्तिन इव गणयोमाकारित्वाद् समर्पत्वाच्च वाचककुञ्जरास्तेभ्यो नमो नमोऽस्तु, तथा स-सम्पत्प्रकारेण साधितः संयमो येस्ते तथा वेभ्यः, पुन दया च दमश्च दयादर्शो शुद्धो दयादर्शो येषां ते तथा वेभ्यः साधुभ्यो नमो नमोऽस्तु ॥ १२०७ ॥ विनोक्तवत्त्वे या रुचिः सा लवण्य यस्य स तथा तस्मै निर्मलदर्शनाय-उज्ज्वलसम्पगदर्शनाय नमो नमोऽस्तु, तथाऽज्ञानेन याः सम्मोहो-मतिभ्रम स एव तमः-अन्धकार तद् हरतीति अज्ञानसंमोहतमोहरस्समे शानदिवाकराय-ज्ञानद्वर्पाय नमो नमोऽस्तु ॥ १२०८ ॥ तथा सयमे-सयमविवये यदीये-पराक्रम-स्वस्मे नमो नमोऽस्तु, कीदृशाय संयमवीर्याय ?-आराधिताऽल्लहिइवा सात्किमा-साध्याचाररूपा यस्माच्चद् तथा तस्मै, तथा कर्मा एवेव हुमा-इवास्तेषां यदुन्मुखन-उत्खननं तत्र कुञ्जरो हस्ती इव कर्महुमोन्मुखनकुञ्जरास्स त्वदीयवयोभराय नमो नमोऽस्तु ॥ १२०९ ॥

इअ नवपयसिद्ध साद्धिदिजासन्निद्ध, पयहिअसरवण ढीतिरेहासमग्ग । दिसिबइसुरसार

स्त्रोणिपीढावयारं, तिजयविजयचक सिद्धचक नमामि ॥ १२१० ॥

वज्जतएहिं मगलतुरेहिं सात्तण पभावतो । साहन्मिअवच्छह करेइ वरसयपूअ च ॥ १२११ ॥

एव सो नरनाहो सहिओ ताहिं च पट्टदेवीहिं । अग्नेहिं वि बहूएहिं आराहइ सिद्धवरचक ॥ १२१२ ॥

अह तरस मयणसुदरिपमुहाहिं राणिथाहिं सज्जाया । नव निरुवमगुणजुत्ता तिहुअणपाळाइणो पुत्ता ॥

इति-अमुना प्रकारेण नवपदै सिद्धं निष्पन्न पुनर्लोचिभिः-लघ्विषपदै विद्याभिः-विद्यादेवीभिश्च समृद्ध-समृद्धिपुक्त्व,

पुनः प्रकाटिता-प्रकटीकृता स्वरा वर्णाश्च यस्मिंस्तत्त्वथा, पुनः श्री इत्यक्षरस्य समन्ताद् यास्तिस्त्रो रेखास्ताभिः, समग्र-सम्पूर्ण,

पुनः दिक्षुपातिभिः-दिक्षुपालैः सुरैश्च-शेषसुरैः सारं-प्रधान, पुनः क्षोणिपीठे-पृथ्वीपीठे अवतारः-अवतारं यस्य तत्त्वथा,

पुनस्त्रिजगताः-त्रिसुवनस्त्य विजये-विजयार्थं चक्रभिश्च त्रिजगद्विजयचक्रं, ईश्वर्यं सिद्धचक्र अहं नमामि ॥ १२१० ॥ इति श्रीसिद्ध

चक्रस्तवः । मङ्गलतुरैः मङ्गलवार्धार्थप्रदानैः शासनं जिनमतं प्रभावयन्-उद्दीपयन् राजा श्रीपालः साधर्मिकवात्सल्यं च पुनर्वर्त्ता-

प्रधानां सर्वपूर्वां करोति ॥ १२११ ॥ एवं-अमुना प्रकारेण स नरनाथो-राजा श्रीपालस्ताभिश्च पट्टदेवीभिः सहितो अन्यैरपि

वस्तुभिर्लोकैःसहित सिद्धवरचक्रं आराधयति ॥ १२१२ ॥ अय-अनन्तर तस्य राक्षो मदनसुन्दरीप्रमुख्याभिः राक्षीभिर्निरुपमशुणै-

शुक्तास्त्रिसुवनपालादयो नव पुत्राः सज्जाताः ॥ १२१३ ॥

गयरहसहस्तनवग नव कम्पसाह च जम्बतुरयाण । पचीण नवकोटी तरुम नरिंदरुस रज्जमि ॥१२१४॥
 एष नवनवलीलाहिं चेष सुक्खाणि अणुहवतो सो । धम्मनिर्देह पालइ रज्ज निक्कटय निच्च ॥
 रज्ज च तस्स पाकतयस्स सिरिपालनवरिंदरुस । जायाइ जाव सन्म नव वासतयाइ पुक्काइ ॥
 ताव निवो त तिहुअणपाल रज्जमि ठावइत्ताण । सिरिसिद्धचकनवपयलीणमणो सयुणइ एव ॥
 सेससिम्भवेहिं मणुपुहिं जेहिं विहियारिहाइठाणेहिं । अज्जिज्जइ जियणुत्त ते अरिहते पणिमयामि ॥

तस्स भीपालस्स नरेन्द्रस्स-राज्ञो गजानां-हस्तिनां रथानां च प्रत्येकं सहस्रनवकमासीद्, नव सहस्राणि गमा नव सहस्रा-
 एवेव रथाश्चासन्नित्यर्थः, च पुनः कात्त्यतुरगाणां-मुख्यगणधानां नव लक्षाणि आसन्, पचीनां-पदावीनां नवकोटय आसन्
 ॥ १२१४॥ एवम्-अनुना प्रकारेण नवनवलीलाभिः-नवनवक्रीडाभिरेव सुखानि अनुभवन् स भीपालो धर्मनीत्या-धर्मन्यायेन
 नित्यं निष्कण्टक राज्यं पालयति ॥ १२१५॥ राज्यं पालयतस्सस्स च भीपालनरवरेंद्रस्य यावन्नववर्षयातानि सम्पद् पूर्यन्ति
 आत्तानि ॥ १२१६ ॥ तावन्त्युः भीपालस्य पूर्वोक्तं शिशुवनपाल-स्वज्येष्ठपुत्र राज्ये स्थापयित्वा भीसिद्धचक्रे यानि नवपदांनि
 तेषु हीनं-लभ्य मनो यस्य स सिद्धचकनवपदलीनमनाः सन् एवं-वत्तयमाश्रयप्रकारेण सस्योति ॥ १२१७ ॥ येषां-अवधि-
 टाक्षयो मया येषां ते पुनर्विहितानि-कृतानि सेवितानीति यावत् अर्हदादिस्थानानि-विधायित्स्थानकानि यस्ते तथा तैः, एवमेव-
 धर्मिनयोर्ध-धिननामकर्म अवर्धते-उपावर्धते तान् अर्हतोऽर्हं प्रविषतामि-नयस्कुरुते ॥ १२१८ ॥

गयरहसहस्रनवग नव स्रक्साह च जच्चतुरयाण । पत्तीण नवकोटी तरुम नरिंदरुस रज्जमि ॥१२१४॥

एव नवनवलीलिहिं चेष सुक्खाणि अणुहवतो सो । धम्मनिर्हइ पालइ रज्ज निभटव निच ॥

रज्ज च तस्स पावसयस्स सिरिपालनरवरिंदरुस । जायाइ जाव सन्म नव वाससयाइ पुसाइ ॥

साव निवे स तिहुअणपाल रज्जमि ठावदत्ताण । सिरिसिद्ध चक्रनवपयलीणमणो सयुणइ एव ॥

सेसतिभवेहिं मणुएहिं जेहिं विहियारिहाइठाणेहिं । अज्जिज्जइ त्रिणुत्त ते अरिहते पणित्रयामि ॥

तस्म श्रीपालस्म नरेन्द्रस्म-राष्ट्रो गजानां-इस्तिनां रथानां च प्रत्येक सहस्रनवकमासीद्, नव सदस्ताणि गजा नव सदस्ता-

एषेव रथाभासाभित्पर्यः, च पुनः कात्थपुराणायां-सुलक्षणाभ्यानां नव लक्षाणि आसन्, पत्तीनां-पदातीनां नवकोटय आसन्

॥ १२१४॥ एषम्-अनुना प्रकरेण नवनवलीलाभिः-नवनवक्रीडाभिरेव सुखानि अनुभवन् स श्रीपालो धर्मनीत्या-धर्मन्यायेन

तिलं निष्कस्टकं राज्यं पालयति ॥१२१५॥ राज्यं पालयतस्त्वस्य च श्रीपालनरचरेन्द्रस्य यावज्जयवर्षयत्तानि सभ्यन् पुरुषानि

जातानि ॥ १२१६ ॥ तावन्तुप. श्रीपालस्य पूर्वोक्त त्रिभुवनपाल-स्वल्पेष्टुष्व राज्ये स्थापयित्वा श्रीसिद्धचक्रे यानि नवपदानि

हेतु लीनं-स्रगं मनो यस्य स सिद्धचक्रनवपदलीनमनाः सन् एवं-वक्ष्यमाद्यप्रकरेण सस्तीति ॥ १२१७ ॥ येषां-अवशि-
ष्टास्त्रयो भवा येषां ते पुनर्विहितानि-कृतानि सेषितानांविषयवद् अर्हदादिस्थानानि-विश्रुतिस्थानकानि यस्ते तथा तैः, एवभूतै-
र्देविनगोत्र-विननामकम् अवर्षत-तथाश्रये तां अर्हणोऽर्हं प्रक्षिपतामि-नमस्तुते ॥ १२१८ ॥

जे एगभवतरिया रायकुले उत्तमे अवयरति । महसुमिणसूअगुणा ते अरिहते पणिअयामि ॥
 जेसिं जम्मामि महिम दिसाकुमारीओ सुवरिदा य । कुन्नाति पहिट्टमणा ते अरिहते पणिअयामि ॥१२२१॥
 आजम्मपिहु जेसिं देहे चत्तारि अइसया हुति । खोगळ्हेरयभूया ते अरिहते पणिअयामि ॥
 जे तिहुनाणसमगा खीण नाऊण भोगफलकम्म । पहिवज्जाति चरिच ते अरिहते पणिअयामि ॥
 उवउत्ता अपमत्ता सिअझाणा खवगसोण्हियमोहा । पावति केवल जे ते अरिहते पणिअयामि ॥

ये एकमवान्तरिण उत्तमे राजकुले अवतरन्ति, कीदृशा ये ?—महासत्त्वैर्बुद्धश्रमिः स्रविता-ज्ञापिना गुणा येषां ते तथा
 तानर्हवः प्राक्षिपतामि-अण्णमामि ॥ १२२१६ ॥ येषां जन्मनि महिमा महिमार्तं वा दिक्कुमार्यः पद्मञ्चाश्रद् सुरवरेन्द्राश्च
 चतुष्पदिः प्रहृष्ट-प्रकर्षेण हर्षितं मनो येषां ते प्रहृष्टमनसः सन्तः कुर्वन्ति, तानर्हवः प्राक्षिपतामीति पूर्ववत् ॥ १२२२० ॥
 इति निश्चितं, येषां देहे शरीरे आजन्मपि-जन्मत आरभ्यापि लोके आश्रयपूर्वात्प्राप्तारोडति यथा मनन्ति, 'तेषां च
 देहोऽद्भुतरूपगन्ध' इत्यादयस्तानर्हवः प्राक्षिपतामि ॥ १२२२१ ॥ ये श्रिमिष्वर्गिणः-मतिभुतावाधिमिः समप्राः-सम्पूर्णाः सन्त्यो
 भोगः फलं यस्य वज्रोपकलं कर्म वीर्यं क्षात्वा पारित्रं प्रतिपद्यन्ते-अग्नीकुर्वन्ति तानर्हवः प्राक्षिपतामि ॥ १२२२२ ॥ ये उप-
 युनसा-उपयोगगुहाः पुनरप्रमथाः-प्रमादरहिताः पुनः सिर्व-शुक्लं ध्यानं येषां ते शिवरूपाना अत्र एव स्वकथेनैवा ह्यो मोहो वैरस्ते
 सथा, ईदृशाः सन्तः केवलज्ञानं प्राप्नुवन्ति, तानर्हवः प्राक्षिपतामि ॥ १२२२३ ॥

कस्मद्वद्वया तद् सुरकया य-जोतिं च अहसया हुति । एगारसगुणधीस ते अरिहते पणिवयामि ॥
 जे अट्टपादिहारोहिं सोदिआ सेविथा सुरोहिं । विहरति सया बाल ते अरिहते पणिवयामि ॥
 पण्यतिसृणितराप् जे अ विवोह कुणति भटवाण । रुहिर्पाढे विहरता ते अरिहते पणिवयामि ॥
 अरहता वा सात्मस्केवल अकयकयसमुन्वाया । सेजेसिन्नरणेण होऊणमयोगिवचलिणो ॥ १२२७ ॥
 जे दुष्परिमि स्मरप दुसपरिययदीओ तेरस अ चरमे । खविऊण सिव पचा ते सिद्धा दिंतु मे सिद्धि ।
 वः पुनः वेपां कर्मवज्जाः-कर्मवोत्पन्ना एकादश अतिशया भवन्ति, तथा सुरैः-देवैः कवाध एकोनविंशतिरव्यया
 भवन्ति, तानर्हतः प्रक्षिपतामि ॥ १२२४ ॥ ये 'अष्टप्रातिहार्यः' अयोक्ववादिभिः योभेता. पुनः सुरेन्द्र सेवेता. सदाकाल
 विचरन्ति, तानर्हतः प्रक्षिपतामि ॥ १२२५ ॥ पञ्चत्रिंशद्व्याः यस्यां सा पञ्चत्रिंशद्व्या या भी-वाणी तथा ये च भव्यानां
 विवोष-विशिष्टज्ञानं दुर्वन्ति, कीदृशाः सन्तः १-मर्हापाठ-पूर्यापीठे विचरन्तस्तानर्हतं प्रक्षिपतामि । १२२६ ॥ अर्धेन्द्र,
 र्षिर्देवा वा अथवा सामान्यकृपाकेन अकृत कुतो वा समुद्रपातः-केवलसमुद्रपातो यैरते तथा एवभूता ये योगीन्द्राः द्यौर्लोरी-
 करन्ते-आत्मप्रदेशरिचरकराख्येख अयोधिःकवलिजो भूवा ॥ १२२७ ॥ द्विचरमे-आयु वयसमयात् प्राक्तने समये
 प्राप्तवति ७२ प्रकृतीर्नामाधवातिकर्मोचरप्रकृतीः ज्ञपयित्वा चः पुनश्चरमे समये त्रयोदश प्रकृतीः ज्ञपयित्वा शिव-भोष
 प्राप्ताः, ते सिद्धा न-मर्षं दुर्कि ददतु ॥ १२२८ ॥

चरमगतिभगोद्यावगाहणा जे अ पुनसमयमि । सपत्ता लोगग ते सिद्धा दिंतु मे सिद्धि ॥१२२९॥
 पुव्वपक्षोग असगा वधणत्थेया सहावतो वाधि । जेसि उड्डा हु गर्ह ते सिद्धा दिंतु मे सिद्धि ॥
 ईसीपव्वभाराए उवरिं खलु जोयणमि लोगते । जेसिं ठिक्कपसिद्धा ते सिद्धा दिंतु मे सिद्धि ॥१२३१॥
 जे अ अणत्ता अपुण्णमवा य असरीरया अणावाहा । दंसणनाणुवउत्ता ते सिद्धा दिंतु मे सिद्धि ॥

चरमा-आविमा भङ्गस्य-शरीरस्य त्रिभागेन क्त्वावगाहना-देहमानं येषां ते तथा, ये च ईदृशाः सन्तः एकास्मिन्समये
 लोकाप्र सप्तासास्ते सिद्धा मे सिद्धि ददतु ॥ १२२६ ॥ पूर्वप्रयोगतो धनुर्मुक्त्ववाच्यवत्, तथाऽसम्भवाद्-निःसङ्गत्वा कर्ममत्ता-
 पगमेन भत्ताबुद्रव्यवत्, तथा वनवनच्छेदाद्-कर्मवनवनच्छेदनेन परणवफलवत्, तथा स्वभावतो वापि धूमवत्, येषां ऊर्ध्वा
 गतिः प्रवर्त्तते ते सिद्धा मे सिद्धि ददतु ॥ १२३० ॥ ईदृक्प्रमाणभारायाः-सिद्धिधित्वाया उपरि खलु-निश्चयेन एकास्मिन् योजने
 लोकान्तोऽस्ति, तत्र येषां स्थितिः-भवस्थानं प्रसिद्धमस्ति ते सिद्धा मे सिद्धि ददतु ॥ १२३१ ॥ चः पुनः येऽन्तत्ताः,
 पुनरपुनर्मवाः-न विद्यते पुनर्मवा येषां ते तथा, पुनरशरीरका-न विद्यते शरीरं येषां ते, तथा पुनरनावाधा-न विद्यते
 आवाधा-पीडा येषां ते तथा, पुनर्दर्शनं च ज्ञानं च दर्शनज्ञानेन तयोरुपयुक्ता दर्शनज्ञानोपयुक्ताः, येषां प्रथमसमये ज्ञानो
 पयोगो द्वितीयसमय दर्शनोपयोगोऽस्ति, ते सिद्धा मे सिद्धि ददतु ॥ १२३२ ॥

जेऽष्टातगुणा विगुणा इगतीसगुणा अ अहव अट्टगुणा । सिद्धाणंतचउक्का ते सिद्धा दिंतु मे सिद्धि ॥

जह नगरगुणे मिच्छो जाणतोऽपि हु कहेउमसमत्थो । तह जेसि गुणे नाणी ते सिद्धा दिंतु मे सिद्धि ॥

जे अ अष्टातमगुत्तरमणोवमं सासय सयाणद । सिद्धिसुह सपचा ते सिद्धा दिंतु मे सिद्धि ॥

जे पंचविहारा आयरसाणा सया पयासति । कोयाणगुणगहत्थ ते आयरिए नमसाभि ॥ १२३६ ॥

ये सिद्धा अनन्तगुणा-अनन्ता ज्ञानादयो येषु ते तथा, पुनर्विगुणा-विगता वर्णादयो गुणा येभ्यस्ते तथा, य पुनरेकविंशद्-सत्स्थानवर्णादिप्रतिषेधत्वा एव गुणा येषु ते तथा, अथवाऽष्टगुणा-अष्टकर्मव्यसहस्रत्वा अष्टा गुणा येषु ते तथा, पुन सिद्ध-निष्पन्नम् अनन्तचतुष्कं प्रागुक्तवर्ण येषां ते तथा, ते सिद्धा मे सिद्धि ददतु ॥ १२३३ ॥ यथा-भूतेच्छो नगर गुणान्-प्रासादनिवासमगुरसमोज्ज्वलादीन् ज्ञानवर्णान् अन्येषां न्येच्छानां गुरत्वात् कथयितुं असमर्थ-समर्थो न भवति, तथा-तेन प्रकारेण येषां सिद्धानां गुणान् ज्ञानवर्णान् ज्ञानी कथयितुं न समर्थो भवति, ते सिद्धा मे सिद्धि ददतु ॥ १२३४ ॥ ये च सिद्धिसुखं-मुक्तिमुखं सम्प्राप्तास्ते सिद्धा मे-ममं सिद्धि ददतु, कीदृश सिद्धिसुखम् १-‘अनन्त’ न विषये अन्तो-नाशो यस्य तथा, पुनः ‘अनुपरं’ न विषये उत्तरम्-उत्कृष्ट यस्यावस्था, पुनः अनुपरम्-न विषये उपमा यस्य तथा, पुनः ‘सदानन्द’ सदा-सर्वस्मिन्काले अनन्दो यत्र तथा ॥ १२३५ ॥ ये ज्ञानादिपञ्चविधाचारम् आचरन्तो लोकानामनुग्रहार्थं सदा प्रकाशयन्ति-मण्डीकुर्यन्ति तान् आचार्यान् अहं नमस्यामि-नमस्तकरोमि ॥ १२३६ ॥

१
१
१

देसकुलजादरूपादपहिं षड्गुणगणोहिं सज्जुता । जे हुति जुगे पवरा ते आयरिए नमंसासि ॥
जे निच्चमप्यमत्ता विगहविरत्ता कसायपरिचत्ता । धम्मोवपससत्ता ते आयरिए नमसासि ॥१२३८॥
जे सारणवारणचोयणाहिं पढिचायणाहिं निच्चपि । सारंति निय गच्छं ते आयरिए नमसासि ॥
जे सुणियसुत्तसारा परोवयारिकतप्परा दिति । तत्तोवप्सदाण ते आयरिए नमसासि ॥ १२४० ॥

ये देशकुलवातिरूपादिकैर्बहुभिर्गुणानां गणैः—समूहैः समुक्ताः—सहिताः सन्तः शुणे प्रवरा—मुख्या भवन्ति, तानाचार्यान्
अह नमस्यासि ॥ १२३७ ॥ ये नित्यम् अप्रमत्ताः—ग्रमादरहिताः, पुनः विकथा—रात्रकथादिकास्ताभ्यो विरक्ता, पुन
परित्यक्ता कथायाः—कोवाद्यो यैस्ते तथा, पुनर्धर्मोपदेशे सक्ता—ज्ञानाः यद्वा शक्ताः—समर्थास्तानाचार्यान्ममस्यासि
॥ १२३८ ॥ ये आचार्याः स्मारणावारणाचोदनादिभिः पुनः प्रतिचोदनादिभिर्नित्यमपि निज गच्छ सारयन्ति, तत्र
विस्तृतस्य स्मारण स्मारणा अशुद्ध पठतो वारम् वारम्, अभ्ययनाथं प्रेरणं चोदना, कठोरवचनैः प्रेरण प्रतिचोदना,
इत्य स्मारणादिभिरेव स्वगच्छस्य रक्षणं कुर्वन्ति तानाचार्यान्ममस्यासि ॥ १२३९ ॥ युषिणो—ज्ञातः द्वाभ्यां सारो यैस्ते
तथा, अत एव परोपकारे पूर्वैकस्मिन् तत्पराः सन्तो ये तत्त्वोपदेशदानं ददति, तानाचार्यान्ममस्यासि ॥ १२४० ॥

जेष्ठातगुणा विगुणा इगतीसगुणा अ अहव अट्टगुणा । सिद्धाणतचउका ते सिद्धा दिंतु मे सिद्धि॥

जह नगरगुणे सिद्धो जाणतोऽपि हु कहेउमसमर्थो । तह जेसि गुणे नाणी ते सिद्धा दिंतु मे सिद्धि॥

जे अ अष्टतमगुत्तरमणोवमं सासय सयाणद । सिद्धिसुह सपत्ता ते सिद्धा दिंतु मे सिद्धि ॥

जे पच्चविहायार आयरसाणा सया पयासति । खोयाणणुगहत्थं ते आयरिए नमसाभि ॥१२३६॥

ये सिद्धा अनन्तगुणा-अनन्ता क्षानादयो येषु ते तथा, पुनर्विगुणा-विगता पर्यादयो गुणा येभ्यस्ते तथा, स पुनरेकादि-
ष्टा संस्थानवर्षादिप्रतिषेधरूपा एव गुणा येषु ते तथा, अथवाऽष्टगुणा-अष्टकर्मसप्तसुद्धया अष्टौ गुणा येषु ते तथा, पुन
सिद्ध-निष्पन्नम् अनन्तचतुष्कं प्रागुक्तवचनं येषां ते तथा, ते सिद्धा मे सिद्धि ददतु ॥ १२३३ ॥ यथा-भूतेभ्यो नगर
गुणात्-प्रासादनिवासमधुरसरसमोक्षनादीन् ज्ञानव्यपि अन्येषां भूतेभ्यो नगरस्वात् कथयितुं असमर्थ-समर्थो न भवति, तथा-
तेन प्रकारेण येषां सिद्धानां गुणात् ज्ञानव्यपि ज्ञानी कथयितुं न समर्थो भवति, ते सिद्धा मे सिद्धि ददतु ॥ १२३४ ॥
ये च सिद्धिसुखं-सुखिसुखं सम्प्रासादो सिद्धा मे-महं सिद्धि ददतु, कीदृश सिद्धिसुखम् १-‘अनन्त’ न विषये अन्तो-नाशो
यस्य तवथा, पुनः ‘अनुपर’ न विषये उत्तरम्-उत्कट यस्माच्च तथा, पुनः अनुपम-न विषये उपमा यस्य तवथा, पुनः
‘सदानन्द’ सदा-सर्वसिन्धुकाखे भानन्दो यत्र तवथा ॥ १२३५ ॥ ये क्षानादियश्च विद्याधारम् आचरन्तो लोकानामनुब्रूयात्
सदा प्रकाशयन्ति-प्रकटीकृत्यन्ति तान् आचार्यान् अहं नमस्यामि-नमस्करोमि ॥ १२३६ ॥

देसकुलजादरुवाहपरिहं बहुगुणगणेहिं सजुत्ता । जे हुति जुगे पवरा ते आयरिए नमंसासि ॥
जे निच्चमपमत्ता विगहविरत्ता कसायपरिचत्ता । धम्मोवएससत्ता ते आयरिए नमसासि ॥१२३८॥
जे सारणवारणचोयणाहिं पढिचायणाहिं निच्चपि । सारंति नियं गच्छ ते आयरिए नमसासि ॥
जे सुणियसुत्तसारा परोवयारिकितप्परा दिति । तत्तोवएसत्ता ते आयरिए नमसासि ॥ १२४० ॥

ये देयकलत्रातिरुपादिकैर्बहुभिर्गुणानां गणैः-समूहं संयुक्ताः-साहिताः सन्तः शुगे प्रवरा-मुख्या भवन्ति, तानाचार्यान्
अहं नमस्यामि ॥ १२३७ ॥ ये नित्यम् अप्रमत्ताः-प्रमादरहिताः, पुनः विकल्पा-राजकल्पादिकास्ताभ्यो विरक्ताः, पुनः
परित्यक्ता कथाया-क्रोधादयो वैस्ते तथा, पुनर्धर्मोपदेशे सक्ता-लज्जनाः यद्वा श्रक्ताः-समर्थास्तानाचार्यान्ममस्यामि
॥ १२३८ ॥ ये आचार्याः स्मारणाधारणाचोदनादिभिः पुनः प्रतिचोदनादिभिर्नित्यमपि निजं गच्छं सारयन्ति, तत्र
विस्मृतस्य स्मारणं स्मारणा अमुद पठतो वारणं वारणा, अभ्ययनापर्यं प्रेरणं चोदना, कठोरवचनैः प्रेरणं प्रतिचोदना,
इत्यं स्मारणादिभिर्मे स्वगच्छस्य रक्षयं कुर्वन्ति तानाचार्यान्ममस्यामि ॥ १२३९ ॥ सुणितो-ज्ञातः द्रव्याणां सारो वैस्ते
तथा, अत एव परोपकारे एवैकस्मिन् तत्पराः सन्तो ये तत्त्वोपदेशदानं ददति, तानाचार्यान्ममस्यामि ॥ १२४० ॥

अस्थमिष जिणसूरे केवलित्वदेऽवि जे पर्हवुन्व । पयदंति इह पयथे ते आयरिए नमस्तामि ॥ १२४१ ॥
जे पावभरकत्ते निवदत्ते भवमहधक्वमि । निरथारयति जीए ते आयरिए नमस्तामि ॥ १२४२ ॥
जे मायतायवांथवपमुदेहितोऽवि इत्थ जीचाण । साहति हिअ कज्ज ते आयरिए नमस्तामि ॥
जे बहुलद्धितमिद्धा साइसया सासण पमावति । रायसमा निच्चिता ते आयरिए नमस्तामि ॥

चिन-अईमेव दूरः-सूर्यस्तस्मिन् ' अस्तमिते ' अस्त गते सति पुन केवली-सामान्यकेवली स एव
चन्द्रस्तस्मिन् अपि अस्तमिते सति मदीय इव ये इह-लोके पदार्थान् प्रकटयन्ति-प्रकटीकुर्वन्ति, तानाचार्यार्थमस्त्यामि
॥ १२४१ ॥ पापस्व यो भरः-अतिशयस्तेन आक्रान्तात् अत एव भवः-ससार एव यो महानन्यकूपस्त्वस्मिन् निप-
ततो वीचान् ये निस्तारयन्ति तानाचार्यार्थमस्त्यामि ॥ १२४२ ॥ अत्र-अस्मिन्संसारे ये आचार्या जीवानां मातृवातवान्वयप्र
मुखेभ्यो-जननीजनकआमादिभ्योऽपि अधिकं कार्यं साधयन्ति, तानाचार्यार्थमस्त्यामि ॥ १२४३ ॥ यदुभित्तन्यभि-
समुदाः-समुद्रिमन्तः, अत एव सह अतिशयैर्वर्धन्ते इति सातिशया सन्तो ये शासन-चिनमर्तं प्रभावयन्ति-दीपयन्ति,
कीदृशा १-ये रावसमा-मुपजुन्माः, अत एव निर्गता चित्ता येभ्यस्ते निषिन्तास्तानाचार्यार्थमस्त्यामि ॥ १२४४ ॥

जे धारसनासज्झायपारगा धारगा तयत्थाण । तदुभयवित्थारया तेऽहं क्षापमि उज्झाप ॥ १२४५ ॥
 पाहाणसमाणेऽवि हु कुणति जे सुत्तधारया सीसे । सयज्जणपूयणिज्जे तेऽहं क्षापमि उज्झाप ॥
 मोहाहिदहुनहुप्पनाणजीवाण वेयया विति । जे केऽवि नरिदा इव तेऽहं क्षापमि उज्झाप ॥
 अक्खाणवाहिविहुराण पाणिण सुअरसायय सार । जे विति महाविज्जा तेऽहं क्षापमि उज्झाप ॥
 गुणदणभजणमणगयदमणकुसससिसनाणदण जे । विति सया भवियाण तेऽहं क्षापमि उज्झाप-
 ये दादयाक्ख्वाध्यायस पारगा-पारगाभिनः पुनः तदर्धाना-दादयाक्ख्वा अर्धानां धारकाः, पुनः तदुभयस्य-सुअर्थ-
 रूपस्य विस्तारे रता-रक्तास्तानुपाध्यायानहं व्यायामि ॥ १२४५ ॥ ये गुरवो हु-इति निधित पापाणसमानान्-प्रस्तर
 तुल्यानपि शिष्यान् सूत्रधारया-सूत्ररूपवीचयाशस्त्रधारया सकलजनानां-सर्वलोकाणां पूजनीयान् कुर्वन्ति, तानुपाध्यायान् ये
 अहं व्यायामि ॥ १२४६ ॥ मोह एव अहिः-सर्वस्तेन दष्टा, अत एव नष्टमात्मक्षान् येषां ते नष्टात्मक्षाना, प्रवन्मूढा ये
 जीवारस्तेभ्यो ये केऽपि गुरव चेतना-चेतन्य ददति, के इव ?-नरेन्द्रा इव-विषयया इव, तानुपाध्यायानहं व्यायामि
 ॥ १२४७ ॥ अक्षानमेव व्याधिः-रोगस्तेन विहुराः-पीडितास्तेभ्यः प्राणिभ्यः सार-प्रधान भूतमेव रसायन-महारोगनाश-
 कौपथ ये महार्वेद्या इव गुरवो ददति तानुपाध्यायानहं व्यायामि ॥ १२४८ ॥ गुणा एव धनानि तानि भजन्तीति गुणधन
 भजना ये मदा-जातिमदादयोऽष्टौ ये एव गन्धा-इस्तिनस्तेषां दमने-वशीकरणे अङ्गुष्ठसदृश यद् ज्ञान तस्य दानं ये
 गुरवो भव्येभ्य सदा ददति तानुपाध्यायान् अहं व्यायामि ॥ १२४९ ॥

अत्थमिष्ट जिणसूरे केवलिवदेऽपि जे पर्वहुन्व । पयदंति इह पयत्ये ते आयरिष्ट नमस्तामि ॥ १२४१ ॥
 जे पावभरकरो निवदंते भवमहधक्कवमि । नित्यारयति जीए ते आयरिष्ट नमस्तामि ॥ १२४२ ॥
 जे मायतायवांधवपमुहहिंतोऽपि इत्थ जीवाणं । साहति हिअ कज्ज ते आयरिष्ट नमस्तामि ॥
 जे बहुलद्धिसमिद्धा साइसया सासणं पभावति । रायसमा निर्व्विता ते आयरिष्ट नमस्तामि ॥

चिन-महेमेव दूरः-सूर्यलकिन् ' अस्वमिदे ' अस्व गवे सवि पुन केवली-सामान्यकेवली स एव
 चन्द्रस्त्रिभुवि अस्वमिदे सवि प्रदीप इव ये इह-लोकं पदार्थान् प्रकटयन्ति-प्रकटीकुरुन्ति, तानाचार्याभिमस्यामि
 ॥ १२४१ ॥ पापस्य यो भरः-अतिशयस्तेन आक्रान्तान् अत एव भयः-ससार एव यो महान-यक्षुषस्त्वस्मिन् निप-
 ततो बीवान् ये निस्तारयन्ति तानाचार्याभिमस्यामि ॥ १२४२ ॥ अन्न-अस्मिन्ससारे ये आचार्या जीवानां मातृतातनान्यवप्र
 दूषेभ्यो-जननीजनकभ्रात्रादिभ्योऽपि अधिकं कार्यं साधयन्ति, तानाचार्याभिमस्यामि ॥ १२४३ ॥ बहुभिर्लभियमि
 समृद्धाः-समृद्धिमन्तः, अत एव सह अतिशयैर्वर्धन्ते इति साविश्याः सन्तो ये शासनं-चिनमव प्रभावयन्ति-दीपयन्ति,
 क्षीयुषाः-ये राजसमा-चुपगुण्याः, अत एव निर्गता चिन्ता येभ्यो निश्चिन्तास्तानाचार्याभिमस्यामि ॥ १२४४ ॥

जे दसणनाए चरितरवरपणचएण दक्षेण । साहंति मुक्खमग्ग ते सव्वे साहुणो वदे ॥ १२५४ ॥
 गयटुविहट्टुद्वाणा जे झाइअधम्मसुक्खाणा य । सिक्खति दुविह सिक्ख ते सव्वे साहुणो वदे ॥
 गुत्तिचएण गुत्ता तिसक्खरहिआ तिगारवविमुक्का । जे पालयति तिपद ते सव्वे साहुणो वदे ॥
 चउविहविगह्विरत्ता जे चउविहचउकसायपरिचत्ता । चउहा विसंति धम्मं ते सव्वे साहुणो वदे ॥

ये दर्शनज्ञानचारित्ररूपरत्नत्रयेष्व मोक्षमार्गं साधयन्ति, कीदृशेन दर्शनं ब्रूयेत् ?—'एकेन' एकीभावं गतेन—सम्मि-
 लितेनेत्यर्थः, अथाष्टाशेकत्वं विना मोक्षमार्गं न सिद्ध्यतीति भावः, तान् सर्वान् साधून् ब्रूह वन्दे ॥ १२५४ ॥ गते द्विविधे-
 द्विप्रकारे द्रष्टव्याने—आर्च्यैर्द्राव्ये येभ्यस्ते गतद्विविधद्रष्टव्यानाः, च पुनः एवार्ते धर्म्मसुक्खायाने येस्ते तथाभूता सन्ता ये
 द्विविधशिष्याः—ग्रहणासेवनारूपां शिष्यन्ते, तान् सर्वान् साधून् वन्दे ॥ १२५५ ॥ गुप्तिप्रयेषा—मनोवाक्यायगुप्तिव्यवस्थेन गुप्ता
 गुप्तिमन्त्राः पुनश्चिभिः शून्यैः—मायाशब्दादिभिः राहता—वर्जितास्तथा विभिर्गौरवैः—श्रुद्दिगौरवादिभिर्विबुक्ताः सन्तो ये
 त्रिप्रदी—ज्ञानदर्शनचारित्ररूपां पाशयन्ति, तान् सर्वान् साधून् वन्दे ॥ १२५६ ॥ चतुर्विधाभ्य—चतुष्प्रकाराभ्यः विक-
 दाभ्यो—राजकयादिभ्यो विरक्ताः, पुनः चतुर्विधा—अनन्तानुबन्धनादिभेदाच्चतुष्प्रकारा ये चत्वारः कयाया—क्रोधादयस्ते
 परित्यक्ता येस्ते तथा, ईदृशाः सन्तो ये दानादिभेदाच्चतुर्द्धो—चतुर्भिः प्रकारैर्धर्मं दिशन्ति—प्ररूपयन्ति, तान् सर्वान् साधू-
 न् वन्दे ॥ १२५७ ॥

दिशमासजीवियतादं सेसदायाह मुण्डिउ जे नाण । मुर्चित दिति सया तेऽह झाएमि उज्झाप ॥
 अक्षाणंधे लोयाण लोयणे जे पसत्थसत्थमुहा । उवाहयति सन्म तेऽह झाएमि उज्झाप ॥१२५१॥
 वावन्नवणचदणरसेण जे कोपपावतावाह । उवसामयति सहसा तेऽह झाएमि उज्झाप ॥१२५२॥
 जे रायकुमरतुक्का गणनत्तिपरा अ सुरिपयजुग्गा । वायति सीसवग तेऽह झाएमि उज्झाप ॥१२५३॥

शेषदानानि दिनमासवीधितान्तानि ' मुञ्चित्वा ' क्त्वा ये गुरव सदा मुत्तयन्त ज्ञान ददति, तान् तथाप्या-
 यानह व्यापामि, दिन च मासश्च वीधित च-दिनमासवीधितानि तेषु भन्तो येषां तानि शेषदानानि सन्ति इति क्त्वा
 मुक्तौ भन्तो वस्य तत् मुत्तयन्तं ज्ञानं-श्रुतज्ञानदान ये ददति तानह व्यापामीतिभावः ॥ १२५० ॥ ये गुरवोऽज्ञानेन अ-
 न्यानि(नां) लोकानां कोषनानि-नेत्राणि प्रशस्तयास्त्रमुखात् लोचनपत्रे प्रशस्तयास्त्रमुखात् सन्पद् उदूपाटयन्ति, तानुपा-
 व्यापान् अह व्यापामि ॥ १२५१ ॥ द्रापञ्चाशद्वर्षा एव चन्दनरत्न तेन ये गुरवः सहसा-अरुक्सात् लोकानां पापता-
 पान् उपशमयन्ति, तानुपाव्यापानह व्यापामि ॥ १२५२ ॥ ये राजकुमारतुन्याः, च पुत्र गणतत्तिपरा-गणसमाधान-
 करसत्तराः तथा हरिपदस्य-आचार्यपदस्य योग्याः शिष्यवर्गं वाचयन्ति-शिष्यवर्गीष वाचनो ददति, तानुपाव्यापानह
 व्यापामि ॥ १२५३ ॥

जे वसणनाण चरितरवरयणचपण दक्षेण । साहंति मुक्खसग्ग ते सर्वे साहुणो वंदे ॥ १२५४ ॥
 गयदुविहदुदुक्षाणा जे साइअधम्मसुक्खाणा य । सिक्खति दुग्घिह सिक्ख ते सव्वे साहुणो वंदे ॥
 गुत्तिचपण गुत्ता तिसक्खरहिया तिगारवविमुक्का । जे पालयति तिपक्क ते सव्वे साहुणो वंदे ॥
 चउविहविगहविरत्ता जे चउविहचउकसायपरिचत्ता । चउहा दिसंति धम्मं ते सव्वे साहुणो वंदे ॥
 ये दर्शनज्ञानचारित्ररूपरत्नत्रयेण भोसमार्गं साधयन्ति, कीदृशेन दर्शनं भवेण ?—एकेन । एकीभावं गतेन—सम्मि-
 लितेनेत्तर्यः, त्रयाणामेकत्वं विना भोचमार्गं न सिक्खतीतिभावः, तान् सर्वान् साधून् ब्रह्म वन्दे ॥ १२५४ ॥ गते द्विविधे-
 द्विप्रकारे दृष्टयानि—भार्वराद्राख्ये येभ्यस्ते गतद्विविधदृष्टयानां, च पुनः व्याते धम्मसुक्कयाने येस्ते तथाभूता सन्त्या ये
 द्विविधशिष्या—ब्रह्मसासेवनारूपां शिचन्ते, तान् सर्वान् साधून् वन्दे ॥ १२५५ ॥ गुप्तित्रयेण—सन्तोवाक्कायगुप्तित्रयेण गुप्ता
 गुप्तिभन्तः पुनस्त्रिभिः शून्यैः—मायाशून्यादिभि ररिहा—वर्जितास्वया अभिभिर्गौरवैः—अद्भुद्दिगौरवादिभिर्विमुक्ताः सन्त्यो ये
 त्रिषदा—ज्ञानदर्शनचारित्ररूपां पालयन्ति, तान् सर्वान् साधून् वन्दे ॥ १२५६ ॥ चतुर्विधाम्भ—चतुष्प्रकाराम्भः विक-
 याम्भो—राक्षसादिभ्यो विरक्ताः, पुनः चतुर्विधा—अनन्तानुबन्धनादिभेदाषुतुष्प्रकारा ये चत्वारः कयाया—क्रोधादयस्ते
 परित्यक्ता येस्ते तथा, ईदृशा सन्त्यो ये दानादिभेदाषुतुर्द्धा—चतुर्भिः प्रकारैर्धर्मं शिष्यन्ति—मरुपयन्ति, तान् सर्वान् साधू-
 न वन्दे ॥ १२५७ ॥

दिशमासजीवियताद् सेसदायाद् मुष्टिउ जे नाण । मुर्चित दिति सया तेऽह क्षापमि उञ्क्षाप ॥
 अक्षायंधे लोपाण लोपणे जे पसत्यसत्थमुहा । उवाहयति सभम तेऽह क्षापमि उञ्क्षाप ॥१२५१॥
 वाक्वक्षयश्चदणरसेण जे लोपपात्रतावाह । उवसामयति सहसा तेऽह क्षापमि उञ्क्षाप ॥१२५२॥
 जे रायकुमरतुष्ठा गणतचिपरा अ सुरिपयज्जगा । वापति सीसत्रग तेऽह क्षापमि उञ्क्षाप ॥१२५३॥

शेषदानानि दिनमासजीवितानि ' मुष्टित्वा ' श्रुत्वा ये गुरव सदा पुण्यपन्त ज्ञान ददाति, तान् दद्यान्मा
 यानह व्यापामि, दिनं च मासश्च कीर्तित च-दिनमासजीवितानि तेषु भन्तों येषां तानि शेषदानानि सन्ति इति श्रुत्वा
 मुक्तौ भन्तो यस्य तत् पुण्यपन्त ज्ञान-श्रुतज्ञानदान ये ददाति तानह व्यापामीतिमाय ॥ १२५४ ॥ ये गुरवोऽभ्यानेन अ
 न्यानि(नां) लोकानां लोचनानि-नेत्राणि प्रशस्तयास्त्रपुष्पात् लोचनपद्मे प्रशस्तयास्त्रपुष्पात् सभ्यर् उद्गपादयन्ति, तानुपा
 व्यापान् भद्र व्यापामि ॥ १२५५ ॥ द्वापञ्चाशद्वर्षा एव चन्दनरत्न तेन ये गुरवः सहसा-सकृत्वात् लोकानां पापवत्ता
 यान् उपशामयन्ति, तानुपाव्यापानह व्यापामि ॥ १२५६ ॥ ये राजकुमारतुन्याः, य पुनः गच्छतिपिपरा-यासमाधान
 करवत्सराः तया हरिपदस्य-आधारपदस्य योत्सवाः शिष्यवर्गं वाचयन्ति-शिष्यवर्गाय वाचनां ददाति, तानुपाव्यापानह
 व्यापामि ॥ १२५७ ॥

जे दसणनाणुवरिचरुवरयणुत्तपणु दक्केण । साहंति मुक्खमग्ग ते सव्वे साहुणो वदे ॥ १२५४ ॥
 गयदुविहदुदुझाणा जे झाइअथम्मसुक्कझाणा य । सिक्खति दुविह सिक्ख ते सव्वे साहुणो वदे ॥
 गुत्तिचपण गुत्ता तिसक्खरहिया तिगारवविमुक्का । जे पालयति तिपद ते सव्वे साहुणो वदे ॥
 चउविहविगहविरत्ता जे चउविहचउकसायपरिचत्ता । चउहा विसंति धम्मं ते सव्वे साहुणो वदे ॥

ये दर्शनज्ञानचारित्ररूपरत्नत्रयेषु मोक्षमार्गं साधयन्ति, कीदृशेन दर्शनं । अथेवा १-‘ एकेन ’ एकीभावे गतेन-सम्मि-
 लितेनेत्यर्थः, अथास्त्रामेकत्वे विना मोक्षमार्गं न सिद्ध्यतीतिभावः, तान् सर्वान् साधून् अहं वन्दे ॥ १२५४ ॥ गते द्विविधे-
 द्विप्रकारे द्रष्टव्याने-स्मार्त्तरौद्राख्ये येभ्यस्ते गतद्विविधद्रष्टव्यानाः, च पुनः ध्याते धर्म्मसमुक्कझाने यैस्ते तथाभूता सन्ता ये
 द्विविधशिष्याः-अहंशासेवनारूपां शिष्यन्ते, तान् सर्वान् साधून् वन्दे ॥ १२५५ ॥ गुप्तित्रयेषु-मनोवाक्कायगुप्तिष्वप्येन गुप्ता-
 गुप्तिमन्तः पुनस्त्रिभिः धार्यैः मायाशब्दादिभिः राहता-वर्जितास्तथा श्रिमिर्गौरवैः-अदिगौरवादिभिर्विमुक्ताः सन्तो ये
 त्रिपर्दी-ज्ञानदर्शनचारित्ररूपां पालयन्ति, तान् सर्वान् साधून् वन्दे ॥ १२५६ ॥ चतुर्विधाम्बु-चतुष्प्रकाराम्बु, विक-
 दाभ्यो-राज्जकयादिभ्यो विरक्ताः, पुनः चतुर्विधा-अनन्तानुबन्ध्यादिभेदाष्वनुष्प्रकारा ये चत्वारः कपायाः-क्रोधादयस्ते
 परित्यक्ता यैस्ते तथा, ईदृशाः सन्तो ये दानादिभेदाष्वनुद्दी-चतुर्भिः प्रकारैर्धर्मं दिशन्ति-अरूपयन्ति, तान् सर्वान् साधू-
 नहं वन्दे ॥ १२५७ ॥

दिशमासजीवियताह सेसत्राणाह मुण्डिउ जे नाण । मुर्चित दिति सया नेऽह क्षापमि उऽक्षाए ॥
 अक्षायंभे लोयाण लोयणे जे पसत्यसत्थमुहा । उवाहयति सन्म तेऽह क्षापमि उऽक्षाए ॥१२५१।
 बावन्नवणचदणरसेण जे कोयपानतावाह । उवसामयति सहसा तेऽह क्षापमि उऽक्षाए ॥१२५२।
 जे रायकुमरतुष्ठा गणतचिपरा अ सूरिपयज्जग्गा । वापति तीसत्रग तेऽह क्षापमि उऽक्षाए ॥१२५३॥

शेखरानानि दिनमासजीवितानानि ' मुणित्वा ' क्त्वा ये गुरव सदा पुण्यपन्त मान ददति, तान् उपाप्मा
 मानह व्यापामि, दिन च मासश्च कीवित च-दिनमासजीवितानि तेषु भन्तो येषां सानि शेखरानानि सान्ति इति श्रुत्या।
 मुक्ता भन्तो यस्य सत् मुक्तपन्तं ज्ञान-भूतज्ञानदान ये ददति सानह व्यापामीतिमाय ॥ १२५ - ॥ ये गुरवो-ज्ञानेन भ
 न्तानि(नां) लोकानां लोकानानि-नेत्राणि प्रशस्त्वशास्त्रमुखात् लोकनपथे प्रशस्त्वशास्त्रमुखात् सन्पद् उद्भाटयन्ति, तानुपा
 प्मापान् अह व्यापामि ॥ १२५' ॥ द्वापञ्चाष्टद्वर्णा एव चन्दनरत्न तेन ये गुरवः सहसा-भक्त्यात् लोकानां पापता
 पान् उपशामयन्ति, तानुपाप्मापानह व्यापामि ॥ १२५२ ॥ ये राजकुमारतुल्या, च पुनः गच्छतिचिपरा-गच्छसमापान
 कस्यवत्पराः सया सूरिपदस्य-याधारेपदस्य योग्याः शिष्यवर्गं वाचयन्ति-शिष्यवर्गाय वाचनां ददति, तानुपाप्मापानह
 व्यापामि ॥ १२५३ ॥

जे दसपनाणचरित्रवरयणत्तण^२ दक्षेण । साहंति मुखमग्ग ते सव्वे साहुणो वदे ॥ १२५४ ॥
 गयदुषिहदुदुक्षाणा जे झाइअयम्मसुकक्षाणा य । सिक्खति दुषिह सिक्ख ते सव्वे साहुणो वदे ॥
 गुत्तिचण गुत्ता तिसस्सरहिंया तिगारवधिमुक्का । जे पालयति तिपइ ते सव्वे साहुणो वदे ॥
 चउविहविगहविरत्ता जे चउविहचउकसायपरिचत्ता । चउहा दिसंति धम्मं ते सव्वे साहुणो वदे ॥
 ये दर्शनज्ञानचारित्ररूपरत्नत्रयेण मोक्षमार्गं साधयन्ति, कीदृशेन दर्शनं प्रयेण ?—' एकेन ' एकीभाष गतेन—सम्मि-
 लितेनेत्पर्यः, त्रयाणामेकत्वं विना मोक्षमार्गो न सिद्ध्यतीतिभावः, तान् सर्वान् साधून् ब्रह्म वन्दे ॥ १२५४ ॥ गते द्विविधे-
 द्विप्रकारे द्रष्टव्याने—स्मार्त्तरात्राख्ये येभ्यस्ते गतद्विविधद्रष्टव्यानाः, च पुनः व्याते धर्मसमुद्भूतभ्याने यैस्ते तथाभूता सन्ता ये
 द्विविधशिष्याः—ग्रहयासेवनारूपां शिष्यन्ते, तान् सर्वान् साधून् वन्दे ॥ १२५५ ॥ गुप्तित्रयेण—मनोवाकायगुप्तिष्वयोन गुप्ता-
 गुप्तिमन्तः पुनस्त्रिभिः शान्त्यैः—मायाशून्यादिभि राहेता—वर्जितास्वया श्रिमिर्गौरवैः—श्रुदिर्गौरवादिभिर्विमुक्ताः सन्तो ये
 त्रिपदी—ज्ञानदर्शनचारिश्ररूपां पालयन्ति, तान् सर्वान् साधून् वन्दे ॥ १२५६ ॥ चतुर्विधाभ्य—चतुष्प्रकाराभ्यः विक-
 थाभ्यो—राजकथादिभ्यो शिरक्ताः, पुनः चतुर्विधा—अनन्तानुबन्ध्यादिभेदाच्चतुष्प्रकारा ये चत्वारः कथायाः—क्रोधादयस्ते
 परित्यक्ता यैस्ते तथा, ईदृशाः सन्तो ये दानादिभेदाच्चतुर्द्धा—चतुर्भिः प्रकारैषमं दिशन्ति—प्ररूपयन्ति, तान् सर्वान् साधू-
 न् वन्दे ॥ १२५७ ॥

दिशमासजीवियनाह सेसदाणाह मुण्डिउ जे नाण । मुर्चित दिति सया तेइह झाएमि उज्झाप ॥
 अझाएधे लोयाए लोयणे जे पसत्थसरमुहा । उन्वाहयति सम्म तेइह झाएमि उज्झाप ॥१२५१॥
 वावन्नवणचवणरसेण जे लोपपात्रतावाह । उवसामयति सहसा तेइह झाएमि उज्झाप ॥१२५२॥
 जे रायकुमरतुझा गणनचिपरा अ सूरिपयज्जभा । चायति सीसत्रग तेइह झाएमि उज्झाप ॥१२५३॥

शेषदानानि दिनमासबीविवान्तानि ' मुषित्वा ' छात्वा ये गुरव सदा पुनरपन्त ध्यान ददाति, तान् उपाप्मा
 यानह व्यापामि, दिन च मासश्च बीवित च-दिनमासबीवितानि तेषु भन्तों येषां तानि शेषदानानि सन्ति इति श्रुत्या
 मुक्तौ भन्तो यत्स त्वं मुक्तपन्त ध्यान-भुवध्यानदान ये ददाति तानह व्यापामीतिमाय ॥ १२५० ॥ ये गुरवोऽन्तरेन स
 न्त्वानि(नो) लोकानां सोचनानि-नेत्राणि प्रशस्त्वशास्त्रमुखात् सोचनपथे प्रशस्त्वशास्त्रमुखात् सम्मरु उद्घाटयन्ति, तानुपा
 प्मावात् अहं व्यापामि ॥ १२५१ ॥ द्रापश्चाष्टप्रणी एव चन्दनरत्न तेन ये गुरवः सहसा-अकस्मात् लोकानां पापता
 पान् उपशामयन्ति, तानुपाप्मायानह व्यापामि ॥ १२५२ ॥ ये राजकुमारकुन्याः, च पुन गणतान्प्यपरा-गणसमाधान
 करवत्सराः तथा क्षरिपदस्य-आधारेपदस्य योग्याः शिष्यवर्गं वाचयन्ति-शिष्यवर्गाय वाचनो ददाति, तानुपाप्मायानह
 व्यापामि ॥ १२५३ ॥

जे दसपनाणचरित्स्वरयणत्तएण दक्केण । साहंति मुखमग्ग ते सव्वे साहुणो वंदे ॥ १२५४ ॥
 गयटुविहट्टुक्षाणा जे झाइअधम्मसुकक्षाणा य । सिक्खति दुविह सिक्ख ते सव्वे साहुणो वंदे ॥
 शुत्तिण्ण गुत्ता तिमस्सरहिंया तिगारवविमुक्का । जे पालयति तिपइ ते सव्वे साहुणो वंदे ॥
 चउविहविगहविरत्ता जे चउविहचउकसायपरिचत्ता । चउहा दिसति भम्मं ते सव्वे साहुणो वंदे ॥

ये दर्शनज्ञानचारित्ररूपरत्नत्रयेण मोक्षमार्गं साधयन्ति, कीदृशेन दर्शनं प्रयेष ?—'एकेन' एकीभावे श्रुतेन—सम्मि-
 लितेनेत्यर्थः, त्रयाणामेकत्वं विना मोक्षमार्गं न सिद्ध्यतीति भावः, तान् सर्वान् साधुन् ब्रह्म वन्दे ॥ १२५४ ॥ गते द्विविधे-
 द्विप्रकारे दृष्टव्याने—आचरैर्द्राव्ये येभ्यस्ते गतद्विविधदृष्टव्यानाः, च पुनः व्याते धर्मसंस्तुक्रव्याने यैस्ते तथाभूता सन्ता ये
 द्विविधाशेषाः—ग्रहणासेवनारूपां शिष्यन्ते, तान् सर्वान् साधुन् वन्दे ॥ १२५५ ॥ गुप्तित्रयेण—मनोवाक्कायगुप्तित्तचयेन गुप्ता-
 गुप्तिमन्तः पुनस्त्रिभिः शब्दैः—मायाशब्दादिभि राहेता—वर्जितास्तथा अभिगौरवैः—श्रद्धादिगौरवादिभिर्विमुक्ताः सन्तो ये
 त्रिपर्दा—ज्ञानदर्शनचारित्ररूपां पालयन्ति, तान् सर्वान् साधुनहं वन्दे ॥ १२५६ ॥ चतुर्विधाभ्य—चतुष्प्रकाराभ्य. विक-
 धाभ्यो—राजकपादिभ्यो विरक्ताः, पुनः चतुर्विधा—अनन्तानुबन्ध्यादिभेदाच्चतुष्प्रकारा ये चत्वारः कयापाः—क्रोधादयस्त्वे
 परित्यक्ता यैस्ते तथा, ईदृशाः सन्तो ये दानादिभेदाच्चतुर्द्वी—चतुर्भिः प्रकारैर्धर्मं दिशन्ति—प्रत्यययन्ति, तान् सर्वान् साधु-
 नह वन्दे ॥ १२५७ ॥

दिक्षमासजीवियताह सेसदाणाह मुण्डिउ जे नाण । मुर्चित दिति सया तेऽह क्षापमि उज्जाप ॥
 अन्नायुं धे लोयाण लोपणे जे पसत्पसत्पमुहा । उवाढयति सन्म तेऽह क्षापमि उज्जाप ॥१२५१॥
 वावन्नवशुचदणरसेण जे कोपपात्रतावाह । उवसामयति सहसा तेऽह क्षापमि उज्जाप ॥१२५२॥
 जे रायकुमरतुष्ठा गणतत्तिपरा अ सूरिपयज्जगा । वायति सीसवग तेऽह क्षापमि उज्जाप ॥१२५३॥

शेषदानानि दिनमासजीवितानि ' मुणित्वा ' भ्रात्वा ये गुरव सदा मुष्यन्त भान ददाति, तान् उपभ्र्या
 यानह व्यायामि, दिनं च मासश्च बीवित च-दिनमासजीवितानि तेषु भन्तो येषां तानि शेषदानानि सन्ति श्रुति
 मुक्तौ भन्तो यस्य तत् मुष्यन्त भान-श्रुतज्ञानदान ये ददाति तानह व्यायामीतिभाव ॥ १२५० ॥ ये गुरवोऽभ्यास
 न्वानि(नां) लोकानां लोकानानि-नेत्राणि प्रशस्तशस्त्रमुखात् लोकनपथे प्रशस्तशस्त्रमुखात् सम्पद् उद्भाटयन्ति, तानुपा
 व्यायान् अह व्यायामि ॥ १२५१ ॥ द्रापश्चाष्टदण्य एव चन्दनरत्न सेन ये गुरव सहसा-अरुणत्वात् लोकानां पापता
 पान् उपशामयन्ति, तानुपाव्यायानह व्यायामि ॥ १२५२ ॥ ये रात्रकुमारतुल्या, च पुन गच्छन्तिपरा-गच्छसमाधान
 करवत्पराः तथा सूरिपदस्य-आचार्यपदस्य योग्याः शिष्यवर्गं वाचयन्ति-शिष्यवर्गाय वाचनं ददाति, तानुपाव्यायानह
 व्यायामि ॥ १२५३ ॥

जे दसपनाण चरित्तरुवरयणत्तएण दक्केण । साहंति मुखमग्ग ते सव्वे साहुणो वदे ॥ १२५४ ॥
 गयटुविहटुट्टाणा जे झाइअधम्मसुक्कमाणा य । सिक्खति वुविह सिक्ख ते सव्वे साहुणो वदे ॥
 गुत्तित्त्तएण गुत्ता तिसक्खरहिंया तिगारवविमुक्का । जे पालयति तिपइ ते सव्वे साहुणो वदे ॥
 चउविहविगहविरत्ता जे चउविहचउकसायपरिचत्ता । चउहा विसति धम्मं ते सव्वे साहुणो वदे ॥

ये दर्शनज्ञानचारित्ररूपरत्नत्रयेण भोसमार्गं साधयन्ति, कीदृशेन दर्शनं ० त्रयेण १- 'एकेन' एकीभावं गतेन-सन्मि-
 लितेनेत्यर्थः, त्रयाणामेकत्वं विना भोचमार्गो न सिद्ध्यतीति भावः, तान् सर्वान् साधून् ब्रह्म वन्दे ॥ १२५४ ॥ गते द्विविधे-
 द्विप्रकारे द्रष्टव्याने-स्मार्त्तरौद्रालये येभ्यस्ते गतद्विविधद्रष्टव्यानाः, च पुनः द्याते धम्मशुक्कमाने येस्ते तथाभूता सन्ता ये
 द्विविधशिषाः-ग्रहणात्सेवनारूपां शिष्यन्ते, तान् सर्वान् साधून् वन्दे ॥ १२५५ ॥ गुप्तित्रयेण-मनोवाक्कायगुप्तिष्वर्थेन गुप्ता-
 गुप्तिमन्तः पुनश्चिभिः शन्यै-मायाशून्यादिभिः रहिता-चर्जितास्तथा श्रिमिर्गौरवैः-श्रद्धिगौरवादिभिर्विष्णुक्ताः सन्तो ये
 त्रिपर्दा-ज्ञानदर्शनचारित्ररूपा पालयन्ति, तान् सर्वान् साधून् ब्रह्म वन्दे ॥ १२५६ ॥ चतुर्विधाभ्य-चतुष्प्रकाराभ्यः विक-
 थाभ्यो-राजकयादिभ्यो विरक्ताः, पुनः चतुर्विधा-अनन्तानुबन्धादिभेदाच्चतुष्प्रकारा ये चत्वारः कथायाः-क्रोधादयस्ते
 परित्यक्ता येस्ते तथा, ईदृशाः सन्तो ये दानादिभेदाच्चतुर्धा-चतुर्भिः प्रकारैर्धर्मं दिशन्ति-ग्रहणयन्ति, तान् सर्वान् साधू-
 न् ब्रह्म वन्दे ॥ १२५७ ॥

उद्भिः अपचपमाया निज्जिअपचिंदिया य पालेति । पचेव समिद्धेओ ते सव्वे साहुणो वदे ॥ १२५८ ॥
 छज्जीवकायरक्खणिउण। हासाइछकमुक्का जे । धारति अ वयछक ते सव्वे साहुणो वदे ॥ १२५९ ॥
 जे जियसत्तभया गयअट्टमया नवावि वभगुत्तीओ । पालति अप्पमत्ता ते सव्वे साहुणो वदे ॥
 दसविहभम्म तह बारसेव पदिमाओ जे अ कुब्बति । बारसविह तवोवि अ ते सव्वे साहुणो वदे ॥

उक्किमत्ता त्यक्त्ताः पञ्च प्रमादा-प्रमादयो येस्ते तथा, च पुनः निर्जितानि पञ्चेन्द्रियाणि येस्ते निर्जितपञ्चेन्द्रिया-
 सन्त्वा पञ्चैव समितीः पालयन्ति, तान् सर्वान् साधून् वन्दे, च पादपूरणे ॥ १२५८ ॥ पृथ्वीवकायानां-पृथिव्यादीनां
 रचये निगुणा-दद्यात्, च पुन हास्सादिपदकाद् मुक्ता-रहिताः सन्तो ये भवपदक-प्राणातिपातविरमणादिरात्रिभोजन-
 पर्यन्तं धारयन्ति, तानित्यादि प्राभवत् ॥ १२५९ ॥ जितानि इहलोकभयादीनि सप्त भयानि येस्ते तथा, गता अद्यां मदा-
 ज्जातिमदादयो येभ्यस्ते गताष्टमदाः, पुन अग्रमत्ताः-प्रमादरहिताः सन्तो ये नवापि ब्रह्मगुप्तीः पालयन्ति, तान् सर्वान्
 साधून् वन्दे ॥ १२६० ॥ च पुनः ये दयाविधं-दशप्रकार धर्म-सान्त्यादिक, तथा द्वादशैव प्रतिमाः-साधुसम्बन्धिष्वनी-
 शुर्वन्ति-धारयन्ति, च पुनः द्वादशविधं तपोऽपि-भनयनादिक कुर्वन्ति, तान् सर्वान् साधून् वन्दे ॥ १२६१ ॥

जे सतरसजमगा उदवूढाद्वारसहससीलगा । विहरति कम्मभूमिसु ते सव्वे साहुणो वदे ॥१२६३॥
 ज सुद्धदेवशुधम्मतत्तसपीत्तिसहस्रणकव । वणिणज्जदं सम्मत्त त सम्मदसण नमिमो ॥ १२६३ ॥
 जावेगकोढाकोडीसिगारसेसा न होइ कम्मठिई । ताव न ज पाविज्जदं त सम्मदसण नमिमो ॥
 भव्वाणमच्छुभगलपरियद्वसेसभवनिवासाण । जं होइ गठिमेए त सम्मदसण नमिमो ॥१२६४॥
 ज च तिहा उवसमिअ खओवसमिय च खाइय चेव । भणिय जिणिवसमए त सम्मदसण नमिमो ॥

सप्तदशभेदः सयमः अग्ने-शरीरे येषां ते तथा, पुनरुद्वहानि-उत्कर्षेण घृतानि अष्टादशसहस्रशीलाङ्गानि यैस्ते तथा,
 एवम्भूतास्सन्तो ये कर्मभूमिषु पञ्चदशसु विहरन्ति-विचरन्ति, तात् साधून् आह वन्दे ॥ १२६२ ॥ शुद्धा-निर्दोषाः, देव-
 शुरुधर्मा एतद्वत्तत्त्वपातिः-तत्त्वसम्पदं तस्याः भञ्जानं रूपं-स्वरूप यस्य तद्यथाभूतं यत् सम्यक्त्व द्द्वये धर्यते तत्सम्पदार्थानं
 गुणं यय नमामः ॥ १२६३ ॥ याधत् एककोटाकोटिसागरोपमाधि योपाधि यस्यां सा तथाभूता कर्मस्थितिर्न भवति तावत्
 यत्त प्राप्यते तत्सम्पदार्थानं नमाम ॥ १२६४ ॥ अर्द्धपुद्गलपरावर्त्तप्रमाणाञ्चशेषो भवनिवासाः-ससारवासो येषां ते तथा,
 तेषां भव्यानां ग्रन्थेः-धनरागद्वेषपरिणामरूपस्य भेदे सति यत्सम्पदत्वं भवति, तत्सम्पदार्थानं नमामः ॥ १२६५ ॥ च पुनः
 यत्सम्पदत्वं क्षिनेन्द्राणाम्-अर्हतां समये-सिद्धान्ते त्रिधा-श्रिभिः प्रकारैर्भक्षितं-कायितं, तथाहि-औपशमिकम् अन्तर्मुहूर्त्त-
 स्थितिकं, चायोपशमिकं पद्यष्टिसागरोपमास्थितिकं, च पुनः चायिकं त्रयस्त्रिंशत्सागरोपमास्थितिकं, तत्र मध्यम पाद-
 लिकं अन्यद्वयमर्पाद्रात्रिकं, तत्सम्पदार्थानं नमामः ॥ १२६६ ॥

उजिझअपचपमाया निजिअपचिदिया य पालेति । पचेव समिद्धओ ते सव्वे साहुणो वदे ॥१२५८॥
 छज्जीवकायरक्खणनिउण। हासाइछक्खमुक्का जे । धारति अ वयछक्क ते सव्वे साहुणो वदे ॥१२५९॥
 जे जियसत्तमया गयअट्टमया नवावि वमगुत्तीओ । पालति अप्पमत्ता ते सव्वे साहुणो वदे ॥
 दत्ताविह्वम्म तह वारसेत्त पडिमाओ जे अ कुव्वति । वारसविह्व तवोवि अ ते सव्वे साहुणो वदे ॥

उजिझता त्यक्ताः पञ्च प्रमादा-मयादयो येस्ते तथा, च पुनः निजिवाणि पञ्चेन्द्रियाणि येस्ते निजितपञ्चेन्द्रिया
 सन्त पञ्चैव समितीः पाळयन्ति, तान् सर्वान् साधून् वन्दे, च पादपूरणे ॥ १२५८ ॥ पद्ज्जीवकायानां-पृथिव्यादीनां
 रक्षणे निगुणा-दवाः, च पुनः हासादिषट्काद् भुक्ता-रहिताः सन्तो ये भवत्पक्क-भाणातिपातधिरमयादिरात्रिमोञ्जन-
 पर्यन्तं धारयन्ति, तानित्यादि भान्त्व ॥ १२५९ ॥ विवानि इहलोकमयादीनि सप्त मयानि येस्ते तथा, गता अप्पा मदा-
 ज्जातिमदादयो येन्मस्ते गताष्टमवाः, पुनः अप्रमत्ताः-प्रमादरहिताः सन्तो ये नवापि भक्कगुप्पी पाळयन्ति, तान् सर्वान्
 साधून् वन्दे ॥ १२६० ॥ च पुनः ये दशविध-दशप्रकार धम्म-वान्त्यादिक, तथा द्वादशैव प्रतिमाः-साधुसम्बन्धिनी
 कुर्वन्ति-धारयन्ति, च पुनः प्रादशविधं तपोऽपि-अनशनादिक कुर्वन्ति, तान् सर्वान् साधून् वन्दे ॥ १२६१ ॥

जे सतरसजमगा उट्ठूढाट्टारसहससीलगा । विहरंति कम्मभूमिषु ते सव्वे साहुणो वदे ॥१२६३॥
 ज सुद्धदेवशुरुधम्मतत्तसपत्तिसहसणरुव । वणिणज्जह सम्मत्त त सम्महसण नमिमो ॥ १२६३ ॥
 जावेगकोढाकोहीसागरसेसा न होइ कम्मठिर्द । ताव न ज पाविज्जह त सम्महसणं नमिमो ॥
 भव्वाणमद्धुगलपरियहवसेसभवनिवासाण । ज होइ गठिभेए त सम्महसण नमिमो ॥१२६४॥
 ज च तिहा उवसमिअ खओवसमिय च खाइय वेव । भणिय जिणिंदसमए त सम्महसण नमिमो ॥

सप्तदशमेदः समयः अङ्गे-शरीरे येषां ते तथा, पुनरुद्धानि-उत्कर्षेण धृतानि अष्टादशसहस्रशीलाङ्गानि यैस्ते तथा,
 एवम्पूर्वास्त तेषां ये कर्मभूमिषु पञ्चदशसु विहरन्ति-विचरन्ति, तात् साधून् अह वन्दे ॥ १२६२ ॥ शुद्धा-निर्दोषाः, देव-
 शुरुवर्मा एतद्वत्त्वसपत्तिः-तत्त्वसम्पत्तं तस्याः भव्दानं रूप-स्वरूप यस्य तथाप्रापूत यत् सम्पत्तं वद्रे वएयंते तत्सम्पददर्शन
 गुणं यद्य नमामः ॥ १२६३ ॥ यावत् एककोटाकोटिसागरोपमायि येषां सा तथापूढा कर्मस्थितिर्न भवति तावत्
 यत्नं प्राप्यते तत्सम्पद्भर्तुन नमाम ॥ १२६४ ॥ अर्द्धपुद्गलपरावर्चप्रमाणोऽप्येषो भवनिवासाः-सप्तास्वाप्तो येषां ते तथा,
 तेषां मध्यानां ग्रन्थेः-धनरागद्वेषपरिणामरूपस्य भेदे सति यत्सम्पत्तत्वं भवति, तत्सम्पद्दर्शनं नमामः ॥ १२६५ ॥ च पुनः
 यत्सम्पत्तत्वं जिनेन्द्राणाम्-अर्हतां समये-सिद्धान्ते श्रिया-श्रिमिः प्रकरोर्भूषितं-कथितं, तथाहि-औपशमिकम् अन्तर्मुहुर्चे-
 स्थितिकः, चायोपशमिकं पट्यष्टिसागरोपमास्थितिकं, च पुनः धार्मिकं त्रयस्त्रिंशत्सागरोपमास्थितिकं, तत्र मध्यमं पाद-
 लिकं अन्यद्वयमर्पादलिकं, तत्सम्पद्दर्शनं नमामः ॥ १२६६ ॥

उद्दिष्टमपक्षपमाया निज्जिअपचिंदिया य पालेति । पचेव समिर्द्धओ ते सव्वे साहुणो वदे ॥१२५८॥
 छज्जीवकायरक्खणिउण। हासाइछक्कुमुक्का जे । धारति अ वयछक्क ते सव्वे साहुणो वदे ॥१२५९॥
 जे जियसत्तमया गयअट्टमया नवावि वमशुचीओ । पालति अप्पमत्ता ते सव्वे साहुणो वदे ॥
 दसविहवन्नम तह वारसेव पडिमाओ जे अ कुव्वति । वारसविह तवोवि अ ते सव्वे साहुणो वदे ॥

उक्खित्वा त्यक्ताः पञ्च प्रमादा-मयावयो येस्ते तथा, च पुनः निर्जितानि पञ्चेन्द्रियाणि येस्ते निर्जितपञ्चेन्द्रिया
 न्मिनीः पालयन्ति, तान् सर्वान् साधून् वन्दे, ए पादपूरये ॥ १२५८ ॥ पञ्चजीवकायानां-पृथिव्यादीनां
 नान्यपि पदकाव् मुक्ता-रहिताः सन्तो ये द्रवपदक-प्राणाविपातविरमणादित्यादिभोजन
 नालोकमयादीनि सप्त भयानि येस्ते तथा, गता भर्ता भदा-
 पालयन्ति, तान् सर्वान्

सत्त्वन्नुपणियागमभणियाण जह्वट्टियाण तत्ताण । जो सुद्धो अवबोहो त सत्ताण मह पमाण ॥
जेष भक्त्वाभमस्व पिज्जापिज्ज अगम्ममधि गम्म । पिक्खाकिच्च नज्जद त सत्ताण मह पमाण ॥१२७३॥
सपलकिरिआण मूल सद्धा लोअं पि तीहि सद्धाप । ज किर हवेइ मूल त सत्ताण मह पमाण ॥
ज मद्धुअओहिमय मणपज्जवरूवकेवलमय च । पचविहं सुपासेद्ध त सत्ताण मह पमाण ॥
सर्वद्वैः-अर्हद्विः प्रणीता-प्रज्ञा ये आगमाः-सिद्धान्तास्तेषु मणितानां प्रोक्तानां यथास्थितानां-सम्मतानां तत्त्वा

नाम्-बीवादिपदार्थानां यः बुद्धोच्चबोधो-ज्ञान तत् सर्वज्ञानं मम प्रमाणमस्तीति शेष ॥ १२७२ ॥ येन ज्ञानेन मच्चय च
अमच्चय च ज्ञायते, तथा पेय च अपेयं च ज्ञायते, अगम्यं गम्यमपि च वस्तु ज्ञायते, कृत्यं च अकृत्यं च ज्ञायते, तत् सर्वज्ञान
मम प्रमाणम्, अत्राय मावः-मच्चय-अकादि, अमच्चय-मांसादि, पेय-वस्त्रपूतजलादि, अपेय-सुरादि, गम्यं-स्वस्त्रयादि,
अगम्यं-परस्त्रीमगन्यादि, कृत्य-अर्हिसादि, अकृत्य-हिंसादीति, ज्ञानं विना एतद्विवेको न भवतीत्यर्थः
॥ १२७३ ॥ लोके सकलक्रियाणां-सर्वशुभाशुष्ठानानां मूल श्रद्धाऽस्ति, तस्या श्रद्धाया मूल किञ्चेति-निश्चयेन
यद् ज्ञान भवति, तत् सज्ज्ञान मम प्रमाणम् ॥ १२७४ ॥ यद् ज्ञान पञ्चविध-पञ्चप्रकार सुप्रसिद्ध, तदेव पञ्चविधत्वं विमो-
पयादरेणाह-कीदृशम् ?-मतिः ? श्रुतारब्धवयः ? स्वरूपमस्येति-मतिश्रुतावधिभयं, च पुनः मनःपर्यवध केवलमस्वरूपम-
स्येति मनःपर्यवकेवलमयं तत्सज्ज्ञान मम प्रमाणम् ॥ १२७५ ॥

पण वारा उवसमिअ खओवसमिअ असखसो खेइ । ज खइअ च इकसि त सन्मइसण नामना ॥
 ज धम्मइममूल भाविअइ धम्मपुरएवेस च । धम्मभवणपीठ वा त सन्मइसण नामिओ ॥२६८॥
 ज धम्मजयाहार उवसमरसभायण च ज विंति । मुणियो गुणरयणनिहिं त सन्मइसण नामिओ ।
 जेण विणा नायपिहु अपसाण निष्फल च चारिच । सुक्खोऽपि नेव लब्भइ त सन्मइसण नामिओ ॥
 ज सइहाणकक्खणयूसस्यपमुहेहिं बहुअभेएहिं । वणिणजइ समयमी त सन्मइसण नामिओ ॥

यत् औपशमिकम् आसंसारं पञ्च वारान् भवति, तथा चापौपशमिकम् असहृल्यवारात् भवति, य इन चापेकम्
 एकम्—एकवारं भवति, तदसम्पदर्थेन नमामः ॥ १२६७ ॥ यत् सम्पत्त्वं धर्महुमस-धर्मरूपइसस मूल-मूलनिभं
 भवति, य पुनः धर्मरूपपुरस्य प्रवेश-प्रवेशद्वारमिव भाव्यते, तथा धर्मरूपं यन्नवन-मन्दिर यस्य पीठ वा-ध्यातामन भाव्यते,
 तत्सम्पदार्थेन नमामः ॥ १२६८ ॥ तथा-यत्सम्पत्त्वं धर्मरूपस्य जगत् आभारमिवाधारं मुनयो भुवन्ति—कथयन्ति, य
 पुनः यत्सम्पत्त्वमुपशमरूपरसस्य भावनम्—पात्रमिव भाजन भुवन्ति, तथा-गुहा एव रत्नानि तेषां निधिरेव विप्रस्य
 यत्सम्पत्त्वं भुवन्ति, तत् सम्पदर्थेन नमामः ॥ १२६९ ॥ येन सम्पत्त्वेन विना ज्ञानमपि अप्रमाद्य, य पुनर्भाविं विप्रस्य
 तथा मोक्षोऽपि नैव सम्पद्यते, तत् सम्पदार्थेन नमामः ॥ १२७० ॥ बहवो भेदा येषां ते तथा ते, भज्याः सप्त १, भूषण-
 प्रमुखैर्यत्सम्पत्त्वं समये-सिद्धान्ते वार्यते, तत्सम्पदर्थेन नमामः । परमार्थसत्त्ववादीनि चरयारि भजानानि, यमसंवेगा
 दीनि पञ्च तदवस्थानि, विनयासने कोषाद्यमित्यादीनि पञ्च यूपस्थानि ॥ १२७१ ॥

ज देसविरहरुच सज्जविरहरुचय ' च क्षणुकमसो । ह्येह गिहीण जर्दण तं चारित जप् जयइ ॥
नाणपि दसणापि अ सशुण्णफल फलति जीवाणं । जेण चिअ परिअरिया त चारित जप् जयइ ॥
ज च जर्दण जहुत्तरफल सुत्तामाइयाइ पचविह । सुपसिद्ध जिणसमप् त चारित जप् जयइ ॥
ज पडिवन्न परिणालिय च सम्म पक्यविय दिन्न । अन्नसिं च जिणोहिवि त चारित जप् जयइ ॥१२८५॥
छन्नलहाणमखड रज्जसिरि चइअ चक्कवहीहिं । ज सम्म पडिवन्न त चारित जप् जयइ ॥१२८६॥
यथारिअ देशविरतिरूपं च पुनः सर्वविरतिरूपक अनुक्रमेण ' गृहिणां ' गृहस्थानां ' यतीनां ' साधूनां भवति, गृहिणां
देशविरतिरूप यतीनां सर्वविरतिरूपमित्यर्थः, तथात्रिअ जगति जयति, सर्वोत्कर्षेण वर्चते इत्यर्थः ॥१२८७॥ ज्ञानमपि दर्श-
नमपि च उभे अपि येन चारित्र्येण ' परिकरिते ' परिहृते एव बीचानां सम्पूर्णफल यथा स्यात्तथा ' फलतः ' फलं दत्तः,
सम्पूर्णा निफलानि यत्र कर्मणि तत्तथेति क्रियाधिशेषणं, तथात्रिअ जगति जयति ॥ १२८८ ॥ च पुनर्यथारिअ ' जिनसमये '
जिनसिद्धान्ते ' यतीनां साधूनां सुद्ध-शोभनं सामायिकादि ' पंचविधं ' पचप्रकारं सुतराम्-प्रतिपद्येन प्रसिद्ध वर्चते
' यथोचर ' उत्तरोत्तराधिक फल यस्य तत्तथा, तथात्रिअ जगति जयति ॥ १२८९ ॥ चक्रवर्त्तिभिः अखण्डा-
फुलं पुनः परिपालित पुनः सम्पक् प्ररूपित-उपदिष्ट कल्पेभ्यो दत्तं च तथात्रिअ जगति जयति ॥ १२९० ॥ चक्रवर्त्तिभिः अखण्डा-
पण्यथा खण्डानां राज्यप्रिय-राज्यलक्ष्मीं त्यक्त्वा यथारिअ सम्पक् प्रतिपद्य-अस्तीकृत, तथात्रिअ जगति जयति ॥१२९१॥

केवलमणोहिणीं हि हु वयस्य लोयाण कृणुह उवयार । ज सुयमइरुवेण त सन्नाण मह पमाण ॥
 सुयनाय चैव दुवालसगरुव परुविअ जरस्य । लोयाणुवयारकर त सन्नाण मह पमाण ॥ १२७७ ॥
 तत्तुच्चिय ज भव्वा पठति पाठंति विंति निमुणति । पूयति लिह्वावति अ त सन्नाण मह पमाण ॥
 जरस बलेण अज्जवि नज्जइ तियसोपगोयरविचारो । करगहियामलयोपव त सन्नाण मह पमाण ॥
 अस्स पसायस्य जणा हवंति लोयमि पुच्छणिज्जा य । पूजा य वयस्यणिज्जा त सन्नाण मह पमाण ॥

केवलमनःपर्यायावधीनानमर्थात् केवलादिज्ञानत्रयधारिणामपि, वचनं यत् श्रुतमविज्ञानरूपेण लोकानां-मव्यञ्जनानां
 उपकारं करोति तत्-तस्मात्कारणात् सत् ज्ञानम्-अतिश्रुतरूपं मम प्रमाणम् ॥ १२७६ ॥ लोकानामुपकारकम् आचारादिद्राद-
 यास्वरूपं श्रुतज्ञानमेव नन प्रत्यपि तत् सञ्ज्ञानं मम प्रमाणम् ॥ १२७७ ॥ तव-तस्मात्कारणादेव मव्या यत् श्रुतज्ञानं
 पठन्ति पाठयन्ति ददति निशुण्यन्ति-आकर्षयन्ति पूजयन्ति लेखयन्ति च तत् सत्ज्ञान मम प्रमाणम् ॥ १२७८ ॥ यस्य
 श्रुतज्ञानस्य बलेन अद्यापि त्रेलोक्यगोचरः-त्रिभुवनविषयो विचारः, को-हस्तवले गृहीतम्, आमलक-आर्द्रमलकफल-
 मिव ज्ञातव्यं तत् सञ्ज्ञान मम प्रमाणम् ॥ १२७९ ॥ यस्य-श्रुतज्ञानस्य प्रसादेन जना-लोका लोके-लोकरूपे प्रच्छ-
 नीनाः-अर्द्ध मोक्षाः च पुनः पूज्या-पूजनीयाः च पुनः वर्धनीया-वर्धयितुं योग्या भवन्ति, तत्सञ्ज्ञान मम
 प्रमाणम् ॥ १२८० ॥

माया य मयणसुदरिपमुहाओ राशियाओ समयमि । सुहृक्षाणा मरिऊण तत्येव य सुरवरा जाया ॥
तत्तो चविऊण ह्मे मणुअभव पाविऊण कयधम्मा । होहिंति पुणो देवा एव चत्तारि वाराओ ॥
सिरिपाळभवाड नवमे भवमि संपाविऊण मणुयत्त । स्वविऊण कम्मरारसि सपाविस्सति परमपयं ॥
एव भो मगहेसर ! कहिय सिरिपाळनरवरचरित्ति । सिरिसिद्धचक्रमाहणसजुअ चित्तचुल्लकर ॥

माता-कमलप्रभा च पुन भदन्सुन्दरीप्रभृता राश्य स्वायुषोऽवसानसमये ह्यमध्यानान्मुत्वा तन्नैव च-नवमे देव-
लोके सुरधरा जाताः ॥ १३०० ॥ ततः-तस्मादेवलोकान्भ्रुत्वा ह्मे-सर्वेऽपि श्रीपालादिजीवा मनुजभव प्राप्य कृतो धर्मो
यस्ते कृतधर्मास्तः सन्तः पुनः देवा भविष्यन्ति, एव धतुरो वारान् मनुष्या देवाश्च भविष्यन्ति ॥ १३०१ ॥ श्रीपालभवा-
नवमे भवे मनुजत्व-मनुष्यत्व सम्प्राप्य कर्मणां राशि-समूहं क्षपयित्वा परमपद-मोक्षं सम्प्राप्स्यन्ति ॥ १३०२ ॥ श्रीगीत-
मस्वामी श्रेणिकनृपं वक्ति ' भो मगधेश्वर ' मगधाभिषेकदेशस्वामिन् ! एवम्-अमुना प्रकारेण श्रीपालानाम्नो नरवरस्य-
राज्ञः चरित्र कथितं, कीदृशं ?-श्रीसिद्धचक्रस्य यन्माहात्म्यं तेन सयुतं-युक्तं, पुनः लोकानां चित्तेषु बोधम्-आश्चर्य करो
वीति चित्तबोधकरम् ॥ १३०३ ॥

कप्यतकस्स व जस्सेरिमाउ सुरनवरण रिक्कीओ । कुसुमाई फल च सिव त तवपयमेस वदामि ॥
 अक्षतमसज्झाह कीलाइवि सव्भलोयकज्जाह । सिज्झति क्षति जेण त तवपयमेस वदामि ॥
 वहिदुविक्काइमगलपयत्तरथमि मंगल पढम । जं वद्विज्झइ लोए त तवपयमेस वदामि ॥
 एव च संयुणतो सो जाओ नवपप्पु कीणमणो । तह कहवि जहा पिकस्सइ अप्पाणं तमय च्चेव ॥
 एयमि समयकाले सहसा पुण्य च आउयं तस्स । मरिऊण सिरिपालो नवमे कप्पमि सपच्चो ॥
 कप्पवरो-कप्पवृक्षस्य इव यस्य तपस ईर्ष्य, सुरवराणां नरवराणां च भूदयः-सम्पद इमुमानि-पुष्पाणि
 सन्ति, य पुनः शिवं-मोक्ष फलं वर्धते, तवपःपदमेयोद्धं वन्दे ॥ १२६४ ॥ अत्यन्तं प्रसाध्यानि-साधयितुमशक्यानि
 सर्वाणि लोकानां कार्वाणि येन तपसा कीलयाजपि-हेलया एव व्रटिति-दीप सिप्यन्ति तवपःपदमेयोद्धं वन्दे ॥ १२६५ ॥ तां
 दधिदुधिकादिमन्त्रपदार्थानां सार्थं-समूहे यत्तपः प्रपम मन्त्रेण वर्धते, तस्य भावमन्त्रलरूपत्वात्, तवप पदमेयोद्धं वन्दे-
 स्तवीमि ॥ १२६७ ॥ एवं-अपुना प्रकोरेण च संस्तुयन्-सम्पक् स्तुतिं कुर्वन् स भीपालः तया कथमपि नवपदेन कीन-
 वृत्तं मनो यस्स स कीनमना आत॑, तथा आत्मानं [तन्मानं] तन्मयं-नवपदमयमेव प्रवर्धते-परयति ॥ १२६८ ॥ एवं
 स्मिन् समयकाले काते सहसा-अकस्मात् तस्य-भीपालस्य आशुष पूर्ण, तदा भीपालो मृत्वा नवमे कप्पे-आनन्देवसां
 सम्प्रसाः ॥ १२६९ ॥

साहुष्यविराहणया आराहण्या ये दुःखसमुक्त्वाहं । कथिणिरौहिणीजीवेहि किं नहु

पत्ताहं गुरुयाहं ॥ १३०९ ॥

दत्तशय्य विमुक्त परिपालतीह निवलमयाप । नारीदिवि सुलसाप जिणराओ कुण्ड सुपससं ॥
नाणपयस्स विराहणफलमि नाओ हवेह मासतुसो । आराहणाफलमा आहरण होह सीखमर्द ॥
चारित्तपय तह भावओवि आराहिय सितभवमि । जेणं जंबुकुमारो जाओ कयजणचमुकारो ॥
वीरमर्दए तह कहवि तत्रपयमाराहिय सुरतकन्व । जह दमयतीह भवे फळिपं तं तारिस्तफळेहि ॥

साधुपदस्य विराधनया आराधनया च क्रमेण कथिमशीरोहिणीजीवाभ्यां गुरुकाणि-महान्ति दुःखानि सुखानि च किं न हि
प्राप्तानि ?, प्राप्तान्येवेत्यर्थः ॥ १३०८ ॥ विष्टुद्धं-निर्मलं सम्पददर्शनपद परि-सामस्त्येन पात्रपत्न्या', पुनः निश्चल मनो
यस्या सा तथा तस्या नार्था अपि सुलसाया-नागपत्न्या जिनराजो-वर्द्धमानः सुरतां प्रशस्तां करोति ॥ १३१० ॥ ज्ञानपद-
स्य विराधनाफले मापतुषः साधुहोतो-दृष्टान्तो भवति, विष्टवे आराधनाफले शीलवतीनाम सती आहरण-दृष्टान्तो भवति
॥ १३११ ॥ शिवकुमारभवे भावतोऽपि चारित्र्यपद तथा-त्वेन प्रकारेण आराधित येन जम्बुकुमारो जातः, कीदृशः ?-कुतो
जनानां-लोकानां धमत्कारो येन स तथा ॥ १३१२ ॥ वीरमत्या-नृपराश्या तथा-त्वेन प्रकारेण कथमपि तपःपदमाराधित,
यथा दमयन्त्या-नलनरेन्द्रप्रहराश्या भवे तद्यथाः सुरतकरिव-कन्यबुध इव तादृशैः फलैः फलितम् ॥ १३१३ ॥

तं सोऽकण सेणियराओ नवपयसमुहसियभावो । पम्णेइ अहह केरिसमेयाए पयाए माहए १ ॥
तो मणह गणी नरवर ! पत्त अरिहतवयपसाएण । देवपालेण रज्ज सक्कत्त कस्सिपूणाधि ॥ १३०५ ॥
सिद्धपयं धायता के के सिवसपय न सपत्ता । सिरिपुडरीयपढवपउममुणिद्राइणो लोए ॥ १३०६ ॥
नाहियवायसमब्बिअपावभरोऽवि हु पएसिनरनाहो । ज पावइ सुरारिद्धि आपारियपयप्पत्ताओ सो ॥
लहुयपि शुक्कवट्टु आराहतेहि वयरमज्झाय । पत्तो सुसाहुवाओ सीसेहि सीहगिरिठुरणो ॥ १३०८ ॥

वत् भीषावचरिषं धुत्वा भेषिकराजो नवपदेयु समुहसितो भापो यस्य स तथाभूत् । सन् प्रहर्षेय भवति-कथयति,
‘ महहे ’ वि आभयं । एतेषां पदानां क्रीदृशं माहात्म्यं वचते ? अचिन्त्यमित्यर्थः ॥ १३०८ ॥ तव-तदनन्तरं गद्योऽ-
स्यास्तीति गयी-गद्यश्रुतौतमो मयति, हे नरवर-हे राजन् ! अहत्पदस्य प्रसादेन देवपालेन-भेषिकवक्त्रेन रागव प्राप्तः, का
सिकेन भेषिनापि शक्यत्वम्-इत्यत्र प्राप्तम् ॥ १३०९ ॥ सिद्धपद व्यापन्तो लोके भीषुएदरीकपाएदवपड्डुनीद्रादय
के के शिषसम्पद-मुचितसमुद्धि न सम्भासाः ?, बहवः सम्भासा इत्यर्थः, पदमो-रामचन्द्र ॥ १३०९ ॥ नारिस्त्रिकमार्देन सम-
न्वितः-सन्वितः पापोरक्तां येन स तथाभूतोऽपि प्रवेशिनरनाथः-प्रवेशिनामा नृपो यत् सुरभारद्-देवर्द्धि आप्नोति, स
आचार्यपदस्य प्रसादः ॥ १३०९ ॥ शुक्का-सिहगिरिश्च । उपदिष्ट-निर्बोदितं लघुवयसमपि बह्व(मं)-वह(म्)-नामकं उपा-
प्याय-वाचनापार्यं आराधयन्नि सुसाधुगृह्यः सम्भवित्वनीताः शिष्या इत्येवमर्थः प्राप्तः ॥ १३०८ ॥

त, सोऽङ्ग सेण्डिनरनाहो पमुईओ सचिचमि । रोमचकवचिअतर्णु वद्धावणिय च से देई ॥
 इत्थतरमि तिहुयणभाणू सिरिवद्धमाणजिणनाहो । अइसयसिरीसणाहो समगओ तरथ उज्जाणे ॥
 देवेहि समवसरण रइय अच्चतमुदर सार । सिरिवद्धमाणासामी उवविट्ठो तत्थ तिजयपहू ॥१३२१॥
 गोयमपमुहेसु गणीसरेसु सकाहपसु वेवेसु । सेणिअपमुह निवेसु अ तर्हि निविडेसु सव्वेसु ॥
 सेण्डिअमुहिस्स पडू पमणह नरनाह । तुक्क चिचमि । नवपयमाहणमिण अइगुरुयं कुणह अच्छरिय ॥
 वदचन भुत्वा शेणिकनरनायः स्वधिवे प्रमुदितो-दणितः, पुनः रोमाद्धैः-रोमोद्गमैः कवाचिवा-कवचयुक्ता वतुः-
 धारीर यस्य स तथाभूतः सत् ' से ' चि तस्य-तस्मै इत्यर्थः, वदोपनिर्का ददाति-यथोचितं द्रव्यं ददातीत्यर्थः ॥ १३१६ ॥
 अत्रान्तरे-अस्मिन्नवसरे त्रिमुवनभाजुः-त्रैलोक्यवर्षाः श्रीवर्द्धमानविननायः अतिशयधिया-मार्तीहारीयविलम्बमा सना-
 थः-सहितस्त्वप्रोधाने समागतः ॥ १३०२ ॥ देवैः अत्यन्तमुन्दर सारं-प्रधानं समवसरणं रचित, सन्न-तस्मिन् समवसरणे
 त्रिविधत्वप्रभुः श्रीवर्द्धमानस्वामी उपविष्टः ॥ १३२१ ॥ गौतमप्रमुखेषु गणीश्वरेषु-गणसुदरेषु शक्रादिकेषु-सौधर्मेत्रादिषु
 देवेषु चः पुनः शेणिकप्रमुखेषु तृणेषु-राज्येषु सर्वेषु तत्र समवसरणे निविष्टेषु-उपविष्टेषु सत्सु ॥ १३२२ ॥ शेणिकमुदिरस्य-
 शेणिकतृणस्य नामोधारं कृत्वा प्रभुः-श्रीवर्द्धमानस्वामी प्रमणति-अकर्षण कथयति, हे नरनाथ-हे राजन् ! इदं नवपदमा-
 हात्म्यं तव चित्ते अतिगुरुक-महत्तरं आभार्य करोति ॥ १३२३ ॥

किं बहुणा मगदेस्तर ! पयाण पयाण भत्तिभावेण । त आगमेसि होहिसि तिरथपरो नरिथ सदेहो ॥
 तम्हा पयाइ पयाइ चेव जिणसासणस्स सव्वस्स । नाऊण भो भविथा ! आराहह सुद्धभावेण ॥
 पयाइ च पयाइ आराहताण भव्वसत्ताण । हुतु सयावि हु मगलकछाणसमिद्धिविद्धीओ ॥
 एव तिकाखगोअरणाणे सिरिगोयमभि गणनाहे । कहिऊण ठिए सेणियराओ जा नमवि मुणिनाह ॥
 उट्टेइ तओ हरितियचित्तो ता तरथ कोवि नरनाह । वित्तवइ देव । वद्धाविज्जसि वीरागमेण तुम ॥
 हे मगधेअर ! किं बहुता कथनेन ?, एतेषां पदानां भक्तिभावेन—भक्तिपरिणामेन त्व आगमिष्यद्भवे तीर्थद्वारे भवि-
 ष्यसि, अत्रार्थे नास्ति सन्देहः ॥ १३१४ ॥ तस्मात् एतानि पदान्येव जिनयासनस्य सर्वस्य ज्ञात्वा भो भविष्ठा ! भो
 मन्था वा शुद्धभावेन पूर्वं आराधयत ॥ १३१५ ॥ एतानि च पदानि आराधयतां भव्यसत्त्वानां—भव्यजीवानां सदापि
 इ इति निमित्त मङ्गलकल्याणसमृद्धिद्वयो भवन्तु, मङ्गलं—विषदुपयमरूप, कल्याण—सम्पदुत्कर्षरूप, समृद्धिद्वयः—
 परिवारादिद्विक्रपा भवन्तु इत्यर्थः ॥ १३१६ ॥ एवं—अमुना प्रकारेण त्रिकालगोचरं—त्रिकालविषयं ज्ञानं यस्य स तथा,
 तस्मिन् गौतमे गन्धनाथे—गन्धेश्वरे कथयित्वा स्थिते सति श्रेयिकराजो मुनिनाथं नत्वा यावत् ॥ १३१७ ॥ सतः स्थानात्
 उचिष्ठति, तावत् इति चित्रं यस्य स सत्ताभूतः कोऽपि पुरुषः सत्र प्रदेशे नरनाथं—राजान विप्रपयति, 'हे देव' हे-
 महाराज ! वीरस्य प्रसोरागमेन—अत्रागमनेन त्वं वर्दीष्यसे ॥ १३१८ ॥

क्वाईअसहावो केवलसहायदसेणाशंदो । जो वेव य परमप्या सों सिद्धप्या न सवेहो ॥ १३२८ ॥
 पचपरयाणमयायरियमहामतज्ञाणकीलमणो । पचविहायारमओ आयच्चिअ होइ आयरिओ ॥
 सहपाणज्झायदुवाक्कसगसुच्चत्थतटुभयरहस्सो । सज्झायतप्परप्या पसप्या वेव उवज्झाओ ॥ १३३० ॥

रूप पौद्गलिकं, रूपं अतीतः अतिक्रान्तः स्वभावो यस्य स तथा, अत एव केवलाः-परिपूर्णाः सज्ज्ञानदर्शनानन्दा-
 यस्य स तथाभूतो य एव परात्मा स सिद्धात्मा उच्यते, नात्र सन्देहः ॥ १३२८ ॥ पञ्चप्रस्थानमयो यः आचार्यसम्बन्धी-
 महामन्त्रः-प्रधानमन्त्रस्तस्य ध्याने लीनं मनो यस्य स तथा, पुनः पञ्चविधो यः आचारः स प्रधान यस्य सः तथाभूतः-
 आत्मा एव आचार्यो भवति, पञ्च प्रस्थानानि च विधापीठ १ सौभाग्यपीठ २ सत्समीपीठ ३ मन्त्रयोगराक्षपीठ ४ सुमेरुपीठ ५-
 नामानि, एषामर्धसु स्मरितमन्त्रकन्धाद् द्वेयः, भावध्यानमालाप्रकरणे तु अन्यथा पञ्च प्रस्थानान्युक्तानि, तथाहि-अभयप्रस्था-
 नं १ अकरप्रस्थानं २ अहमित्प्रस्थानं ३ तुल्यप्रस्थानं ४ कल्पप्रस्थानं ५ चेति, एषां पञ्चानां स्वाभिन्तः पञ्चपरमेष्ठिनः इत्यादि-
 ॥ १३२९ ॥ महाप्राप्तेन-ध्यानविशेषेण ध्यातं-चिन्तितं द्वादशाङ्गानां स्तत्रस्य अर्घस्य बहुमयस्य च रहस्य येन स तथा-
 पुनः स्वाध्याये-वाचनादिपञ्चप्रकारे तत्पर आत्मा यस्य स तथाभूत एव आत्मा एव उपाध्यायः ॥ १३३० ॥

नदीया धापवज्ज तरजाणो बळे आसीं हजारजीं व्यारसेपंचासबळे अधीकीजाणो
 झढी दीपमक्षारजी ॥ १९ ॥ सं० कूटवेचितपेतीसेंजाणो अढीधीपमक्षारजी विजय
 बली एकसेनेसाठे तिहा धर्मसदाजयकारजी ॥ २० ॥ स० कोडळीसपनरे लपजा-
 णो बळोवीनहजारजी ठसे कमळतीसद्रहनां अढीदीमक्षारजी ॥ २१ ॥ स० कोनसा
 ठने पच।सलपजाणो जपर पटहजारजी कमळपचासभुइद्रहना अढीधी पमक्षारजी
 ॥ २२ ॥ स० कोनठिनुने धापचाळीस उपरनवहजारजी ठसकवसर्व असीद्रहनाअढी
 धीपमक्षारजी ॥ २३ ॥ स० कोनचारेनेपचलपजाणो बलीभूकहजारजी दीयसेवृषजंबू
 आदिदेइ अढीधीपमक्षारजी ॥ २४ ॥ स० पाचसें दसमागदादिविधं अढीधीपमक्षारजी
 षपारसेपचासकुन्नदीयाना सुजमे वीस्वारजी ॥ २५ ॥ सं० दीनसेचाळीसविषाधरश्रेणी
 नगरसहस्रअठारजी सावसेनगरबली अधीकाजाणो अढीदीपमक्षारजी ॥ २६ ॥ सं० दीन
 सेचाळीसअग्निउगसेणी तिहादेव धिलसेसुषअपारजी दीनसे चाळीसतमसगुफादिक
 अढीधीपमक्षारजी ॥ २७ ॥ स० धेसेचोसष्टचद्रमासुर्य अढीदीपमक्षारजी नक्षत्रवतीसेढीनु
 जाणु सुत्रांलीचो सन्नालजी ॥ २८ ॥ स० सहस्र दग्धारब्दसेनेसेळे अहकक्षामहावीरजी अ

ॐ विधिपे चरजोतकीचक्र धारेयी षड्विस्तरजी ॥ ५९ ॥ स० सापअज्यासीने सहस-
चाळीस सावसेकोभकोभजी अर्धाधीपमेताराजाणो एतली आकनी जोभजी ॥ ६० ॥

स० कोभ्दक्यावनलापइक्यासी वळे अभस्तठ्ठजारजी सवाचाळीसगाथा अषकीजा-
णों एकपदनों विस्तरजी ॥ ६१ ॥ स० एकआकासप्रदेसने उपर जीवनाप्रदेस अनं-
तजी सर्वजीवपी असयेजगुणोले न्यागीनों न्यानअनवर्जी ॥ ६२ ॥ सं० अभवएकने
कोभीवेसे उपरचाळी सलापजी एकजोयण नाहापप्रमाणे चोरसाजिनवर नापजी ६३
स० अर्धावधार सागरनासमया इतलाहीपसमुद्रजी दसजदारसागरनासमया एतलापो
लइयानजी ॥ ६४ ॥ सं० धाविसपचासएकोतरचार अठवीस सिंवावनचवदे दोएजी
असिदेवगनानाएकनवमाही सकइदनेहोयजी ॥ ६५ ॥ स० आगमनाएवेलअनोपम जे
सरदे नरनारजी सोवनगरीना सुधतेपामे नही सवेह डिगारजी ॥ ६६ ॥ स० इवीसंपूर्णे
पुज्यो जिनवाणो मावासीतला सिंवल चिंवकरो नावेजी ससारदाधानल उपसमे
नवजनसुणी झलसावेजी पुं० ॥ १ ॥ चतुराद चुलोषापने करम ईधणकरो नावेजी
तप अगणी सधूकने किरिया कनाइ चनवेजी पु० ॥ २ ॥ करुणारस धूत पुरजोनि-

र ममताकरोमेदोजी क्षिप्र्यारुप साजाकरो गुणकगुजा उमेदोजी पुं० ॥ ३ ॥ प-
रमारथ पुन्नीकरो पुनपापद भीचाजाणोजी सतोसरपीकरो लापसी समतासकर धपा-
णोजी पु० ॥ ४ ॥ धरम मोदना मोदककरो जेणाजलेबीवणावोजी प्रतित रुपी पे-
न्चकरो मेमका वेवर ध्याणोजी पु० ॥ ५ ॥ दयाको द्रुव ध्योटावजी दानको दहि जमावोजी
सुवद्धरूपो बरफीनली अयोगका ओलावपाणोजी पु० ॥ ६ ॥ बन्धकरो विनयानका
गुलगुला गुपति रसालोजी जावनारुप भूजाकरो हेतु दृष्टात मुसालोजी पु० ॥ ७ ॥
सेवारूपी सेवासीरे तत्त्वका तेवन ठावोजी दजन पकोनी चरपरी सुकया कचोरी सरा-
वोजी पु० ॥ ८ ॥ चोकसी चोला ध्याएने रुचरुप राइकरीजोजी घाट राष राइक-
रो हिरदा हानिमेधरीजोजी पु० ॥ ९ ॥ ज्ञानकरो उपसम जलेपापकोमेद पस्नालोजी
सीलसीणगार सजोसदा कथाप अगनके टालोजी पु० ॥ १० ॥ सुगुर केण कलसो-
धीपे न्यानकोजल पारवेवोजी मेदी गुरो अन्तुमोदना सुविकी सुपारी ठेवोजी पु० ॥
॥ ११ ॥ पीर परणाम पाछीकरो विवेककी घाटकी जाणोजी विनय पिंगाणी वणाव-
जा सवरुपकुकुबोलाणोजी पुजो० ॥ १२ ॥ अक्षे गुण आलाचमदये प्रितिकापान

विचरोजी किर्तफूळ सुनवासना ध्यानकी घुप उदारोजी पु० ॥ १४ ॥ सुकललेसा रु-
 दधरो नेमको नैवेद्य लिजेजी आश्रव रजपरी टाळवा सधरगरणो ढाकी जोजी पु॥ १ ॥
 पर्मेष्टीका गुणगावणा गावजोगीत रसालोजी पुजाकरो इमसासती करम दूषहोय-
 विनासोजी पु० ॥ १५ ॥ धरमपुत्र चोळोरहे रिषसिद्ध बड्यावेजो सोबरमणीबरे सास-
 ती दूषकदेनही आवेजी पु० ॥ १६ ॥ तगणसि सेतिस शिवला दिने किनियेहसका
 पोजी तिलोकारिष धनुन्नवपणे नवि जनकेमनजायोजी पु० ॥ १७ ॥ इतिसपूर्णम ॥
 अथवाकर नले धोरजोजी ॥ प्रभुजी नलेवीराजोजी ॥ प्रभावम म्हाराज मूगवमेनले
 विराजोजी समीन्मोसुसावराजकम स्वारय सिद्धविमाण तीणसु बाराजोजन उ-
 ची ॥ चौवाढन सठाण ॥ १ ॥ प्र ॥ लावपेतालीस खेची चोढी ॥ सुन्नकीले साय आव-
 जोजनदल सीधसीलाको ॥ वेहे मापीकी पांष ॥ २ ॥ प्र० ॥ गायडय ओर हारमो-
 र्तीको संघ घोडाकालाळ ॥ तरजन सोनामाही मनोहर ॥ फीटीक रवन सुधीसाळ ॥
 ॥ ३ ॥ प्र ॥ सुहावी घटारी मठारीदीपे ॥ नोभमळ ओरनिरदाग ॥ एकजोजन लपर-
 लोगाड ॥ जीणकोढवो जाण ॥ ४ ॥ प्र ॥ तीनसे तेंढीसे धनुष कहीजे ॥ बतीस अं-

र समताकरोमेदोजी क्षिप्रारुप साजाकरो गुणकागुजा उमेदोजी पुं० ॥ ३ ॥ प-
रमारुप पुनीकरो पुनपापद धीचाजाणोजी सतोसरुपीकरो लापसी समतासकर धपा-
णोजी पुं० ॥ ४ ॥ धरम मोदना मोदककरो जेणाजलेधौषणावोजी प्रतित रुपी पे-
नकरो प्रेमका धेवर आणोजी पु० ॥५॥ दयाको दुष ओटावजो दानको दाहि जमाधोजी
सुषुद्धरपी धरफीजली अयोगका ओलावपाणोजी पु० ॥ ६ ॥ नम्रकरो विभयानका
गुलगुला गुणवि रसावोजी जाधनारुप भूजाकरो हेतु दृष्टात मुसावोजी पु० ॥ ७ ॥
सेवारूपी सेवासारी तत्त्वका वेधन ठावोजी नजन पकोनी चरपरी सुकया कचोरी सरा-
वोजी पु० ॥ ८ ॥ चोकसी चोखा आणने रुचरुप राइकरीजोजी घाट राव राइक-
रो हिरदा हान्नीमेधरीजोजी पु० ॥ ९ ॥ ज्ञानकरो उपसम जलेपापकोमेख पसावोजी
सीलसीणगार सजोसदा कथाय अगनके टालोजी पु० ॥ १० ॥ सुगुरु केण कलसो-
धीधे न्यानकोजल नालेवोजी मेदी गृहो अनुमोदना सुतिकी सुपासी ठेवोजी पु० ॥
॥ १२ ॥ धीर परणाम धालीकरो धिवेककी घाटकी जाणोजी विनय पिनाणी वणाव-
जो सवरुपकुकुवोआणोजी पुजो० ॥ १३ ॥ अक्षे गुण आसाचमदये प्रितिकापान

मादान अकारज करने धनमेखोनहीपुटे कलजुगकाल राखले लेइजाधे षधकीया नविहु
 टे ॥ ४ ॥ निषरोषाय पहेरेपण निषरो सुषन्नर निदनसोषे नरसषरो दीठोपण इणसु वू-
 चोपण इणनेरोषे ॥ ५ ॥ पीपल पान कान कूजरसो। नान अणीजल जाणु इणसु मोइ
 करेसो मूरष अवरग्यान पीछाणु ॥ ६ ॥ कमलापतिकी कमलानारी यातोगणका नारो
 राणकाज अकारजकरे नर कर २थातदगाकी ॥ ७ ॥ कोइयकी कीपल नहीथाको आ
 ठमो चक्रोदधी लागिलाय कदेनहीषापे जोमोलकोन अनेकी ॥ सो ८ ॥ देवोदान पान
 सुदधी मुन्नेकरदे कावो तलटोडय अणोहीरदामे आहो लोचकोचालो ॥ सो ॥ ९ ॥
 राजामहेवाने माडवीयाहरी हळधर सावलीया मायानारी कामणगारीकूण २मिनवा ल-
 लोया ॥ सो ॥ १० ॥ सेधे काल कुचामण नगरे ॥ चेतमहीने आया ॥ रतनचदकहेम
 जोमीनषसु सेठी पकनिमाया ॥ सो ॥ ११ ॥ इवीसपूर्ण ॥ लोचो गर वारेनही वरेसो
 वारणहारतूवीरीयो चावे चतुर नीरलोचो गरवार ॥ १ ॥
 ॥ ५६ ॥ ॥ लावणी ॥ तिनमनोरथ करेनितजे ॥ नविण नरनारी ॥ जिनीकु मुकिहे
 प्यारीजी ॥ जेनधरमके ठजके राचो ॥ रागद्वेषमाही ॥ जाण्यो जिनधर्म नलो नाही-

गुलमाय ॥ सीद अनता रणावीराजीं पंनरा नेदकहाय ॥ ५ ॥ प्र ॥ येकमाहीले सीद्धअ
 नताअनतमाहीलेके ॥ अनंतसुष अटलअवगेहेणा मीढारणा जोतमेजोत ॥ ६ ॥ प्र
 केवलदरसण ज्ञानअनतो ॥ सक अनतीस्वाम ॥ अजर अमर अवीकार निरंजण ॥
 अवीनासी सीवधाम ॥ ७ ॥ प्र ॥ जनम मरण जगदुप लचाटण ॥ रोग सोग नही
 जोग मात पीता गर सीय नजाहा ॥ मन वचन तनजोग ॥ ८ ॥ प्र ॥ पूरपाटण नही
 वसती तुजान ॥ चाकर ठाकरनाय करम किरियावेपारनदीसे नही तुजवालोलाय ९
 अनोपमसुखमे सदाधिराजो ॥ वारण तरण जीयाज ॥ अलख नीरजण जवजुषजंजण ॥
 तूमढो गरीब नवाज ॥ १० ॥ प्र ॥ उगणीस अन्तरीस चेतसुकल ॥ वारस आवोरी
 मझार ॥ तीलोकरिषकहे अधम तवारण ॥ कीजो जवदघोपार ॥ प्र ॥ ११ ॥ इती संपूर्ण ॥
 कून कपटकरी मायारेमेळी नित २ करसरजी पावपलकमे परजवपोहतो पढीरही
 सज्जभरची सुकतकरलेसेमूजा थारी पढीरहे लापूजो ॥ १ ॥ कूडकपट करीने चतुराई
 वणीजमाई पीढींजोबादोळा काळ झकोला प्रातनिकळी सीढी ॥ सो ॥ २ ॥ अवकोलेवे
 ओलेदेवे बोलेमधूरी वाणी ओंनमारे धडीतडावेकर २ अवतरकाणी सुकत ॥ ३ ॥ कर-

अथात्मा ॥ सारकरुनार्द ॥ सितादिकदेव नमिटाईजी ॥ इहलोक परलोकवणीजि ॥
 धाकर नार्द ॥ मरणकीटाखु आसतार्दजी ॥ कामनोगकी तृष्णादेदी ॥ अराधिक धा
 ई ॥ जावुकद मोक्षमहेल माहीजी ॥ तिलोकरिखकहे ठाणे विसरे ॥ विविजहा विस्वा
 रो ॥ घरे जेईधनहे नरनारीजी ॥ तिन मनोरथ करे नितजे ॥ नविषण नरनारी ॥ जि-
 नोक् मुक्तिहे त्यारीजी ॥ इ ॥ इतिसपूर्ण ॥ ॥

॥ दुैनम सिद्ध ॥ अथघोसो॥समरुणधर सधपती जेनसुधजती सारदासती चाऊज-
 की अनतसकीजी ॥ अथधन ॥ असखदोमतो पुनकीरती वृद्धिकरोअती करोकरमकवी
 देवोसिद्धगती चाऊजकी अनतसकीजी॥धना॥धरमकीवणी कचेरी नारी सिंवासणधी
 रजरपधारी घेते प्रभुजी सपरऊत्सीयारी सनामेजुदेवरियचारी अदालतकरे सतजाहा
 री घोटेकी नहीहे कळ्यारी दगाजीवचेतनकाहेधका न्याधतुमसुणलोनीरिसकाजी
 ॥अथ लावणी॥मेरिधनदेखत जमोन अचलदलीखाणी २ तुमकरो अदालतमेरी ज-
 गतपतीराणी ॥ बुदचेतनभुदेइ वाणहेजहारी आठुकरम मुदाल कपटभंभरी धीरजका
 ईटापसोषकरलाया २सकापध्यानमज मुनसचवणवाया अरजी आनगुजारी धीन्याव-

जी ॥ कोष मान कपट लोचसे राखरहोप्राणी ॥ धारीनही जगवतकी बाणीजी ॥ ग-
 योनारकीमहि जीवजहा ॥ दूष अन्नतपायो ॥ घणो जहाजमने धनरायोजी ॥ पन २
 करदीया देहका ॥ ससतरसे घायो ॥ कालजो तोफ २ पायोजी ॥ लक्षो पसु अवतार
 ॥ तरस थावरमे महाभारी ॥ जन्ममरणका दूषभारीजी ॥ पायो नर सुरलोक जीवज
 हा पुनर्दीसाहारी ॥ कहानयो ठचगति धारीजी ॥ आरन परिग्रहका फलखोटा ॥
 कनकर परिहारी मनोरथ परधमधारीजी ॥ ति ० ॥ १ ॥ डजोमनोरथ धारेविवेकी ॥
 कवधऊ मुनीवरति ॥ जिणीसे आतमनिज तरतिर्जा ॥ तिनगरन अराधिकता पद
 कदवेसु दिवस ॥ कर ठकायनकी रसाजी ॥ रागद्वेषसु कदीनिवरतु ॥ दंभगरन डनि ॥
 भितेएक करणीसु मभिजी ॥ कोष मान माया ओरतूषणा ॥ पुचारीबोनी ॥ आत
 मायाकदेधुमोभिजी ॥ सातअष्ट सनढले माहेरा ॥ आठुमद दुष्टे ॥ कदे अंतराय करम
 दूटेजी ॥ दूजोमनोरथ पुसीरित ॥ चितेवारी ॥ २ द्योत तबनिर्जरा पारीजी ॥ ति ० ॥ २
 के तिसरे महा मनोरथ ॥ सुणलेणाप्ताई ॥ कमिफिरहे नहीकाइजी ॥ तपसाकर त
 नवनकु सुकाई ॥ सल्लेखणा धाई ॥ अहारतजु जावजीव ताईजी ॥ रतनकरव समान

रजा चठाया ॥ जवहम मणगवधवराणा २ ॥ तुः ॥ ७ ॥ हालजर पडगवाइ हालसु
 णाया तवचेवनदे तचर सुणोजी महाराया इमानदार सचे भेरेगवाइ २ जाणतसबजीहा
 न झूठकहुनाई ॥ दुम्पदीनीमेरी वतनअपुट बननाणा ॥ तु ॥ ८ ॥ कमरफेरेवीदारचोवड
 पदाना २ ॥ लुटमचाइभोतकीयाहेराना लक्षचोरार्सीमाहे चोवज्जमाया ॥ भोतकरायासवग
 कीया मुझकाया ॥ लुटेहरीहरइद्रचंद्र नराया २ ॥ ९ ॥ लुटेरीहेकेई वीदानवने पंभेत-
 हु ॥ मलेनरकके वीचिभोवसे नांतु कहु। पुनकानाम पापकरवाया २ करकरहीसाका-
 मधरमवतलाया ॥ भोतफेलायाजालजीससेल्लचाणा २ ॥ तु ॥ १० ॥ दोसोकोइ नसा
 फ चेतनदूरसावे २ अथकरमोकी अफीलहोणे नहीपावे जनममरणदुषरोगसोगमीटजा
 वे २ न्यानदरसणमुनसफीकरकीसमकावे ॥ चेतनकाकरजा अदानपाफरमाणा २ ॥ ११ ॥ अस
 लकरजाजोदेनाहोताकरमोका ॥ चेतनसे दील्लवादो मीटिसवधोका तपकानाणारोकदिल्ल
 वायाजहारो ॥ सुधसजमजमानतकरेहवपसारो ॥ न्याकरजासेअदासदासुधयाणा २ ॥ तु ॥
 १२ ॥ अदलन्यावकीपा नायदटायातसकरचेवनकुमीली फारक २ तीरसादील्लहसकर लग
 णीसे अन्तीस साछवोन्नदील्लसकर कीर्षोलावणी येहसमझादिल्लवसकरा ॥ तीलोकिर-

लवाणा ॥ १॥ तु ॥ १॥ मेजावा सीवपथ करमदीयाधेरा प्रधोकादेमीले सगळुटा सचनेरा
 लक्षचोरासकि विचमोकु अटकाया २ फीर राग द्वेष ब्रह्मदंमोकु बधवाया मेपायादुप
 अनव जेदनहीजाणी ॥ तु ॥ १॥ येटटहे वेपार चोतहेजुना भेरहाजोलपकेमय माफक
 रोगुना पोयमीलेनही वकीलसचेका नुना प्रयेजगन्धडा चोवदीनदीनडुना। मेतो आयाच
 लहीण बने करमदाणा ॥ तु ॥ ३ ॥ अथपुलीकलुतकदीर पुनपरजावे प्र जाणामें जस व
 हारुनहीन्यावे सवावीस गुणधार वकीलकानुना प्र जाणे अरजकी मरज चोतमजमुना।
 मेकीया जाकेमीलाप चोतहरपाणा १॥ तु ॥ ४ ॥ इनेदपसासन्नका न्यायजेदववाया प्र
 मेजाना करमोकाजुलम मसोदाधनवाया तुमवीनकरे कुणन्याय अरजिमिलाया प्र तुम-
 ती गुपतीअे आठगवा बुलवाया सीलअसेसर चौघरी तसकुबुलवाणा १ ॥ तु ॥ ५ ॥
 अथअरजी गुजरी उत्सवपव डकम फरमाया १॥ प्रभुन्यान चपन्यसो जेज मुद्राला बुल-
 वाया ॥ सोषोले ह्मसग कळुनहीदावा २ चेतन क्कगडे जुठ पलकमेठावा । पचप्रमाद
 वीषवाद गवासग आणा ॥ तुः ॥ ६ ॥ ह्मवधर आयायेहतपव चलाई प्र पायाह करजा
 चोव ह्मसे उमाई ॥ २ ॥ राच्या जोगर्बोलास मनवचकाया २ घाटानफानही जानाक

पीवर वादर मोरचे अथाणो ॥ रायहुधी धरनार चकाणु ॥ करकंस अजण फुल ज्येरा
 अम्या गुवार भुवार फोफरी ॥ कोळा मुळा फोग सागरी ॥ मुगता उरगल फल फज-
 ण ॥ ननणारया चोरसोमे इमरत पापन पान पकोझी ॥ नाजी सरसी जलीचणाकी ॥
 मेयी रायरजान धणकी ॥ अचवो वधवो अन्नमो जार्जो । सुवा पाळको पोचराजी ॥
 तोरी वेगण ज्योमे परखरी ॥ चदलोइने सादर गावर ॥ लालर्यो झुणक्यो ॥ अमो-
 ल अमानवी खरनुजा वेणुज मतीरा ॥ मीठादीठा अरस जरीरा ॥ कुरणाकेरा पीम्ल-
 जुरा ॥ आगारेण दामिम दाय बीजोरापोसता गुदसेलही सळुणी ॥ कमलगटा आ-
 परोनचारोळी ॥ सेव सीताफलनेवनचोरा पाटा मीठालखनलीनु ॥ नदी रसी-
 गोडा जानु ॥ सीताफल सनमान फोपरी ॥ देवड दवावाळ काकनी ॥ लोचाथुरय
 रहरीवा ॥ रकव अकोरा करमदा काळा ॥ वनमीठाले खान रसाळा ॥ मेवाआण
 वर्या वीह २ का ॥ रुचकर जीमो माहावीरजी ॥ अदकावणीजेवरका ॥ भुषामेरेन-
 दणा अगली पकड पकड ॥ धीरे २ चवणा ॥ उझरसोड दीधीवधाड ॥ जीमोमेरे पु-
 न्नलीवदाड ॥ सोनेकोपाल रूपाकोतीवेइया ॥ वेसे कुवर परोसेमाड ॥ अचक्याके

पजीकरहे ॥ सारसमक्री कलुस्याहाणा २ ॥ १३ ॥ तु • ईंती सपूर्ण ॥ अ॥ पर्द० ॥
 ॥ महावीरस्वामीजीकीसुकभीलोप्यवे ॥ श्री वसलादेराणीको मेरेनदन ॥ लगन
 मगनलाख ॥ पेलोमेरे अगन ॥ मुखमल मीसरुकी खटदीलभी ॥ १ ॥ रेसमलाख क-
 सीदल पगडी ॥ तासखुले टोपी तेवन्ता ॥ पीतामरअतलसकाकुन्ता ॥ रमक ज-
 मक पाययुधरवाजे ॥ सोवनमला कवीदलसाजे ॥ काना कुन्त मरग मतचाला ॥ हा-
 वसाकलाकटसुतरसाला ॥ हरित फीरत हसकर मुपबोले ॥ माताजी मुजलेझोगोदी
 गोदकीयाज्जा आलसी ॥ पोडोमाहारा पुत्रपलग परपसीया ॥ चणकर बाणीबोलेनीको
 जाडो नोजन मागेकीको ॥ जवलग नोजन ज्वा गुजार्ड ॥ जीमोमेरे पुत्रमेवापाक
 मीठाइ ॥ सोवन पाळरुपाको वनयो ॥ बेसे कुवर परसेमाइ ॥ अबकपाकज मनकी च-
 तुराइ ॥ जीमे कुवर परसेमाइ ॥ पेळीथाल ॥ १ ॥ गरगुदीकचनारजलेरी ॥ टीडुरेण
 दलकाचरीया काजीमरीया ॥ चमचणा मुगमोठे वगात्या ॥ मेयी बटजी हलद वेसया
 त्या मसुर कुळया चीरकेला ॥ सागर परवाडो लेजलेरी ॥ गोळवन् रादवो पतोन्नी ॥
 मीरच मरमरी खानपतोन्नी ॥ सुरण अदरक पीडराताळा ॥ बोरवरपडा । सकीराणु ॥

रायनोगने सीढीरोटी ॥ रामसइकनो कनक कनोती जनम्याचाधल ॥ लोक्याढोला
 रामस्त्रीचढी ॥ सेक्यापापढ पानपकोनी ॥ ढाचधुंगारी अमलधाणी ॥ ज्ञोरसुदारचो ॥
 पाचजातरो कीयोपाटो ॥ चीणनर चुण चणकोआटो ॥ सुंटमीरचको कीयोरेलको
 जनिजीमता आवे सबन्को ॥ ठवठव पीर सकरधाणो ॥ धान्नीया ॥ भुगताफल फं-
 जण ॥ पतळी पोढीरवो अगापर ॥ सतपुढी रोटीमे सकर ॥ भंदेसुगदा खटेने पारा ॥
 पठरस नोजन जीमे वीरकहे मेतारीगगादीक नरलावोज्ञारी ॥ सवरस नोजन क-
 रोवपाणी ॥ गंगादीक नरपीयो पाणी ॥ पकापान काथानरचुनो ॥ थोवमुसालाको
 नरडुनो ॥ चवळ सुपारी जायफल हयडे ॥ सुट सुपारी दाल चीणी मुळकमुळकसी-
 तिसलादे नंदा पुनमचदां ॥ एकसो ढवीस नोजनकी सुकनी संपुरण ॥ इति सपुरण ॥
 ॥ अथ नमो २ रे नवीक प्रभुचरणा ॥ मोटजावे सकल डुधभरणरे ॥ १ ॥ न ॥ आ-
 दे अर्जित सन्नव हीतकरणा ॥ अग्नीनदण सुमव सुधवरणरे ॥ न ॥ २ ॥ नीत पदम
 सुपासजीउचरणा ॥ चदाप्रभुजी लढन चंद्रवरणरे ॥ ३ ॥ न ॥ सुबध सीतल अ-
 ताप डपहरणा अयासवासपुज लेवोसरणरे ॥ न ॥ ४ ॥ होयवीमल जपत नयटरणा

मनकी चतुराद ॥ जिमे कुवर पकसे माद ॥ उजी ॥ घाल ॥ २ ॥ मालपुषामुरकी-
 मनी धाम्नेकेरी ॥ इदपेन्ममे सकरनेली ॥ दइयवा चिरोजी गलेफीया ॥ घणजी गी-
 दोन ॥ कसमस दाणा मोती चुरझकवर कालाणा ॥ मसगदमेदा इमरतकुजा ॥ चा-
 दसइतनगणी ॥ घणापतासा मीठाधरेक मीठापाक ॥ मीठागुलाब धेवर इमरतसाक
 श्रीफल पुर्णमेवापाक मीठाइ ॥ अदरक अन्नयची ॥ इदगुठका इदनीवारो कुरगठ-
 का फीणा फीणी मगद सुवाली ॥ वाजासे पुरीमलकाणी ॥ लाहु उन्नद मुगकाफिकि,
 लकनेसइ केसरीयानीका ॥ हातघडा वन्ममेयाका ॥ बरफीबडा वपाण्याद्रोवा ॥ रडो
 रेवभी नपसीसोटा ॥ इदरसाइ बुचो सकरगारा ॥ सेगाव्यागुड वाणिन्यारी ॥ तीळ-
 पापडी ॥ तीयाडीबाफी फुली लाहुलवो कपसी ॥ गोळपापडी मेदाकी उजली ॥ नर
 दोणीजे इद अवटावो ॥ मायवाप्त नुरोवटकावो गुलाबसकरी ॥ उद्दरसोद दीदीवदाइ
 ॥ जीमोमेरेपुन मेघा पाक मीठाइसुनेकीथाल रूपाको तीवायो ॥ बेसेकुवर पकसेमाइ
 ॥ अन्नक्याकऊ मनकी चतुराइ ॥ जीमे कुवर पकसेमाइ ॥ अन्न कयाकऊ मनकी
 चतुराइ ॥ तीजी ॥ घाल ॥ ३ ॥ मुगमडोरादालतुवरनी ॥ धारपकसे मायकुवरनी

रायजोगने सीढीरोटी ॥ रामसइकनो कनक कनोती जनम्याचावल ॥ लोक्याढोला
 रामखीचढी ॥ सेक्यापापड पानपकोमि ॥ लाचधुंगारी अमलवाणो ॥ जोरसुदारचो ॥
 पाचन्नातरो कीयोपाटो ॥ चीणनर चुण चणकोआटो ॥ सुंटमीरचको कीयोरिलको
 जीनेजीमता आवे सबरुको ॥ ठवठव पीर सकरवाणो ॥ पान्नीया ॥ मुगताफल फं-
 जण ॥ पवढी पोढीरवो अगावर ॥ सवपुढी रोटीमे सकर ॥ नंदेसुगदा खटेने पारा ॥
 पठरस जोजन जीमे वीरकहे मेतारिगगार्दिक नरलाषोज्ञारी ॥ सयरस जोजन क-
 रोवपाणो ॥ गगादीक नरपीयो पाणो ॥ पकापान काथान्नरचुनो ॥ बोवमुसालाको
 नरड्डनो ॥ चवल सुपारी जायफल हयेंडे ॥ सुट सुपारी दाल चीणी मुलकमुलकसी-
 तिसळादे नदा पुनमचदा ॥ एकसो ठवीस जोजनको सुकमी संपुरण ॥ इति सपुरण ॥
 ॥ अथ नमो ५ रे नवीक प्रभुचरणा ॥ मोटजावे सकल ड्यमरणारे ॥ १ ॥ न ॥ आ-
 दे अजोत सनध ह्रीतकरणा ॥ अग्नीनदण सुमव सुधवरणारे ॥ ना ५ ॥ नीत पदम
 सुपासजीजचरणा ॥ चदाप्रभुजी लढन चंद्रवरणारे ॥ ३ ॥ न ॥ सुनध सीतल अ
 ताप उपहरणा श्रेयासवासपुज लेवोसरणारे ॥ न ॥ ४ ॥ होयवीमल जपत न्यपटरणा

धनव धरमजी मेटे नषफीरणारे ॥ न ॥ ५ ॥ सत कुष्य अरीकिया न्यावनीरणारे
 मली मुनीसुवत सुमरणारे ॥ न ॥ ६ ॥ नमी नेमी पार्श्वकरी पसुकुरणा ॥ महा-
 वीरजी चरणो सीसधरणारे ॥ न ॥ ७ ॥ तीलोकरीषकहे डुखसेजो त्वरणालो समरी
 प्रभुतारण तरणारे ॥ नमो ॥ ८ ॥ इति ॥ अथ देवस्तुतीपद ॥ ६० ॥ धरमरूपी
 वणायलोनेया ॥ मानो २ सीधमेरीधैयारे ॥ व ॥ १ ॥ सवीसका पाटया जमैया ॥ क्षि-
 न्याकीमे पीलवगैयारें ॥ व ॥ २ ॥ आश्रवका डवारनुरैया ॥ करो चाटुवेराग सुहै
 यारे ॥ व ॥ ३ ॥ सतगुरूजहि चतुरधैयया ॥ नीजतीरे ओरवीरैयारे ॥ व ॥ ४ ॥ न-
 वोदधांसु तरणाकीजोचैया तीलोकरीषकहे धरमगहीयारे ॥ व ॥ ५ ॥ इति ॥ अथ
 ज्ञानगुणोपद ॥ ६० ॥ करोज्ञान दीपक तजवालो ॥ जीणसुमोटित आज्ञानको कारेरे
 ॥ क ॥ १ ॥ पेलीजग आलसकेटाळो ॥ बोभोवीकया रसकोधाळोरे ॥ क ॥ २ ॥
 करो सुगुरूकी सेवाधीसालो ॥ सुनसंधी सु पोखदेसी तालोरे ॥ क ॥ ३ ॥ कुमवीकळे
 स बली कपेवालो ॥ जाणपणावीना करिया वेयाळोरे ॥ क ॥ ४ ॥ तीलोकरीषकहे
 ज्ञानगुणीयाळो ॥ वेगीखहेगा मुगतको माळोरे ॥ इतिसपूर्ण ॥ ॥

जनम सिद्ध ॥ देसी ॥ सुरतचरणामे ॥ श्री श्रीमंदरस्वामी ॥ धारोध्यानधरं सिरनामी
 जुगामेंदर अतरजामी रा ॥ जिनंद जसधारीरे ॥ सरणसुषकारी ॥ चरणबलीहारीरा ॥
 अकणी ॥ जि।स। जि ॥ १ ॥ भाजसुभाज्जतिसेवा ॥ मेवाज्ज नितमेवा ॥ धन२ देवादी
 देवारा ॥ जि ॥ २ ॥ सुजात सयप्रभुघाज ॥ श्रीरत्नज्ञानदजी गाज ॥ अनतविरज
 सीसनमात रा ॥ जि ॥ ३ ॥ सुरप्रभुजीहे सीवदाता ॥ वीसालवरजी विक्राता ॥ दो-
 नवरमे सुखसाता रा ॥ जि ॥ ४ ॥ बालेसर बजरधरजी ॥ सुणोचंद्रानदन अरजी ॥
 माहारा जनम मरणदोवरजीरा ॥ जि ॥ ५ ॥ चंद्र बाह्य भुजगदयाला ॥ ठकाया प्रोति-
 पाला ॥ रोकवीना आसवरनाला रा ॥ जि ॥ ६ ॥ ईश्वरनेमीश्वरराया ॥ विरसेणसदा सु-
 खदाया ॥ महान्द्रजी कर्महंटाया रा जि ॥ ७ ॥ देवजसजीहे जसवंता ॥ अनंतविरज
 सीवकता ॥ डपजावे ध्यानधरतारा ॥ जि ॥ ८ ॥ विचरो म्हाविदेहेके माई ॥ प्रभुपा-
 चसे धनुषतचाई ॥ महेमा जगमाहे सधाईरा ॥ जि ॥ ९ ॥ प्रभु कचन वरणीकाया
 सबजनकेमनजाया ॥ तिलोकीरत्नजी नितसिसनमाया रा ॥ जी ॥ १० ॥ इती सपूर्ण
 पद ॥ ॥ परमी चोलीमे पद ॥ मान बदे मानमेरी ॥ मतकर गुमानवे ॥ पृटेक ॥ काया-

सो अधीरपार ॥ जे सो सक्षा जानवे ॥ माया सोनवे प्यारे ॥ जे सो धनुषयानवे ॥ १ ॥
 मा ॥ आठयो अधीरयोमो ॥ अंजळी जलजानवे ॥ हमेस ठिंनरडीजे ॥ यतिको तोफा-
 नवे ॥ मा ॥ २ ॥ जोवन नदी पुरजे सो ॥ तयि कर्मो अकम्पनवे ॥ नदीके कीनारे रुपा
 अठ उल्लभनवे ॥ मा ॥ ३ ॥ ओरिका नुकसान करे ॥ तो कु नुकसानरे ॥ ओरिकुमारि
 हुरीवो ॥ तो कुहुआजानवे ॥ मा ॥ ४ ॥ पाणी पीलायपाणी मीले ॥ रोटी देतोनानवे ॥
 दीख ड्याए दील ज्ञेगा ॥ अहेसानयी अहसानवे ॥ मा ॥ ५ ॥ नेकीका । दरजाने
 कमीले नदी सेवदी मानवे ॥ चेन दियचेन होगा ॥ हेरानयी हेरानवे ॥ ६ ॥ तिलो-
 करिष सोख देव ॥ दया दिखिमे आनवे ॥ दया वरम सारधार ॥ पावेगा निरयानवे ॥
 ॥ मा ॥ ७ ॥ इती सपूर्ण ॥ ८ ॥ मेदीवाली वद चाकरेरा ॥ प्रभुजी पटोबिस्वाइ दो-
 नी मेरो ॥ दुवात मगाइ दोकलममगाइ ॥ दुकागद मगाइ दउकोरो ॥ अमरापुर जागोरी-
 वीषदो ॥ मसत मगन होय मेरो ॥ १ ॥ मे ॥ ज्ञानध्यान करमेव चुणाइ उरा पुड्वा-
 जे पेरे ॥ सुमव सीपाइकी चोकी रखाइदो ॥ चोरने पावे कोइ गेलो ॥ २ ॥ मे ॥ पा-
 वही आरजो करवाड ॥ मन कुराधुवारो ॥ ज्ञानखमगलेइ ॥ पारततार ॥ जवखग

मुञ्चरो मेरो ॥ ३ ॥ मे ॥ दीर्घविचे दरीयावधेयअसी मेरो ॥ नावने पावे वीनी बेरो ॥
नानकदासरो याइ अरजहे ॥ सग तवारोनिमेरो ॥ ४ ॥ मे ॥ इती सपूर्ण ॥ एकहाव
सुतारी धाजे नही ॥ नही मानोतोधजाय देषो एकतर पसुप्रीतरहे नही ॥ नही मानो
तोखगाय देषो ॥ वींगर बुलाया आदरनही ॥ नही मानो तो जाय देषो ॥ जीम्यापले
सवाद नही ॥ नही मानो तोषाय देषो ॥ चारुवातसचीहे नमानोतो अजमाय देषो इती ॥

॥ अध्यातम दसरावाकी लावणी ॥ धीजेदशमीदिनि धीजेकरोतुम ॥ ज्ञानदृष्टकरनरनारि
येसादशरावा करवो लमगहो मीध्यामोह रावणमारी ॥ येसंसारसागरके आदर करम र
प अभयपपाणी नरमरुपपने नवरइसीमे ॥ इवजातजहा जगपाणी ॥ तीनदंन त्रीकुट
दीपहे बालचलका वकवणी ॥ महामोहोरल अबानामयक ॥ राक्षराजा लसमेधणी
कलसकेकसिराणीहे उसकी ॥ अकलदार समजोजहारी ॥ यसा ॥ १ ॥ मीध्यामो
हणी लसकाफरजन ॥ दसमीध्या दसआन नहे ॥ धीसआाअवकी भुजाहे उसके क-
पटवीया को पाननहे कुबुधनाम चदरनपावेनहे ॥ कटीणकरोधपरकेव्याही ॥ दोष
ए दुषण तीनसल तरसलो यदोनुइ उसकेजाई ॥ सजल संतुक चदरनपासुदा ॥ कल्युष

कअयो ऊर्त्तिपारी ॥ य०, २ ॥ ज्ञानरूप सुरज हृत्सपन्नेकु ॥ साधनकी दीक्षमे आई ॥
 मातापिताका ऊकमनमाना रक्षावोउत्सट तारणमाई ॥ जसवधवर्मे रायराजगर्हे ॥ दश
 छप्पण दशरथ रायासमरभावना राणीकोसल्या ॥ धरमरामपुत्र जाया समगत सुमी-
 तराराणीदुसरीसतलभ्यणकीमहेवारी ॥ य० १ ॥ सुमतीसीतासेधरमरामका ॥ बोटबावसेव्या
 धनयापूकरोजबोपीताऊकमसे ॥ तीनुहिसजमेवनमेगया ॥ सतलधमणबोपनगपकनकर ॥
 संजल सधुकका सीरवाया ॥ कबुध चंदरनपाकही पतीस पर डुपण त्रसलाधया ॥
 सतलधमणवधचढे सामने उणवीनुकु वीयामारी ॥ य० ४ ॥ मीथ्यामोह रावणकेपा
 सवो समती सीताकी नभइ ॥ कीरेबोट वनछालचवसवाही चळअया लकासाइ ॥
 लक्ष्मणिकाकानादसुणाके ॥ सुमती सीताकीकरी चोरी ॥ रामलक्ष्मण जबजाना नेदये ॥
 सोचेअनठानी दोरो ॥ झुटसाहा सकवडछी ॥ उसकी सतलक्ष्मणनेकरी धुवारी ॥ ५ ॥
 ॥ ५ ॥ सवोस सुग्रीव जब जयापक्षपर ॥ बोटभुप उसकीसगे ॥ जामबानने मनला-
 दीक ॥ समननाम हनुमवअगे ॥ धवरछायावो सुमतीसीताकी ॥ बोटजोरावर दुनीयामे
 दानसील वप नाचकी सन्या ॥ लोकेगये लकातामे ॥ मीथ्यारावण सुणीवाव येकीकी

आपकी ज्ञप्तिपारी ॥ य० ॥ ६ ॥ चारकपायराक्षसद्वन्द्वपारी ॥ कुब्जानधजाके फररावे
 अपकीरतीका वाजेनगारा धीकथाका कम्पगावे ॥ कुसीलरथमे वेठाहुसीपारी ॥ साव-
 धीसन सस्तरधारे ॥ रागद्वेषलमराध जोगपर ॥ सद्देज सुजटसे नद्विहारे ॥ नयने जासका
 यधोसदे ॥ रामअपे चढतीणपारी ॥ य ॥ ७ ॥ सतलदमणतव धीरज धनुषले धेटे-
 धीलरथके माइ ॥ अरु परजव मीखेआणकर ॥ मीथ्याराधणकु रीसआई अग्यान
 चक्रमक्षा लछमणपर ॥ जोरचलानाही लीगारे ॥ ग्यानचक्र जयमेलाहरिने ॥ येकद-
 ममे रावणमार ॥ रामलक्ष्मणकी जीतभईतव ॥ जगमेजयाजेने ज्ञापारी ॥ य ॥ ८ ॥
 सुमती सीताकु लेकरआये ॥ मुक्तअजुध्या राजकोरे ॥ जनम मरणहुप्रसक्तव मी-
 टेजदा रामराजासो जगमे परे ॥ समत ठगणसि साख ३ ८ का पेठ आचोरिके माइ ॥
 दीजेदशमीदीन कीधी लावणी ॥ समक दारके दीखजाइ ॥ तीलोकरीषजी कहैसत
 रामायनधरम परव करो सुखकारी ॥ य ॥ ९ ॥ इती सपूर्ण ॥

सवईया ॥ ३१ ॥ सचेत प्रयधीन ॥ पारेवासोकोरे तन ॥ जंबूदीपमे नमावे ॥ जीवयतो
 णीरे ॥ जलविंड मधुकर ॥ वेतसरसवसम ॥ घाटपुक ककूकने ॥ पस २ टाणीरे ॥

प्रवेक धनसपती ॥ असेरुथाव गुणकर ॥ साधारणसुह अत्र अनंत प्रमाणिये ॥ नस-
 दिह भिन भिन ॥ केवहे तिलोक चिन ॥ निज प्राण समजाण ॥ अत्रुकपा आणिरि ॥
 ॥ १ ॥ पारे सव अवासे चोविस एक मोरतमे ॥ जनम मरण प्रथीपाणी तेतवा-
 यमे ॥ सामीपेसठ सठ विस करोनिगोदीया ॥ पतिस हजार सो प्रवेकहरी कायमे ॥
 बंड़ीमाहि असो साठवेंद्री माहिमणहोए ॥ चोद्रीमे चालीस सख्या । कही सुत्रायमे ॥
 असनी चोविससनी एक नव होए हद ॥ केवहे तिलोकरिष ॥ धर्मसोन जायमे ॥ १ ॥
 असाढज्जाद्रव मास कार्तिक पुनम चेतानसजगइचारयह ॥ जर्मोविचारिया ॥ आवण अ-
 सोजध ॥ अगण वेशाखधुर ॥ पढवा चारुहीवेद ॥ आठयसंनारीयो ॥ प्रातका-
 ल मध्यदिन ॥ सज्ञा ओर मध्यरात ॥ असजगइ चार निच ॥ दोदोषनी टारीये पूव
 पारे असजगइ ॥ कही चोया ठाणा माही ॥ ज्ञानआराध कजन ॥ सुत्रपाठवारीयो ॥ ३ ॥
 आकासकी दशा असजगई फरमार्द प्रभु ॥ ठल्कापात दिशी दाह ॥ गान्धर्वज जाणी
 ए ॥ कर्मके गगन पालवीज चद्र जक्रचेन ॥ धुरर स्याम स्वेत ॥ रजपातपह चाणीए ॥
 दशकदरिकफूनि ॥ दाह मांस कद्रसी ॥ भुष्टासम साण चद्र ॥ रविग्रहण नाणीए ॥

राजमृत्यु विधेसनी मिलके पतिशयह ॥ केवहे तिलोकीष ॥ प्रभूषेण मानीरु ॥ ८ ॥
 जगमे सरजीवनधनी पचनवकारमतरवा र३ जपियेजी षिणनभूलाइये सोचतठत मुख
 जावत प्रदेश माहि ॥ रणमे भुजग सिंघ वेषन म्हाईये ॥ सकट नपहे कोरु ।
 भुतव्यतरनहीलले ॥ जखेनअगन जघोदधि तरजार्इरु ॥ ताकुकहाइर सुरलो-
 कहेविनोदीलाळ ॥ जोवेनवकारमतरमनवचवार्इर ॥ १ ॥ हिंसाके करइयामुख-
 डुठकेपोलईया ॥ परधनकेहरईया करुणानजाकेअगहे ॥ रयणकेषवइया मधुपानके
 पिबईया ॥ कुन्निसाधकेजरैया ॥ कठोरअतिहीयाहे ॥ नरककेजवईया ॥ परनारकेरमइया ॥
 कदमुलकेनपइया ॥ जानेओरपापकीयाहे ॥ तेहीतरजातएकॉठनएकमेविनोदिलाळ ॥
 जोवेनवकारमतरमनवचवार्इरु ॥ २ ॥ कोइकेबलदेवताको ॥ भूतप्रेतइष्टनको ॥ कोइ-
 केपलचप्पिमडिदेवपेतरपाळको ॥ कोइकेवलगायवेको ॥ कोइकेवजायवेको ॥ कोइके
 उधारको ॥ कोइकेवलतरवेको ॥ कोइकेबलमरवेको ॥ कोइकेवलमारवेको ॥ वाघइया
 पारको ॥ कहेतविनोदिलाळ ॥ जपोनवकारमाल ॥ मेरेतोअनतवलमजनवकारको ॥
 ३ ॥ कोइकेतोधनहेजीरुपैयानेमहोरषणी ॥ कोइकेतोदेशियेजीकचनजमरहे ॥ कोइ-

प्रवेक वनसपती ॥ असंख्यात गुणकर ॥ साधारणसुह अत्र अनंत प्रमाणीये ॥ वस-
 देह भिन र्चन ॥ केवहे विबोक चिन ॥ निज प्राण समजाण ॥ अनुकपा आणीरे ॥
 ॥ १ ॥ वारे सहस्र आवसे चोविस एक मोरतमे ॥ जनम मरण प्रथीयाणी तेववा-
 यमे ॥ साम्येसठ सब विस करेनिगोदीया ॥ बतिस हजार सो प्रवेकहरी कायमे ॥
 येदीमहि असी साठवेंद्री माहिमण्होए ॥ चौद्रीमे चालीस सख्या ॥ कही सुत्रायमे ॥
 अस्तनी चोविससनी एक नव होए हद ॥ केवहे विबोकोरिष ॥ धर्मसोन जायमे ॥ १ ॥
 असाढ्याद्रव मास कार्तिक पुनम चेता ॥ अस्तजाइचारयहा ॥ जन्मेविचारिया ॥ आवण आ-
 सोजवव ॥ अगण वेशाबधुर ॥ पढवा चारुहीवेद ॥ आढपसंजारीयो ॥ प्रातका-
 ल मध्यदिन ॥ सज्ञा ओर मध्यरात ॥ अस्तजाइ चार निच ॥ दोदोषनी टारिये पूव
 वारे अस्तजाइ ॥ कही चोया ठाणा माही ॥ ज्ञानआराध कजन ॥ सुत्रपाठवारियो ॥ ३ ॥
 आकासकी दया अस्तजाई फरमाई प्रभु ॥ ठल्कापात दिशी दाह ॥ गाजबिज जाणी
 ए ॥ कर्मके गगन बालबीज चद्र जक्षचेन ॥ बुवर स्याम स्वेत ॥ रजबातपह चाणीए ॥
 दशकदारिकपूनि ॥ हाह मास कद्ररसी ॥ भूआसम साण चद्र ॥ रविग्रहण नाणीए ॥

एपर गुणदाकेवलवर्द्ध ॥ केवहे तिल्लोकलोचन ॥ असनाध धारेते ॥ २ ॥ कौधघटजापूर-
 क धिन्ध्याकेपन्नाग्रहे ॥ मानघटजातनाध विनेगुणधारेते कपट घटवसोवो सरलसना
 वकीय ॥ क्षोन्नघटजात एक । असना निवारते ॥ हासघट जात मुषमुनकरलेवतद ।
 नयघटजातएक धिरजवा धारेते ॥ केवहेतिल्लोकरिष ॥ ज्ञानसोप्रमाद किया किमव
 घटवएक हिमवते द्वारेते ॥ ३ ॥ त्रगेमतिपयीजन । शंसार अटधीधन ॥ कायारूपनग
 रीमे ॥ रद्देकामचोरहे ॥ जीवहे घटतयामे ॥ आयकरवासकीयो ॥ ठगणीहे पाचया
 को मुलकमे सोरहे ॥ ज्ञानादिकगुणरूप ॥ रतन अमोलधर्म ॥ त्रगेतोळेजापूळुट ।
 मिथ्यावमघोरहे ॥ कहेनतिल्लोक सतगुरूचोकीदारकहे ॥ धारेवटाळ त्रगेमाविहोए ज्यो-
 हे ॥ ४ ॥ शिधववहेदी जाके । समतासदाहीमन ममदानराधे सोवो ॥ कोर्हेसिनलरते ॥
 हरषव सतदेव ॥ रोम २ ऊन्नसव ॥ सोमप्रवधेण ॥ मुपसे तुचरते ॥ सकतिप्राणदान
 देत ॥ अहंकारतज ॥ आतरत रुद्रलोभ ॥ धरमाहिकरते केवहेतिल्लोक चली हारी ॥
 वाक्कीबारवार ॥ धनपाकी मातकुंसो जायोयसानारते ॥ १५ ॥

॥ पुर्द ० अथ श्री वर्द्धमान स्वामीनो दसोदणलीप्यते ॥ श्रीवर्द्धमान जीनेसरकेरो ।

केतनमाळ ॥ कोइ हिरामो तिलाळ ॥ कोइ केवस तुसार ॥ दरव अपारहे कहत विनो वीला-
 ला ॥ जपो नवकार माळ ॥ मेरे तो अपुट धनमजनवकारहे ॥ ४ ॥ अरिहतर्जा के जपे अपष्टकर्मको
 विना सहोत ॥ सिधा जिके जपे सेवि सीध पद पाइये ॥ आचार जजपे सेवि आतमा सरूप सुप्ते ॥
 उपाध्याय जपे सेवित चपद पाइये ॥ साधु जिके जपे सीध मारग वताय देत ॥ ईदलो कपरलो कअ
 तिसु पपाइये ॥ कहैत विनो दिलाळ ॥ जपो नवकार माळ ॥ जाके जाप जप्या सेवी ॥ सदा सुपपाइये
 ॥ ५ ॥ दोहा ॥ असु न्करम के हरणुकु ॥ मित्रवने नवकार ॥ बाणी डिवा दश अगने ॥
 सोषलो पोतत सार ॥ १ ॥ श्री ॥ हे ॥ श्री अरिहतं नगवत बरे गुणवंत ॥ सिरि ॥ सिद्ध
 राजमुख अपटगुण धारीहे ॥ आचार जसो तो गुणवतिस बिराजमान ॥ पचीस गुण तप
 द्वाय ॥ ज्ञान के नभारहे ॥ साधु साधे आतमा सो ॥ सताविस गुणजुक ॥ सवमिल विष्क
 सव आठवि सारहे ॥ कहैत तिलोक रिप ॥ मनव चकाप करी ॥ सदा हितु गते सुर बद-
 नाह मारहे ॥ १ ॥ ज्ञानवधे ग्यानी जोग अनुजो प्रकास जग ॥ समगत वटे एक निश्चल
 ता धारेते ॥ सजम पढत सोतो ॥ आश्रवत जत जेतो ॥ तपस्या वधत वनममव निधारेते ॥
 कक्षरा वढवटेक ॥ करत न पावे गम ॥ अहंकार वढे परहिण ताके नारेते ॥ आपके ओग-

एने अणनेत्याश्वाधे ॥ देवधातो कक्षेक्योनदीश्वाधे ॥ १० । जीमणने अणनेत्याजा-
 धे ॥ जोजनधारे कीणनेलाने ॥ वे वेटीने आगेजाने ॥ सरसाजोन आदरसारो कु-
 णरिजगीकरे नकारो । ११ । जीमणआया अधीकतमाया ॥ पत्तीवध वेठासधनया
 गगोदक कचनकी ज्ञारी ॥ वेठाजीमणसच हुसीपारी १२ जवसग जोजन होवे त्त्यारी ॥
 मेवा परसे सुदनारी ॥ वेलीकीसमसदाध मनकाकेलाकतली देसकोकनका ॥ १३ ॥ पिंम-
 नुर गुठलीकरीत्तारी काजुकली बदामसुप्यारी ॥ चीरोजीअजो पीसतान्नेरा ॥ अ-
 नुर दानम धोपरगहेरा । १४ । चटकाकरके सकरमीलाइ ॥ नरशुवा मेलेतमाइ ॥ रु-
 पापाट सोवनकीपाली ॥ एकधानकी मनधाराचाली । १५ ॥ लाडु सीहकेसस्थानीका-
 मोठी चुर चोगणीकानीका ॥ चुव्या चुरमा लाडुदालका ॥ मगद मनोहर रायसालका ॥
 ॥ १६ ॥ वेसणधोर घाटीकाजाणो ॥ मुगदोलका सरस वषाणो ॥ सकरचासणी लम्दा
 दालका । जुधारमकीसो तावकालका । १७ । कसारकीटीया जुधारधाणिका ॥ वती-
 सास दाणासाणिका चावल धोर झोलिकाजारीराजगारा तीर्लीकाजद्वारी । १८ ॥ सुंठ गु-
 दका धोर पीत्ताइ नदामचीरोजी सकर मीलाइ ॥ इत्यादीक नावन प्रकाराकवलग ना-

कहुदीसेठणभावजलेरो सीवारथनूप कुलमे आया असबादे राणीजी जाया ॥ १ ॥ चे-
 तसुदी तेरसवीथजाया ॥ ७ प कुमारि मंगलगाया ॥ इद्रमीलकर मोठवकीयो ॥ ११-
 रजीनेश्वर नामजदीयो ॥ २ ॥ दीन जगा नूपमोढवकीना। जाचकलोक अजाचककी-
 ना वीजे दीन चदसुरज देशवे ठटे वीनसो रावजगावे ॥ ३ ॥ इग्यारमेदीनेअसुची-
 टाले पारमेदीन नोजन तजमाळे ॥ नोजनसाळा अधीक धीसाळा ॥ चित्रवीचित्री सुर-
 गरसाळा ॥ ४ ॥ जरी जरतार चवरवासोवे ॥ मुक्ताफल जुमक मनमोवे ॥ वनातक-
 नाव मुल्लमलकीचंगी ॥ सोहेव सुदर नव२ रगी ॥ ५ ॥ बाजोट चोकी पाट मगाया-
 पाल सुवरण रुपकीलाया रतनकटोरी घाटकीलाल्या ॥ माहे नोजनवज्जुर्वाव घाल्या ॥
 ॥ ६ ॥ आयासत्री राजावाजा ॥ अतीआम्वर वाजागाजा ॥ केदकहाधी केदकवोना ॥
 पालवी आगल घादवदोम ॥ ७ ॥ केदक दुदाळा काककलमाळा ॥ दीसेकेसजमरजी
 मकाला ॥ जीमणनेआवे तजमाळा ॥ केदक सुसरानेकेदसाळा ॥ ८ ॥ केदक जमा-
 इमाहा जोवाळा ॥ नव २ भुषण रुपरसाळा ॥ केदकजाड सानमासा मामा दोयता
 आदीपासा ॥ ९ ॥ ठवीसकुलकानेत्यासत्री ॥ बुढावाया देइमंगलपत्री ॥ जीम-

मेजसदाइ । ३९ । अथफल घात साधआवकी ॥ जानु लीनु कतली जामकी ॥ सी-
 ताफल जामफलपभुजा ॥ हरन काकनी और तरबुजा । ३० ॥ पीरणीचकोव अरदे-
 सीकेडा ॥ जधीर बीजोरा आषरोट भेला फुटकाचरीकाचराभ्यारी । फणसरवाहु त-
 लनात्पारी ॥ ३१ ॥ कालो पोदाकी साकी गाठा काट बीलकर मेल्यासावा टीमर ॥
 कोदा पाकाअलेला ॥ सरस भुजुरा धामण्यामेला ॥ ३२ ॥ कवीठ आवली पेमजीबोरा
 ॥ श्रीफल काचा मीठाघणेर ॥ गुदाफुदारायणआदी ॥ नानवीध फलचातज्वमी ॥ ३३ ॥
 अथनोजनकी नइतदयारी कलुष्कनाम सुणोनरनारी ॥ अतलसगादीबाजोठ सुरगीया-
 लसुवरण हरिरा जडीचगी ॥ ३४ ॥ रतन कचेला नानी कटोरी ॥ माजधोपपुचीकरीकोरीग-
 लमेदाकी रोटीघोळी मीठीरोटी पुरणपोली ॥ ३५ ॥ काटीकनक कीरोटीबोटी ॥ हुपनी सव-
 पुनिसाठाकी मोटी ॥ बाटी चाफल्या फलकागोला रेल मालचा दसमी ओला ॥ ३६ ॥
 चरपरोपुरण रोटीधीरकी गुदकिरोटी बीनानोरकी ॥ पोतवाया कोरमाकी पुडी ॥ सुग-
 मोठ हरवराकीसमी ॥ ३७ ॥ नुणमीरच नरगरम मुसाला ॥ बाधरातळमा रोटी रसाला
 फीका मोठा चोषा सुगधी ॥ नावकेसरचा अधीक सुगंधी ॥ ३८ ॥ रामवीचनी मेवा

मकहुमेन्यारा ॥ १९ ॥ डुधपेना कुवाका ताजा । घास कोमल धांडने बाजा ॥ चरयरा
गाढया सकरपारा दुधरावन्वा माही लभारा ॥ २० ॥ धरफी केसरीया पीसता-
इ ॥ कीनीमेवा अधीक मोछाइ ॥ सरसजळेची गरमागरमी गेने नही कोइ सरमास-
रमी । २१ ॥ कळाकदमेवा झाका ॥ होयपुसी देखी सनराजा ॥ असल चीरोजी सव
सीगोन्व ॥ जवाज्ज २ मेलीगोन्व ॥ २३ ॥ सुझेफणीअोर चीरोजीदाणा ॥ सावसाइकी
अधीक रसाळा ॥ अकवरा ओर अदरकजाणा ॥ नुकर्तीदाणा मधदरसाणा । २४ ॥
वेवर सरस धान्कफांका । मुरकी पतासा पेवानीका ॥ दइयाडा ॥ ओर सोटने धु-
रमा ॥ धी सकर मेवाका चुरमा ॥ २५ ॥ दरवो दोठा पुरी कचोरी ॥ मालपुवा ओर-
रेवन्नी सोरी ॥ सारो साधुनो मीठिसुवाळी ॥ तेसकीपापनी सकरघाळी ॥ २६ ॥ मु-
गफळीका लोटजळेरा मोणदने कीनागहेरा इदर इसा गुजागणीधामे ॥ लुची छापसी
चादसाइजमे । २७ ॥ गुडघाणी गुदपाकअमंका ॥ डुधओटाइ मेल्यायका ॥ बारीसे-
व ओरवकादाळ ॥ गुलगुलावही भुजा सुवीसाळ ॥ २८ ॥ कुडला पुडला अवरव-
णाइ ॥ कहेवा दाळआधीक धधजाइ ॥ दहीकी जावणीमेलीआइ ॥ नाट्य मीठाके

लपाणा वगारचायता ॥ तुनाढाच वगाराजारा ॥ जुण मारच राह ठमकारी ॥ ४८ ॥
 गृहीको सपिरण मेथीदाणा ॥ सकरसामल अमलवाणा ॥ पारावनी ढाढवनी नल्लेरी ॥
 पेठावनी ओरचीणी बज्जेतेरी ॥ ४९ ॥ पापन्वनीपीचा वनीजाणो ॥ पतलापवोन्की
 अधीकरसाणो ॥ पाठवनी पवोन्कुडलाइ ॥ रसोढावो दक्षण माइ ॥ ५० ॥ अमृत्योर
 सको ठमकारणो मुरयो आंवाको सुधारयो करपटाभीला चणाकोला टीन्नेरी ओरका
 चाकोला ॥ ५१ ॥ नीलावेर केरवडबुजा फुटकाकढी फोगतरबुजा काळीगढा ओरगि-
 लकीवरोई वगाकाचरी गुहीपातोइ ॥ ५२ ॥ नीडाक्षीन्व कोट कीकोन्व वेलरा टीड-
 सी करमदाओडा कोराचकी ओरनुवडा सरजणाकाचरा ओरझुमडा ॥ ५३ ॥ वालोळ
 फली चवलाकी ज्ञारी गवारफली सागरी ठमकारी कमळगटा वेगणरतालु स-
 करकद मुलार्पोन्नुला ॥ ५४ ॥ सुवावायलो पाटीन्वाजी मेथीचणावयुवाकीवाजी अमलमुळा
 ओरओरचदजोई पाळकोटीमहेपोचोजोइ ॥ ५५ ॥ अवाही करढी अजमाकी छाल्च्यो
 छण्यो पुवाभसमाकी घोड्यो घोळयो कवीजाणो चीपाडीळीक चुकाकोमाणो ॥ ५६ ॥
 फादीसेया ओरपरजणकी सरपन्वा ओरसीवणकी चोळीसाइ राइजगराकी करज-

कोसाधी ॥ मुंगतुयर भोलभाकेईराधी ॥ दुधराबन्धुलीढीली काठीधुली जाधरीगोली ॥
 ॥ ४९ ॥ विरवगायको नवोतपाई धीलोभी मुण्ण्णानी नमार्इ ॥ लोलोकरवा मुंन्नेया
 के ॥ कुणजोरधर धोफिरवाके ॥ ४० ॥ सकरबुरो गालनेमीसरी ॥ काकबनेलणरच
 नवीसरी ॥ सेवयीचओर धीरवणाइ ॥ धीचन्ने घुधरीरायसवाइ ॥ ४१ ॥ धीचो पापन
 मुगळम्हका चणावटला तुयरवीधश्का ॥ सेक्यातळीयापलाभोटो धालीपीठ चाजरी-
 कोरोटा ॥ ४२ ॥ मर्कमाळ कणुणी जयजाणी ॥ रालोवरेटी कुळंय वयाणी ॥ जालरो-
 तीवन्ने सामोजाणी ॥ कोदरावरेटी रोढवयाणी ॥ ४३ ॥ करचतुराइन्तर्यामुसाळा ॥ धान
 चोवीसकी जीनसवणाइ ॥ रसाइदारकेइदसका ॥ जोजनकळासो जाणरेसका ॥ ४४ ॥
 मीरची पकोभी चरमरीजावे ॥ तेळेणयही वमवम अरचीआवे ॥ दाळ मुगओर मोठ
 मसुरकी ॥ उम्व चणावटालातुयर धीदोदको ॥ ४५ ॥ पतेलीकाठी सीस वातळीया
 मुसाळा नानाधीष पलीया ॥ कमीलाच अमचुरकी जाणो ॥ आवोळा जार्जोकोपण-
 माणो ॥ ४६ ॥ वेलान्मकरोलमाचुरकी ॥ आमटीअमरत्यो जार्जिभुरकी वडीकोळकी
 ओरकोरमी ॥ नीपजाइ अतीचतुरगोरमी ॥ ४७ ॥ दावबन्ने जार्जोकोरायतो ॥ अम

हलधे २ पुटे पुटे ॥ गोभेद्राय देने जे ॥ ६७ ॥ पेठ नाणा तंगमवगा ॥ सङ्ग अघाणा बो
 नरमगा ॥ सवलाहलधे २ चाळे ॥ तवावलाफोर कोदनेहाळे ॥ ६८ ॥ चोलेधीरे २ चा-
 लोजनजीमतीम बेटेयालो ॥ एसीरीते चलकरआया ॥ जाजमगादी तकीया वीलाया
 ॥ ६९ ॥ तीनअहारको कीपोषयाणो ॥ मुखसोधन मुखवास सुहाणो ॥ जावंओ ओ
 र लवग सुपारी ॥ दालचणी प्लायचीप्यारी ॥ ७० ॥ कालीमोरिच सुधसवाधी ॥ क
 वाचचीणी धीपलहेव्याधी ॥ कपुरसुधा सीतकथो चुनो ॥ नागरवेळीको दलदुनो ॥ ७१ ॥
 चीन्हे वात्रक देवेआइ ॥ लेवे सवत्राचीत हरपाइ ॥ लीम्हीपिपरसरसो अजमो ॥ चु
 रणसवादी अहारहजमो ॥ ७२ ॥ पहेराइ फूलनकीमाळा ॥ देवेपचरगी जरिदुसाला
 केरने दुपटा वरजोन्हे ॥ केरनेचौरा पागपलोडी ॥ ७३ ॥ पचपोसागपेरवेचगी ॥ जा-
 मो अग्रधी वरपचरगी ॥ दीवीमदील घाळावदी ॥ देवत तनमनहोवे आणदी ॥ ७४ ॥
 केरके कटी हारजदीना ॥ केरने कुढल अर्धाकनधीना ॥ वाजुधध अगुठीचगी ॥ सीरे २
 पेचदीर्घा मनरगी ॥ ७५ ॥ ह्यायी घोन्हे रथ पालधी ॥ केरनेदीना गामनाळकी जयाजोग
 सवने सनमाने ॥ हुवादसमे दीनमोढवठाने ॥ ७६ ॥ सीधारधनूप सङ्गमेवोले ॥ कुवर-

म्ने ओरहे सरवारी ॥ ५७ ॥ चणालोव्हा हीनकीजाजी जीमेलोका जन्मजन्माजी कु-
 र्वा सुर्वा ओरवणेरी काहालग नामकज्जमहेरी ॥ ५८ ॥ लोर्जीआव आवळीकेरी गरममु-
 साले धुगारीगहेरी चटणी कोथमोरकीजाणो कर्वाठकी आवकी अधीकरसाणो ॥ ५९ ॥
 श्रीफळी तळी बुणमोरिचकी व्हरा मोडमासरसु चीचकी गरममसालाकी केइचटणी
 नातरकी वटणी वटणी ॥ ६० ॥ अधाणो वळी आव वषाणो वीबुमीरची आदोजा-
 णो वसोता ओर जीमीररोइ गलिकीनालोवळकीकोजोइ ॥ ६१ ॥ चवळावटलांमि
 यी दाणाको करमदा पारकर्करे चणको गवारफळी सुरजणाकीजाणो नातचोरासी
 अधीकरसाणो ॥ ६२ ॥ पुन्निघान्नर १ आगेमेले जीमणवालावेताइवले वालक बुढातर-
 णारोगी वणारसोइ सो सबजोगी ॥ ६३ ॥ नामनआवे पुराजीणसु थोडीकरचनाकही
 मेंतीणसु जीमेसवळा ज्जसे ज्जसे किंचतमातर कोइनरोसे ॥ ६४ ॥ हमनपरसी कोइ
 नबोले रमोनहीकोइ नालेनोले जीमता २ वाव्यापुरा एक कवो लेवणने नहीसुरा ॥ ६५ ॥
 सबलानोडे नाजी नाजी कोइ नबोले मेळोव्हाजी परसणवावा अधीकमनावे जीमण
 वावा करन्यावे ॥ ६६ ॥ मेळेसुन सुगवीकपाणी ॥ दातपोया सबइटअवकाणी ॥

नदीषधाणि ॥ ८६ ॥ पूसा जोजनवार अर्नवी । कीनापणत्रसनान भुझंति ॥ इणमे सं-
 कारचनमानो केवलज्ञानीकी पृढ्वाणि ॥ ८७ ॥ इमजाणी तप जप आदरजो ॥ चीव
 में समवानावकरजो अनुभव भ्यांनदसारस ओसो सवातरपवरहे सो पदपासो ॥
 ॥ ८८ ॥ आवको ओढो जोनीयोकोई ॥ मीजमी डकन वसहोइ ॥ सुत्रवचन परमाण
 सवडापावेसोधन २ जगमाइ ॥ ८९ ॥ दतीदसोवणमहावीर सामीजीको संपुर्ण ॥
 उन्नम सिद्ध ॥ जेजेजेजेयोओ जिनवरकी ॥ जोआसाअमर सीववरकी ॥ जे० ॥ १ ॥
 जेसीकावि शशी दिनकरकी प्रजाआधिक प्रभुके शरीरकी ॥ जे० ॥ २ ॥ जेसी खुसबो-
 ही अगार वगरकी ॥ जिणसे सुगवसास मनोहरकीजे० ३ जेसीमिठी भ्याहि सकरकी।
 वाणी अनतगुणी मधुरकी । जे० ॥ ४ ॥ देहीईंदर सुर अनुवरकी ॥ सोना अनुप जिन
 दजीका नुरकी ॥ जे० ॥ ५ ॥ जेसीचाव मराव गजवरकी ॥ विणसुगमणगति सुं-
 दरकीजे० ॥ ६ ॥ चिंदाआणीहे नवसागरकी ॥ सबरिदान द्वावजागरकी ॥ जे० ।
 ॥ ७ ॥ घावकरवा करमरुपी आरकी क्रियाधारिसजम सवरकी । जे० ॥ ८ ॥ के-
 वलप्यानदिसा जवफरकी ॥ समोसरणरचना अमरकी ॥ जे० ॥ ९ ॥ करुणा आणीहे

नामथापणनेपोखे ॥ जीणदीन राणीकुषे आयातीणदीनधी दलवल सवाया ॥ ७७ ॥
दीन शुधीकारण मानो ॥ धुधमान कुषरइमठानो ॥ सऊसुणी हरपाणागोती नामजया
गुणकुडलमोती ॥ ७८ ॥ घररमगधमालवधावे गोरहीया मीळमगळगावे ॥ तीरकीड ती
रकीन वासावाजे ॥ धिधीधीधी नोवतगाजे ॥ ७९ ॥ धुध धपमय मादळरगी कुणकु-
णरकरे सारगी झाळरवाजे क्षणक्षणक्षण ॥ घुघरी धमकेक्षण २ वणपण ॥ ८० ॥
तुनुनोकरे तुनरुनतुन ॥ करेवालोकर तुनतुनतुनतुन ॥ घणणण घटानाद जचारे नरसी
गो धुधुधुधुकोरे ॥ ८१ ॥ धनिकट २ वजेनगरा ॥ इत्यादीकगण पचासप्रकारा ॥ ना
चेपावर सन्यमजारी दीयोदीसोवण हरपअपारी ॥ ८२ ॥ तीलोकरीषकहे प्रभु पुनजा
री ॥ नामळीयाहरपे नरनारी ॥ जो कोइ दीसोठणकेगावे धावेनहीतो मनहरधावे ॥ ८३
श्रीजीनराजकी कथाधीम्वारे करे अनुमोदन प्रेमअपारे ॥ तोपणनीजर पुनहेजारी ॥
इमजाणी सुणजो नरनारी ॥ ८४ ॥ सवत ॥ १९ ॥ सेसेवीससाळे ॥ अमदनगर दक्षण
परसाळे ॥ दाप्रवळसन चवदसजाणो ॥ धारसुक सविजोग वयाणो ॥ ८५ ॥ श्रीनुधमा
न दीसोठणकेरी ॥ कीर्तीकवीवा पृढनळेरी ॥ श्रीजिनपुन प्रसंसाजाणो सुणकर आरज

दशाविध धरमको हारहीयपेरजो दानमान कनहाधेपेरो न० ॥ ८ ॥ थियावचविटी
 दसअगलीमे पेरलो किरियाको कंदोरो धेपेरो न० ॥ ९ ॥ सजायको ठपलेवो जा-
 जछो नजनकी प्रभुगुण क्षात्र धूमगावो न० ॥ १० ॥ धरमकुटव संगं सुमत सो
 हागण ह्रिदमिलेगेर पुष खेजो न० ॥ ११ ॥ जावकीनगधे घोट घोट पिवजो स-
 तोसको सकर मेल्लावो न० ॥ १२ ॥ जिनवाणी पाणीवेराग रग घोडने लपदेशकी पि-
 चरकी नरमारो न० ॥ १३ ॥ विनयविवेकका धेवाजारे बजावजो नेमकानिसाणधे
 फररावो त० ध० ॥ १४ ॥ सवरकी मुखमीने गोठकरो न्यातकी गेरकाढोचारविरय न०
 ॥ १५ ॥ येसोफाग रमोसात्रधे दयाकी वृकानमान्नेवो न० ॥ १६ ॥ नारीकरमा जा-
 केदायनही आवसी हलुकरमी हरपावे न० य० ॥ १७ ॥ नही मानसोवो आगेपस-
 दावसो सतगुरुन्यांन धतावे न० ध० ॥ १८ ॥ लगणीसे सेविस फागणविदमे वि-
 जनुधवार दिनआयो न० ॥ १९ ॥ तिलोकरिल्लकहे मिरजगाममे धरमको फागस-
 रायो न० य० ॥ २० ॥ इति धरमफाग उपदेशोसंपूर्ण ॥ ॥
 ॥ २१ ॥ अथ धनाजीकी लावणी ॥ काकंदी नगरीनसी सरे जितसनु दीदाराए

जीव अपरकी ॥ उपदेशनायदिगा पहरकी ॥ जे० ॥ १० ॥ काया माया अथीरहे
सुरकी ॥ कोनगिनति ओढियोत नरकी । जे० ॥ ११ ॥ परधम थापनाकरि गणधर-
की ॥ पढेचार विरधगुणीवरकी ॥ जे० ॥ १२ ॥ सेलकरे गावेमोहू नगरकी ॥ पदवि-
सिद्धअमर अजरकी ॥ जे० ॥ १३ ॥ प्रवतारिषज्जिमहाराजमहेरकी ॥ बढाई किरि-
सुध विर्यकरकी । जे० ॥ १४ ॥ विजोकरिषकहे धनजुण नरकी सेवा नकि करे दिल
हरकी ॥ जेजे० ॥ १५ ॥ इतिसपूर्णम् ॥

॥

॥

पसोखेळजो होरपसोखेळजोरे फागसदासुखपावो यसोखेळजो धरमकोवाग फूलीसमग-
त सरधा विरठिकोपठ नादकरे नविकायसो० ॥ १ ॥ कूमतिहोलकाने दिजोरे मगालने
करमकी बुल्लुभवो न य० ॥ २ ॥ समता सरोवरमेकानकरो सुगणा । पापको मेलप-
खालेन० ॥ ३ ॥ धिरजको धोतियो धेरोषणा प्रेमसु जपुणा कोजामो धेरो न० ।
य० ॥ ४ ॥ पर्मारय पागडी तपोनकी उपरणी सीलकोसिरपेच धेवाधो नवि० य० ॥
॥ ५ ॥ द्विभ्यारुप जोगो मेलोमटो बाधो बाधोसाचको तपरुप तुररो कुकाधो न० ॥
॥ ६ ॥ कुरणाक कुडल चोकसिका चोकम नकिनी नमरकमी पेरो न० ॥ ७ ॥

જોમ્ને દમકદ્દે સરે મતમેલોનિઠાધારે ધેસુણોપ્રીતમજી સજમમતલોજો મ્હાનિલો-
 નને ધે સુણો કવરજી સજમમતલીજોમાહાનેલોઢને ધે ઉમેલુમે તુનીકામળ્યાસરે તુજો-
 કો પુકાર ધે મતલોઢોસાપુ તાસરે મેલોઅવલાનાર સજમલેઅતીદોયલોસરે વલણો-
 વાઢાધારે ધે ॥ ૯ ॥ ઘરઆદિ ધનોકદ્દેસરે આજ્ઞાદો મોરીમાય જનમેસો જીવેનહીસ-
 રે રૂમજાસ્યો મગવાન આજ્ઞાદો મોરીમાતર્જો સરે ધીણલાધીણીજાપ હેતું સુણમોરી
 જરણી અજ્ઞાદેવોતોસજમ આદરો ॥ ધે ॥ ૧૦ ॥ અજ્ઞાદીદી માતર્જીસરે કરમોટિ મઢા-
 ણ જાપસુખ્યા જીનવરને સરે તારો ગરીબ યગવાન પુત્ર વલનવણાસરે સુખ્યાધારે હાવહો
 ષેસુણો જીનવરજી આજ્ઞાદીદીલે માહારા પુત્રને ॥ ધે ॥ ૧૧ ॥ માલામોતી પોલોયાસરે
 પોલ્યા સવસીણગાર પચમુઘી લોચણકોપોસરે માતાકોલ્યો પોલામુક્કાર ધનાજી સ-
 જમ આદર્યો સરે લોમ્યા સજ્જપરવારે ધે ॥ ૧૨ ॥ વેલેર પારણો સરે જાવર્જીવલગ-
 ઠાય અતરોપાઢેનહી સરે આમલલુલો આહાર નવમહીનાતપતપ્યાસરે કર ગયા
 વેવાપાર હોધે સુણો જીનવરજી દોખ્યા દીદીલે માહારાપુત્રને ધે સુણો જીનવરજી દી-
 વ્યાદીદીલે માહારા લાલને ॥ ધે ॥ ૧૩ ॥ ગોતારથ ગરનલાસરે રતન ચદ માહારાજ

वाग वाक्नी वाकीयासरे सुंदरसोनाथायदेवतन्मनमोवीयासरे नेणाजाएलोनाए
 तुसुणमोरिजराणी अज्ञादेवोनी सजमआदर ॥ तुसु ॥ १ ॥ नगवतआया वागमे
 सरे घणामुनीपरवार पवरज्जद सवसेरमेसरे वदणचल्या नरनार । धनोजीपण आर्वाया
 सरे करवेठानमसकारे ॥ तु ॥ २ ॥ नगवतदे उपदेसनासरे सरबजीवादीतकार
 वाणीसुणी वेरागियासरे जाण्योअर्थीर ससार हातजोमने दमकहेसरेलेसु सजम
 नाररे ॥ तु ॥ ३ ॥ जीमसुखदोवे तीमकरोरे भगवतदे फुरमाए वरआद पुत्रकहेसरे
 अज्ञादो मोरीमाय वचनसुणी पुत्रतणासरे मातागइ मुरलाय ॥ तु ॥ ४ ॥ चेतनथइ
 माताकहेसरे सुणपुत्र मोरीवात एकाएकी नानव्जोसरे लेभिनेमतीजाए नेणज्जरे झुरणा
 झुरेसरेवतवोलीमाए ॥ तु ॥ ५ ॥ कोमलकेतसुद्धामणासरे जाणुंकरणोदोच पाए
 अरवाणोचालणोसरे धोमनेवणोअजोच सीतकालमे सीतवणीसरे धोमनेवणो अ
 लोचरे ॥ तु ॥ ६ ॥ बावीस परीसाजीतणासरे करणोतत्राविहार घर २ करणीगोचरी
 सरे लेणोनरिवोपण आहार दोषव्यालीस टाळणासरे सेणोड्य अपाररे ॥ तु ॥ ७ ॥
 कोइवतीसीसो नइयासरे नरीयाले नभर सुंदर रुप सुद्धामणोसरे सोवेवतीसिनार हात

जोनि अरजियाएमके जेसीतेसीनेमुह जोमती धानेवर जाये सुतरे मायके वलीवरजाये
मोटाजती ॥ धे ॥ १ ॥ येकझीहे ठोठण नही ठीकके जोन मारग नहीजाणती राव-
ण पीसणो येतु चरती पेटके परावरपाणीये लावती ॥ धे ७ ॥ २ ॥ एकलीयेदारी दर-
णी देसके ह्यान्त कुडा धोवती बाइलेनीयेतु सजमन्तारके पले दिनकोइला रोवती ॥ धे
॥ ३ ॥ सुगर्लांने परायो सोगके जगकरे वणी रावरो सलचान्नि हेकरे वणअसमानके
पलेफोन्नेला लोटपावरो ॥ धे ॥ ४ ॥ चेवीहोवोतोचापेमारापावके वलीवाजे टोलो-
गहरो तवगुराणीये बोझीयेमके काइधोवो जमारोपावरो ॥ धे ॥ ५ ॥ गुराणीयये चे-
ल्यामुनके आगमअरथ नजाणीयो जारापरा करमए प्रथ्यानही कोयके वीनपुजी वेपा-
रो वाणीयो ॥ धे ॥ ६ ॥ नदीरायदगढटोलेके जराकदीनहोवे पापटो जरि उपरपेटकीन
ही टकके कासुधने सीलावटो ॥ धे ॥ ७ ॥ सीपणीयये सामतीकीवके थोडाकपन्सु
पुरोनापने सामीठीया रपधोचेनाहेके गुरणीने पने सीदावणो ये ॥ ८ ॥ पन्नेसीतका-
ल असमानके दाहा पन्नेठारियो गुरणीरये संगरहीले सीदायेके जाणोकानगिन्नेरोमा-
रियो ॥ धे ० ९ ॥ कलेसकरताये रुपजे असमादके लोकोर्णोकरे देवने काइवालो ये-

जवरलाखजी इमजणेसरे जानै करंपणाम हीरालाखजी इमजणे सरे धन प्रधाजा साद
हेधे ॥ १६ ॥ समत श्रोगणीसे यतीसकासरे गडचीतोभके माए बुदधारसवेसाककीसरे
धारजो दीतवार दाख जोभी धनातणी सरे सुत्रके धनुसारसुजी ॥ ये ॥ इतीसंपुरणं ॥

॥ नेमजी ॥ नीतुरपयो साह्य सावलीयो ॥ निममेदीछीटिकाईजी ॥ नि ॥ मनकी
धातरही घटअतर ॥ पूलसकी नहीकाईजी ॥ नि ॥ १ जगत सिरामण १ जादवकेपत ॥
कण्णसरिषा नाईजी ॥ विणकी लाजरहीकहो केसी ॥ जादवजान लजाईजी नि ॥ २
जोकोइ पूनजंसे मूजअतर ॥ तोडसाप नाराईजी ॥ पिणजगमेकहो न्यायकरेकूण जोजि
वेराय धन्याइजी ॥ नि ॥ ३ ॥ जोविरकवरस नाव विसेवे ॥ तोक्युजान वणाइजी
पसुवनके सिरदोस दइगए ॥ घालागी कपटाईजी ॥ नि ॥ ४ ॥ तूमनेसिषदीजे कहो
कहेसि ॥ कहवाजने लघूवाईजी ॥ सभसजनकी सीरहीपूची ध्यादेवी चतूराइजी ॥ नि
॥ ५ ॥ नेम विनातो नेम जिहाखग ॥ प्राणरहे घटमाईजी ॥ सजननावकारि तूमसे-
वीकजुल पचन ऊ धाईजी ॥ नि ॥ ६ ॥ पुरस मोरसवेषणयो ॥ तोकीये इषकाईजी ॥
रानचदजीकहे धनसवीषवी ॥ जगतनिप्यो सऊनाईजी ॥ नि ॥ ७ ॥ ईवी सपूर्ण ॥ येसुण

भु ॥ जुगलियिको धास ॥ एकधीस वळे पांचसे जोजन ॥ पाचकला सुविलास ॥
 मा० ६६ ॥ रोहितांन रोहितसा नदीया ॥ अलेमाहा आसराळ छपनसहस वज्जीर्जानदी-
 यां ॥ किम आधुं करतार ॥ मा० ॥ ७ ॥ महाहेमवय पर्वत आडो ॥ मोटो आति वि-
 तसार ॥ ध्यार सहसदोयसे दस जोजन ॥ दसकला अधिकार ॥ मा० ॥ ८ ॥ आठस
 हस सवचार अनेवळे एकविस जोजन तास ॥ एककलावळे अधिक प्रमाणे वेन्नढैहरी-
 तास ॥ मा० ॥ ९ ॥ हरिकवनि हरीसीयानामेनदीयाळेप्रवख ॥ बिजी नदीयाढे आर्नाप्रभु ॥
 सेसपारे ऐकलास ॥ १० ॥ प्रवत निंदीयाळेवळे आर्नी ॥ जोजनवज्ज बीसतार ॥ सहस सतां
 अठ वयांदासि ॥ दोयकला मुनीराय ॥ मा० ॥ ११ ॥ वेन्नप्रभु जुगलीया केरो ॥ दे-
 वकरु वळेनाम ॥ तोपिण पर्वत नीलनप्रमाणे ॥ मोटोलेसुणोसाम ॥ मा० ॥ १२ ॥ सीत
 नामढे नदीयाभ्यो ॥ सर्वमाही सीरदार ॥ पांचलासवळे विजनिंदीया अनेवळे वतीस
 हजार ॥ मा० ॥ १३ ॥ कचनगरीरी वीरखा धरपर्वत किमजळगीया जाय ॥ नय सिंघव-
 न मार्गविलमी ॥ लगेकीमतपाय ॥ मा० ॥ १४ ॥ लाखजोजनमे ते परवत नामेसुंदर
 सण सार गजदवावळेमार्ग विषमीलागेकेम उपाय ॥ मा० ॥ १५ ॥ नगरी पर्वत बोळावि

जेनधरममे दाणके मतीलजाघो जेपने ॥ ये ॥ १० ॥ नानाय लणणरोमाणस नीचके
 मुळेदे चालेआपणे सायब्याजे जेलेमव मुक्के अवेसुष कासुहोवे ॥ ये ॥ ११ ॥ सेणी
 यअवसरनी जाणके चतुरचुके नही जरावेणने मोटाकुलनीय लोपेनहीछीहके लाज-
 वणिये जारानेणमे ॥ ये ॥ १२ ॥ यानेये सोपदीधीपूहेत जाणके कलेसये आणजो-
 मती दानेकयो प्यारसीपके काजके समतारसु सुणजोसती ॥ ये ॥ १३ ॥ इती संपुर्ण
 पदं ॥ तुनम सिद्ध ॥ त्रिभवनसाहिवअर्जसुणीजे ॥ दर्सनदीज्यो राजादर्सनदीजो म-
 हेरकरीज्यो ओलग सुणज्यौराज ॥ माहारि विनतानि अवधारो सायव ॥ श्रीमंदर जी-
 नराज ॥ १ ॥ आपलो माहावीदे पैत्रमै ॥ ऊर्ण नर्तमंजार योमेळो कीमहोसी साह-
 व ॥ योही सवल धीचार ॥ मा० ॥ १ ॥ नर्तवीचाले पर्वत मोटो ॥ नाम अढै वे-
 तान ॥ पचिस जोजनरो तुचोप्रभुर्जा ॥ पचास जोजन वीसतार ॥ मा० ॥ ३ ॥ ग-
 ना सिंधु दोनुनदीया ॥ आढीले करतार ॥ सहस अठाइस बीजीनंदीया ॥ एढे वेऊ-
 नो परवार ॥ मा० ॥ ४ ॥ तिण आगल वलेपरवत आर्जो ॥ चुलहेमवळे नाम ॥ एकस-
 हसवळे धावन जोजन ॥ वारकला आर्जिराम ॥ मा० ॥ ५ ॥ पेन हेमवय आढीले म-

होयेजी ॥ १॥ जा० चक्र ठं चवरदं न असीमणी कागणीसातोजी सातुं नरकर्नो नीक-
 टपो सातपदव्यानहिलहेवीप्यातोजी ॥ ४॥ जा० पढ्खीनरकर्नो नीकटपो पदव्या सोदेपा
 वेजी वोजीरो पनरेळहै चक्र घुतनही पावेजो ॥ ५॥ जा० तांजीरो तेरेलहे टन्नगपा नासु
 देवोजी चोयीरो चोरेळ्हैनहिहोवे देवातदेवोजी ॥ ६॥ जा० पचमोरोइजारे ल्है केवलजा
 नी नहिपावेजी ठठीरो वनहीलहै साधुजी नहिपावेजी ॥ ७॥ जा० सातमीनरकर्नो नीक-
 टपो तीर जचमाहि आवेजी हाथोघोम जाणज्यो पदव्यादेही पावेजी ॥ ८॥ जा० ॥
 नवनपति विवरजोतावे पदवीपावे इकमीसोजो तीरथकर नासुदेवनी वेनहिकहि जगदि
 सोजी ॥ ९॥ जा० पृथवीपाणीने वनसपति विरजचमनुष नपाणोजी काळकरीने
 शिषळहै सरव्याजगणीसमवाणोजी ॥ १०॥ जा० तीर्थकर चक्रवृत्त तणी टलीया
 वलनासुदेवोजी तेवीसपदव्यामद्वली व्यापदव्यानहीलेवेजी ॥ ११॥ जा० ते
 वाजो नीकटपो पदव्या नवनपाणोजी एकेद्रीनी सातुसहि छहेहाथी घोडो जाणोजी
 ॥ १२॥ जा० वेद्री तंद्रीचोद्री जीवना पदव्या अतारेपावेजी व्याखोलतये पाठला साधु
 मुनीराज नहिपावेजी ॥ १३॥ जा० पढ्खल ज्ञानदेवलोकना पदव्या तेविसपावेजी ती

चमे नर्दाया लघट पाट किए विष आधु सुगुणा साहय ॥ मार्ग विषमी वाट ॥ मा०
 ॥ १६ ॥ कह्येमुझ दिषण हेमन्तावमे ॥ पोखराधति जीनराय ॥ आमेजो कीमहोसी
 होसाहिय ॥ वार्णतीरण जिहाज ॥ मा० ॥ १७ ॥ ड्रवतारी अयवारी साहय ॥ पा-
 मोरी अरदास ॥ मन धलव सुख सपत दायक ॥ पुरोमाहारी आस ॥ मा० ॥ १८ ॥ नि-
 सदिनमाहरेये अलबेसर ॥ वसीयाहिरदे मकार ॥ जवडख जवन ये देवनीरजिन ॥ पु-
 णंकलस जमर ॥ मा० ॥ १९ ॥ परतरहक गुरुसुख साही रूपचद गुणराय ॥ अ-
 गरचदकहे श्रीजीनवरजी ॥ तारोगरीव नवाज ॥ मा० ॥ २० ॥ समतअठारे वसईक्या
 दो ॥ पोससुद सुजमास ॥ बिजबुध सुदवार अन्नोपम ॥ श्रीजीन वचन विलास ॥ सपूर्ण
 ॥ ठैनम सिद्ध ॥ २४ दम्क तपर २३ पदव्यानो तवनलिष्यते ॥ वीरामहारा गज
 धकी तवरो ॥ पुरेशी ॥ गीतमगण धरसमरीये समरो सुखदातारो चोर्वासदम्क तपरे
 कऊ पदव्यानो धीसतारोजी ॥ १ ॥ नावधरी नवीयणसुणो ॥ आकदी ॥ समादिष्टि आवकसु
 नो वखे केवली जीनवर जाणोजी चर्को हलधर केसवा मन्थलीक पतराजाणो ॥ २ ॥ दा
 सिन्धापतिरे गाथापति बन्दि पीरोहित जाणोरे किने दूय गय जाणज्यो रतन पचिन्दी

पाञ्चसेनी मनात दरकधरुं नको ॥ धर्मनेम येइल कामा ॥ असाता कुनाचि करुं
 नको ॥ लवान धरी दोलत नारि ॥ त्याचा नरोसा करुनको ॥ पाहावा ॥ २ ॥ प्राण
 जाइल धर्म अलस होउनको ॥ तुटक ॥ साधु बचन मोहुनको ॥ वैर कुनावर करुं
 नको १ नर ० डुछ ० सर ० मोक्षे ॥ सर्वजिवावर समान नाव ॥ इसरा नाव धरुनको
 सतगुरसग होनुन दग ॥ अजनसंग धरुनको ॥ नरसरिरी पाप अघोरि ॥ देहि सुक
 सी गुनुनको ॥ होय असावन साधन काया ॥ कालारि मुखिजातुनको ॥ करताथेव
 न चिंता रतन ॥ आले ह्यावि टाकुंनको ॥ सोवन पाळी भरुंन घुळी ॥ गारि रतन येचु
 नको ॥ पुर्बसुकवहोयल प्राप्त काष्ठभारा बाधुनको ॥ कल्प तरु उपटन सेनी ॥ कनक
 वावरा पेरु नको तुटक अनर्थ धर्मकरुनको धर्म अन्या जातुनको ॥ ३ नर ० दुष्ट ०
 सर ० मोक्ष ० दुध पाट्या आयसे सुकव त्याला ताकमणुनको ॥ डवसमान जाणन
 सेनी ॥ रुद्र चिक पिउनको ॥ मद अष्ट महा डुष्ट ॥ त्याला देतुनको ॥ मुर्खमितर सो-
 हुंनसेनी मद मास नकुंनको ॥ अष्टमी पुन्यमतीथी ॥ ये अपराध करुनको ॥ सत जी
 नेसी सरणजाऊ ॥ ससारसमुद्रघुडनको तुटक अनरथात पडुंनको ॥ अचट कर्म करु

जासुं आठमालगे सासपुर्किंद्रीनहिपावेजी ॥ १४ ॥ जा० च्यारदेवलोके नवग्रीवेगनां
पदव्यापावे दसव्यारोजी हाभीबोढा टलगया सात हर्किंद्री नहि होयोजी ॥ १५ ॥ जा
पच अणोतर बीमाणना पदव्या आठज पावेजी ठळपाचवद रतनचक्रना । वासुदेव न
हियावेजी ॥ १६ ॥ जा० अवतेयीसपदव्यां जीनकही नवजीवाने जगोजी ज्ञेणे गुणे
सुणें सानले अणघट वैरागोजी ॥ १७ भा० इतिसपूर्ण ॥ १ ॥

॥ मरठीनासामे लावणी लिखते ॥ नरजल मामवि येतून प्राण्या डुष्ट वासना धक
नको सरप सुकासी गुतून सेनीमोक्क मार्ग चुकूं नको जिनदेवाचे नाम समरणी घनी ५
दसरु नको ॥ कुदेव कुगुरुस्वामी ॥ मिथ्या सास्त्रधायज्ज नको ॥ देव अरिहत गुरु-
नीप्रथ ॥ उग्रदेव भजुनको ॥ दशविध धर्ममोक्ष वरम ॥ नव सागरयी ठाकुनको ॥
तुटक तु० ॥ वीकाळ दरसन सोंडुनको ॥ रात्रिचैजनककरुनको ॥ जीवजतर वरज्जन-
को ॥ १ ॥ नरजल० डुष्ट० सर्व० मोक्ष० ॥ वैद्य दीक्यारी आदेदारी न्यालाना
हि मणुनको ॥ सक्तिसारुदेन न भकि ॥ त्याला रिकामालाजुनको ॥ आइवाप बायको
घरि ॥ मुमापासी गुतुनको ॥ क्षिनु भिगुपेससारे ॥ नरकैडुरुपे पाऊनको ॥ पुनस्वार्थ

नहे रातोपेटे जावे नष सुरतमे लावे धोर तातोगात रोदयादीन रोसही सोमनहे दीर-
 वहे दातषाय थोरातवज्जवाय यसोजाको धीनसोई सपनीको तनहे ॥ हसतनी ॥ ४ ॥
 मोटीदेहे मोटेहोटे भूरेधारगोरी अप थोरीलाज पेटनरी पातहे अघाईके देढेयाए पाए-
 नकी अगूरी हेटे वीसव वेगनीसी कूरुपणी बोलेवहे रायके कामजलकीहे गव मदके
 गपदेकेसी सुरतनकीयो जाएजासोसुख पाईके चलेमंद गतीगहे बाधेजाके नपुरहे ह-
 रानिके लछनए दीयहे देषाएके ॥ उहा ॥ प्रथम अक्षरवीन जगजीवने मवअक्ष-
 रीन जगनेपाडे अत अक्षर वीनसुषण्जने मीठो सोसामीने नपणेदीठो ॥ काजल ॥
 रप्रथम अक्षरवीन मोटी लागेअंतअक्षर वीनपल्लीसंगे मजअक्षरवीन सुषनघाए ते-
 आवतो षज्जुसुषसाधे ॥ कागद २ मक्ष अक्षर वीनजलमे वसतो आदअक्षर वीन घर-
 लोहतो अत अक्षरवीन सज्जेवाली तूमने जो दातेमे आली ॥ आपही ॥ अत अ-
 क्षरवीन वहेसन्धासी मक्षद्वरवीन कंन्यासी आदअक्षरवीन लीषतावाला सीसो सोयेते
 सुकमाला ॥ राषही ॥ ४ ॥ गरमांमे वहेपेदादोय धूपलगे लहराय संपीकहे काहो साहेवा
 यो नछगेमरजाए ॥ श्रदग ॥ ५ ॥ पावर्वाणा कभीयाचेडे कवीनराव्यो खाए । मास्वावीन

नको॥ अष्टकर्म सायक करुनसेनी॥ मोक्ष पद चुकुनको ध नर० दुष्ट०॥ इति पदसंपूर्ण ॥

लावणी

॥ लये सारग सारंगित्यो॥ सारबोल्यो आया॥ ज्यो सार सार कहतो॥ मुख को सार जाय॥ १
चारजावकी ॥ पद्मणी हसणी नामथी चित्रणी सपणी जाण चारजै३ तसमुख छे३
सर्वेया प्रमाण ॥ पद्मणी ॥ १ ॥ कमलके फूलके सीवास अगसुकुमार कमलसो-
योनीवा हा जलपेहीहीए लीयेलाज मानुगर्वा चदसो धदन तनचपकसो कूदनसो व-
नी वनी सवठोर जेसी जहाचहीए नावे देव सेवासेत वसनसो रुचीहीये लीयलज
मानुगर्वा हंसकेहीए योरास्त्राय स्वपकमवेनी नीचनेने मृगनेनी जामेगून सुदर पद्मनी
सो कहीए ॥ चीत्रणी ॥ २ ॥ धिनकटी धिनकूच कीनसेव दलने नगजोनी कारभार
गोरकेसी वनीहे मधुकोसो गवजाके सुरतको जलकोहे लावीहेन बेगनीन पातरने
रवानीहे सुदर सुलोम सुकुमार जोगीजहे वीचस्वेत फुषटुरारे तहान्नरयोपानीहे रवो
सो नरती उपजोगर्वा सोमरती चित सगीत सोजावहे योचीत्रनी ध्यानीये ॥
सपणी ॥ ३ ॥ मोटीलाधीन सदेहे बीनी मोटी कटीटेही चितवलीकूच बोटे
पोटे मनहे जोनीमे धीगधकाम जळवनो घनेचार ठतावर्वा चाले बोडे गाजत जोष-

क्लृप्तगमेनहो ॥ बोडेसाचीवाणी ॥ दमढीसाठे सोसो सोगन ॥ ये ॥ ४ ॥ जी ॥
 ॥ सुकल्याणने सायदीषोटी ॥ यापणराषे ताणी ॥ मरमप्रकासे संकनराषे ॥ ये ॥
 ॥ ५ ॥ जी ॥ ओम्नामारेधन्ने उवाषे ॥ करकर अतरकाणी ॥ मुकसुकेवे पाजवीलेवा ॥
 ॥ ये ॥ ६ ॥ जी ॥ परनारीसु प्रीतलगावे ॥ नीजनारी डुपदाणी ॥ धनकी तृश्ना दीनर
 अषकी ॥ ये ॥ ७ ॥ जी ॥ सुधाकह्वाउलटीलेवे ॥ क्रोधकरे कलताणी ॥ नीरलज
 ड्डने देवेगाली ॥ ये ॥ ८ ॥ जी ॥ तनधन जनको टोटोवरमे ॥ ओरसकल वृधजाणी
 रहटेने सदास्वान पुढजो ॥ ये ॥ ९ ॥ जी ॥ मुखसुबोले जालो नोवो ॥ महाकपटकी पा-
 णी ॥ वात २ मेगा सगसीला ॥ ये ॥ १० ॥ जी ॥ कहे ब्रजा मुक्कने नहीकोई ॥ वे
 पार अनारजटाणी ॥ कोभीसाठे पेजारचढावे ॥ ये ॥ ११ ॥ जी ॥ कोइसु होवेवेर-
 नावमन ॥ आलतगावे जाणी परजवको म्हरचनरासे ॥ ये ॥ १२ ॥ जी ॥ उलटी-
 कीतो सुलटीबितावे ॥ सुलटी उलटवषाणी ॥ चुगळीकरे सुगळोन्नगी ॥ ये ॥ १३ ॥
 जी ॥ पोवेतो ओगणको सागर ॥ परकानुगणवाणी ॥ करेकननाककटाइ ॥ ये ॥ १४ ॥ जी ॥
 पगभलवीवो देवेनाहीदुंगरे आगवताणी अकलसापे लठकजरासे ॥ ये ॥ १५ ॥ जी ॥

नोलेनही धीनमात्रा मरजाए ॥ मृदग ॥ ६ ॥ त्रीयाएक मूषवेय चलेवातन प्रवेते
 नहीपखीकी जातजायके गुफामेथे जीवजत मतजाए पत्रजल नहेजाको नहीवकरी
 नहीतुथक अधीनहेवाको वाके वचनसुरपीणधरै कूमरीकहे प्रगुढाको अरधकोइ चा-
 तुरको ॥ लेवणी ॥ ७ ॥ एकनारी बाहा ओषदीषाय जीसपरपूके वोमरजाय जोकोइ
 उत्सका साथीहोय अधोनही पणकणो जोय ॥ दुवाहुर्धी बड्का ॥ ८ ॥ दोषालक नीरजीव
 जीनोके नहीमेहेवारी नही जीनोके पिता जीनोकी स्हेतारी कूवारी बोत ठाठसेध्याव
 सपीमिल मगल गावे कुमारजणी कूमरीकहे पृथरथ धीरला लहे ॥ दुवा ॥ ९ ॥ एक
 रुपमे अचरजदेसा मलवणी देलाय एकही पता वाकेउपर हातहु एकमलाय ॥
 डत्री ॥ १ ॥ इतीसपूर्ण ॥

॥

॥

॥

॥ इर्द ॥ नी षाको ॥ परम धरमको मरम नजाणे ॥ वातवणावे साणी ॥ बेकहे-
 गधा टेकनठोहे ॥ येसापापीप्राणी ॥ जीणने आगे नरकनीसाणी ॥ १ ॥ नीचेसुतोआ-
 गलगावे तपरलटके पाणी कलह करण होय अगवाणी ॥ ये ॥ २ ॥ जी ॥ लोक देखा
 जपणापाले ॥ नहीदेवे जाहाणी ॥ दमभीसाठे मोरअनवा ॥ ये ॥ ३ ॥ जी मुषसुतोकेहे

क्लृप्तगमेनहो ॥ थोडेसाचीजाणी ॥ दमडीसाठे सोसो सोगन ॥ ये ॥ ४ ॥ जी ॥
 ॥ सुकसापन्ने सायदीथोटी ॥ थापणाराये ताणी ॥ मरमप्रकासे संकनराये ॥ ये ॥
 ॥ ५ ॥ जी ॥ ओम्नामारेधन्ने उडाये ॥ करकर अतरकाणी ॥ मुकसुकेवे पाजवीलेवा ॥
 ॥ ये ॥ ६ ॥ जी ॥ परनारीसु प्रीतलगावे ॥ नीजनारी डपदाणी ॥ घनकी तृशा दीन २
 अधकी ॥ ये ॥ ७ ॥ जी ॥ सुयाकहवाजलटीलेवे ॥ क्रोधकरे कळठाणी ॥ नीरलज
 ड्डने देवेगाळी ॥ ये ॥ ८ ॥ जी ॥ तनधन जनको टोटोघरमे ॥ ओरसकल वृधजाणी
 रहटेभे सदारवान पुढजो ॥ ये ॥ ९ ॥ जी ॥ मुखसुबोले जालो जोलो ॥ महाकपटकी पा-
 णी ॥ वाव २ मेगा सगसोला ॥ ये ॥ १० ॥ जी ॥ कहे त्रखा मुक्कने नहीकोई ॥ वे
 पार अनारजठाणी ॥ कोभीसाठे पेजारचलावे ॥ ये ॥ ११ ॥ जी ॥ कोइसु होवेवेर-
 नावमन ॥ आललगावे जाणी परन्धको म्हरचनरासे ॥ ये ॥ १२ ॥ जी ॥ जळटी-
 कीतो सुलटीयतावे ॥ सुलटी ललटयवाणी ॥ चुगळीकरे सुगळोभंगी ॥ ये ॥ १३ ॥
 जी ॥ पोतेतो ओगणको सागर ॥ परकान्गणठाणी ॥ करेकननाककटाडाये ॥ १४ ॥ जी ॥
 पगबलवीवो देवेनाहीडुंगरे आगवताणी अकलसाये लठकजरासे ॥ ये ॥ १५ ॥ जी ॥

लुल ५ तुल ५ करे वंदणा देवे आहारने पाणी ॥ पुठपलाढीकरेनीया ॥ ये ॥ १६ ॥
 जीजीजीजीकारोद्वे ॥ हसकर बोलेषाणी पुठपलाढी करेनीया ॥ ये ॥ १७ ॥ जी ॥
 पररीनुकसानीमे मनराजी ॥ करेहसी अंधकाणी ॥ देवेनही परकोदीवालो ॥ ये ॥
 ॥ १८ ॥ जी ॥ दीनउगासु नीषा ५ खोवेजालग जाणी ॥ वीकथावातमे कालगमावे ॥
 ॥ १९ ॥ जी ॥ आपेआरव धरम ध्यानमे ॥ पापेचीत हरपाणी ॥ न्नीसत्तामे मीस-
 रबोडे ॥ ये ॥ २० ॥ जी ॥ दया धरमको घणोदरीषी ॥ मीध्यामे अगवांनी ॥ धरमीदे-
 धी भुसेकुवासे ॥ ये ॥ २१ ॥ ज्ञानकाफटका करमका कूटका ॥ हलुकरमी सुषदाणी
 सुणकेटाले पापकरमके ॥ येसा धरमीपाणी जीनकुआगे मुगतनीसाणी ॥ ये ॥ २२ ॥
 जी ॥ सरलनाव समता मनआणो द्रवश्मे सुषदाणी तिलोकरिषकहे चेतोसुगणा
 मानोश्री जिनवाणी जेणसु आगे मुगत निसाणी ॥ २३ ॥ इतिसपूर्णम् ॥

॥ अथसीतासतीकोतवनलीपने ॥ वनसीतासती सतधारी । जगतमेहे जसत्तारी ॥
 पटके ॥ जनकजनक धीहेदेही मेहेवारी ॥ जुगज पणेअवतारी ॥ दसरथ सुत श्रीराम
 चद्रसु व्यावकीयो सुधीचारी ॥ वातपूढ जगमाही जाहारी ॥ धन ॥ १ ॥ दसरथमन वे

रागजाणकर ॥ केकैआए तचारी ॥ मुकनदनकु राजदीजीए ॥ वचन जग्नर मझारी ॥
 धीनतीमानोहमारी ॥ धन ॥ ७ ॥ तातकरणकेतारणकारणो ॥ मनमाही सुलटधी
 चारी ॥ रामलवमण सीतासतीसगे संचर्या वनमझारी ॥ आयादंभा कारजोवारी ॥
 धन ॥ ३ ॥ लवमणहाये सोसेढाणो ॥ संबक जंहांगयोमारी रणजुजतापर दुष-
 ण असलो ॥ मारषागयातीणवारी ॥ सरपलेषाजाए तचारी ॥ ध ॥ ४ ॥ सीतारुप अ-
 नुपम सुंदर ॥ अपढाके उणीहारी ॥ जोणोसगयो जानकीलंका वागमे ॥ सतिधैरज
 तावारी ॥ त्यागदीया अहारजोचारी ॥ धन ॥ ५ ॥ राणिमदोदरभाइवोन्नीषण ॥ सम-
 ज्ञायो चोतपरकारी ॥ मानोनही कोइको दसकंदर ॥ पापदीसा अधकारी ॥ टलेकेसे
 जोहोणहारी ॥ ६ ॥ रामचददल बादल लेकर ॥ जयोसयामेकरारी ॥ दसकंदरको
 सोसतडायो ॥ जीतजह तीणवारी ॥ रामदल हर्षअपारी ॥ धन ॥ ७ ॥ आयाअजुध्या
 पुरमेचलाइ ॥ सोका कपटीचीचारी ॥ कलक अवतोदीयो सतीपर ॥ मेली वनमझारी
 नुपवज्ज जंघरलपारी ॥ ध ॥ ८ ॥ मदनकुस लवणाकुसनामे नंदजायागुणधारी ॥
 धीजकीयो सीतासती परगट ॥ अगनी फोटीजयोजारी ॥ देवबोले जयकारी ॥ धन ॥ ९ ॥

लुल २ लुल २ करे वंदणा देवे आहारने पाणी ॥ पुणपलाडीकरेनीया ॥ ये ॥ १६ ॥
 जीजीजीकारोदेवे ॥ हसकर बोलेवाणी पुणपलाभी करोनीया ॥ ये ॥ १७ ॥ जी ॥
 परमनुकसानीमे मनराजी ॥ करेहसी अक्काणी ॥ देवेनही परकोदीवालो ॥ ये ॥
 ॥ १८ ॥ जी ॥ दीनजगामु नीचा २ सोवेजालग जाणी ॥ धीकथावातमे काळगमावे ॥
 ॥ १९ ॥ जी ॥ आपेआराव धरम ध्यानमे ॥ पापेचीव हरपाणी ॥ जरीसज्जामे मीस-
 रबोडे ॥ ये ॥ २० ॥ जी ॥ दया धरमको घणोदोरीषी ॥ मीय्यामे अगवानो ॥ धरमीदे-
 धी भुसेकुवातो ॥ ये ॥ २१ ॥ ज्ञानकाफटका करमका क्लटका ॥ हलुकरमी सुषदाणी
 सुणकेटाले पापकरमके ॥ वेसा धरमीपाणी जीनकुआगे मुगतनीसाणी ॥ ये ॥ २२ ॥
 जी ॥ सरलजाव समवा मनआणो नव२मे सुषदाणी तिलोकरिषकहे चेतोसुगणा
 मानोश्री जिनवाणी जोणसु आगे मुगत निसाणी ॥ २३ ॥ इतिसपूर्णम् ॥

॥ अथसीतासतीकोतवनलीपति ॥ वनसीतासती सतवारी । जगतमेहे जसजारी ॥
 पट्टेक ॥ जनकजनक वीहेदेही मेहेतारी ॥ जुगज पणेअवतारी ॥ दसरथ सुव श्रीराम
 चद्रसु भ्यावकीयो सुवीचारी ॥ वातपुद्द जगमाही जाहारी ॥ धन ॥ १ ॥ दसरथमन वे

रागजाणकर ॥ केकैआण ठचारी ॥ मुकूनदनकु राजदीजीए ॥ वचन नभर मझारी ॥
 धीनतीमानोहमारी ॥ धन ॥ ७ ॥ तावकरणकेठतारणकारणो ॥ मनमाही सुळटवी
 चारी ॥ रामलवमण सीतासतीसगे संचर्या वनमझारी ॥ आयादंन कारजेवारी ॥
 धन ॥ ३ ॥ लवमणहाथे सीसेवेदाणो ॥ संबक जंहंगयोमारी रणजुजतापर दुष-
 ण तसलो ॥ मारयागयीणीवारी ॥ सरपलेषाजाए ठचारी ॥ ध ॥ ४ ॥ सीतारुप अ-
 नुपम सुंदर ॥ अपढाके उणीहारी ॥ जोणिसर्गयो जानकीवंक घागमे ॥ सतिधैरज
 ताधारी ॥ त्यागदीया अहारजोचारी ॥ धन ॥ ५ ॥ राणिमदोदरनाइवीन्नीषण ॥ सम-
 झायो भोवपरकारी ॥ मानोन्हो कोइकी दसकंदर ॥ पापदीसा अवकारी ॥ टलेकेसे
 जोहोणहारी ॥ ६ ॥ रामचददल बादल लेकर ॥ नयोसयामेकरारी ॥ दसकंदरको
 सीसवडायो ॥ जीतनइ टीणवारी ॥ रामदल हर्षअपारी ॥ धन ॥ ७ ॥ आयाअजुध्या
 पुरमेचलाइ ॥ सोका कपटवीचारी ॥ कलक अठवोदीयो सतीपर ॥ मेढी वनमझारी
 नूपवज्ज जंघरल्लपारी ॥ ध ॥ ८ ॥ मदनकुस लवणाकुसनामे नंदजायागुणधारी ॥
 धीजकीयो सीतासती परगट ॥ अगनी फोटीनयोनारी ॥ देवबोले जपकारी ॥ धन ॥ ९ ॥

राखीने।

॥१८५॥

सबमलेइ सतीसर्गवारमे ॥ इद्रपणे अबतारी ॥ महावाँदेमेसु मुकिसीधासी ॥ आटक
 र्म करीवारी ॥ होसर्नीरजण नीराकारी ॥ धन ॥ १० ॥ उगणीस अन्वीसे असाढसु-
 ष जारस ॥ इगर गणकेवारी ॥ सीतावनमे वीसरामलेइने ॥ जोनकरी सधीचारी ॥
 तीलोकराँप कहे द्हीतकारी ॥ धन ॥ ११ ॥ केइमजाणी सतसीलअराधे ॥ इणअवमे
 जसअरी ॥ परभवमे सुषसपव अवकी ॥ ठतरोगानवपसि ॥ इसमे नही सकालगारी
 ॥ धन ॥ १३ ॥ इति सपूर्ण ॥ ॥

॥ दर्प ॥ राखीतिवारकरो धर्मराखी मोध्या ड्रमतिदो ड्रनाखी ॥ १ ॥ सतरूपी वधव सु-
 खकारि सुसदीधेनअधिक गुणधारीरा ॥ २ ॥ जावकी नोरवाहीर क्वाणो मनगुपाविकोलो
 मोविकोदाणो राइ जावको जोनअलेस्या सुन्नगी धर्मरिषी राधी सुन्नचगी रा ॥ ३ ॥ त्या-
 गाके गठसोकरमाही बाधो समताकैसेबा भलीविधराधो रा ॥ ४ ॥ करुणाकसार भली-
 विधराखो समताको श्रीफळ देवणो आखो स ॥ ५ ॥ तपकोनाणो रोकनोदीजे करीया
 की कचूकीको खणदीजे रा ॥ ६ ॥ समगत कुकुम न्यानको पाणी धौखो विवेकसू वि-
 नपकी पाणी रा ॥ ७ ॥ तत्वको तिलक चोकसगुण चोखा मनावो तेवारये सुषअनो-

स्वारा ॥ ९ ॥ तिलोकरिषजीकहे आध्यात्म राखी अनुभव भगनदीसा अर्नलाखा
रा ॥ १० ॥ इति सपूर्ण ॥ ॥ ॥

येसोधन तेरसकरवीजो जोचाहोये जवनीसतारे ५ ॥ १ ॥ कातककहेर्ये कातकरहीपा
धनतेरस सुवीचारजलारे भगनीधनतेरस सुविचाररे ५० ॥ २ ॥ अर्हिंसा सतदवब्रह्म
अममव पचमहावृतसारे ५० ॥ ३ ॥ इराजानाषा पृणआदिकसुमतीले पचप्रकार ज०
५ ॥ ० ॥ ४ ॥ मन वचनकाया तिनगुपति ५ तेरससुषकार ज० ५० ॥ ५ ॥ खविमुति
अजव मदव तिजे अगेकहा ज्वार ज० ६ ॥ ६ ॥ पचजद्वार पुलासीवमदीर सुपल्लव-
मो हेतइभयार ज० ५० ॥ ७ ॥ पापकियासुं छळमीजावे सकानहीहे लगार ज० ५० ॥ ८ ॥
॥ ८ ॥ तिलोक रीषकहे पधनपीरहे परचवा आवेनहीपार ज० ५० ॥ ९ ॥ इति धन
तेरस सज्जायसपूर्ण ॥ आवकधर्मकरोसुषदाई पदेशी ॥ रूपचउद्ग नितनीतकीजे
निजरूप प्रगट करीजरे इंद्रीमन मुग्धकरवीजे जपतप स्नान करीजरे ५०
॥ १ ॥ पापकी मेलपषालणकीजे सुमन साबुलगाजरे धिरज धोती सुवृतवागो संवरपा
ग सीरजारे ५० ॥ २ ॥ दयाडपटोकीरीयाकोअतर धर्मध्यान सोलजेदोरे ५ सो-

सजमलेइ सतीसर्गधारमे ॥ इद्रपणे अवतारी ॥ महावर्दिमेसु भुकिसीवासी ॥ आटक
 र्म करीवारी ॥ होसनीरजण नीराकारी ॥ धन ॥ १० ॥ जगणीस अन्नवीसे असावसु-
 ष द्वारस ॥ इगार गणकेवारी ॥ सीतावनमे वीसरामलेइने ॥ जोन्करी सधीचारी ॥
 तीलोकरिप कहे ह्रीतकारी ॥ धन ॥ ११ ॥ केइमजाणी सवसोलअराधे ॥ इणअवमे
 जसन्नारी ॥ परभवमे सुपसपत अधकी ॥ तवरोगान्नवपारी ॥ इसमे नही सकालगारी
 ॥ धन ॥ १३ ॥ इति सपुर्ण ॥

॥

॥

॥

॥ ८० ॥ राखीतिवारकरो धर्मराखी मीप्या इरमतिदो इरनाखी ॥ १ ॥ सवरूपी वधव सु-
 खकारि सुसर्धानअधिक गुणधारीरा ॥ २ ॥ ज्ञावकी भोरबहीर क्खाणो मनगुपतिकोलो
 मोतिकोदाणो राइ ज्ञावको जोन्जलेस्या सुन्नगी धर्मरिधो राधी सुन्नचगी रा ॥ ४ ॥ त्या-
 गकि गाठसोकरमाही बाधो समताकीसेवा भलीविधराधो रा ॥ ५ ॥ करुणाकसार भली-
 विधराखो समताको श्रीफळ देवणो आखो स ॥ ६ ॥ तपकोनाणो शेकनेदीजे किरीया
 की कचूकीको खणदीजे रा ॥ ७ ॥ समगत कुकुम न्यानको पाणी चौखो विवेकसू वि-
 नयकी पाणी रा ॥ ८ ॥ तत्वको तिलक चोर्कसगुण चोखा मनाधो वेवारये सुषअनो-

स्वारा ॥ ९ ॥ तिलोकशिखीकहे अध्यात्म राखी अनुभव ग्यानदीप्ता अर्चनाला

रा ॥ १० ॥ इति संपूर्ण ॥ ॥ ॥

येसोधन तेरसकरलीजो जोचाहोये जवनीसतारे पृ ॥ १ ॥ कातककहेर्ये कातकरहीया
धनतेरस सुवीचारजलारे ग्यानीधनतेरस सुविचाररे पृ ॥ २ ॥ अर्हिंसा सतदवब्रह्म

अममव पचमहावृत्तसाररे पृ ॥ ३ ॥ दरजानाथा पृष्णाआदिकसुमतीले पचप्रकार ज०

पृ ॥ ४ ॥ मन वचनकायो तिन्गुपति पृ तेरससुप्रकार ज० पृ ॥ ५ ॥ खविमुति

अजव मदव तिजे अंगेकसा ड्वार ज० ऐ ॥ ६ ॥ पृचउद्वार पुळासीधमदीर सुप्रलब्ध

सी हेतद्वयार ज० पृ ॥ ७ ॥ पापकियासुं ठळमीजावे सकानहीहे ठगार ज० पृ ॥ ८ ॥

॥ ९ ॥ तिलोक शिखकहे पृधनयीरहे परचता आवेनहीपार ज० पृ ॥ १० ॥ इति धन

तेरस सजायसपूर्ण ॥ आधकधर्मकरोसुप्रदाई एदेशी ॥ रूपचउदश नितनीतकीजे

निजरूप प्रगट करीजेरे इंद्रीमन मुग्धकरलीजे जपतप खान करीजेरे पृ ॥

॥ १ ॥ पापकी मेलपषाखणीजे सुमन साबुलगाजेरे धिरज धोती सुवृत्तवागो संवरपा

ग सीरठाजेरे पृ ॥ २ ॥ दयाउपटोकीरीयाकोअतर धर्मध्यान सोळाजेदोरे पृ सो-

सजमवधेद सतीसगवारमे ॥ इद्रपणे अधवतारी ॥ महावादिमेसु मुकिसीधासी ॥ आटक
 म करीवारी ॥ होसीनीरजण नीराकारी ॥ धन ॥ १० ॥ उगणिस अन्वसे असाढसु-
 ध द्वारस ॥ इगार गणकेवारी ॥ सीतावनमे वीसरामलेदने ॥ जोन्करी सधीचारी ॥
 टीढोकराप कहे हीतकारी ॥ धन ॥ ११ ॥ केदमजाणी सतसिलिअराधे ॥ इणजवमे
 जसन्तारी ॥ परभवमे सुपसपत अधकी ॥ तवरोगान्तवपसि ॥ इसमे नही सकावगारी
 ॥ धन ॥ १३ ॥ इति सपूर्ण ॥

॥

॥

॥

॥ १० ॥ राक्षीतिवारकरो धर्मराक्षी मोय्या डरमतिदो डरनास्ती ॥ १ ॥ सतरूपी वधव सु-
 खकारि सुसद्दिनअधिक गुणधारीरा ॥ २ ॥ जावकी नोरवाहीर ज्ञाणो मनगुपतिकोला
 मोतिकोदाणो राइ जावको जोन्जवेत्या सुजरीगी धर्मरेधो राधी सुजचगी रा ॥ ४ ॥ त्या-
 गाके गावसोकरमही बाधो समताकीसेवा भलीविधराधो रा ॥ ५ ॥ करुणाकसार भली-
 विधराखो समताको श्रीफळ देवणो आखो स ॥ ६ ॥ तपकोनाणो रोकनोदीजे किरीया
 की कचूकीको क्षणदिजे रा ॥ ७ ॥ समगत कुकुम न्यानको पाणी धोखो विवेकसू वि-
 नयकी पाणी रा ॥ ८ ॥ तत्वको तिलक चोकसगुण चोखा मनावो देवारये सुखअनो-

ओर जहेर भुजगम सिंघ रील पसु ब्याल धवरपडेनही कीणउपर द्रव्यसु पेचवले जासी
 कालरे ॥ ८ ॥ क० जायासो जकरजासी फुल्यासो कुमलाए बंध्यासोतो बीपरजाएगा
 वेमनही इणमायहो ॥ ९ ॥ क० जोपीणजावेसो नही आवे करता कोइनुपाय पायो
 आठभोरतन अमोलक पोवेक्यो फोकटमाय हो ॥ १० ॥ क० जबलग इंद्रीन पमेही
 णी तनमे नआवेरोग जरान आवे जबलगपाणी तपलग धरमको जोगहो ॥ ११ ॥ क०
 दसकोदरसणी बीसवीसासी तीसको तरसाजोए चाळीसको चाको पचासको
 पाको साठथकेलो होए ॥ १२ ॥ क० सीतरसनीयो असी अभियो नेतेमेनागा जाण सो
 मे जागो चेतो चतुरनर दीन २ आठपोहाणहो ॥ १३ ॥ मातपीतातीरीया सुव बधव
 सजनसनेही परवार तन धन जोवन सर्व अधिरहै चेतोक्यो नगमारहो ॥ १४ ॥ क०
 ग्यान ध्यान तप जपको तथम करजो सुगणलोक परभवपरची साची जीवने दीजो
 नाणोरोकरे क ॥ १५ ॥ २ संसार असार वाबले ममतामोह नीवार कालको मरजो मेट-
 णो दुखने भरले धर्मभरहो क ॥ १६ ॥ जगणीसे आठतीस जेठअधारी तीज तीथी
 ससीवार तीलोकरीपजी कहे देवाटाकलीमे धर्मसु जे जे कारहोक ॥ १७ ॥ इती सपु-

ला सीणगार सजणको चितम राषा तमंदार ॥ ३ ॥ सतवचन तवाव सुहाव तत्वका
 विलककरीजरे न्यानको दीपक नर्मकीषाती कर्मकोतेल पुरिजरे पृ० ॥ ४ ॥ उगणिसि
 अन्तिस रूपचउदश दिनपु सप्ताय वणारे तिलोकरिषकहे रूपजोचाहो वोदमकर-
 जो नार्दनाहरे पृ० ॥ ५ ॥ इति रूपचउदश सकायसपूर्ण ॥ ॥
 अथावीतरागवाणी कहोसरे परजीवाहीतकारआश्रवनाला रोकीयासकोइ धारोसबरसा
 रे करवो इसीपारी सुकवधनबोजो मरजोकालसु ॥ १ ॥ बिन प्रमाही बीजे आलखो ज्यु
 अजलीकोनिर ओसपुष पाणीपरपोटो आउपोतेम अथीरे ९ क० जोषन जाता जेजन
 लागे ज्युनदीको पुर नदी तटको तरवरजाणो कोइदीन जाये जकरे ॥ ३ ॥ क०
 नालक बुढा तरूणी रोगी सुरवीर नरनार हरो हर ईद्र नरेंद्र सुरा सुर काखनबोने
 लारहो ॥ ४ ॥ क० वैधरव बोतीपात जोगणी पोटा जोग दीसासुख बेल कबेला नदे
 पे विनमेकरेगे भुलहो ॥ ५ ॥ क पाता पीता सुता जागता करता वातविचार पाष प
 लको नही भरोसा जबरजस्त ससारहो ॥ ६ ॥ क० क्लान्पदान तुजाइ गाम पुर नदीषा
 ल नीबाण धनरनपने नहीकीष वोन्के तपर काखे जाये साणरे ॥ ७ ॥ क जल अगनी

नही ॥ हियेविमासीजोय ॥ ३ ॥ खरचनफामे अटकले ॥ तेतोमूढगवार ॥ कुगुरुना-
 परतापथी ॥ जायजमारोद्वार ॥ ४ ॥ नाटकचेटक रणालमे ॥ प्रभूनही माने धर्म ॥
 त्यागनमे सवरकह्यो ॥ पूजिन आगममर्म ॥ ५ ॥ तेहेनी ओलख कारणे ॥ किनी एहस-
 द्माए ॥ हलुकरमी सोहरषसी ॥ मिथ्यातिमुरझाय ॥ ६ ॥ दयायरमिहिरदेरुचे ॥ समग-
 तबलरुणमूख ॥ परम अरथसाङ्गनकरो ॥ ग्यानी वचनकबूद ॥ ७ ॥ चर्चा प्रश्नोतर
 मीढमासद्माए खिरवते ॥ मानव जनमरत नवेने पायोरे सतगुरु समझायो ॥ एदेशी।
 सिद्धकरण श्रीसिद्ध जीध्याउ ॥ बली साधूने सीसनमाउरे ॥ कर्तुसमगतसेली ॥ मि-
 थ्यामतिठेली ॥ लहीएसीववेळी ॥ श्री जिनधर्मरनेसाधोरे ॥ समग रतनअराधो श्री-
 जिनधर्म ए आकणो ॥ देव अदोसीसोरी अरिहंता ॥ ग्यानदरसण वतारे ॥ चोतिश
 अतिसा ॥ त्रिज्जलोकनाइसा ॥ जित्याकर्म अरिसा ॥ श्री० ॥ २ ॥ गुरुनिगरंय करुण
 जन्मरी ॥ आरज परिहृषारीरे ॥ सत्ताविस गुणवता ॥ धर्मदेव सोहंता ॥ नविपणा
 तारता ॥ श्री० ॥ ३ ॥ धर्म आन्यानिरवद प्रमुकेरी ॥ यातो सर्व सीघ्रात मेहेरीरे ॥
 हलुकर्मिवेलाणे ॥ सकारचन आणे ॥ सत्यन्याय प्रमाणे ॥ श्री० ॥ ४ ॥ अतिशाल ॥

र्ण ॥ एतसार सराहकोरे वसनाभ्यो अपनाकरी मानारे जो आवेसो सर्व मुसाफीर जो
 र ज्येठव जाणारे प ७ चारपहेरका मोहवतकरके ठेवट सनलीटकानारे मोहर्नोद्रावस
 कहेकुसोवे आगुहे धरमकानारे प ९ ग्यान दरसण चारीत्र तपस्या एवन्हि सुखदानारे
 श्रवके नीठ २ करपायो मोपनगरकु सीधानारे प ३ कामक्रोध मदमोह झुटेरा ठगणी
 करहेरानारे गफलवमे वनहरत आनके बहोतपनेगा परवानारे प ॥ ४ ॥ अनतकाल
 सुकरत जोक्षरी तसजसे भीतलगा नारे जसमणभीती अंतफजीवी समझतक्यो नही-
 दीवानारे प ॥ ५ ॥ मीध्यायणी जयरहीहे ग्यानदीपक लगवानारे सतगुरु चोकीदार
 चेवावे रहोज्जोपार सपाणारे प ॥ ६ ॥ ठगणीसे अभ्तीस नीरजलाग्यारस वेहरया
 नगरसरा दानारे वीलोकीपजी कहे जोनहीचेवो तोए घोडामए मेदानारे प ॥ ७ ॥ इती
 ॥ अथ दयाधर्म मण्डण हिंस्थामत खण चर्चारुप स्वाध्याय लिख्यचे ॥ उहा सम-
 गत समगत सभकहे ॥ मिध्याकहेनकोए ॥ जायट समगत पाइये ॥ तेवट विरला
 जोय ॥ १ ॥ आन्यानिरवप जिनवणी ॥ देवोन्मान विचार ॥ कारण आन्या ओलखे ॥
 कर्ममाखकेळार ॥ २ ॥ माल विनायापनाकरी ॥ सरख बन्नेवे कोय सोदुकांन चाडे

धन्यानमेधाईहताध्यावकद्वार्धं श्री० ॥ १३ ॥ कहे प्रतमांकीकरे व्यावच साधु
 जाने सुदुआरथ नही लाधुरे विनकिवदलाणी न्यान अर्थ जोजाणी ॥ इमसधपेछाणी
 श्री ॥ १४ ॥ कहे वली कम्मा पुजी जिन प्रतमा पृथाव जचे नही चित्तमारे ॥ पुयाध्वं
 गजोदीसे जेदकान अधिसेसे देपो न्यानरवीसे ॥ श्री ॥ १५ ॥ कथवली कम्माकानना
 धरमे ॥ पुष्करणी सरवरमेरे ॥ देवोदोपदी व्यमे ॥ जन्मगदपुयाकोमे ॥ श्री ॥
 ॥ १६ ॥ प्रश्नोतर ॥ १ मे ॥ अणुजोगडवारजी सूत्रमकारो ॥ निखेपाचविस्तारोरे ॥
 कीजे सङ्गदर्भकोरा ॥ पूर्वो जेद गहेरा जाणपणकोजेठो ॥ १७ ॥ प्र० मानवा ॥ देव
 गुरु धर्म निखेपाचारी ॥ जाने मानीजेपुकसारोरे ॥ धिनोसरणो विचाग्रो ॥ एस्तो नही
 विस्तारो ॥ होववो हूमेजारो ॥ श्री० ॥ १८ ॥ सतध्यासरो ॥ चार निखेपासवकारि-
 दाये ॥ कहे डाणायगसापुरे ॥ अठेवकहेन्यारी ॥ बोलणन्यायवचारी ॥ रितिनही सर-
 धारी ॥ श्री० ॥ १९ ॥ प्रश्नसरणा ध्याश्री ॥ कहे सरणो चाल्पो प्रतमानो ॥ पाटतिन
 पहीचानोरे ॥ अरिहवकेवलधारी ॥ लदमस्यजेधारी ॥ नावित धणगारी ॥ श्री० ॥ २० ॥
 चेतसव्वेजिनप्रतमांदि जोपाधु ॥ तोइहाकिमचल धाधुरे प्रतमाधी निजवामे ॥ सणोक्पौ

सणाग्यानपावे ॥ नही कलुषम मिटावेरे ॥ जीणसुकाजनसिक्के ॥ युही हिंस्याकौ
 किजे ॥ अनुन्नवरसपिजे ॥ श्री० ॥ ५ ॥ सान तिळकफलफूल चमावे ॥ वलीवाल
 मृदगवज्रोरे ॥ करेनाटकरीं ॥ अति आणतुळीं वेरगकेजगे ॥ श्री० ॥ ६ ॥ सुरिया
 जदेवता नाटककीनो प्रभू आदरनहीदीनोरे नहीजाण्यो जलेरो ॥ कारण आश्रवकेरो ॥
 हिरदेइमहेरे ॥ श्री० ॥ ७ ॥ कहेद्रोपदादिषो कीनी हे पुढा ॥ पणपरमारथ इहाडळारे ॥
 परणे तवेवारो ॥ जबा पचनरतारो ॥ नियाणो विचारो ॥ श्री० ॥ ८ ॥ सुरियाजेप्रवमा
 पुजनकीनो ॥ सोवो परपरा चिनोरे ॥ अवृति रितन्यारी ॥ करणी चिनश्चावकारी सो-
 धो न्यान वीचारी ॥ श्री० ॥ ९ ॥ जबा चारज प्रतमा वदे जाई ॥ कहे दिप नदीसरे
 माइरे ॥ दयाधर्मघटावा ॥ हिंस्याधर्म दिढवा ॥ कहे वसापुरावा ॥ श्री० ॥ १० ॥
 मानुषोवरपरप्रतमानदायी जहाचंदणा रिष जाधीरो ॥ अंजण गीरीनही जावे ॥ जहाप्रतमा
 धतावेसोतोग्यानसरवो ॥ श्री ॥ ११ ॥ कहे आणमतिग्रहा चेतन बंदे ॥ आणद आश्रवक स्वय
 वेरे ॥ इहा न्यायवीचारो नहे देवत अहारे ॥ जिणसु करे नही उचारो ॥ श्री० ॥ १२ ॥
 दाक्षी लिपिजगधतिधुरे नदी ॥ एतन्निविचारो सधीरे ॥ निषेपाचौलिपिमाइ ॥

मृतनेत्र संख्याफुलाधारैर्दत्तादिकधीधरागीजे ॥ वंदणा किमकीजे जयाजोगजाणीजे श्री०
 प्र० ॥ ५९ ॥ १ एमो ॥ जाव आसरी काळोढोरी जर्मसपजमानी मारवापातिकवानरि
 इमप्रवमाधी जार्ई धर्मकेमनयार्ई पुढेकोइआर्ई ॥ श्री० ॥ ३० ॥ ॥ ३० ॥ अणमति न विष ॥
 कोट्यापीपायो पुण्यायी धर्म न पायोरे वेटी धरम जोधारे नही थापनेकारे गुरुन्याय ल
 वारे ॥ श्री० ३१ ॥ प्र० ॥ १ ए ॥ मो आनया ॥ कहे साधुवतरे नदीमे जाणी वहेति आ-
 रज्या कोडे तार्णारे इमजाणो पुजनमे दिव सौचेनमनमे अतर निस दिनमे ॥ श्री०
 ३२ ॥ ॥ लज ॥ समणी कोडेजनेरवथा नदी एतो काम पनेले कदीरे नहीआ रावे ठमावो पुजा
 मेररावो परतषट्ठीकुन्यावो ॥ श्री० ॥ ३३ ॥ प्र० ॥ कर्तारित ॥ कहेइवपुण्या श्रावक करन
 जावपूजा मुनी धरनारे तेतो पाटवतावो पळे चोज लगवो योहीमती जीपोमावो ॥
 श्री० ॥ ३४ ॥ प्र० ॥ ३१ मो ॥ असादना ॥ पापनानि असावना नही करीए करवापाप
 आवरीए पुजा धर्म क्यो न थावे एसी तर्क लगवो कुगुरु नरमावे ॥ श्री ॥ ३५ ॥ लज ॥
 सुतीळा त्रियापति देवदवनामे तेही नामे पुरुष बज गामरे समने नहीसिखे पणनाम न
 ठेवे पाविनो चिनोठेवे ॥ श्री० ॥ ३६ ॥ थापना आपणा देवसमंधी कराअसादनाबंधीरे

कुमति

॥१८९॥

नदादमे ॥ समक्रीपह मुदामे ॥ श्री० ॥ ५१ ॥ प्र० चेतसब्दे ॥ चेतसब्दे प्रतमा हि वतान-
 वे ॥ व्याकर्णने सरावेरे ॥ चितप्रसन्नतापावे ॥ पृष्ठधातु वतावे ॥ अर्थके इत्तमावे ॥ श्री०
 ॥ ५२ ॥ सिंघायतन ॥ कहे जिहा जिनप्रतमा तणो वासो ॥ सिंघायतननामलेता-
 सोरे ॥ सिद्धिसिखा बारे नामे ॥ आयतण नही तामे ॥ कसोसासवे धामे ॥ श्री० ॥
 ॥ ५३ ॥ प्र० पुजाचेद ॥ इर्व पुज्यानो नाम दयाइम बोले ॥ पानियो दिसेजे ज्योतेरे ॥
 इमपज्ञवहीजे ॥ दयाते पुजाकहीजे ॥ कुपक्षनळीजे ॥ श्री० ॥ २४ ॥ प्र० १९ थया ॥
 सिद्धाव ॥ कहे तुमे बतिस सूतर मानो ॥ अमे पेताळीसजानोरे ॥ तेरेनिकी मद्दानी ॥
 निर्वोयो कुणप्यानी ॥ कहो न्यावसुजानी ॥ श्री० ॥ ५५ ॥ उतर ॥ तत्रश्री ग्यानी गुरु
 फरमावे ॥ नंदीकी सापठेठारे ॥ आठकानाम नमार्इ ॥ पच नाम ल्हार्इ ॥ जामे पा-
 ठ केगार्इ ॥ श्री० ॥ ५६ ॥ प्र० १७ ॥ कहेले चित्र ॥ चित्रकीनारिथी कांम विकारो ॥ प्र-
 तिमार्पी वैरागवीचारेरे ॥ रागमोहउदारो ॥ एतो भावले न्यारो ॥ कसो अनुयोग द्वारो
 ॥ श्री० ॥ २७ ॥ उतरा ॥ वैरागपपाप्रवृति कणसु ॥ कर्मकारितजरणसुरे ॥ सर्वस्वयं बुद्धकहावे
 प्रवेक बुद्धकोइयावे ॥ बुद्धचेही सरावे ॥ श्री० ॥ ५८ ॥ चोर आंधो बुद्धबादल लाया ॥

माई वानसाळांमभाइरे मदिरेनवणाया नही संवर्चोण्या श्रावक न जिमाया ॥ श्री० ॥
 ४५ ॥ श्रेणीक राजाये घरमजो पायो अजय पन्नेवजायारे किविछण दळाळी नऊ
 प्राणी दक्षाळी अंतगढळो सज्जाळी ॥ श्री० ॥ १६ ॥ प्र० ॥ २६ ॥ मो जर्तबेन ॥ कहे
 जर्तेश्वर विनजराया गोतमजी बंदणसीद्धायरे नही सूजने माई ठेणायीत नाई जगो
 तिमै सनाई ॥ श्री० ॥ ४७ ॥ प्र० ॥ २७ ॥ मो मेळवा ॥ अजय कुमार आद्र कुमारने
 पासे मेळी प्रवमा इम ज्ञासेरे मूल सूत्र मेनाई मेळीतो नवढाई असावना ठेराई ॥ श्री०
 ४८ ॥ प्र० ॥ २८ ॥ मो रावण कहे जकिकीना रावणराया गोततिर्धकर नवायारे
 चोर्पानर्के सिद्धाया नही होय जिनराया ॥ श्री० ॥ ४९ ॥ प्र० ॥ २९ ॥ मो सतरजा ॥
 कहे सतरजो सासतोजी पणसोचे नही सुधिसेसीरे कसो जगवती माइ वैतान सबाद
 परवत रहेनाई ॥ श्री० ॥ ५० ॥ प्र० ॥ ३० ॥ मो जगवतिमे सोमल कहे आर्द कुण
 जात्रातुम माइरे प्रभूतपस्यावताई नियम संजमताई जात्रा सुषदाई ॥ श्री० ॥ ५१ ॥ म
 हानसिधे वेरसामीना चेळा जात्रा गया हठीळारे गुरुदोष वताया नही मानी सोवाया
 अनता सवंधाया ॥ श्री० ॥ ५२ ॥ तिर्धकर प्रवमावदे ॥ कहे प्रवमा सवने प्रभूवदे वो

दाहा पुजन धरजन नही कारतस भदन जाणा लोकीक बंदन ॥ श्री० ॥ प्र०॥ ५२॥
 मो हिंसाधी धर्म॥ सुनुधि पाणीनेपलाटया पुतलीभि मझिजिनकधातायारे पटनूप सम-
 कापा जोतसनु मुकाया हिंसामे धर्म पाया॥ श्री० ॥ ६७ ॥ तत्र ॥ समझ्छी समरि
 विपेजाणे तेकरतधमे धरमनी जाणारे महालपगार जाणी गृही ब्दोष्ट ताणी छेवो न्यापे
 जाणी ॥ श्री० ॥ प्र० ॥ ५३॥ मो० ॥ मोढव ॥ जनममहोव्वेईदर धाधे जित विवहार
 मनावरे कोईसुर धरमजाणे कोइपुनहीमाने सुत्रपाट गुयाणे ॥ श्री० ॥ ५० ॥ तत्र ॥
 वेपह्मो विचारोगहरो सोतो देवसर्दणा बहरोर कोईजडीक देवोसोचेमन पृढवो सर्वा
 प्रभूकी नठवो ॥ श्री० ॥ ४१॥ प्र० ॥ २४॥ मो दक्षमोढव ॥ दक्षामहोढव ॥ अधिकादि-
 टावे हिंसापठेधर्मपाधेरे सोतो देखो जमाढी धयो समगतताधी मोढवज्जयो विसा
 ली ॥ श्री० ॥ ५२ ॥ तत्र ॥ विन महोवन देखो सजेतिराया नेमी राजराधे टायारे इ
 त्यादिक अनता धरिहे सिधकता समको बुद्धिधता ॥ श्री० ॥ ५३॥ प्र० ॥ २५॥ मो ७
 सेवे धन ॥ सातक्षेवे धावक धनखरचे पार २ दमधर्चरे देवो तिरपचारी परधन इढा
 वारी सुत्रल्लपाया धावारी ॥ श्री० ॥ ५४५॥ मो विरोध सप्र ॥ परदेवी समकां धर्मने

माई दानसालांमंझारे मंदिरनवणाया नही संवर्जोया भावक न जिमाया ॥ श्री० ॥
 ४५ ॥ श्रेणिक राजाये घरमजो पायो अन्नय पन्नेवजायारे किषिक्कण वलाळी बऊ
 प्राणी दसाळी अंतगळो सजाळी ॥ श्री० ॥ १६ ॥ प्र० ॥ २६ ॥ मो जर्तायेय ॥ कहे
 जर्तेश्वर पिंपन्नराया गोतमजी बद्धणसीद्धायारे नही सूजने माई ठेणायिव नाई जगो
 तिमं मनार्ड ॥ श्री० ॥ ४७ ॥ प्र० ॥ २७ ॥ मो मेलवा ॥ अन्नय कुमर आद्र कुमरने
 पासे मेली प्रतमा इम जासेरे मूल सूत्र मेनार्ड मेलीवो नववार्ड असादना ठेरार्ड ॥ श्री०
 ४८ ॥ प्र० ॥ २८ ॥ मो रावण कहे जाकेकीना रावणराया गोततिर्थकर वंवायारे
 चोर्यनिकें सिद्धाया नही होय जिनराया ॥ श्री० ॥ ४९ ॥ प्र० ॥ २९ ॥ मो सतरजा ॥
 कहे सतरजो सासवोजी पणसोचे नही सुधिसेसीरे कसो जगवती माई वैतान सवाइ
 परवत रहेनार्ड ॥ श्री० ॥ ५० ॥ प्र० ॥ ३० ॥ मो जगवतिमे सोमल कहे आर्ड कुण
 जानातुम माझे प्रभूतपस्यावतार्ड नियम संजमवार्ड जाना सुपदार्ड ॥ श्री० ॥ ५१ ॥ म
 हानसिधे देरसामीना चेळा जाना गया हवीळारे गुरुदोष बताया नही मानी सोवाया
 झनवा जवधंधाया ॥ श्री० ॥ ५२ ॥ तिर्थकर प्रतमापदे ॥ कहे प्रतमा सवने प्रभूवदे पो

लवे स्वयदेरे आचारग मकारी सिद्धबंदणा धारी अचरापरहारी ॥ श्री० ॥ ५३ ॥
 प्र० ॥ ५१ ॥ मो सचेत फूलसमो सरण॥ कहे समोसर्णमे फूल वरसावे सचेत पणे दि
 दावेरे देणान्याय विचारी सचेत नीधारी जावे नरनारी ॥ श्री० ॥ ५४ ॥ प्र० ॥ ३२ ॥
 मो तिरथ मानवा आसारी॥ कहे जिह्वा जिनमुनि मुगत सिद्धाया सोहि तिरथ ठहरायारे
 सोतो देपो विचारी कक्षातिरथ चारी पंचमो परिहारी ॥ श्री० ॥ ५५ ॥ जिनमते तिर्य
 ॥ जगवतिमे सोमल कहे आई कुणजात्रा तुममाइरे विरजितपस्या बतार्ह नियम सज्जम
 माई जात्रासुपदाइ ॥ श्री० ॥ ५६ ॥ प्र० ॥ ३३ ॥ ईंद्र छतधुन ॥ कहे जिनवरने निरवा-
 णवामे धुनकरे रण्णामेरे प्रभुपुन सतासेवा महेश्वकरदेवा यामे धर्म नगहेवा श्री० ॥
 ॥ ५७ ॥ धुनकामदर प्रवमवणाणो प्रथम आश्रवमे जाणोरे दरामे अगेदेपो परिगुहामा
 हीलेपो आश्रव पचमे देपो ॥ श्री० ॥ ५८ ॥ प्र० ॥ ३४ ॥ हिंस्थामे धर्म सर्वा मेढेतो
 के मुनिहाले चाले तेकेइसवरकाळोरे ठागुणठाणामाई आरंजकिरिया बतार्ह परमा-
 नकहाई ॥ श्री० ५९ ॥ प्र० ॥ उमा अजोगता कक्षो संवरसारो जोगतो आश्रववृत्ता-
 रोरे सुजसो पुनरासी असुज्वापापरासी जोषोहिरेविमासी ॥ श्री० ॥ ६० ॥ प्र० ॥ ३५ ॥

पुन धर्मसर्दा ॥ वही वहे दाखे खाखे मुनीराया हिंस्यामे धर्म लखायारे ॥ तेवोपरचने
 जोवे गिणे आश्रवहोवे ईशियावहीआ लावे ॥ श्री० ॥ ६१ ॥ हिंस्यामे धर्म दयामे धर्मो वो-
 किंहा वधे कर्मरे सोचो न वपाणी घटमे दया आणी मानोश्री जिनवाणी ॥ श्री० ॥
 ॥ ६२ ॥ आश्यादोए प्रकारे बताई प्रवृति निवृति कहाईरे ॥ प्रवृतिमेखचर्चाईनिवृति मेनही
 काई गुरुन्याव बताई ॥ श्री० ॥ ६३ ॥ पचमहावृत्तगुप्ति निवर्त सुमति सोपरवरतीरे कार-
 णसरीरसुकरणी एहनीरक्षायो वरणी धर्दक्षानेउचराणी ॥ श्री० ॥ ६४ ॥ न ॥ ६५ ॥ मे
 जाव सविपुजामे आदोषाकोइ कहे पुजामे रचनेपायो जावजलाहमयापेरे थायेलापनव
 एरो मिटसी जवफेरो न्यावसोचनेगहेरो ॥ श्री० ॥ ६५ ॥ उवाग्यानचिजानही जावउखेरो
 जावसोग्यानकीलहेरोरे ग्यानधीदयापावे सवपापहटावे अमरपुरजावो ॥ श्री० ॥ ६६ ॥ सुर्व
 ईश्रीपोधीजेगाएवजाय वणईश्रीधुपधुधपरे नयन नाटकजानी कानफर्जमानो ॥
 खेरी नही मनडानी ॥ श्री० ॥ ६७ ॥ श्रुतग्यानवटवे राज देवे प्रतिमावाकी किणखेवेरे फ-
 लफलनपाणी लुटेपरमाणी वली धर्म जजाणी ॥ श्री० ॥ ६८ ॥ प्रभु वदवा-
 गयाआवकसारा सवेव कीया परिहाररे नही फूलचमया नही नाटकजाया नहीधुपधु-

पाया नही ज्ञानकराया ॥ श्री० ॥ ६९ ॥ समो सरणमे गयानरनारी पचअनिगमधा-
 रीरे बद्धाकरी जाई तिनसेवाचताई हिंसाकरिनाई ॥ श्री० ॥ ७० ॥ असवारी श्री करि-
 झसवारी आरभनारी गयानुप बद्धाधारिरे सोवो धर्ममे बाधे लागुकुगुरुचाले जाने-
 किण विषयाले ॥ श्री० ॥ ७१ ॥ उअ तेसो पदा निजपदविकेरी गयानदीसा लोहिरिरे प्रभु
 आग्यनेवारे ठेरे आश्रयद्वारे इमग्यानिचारे ॥ श्री० ७२ प्र० ॥ ३८ ॥ ज्ञानमै ध-
 र्माज्ञानमजणकरे धंगसुश्रुषा ॥ जामे धर्म सदै मतिबुझारे नरयो वल्ललोइमे फिरधोवे
 सोहीमे किमसुझोवे तेमे ॥ श्री० ॥ ७३ ॥ उअ उदाहरण ॥ चोपा सन्यासणी धीमर्जितामी
 दीपो ब्रह्मवपनामीरे सुदरसण सुचिचरचा दास्यो मुनीयावरचाढोमे प्राक्खनपरचा ॥ श्री० ॥
 ७४ ससारमी हत्यान्तआणी धर्मधाने आवे प्राणीरे तीहापण हिंसाकरीए दयाकीहाआ
 वरीए हिंसाकिहापरहीए ॥ श्री० ॥ ७५ पुन उदाहरण ॥ ज्ञानकरणमे धरमजळगे आव-
 क ज्ञान किमत्यागेरे आणवादि कपन्माधारी दिपो ज्ञान सोटारी सचेव परिहारी ॥ श्री०
 ७६ ॥ द्विपणसे जावा ॥ प्र० ॥ १३ ॥ १४ वही कहे ध्यान मुद्राहम देखी आवे जाव विसेपीरे सो
 वारे शुभमाई बेजो आसणखगाई देरखानेनकर्मा ॥ श्री० ॥ ७७ प्र० ७८ ॥ १५ चारनिषेपा ॥ चार

निषेपाषड्पाककेवे चारु सरीषाढेवेरो जावअपणालगावे॥ इमचो जवतावे॥ मनने समजावे
 ॥ श्री० ॥ ७ ॥ उव ॥ रिषज सितवर्नेमीनरनामे॥ नामनिलेपोतामेरे जिणमे जावलागाई
 चितमे हरगार्ड ॥ धेनमो किमनाइ श्री० ॥ ७ ॥ ७ ॥ सकरजावे लुणप्रषेयी करेमोद
 कसुविसेधीर ॥ जिमेसकरजावे ॥ मुषषारोइयावे ॥ काइहोएकोरेजावे ॥ श्री० ॥ ८ ॥
 गुर्हावासे होवोजिनराया ॥ तकिेनहीमुनिरायरे ॥ तिनभ्यानविराजे ॥ लक्षणसकुलजे ॥
 केइजर्मसो जाजे श्री० ॥ ८ ॥ १ ॥ श्रीजिनसोपावे जवतिरो ॥ रहसेहीसरीरोरे ॥ साधूभावक
 वेहने ॥ प्रणमेनहीजेहने ॥ देशोअतरानपुने ॥ श्री० ॥ ८ ॥ २ ॥ तदाहर्ण॥ दर्पतिर्थ करकष्य
 मुरारी ॥ नेमप्रभूजचारीरे ॥ तिहाथातिर्थचारी ॥ नम्यानहीपूजगारी ॥ अतगइजीमजारी
 श्री० ॥ ८ ॥ ३ ॥ ताणायगे श्रेणीकराया ॥ विरप्रभूजीदरसायारे ॥ नम्यानहीनरनारी ॥ न-
 हीदीयो धनकारो ॥ उभेभ्यानविचारो ॥ श्री० ॥ ८ ॥ ४ ॥ पुन ॥ मलिजिनजवयागुहवासे ॥
 अरणकजीनभ्यानहीजासेरे ॥ बेइनुपनभ्यानार्ड ॥ देशोभ्यानलगाई ॥ जिनमारगन्याई ॥
 श्री० ॥ ८ ॥ ५ ॥ समवायगेचोविसीवृत्तमानो ॥ नामनापाठगुयाणोरे ॥ चदेसब्दवणाआया
 आवतिमेनहीलाया ॥ समझोइमभुया ॥ श्री० ॥ ८ ॥ ६ ॥ जावसहीतवदणीककहीजे ॥

जिनमतेन्याषवह्निजेरे आणीसुखजावो ॥ जानेसीसनमावो ॥ नव २ सुषपावो ॥ श्री०
 ॥ ८७ ॥ ना ४ निलेपासतसर्दा ॥ नमजेजिनमाधितरलचारो ॥ पापनावनअकारोरे ॥ द्र
 ष्वलक्षणाव ॥ अतिशासुधिराजे ॥ दर्वेद्वहसराजे ॥ श्री० ॥ ८८ ॥ भार्धकेवलभ्यान-
 सोकेवा ॥ ईद्रचोसठकरेसेवारे ॥ षण्णवार्तिकदृणिया ॥ जावेसोर्जिनगणिया ॥ सुत्रपाटे-
 योन्नर्णया ॥ श्री० ॥ ८९ ॥ जाषसहीतजेदेवअरावे ॥ सोसीवमारगसाधेरे ॥ एहन्या-
 वनितका ॥ नहोहेकद्वुषंका ॥ तदाजितकामंका ॥ श्री० ॥ ९० ॥ अहारपाणिचसवर
 षनमार्द ॥ निवेपाचउयादरे ॥ भावसुदद्रवचावे ॥ तिनकेनदीढावे ॥ कारजअनजावे
 श्री० ॥ ९१ ॥ धर्मगमेद्यापनाकेदीन्ये ॥ पुमुक्कनेहसी आधेरे ॥ सोचोकोर्दन्याई एहक
 रणकार्द ॥ बुक्कनदरसार्द ॥ श्री० ॥ ९२ ॥ साषपणोपाल्योनर्हिजावे ॥ अहारवीसतरा
 वीकचावेरे ॥ एहआसरोमोटो ॥ धकेसज्जपरोपोटो ॥ लिनोइमअोटो ॥ श्री० ॥ ९३ ॥
 मोलबेईनेन्नेपेरावे ॥ करोमिजतेलचरावेरे ॥ जाहिपानववावे ॥ वासयेपनवावे ॥ नवो
 नामयपावे श्री० ॥ ९४ ॥ प० ४१ मो आषकसूत्रनणनोनिसेद ॥ कहैआषकजोधाचेसिद्धातो
 वेचमेनवअनवोरे ॥ नदीमेदोरोद्धा ॥ आषकसुपपरीगद्धा ॥ सूत्रकीसूज्जवाद्धा ॥ श्री० ॥ ९५ ॥

उतर ॥ कहेसुरिया नेसुतरवांचो ॥ आवकनीषांचोरे ॥ सोतोसर्वअपरतीआवकदेसवरती
 तेहनेकार्दनीरती ॥ श्री० ॥ १६ ॥ पोतेमहावृतएकनदीसे । करेजोजनवळीनिसरे ॥ जन
 मत्रप्रजुजे । पापसुनहीपुजे ॥ निजदोसनसुजो॥श्री० ॥ १७॥ पोतेतोअोगणनदरिया ॥
 पालेनहीकाशकिरोपारे ॥सीरपटारषावे ॥ वनन्पाजवभाषे॥वळीषागळगावे ॥ श्री० ॥ १८॥
 गोवमसामीनीगादीपवेटा ॥ मुनिगुणमेटपहेठारे ॥ लननामाहीसेजो ॥ बाषामाहीजेजो॥
 पापनासएपेटो ॥ श्री० ॥ १९ ॥ आवकनागुणपीपणदुरा ॥ सुत्रवाचणनेसुरारे ॥ कहे-
 पचमोआरो ॥पचमाहवृतधारो॥नहीलेअणगारो ॥श्री०॥ १००॥ सावुआस्ती॥सतक-
 विसमे जगवतीमाइ पुढोगोवमप्रभुवाइरे ॥ केतोसासणधारो ॥ कसोएकविसहजारो ॥
 रसीतिरपचारो ॥ श्री० ॥ १०१ ॥ पुरषएकसहेअळगेदावे ॥ नवमोलदेज्ञासाधेरे ॥ पणमु-
 दनमाने ॥ आपणोमतवाणे । आपसासवजाणे ॥ श्री० ॥ १०२ ॥ जीवदयासवसुत्रेदी
 दर्द ॥ हिंस्यानेनिरसाइरे ॥हाथेदीपकसाही ।पनेरुपकेमाई॥तेहनोकरेकार्द ।श्री॥ १०३ ॥
 आपफोडीनेदेषणोचाहे ॥ पगकाठीनेधाधेरे ॥ मुपन्निचिनेषावे ॥ कळवाडीनेगावे ॥ जुद
 टोपनगसावे । श्री ॥ १०४ ॥ भूषानेजोजनतरसानेपाणी ॥ रोगीनेओपधजाणीरे ॥

पपीनेअकासो ॥ भूतानेपपयासो ॥ नविदयाविमासो ॥ श्री० ॥ १०५ ॥ चोपदने पु-
 टाकोअधारे ॥ मारतानेसर्ण आधारे ॥ नावसागरजाता ॥ नविनेदयामाता ॥ नव २
 सपदाता ॥ श्री० ॥ १०६ ॥ जिनचक्रवृतीहरीहृलधरजाणो ॥ लब्धीअठाविसमानोरे॥
 होवेदयाप्रभावे ॥ दसमेअगेदिदधे ॥ श्रीजिनफरमाधे ॥ श्री० ॥ १०७ ॥ दयापालीग-
 यामोक्षअनता ॥ नाप्योश्रीनगवतारे ॥ हिंस्यकरेधर्मकामे । समगतनहीपामे ॥ आचा-
 रानेतामे॥श्री०॥१०८॥मुरजयीअधकारजयाधे॥चद्रयीअगनङ्गुरावेरे॥अग्नीमिसितलाई
 जलदेसितावरईअराधेदेवताईहिंस्यामेधर्मनाईश्री० १०९॥व्याकर्णविनाउपदेशदेनोन
 होप्र० ११०॥पाकर्णजणीयाविनउपदेशो॥देणोनहीलवलेसारे॥गाढीइमताणे॥अवसरनही
 जाणे ॥ नुविआराप्रमाणे ॥ श्री० ॥ ११० ॥ उतर ॥ पचमआराअतधर्मयाणो ॥ दशमी
 कालकनजाणारे॥महानसीधमेदेशो॥आधधोकपपेयो॥समकोहियलेधो॥श्री० ॥ १११ ॥
 उपदेसदीयाविनाधर्मनचाले दुपमपचमकालेरे ॥ परवचनअराधि ॥ अनंत॥सिवसाधी॥
 वेदोहटउपाधी॥श्री०॥११२॥प्र०॥११३॥नवोमतकल्पो कोर्दकहे साधुनिकल्याहमयी ।
 आगेरितिसऊसमधारेसोहरिन्द्रसामोरे ॥ पचमोप्येनकैसो ॥ महानसीधेउपदेसो

श्री० ११३ तत्र॥ पचावनसाम्पांचहजारो॥ सुरीमन्नवणाधारो ॥ सुरिनामधरार्द्र ॥ जासी
 नकर्मार्द्रमहानसीयेचेतार्द्रश्री॥ ०११४॥ लवकासाधुसाधवीसातसाताआठआठआवकधा
 तारेआवकानवनोका॥ जासीनकर्मयोका ॥ हिंस्यावर्मधोषाका॥ श्री० ॥ ११५ ॥ किय-
 तिर्षकरगोतदरवाळा ॥ कमलाचार्यदयावाळरे ॥ पवेजुलरगजमाया ॥ दरवाळाजुनाया॥
 सातमीनकोसिज्ञाया नवअनतवधाया ॥ श्री० ॥ ११६ ॥ वनिताद्वारामतिचपावषाणी ॥
 कम्माजक्केहराजाणीरे ॥ दियानामधतार्द्र ॥ जिनमद्वरनार्द्र ॥ होपुतोनावनार्द्र ॥ श्री० ॥ ११७
 समदष्टी आवकठेठधीदाण्या ॥ मिष्टयाद्वष्टीपणजाण्यारे ॥ केडकनरजोळा ॥ मतिमाहीग-
 षोळा ॥ करमाकाजकोळा ॥ श्री० ॥ ११८ ॥ कोडकाकुलमोजेनअववरिया ॥ गोतिमि
 लीमदरकरीयारे ॥ तोसुअधकर्द्र ॥ परपराकुळटार्द्र ॥ पणवर्मनकर्द्र ॥ श्री० ॥ ११९ ॥
 धर्मअरयेजिनमद्वरकीनो ॥ पुसोकोडसुत्रेमतिचिनोरे ॥ होपुतोद्वमनेवतावो ॥ सु
 त्रपावपुरावो ॥ कलुसंकनलावो ॥ श्री० ॥ १२० ॥ विषादसहीतवरका॥ प्र० ॥ ४४ ॥ मो
 कोडकहे चारसेवर्षपेळी ॥ जिणसासणतिरथसेलारे ॥ किणविषसोरहाड ॥ पेळासा-
 धुनार्द्र ॥ दोरितवतार्द्र ॥ श्री० ॥ १२१ ॥ नसमन्नद्ववर्षदोयहजारो ॥ कक्षोकल्पसूत्रमळा

रोरे ॥ उदपुजान्निदानो ॥ तुमेसवकरीमानो अथकीकोमताणो श्री० ॥ १९२ ॥ नस्मभहेन
 दोसपीजाणो ॥ हिंस्याधरमवीपाणोरे ॥ साधूरप्पातिणमार्ही ॥ सरधासुद्धलार्ह ॥ निज-
 झारमावचार्ह ॥ श्री० ॥ १९३ ॥ धीतवतरीपध्रसेतिसत्तालो ॥ दयाधरमज्जवालोरे ॥
 क्रियोहेमुनीराया ॥ ध्रुवर्त्तिगिडटकाया ॥ नवजनमनजाया ॥ श्री० ॥ १९४ ॥ कु तत्र ॥
 कोईकहेहिधेतदपुजासवार्ह ॥ आगेपीहिणतार्ह ॥ नस्मभहेनेप्रजावे ॥ पुत्तीचोजलगा
 वेहिवेग्यनीवतावे ॥ श्री० ॥ १९५ ॥ सुतत्रावस्तपाक्षवेजपाखनरेसा ॥ विमलसाग-
 धानेसासारे ॥ यारामतेययामोटा ॥ पर्चोवनकेरकोटा ॥ अवेतोदितेतोटा ॥ श्री० ॥
 १९६ ॥ निंयाकोस्ताधुप्रवमाको ॥ प्र० ॥ ४५ ॥ मो प्रवमाकीनिंयामतिजाणो ॥
 आअवनिंयामानोरे ॥ प्रवमासुंनहीरोसो ॥ हिंसकथीनहीजोसो ॥ सिद्धावन्नरोसो श्री०
 ॥ १९७ ॥ सुतवर ॥ जयागुणकहीतावोसनधारे ॥ कहीयाहेआध्रकुमारोरे ॥ न्यायमे
 रोसत्तावो ॥ पातादावधसावे ॥ काइसोचनआवे ॥ श्री० ॥ १९८ ॥ नर्मन्नजणपुहकुमतीचपेटो
 समगति धावेसेवोरेहुकर्मिंदधारे ॥ मिथ्यामतिभुरप्पावे चिवाद्वयनावे ॥ श्री० ॥
 ॥ १९९ ॥ प्र० ४६ ॥ सुद्धवत्ता ॥ देव अवेदोसीगुरनिरखोन्नी ॥ धर्म दयामेयोन्नीरि ॥ गयामुग

त अन्तः॥जासी गुणवता॥आप्यो जगवता ॥ श्री० ॥ १३०॥ प्र० ॥ ४७॥ कुतत्वा॥ दे-
 व सदोसी गुरुगुणानो हिंस्थामे धरमजमानीरे अनता गयानर्कमार्द जासी ओरवणाइ
 सव सुत्रे चेताई ॥ श्री ॥ १३१ ॥ कारण ॥ विवादकरणनही किनी सक्षायो ॥ नही
 कलुमानकोपायोरे ॥ रुचेतो जधी मानो ॥ नही तो तुमेजानो ह्मने नही ताणो ॥ श्री०
 ॥ १३२ ॥ पुषकानजीरिषजी समुदायो ॥ पृथवारीषजी महारायोरे ॥ गुरुग्याननगि-
 ना ॥ सुषयोषजदीना ॥ जिनमारगचिना ॥ श्री० ॥ १३३ ॥ तिलोकरिषजकिही सूत्र
 अधारे ॥ निश्चेतो मनुजी सीकोरे ॥ अजाणोमे जो काइ ॥ विप्रितजोबाई ॥ मिछा-
 मोदुकन मोताई ॥ श्री० ॥ १३४ ॥ सवत ठगणीसे बतिससाखो ॥ येकयोचर्चामाळोरे
 जणोगुणे जाइबाई उपयोगलगाई ॥ वेगोलहे सीवताई ॥ श्री० ॥ १३५ ॥ अथ ॥
 कलस ॥ समाकित निरमल नावउजल दयाधर्म अराधिये ॥ भगवतअग्न्यासदा निर-
 वद ॥ अथकिरसाधीए ॥ विवादवर्जो धर्म गजोपापेलजा सारए ॥ खनोकर्म मे-
 टो भर्म धर्ते जेजेकारए ॥ भविबही येजवपारए ॥ १३६ ॥ इति जर्म जजण कुमाति
 चपेटो प्रश्नोचर जुगतचर्चा माळासम्भाय संपूर्णम् ॥

॥

॥

रोरे ॥ उदेपुजानीहानो ॥ तुमेसवकरीमानो अवकीकीमताणो श्री० ॥ १२२ ॥ नरुमयहेन
 दोसपीजाणो ॥ हिंस्याधरमदीपाणोरे ॥ साधूरुपातिणमाही ॥ सरवातुझुलार्ह ॥ निज-
 द्यात्मावचार्ह ॥ श्री० ॥ १२३ ॥ धीतलवरीपद्रेसेविसतालो ॥ दयाधरमजजवालोरे ॥
 कियोहेमुनीराया ॥ द्रवर्धिगिडिकाया ॥ भवजनमनजाया ॥ श्री० ॥ १२४ ॥ कु तन ॥
 कोईकदेहिदेवउदेपुजासवार्ह ॥ आगेधीहिणवाहीरे ॥ नरुमयहेनेप्रभावे ॥ पुत्तीचोजलगा
 येहिवेन्यानिवावे ॥ श्री० ॥ १२५ ॥ सुतन ॥ वस्तपादवेजपादनरेसा ॥ विमलसाग-
 धानेसासारे ॥ धारामतेययामोटा ॥ पर्वोधनेकेरकोटा ॥ अवेतोदितेतोटा ॥ श्री० ॥
 १२६ ॥ निंयाकोसाधुप्रवमाकी ॥ प्र० ॥ ४५ ॥ मो प्रतमांकीनिंयामतिजाणो ॥
 आश्वनिंयामानोरे ॥ प्रवमासुंनहीरोसो ॥ हिंसकथीनहीजोसो ॥ सिद्धातनरोसो श्री०
 ॥ १२७ ॥ सुतन ॥ जयागुणकहीतदोसनवारो ॥ कहीयोहेआप्रकुमारोरे ॥ न्यायमे
 रोसलावे ॥ पातादांतवसावे ॥ काइसोचनअवे ॥ श्री० ॥ १२८ ॥ नर्मनजणपूहकुमतीचपेटो
 समगाति धावेसेवोरेहुकर्मिहपावे ॥ मिथ्यामतिमुद्रमावे विषादचनपावे ॥ श्री० ॥
 ॥ १२९ ॥ प्र० ४६ ॥ सुतन ॥ देव अदोसीगुरुनिरलोत्ती ॥ धर्म दयामेयोत्तीरि ॥ गयामुग

नीधर पददां सरमज आधे ॥ नीचने सीसनमाधे ॥ न० ॥ १ ॥ पर्व पयुसण धर्म दया
नदीन ॥ खेले चोपनपासा ॥ पापीकितो करे बन्दाई ॥ धरमीकाकरेहासा ॥ न० ॥ १०
राननाम नटखालकरे जठे ॥ सगली रातजगाधे ॥ ग्यानध्यानकी द्वोयजहाचर्चा ॥
कूक२ सोलाखाधे ॥ न० ॥ ११ ॥ द्वोय लढाईचर्चा विकथा ॥ धिनतेज्योचत्रजाधे ॥
धरमकाज बोझाधे कोइ मुपसे पटनट जाधे ॥ न० ॥ १२ ॥ पोते तो अंगणको सा-
गर ॥ परिनिषामे राजी ॥ लोक बुराइ सुनहीनरपे ॥ झालदेत परगाजी ॥ न० १३ ॥
अक्रोधि अमाननी अमाइ ॥ झलोनीजिनराया जिनको समरणकरेनगेली ॥ नेरूनवानी
नाया ॥ न० ॥ १४ ॥ लोकचम्ये फूलफलादीक देवदेवराधोमी ॥ तोपणधिवेक अंध नही
समझे फिर२ जावेदोमी ॥ न० ॥ १५ ॥ बाजेजेनी वामण बाण्या मानताकरे फकीरी ॥
धोर्वनपाणी परवसमरीया ॥ सोकाइ देगा अमीरी ॥ न० ॥ १६ ॥ नेरूनवानी काल
काचनी ॥ धोकम्य भेसा चम्ये ॥ आपमारने आपहीपाधे ॥ देवी नामवताधे ॥ न० ॥
॥ १७ ॥ देटाभेटोकाजे पापी ॥ बकरानैसामारे परकु डवदेकरेके मुरप ॥ आपणी
साता बिचारे ॥ न० ॥ १८ ॥ करेगणगोर गोरपेराधगेणा गोरबी मगलगाती पुजाकरपणी

श्रीरस्तु ॥ अथ भोक्षपट्विर्सीलिर्यते ॥ संतादेशो दुनीया ज्मीली पूर्वेशमि ॥
 ज्ञाधिका देपोन्याय विचारि ॥ सुगुणादेशो ० ॥ भोली दुनीयाभूली जर्ममे ॥ जायज
 मारो हारी ॥ पृटेक ॥ वितरागको मारग तारक ॥ ज्ञाधदयाअगवाणी ॥ हिंस्या धरममे
 अधिकाराचे ॥ करे जीषाकोहानी ॥ भ० ॥ १ ॥ दयादानविने मुलधर्मसो ॥ तिनूहिवा-
 त ठबावे ॥ जगधव चुकाकहे अग्यानी ॥ जव प्र मे दुपपावे ॥ भ० ॥ २ ॥ सामायक
 पोसके माही धिकयामडिकुमी ॥ धरमकथामे चितनरावे ॥ रक्षो पापमे बुढी ॥ ज० ॥
 ॥ ३ ॥ न्यानसीषतगलोजे ज्ञे ॥ लभ्ताबुधरी पाडे ॥ तवनसज्जायकेत्रासरमावे रया-
 लगावे अतिगाडे ॥ ज० ॥ ४ ॥ धरमदलाखी पगलपादुखे ॥ पापदलाखीदेहे ॥ धरमी
 नेतो दुरभेदवे ॥ पापीनेरावे गोहे ॥ ज० ॥ ५ ॥ तावतेजरारी आवे तनमे ॥ सातदीवस
 नही पावे धर्म निमते एकलपवासके ॥ करतामनसुकन्वे ॥ ज० ॥ ६ ॥ व्यावमेलिच-
 मे पर्वसदकम्य ॥ धनमे आगलगावे ॥ जीवदयामे पर्वणकाजे ॥ दमन्मीमे नटजावे
 ॥ ज० ॥ ७ ॥ धर्म काममे कायरअधिको पापकरणे सुरो ॥ लेलोटीने पाषणदोमे ॥
 परलपगारपीजो ॥ ज० ॥ ८ ॥ सजन कुटवी मिलीयाहरवे ॥ सतदेपटलजावे मु-

पीत्तनेपावे ॥ मनकीवाताजोहे ॥ न० ॥ २० ॥ पथर्दीपाणी वेउधाउ ॥ दीशवन्निपिपलपु
 जे ॥ गायधेम्भकन्यापुजे ॥ अंतरग्याननसुजे ॥ न० ॥ ३० ॥ इत्यादिककीपुजनथापे ॥
 करेनन्यापपरिया ॥ घणातुष्टेजोतुक्लपरपुता ॥ करसेआपसरीया ॥ न० ॥ ३१ ॥ देहअ
 पाधपरवपसारी ॥ उपरयाळपपाळे ॥ नद्यायाधोयाधर्मदेवेतो ॥ मललाजळमेचाळे न०
 ॥ ३२ ॥ श्रीजिनमारगतजलपरतक्ष ॥ तिणनेमेलोपतावे ॥ हिंस्याधर्ममलानिसदाही ॥
 जाणनेअधिकसरावे ॥ न० ॥ ३३ ॥ गावेवजावेतानजतोभि ॥ जेहनीमहेमासपरी ॥
 होएतदासीजगमापासु ॥ तिणनीकरे मसकरी ॥ न० ॥ ३४ ॥ मोहकरमके उदेकरीने
 नोलपकरडलपावे ॥ नोलपलविशीसुणकरस्याणा ॥ श्रीजिनमारगअ्यावे ॥ न० ३५ ॥
 इत्यादिकनोलपतावजके धरमअ्यानकरोपासा ॥ तिलोकरियरुहेशुक्तकीधा होप्रमुग-
 तमेवासा ॥ न० ॥ ३६ ॥ संवतउगणीसे लतीसफागुण विजदशमी शनीवारो साइखे
 हाप्रैहनिपाई करवापरउपगारे ॥ न० ॥ ३७ ॥ इतिनोलपलानिसी संपुणर्म ॥ ॥

मेपटकी घेटाघेटी चाती ॥ ज० ॥ १९ ॥ देवकी गइहरै नीरणकाज ॥ धठपुजेनमी
 सकरेके ॥ सोतेधारमनावे जोली बालकबलाधरके ॥ ज० ॥ २० ॥ धणासनप
 अरु राषण मरीयो बाजो नाम दधेरो सोदिनहरषमनावे अधिको बाधे पापघणैरो ॥
 ॥ २१ ॥ विरजोनेश्वर मुगत पिराज्या ॥ दिवसदिवाली जाणो दयाधरमतो पावे नही
 और करेजोवाकि हाणो ॥ भ० ॥ २२ ॥ विनचारणी जइहोखका ॥ जाम्झइजगमा
 ही ॥ कुमोवे मारीगइपापण ॥ सोतेधारयपाई ॥ भ० ॥ २३ ॥ धुलउलावेकीचमचावे ॥
 धणे होलीका पन ॥ मोवे पोटा निरलज्जइने सजेनरककाजना ॥ भ० ॥ २४ ॥ पाच-
 से साधुको होमज्जकरवो ॥ बाह्यणना मनमुची विष्णुकुमर चावनारूप धरके ॥ दियो
 पगावलेकुची ॥ २५ ॥ हेमाचल नृपअइतेहने मारताकु दीयोरषी ॥ मगत तेवारथा-
 पकरजोला ॥ हायमे बांधे रापी ॥ ज० ॥ २६ ॥ धरकामनपमरे जीण दीवसे ॥ सोग-
 कहे मुपसेवी ॥ सराव टेराइमालज्जवावे ॥ तळटीरीत पुचेवी ॥ ज० ॥ २७ ॥ मल अ-
 वतार धरयो कहे प्रभूजी मलषाषण नही लोइ वरदा अवतारकहे पली धारचो ॥ धर-
 दामरणदोइ ॥ ज० ॥ २८ ॥ गलमाताके लाठीमार ॥ तुलवीमातातोइ जवारमाताकज्जि

पीसनेपावे ॥ मनकीघाताजोहे ॥ न० ॥ २० ॥ प्रथवीपाणी तेजघात ॥ दीवाबन्धिपलपु
 जे ॥ गायगधेभक्तन्यापुजे ॥ अंतरभ्याननसुजे ॥ न० ॥ ३० ॥ इत्यादिककोपुजनयापे ॥
 करेनन्यायपरिया ॥ घणालुटेजोतुक्कपरएता ॥ करसेआपसरीषा ॥ न० ॥ ३१ ॥ देहअ
 पावपरतपसारी ॥ उपरपाळपषाळे ॥ नद्यायाधेयाधमर्दोवेतो ॥ मळलाजळमेघाळे न०
 ॥ ३२ ॥ श्रीजिनमारगतजलपरतक्ष ॥ तिणनेमेलोबतावे ॥ हिंस्याधर्ममलिनसदाही ॥
 जणिनेअधिकसरावे ॥ न० ॥ ३३ ॥ गावेवजावेतानजवोनि ॥ जेहनीमहेमासपरी ॥
 होएवदासीजगमापासु ॥ तिणनीकरे मसकरी ॥ न० ॥ ३४ ॥ मोहकरमके उदेकरीने
 नोलपकरडखपावे ॥ नोलपलविशीसुणकरस्याणा ॥ श्रीजिनमारगआवे ॥ न० ३५ ॥
 इत्यादिकनोलपतातजके धरमध्यानकरोयासा ॥ तिलोकरिषकदेशुक्तकीर्षां होएमुग-
 तमेवासा ॥ न० ॥ ३६ ॥ संवतठगणीसे बतीसफाणुण विजदशमी शनीवारें साइखे
 हामेपूहनिपाई करवापरउपगारे ॥ न० ॥ ३७ ॥ इतिनोलपलविशी सपुणर्म ॥ ॥

॥ इतिज्ञानप्रदीपकसमाप्त ॥

इति ज्ञानप्रदीपकं समाप्तम् ।

